กลุ่มที่ 2

บทความระดับชาติ

สาขามนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์

กลุ่มย่อยที่ 1:

รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์

นิติศาสตร์

จริยธรรมกับการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันของข้าราชการไทย : การวิจัยเชิงเอกสาร

Ethics and Corruption Prevention among Thai Civil Servants: A Documentary Study

ดลธรรม ทับพิจายะ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail: s65563825054@ssru.ac.th
ผศ.ดร.วัลลภ พิริยวรรธนะ
E-mail: wallop.pi@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอการวิเคราะห์และแนวทางการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทย โดยเฉพาะในกลุ่มข้าราชการที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการบริหารประเทศ โดยการประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่าการทุจริตคอร์รัปชัน (Corruption) ถือเป็นปัญหาสำคัญที่กัดกร่อนสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งยังส่งผลต่อการบิดเบือนกลไกตลาด การลดทอนประสิทธิภาพของระบบราชการ และการเพิ่มความเหลื่อมล้ำทางสังคมอีกด้วย ซึ่งหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นแนวทางที่ถูกนำมาใช้แก้ไขปัญหาทารคอร์รัปชันอย่างแพร่หลาย โดยหลักธรรมาภิบาลนั้นสอดรับกับกระบวนการคิดและบริบทของประเทศไทยอย่างมากไม่ว่าจะเป็นการกำหนดโทษให้หนัก การสร้างเครือข่ายในการต่อต้านการคอร์รัปชัน ตลอดจนการสร้างค่านิยมที่ถูกต้อง นอกจากนี้หลักจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างหลักฆราวาสธรรม 4 เป็นอีกแนวทางในการขัดเกลาจิตใจและพฤติกรรมของข้าราชการให้ดำรงอยู่ในกรอบของจริยธรรมและคุณธรรมที่ดีนำไปสู่การป้องกันและลดการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรได้ ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสังคมที่โปร่งใส ยุติธรรม และการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลในประเทศไทยได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ: จริยธรรม, การทุจริตคอร์รัปชัน, ข้าราชการไทย, หลักฆราวาสธรรม 4

ABSTRACT

This academic article presents an analysis and strategies for preventing corruption in Thailand, particularly within the group of government officials who play a crucial role in the country's administration process. The study found that corruption is a significant problem that has been undermining Thai society for a long time, affecting the country's development in all dimensions, including the economy, society, and politics. It also distorts market mechanisms, reduces the efficiency of the bureaucratic system, and exacerbates social inequality. Good governance is a widely adopted approach to addressing corruption, as it aligns with the thinking and context of Thailand, such as imposing stricter penalties, establishing networks to combat corruption, and

promoting proper values. Additionally, the principles of Buddhist ethics, particularly the Four Noble Truths, are another approach to shaping the mindset and behavior of government officials within the framework of morality and good ethics, leading to the prevention and reduction of corruption within organizations. All of these factors are crucial in creating a transparent, just, and well-governed society in Thailand that is sustainable and resilient.

Keywords: ethics, corruption, Thai civil servants, 4 principles of secular dhamma

1. บทนำ

บริบทสังคมโลกเผชิญกับภาวะการคอร์รัปชันมาโดยตลอดและเด่นชัดมากที่สุดในช่วงหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ช่วงเวลาดังกล่าวหลายทวีปและหลายประเทศต่างก็ได้รับผลกระทบด้านลบมากมายจากการทำสงครามระหว่างกลุ่มพันธมิตรและกลุ่มอักษะ เมื่อสงครามสิ้นสงลง ผลจากการทำสงครามได้แผ่ขยายเป็นวงกลางหนึ่งในนั้นคือประเทสในกลุ่มโลกที่ 3 โซนซับซาฮาร่าที่ได้รับผลกระทบจากการฟื้นตัวจากสงครามได้ช้ามาก ส่งผลให้องค์กรสหประชาติ (UN) ได้ส่งทีมนักวิจัยเข้าทำการสำรวจหาสาเหตุของการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจช้าของกลุ่มประเทศในโซนซับซาฮาร่า ซึ่งผลการวิจัยพบว่าเกิดจากการการคอร์รัปชันของกลุ่มผู้บริหารในประเทศทำให้ประชาชนเกิดความอดอยากตามมา (พระครูสุชัยพัชรมงคล, 2563) ซึ่งหลังจากนั้นทางองค์กรสหประชาติได้ออกนโยบายแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันนี้เป็นหลักธรรมาภิบาล 8 ประการด้วยกันเพื่อขจัดปัญหาดังกล่าว (พระชินกร สุจิตฺโต, 2564)

ประเทศไทยเป็นอีกประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวเช่นกัน นอกจากนี้ประเทศไทยก็ได้ประสบกับปัญหาการทุจริตมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันหลายรูปแบบ เช่น การทุจริต ต่อตำแหน่งหน้าที่ การทุจริตเชิงนโยบายโดยมีกลุ่มนักการเมือง กลุ่มทุนเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นต้น ซึ่งช่วงแรกของการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้น กล่าวคือในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2523 ชื่อว่ายุคเผด็จการและประชาธิปไตยครึ่งใบเป็นช่วงยุคที่มีข่าวทุจริตที่โด่งดัง อาทิ กรณีทุ่งใหญ่นเรศวร ปี พ.ศ. 2516 ที่นำไปสู่เหตุการณ์ 14 ตุลาหลักจากนั้นก็มีโครงการผันเงินที่มีทั้งด้านดีและด้านเสียก่อนจะเข้าสู่ช่วงการบริหารประเทศรูปแบบที่เห็นจะเป็นการโกงงบประมาณแบบโบราณ คือการสั่งอนุมัติงบประมาณไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวและการเข้าไปดำรงตำแหน่งที่สำคัญให้หน่วยงานรัฐและรัฐวิสาหกิจจากรูปแบบปัญหาที่เกิดขึ้นนำไปสู่การวิเคราะห์โครงสร้างได้ว่า คือการผูกขาดอำนาจและการรวมศูนย์อำนาจนำไปสู่การถ่วงดุลที่ไม่สมดุล และเปิดโอกาสธุรกิจเข้ามาผูกพันกับการเมืองเพิ่มขึ้น (ทศพร ปิงคำ และคณะ, 2567)

ทั้งนี้ในประชาชนยังเกรงกลัวอำนาจรัฐอยู่มากจึงไม่ค่อยกล้าพูดเรื่องการโกงและปล่อยให้ผู้มีอำนาจรัฐแสวงหาผลประโยชน์ได้โดยง่ายในยุคที่สอง ระหว่าง พ.ศ. 2524 - 2533 เรียกว่ายุครอยต่อประชาธิปไตย ช่วงต้นของยุคนี้ไม่ค่อยมีข่าวทุจริตฉาวมากเท่ายุคอื่น ๆ เหตุผลน่าจะมาจากการที่เศรษฐกิจไม่ค่อยดี ไม่ค่อยมีเงินอัดฉีดจากรัฐบาลมาลงทุนโครงการขนาดใหญ่มากเท่าไหร่ และมีการใช้กลุ่มคนที่มีการศึกษาสมัยใหม่หรือที่เรียกกันว่า "เทคโนแครต" มาบริหารประเทศแทนข้าราชการยุคเก่านั่นเป็นการโอนอำนาจการตัดสินใจจากข้าราชการไปสู่รัฐมนตรีประจำกระทรวงมากขึ้น แต่ก็ยังมีข่าวทุจริตให้เห็นอยู่บ้าง เช่น ทุจริตข้าว การให้สัมปทานป่าไม้ สัมปทานเหมืองแร่ สังกะสีดอยผาแดง และที่สำคัญคือการเริ่มซื้อเสียงด้วยเงินแทนการแจกจ่ายข้าวของที่ร้อยเอ็ด เป็นต้น (ณัฐพล ใจจริง, 2565)

ต่อมายุคที่สามระหว่าง พ.ศ. 2534 - 2543 เป็นยุคประชาธิปไตยอ่อนแอ เริ่มต้นยุคด้วยนายกรัฐมนตรี คือ คุณอานันท์ ปันยารชุน ผู้ริเริ่มใช้แนวทางความโปร่งใสมาใช้ในการบริหารประเทศในช่วงสั้น ๆ ข่าวทุจริตจึงจาง ๆ ลงไปใน ช่วงแรก หลังจากช่วงนั้นคดีฉาวต่าง ๆ เริ่มกลับมา เช่น ส.ป.ก. 4-01 ที่ทำให้ต้องยุบสภาฯ และโครงการทุจริตการก่อสร้างโรงบำบัดน้ำเสียคลองด่านอันอื้อฉาวต่อจากนั้นประเทศไทยก็ผจญวิกฤติเศรษฐกิจครั้ง

ใหญ่ในปีพ.ศ. 2540 เกิดกรณีล้มละลายของธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การพ้นวิกฤติไปเจอมีการทุจริตยาและเวชภัณฑ์ โดยนายรักเกียรติ สุขธนะ รมว.สาธารณสุขในขณะนั้น และกรณีทุจริตอื่น ๆ ก็ยังโผล่มาเรื่อย ๆ เช่น โครงการผักสวนครัวรั้วกินได้ที่กระทรวงเกษตรฯ ซื้อเมล็ดผักแจกประชาชนแพงกว่าต้นทุนมาก เป็นต้น (สถาบันพระปกเกล้า, 2561)

อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีกฎหมายหรือกฎระเบียบต่าง ๆ ที่รัฐบาลออกมาให้ทุกคนปฏิบัติตามแต่บุคคลเหล่านั้นยังเลือกที่จะทุจริต ซึ่งชี้ให้เห็นว่าบุคคลเหล่านั้นขาดจริยธรรม ซึ่งในความของคำว่า จริยธรรม มาจากคำว่า จริยะ + ธรรมะ คำว่า “จริยะ” หมายถึง ความประพฤติ หรือกริยาที่ควรประพฤติปฏิบัติ ส่วนคำว่า “ธรรมะ” มีความหมายว่า คุณความดี และเมื่อนำสองคำมารวมเป็นคำว่า “จริยธรรม” จึงหมายถึงความประพฤติที่ดีงาม (ปิยะนุช ศรีสรานุกรม, 2567) ตลอดจนจริยธรรมและการทุจริตคอร์รัปชันเป็นอีกสองแนวคิดที่มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งในการบริหารจัดการทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน โดยจริยธรรมเป็นหลักการที่ชี้นำพฤติกรรมของบุคคลและองค์กรไปในทางที่ถูกต้อง มีคุณธรรม และโปร่งใส

ดังนั้นการทุจริตคอร์รัปชันเป็นพฤติกรรมที่ขัดต่อจริยธรรมและกฎหมาย ซึ่งส่งผลเสียหายทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ ซึ่งได้สร้างความเสียหายต่อภาพลักษณ์ของประเทศและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในระยะยาว การศึกษาจริยธรรมกับการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันของข้าราชการไทยจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหานี้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นตลอดจนนำไปสู่การลดการคอร์รัปชันได้อย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์

(1) เพื่อวิเคราะห์จริยธรรมกับการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในกลุ่มข้าราชการไทย

(2) เพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางป้องกันการทุจริตในภาคราชการไทย

3. ทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของการทุจริตคอร์รัปชัน

การทุจริตคอร์รัปชัน เดิมทีใช้คำว่า “การฉ้อราษฎร์บังหลวง” หมายถึง การฉ้อโกง สิ่งที่เคยเป็นหรือสิ่งที่ควรเป็นของราษฎร และการฉ้อโกงงบประมาณของรัฐ คำนี้มีความหมาย ค่อนข้างจำกัดเมื่อเทียบกับการฉ้อโกงในสมัยปัจจุบันที่เจ้าหน้าที่รัฐ/นักการเมืองที่ไม่ได้โกง งบประมาณโดยตรง แต่ใช้อำนาจหน้าที่เอื้อประโยชน์ให้ธุรกิจของตนเองและพวกพ้องทั้งทรัพยากรสาธารณะ เงิน (เช่นการออกพันธบัตรและการกู้เงินภาครัฐ) ด้วยเหตุที่การฉ้อราษฎร์ บังหลวงในความหมายเดิมไม่อาจให้ความหมายได้อย่างครอบคลุม วิทยากร เชียงกูร จึงเลือกใช้คำว่า Political Corruption หรือ “การทุจริตคอร์รัปชันทางการเมือง” หมายถึง การฉ้อฉล ของผู้ดำรงตำแหน่งเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว เพื่อชี้ให้เห็นว่าเป็นเรื่องฉ้อโกงของเจ้าหน้าที่รัฐหรือถ้าเป็นการทุจริตคอร์รัปชันกันเฉย ๆ จะรวมถึงการฉ้อโกงของผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ในภาคเอกชนหรือองค์กรพลเมืองที่ไม่ใช่องค์กรภาครัฐด้วยซึ่ง

นอกจากนี้ความหมายของการทุจริตและการคอร์รัปชันทางการเมืองตามสารานุกรม Wikipedia ซึ่งอธิบายไว้ว่าเป็นการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในทางที่ผิดเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว การทุจริตคอร์รัปชันสามารถมีได้ไม่ว่าจะในรัฐบาลรูปแบบใดก็ตามแต่ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของระบบอุปถัมภ์ การติดสินบน กรรโชก ใช้อำนาจคดโกง ยักยอก และใช้ระบบเส้นสายการทุจริตคอร์รัปชันมักจะเกี่ยวโยงกับอาชญากรรมที่มีการจัดตั้งองค์กร (Organization Crime) ต่าง ๆ เช่น ค้ายาเสพติด ฟอกเงิน และธุรกิจผิดกฎหมาย (วิทยากร เชียงกุล, 2550) การทุจริต (Corruption) หมายถึงการใช้อำนาจที่ได้มา หรือการใช้ทรัพย์สินที่มีอยู่ในทางมิชอบ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง

ครอบครัว เพื่อน คนรู้จัก หรือประโยชน์อื่นใดอันมิควรได้ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์ของผู้อื่น การทุจริตอาจเกิดได้หลายลักษณะ เช่น การติดสินบนเจ้าพนักงานด้วยการให้หรือการรับสินบนทั้งที่เป็นเงินและสิ่งของ การมีผลประโยชน์ ทับซ้อน การฟอกเงิน การยักยอก การปกปิดข้อเท็จจริง และการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น (กรมการค้าภายในกระทรวงพานิชย์., 2560)

ดังนั้นความหมายของการคอร์รัปชันในบริบทข้างต้น คือการใช้อำนาจทางราชการเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนโดยที่ไม่ได้รับอนุญาตส่งผลให้เกิดการใช้อำนาจที่ได้รับมาในทางที่ผิด และนำไปสู่การใช้อำนาจหน้าที่ของบุคคลสาธารณะหรือหน่วยงานราชการในทางที่ผิดเพื่อประโยชน์ส่วนบุคคล อีกทั้งการคอร์รัปชันนั้นยังส่งผลกระทบด้านลบต่อทุก ๆ องค์กร หรือหน่วยงานที่มีการดำเนินงานหรือกิจการใด ๆ เพื่อประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม

การทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทย

ประเทศไทยถูกจัดอันดับให้เป็นหนึ่งในประเทศที่มีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในระดับสูงโดยดัชนีการรับรู้คอร์รัปชัน (Corruption Perception Index: CPI) ขององค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) ในปี พ.ศ. 2566 ระบุว่าประเทศไทยได้คะแนนเพียง 35 คะแนนจาก 100 คะแนน อยู่อันดับที่ 108 จาก 180 ประเทศทั่วโลก (Transparency International, 2023) (ไทยพับลิก้า, 2567) ในปี พ.ศ. 2566 มีหลายคดีดังที่เกี่ยวข้องการทุจริตในหมวดหมู่ของข้าราชการต่าง ๆ เช่น คดีส่วยสินบนกรมอุทยานแห่งชาติ อดีตอธิบดีถูกจับพร้อมหลักฐานซองเงินค่าวิ่งเต้นซื้อขายตำแหน่งและค่ารักษาเก้าอี้ เงินส่วย เงินทอน และกระเช้าของขวัญจำนวนมาก คดีทุนจีนเทา อาชญากรรมข้ามชาติมีเจ้าหน้าที่รัฐและนักการเมืองสนับสนุน ช่วยเหลือ ปกป้อง นำไปสู่การเปิดโปงเรื่องอื้อฉาวอื่น ๆ เช่น กรณีตู้ห่าวและผับจินหลิง กรณีนายหยู ชิน ซี ที่ตั้งสมาคมเถื่อนเป็นช่องทางจัดหาวีซ่าให้คนจีนเข้าประเทศมากถึง 7 พันคน

อีกทั้งในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2564 กรณีสารวัตรซัว นายตำรวจพัวพันบ่อนออนไลน์เครือข่ายใหญ่ กรณีบ่อนมินนี่และเว็บพนันออนไลน์ 888 ที่มีนายพลตำรวจสายไอทีมีเอี่ยวจนสังคมสงสัยว่าแก๊งคอลล์เซ็นเตอร์ที่ระบาดเต็มบ้านเต็มเมืองอยู่ได้เพราะนายตำรวจหลายคนไปรับเงินจากขบวนการจีนเทาด้วย คดีกำนันนก นักธุรกิจท้องถิ่นผู้มีอิทธิพลพัวพันการแต่งตั้งโยกย้ายตำรวจ รถบรรทุกน้ำหนักเกิน ธุรกิจสีเทา ทุจริตจัดซื้อจัดจ้าง การฟอกเงินและเครือข่ายบ้านใหญ่ในจังหวัด คดีหมูแช่แข็งเถื่อน ลักลอบนำเข้าต่อเนื่องมา 3 ปีนับหมื่นตู้คอนเทนเนอร์ชัดเจนว่าพัวพันพ่อค้านำเข้า ห้างค้าส่ง โรงงานแปรรูปอาหาร แต่ที่หลบในมุมมืดคือ นักการเมืองใหญ่อดีต รมช. 2 กระทรวง กับอีก 3 หน่วยงานรัฐคือ กรมศุลกากร กรมปศุสัตว์ และกรมประมง คดีส่วยทางหลวง สติ๊กเกอร์และขบวนการรีดไถรถบรรทุกมูลค่ากว่าหมื่นล้านบาทต่อปี ทั้งตำรวจทางหลวง กรมทางหลวง ตำรวจท้องที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตลอดจนถึงอัยการจังหวัดบางคน (องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย), 2566)

ดังนั้นเห็นได้ว่าภายในตลอดระยะเวลา 1 ปี มีการทุจริตเกิดขึ้นจำนวนมาก และมีเม็ดเงินจำนวนมากที่มาเกี่ยวข้องกับการทุจริตในแต่ละครั้งส่งผลกระทบด้านลบทั้งในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมมากมาย ซึ่งการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นแต่ละครั้งนั้นบ้างก็ถูกตรวจสอบแต่ส่วนใหญ่การคอร์รัปชันเหล่านี้จะไม่ถูกตรวจสอบ ตามหลักคิดของทางเศรษฐศาสตร์การเมืองมองว่าการคอร์รัปชันเป็นเรื่องของผลประโยชน์คล้ายคลึงกับหลักคิดเรื่องกำไรและขาดทุนนั้นเอง และหากการคอร์รัปชันลดลงจากสังคมไทยไม่มากก็น้อยได้จะส่งผลให้สังคมจะคงความน่าอยู่ได้มากยิ่งขึ้นแน่นอน

สาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทย

การคอร์รัปชันในประเทศไทยเกิดมาจากหลายสาเหตุและปัจจัยด้วยกัน อีกทั้งยังมีสิ่งแวดล้อมที่ยังเป็นสิ่งเร้าให้เกิดการคอร์รัปชันอีกด้วย

ประเสริฐ พงศ์สิริวรวัฒน์ (2560) ได้อธิบายว่าสาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชันเกิดจากสาเหตุหลัก ๆ อยู่ 5 ประการ ดังนี้ 1) การขาดคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความละอายบาปและเกรงกลัวบาป 2) การขาดอุดมการณ์และอุดมคติ ผู้ที่ไม่มีอุดมการณ์หรืออุดมคติที่จะทำทุกอย่างเพื่อให้ตนได้รับประโยชน์ไม่ว่าการกระทำนั้นจะผิดและไม่ถูกต้องตามศีลธรรม 3) มีค่านิยมที่ผิดในปัจจุบันค่านิยมของสังคมได้เปลี่ยนไปจากเดิม ก่อนนี้เราเคยยกย่องคนดี คนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต แต่ในปัจจุบันเรากลับยกย่องคนที่มีเงิน คนที่เป็นเศรษฐี มหาเศรษฐี คนที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูง 4) การใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม บุคคลใดที่มีอำนาจและมีความโลภเห็นแก่เงินก็ย่อมจะทุจริตคอร์รัปชันได้ และ 5) มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย การมีรายได้ไม่พอกับรายจ่ายทำให้ต้องเป็นหนี้สิน เมื่อไม่สามารถจะหาเงินมาใช้หนี้ได้ก็จะใช้วิธีการทุจริตคอร์รัปชัน

นอกจากนี้เศรษฐพร หนุนชู (2560) ได้สรุปสาเหตุของคอร์รัปชันหลายสาเหตุ กล่าวคือคนในสังคมส่วนใหญ่นับถือความร่ำรวย ย่อมเป็นแรงจูงใจในการแสวงหาเงินทอง ค่านิยมแบบนิยมพวกพ้องและเครือญาติ ความสัมพันธ์ในเชิงผลประโยชน์ ระบบอุปถัมภ์หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับลูกน้องสร้างลูกน้องไว้ช่วยเหลือตนในเรื่องต่าง ๆ และระบบการควบคุมและตรวจสอบที่ขาดประสิทธิภาพ ตลอดจนสภาพทางการเมืองที่มีการแข่งขันอย่างเข้มข้นเพื่อช่วงชิงตำแหน่งทางการเมืองและผลประโยชน์

ดังนั้นการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยมีสาเหตุที่หลากหลายหนึ่งในสาเหตุหลักคือโครงสร้างทางสังคมและการเมืองที่ไม่โปร่งใสทำให้มีช่องว่างในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเรื่องค่านิยมทางสังคมที่ยอมรับการทุจริตเป็นเรื่องปกติทำให้เกิดความรู้สึกว่าการติดสินบนหรือการใช้เส้นสายเป็นวิธีที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา อีกทั้งการขาดระบบการศึกษาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ตระหนักถึงผลกระทบที่ตามมาจากการทุจริต ส่งผลให้การทุจริตดำเนินต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยเป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไขอย่างรอบด้านและยั่งยืน

ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการไทยและการทุจริตคอร์รัปชัน

อภิชาติ พานสุวรรณ และ พระมหาบุญรอด มหาวีโร (สืบด้วง, 2564) ได้ศึกษาปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการ พบว่า ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการไทยเกิดจากโครงสร้างเชิงอำนาจลักษณะสังคมไทยเป็นความสัมพันธ์กันเชิงอำนาจระหว่างผู้มีอำนาจกับผู้ไม่มีอำนาจ เป็นความสัมพันธ์ทางดิ่งจะเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้มีอำนาจใช้แสวงหาประโยชน์มีความฉ้อฉลมากเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้องก่อให้เกิดเสียหายทั้งต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมของคนไทยอย่างรุนแรง การทุจริตคอร์รัปชันลักษณะนี้เกิดขึ้นกับทุกองค์กร ทุกหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นกลุ่มนักการเมืองนักการเมืองท้องถิ่นและข้าราชการทุกหน่วยงานทุกท้องถิ่นทั่วประเทศ ซึ่งกลุ่มคนที่ทำการเหล่านี้ล้วนเป็นคนกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในการอนุมัติโครงการและงบประมาณ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มของตนมากกว่าไปสร้างผลประโยชน์แก่ประชาชน สังคมและประเทศชาติ และแนวทางการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติควรมีบทบทหน้าที่ที่กระทำทั้งการป้องกันการกระทำความผิดโดยการสร้างจิตสำนึกให้แก่เยาวชนทุกระดับในระบบการศึกษา

พิชญ์ณิฐา พรรณศิลป และคณะ (2559) ได้ศึกษาการคอร์รัปชันในระบบราชการไทย: แนวทางการป้องกันและแก้ไข พบว่า กระบวนการคอร์รัปชันในระบบราชการไทย เกิดจากโครงสร้างส่วนบนของระบบบริหาร ซึ่งมีอำนาจอิทธิพลในการสั่งการจากสายการบังคับบัญชาที่เหนือกว่ามีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน และโยงใยไปสู่กระบวนการคอร์รัปชัน การรณฉรงค์จากองค์กรของรัฐหรือองค์กรอิสระต่าง ๆ ต่างเห็นพ้องกันว่าการคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่นำไปสู่ความยากจน และเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางการ

พัฒนาอย่างแท้จริงและในประเทศไทย ถือว่าปัญหาการคอร์รัปชันเป็นปัญหาอยู่ในระดับต้น ๆ ในแวดวงของระบบราชการไทยที่จะต้องรีบดำเนินการแก้ไขและถือเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ทุกภาคส่วนราชการจะต้องหาวิธีการป้องกันและถือเป็นนโยบายที่ภาคส่วนราชการจะต้องนำไป

ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการไทยและการทุจริตมีความซับซ้อนและเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อระบบราชการโดยรวม ข้าราชการบางส่วนอาจมีส่วนร่วมในการทุจริตเนื่องจากแรงกดดันจากสภาพแวดล้อมทางการเมืองและสังคมที่เอื้อให้เกิดการใช้เส้นสายหรือการติดสินบน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ส่วนตัวหรือเพื่อรักษาตำแหน่งของตน อย่างไรก็ตามข้าราชการบางคนก็ยังคงมีจริยธรรมและมุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อประชาชน โดยการสร้างวัฒนธรรมของความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมจากประชาชนจะช่วยสนับสนุนให้ข้าราชการที่ซื่อสัตย์ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

หลักจริยธรรมกับแนวทางการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทย

การป้องกันการทุจริตในประเทศไทยเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการทุจริตส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง ได้มีหลายภาคส่วนที่เสนอแนวทางการป้องกันการทุจริตในประเทศไทยไว้ ดังนี้

กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และ พระมหาอรุณ ปญฺญารุโณ (2565) ได้ศึกษาวิธีการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐ สรุปได้ว่า แนวทางการบริหาร คือ แนวทางตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งจะมีคำอธิบาย ดังนี้ 1) แนวทางตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นหลักในการบริหาร บ้านเมืองที่ดี และเหมาะสำหรับประเทศไทย เพราะสามารถตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิผลเปิดโอกาสให้ประชาชนมามีส่วนร่วมเพื่อเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบได้ ซึ่งประกอบด้วย 6 ประการ คือ 1) หลักนิติธรรม เป็นการปฏิบัติเกี่ยวกับกฎหมาย กฎข้อบังคับกับกฎหมาย เมื่อมีกฎหมายแล้วจะต้องประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ และให้ถูกต้องตามบทบัญญัติเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม 2) หลักคุณธรรม เป็นการปฏิบัติงานที่ยึดหมั่นในความถูกต้อง ดีงาม เสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ มีระเบียบ วินัย และเป็นตัวอย่างที่ดี 3) หลักความโปร่งใส เน้นความโปร่งใสในการทำงานตรงไปตรงมาสามารถตรวจสอบได้ 4) หลักการมีส่วนร่วมเน้นการมีส่วนรวมของประชาชน และตัดสินใจแก้ปัญหาร่วมกัน 5) หลักความรับผิดชอบ เน้นการปฏิบัติต่อประชาชน มีความเอาใจใส่ต่อปัญหา และมีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาให้บรรลุผลโดยไม่เลือกที่จะปฏิบัติ 6) หลักความคุ้มค่า เน้นประสิทธิภาพในการบริหารงานโดยใช้ทรัพยากรและงบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน โดยการหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นให้สมบูรณ์

นอกจากนี้การศึกษาในเรื่องของการทุจริตที่กล่าวมาสาเหตุสำคัญที่เป็นตัวผลักดันทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันมาก อาจจะเกิดจากการที่บุคคลเหล่านั้น ขาดความซื่อสัตย์ต่อตำแหน่งหน้าที่การงานของตน ขาดอุดมการณ์หรืออุดมคติ คือไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการดำเนินชีวิต หรือได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังค่านิยมแบบผิด ๆ ในสังคม คือยกย่องคนมีเงินมากกว่าคนดีลุ่มหลงในอำนาจ ทำให้ใช้อำนาจไปในทางที่ผิด มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายจึงดิ้นรนที่จะหารายได้เพิ่มจากที่มีอยู่ถึงแม้ว่าจะได้มาโดยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ตาม วิธีหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการทุจริตนอกจากใช้มาตรการทางกฎหมาย หรือมาตรการบังคับเด็ดขาดทางปกครองแล้วนั้นคือ การใช้ “ศาสนา” โดยเฉพาะแนวทางหลักธรรมคำสอนของศาสนาพุทธที่มีความเป็นเหตุเป็นผล (วัชรมน จันรอง และคณะ, 2564) เช่น หลักจริยธรรม ที่จะการสร้างความตระหนักรู้ผิด รู้ชอบในสังคมและในตัวบุคคล โดย ศิรินทร์ทิพย์ ศิริภักดิ์ (2561) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า หมายถึงพฤติกรรมในการประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ควรปฏิบัติที่ดีงามเหมาะสมและเป็นที่นิยมชมชอบหรือยอมรับของสังคมเพื่อความสันติสุขแห่ง

ตนเอง และความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวม และรศ.สำเนียง ยอดคีรี (2560) ได้ให้ความหมายของจริยธรรม ไว้ว่า คือแนวทางของการปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและสังคมส่วนรวม อะไรควรประพฤติปฏิบัติ แต่จริยธรรมไม่ใช่กฎหมาย ทั้งนี้เพราะกฎหมายเป็นสิ่งบังคับให้คนทำตามโดยมีบทลงโทษ (punishment) สำหรับผู้ฝ่าฝืน คนเคารพเชื่อฟังกฎหมายเพราะกลัวถูกลงโทษ ส่วนจริยธรรมไม่มีบทลงโทษ คนมีจริยธรรมเพราะแรงจูงใจ (motivation)

กล่าวโดยสรุปคุณธรรมและจริยธรรม หมายถึงคุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยได้ยึดถือจนเป็นความเคยชินอันเป็นคุณลักษณะหรือ พฤติกรรมที่ดีงามเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องของตนเอง ผู้อื่น และสังคม

จะเห็นได้ว่าการขาดจริยธรรมในระดับบุคคลและองค์กรเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่นำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยการเสริมสร้างจริยธรรมในองค์กรและสังคมจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการป้องกันและลดปัญหาการทุจริต และยังแสดงให้เห็นว่าการสร้างจริยธรรมในองค์กรและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่โปร่งใสและรับผิดชอบเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการลดการทุจริตหรือแม้กระทั่งการศึกษาและการอบรมจริยธรรมในสถานศึกษาและหน่วยงานภาครัฐสามารถช่วยให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานอย่างมีจริยธรรมและป้องกันการทุจริตได้รวมไปถึงการบังคับใช้กฎหมายและการตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐอย่างเข้มงวดก็เป็นส่วนสำคัญในการลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทย

ทั้งนี้หลักจริยธรรมในการนำมาประยุกต์เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชัน คือหลักฆราวาสธรรม 4 ประการ ได้แก่ สัจจะ, ทมะ, ขันติ, และ จาคะ ซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ช่วยให้ผู้ครองเรือนใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม กล่าวคือสัจจะ หมายถึงการพูดความจริงและการรักษาสัญญา ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อถือและความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม หากทุกคนยึดถือหลักสัจจะจะลดโอกาสในการคอร์รัปชันได้ เพราะการโกหกและการหลอกลวงมักเป็นต้นเหตุของการทุจริต ทมะ หมายถึงการควบคุมตนเองและการมีวินัยในชีวิตซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญในการตัดสินใจอย่างมีสติ หากบุคคลมีทมะ จะสามารถต้านทานแรงกดดันและล่อลวงในการทำผิดกฎหมายหรือทุจริต ขันติ หมายถึงความอดทนและการไม่โกรธเกรี้ยว ซึ่งช่วยให้สามารถจัดการกับความขัดแย้งและปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีสติ การมีขันติจะทำให้คนสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่มีแรงกดดันได้ดีกว่าและลดการกระทำที่อาจนำไปสู่การทุจริต และจาคะ หมายถึงการมีจิตใจที่ไม่ยึดติดกับวัตถุการมีจาคะจะช่วยลดความมุ่งหวังในผลประโยชน์ส่วนตัวที่ทำให้เกิดการคอร์รัปชันได้ (กิตติศักดิ์ สุวรรณชัยรบ, 2563)

นอกจากนี้การป้องกันการคอร์รัปชันเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความพยายามจากหลายฝ่ายโดยมีแนวทางที่สำคัญดังนี้ เสริมสร้างความโปร่งใสโดยหน่วยงานรัฐควรเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานและการใช้จ่ายให้ประชาชนเข้าถึงได้ เพื่อสร้างความไว้วางใจและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ มีการสร้างระบบตรวจสอบภายในโดยการมีหน่วยงานที่มีอำนาจในการตรวจสอบกิจกรรมของรัฐบาลและองค์กรต่าง ๆ อย่างเข้มงวดจะช่วยลดโอกาสในการทุจริต จัดอบรมและเสริมสร้างจริยธรรมโดยการอบรมเจ้าหน้าที่รัฐและพนักงานในภาคเอกชนเกี่ยวกับจริยธรรมและความรับผิดชอบในการทำงานจะช่วยเพิ่มความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาคอร์รัปชัน การลงโทษที่เข้มงวด โดยการมีมาตรการลงโทษที่ชัดเจนและเข้มงวดสำหรับผู้กระทำผิดจะช่วยสร้างแรงจูงใจให้บุคคลหลีกเลี่ยงการทุจริต (ธราพงศ์ ลิ้มสุทธิวันภูมิ, 2566)

ดังนั้นการปลูกฝังวัฒนธรรมความซื่อสัตย์ในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน จนถึงองค์กรจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการป้องกันการคอร์รัปชันในระยะยาว ตลอดจนการดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้จะช่วยสร้างสังคมที่มีความโปร่งใสและลดโอกาสในการเกิดการคอร์รัปชันในอนาคตได้อย่างยั่งยืนต่อไป

4. สรุป

บทความนี้สะท้อนให้เห็นได้ว่าการทุจริตคอร์รัปชันที่เป็นปัญหาเรื้อรังมีรากลึกในสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จะมีกรอบและกลไกที่ชัดเจนในการต่อต้านการคอร์รัปชัน กล่าวคือการกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ซึ่งมีหน้าที่ในการตรวจสอบและสอบสวนกรณีการทุจริตในภาครัฐ รวมถึงการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและรายงานพฤติกรรมที่ผิดปกติ อีกทั้งรัฐธรรมนูญยังมีการส่งเสริมการจัดทำนโยบายและแผนการป้องกันการทุจริตที่ครอบคลุมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยมุ่งหวังให้มีการประสานงานกันอย่างมีประสิทธิภาพ การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของหน่วยงานราชการและการจัดการกับผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นอีกหนึ่งกลไกที่สำคัญในการสร้างความโปร่งใส นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังให้ความสำคัญกับการอบรมและเสริมสร้างจริยธรรมให้กับข้าราชการผ่านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยสร้างวัฒนธรรมของความซื่อสัตย์ให้กับตัวบุคคลได้

การวางกรอบและกลไกในการต่อต้านคอร์รัปชันดังที่กล่าวไปข้างต้นนั้น ตลอดระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมาก็ยังมีการทุจริตคอร์รัปชันออกมาให้เห็นยิ่งในระบบราชการไทยที่ควรจะเกิดการทุจริตน้อยที่สุด แต่กลับกลายเป็นองค์กรที่มีข่าวเรื่องการทุจริตมากที่สุด ซึ่งเกิดจากโครงสร้างส่วนบนของระบบบริหารราชการไทยที่มีอำนาจอิทธิพลในการสั่งการจากสายการบังคับบัญชาที่เหนือกว่า มีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน และนำไปสู่กระบวนการคอร์รัปชัน ทำให้ประเทศชาติต้องสูญเสียเงินงบประมาณเป็นจำนวนมาก เพราะการใช้จ่ายเงินงบประมาณของข้าราชการภาครัฐบางคนทำการทุจริตคอร์รัปชัน โดยใช้อำนาจในการอนุมัติโครงการและงบประมาณ เพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องมากกว่าไปสร้างผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และความมั่นคงของประเทศ และเป็นการบั่นทอนความเจริญก้าวหน้าของสังคมไทยเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่ากฎหมายหรือบทลงโทษจะเข้มงวดขนาดไหนองค์กรเหล่านี้ก็ยังเลือกที่จะกระทำการทุจริตขึ้น ทำให้เห็นได้ว่ากลุ่มบุคคลในองค์กรเหล่านี้ขาด จริยธรรม หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไป

ทั้งนี้แนวทางการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยขัดเกลาจริยธรรมสำหรับข้าราชการไทย โดยใช้หลักธรรม ได้แก่ หลักฆราวาสธรรม 4 คือ 1) สัจจะ คือ ประพฤติด้วยความสุจริต 2) ทมะ คือ การฝึกฝนอบรมตนเอง และข่มใจตนเองไม่ให้ไปยึดติดกับอบายมุข 3) ขันติ หมายถึง อดทนต่อกิเลส ต่อสิ่งยั่วยุ และ 4) จาคะ คือ การสละ รวมถึงการสละกิเลสสละอารมณ์ออกไปจากใจของตนไม่ยึดมั่นถือมั่นต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามายั่วยุจิตใจของเราอีกด้วย อีกทั้งหลัก “หิริโอตตัปปะ” เป็นอีกหลักธรรมอันสำคัญที่ข้าราชการควรใช้ควบคุมจิตใจให้อยู่ในความดีซึ่ง “หิริ” หมายถึงความละอายต่อบาป ละอายต่อการทำความชั่ว และ “โอตตัปปะ” หมายถึง การเกรงกลัวต่อบาป การเกรงกลัวต่อความชั่ว ซึ่งหลักธรรมข้อนี้เป็นสิ่งที่ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐควรมีประจำใจ และเป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้รู้จัก ผิด ชอบ ชั่ว ดี อันจะส่งผลให้ข้าราชการทำงานด้วยความโปร่งใสและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันได้อย่างแท้จริงทำให้ประเทศชาติบ้านเมืองเกิดความสงบสุขและเจริญรุ่งเรือง

ดังนั้นจริยธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในหมู่ข้าราชการไทย เพราะเป็นฐานรากของความเชื่อมั่นในระบบราชการและการบริหารงานของรัฐ ข้าราชการที่มีจริยธรรมจะสามารถต้านทานแรงกดดันจากภายนอก และมุ่งมั่นทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งการส่งเสริมจริยธรรมในองค์กรราชการช่วยสร้างวัฒนธรรมที่ไม่ยอมรับการทุจริต ทำให้บุคลากรมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองและยึดมั่นในหลักการแห่งความโปร่งใส การอบรมและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับจริยธรรมจะช่วยให้ข้าราชการสามารถตัดสินใจได้อย่างมีสติและยุติธรรม ตลอดจนการมีจริยธรรมยังช่วยกระตุ้นให้ข้าราชการมีความกล้าหาญในการรายงานหรือเปิดเผยการทุจริตที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความรับผิดชอบร่วมกัน ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาจริยธรรมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันและลดปัญหาการทุจริตในประเทศไทยอย่างยั่งยืน

5. ข้อเสนอแนะ

1) ส่งเสริมการอบรมศึกษาด้านจริยธรรมคุณธรรมทางการเมืองในภาครัฐอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างสังคมที่โปร่งใส เป็นธรรม และมีธรรมาภิบาล อีกทั้งเจ้าหน้าที่รัฐทุกคนควรตระหนักถึงความสำคัญของการใช้อำนาจ เพื่อประโยชน์ของประชาชนและยึดมั่นในหลักการ และมาตรฐานทางจริยธรรมเพื่อให้ประเทศไทยก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืน

2) การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องบังคับใช้ กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านคอร์รัปชันอย่างเคร่งครัดและไม่เลือกปฏิบัติ

6. เอกสารอ้างอิง

กรมการค้าภายในกระทรวงพานิชย์. (2560). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการทุจริต*. สืบค้นจาก https://wice-th.listedcompany.com/misc/cg/wice-anti-corruption-policy-2015-th.pdf

กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และ พระมหาอรุณ ปญฺญารุโณ. (2565). วิธีการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2*(2), 37-51.

กิตติศักดิ์ สุวรรณชัยรบ. (2563). การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมผู้เรียนด้านการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันตามหลักฆราวาสธรรม 4 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพังโคนวิทยาคม จังหวัดสกลนคร. *Journal of Buddhist Education and Research*, *6*(1), 389-403.

ณัฐพล ใจจริง. (2565). *ราษฎรปฏิวัติ: ชีวิตและความฝันใฝ่ของคนรุ่นใหม่สมัยคณะราษฎร*. Matichon Public Company Limited.

ทศพร ปิงคำ และคณะ (2567). วัฏจักรวงจรอุบาทว์กับการเลือกตั้งของไทย: แนวคิดและข้อถกเถียงทางวิชาการเพื่อหาทางออก. *วารสารวิชาการสังคมศาสตร์วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด*, *3*(1), 36-49.

ไทยพับลิก้า.(2567). ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันปี 2566 ไทยอยู่อันดับ 108.สืบค้นจาก https://thaipublica.org/2024/01/corruption-perception-index-2023/

ธราพงศ์ ลิ้มสุทธิวันภูมิ. (2566). แนวทางการป้องกันการทุจริตของหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในประเทศไทย. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, *7*(2), 1-16.

ประเสริฐ พงศ์สิริวรวัฒน์. (2560). *การป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอรัปชั่นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. สืบค้นจาก http://thachangnyk.go.th/UserFiles/File/ 041158/E-learning(EXT).pdf

ปิยะนุช ศรีสรานุกรม. (2567). แนวทางป้องกันปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ. *วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์*, *2*(2), 35-50.

พระครูสุชัย พัชรมงคล (วิษณุตป สมฺ ปนฺ โน). (2563). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, *5*(1), 371-381.

พระชินกร สุจิตฺโต. (2564). หลักธรรมาธิปไตย: การแก้ปัญหาคอรัปชั่นในสังคมไทย. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, *4*(2), 78-88.

พระณัฐวุฒิ พันทะลี, พระวุฒิไกร มาลัยขวัญ และพระธัญวัฒน์ จิรวฑฺฒโน. (2560). การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการไทยตามหลักธรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกต่อการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันภายในหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 4*(2), 46-63.

พิชญ์ณิฐา พรรณศิลป, ภักดี โพธิ์สิงห์ และสัญญา เคณาภูม (2559). “การคอร์รัปชั่นในระบบราชการไทย: แนวทางการป้องกันและแก้ไข.” *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 4*(2), 326-340.

วัชรมน จันรอง และคณะ. (2564). การแก้ปัญหาคอร์รัปชันในยุคดิจิทัลตามแนวพุทธจริยธรรม. *Journal of Modern Learning Development*, *6*(4), 397-408.

วิทยากร เชียงกุล. (2550). *สภาวะการศึกษาไทย ปี 2549/2550 การแก้ปัญหาและการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบองค์รวม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา.

ศิรินทร์ทิพย์ ศิริภักดิ์. (2561). *กระบวนการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านแวงประชารัฐบำรุง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.), สาขาวิชาวิจัยและประเมินผล.

เศรษฐพร หนุนชู (2560). ธรรมาภิบาล : การแก้ปัญหาคอร์รัปชันในสังคมไทย. *วารสารมหาจุฬาคชสาร, 8*(1),1-11.

สถาบันพระปกเกล้า. (2561). *หลักธรรมาภิบาล : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติในสังคมไทย.*

สำเนียง ยอดคีรี. (2560). จริยศาสตร์, จริยธรรม และคุณธรรมตามแนวความคิดของนักปรัชญา. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 22*(2), 37-53.

องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย. (2566). *10 คดีคอร์รัปชันแห่งปี 2566.* สืบค้นจาก http://www.anticorruption.in.th/2016/th/detail/1765/

อภิชาติ พานสุวรรณ และพระมหาบุญรอด มหาวีโร (สืบด้วง). (2564). ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการ. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6*(8), 480-491.

ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กรภาครัฐ ภายใต้หลักจริยธรรมและการจัดการที่ดี

Social and environmental responsibilities of government organizations With ethical conduct and good management

พันโท ปิยดล นาคอุไร
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail: S66563825011@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กรภาครัฐภายใต้หลักจริยธรรมและการจัดการที่ดีผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดและวิเคราะห์ประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคม ในบริบทของที่สอดคล้องและตรงกับความต้องการของสังคม ประกอบด้วย 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรกนั้นเป็นแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การสหประชาชาตินั้น มุ่งให้เห็นถึงความต้องการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ไม่ทำให้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มุ่งประเด็นในการพัฒนาทั้งหมด 17 ประเด็นแต่ประเด็นในบทความวิชาการฉบับเกี่ยวข้องทั้งหมด 9 ประเด็น ได้แก่ การแก้ไขปัญหาความยากจน การแก้ไขปัญหาด้านอาหาร พลังงานสะอาด การสร้างงานและการเติบโตทางเศรษฐกิจ นวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน การลดความไม่เสมอภาค ชุมชนและเมืองที่ยั่งยืน การบริโภคอย่างรับผิดชอบ ความสงบสุขและความยุติธรรม ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่ความรับผิดชอบต่อสังคมในทุกองค์กร โดยอยู่ภายใต้มิติความรับผิดชอบ และประเด็นที่สอง การบริหารจัดการภาครัฐที่มีต่อความรับผิดชอบต่อสังคมตามหลักจริยธรรมและการจัดการที่ดีให้เกิดขึ้นต้องคำนึงถึงการดำเนินงานขององค์กร มีการหาข้อตกลงทั่วไปภายในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่โดยใช้กระบวนการเพื่อหาข้อคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ด้วยเอกฉันท์ การรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงทัศนะ เสนอปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การยึดมั่นและเชื่อถือในความถูกต้องดีงามสนับสนุนการทำงานให้มีความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจเสียสละขยันอดทนมีระเบียบวินัยมุ่งเน้นคุณธรรม/จริยธรรม ทั้งนี้ในการบริหารจัดการองค์กรนั้น ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบที่องค์กรมีต่อบริบทพื้นที่ ชุมชน หรือการส่งผลกระทบต่อการทำลายสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก เป็นการแสดงออกให้เห็นความความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักจริยธรรมทุกรูปแบบ จึงจะทำให้การพัฒนาองค์กรภาครัฐเติบโตควบคู่กับสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยไปด้วย

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อสังคม, ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม, หลักจริยธรรม

ABSTRACT

A study of social and environmental responsibility of government organizations under the principles of ethics and good management. The author presents the concept and analyzes the issue of social responsibility. In the context of being consistent and meeting the needs of society, it consists of 2 issues: The first point is that the United Nations' concept of social responsibility addresses the need to develop economic growth. with scientific and technological processes It does not cause social, natural, and environmental change. It focuses on 17 development issues, but there are 9 related issues in the academic articles, including: Solving poverty problems, solving food problems, clean energ, Job creation and economic growth, innovation and infrastructure, reducing inequality, Sustainable communities and cities, responsible consumption, peace and justice which is linked to social responsibility in every organization under the dimension And the second point is that government management that has social responsibility according to ethical principles and good management must take into account the operations of the organization. General agreement is reached within the stakeholder group using a process to reach consensus among the beneficiary and disadvantaged groups. Listening to opinions and giving people the opportunity to participate in expressing their views Propose various problems related Adhering to and trusting in correctness and goodness Support work with honesty and integrity. Sincere, selfless, diligent, patient, disciplined, focused on morality/ethics. In managing the organization, the responsibility that the organization has in the context of the area, community, or impact on environmental destruction must be taken into account. It shows that social responsibility must be based on all forms of ethical principles. Therefore, the development of government organizations will grow together with a safe environment.

KEYWORDS: Social responsibility, environmental responsibility, ethical principles

1. บทนำ

การศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กรภาครัฐ ด้วยกลยุทธ์ CSR เป็นแนวทางการดำเนินงานที่องค์กรกำหนดขึ้น เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามแนวทางการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยการนำเอาแนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมนั้น เข้ามาผนวกกับกิจกรรม และกลยุทธ์ขององค์กรตัวเอง บนหลักการสร้างคุณค่าอย่างยั่งยืน ภาพลักษณ์ที่ดีในระยะยาว และต้องเชื่อมโยงกับชุมชนตลอดจนกลุ่มเป้าหมายในท้องถิ่นด้วย จากการศึกษาองค์การระดับโลก (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2564) ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อสร้างความยั่งยืนร่วมกันสังคม พร้อมกับพัฒนาสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตความเป็นอยู่คนในสังคมให้ดีขึ้น ด้วยแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) ทั้งนี้เป็นไปเพื่อให้สมาชิกในสังคมได้มีแนวปฏิบัติที่ดี บรรลุเป้าหมายด้านเศรษฐกิจ พัฒนาควบคู่กับสิ่งแวดล้อม สร้างสังคมน่าอยู่มากยิ่งขึ้น การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การดังกล่าว ช่วยสามารถวิเคราะห์ประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคมที่สำคัญ และสามารถวางแผนหรือกำหนดนโยบายกิจกรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมได้สอดคล้องและตรงกับความต้องการของสังคมไทยและสังคมโลก สำหรับบทความฉบับนี้เป็นการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กรภาครัฐภายใต้หลักจริยธรรม

และการจัดการที่ดี ซึ่งประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ 1) แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การสหประชาชาติ 2) หลักจริยธรรมและการจัดการที่ดี รายละเอียดนำเสนอประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

2. วัตถุประสงค์

(1) เพื่อวิเคราะห์ แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การสหประชาชาติ

(2) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐที่มีต่อความรับผิดชอบต่อสังคมตามหลักจริยธรรมและการจัดการที่ดี

3. แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การสหประชาชาติ

ในการพัฒนาความเจริญทางด้านเศรษฐกิจนั้น สิ่งที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคมคือต้องมีการพัฒนาโดยนำพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีเข้ามาเป็นกรอบในการพัฒนา ควบคู่กับการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตทางสังคม ไม่กระทบธรรมชาติ ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม สำหรับประเทศไทยได้เข้าร่วมประชุมองค์การสหประชาชาติร่วมกับประเทศสมาชิกอื่น ๆ ที่นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา มีความเห็นพ้องร่วมกันต่อการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ หรือ Millennium Development Goals (MDGs) ระดับชาติและระดับสากล โดยมีผลการดำเนินการที่ประสบความสำเร็จในหลายประเทศ เพื่อให้การพัฒนาอย่างต่อเนื่องใน ปี ค.ศ. 2015 องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาภายใต้บริบทการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายในระยะเวลา 15 ปี เพื่อสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเท่าเทียมการรวมกันทางสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) ค.ศ. 2015-2030 ขององค์การสหประชาชาติ มี 17 ประเด็น โดยมีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่

1. การแก้ไขปัญหาความยากจน (No Poverty) ได้แก่ เป็นการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน มุ่งเน้นให้เกิดการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน สิทธิทำกิน ที่ดิน ทรัพยากร เทคโนโลยี

2. การแก้ไขปัญหาด้านอาหาร (No Hunger) ได้แก่ ซึ่งเป็นการสร้างแหล่งอาหาร ความมั่นคงด้านอาหาร ปลอดภัย และมีโภชนาการต่อการดำรงชีวิตรวมถึงการเข้าถึงที่ดินและปัจจัยการผลิต

3. พลังงานสะอาด (Clean Energy) ได้แก่การเข้าถึงบริการพลังงานสมัยใหม่ที่มีความน่าเชื่อถือในราคาที่สามารถซื้อหาได้ เพิ่มการใช้พลังงานทดแทน และการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

4. การสร้างงานและการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Good Jobs and Economic Growth) ได้แก่ การส่งเสริมความยั่งยืนและความเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยการยกระดับด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม สนับสนุนการพัฒนากิจกรรมที่มีการผลิตอย่างสร้างสรรค์ ประกอบกับส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจในพื้นที่ให้เข้าถึงบริการทางการเงิน การส่งเสริมการใช้ทรัพยากร และตัดความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับการทำลายสิ่งแวดล้อม (สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 2564)

5. นวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน (Innovation and Infrastructure) ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างความน่าเชื่อถือและสามารถเข้าถึงบริการโครงสร้างพื้นฐานได้อย่างเท่าเทียมกัน พร้อมกับส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนในทุกมิติ การเพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงบริการทางการเงิน การใช้ทรัพยากร เพิ่มผลผลิตด้านการวิจัยและนวัตกรรมอุตสาหกรรมสะอาดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

6. การลดความไม่เสมอภาค (Reduced Inequalities) ทั้งภายในและระหว่างประเทศ ได้แก่ ด้านสังคม รายได้ เศรษฐกิจ การเมือง โดยไม่คำนึงถึง เพศ ร่างกาย เชื้อชาติ ศาสนา ชาติพันธ์ เป็นต้น ทั้งทางด้านกฎหมาย นโยบาย การปฏิบัติ เป็นต้น

7. ชุมชนและเมืองที่ยั่งยืน (Sustainable Cities and Communities) ซึ่งประกอบไปด้วยบริการขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ การเข้าถึงที่อยู่อาศัย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความสามารถด้านรายจ่าย การแก้ปัญหาชุมชนแออัด การจัดการระบบคมนาคมขนส่งสาธารณะ ด้วยการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม คุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม และการพัฒนาที่อยู่อาศัยนั้นต้องไม่กระทบกับความเป็นศิลปวัฒนธรรมของเมือง พร้อมกับมีการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวให้เป็นพื้นที่สาธารณะทุกคนได้เข้าถึง (ธนาคารโลก สำนักงานประเทศไทย, 2560)

8. การบริโภคอย่างรับผิดชอบ (Responsible Consumption) ได้แก่ การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ลดขยะและการสูญเสีย ในกระบวนการผลิต การมีกระบวนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในการจัดการสารเคมีและของเสียที่เกิดขึ้นตลอดวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ การป้องกัน การลด การนำกลับมาใช้ใหม่ การใช้ซ้ำ เป็นต้น

9. ความสงบสุขและความยุติธรรม (Peace and Justice) สำหรับการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในมิติความสงบสุขนั้นกระบวนการความยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงต่าง ๆ การตายจากเหตุความรุนแรง การยุติการใช้ความรุนแรงทุกมิติ แต่มุ่งเน้นไปสู่การสร้างความสงบสุขที่ส่งเสริมนิติธรรม และทุกคนมีสิทธิเข้าถึงความยุติธรรมตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมก็จะทำให้เกิดความสงบสุขในสังคมได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

สมคิด บางโม (2558) ได้ให้ความเห็นว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมมีขอบเขตที่กว้าง และจำแนกความรับผิดชอบต่อสังคมในการประกอบธุรกิจออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อชุมชนความรับผิดชอบด้านกฎหมาย ความรับผิดชอบด้านเศรษฐกิจ ความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบด้านความมั่นคง

การวิเคราะห์ แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การสหประชาชาติ จากการศึกษาพบว่าแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การสหประชาชาตินั้น มุ่งให้เห็นถึงความต้องการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบกับการไม่ทำให้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนทางสังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของโลกอย่างมากประเด็นสำคัญที่ได้ทำการวิเคราะห์ในบทความวิชาการฉบับนี้มีทั้งสิ้น 9 ประเด็น ได้แก่ การแก้ไขปัญหาความยากจน การแก้ไขปัญหาด้านอาหารพลังงานสะอาด การสร้างงานและการเติบโตทางเศรษฐกิจ นวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานการลดความไม่เสมอภาค ชุมชนและเมืองที่ยั่งยืน การบริโภคอย่างรับผิดชอบ ความสงบสุขและความยุติธรรม ซึ่งทุกประเด็นนั้นเป็นการพัฒนาที่เชื่อมโยงไปสู่ความรับผิดชอบต่อสังคมในทุกองค์กร โดยอยู่ภายใต้มิติความรับผิดชอบ ได้แก่ ความรับผิดชอบด้านการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ความรับผิดชอบด้านสังคม ความรับผิดชอบด้านเศรษฐกิจ และความรับผิดชอบด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นความรับผิดชอบที่ต่อทั้งระบบ เพื่อยกระดับความปลอดภัยเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างคุ้มค่ามากที่สุด โดยองค์กรภาครัฐต่าง ๆ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่ดีที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

4. แนวคิดคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐที่มีต่อความรับผิดชอบต่อสังคมตามหลักจริยธรรมและการจัดการที่ดี

แนวคิดคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐที่ต่อความรับผิดชอบต่อสังคมตามหลักจริยธรรมและการจัดการที่ดี ประกอบด้วยเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐจัดทำขึ้น โดยอาศัยค่านิยมหลัก 11 ประการ ได้แก่

1. หน่วยงานภาครัฐควรมีการนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์องค์กรที่จะต้องมีเป้าหมายที่จะดำเนินงาน อย่างชัดเจน(เป้าหมายเดียวกัน) มีทิศทางกระบวนการที่จะเดินไปสู่เป้าหมายนั้น และคนในองค์กรทุกคนต้องเดินไปพร้อมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้แผนยุทธศาสตร์การปฏิบัติงานของภาครัฐได้มีแผนการปฏิบัติราชการรองรับไว้ทุกภารกิจอยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ซารีล่า ลาหมีด (2559) ที่กล่าวว่าผลการปฏิบัติราชการที่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนการปฏิบัติราชการตามที่ได้รับงบประมาณมาดำเนินการ รวมถึงสามารถเทียบเคียงกับส่วนราชการหรือหน่วยงานที่มีภารกิจคล้ายคลึงกันและมีผลการปฏิบัติงานในระดับชั้นนำของประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

2. สำหรับหน่วยงานภาครัฐนั้น มุ่งเน้นคุณภาพการบริหารจัดการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมทุกคนในองค์การจะดำเนินงานด้านใด ๆ ก็ตาม จะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเสมอ พร้อมสร้างเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีจิตเป็นสาธารณะ ด้วยการบูรณาการแบบองค์รวมใน 4 มิติได้แก่ มิติด้านการเรียนรู้ มิติด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มิติด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคม ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ต่อเยาวชน (อรศิริ ไม้ทอง, 2564)

3. หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนในองค์กรจะต้องคำนึงถึงการให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกฝ่ายทุกแผนกในการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขมีจิตใจบริการและเต็มใจที่จะให้บริการกับลูกค้าโดยคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้รับบริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนีรัตน์ นาสมชัย, สุรสิทธิ์ บุญชูนนท์ และอนุวัตร แจ้งชัด (2567) ซึ่งกล่าวว่าความสุขในการทำงานเกิดจากชื่อเสียงองค์การมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์การ และมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีโดยผ่านคุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์การอย่างมีนัยสำคัญ

4. ในการพัฒนาหน่วยงานภาครัฐที่มุ่งเน้นสู่ความเป็นเลิศขององค์กรนั้น ย่อมมุ่งเน้นผู้รับบริการมุ่งเน้นการให้บริการเป็นประการสำคัญจะต้องสำรวจความต้องการของลูกค้าว่าเขาต้องการอะไรจากเรา โดยการรับฟังสอบถามการสำรวจและสนองตอบต่อความต้องการของลูกค้าให้ตรงตามวัตถุประสงค์ ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น จะเกิดความยั่งยืนได้ดั่งงานวิจัยของ Srivorakan, K., Jarutirasarn, P., & Suesawadwanit, P. (2023) ที่ได้ศึกษาความยั่งยืนของการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจำเป็นต้องสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วม โดยเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร ร่วมคิดหาหนทางและร่วมปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาทั้ง 5 ปัจจัย จึงมีอิทธิพลต่อความยั่งยืนในการดำเนินงานขององค์กร

5. หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องสร้างความมั่นคงให้กับทุกคนในองค์กร ซึ่งมุ่งเน้นอนาคตทุกคนในองค์กรจะต้องมองเป้าหมายขององค์กรไปให้ไกล ๆ และพยายามไปให้ถึงเป้าหมายนั้นให้ได้ ซึ่งการมุ่งสู่เป้าหมายที่สำคัญนั้นต้องเกิดจากการบรูณาการแนวคิดงานวิจัยของรังสรรค์ ลีเบี้ยว (2564) ซึ่งการกำหนดทิศทางเป้าหมาย

นั้นจะสอดคล้องกับการกำหนดความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับโลก ซึ่งควรคำนึงถึงบริบทการพัฒนาโลกและบริบทของสังคมย่อย กฎและกติการะดับสากลที่เกี่ยวข้องและความต้องการของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

6. การทำงานของบุคลากรในภาครัฐนั้นย่อมมีความคล่องตัวทุกคนในองค์กรจะต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งต้องลดกฎระเบียบขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อนที่ไม่จำเป็นลง เพื่อการบริหารจัดการที่ดีขึ้น ซึ่งแนวคิดของณัดชัย ธนะสูตร (2563) ได้อธิบายเกี่ยวกับความคล่องตัวในการทำงานต้องสามารถตอบสนองความต้องการ หรือมีการปฏิบัติและดำเนินการใด ๆ ให้เป็นไปตามหลัก ระเบียบขั้นตอนต้องคำนึงความประหยัดประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์การ คำนึงผลระยะยาว การปฏิบัติที่เป็นเลิศทุกด้านมีระบบคุณภาพมาตรฐาน การรู้จักเลือกวิธีการและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ บุคลากรต้องได้รับการพัฒนาความสามารถอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและคำนึงถึงผู้รับบริการเป็นสำคัญ

7. การส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐพัฒนาไปสู่องค์กรที่มีการเรียนรู้และแต่ละบุคคลทุกคนในองค์กรต้องมีการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นคนใฝ่รู้ใฝ่เรียนรู้ เพื่อที่จะนำความรู้มาแก้ปัญหาใหม่ ๆ ขององค์กรให้ลุล่วงไปได้ตลอดจนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Km) Knowledge Management ซึ่งแนวคิดของ พยอม วงศ์สารศรี (2562) ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมแรงร่วมใจของภาครัฐในองค์การ การตระหนักถึงความสามารถความถนัดความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การภาครัฐควบคู่ไปด้วยจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเจตคติที่ดีและให้การสนับสนุนโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ สามารถตรวจสอบได้และการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน องค์การที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

8.ในยุคปัจจุบันของหน่วยงานภาครัฐ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการจัดการเพื่อนวัตกรรมมีการสร้างนวัตกรรมใหม่ให้องค์กรอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากงานวิจัยของ พิมพ์พร ภู่ทองประเสริฐ (2564) การสร้างนวัตกรรมใหม่ให้เกิดขึ้นนั้น ความรับผิดชอบต่อสังคม ถือเป็นทรัพยากร และความสามารถที่มีค่าขององค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อชื่อเสียงขององค์กร ซึ่งถือเป็นความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กร และชื่อเสียงขององค์กร และเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานที่ยั่งยืนขององค์กรต่อไป ดังนั้น องค์กรจึงควรกำหนดให้ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการดำเนินธุรกิจขององค์กร รวมทั้ง ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่จะส่งผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

9. หน่วยงานภาครัฐต้องมีการจัดการ โดยใช้ข้อมูลจริงองค์กรจะต้องมีข้อมูลที่ถูกต้องและแม่นยำเพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้องของผู้บริหารและต้องไม่บิดเบือนข้อมูล ซึ่งแนวคิดของ ณฐพนธ์ คงศิลา (2565) ให้ความสำคัญกับการตัดสินใจที่ถูกต้องไว้ว่า เป็นการปรับเปลี่ยนกลไกและกระบวนการการบริหารจัดการเพื่อการบริการสาธารณะของหน่วยงานภาครัฐไม่ว่าเป็นการปรับระยะเวลาการบริการ การตอบคำถามให้กับประชาชน การพัฒนาระบบสารสนเทศ และกระบวนการแก้ไขปัญหาได้ตรงกับความต้องการซึ่งต้องสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามเหตุอันสมควร

10. หน่วยงานภาครัฐต้องมีการมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์และการสร้างคุณค่าองค์กรจะต้องมีการสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับผลผลิตตลอดเวลาและมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน ซึ่งจากแนวคิดของปีเตอร์สัน (Peter, J. P., & Olson, J. C. (1953)) ได้กล่าวถึง การมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์หรือที่เรียกว่าประสิทธิภาพนั้น เป็นการมุ่งเน้นผลลัพธ์ในการบริหารจัดการที่ลดต้นทุนในการผลิตและมีคุณภาพของการมีประสิทธิผลและความสามารถในการผลิต การดำเนินงานทางด้านธุรกิจที่จะถือว่ามีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อสามารถผลิตสินค้าหรือบริการ ปริมาณและคุณภาพที่ต้องการในที่เหมาะสมและต้นทุนน้อยที่สุด

11. สำหรับการดำเนินของภาครัฐนั้น มุมมองเชิงระบบทุกฝ่ายขององค์กรจะต้องมีการเชื่อมโยงและการประสานงานที่ดีเปรียบเสมือนฟันเฟืองทุกตัวต้องหมุนไปพร้อมกัน ซึ่งฉนัดชัย ธนะสูตร (2563) ได้อธิบายไว้ว่า การทำงานเชิงระบบนั้น ต้องมีหลักภาระผิดชอบตามบริบทของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล คือ ความตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม มุ่งมั่นปฏิบัติตนอย่างเต็มความสามารถให้บรรลุผลสำเร็จ ใส่ใจต่อปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และกล้าที่จะรับผลดีและผลเสียจากการกระทำของตน โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้บริหารและส่วนรวมเป็นสำคัญ

การวิเคราะห์แนวคิดคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐที่มีต่อความรับผิดชอบต่อสังคมตามหลักจริยธรรมและการจัดการที่ดี พบว่า การบริหารจัดการภาครัฐที่ต่อความรับผิดชอบต่อสังคมตามหลักจริยธรรมและการจัดการที่ดีให้เกิดขึ้นภาพนั้น ต้องคำนึงถึงการดำเนินงานขององค์กร มีการหาข้อตกลงทั่วไปภายในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดจากการใช้กระบวนการ รวมทั้งเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็น ที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนการทำงานให้มีความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจเสียสละขยันอดทนมีระเบียบวินัยมุ่งเน้นคุณธรรม/จริยธรรม รับฟังข้อมูลของแต่ละฝ่ายพร้อมทั้งช่วยกันตัดสินใจร่วมกันพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งในบริบทของการพัฒนาองค์กรนั้นคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐที่ต่อความรับผิดชอบต่อสังคมตามหลักจริยธรรมและการจัดการที่ดีนั้นเป็นการสร้างความรับผิดชอบที่ดีมีประสิทธิภาพ ควรตั้งอยู่ในหลักของความถูกต้อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ หากได้รับการสนับสนุนหรือนำไปปฏิบัติก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอย่างมหาศาล ความรับผิดชอบจึงเป็นสิ่งสำคัญของสังคมไทยในเวลานี้ (พระมหาจักรพันธ์ จกฺกวโร และพระอธิการเฉลย ฉนฺทโก, 2563) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเกิดวิกฤติปัญหาสังคมมักเรียกร้องถึงความรับผิดชอบ สังคมเกิดการเรียกร้องถึงความรับผิดชอบของรัฐบาล รัฐมนตรีที่มีส่วนเกี่ยวข้องและรับผิดชอบ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เราทุกคนในสังคมต้องแสดงออกถึงความรับผิดชอบ อย่ามัวไปโทษคนอื่น สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม ณ ขณะนี้เป็นความรับผิดชอบร่วมกันที่จะต้องแก้ไขปัญหาและวางแนวทางในการป้องกันถึงจะถูก ทั้งนี้ต้องมีความพยายามในการแสวงหาฉันทามติหรือข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจะต้องไม่มีข้อคัดค้านที่หาข้อยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2555) รวมไปถึงความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีการยึดมั่นและเชื่อถือในความถูกต้องดีงาม การสนับสนุนการทำงานให้มีความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจเสียสละขยันอดทนมีระเบียบวินัยมุ่งเน้นคุณธรรม/จริยธรรม รับฟังข้อมูลของแต่ละฝ่ายพร้อมทั้งช่วยกันตัดสินใจร่วมกันพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (พระปลัดไพรวัลย์ ชาคโร, 2562)

5. สรุป

สำหรับบทความวิชาการ เรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กรภาครัฐภายใต้หลักจริยธรรมและการจัดการที่ดี ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ 1) แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การสหประชาชาติ 2) หลักจริยธรรมและการจัดการที่ดี ซึ่งประเด็นแรกนั้น เป็นแนวคิดมุ่งให้เห็นถึงความต้องการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบกับการไม่ทำให้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนทางสังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของโลกอย่างมากประเด็นสำคัญที่ได้ทำการวิเคราะห์ในบทความวิชาการฉบับนี้มีทั้งสิ้น 9 ประเด็น ได้แก่ การแก้ไขปัญหาความยากจน, การแก้ไขปัญหาด้านอาหาร, พลังงานสะอาด,การสร้างงานและการเติบโตทางเศรษฐกิจ, นวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน

การลดความไม่เสมอภาค,ชุมชนและเมืองที่ยั่งยืน, การบริโภคอย่างรับผิดชอบ, ความสงบสุขและความยุติธรรม ซึ่งทุกประเด็นนั้นเป็นการพัฒนาที่เชื่อมโยงไปสู่ความรับผิดชอบต่อสังคมในทุกองค์กรโดยอยู่ภายใต้มิติความรับผิดชอบ และประเด็นที่สองเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐที่ต่อความรับผิดชอบต่อสังคมตามหลักจริยธรรมและการจัดการที่ดีให้เกิดขึ้นนั้น ต้องคำนึงถึงการดำเนินงานขององค์กร มีการหาข้อตกลงทั่วไปภายในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดจากการใช้กระบวนการเพื่อหาข้อคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ รวมทั้งเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนการทำงานให้มีความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ เสียสละขยันอดทนมีระเบียบวินัยมุ่งเน้นคุณธรรม/จริยธรรม รับฟังข้อมูลของแต่ละฝ่ายพร้อมทั้งช่วยกันตัดสินใจร่วมกันพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ในการบริหารจัดการองค์กรนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงมากที่สุดคือความรับผิดชอบที่องค์กรมีต่อบริบทพื้นที่ชุมชนหรือการส่งผลกระทบต่อการทำลายสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ซึ่งทั้งหมดนั้นเป็นการสะท้อนถึงการนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีรูปแบบต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการทำงานที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างโลกที่ดีเริ่มจากหน่วยงานยิ่งเป็นการบริหารจัดการของภาครัฐแล้วการขับเคลื่อนทุกนโยบายย่อมส่งผลกระทบต่อบริบทสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ซึ่งแสดงออกให้เห็นความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักจริยธรรมทุกรูปแบบจึงจะทำให้การพัฒนาองค์กรภาครัฐเติบโตควบคู่กับสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยไปด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ควรทำการศึกษาบริบทการพัฒนาในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของสหประชาชาติทุกมิติที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และแนวทางการพัฒนาที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

2. หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐที่มีต่อความรับผิดชอบต่อสังคมตามหลักจริยธรรมและการจัดการที่ดี พร้อมกับแนวปฏิบัติที่ดี เพื่อนำไปสู่การยกระดับการให้บริการภาครัฐที่มีความทันสมัยและมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น

7. เอกสารอ้างอิง

ซารีล่า ลาหมีด. (2559). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ตามทัศนะของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล.* (สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ณฐพนธ์ คงศิลา. (2565). การมีส่วนร่วมของประธานชุมชนตามหลักกัลยาณมิตรในการบริหารจัดการงานของกรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. 7*(3). 175 – 186.

ถนัดชัย ธนะสูตร. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยในจังหวัดเลย.*นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธนาคารโลก สำนักงานประเทศไทย. (2560). *ประเทศไทยและกลุ่มธนาคารโลก.* กรุงเทพฯ.

พยอม วงศ์สารศรี. (2562). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

พระมหาจักรพันธ์ จกฺกวโร และพระอธิการเฉลย ฉนฺทโก. (2563). การสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม.*วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์. 5*(1). หน้า 190 – 197.

พระปลัดไพรวัลย์ ชาคโร. (2562). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสานักการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิมพ์พร ภู่ทองประเสริฐ. (2564). ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจเพื่อความยั่งยืนของบริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน). *วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์. 7*(1). หน้า 204 – 222.

รังสรรค์ ลีเบี้ยว. (2564). การบูรณาการแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมระดับโลก. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์).* 11(1). หน้า 171 – 194

สมคิด บางโม. (2558). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เอส เค บุ๊คส์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564.* กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. (2564). *แผนแม่บทพัฒนาแรงงานไทย ในระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2565-2568) ฉบับทบทวนประจำปี พ.ศ. 2562- 2564.* (6-1 – 6-15). กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน.

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2564). *องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555). *หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. กรุงเทพฯ:

สุนีรัตน์ นาสมชัย, สุรสิทธิ์ บุญชูนนท์ และอนุวัตร แจ้งชัด. (2567). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เชื่อมโยงความรับผิดชอบต่อสังคม ชื่อเสียงองค์การคุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การ และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีมุมมองของพนักงานองค์การธุรกิจอุตสาหกรรมยาแผนปัจจุบันในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย. *วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร, 7*(2), หน้า 172–183.

อรศิริ ไม้ทอง. (2564). กระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนนานาชาติ. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. 17*(3). หน้า 1 - 18

Peter, J. P., & Olson, J. C. (1953). *Consumer behaviour and marketing stategy* (4th ed.). Chicago: Irwin.

Srivorakan, K., Jarutirasarn, P., & Suesawadwanit, P. (2023). Sustainability of Corporate Social Responsibility Activities. Ph.D. In *Social Sciences Journal, 13*(3), 631–643.

ปัญหาการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Problems with Public Service Provision by Local Government Organizations

ภาณุวัตร กลั่นบิดา

E-mail:s66563825005@ssru.ac.th

หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

จักรวาล สุขไมตรี

E-mail:jagraval@ssru.ac.th

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นจะเป็นผู้ดำเนินการบริหารท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นอย่างเป็นอิสระภายใต้กรอบนโยบาย และการกำกับดูแลของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการบริหารงานในระดับรองจากระดับชาติ หรือระดับรัฐ การบริหารงานท้องถิ่น เกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นปกครองตนเอง ในปัจจุบันผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความตระหนักในความมีมาตรฐาน โดยเฉพาะการบริหารงานที่มีลักษณะเป็นการบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน โดยคำนึงถึงการให้บริการที่ดี ความสะดวกในการเข้าถึงบริการที่ทำให้ประชาชนที่มาติดต่อขอรับบริการได้รับความเสมอภาค ภายใต้กฎหมายข้อบังคับและระเบียบต่าง ๆ ที่กำหนด ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนมีความพึงพอใจและให้ความร่วมมือกับองค์กรที่ให้บริการอย่างเต็มที่ การบริการสาธารณะโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการจัดการและให้บริการพื้นฐานที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันของประชาชน เช่น การศึกษา การสาธารณสุข และการจัดการขยะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักพบปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของบริการที่ประชาชนได้รับ เช่น ขาดแคลนทรัพยากรทางการเงินและบุคลากร การบริหารจัดการที่ไม่เพียงพอ และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่ล่าช้า นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการขาดข้อมูลและการวางแผนที่ไม่ครอบคลุม ซึ่งทำให้การบริการไม่ตรงตามความต้องการและมาตรฐานที่คาดหวังการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวมีความสำคัญในการหาแนวทางแก้ไขเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการที่ดีขึ้นจะช่วยให้การบริการสาธารณะมีคุณภาพและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเต็มที่

คำสำคัญ: การบริการสาธารณะ,องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ABSTRACT

Local government organizations represent the interests of local citizens and operate local administration independently within the framework of state policies and oversight. These organizations manage affairs at a level below the national or state level. Local administration stems from the decentralization of

government power to allow self-governance at the local level.Today, leaders of local government organizations must be aware of the standards required for public service management. This includes providing high-quality services, ensuring accessibility, and maintaining fairness for all citizens seeking services. Compliance with laws, regulations, and guidelines is crucial, as it leads to higher citizen satisfaction and better cooperation with service-providing organizations. Public service delivery by local government organizations plays a vital role in managing and providing essential services such as education, healthcare, and waste management. However, these organizations often face several challenges that affect the efficiency and quality of the services provided. Common issues include a lack of financial and human resources, inadequate management practices, and slow responses to citizens' needs. Additionally, there are problems related to insufficient data and inadequate planning, resulting in services that do not meet expected standards and demands. Studying and analyzing these issues is essential for finding solutions to improve the effectiveness of public service delivery by local government organizations. Enhanced management practices will contribute to higher quality public services that fully meet the needs of the community.

KEYWORDS: public service, local government organization

1. บทนำ

ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยจึงตระหนักในบทบาทและหน้าที่ดังกล่าว ประกอบกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (อำนวย บุญรัตนไมตรี และคณะ, 2558 : 75) ได้ให้ความสำคัญของการปฏิบัติราชการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยในแต่ละปีจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินเพื่อรองรับมาตรฐานของการปฏิบัติราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอยู่ด้วยกัน 4 ด้าน คือ (1) ด้านการบริหารจัดการ (2) ด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา (3) ด้านการเงินและการคลัง และ (4) ด้านการบริการสาธารณะ ซึ่งเป็นการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติราชการตาม ตัวชี้วัดในการปฏิบัติงานมีด้วยกันอยู่ 4 มิติ ได้แก่ (1) มิติด้านประสิทธิผล (2) มิติด้านคุณภาพบริการ (3) มิติด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ (4) มิติด้านพัฒนาองค์กรในการปกครอง โดยเฉพาะการประเมินด้านการบริการสาธารณะได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยสถาบันการศึกษาของรัฐที่มีการสอนในระดับปริญญาตรีขึ้นไปในการให้บริการสาธารณะ (public service delivery)

โดยทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรม หรือบริการที่รัฐจัดทำขึ้นเพื่อสนองความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวม หรือการให้บริการประชาชนโดยรัฐที่ดำเนินการในลักษณะของรัฐสวัสดิการ มีกฎหมายรองรับมีความต่อเนื่องไม่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานะของรัฐบาล ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของสังคม การจัดทำบริการสาธารณะของรัฐมีเป้าหมาย การบริการหรือกิจกรรมที่รัฐจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อตอบสนองความต้องการของส่วนรวม โดยเป็นกิจการที่อยู่ในความอำนวยการหรืออยู่ในความควบคุมของฝ่ายปกครองที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชนอันเป็นการพัฒนาคุณภาพในการใช้ชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชน รวมถึงการสร้าง การพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจที่ดีของสังคมให้กับผู้คนในท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนา ประเทศชาติในภาพรวม โดยมีหลักการที่เป็นประเด็นสำคัญในการบริการสาธารณะมีความ

จำเป็นต้อง ให้มีการจัดบริการสาธารณะดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในส่วนรวม และต้องสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ให้มีความเสมอภาค และเท่าเทียม รวมถึงความต่อเนื่องและความโปร่งใสในการให้บริการ (สันต์ชัย รัตนะขวัญ, 2560 : 32)

2. วัตถุประสงค์

(1) เพื่อนำเสนอปัญหา และแนวทางการแก้ไขเกี่ยวกับการบริการสาธารณะของการปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในปัจจุบัน

(2) เพื่อนำเสนอปัญหา และแนวทางการแก้ไขที่เกี่ยวกับการบริการสาธารณะของการปกครองส่วนท้องถิ่น

3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริการสาธารณะ

นักวิชาการได้กล่าวถึง บริการสาธารณะ ในความหมายที่แตกต่างกันไป ดังนี้ วรเดช จันทรศร (2544: 205) กล่าวว่า บริการสาธารณะ หรือเรียกอีกอยางว่าการบริการประชาชนเป็นหัวใจในการทำงานของรัฐบาล การบริการสาธารณะจึงเกี่ยวข้องกับการควบคุมการนำเข้าทรัพยากรทางด้านการเงินและบุคลากรที่มีประสิทธิภาพเพื่อใช้ในการดำเนินงาน หรือการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐต่างๆ นันทวัฒน์ บรมานันท์ (2547: 159) ได้ให้ความหมายของบริการสาธารณะว่าการจัดทำบริการสาธารณะ (Public Service) เป็นภารกิจที่สำคัญของรัฐสมัยใหม่ต้องจัดทำให้กับประชาชนโดยเป็นกิจกรรมที่ฝ่ายปกครองจัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์สาธารณะเมื่อพิจารณาจาก รูปแบบและวิธีการในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทใน ประเทศไทยทำได้ใน 5 รูปแบบ คือ

1.1 การจัดทำบริการสาธารณะโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการเอง โดยทั่วไปการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักเป็นผู้ดำเนินการเองโดยอาศัยทรัพยากร งบประมาณ บุคลากร และองค์ความรู้ ตามอำนาจในพระราชบัญญัติ กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และตามอำนาจของกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสามารถรับโอนได้ทันทีและขอบเขตการทำงานอยู่ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้มีภารกิจที่รัฐยังคงดำเนินการอยู่แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจะดำเนินการได้ที่ต้องเป็นภารกิจให้บริการสาธารณะที่กฎหมายกำหนดให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ ในภารกิจเดียวกัน และยังคงกำหนดให้รัฐดำเนินการอยู่ต่อไป ในกรณีนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้เช่นเดียวกัน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยยังนิยมจัดบริการสาธารณะด้วยตนเองในฐานะหน่วยงานหนึ่งในโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (วุฒิสาร ตันไชย และคณะ, มปป : 255)

1.2 การจัดทำบริการสาธารณะโดยให้ผู้อื่นดำเนินการแทน พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปี พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ได้มีการให้องค์กรท้องถิ่นอื่นได้ดำเนินการ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถ มอบหมายให้ภาคเอกชนได้เข้ามาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่แทนได้ตามเงื่อนไขกำหนด แต่ปัจจุบันไม่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดๆ ได้มอบอำนาจให้ผู้อื่นดำเนินการแทน การจัดทำบริการสาธารณะโดยให้ผู้อื่นดำเนินการแทนมีข้อได้เปรียบ ช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถแบ่งเบาภาระการจัดบริการสาธารณะให้ผู้อื่นดำเนินการได้ และเปิดโอกาสต่อผู้อื่นที่มีความรู้และพร้อมความเชี่ยวชาญในการจัดทำการบริการสาธารณะในประเภทมากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สามารถดำเนินการแทนได้แต่ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องกำกับให้ดำเนินการต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด อย่างไรก็ตามรูปแบบนี้อาจประสบปัญหาถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีศักยภาพในการ กำกับดูแลการดำเนินงานของผู้อื่นให้เป็นไปตามมาตรฐาน และหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมต่อการจัดบริการสาธารณะให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายปฏิบัติตาม

1.3 การจัดทำบริการสาธารณะโดยการจัดตั้งสหการ สหการเป็นรูปแบบการจัดบริการสาธารณะประเภทหนึ่งที่มีอยู่ในกฎหมายเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย ปัจจุบันมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถจัดตั้ง สหการมี 4 ประเภท คือ 1) เทศบาล ตามพระราชบัญญัติทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 58 กำหนดว่าถ้ามีกิจการอันใดอยู่ภายใน อำนาจหน้าที่ของเทศบาลตั้งแต่สองแห่งขึ้นไปที่จะร่วมกันจัดทำเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่ง ก็ให้จัดตั้งเป็น องค์การขึ้นเรียกว่า สหการมีสภาพเป็นทบวงการเมือง และมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วยผู้แทนของ เทศบาลที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วย การจัดตั้งสหการจะกระทำได้ก็แต่โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ซึ่งจะได้กำหนด อำนาจหน้าที่และระเบียบการดำเนินงานไว้ การยุบเลิกสหการให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาโดยกำหนดวิธีการ จัดการทรัพย์สินไว้ด้วย 2) กรุงเทพมหานคร ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มาตรา 95 กำหนดให้ถ้ากิจการใดอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครอาจดำเนินการนั้น แก่ส่วนราชการหน่วยงานของรัฐ และราชการส่วนท้องถิ่นอื่นได้โดยจัดตั้งเป็นองค์การเรียกว่า สหการ มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วยผู้แทนของกรุงเทพมหานคร การจัดตั้งสหการจะ กระทำได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาในพระราชกฤษฎีกานั้นให้กำหนดชื่ออำนาจหน้าที่ และระเบียบการดำเนินงานไว้ การยุบเลิกสหการให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาโดยกำหนดวิธีการจัดการทรัพย์สินไว้ด้วย 2) กรุงเทพมหานคร ให้มีกิจการใดอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครอาจดำเนินการนั้น ร่วมกับส่วนราชการของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และราชการส่วนท้องถิ่นอื่น ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วยผู้แทนของกรุงเทพมหานคร ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจและราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี การจัดตั้งสหการจะ กระทำได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาในพระราชกฤษฎีกานั้นให้กำหนดชื่ออำนาจหน้าที่ และวิธีดำเนินการเมื่อจะยุบเลิกสหการให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้ระบุวิธีการจัดการทรัพย์สินไว้ด้วย 3) พัทยา กำหนดให้เมืองพัทยา จัดตั้งองค์กรขึ้นเรียกว่า สหการเพื่อทำกิจการใดอันอยู่ภายใต้กฎหมายในการจัดตั้งสหการจะทำได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา อำนาจหน้าที่ และวิธีการบริการและการดำเนินงานไว้ และเมื่อจะยุบเลิกสหการ ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาโดยระบุวิธีจัดการทรัพย์สินด้วย 4) องค์การบริหารส่วนจังหวัด กำหนดในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 17 กำหนดให้ "ทำกิจการไม่ว่าจะดำเนินการเองหรือร่วมกับบุคคลอื่น

1.4 การจัดทำบริการสาธารณะโดยการว่าจ้าง (Out Sourcing) ที่ผ่านมามีการเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้วิธีการว่าจ้างให้บุคคลภายนอกเข้ามาจัดบริการสาธารณะ โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดทำบริการสาธารณะโดยอาศัยการว่าจ้าง ได้ตามข้อ 5 ของระเบียบที่กำหนดให้ "การจ้าง" หมายความรวมถึงการจ้างทำของและการรับขนตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการจ้างเหมาบริการแต่ไม่รวมถึงการจ้างลูกจ้างของหน่วยการบริหารราชการ ส่วนท้องถิ่นการรับขนในการเดินทางไปราชการตามระเบียบว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นการจ้างที่ปรึกษาการจ้างออกแบบและควบคุมงาน และการจ้างแรงงานตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตัวอย่างเช่น หนังสือที่ มท 0313.4/ว 1452 การเบิกจ่ายเงินค่าจ้างเหมาบริการของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยเปิด

โอกาสให้เทศบาล สุขาภิบาล และเมืองพัทยาเบิกจ่าย ค่าจ้างเหมาเอกชนที่เกี่ยวกับบริการสาธารณะทั้งหมด 4 ที่ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบ กระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพัสดุของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2535

1.5 การจัดทำบริการสาธารณะโดยการพาณิชย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดบริการสาธารณะแบบพาณิชย์ สามารถจัดตั้งกิจการหรือบริการที่มีลักษณะเป็นพาณิชย์ เช่น ตลาดขายสินค้า สถานที่ออกกำลังกาย หรือศูนย์การประชุม ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับองค์กรและลดภาระงบประมาณจากการสนับสนุนของรัฐได้ การร่วมมือกับภาคเอกชน การเป็นพันธมิตรกับภาคเอกชนในการให้บริการสาธารณะ เช่น การบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน การจัดตั้งโครงการสาธารณะร่วมกันที่สามารถสร้างรายได้และประโยชน์ให้กับประชาชนการบริการที่เน้นการสร้างรายได้การให้บริการที่มีค่าบริการเช่น การจัดการน้ำประปา การจัดเก็บขยะ การบำรุงรักษาสาธารณูปโภค โดยการเก็บค่าบริการเพื่อช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานการพัฒนาโครงการพาณิชย์เพื่อสังคมการพัฒนาโครงการที่มีเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาสังคม เช่น การจัดการพื้นที่สาธารณะให้เป็นที่ท่องเที่ยวหรือสถานที่สร้างรายได้ให้ชุมชน,การใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินของท้องถิ่น การใช้ที่ดินหรือทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดตั้งโครงการพาณิชย์ เช่น การเช่าพื้นที่เพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2556 ได้ เช่น เทศบาลสามารถมีรูปแบบ การดำเนินกิจการพาณิชย์ได้มากถึง 4 รูปแบบ การดำเนินการด้วยตนเอง การก่อตั้งบริษัทจำกัดหรือถือหุ้นใน บริษัทจำกัด การก่อตั้งสหการ และการให้เอกชนร่วมลงทุนแต่องค์การบริหารส่วนตำบลมีรูปแบบการดำเนินกิจการพาณิชย์ได้เพียง 2 รูปแบบ (ดำเนินการด้วยตนเอง และเอกชนร่วมลงทุน)

ปัญหาการบริการสาธารณะมีหลายด้านที่อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนได้ ตัวอย่างของปัญหาที่พบบ่อย ได้แก่

1. คุณภาพการบริการที่ไม่ดี: บางครั้งการบริการอาจไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน หรือมีความล่าช้าในการให้บริการ เช่น การรอคิวนาน การบริการที่ไม่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

2. ขาดการเข้าถึงบริการ: การบริการสาธารณะอาจไม่เข้าถึงทุกกลุ่มประชาชน เช่น ผู้ที่อาศัยในพื้นที่ห่างไกล หรือกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ

3. ความโปร่งใสและการทุจริต: บางครั้งการบริการสาธารณะอาจมีปัญหาเรื่องความโปร่งใส หรือการทุจริต ซึ่งอาจส่งผลให้การบริการไม่เป็นธรรมและสร้างความไม่พอใจให้กับประชาชน

4. ขาดทรัพยากรและงบประมาณ: ขาดแคลนทรัพยากรและงบประมาณอาจทำให้การบริการสาธารณะไม่เพียงพอหรือไม่สามารถให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ปัญหาการบริหารจัดการ: การบริหารจัดการที่ไม่ดีอาจส่งผลให้การบริการสาธารณะไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน หรือมีปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงาน

6. ความไม่เท่าเทียมในการบริการ: บางกรณีอาจมีการให้บริการที่ไม่เท่าเทียมกันในแต่ละพื้นที่หรือสำหรับกลุ่มประชาชนที่แตกต่างกัน

จากที่กล่าวมาโดยสรุป การบริการสาธารณะมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และมักจะต้องดำเนินการภายใต้กฎหมายและข้อบังคับที่กำหนดเพื่อให้แน่ใจว่าบริการที่ได้รับมีคุณภาพและเป็นธรรม โดยต้องมุ่งหวังในการตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพการแก้ไขปัญหาเหล่านี้มักต้องการการปรับปรุงในหลายด้าน เช่น การพัฒนาคุณภาพบริการ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม การเพิ่มความโปร่งใส และการปรับปรุงการบริหารจัดการการจัดการปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องใช้วิธีการ

ที่ครอบคลุมและบูรณาการ เช่น การพัฒนานโยบายที่ชัดเจน การฝึกอบรมบุคลากร การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนความขัดแย้งในนโยบายและการปฏิบัติ และความไม่สอดคล้องระหว่างนโยบายและการปฏิบัติจริงอาจทำให้เกิดความสับสนและไม่พอใจในหมู่ประชาชน การจัดการปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องมีการพัฒนากลยุทธ์ที่เป็นระบบ ซึ่งรวมถึงการปรับปรุงการจัดการและบริหารการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การเสริมสร้างความโปร่งใส และการสร้างกลไกการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

4. แนวคิดเกี่ยวกับการบริการสาธารณะของการปกครองส่วนท้องถิ่น

วุฒิสาร ตันไชย (2547) ทำการสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องแนวทางในกาสร้างมาตรฐานในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า พระราชบัญญัติ กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจในการจัดบริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า พระราชบัญญัติ กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจในการจัดบริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเคยดำเนินอยูแล้วแต่ต้องทำในปริมาณที่เพิ่มขึ้น และภารกิจที่สองที่เป็นเรื่องใหม่สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภารกิจสุดท้ายได้แก่ภารกิจที่ไม่ได้มีการถ่ายโอนหรือมอบอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถเลือกดำเนินการได้หากมีศักยภาพเพียงพอ โดยอำนาจหน้าที่ดังกล่าว จะต้องดำเนินนโยบายไปตามแผนพัฒนาเทศบาลที่ทางเทศบาลได้จัดทำขึ้นโดยคณะผู้บริหารเทศบาลทำหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลและงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อเสนอให้สภาเทศบาลพิจารณาให้ความเห็นชอบ และสภาเทศบาลทำหน้าที่ในการควบคุมการปฏิบัติงานของคณะผู้บริหารเทศบาลให้เป็นไปตามนโยบายแผนพัฒนาตำบลที่ได้พิจารณาเห็นชอบแล้ว ดังนั้นการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลของเทศบาลจึงมีความสำคัญมากต่อท้องถิ่นนั้นๆ ว่าท้องถิ่นจะได้รับการมุ่งเน้นพัฒนาไปแนวทางไหน และมีจุดเน้นในการจัดบริการสาธารณะในเรื่องอะไรบ้างต่อไป ดังนั้น เพื่อที่ให้แผนพัฒนาเทศบาลสามารถทำหน้าที่จัดสรรประโยชน์และแกไขปัญหาต่างๆในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมควรที่จะสนับสนุนให้มีการวางแผนพัฒนาเทศบาลแบบมีส่วนร่วม โดยให้กลุ่มและองค์กรต่างๆในเขตเทศบาลเข้ามามีบทบาทในการเสนอแนะประเด็นปัญหาและแนวทางการแกไข มีส่วนร่วมให้การร่วมวางแผนพัฒนาเทศบาลให้มากที่สุด เพื่อที่ให้แผนพัฒนาเทศบาลเป็นที่ยอมรับของประชาชนทุกกลุ่มในเขตเทศบาล และนำไปสู่การจัดบริการสาธารณะที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ และมีประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นให้ได้มากที่สุด ประหยัด ยะคะนอง (2522) ได้ทำการศึกษาเรื่องทัศนคติของประชาชนที่มีผลการบริการสาธารณะให้แก่ ท้องถิ่น พบว่า ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพมีความไม่พอใจต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลเมืองที่ตนอาศัยอยู่ เกิดจากการบริการที่ล่าช้าโดยมีระดับความไม่พอใจในอัตราที่ใกล้เคียงกันสาเหตุของการให้บริการมีตรงตามความต้องการของประชาชน สรุปได้ว่าเนื่องมาจากปัญหาหลายประการที่เกิดจากการบริการสาธารณะ คือ ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัญหาด้านการคลังรวมไปถึงปัญหาด้านการควบคุม มักเกิดขึ้นแก่เทศบาลมีปัญหาเกี่ยวกับตัวบุคคลและการวางแผนพัฒนาสำหรับแนวทางการแกไขปัญหาเหล่านี้คือ ต้องมีการแกไขปัญหาร่วมกนทั้งด้านรัฐบาล กระทรวงมหาดไทย และเทศบาล โดยเฉพาะรัฐบาลจะต้องมีความจริงใจและจริงจังในการแกไขปัญหาทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติจากการดำเนินงานด้านการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมายัง

ประสบกับปัญหาต่างๆ มากมายที่ทำให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถให้บริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพของการจัดบริการสาธารณะ โดยทั้งนี้สามารถแบ่งปัญหาของการ จัดบริการสาธารณะออกได้เป็น 3 ระดับ คือ 1. ปัญหาการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับมหภาค ปัญหาการเงินและงบประมาณขาดแคลนงบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจประสบปัญหาขาดแคลนงบประมาณในการจัดบริการพื้นฐาน เช่น การดูแลโครงสร้างพื้นฐานหรือการให้บริการสาธารณสุขการจัดสรรงบประมาณที่ไม่เป็นธรรม งบประมาณอาจไม่ถูกจัดสรรอย่างเหมาะสมหรือไม่ครอบคลุมตามความต้องการของพื้นที่ ทำให้การบริการไม่เท่าเทียม ปัญหาด้านการบริหารจัดการ การจัดการที่ไม่ประสิทธิภาพ การบริหารจัดการที่ไม่ดีอาจส่งผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างไม่คุ้มค่า หรือการบริการที่ไม่มีประสิทธิภาพ การขาดการประสานงาน ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานหรือระหว่างระดับต่างๆ ขององค์กรอาจทำให้การบริการไม่ราบรื่น ปัญหาด้านบุคลากร ขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะ ขาดบุคลากรที่มีความรู้และทักษะในการให้บริการอาจทำให้การบริการไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ปัญหาการฝึกอบรมและพัฒนา การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรอาจไม่เพียงพอ ส่งผลให้บริการมีคุณภาพต่ำ 2. ปัญหาการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับจุลภาคที่การจัดบริการสาธารณะปัญหาการสื่อสารและการติดต่อ การสื่อสารภายในที่ไม่ดี ข้อมูลหรือคำแนะนำที่ไม่ชัดเจนระหว่างหน่วยงานภายในอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือการให้บริการที่ไม่ถูกต้องการติดต่อกับประชาชนที่ไม่เพียงพอ ขาดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับประชาชน ส่งผลให้ประชาชนไม่ทราบข้อมูลหรือบริการที่มีปัญหาการรับข้อเสนอและการตอบสนองการรับข้อเสนอแนะที่ไม่เพียงพอ: ขาดระบบที่มีประสิทธิภาพในการรับฟังและตอบสนองข้อเสนอแนะจากประชาชนการดำเนินการตามข้อเสนอที่ล่าช้าการตอบสนองต่อข้อเสนอแนะหรือปัญหาที่ช้าหรือไม่เพียงพอปัญหาความไม่โปร่งใสการขาดความโปร่งใสในการดำเนินงานการจัดการที่ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับการให้บริการหรือการใช้ทรัพยากรการบริหารจัดการที่ไม่เป็นธรรมขาดความเป็นธรรมในการให้บริการ เช่น การให้บริการที่ไม่เท่าเทียมกันในกลุ่มประชาชนปัญหาการบำรุงรักษาและซ่อมแซมการบำรุงรักษาที่ไม่เพียงพอ โครงสร้างพื้นฐานหรืออุปกรณ์ที่ไม่ได้รับการบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอ อาจทำให้เกิดปัญหาในการให้บริการการซ่อมแซมที่ช้า ความล่าช้าในการซ่อมแซมหรือปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่มีผลกระทบต่อการให้บริการปัญหาการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับในการให้บริการการขาดการควบคุมและการตรวจสอบภายในขาดระบบการควบคุมและการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ

3.ปัญหาเกี่ยวกับการบริการสาธารณะแก่องค์กรอื่นโดยเรียกเก็บค่าบริการอำนาจในการเรียกเก็บค่าบริการดังปรากฏอยู่ในกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอันเป็นการลดภาระใช้จ่ายจากการบริการแก่องค์กรอื่นและเพิ่มรายได้ให้แก่เทศบาลเทศบาลและองค์กรบริหารส่วนตำบลจากการเรียกเก็บค่าบริการเพื่อนำรายได้ดังกล่าวไปใช้พัฒนาให้แก่การบริการสาธารณะของประชาชนให้มีประสิทธิภาพดังนั้นการดำเนินงานด้านการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมายังประสบกับ ปัญหาต่างๆ มากมายที่ทำให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถให้บริการสาธารณะได้อย่างมี ประสิทธิภาพและเป็นไปตามหลักการของการจัดบริการสาธารณะทั้ง 2 รูปแบบที่กล่าวมาเบื้องต้น องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเตรียมการรับมือกับปัญหาเกิดขึ้น แก้ไขอย่างตรงจุด และทันเวลา

5. สรุป

ปัญหาการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในปัจจุบัน มักจะเกี่ยวข้องกับความสามารถในการจัดการและการให้บริการที่ไม่ตรงตามความต้องการของประชาชน หรือมีปัญหาในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การสรุปปัญหาและการแก้ไขสามารถแบ่งเป็นหัวข้อหลักๆ ได้ดังนี้ การบริหารจัดการที่ไม่เป็นระบบ การวางแผนและการจัดการไม่เป็นระบบ หรือไม่มีกลยุทธ์ที่ชัดเจนทำให้การบริการไม่ครบถ้วนและไม่ต่อเนื่อง ขาดทรัพยากรและงบประมาณ งบประมาณไม่เพียงพอหรือไม่จัดสรรอย่างเหมาะสม ทำให้ไม่สามารถให้บริการได้ตามที่ต้องการ ความไม่โปร่งใสและการทุจริต การจัดซื้อจัดจ้าง หรือการบริหารงานที่ขาดความโปร่งใสอาจนำไปสู่การทุจริตและการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เหมาะสม ขาดความรู้และทักษะของบุคลากร บุคลากรไม่มีกระบวนการฝึกอบรมที่เพียงพอ หรือขาดความรู้และทักษะที่จำเป็น ความล่าช้าในการดำเนินงาน การให้บริการช้าหรือมีการตอบสนองที่ไม่ทันเวลา ทำให้ประชาชนรู้สึกไม่พอใจ การสื่อสารที่ไม่ดี ขาดช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการรับฟังความคิดเห็นและข้อร้องเรียนจากประชาชน ปัญหาการวางแผนและการบริหารทรัพยากร การวางแผนที่ไม่ดีหรือการจัดการทรัพยากรไม่เป็นไปตามความต้องการของประชาชน การแก้ไขปัญหา พัฒนาการบริหารจัดการ ปรับปรุงกระบวนการวางแผนและการจัดการให้เป็นระบบ ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ เพิ่มทรัพยากรและงบประมาณหามาตรการเพื่อเพิ่มงบประมาณ เช่น การหาทุนสนับสนุนจากภายนอก การจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม เสริมสร้างความโปร่งใส ใช้ระบบตรวจสอบภายในที่มีประสิทธิภาพ และพัฒนาแนวทางในการตรวจสอบและเปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง ฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร จัดอบรมและพัฒนาทักษะของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ พัฒนาระบบการวางแผนและการบริหารทรัพยากรที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพในการบริการและบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6. ข้อเสนอแนะ

1.ควรทำการศึกษาบริบทการบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาต่างๆ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการบริการสาธารณะ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.หน่วยงานภาครัฐมีการศึกษาและให้ความรู้ในการบริการสาธารณะของการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้ทราบถึงปัญหาทั้งในปัจจุบันและอนาคตและร่วมมือกันแก้ไข

7. เอกสารอ้างอิง

นันทวัฒน์ บรมานันท์. *บริการสาธารณะในระบบกฎหมายปกครองของฝรั่งเศส*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2541.

ประหยัด ยะคะนอง. “ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหาร สาธารณะของหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีเฉพาะเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

วรเดช จันทรศร. *การพัฒนาต้นแบบการบริการสาธารณะที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาจากต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สถาบันมาตรฐานสากลภาครัฐแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2545.

วุฒิสาร ต้นไชย. *แนวทางในการสร้างมาตรฐานในการจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, 2547.

อำนวย บุญรัตนไมตรี และนิพนธ์ ไตรสรณะกุล. (2558). *การบริหารงานบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีการบริหารเทศบาลตามมาตรฐานการจัดทำบริการสาธารณะด้านโครงสร้าง พื้นฐาน*. วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รัตนโกสินทร์.

ความสำเร็จของการรณรงค์หาเสียงพรรคก้าวไกลในการเลือกตั้ง 14 พฤษภาคม 2566

The success of the Forward Party campaign in the May 14, 2023 election

นางสาวกิ่งแก้ว นุชอนงค์

E-mail: sciencecom01.13@gmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา ศรีสอน

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ รองคณบดีฝ่ายบริหาร วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

E-mail: wijittra.sr@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการรณรงค์หาเสียงของพรรคก้าวไกลในการเลือกตั้งทั่วไปของประเทศไทยเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญด้านการเมือง และการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อสังคมออนไลน์

ผลการศึกษาพบว่าความสำเร็จของพรรคก้าวไกลเกิดจากปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่าง TikTok ในการเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ 2) การนำเสนอนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในหลากหลายมิติ เช่น การปฏิรูปกองทัพ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ และการกระจายอำนาจ 3) ภาพลักษณ์ของผู้นำพรรคที่มีความโดดเด่นและน่าเชื่อถือ และ 4) การระดมทุนผ่านการบริจาคราย่อยจากประชาชน ซึ่งสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของพรรค

นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่าปัจจัยภายนอก เช่น บริบททางการเมืองและสังคมของประเทศไทยในช่วงก่อนการเลือกตั้ง รวมถึงความต้องการการเปลี่ยนแปลงของประชาชน มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนความสำเร็จของพรรคก้าวไกล

อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้มีข้อจำกัดในด้านระยะเวลาที่ศึกษา และควรมีการติดตามผลในระยะยาวเพื่อประเมินความยั่งยืนของความสำเร็จดังกล่าว

คำสำคัญ: พรรคก้าวไกล, การเลือกตั้ง 2566, การรณรงค์หาเสียง, การสื่อสารทางการเมือง, นโยบายพรรคการเมือง

ABSTRACT

This study aims to analyze the factors contributing to the success of the Move Forward Party's campaign in the general election of Thailand on May 14, 2023. Using qualitative research methods, the study includes document analysis, in-depth interviews with political experts, and content analysis of social media.

The findings reveal that the success of the Move Forward Party is attributed to four key factors: 1) Effective political communication strategies, particularly the use of social media platforms like TikTok to

reach younger voters 2) The presentation of policies that address a broad range of public needs, such as military reform, constitutional amendments, and decentralization 3) The distinctive and credible image of the party leader and 4) Fundraising through small donations from the public, which fostered a sense of involvement and ownership of the party.

Additionally, the study found that external factors, such as the political and social context of Thailand before the election and the public's demand for change, played a significant role in supporting the Move Forward Party's success.

However, this study has limitations regarding the duration of the research and recommends long-term follow-up to assess the sustainability of the achieved success.

KEYWORDS: Move Forward Party, 2023 Election, Election Campaign, Political Communication, Party Policies

1. บทนำ

การเลือกตั้งทั่วไปของประเทศไทยเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 นับเป็นเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองที่สร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญต่อภูมิทัศน์ทางการเมืองไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสำเร็จอย่างโดดเด่นของพรรคก้าวไกล ซึ่งได้รับคะแนนเสียงสูงเป็นอันดับหนึ่งในระบบบัญชีรายชื่อ และได้รับที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด (คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566) ผลการเลือกตั้งดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและความต้องการของประชาชนไทย โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2565)

ความสำเร็จของพรรคก้าวไกลในการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจและควรค่าแก่การศึกษาวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง เนื่องจากเป็นพรรคการเมืองที่ก่อตั้งขึ้นใหม่และมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างจากพรรคการเมืองกระแสหลักที่มีมาอย่างยาวนาน การศึกษาถึงปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการรณรงค์หาเสียงของพรรคก้าวไกลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจพลวัตทางการเมืองไทยร่วมสมัย และอาจนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

ยุทธศาสตร์การสื่อสารทางการเมืองของพรรคก้าวไกลที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการใช้แพลตฟอร์ม TikTok ในการเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ เป็นประเด็นที่น่าสนใจและควรได้รับการศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียด (ธนวัฒน์ เกตุสุวรรณ, 2566) นอกจากนี้ การนำเสนอนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในหลากหลายมิติ เช่น การปฏิรูปกองทัพ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ และการกระจายอำนาจ ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ควรได้รับการพิจารณา (สมชาย ปรีชาศิลปกุล, 2566)

นอกจากนี้ กลยุทธ์การระดมทุนของพรรคก้าวไกลที่เน้นการบริจาคราย่อยจากประชาชน ไม่เพียงแต่ช่วยสนับสนุนด้านการเงินเท่านั้น แต่ยังสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของพรรคให้กับผู้สนับสนุนอีกด้วย (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2566) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในวงการการเมืองไทยที่ควรค่าแก่การศึกษาวิเคราะห์

การศึกษาความสำเร็จของการรณรงค์หาเสียงของพรรคก้าวไกลในการเลือกตั้ง 14 พฤษภาคม 2566 จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย และอาจนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการสื่อสารทางการเมืองและการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต ทั้งยังเป็น

กรณีศึกษาที่สำคัญสำหรับนักวิจัย นักการเมือง และผู้สนใจทั่วไปในการทำความเข้าใจพลวัตทางการเมืองไทยร่วมสมัย

2. วัตถุประสงค์

(1) เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารทางการเมืองของพรรคก้าวไกลในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

(2) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงสำหรับพรรคการเมืองในอนาคต

3. วิธีการวิจัย

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews)

3.1 ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้เคยมีส่วนร่วมในการวางกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงของพรรคก้าวไกล (4 คน), ผู้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคก้าวไกล (11 คน), ผู้มีประสบการณ์ในการใช้กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงร่วมกับพรรคก้าวไกล (2 คน)

3.2 การคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง

3.3 ประเด็นสัมภาษณ์ การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การสื่อสารทางการเมือง การรณรงค์หาเสียงกับกลุ่มเป้าหมาย และ กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมือง

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสื่อสารทางการเมืองเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างประสบการณ์การรับรู้และการสื่อความหมายด้านการเมืองให้แก่ประชาชน ซึ่งเป็นการใช้กลยุทธ์การสื่อสารระหว่างบุคคลของนักการเมืองเพื่อชักจูงให้ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งลงคะแนนให้ตนเอง การนำกระบวนการสื่อสารมาอธิบายทางการเมืองจึงหมายถึงการอธิบายถึงการกระทำหน้าที่ทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร โดยองค์ประกอบของการสื่อสารทางการเมืองประกอบด้วยแหล่งสาร หรือผู้ส่งสารทางการเมือง เช่น รัฐบาล นักการเมือง พรรคการเมือง รัฐสภา ข่าวสารทางการเมือง เช่น นโยบาย หรือผลงานของนักการเมือง ช่องทางการสื่อสารทางการเมือง เช่น สื่อมวลชน การสื่อสารระหว่างบุคคล และผู้รับสารทางการเมือง ซึ่งคือประชาชน

การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการสำคัญในการรวบรวมและแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการรัฐและการตัดสินใจทางการเมือง (Mac Nair, 1999, p.5) ประกอบด้วยสามส่วนสำคัญดังนี้

1) องค์กรทางการเมือง (Political Organizations): หน่วยงานหรือกลุ่มที่มีตัวแทนหรือผู้นำที่มีอำนาจในการตัดสินใจทางการเมือง มีบทบาทในการสร้างและบริหารนโยบาย และมุ่งเน้นการสื่อสารเพื่อรวบรวมการสนับสนุนจากประชาชน (Mac Nair, 1999, p.5).

2) สื่อ (Media): ช่องทางสำคัญในการกระจายข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์และเรื่องราวทางการเมือง อาจเป็นการโฆษณาทางการเมือง การรายงานข่าว การสัมภาษณ์กับบุคคลทางการเมือง และการวิเคราะห์เหตุการณ์ทางการเมืองที่มีอิทธิพลในสังคมและรัฐบาล (Mac Nair, 1999, p.5).

3) ประชาชน (Citizens): ผู้รับข้อมูลที่มีบทบาทสำคัญในการรับรู้และมีอิทธิพลในการตัดสินใจทางการเมือง โดยใช้สื่อต่างๆ เช่น สื่อมวลชน อินเทอร์เน็ต และสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนและความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องการเมือง (Mac Nair, 1999, p.5).

Rogers & Storcy (1987) กล่าวว่าการสื่อสารเพื่อรณรงค์ทางการเมืองเป็นการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาดเพื่อสร้างและดำเนินกิจกรรมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการนำเสนอประเด็นทางการเมืองและโน้มน้าวกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีคุณลักษณะ 4 ประการหลักดังนี้

1) เป้าหมาย (Purposive) การรณรงค์มีจุดมุ่งหมายชัดเจน เช่น การสร้างความตระหนักรู้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือพฤติกรรม การสนับสนุนหรือต่อต้านนโยบายหรือผู้สมัครเลือกตั้ง ผลที่ต้องการอาจอยู่ในระดับบุคคลหรือระดับสังคม

2) ผู้รับสารจำนวนมาก (Large Audience) การรณรงค์ต้องสามารถเข้าถึงและโน้มน้าวผู้คนจำนวนมาก เช่น ประชาชนทั่วไป ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง หรือกลุ่มผู้มีผลกระทบต่อการตัดสินใจทางการเมือง

3) มีกำหนดเวลา (Time Limit) การรณรงค์ต้องมีกำหนดเวลาที่ชัดเจน เช่น ช่วงเลือกตั้ง การลงประชามติ หรือการผ่านร่างกฎหมาย ซึ่งช่วยให้การวางแผนและการดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างมีระเบียบและมีประสิทธิภาพ

4) กิจกรรมการสื่อสาร (Communication Activities) กิจกรรมการสื่อสารต้องสอดคล้องกับเป้าหมาย เช่น การโฆษณาทางโทรทัศน์และวิทยุ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ การจัดประชุมและสัมมนา การแจกใบปลิวและโปสเตอร์ การสัมภาษณ์และการแถลงข่าว

การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นกระบวนการสื่อสารทางการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้เพื่อโน้มน้าวใจผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยมีเป้าหมายหลักคือการชนะการเลือกตั้ง ในบริบทของประเทศไทย การรณรงค์หาเสียงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของพรรคการเมืองและผู้สมัคร (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2559)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

1) ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication Theory)

ทฤษฎีนี้อธิบายกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นทางการเมืองระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (กาญจนา แก้วเทพ, 2556)

2) ทฤษฎีการตลาดทางการเมือง (Political Marketing Theory)

ทฤษฎีนี้ประยุกต์แนวคิดทางการตลาดมาใช้ในการวางแผนและดำเนินการรณรงค์หาเสียง โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความต้องการของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและการนำเสนอนโยบายที่ตอบสนองความต้องการนั้น (ณัฐพล ใจจริง, 2562)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

1) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

พิจิตรา บุญปก (2562) ศึกษาการใช้ Facebook ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไปของไทยปี 2562 พบว่า ผู้สมัครและพรรคการเมืองใช้ Facebook เป็นช่องทางหลักในการสื่อสารนโยบายและสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชน

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร และเมตตา วิวัฒนานุกูล (2558) วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า นโยบายพรรค ภาพลักษณ์ผู้สมัคร และการรณรงค์หาเสียงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

5. ผลบทความวิจัย

พรรคก้าวไกลชนะการเลือกตั้งเป็นพรรคอันดับหนึ่งโดยได้ที่นั่ง ส.ส. ทั้งหมด 151 ที่นั่งในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 ซึ่งกลายเป็นความสำเร็จที่เหนือความคาดหมายของทุกฝ่าย

จากการศึกษาความสำเร็จของการรณรงค์หาเสียงพรรคก้าวไกลในการเลือกตั้ง 14 พฤษภาคม 2566 โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลัก สามารถสรุปผลบทความวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์การสื่อสารทางการเมืองของพรรคก้าวไกลในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

5.1.1 ช่องทางการสื่อสาร พรรคก้าวไกลใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและครอบคลุม โดยเน้นการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก ได้แก่ Facebook, Twitter, Instagram และ TikTok ควบคู่ไปกับการใช้สื่อดั้งเดิมอย่างโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ (สมศักดิ์ ชูชาติ, 2567) การเลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณวิภา จัตุชัย (2565) ที่พบว่าสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลสูงต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของคนรุ่นใหม่

5.1.2 ข้อความหลักในการสื่อสาร พรรคก้าวไกลมุ่งเน้นการสื่อสารนโยบายที่เน้นการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้แนวคิด "ประเทศนี้ต้องดีกว่านี้" เป็นข้อความหลัก (ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ McNair (2018) ที่ระบุว่าการสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถสร้างความหวังและแรงบันดาลใจให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

5.1.3 กลยุทธ์การสื่อสาร พรรคก้าวไกลใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบบ "Bottom-up" โดยเน้นการรับฟังความคิดเห็นและปัญหาจากประชาชนก่อนนำมาพัฒนาเป็นนโยบาย (พรรณิการ์ วานิช, 2566) กลยุทธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aelst et al. (2017) ที่พบว่าการสื่อสารทางการเมืองที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จมากกว่า

5.2 แนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงสำหรับพรรคการเมืองในอนาคต

5.2.1 การวางแผนการรณรงค์ ผลการวิจัยพบว่าพรรคก้าวไกลมีการวางแผนการรณรงค์อย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนมาประกอบการตัดสินใจ (ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Strömbäck และ Kiousis (2014) ที่เสนอว่าการวางแผนการรณรงค์ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยข้อมูลเชิงลึกจากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

5.2.2 กิจกรรมระหว่างการรณรงค์ พรรคก้าวไกลจัดกิจกรรมที่หลากหลายระหว่างการรณรงค์ ทั้งการปราศรัยใหญ่ การลงพื้นที่พบปะประชาชน และการจัดเสวนาออนไลน์ (ชัยธวัช ตุลาธน, 2566) การผสมผสานระหว่างกิจกรรมออฟไลน์และออนไลน์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lilleker et al. (2022) ที่พบว่าการรณรงค์แบบผสมผสานมีประสิทธิภาพสูงในการเข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกกลุ่ม

5.2.3 การประเมินผลความสำเร็จ พรรคก้าวไกลประเมินความสำเร็จของการรณรงค์จากจำนวนที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับ โดยตั้งเป้าหมายไว้ที่ 100 ที่นั่ง (รังสิมันต์ โรม, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Farrell และ Schmitt-Beck (2022) ที่ระบุว่าการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้เป็นสิ่งสำคัญในการประเมินความสำเร็จของการรณรงค์ทางการเมือง

จากผลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าความสำเร็จของการรณรงค์หาเสียงของพรรคก้าวไกลในการเลือกตั้ง 14 พฤษภาคม 2566 เกิดจากการผสมผสานกลยุทธ์การสื่อสารที่หลากหลาย การวางแผนอย่างเป็นระบบ และการใช้ข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนานโยบาย แนวทางนี้สามารถนำไปปรับใช้เป็นแบบอย่างสำหรับพรรคการเมืองอื่นในการพัฒนากลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงในอนาคตได้

อย่างไรก็ตาม บทความวิจัยนี้มีข้อจำกัดในด้านขอบเขตของการศึกษาที่มุ่งเน้นเฉพาะพรรคก้าวไกล การศึกษาในอนาคตควรขยายขอบเขตให้ครอบคลุมพรรคการเมืองอื่นๆ เพื่อให้ได้ภาพรวมที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นของกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงในบริบทการเมืองไทย

ขอเสนอแนะว่า พรรคการเมืองควรให้ความสำคัญกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ควบคู่ไปกับการลงพื้นที่พบปะประชาชนเพื่อรับฟังปัญหาและความต้องการอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การพัฒนานโยบายควรอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลเชิงลึกและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. สรุป

6.1 กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมือง

การที่พรรคก้าวไกลเลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหลักในการสื่อสารนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจในพฤติกรรมการเสพสื่อของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Stier et al. (2018) ที่พบว่าสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอในการเข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกกลุ่ม ดังนั้น การผสมผสานระหว่างสื่อออนไลน์และสื่อดั้งเดิมของพรรคก้าวไกลจึงเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Chadwick (2017) เรื่อง "hybrid media system" ที่เสนอว่าการผสมผสานระหว่างสื่อเก่าและใหม่เป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสารทางการเมืองยุคปัจจุบัน

การใช้ข้อความหลัก "ประเทศนี้ต้องดีกว่านี้" ของพรรคก้าวไกลสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างวาทกรรมทางการเมืองที่มุ่งเน้นการสร้างความหวังและแรงบันดาลใจให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Riker (1996) ที่เสนอว่าการสร้างวาทกรรมที่มีพลังสามารถโน้มน้าวใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การใช้วาทกรรมดังกล่าวอาจนำมาซึ่งความคาดหวังที่สูงจากประชาชน ซึ่งอาจเป็นความท้าทายในการบริหารประเทศหากพรรคได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง

6.2 การวางแผนและดำเนินการรณรงค์หาเสียง

การใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบบ "Bottom-up" ของพรรคก้าวไกล โดยเน้นการรับฟังความคิดเห็นและปัญหาจากประชาชนก่อนนำมาพัฒนาเป็นนโยบายนั้น สอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ของ Pateman (1970) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง กลยุทธ์นี้อาจช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองให้กับประชาชน ซึ่งอาจนำไปสู่การสนับสนุนที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม การรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนอาจนำมาซึ่งความท้าทายในการสร้างนโยบายที่สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายและอาจขัดแย้งกันได้

การวางแผนการรณรงค์อย่างเป็นระบบโดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนของพรรคก้าวไกลนั้น สะท้อนให้เห็นถึงการใช้แนวคิดการตลาดทางการเมือง (Political Marketing) ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ Lees-Marshment (2001) ที่เสนอว่าการใช้เทคนิคทางการตลาดในการวางแผนการรณรงค์ทางการเมืองสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงและโน้มน้าวผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ อย่างไรก็ตาม การใช้แนวคิดการตลาดทางการเมืองอาจนำมาซึ่งคำถามเรื่องความเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองและการมุ่งเน้นที่ผลประโยชน์ระยะสั้นมากกว่าการพัฒนาประเทศในระยะยาว

6.3 การประเมินผลความสำเร็จ

การประเมินความสำเร็จของพรรคก้าวไกลที่เน้นจำนวนที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรนั้น สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและวัดผลได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) ของ Kaplan และ Norton (1996) ที่เน้นการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้ อย่างไรก็ตาม การประเมินความสำเร็จจากจำนวนที่นั่งเพียงอย่างเดียวอาจไม่สะท้อนถึงผลกระทบในระยะยาวต่อการเมืองไทยและการพัฒนาประชาธิปไตย ดังนั้น การพิจารณาตัวชี้วัดอื่นๆ เช่น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน หรือการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางการเมืองของสังคม อาจช่วยให้เห็นภาพความสำเร็จที่ครอบคลุมมากขึ้น

โดยสรุป ความสำเร็จของการรณรงค์หาเสียงของพรรคก้าวไกลในการเลือกตั้ง 14 พฤษภาคม 2566 เกิดจากการผสมผสานกลยุทธ์การสื่อสารที่หลากหลาย การวางแผนอย่างเป็นระบบ และการใช้ข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนานโยบาย อย่างไรก็ตาม ความท้าทายในการรักษาสมดุลระหว่างการตอบสนองความต้องการของประชาชนและการรักษาอุดมการณ์ทางการเมือง รวมถึงการบริหารความคาดหวังของประชาชนหลังการเลือกตั้งยังคงเป็นประเด็นที่ต้องติดตามและศึกษาต่อไปในอนาคต

7. อภิปรายผล

7.1 ปัจจัยภายในพรรค

7.1.1 การใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า พรรคก้าวไกลใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่หลากหลายและเหมาะสมกับแต่ละแพลตฟอร์ม เช่น การใช้ Instagram สำหรับภาพลักษณ์ของผู้สมัคร และ TikTok สำหรับเนื้อหาที่เข้าถึงคนรุ่นใหม่ การสัมภาษณ์ทีมงานรณรงค์หาเสียงเผยให้เห็นถึงการวางแผนเนื้อหาอย่างเป็นระบบ และการตอบสนองต่อกระแสสังคมอย่างรวดเร็ว

7.1.2 นโยบายที่ตอบโจทย์ประชาชน

การวิเคราะห์โพสต์ที่ได้รับการตอบรับสูงสุดพบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับนโยบายด้านเศรษฐกิจ การศึกษา และสิทธิเสรีภาพได้รับความสนใจมากที่สุด ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิจัยชี้ให้เห็นว่า นโยบายของพรรคก้าวไกลสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่

7.1.3 ภาพลักษณ์ของผู้นำพรรค

การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์พบว่า โพสต์ที่เกี่ยวข้องกับผู้นำพรรคได้รับการตอบรับสูง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สื่อมวลชนสะท้อนว่า ภาพลักษณ์ของผู้นำพรรคที่มีความเป็นมืออาชีพและน่าเชื่อถือมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของพรรค

7.2 ปัจจัยภายนอก

7.2.1 บริบททางการเมืองและสังคมของประเทศไทย

การวิเคราะห์เนื้อหาสื่อและการสัมภาษณ์นักวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความไม่พอใจต่อรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารและความต้องการการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จของพรรค

ก้าวไกล ประเด็นทางสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและการเรียกร้องการปฏิรูปสถาบัน ถูกนำมาใช้ในการสื่อสารของพรรคอย่างมีประสิทธิภาพ

7.2.2 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร

ข้อมูลเชิงปริมาณแสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรกและคนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมกับเนื้อหาของพรรคก้าวไกลสูง การสัมภาษณ์นักวิจัยยืนยันว่า การเพิ่มขึ้นของผู้มีสิทธิเลือกตั้งรุ่นใหม่ที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของพรรค

7.2.3 สภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี

การวิเคราะห์ข้อมูลการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทยแสดงให้เห็นถึงการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและสมาร์ทโฟนที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทีมงานรณรงค์หาเสียงของพรรคยืนยันว่า การเข้าถึงเทคโนโลยีที่ง่ายขึ้นช่วยให้การสื่อสารของพรรคมีประสิทธิภาพมากขึ้น

7.3 การเปรียบเทียบกับพรรคการเมืองอื่น

7.3.1 ประสิทธิภาพการใช้สื่อสังคมออนไลน์

การวิเคราะห์เชิงปริมาณพบว่า พรรคก้าวไกลมีอัตราการมีส่วนร่วม (Engagement Rate) บนสื่อสังคมออนไลน์สูงกว่าพรรคการเมืองหลักอื่นๆ เฉลี่ย 20-30% (วิเคราะห์จากข้อมูล Facebook Insights และ Twitter Analytics) พรรคก้าวไกลมีการใช้แพลตฟอร์มที่หลากหลายกว่า โดยเฉพาะ TikTok ซึ่งมียอดผู้ติดตามมากกว่า 500,000 คน ในขณะที่พรรคการเมืองดั้งเดิมอย่างพรรคประชาธิปัตย์และพรรคเพื่อไทยมีผู้ติดตามน้อยกว่า 100,000 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 พฤษภาคม 2566)

7.3.2 การนำเสนอนโยบาย

การวิเคราะห์เชิงปริมาณพบว่า พรรคก้าวไกลมีอัตราการมีส่วนร่วม (Engagement Rate) บนสื่อสังคมออนไลน์สูงกว่าพรรคการเมืองหลักอื่นๆ เฉลี่ย 20-30% (วิเคราะห์จากข้อมูล Facebook Insights และ Twitter Analytics) พรรคก้าวไกลมีการใช้แพลตฟอร์มที่หลากหลายกว่า โดยเฉพาะ TikTok ซึ่งมียอดผู้ติดตามมากกว่า 500,000 คน ในขณะที่พรรคการเมืองดั้งเดิมอย่างพรรคประชาธิปัตย์และพรรคเพื่อไทยมีผู้ติดตามน้อยกว่า 100,000 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 พฤษภาคม 2566)

7.3.3 การสร้างการมีส่วนร่วม

พรรคก้าวไกลมีการจัดกิจกรรมออนไลน์และออฟไลน์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนมากกว่าพรรคอื่น เช่น การจัด Town Hall Meeting ในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ โดยมีการถ่ายทอดสดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมเฉลี่ยครั้งละ 5,000-10,000 คน ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เทียบกับกิจกรรมลักษณะเดียวกันของพรรคอื่นที่มีผู้เข้าร่วมเฉลี่ยเพียง 1,000-2,000 คน

การรณรงค์ "ส่งต่อนโยบาย" ของพรรคก้าวไกลที่ให้ประชาชนร่วมแชร์นโยบายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สร้างการมีส่วนร่วมได้มากกว่า 1 ล้านครั้งภายใน 1 สัปดาห์ ในขณะที่แคมเปญลักษณะเดียวกันของพรรคอื่นสร้างการมีส่วนร่วมได้เพียง 100,000-200,000 ครั้ง

7.3.4 การระดมทุน

พรรคก้าวไกลสามารถระดมทุนผ่านช่องทางออนไลน์ได้มากกว่า 100 ล้านบาทภายใน 3 เดือนก่อนการเลือกตั้ง โดยมีผู้ร่วมบริจาคมากกว่า 50,000 คน ซึ่งสูงกว่าพรรคการเมืองอื่นที่ระดมทุนผ่านช่องทางออนไลน์ได้เฉลี่ยเพียง 10-20 ล้านบาท การระดมทุนแบบ Crowdfunding ของพรรคก้าวไกลสะท้อนให้เห็นถึงฐานสนับสนุนที่กว้างและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สูงกว่าพรรคอื่น

7.3.5 ผลการเลือกตั้ง

พรรคก้าวไกลได้รับคะแนนเสียงในระบบบัญชีรายชื่อสูงถึง 14,484,162 คะแนน (32.86%) ซึ่งสูงที่สุดในการเลือกตั้งครั้งนี้ เทียบกับพรรคเพื่อไทยที่ได้ 10,933,531 คะแนน (24.81%) และพรรคพลังประชารัฐที่ได้ 4,620,745 คะแนน (10.49%) ในเขตกรุงเทพมหานคร พรรคก้าวไกลชนะการเลือกตั้งแบบแลนด์สไลด์ โดยได้รับเลือก 32 จาก 33 ที่นั่ง สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการสื่อสารและสร้างฐานเสียงในพื้นที่เมือง

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำบทความวิจัยไปใช้

(1) ใช้ข้อมูลที่ได้จากการเลือกตั้งและจากบทความวิจัยเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และนำข้อมูลนี้มาพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย

(2) พัฒนาเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก เพื่อทำให้สามารถระบุและตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(3) ใช้กลยุทธ์การรณรงค์ที่เน้นการทำงานร่วมกันระหว่างทีมงานภายในพรรคและผู้สนับสนุนในพื้นที่

(4) จัดทำระบบการประเมินผลการรณรงค์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์ในอนาคต

(5) สร้างแผนการตรวจสอบและประเมินผลการรณรงค์ที่ครอบคลุมทั้งด้านการสื่อสารและการจัดการองค์กร

8.2 ข้อเสนอแนะในการเขียนบทความวิจัยครั้งต่อไป

(1) ศึกษาแนวทางที่พรรคการเมืองสามารถเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรณรงค์หาเสียง

(2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมืองมากขึ้น

(3) ศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบของเทคโนโลยีใหม่ ๆ ต่อการรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมือง

(4) วิเคราะห์และเปรียบเทียบกลยุทธ์การตลาดการเมืองของพรรคการเมืองต่าง ๆ ในประเทศไทย

(5) ศึกษากลยุทธ์ที่ใช้ในการเลือกตั้งต่างประเทศและนำมาเปรียบเทียบกับสถานการณ์ในประเทศไทยเพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสม

(6) วิเคราะห์ความคาดหวังและความต้องการของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อพัฒนากลยุทธ์ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน

9. เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2556). *การสื่อสารทางการเมือง: บทบาทและความสำคัญในระบอบประชาธิปไตย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กรุงเทพธุรกิจ. (2566). *เปิดผลโพลชี้ "ก้าวไกล" ครองแชมป์โซเชียลมีเดีย หลังหาเสียงเลือกตั้ง 66.* สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/politics/1060297

คณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). *รายงานผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2566.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ชัยธวัช ตุลาธน. (2566). กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงของพรรคก้าวไกล: กรณีศึกษาการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2566. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 14*(2), 45-67.

ณัฐพล ใจจริง. (2562). การตลาดทางการเมืองในบริบทการเมืองไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 45*(2), 1-22.

ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ. (2566). การวางแผนกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคก้าวไกล. *วารสารการสื่อสารการเมือง, 8*(1), 78-95.

ธนวัฒน์ เกตุสุวรรณ. (2566). *ยุทธศาสตร์การสื่อสารทางการเมืองของพรรคก้าวไกลที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการใช้แพลตฟอร์ม TikTok ในการเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งหนึ่ง.

ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2565). การเมืองของคนรุ่นใหม่: แนวโน้มและผลกระทบต่อการเมืองไทย. *วารสารสังคมศาสตร์, 23*(2), 1-25.

ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2566). การระดมทุนทางการเมืองแบบรายย่อย: กลยุทธ์สู่ความสำเร็จของพรรคก้าวไกล. *วารสารสังคมศาสตร์, 24*(1), 78-95.

ประชาชาติธุรกิจ. (2566). *วิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของพรรคก้าวไกลในการเลือกตั้ง 2566*. สืบค้นจาก https://www.prachachat.net/politics/news-1234567

ปิยบุตร แสงกนกกุล. (2566). การสื่อสารนโยบายของพรรคก้าวไกลในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2566. *วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรม, 10*(1), 112-130.

พรรณิการ์ วานิช. (2566). กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของพรรคก้าวไกล: การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ. *วารสารนิเทศศาสตร์, 41*(2), 56-75.

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2559). *การเลือกตั้งและพฤติกรรมการเลือกตั้งของไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิจิตรา บุญปก. (2562). การใช้เฟซบุ๊กในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไปของไทยปี 2562. *วารสารนิเทศศาสตร์, 37*(3), 1-20.

วรรณวิภา จัตุชัย. (2565). อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของคนรุ่นใหม่. *วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรม, 9*(2), 67-85.

วิโรจน์ อาลี. (2566). การวิเคราะห์เครือข่ายสังคมออนไลน์ของพรรคการเมืองไทยในการเลือกตั้ง 2566. *วารสารนิเทศศาสตร์, 41*(2), 45-67.

รังสิมันต์ โรม. (2566). การประเมินผลการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคก้าวไกล. *วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, 15*(1), 89-110.

สมศักดิ์ ชูชาติ. (2567). การวิเคราะห์กลยุทธ์การใช้สื่อในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองไทย. *วารสารนิเทศศาสตร์, 42*(1), 34-52.

สมชาย ปรีชาศิลปกุล. (2566). *การนำเสนอนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในหลากหลายมิติ: การปฏิรูปกองทัพ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ และการกระจายอำนาจ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งหนึ่ง.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร และเมตตา วิวัฒนานุกูล. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. *วารสารนิเทศศาสตร์, 33*(2), 1-22.

Chadwick, A. (2017). *The hybrid media system: Politics and power* (2nd ed.). Oxford University Press.

Farrell, D., & Schmitt-Beck, R. (2022). *Do political campaigns matter?* Oxford University Press.

Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996). *The balanced scorecard: Translating strategy into action.* Harvard Business School Press.

Lilleker, D., Jackson, N., Thorsen, E., & Veneti, A. (2022). *The hybrid media system: Politics and power in the new media environment.* Palgrave Macmillan.

Lees-Marshment, J. (2001). *Political marketing and British political parties: The party's just begun.* Manchester University Press.

Mcnair, Brian. (1999). *An Introduction to Political Communication.* New York: Routledge.

Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory.* Cambridge University Press.

Rogers, E. M., & Storey, J. D. (1987). Communication campaign. In C. R. Berger & S. H. Chaffee (Eds.), *Handbook of communication science* (pp. 817-846). Sage.

Riker, W. H. (1996). *The strategy of rhetoric: Campaigning for the American Constitution*. Yale University Press.

Strömbäck, J., & Kiousis, S. (2014). *Political public relations: Principles and applications.* Routledge.

Stier, S., Bleier, A., Lietz, H., & Strohmaier, M. (2018). Election campaigning on social media: Politicians, audiences, and the mediation of political communication on Facebook and Twitter. *Political Communication, 35*(1), 50-74. https://doi.org/10.1080/10584609.2017.1334728

แนวคิดการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในประเทศไทย

Sustainable waste management concepts of local government organizations in Thailand

นิภาภรณ์ พัฒนเกษม

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

E-mail: s65563825062@ssru.ac.th

วิจิตรา ศรีสอน

วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

E-mail: wijittra.sr@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้ผู้เขียนนำเสนอประเด็นในการศึกษา 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1. เพื่อศึกษาหลักการและแนวคิดการบริหารจัดการขยะ 2. เพื่อสังเคราะห์ผลงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะในชุมชนและ 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยการพรรณาโวหาร ผลการศึกษาพบว่า 1) หลักการและแนวคิดการบริหารจัดการขยะซึ่งเป็นแนวคิดหลักการและแนวคิดการบริหารจัดการขยะเป็นการบริหารจัดการขยะที่สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชนในท้องถิ่นประกอบกับการนำหลักการบริหารจัดการขยะ 5R ประกอบด้วย R1 (Reduce) R2 (Reuse) R3 (Repair) R4 (Recycle) และ R5 (Reject) ซึ่งเป็นแนวคิดในการนำไปประยุกต์ใช้ โดยสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบริบทชุมชน 2) การสังเคราะห์ผลงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะในชุมชน ประกอบด้วย 2.1) บริบทการศึกษาโดยการนำแนวคิดทางวิถีพุทธมาใช้ในการบริหารจัดการขยะและ 2.2) บริบทการศึกษาการใช้ชุมชนเป็นฐานในการศึกษา ซึ่งนำแนวคิดจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จมาเป็นต้นแบบในการดำเนินการและ 3) ข้อเสนอเชิงนโยบายแนวทางการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความเหมาะสม ได้แก่ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการขยะอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการขยะชุมชน ธนาคารขยะชุมชนตามศักยภาพของชุมชน การสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะในชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มาจากขยะ ทั้งนี้ในการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดความสำเร็จได้นั้น ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของพื้นที่ประกอบกับต้องเข้าใจสภาพพื้นที่และแนวทางการร่วมกันพัฒนาอย่างบูรณาการเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนมิติการพัฒนาการจัดการขยะให้เกิดประโยชน์ทุกมิติซึ่งจะทำให้เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ สำหรับการจัดการขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ ต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการขยะ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ABSTRACT

In this study, the author proposes three key research questions.: 1. Study the principles and concepts of waste management, 2. Research on Comprehensive Waste Management Community and 3. Propose guidelines for sustainable waste management for local governments. This is a document study that presents analytical results through descriptive statements. Research has found that. 1) The principles and concepts of waste management, namely the concepts, principles, and concepts of waste management. Waste management creates safety for local people's lives and property. The 5R waste management principles include R1 (reduction), R2 (reuse), R3 (remediation), R4 (recycling), and R5 (Reject) is an application concept that can be selected based on the community environment. 2) Comprehensive community waste management research, including 2.1) the research background of adopting Buddhist methods in waste management, and 2. 2) Community based educational background. In research, the concept of successful communities is used for implementation and 3) Suggestions for Sustainable Waste Management Policies of Local Governments Community Waste Welfare Fund and Community Waste Bank Create added value from community waste. Develop community products from waste. In the successful development of the region, it is necessary to take into account the differences in the region, while also understanding the conditions and comprehensive development guidelines of the region, in order to jointly promote various aspects of waste management development and create new innovations. Used for effective and appropriate waste management.

KEYWORDS: Waste management, local government, Sustainable development

1. บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นองค์กรรัฐระดับพื้นที่หรือท้องถิ่นที่มีบทบาท หน้าที่เป็นรัฐบาลในระดับท้องถิ่น (Local Government) เพื่อผลิตและจัดการบริการสาธารณะต่าง ๆ (Public Services) ให้กระจายไปสู่ประชากรทุกกลุ่มและจัดการบริการอย่างทั่วถึง ภายใต้ความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางสังคมหรืออีกมุมหนึ่ง คือ การเป็นตัวแทนรัฐบาลส่วนกลาง (Central Government) ที่ได้รับมอบหมายกิจการงานต่าง ๆ ให้ดำเนินการแทน เพื่อตอบสนองต่อประชาชนในพื้นที่ อปท. และในปัจจุบัน อปท.มีบทบาทหน้าที่ต่อการผลิตและการพัฒนาการบริการกิจการสาธารณะจำนวนมาก และมีความหลากหลายในการบริการ ทั้งที่การบริการสาธารณะนั้นได้รับมอบหมายจากรัฐบาล หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและกิจการที่ อปท. พัฒนาขึ้นมาเองภายใต้นโยบายของผู้บริหาร อปท. ฝ่ายข้าราชการการเมือง ฝ่ายข้าราชการประจำและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น อปท. เป็นองค์กรบริหารจัดการที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาระดับพื้นที่ในการผลิต (จันทร์จิรา ตรีเพชร และคณะ, 2566)

สำหรับการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังมีประสิทธิภาพการดำเนินการไม่ดีนัก เนื่องจากการบริหารจัดการระบบยังไม่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนขาดการวางแผนการดำเนินงานและบำรุงรักษาเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ที่ใช้ในสถานที่ฝังกลบขยะมูลฝอย การขาดแคลนบุคลากร รวมไปถึงทักษะความเชี่ยวชาญในการเดินระบบที่ถูกต้อง (เปมิกา นเรนทรางกูร, 2567) จึงทำให้ระบบฝังกลบขยะมูลฝอยมีประสิทธิภาพไม่เป็นไปตามที่ออกแบบไว้ในระยะแรก ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในช่วงระหว่าง

การดำเนินงาน และการต่อต้านจากประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง แนวทางหนึ่งที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม คือ การลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะเข้าสู่ระบบกำจัดโดยกระบวนการลด ใช้ซ้ำ และรีไซเคิล การส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการรวมกลุ่มพื้นที่ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยร่วมกัน โดยใช้เทคโนโลยีแบบผสมผสาน (เปมิกา นเรนทรางกูร, 2567) ที่เน้นการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การหมักปุ๋ยหรือแปรรูปเป็นพลังงานทดแทน เป็นต้น สำหรับทางเลือกเทคโนโลยีที่ใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยขึ้นอยู่กับปริมาณ คุณสมบัติของขยะมูลฝอย สภาพพื้นที่ และความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจให้เอกชนมีส่วนร่วมในการลงทุนก่อสร้างและบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจให้เอกชนมีส่วนร่วมในการลงทุนก่อสร้างและบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องกำหนดอัตราค่าบริการให้มีความเหมาะสมและควบคุมการดำเนินการให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ รวมถึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกภาคส่วน (กรมควบคุมมลพิษ, 2566)

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาหลักการและแนวคิดการบริหารจัดการขยะ
2. เพื่อสังเคราะห์ผลงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะในชุมชน
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

3. หลักการและแนวคิดการบริหารจัดการขยะ

การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งในปัจจุบันมีการขยายตัวของชุมชนเมืองมากขึ้น และการขยายตัวของเศรษฐกิจ โรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งการขนส่งและบริการ ส่งผลให้มีปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น การเพิ่มขึ้นของประชากรทำให้มีกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น การบริโภคมากขึ้นทำให้เกิดเศษสิ่งของเหลือใช้จากกิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยนั้น จะใช้เทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยได้อย่างแท้จริง แต่การวางแผนจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องผสมผสานเข้ากับเทคโนโลยีการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม (Coninck et al., (1999, pp. 87-94) ซึ่งแนวคิดของดิเรกฤทธิ์ ทวะกาญจน์ (2553) กล่าวว่า หลักการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทั้งทางด้านเทคโนโลยีเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ดังนี้

1. การจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร ซึ่งเป็นการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบใน 4 ขั้นตอน คือ การลดปริมาณขยะมูลฝอย (Reduction) คือ ต้องมีการสร้างจิตสำนึกของประชาชนและส่งเสริมการมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงหรือลดการสร้างขยะมูลฝอย การนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการ การใช้ซ้ำ (Reuse) การซ่อมแซมกลับมาใช้ใหม่ (Repair) และการแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) การหลีกเลี่ยงการใช้มูลฝอยอันตรายหรือไม่คุ้มค่า (Rejection) ได้แก่ การไม่ใช้สารเคมีบางชนิดที่กำจัดยากหรือเป็นขยะมูลฝอยอันตราย เช่น โฟม เป็นต้น การกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะ คือ การนำขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ใหม่ไม่ได้แล้วมากำจัด ซึ่งมีวิธีการกำจัด 3 วิธี คือ การทำปุ๋ยหมัก การเผา และการฝังกลบ

2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากขยะมูลฝอยเป็นปัญหาร่วมของทุกคนและเป็นปัญหาของสังคม ประชาชนจึงควรมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอย ทั้งในฐานะเป็นผู้สร้างปัญหาและเป็นสมาชิกของสังคมที่มีความรับผิดชอบในการเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหา

3. การใช้หลักการ “ใครสร้างขยะมูลฝอย คนนั้นจ่าย” หรือ Polluter Pay Principle: PPP ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมาย ด้วยการเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมขยะมูลฝอยทั้งทางตรงและทางอ้อมจากบริษัทผู้ผลิตสินค้าและจากครัวเรือนตามสัดส่วนของปริมาณขยะมูลฝอยที่สร้างขึ้น

4. การปลูกฝังจิตสำนึกและค่านิยมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกสาธารณะในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ดีในการส่งเสริมพฤติกรรมมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย

แนวคิดวิธีการกำจัดขยะมูลฝอย โดยการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ ในหลักการ 3Rs ได้แก่

1. Reduce ใช้น้อยหรือลดการใช้ โดยใช้เท่าที่จำเป็น

2. Reuse ใช้ซ้ำ การใช้ซ้ำเป็นแนวทางในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอย่างรู้คุณค่า โดยการนำผลิตภัณฑ์ที่ใช้งานไปแล้วแต่ยังสามารถใช้งานได้นำกลับมาใช้อีก

3. Recycle แปรรูปใช้ใหม่ สำหรับบรรจุภัณฑ์บางประเภทอาจจะใช้ซ้ำไม่ได้ จะมีการนำไปขายให้กับซาเล้งหรือร้านรับซื้อของเก่า ส่งไปขายต่อให้กับโรงงานสำหรับแปรรูป เพื่อนำไปผลิตเป็นบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ

จากการศึกษาหลักการ 3Rs มุมมองของ พีรยา วัชโรทัย (2556, หน้า 31) ได้กล่าวว่า ในการจัดการขยะมูลฝอยนั้น ควรเพิ่มเป็น 5R ซึ่งประกอบด้วย R1 (Reduce) เป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น ใช้ตะกร้าใส่ของแทนถุงพลาสติก R2 (Reuse) คือ การนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ซ้ำอีกครั้ง เช่น ขวดน้ำหวานนำมาบรรจุน้ำดื่ม ขวดกาแฟที่หมดแล้วนำมาใส่น้ำตาล เป็นต้น R3 (Repair) การนำมาแก้ไขหรือการนำวัสดุอุปกรณ์ที่เสียหาย ซึ่งจะทิ้งเป็นขยะมูลฝอยมาซ่อมแซมใช้ใหม่ เช่น เก้าอี้ เสื้อผ้า R4 (Recycle) คือ การหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ นำขยะมาแปรรูป ตามกระบวนการของขยะแต่ละประเภท เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่หรือการแปรสภาพจากเดิมแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น การนำแก้วที่แตกแล้วมาหลอมผลิตเป็นแก้วหรือกระจกใหม่ และ R5 (Reject) คือ การหลีกเลี่ยงวัสดุที่ทำลายยากหรือวัสดุที่ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง เช่น โฟมปฏิเสธผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายยาก หลีกเลี่ยงวัสดุที่ใช้ผิดวัตถุประสงค์

สรุปได้ว่า จากแนวคิดหลักการและแนวคิดการบริหารจัดการขยะเป็นการบริหารจัดการขยะที่สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชนในท้องถิ่น โดยนำแนวคิดการจัดขยะที่มีความสัมพันธ์กันทั้งด้านเทคโนโลยีเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เข้ามาเป็นกรอบในการแก้ปัญหา อาศัยหลักการแก้ปัญหาเบื้องต้น คือ การจัดการขยะอย่างครบวงจร การให้ประชาชนมีส่วนร่วม การใช้หลักใครสร้างคนนั้นจ่าย และการปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประกอบกับการนำหลัก 3Rs มาใช้ควบคุมการบริหารจัดการขยะ กล่าวคือ ใช้หลัก Reduce ใช้น้อยหรือลดการใช้ Reuse ใช้ซ้ำ Recycle แปรรูปใช้ใหม่ และได้เพิ่มเป็น 5R เนื่องจากปรับให้เหมาะสมกับบริบทการพัฒนา คือ เพิ่ม R4 (Repair) การนำมาแก้ไข R5 (Reject) คือ การหลีกเลี่ยงวัสดุที่ทำลายยากหรือวัสดุที่ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง ซึ่งเป็นแนวคิดในการนำไปปรับใช้กับแต่ละชุมชนให้เกิดความเหมาะสมนั่นเอง

4. การสังเคราะห์ผลงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะในชุมชน

ผู้เขียนนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบในการนำเสนอแนวทางในการเป็นต้นแบบการพัฒนาระบบการจัดการขยะชุมชนได้ดังนี้

4.1 บริบทการศึกษาโดยการนำแนวคิดทางวิถีพุทธมาใช้ในการบริหารจัดการขยะ ซึ่งได้มีงานวิจัยของ พระคมสัน เจริญวงค์, เอนก ใยอินทร์ และปริญญา นิกรกุล (2567) เปลี่ยนขยะเป็นบุญสู่แปลงบุญเป็นทุน : การจัดการขยะชุมชนวิถีพุทธ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกระบวนการขับเคลื่อนรูปแบบการปรับเปลี่ยนมายาคติความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญของคนไทยด้วยปัจจัยเงินทองและสิ่งของมีค่า โดยวิธีการทำบุญด้วยขยะประเภทรีไซเคิล เช่น ขวด พลาสติก กล่องกระดาษ เศษเหล็ก กระป๋องอะลูมิเนียม ฯลฯ ซึ่งเป็นขยะแห้งประเภทรีไซเคิลสามารถคัดแยกได้ง่าย โดยการขับเคลื่อนกิจกรรมภายใต้แนวความคิด คือ “เปลี่ยนขยะเป็นบุญสู่การแปลงบุญเป็นทุน” ใช้รูปแบบและกระบวนการจัดการขยะชุมชนวิถีพุทธ ตามหลักพลังบวร คือ บ้าน วัด หน่วยงานราชการ มีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายร่วมกันผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทิ้งขยะให้เป็นระบบจากคัดแยกต้นทางภายในครัวเรือน และปรับมายาคติความเชื่อให้ขยะสามารถนำไปทำบุญ สร้างบุญด้วยขยะ ให้ทานด้วยขยะเป็นบุญอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการปรับตัวของคนในชุมชน เพื่อจัดการขยะชุมชนให้เกิดความยั่งยืนภายในชุมชนต่อไป และยังมีงานวิจัยของแม่ชีกฤษณา รักษาโฉ, อรชร ไกรจักร และกรรณิการ์ ขาวเงิน (2567) แนวทางการจัดการขยะในชุมชนตามหลักไตรสิกขา ผลการศึกษาพบว่า หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนา คือ หลักธรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา คณะผู้วิจัยออกแบบวิจัยโดยให้หลักไตรสิกขา ให้เป็นแกนหลักเพื่อการขับเคลื่อน โดยมีชุดกิจกรรมพากันเรียนรู้ส่งเสริมความเข้าใจในแนวทางการจัดการขยะ กระตุ้นการรับรู้เรื่องการคัดแยกขยะ การสะสางลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตามตารางกิจกรรมให้เป็นแบบอย่าง (ศีล สมาธิ) ส่งรายงานกลุ่มตลอด 30 วัน โดยปฏิบัติตามแนวทางส่งผลต่อพฤติกรรมที่มีสุขลักษณะสร้างนิสัยใหม่ กระตุ้นการสนับสนุนบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมให้มีแนวทางการจัดการขยะ (ปัญญา) เพื่อชุมชนกิจกรรมสามารถส่งเสริมการเรียนรู้วิธีคิดการจดจ่อ (สมาธิ) ให้เป็นแบบอย่างที่ดีเกิดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาปัญญา ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติของทุกคนในชุมชนแบบมีส่วนร่วม มีคุณค่าและความหมายในการอยู่ร่วมกัน สามารถเข้าถึงวิธีการคัดแยกขยะ สร้างรายได้ในครัวเรือน นำแนวทางการจัดการขยะสร้างเครือข่ายขยายผล ด้วยปัญญาตามหลักไตรสิกขา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเมธีวชิรคุณ และคณะ (2566) การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการขยะโดยชุมชนเชิงพุทธบูรณาการในจังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการขยะในระดับชุมชนด้วยหลัก 4 ประการ คือ 1) การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรในพื้นที่เป็นการสร้างความร่วมมือกัน โดยได้มีการดำเนินการติดต่อหน่วยงานท้องถิ่น 2) การบริหารจัดการขยะในชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนหรือได้รับงบประมาณ 3) การบริหารจัดการในการลงทุนหรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ 4) การส่งเสริมและอุปสรรคในการดำเนินงานในการจัดการขยะโดยชุมชน โดยที่การส่งเสริม ได้แก่ การเข้าใจและการกำหนดเป้าหมาย การสร้างความตระหนักรู้ และการเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วม ซึ่งจากที่กล่าวมานั้น การศึกษาโดยการนำแนวคิดทางวิถีพุทธมาใช้ในการบริหารจัดการขยะนั้น เป็นกระบวนการขับเคลื่อนรูปแบบการปรับเปลี่ยนมายาคติความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญของคนไทยการเปลี่ยนขยะเป็นบุญสู่การแปลงบุญเป็นทุน การนำหลักการจัดการขยะในชุมชนตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการขยะโดยชุมชนเชิงพุทธบูรณาการ

4.2 บริบทการศึกษาการใช้ชุมชนเป็นฐานในการศึกษา ได้มีงานวิจัยของพระกฤษฎา โชติโก มณี, ชชนกันต์ ปัญญาวัธนสกุล และสหัทยา วิเศษ (2567) รูปแบบการจัดการขยะตามหลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (5Rs) โดยการมีสวนรวมของชมชน เทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ผลการวิจัย พบว่า 1) การศึกษาชุมชนต้นแบบการจัดการขยะตามหลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนต้นแบบมีความคล้ายคลึงกันในด้านวิธีคิดในการจัดการโดยใช้กระบวนการกระตุ้นพฤติกรรม สร้างแรงบันดาลใจ สร้างจิตสำนึก และกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมให้ชุมชน 2) กระบวนการพัฒนากิจกรรมการจัดการขยะตามหลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากในการสำรวจข้อมูลชุมชนนั้นเป็นการจัดเวทีระดมความคิดเห็น นำเสนอชุมชนต้นแบบออกแบบการพัฒนากิจกรรมการจัดการขยะ โดยการอบรมให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติการ ขั้นตอนการระดมความคิดเห็น เพื่อออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับปัญหา การวางแผนก่อนลงมือปฏิบัติและการประเมินผล 3) รูปแบบการจัดการขยะตามหลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย การจัดการขยะโดยการสร้างจิตสำนึกในระดับครัวเรือนการจัดการขยะโดยการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ และการจัดการขยะโดยสร้างความร่วมมือเชิงบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน ซึ่งเป็นการบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเปมิกา นเรนทรางกูร (2567) แนวทางในการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ควรศึกษาแนวทางในการจัดการขยะ โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่ประสบความสำเร็จหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นต้นแบบในการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ควรให้มีการส่งเสริมเพื่อให้การจัดการขยะชุมชนเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญและตระหนักให้เกิดเป็นรูปธรรมในการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของการจัดการขยะชุมชนในภายภาคหน้า และยังมีงานวิจัยของ ศิริประภา นิลสยาม (2567) รูปแบบนวัตกรรมการจัดการขยะแบบยั่งยืน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการขยะควรดำเนินการควบคู่กันไป ทั้งเรื่องการสร้างจิตสำนึกไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง การสร้างนโยบายสาธารณะที่จะทำให้ชุมชนมีมาตรการของตนเองในการดูแลและก่อให้เกิดผู้นำโดยธรรมชาติของชุมชนจนทำให้เกิดเครือข่ายกลุ่มย่อยและขยายเป็นกลุ่มใหญ่ได้ ปัญหาที่พบ 1) ปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นทั้งที่เป็นขยะในพื้นที่และต่างพื้นที่ 2) สถานที่พื้นที่ในการจัดการขยะหรือทิ้งขยะไม่เพียงพอ 3) การสร้างความร่วมมือในชุมชน ชุมชนยังไม่มีระบบการจัดการขยะชุมชนหรือบางชุมชนมีระบบการจัดการขยะชุมชนแต่ยังไม่ได้มีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม 4) การปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชน นำขยะมาทำเป็นนวัตกรรม และ 5) การจัดสรรงบประมาณ งบประมาณของท้องถิ่นไม่เพียงพอต่อการจัดระบบการจัดเก็บขยะภายในชุมชน 2. นวัตกรรมด้านการจัดการขยะ ได้จัดกิจกรรมธนาคารขยะ โรงเรือนคัดแยกขยะชุมชน กิจกรรมตลาดนัดขยะรีไซเคิล ได้เรียนรู้จากการดูงานที่จังหวัดระยอง และการต่อยอดโครงการโดยการเลี้ยงไส้เดือน และ 3. รูปแบบนวัตกรรมการจัดการขยะประกอบด้วย 3.1) การปลูกฝังทัศนคติ 3.2) การบริหารจัดการเส้นทางการจัดเก็บขยะ 3.3) การให้ความร่วมมือ 3.4) งบประมาณ และ 3.5) นโยบาย สำหรับบริบทในการพัฒนางานวิจัยของ จันทร์จิรา ตรีเพชร และคณะ (2566) ขยะมีค่า บ้านน่าอยู่สู่กองทุนสวัสดิการขยะ การจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา บ้านโนนเหลื่อม ตำบลภูแลนคา อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า มีปริมาณขยะลดลงเฉลี่ยเท่ากับ 7.40 กิโลกรัมต่อครัวเรือนต่อเดือน มีการดำเนินกิจกรรมดังนี้ การบริจาคขยะกองทุนสวัสดิการ การอบรมการคัดแยกขยะ การจัดการขยะอย่างเหมาะสม และการเรียนรู้จากพื้นที่ต้นแบบบ้านแก้งยาว ตำบลภูแลนคา อำเภอบ้านเขว้าจังหวัดชัยภูมิ เกิดรูปแบบการจัดการขยะด้วยกองทุนสวัสดิการขยะและเกิดข้อบังคับกองทุนสวัสดิการขยะบ้านโนนเหลื่อม ดังนั้นการใช้กล

ยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ความร่วมมือชุมชนสะอาดน่าอยู่เกิดความสามัคคีกันดีมากขึ้น อีกทั้งสามารถยกระดับชุมชนที่กำลังพัฒนากองทุนสวัสดิการให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธพงศ์ ริยะสาร, เชาวฤทธิ์ เซาว์แสงรัตน และชัชวาล แสงทองล้วน (2566) แนวทางการจัดการขยะครัวเรือนของชุมชนนวัตกรรมการจัดการขยะครัวเรือนแบบบูรณาการ จัดว่าเป็นวิธีการทำงานหรือรูปแบบการ บริหารจัดการขยะที่มีระบบการทำงานแบบใหม่ ๆ หรือวิธีการใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากการจัดการขยะครัวเรือนแบบเดิม ๆ คือ มีถังขยะตั้งในชุมชนแล้วมีรถขยะของหน่วยงาน ภาครัฐเข้ามาดำเนินการจัดเก็บ แล้วนำไปทิ้งและฝังกลบในพื้นที่ที่ทิ้งขยะซึ่งอาจจะทำให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน จากที่กล่าวมานั้นเพื่อเป็นการหาวิธีการหรือรูปแบบการจัดการขยะ โดยมีการนำนวัตกรรม การบริหารจัดขยะรูปแบบใหม่ ๆ ที่เป็นระบบและแตกต่างไปจากเดิม โดยมีการจัดการขยะแบบไร้ถัง ถ้ายังใช้วิธีการจัดการขยะครัวเรื่อนแบบเดิมปัญหาเรือนขยะครัวเรือนก็ยังไม่หมดสิ้นไปจากสังคมไทย นวัตกรรมการจัดการขยะครัวเรื่อนแบบไร้ถังขยะจะต้องให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดขยะครัวเรือน จัดอบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งให้แนวปฏิบัติในการมีส่วนร่วมและปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่ประชาชนในชุมชน มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการขยะ ประเมินผลการจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง โดยการนำต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ จากงานวิจัยของ อรชร ไกรจักร์, พระมหาวรัญธรณ์ญาณกิตติ และพระมหานิติทัศน์ ญาณสิทธิ (2566) การศึกษาแนวทางการจัดการขยะในชุมชนบ้านรางพลับ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ในอดีตที่ผ่านมาเนื่องด้วยชุมชนบ้านรางพลับตั้งอยู่ในอำเภอบ้านโป่ง ซึ่งมีโรงงานถึง 700 แห่ง พนักงานโรงงานที่สัญจรผ่านชุมชนบ้านรางพลับมักจะนำขยะมาทิ้งลงในถังขยะของชุมชนบ้านรางพลับ จนทำให้ปริมาณขยะในชุมชนบ้านรางพลับมีจำนวนมากและถังขยะเต็มอย่างรวดเร็ว ขยะล้นออกมาจากถังบริเวณรอบถังขยะจึงสกปรก ดังนั้น ชุมชนบ้านรางพลับจึงได้แก้ไขปัญหาขยะ ตามขั้นตอนดังนี้ 1) การให้ความรู้ด้านการจัดการขยะแก่ชาวบ้าน 2) การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ 3) การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการจัดการขยะ 4) การส่งมอบผลประโยชน์จากการจัดการขยะแก่ชาวบ้านในชุมชน ผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนบ้านรางพลับมีความตั้งใจพัฒนาชุมชนของตนให้ปลอดขยะ ฉะนั้น ชุมชนบ้านรางพลับจึงได้เป็นชุมชนปลอดขยะ “Zero Waste” ในปี พ.ศ. 2562

สรุปได้ว่า บริบทการศึกษาการใช้ชุมชนเป็นฐานในการศึกษานั้น เป็นการนำแนวคิดการศึกษาที่ประสบความสำเร็จมาเป็นต้นแบบในการดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชน การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ การส่งเสริมให้เกิดข้อบังคับการบริหารจัดการขยะในชุมชน การปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชน และการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการขยะใหม่ ๆ ที่เกิดจากชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาอีกด้วย

5. การนำเสนอแนวทางการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแนวคิดในการบริหารจัดการขยะดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้เขียนนำเสนอแนวทางในการจัดการขยะอย่างยั่งยืน โดยนำเสนอในรูปแบบที่เหมาะสม ดังภาพประกอบนี้

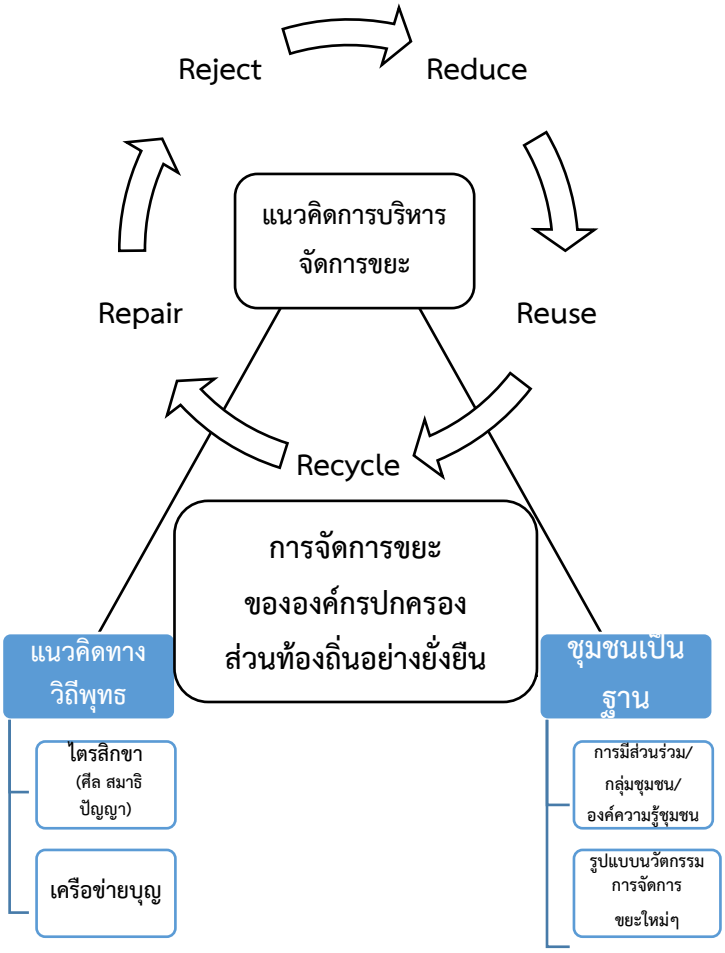

ภาพประกอบที่ 1 แนวทางการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

จากภาพสามารถอธิบายแนวทางการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนได้ดังนี้

1. หลัก R1 (Reduce) เป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น ใช้ตะกร้าใส่ของแทนถุงพลาสติก ซึ่งเป็นการสร้างความเข้าใจเบื้องต้นในการจัดการขยะ โดยทำการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในชีวิตประจำวันก่อนเป็นอันดับแรก ซึ่งเป็นแนวทางในการลดขยะต้นทางได้อีกทางหนึ่ง

2. หลัก R2 (Reuse) คือ การนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ซ้ำอีกครั้ง เช่น ขวดน้ำหวานนำมาบรรจุ น้ำดื่ม ขวดกาแฟที่หมดแล้วนำมาใส่น้ำตาล เป็นต้น ทั้งนี้ในการนำขวดกลับมาใช้ซ้ำนั้น ต้องมั่นใจได้ว่าภาชนะนั้นสามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้จริง ๆ ทำการศึกษาข้อมูลอย่างชัดเจน และทำความสะอาดให้ปลอดภัยทุกครั้งก่อนนำมาใช้ใหม่

3. หลัก R3 (Repair) การนำมาแก้ไขหรือการนำวัสดุอุปกรณ์ที่เสียหาย ซึ่งจะทิ้งเป็นขยะมูลฝอยมาซ่อมแซมใช้ใหม่ เช่น เก้าอี้เสื้อผ้า เป็นต้น ทั้งนี้เป็นการคำนึงถึงการลดต้นทุน และการซ่อมแซมอุปกรณ์ที่สามารถนำมาใช้งานในชีวิตประจำวันหรือการซ่อมแซม เพื่อปรับเปลี่ยนหน้าที่ของวัสดุเดิมให้มาทำหน้าที่ใหม่ และนำมาใช้ประโยชน์ได้อีกครั้ง

4. หลัก R4 (Recycle) คือ การหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ นำขยะมาแปรรูป ตามกระบวนการของขยะแต่ละประเภท เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่หรือการแปรสภาพจากเดิมแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น การนำแก้วที่แตกแล้วมาหลอมผลิตเป็นแก้วหรือกระจกใหม่

5. หลัก R5 (Reject) คือ การหลีกเลี่ยงวัสดุที่ทำลายยากหรือวัสดุที่ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง เช่น โฟมปฏิเสธผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายยาก หลีกเลี่ยงวัสดุที่ใช้ผิดวัตถุประสงค์ สำหรับขั้นตอนนี้ในพื้นที่ชุมชนไม่สามารถทำได้ ควรมีแหล่งทำลายหรือสถานที่ปลอดภัยในการทำลาย หากเป็นไปได้ควรเริ่มโดยการหลีกเลี่ยงไม่ใช้ของประเภทนี้ และทำการรณรงค์เพื่อให้เห็นถึงการทำลายสิ่งแวดล้อมของวัสดุ สร้างความไม่ปลอดภัยกับสิ่งแวดล้อม สร้างความเข้าใจในพื้นที่เพื่อมิให้มีการนำมาใช้หรือควรใช้เท่าที่จำเป็นเท่านั้น

6. สรุป

จากการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะในชุมชนดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ 2 บริบทสำคัญ ได้แก่ 1. บริบทการศึกษาโดยการนำแนวคิดทางวิถีพุทธมาใช้ในการบริหารจัดการขยะ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการโดยการนำแนวคิดทางวิถีพุทธมาใช้ในการบริหารจัดการขยะนั้น เป็นกระบวนการขับเคลื่อนรูปแบบการปรับเปลี่ยนมายาคติความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญของคนไทยการเปลี่ยนขยะเป็นบุญสู่การแปลงบุญเป็นทุน การนำหลักการจัดการขยะในชุมชนตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการขยะโดยชุมชนเชิงพุทธบูรณาการ การอาศัยกลไกความร่วมมือในเชิงพุทธเข้ามาเป็นบริบทในการพัฒนา โดยมองว่าทุกคนมีความเชื่อและการทำบุญเป็นสิ่งที่ทุกคนทำได้อยู่เป็นประจำ หากมองเรื่องของการบริหารจัดการขยะเชิงพุทธแล้ว จะเป็นสิ่งที่เกิดจากความเหลื่อมใสศรัทธาและทำด้วยความสบายใจกันทุกฝ่าย ทั้งนี้ชุมชนจะเกิดการแบ่งปันบนฐานของความมีน้ำใจช่วยเหลือกัน การร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมด้วยตระหนักว่าได้ทำบุญร่วมกันในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถทำบุญได้ง่ายขึ้นอีกด้วย และ 2.บริบทการศึกษาการใช้ชุมชนเป็นฐานในการศึกษา เป็นการศึกษาจากบทเรียนที่ได้ทำการวิจัยชุมชนต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จมาเป็นต้นแบบในการดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชน การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ การส่งเสริมให้เกิดข้อบังคับการบริหารจัดการขยะในชุมชน การปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชน และการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการขยะใหม่ ๆ ที่เกิดจากชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาอีกด้วย

7. ข้อเสนอแนะ

1. เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการขยะอย่างต่อเนื่องในพื้นที่หรือชุมชนที่มีความพร้อมควรจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการขยะชุมชนหรือธนาคารขยะชุมชนตามศักยภาพของชุมชนนั้น ๆ

2. ควรส่งเสริมให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะในชุมชนด้วยการสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างอาชีพ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มาจากขยะ เพื่อร่วมกันสร้างเครือข่ายด้านอาชีพให้เกิดขึ้น

3. ควรศึกษาผลกระทบในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ จากการบริหารจัดการขยะในชุมชน เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการป้องกันและร่วมกันพัฒนามิติที่สามารถขับเคลื่อนได้ในชุมชน

4. ควรร่วมกันกำหนดมาตรการหรือแนวทางในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ กฎกติกาในชุมชนในการบริหารจัดการขยะทุกขั้นตอน เพื่อให้ชุมชนเกิดความตระหนักและสามารถบริหารจัดการขยะด้วยตนเองอย่างยั่งยืนได้

8. เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย. (2566). *คู่มือสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจร*. ส่วนขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

จันทร์จิรา ตรีเพชร, ปริยกร ชาลีพรม, บุศรา ศรีชัย และนิคม บุญกอบ. (2566). ขยะมีค่า บ้านน่าอยู่ สู่กองทุนสวัสดิการขยะ การจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา บ้านโนนเหลื่อม ต.ภูแลนคา อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมท้องถิ่น. 1***8**(2). หน้า 77 – 85.

ดิเรกฤทธิ์ ทวะกาญจน์. (2553). *การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมสำหรับเทศบาลนครหาดใหญ่*. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์

เปมิกา นเรนทรางกูร. (2567). แนวทางในการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยาการจัดการการบริหารสาธารณะและเอกชน. 2*(1). หน้า 41 – 52.

พระกฤษฎา โชติโก มณี, ชนกันต์ ปัญญาวัธนสกุล และสหัทยา วิเศษ. (2567). รูปแบบการจัดการขยะตามหลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (5Rs) โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เทศบาลตำบลหนองป่าครั่งอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารปรัชญาอาศรม. 6*(1). หน้า 113 – 129.

พระคมสัน เจริญวงค์, เอนก ใยอินทร์ และปริญญา นิกรกุล. (2567). เปลี่ยนขยะเป็นบุญสู่แปลงบุญเป็นทุน : การจัดการขยะชุมชนวิถีพุทธ. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์. 6*(1). หน้า 461- 468.

พระเมธีวชิรคุณ และคณะ. (2566). การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการขยะโดยชุมชนเชิงพุทธบูรณาการในจังหวัดพะเยา. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์. 6*(3). หน้า 76 – 85.

พีรยา วัชโรทัย. (2556). *การจัดการขยะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษา เทศบาลตาบลเมืองแกลง จังหวัดระยอง*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการสิ่งแวดล้อม คณะพัฒนา สังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

แม่ชีกฤษณา รักษาโฉ, อรชร ไกรจักร และกรรณิการ์ ขาวเงิน. (2567). แนวทางการจัดการขยะในชุมชนตามหลักไตรสิกขา. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. 19*(2). หน้า 40 – 50.

ยุทธพงศ์ ริยะสาร, เชาวฤทธิ์ เซาว์แสงรัตน และชัชวาล แสงทองล้วน. (2566). แนวทางการจัดการขยะครัวเรือนของชุมชน. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 10*(3). หน้า 79 – 92.

ศิริประภา นิลสยาม. (2567). รูปแบบนวัตกรรมการจัดการขยะแบบยั่งยืนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. 9*(1). หน้า 89 – 100.

อรชร ไกรจักร์, พระมหาวรัญธรณ์ณกิตฺติ และพระมหานิติทัศน์ณสิทฺธิ. (2566). การศึกษาแนวทางการจัดการขยะในชุมชนบ้านรางพลับ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. 8*(3). หน้า 321 – 329.

Coninck et al., (1999). *Introduction to Education Administration* (5th ed). Boston: Allyn & Bacon.

สภาพปัญหาการปฏิบัติงานของข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

Conditions and Problems in the Performance of Government Officials Local Government Organizations in Thailand

วิยะดา แก้วสุพรรณ
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail: s66563825004@ssru.ac.th
จักรวาล สุขไมตรี
วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail: jagraval.su@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสภาพปัญหาการปฏิบัติงานของข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการบริหารจัดการท้องถิ่นในประเทศไทย ข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเผชิญกับปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการบริหารงาน ด้านบุคลากร และด้านงบประมาณ รวมถึงการสนับสนุนและการประสานงานระหว่างส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การปฏิบัติงานของข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากลไกและนโยบายที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานของข้าราชการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานให้มีความชัดเจนและคล่องตัว การเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากร และการเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่นมีความสอดคล้องและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความพร้อมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายของรัฐและนโยบายสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: สภาพปัญหา, การปฏิบัติงาน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ABSTRACT

This academic article aims to present the conditions and problems in the performance of government officials local government organizations in Thailand, particularly in the context of local management. Local government officials face various challenges, including those related to administration, personnel, and budgeting. Additionally, the support and coordination between central and local authorities are crucial factors that hinder the performance of local government officials from meeting established goals. This highlights the necessity of developing mechanisms and policies that enhance the effectiveness of officials in local administrative organizations. Improving the administrative structure for clarity and flexibility, strengthening personnel

capabilities, and systematically increasing public participation will contribute to local operations that are aligned with and responsive to societal changes effectively. This preparedness is essential for driving national strategies, state policies, and key policies of local administrative organizations amidst constant change.

KEYWORDS: Conditions and Problems, Performance, Local Government Organization

1. บทนำ

ปัจจุบันการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน ประกอบกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกและของประเทศไทย มีการพลิกผันอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสแห่งการปฏิรูประบบราชการ สถานการณ์สภาวะวิกฤตต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบในวงกว้าง การแก้ไขปัญหาซับซ้อนที่มีรูปแบบไม่แน่นอน ผลกะทบของภูมิศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง การพัฒนานโยบายประเทศ ความน่าเชื่อถือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความคาดหวังและการตรวจสอบโดยภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีดิจิทัล การแข่งขันบนความได้เปรียบของข้อมูลและการบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองคนทุกคนอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะการเร่งรัดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์กร การปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีการทำงาน เพื่อแสวงหารูปแบบใหม่ และระบบการให้บริการในรูปแบบใหม่ เพื่อนำมาพัฒนาองค์กรภายใต้ “องค์กรแห่งการเรียนรู้” ที่ผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับตัวสอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน (กองการเจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม, 2566)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการปฏิบัติงานนั้น ข้าราชการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่หลากหลาย ซึ่งไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน แต่ยังเป็นปัจจัยที่ขัดขวางการพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมอีกด้วย ปัญหาที่พบในปัจจุบันประกอบด้วยหลายด้าน อาทิ ด้านทรัพยากร ซึ่งรวมถึงการขาดแคลนงบประมาณ บุคลากร และอุปกรณ์ที่จำเป็น ทำให้ข้าราชการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ด้านการบริหารจัดการ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการกระจายอำนาจที่ไม่เป็นไปตามหลักการ เช่น การที่รัฐบาลกลางยังคงมีอิทธิพลมากเกินไปในการตัดสินใจเรื่องสำคัญต่าง ๆ ทำให้การทำงานในระดับท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิผลตามที่ควรจะเป็น อีกทั้งยังมีปัญหาด้านบุคลากร ซึ่งเกี่ยวข้องกับความไม่เท่าเทียมในการพัฒนาและส่งเสริมข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในเรื่องของการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ความสามารถที่ไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังพบว่า ข้าราชการบางส่วนขาดแรงจูงใจในการทำงาน เนื่องจากระบบค่าตอบแทนที่ไม่สอดคล้องกับภาระงานและความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้น นอกจากปัญหาภายในองค์กรแล้ว ปัจจัยภายนอก เช่น การแทรกแซงจากการเมืองท้องถิ่นและการกดดันจากกลุ่มผลประโยชน์ส่วนบุคคล ก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจและการดำเนินงานของข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ปัญหาเหล่านี้ทำให้ข้าราชการต้องเผชิญกับความยากลำบากในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส ข้าราชการถือเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารราชการแผ่นดิน การที่ประเทศจะพัฒนาให้มีความก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการปฏิบัติงานของข้าราชการ การพัฒนาประสิทธิภาพและการเสริมสร้างแรงจูงใจของข้าราชการจึงเป็นภารกิจสำคัญที่รัฐจะต้องให้ความสำคัญโดยเฉพาะ

อย่างยิ่งในยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว ประชาชนย่อมมีความคาดหวังกับการให้บริการของรัฐสูงขึ้น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานเลขานุการกรม, 2561)

2. วัตถุประสงค์

1) เพื่อนำเสนอสภาพปัญหาการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

3. แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 กำหนดการบริหารราชการแผ่นดินเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็นการบริหารที่รัฐบาลกลางกระจายอำนาจทางการปกครองและการบริหารให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ (ธันยวัฒน์ รัตนสัค, 2555) ให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณะของท้องถิ่นด้วยตนเอง ตามภารกิจหน้าที่ที่ระบุให้ดำเนินการอย่างชัดเจน มีพื้นที่รับผิดชอบชัดเจน มีผู้บริหารและสภาท้องถิ่นที่ได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ได้รับมอบอำนาจมีความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน และตัดสินใจอย่างอิสระในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสมและเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ มีการจัดสรรและจัดหางบประมาณเพื่อบริหารกิจการภายใน สามารถกำหนดนโยบายและโครงการของตนเองได้ โดยประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น (โกวิทย์ พวงาม, 2559)

ชูวงษ์ ฉายะบุตร (2541) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่นจำแนกได้ดังนี้

1) เพื่อบรรเทาภาระของรัฐบาล เป็นที่ชัดเจนว่าการบริหารประเทศจำเป็นต้องอาศัยงบประมาณเป็นหลัก หากงบประมาณมีจำกัด การบริการและการดำเนินภารกิจเพื่อชุมชนต่าง ๆ อาจไม่เพียงพอ ดังนั้นหากมีการจัดตั้งการปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานเหล่านั้นจะสามารถสร้างรายได้และมีงบประมาณของตนเองที่เพียงพอในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้อย่างมาก ทั้งในด้านการเงิน ทรัพยากรบุคคล และเวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน

2) เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากประเทศมีความกว้างใหญ่ ความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ย่อมแตกต่างกันออกไป การรอคอยการบริการจากรัฐบาลเพียงอย่างเดียวอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการจริงและอาจใช้เวลานาน ดังนั้นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประชาชนในพื้นที่เป็นผู้บริหาร จะสามารถตอบสนองความต้องการเหล่านั้นได้อย่างรวดเร็วและตรงจุดมากขึ้น

3) เพื่อให้เกิดความประหยัด เนื่องจากแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนจึงไม่เหมือนกัน การจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงมีความจำเป็น โดยหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะมีอำนาจในการจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นวิธีการสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น ทำให้ช่วยประหยัดงบประมาณที่รัฐบาลต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศได้มาก นอกจากนี้ แม้ว่าจะมีการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลให้บ้าง แต่ก็มีเงื่อนไขที่ถูกกำหนดไว้อย่างรอบคอบ

4) เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันในการให้การศึกษาด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เช่น การสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้

ประชาชนในท้องถิ่นได้เลือกตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่ในฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วยการปกครองท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติได้เป็นอย่างดี ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันในแต่ละฝ่าย

โดยการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมีอยู่ 2 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

1) รูปแบบที่ใช้ในการบริหารงานท้องถิ่นทั่วไป มี 3 ประเภท ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

2) รูปแบบพิเศษซึ่งใช้ในการบริหารงานท้องถิ่น มี 2 ประเภท ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

ผู้บริหารองค์กรท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของท้องถิ่น เช่น การกำหนดนโยบาย การอนุญาต และการอนุมัติเกี่ยวกับราชการ การแต่งตั้ง การถอดถอน การลงโทษข้าราชการ การวางระเบียบราชการ การควบคุมและรับผิดชอบการบริหารราชการและเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นต้น ส่วนสมาชิกสภาท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการต่าง ๆ ของท้องถิ่น เช่น อำนาจในมาตรา ข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติ อำนาจในการเปิดอภิปราย อำนาจในการอนุมัติงบประมาณรายจ่าย เป็นต้น ดังนั้น การเมืองท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางของการปกครองท้องถิ่น มีขอบเขตควบคุมถึงการใช้อำนาจและผลประโยชน์ของท้องถิ่นทั้งหมด เนื่องจากผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งมาจากการเลือกตั้งเป็นผู้รับผิดชอบนั่นเอง

ข้อมูลจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2567) พบว่า ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยมีจำนวน 7,850 แห่ง ประกอบด้วย 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 76 แห่ง 2) เทศบาล จำนวน 2.472 แห่ง โดยแบ่งเป็น เทศบาลนคร จำนวน 30 แห่ง เทศบาลเมือง 195 แห่ง เทศบาลตำบล จำนวน 2,247 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 5,300 แห่ง กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา จำนวน 2 แห่ง

ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรากฐานของการส่งเสริมระบบประชาธิปไตยผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ การกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น และการส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบในการบริหารจัดการ ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยให้ประชาชนได้พัฒนาความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมือง และสร้างสังคมที่มีความเท่าเทียมกัน

4. ปัญหาการปฏิบัติงานของข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การบริหารงานและการปฏิบัติงานของข้าราชการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติงานของข้าราชการเหล่านี้ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงาน รวมถึงความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของประชาชน แต่ยังมีผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ท้องถิ่นด้วย

4.1 ด้านการบริหารงาน

4.1.1 โครงสร้างและระบบการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ซ้ำซ้อน ทำให้เกิดปัญหาการมีภารกิจหน้าที่ซ้ำซ้อนกันระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดกับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ปัญหาความซ้ำซ้อนในข้อกฎหมายและอำนาจหน้าที่ ปัญหาการจัดแบ่งทรัพยากรของพื้นที่และปัญหาในการจัดสรรและบริหารจัดการงบประมาณ โดยสาเหตุที่ทำให้มีการซ้ำซ้อนกันนั้นเกิดจากปัญหาในข้อกฎหมาย การแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ไม่ชัดเจน ซึ่งพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกระดับจะมีอำนาจหน้าที่ที่คล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันเพียงขนาดของกิจกรรมเท่านั้น ซึ่งไม่มีการแบ่งขนาดที่ชัดเจน อีกทั้งในการปฏิบัติจริงยังขึ้นอยู่กับ

ความร่วมมือหรือการเจรจาตกลงกันด้วย การสื่อสารที่ไม่ชัดเจน การสื่อสารระหว่างหน่วยงานหรือภายในองค์กรไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน การประสานงานระหว่างหน่วยงานหรือระหว่างข้าราชการด้วยกันเอง ทำให้เกิดความขัดแย้งหรือการทำงานซ้ำซ้อน และการตัดสินใจที่ล่าช้า การตัดสินใจในหลาย ๆ เรื่องเกิดขึ้นช้า เนื่องจากกระบวนการบริหารจัดการที่ซับซ้อนขาดความยืดหยุ่นข้าราชการบางครั้งไม่สามารถปรับตัวหรือแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ เนื่องจากขาดความยืดหยุ่นในการบริหารงาน และการบริหารความเสี่ยงไม่เพียงพอไม่มีการวางแผนหรือการจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ทำให้เมื่อเกิดปัญหาหรือวิกฤติ ข้าราชการไม่สามารถรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ (คณะกรรมาธิการการปกครองท้องถิ่น วุฒิสภา, 2565)

4.1.2 การแบ่งหน้าที่และอำนาจที่ไม่ชัดเจน ไม่เหมาะสมและเกิดความซ้ำซ้อนในหน้าที่และอำนาจทำให้เกิดผลตามมาหลายประการ ดังนี้

1) ด้านรายได้ พบว่ามีการแบ่งหน้าที่และอำนาจในการจัดเก็บภาษีที่ไม่สอดคล้องกันโดยเฉพาะในกรณีของการจัดเก็บภาษีสำคัญ ๆ ซึ่งเป็นรายได้หลักของจังหวัด เช่น ภาษีน้ำมันและภาษีล้อเลื่อน ที่ถูกมอบหมายให้เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ทั้งที่ อบจ. ไม่มีพื้นที่บริหารจัดการโดยตรง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นของเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

2) การจัดสรรรายได้ไม่เป็นธรรมและไม่เหมาะสมกับความต้องการพื้นที่ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นโดยภาษีน้ำมัน ภาษีล้อเลื่อน เกิดในพื้นที่ของเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) แต่กลับเป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งรายได้ดังกล่าวไม่ได้นำกลับมาใช้ในพื้นที่ของเทศบาลหรือ อบต.โดยตรง

3) ทำให้เกิดความสิ้นเปลืองงบประมาณในการบริหารจัดการท้องถิ่น เนื่องจากหน้าที่และอำนาจที่ไม่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการที่ซ้ำซ้อน บุคลากรมากเกินความจำเป็น และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทับซ้อนกัน ทำให้การใช้งบประมาณขาดประสิทธิภาพ

4.1.3 การถ่ายโอนภารกิจที่ขาดการเตรียมความพร้อมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และขาดการทำความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างภารกิจของส่วนราชการที่ถ่ายโอนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการถ่ายโอนภารกิจจากส่วนราชการไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว แต่ไม่ได้ถ่ายโอนทรัพยากรงบประมาณและบุคลากรไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย ท้ายที่สุดจึงส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความประสงค์ ที่จะส่งคืนภารกิจหลายประการให้แก่ส่วนราชการเดิม หรือไม่มีแรงจูงใจที่จะปรับตัวเพื่อรับมือกับภารกิจถ่ายโอนมากนัก เมื่อมีการถ่ายโอนภารกิจต่าง ๆ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว โครงสร้างเดิมของราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคนั้นยังคงมีความจำเป็นหรือเหมาะสม อยู่หรือไม่อย่างไร นอกจากนั้นแล้วยังส่งผลให้กระบวนการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การถ่ายโอนบุคลากรของส่วนกลางและส่วนภูมิภาคไปยังระดับท้องถิ่นเกิดขึ้นอย่างจำกัด เพราะฉะนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งจึงจำเป็นต้องมีการรับสมัครบุคลากรใหม่ เพื่อมาปฏิบัติงานในหน่วยงานเพื่อให้มีบุคลากรที่เหมาะสมเพียงพอกับภารกิจที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามสภาวะดังกล่าวนี้ทำให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานเป็นบุคลากรใหม่ที่ยังอาจขาดประสบการณ์ในการทำงานอันจะส่งผลกระทบต่อศักยภาพ จากกรณีข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการปฏิรูประบบราชการในทุกส่วนซึ่งประกอบด้วยราชการส่วนกลางราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่นนั้น มักจะเป็นในลักษณะที่ “แยกส่วนออกจากกัน” โดยไม่ได้เป็นการพิจารณาดำเนินการไปอย่างประสานสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ (คณะกรรมาธิการการปกครองท้องถิ่น วุฒิสภา, 2565)

สอดคล้องกับแนวคิดของ ชำนาญ จันทร์เรือง (2565) พบว่า ปัญหาความไม่ชัดเจนของอำนาจหน้าที่ปัจจุบันยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะ หรือภารกิจ

ใดที่เป็นของรัฐบาลหรือส่วนราชการต้องทำ หรือภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หรือบริการสาธารณะใดที่จะต้องร่วมทำกัน จะต้องกำหนดให้ชัดเจน ซึ่งจากปัญหาความไม่ชัดเจนนี้ทำให้เกิดการซับซ้อนในการดำเนินงาน ส่งผลกระทบต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาด้านโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความแตกต่างในเรื่องของขนาดพื้นที่และรายได้ ทำให้เกิดปัญหาในการบริหารงานเพราะศักยภาพไม่เท่ากัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กมีความจำกัดทั้งในเรื่องของบุคลากรและงบประมาณ ทำให้ต้องพึ่งพาจากส่วนกลางหรือส่วนราชการอื่นหรือแม้กระทั่งองค์กรปกครองท้องถิ่นขนาดใหญ่คือองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เข้าไปดำเนินการแทนหรือสนับสนุนงบประมาณ

4.2 ด้านบุคลากร

ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานด้านบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเด็น (สำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น, 2562)

4.2.1 การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางและบุคลากรในบางประเภทงานยังคงเป็นปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ท่องเที่ยวและพื้นที่ห่างไกล สาเหตุหลักมาจากค่าครองชีพที่สูง และบุคลากรหลายคนที่เป็นคนต่างถิ่นมักจะขอย้ายกลับภูมิลำเนาหลังจากดำรงตำแหน่งครบตามกำหนด ทำให้เกิดการขาดแคลนในตำแหน่งสำคัญ เช่น พนักงานเก็บขยะ เนื่องจากตำแหน่งนี้ต้องเผชิญกับภาระงานหนัก แต่ได้รับค่าตอบแทนต่ำ ส่งผลให้หลายคนลาออกไปทำงานในภาคเอกชน ซึ่งมีเงื่อนไขการทำงานที่สะดวกสบายกว่าและมีสวัสดิการที่ดีกว่า

4.2.2 การสอบแข่งขันเพื่อบรรจุแต่งตั้งข้าราชการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) แต่ละแห่ง ตามความต้องการของแต่ละ อปท. ซึ่งดำเนินการโดย ก.กลาง และจัดสอบห่างกันประมาณทุก 2 ปีนั้น เผชิญกับปัญหาหลายด้าน เช่น บางตำแหน่งมีผู้สอบผ่านจำนวนน้อย บางตำแหน่งไม่มีผู้สอบผ่านเลย หรือบาง อปท. ไม่มีผู้ที่สนใจเข้ารับการบรรจุแต่งตั้ง ส่งผลให้หลาย อปท. ขาดแคลนบุคลากรสำหรับการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

4.2.3 ในปัจจุบันแม้ว่าจะมีการกระจายอำนาจและมอบหมายงานจำนวนมากให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) แต่กลับไม่มีการถ่ายโอนบุคลากรที่เพียงพอไปยัง อปท. ส่งผลให้การดำเนินงานของ อปท. ขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากบุคลากรที่มีอยู่มีจำนวนน้อย ขาดความชำนาญในงานที่ได้รับมอบหมาย และขาดการฝึกอบรมหรือพัฒนาศักยภาพในการทำงาน

นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังประสบปัญหาในการดึงดูดบุคลากรที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาเอก หรือจบเกียรตินิยมเข้ามาทำงาน เนื่องจากระบบการบริหารงานบุคคลของท้องถิ่นยังขาดความยืดหยุ่นและไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับผู้มีความสามารถเข้าสู่ระบบได้อย่างง่ายดาย กระบวนการต่าง ๆ ตั้งแต่การสรรหา การสอบ การขึ้นบัญชี การแต่งตั้ง การโยกย้าย รวมถึงปัญหาด้านอัตราเงินเดือน และภาพลักษณ์การเป็นข้าราชการท้องถิ่นที่ถูกมองว่าอยู่ในลำดับรอง ทำให้ไม่สามารถดึงดูดบุคลากรที่มีคุณภาพมาร่วมงานได้ในส่วนของการกำหนดคุณสมบัติสำหรับตำแหน่งปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าผู้สมัครต้องมีวุฒิการศึกษาด้านรัฐศาสตร์ หรือนิติศาสตร์เท่านั้น ซึ่งเป็นการจำกัดโอกาสของผู้ที่มีความรู้ความสามารถจากสาขาอาชีพอื่น ไม่สามารถเข้ามาแข่งขันเพื่อก้าวสู่ตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงได้ อีกทั้งยังขาดระบบที่สนับสนุนการโอนย้ายบุคลากรท้องถิ่นที่มีความสามารถไปยังราชการส่วนภูมิภาคหรือส่วนกลาง (วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, 2550)

จากการลงพื้นที่เพื่อรับฟังความคิดเห็นและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค รวมถึงข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น โดยสำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น สรุปผลได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น, 2560)

1) ประเด็นการสรรหา บรรจุแต่งตั้ง โอน ย้าย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรวิชาชีพเฉพาะ เช่น แพทย์และเภสัชกร รวมถึงการขาดแคลนบุคลากรในทุกลักษณะงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษอื่น ๆ เช่น พื้นที่ท่องเที่ยว พื้นที่เกาะ และพื้นที่ห่างไกล สาเหตุหลักมาจากปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ค่าครองชีพที่สูง และปัญหาที่บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่น ซึ่งมักจะขอย้ายกลับภูมิลำเนาหลังจากครบกำหนดระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง

2) ประเด็นการวางแผนอัตรากำลัง

การจัดทำแผนอัตรากำลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับพื้นที่และลักษณะเฉพาะของแต่ละ อปท. เนื่องจากโครงสร้างและอัตรากำลังหลักถูกกำหนดโดย ก.กลาง ซึ่งควรมีการพัฒนาหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอัตรากำลังให้เหมาะสมกับบริบทและลักษณะเฉพาะของแต่ละ อปท. มากยิ่งขึ้น

3) ประเด็นเรื่องเงินเดือน ค่าตอบแทน และสิทธิประโยชน์

รัฐบาลควรจัดสรรเงินอุดหนุนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพื่อเป็นเงินเพิ่มพิเศษสำหรับการสู้รบ (พ.ส.ร.) รวมถึงเงินสวัสดิการสำหรับการปฏิบัติงานประจำสำนักงานในพื้นที่พิเศษ (สปพ.) และเงินค่าตอบแทนพิเศษรายเดือนสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เป็นต้น

4.3 ด้านงบประมาณ

4.3.1 ความรู้และทักษะที่จำกัด ข้าราชการบางส่วนอาจขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารงบประมาณอย่างเหมาะสม ทำให้การจัดทำงบประมาณไม่เป็นไปตามหลักการที่ถูกต้อง หรืออาจเกิดความผิดพลาดในกระบวนการจัดทำและบริหารงบประมาณ กระบวนการจัดทำและอนุมัติงบประมาณอาจเกิดความล่าช้าเนื่องจากขั้นตอนที่ซับซ้อน หรือการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ราบรื่น ส่งผลให้การเบิกจ่ายงบประมาณไม่ทันต่อความต้องการของประชาชน การจัดสรรงบประมาณที่ไม่เป็นธรรม เป็นปัญหาการจัดสรรงบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่ หรือการจัดสรรงบประมาณให้กับโครงการที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ชลนิภา รัตตะเวทิน, 2557) ปัญหาความไม่สมดุลระหว่างจำนวนบุคลากรกับปริมาณงานทำให้เจ้าหน้าที่ทางการคลังต้องรับภาระงานมากเกินไป อีกทั้งเจ้าหน้าที่คลังในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดแรงจูงใจและความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอในการปฏิบัติงาน เนื่องจากมีความรู้ที่ไม่ตรงกับหน้าที่ความรับผิดชอบอันเป็นผลมาจากกระบวนการคัดเลือกและสรรหาที่ไม่เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง นอกจากนี้ยังขาดการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็น

4.3.2 ปัญหาทางด้านโครงสร้างรายได้และรายจ่าย รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะพึ่งพารายได้จากรัฐบาลที่เป็นสัดส่วนที่สูงมาก ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความเป็นอิสระในการตัดสินใจทางการคลังในการจัดบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ส่วนโครงสร้างรายจ่ายนั้นในการตัดสินใจมีการจัดสรรรายจ่ายส่วนใหญ่เพื่อรายจ่ายประจำซึ่งสอดคล้องกับ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และกอบกุล รายะนาคร (2552) ที่กล่าวว่า ปัญหาด้านงบประมาณและรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนมากมีรายได้น้อยและมีปัญหาด้านการคลังโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดเล็กและประชากรน้อย ทำให้ต้องพึ่งพาเงินอุดหนุนและภาษีที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐในสัดส่วนที่สูงเกินไปและขาดความเป็นอิสระ

4.3.3 การทุจริตและการจัดการที่ไม่โปร่งใส การใช้งบประมาณเป็นปัญหาที่พบได้ในบางองค์กร ซึ่งอาจเกิดจากการขาดการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพหรือการมีระบบควบคุมภายในที่ไม่เข้มงวดเพียงพอ การมีส่วนร่วมของประชาชน กระบวนการจัดทำงบประมาณที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม อาจทำให้เกิดความไม่พึงพอใจหรือการใช้งบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมีงบประมาณจำกัด ทำให้ไม่สามารถจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับทุกความต้องการหรือโครงการที่สำคัญได้ (ชลนิภา รัตตะเวทิน, 2557)

5. สรุป

การปฏิบัติงานของข้าราชการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและการให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานในภาคส่วนนี้ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคที่หลากหลาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความสามารถในการตอบสนองความต้องการของประชาชนในชุมชน ปัญหาที่พบในการปฏิบัติงานของข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความหลากหลาย ตั้งแต่การโครงสร้างการบริหารงานที่ซ้ำซ้อน ความไม่ชัดเจนของอำนาจหน้าที่ บริหารจัดการที่ไม่เป็นระบบ การขาดแคลนทรัพยากรที่จำเป็น การขาดทักษะและความรู้ที่เหมาะสมในกลุ่มบุคลากร การบริหารจัดการงบประมาณ ไปจนถึงปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ไม่เพียงพอและความซับซ้อนของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ทั้งหมดนี้ทำให้การบริหารงานท้องถิ่นเป็นไปอย่างยากลำบากและไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังของประชาชนได้อย่างเต็มที่ การเข้าใจและรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นขั้นตอนสำคัญในการหาวิธีแก้ไขและปรับปรุงการปฏิบัติงานและพัฒนากระบวนการทำงานขององค์กร เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถทำหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความยั่งยืนในระยะยาว

6. ข้อเสนอแนะ

1) ทบทวนและปรับปรุงโครงสร้างองค์กร ควรมีการปรับปรุงโครงสร้างองค์กรให้ชัดเจน ลดการทับซ้อนของงาน และจัดสรรหน้าที่ให้เหมาะสมกับขอบเขตและความสามารถของบุคลากรในแต่ละหน่วยงาน และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณและทรัพยากร ควรมีการวางแผนและจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดหาอุปกรณ์และทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงาน

2) การพัฒนาบุคลากร ฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ จัดโปรแกรมฝึกอบรมที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะทักษะด้านเทคนิคและการใช้เทคโนโลยี และส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงาน ควรสร้างระบบแรงจูงใจที่เหมาะสม เช่น การปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงาน การให้รางวัลและการส่งเสริมบุคลากรที่มีผลงานดีเด่น

3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรสร้างช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ จัดให้มีช่องทางที่ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างสะดวก เช่น ผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรือการประชุมสาธารณะ เพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร โดยการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นและการให้ข้อมูลที่ครบถ้วน

4) ทบทวนและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ควรมีการทบทวนกฎหมายและระเบียบที่ล้าสมัยหรือซับซ้อน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ปัจจุบัน รวมถึงการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้ชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติ

5) การบริหารจัดการงบประมาณ ควรมีการติดตามการใช้จ่ายงบประมาณอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ระบบตรวจสอบที่โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ เพื่อป้องกันการใช้จ่ายที่ผิดปกติหรือไม่สอดคล้องกับแผนที่วางไว้ และการจัดสรรงบประมาณอย่างโปร่งใส ควรมีการเปิดเผยข้อมูลการจัดสรรและการใช้จ่ายงบประมาณให้ประชาชนได้รับทราบอย่างโปร่งใส เพื่อลดปัญหาการทุจริตและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน

7. เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. (2567). *แผนปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568* [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2567, จาก: https://www.dla.go.th/visit/additionalplans2568.pdf.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานเลขานุการกรม. (2561). *คู่มือการปฏิบัติงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานเลขานุการกรม.

กองการเจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม. (2566). *แผนพัฒนาบุคลากร 3 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 - 2569*. นครปฐม: องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม.

โกวิทย์ พวงงาม. (2559). *การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

คณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น. (2560). *รายงานประจำปี 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น.

คณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น. (2562). *รายงานประจำปี 2562*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น.

คณะกรรมาธิการการปกครองท้องถิ่น วุฒิสภา. (2565). *รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง ปัญหาความซ้ำซ้อนในหน้าที่และอำนาจในการปฏิบัติงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปด้วยกันเองและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปกับหน่วยงานของรัฐ*. กรุงเทพฯ: สำนักกรรมาธิการ 2 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

ชลนิภา รัตตะเวทิน. (2557). *ปัญหาการบริหารงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์*. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชำนาญ จันทร์เรือง. (2565). *ปัญหาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน*. [ออนไลน์] ค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2567, จาก: https://www.bangkokbiznews.com/columnist/1008930.

ชูวงษ์ ฉายะบุตร. (2541). *กรมการปกครองท้องถิ่น การมีส่วนร่วมการปกครอง*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และกอบกุล รายะนาคร. (2552). *การขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการบริการสาธารณะที่ดี*. เชียงใหม่: สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธันยวัฒน์ รัตนสัค. (2555). *การบริหารราชการไทย*. เชียงใหม่: สำนักวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น. (2550). *ร่วมคิด ร่วมปฏิรูป การบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

คุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่นไทยช่วงศตวรรษที่ 21

Quality of Life of Local Thai People in the 21st Century

พันจ่าอากาศเอก ธนกฤต จิระธนเมธี
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail: s66563825015@ssru.ac.th
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรวาล สุขไมตรี
อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต รองคณบดีฝ่ายแผนงานและประกันคุณภาพ
วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail: jagraval.su@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเน้นการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่นไทยช่วงศตวรรษที่ 21โดยเน้นที่การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการให้บริการสาธารณะ บทความนี้พิจารณาถึงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการบริการสาธารณะที่ครอบคลุมทุกด้านของชีวิตประชาชน เช่น การศึกษา สาธารณสุข และการสาธารณูปโภค การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริการสาธารณะได้สร้างความสะดวกสบายให้แก่ประชาชน ทำให้สามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้อย่างรวดเร็วและเท่าเทียมมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การใช้แอปพลิเคชันเป๋าตัง ซึ่งเป็นเครื่องมือในการจัดการบริการด้านการเงินและสวัสดิการของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ การนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ช่วยลดความซับซ้อนในการดำเนินงาน และเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชน นอกจากนี้ บทความยังวิเคราะห์กรอบการใช้จ่ายภาครัฐที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับพื้นที่ โดยเน้นที่การใช้จ่ายที่มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงจุดมากขึ้น บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านร่างกาย, ด้านจิตใจ, ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมที่พึงประสงค์ เพื่อศึกษาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการบริหารงานและการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการบริการสาธารณะให้มีความยั่งยืน และสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน พร้อมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาเชิงนโยบายที่รัฐควรให้ความสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, การบริการสาธารณะ, เทคโนโลยีดิจิทัล

ABSTRACT

This article focuses on studying the development of the quality of life of local Thai communities in the 21st century, with an emphasis on the role of local administrative organizations and the integration of digital technology into public service processes. It examines the role of these organizations in managing public services that cover various aspects of citizens' lives, such as education, public health, and infrastructure. The application of digital technologies in public services has enhanced convenience for the public, enabling faster and more equitable access to government services. For instance, the "Pao Tang" application serves as an efficient tool for managing state financial services and welfare. The implementation of such technologies has simplified operational processes and increased the efficiency of service delivery to the public. Additionally, the article analyzes the framework of government spending on quality of life improvement at the local level, emphasizing effective expenditure that addresses the needs of citizens more precisely. The aim of the article is to analyze the role of local administrative organizations in elevating the quality of life in four key dimensions: physical, mental, social relationships, and desirable environments. It also assesses the use of digital technology in administration and public service delivery, proposing sustainable public service management systems aligned with the current Thai social context. Furthermore, the article suggests policy development strategies that the state should prioritize for continuously improving citizens' quality of life.

KEYWORDS: Quality of Life, Local Administration, Public Service, Digital Technology

1. บทนำ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญของการบริหารจัดการภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่นที่มีบทบาทใกล้ชิดกับประชาชนโดยตรง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการและให้บริการสาธารณะในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา สาธารณสุข คมนาคม และ การสาธารณูปโภค ซึ่งบริการเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้มีผลกระทบอย่างมากต่อกระบวนการบริหาร และ การให้บริการสาธารณะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเริ่มนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการให้บริการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและตรงจุดมากขึ้น หนึ่งในตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการใช้แอปพลิเคชันเป๋าตัง ซึ่งเป็นเครื่องมือดิจิทัลที่พัฒนาโดยรัฐบาลไทยเพื่อตอบสนองต่อความต้องการด้านการเงิน และสวัสดิการของประชาชน โดยแอปพลิเคชันนี้ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้อย่างสะดวกสบาย ลดความยุ่งยากในการดำเนินการทางการเงิน และเพิ่มความโปร่งใสในการใช้จ่ายงบประมาณของรัฐ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการเท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและรัฐ ทำให้รัฐสามารถตอบสนองต่อความต้องการ และปัญหาของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยังช่วยให้การจัดการข้อมูล และการสื่อสารระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในภาครัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่มความคล่องตัวในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ

ประชาชน แต่การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี ความขาดแคลนทรัพยากรในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีของเจ้าหน้าที่และประชาชน บทความวิชาการนี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารงาน และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน พร้อมทั้งเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการบริการสาธารณะให้มีความยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน บทความนี้จะช่วยสร้างความเข้าใจในบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดนโยบาย และกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับท้องถิ่นในอนาคต

2. วัตถุประสงค์

(1) เพื่อวิเคราะห์บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านร่างกาย, ด้านจิตใจ, ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมที่พึงประสงค์ช่วงศตวรรษที่ 21

(2) เพื่อศึกษาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการบริหารงานและการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนช่วงศตวรรษที่ 21

3. ทบทวนวรรณกรรม

การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตของประชาชน

การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับท้องถิ่น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดบริการด้านสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพ และการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน การจัดบริการเหล่านี้ไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของประชาชนเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างสังคมที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน การให้บริการสุขภาพที่มีคุณภาพสูงสามารถลดอัตราการเกิดโรคและเพิ่มอายุขัยเฉลี่ยของประชาชน นอกจากนี้ การมีสุขภาพจิตที่ดีและความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็งยังช่วยส่งเสริมความสุขและความพึงพอใจในชีวิตประจำวันของประชาชน (ชัยทวัตน์ ดาศรีสวัสดิ์ และคณะ, 2566)

ด้านร่างกาย: การส่งเสริมสุขภาพกายของประชาชนเป็นหนึ่งในหน้าที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดตั้งศูนย์บริการสาธารณสุขในชุมชนมีบทบาทสำคัญในการให้บริการรักษาพยาบาลและส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะในชุมชนห่างไกลที่อาจไม่สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพจากโรงพยาบาลขนาดใหญ่ได้ นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีหน้าที่ในการจัดโครงการตรวจสุขภาพประจำปี ซึ่งช่วยในการตรวจหาโรคในระยะเริ่มแรก และสามารถดำเนินการรักษาได้ทันท่วงที การสนับสนุนการออกกำลังกายผ่านโครงการที่จัดขึ้นในชุมชน เช่น สนามกีฬา กิจกรรมเดิน-วิ่งเพื่อสุขภาพ และการแข่งขันกีฬาต่าง ๆ ยังเป็นการสร้างนิสัยการออกกำลังกายในชีวิตประจำวันของประชาชน ซึ่งมีผลดีต่อสุขภาพในระยะยาว การส่งเสริมโภชนาการที่ดี เช่น การจัดอบรมเกี่ยวกับการเลือกบริโภคอาหารที่มีประโยชน์และการสร้างแคมเปญลดการบริโภคอาหารที่มีไขมันและน้ำตาลสูง ก็เป็นการช่วยลดอัตราการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวาน โรคหัวใจ และโรคอ้วนในชุมชน (วัฒนา ดวงมณี, 2563)

ด้านจิตใจ: นอกเหนือจากสุขภาพกายแล้ว สุขภาพจิตก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต โดยรวม สุขภาพจิตที่ดีช่วยให้ประชาชนสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังส่งเสริมการทำงานและการมีความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสุขภาพจิต เช่น การจัดกิจกรรมสันทนาการ การฝึกอบรมทักษะชีวิต และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ช่วยลดความเครียดและเพิ่มความสุขในชีวิต การจัดโครงการฝึกการทำสมาธิ เช่น โครงการ “สมาธิเพื่อชีวิต” ที่ช่วยให้ประชาชนสามารถเรียนรู้วิธีการควบคุมความเครียดและพัฒนาความสงบในจิตใจได้ นอกจากนี้ การสร้างกลุ่มสนับสนุนในชุมชนสำหรับผู้ที่มีปัญหาทางจิตใจหรือผู้ที่ต้องการคำปรึกษาทางจิตวิทยา ยังเป็นการสร้างเครือข่ายการช่วยเหลือที่เข้มแข็งในระดับชุมชน ซึ่งสามารถช่วยลดอัตราการเกิดภาวะซึมเศร้าและปัญหาสุขภาพจิตอื่น ๆ (ปิยดา วงษ์สวัสดิ์, 2562)

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม: ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและมีความร่วมมือ การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชนช่วยให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามวิกฤต และยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมสาธารณะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมความสามัคคี เช่น การจัดงานประเพณีท้องถิ่น งานเทศกาลวัฒนธรรม และกิจกรรมชุมชนที่เป็นการรวมกลุ่มประชาชนเข้าร่วมและทำงานร่วมกัน การจัดงานเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังเป็นโอกาสในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและการสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ การจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครในชุมชนเพื่อให้การช่วยเหลือในยามวิกฤต เช่น การจัดตั้งหน่วยงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมหรือการจัดกิจกรรมช่วยเหลือผู้ยากไร้ ยังเป็นการเสริมสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในระยะยาว (ปิยะนันต์ จันทร์แขกหล้า, 2564)

ด้านสิ่งแวดล้อมที่พึงประสงค์: สิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการดูแลและรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน การจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดตั้งระบบการคัดแยกขยะที่ต้นทาง และการสร้างโครงการรีไซเคิลในชุมชน ช่วยลดปริมาณขยะ และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาพื้นที่สีเขียว เช่น การสร้างสวนสาธารณะ และการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ว่างเปล่าในชุมชน ยังเป็นการเพิ่มพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจและส่งเสริมสุขภาพจิตของประชาชน นอกจากนี้ การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เช่น การป้องกันการบุกรุกป่า การอนุรักษ์แหล่งน้ำ และการส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน ยังเป็นการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว โครงการเชิงอนุรักษ์ เช่น โครงการ “รักษ์ป่า รักน้ำ” ที่ส่งเสริมการปลูกป่าชุมชนและการอนุรักษ์แหล่งน้ำในพื้นที่ ยังเป็นการสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้กับประชาชนและส่งเสริมการมี ส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (สุกัญญา ปานเจริญ, 2564)

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการยกระดับคุณภาพชีวิต

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ (ธนวรรณ สำนวนกลาง, 2559) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในด้านการให้บริการสาธารณะสามารถเพิ่มความรวดเร็ว ความครอบคลุม และความโปร่งใสของการดำเนินงาน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น (Delone & McLean, 2016)

ด้านร่างกาย: เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพร่างกายของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเข้าถึงบริการสุขภาพ การใช้แอปพลิเคชันเพื่อจองคิวตรวจสุขภาพและติดตามผลการรักษาผ่านระบบออนไลน์ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์ได้อย่างรวดเร็ว ลดเวลาในการรอคอย และช่วยให้การรักษามีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาแอปพลิเคชันที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการออกกำลังกายและการรับประทานอาหารที่เหมาะสม ซึ่งส่งเสริมให้ประชาชนสามารถดูแลสุขภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การมีแอปพลิเคชันที่สามารถติดตามการออกกำลังกายและการบริโภคอาหาร ช่วยให้ประชาชนสามารถตั้งเป้าหมายด้านสุขภาพและปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายของตนเอง (วัฒนา ดวงมณี, 2563)

ด้านจิตใจ: การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพจิตของประชาชน ปัจจุบันมีการพัฒนาแอปพลิเคชันที่ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการคำปรึกษาทางจิตวิทยาได้อย่างสะดวกผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งช่วยลดความเครียด และเพิ่มความมั่นใจในการจัดการกับปัญหาทางจิตใจ การให้คำปรึกษาผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ช่วยให้ผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตสามารถรับคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องเดินทาง ซึ่งเป็นการลดอุปสรรคในการเข้าถึงบริการสุขภาพจิต นอกจากนี้ การเข้าร่วมกิจกรรมสันทนาการออนไลน์ยังเป็นการส่งเสริมสุขภาพจิตในชีวิตประจำวันโดยการสร้างความรู้สึกผ่อนคลาย และเพิ่มความสุขในการใช้ชีวิต (นพพร สุทธิพันธุ์, 2563) การสร้างชุมชนออนไลน์ที่สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้สึกและประสบการณ์ชีวิตระหว่างประชาชนยังช่วยเสริมสร้างความผูกพัน และความร่วมมือในชุมชน ซึ่งเป็นการสนับสนุนสุขภาพจิตในระดับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม: เทคโนโลยีดิจิทัลยังเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมผ่านการเชื่อมโยง และสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Line และ X ช่วยให้ประชาชนสามารถสื่อสาร และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งช่วยลดช่องว่างทางสังคม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมชุมชน การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการจัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นหรือการประชุมออนไลน์ ยังช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของชุมชนได้อย่างกว้างขวางและโปร่งใส การเข้าถึงข้อมูล และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นการเสริมสร้างความสามัคคี และความร่วมมือในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปิยะนันต์ จันทร์แขกหล้า, 2564)

ด้านสิ่งแวดล้อมที่พึงประสงค์: เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถนำมาใช้ในการจัดการ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ระบบ Internet of Things (IoT) ในการตรวจสอบคุณภาพอากาศ และน้ำเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการใช้เทคโนโลยีในการดูแลสิ่งแวดล้อม การใช้ IoT ช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถติดตามและประเมินสถานการณ์สิ่งแวดล้อมได้อย่างแม่นยำ และเรียลไทม์ ซึ่งนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วและทันการ นอกจากนี้ การจัดการขยะอัจฉริยะที่ใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบปริมาณขยะ และวางแผนการจัดเก็บอย่างมีประสิทธิภาพยังช่วยลดการสะสมของขยะ และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ แต่ยังส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว การใช้แอปพลิเคชันเพื่อรายงานปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือร้องเรียนเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ยังเป็นการเพิ่มความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (สุกัญญา ปานเจริญ, 2564)

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เพียงแต่ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกด้าน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และเป็นระบบสามารถทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปได้อย่างยั่งยืนและครอบคลุม ซึ่งไม่เพียงแต่ส่งผลดีต่อสุขภาพกาย และจิตของประชาชน แต่ยังสร้างสังคมที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็ง และมีสภาพแวดล้อมที่ดีต่อการอยู่อาศัย (ธนวรรณ สำนวนกลาง, 2559; Delone & McLean, 2016)

4. สรุป

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นไทยเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน และครอบคลุมหลายด้าน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานที่ครอบคลุม 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านร่างกาย, ด้านจิตใจ, ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมที่พึงประสงค์ ในด้านร่างกาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการบริการสุขภาพที่เข้าถึงได้ง่าย และมีคุณภาพ ผ่านการสนับสนุนโครงการด้านสุขภาพต่าง ๆ เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี การฉีดวัคซีน และการส่งเสริมการออกกำลังกาย ซึ่งมีส่วนช่วยให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเต็มที่ ด้านจิตใจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิต ลดความเครียด และส่งเสริมความสุขในชีวิตประจำวัน โดยเน้นการให้บริการคำปรึกษาด้านจิตวิทยา และการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังมีการจัดทำโครงการที่ช่วยให้ประชาชนสามารถรับมือกับปัญหาทางจิตใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสามัคคีและความร่วมมือในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้จัดทำโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน การจัดงานประเพณีท้องถิ่น งานเทศกาลวัฒนธรรม และการสร้างเครือข่ายชุมชน ล้วนเป็นเครื่องมือที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน และ สร้างความเป็นหนึ่งเดียวกัน ในด้านสิ่งแวดล้อมที่พึงประสงค์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาพื้นที่สีเขียว และการส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน ล้วนเป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่สะอาด ปลอดภัย และยั่งยืน

นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะในทุกด้าน เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว ครอบคลุม และโปร่งใส ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก และ มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมสุขภาพร่างกาย เช่น แอปพลิเคชันจองคิวตรวจสุขภาพ การติดตามผลการรักษาผ่านระบบออนไลน์ การให้บริการคำปรึกษาทางจิตวิทยาผ่านแอปพลิเคชัน หรือการสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม การใช้เทคโนโลยีในการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น ระบบ IoT ในการตรวจสอบคุณภาพอากาศ และน้ำ การจัดการขยะอัจฉริยะ และการใช้แอปพลิเคชันเพื่อรายงานปัญหาสิ่งแวดล้อม ล้วนเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนในทุกด้าน

การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านร่างกาย, ด้านจิตใจ, ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมที่พึงประสงค์ นับเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง การพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี แต่ยังส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน และการรักษาสิ่งแวดล้อมที่

ยั่งยืน นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การให้บริการสาธารณะมีความรวดเร็ว ครอบคลุม และโปร่งใส ซึ่งเป็นรากฐานในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

การดำเนินงานเหล่านี้ไม่เพียงแต่สร้างสังคมที่มีสุขภาพดี มีความสุข และมั่นคง แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างอนาคตที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนท้องถิ่นในประเทศไทย ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเช่นนี้เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและมุ่งมั่นสู่ความยั่งยืนในระยะยาว การทำงานร่วมกันเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตในทุกด้านจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างชุมชนที่แข็งแกร่งและมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุก ๆ ด้าน

องค์ประกอบทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาในระดับท้องถิ่น การที่ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการที่จำเป็นได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความมั่นใจในระบบการบริหาร และสร้างความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรมีการวางแผน และดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในทุกด้านของชีวิต ทั้งในด้านสุขภาพ ความสุข ความมั่นคงทางสังคม และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

ในระยะยาว การพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกด้านเหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างสังคมที่มีความเข้มแข็ง และยั่งยืน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนต้องร่วมมือกันในการบรรลุผลความสำเร็จในด้านนี้ไม่เพียงแต่จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับประเทศอีกด้วย

5. ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสุขภาพ: ประการแรก การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านสุขภาพควรเป็นสิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญอย่างสูงสุด เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพ และครอบคลุม การจัดตั้งศูนย์บริการสุขภาพในชุมชนที่มีอุปกรณ์และบุคลากรที่เพียงพอเป็นสิ่งสำคัญในการรับรองว่าประชาชนจะได้รับการรักษาพยาบาลที่เหมาะสม และทันท่วงที องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำโครงการส่งเสริมสุขภาพที่ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้สูงอายุ หรือกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงต่อโรคต่าง ๆ เช่น โรคเบาหวาน โรคหัวใจ และโรคอ้วน การเพิ่มความตระหนักรู้ด้านสุขภาพในชุมชนก็เป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่สำคัญ โดยการจัดอบรมหรือแคมเปญส่งเสริมสุขภาพที่มุ่งเน้นการป้องกันโรค และส่งเสริมการมีสุขภาพดีในทุกช่วงวัย

นอกจากนี้ การสนับสนุนการวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีสุขภาพใหม่ ๆ ที่สามารถปรับใช้ในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถพัฒนาบริการสุขภาพที่ตอบสนองต่อความต้องการที่เฉพาะเจาะจงของประชาชนได้มากขึ้น การใช้เทคโนโลยีในการจัดการสุขภาพ เช่น ระบบข้อมูลสุขภาพอิเล็กทรอนิกส์ (EHR) ที่สามารถช่วยให้บุคลากรทางการแพทย์เข้าถึงข้อมูลผู้ป่วยได้อย่างรวดเร็วและครบถ้วน หรือการใช้แอปพลิเคชันที่ช่วยในการจัดการสุขภาพส่วนบุคคล เช่น การติดตามการรับประทานยาและการนัดหมายกับแพทย์ ล้วนเป็นสิ่งที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการสุขภาพในท้องถิ่นได้

การส่งเสริมสุขภาพจิตและสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนจิตใจ: ในด้านจิตใจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพจิตของประชาชนผ่านโครงการและกิจกรรมที่หลากหลาย และ

เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย การให้บริการคำปรึกษาด้านจิตวิทยาควรเป็นส่วนหนึ่งของบริการสาธารณะที่เข้าถึงได้ง่าย และไม่มีค่าใช้จ่าย เพื่อให้ประชาชนที่มีปัญหาทางจิตใจสามารถได้รับความช่วยเหลืออย่างทันท่วงที การฝึกอบรมบุคลากรด้านสุขภาพจิตเพื่อให้มีความรู้ และทักษะที่จำเป็นในการให้คำปรึกษาและดูแลผู้ที่มีปัญหาทางจิตใจเป็นสิ่งที่ควรดำเนินการอย่างเร่งด่วน นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสมดุลในชีวิตประจำวันของประชาชน เช่น การจัดกิจกรรมฝึกสมาธิ กิจกรรมการผ่อนคลาย และการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความเครียด ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาพจิตที่ดี

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพจิตในชุมชนได้ด้วยการพัฒนาพื้นที่สาธารณะที่เอื้อต่อการพักผ่อนและการสันทนาการ เช่น สวนสาธารณะ พื้นที่สีเขียว และศูนย์ชุมชนที่สามารถใช้เป็นสถานที่สำหรับกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพจิต นอกจากนี้ การสร้างกลุ่มสนับสนุนในชุมชน เช่น กลุ่มสนับสนุนผู้สูงอายุหรือกลุ่มสนับสนุนผู้ป่วยเรื้อรัง ยังเป็นการเสริมสร้างความผูกพันและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดี

การเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน: ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความมั่นคง และความสามัคคีในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายสังคมที่เข้มแข็งผ่านการจัดกิจกรรม และโครงการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน การสนับสนุนการจัดงานประเพณีท้องถิ่น งานเทศกาลวัฒนธรรม และการสร้างพื้นที่สำหรับการพบปะ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชุมชนเป็นสิ่งที่ควรทำอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ควรมีการส่งเสริมการสร้างกลุ่มสนับสนุน และกลุ่มอาสาสมัครในชุมชนเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามวิกฤต การมีพื้นที่สาธารณะที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้พบปะ และทำกิจกรรมร่วมกันยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังสามารถส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเชื่อมโยง และสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการสื่อสารและการประชุมชุมชน ซึ่งช่วยให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมยังช่วยลดช่องว่างระหว่างกลุ่มประชากรต่าง ๆ และสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น

การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น: ในด้านสิ่งแวดล้อมที่พึงประสงค์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมุ่งเน้นการอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน เช่น การติดตั้งโซล่าเซลล์ในอาคารสาธารณะ และการส่งเสริมการใช้ยานพาหนะไฟฟ้า ควรเป็นส่วนหนึ่งของแผนการดำเนินงาน นอกจากนี้ การจัดทำโครงการลดมลพิษในชุมชน เช่น การจัดการขยะอัจฉริยะ การสร้างพื้นที่สีเขียว เช่น สวนสาธารณะ และการส่งเสริมการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ว่างเปล่า ยังเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่สะอาด ปลอดภัย และยั่งยืน การจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพเป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ โดยการใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบ และจัดการขยะอัจฉริยะสามารถช่วยลดปริมาณขยะ และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการบังคับใช้กฎหมาย และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มงวด และการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแล และรักษาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น การสร้างจิตสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถทำได้ผ่านการจัดอบรม และแคมเปญที่เน้นให้เห็นถึง

ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่ดีต่อคุณภาพชีวิตของทุกคน การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนในการรักษาสิ่งแวดล้อมจะช่วยให้ชุมชนมีสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และเป็นมิตรต่อการอยู่อาศัยในระยะยาว

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในทุกด้านของการให้บริการสาธารณะ เช่น การใช้แอปพลิเคชันเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการสุขภาพ เช่น การจองคิวตรวจสุขภาพ การติดตามผลการรักษาผ่านระบบออนไลน์ และการจัดทำระบบการจัดการข้อมูลด้านสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ การสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

นอกจากนี้ ควรมีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีให้กับเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน เพื่อให้สามารถใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการพัฒนาท้องถิ่นในอนาคต การพัฒนาเทคโนโลยีในท้องถิ่นควรคำนึงถึงความต้องการ และบริบทของชุมชน เพื่อให้การใช้เทคโนโลยีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุป ข้อเสนอแนะเหล่านี้จะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกด้านและสามารถสร้างสังคมที่มีความสุขและมั่นคงในระยะยาว การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพจิต การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็ง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ การดำเนินการตามข้อเสนอแนะเหล่านี้จะไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในอนาคต

6. เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2565). *รายงานสถานการณ์คุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2565.* สำนักพิมพ์สถาบันการจัดการท้องถิ่น.

ชัยทวัตน์ ดาศรีสวัสดิ์, นันทวุฒิ เนียมสินธุ์, จุฬพัฒน์ อ่อนน้อม, ทัตพิชาภรณ์ คำวรรณะ, นัฐธีรา จันพล, อณุภา จิณห์วารา, และธนัชพร หันทะยุง. (2566). *รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2566.* กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.

ธนวรรณ สำนวนกลาง. (2559). *การยอมรับเทคโนโลยีการทำธุรกรรมทางการเงิน รูปแบบ "M-Banking".* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นพพร สุทธิพันธุ์. (2563). เทคโนโลยีดิจิทัลและคุณภาพชีวิต: แนวทางการประยุกต์ใช้ในชุมชนเมือง. *วารสารวิจัยและพัฒนาอาชีวะศึกษา, 12*(3), 45-58.

ปิยะนันต์ จันทร์แขกหล้า. (2564). *การยอมรับนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต: แอปพลิเคชั่น เป๋าตัง.* รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 2 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม.

ปิยดา วงษ์สวัสดิ์. (2562). คุณภาพชีวิตกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในภาคใต้ของไทย. *วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนา, 8*(2), 23-34.

ศิรินาฎ เจริญวัฒนกิจ. (2561). การศึกษาเชิงปริมาณคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดลำปาง. *วารสารวิทยาการจัดการ และพัฒนาท้องถิ่น, 7*(1), 31-44.

สุกัญญา ปานเจริญ. (2564). การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ, 9*(2), 59-71.

วัฒนา ดวงมณี. (2563). การวิเคราะห์ผลกระทบของการใช้จ่ายภาครัฐในการพัฒนาคุณภาพชีวิต. *วารสารพัฒนาชุมชน, 5*(1), 15-28.

William H. Delone, & Ephraim R. McLean (2016). The DeLone and McLean Model of Information Systems Success: A Ten-Year Update. *Journal of Management Information Systems, 19*(4), 9-30.

พฤติกรรมทางการเมืองของคนไทยในปัจจุบัน

Political behavior of Thai people

ช่อทิพย์ กิจสมัย

หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

E-mail: s64563825014@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพฤติกรรมทางการเมืองของคนไทย และ 2) วิเคราะห์แนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมทางการเมืองของคนไทยในอนาคต จากการทบทวนเอกสาร งานวิจัย และทำการวิเคราะห์จากบทความที่เกี่ยวข้อง สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมทางการเมืองของคนไทยได้ว่า แนวโน้มการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองของประชาชนมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 ที่มีอัตราการมาใช้สิทธิสูงที่สุดในประวัติศาสตร์ สะท้อนให้เห็นถึงการตื่นตัวทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ และตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนอย่างสื่อดิจิทัล ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างและอุดมการณ์ของพรรคการเมืองอย่างพรรคการเมือง ที่มุ่งต่อต้านอำนาจนิยมและเสนอรัฐสวัสดิการ ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มประชาชนหลากหลายอายุและชนชั้น ส่งผลให้การเมืองไทยเข้าสู่ยุคที่มีความหลากหลายและเปิดกว้างมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายจากการแทรกแซงของกลุ่มอำนาจที่ต้องการรักษาอิทธิพล การต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพและประชาธิปไตยจะยังคงดำเนินต่อไป โดยเฉพาะความมุ่งมั่นของเยาวชน ดังนั้น รัฐบาลจะต้องปรับตัวเพื่อสร้างความเชื่อมั่นกับประชาชน หากทำได้สำเร็จ ประชาธิปไตยในประเทศไทยจะมีโอกาสเติบโตและแข็งแกร่งขึ้นในอนาคต

คำสำคัญ: พฤติกรรมทางการเมือง

ABSTRACT

This academic article aims to 1) study the political behavior of Thai people and 2) analyze the trends and future changes in the political behavior of Thai people. From a review of documents, research, and analysis of related articles, it can be analyzed that the political behavior of Thai people is as follows: There is a continuous increase in the trend of public participation in the political process, especially in the 2023 general election which had the highest voter turnout in history. This reflects the political awakening of the younger generation and the significant driving factor of digital media. At the same time, the structural and ideological changes in political parties, such as the Move Forward Party, which aims to oppose authoritarianism and promote welfare state, have been supported by people of various ages and social classes. This has led Thai politics to enter a more diverse and open era. However, Thailand still faces challenges from the interference of powerful groups seeking to maintain their influence. The struggle for rights, freedoms, and democracy will continue, especially with the

determination of the youth. Therefore, the government must adapt to build trust with the public. If successful, democracy in Thailand will have the opportunity to grow and strengthen in the future.

KEYWORDS: Political behavior

1. บทนำ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยเริ่มต้นขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2475 แม้จะมีความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการในหลายด้าน เช่น การปฏิวัติ การรัฐประหาร การสับเปลี่ยนผู้มีอำนาจที่เกิดขึ้นทั้งในลักษณะที่ชอบธรรมและไม่ชอบ และมักเกิดเหตุการณ์ยุบสภาอยู่บ่อยครั้งในบริบทของประชาธิปไตยแบบไทย โดยตั้งแต่การปฏิวัติสยามปี พ.ศ. 2475 จนถึงปี พ.ศ. 2557 มีการแบ่งยุคการเมืองไทยออกเป็น 6 ยุค ซึ่งสามารถสรุปเป็นข้อสังเกตหลัก ดังนี้ (ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว, 2565, น. 12-14) ยุคที่ 1 ยุคการเมืองข้าราชการ (พ.ศ. 2475-2500) เป็นการแย่งชิงอำนาจระหว่างกลุ่มทหารและพลเรือน ประชาชนยังไม่เข้ามามีบทบาททางการเมือง เนื่องจากขาดความเข้าใจและประสบการณ์ ยุคที่ 2 ยุคเผด็จการทหาร (พ.ศ. 2500) เกิดจากการที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก่อการรัฐประหาร ส่งผลให้ทหารครองอำนาจยาวนาน และเป็นจุดเริ่มต้นของการปกครองในรูปแบบ “พ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ” ยุคที่ 3 ยุคเสรีประชาชน โดยเมื่อเศรษฐกิจเริ่มขยายตัว กลุ่มปัญญาชนและนักศึกษาเริ่มขับเคลื่อนผลประโยชน์ของตน ซึ่งเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็นตัวอย่างของความตึงเครียดระหว่างประชาชนและรัฐบาล ยุคที่ 4 ยุคพลังขวา (พ.ศ. 2519-2520) หลังเหตุการณ์ล้อมปราบนักศึกษา นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เข้ามาบริหารประเทศด้วยนโยบายขวาสุดโต่ง จำกัดเสรีภาพของประชาชน จนนำไปสู่การรัฐประหารอีกครั้งในปี พ.ศ. 2520 ยุคที่ 5 ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ การปกครองแบบประนีประนอมระหว่างประชาธิปไตยและเผด็จการ เริ่มตั้งแต่รัฐบาลของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ยุคที่ 6 ยุคปฏิรูปการเมืองหลังรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 โดยเริ่มจากรัฐประหาร พ.ศ. 2534 นำไปสู่รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน พ.ศ. 2540 แต่การรัฐประหารยังคงมีในปี พ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2557 เพื่อควบคุมความขัดแย้งทางการเมือง ทั้งนี้ จากการศึกษาสภาพการณ์การเมืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หรือปี พ.ศ. 2567 ผู้เขียนได้เพิ่มยุคที่ 7 กล่าวคือ หลังจากรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 ประเทศไทยถูกปกครองโดยรัฐบาลทหารที่ยาวนานจนถึงปี พ.ศ. 2562 ที่มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไป แต่ยังคงมีข้อกังขาเรื่องความชอบธรรมทางการเมือง ภายใต้การควบคุมของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ส่งผลให้การเมืองไทยยังคงเป็นเรื่องที่มีการต่อสู้กันระหว่างประชาชนที่ต้องการประชาธิปไตยที่แท้จริงและการควบคุมจากกลุ่มทหาร (ยุทธพร อิสรชัย, 2564)

ในปี พ.ศ. 2549 เกิดการรัฐประหาร นำโดย พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน มีเป้าหมายยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และต่อมาในปี พ.ศ. 2557 พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นำการรัฐประหารอีกครั้ง ในรัฐบาลรักษาการของนายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล นับเป็นการรัฐประหารครั้งที่ 13 ในประวัติศาสตร์ไทย โดยจุดเปลี่ยนทางการเมืองได้ส่งผลให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น กล่าวคือ ประชาชนเริ่มมีบทบาทในการตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล โดยไม่มองเพียงว่า การบริหารประเทศเป็นหน้าที่ของรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว และได้ตอกย้ำถึงความตื่นตัว รวมถึงพฤติกรรมทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปในวันที่ 16 สิงหาคม 2563 เกิดการชุมนุมของนักเรียนและนักศึกษาที่แสดงชัดเจนว่า เยาวชนรุ่นใหม่มีความต้องการประชาธิปไตย การชุมนุมครั้งนี้ สะท้อนถึงบทบาทที่สำคัญของเยาวชนในการชี้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ

การเมือง ซึ่งเป็นสิ่งที่เกินความคาดหมายของหน่วยงานด้านความมั่นคงและรัฐบาล มีผู้เข้าร่วมชุมนุมจำนวนมากที่บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและถนนราชดำเนิน (ณฐมน หมวกฉิม, 2564)

การเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ภายใต้การกำกับดูแลและจัดการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือ กกต. โดยมีผู้ออกมาใช้สิทธิร้อยละ 69.95 ต่อมาในปี พ.ศ. 2548 มีอัตราการออกมาใช้สิทธิสูงขึ้นเป็นร้อยละ 72.56 ถึงแม้ในปี พ.ศ. 2549 การเลือกตั้งจะถือเป็นโมฆะ และมีการทำรัฐประหาร แต่กลับไม่ได้ทำให้อัตราการออกมาใช้สิทธิลดลง โดยต่อมาการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2554 มีอัตราการออกมาใช้สิทธิที่ร้อยละ 75.03 ภายหลัง การรัฐประหารอีกครั้งในปี พ.ศ. 2557 ทำให้ประชาชนมีอัตราการออกมาใช้สิทธิลดลงเล็กน้อย ซึ่งในปี พ.ศ. 2562 คิดเป็นร้อยละ 74.69 (iLaw, 2566) และกลับมามีอัตราการออกมาใช้สิทธิสูงขึ้น ซึ่งมีผู้มาใช้สิทธิทั้งหมด 39.2 ล้านคน จากผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศประมาณ 52.2 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 75.22 ซึ่งถือได้ว่า สูงที่สุดในประวัติศาสตร์ (Workpointtoday, 2566)

ภายใต้ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้มีปัจจัยที่สามารถกระตุ้นให้คนไทย โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่เกิดความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น อาทิ เทคโนโลยี สื่อออนไลน์ และการศึกษาเสรี ซึ่งปัจจัยดังกล่าว สามารถทำให้คนไทยทราบเรื่องราวทางการเมืองได้อย่างรวดเร็ว เช่น พฤติกรรมของรัฐบาลที่มีต่อประชาชน การเปลี่ยนแปลงนักการเมืองหรือพรรคการเมือง นอกจากนี้ ยังทำให้เกิดอุดมการณ์และอุดมคติทางการเมืองจากบุคคลที่มีอุดมคติทางการเมืองที่แรงกล้าที่มักเป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองแนวหน้า เป็นแกนนำการชุมนุม และเป็นผู้ถ่ายทอดอิทธิพลทางอุดมการณ์แก่ประชาชนคนรุ่นใหม่ เพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคแก่ประชาชนด้วยกัน (จิตราภรณ์ จันทิมา, 2564) ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความต้องการศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้สิทธิเลือกตั้งของคนไทย และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนไทย เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปวิเคราะห์ถึงแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมทางการเมืองของคนไทยในอนาคต โดยบทความวิชาการนี้เป็นการนำเสนอพฤติกรรมทางการเมืองของคนไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ถึง ปี พ.ศ. 2566 ในกลุ่มนักศึกษา และประชาชนผู้มีสิทธิออกไปใช้เสียงเลือกตั้ง

2. วัตถุประสงค์

(1) เพื่อศึกษาข้อมูลพฤติกรรมทางการเมืองของคนไทย

(2) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมทางการเมืองของคนไทยในอนาคต

3. เพื่อศึกษาข้อมูลพฤติกรรมทางการเมืองของคนไทย

3.1 พฤติกรรมการใช้สิทธิเลือกตั้งของคนไทย

ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นระบบที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการกำหนดทิศทางของประเทศ โดยมีการเลือกตั้งผู้แทนเพื่อทำหน้าที่แทนประชาชนในระยะเวลาที่กำหนด ระบอบประชาธิปไตยนี้ยึดหลักสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชน การเคารพเสียงข้างน้อย การปกครองตามกฎหมาย การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และการยึดหลักความเท่าเทียมและเหตุผล ซึ่งผู้แทนที่ได้รับเลือกต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน เนื่องจากประชาชนเป็นผู้กำหนดทิศทางการเมืองของประเทศ การเลือกตั้งจึงส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองและทำให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการเลือกผู้แทน (จตุรงค์ ศรีสุมล, 2566) จากการวิเคราะห์ข้อมูล

การเลือกตั้งทั่วไปในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา พบว่า อัตราการมาใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ครั้งแรกหลังการรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 พบว่า ประชาชนมีอัตราการออกมาใช้สิทธิลดลงเล็กน้อย คือ ร้อยละ 74.69 เมื่อเปรียบเทียบกับ ปี พ.ศ. 2554 ที่มีอัตราการออกมาใช้สิทธิที่ร้อยละ 75.03

Cleve Arguelles et al. (2019) กล่าวว่า การเลือกตั้งครั้งนี้มีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นหลายประการ ซึ่งส่งผลต่อทั้งกระบวนการเลือกตั้งและผลลัพธ์ทางการเมือง หนึ่งในความไม่ปกติที่สำคัญคือ การใช้ระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม โดยที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง 500 คนมาจากสองระบบย่อย ได้แก่ ระบบแบ่งเขต ซึ่งเลือกผู้แทนตามคะแนนสูงสุดในแต่ละเขตจำนวน 350 เขต เขตละ 1 คน และระบบที่นั่งปรับระดับ (leveling seat) ซึ่งเลือกสมาชิกจากบัญชีรายชื่อพรรคจำนวน 150 คน เพื่อให้เกิดความสมดุลของจำนวนที่นั่งในสภาตามคะแนนเสียงที่พรรคการเมืองได้รับทั่วประเทศ มีกฎเกณฑ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่ใช่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถถูกเสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรีได้ ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่าหลายพรรคการเมืองได้เสนอชื่อพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติและนายกรัฐมนตรีก่อนการเลือกตั้งให้กลับมาดำรงตำแหน่งอีกครั้ง การจัดการเลือกตั้งในลักษณะนี้ ส่งผลให้เกิดการแบ่งแยกของพรรคการเมืองออกเป็นสามฝ่ายหลัก ได้แก่ ฝ่ายที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ ฝ่ายที่คัดค้านแนวทางนี้ และฝ่ายที่ยังไม่ประกาศจุดยืนที่ชัดเจน ส่งผลให้บรรยากาศการเมืองมีความตึงเครียดและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

การเลือกตั้งภายใต้ระบบใหม่ในปี 2562 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการเมืองไทยที่ชัดเจน โดยแทนที่การเมืองจะแข่งขันกันในเชิงนโยบายเพียงอย่างเดียว กลับมีการเน้นการเมืองแบบกลุ่มอิทธิพลและการใช้อำนาจในระดับท้องถิ่นที่สนับสนุนพรรคการเมืองเป็นหลัก การเมืองลักษณะนี้สะท้อนถึงการเมืองแบบเก่าที่เน้นบุคคลและการใช้อำนาจ ซึ่งตรงข้ามกับการเมืองรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นจากพรรคอนาคตใหม่ พรรคนี้ได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากคนรุ่นใหม่ โดยสามารถส่งผู้แทนเข้าสภาได้กว่า 80 คน ซึ่งเกินความคาดหมาย โดยความสำเร็จของพรรคอนาคตใหม่สะท้อนถึงความต้องการของคนรุ่นใหม่ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และทำให้เกิดความท้าทายต่อการครองอำนาจของเครือข่ายชนชั้นนำแบบดั้งเดิม แม้ภายหลังพรรคอนาคตใหม่จะถูกยุบ แต่ปรากฏการณ์นี้ได้แสดงให้เห็นถึงความไม่แน่นอน และความขัดแย้งที่เพิ่มขึ้นในภูมิทัศน์การเมืองไทยภายใต้รัฐธรรมนูญ 2560 และการครองอำนาจของกลุ่มรัฐประหารที่มีมายาวนาน (ชัยพงษ์ สำเนียง, 2565) ต่อมาการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 ได้กลับมามีอัตราการออกมาใช้สิทธิของประชาชนที่สูงขึ้น ซึ่งมีผู้มาใช้สิทธิทั้งหมด 39.2 ล้านคน จากผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศประมาณ 52.2 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 75.22 ซึ่งถือได้ว่าสูงที่สุดในประวัติศาสตร์ โดยพรรคก้าวไกลเป็นพรรคการเมืองที่ได้รับการลงคะแนนสูงสุดจากประชาชน และกลายเป็นพรรคที่ได้ที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด โดยนับว่าได้คะแนนมากเพิ่มขึ้นสองเท่าจากเมื่อสี่ปีก่อน (พรรคอนาคตใหม่)โดยรองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ศิริประกอบ คณบดีคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวถึงสาเหตุ 3 ประการ โดยประการแรก เนื่องมาจากคนไทยมีความตื่นตัวและเข้าใจการเมืองมากขึ้น ประการที่สอง การใช้สื่อออนไลน์ที่ช่วยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารได้มากและสะดวกยิ่งขึ้น ทำให้ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ก็สามารถติดต่อกับผู้มีสิทธิได้ง่ายดายและครอบคลุมมากกว่าในอดีต และประการสุดท้าย การเลือกตั้งครั้งนี้มีการจัดการที่เอื้ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุและคนพิการมากขึ้น โดยมีการเปิดหน่วยเลือกตั้งพิเศษเพิ่มขึ้นในหลายจังหวัด (การัณย์ภาส ลิ้มควรสุวรรณ, 2566)

สิ่งที่ทำให้พรรคก้าวไกลสามารถเข้ามาเปลี่ยนค่านิยม ความเชื่อ อุดมการณ์ ตลอดจนพฤติกรรมการลงคะนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย ซึ่งมีปัจจัย คือ 1) อุดมการณ์ทางการเมืองเหนือพรรคอนุรักษนิยมและพรรคนิยม

ทหาร ที่แสดงชัดเจนว่า พรรคก้าวไกลมีจุดยืนที่ชัดเจนในการต่อต้านรัฐบาลอำนาจนิยมและการสืบทอดอำนาจ 2) นโยบายเศรษฐกิจผ่านนโยบายรัฐสวัสดิการ สืบเนื่องจากการที่พรรคเพื่อไทยมีประสบการณ์ในการผลักดันนโยบายสวัสดิการที่สำคัญในอดีต เช่น นโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าและการปรับขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำ อย่างไรก็ตาม ในการเลือกตั้งปี 2566 พรรคกลับเลือกที่จะไม่เน้นนโยบายรัฐสวัสดิการ โดยให้เหตุผลว่าเศรษฐกิจของไทยยังไม่พร้อมสำหรับการจัดสวัสดิการ ซึ่งถูกมองว่าเป็นความผิดพลาด แม้จะไม่ส่งผลกระทบมากนักต่อคะแนนเสียงในช่วงท้าย แต่ก็ทำให้พรรคก้าวไกล ซึ่งยืนยันนโยบายรัฐสวัสดิการตั้งแต่ต้น ได้รับความสนใจจากประชาชนมากขึ้น เนื่องจากสามารถนำเสนอภาพของระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ที่มุ่งเน้นผลประโยชน์ของประชาชนโดยตรง และ3) อุดมการณ์ทางสังคมเหนือคนทุกรุ่น กล่าวคือ ผลการเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเสียงกว่าสิบล้านได้แสดงให้เห็นว่า การสนับสนุนของพรรคนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงกลุ่มคนรุ่นใหม่เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงกลุ่มผู้สูงอายุ ชนชั้นแรงงาน และคนในพื้นที่อุตสาหกรรมด้วย เหตุผลที่ผู้สูงอายุหันมาสนับสนุนพรรคก้าวไกลนั้น เนื่องมาจากการรับรู้ถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประกอบกับการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคนในครอบครัวที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน และอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญคือ นโยบายรัฐสวัสดิการของพรรคก้าวไกล สามารถเชื่อมโยงคนทุกกลุ่มในสังคมเข้าด้วยกัน สร้างความหวังและความฝันร่วมกันในการสร้างสังคมที่เท่าเทียมและยุติธรรมมากขึ้น (ยัษฐรัมย์ ธรรมบุษดี, 2566) สอดคล้องกับขวัญหทัย แจ่มแจ้ง (2562) กล่าวถึงแนวคิดในการศึกษาปัจจัยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ ปัจจัยนโยบายของผู้สมัคร กล่าวคือ หากนโยบายของผู้สมัครนั้นเหมาะสมและให้ประโยชน์แก่ผู้ลงคะแนน ผู้ลงคะแนนก็มีแนวโน้มที่จะเลือกผู้สมัครคนนั้น และปัจจัยสิ่งตอบแทนหรือผลประโยชน์ การเลือกตั้งจึงไม่ได้พิจารณาแค่นโยบายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผลประโยชน์ที่ชัดเจนที่จะได้รับจากการลงคะแนนให้กับผู้สมัครนั้นด้วย ซึ่งปัจจัยทั้งสองยังสอดคล้องกับทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผลที่เน้นการตัดสินใจตามประโยชน์ส่วนบุคคลที่คาดว่าจะได้รับ ได้แก่ ความสามารถของนักการเมือง แนวนโยบายของพรรคการเมือง ประสิทธิผลนโยบาย และอุดมการณ์ทางการเมือง (สัญญา เคณาภูมิ, 2560)

3.2 การมีส่วนร่วมในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนไทย

ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ดูเหมือนว่าการเมืองไทยจะก้าวหน้าไปสู่ประชาธิปไตยมากขึ้น ประชาชนมีเสรีภาพมากขึ้น มีการเลือกตั้ง และรัฐบาลประกอบด้วยฝ่ายพลเรือน จนดูเหมือนว่าประชาธิปไตยไทยกำลังเติบโตอย่างงดงาม อย่างไรก็ตาม เพียงไม่ถึง 3 ปีต่อมา ก็เกิดการรัฐประหารในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ที่มีการปราบปรามนักศึกษา และประชาชน อีกครั้ง โดยจุดเริ่มต้นเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เริ่มต้นจากการที่กลุ่มนักวิชาการ นักการเมือง นักคิด และนักศึกษาออกมาเรียกร้องขอรัฐธรรมนูญใหม่ เนื่องจากประเทศไทยถูกปกครองด้วยระบอบเผด็จการทหารมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่การรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในปี พ.ศ. 2501 และต่อเนื่องมาถึงรัฐประหารซ้ำในปี พ.ศ. 2514 ที่นำโดยจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่ายและต้องการการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการเรียกร้องรัฐธรรมนูญถูกตอบโต้ด้วยการจับกุมประชาชนที่ออกมาเคลื่อนไหว จนเป็นที่รู้จักในชื่อ “13 ขบถรัฐธรรมนูญ” การจับกุมดังกล่าวทำให้เกิดการชุมนุมประท้วงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพัฒนาจนกลายเป็นการชุมนุมใหญ่ของประชาชนในวันที่ 13 ตุลาคม 2516 และในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก และการปะทะกันในครั้งนี้ยิ่งทำให้เกิดการรวมตัวประท้วงอย่างกว้างขวาง และท้ายที่สุด จอมพลถนอม กิตติขจร ต้องลาออกจากตำแหน่ง พร้อมทั้งเดินทางออกนอกประเทศ ส่งผลให้เหตุการณ์สงบลงในวันที่ 15 ตุลาคม 2516 เหตุการณ์นี้จึงถูกจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ว่าเป็น “ชัยชนะของประชาชน”

หลังจากนี้ ได้มีข่าวว่า จอมพลถนอม กิตติขจร จะขอกลับเข้าสู่ประเทศไทยอีกครั้ง ตั้งแต่วันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2519 ศูนย์นิสิตได้จัดการประชุมกลุ่มต่างๆ 165 กลุ่ม เพื่อคัดค้านการกลับมาของจอมพลถนอม กิตติขจร ต่อเนื่องจนถึงวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2519 การประท้วงยังขยายไปยังจังหวัดอื่นๆ เช่น เชียงใหม่ ขอนแก่น และนครราชสีมา จนกระทั่งในคืนวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2519 กลุ่มผู้ชุมนุมฝ่ายขวาย้ายการชุมนุมมายังสนามหลวง ฝั่งตรงข้ามมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เกิดการปราบปรามผู้ชุมนุมครั้งใหญ่ในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 (iLaw, 2565) ต่อมาเดือนกันยายน พ.ศ. 2549 พล.อ. สนธิ บุญยรัตกลิน ในนามคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ยึดอำนาจจากรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ส่งผลให้เกิดการชุมนุมของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ในปี พ.ศ. 2553 โดยมีเป้าหมายหลักคือ การเรียกร้องให้ยุบสภาฯ และขับไล่ อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ซึ่งขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ. 2551 หลังการยุบพรรคพลังประชาชน และทำให้นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ต้องพ้นจากตำแหน่ง สร้างความไม่พอใจให้แก่กลุ่ม นปช. เนื่องจากเป็นอีกครั้งที่พรรคที่ได้เสียงข้างมากในสภาฯ ถูกทำให้หายไปจากกระดานการเมือง (พีระพงศ์ สุจริตพันธ์, 2561)

หลังการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 แม้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จะออกกฎหมายห้ามการชุมนุม แต่กลุ่มนักศึกษายังคงแสดงออกถึงการต่อต้านรัฐประหารในเชิงสัญลักษณ์ เช่น การจุดเทียนต้านรัฐประหารที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และการชูสามนิ้ว ซึ่งสะท้อนถึงการต่อต้าน ต่อมาในวันที่ 14 ธันวาคม 2562 นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ได้จัดชุมนุมแบบแฟลชม็อบที่สกายวอล์ก สี่แยกปทุมวัน หลังคณะกรรมการการเลือกตั้งส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยยุบพรรคอนาคตใหม่ โดยมีเป้าหมายดึงดูดคนรุ่นใหม่ให้มาแสดงออกในโลกแห่งความเป็นจริง แทนที่จะอยู่แค่ในโลกออนไลน์ ในปี พ.ศ. 2563 ศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่จุดชนวนให้การเคลื่อนไหวทางการเมืองเริ่มขยายตัว มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ เป็นช่องทางในการสื่อสารและเกิดการชุมนุมใหญ่ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยในวันที่ 18 กรกฎาคม 2563 ทำให้เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มที่เรียกว่า "เยาวชนปลดแอก" ซึ่งนำโดยนิสิต นักศึกษา นักเคลื่อนไหว และบุคคลจากหลากหลายอาชีพ

การรวมตัวกันของกลุ่มเหล่านี้สร้างพลังในการเคลื่อนไหวและความมุ่งมั่นในอุดมการณ์ร่วมกัน ส่งผลให้การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนมีความเข้มแข็งและต่อเนื่องมากขึ้น สอดคล้องกับ Tarrow (1998) ได้กล่าวถึงนิยามของแนวคิดขบวนการทางสังคม (social movement) ไว้ว่า “การเมืองเชิงขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มคนธรรมดารวมพลังกับพลเมืองที่มีอิทธิพลบางกลุ่ม เพื่อเผชิญหน้ากับชนชั้นนำและผู้มีอำนาจ เมื่อได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายสังคมที่แข็งแกร่ง และถูกกระตุ้นด้วยสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ทรงพลัง ขบวนการเหล่านี้จะสร้างปฏิกิริยาต่อเนื่องกับฝ่ายตรงข้าม ซึ่งนำไปสู่การก่อตัวของขบวนการทางสังคมที่มีการเคลื่อนไหวและการต่อสู้ที่ชัดเจนมากขึ้น” ซึ่งเสรีนิยมและประชาธิปไตยเป็นอุดมการณ์หลักที่นิสิตนักศึกษาในปัจจุบันยึดถือ เมื่อเริ่มตื่นตัวทางการเมือง กลุ่มดังกล่าว จะมีแนวคิดก้าวหน้าและยึดมั่นในเสรีภาพ ความเท่าเทียม และความเสมอภาค แนวคิดเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและประชาคมโลก โดยได้เสนอ 3 ข้อเรียกร้องหลัก คือ การหยุดคุกคามประชาชน การร่างรัฐธรรมนูญใหม่ที่สะท้อนเจตจำนงของประชาชน และการยุบสภาเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกผู้แทนใหม่ นอกจากนี้ กลุ่มนิสิตนักศึกษายังยึดมั่นใน 2 จุดยืนสำคัญ คือ การปฏิเสธการรัฐประหาร และการไม่ยอมรับรัฐบาลแห่งชาติ และต้องการเห็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญอย่างแท้จริงในประเทศไทย (พระครูสังฆรักษ์ยศวีร์ ปมุตฺโต และพระพัฒนวัชร์ พูลสวัสดิ์, 2566)

4. วิเคราะห์แนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมทางการเมืองของคนไทยในอนาคต

จากการศึกษาข้อมูลพฤติกรรมทางการเมืองของคนไทยในเรื่องพฤติกรรมการใช้สิทธิเลือกตั้งของคนไทย ผู้เขียนพบว่า ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา การเมืองไทยได้เห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งในด้านพฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและโครงสร้างของพรรคการเมือง ปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้องกับความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการพัฒนานโยบายของพรรคการเมืองต่างๆ ได้นำมาสู่แนวโน้มที่อาจจะมีผลกระทบต่อการเมืองไทยในอนาคตอย่างมาก ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากการเพิ่มขึ้นของอัตราการมาใช้สิทธิเลือกตั้งที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีการลดลงเล็กน้อยในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 แต่การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 กลับมีอัตราการมาใช้สิทธิที่สูงที่สุดในประวัติศาสตร์ถึงร้อยละ 75.22 ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มากขึ้น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นนี้ ได้แก่ ปัจจัยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เพิ่มขึ้น กล่าวได้ว่า การแพร่หลายของสื่อออนไลน์ทำให้ประชาชนสามารถรับข้อมูลและข่าวสารทางการเมืองได้อย่างรวดเร็วและหลากหลาย ความตระหนักรู้เกี่ยวกับการเมืองจึงเพิ่มขึ้น ประชาชนสามารถตัดสินใจลงคะแนนเสียงตามความเชื่อมั่นและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากนโยบายของพรรคการเมืองต่างๆ และปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างพรรคการเมือง กล่าวคือ พรรคการเมืองในประเทศไทย เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างและอุดมการณ์ที่ชัดเจนมากขึ้น เช่น การเกิดขึ้นของพรรคที่มีจุดยืนต่อต้านอำนาจนิยม และต่อต้านการสืบทอดอำนาจของพรรคอนุรักษนิยม ซึ่งความชัดเจนในอุดมการณ์และนโยบายที่มุ่งเน้น การเปลี่ยนแปลงได้ดึงดูดความสนใจของกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ โดยพรรครุ่นใหม่ได้เน้นการสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองที่ชัดเจน นโยบายเศรษฐกิจที่เน้นรัฐสวัสดิการ และการเชื่อมโยงอุดมการณ์ทางสังคมที่ข้ามรุ่นและชนชั้น แนวโน้มนี้สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในพฤติกรรมทางการเมืองไทย ทำให้สามารถชนะใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่มีความต้องการในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจการเมืองไทย การเน้นนโยบายรัฐสวัสดิการเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดความสนใจของประชาชน ประกอบกับการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 แสดงให้เห็นถึงบทบาทที่เพิ่มขึ้นของคนรุ่นใหม่ในการเมืองไทย คนรุ่นใหม่เหล่านี้มีความตื่นตัวทางการเมืองและใช้สื่อออนไลน์อย่างกว้างขวางในการสื่อสารทางการเมือง ปรากฏการณ์นี้ทำให้พรรคการเมืองต้องปรับตัวและหันมาใช้สื่อดิจิทัลในการสื่อสารกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากขึ้น ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า แนวโน้มเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อดิจิทัล จะมีบทบาทสำคัญในอนาคตโดยมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด

แม้ว่าแนวโน้มของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เพิ่มขึ้นจะเป็นสัญญาณที่ดี แต่การเมืองไทยยังคงเผชิญกับความตึงเครียดและความไม่แน่นอนอยู่บ้าง จากตัวอย่างการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกหลังรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 มีการใช้ระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมและการเสนอชื่อผู้ที่ไม่ใช่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นนายกรัฐมนตรี สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดการแบ่งแยกทางการเมืองเป็นสามฝ่ายหลัก และเพิ่มความตึงเครียดในบรรยากาศการเมืองของประเทศ ดังนั้น รัฐบาลในสมัยปัจจุบันนี้ ความสามารถในการปรับตัวและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนจะเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในอนาคต

กลุ่มนักศึกษาและเยาวชนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การปราบปรามอย่างรุนแรงในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการใช้ความรุนแรงจากรัฐต่อกลุ่มนักศึกษาและประชาชนที่ออกมาประท้วง นับตั้งแต่นั้น การเคลื่อนไหวของนักศึกษาได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพและประชาธิปไตย แม้จะถูกปราบปรามแต่

การเคลื่อนไหวของกลุ่มนักศึกษายังคงมีความต่อเนื่องและได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มประชาชนที่กว้างขึ้น โดยเฉพาะภายหลังการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 การใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวทางการเมืองได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เห็นได้จากการชุมนุมใหญ่ในวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

จากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และการเคลื่อนไหวทางการเมืองดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าแนวโน้มของพฤติกรรมทางการเมืองในอนาคตของประเทศไทยจะยังคงเป็นการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพ และประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและนักศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการนำพาการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ การใช้สื่อดิจิทัลยังคงเป็นเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความตื่นตัวทางการเมืองและการเคลื่อนไหวในระดับที่กว้างขึ้น ผู้เขียนมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ในอนาคต แนวโน้มของการเมืองไทยยังคงมีความท้าทายจากกลุ่มอำนาจที่ต้องการรักษาอิทธิพลของตน แต่การตื่นตัวของประชาชนและการเคลื่อนไหวของกลุ่มเยาวชนที่มีพลังและแนวคิดใหม่ๆ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ประชาธิปไตยในประเทศไทยสามารถเติบโตและเข้มแข็งขึ้นในที่สุด

5. สรุป

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมทางการเมืองของคนไทย พบว่าแนวโน้มของการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองของประชาชนมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากอัตราการมาใช้สิทธิเลือกตั้งที่สูงขึ้นในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 และการตื่นตัวทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองผ่านการใช้สื่อดิจิทัล นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างและอุดมการณ์ของพรรคการเมืองที่ชัดเจนมุ่งเน้นการต่อต้านอำนาจนิยมในระดับอุดมการณ์ และนโยบายของพรรคการเมืองได้ส่งเสริมการนำเสนอโยบายรัฐสวัสดิการ โดยทางพรรคการเมืองได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มประชาชนหลากหลาย ไม่มีเพียงคนรุ่นใหม่เท่านั้น แต่ยังรวมถึงผู้สูงอายุ ชนชั้นแรงงาน และคนในพื้นที่อุตสาหกรรม เนื่องมากจากการเกิดความตระหนักถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของประชาชนทุกวัย รวมถึงการสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกครอบครัวที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจและการสนับสนุนทุกรุ่นมากขึ้น ทำให้การเมืองไทยถือได้ว่า เข้าสู่ยุคที่มีความหลากหลายและเปิดกว้างมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายจากการแทรกแซงของกลุ่มอำนาจที่ต้องการรักษาอิทธิพลของตน การปราบปรามทางการเมือง เช่น ในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 และความไม่มั่นคงทางประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นจากการรัฐประหารในอดีต ยังคงเป็นปัจจัยที่สามารถส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองในอนาคต ดังนั้น แนวโน้มในอนาคตที่ชัดเจนและสำคัญคือ การต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพและประชาธิปไตยจะยังคงดำเนินต่อไป โดยเฉพาะความมุ่งมั่น และอุดมการณ์อันแรงกล้าของกลุ่มเยาวชนและนักศึกษาที่เป็นพลังสำคัญในการสร้างความตื่นตัวทางการเมืองและการเคลื่อนไหวเพื่อการเปลี่ยนแปลงผ่านสื่อดิจิทัล การเมืองไทยจะต้องปรับตัวต่อแรงกดดันเหล่านี้ โดยเฉพาะในด้านการสื่อสารและการสร้างความเชื่อมั่นกับประชาชน หากรัฐบาลในสมัยปัจจุบันสามารถทำได้สำเร็จ ประชาธิปไตยในประเทศไทยจะมีโอกาสเติบโตและแข็งแกร่งมากขึ้นในที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

การตื่นตัวทางการเมืองที่เพิ่มขึ้นของประชาชนไทยได้กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในพฤติกรรมทางการเมืองของคนไทย ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนในการสร้างประชาธิปไตยที่

เข้มแข็งและโปร่งใสมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ประชาชนควรตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการใช้สิทธิเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะ หรือการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวต่างๆ สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการรักษาและเสริมสร้างประชาธิปไตยให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ดีควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ประชาชนควรเปิดรับฟังความเห็นจากทุกฝ่ายอย่างมีสติและหาทางร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การสร้างสังคมที่เปิดกว้างจะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ในระยะยาว อีกทั้งควรหมั่นเรียนรู้และติดตามข่าวสารทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบการเมือง สิทธิหน้าที่ของตนเอง และผลกระทบของนโยบายต่างๆ ซึ่งการติดตามข่าวสารจะช่วยให้ประชาชนสามารถตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างมีข้อมูลและมีความรู้เพียงพอ โดยเฉพาะสื่อดิจิทัล ประชาชนควรเรียนรู้ที่จะใช้สื่อเหล่านี้อย่างมีความรับผิดชอบ รู้จักแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้อง และไม่หลงเชื่อข่าวลวง การใช้สื่อดิจิทัลอย่างชาญฉลาดจะช่วยเสริมสร้างการสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส

7. เอกสารอ้างอิง

การัณย์ภาส ลิ้มควรสุวรรณ. (2566). *เลือกตั้ง 2566 สำคัญกว่าครั้งใด ร่วมกำหนดอนาคตชาติไทย* [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2567, จาก https://www.chula.ac.th/highlight/116724/

ขวัญหทัย แจ่มแจ้ง. (2562*). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดสุวรรณ อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม). คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

จตุรงค์ ศรีสุมล. (2566). *พฤติกรรมในการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในพื้นที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร*. ค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2566 จาก, http://www.islocal.ru.ac.th/pdffile/is265/6514880027.pdf

จิตราภรณ์ จันทิมา. (2564). ความตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่. *วารสารภูมินิเวศพัฒนาอย่างยั่งยืน, 2*(1), 41-52.

ชัยพงษ์ สำเนียง. (2565). *การเมืองการเลือกตั้ง: พื้นที่แห่ง "ความไม่แน่นอน" ของเผด็จการและชนชั้นนำไทย* [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2567, จาก https://www.the101.world/the-politics-of-uncertainty/

ณฐมน หมวกฉิม. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนชาวไทย. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์, 15*(38), 253-265.

พระครูสังฆรักษ์ยศวีร์ ปมุตฺโต และพระพัฒนวัชร์ พูลสวัสดิ์. (2566). ความเคลื่อนไหวทางการเมืองของขบวนการนักศึกษาไทยในปี พ.ศ. 2557 – 2566. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 6*(5), 693-716.

พีระพงศ์ สุจริตพันธ์. (2561). การสื่อสารทางการเมืองผ่านหนังตะลุงภาคใต้: ศึกษาในห้วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองปี พ.ศ. 2548 - 2558. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 10*(2), 274-287.

ยุทธพร อิสรชัย. (2564). *รัฐประหาร 2557 (คสช.)* [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2567 จาก, http://wiki.kpi.ac.th/ index.php?title=รัฐประหาร_2557_(คสช.)

ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว. (2565). การจัดการความสัมพันธ์ทางการเมืองของกองทัพที่ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยเชิงอุดมการณ์ในสังคมไทย ปี พ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2557. *วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร, 24*(1), 12-14.

ษัษฐรัมย์ ธรรมบุษดี. (2566). *ก้าวไกลชนะการเลือกตั้งเพราะอะไร* [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2567, จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_676713

สัญญา เคณาภูมิ. (2560). *กระบวนทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สัมภาษณ์).* ประธานหลักสูตร รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Arguelles, C. J. D. A., Galang, K. J. B., & Vier, A. (2019). *The Asian Network for Free Elections (ANFREL)*. KP Printing.

iLaw. (2565). *จาก 14 ตุลาฯ 16 ถึง 6 ตุลาฯ 19: การเบ่งบานและร่วงโรยของประชาธิปไตยไทย* [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2567, จาก https://www.ilaw.or.th/articles/5465

iLaw. (2566). *เลือกตั้ง 66: ย้อนดูจำนวนผู้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ครั้งนี้ต้องไปให้ถึง 80%* [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2567, จาก https://www.ilaw.or.th/articles/5853

Tarrow, Sydney. (1998). *Power in Movement. Cambridge*: Cambridge University Press.

workpointtoday. (2566). *กกต.แถลงเลือกตั้ง 66 คนออกมาใช้สิทธิมากที่สุดในประวัติศาสตร์ ยืนยันผล "ก้าวไกล" ชนะอันดับ 1* [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2567 จาก, https://workpointtoday.com/election66-result/

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยของประเทศไทยให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

Improve the quality of life of low-income people in Thailand and achieve self-reliance

จิดาภา จันทศิริ (Jidapa Jantasiri)*

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Master of Political Science Program (Politics and Government) College of Politics and Governance Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: s65563825055@ssru.ac.th

วิจิตรา ศรีสอน (Wijittra Srisorn)*

วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: wijittra.sr@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีประเด็นสำคัญในการศึกษา 3 ประเด็น คือ 1. บริบทการพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเทศไทย 2. บริบทการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประเทศเกาหลีใต้ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานในการดำเนินชีวิตให้กับคนจน และ 3) บทวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ที่เหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบัน ประกอบด้วยปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และบทบาทภารกิจ การแก้ไขปัญหาความยากจนทุกมิติ การสร้างนิสัยและทัศนคติในการดำเนินชีวิต รัฐบาลเข้ามามีบทบาทสำคัญช่วยเหลือภาระหนี้สิน สนับสนุนการศึกษา สุขภาพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต การพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นและการเพิ่มรายได้ของประชาชน

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ผู้มีรายได้น้อย, การพึ่งพาตนเอง

ABSTRACT

The study of the concept of developing the quality of life of low-income people to be self-reliant has 3 important issues in the study: 1. The context of developing the quality of life in Thailand 2. The context of developing the quality of life in South Korea, which focus on developing infrastructure for the poor to live their lives, and 3) The analysis of developing the quality of life of low-income people to be self-reliant that is appropriate for the current Thai society, including changing the paradigm and roles, solving poverty problems in all dimensions, creating habits and attitudes in life, the government playing an important role in helping with debt

burdens, supporting education, health and developing the quality of life, applying the philosophy of sufficiency economy to life, developing the environment to improve the quality of life and increasing people's income.

KEYWORDS: Improve the quality of life, low income, self-reliance.

1. บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยตามเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของการอยู่ดีมีสุขของภาคประชาชน ด้วยการจัดสรรงบประมาณ การวางแผนและกำหนดนโยบายในการพัฒนาทั้งนี้หากวิเคราะห์สภาพปัญหาทางด้านสังคมที่ประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายในการแก้ไข คงหลีกหนีไม่พ้นปัญหาความยากจน อันเกิดมาจากหลากหลายสาเหตุ เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาทางด้านการศึกษา ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาของความยากจนที่ไม่อาจอาศัยการแก้ไขปัญหาจากการดำเนินงานของภาคส่วนใดภาคส่วนหนึ่งเพียงภาคส่วนเดียว ซึ่งไม่สามารถช่วยบรรเทาปัญหาดังกล่าวได้ ประกอบกับการวางแนวนโยบายในการแก้ไขและหาแนวทางพัฒนาปัญหาดังกล่าวควรเป็นการดำเนินงานในรูปแบบเชิงบูรณาการและระดมสรรพกำลังของหน่วยงานผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับได้เข้ามามีบทบาทในการสร้างสรรค์ต้นแบบของการแก้ไขปัญหาความยากจนให้ตรงจุด ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง เพื่อช่วยส่งเสริมให้เกิดกลไกสำหรับการพัฒนาตามกลุ่มเป้าหมายของคนยากจนในรูปของการพัฒนาเชิงนโยบายสาธารณะ (ศุภชัย ยาวะประภาษ, 2550)

2. วัตถุประสงค์

1. ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยของประเทศไทยให้สามารถพึ่งพาตนเองได้
2. ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยของต่างประเทศ
3. บทวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ที่เหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบัน

3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยของประเทศไทยให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

จากบริบทการพัฒนาในยุคปัจจุบันส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก ซึ่งได้มีนักวิชาการได้ทำการศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อยกระดับและแก้ปัญหาความยากจนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทและพื้นที่ต่าง ๆ อย่างเช่นงานวิจัยของวรายุทธ โดยพิลา, ชมภูนุท ลาลู่, สิรินทร์ยา ไพคำนาม และไอรดา พิมล (2566) ได้ทำการศึกษาแนวทางการบริหารภาครัฐ เพื่อแก้ปัญหาความยากจน สาเหตุหนึ่งเกิดจากการพัฒนาตามทิศทางของประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยขาดการปรับใช้ที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย แนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนที่สำคัญคือ การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และบทบาทภารกิจจากที่เน้นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งหน่วยงานส่วนกลางและระดับท้องถิ่นมาสู่การเพิ่มบทบาทของภาคประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเป็นส่วนสำคัญที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้สะท้อนสภาพปัญหาในท้องถิ่นของตน จากงานวิจัยของ ชนินทร์ วะสีนนท์ และคณะ (2567) ที่ได้ทำการศึกษาการสร้างต้นแบบนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นำร่อง ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร พบว่าต้นแบบนโยบาย

การแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นำร่อง ได้มีการทดลองต้นแบบนโยบายยกระดับรายได้ ด้านการเลี้ยงสัตว์เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร “หอยเชอรี่ปลอดภัย” ด้านการเกษตร “เพาะกล้าออนซอน” ด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าคราม“ออนซอนผ้าคราม” เป้าหมาย “อยู่รอด” เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย มีอาหารบริโภคความอยู่รอดระยะกลาง 1– 3 ปี โครงการความมั่นคงทางอาหารภายในครอบครัว เป้าหมาย “อยู่ได้” มีอาหารในครัวเรือนที่เพียงพอ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของทศพร แก้วขวัญไกร และรพีพรรณ พงษ์อินทร์วงศ์ (2567) ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษาตำบลสี่เหลี่ยม อำเภอประโคนชัยจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งพบว่าสาเหตุความยากจน เกิดจากภาระหนี้สินสูง รายได้ต่ำ รวมทั้งรับผิดชอบต่อครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ ขาดความรู้ความสามารถเนื่องจากขาดโอกาสการศึกษา แนวทางการแก้ไขความยากจนคือเน้นสร้างนิสัยและทัศนคติการพัฒนาตนเองรัฐบาลมีบทบาทสำคัญช่วยเหลือทั้งภาระหนี้สิน สนับสนุนการศึกษา สุขภาพและการพัฒนาคุณภาพชีวิต การบูรณาการแก้ไขปัญหาความยากจน และผู้นำชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกฝ่ายให้ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา ควรส่งเสริมการศึกษาและการอบรมเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาตนเองและเพิ่มโอกาสในการหางานที่มีรายได้สูงขึ้น ควรสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้คนที่อยู่ในสถานการณ์ความยากจน โดยการส่งเสริมการเกษตรที่ยั่งยืนและการสร้างอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่มีความต้องการ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอารยา ยอดขยัน, ประจวบ ทองศรี และอัลญาน์ สมุห์เสนีโต (2566) ที่ได้ทำการศึกษากลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งปัญหาความยากจนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมาอย่างยาวนานเป็นปัญหาเรื้อรังและเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือการน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ควบคู่กับการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกับการบูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานทุกภาคส่วนในพื้นที่ เพื่อกำหนดนโยบายโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ในการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมให้กับประชาชนทุกกลุ่ม เพื่อให้ประชาชนจังหวัดชายแดนภาคใต้หลุดพ้นจากความยากจนและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้ยังมีงานวิจัยที่ได้พัฒนาไปสู่การแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่ เช่น กรณีการศึกษาของพรสวรรค์ ศิริกัญจนาภรณ์, พงษ์เทพ บุญเรือง และพรกมล ระหาญนอก (2566) ที่ได้ทำการศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยเริ่มจากการดำเนินงานโครงการตามกรอบยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการบูรณาการพันธกิจสัมพันธ์ ก่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพเพื่อยกระดับรายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือน ความรักความสามัคคีในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เป้าหมายและส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นไปภายใต้การจัดการชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือการดำเนินการอย่างมีระบบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งต้องอาศัยความรอบคอบและมีวิสัยทัศน์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยหลักบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2551) ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การพึ่งตนเอง การเสริมสร้างคุณภาพคนให้มีทั้งความรู้และคุณธรรมควบคู่กัน การรวมกลุ่มการสร้างเครือข่าย

สรุปได้ว่า บริบทการพัฒนาคุณภาพชีวิตมิติของการศึกษาในประเทศไทยนั้น แนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนที่สำคัญคือ การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และบทบาทภารกิจจากที่เน้นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งหน่วยงานส่วนกลางและระดับท้องถิ่นมาสู่การเพิ่มบทบาทของภาคประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเป็นส่วนสำคัญที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้สะท้อนสภาพปัญหาในท้องถิ่นของตน ส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตและความรู้ที่จำเป็นในการพัฒนาตนเอง ปรับแนวคิด

ในการดำเนินชีวิต อาศัยความรอบคอบและมีวิสัยทัศน์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ยึดถือทางสายกลาง ความพอประมาณ และความพอดีและก้าวให้ทัน ในยุคโลกาภิวัตน์

4. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยของต่างประเทศ

กรณีศึกษา : การแก้ไขปัญหาคนจนเมืองในชุมชนแออัดในประเทศเกาหลีใต้

ประเทศเกาหลีใต้มองว่าคนจนเมืองเป็นสิ่งกีดขวางทำลายกระบวนการเข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่ (Modernization) เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของการสร้างที่อยู่อาศัยในเมืองกับการสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานและสวัสดิการต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ที่อยู่ของคนจนเมืองในชุมชนแออัดหรือชุมชนบุกรุก นอกจากนี้มุมมองพื้นฐานที่สุดของนโยบายรัฐที่มองคนจนที่ไม่จดทะเบียนก็คือมุมมองที่ว่า “ผิดกฎหมาย” ซึ่งรัฐไม่ได้จัดพวกเขาให้อยู่ในระบบซึ่งหมายความว่ารัฐมองพวกเขาเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องกำจัดปราบปรามไล่รื้อและเป็นกลุ่มที่ไม่มีสิทธิ์ในการได้รับสวัสดิการต่าง ๆ นอกจากนี้ยังบอกว่าพวกเขาเป็นปัญหาอย่างรุนแรงในด้านสุขอนามัย เพราะยังอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่ำกว่ามาตรฐานอย่างยิ่งอีกด้วย และยังทำให้ภาพลักษณ์ของเมืองเสียหาย และคนจนเหล่านี้ยังไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้พื้นที่ในเมือง ดังนั้นวิธีที่ดีที่สุดในการจัดการกับคนจนที่ไม่จดทะเบียนบ้านก็คือควรกำจัดออกไปโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ มุมมองเช่นนี้เป็นมุมมองที่คนส่วนใหญ่จะคิดไม่ว่าจะเกิดขึ้นในประเทศที่กำลังพัฒนาหรือประเทศที่พัฒนาแล้วก็ตาม

การขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาคนจนเมืองในชุมชนแออัดการแก้ไขปัญหาคนจนเมืองในชุมชนแออัดและหรือชุมชนบุกรุกประกอบด้วย 2 แนวทาง กล่าวคือ 1) การสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับคนจนเมืองในชุมชนแออัดหรือชุมชนบุกรุกโดยรัฐ และ 2) การสร้างความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและการดำรงชีวิตโดยให้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง จากข้อจำกัดของการแก้ไขปัญหาในเรื่องของที่อยู่อาศัยสำหรับคนใจเมืองของภาครัฐ ส่งผลให้มีกระบวนการประชาสังคมในประเทศเกาหลีขับเคลื่อนประเด็นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและความมั่นคงในการดำรงชีวิตของคนจน

กรณีประเทศเกาหลีใต้มีแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยการให้คนจนสร้างบ้านด้วย (Self-Help Construction) ทั้งนี้เพราะรัฐวิเคราะห์แล้วพบว่า (1) รัฐต้องจ่ายเงินจำนวนมากมายในส่วนที่เป็นค่าทดแทนแก่เจ้าของที่ดินหรือเจ้าของทรัพย์สินที่ถูกรื้อสร้างและยังต้องจ่ายค่าสร้างบ้านด้วย (2) ในความเป็นจริงคนจนไม่สามารถจ่ายเงินเพื่อการสร้างที่อยู่อาศัยมากนัก (3) การแก้ไขปัญหาสลัมแห่งหนึ่งก็คือการสร้างความแออัดของสลัมแห่งอื่น ๆ เนื่องจากคนจนก็ต้องย้ายไปอยู่ในสลัมแห่งอื่น ๆ ทำให้ชุมชนเกิดความหนาแน่นเพิ่มขึ้นไปอีกและ (4) ลำพังการแก้ปัญหาที่พักอาศัยนั้นโดยเฉพาะการสร้างบ้านเป็นสิ่งที่ใช้เงินสูงมาก ๆ และยังอยู่ในวงจำกัดในอันที่จะตอบสนองความต้องการของคนจนได้

สรุปได้ว่า บริบทการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประเทศเกาหลีใต้นั้น เน้นในเรื่องของการสร้างที่อยู่อาศัย การสร้างบ้านให้คนจนได้อาศัยโดยรัฐเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้และพัฒนาคนจนด้วยการอบรมการทำงาน อบรมแกนนำพัฒนาด้านการออมทรัพย์ การผลิตและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับองค์กรท้องถิ่น

5. บทวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นผู้เขียนอธิบายได้ดังภาพประกอบนี้

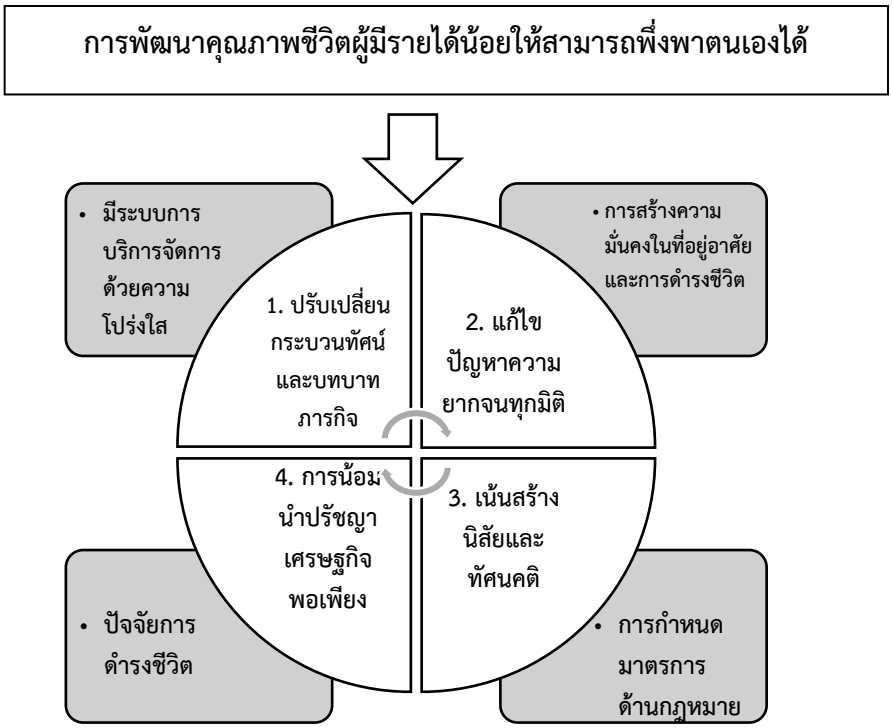

ภาพประกอบที่ 1 การวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

จากภาพสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และบทบาทภารกิจ จากที่เน้นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐทั้งหน่วยงานส่วนกลางและระดับท้องถิ่นมาสู่การเพิ่มบทบาทของภาคประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีระบบการบริการจัดการด้วยความโปร่งใส หน่วยงานผู้รับผิดชอบต้องปฏิบัติตาม “มาตรการกองทุนการเงินเพื่อช่วยเหลือคนยากจนแห่งชาติ” สร้างระบบบริหารจัดการกองทุนที่เข้มงวดและสมบูรณ์

2. แก้ไขปัญหาความยากจนทุกมิติ ประกอบด้วย มิติการพัฒนาคุณภาพตลอดชีวิต มิติการพัฒนาบ้านน่าอยู่ มิติการยกระดับรายได้ มิติชุมชนมีส่วนร่วม และมิติความมั่นคงด้านทรัพยากร เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

3. เน้นสร้างนิสัยและทัศนคติ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาตนเองรัฐบาลมีบทบาทสำคัญช่วยเหลือทั้งภาระหนี้สิน สนับสนุนการศึกษา สุขภาพและการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้แนวทางการบูรณาการแก้ไขปัญหาความยากจน

4. การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ควบคู่กับการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมให้กับประชาชนทุกกลุ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและลดความเหลื่อมล้ำทุกมิติ

6. สรุป

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ หรือนัยสำคัญคือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ข้ามผ่านเส้นความยากจนในมิติต่าง ๆ นั่นเอง โดยมีประเด็นสำคัญในการศึกษาในบทความฉบับนี้ 3 ส่วน คือ 1. บริบทการพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเทศไทย แนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนที่สำคัญคือการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และบทบาทภารกิจจากที่เน้นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งหน่วยงานส่วนกลางและระดับท้องถิ่นมาสู่การเพิ่มบทบาทของภาคประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นส่วนสำคัญที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้สะท้อนสภาพปัญหาในท้องถิ่นของตน 2. การศึกษาบริบทการพัฒนาคุณภาพชีวิตในต่างประเทศ กรณีศึกษาประเทศเกาหลีใต้เน้นในเรื่องของการสร้างที่อยู่อาศัย การสร้างบ้านให้คนจนได้อาศัยโดยรัฐเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้ และพัฒนาคนจนด้วยการอบรมการทำงาน อบรมแกนนำ พัฒนาด้านการออมทรัพย์ การผลิตและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับองค์กรท้องถิ่น และ 3) บทวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ที่เหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบัน ประกอบด้วยปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และบทบาทภารกิจ การแก้ไขปัญหาความยากจนทุกมิติ มุ่งเน้นปัจจัยการดำรงชีวิตเพื่อปรับปรุงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นและเพื่อเพิ่มรายได้ของประชาชน มีระบบการบริการจัดการด้วยความโปร่งใส

7. ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีระบบการบริการจัดการที่มีหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการดำเนินการพัฒนาบริบทชุมชนในมิติต่างๆ อย่างชัดเจน เพื่อให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ครบทุกมิติ

2. ควรมีสร้างระบบบริหารจัดการกองทุนที่มุ่งเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อสร้างความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและการดำรงชีวิตโดยให้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นกระบวนการภาคประชาสังคมขับเคลื่อนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและความมั่นคงในการดำรงชีวิตของคนจน

8. เอกสารอ้างอิง

ชนินทร์ วะสีนนท์ และคณะ. (2567). การสร้างต้นแบบนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นำร่อง ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*. *4*(1). 13 – 28.

ทศพร แก้วขวัญไกร และรพีพรรณ พงษ์อินทร์วงศ์. (2567). การศึกษาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษาตำบลสี่เหลี่ยม อำเภอประโคนชัยจังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมท้องถิ่น*. *19*(1). 57 – 67.

พรสวรรค์ ศิริกัญจนาภรณ์, พงษ์เทพ บุญเรือง และพรกมล ระหาญนอก. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*. *18*(63). 1-10.

วรายุทธ โดยพิลา, ชมภูนุท ลาลู่, สิรินทร์ยา ไพคำนาม และไอรดา พิมล. (2566). แนวทางการบริหารภาครัฐเพื่อแก้ปัญหาความยากจน. *วารสารการบริหารการจัดการและการพัฒนาที่ยั่งยืน*. *1*(1). 53 – 69.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2551). *การบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน*. กรุงเทพฯ: ธรรกมลพิมพ์.

ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2550). *นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หวัง จวินตัน และกฤชวรรธน์ โล่วัชรินทร์. (2563). การนำนโยบายแก้จนตรงเป้าไปปฏิบัติของสาธารณรัฐประชาชนจีน. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*. *18*(1). 39 – 57.

อารยา ยอดขยัน, ประจวบ ทองศรี และอัลญาน์ สมุห์เสนีโต. (2566). กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*. *7*(10). 278 – 285.

The State Council of the People's Republic of China. (2014). *Report on the Work of the Government in2014*. Retrieved October 25, 2019, from http://www.gov.cn/guowuyuan/ 2014zfgzbg.htm.

คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการ

Quality of working life of civil servants

สิบเอก ตรีวัฒน์ แก้วอำนาจ
หลักสูตรรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail: s66563825001@ssru.ac.th
รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา ศรีสอน
หลักสูตรรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail: wijittra.sr@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการนั้น อาจเกิดจากการทำให้ข้าราชการ มีความสุขทั้งสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีและมีประสิทธิภาพ การทำงานที่ดีของข้าราชการจะส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร สำหรับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ได้มีการศึกษาอย่างแพร่หลาย โดยพบว่ามีปัจจัยหลายอย่างที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของข้าราชการ อีกทั้งคุณภาพชีวิตของข้าราชการยังส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรที่ตนเองสังกัด เช่นเดียวกับวัตถุประสงค์ของบทความนี้ เพื่อเสนอแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของข้าราชการ คุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการ แนวคิดคุณภาพชีวิตในการทำงานประกอบด้วย 1) การได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม 2) โอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพของตนเอง 3) การบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน 4) ธรรมนูญในองค์กรหรือสิทธิของพนักงาน 5) ความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น 6) สภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ 7) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน 8) ความเป็นประโยชน์ต่อสังคม คุณภาพชีวิตในการทำงานมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานและส่งผลไปยังคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ ที่จะทำให้คุณภาพชีวิตโดยรวมดีขึ้นอีกด้วย

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, การทำงาน, ข้าราชการ

ABSTRACT

The quality of working life of civil servants may result from making civil servants happy with both a good and efficient working environment. Good work of civil servants will affect the success of the organization. For the quality of working life, it has been widely studied. It was found that there were many factors, that affects the quality of life of civil servants. In addition, the quality of life of civil servants also affects the commitment to the organization to which they belong. The same is the purpose of this article, which is to present the theoretical concept of the quality of life of civil servants. The quality of life in various aspects affects the efficiency of working of civil servants. The quality of work life which comprised of 1) Adequate and fair compensation

2) Opportunity for developing and using human capacity 3) Social integration 4) Constitutionalism or employee rights 5) Work and total life space 6) Safe and healthy working conditions 7) Opportunity for continued growth and security 8) Benefits to society the quality of life in work has an influence on work efficiency and affects other quality of life, that will improve the quality of life as well.

KEYWORDS: Quality of life, working, government officer

1. บทนำ

คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Working Life) ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะคนเป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีความสำคัญต่อองค์กร การให้ความเอาใจใส่ต่อทรัพยากรบุคคลจึงถือเป็นเรื่องที่ควรกระทำ ทั้งนี้เพราะจะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ หากมีการให้ผลตอบแทนที่ดี มีสวัสดิการที่สร้างความมั่นคง ให้โอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ให้กับข้าราชการที่ปฏิบัติงานดีและรับผิดชอบต่อหน้าที่ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และเป็นการกระตุ้นให้ข้าราชการมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน สร้างแรงจูงใจ และทำให้ข้าราชการมีทัศนคติที่ดีต่อที่ทำงาน เกิดความผูกพันและจงรักภักดีต่อองค์กร ปฏิบัติงาน เต็มความสามารถ ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้การปฏิบัติงานดีขึ้น อีกทั้งมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญ เป็นต้นทุนทางสังคมที่มีคุณค่า ในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ต้องทำงานเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้และตอบสนองความต้องการพื้นฐาน มีความรู้สึกมั่นคงทั้งสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางอารมณ์ สุขภาวะทางจิตวิญญาณ และสุขภาวะทางสังคม มีหน้าที่กำกับดูแลสนับสนุนการปฏิบัติงาน และปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุขของประชาชนในพื้นที่ แต่ในปัจจุบันการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงานของรัฐนั้น มักจะพบปัญหาอุปสรรคและปัจจัยสำคัญต่างๆมากมาย ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการ ส่งผลกระทบทั้งงานและผู้ปฏิบัติงานเอง ทำให้งานที่ทำออกมานั้น ไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร บั่นทอนสุขภาพกายและสุขภาพจิต ไม่มีความสุขในการทำงาน ซึ่งจากปัญหาดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา ตลอดจนข้อเสนอแนะที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของข้าราชการ จะต้องเริ่มต้นด้วยตัวเอง เปิดใจยอมรับกับการพัฒนาตนเองและต้องมีความพร้อมสำหรับการศึกษาเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง แล้วจะทำให้บุคคลนั้นสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานต่อไปได้ ยกตัวอย่างเช่น 1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านอารมณ์ เป็นการสร้างเสริมสุขภาพจิตที่ดี รู้จักควบคุมอารมณ์ โดยการหมั่นฝึกให้ทาน การทำงานอดิเรกที่ชื่นชอบ การเข้าร่วมกิจกรรมสันทนาการ การฝึกสมาธิ เป็นต้น 2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสังคม เป็นการสร้างการยอมรับ และยกย่องจากสังคม อันได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ หรือจากหน่วยงานต่างๆ ที่จัดขึ้น การใช้เวลาว่างบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม และการปฏิบัติตนโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น 3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา เป็นการเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเอง อาทิเช่น การอ่านหนังสือ การเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในด้านต่างๆ การศึกษาข้อมูลด้วยตนเองจากสื่อสารสนเทศ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ รวมไปถึงการหัดสังเกตและติดตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ดังนั้นการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการ ก็ต้องเริ่มจากการพัฒนาตัวบุคลากรข้าราชการเองเสียก่อน อันจะทำให้ตัวข้าราชการปฏิบัติงานได้อย่าง

มีความสุข มีความพึงพอใจในการทำงานและจะเป็นผลดีต่อองค์กรทำให้การปฏิบัติงานในหน่วยงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการ
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการ
3. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการ

3. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน

คุณภาพชีวิตมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านความผาสุกของมนุษย์ในการดำรงชีวิต และการสร้างผลงานที่มีคุณค่าเรื่องความสุขและคุณภาพชีวิต ไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่ ความสุขของชีวิตได้มีการกล่าวกันมาตั้งแต่ยุคอริสโตเติล แต่ก็เป็นความหมายในเชิง “จริยธรรม” ซึ่งเป็นความหมายที่ได้รับอิทธิพล แนวความคิดของทางตะวันตกในการให้ความหมายในเชิงระบบของ “ความสุข” อริสโตเติลได้ชี้ให้เห็นถึงแนวทางที่นำไปสู่ความผาสุกหรือที่เรียกว่า “Eduaemonia” ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนให้เป็นคำศัพท์สมัยใหม่คือ “Happiness” และได้นำมาหลอมรวมเข้ากับความคิดของนักปรัชญาตะวันตกด้วย ในช่วงปี พ.ศ. 2483-2492 (ทศวรรษ 1940) รัฐบาลของประเทศทางตะวันตกได้พัฒนานโยบายในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน ตัวอย่างเช่น ในปี พ.ศ. 2478 ดร.เอส.ปาร์คส คัดแมน รัฐมนตรีผู้นับถือนิกายคริสเตียนแองโกลอเมริกัน ผู้มีชื่อเสียง ได้ศึกษา ความท้าทายของความสุขและค้นหา “ความสุข” ในมิติต่างๆของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นมิติทางด้านสุขภาพ การเมือง การทำงานและค่าจ้าง ความรักชีวิตประจำวัน มิตรภาพ จินตนาการ ดนตรี วรรณกรรม สวัสดิการ สังคม ตลอดจนด้านศาสนา (Oliver,1996)

คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Working Life) หมายถึง ปฏิกิริยาของปัจเจกบุคคลต่อการ ทำงาน หรือผลที่เกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลอันเนื่องจากประสบการณ์ในการทำงาน เช่น สุขภาพจิตความพึงพอใจในการทำงาน เป็นต้น นั่นคือความรู้สึกทั้งหลายของบุคคลเกี่ยวกับทุกมิติของการทำงาน เช่น ความรู้สึกเกี่ยวกับผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจความมั่นคงสภาพแวดล้อมการทำงาน ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและคุณค่าที่แฝงอยู่ภายในการทำงานในชีวิตของบุคคล

1. ด้านการให้รายได้และสิ่งตอบแทนที่ยุติธรรม หมายถึง ค่าตอบแทนที่เป็นทั้งตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงินที่ได้จากการทำงาน ซึ่งต้องเพียงพอที่จะดำรงชีวิตประจำวันตามสภาพเศรษฐกิจและพื้นที่ที่อาศัยในปัจจุบันอยู่อย่างเหมาะสม ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม (Fair Compensation) คือ ความเหมาะสมของค่าตอบแทนที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับทักษะฝีมือ หน้าที่ความรับผิดชอบ ปริมาณงานที่ทำ หรือความเท่าเทียมกันเมื่อเปรียบเทียบจากผลการปฏิบัติงาน หรือไม่ต่ำกว่าตามที่กฎหมายกำหนดไว้ (สมพงศ์ รัตนนุพงศ์, 2558)

2. ด้านความมั่นคงก้าวหน้าและพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน หมายถึง การทำงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตก้าวหน้าในสายอาชีพ และเสริมสร้างความรู้สึกมั่นคงในงานที่ทำอยู่ ลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่งคงให้แก่ผู้ปฏิบัตินอกเหนือจากงานที่รับผิดชอบอยู่ ผู้ปฏิบัติงานควรมีโอกาสได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อเป็นแนวทางหรือโอกาสในการปรับเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานที่สูงขึ้น รวมไปถึงเปิดโอกาสให้พนักงานได้พัฒนาขีดความสามารถของบุคคล และพัฒนาศักยภาพตัวเองให้เหมาะสมกับงานในปัจจุบันและรวมถึงงานในอนาคต (อารียา การดี, 2562)

3. ด้านสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัย หมายถึง พนักงานมีความรู้สึกว่าสภาพแวดล้อมในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นบรรยากาศ สถานที่ มีความเหมาะสมและสะดวกสบาย พนักงานมีความรู้สึกต่อความปลอดภัยในสถานที่ทำงาน และผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายจากการปฏิบัติงาน (มารวย วิชาญยุทธนา กูล, 2560)

4. ด้านการได้รับประชาธิปไตยในการทำงาน หมายถึง ยึดหลักรัฐธรรมนูญในการทำงาน เคารพ สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล มีอิสระในการพูด การแสดงความคิดเห็น มีความเสมอภาคในเรื่องต่างๆ วางมาตรฐานว่าพนักงานมีสิทธิอะไรบ้างและจะปกป้องสิทธิของตนเองได้อย่างไร (กติคุณ ซื่อสัตย์ดี, 2557)

5. ด้านการได้รับการยอมรับในสังคม หมายถึง การที่ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างมีอิสระโดยปราศจากอคติ ที่ทำงานมีบรรยากาศของความเป็นมิตรการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างผู้ปฏิบัติงานทำให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน อบอุ่น เอื้ออาทร ปราศจากการแบ่งแยกเป็นหมู่เหล่า (เอกลกัษณ์ ชุมภูชัย, 2561)

6. ด้านความสมดุลของชีวิตทำงานและครอบครัว หมายถึง ภาวะที่บุคคลมีความสมดุลของช่วงเวลาการทำงานกับช่วงเวลาที่เป็นอิสระจากงาน มีความสมดุลของการทำงานกับการใช้เวลาว่าง และเวลาที่ใช้ในครอบครัว มีช่วงเวลาที่ได้คลายเครียดจากภาระหน้าที่รับผิดชอบ (ชนัญญา ทองสุข, 2562)

4. ความสำคัญและความหมายของคุณภาพชีวิตในการทำงาน

เมื่อพิจารณาความสำคัญของคุณภาพชีวิตในการทำงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มผลผลิตขององค์การ ตลอดจนการมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีจะเป็นการสร้างเป็นขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน องค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตนั้น มี 8 ประการ อันได้แก่ ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย การเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถได้เป็นอย่างดี ลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคงให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคม ลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนฐานของกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรมความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานโดยส่วนรวม และลักษณะงานมีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสังคมโดยตรง ผลที่เกี่ยวกับการจัดการคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี อาทิ ความสุขจากการทำงาน และความสำเร็จของงาน ใช้เป็นปัจจัยสำคัญกับการจัดการคุณภาพชีวิตในการทำงานตามทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก ซึ่งเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการจูงใจ – ค้ำจุน เสริมสร้างศักยภาพการทำงานให้ดีขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ (วันทนา เนาว์วัน และอารมณ์ เอี่ยม ประเสริฐ, 2563)

Hackman and Suttle (1977, อ้างถึงใน อุสุมา ศักดิ์ไพศาล, 2556, น. 22) มองว่า บุคลากรในองค์กรทุกระดับ ซึ่งรวมไปถึงผู้บริหารหรือเจ้าของสถานประกอบการ ที่มีความต้องการในคุณภาพชีวิตในการทำงานเช่นกัน และเมื่อได้รับการตอบสนองที่ดีก็จะส่งผลถึงสังคมในองค์กรมีสิ่งแวดล้อมที่ดี บุคคลมีขวัญและกำลังใจในการทำงานก็จะส่งผลไปยังผลผลิตที่ดี มีปริมาณที่เพิ่มขึ้น เป็นการเพิ่มความผูกพันในองค์การ ลดปัญหาการลาออกและขาดแคลนอัตรากำลังคน

กิติคุณ ซื่อสัตย์ดี (2557, น. 4) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตการทำงานว่า หมายถึง ความสุขในการทำงาน มีความมั่นคงในการทำงาน มีความก้าวหน้าในด้านหน้าที่การงาน ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม และเพียงพอกับเศรษฐกิจในปัจจุบัน รวมไปถึงได้รับความพึงพอใจในการทำงานของตนเอง

นิรมล กุลพญา (2556, น. 16) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตการทำงานว่า หมายถึง ความรู้สึกพอใจที่แตกต่างกันไปตามความสามารถในการรับรู้ของพนักงาน ที่มีต่อชีวิตการทำงานของแต่ละบุคคล ให้สามารถ

ตอบสนองความต้องการได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้มีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี เมื่อมีผลงานที่ดีก็จะเป็นที่ยอมรับในสังคม ทำให้รู้สึกพึงพอใจในงานของตนเอง และมีความภาคภูมิใจในองค์กร

อุสุมา ศักดิ์ไพศาล (2556, น. 18) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตการทำงานว่า หมายถึง การรับรู้ของพนักงาน ที่มีต่องานที่ทำ และทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหากพนักงานมีความพึงพอใจ และได้รับการตอบสนองต่อความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ สังคม เศรษฐกิจ และการดำเนินชีวิตที่ดี ส่งผลให้พนักงานมีความสุขในการทำงาน นำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของพนักงานและองค์กร

Bhende และ Reddy (Bhende, 2019) ได้กล่าวว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน มีความสำคัญและมีความสำคัญต่อทุกองค์การ ผลกระทบของคุณภาพชีวิตในการทำงาน ในขั้นตอนต่างๆของการทำงานและการมีส่วนร่วมในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในเชิงบวกขององค์การ ทำให้ไม่มองข้ามความสำคัญ โหมดและวิธีการใดๆ ในการทำงานของบุคลากรในสถานที่ทำงาน กลายเป็นชีวิตการทำงานของเขา องค์การต่างๆ ควรดูแลให้บุคลากรมีชีวิตการทำงานที่ดีขึ้น ในขณะที่พวกเขาอยู่ในที่ทำงาน บุคลากรมีความอ่อนไหวมากกว่าทรัพยากรอื่นๆ ดังนั้นพวกเขาจึงไม่ควรรู้สึกหงุดหงิดหรือรู้สึกเจ็บปวดจากกฎและนโยบายขององค์การ ชีวิตการทำงานของบุคลากรที่ออกแบบโดยองค์การ มุ่งไปสู่ความพึงพอใจในเป้าหมายที่กว้างขึ้น ทรัพยากรบุคคลในองค์การ มีบทบาทสำคัญในการใช้ทรัพยากรอื่นๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ความเข้มแข็งขององค์การ ได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมการทำงานของทรัพยากรบุคคล สิ่งนี้สามารถทำได้ในเชิงบวกโดยการควบคุมการใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าสูงสุดให้กับองค์การ

ความหมายคณภาพชีวิต (Quality of Life) หมายถึง บุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสงคมได้อย่างมีความสุขตามฐานะ ภายใต้บริบทของวัฒนธรรมและความหมายของระบบในสังคมที่พวกเขาอาศัยอยู่ ประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐานที่พอเพียง มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดเป็นไปในทางบวก มีฐานะทางเศรษฐกิจสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่เป็นภาระของผู้อื่น สามารถทำประโยชน์ให้ผู้อื่นได้ เป็นบุคคลที่รู้จักรักตัวเอง มีความรัก เผอแผ่คนอื่น รู้จักเมตตากรุณาและให้อภัยผู้อื่น รู้จักมองโลกในแง่ดี มีความเชื่อที่ถูกต้อง และความสัมพันธ์ที่ดีต่อสภาพแวดล้อม ไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น (วรเทพ เวียงแก, 2558, น. 10)

วรเทพ เวียงแก (2558, น. 16) ให้ความหมายคุณภาพชีวิตในการทำงาน หมาขถึง สภาพการทำงานภายใต้สภาพแวดล้อม บริบท หรือวัฒนธรรมขององค์กรหนึ่งที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของบุคคล โดยสามารถจำแนกความพึงพอใจได้ 2 ประเภท คือ 1) ความพึงพอใจต่อตัวเองในการปฏิบัติงานในองค์กรหนึ่ง ที่ทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย หรือเกิดความภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร โดยเป็นผลจากปัจจัยหลายด้าน เช่น ค่าตอบแทน ความก้าวหน้า การได้รับโอกาสในงานสำคัญ เป็นต้น และ 2) ความพึงพอใจจากสภาพภายนอก เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานหรือหัวหน้างาน บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่สนับสนุนการทำงาน การได้รับโอกาสในการทำงานที่สำคัญ เป็นต้น

5. สรุป

คุณภาพชีวิตมีความเกี่ยวข้องกับสวัสดิการมนุษย์และความสุข โดยในการศึกษาคุณภาพชีวิต มีความเชื่อมโยงกับทฤษฎีของมาสโลว์ ที่ว่าด้วยเรื่องลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ ที่กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ที่นำไปสู่แหล่งกระตุ้นในการขับเคลื่อน ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ที่ตอบสนองความต้องการของตนเองได้ในที่สุด แต่ในการที่จะมีคุณภาพชีวิตในการทำงาน มีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการเป็นตัวชี้วัดว่าบุคคลคนนั้น

มีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่ จากบทความข้างต้น ลักษณะของคุณภาพชีวิตที่ดีแบ่งออกเป็น 8 ประการ ประกอบด้วย ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านความมั่นคง ก้าวหน้า ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ด้านประชาธิปไตยในการทำงาน ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตส่วนตัว ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 8 ประการนี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ เพื่อให้เกิดความสุขและประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

1) เพิ่มค่าตอบแทนให้บุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่ควรได้รับให้เหมาะสม เช่น จัดให้มีบ้านพักข้าราชการ จัดรถสวัสดิการสำหรับรับส่งบุคลากร หรือเพิ่มค่าตอบแทนนอกเวลาราชการ เป็นต้น

2) ควรมีการวางแผนในการปรับปรุงสถานที่ทำงาน สุขลักษณะและปลอดภัย พร้อมทั้งขอรับการจัดสรรสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติม เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น มีการจัดสภาพแวดล้อมให้สบายตาและมีความเป็นธรรมชาติ มีห้องสำหรับการพักผ่อนและคลายเครียด และควรมีสถานที่สำหรับการออกกำลังกาย เพื่อให้บุคลากรมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง

3) พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถและความก้าวหน้าในอาชีพการทำงาน โดยจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ในระเบียบกฎหมายและความรู้ที่ใช้ในการปฏิบัติงานใหม่ๆ ให้กับบุคลากรที่สนใจฟรี เป็นประจำทุกเดือน

7. เอกสารอ้างอิง

กิติคุณ ซื่อสัตย์ดี. (2557). *คุณภาพชีวิตการทำงานกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ของเจ้าพนักงานชวเลข สังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร*. (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกริก, คณะศิลปศาสตร์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.

ชนัญญา ทองสุข. (2562) *คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 3*. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นิรมล กุลพญา. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของ พนักงานในธุรกิจน้ำอัดลม*. (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลธัญบุรี, คณะบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการจัดการทั่วไป.

มารวย วิชาญยุทธนากูล. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 5 ดาว*. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยลัยกรุงเทพ.

วันทนา เนาว์วัน และอารมณ์ เอี่ยม ประเสริฐ. (2563). การจัดการความเครียด และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ คุณภาพชีวิตในการทำงาน. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 22*(1), 223-232.

วรเทพ เวียงแก. (2558). *คุณภาพชีวิตของบุคลากร ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตอีสาน*. กรงเทพฯ: โรงพิมพ์คลังนานาธรรมขอนแก่น.

สมพงศ์ รัตนนุพงศ์. (2558). *คุณภาพชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของพนักงานศูนย์ข่าว SMM.* พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคม สงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อารียา การดี. (2562). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของและบุคลากรทางการ ศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1.* รัฐประศาสนศาตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อุสุมา ศักดิ์ไพศาล. (2556). *คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท อินเตอร์ เรียลตี้ แมนเนจเม้นท์ จำกัด*. (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, คณะบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการจัดการทั่วไป.

เอกลักษณ์ ชุมภูชัย. (2561). *การศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพัน ต่อองค์กร กรณีศึกษาพนักงานที่ทำงานอยู่ภายในการดูแลของบริษัท สกิลพาวเวอร์ เซอร์วิส (ประเทศไทย) จำกัด (แมนพาวเวอร์ สาขาลำพูน).* บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารธุรกิจบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

Bhende, P. M., & Reddy, Y. V.,. (2019). *Quality of work life: The need and relevance to organisations.*

ปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Environmental Management Problems of Local Government Organizations

ณัฏฐา ขุนทอง

วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

E-mail: s65563825033@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง และเพื่อนำเสนอแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมเขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการอธิบายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง พบสาเหตุของปัญหาจากขยะมูลฝอยและมลพิษทางอากาศ มาจาก 3 สาเหตุหลัก คือ ก) วิธีการในการกำจัดขยะที่ยังไม่ถูกวิธีและถูกสุขอนามัยเป็นไปตามมาตรฐาน ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ ข) นโยบายชุมชนที่ไม่ชัดเจน ค) งบประมาณในการกำจัดขยะมูลฝอยไม่เพียงพอ และ 2) แนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว ประกอบไปด้วยองค์ประกอบทางกายภาพที่มีความสำคัญ เชื่อมโยงกับพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานและลักษณะทางภูมินิเวศของชุมชน รวมทั้งบริเวณโดยรอบชุมชนยังคงมีภูมิทัศน์สวนยาง และภูมิทัศน์ของลำน้ำคลองท่าข้ามและภูมิทัศน์ของนิเวศป่าชายเลน ดังนั้นการแก้ไขปัญหาต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายร่วมกันสร้างสิ่งต่าง ๆ ให้ชุมชนอยู่มากขึ้น ซึ่งต้องเริ่มจากภาครัฐ ตั้งเป็นแกนหลักในการดำเนินงาน โดยเทศบาลฯ ควรเพิ่มตู้รับผิดชอบสำหรับการดำเนินงาน และมีนักพัฒนาชุมชนคอยให้ความรู้ด้านการเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมในชุมชน ส่วนภาคประชาชน ควรต้องให้ความร่วมมือในการรักษาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมกันวางแผนเพื่อปรับปรุงสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขยะมูลฝอย มลพิษ

ABSTRACT

The purpose of this research is to study the problem of community participation in environmental management in Tha Kham Subdistrict Municipality. Palian District, Trang Province and to present guidelines for community participation in environmental management in Tha Kham Subdistrict Municipality. Palian District, Trang Province. The content focuses on studying participation with communities in environmental

management in 2 areas: 1) solid waste problems and 2) pollution problems, which is a qualitative research study. The tool used was a structured interview. The sample group was 17 key informants and the data were analyzed using descriptive explanations.

The results of the research found that 1) Problems of community participation in environmental management It was found that the cause of the problem from garbage and air pollution came from 3 main causes: a) methods for disposing of waste that were not proper and hygienic according to standards Causes air pollution b) unclear community policy c) insufficient budget for garbage disposal. 2) Guidelines for community participation in environmental management It requires cooperation from government agencies, the private sector, and civil society. and the public sector for systematic environmental management Because the area is a tourist area. It consists of important physical elements linked to the development of settlements and the ecological characteristics of communities. Including the area surrounding the community, there is still a rubber plantation landscape and the landscape of the Tha Kham canal and the landscape of the mangrove forest ecosystem. Therefore, solving problems requires cooperation from all parties to create things together. Give more to the community This must start with the government sector being the mainstay of operations by adding a cabinet responsible for operations and there are community developers who provide knowledge on enhancing the environment in the community. The public sector should cooperate in preserving natural resources. Let's work together to plan to improve and create the community to make progress in economics, society, politics, governance, and the environment in a sustainable way.

Keywords: Environmental Management, Local Government Organization, Garbage, Pollution

1. บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการจัดการสิ่งแวดล้อมปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากจำนวนประชากรมนุษย์ในโลกเพิ่มขึ้นอย่างมากและรวดเร็ว ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้เกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ตามมา แต่การพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่ผ่านมาเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มุ่งการเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรม และการส่งเสริมการบริโภคของประชากรภายในประเทศให้สูงขึ้น การพัฒนาดังกล่าวจึงเป็นการเร่งรัดให้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์อย่างรวดเร็ว จนกระทั่งทำให้สภาวะแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป อย่างรวมเร็วมากเกินกว่าระดับการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ จนเป็นเหตุให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้นภายในประเทศของตน ด้วยเหตุนี้ ทุกประเทศในโลกจึงหันมาให้ความสนใจที่จะช่วยกัน และร่วมมือกันป้องกัน แก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ประเทศต่าง ๆ ให้ความสนใจมากที่สุดในปัจจุบัน คือการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนประเทศทั่วโลกรวมถึงประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด จึงเป็นการเร่งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในขณะที่กฎหมายข้อบังคับต่าง ๆ ที่ประเทศไทยมีและใช้เป็นเครื่องมือในการช่วยกำกับ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังไม่มีประสิทธิภาพและยังไม่ทันสมัย หรือข้อบังคับต่าง ๆ ยังไม่มีผลบังคับใช้ตามกฎหมายประเทศต่าง ๆ ต่างมุ่งพัฒนา

ไปในทิศทางที่จะเอาชนะธรรมชาติเพื่อใช้ประโยชน์สุข ในระยะสั้น ๆ ตอบสนองความต้องการของประชากรโลก (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2566, น. 1-2)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ซึ่งได้ระบุไว้ในมิติความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมุดหมายที่ 10 ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร โดยการใช้น้อยใช้ซ้ำนำกลับมาใช้ใหม่ พร้อมทั้ง การนำขยะหรือวัสดุเหลือใช้กลับมาสร้างมูลค่า สภาพปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติจะมีลักษณะไม่แตกต่างกัน ได้แก่ ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาการกำจัดสิ่งปฏิกูล ปัญหาอากาศเสีย ปัญหาน้ำเสียและปัญหาเสียงรบกวน เป็นต้น ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมานั้น จะเห็นว่าไม่ได้รับการแก้ไขให้บรรลุผลได้เท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะมีสาเหตุมาจากกฎหมายที่มีอยู่มีลักษณะของ การบริหารจัดการทรัพยากรขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ ขาดความเป็นธรรม มีโทษต่ำมาก โดยเฉพาะค่าเปรียบเทียบปรับและการเกรงกลัวต่อผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐขาดความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งประสบการณ์ในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อม และการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนคิดว่าปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่ไกลตัว ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ไม่ปรากฏให้เห็นในทันทีทันใด ส่วนใหญ่มักจะเป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลานานทำให้ประชาชนโดยทั่วไปไม่ค่อยได้ให้ความสนใจและตระหนักถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นตามมา โดยคิดแต่เพียงว่าจะให้ได้ประโยชน์ในปัจจุบันให้ได้มากที่สุดเท่านั้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565, น. 14)

การจัดการขยะมูลฝอยจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในชุมชนปัจจุบัน เพราะความหนาแน่นของประชากรที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น และที่ดินว่างเปล่าที่มีน้อยลง ประกอบกับระดับปริมาณ ขยะมูลฝอยจึงเพิ่มขึ้น ประชาชนไม่สามารถนำขยะมูลฝอยไปทิ้งตามที่ว่างเปล่าเหมือนที่เคยปฏิบัติมาแต่ก่อนได้ ดังนั้น ปัญหาขยะมูลฝอย จึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่หน่วยงานภาครัฐหรือผู้ส่วนเกี่ยวข้อง ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขให้มีการจัดการอย่างมีระบบถูกสุขลักษณะและไม่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา อีกทั้ง มลพิษจากการเผาขยะ เช่น กระดาษ กระดาษแข็ง เศษอาหาร พลาสติก เศษกิ่งไม้ใบหญ้า และขยะอื่น ๆ ที่มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นภายในครัวเรือน สาเหตุของการเผานั้นมีหลายสาเหตุ อาทิ ความสะดวก ต้นทุนต่ำ ในพื้นที่ไม่มีระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ พื้นที่ในชุมชนมีครัวเรือนน้อย ทำให้ไม่มีงบประมาณสำหรับจัดซื้อรถเก็บขยะและระบบในการแยกและกำจัดอย่างถูกวิธี ไม่มีพื้นที่ฝังกลบ ขาดการสื่อสารความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนไปจนถึงการทำที่สืบต่อกันมาตั้งแต่รุ่นโบราณจนกลายเป็นวัฒนธรรม และเชื่อว่าวิธีนี้ถูกต้อง โดยไม่ทันระวังถึงอันตรายและสารพิษจากการเผา ทั้งนี้ การจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน เป็นหน้าที่หน่วยงานภาครัฐขนาดใหญ่ เช่น จังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือเทศบาลขนาดใหญ่แต่ภายหลังเมื่อการเปลี่ยนแปลงการบริหารราชการแผ่นดินตามนโยบายการกระจายอำนาจสู่หน่วยการปกครองขั้นพื้นฐานของรัฐบาล จึงส่งผลให้ภารกิจและอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ (อุทัย ปริญญาสุทธินันท์, 2561, น. 5-6)

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

2. เพื่อนำเสนอแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

3. ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านปัญหาขยะมูลฝอย และ 2) ด้านปัญหามลพิษ โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษา จำนวน 17 คน แบ่งได้ 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 คณะผู้บริหาร นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี หรือสภาท้องถิ่น ในเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน และนักพัฒนาชุมชน ในเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง จำนวน 8 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้ประกอบการเอกชน เช่น ร้านอาหาร ที่พัก ในเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง จำนวน 5 คน

เครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง และเพื่อนำเสนอแนวการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากการสังเกต บันทึก สัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัย ใช้การจัดเรียงข้อมูลตามเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาและแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ตามวัตถุประสงค์ ข้อ 1 และวัตถุประสงค์ข้อ 2 ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียง มาถอดบทเรียนและจัดกลุ่มของข้อมูลตามเนื้อหา ส่วนข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกนำมาขัดเกลา และเรียบเรียงลำดับตามเนื้อหาเช่นกัน สำหรับการบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวได้ใช้วิธีจัดเก็บไฟล์ภาพต่าง ๆ ไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์โดยตั้งชื่อข้อมูลตามเวลาสถานที่และเนื้อหาให้ครบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การจัดแสดงข้อมูล (Data Display) หลังจากจัดระเบียบข้อมูลแล้วเสร็จ ผู้วิจัยนำข้อมูล เหล่านั้นมาจัดแสดงด้วยการพิมพ์เนื้อหาจากคอมพิวเตอร์ และแสดงภาพหน้าจอ คอมพิวเตอร์ ต่อจากนั้นทำการคัดเลือกเนื้อหาและภาพถ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อร้อยเรียงราวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตามลำดับเหตุการณ์ และลำดับกิจกรรมที่สอดคล้องกับการลงเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่

3. การหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องประเด็นของผลการวิจัย (Conclusion Interpretation and Verification) โดยการสังเคราะห์ ตีความ หาข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้ จากการเก็บรวบรวม ใน

ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์เทียบเคียงกับ ภาพถ่ายที่ได้มา และจากการจดบันทึก แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาอภิปรายผลร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำผลการวิจัยที่สรุปและตีความมาเรียบเรียงเป็นผลการศึกษา

4. ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมกับชุมชนทางด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

1) สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรังที่เกี่ยวกับ**ปัญหาขยะมูลฝอย** พบว่าเกิดจากปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) ด้านสถานที่ทิ้งและกำจัดขยะมูลฝอย ในพื้นที่ยังมีไม่เพียงพอต่อขยะที่เพิ่มปริมาณที่สูงขึ้นแต่ละวัน ต้องเสียงบประมาณ การนำขยะไปหาที่ทิ้งและกำจัดอยู่ไกล และ (2) ด้านพฤติกรรมการกำจัดขยะ มีการทิ้งขยะอินทรีย์ปรับปนไปกับขยะทั่วไป แม้ทางเทศบาลฯ จะมีการจัดวางถังขยะแต่ละประเภทไว้หน้าบ้าน แต่ยังมีปัญหาเรื่องการคัดแยกขยะ อันเนื่องมาจากประชาชนขาดความรู้ รวมถึงขาดจิตสำนึกที่จะพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น (3) เทศบาลฯ ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่

2) สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ที่เกี่ยวกับ**ปัญหามลพิษ** พบว่า ชุมชนประสบปัญหาด้านมลพิษน้อยมาก เนื่องจากเป็นชุมชนขนาดเล็ก ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรม การจราจรไม่หนาแน่น แต่ปัญหามลพิษที่พบเล็กน้อยเกิดจากการเผาขยะส่งกลิ่นเหม็นไหม้ของขยะพลาสติก อีกทั้งจากการรณรงค์ให้ลดใช้ถุงพลาสติกจากร้านค้า ทำให้ประชาขนมีการใช้ถุงพลาสติกที่ซ้ำซ้อน เกิดความสกปรก เมื่อนำมาทิ้งจึงทำให้เกิดการหมักหมมของขยะเกิดการเน่าเปื่อยส่งกลิ่นเหม็น

โดยสรุปแล้ว สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง พบสาเหตุของปัญหาจากขยะมูลฝอย มาจาก 3 สาเหตุหลัก คือ ก) วิธีการในการกำจัดขยะที่ยังไม่ถูกวิธีและถูกสุขอนามัยเป็นไปตามมาตรฐาน ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ ข) นโยบายชุมชนที่ไม่ชัดเจน ค) งบประมาณในการกำจัดขยะมูลฝอยไม่เพียงพอ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนร่วมกัน ลดปริมาณขยะมูลฝอย โดยการคัดแยกขยะ โดยเทศบาลฯ ควรจัดหน่วยประชาสัมพันธ์หรือให้ความรู้แก่คน ในชุมชนเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี และสร้างเกณฑ์ชุมชนให้มีความแข็งแข็งเป็นรูปธรรม ภายใต้การจัดรสรรงบประมาณที่เพียงพอ

เพื่อนำเสนอแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

1) แนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ที่เกี่ยวกับ**ปัญหาขยะมูลฝอย** พบว่า เทศบาลฯ ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไม่มีส่วนร่วมในขบวนการจัดการด้านขยะมูลฝอย โดยจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน ภาคเอกชนและภาครัฐ ควรมีส่วนที่เข้ามาช่วยสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกวิธีให้กับประชาชน เดือนละ 1-2 ครั้ง และควรมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้ประชาชนทราบว่ามีโครงการงานภาครัฐให้ประชาชนช่วยกัน

ดำเนินงานอย่างไรบ้าง รวมถึงควรมีการทำประชาพิจารณ์จากคนในพื้นที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งสร้างกฎระเบียบกฎเกณฑ์ข้อตกลงของคนในชุมชนร่วมกัน รวมทั้งทางเทศบาลฯ ควรที่จะเพิ่มรถเก็บขยะที่สามารถเก็บได้ทุกวัน และควรจัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกเป็นประจำสม่ำเสมอ โดยสร้างแรงจูงใจให้กับชุมชน เช่น ธนาคารขยะแลกไข่ เป็นต้น ประกอบกับการจัดสรรงบประมาณด้านวิชาการในการสนับสนุนโครงการฯ ต่าง ๆ และติดตามผลของโครงการฯ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจสร้างแกนนำเด็กและเยาวชนเพื่อขับเคลื่อนขับเคลื่อนกลไกพัฒนาตนเองและชุมชนท้องถิ่นให้เกิดกับคนรุ่นต่อไป

2) แนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ที่เกี่ยวกับ**ปัญหามลพิษ** พบว่า ในชุมชนเขตเทศบาลตำบลท่าข้ามประสบปัญหาด้านมลพิษค่อนข้างน้อย แต่อาจพบเห็นฝุ่นควันได้จากการเผาขยะของคนในชุมชน ซึ่งเห็นว่าเป็นวิธีการกำจัดขยะที่ง่ายที่สุด แต่เกิดผลกระทบต่อชุมชนมากที่สุด โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีบ้านเรือนติดกัน ดังนั้นทางเทศบาลฯ ควรมีการรวมกลุ่มกันสร้างศูนย์การเรียนรู้การกำจัดขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน (Learning Center of Integrated Solid Waste Disposal) ซึ่งเป็นศูนย์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกวิธี และให้ความรู้ในเรื่องของการคัดแยกขยะและการแปลรูปขยะเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ และการรณรงค์เกี่ยวกับการเพิ่มพื้นที่สีเขียว เพื่อทำให้มลพิษทางอากาศลดน้อยลง ทั้งนี้ควรสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ห้ามการเผาขยะในชุมชนอย่างเคร่งครัด ตลอดจนการสร้างและหาเครือข่ายขนาดกลางและขนาดย่อย เพื่อร่วมจัดการและกำจัดขยะอันตรายที่สร้างมลพิษทางอากาศ พัฒนาและประกวดชุมชนต้นแบบด้วยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และสามารถทำให้ชุมชนมีการเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่ช่วยกรองมลพิษ เสริมสร้างสุขภาพกายและสุขภาพจิต นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนต่อไป

โดยสรุปแล้ว แนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว ประกอบไปด้วยองค์ประกอบทางกายภาพที่มีความสำคัญ เชื่อมโยงกับพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานและลักษณะทางภูมินิเวศของชุมชน รวมทั้งบริเวณโดยรอบชุมชนยังคงมีภูมิทัศน์สวนยาง และภูมิทัศน์ของลำน้ำคลองท่าข้ามและภูมิทัศน์ของนิเวศป่าชายเลน ดังนั้น การแก้ไขปัญหาต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายร่วมกันสร้างสิ่งต่าง ๆ ให้ชุมชนอยู่มากขึ้น ซึ่งต้องเริ่มจากภาครัฐ ตั้งเป็นแกนหลักในการดำเนินงาน โดยเทศบาลฯ ควรเพิ่มตู้รับผิดชอบสำหรับการดำเนินงานและมีนักพัฒนาชุมชนคอยให้ความรู้ด้านการเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมในชุมชน ส่วนภาคประชาชน ควรต้องให้ความร่วมมือในการรักษาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมกันวางแผนเพื่อปรับปรุงสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน

5. อภิปรายผล

ปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องศึกษา คือ สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอ ปะเหลียน จังหวัดตรัง และเพื่อหาแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง พบประเด็นน่าสนใจนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษา สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรังที่เกี่ยวกับ**ปัญหาขยะมูลฝอย** พบว่า สาเหตุของปัญหาจากขยะมูลฝอย มาจากวิธีการในการกำจัดขยะที่ยังไม่ถูกวิธี โดยมีการทิ้งขยะอินทรีย์ปรับปนไปกับขยะทั่วไป สถานที่ทิ้งและกำจัดขยะ

มูลฝอยมีไม่เพียงพอต่อขยะที่เพิ่มปริมาณที่สูงขึ้นแต่ละวัน และเทศบาลฯ ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรี สินเจริญ (2562, น. 1) ทำการศึกษาการจัดการขยะมูลฝอย กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล บางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ปัญหาในการจัดการขยะที่พบ ได้แก่ ประชาชนขาดความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อการจัดการขยะมูลฝอย ไม่ให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะ ภาชนะรองรับขยะแบบไม่มีฝาปิดทำให้เกิดความสกปรกบริเวณโดยรอบ บุคลากรไม่เพียงพอ และทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ ไม่มีนโยบายหรือมาตรการเกี่ยวกับการจัดการขยะที่จริงจัง ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของรัตนา หมื่นเทพ (2551, น. 3) ที่กล่าวว่า การจัดการขยะมูลฝอยจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในชุมชนปัจจุบัน เพราะความหนาแน่นของประชากรที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น และที่ดินว่างเปล่าที่มีน้อยลง ประกอบกับระดับปริมาณ ขยะมูลฝอยก็เพิ่มขึ้น ประชาชนไม่มีความรู้เกี่ยวและไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้ง ดังนั้น ปัญหาขยะมูลฝอยจึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่หน่วยงานภาครัฐหรือผู้ส่วนเกี่ยวข้อง ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขให้มี การจัดการอย่างมีระบบ ถูกสุขลักษณะและไม่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา

ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ประชาชนขาดความรู้เกี่ยวกับกับคัดแยกขยะแต่ละประเภท อีกทั้ง เทศบาลฯ ยังขาดการประชาสัมพันธ์ถึงวิธีการคัดแยกขยะในชุมชน ที่ยังประชาสัมพันธ์น้อยมาก ทำให้แก้ไขปัญหาได้ยาก เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความเข้าใจในเรื่องของการคัดแยกขยะและการกำจัดที่ถูกต้อง แม้เทศบาลฯ จะมีการจัดวางถังขยะแต่ละประเภทไว้หน้าบ้าน แต่ยังมีปัญหาเรื่องการคัดแยกขยะที่ส่งผลให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม และส่งกลิ่นรบกวนต่อพื้นที่อยู่อาศัยโดยรอบ

2. จากผลการศึกษา ประเด็นสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ที่เกี่ยวกับ**ปัญหามลพิษ** พบว่าเกิดจากการเผาขยะมักเป็นการเผาขยะที่เกิดในครัวเรือน เศษกระดาษ เศษพลาสติก บรรจุภัณฑ์อาหารต่าง ๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐชยา อุ่นทองดี (2556, น. 164) ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขมลพิษทางอากาศจากหมอกควันในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุของมลพิษทางอากาศจากหมอกควันในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเกิด จากการเผาขยะในที่โล่ง (Open Burning) ทั้งในพื้นที่ป่า พื้นที่ทำการเกษตรและพื้นที่ชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของเรืองยศ จันทรคีรี (2548, น. 7) ที่กล่าวว่า มลพิษจากการเผาขยะ เช่น กระดาษ กระดาษแข็ง เศษอาหาร พลาสติก เศษกิ่งไม้ใบหญ้า และขยะอื่น ๆ มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นภายในครัวเรือน สาเหตุของการเผานั้นมีหลายสาเหตุ อาทิ ความสะดวก ต้นทุนต่ำ ในพื้นที่ไม่มีระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ พื้นที่ในชุมชนมีครัวเรือนน้อย ทำให้ไม่มีงบประมาณสำหรับจัดซื้อรถเก็บขยะและระบบในการแยกและกำจัดอย่างถูกวิธี ไม่มีพื้นที่ฝังกลบ ขาดการสื่อสารความรู้ความเข้าใจให้ประชาชน ไปจนถึงการทำที่สืบต่อกันมาตั้งแต่รุ่นโบราณจนกลายเป็นวัฒนธรรม และเชื่อว่าวิธีนี้ถูกต้อง โดยไม่ทันระวังถึงอันตรายและสารพิษ จากการที่เป็นเช่นนี้เพราะประชาชนเห็นว่าการเผาขยะเป็นการกำจัดขยะที่ง่าย สะดวก ต้นทุนต่ำ ประกอบกับทางเทศบาลฯ ขาดการสื่อสารความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนทราบถึงอันตรายและสารพิษจากการเผา

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลไปใช้งาน

มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมเขตเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ดังนี้

1. ควรสนับสนุนให้ภาคประชาชนคัดเลือกตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารราชการเพื่อขอความร่วมมือให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานจัดทำเทศบัญญัติเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดภายในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาการทำโครงการการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น ธนาคารขยะเพื่อชุมชน โครงการขยะแลกไข่จากต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมายการจัดการขยะตามแผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ.2566-2570

3. ควรทำโครงการการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โรงเรียน เช่น โครงการขยะแลกแต้มในโรงเรียน เพื่อปลูกจิตสำนึกและสร้างแกนนำระดับเยาวชนต่อไป

7. เอกสารอ้างอิง

ณัฐชยา อุ่นทองดี. (2556). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขมลพิษทางอากาศจากหมอกควันในจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พัชรี สินเจริญ. (2562) การจัดการขยะมูลฝอย กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารโครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย รามคำแหง, 2562*(1), 1-14.

รัตนา หมื่นเทพ. (2551). *ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลมะกอกเหนือ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.

เรืองยศ จันทรคีรี. (2548). *Phitsanulok model : รูปแบบและการบริหารจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของเทศบาลนครพิษณุโลก*. พิษณุโลก: สำนักงานเทศบาลนครพิษณุโลก.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2566). *แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพฯ: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กลุ่มงานนโยบายและแผน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

อุทัย ปริญญาสุทธินันท์. (2561). *การจัดการชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Local and ecotourism

นางสาวพรสิริ เศวตะดุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Miss Pornsiri Sawetadul

Suan Sunanda Rajabhat University

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “ท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาระบบเชิงนิเวศน์เพื่อการท่องเที่ยว โดยเนื้อหามุ่งเน้นศึกษาพัฒนาระบบนิเวศน์เพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการอธิบายเชิงพรรณนาความจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Inteview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างใช้ในการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ใช้คำถามแบบปลายเปิด จำนวน 17 คนคือประชาชนทั่วไป เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ซึ่งหัวข้อที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นหัวข้อเกี่ยวกับสภาพปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นอย่างไร และแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศผลจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องได้นำผลที่ได้มาวิเคราะห์สรุปสภาพปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ 3 ด้าน

1) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

2) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก

3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การพัฒนาท้องถิ่น, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ABSTRACT

The academic article “Local and Ecotourism” aims to study the problems of ecotourism and to find ways to develop ecological systems for tourism. The content focuses on studying and developing ecological systems for tourism, which is a qualitative research study by describing the meaning from in-depth interviews, which are structured interviews conducted on an individual basis. Open-ended questions were used in 17 individuals, the general public, so that the sample group could express their opinions freely. The topics used in the interviews were about the problems of ecotourism, what they were like, and ways to develop local areas for ecotourism. The results of the interviews with relevant persons were analyzed and summarized into 3 aspects of ecotourism problems.

1) Management of land use to create sustainability.

2) Management of knowledge provision and awareness creation

3) Community participation in tourism activities

Keywords: Local development, Ecotourism

บทนำ

ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลความมั่นคงด้านพลังงานและอาหาร รักษาไว้ซึ่งความหลากหลายเชิงนิเวศ การส่งเสริมการดำเนินชีวิตและธุรกิจและการพัฒนาและขยายความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่องที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมกับการมีข้อกำหนดของรูปแบบและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวเนื่องกับลักษณะการใช้พื้นที่ที่ชัดเจน ขณะที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ กฎหมาย ระบบภาษี ต้องมีกลยุทธ์การพัฒนาที่สามารถอำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ประเทศมีศักยภาพการแข่งขันที่สูงขึ้น และสามารถใช้จุดแข็งในเรื่องตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ มากขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญของการรวมกลุ่มความร่วมมือกับนานาประเทศในระดับภูมิภาคและระดับโลก เพื่อกระชับและสร้างสัมพันธไมตรี

มนุษย์เรานั้นพึ่งพาอาศัยสิ่งมีชีวิตชนิดอื่นไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์ และจุลินทรีย์ นอกจากได้ใช้สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ เป็นยาดังกล่าวแล้ว อาหารทั้งหมดและวัตถุดิบที่ใช้ในอุตสาหกรรมก็ได้จากสิ่งมีชีวิตที่พบในธรรมชาติหรือที่มนุษย์นำมาเพาะเลี้ยงปลาส่วนใหญ่ที่บริโภคก็ได้จากธรรมชาติป่านั้นเป็นที่รวมสรรพสิ่งมีชีวิตไว้มากมาย พืชเกษตรหลายชนิดก็คือกำเนิดมาจากป่าไม่ว่าจะใช้เป็นอาหาร และเป็นไม้ดอกไม้ประดับก็ตาม ตลอดเวลา 50 ปีที่ผ่านมาได้นำพืชป่าที่เป็นญาติของพืชเกษตรมาใช้ปรับปรุงพันธุ์ ทำให้ผลผลิตของข้าว ฝ้าย อ้อย ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ เพิ่มขึ้นอีกเท่าตัวทำให้ผลผลิตมะเขือเทศเพิ่ม 3 เท่า ส่วนข้าวโพด ข้าวฟ่าง มันสำปะหลัง ผลผลิตเพิ่มขึ้น 4 เท่าตัว ทรัพยากรที่เป็นสิ่งมีชีวิตสามารถทำเป็นธุรกิจท่องเที่ยวที่สำคัญได้เช่นกัน การท่องเที่ยวในอุทยานและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านำเงินตราเข้าประเทศและทำให้เงินหมุนเวียนภายในประเทศมากขึ้น

ระบบนิเวศหนึ่ง ๆ นั้น ประกอบด้วยบริเวณที่สิ่งมีชีวิตดำรงอยู่ และกลุ่มประชากรที่มีชีวิตอยู่ในบริเวณดังกล่าว พืชและโดยเฉพาะสัตว์ต่าง ๆ ก็ต้องการบริเวณที่อยู่อาศัยที่มีขนาดอย่างน้อยที่สุดที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อว่าการมีชีวิตอยู่รอดตลอดไป ยกตัวอย่างเช่น สระน้ำแห่งหนึ่งเราจะพบสัตว์และพืชนานาชนิด ซึ่งสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริเวณน้ำที่มันอาศัยอยู่โดยมีจำนวนแตกต่างกันไปตามแต่ชนิด สระน้ำนั้นดูเหมือนว่าจะแยกจากบริเวณแวดล้อมอื่น ๆ ด้วยขอบสระ แต่ตามความเป็นจริงแล้วปริมาณน้ำในสระสามารถเพิ่มขึ้นได้ โดยน้ำฝนที่ตกลงมาในขณะเดียวกันกับที่ระดับผิวน้ำก็จะระเหยไปอยู่ตลอดเวลา น้ำที่ไหลเข้ามาเพิ่มก็จะพัดพาเอาแร่ธาตุและชิ้นส่วนต่าง ๆ ของพืชที่เน่าเปื่อยเข้ามาในสระตัวอ่อนของยุงและลูกกบตัวเล็ก ๆ อาศัยอยู่ในสระน้ำ แต่จะไปเติบโตบนบก นกและแมลงซึ่งมีถิ่นที่อยู่นอกสระก็จะมาหาอาหารในสระน้ำ การไหลเข้าของสารและการสูญเสียสารเช่นนี้จึงทำให้สระน้ำเป็นระบบเปิดระบบหนึ่ง

คุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งของระบบนิเวศ คือ มีกลไกในการปรับสภาวะตัวเอง (self-regulation) โดยมีรากฐานมาจากความสามารถของ สิ่งมีชีวิตแต่ละชนิด ซึ่งเป็นองค์ประกอบของระบบนิเวศนั้น ๆ คือ ผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้ย่อยสลายในการทำให้ เกิดการหมุนเวียนของธาตุอาหารผ่านสิ่งมีชีวิต ถ้าระบบนิเวศนั้นได้รับพลังงานอย่างพอเพียง และไม่มีอุปสรรคขัดขวางวัฏจักรของธาตุอาหาร แล้ว ก็จะทำให้เกิดภาวะสมดุล equilibrium ขึ้นมาในระบบนิเวศนั้น ๆ โดยมีองค์ประกอบและความสัมพันธ์ ของสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดทำให้แร่ธาตุและสสารกับสิ่งแวดล้อมนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง มาก ซึ่งทำให้ระบบนิเวศนั้นมีความคงตัว ทั้งนี้เพราะการผลิตอาหารสมดุลกับการบริโภคภาย ในระบบนิเวศนั้นการปรับสภาวะตัวเองนี้ ทำให้การผลิตอาหารและการเพิ่มจำนวนของ สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ในระบบนั้นมีความพอดีกัน กล่าวคือจำนวนประชากรชนิดใด ๆ ในระบบนิเวศจะไม่สามารถเพิ่มจำนวนอย่างไม่มีขอบเขตได้ถ้าในระบบนิเวศสิ่งมีชีวิตบางชนิดถูกทำลายไปจะทำให้ความสมดุลของระบบนิเวศลดลง เช่น บริเวณทุ่งหิมะและขั้วโลกเป็นระบบนิเวศที่ง่ายและธรรมดาไม่ซับซ้อน เพราะมีสิ่งมีชีวิต

อาศัยอยู่ไม่กี่ชนิด พืชก็ได้แก่ ตะไคร่น้ำ ไลเคน หญ้าชนิดต่าง ๆ เพียงไม่กี่ชนิดและต้นหลิว พืชเหล่านี้เป็นอาหารของกวาง ซึ่งมีอยู่ 2 ชนิด คือ กวางคาริเบียนกับกวางเรนเดีย กวางเป็นอาหารของสุนัขป่าและคน นอกจากนี้ ก็มีหนูนาและไก่ป่า ซึ่งเป็นอาหารของสุนัขจิ้งจอกและนกเค้าแมว เพราะฉะนั้นในบริเวณหิมะนี้ ถ้าเกิดการเปลี่ยนแปลงจำนวนของสิ่งมีชีวิตในระดับหนึ่ง จะมีผลรุนแรงต่อสิ่งมีชีวิต ในระดับอื่น ๆ ด้วยเพราะมันไม่มีโอกาสเลือกอาหารได้มาก นักสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในนี้จึงเปลี่ยนแปลงเร็ว จนบางชนิดสูญพันธุ์ ดังนั้นระบบนิเวศที่ไม่ซับซ้อนจึงเสียดุลได้ง่ายมากเหมือนกับการปลูกพืชชนิดเดียว (monocropping) เช่น การเกษตรสมัยปัจจุบันเวลาเกิดโรคระบาดจะทำให้เสียหายอย่างมากและรวดเร็ว

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาผู้จัดทำจึงมีความสนใจที่จะทำบทความวิชาการ เรื่อง การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ของโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ซึ่งผลของเทศบาลตำบลเขานิเวศน์ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง การวิจัยจะก่อให้เกิดประโยชน์ คือ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ของเทศบาลตำบลเขานิเวศน์ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ให้เป็นที่รู้จักให้มากขึ้นและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างดีและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยในเรื่องการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลเขานิเวศน์เชิงระบบนิเวศ

วัตถุประสงค์

ศึกษาสภาพปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ศึกษาหาแนวทางในการรักษาระบบนิเวศทางธรรมชาติแบบยั่งยืน

แนวคิดทฤษฎี

ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนาที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุขความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจและความสงบสันติซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับการได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการได้รับการพัฒนาด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อมที่ดี พักผ่อนหย่อนใจและการพัฒนาวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่าง ๆ ด้วยความต้องการทั้งหมดนี้บางครั้งเราเรียกกันว่า“การพัฒนาคุณภาพ”เพื่อที่ให้เห็นว่าการพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับการเพิ่มปริมาณสินค้าหรือรายได้เท่านั้นหากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า

แนวคิดเกี่ยวกับการการพัฒนา

การพัฒนาที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทาง ศิลปวัฒนธรรมและจิตใจและความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับการได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายแล้วประชาชนยังต้องการได้รับการพัฒนาด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อมที่ดีพักผ่อนหย่อนใจและการพัฒนาวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่าง ๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้บางครั้งเราเรียกกันว่า “การพัฒนาคุณภาพ” เพื่อที่ให้เห็นว่าการพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับการเพิ่มปริมาณสินค้าหรือรายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่าแนวทางการพัฒนาที่ทำอยู่เดิมไม่เหมาะสม ก็จำเป็นต้องปรับแนวทางการพัฒนาหรือปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าเดิม (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์, 2549 : 8-9)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน หมายถึง ยั่งยืน ได้แก่ การใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การนำทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ เพื่อให้มีมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ดี โดยไม่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมนั้นด้วยประสิทธิภาพลง หรือกระทบกระเทือนต่อคนรุ่นหลังการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก หมายถึง การบอกข้อมูลหรือสิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะความเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิดหรือการปฏิบัติองค์วิชาในแต่ละสาขารวมทั้งสารสนเทศและการสร้างจิตสำนึกด้านศีลธรรมคุณธรรมและจริยธรรม คุณคิดอย่างไรจิตสำนึก คือภาวะตื่นหรือรู้ตัวการสร้างจิตสำนึกด้านศีลธรรมคุณธรรมและจริยธรรม มีความสำคัญยิ่งในการที่จะจูงใจหรือชักนำให้คนกลุ่มคนประชาชนหรือพลเมืองให้กระทำการในสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรืองดเว้นกระทำการในสิ่งหนึ่งสิ่งใด

การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว หมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนทางการท่องเที่ยวไว้ว่า การสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยที่ให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์และมีรายได้จากการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนนอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านได้ให้นิยามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเทศไว้เช่นไพฑูรย์ พงศะบุตร (2552) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การ ท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ทั้งพืชสัตว์และมนุษย์ เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตต่างๆ การได้สัมผัสและชื่นชมกับความงามของธรรมชาติอย่างใกล้ชิด

พัชราภรณ์ ทวีกสิกรรม และกรมการท่องเที่ยว (2553) ให้ความหมายของการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า หมายถึง การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสังคมและวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อสัมผัสเรียนรู้และมีประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติสังคมและวัฒนธรรมโดยเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

สรุป

การศึกษาการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเนื้อหามุ่งเน้นศึกษาพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการอธิบายเชิงพรรณนาความจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Inteview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ใช้คำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ซึ่งหัวข้อที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นหัวข้อเกี่ยวกับสภาพปัญหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นอย่างไร และแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) สภาพปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ พบว่า บางพื้นที่อยู่ภายใต้การดูแลขององค์กรภาครัฐเป็นผู้ดูแลบางพื้นที่อยู่ภายใตการดูแลขององค์กรเอกชนเป็นผู้แล ทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ไม่เหมือนกันการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ยังไม่มีการจัดการให้เป็นรูปร่างและพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน ไม่มีประสิทธิภาพและใช้ประโยชน์ได้อย่างไม่เต็มที่ และตัวของผู้บริการส่วนท้องถิ่นเองนั้นยังมีความไม่เข้าใจและการเข้าถึงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่มากพอทำให้ยังไม่ได้รับการตอบสนองที่มากพอสมควร ทำให้การท่องเที่ยวของผู้ที่เข้ามาไม่ว่าจะเป็นต่างชาติหรือคนไทยน้อยลง เพราะดึงดูดนักเที่ยวท่องไม่มากพอ

2) สภาพปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เกี่ยวกับการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก ที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ พบว่า การให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกนั้นยังมีขาดการรักและห่วงแหนอยู่และขาดอการเข้าใจบริบทของจังหวัดระนอง ในส่วนนี้ยังคงต้องมีการพัฒนาและการจัดการอย่างต่อเนื่องการรับฟังความเห็นของประชาชนก็เป็นส่วนนึงที่จะสามารถนำมาพัฒนาในเรื่องของการท่องเที่ยวการให้ความรู้และสร้างจิตนึกได้เพิ่มมากขึ้น อาจจะจัดกิจกรรมให้ประชาชนได้เข้าถึงมาก

3) สภาพปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมท่องเที่ยว ที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ พบว่าเมื่อเปรียบเทียบในอดีตการมีส่วนร่วมของประชาชนมีมากขึ้นแต่จะอยู่ในกลุ่มคนเดิม ซึ่งจากการวิเคราะห์ตามความเป็นจริงแล้วนั้น ยังเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นน้อยมาก เนื่องจากยังมีความไม่เข้าใจภาระและความรับผิดชอบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สาเหตุที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยลง คือ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจและมีลูกจ้างเป็นของตัวเอง จึงทำให้ไม่มีเวลามากเพียงพอมาร่วมกิจกรรม

การเติบโตของมิติทางเศรษฐกิจ ซึ่งจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์นายบัวยัน สุวรรณมณี ได้ให้ความเห็นว่า “การเติบโตทาง เศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว ทำให้คนในชุมชนหันมาประกอบอาชีพทางด้านการท่องเที่ยว อย่างแพร่หลาย เช่น อาชีพมัคคุเทศก์บริษัทนำเที่ยว หากมีการจัดการที่ดีก็จะส่งผลเกื้อหนุนเศรษฐกิจ ในภาค อื่น ๆ เช่น ภาคการเกษตร การอุตสาหกรรม ให้เติบโตไปด้วย” ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูล รายงานแผนปฏิบัติงานชุมชนของกรมพัฒนาชุมชน1 ที่พบว่า รายได้จากหน่วยธุรกิจเพิ่มจาก 225 หน่วย ในปีพ.ศ. 2566 ขึ้นเป็น 241 หน่วยธุรกิจในปีพ.ศ. 2567 เพิ่มขึ้นคิดเป็นจำนวน 6.6 % และข้อมูลเปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยของคนในชุมชนจากจำนวน 91,915 บาท/ปี/คน (ในปีพ.ศ. 2566) เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 98,231 บาท/ปี/คน (ในปีพ.ศ. 2567) ซึ่งเพิ่มขึ้นจำนวน 6.8% และมีสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ประกอบการที่ได้ให้ความเห็นว่า“ผลดี การท่องเที่ยวที่เด่นชัด คือมีการส่งเสริมการจ้างงานและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนคนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น” อย่างไรก็ตามมีความเห็นที่ต่างจากผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ที่กล่าวถึงการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวว่า “ธุรกิจโฮมสเตย์ ซบเซาลงกว่าเดิม กระทบผู้ประกอบการหลายราย ส่วนหนึ่งเป็นผลจากสภาพเศรษฐกิจ และอาจมาจากการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ ในพื้นที่อื่นที่มีความน่าสนใจ” ซึ่งมีความย้อนแย้งกันอยู่

การจัดการด้านสังคมและวัฒนธรรมจากการศึกษาพบว่ามีการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการศึกษา ศาสนา ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการส่งเสริมกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีทอง ถิ่นและของชาติมีการปลูกจิตสำนึกของเยาวชนรุ่นหลังให้เห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น มีแผนงานและโครงการฟื้นฟู ซ่อมแซม โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างชัดเจน มีการสนับสนุนงบประมาณในการบูรณะวัดในพื้นที่ ชุมชนที่มีความเสื่อมโทรมและเสียหาย รวมทั้งปรับปรุงทัศนียภาพโดยรอบ เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมที่จะสามารถดึงดูดใจกลุ่มนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ นาย คำรพ เสาวคนธ์ (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขานิเวศน์) ที่กล่าวว่า “เทศบาลตำบลเขานิเวศน์ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนใน

ระดับหมู่บ้านและตำบล โดยมองว่าการท่องเที่ยวเทศบาลตำบลเขานิเวศน์ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง มีจุดแข็งในด้านวัฒนธรรมภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของคนในชุมชน ที่ยังสืบทอดมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ประกอบกับความเข้มแข็งของแต่ละกลุ่มอาชีพในชุมชน" ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ประชาชนในชุมชนมีการรวมกลุ่มอาชีพโดยจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มอาชีพหลักๆ ได้แก่ 1) กลุ่มแม่บ้านเกษตรทอผ้ามีประมาณ 200 ครัวเรือน 2) กลุ่มผู้เลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังเกาะยอ มีจำนวนประมาน 449 ครัวเรือน 3) กลุ่มเกษตรกร ประมาณ 180 ครัวเรือน 4) กลุ่มผู้ประกอบอาชีพโฮมสเตย์ 44 ครัวเรือน

กลุ่มอาชีพในชุมชนส่วนใหญ่มีการรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ เฉพาะกิจ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรชุมชน, กลุ่มผู้เลี้ยงปลากะพงขาวในกระชัง, กลุ่มผู้ประกอบอาชีพโฮมสเตย์ โดยจากการสัมภาษณ์นายไพจิตร ปริศวงศ์ (เกษตรกรสวนสมรม หมู่ 6) ได้กล่าวว่า "การทำเกษตรของชาวสวน ไม่ได้มีการรวมกลุ่มกันอย่างชัดเจนส่วนมากจะเป็นการประกอบอาชีพในครัวเรือน มีการปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มกันบ้าง ด้านงบประมาณมาจากการกู้ ธกส. มาลงทุน ส่วนใหญ่นิยมปลูกไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือนก่อน ส่วนที่เหลือบางส่วนก็จะนำไปจำหน่ายที่ตลาด การดำรงชีวิตของเกษตรกรชาวสวน ส่วนใหญ่ยึดถือหลักเศรษฐกิจพอเพียง"

การจัดการด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน ดำเนินตามแผนพัฒนาอยู่แล้วการจัดการขยะของชุมชน ได้ส่งเสริมให้ชุมชนมีการคัดแยกขยะมีการจัดสรรและอำนวยความสะดวกในด้านถังขยะไว้ตามจุดต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในชุมชน จากนั้นก็จะนำขยะเหล่านี้ไป จัดการต่อโดยเทศบาลมีการรวมกลุ่มกับชุมชนเพื่อจัดตั้งศูนย์จัดการขยะมูลฝอยตามแนวทางของ กรมควบคุมมลพิษโดยเทศบาลนครเป็นแกนนำในการจัดตั้งศูนย์จัดการขยะมูลฝอยในเทศบาลในด้านของมลพิษทางเสียงที่เกิดจากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ซึ่งอาจจะมีผลกระทบกับ ชาวบ้านทางเทศบาลก็ได้มีการออกกฎระเบียบและขอความร่วมมือจาก ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ ให้จำกัดการใช้เสียงหลังเวลาตี 1 นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มพื้นที่สีเขียว พื้นที่ป่าไม้ป่าชายเลนและทรัพยากรสัตว์น้ำเช่น ปลูกป่าชายเลน สิ่งที่เป็นปัญหาและชาวบ้านร้องเรียนกันมาก คือคุณภาพน้ำในเนื่องจากระบบนิเวศในทะเลลดลง การจัดการคุณภาพน้ำใน ทางเทศบาลตำบลเขานิเวศน์ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ก็มีการตรวจสอบร้านอาหาร รีสอร์ทที่พักและ โฮมสเตย์ ในด้านการทำระบบบำบัดน้ำใช้ ไม่ให้มีการปล่อยน้ำลงสู่ทะเลอย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีการจัดการดังที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า มีเสียงร้องเรียนจากผู้ได้รับผลกระทบจากคุณภาพของน้ำในทะเลจังหวัดระนองเป็นจำนวนมาก จากการสัมภาษณ์คุณบรรหาร วรรณโร (ผู้ประกอบการเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังและผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1) กล่าวว่า "ปลากะพงขาวช๊อคตายจำนวนมาก เพราะมีการปล่อยน้ำเสียทิ้งลงสู่ทะเลสาบ ตอนนี้ประมงพื้นบ้านและผู้ที่เลี้ยงปลาได้รับความเดือดร้อนกันมาก" ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงลึกพบว่า อุปสรรคในการพัฒนาอย่างหนึ่งของชุมชน คือ ปัญหาทางด้านอิทธิพลของผู้นำที่ไม่เป็นทางการ โดยผู้ประกอบการโฮมสเตย์ท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ ว่า "การคิดแผนและนโยบาย เป็นเรื่องของส่วนกลาง คนในชุมชนมีส่วนร่วมในฐานะผู้ปฏิบัติ สิ่งที่น่ากลัวที่สุดคือ อำนาจของนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งเป็นทั้งผู้คิดนโยบายผู้ประกอบการและเจ้าของโฮมสเตย์ และร้านอาหาร นอกจากนี้ อำนาจในการตรวจสอบก็เป็นเรื่องภายในองค์กร ยากที่จะเข้าไป มีส่วนร่วมและตรวจสอบได้อย่างแท้จริง"

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานภาครัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรมีจัดทำสื่อและการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดระนอง ให้มีความหลากหลายน่าสนใจ สร้างความเป็นเอกลักษณ์ให้เด่นชัด

ตามบริบทของแต่ละพื้นที่ในรูปแบบของรายการนำเที่ยวและนำแหล่งท่องเที่ยวบูรณาการให้จัดทำสื่อทั้งประเภทออนไลน์และออฟไลน์

2. ภาครัฐควรสร้างความร่วมมือให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม อธิเช่น การบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการสนับสนุนเชิงวิชาการและพัฒนาภาคธุรกิจการบริการในโรงแรม ภัตตราคารร้านค้า

3. ควรสร้างจิตสำนึกบำรุงรักษาเชิงระบบนิเวศให้กับประชาชนที่อาศัยในท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. *"ข้อมูลตัวเลขจากสถิติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี 2545-2553."* สถิติและข้อมูล. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2567, http://service.nso.go.th /nso/web/article/article_33.html.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.). *แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559 – 2563.* กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2567. http://www.dasta.or.th/th/aboutus/item/.

อรัญ บุญชัย และ จินตนา ตันสราวิพุทธ. (2546). การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจุดขายใหม่ของการท่องเที่ยวไทย *วารสารเศรษฐกิจและสังคม 40.*(4): 22-23.

เบญจมาศ ณ ทองแก้ว, อำนาจ รักษาพล, จุฑามาศ เพ็งโกฉา และ บุญศิลป์ จิตตประพันธ์. (2560) *แนวทางการพัฒนาศักยภาพและการพัฒนา การประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและจัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ตำบลคันทูลี อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี.*

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเชียงใหม่.* คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญภาค, วิวัฒน์ชัย. (2550). ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในมรดกทางวัฒนธรรม. *วารสารการท่องเที่ยว, 4* (ตุลาคม), 31–38.

Global Wellness Institute. (2014). *Global Spa & Wellness Economy Monitor.* New York:Global Wellness Institute. (pp.13–45)

Rossi, P.H. & Freeman H.E. (1982). *Evaluation: A systematica approach.* Beverly Hill, California: Sage

แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย

Local Development Plan of Thai Local Government Organizations

จรัสศรี อินพรหม

วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา,

E-mail: s65563825032@ssru.ac.th

Jarassri Inprom

College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University,

E-mail: s65563825032@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองท้องถิ่นไทย มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบสภาพปัญหาการจัดทำแผนการพัฒนาท้องถิ่นของชุมชน 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) อันมีหลักเกณฑ์ประการสำคัญในการพิจารณาคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเขตเทศบาลตำบลกระบี่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ จำนวน 17 คน โดยสืบค้นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่าง ๆ เช่น วารสาร รายงานการวิจัย แหล่งข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต วิทยานิพนธ์ การค้นคว้าอิสระและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการอธิบายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัญหาในการจัดทำแผนการพัฒนาท้องถิ่นของชุมชน 7 ด้าน คือ สังคมหลากหลายรูปแบบโดยเฉพาะสังคมสิ่งผิดกฎหมายทางด้านยาเสพติดการพนันไม่มีแพลนที่คุมเข้ม หรือกฎหมายบังคับ เด็กเริ่มมีความก้าวร้าวมากขึ้นยาเสพติดและการพนันแพร่กระจายในพื้นที่ต่างๆยังไม่มีการพัฒนาควบคุมอย่างเข้มงวด ปัญหายาเสพติดในชุมชนหนักมากไม่มีการเข้ามาดูแลอย่างจริงจัง สร้างความเดือดร้อนให้คนในชุมชน ขาดบุคลากรในการทำงานอย่างเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน 2) แนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย ตามที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ในการจัดทำแผนพัฒนานั้นจะต้องมีการติดตามและประเมินแผนพัฒนา ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 โดยคณะกรรมการติดตามและประเมินแผนพัฒนาเป็นผู้ดำเนินการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา ดำเนินการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา รายงานผลและเสนอความเห็นซึ่งได้จากการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาต่อผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอต่อสภาท้องถิ่น

คำสำคัญ: แผนพัฒนา, ท้องถิ่น, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย

ABSTRACT

The local development plan of Thai local government organizations has the objectives 1) to know the problems in preparing the local development plan of the community 2) to study the guidelines for preparing the local development plan of Thai local government organizations. It is a qualitative research by using in-depth interviews, which are the main criteria for selecting important information providers in the Krabi Noi Subdistrict Municipality, Mueang District, Krabi Province, totaling 17 people, by searching for secondary data by studying and researching from related documents from various sources such as journals, research reports, internet sources, theses, independent studies and analyzing data by describing.

The results of the study found that 1) the problems in preparing the local development plan of the community in 7 areas are: various forms of society, especially illegal society in terms of drugs and gambling, there is no strict control plan or law, children are becoming more aggressive, drugs and gambling are spreading in various areas, there is no strict development and control, the drug problem in the community is very serious, there is no serious care, causing trouble for people in the community, lack of personnel who are experts in specific fields 2) Guidelines for preparing the local development plan of Thai local government organizations, according to which the subdistrict administrative organization has implemented the development plan to be used as a tool for developing the subdistrict administrative organization. To achieve the set goals, in preparing the development plan, there must be monitoring and evaluation of the development plan according to the regulations of the Ministry of Interior on the preparation of plans of local administrative organizations 2005, whereby the Development Plan Monitoring and Evaluation Committee is responsible for monitoring and evaluating the development plan, monitoring and evaluating the development plan, reporting the results and providing opinions obtained from monitoring and evaluating the development plan to local administrators so that local administrators can present them to the local council.

Keywords: Development Plan, Local, Thai Local Government Organization

1. บทนำ

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0810.2/ว 1596 ลงวันที่ 10 เมษายน 2556 เรื่อง แนวทางและหลักเกณฑ์การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและแผนพัฒนาสามปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0810.2/ว 4830 ลงวันที่ 10 เมษายน 2556 เรื่องแนวทางและหลักเกณฑ์การจัดทำและประสานแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2558-2560) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อกำหนดทิศทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และแผนพัฒนาสามปีสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงโดยคำนึงถึงการบูรณาการยุทธศาสตร์ประเทศ (Country Strategy) ยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และแนวทางดำเนินการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (สรรพสิทธิ์ ชมภูนุช, 2564 น. 47)

การวางแผนเป็นการพิจารณาและกำหนดแนวทางปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ปรารถนาเปรียบเสมือนเป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างปัจจุบันและอนาคต (Where We Are To Where We Want To Go) เป็นการคาดการณ์สิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ฉะนั้น การวางแผนจึงเป็นกระบวนการทางสติปัญญา ที่พิจารณากำหนดแนวทางปฏิบัติงานมีรากฐานการตัดสินใจตามวัตถุประสงค์ ความรู้และการคาดคะเน อย่างใช้ดุลยพินิจ การวางแผนจึงมีความเกี่ยวข้องกับการคาดการณ์ต่างๆ ในอนาคตและตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด โดยผ่านกระบวนการคิดก่อนทำ จึงกล่าวได้ว่า การวางแผน คือ ความพยายามที่เป็นระบบ (Systematic Attempt) เพื่อตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับอนาคตเพื่อให้องค์กรหรือองค์การบริหารส่วนตำบล สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ปรารถนา (อุทัย ปริญญาสุทธินันท์, 2561, น. 5)

การวางแผนและการพัฒนาของหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตลอดที่ผ่านมามีการจัดวางแผนการพัฒนา เชิงพื้นที่ แนวคิดและกระบวนทัศน์ในการวางแผนเชิงพื้นที่มีพัฒนาการมาพร้อม ๆ กับกระบวนทัศน์ทางเศรษฐกิจ และระบบการเมือง สำหรับประเทศไทยกระบวนทัศน์เรื่องนี้มีความเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา บางครั้ง เอนเอียงไปตามแนวโน้มของโลก อย่างกระแสแนวคิดการกระจายอำนาจเมื่อช่วงทศวรรษที่ 20 และบางครั้งก็ถูก จำกัดตามระบบการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศที่สำคัญพบว่ามีพัฒนาการสอดคล้องไปกับกระบวนการ กระจายอำนาจในทางการเมืองว่าด้วยการถ่ายโอนอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระบวนการวางแผน เชิงพื้นที่ถือเป็นหนึ่งในภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญ ทั้งนี้ ภารกิจดังกล่าวควรพิจารณาด้วย สองแนวทางควบคู่กันไป ได้แก่ การวางแผนเชิงลบ (Negative Planning) ที่เน้นการควบคุมให้เป็นไปตามเกณฑ์ หรือการออกใบอนุญาตภายใต้กรอบที่แผนท้องถิ่นกำหนด และการวางแผนเชิงบวก (Positive Planning) ที่เน้นบทบาทนำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านการลงทุนภาครัฐและการส่งเสริมการลงทุน ภาคเอกชน แม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอำนาจในการวางแผนและปฏิบัติตามแผนดังกล่าวได้ด้วยตนเอง แต่การกระจายอำนาจที่ยังไม่สมบูรณ์ในบริบทของประเทศไทย ทำให้การวางแผนและตัดสินใจต่าง ๆ ยังคงขึ้น อยู่กับกฎระเบียบ ข้อกำหนดของส่วนกลางหรือเรียกว่า “ระบบราชการ” ภายใต้ระบบโครงสร้างเมืองการปกครอง ของประเทศเป็นหลัก (คงฤทธิ์ แข็งแรง และคณะ, 2561) โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงการบริหารราชการแผ่นดินที่ไม่มีความต่อเนื่องและตั้งมั่นของ ระบบประชาธิปไตยของไทยส่งผลต่อการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จนหลายต่อหลายครั้งส่งผลให้บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถเป็นองค์กรนำในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานของชีวิตผู้คนในพื้นที่ได้ ซ้ำร้ายยังถูกระแวงจากองค์กรหรือหน่วยงานความมั่นคงและองค์กรตรวจสอบภาครัฐที่ต้องตรวจสอบ การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเข้มข้น อีกทั้งการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองสวนท้องถิ่น ยังไม่มีความเข้มแข็งเป็นเอกภาพและขาดมาตรฐานเกิดปัญหาด้านการบริหารงานบุคคลอย่างไม่มีที่สิ้นสุด จนจะเกิดการเรียกร้องคัดค้านกันอย่างต่อเนื่อง และปัญหาด้านการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากที่กล่าวมาแล้วว่ามีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรายได้น้อย

2. วัตถุประสงค์

1) เพื่อทราบสภาพปัญหาการจัดทำแผนการพัฒนาท้องถิ่นของชุมชน

2) เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย

3. แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผน

ความหมายของการวางแผน

การวางแผนเปนการพิจารณาและกำหนดแนวทางปฏิบัติงานใหบรรลุเป้าหมายที่ปรารถนา เปรียบเสมือนเป็นสะพานเชื่อมโยงระหวางปัจจุบันและอนาคต (Where We Are To Where We Want To Go) เป็นการคาดการณ์สิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ฉะนั้นการวางแผนจึงเป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่พิจารณากำหนด แนวทางปฏิบัติงานมีรากฐานการตัดสินใจตามวัตถุประสงค์ ความรู้และการคาดคะเน อยางใช้ดุลยพินิจ การวางแผนจึงมีความเกี่ยวข้องกับการคาดการณ์ต่าง ๆ ในอนาคตและตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด โดยผานกระบวนการคิดก่อนทำ ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า การวางแผนคือ ความพยายามที่เป็นระบบ (Systematic Attempt) เพื่อตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับอนาคตเพื่อให้องค์การบรรลุผลที่ปรารถนา

ความสำคัญของการวางแผน (Significance of Planning)

1) เปนการลดความไม่แน่นอนและปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นการจัดโอกาสทางด้านการจัดการให้ผู้วางแผนมีสายตากวางไกล มองเหตุการณ์ต่างๆ ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี ปัญหาความต้องการของประชาชนในสังคมนั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจสงผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์การ ดังนั้นองค์การจึงจำเป็นต้องเตรียมตัวและเผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากความผันผวนของสิ่งแวดล้อมอันได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เป็นต้น

2) ทำให้เกิดการยอมรับแนวความคิดใหม่ๆ เข้ามาในองค์การ ทั้งนี้เนื่องจากปรัชญาของการ วางแผนยึดถือและยอมรับเรื่องการเปลี่ยนแปลง ไม่มีสิ่งใดอยู่อย่างนิรันดรจึงทำให้มีการยอมรับแนวความคิด เชิงระบบ (System Approach) เข้ามาใช้ในองค์การยุคปัจจุบัน

3) ทำให้การดำเนินการขององค์การบรรลุถึงเป้าหมายที่ปรารถนาทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นงานที่ต้องกระทำเป็นจุดเริ่มแรกของทุกฝ่ายในองคการ ทั้งนี้เพื่อเปนหลักประกันการดำเนินการเป็นไปด้วย ความมั่นคงและมีความเจริญเติบโต

4) เป็นการลดความสูญเปล่าของหน่วยงานที่ซ้ำซอนเพราะการวางแผนทำให้มองเห็นภาพรวมขององค์การที่ชัดเจนและยังเป็นการอำนวยประโยชน์ในการจัดระเบียบขององค์การใหมีความเหมาะสมกับลักษณะงานมากยิ่งขึ้นเป็นการจำแนกงานแต่ละแผนกไม่ใหเกิดความซ้ำซ้อนกัน

5) ทำให้เกิดความแจ่มชัดในการดำเนินงานเนื่องจากการวางแผนเป็นการกระทำโดยอาศัยทฤษฎีหลักการและงานวิจัยต่างๆ (a rational approach) มาเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในอนาคตอย่างเหมาะสมกับสภาพองคกรที่ดำเนินอยู่

กล่าวโดยสรุปว่า ไม่มีองค์การใดที่ประสบความสำเร็จได้ โดยปราศจากการวางแผน ดังนั้น การวางแผนจึงเป็นภารกิจอันดับแรกที่มีความสำคัญของกระบวนการจัดการที่ดี 4 คู่มือขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ประโยชน์ของการวางแผน (Advantages of Planning)

1) บรรลุจุดมุ่งหมาย (Attention of Objectives) การวางแผนทุกครั้งจะมีจุดหมายปลายทาง เพื่อให้องค์การบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดให้การกำหนดจุดมุ่งหมายจึงเป็นงานขั้นแรกของการวางแผน ถ้าจุดมุ่งหมายที่กำหนดมีความแจ่มชัดก็จะช่วยให้การบริหารแผนมีทิศทางมุ่งตรงไป ยังจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ได้อย่างสะดวกและเกิดผลดี

2) ประหยัด (Economical Operation) การวางแผนเกี่ยวข้องกับการใช้สติปัญญาเพื่อคิดวิธีการให้องค์การบรรลุถึงประสิทธิภาพ เป็นการให้งานในฝ่ายต่างๆ มีการประสานงานกันดี กิจกรรมที่ดำเนินมีความ ต่อเนื่องกัน

ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในงานต่างๆ ที่ทำ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่า นับว่าเป็นการลดต้นทุนที่ดี ก่อให้เกิดการประหยัดแก่องค์การ

3) ลดความไม่แน่นอน (Reduction of Uncertainty) การวางแผนช่วยลดความไม่แน่นอน ในอนาคตลง เพราะการวางแผนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคตการวางแผนที่มีประสิทธิภาพเป็นผลมาจากการวิเคราะห์พื้นฐานของข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นแล้ว ทำการคาดคะเนเหตุการณ์ ในอนาคตและได้หาแนวทางพิจารณาป้องกันเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นไว้แล้ว

4) เป็นเกณฑ์ในการควบคุม (Basis of control) การวางแผนช่วยให้ผู้บริหารได้กำหนดหน้าที่การควบคุมขึ้น ทั้งนี้เพราะการวางแผนและการควบคุมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออกเป็นกิจกรรรมที่ดำเนินการคู่กันอาศัยซึ่งกันและกัน กล่าวคือถ้าไม่มีการวางแผนก็ไม่สามารถมีการควบคุม กล่าวได้วางแผนกำหนดจุดมุงหมายและมาตรฐานการปฏิบัติงานในหน้าที่การควบคุม

5) ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ (Encourages Innovation and Creativity) การวางแผนเป็นพื้นฐานด้านการตัดสินใจ และเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดแนวความคิดใหม่ๆ (นวัตกรรม) และความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้เนื่องจากขณะที่ฝ่ายจัดการมีการวางแผนกันนั้นจะเป็นการระดมปัญญาของคณะผู้ทำงาน ด้านการ วางแผนทำให้เกิดความคิดใหม่ๆ และความคิดสรางสรรค์ นำมาใช้ประโยชนแก่องค์การและยังเป็นการสร้าง ทัศนคติการมองอนาคตระหว่างคณะผู้บริหาร

6) พัฒนาแรงจูงใจ (Improves Motivation) ระบบการวางแผนที ่ดีจะเป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึง ความรวมแรงรวมใจในการทำงานชองผู้บริหาร และยังเป็นการสรางแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในกลุ่มคนงานด้วย เพราะเขารู้อย่างชัดเจนว่าองค์การคาดหวังอะไรจากเขาบ้าง นอกจากนั้น การวางแผนยังเป็นเครื่องมือฝึกและพัฒนาแรงจูงใจที่ดีสำหรับผู้บริหารในอนาคต

7) พัฒนาการแขงขัน (Improves Competitive Strength) การวางแผนที่มีประสิทธิภาพทำให้ องค์การมีการแข่งขันกันมากกวาองค์การที่ไม่มีการวางแผนหรือมีการวางแผนที่ขาดประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะการวางแผนจะเกี่ยวของกับการขยายขอบขายการทำงาน เปลี่ยนแปลง วิธีการทำงาน ปรับปรุงสิ่งต่างๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

8) ทำให้เกิดการประสานงานที่ดี (Better Coordination) การวางแผนได้สร้างความมั่นใจ ในเรื่องเอกภาพที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ ทำให้กิจกรรมต่างๆ ที่จัดวางไว้มุ่งไปที่จุดมุ่งหมายเดียวกัน มีการจัดประสานงานในฝ่ายต่างๆ ขององค์การเพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซอนในงานแต่ละฝ่ายขององค์การ

ลักษณะของแผนพัฒนาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง (2559 : 1) กล่าวว่าลักษณะของแผนพัฒนาท้องถิ่น คือ เป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา โดย แผนพัฒนาท้องถิ่นมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงานโครงการพัฒนา ที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้า ครอบคลุมระยะเวลาที่กำหนด ดังนั้น แผนพัฒนาท้องถิ่นจึงเป็นแผนที่ได้นำแนวทางจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาลงไปสู่การปฏิบัติซึ่งแสดงให้เห็น ถึงความสอดคล้องของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และแนวทางที่ชัดเจนมีลักษณะจำเพาะเจาะจงถึงสถานที่ ดำเนินการโดยแสดงแผนงาน โครงการ/กิจกรรม การพัฒนาที่จะดำเนินการในช่วงระยะเวลานั้น ๆ ซึ่งเชื่อมโยง กับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและการทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการ จัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561 ได้บัญญัติลักษณะของแผนพัฒนา ท้องถิ่นไว้

ตามข้อ 4 ความว่า แผนพัฒนาท้องถิ่น หมายความว่า แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ กำหนดวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย และกลยุทธ์ โดยสอดคล้องกับ แผนพัฒนาจังหวัด ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ แผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาหมู่บ้านหรือแผนชุมชน อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนา ที่จัดทำขึ้นสาหรับปีงบประมาณแต่ละปี

ขณะที่ สถาบันพระปกเกล้า (2556 : 21) กล่าวว่า ลักษณะของแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นการแปลงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ โดยมีหลักคิดที่ว่า ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาหนึ่ง ๆ จะมีแนวทางการพัฒนาได้มากกว่าหนึ่งแนวทาง และภายใต้แนวทางการ พัฒนาหนึ่งจะมีโครงการ/กิจกรรมได้มากกว่าหนึ่งโครงการ/กิจกรรมที่จะต้องนำมาดำเนินการเพื่อให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการในแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งจะมีผลต่อวัตถุประสงค์ เป้าหมาย จุดมุ่งหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน และวิสัยทัศน์ในที่สุด นอกจากนั้นแผนพัฒนาท้องถิ่นยังเป็นแผนที่มีความสัมพันธ์กับงบประมาณรายจ่ายประจำปี กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้การวางแผนพัฒนาเป็น เครื่องมือในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยนำโครงการ/กิจกรรมจากแผนพัฒนาท้องถิ่นในปีที่จะจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี ไปจัดทำงบประมาณ เพื่อให้กระบวนการจัดทำงบประมาณเป็นไปด้วยความรอบคอบและผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากลักษณะของแผนพัฒนาท้องถิ่นจากนักวิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนสรุปได้ว่า ลักษณะของแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดแนวทางการพัฒนาไว้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยแผนพัฒนาท้องถิ่นนี้จะต้อง สอดคล้องกับแผนแม่บทต่าง ๆ เช่น แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ เป็นต้น โดยแผนพัฒนาท้องถิ่นจะมี ลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนาที่จะจัดทำขึ้นในแต่ละปีเพื่อเสนอแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย

แนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องศึกษา คือ ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย และเพื่อหาแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย พบประเด็นน่าสนใจนำมาอภิปรายได้ดังนี้ (ฉัตรสุมน พฤฒิภิญโญ และสิริพันธ์ พลรบ, 2558).

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น บางครั้งอาจประสบความล้มเหลวก็ได้หรืออาจขาดประสิทธิภาพ ดังนั้น เพื่อให้การวางแผนและการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาให้ประสบผลสำเร็จได้มีหลายประการ ดังนี้

1) ขาดข้อมูลที่เชื่อถือได้ ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลต่าง ๆ ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงเพื่อนำมาพิจารณา กำหนดวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมาย แนวทางการพัฒนา และโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่จะดำเนินงาน แต่ถ้าขณะที่มีการวางแผนนั้น กลุ่มที่ทำงานได้ข้อมูลที่เชื่อถือไม่ได้อาจจะทำให้การวางแผนงานเกิดการผิดพลาด ฉะนั้น ข้อมูลทั่วไปหรือข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็น นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดแผนงาน โครงการ/กิจกรรมเป็นอย่างยิ่ง

2) การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น เป็นกระบวนการมองไปข้างหน้า ถ้าผู้บริหารมีแนวโน้มที่จะทำงานในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก จะไม่สามารถทำการวางแผนและจัดทำยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่นที่ดีได้ ผู้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาต้องเป็นบุคคลที่มีความคิดริเริ่มและเป็นคนที่มีความกระตือรือร้น สามารถมองหา

มาตรการ การติดตามและการประเมินผลแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น ได้อย่างเหมาะสม เข้าใจเข้าถึงการดำเนินงานของแผน อย่างถูกต้องและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3) การวางแผนและการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย การวางแผนอาจจะทำให้การปฏิบัติการบางกรณีล่าช้าไปได้ แต่ก็เป็นความจริงว่าถ้าเราไม่ใช้เวลาในการวางแผนอย่างพอเพียงแล้ว แผนที่กำหนดขึ้นอาจจะเป็นแผนที่ใช้ไม่ได้ จึงกล่าวได้ว่าการวางแผนเกี่ยวข้องกับการใช้เวลาและค่าใช้จ่ายในการรวบรวมการวิเคราะห์ สารสนเทศและการประเมินทางเลือกต่าง ๆ ดังนั้น ถ้าการจัดการไม่จัดสรรงบประมาณ ค่าใช้จ่ายอย่างเพียงพอ ในการวางแผนและการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นก็ย่อมใช้เวลาให้พอเพียง อย่าคิดแต่เพียงว่าเสียเวลา สิ้นเปลืองงบประมาณ และผลของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นที่จะดี และชัดเจนนั้น ก็อาจเป็นไปไม่ได้

4) การดำเนินการภายในองค์การบริหารส่วนตำบลหรือองค์การที่เข้มงวดเกินไปในเรื่องต่างๆ จะเป็นอุปสรรคในการนำความคิดริเริ่มและแนวความคิดใหม่ ๆ เข้ามาสู่องค์การ ฉะนั้น ผู้วางแผนหรือผู้จัดทำแผนจำเป็นต้องมีการยืดหยุ่นการดำเนินการในบางกรณีบ้าง ซึ่งจะนำผลดีมาสู่องค์การบริหารส่วนตำบลหรือองค์การ

5) การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นข้อจำกัดในการวางแผน บางครั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์การบริหารส่วนตำบลมหาสวัสดิ์ เป็นผลกระทบอย่างต่อเนื่อง มาจากความผันผวนทางงบประมาณ บุคลากรและการเมือง ฉะนั้น ผู้วางแผนและจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นไม่สามารถรับรู้ยอมรับเรื่องราวต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ ก็อาจจะนำไปสู่การต่อต้านจากกลุ่มคนและทัศนคติ เช่นนี้จะส่งผลต่อกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เกิดขึ้นขาดประสิทธิภาพ

6) ประสิทธิภาพในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น อาจมีข้อจำกัดมาจากปัจจัย

ภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้เพราะปัจจัยภายนอกบางอย่างยากแก่การทำนายและคาดการณ์ เช่น การเกิดสงคราม ภัยคุกคาม การเมือง การปกครอง การควบคุมของรัฐบาล หรือภัยธรรมชาติต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น ไม่สามารถควบคุมได้ อาจทำให้การดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ประสบปัญหายุ่งยากได้

4. สรุป

การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาในระดับชุมชนเป็นไปอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่น แต่ในการปฏิบัติจริงกลับพบปัญหาหลายประการที่ทำให้กระบวนการนี้ไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและครบถ้วนตามเป้าหมาย ซึ่งปัญหาสำคัญที่พบคือการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากคนในท้องถิ่นอาจไม่มีความรู้ ความเข้าใจ หรือเวลาในการเข้ามาร่วมวางแผน ทำให้แผนที่จัดทำขึ้นไม่สะท้อนถึงความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ที่ยังขาดการประสานงานในการทำงานร่วมกัน จึงทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในแผนพัฒนา ทำให้การดำเนินงานขาดประสิทธิภาพและไม่ตอบโจทย์ปัญหาเฉพาะหน้าของท้องถิ่นได้ อีกทั้ง ปัญหาการขาดข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัยก็ยังเป็นอุปสรรคใหญ่ เพราะข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนที่สอดคล้องกับสภาพจริง แต่เมื่อขาดข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ก็ทำให้แผนที่จัดทำขึ้นขาดความน่าเชื่อถือและขาดการอ้างอิงจากความเป็นจริง นอกจากนี้ยังพบว่าบุคลากรที่รับผิดชอบการจัดทำแผนในบางท้องถิ่นยังขาดทักษะและประสบการณ์ ทำให้แผนที่จัดทำขึ้นขาดคุณภาพ รวมถึงปัญหาด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ทำให้แผนหลายโครงการไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่

ซึ่งในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกขั้นตอน พร้อมทั้งส่งเสริมการบูรณาการข้อมูลและการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้แผนพัฒนาเกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน อีกทั้งควรจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นให้ทันสมัย รวมถึงพัฒนาทักษะของบุคลากรในการจัดทำแผนอย่างต่อเนื่อง และจัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

5. ข้อเสนอแนะ

1. ควรทำให้เกิดการประสานงานที่ดี (Better Coordination) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นได้สร้างความมั่นใจในเรื่องเอกภาพที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร ทำให้โครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่จัดวางไว้มุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกันขององค์กร

2. ควรศึกษาการพัฒนาการแข่งขัน (Improves Competitive Strength) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ ทำให้องค์กรมีการแข่งขันกันมากกว่าองค์กรที่ไม่มีการวางแผนหรือมีการวางแผนที่ขาดประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะการวางแผนจะเกี่ยวข้องกับการขยายขอบข่ายการทำงาน เปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน ปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3. การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นเป็นการใช้สติปัญญาเพื่อคิดวิธีการให้องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่คาดการณ์ไว้ ทำให้เกิดประสิทธิภาพ มีการประสานงานและร่วมกิจกรรมที่ดำเนินมีความต่อเนื่อง ก่อให้เกิดความเป็นระบบ ทำให้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่าง ๆ เกิดความคุ้มค่า นับว่าเป็นการลดต้นทุนที่ดี ก่อให้เกิดการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า

6. บรรณานุกรม

คงฤทธิ์ แข็งแรง และคณะ. (2561). ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจ. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์, 1*(1), 34-43.

ฉัตรสุมน พฤฒิภิญโญ และ สิริพันธ์ พลรบ. (2558). แนวทางการปรับปรุงฐานะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล. *วารสาร Public Health & Health Laws.*

สถาบันพระปกเกล้า. (2556). *การมีส่วนร่วม.* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

สรรพสิทธิ์ ชมภูนุช. (2564). บริบทของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารวิทยาลัยร้อยแก่นสาร, 7*(3), 409-424.

อุทัย ปริญญาสุทธินันท์. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565) ขององค์การบริหารส่วนตำบลอาแพง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาขอนแก่น, 7*(1), 146-159.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง. (2559). *คู่มือการฝึกอบรมด้านการเงินการคลังท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดน กรมการปกครอง.

ความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา

Satisfaction of Citizens Who Use Public Passenger Boats On The Chao Phraya River

ชัยธวัช คำเจ๊ก
นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail: Chaitawat.field@gmail.com
วิลาสินี จินตลิขิตดี
อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail: vilasinee.ji@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา 2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มาใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา จำนวน 19,712,940 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างการวิจัยจำนวน 384 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยหลักความน่าจะเป็นด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาด้วยวิธีการของครอนบัค ได้ค่าสัมประสิทธิแอลฟาของแบบสอบถามภาพรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 ซึ่งเป็นค่าระดับความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ และนำไปใช้เพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาต่างกัน ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์โดยใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการให้บริการของผู้ให้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, เรือโดยสารสาธารณะ

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the satisfaction level of people using public boat services in the Chao Phraya River and 2) compare the satisfaction level of people using public boat services

in the Chao Phraya River classified by personal factors. This research was a quantitativ research. The population used in the research was 19,712,940 people using public boat services in the Chao Phraya River. The sample size was calculated using the Krejci and Morgan sample size formula. The research sample consisted of 384 people. The probability sampling method was used with a simple random sampling method. Data was collected using a questionnaire as a tool, which was tested for content validity by 3 experts. The questionnaire was tested with 30 non-sample populations to find the reliability value by analyzing the alpha coefficient using Cronbach's alpha method. The alpha coefficient of the overall questionnaire was 0.98, which is an acceptable level of reliability. It was used to collect data from the sample group under study. The results of the research found that 1) The satisfaction level of people using public boat services in the Chao Phraya River Overall, it is at a high level. 2) Different personal factors such as age, education level, occupation and income have different levels of satisfaction with using public passenger boat services on the Chao Phraya River. The results of this research can be used as a guideline for developing and improving the services of public passenger boat service providers on the Chao Phraya River.

KEYWORDS: Satisfaction, Public boats

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

การเดินทางทางน้ำด้วยเรือโดยสารสาธารณะผ่านแม่น้ำลำคลองในประเทศไทยได้มีมาอย่างยาวนาน เนื่องจากประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับสายน้ำมาตั้งแต่โบราณกาล เพราะมีแม่น้ำลำคลองจำนวนมากที่เชื่อมต่อกัน สายน้ำจึงมีความสัมพันธ์กับชีวิตคนไทยจำนวนมาก และเรือโดยสารสาธารณะเป็นที่นิยมมากในการเดินทางของคนหลายกลุ่ม ทำให้สามารถเดินทางถึงที่หมายได้โดยตรง อย่างรวดเร็ว และค่าโดยสารมีราคาถูก (กรมเจ้าท่า, 2566)

การเดินทางทางน้ำได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ซึ่งเล็งเห็นถึงความสำคัญของการคมนาคมทางน้ำในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง เพื่อเป็นการร่นระยะเวลาในการเดินทาง หลีกเลี่ยงการจราจรบนท้องถนนที่แออัด และเป็นการเพิ่มทางเลือกในการเดินทางที่หลากหลายให้กับประชาชนในพื้นที่ รัฐบาลจึงได้มีการบูรณะท่าเรือให้มีความทันสมัย เป็นมาตรฐาน และมีความปลอดภัยมากขึ้น

แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่มีเรือโดยสารสาธารณะให้บริการเป็นจำนวนมาก โดยในปัจจุบันมีเรือโดยสารสาธารณะวิ่งให้บริการในแม่น้ำเจ้าพระยาระหว่างปากเกร็ดจนถึงวัดราชสิงขรทั้งหมด 8 สาย ได้แก่ เรือด่วนเจ้าพระยาธงส้ม (ท่าเรือนนทบุรี-ท่าเรือวัดราชสิงขร) เรือด่วนเจ้าพระยาธงเหลือง (ท่าเรือนนทบุรี-ท่าเรือสาทร) เรือด่วนเจ้าพระยาธงเขียวเหลือง (ท่าเรือปากเกร็ด-ท่าเรือสาทร) เรือด่วนเจ้าพระยาธงทอง (ท่าเรือนนทบุรี-ท่าเรือสาทร) เรือด่วนเจ้าพระยาธงแดง (ท่าเรือนนทบุรี-ท่าเรือสาทร) เรือไฟฟ้าซิตี้ไลน์ (ท่าเรือพระปิ่นเกล้า-ท่าเรือสาทร) เรือไฟฟ้าเมโทร ไลน์ (ท่าเรือพระราม 7-ท่าเรือสาทร) เรือไฟฟ้าเออร์เบิน ไลน์ (ท่าเรือพระนั่งเกล้า-ท่าเรือสาทร) ซึ่งจอดเทียบท่ารับผู้โดยสารทั้งหมด 34 ท่า (กรมเจ้าท่า, 2566)

ในปี 2565 เรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา มีผู้ใช้บริการมากถึง 21,459,445 คน โดยมีเที่ยวเรือต่อปีมากถึง 651,510 เที่ยว (กรมเจ้าท่า, 2566) ซึ่งการเดินทางด้วยเรือโดยสารสาธารณะ ของประชาชนทั่วไปทำให้

เกิดความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตประจำวัน เนื่องจากท่าเรือหลายแห่งอยู่ติดกับสถานที่สำคัญๆ ทั้งมหาวิทยาลัย สำนักงาน และสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ปากคลองตลาด ประตูน้ำเซ็นทรัลเวิลด์ ไอคอนสยาม ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม ในการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะพบปัญหาต่างๆ มากมาย ได้แก่ การร้องเรียนการให้บริการของพนักงานประจำเรือและเรือที่วิ่งให้บริการ จากสถิติข้อร้องเรียนการให้บริการที่กรมเจ้าท่าได้รับเรื่องมีจำนวนมากถึง 52 เรื่องในปี 2566 (กรมเจ้าท่า, 2566) ทำให้เห็นว่าการให้บริการของเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยานั้นมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อเพิ่มระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาให้สูงขึ้น ลดปัญหาข้อร้องเรียน เพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ ตลอดจนพัฒนาแนวทางและนโยบายส่งเสริมการเดินทางทางน้ำให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา

(2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

3.1 ความหมายของความพึงพอใจ

Kotler (2003) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ หมายถึง เรื่องความรู้สึกของ ผู้บริโภคที่เกิดความรู้สึกพึงพอใจหรือเกิดความรู้สึกผิดหวัง ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลมาจากการเปรียบเทียบ ระหว่างคุณค่าที่ได้รับกับความคาดหวังของลูกค้า

อทิตยา วิมลเมือง (2562, น. 10) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติทางบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือมีความชื่นชอบพอใจต่อการที่บุคคลอื่นกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งตอบสนองความต้องการของบุคคลหนึ่งที่ปรารถนาให้กระทำในสิ่งที่ต้องการ ซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ แต่ทั้งนี้ความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันหรือมีความพึงพอใจมากน้อยขึ้นอยู่กับค่านิยมของแต่ละบุคคลและความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ทำให้ เกิดความพึงพอใจตลอดจนสิ่งเร้าต่าง ๆ ซึ่งอาจสามารถทำให้ระดับความพึงพอใจแตกต่างกันได้ เช่น ความสะดวก สบายที่ได้รับ ความสวยงาม ความเป็นกันเอง ความภูมิใจ การยกย่อง การได้รับ การตอบสนองในสิ่งที่ต้องการและความศรัทธา เป็นต้น

จากความหมายของความพึงพอใจข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าความพึงพอใจ หมายถึง ตัวชี้วัดที่สามารถบ่งบอกได้ว่าสินค้า หรือบริการของธุรกิจเรานั้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการ หรือความคาดหวังของลูกค้าได้มากน้อยแค่ไหน โดยความพึงพอใจของลูกค้าสามารถเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ซึ่งความพึงพอใจของผู้ใช้บริการช่วยให้เราสามารถนำมาปรับปรุง และพัฒนาสินค้า หรือบริการให้ดีมากยิ่งขึ้นได้ อีกทั้งยังสามารถทำให้เราสามารถคาดการณ์ถึงการเจริญเติบโตของธุรกิจได้อีกด้วย

3.2 องค์ประกอบของความพึงพอใจ

Millet (2012) กล่าวว่า ความพึงพอใจในการให้บริการ (Satisfactory Service) หรือความสามารถในการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการ เป้าหมายหลักของผู้ปฏิบัติที่ต้องยึดถือไว้เสมอพิจารณาจากองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้

1. การให้บริการอย่างเสมอภาค (Equitable Service) หมายถึง ความยุติธรรมในการให้บริการงานของที่มีฐานคติที่ว่าคนทุกคนเท่าเทียมกัน ดังนั้นผู้ใช้บริการทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกกีดกันในการให้บริการ ผู้ใช้บริการทุกคนจะได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลที่ใช้มาตรฐานการให้บริการเดียวกัน

2. การให้บริการอย่างตรงเวลา (Timely Service) หมายถึง ในการให้บริการจะต้องมองว่าการให้บริการจะต้องตรงเวลา ถ้าไม่มีความตรงเวลาในการให้บริการนั้น อาจทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความไม่พึงพอใจได้

3. การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service) หมายถึง การให้บริการต้องมีจำนวนการให้บริการ และสถานที่ให้บริการอย่างเหมาะสม (The Right Quantity at The Geographical) ซึ่ง Millet เห็นว่าความเสมอภาค หรือการตรงเวลาจะไม่มีความหมายเลยถ้ามีจำนวนการให้บริการที่ไม่เพียงพอ และสถานที่ตั้งที่ให้บริการสร้างความไม่ยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้ใช้บริการ

4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) หมายถึง การให้บริการที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ โดยยึดประโยชน์ของผู้รับบริการเป็นหลักไม่ใช่ยึดความพอใจขององค์กรที่ให้บริการว่าจะให้หรือหยุดบริการเมื่อใดก็ได้

5. การให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service) หมายถึง การให้บริการที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ มีการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ หรือเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้ทรัพยากรเท่าเดิม

โดยผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดของ Millet (2012) มาสร้างกรอบแนวคิดและแบบสอบถามในการวิจัย

3.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

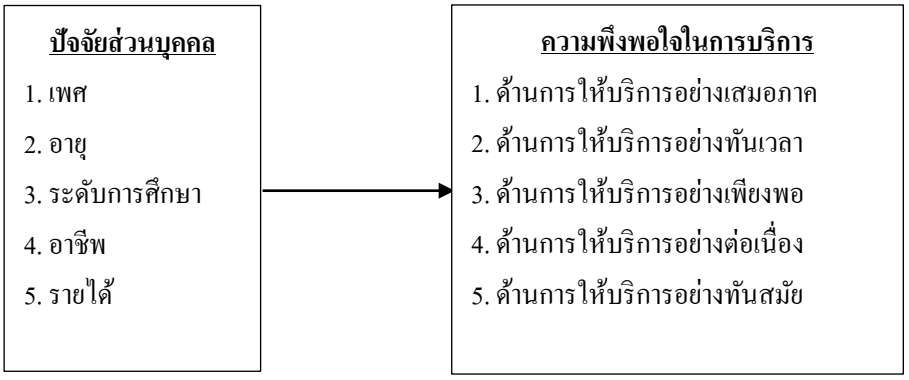

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่มาใช้บริการที่แตกต่างกันจะมีความพึงพอใจที่มีต่อการให้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาแตกต่างกัน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มาใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา จำนวน 21,459,445 คน (กรมเจ้าท่า, 2566) ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Simple size) คำนวณโดยใช้สูตรคำนวณของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างให้มีความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 384 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งได้รวบรวมข้อมูล โดยยึดกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้วสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับคำนิยามที่ค้นคว้าไว้ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล และความพึงพอใจ จากนั้นนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พบว่าค่า IOC ภาพรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.98 เมื่อทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและปรับปรุงข้อคำถามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้จำนวน 30 คน เพื่อนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ด้วยวิธีการของ Cronbach's Alpha Coefficient (1951) ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 ซึ่งเป็นค่าระดับความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้

4.3 การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บข้อมูลจากกรมเจ้าท่า

2. ผู้วิจัยเป็นผู้แจกและติดตามรับแบบสอบถามคืนด้วยตัวเอง

3. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน และนำข้อมูลแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติต่างๆ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่

1.1 ค่าความถี่ และค่าร้อยละ (Frequency and Percentage) เพื่อใช้อธิบายความถี่ และร้อยละของข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อใช้อธิบายข้อมูลระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา

1.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อใช้อธิบายการกระจายของข้อมูลความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา

2. สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

2.1 สถิติ t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง 2 กลุ่ม โดยนำมาใช้ ทดสอบปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ โดยใช้สูตร Independent t-test ที่ระดับความเชื่อมั่นทางสถิติ ร้อยละ 95

2.2 สถิติ F-test ใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA Analysis of Variance) เพื่อทดสอบความแตกต่างปัจจัยส่วนบุคคลที่มีตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ กรณีพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 หรือระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้สูตรตามวิธีของ LSD (Least Significant Difference)

5. ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ประชาชนผู้ใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 53.4 มีอายุระหว่าง 20-30 ปี และ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 23.2 มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 50.5 มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 32.8 และมีรายได้ระหว่าง 25,001-35,00 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.5

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา

2.1 ระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา (ภาพรวม)

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา แยกเป็นรายด้าน

	ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	อันดับ
1.	ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค	3.94	.40	มาก	1
2.	ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา	3.91	.39	มาก	2
3.	ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง	3.86	.41	มาก	4
4.	ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง	3.80	.37	มาก	5
5.	ด้านการให้บริการอย่างทันสมัย	3.88	.36	มาก	3
	รวม	**3.88**	**.34**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นถึงระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา พบว่า ประชาชนผู้ใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา มีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา โดยในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=3.88, S.D.=0.34) เมื่อพิจารณาความพึงพอใจเป็นรายด้าน ลำดับแรก คือ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=3.94, S.D.=0.40) รองลงมา คือ ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=3.91, S.D.=0.39) ด้านการให้บริการอย่างทันสมัย อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=3.88, S.D.=0.36) ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง (ค่าเฉลี่ย=3.86, S.D.=0.41) และด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย=3.80, S.D.=0.37) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่มาใช้บริการ ที่แตกต่างกันจะมีความพึงพอใจที่มีต่อการให้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาแตกต่างกัน ผลปรากฏดังนี้

1. สมมติฐานย่อยที่ 1 เพศของประชาชนผู้ใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาที่แตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาต่างกัน พบว่า ผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนผู้ใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา จำแนกตามเพศ ในภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05 (Sig = .70) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

2. สมมติฐานย่อยที่ 2 อายุของประชาชนผู้ใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาที่แตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาต่างกัน พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาจำแนกตามอายุ โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=.05) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง และด้านการให้บริการอย่างทันสมัย ไม่มีความแตกต่างกัน (Sig=.59, .07, .11, .06) แต่ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=.02)

3. สมมติฐานย่อยที่ 3 ระดับการศึกษาของประชาชนผู้ใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาที่แตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาต่างกัน พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาจำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=.00) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ไม่มีความแตกต่างกัน (Sig=.07) แต่ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง และด้านการให้บริการอย่างทันสมัย มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=.01 .00 .01 และ. 02 ตามลำดับ)

4. สมมติฐานย่อยที่ 4 อาชีพของประชาชนผู้ใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาที่แตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาต่างกัน พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาจำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=.00) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ไม่มีความแตกต่างกัน (Sig=.07) แต่ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง และด้านการให้บริการอย่างทันสมัย มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=.01 .00 .01 และ.02 ตามลำดับ)

5. สมมติฐานย่อยที่ 5 รายได้ของประชาชนผู้ใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาที่แตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาต่างกัน พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาจำแนกตามรายได้ โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=.00) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และเมื่อพิจารณา

เป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง และด้านการให้บริการอย่างทันสมัย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=.00 และ.01 ตามลำดับ)

6. อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา ผู้วิจัยขออภิปรายผลของการวิจัยดังกล่าวโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา

ระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญชภา แจ้งเวชฉาย (2559) ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารรถไฟฟ้า BTS ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการรถไฟฟ้า BTS ในกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก โดยระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาด้านการให้บริการอย่างเสมอภาคมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เนื่องจากบริษัทเรือโดยสารสาธารณะที่วิ่งให้บริการในแม่น้ำเจ้าพระยาให้ความสำคัญในการให้บริการอย่างเสมอภาคไม่มีการเลือกปฏิบัติ โดยเน้นย้ำให้พนักงานประจำเรือให้บริการอย่างซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมาและไม่เรียกร้องผลประโยชน์ใดๆ จากผู้ใช้บริการ รวมถึงมีการอบรมพนักงานประจำเรือในการให้บริการในมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งจากการกระทำดังกล่าวจึงทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจในด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค

ในส่วนของด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เนื่องจากการที่บริษัทเรือโดยสารสาธารณะที่วิ่งให้บริการในแม่น้ำเจ้าพระยายังขาดการเพิ่มเที่ยวเรือวิ่งให้บริการในช่วงเวลาเร่งด่วนจึงทำให้ผู้ใช้บริการรู้สึกว่าต้องใช้เวลาในการรอเรือโดยสารที่นานประกอบกับจำนวนผู้ใช้บริการที่มีจำนวนมากทำให้ขณะใช้บริการบนเรือโดยสารอาจเกิดความแออัดในการใช้บริการ ทำให้บางรายอาจเกิดความไม่พึงพอใจได้ สอดคล้องกับแนวคิด Anderson (1973) ซึ่งให้ความหมายความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเกิดจากความคาดหวังและการรับรู้ของผู้ใช้บริการที่ได้รับจากสินค้าหรือบริการ และยังส่งผลต่อความพึงพอใจ และการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการ ซึ่งความพึงพอใจนั้นจะเกิดได้ต้องทำให้มีความรู้สึกถึงสภาวะจิตที่ปราศจากความเครียด เป็นความรู้สึกของบุคคลในทางบวก หรือเป็นความรู้สึกที่พอใจต่อสิ่งที่ทำให้เกิดความชอบ ความสบายใจ และเป็นความรู้สึกที่บรรลุถึงความต้องการ ซึ่งจากงานวิจัยพบว่าในด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่องที่ยังขาดการเพิ่มเที่ยวเรือในช่วงเวลาเร่งด่วน จนทำให้ผู้ใช้บริการต้องใช้เวลาในการรอเรือโดยสารที่นาน รวมถึงจำนวนผู้ใช้บริการที่มีจำนวนมากทำให้เกิดความแออัดขณะใช้บริการ อาจทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความเครียด และเกิดความรู้สึกด้านลบต่อการให้บริการจนอาจส่งผลทำให้เกิดความไม่พึงพอใจและไม่การกลับมาใช้ซ้ำได้ดังที่ Anderson ได้กล่าวไว้

2. เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านเพศมีผลการวิจัยไม่ตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ปัจจัยด้านอายุในภาพรวมมีผลการวิจัยตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อจำแนกรายด้านพบว่าความพึงพอใจในด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่องมีผลการวิจัยตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ปัจจัยด้านระดับการศึกษาในภาพรวมมีผลการวิจัยตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าความพึงพอใจในด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ด้านการให้บริการ

อย่างทันเวลา ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง และด้านการให้บริการอย่างทันสมัยมีผลการวิจัยตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ปัจจัยด้านอาชีพในภาพรวมมีผลการวิจัยตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ความพึงพอใจในด้านการให้บริการอย่างทันเวลา ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง มีผลการวิจัยตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และปัจจัยด้านรายได้มีผลการวิจัยตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาภรณ์ ผานาค (2563) ได้ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนอำเภอเมืองนครปฐมต่อการใช้บริการรถตู้สาธารณะ ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้าน อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของประชาชนอำเภอเมืองนครปฐมที่แตกต่างกันจะทำให้ระดับความพึงพอใจในการใช้บริการรถตู้สาธารณะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้ให้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาควรมีการจัดเตรียมที่นั่งสำหรับผู้สูงอายุในตำแหน่งที่สะดวกสบายและเข้าถึงง่าย

2. ผู้ให้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา ควรมีการเพิ่มเที่ยวเรือในช่วงเวลาเร่งด่วนหรือในช่วงที่มีผู้โดยสารหนาแน่น

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรศึกษาความพึงพอใจของประชาชนผู้ใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก หรือจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ให้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาและประชาชนผู้ใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

(2) ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของประชาชนผู้ใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา นอกเหนือจากปัจจัยส่วนบุคคล

8. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือดูแลเอาใจใส่ เป็นอย่างดีจากหลาย ๆ ฝ่าย โดยเฉพาะอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผศ.ดร.วิลาสินี จินตลิขิตดี ในการแนะนำ ตรวจแก้ไข ให้ข้อเสนอแนะ ติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง รวมทั้งขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่อำนวยความสะดวกและตอบข้อซักถาม

9. เอกสารอ้างอิง

กรมเจ้าท่า. (2566). *รายงานสถิติข้อมูล ประจำปี 2565.* สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2567, จาก https://md.go.th/wp-content/uploads/2023/08/รายงานประจำปี-65-เล่มสมบูรณ์.pdf?92.

จุฑาภรณ์ ผานาค. (2563). ความพึงพอใจของประชาชนอำเภอเมืองนครปฐมต่อการใช้บริการรถตู้สาธารณะ. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 7*(1), 55-66.

เบญชภา แจ้งเวชฉาย. (2559). *คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารรถไฟฟ้า BTS ในกรุงเทพมหานคร.* สารนิพนธ์ บธ.ม. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

อทิตยา วิมลเมือง. (2562). *ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการของงานบุคลากรคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. รายงานการวิจัย.* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

Anderson, K . B and R. E. Pingry. (1973). *The Learning of Mathematics: The Theory and Practices*. Washington. D. C.: The National Council of Teachers of Mathematics.

Cronbach, L.J. (1951). Coefficient Alpha and the internal Structure of Tests. *Psychometrika, 16*, 297-334

Kotler. (2003). *Marketing Management.* 11th ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

Krejcie, R. V., and Morgan, D. W. (1970) Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

Millet, J.D. (2012). *Management in the publics service: The quest for effective performance.* New York: McGraw-Hill Book Company

การวิเคราะห์คำพิพากษาในคดีหมิ่นประมาทเพื่อตรวจสอบบริบทที่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบทางกฎหมาย

Contextual Analysis of Defamation Judgments: A Legal Element Perspective

นายอธิวัฒน์ อภิรัตน์ธนารัฐ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
E-mail: Athiwat.abh@mail.rru.ac.th
นายอภิชัย วิลาวรรณ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
E-mail: Apichai.wil@mail.rru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้นำเสนอความสำคัญของการพิจารณาบริบทแวดล้อมควบคู่กับการวินิจฉัยถ้อยคำและข้อความที่ใช้ในคดีหมิ่นประมาทเพื่อสร้างความเข้าใจในการใช้ดุลพินิจของศาล ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาในคดีหมิ่นประมาท โดยมุ่งเน้นการตรวจสอบบริบทที่มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการพิจารณาองค์ประกอบของกฎหมายในการวินิจฉัยความผิดฐานหมิ่นประมาทภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 และมาตราอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพิจารณาคดีหมิ่นประมาทไม่ได้จำกัดเฉพาะการพิจารณาถ้อยคำหรือข้อความที่เป็นการใส่ความ แต่ยังต้องคำนึงถึงบริบทสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (1) ถ้อยคำและข้อความ (2) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและผู้เสียหาย (3) สถานการณ์ที่เกิดเหตุและวิธีการเผยแพร่ และ (4) ผู้รับทราบข้อความที่เป็นการใส่ความ นอกจากนี้ การวิเคราะห์บริบทเหล่านี้ยังช่วยให้สามารถประเมินเหตุยกเว้นความผิดตามมาตรา 329 และ 331 ได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น การวิจัยนี้มีประโยชน์ในการพัฒนากระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจแนวทางการวินิจฉัยคดีหมิ่นประมาท และยังเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำและการแสดงออกในพื้นที่สาธารณะ

คำสำคัญ: หมิ่นประมาท, บริบททางกฎหมาย, การใช้ดุลพินิจ, การวินิจฉัย

ABSTRACT

This research highlights the importance of contextual consideration alongside the examination of language and expressions used in defamation cases to enhance understanding of judicial discretion. Aimed at analyzing Supreme Court rulings in defamation cases, this study focuses on examining contexts that influence and relate to the elements of defamation under Section 326 of the Criminal Code and other relevant provisions. The findings indicate that defamation cases require assessment beyond the literal words or statements made; instead, consideration must extend to four critical contextual elements: (1) the specific words used, (2) the relationship between the accused and the plaintiff, (3) the circumstances and methods of dissemination, and

(4) the third party. Furthermore, analyzing these contextual elements facilitates a more precise evaluation of defenses under Sections 329 and 331. This study offers practical benefits to the justice system, especially in developing awareness and understanding for defamation case assessment and serves as an essential guideline for public awareness on responsible language and expression in public spaces.

KEYWORDS: Defamation, Legal Context, Judicial Discretion, Case Assessment

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

การแพร่หลายของสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลให้ปัญหาการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทกลายเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญของประเทศไทย ข้อมูลสถิติการฟ้องคดีหมิ่นประมาทต่อศาลทั่วประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2558 – 2563 พบว่า การดำเนินคดีอาญาในความผิดฐานหมิ่นประมาทมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างเป็นนัยสำคัญทุกปี (Article 19, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยหลายฉบับที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานหมิ่นประมาทในสังคมยุคดิจิทัล เช่น ประเด็นปัญหาความไม่เหมาะสมของบทบัญญัติในปัจจุบันที่ใช้กับการหมิ่นประมาทในสื่อสังคมออนไลน์ (อภิลักษณ์ สุวรรณลิขิต, 2562) นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับการตรวจสอบถ้อยคำและข้อความหมิ่นประมาท (รัชกฤติ อารีราษฎร์, 2561) รวมทั้งการปรับใช้กฎหมายในการวินิจฉัยความผิดฐานหมิ่นประมาท (สุรัสวดี แสนสุข และพลสิทธิ์ จิระสันติมโน, 2560) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสำคัญของกฎหมายหมิ่นประมาทประการหนึ่งว่า การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นแม้จะเป็นการกระทำโดยใช้ถ้อยคำหรือข้อความก็ตาม แต่การวินิจฉัยว่า การกระทำใดจะเข้าองค์ประกอบกฎหมายของความผิดฐานหมิ่นประมาทหรือไม่นั้น ไม่อาจวินิจฉัยโดยคำนึงถึงเพียงถ้อยคำหรือข้อความเพียงเท่านั้น การที่จะวินิจฉัยได้ว่าถ้อยคำหรือข้อความใดเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทจะต้องให้ความสำคัญกับการพิจารณาสถานการณ์และบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับคดีด้วย

ปัญหาดังกล่าวในมุมมองทางกฎหมายย่อมเป็นปัญหาที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อนักกฎหมายซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชน ที่ต้องมีความเข้าใจอย่างถูกต้องว่า การวินิจฉัยองค์ประกอบความผิดฐานหมิ่นประมาทควรต้องให้ความสำคัญกับการพิจารณาบริบทแวดล้อมใดบ้างเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจให้มีความถูกต้อง ดังเห็นได้จากความตอนหนึ่งของคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3073/2565 ซึ่งศาลอธิบายว่า “... นอกจากองค์ประกอบความผิดแล้ว ยังต้องพิเคราะห์ความเกี่ยวข้องของผู้กระทำ ผู้เสียหาย สถานที่เกิดเหตุ ตลอดจนมูลเหตุ และพฤติการณ์แวดล้อมอันเป็นที่มาแห่งการกระทำด้วย ...” แสดงให้เห็นถึงมุมมองของศาลที่ให้ความสำคัญกับบริบทแวดล้อมในการกระทำความผิด

คณะผู้วิจัยจึงพิจารณาว่า หากศึกษาและสังเคราะห์เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับบริบทสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการวินิจฉัยองค์ประกอบกฎหมายในความผิดฐานหมิ่นประมาท ย่อมเป็นประโยชน์แก่นักกฎหมายในการวินิจฉัยความผิดฐานหมิ่นประมาท และเป็นประโยชน์ในการสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชนทั่วไปในการเฝ้าระวังและตรวจสอบถ้อยคำหรือสถานการณ์ที่สุ่มเสี่ยงต่อการกระทำความผิด

ด้วยความคิดดังกล่าว คณะวิจัยจึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบริบทกับองค์ประกอบกฎหมายในความผิดฐานหมิ่นประมาท โดยการวิเคราะห์และจำแนก ถ้อยคำ ข้อความ และบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกา จากนั้นจึงวิเคราะห์และสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบริบทกับองค์ประกอบทางกฎหมายที่มีผลต่อการใช้ดุลพินิจของศาลในการปรับใช้

กฎหมาย เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะในการวินิจฉัยองค์ประกอบกฎหมายควบคู่กับการพิจารณาบริบทสำคัญในความผิดฐานหมิ่นประมาท ซึ่งการศึกษาพบว่า บริบทสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการพิจารณาองค์ประกอบของความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 และ 328 และเหตุยกเว้นความผิดตามมาตรา 329 และ 331 มี 4 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ (1) ถ้อยคำและข้อความ (2) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและผู้เสียหาย (3) สถานการณ์ที่เกิดเหตุและวิธีการเผยแพร่ และ (4) ผู้รับทราบข้อความที่เป็นการใส่ความ การวิจัยนี้จึงบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อวงการกฎหมายในการเพิ่มความเข้าใจในด้านแนวทางการวินิจฉัยคดีหมิ่นประมาท เพื่อให้เกิดการใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) ศึกษาความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326 และมาตราอื่นที่เกี่ยวข้อง

(2) จำแนก ถ้อยคำ ข้อความ และบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกา

(3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบริบทกับองค์ประกอบทางกฎหมายที่มีผลต่อการใช้ดุลพินิจของศาลในการปรับใช้กฎหมายและทำคำวินิจฉัยในความผิดฐานหมิ่นประมาท

(4) นำเสนอข้อเสนอแนะในการวินิจฉัยองค์ประกอบกฎหมายควบคู่กับการพิจารณาบริบทสำคัญในความผิดฐานหมิ่นประมาท

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้มีพื้นฐานจากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาท โดยมุ่งศึกษาประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 และมาตราอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวคำพิพากษาศาลฎีกา เพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งในองค์ประกอบของกฎหมายและบริบทแวดล้อมที่ส่งผลต่อการใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยคดีของศาลในประเทศไทย

ความหมายและองค์ประกอบของความผิดฐานหมิ่นประมาท

การหมิ่นประมาท คือ การแสดงออกหรือกล่าววาจาที่ทำลายชื่อเสียงของบุคคล (เฉลิมศักดิ์ ตรีพนากร, 2542) ความผิดนี้ครอบคลุมการสื่อสารทุกรูปแบบที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือเกียรติยศ โดยต้องเป็นที่รับรู้ของบุคคลอื่น และส่งผลกระทบต่อผู้เสียหายในด้านชื่อเสียงหรือภาพลักษณ์ทางสังคม

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 บัญญัติว่า "ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือ ปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ"

องค์ประกอบทางอาญาของความผิดฐานหมิ่นประมาทอาจจำแนกได้ ดังนี้

(1) ผู้ใด อาจหมายความถึง บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล (สหรัฐ กิติ ศุภการ, 2561)

(2) ใส่ความ หมายถึง การแสดงข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นความจริงหรือความเท็จ (รุ่งระวี สุนทรวีระ, 2560) อาจกระทำโดยผ่านการพูด เขียน หรือแสดงท่าทาง (ฎีกาที่ 2635/2529, 2822/2515) แม้ใช้ถ้อยคำสุภาพแต่ก่อให้เกิดผลเสีย ก็ถือเป็นการหมิ่นประมาท เช่น การกล่าวถึงพฤติกรรมไม่เหมาะสมในการทำงาน (ฎีกาที่ 223/2524, 3086/2522)

(3) ผู้อื่น หมายถึง ผู้ที่ถูกใส่ความหรือผู้เสียหาย อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล แต่ต้องระบุรู้ได้แน่ชัดว่าเป็นผู้ใด (จิตติ ติงศภัทิย์, 2553) การหมิ่นประมาทกลุ่มคนโดยไม่ระบุเจาะจง เช่น กล่าวหาคนในหมู่บ้านว่าเป็นคอมมิวนิสต์ (ฎีกาที่ 1636/2522) ถือว่าไม่มีผู้เสียหาย

(4) บุคคลที่สาม หมายถึง ผู้ที่ไม่ใช่ผู้ใส่ความหรือผู้ถูกใส่ความ (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2556) การกล่าวต่อหน้าผู้เสียหายโดยไม่มีบุคคลอื่นอยู่ด้วยจะไม่ถือเป็นหมิ่นประมาท

นอกจากนี้ ผู้กระทำต้องมีเจตนาในการใส่ความให้บุคคลที่สามรับรู้ แม้ไม่รู้ว่าผลของการกระทำจะทำให้ผู้เสียหายเสียชื่อเสียงหรือไม่ (รุ่งระวี สุนทรวีระ, 2560)

ผู้กระทำจะได้รับโทษหนักขึ้นเมื่อการหมิ่นประมาทถูกเผยแพร่ต่อสาธารณชนอันเข้าลักษณะหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ตามมาตรา 328 เช่น การประกาศในหนังสือพิมพ์ว่าโจทก์ยักยอกทรัพย์พร้อมรูปถ่าย (ฎีกาที่ 2499/2526) อย่างไรก็ตาม การสื่อสารภายในองค์กร เช่น รายงานต่อผู้บังคับบัญชา แม้จะมีผู้เกี่ยวข้องหลายคน แต่ไม่ถือว่าเป็นการโฆษณาต่อประชาชน เนื่องจากเป็นผู้มีสิทธิรับรู้ข้อความตามอำนาจหน้าที่ (ฎีกาที่ 223/2524)

เหตุยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทมีบทบาทสำคัญในการรักษาสมดุลระหว่างเสรีภาพในการแสดงออกและการคุ้มครองชื่อเสียงของบุคคล การกระทำจะไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทหากเข้า 2 กรณีหลัก ดังนี้

1. การแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต (มาตรา 329) แบ่งเป็น 4 พฤติการณ์ คือ 1.1 เพื่อความชอบธรรมป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรมความชอบธรรม 1.2 เจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่ 1.3 ติชมด้วยความเป็นธรรม 1.4 แจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม

ผู้กระทำต้องสามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นการกระทำโดยสุจริตและเข้าเงื่อนไขพฤติการณ์ตามกฎหมาย หากไม่สามารถพิสูจน์ได้ ผู้กระทำจะไม่หลุดพ้นความผิด (รุ่งระวี สุนทรวีระ, 2560)

2. การแสดงความคิดเห็นในกระบวนการพิจารณาคดี (มาตรา 331) คู่ความหรือทนายความสามารถแสดงความคิดเห็นเพื่อปกป้องสิทธิของตนในกระบวนการยุติธรรม โดยไม่ถือว่าเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท เช่น การแถลงการณ์ในคดีฟ้องหย่า (ฎีกาที่ 1590/2521) หรือการแก้อุทธรณ์ (ฎีกาที่ 1974/2500)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รัชกฤติ อารีราษฎร์ (2561) ทำการศึกษาและจำแนกข้อความที่เข้าข่ายหมิ่นประมาทบนสื่อสังคมออนไลน์ ให้ข้อเสนอแนะว่าการวิเคราะห์ว่าข้อความว่าเข้าข่ายหมิ่นประมาทหรือไม่ ต้องดูองค์ประกอบหลายอย่าง บางกรณีข้อความน่าจะเข้าข่ายหมิ่นประมาท แต่ศาลตัดสินว่าไม่เป็นหมิ่นประมาท สอดคล้องกับ สุรัสวดี แสนสุข และพลสิทธิ์ จิระสันติมโน (2560) ที่เสนอแนะให้พิจารณาถึงบริบทและสถานการณ์ก่อนจึงจะวินิจฉัยความผิดฐานหมิ่นประมาทได้อย่างถูกต้อง

ผลการศึกษาข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า การให้ความสำคัญเพียงถ้อยคำหรือข้อความอาจไม่เพียงพอสำหรับการพิจารณาองค์ประกอบความผิดฐานหมิ่นประมาท คณะวิจัยจึงเห็นพ้องกันว่า การศึกษาบริบทที่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบทางกฎหมายในความผิดฐานหมิ่นประมาทจึงมีความสำคัญยิ่ง ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นสำหรับการวินิจฉัยความผิดฐานหมิ่นประมาท

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษากฎหมาย แนวคิด และคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาท วิเคราะห์หาบริบทที่มีผลต่อการทำคำวินิจฉัยของศาลในความผิดฐานหมิ่นประมาท รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างบริบทสำคัญและองค์ประกอบทางกฎหมาย เพื่อนำเสนอแนวคิดในการพิจารณาบริบทสำคัญที่มีผลต่อการทำวินิจฉัยความผิดฐานหมิ่นประมาท มีรายละเอียดการวิจัยดังนี้

4.1 รวบรวมและศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี การปรับใช้กฎหมาย และการตีความกฎหมายอาญาฐานหมิ่นประมาทจากหนังสือ ตำรา บทความในวารสารวิชาการ คำพิพากษาศาลฎีกา รวมทั้งข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.2. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

(1) วิเคราะห์เอกสารที่รวบรวมได้โดยใช้การวิเคราะห์เชิงกฎหมาย เพื่อทำความเข้าใจความผิดฐานหมิ่นประมาท ทั้งในส่วนขององค์ประกอบกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326, 328 และเหตุยกเว้นความผิดตามมาตรา 329 และ 331

(2) วิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกา โดยจำแนกแจกแจง ถ้อยคำ ข้อความ และบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานหมิ่นประมาทที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกา ทั้งในส่วนบริบทแวดล้อมที่ทำให้การกระทำเป็นความผิด และบริบทแวดล้อมที่เป็นเหตุยกเว้นให้การกระทำไม่เป็นความผิด จากนั้นนำข้อมูลถ้อยคำและบริบทแวดล้อมที่ได้จากการวิเคราะห์มาจัดกลุ่มเพื่อให้ได้บริบทสำคัญจากคำพิพากษา ดังแสดงตัวอย่างในตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 แสดงตัวอย่างการแจกแจงและจัดกลุ่ม ถ้อยคำ และบริบทแวดล้อมจากการวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกา

ลำดับ	หมายเลขคดี	โจทก์	จำเลย	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กล่าวหา/ผู้ถูกกล่าวหา	เนื้อหา คำพูด ข้อความ	วิธีการเผยแพร่ / สถานการณ์ที่เกิดเหตุ	ผู้รับสาร	ข้อยกเว้น	ผลคำพิพากษา
1	782/2524	นาย ก	นิติบุคคล ประเภทบริษัท /บรรณาธิการผู้พิมพ์และโฆษณา / ผู้จัดการจำหน่ายหนังสือพิมพ์	ไม่มีความสัมพันธ์กัน	เสี่ยบ้าคาม / เซ็คเด้ง	หนังสือพิมพ์	ผู้อ่านทั่วไป	ไม่เข้าข้อยกเว้น	มีความผิด
2	2813/2559	ตำรงตำแหน่งผู้บังคับการกองบังคับการตำรวจ	พิธีกรจัดรายการวิเคราะห์ข่าวถ่ายทอดสดทางสถานีโทรทัศน์	ไม่มีความสัมพันธ์กัน	บ่อนรัชดามีนายพลตำรวจสี่คนเข้ามาเกี่ยวข้อง	ถ่ายทอดทางโทรทัศน์	ประชาชนทั่วไป	เข้าข้อยกเว้น	ไม่มีความผิด

ตารางที่ 2 แสดงตัวอย่างการแจกแจงและจัดกลุ่ม ถ้อยคำ และบริบทที่เป็นเหตุยกเว้นความผิดจากคำพิพากษาศาลฎีกา

มาตรา	บริบท	หมายเลขคดี
329(1)	-ปรึกษาให้ช่วยหาทางแก้ไขปัญหา -ความเข้าใจโดยสุจริตของผู้กระทำ	2542/2554 11119/2558 10034/2555
329(2)	-รายงานข้อเท็จจริงต่อผู้บังคับบัญชา -รายงานข้อเท็จจริงเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานของตน	223/2524 3269/2533
329(3)	-ทำให้ข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์สาธารณะปรากฏ -ไม่มีความโกรธเคืองกันมาก่อน -เป็นเรื่องที่ประชาชนควรรู้ -ข้อความมีมูลความจริง -เพื่อให้ประชาชนต่อต้านการกระทำที่เห็นว่าไม่ถูกต้องตามกฎหมายมีความไม่ชอบมาพากล -เป็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ ไม่ได้ปั้นแต่งขึ้นเอง -ความเกี่ยวข้องของผู้กระทำและผู้เสียหาย สถานที่เกิดเหตุ มูลเหตุและพฤติการณ์แวดล้อม -ผู้เสียหายเป็นบุคคลตำแหน่งสำคัญที่อยู่ในสายตาประชาชน -ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาในความสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสมของข้าราชการ	2813/2559 8511/2554 4563/2544 3546/2558 1861/2561 406/2567 4815/2546
	<u>ไม่เข้าเหตุยกเว้น</u> -ไม่ใส่ใจตรวจสอบข้อเท็จจริง -มีวิธีการร้องเรียนหลายวิธี โดยไม่ต้องละเมิดสิทธิบุคคลอื่น	14169/2557 13622/2555
329(4)	- โฆษณาข้อความเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในการประชุมซึ่งตรงข้อความที่บันทึกไว้ในรายงานการประชุม - ข้อความที่ตรงกับคำฟ้อง/คำคู่ความ ไม่มีข้อความนอกเหนือจากนั้น - รายงานข่าวข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับข้อหาความผิดที่ถูกฟ้อง	2976/2522 6483/2531 3654/2543
331	- จำเป็นต้องกล่าวในคำฟ้อง/คำคู่ความเพื่อเข้าใจความหมายได้ชัดเจน - จำเป็นต้องกล่าวในคำคู่ความเพื่อพิสูจน์ความจริง	1055/2514 1590/2521 6483/2531 3963/2529 7134/2557

(3) สังเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างบริบทสำคัญกับองค์ประกอบทางกฎหมายที่มีผลต่อการใช้ดุลพินิจในการปรับใช้กฎหมายและทำคำวินิจฉัยของศาล

4.3 นำเสนอข้อเสนอแนะในการวินิจฉัยองค์ประกอบกฎหมายควบคู่กับการพิจารณาบริบทสำคัญสำหรับวินิจฉัยคดีหมิ่นประมาท

นำผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาใช้เป็นข้อมูลนำเสนอข้อเสนอแนะการวินิจฉัยองค์ประกอบกฎหมายควบคู่กับการพิจารณาบริบทสำคัญที่สอดคล้องกับแนวทางการปรับใช้และวินิจฉัยความผิดฐานหมิ่นประมาทของศาล

5. ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกา และสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบริบทกับองค์ประกอบทางกฎหมาย พบว่า บริบทแวดล้อมซึ่งเป็นพฤติการณ์ในคดีหมิ่นประมาทที่ศาลให้ความสำคัญในการนำมาพิจารณาประกอบกับองค์ประกอบของกฎหมายตามมาตรา 326 และ 328 และเหตุยกเว้นความผิดตามมาตรา 329 และ 331 เพื่อใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยว่า การกระทำใดเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทหรือไม่ สามารถจัดกลุ่มเป็นบริบทสำคัญได้ 4 กลุ่ม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบทางกฎหมาย ดังนี้

(1) ถ้อยคำและข้อความ เป็นบริบทสำคัญในการพิจารณาองค์ประกอบกฎหมายคำว่า ใส่ความ ว่าเป็นข้อความที่ยืนยันข้อเท็จจริง หรือเป็นการพูดหาเหตุร้าย กล่าวหาเรื่องร้ายให้ผู้อื่น และยังมีความสำคัญในการพิจารณาองค์ประกอบคำว่า โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง โดยศาลจะใช้ดุลพินิจพิจารณาว่า เนื้อหาของถ้อยคำหรือข้อความเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงใดข้อเท็จจริงหนึ่งที่ทำให้ผู้ถูกใส่ความเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังหรือไม่ ในกรณีถ้อยคำหรือข้อความอาจสื่อความหมายว่ามีความประพฤติไม่ดีย่อมทำให้ผู้ถูกใส่ความเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังอยู่ในตัวถ้อยคำหรือข้อความเอง เช่น คำว่า “กะหรี่” ((คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2371/2522) ที่หมายความว่าเป็นหญิงโสเภณีหรือหญิงค้าประเวณี, คำว่า “โกงบ้านโกงเมือง” (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 445/2522) ที่หมายความว่าเป็นคนทุจริตต่อหน้าที่ราชการ เป็นต้น กรณีดังกล่าวข้างต้น ศาลอาจวินิจฉัยโดยมุ่งพิจารณาถ้อยคำและข้อความเป็นสำคัญได้ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ถ้อยคำและข้อความที่มีความหมายในทางหมิ่นประมาท

ที่	ถ้อยคำ/วลี	เลขคำพิพากษาศาลฎีกา	ที่	ถ้อยคำ/วลี	เลขคำพิพากษาศาลฎีกา	ที่	ถ้อยคำ/วลี	เลขคำพิพากษาศาลฎีกา	ที่	ถ้อยคำ/วลี	เลขคำพิพากษาศาลฎีกา
1	พระวัดนี้ทุศีล ขี้เมาหยำเป	448 / 2489	14	โกงแม้กระทั่งเงินสวัสดิการของออฟฟิสบอย และคนถูบ้าน โจทก์มีเหลี่ยมโกงและ	1203/2520	27	แม่ผัวเฮงซวย ลูกสะใภ้มึงซ้อนทำยรถมอเตอร์ไซด์ ผู้ชายขึ้นโรงแรม ลูกสะใภ้	3803/2533	40	ใช้เวลาราชการไปสะสางเรื่องส่วนตัวเข้าจรดเย็น	3717/2547
2	อิร้อยควย อิดอกทอง	1442 / 2495	15	กะหรี่ที่ดิน	2371 / 2522	28	กระทำการไม่เหมาะสมกับที่เป็นตำรวจชั้นผู้ใหญ่ พาคนรักของจำเลยไปในทางชู้สาว	6175/2533	41	เจ้าหนี้ของโจทก์ร่วมนำประกาศจับโจทก์ร่วม กับสำเนาหมายจับไปปิดประกาศ	6877/2552
3	โกง	1203 / 2502	16	เป็นคนโกงบ้านโกงเมือง	445 / 2522	29	ผู้เสียหายชอบพาตำรวจมาจับชาวบ้านและหากินกับตำรวจ	1034/2533	42	เงินที่นำมาทอดกฐินที่วัดเมื่อปีที่แล้ว ไม่ใช่เงินส่วนตัว เป็นเงินของรัฐบาลที่นำมาให้วัดละ 20,000 บาท แต่ ส.ส. นำมา	14086/2555
4	เป็นญาติกันรักใคร่กันในทางชู้สาว นอนกอดจูบและได้เสียกัน	380 / 2503	17	จ่ายเช็คจำนวนเงิน 1 ล้านบาท ให้แก่ธนาคาร ถึงกำหนดปรากฏว่าเช็คไม่มีเงิน	407 / 2523	30	อาศัยตำแหน่งหน้าที่นำเงินส่วนกลางของวัดไปซื้อที่ดินให้น้องชายและหลานชาย	3824/2536	43	สุบหนองน้ำสาธารณะผนวกเข้ากับที่ตัวเองอย่างหน้าด้านที่สุด	1326/2555
5	หนายความเป็นนกสองหัว เหยียบเรือสองแคม เป็นมวยล้ม	295 / 2505	18	ไอ้เสี่ยบ้ากาม	782 / 2524	31	เบี้ยวค่าเฟอร์นิเจอร์	1068 / 2537	44	โจทก์ร่วมมานั่งเฝ้าจำเลยที่ห้องทุกคืน จนต้องไปนอนที่อื่นและมาเฝ้าตั้งแต่เช้า มาเฝ้า	5172/2557
6	ผู้พิพากษาได้ร่วมรับประทานเลี้ยงกับโจทก์ ซึ่งตัดสินให้	1124/2507	19	ไม่อุทิศเวลาให้ราชการ	223 / 2524	32	อี คนนี้ หน้าแย่งผัวฉัน เอาผัวฉันไปกกกอดนอนด้วยกัน	3725/2538	45	มึงโกงกู	1199/2557
7	คนขายชาติ	990 / 2508	20	เป็นข้าราชการที่เลว คดในข้องอในกระดูก ฉ้อราษฎร์บัง	3316/2525	33	ยักยอก ตามตัวไม่พบ	79/2537	46	แกนนำ	16275/2557
8	นายกกินเนื้อของนายเนี้ยววันละ 8 กิโล	2296 / 2514	21	มีนิสัยชอบวางอำนาจบาตรใหญ่ มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย และใช้อำนาจ	526 / 2525	34	มึงเป็นเมียน้อยสารวัตรส. อย่ามาทำใหญ่ให้กู้เห็นนะ	97/2541	47	อีเฒ่าหัวหงอก และ มึง	8752/2558
9	ลักเป็ด	2021 / 2517	22	ถ่ายโจทก์โดยมีข้อความภาษาอังกฤษกำกับแปลเป็นภาษาไทยว่า โจทก์เป็นหนี้	2272/2527	35	มีปัญหาครอบครัว ทะเลาะเบาะแว้งกัน	4301 / 2541	48	กล่าวต่อหน้าลูกจ้างนั้นว่า ลูกหนี้ขี้โกง	3757 / 2564
10	เป็นคนสำเพ็งคนไม่ดี 5 ผัว 6 ผัว	621/2518	23	เหตุไฉนรัฐมนตรี...จึงพูดบิดเบือนความจริง เรื่องศาลากลาง สนามกีฬา ทำไมไม่พูดเรื่องกัญชาข้อหาฉกรรจ์	1808-09/2531	36	โจทก์มีปัญหาในครอบครัว ทะเลาะเบาะแว้งกัน มีปัญหากับพนักงานในสาขาถึงได้ถูกย้าย	4301/2541	49	โจทก์เป็นคนมีความประพฤติไม่ดีเป็นคนเห็นแก่ตัว นอกใจภริยา ชอบเอาเปรียบคนอื่นเป็นคนชั่ว	3242/2566
11	อีสาวกันและ	1348 / 2519	24	เป็นผู้อำนวยการที่ไม่มีประสิทธิภาพ ขาดสติปัญญาความสามารถ มีเจตนาทำลายศีลธรรมอันดี สร้าง	3889/2531	37	ผู้จัดการทั่วไปขาดการเรียนรู้ทำงานไม่เป็น ลิดรอนสิทธิอำนาจในการบริหารงานของหัวหน้าแผนก ทำให้พนักงาน	295/2541	50	โจทก์เป็นนักประชาธิปไตยหรือนักเคลื่อนไหวที่รับเงินสนับสนุนจากต่างประเทศเพื่อดำเนินการให้มีการแบ่งแยก	976/2567 (ประชุมใหญ่)
12	เป็นนายทุนขุดรีดถึงขนาดถูกสอบสวนเป็นภัยสังคม	246-247 / 2520	25	ทำงานไม่มีความรับผิดชอบ ทำงานฝืนระเบียบก่อให้เกิด	5080/2531	38	โจทก์ขัดขืนและไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา	7435/2541			
13	เป็นเมียน้อย	472 / 2520	26	โจทก์ร่วมรู้เห็นในการทุจริตยักยอกเงินของทางราชการ	373/2532	39	มีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับจำเลยแล้วขอเงินรถยนต์ และโทรศัพท์มือถือจากจำเลย ทั้ง	3252/2543			

ในกรณีที่ถ้อยคำหรือข้อความมิได้สื่อความหมายในทางที่ไม่ดี จะวินิจฉัยโดยให้ความสำคัญแต่ถ้อยคำหรือข้อความอย่างเดียวไม่ได้ ต้องพิจารณาบริบทสำคัญในกลุ่มอื่นประกอบการใช้ดุลพินิจด้วย เช่น ข้อความว่า “ผู้เสียหายไปร่วมรับประทานเลี้ยงกับโจทก์ที่ร้านข้างศาล” (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1124/2507) ซึ่งมิได้สื่อความหมายในทางไม่ดีโดยตัวข้อความเอง แต่เมื่อพิจารณาร่วมกับบริบทเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและผู้เสียหาย โดยผู้เสียหายเป็นผู้พิพากษา ผู้กระทำมีความสัมพันธ์เป็นจำเลยที่ผู้เสียหายตัดสินให้แพ้คดี จะสื่อความหมายได้ว่า ผู้พิพากษาไปร่วมรับประทานเลี้ยงกับโจทก์ที่ถูกตัดสินให้ชนะคดี เป็นการใส่ความว่า ผู้เสียหายมีความประพฤติไม่เป็นกลาง เป็นต้น

(2) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและผู้เสียหาย เป็นบริบทที่สามารถนำมาพิจารณาประกอบกับถ้อยคำหรือข้อความเพื่อวินิจฉัยว่า ถ้อยคำหรือข้อความนั้นเป็นการพูดหาเหตุร้ายหรือกล่าวหาเรื่องร้าย อันเป็นการมุ่งใส่ความผู้อื่นหรือไม่ เช่น กรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3073/2565 คดีนี้ ผู้กระทำและผู้เสียหายเป็นญาติซึ่งมีเรื่อง

ทะเลาะโกรธเคืองกันมาก่อน ศาลวินิจฉัยว่า จำเลยกล่าวว่า "ไอ้สันดานหมา" เป็นการด่าผู้ร้อง (ผู้เสียหาย) อันเนื่องมาจากความรู้สึกไม่พอใจผู้ร้อง ไม่ได้มีความมุ่งหมายถึงความประพฤติของผู้ร้องว่าเป็นคนมีอุปนิสัยที่ไม่ดีมาแต่กำเนิด ซึ่งจากคำวินิจฉัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ศาลวินิจฉัยถ้อยคำ "ไอ้สันดานหมา" ว่ามิใช่เป็นการใส่ความให้ร้ายผู้เสียหาย ตามความรู้สึกนึกคิดของบุคคลธรรมดา โดยศาลได้นำบริบทในส่วนความสัมพันธ์ที่โกรธเคืองกันในหมู่ญาติระหว่างผู้กระทำและผู้เสียหายอันเป็นสาเหตุที่ผู้กระทำกล่าวถ้อยคำนั้นมาประกอบการวินิจฉัยว่าถ้อยคำที่กล่าวเป็นการด่าทอไม่ได้มุ่งหมายให้เป็นการพูดหาเหตุร้ายว่าผู้เสียหายมีนิสัยไม่ดีอันเป็นการใส่ความผู้เสียหาย

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและผู้เสียหายยังมีความสำคัญในการพิจารณาองค์ประกอบคำว่า ผู้อื่น ซึ่งหมายถึงผู้ที่ถูกใส่ความที่ต้องสามารถระบุตัวได้ว่าหมายถึงใคร โดยความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและผู้เสียหายที่บุคคลที่สามซึ่งเป็นผู้รับทราบข้อความได้รับรู้มาก่อน อาจทำให้บุคคลที่สามสามารถระบุทราบได้ว่าบุคคลที่ถูกใส่ความนั้นหมายถึงผู้ใด เช่น กรณีบุคคลที่สามซึ่งเป็นผู้รับทราบข้อความรับรู้มาก่อนว่า คู่กรณีที่ผู้กระทำมีเหตุโกรธเคืองอยู่คือผู้เสียหาย บุคคลที่สามนั้นย่อมอนุมานได้ว่าถ้อยคำหมิ่นประมาทสื่อถึงบุคคลใด ดังเช่นที่ปรากฏข้อเท็จจริงในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3877/2565 ผู้กระทำใส่ความผู้เสียหายซึ่งเป็นเพื่อนบ้านที่ผู้กระทำโกรธเคืองมาตลอดด้วยสาเหตุที่ว่า ผู้เสียหายมาซื้อที่ดินแปลงที่ผู้กระทำต้องการซื้อ ผู้กระทำจึงโพสต์ข้อความหมิ่นประมาทในแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กโดยไม่ได้ระบุชื่อผู้ถูกใส่ความไว้โดยตรง แต่พยานที่เป็นคนหมู่บ้านเดียวกันกับผู้กระทำและผู้เสียหายอันเป็นบุคคลที่สามเมื่อเห็นข้อความและภาพที่ผู้กระทำโพสต์แล้วเข้าใจได้ทันทีว่าหมายถึงผู้เสียหาย

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและผู้เสียหายที่พบจากการศึกษา ได้แก่ คนในครอบครัว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7301/2559) ญาติ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3073/2565) เพื่อนร่วมงาน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 223/2524, 6310/2539) ผู้ร่วมโครงการวิจัย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11118/2558) เพื่อนบ้าน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3877/2565) เจ้าหนี้และลูกหนี้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2272/2527) ผู้ให้และผู้รับการให้ทรัพย์สิน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 576/2550) ผู้พิพากษาและคู่ความในคดี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1124/2507) พยานในคดีที่ผู้เสียหายเป็นคู่ความ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 249/2510) ความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกันมาก่อน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5172/2557) นอกจากนี้ยังพบว่า การที่ผู้กระทำมีความสัมพันธ์กับผู้เสียหายในลักษณะเป็นคู่กรณีที่มีความไม่พอใจ ความขัดแย้ง หรือโกรธเคืองกันมาก่อน เป็นบริบทที่ศาลให้ความสำคัญในการใช้ประกอบการวินิจฉัย ซึ่งมีการกล่าวถึงในคำพิพากษาบางคดี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2813/2559, 3073/2565) และศาลยังใช้ประกอบการพิจารณาเหตุยกเว้นความผิดตามมาตรา 329 เช่น การโกรธเคืองหรือไม่เคยโกรธเคืองกันมาก่อนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ใช้ประกอบการวินิจฉัยเหตุยกเว้นความรับผิดเรื่องติชมด้วยความเป็นธรรม ตามมาตรา 329 (3) (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2813/2559)

(3) สถานการณ์ที่เกิดเหตุและวิธีการเผยแพร่ เป็นบริบทสำคัญในการพิจารณาว่า การกระทำเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามมาตรา 326 หรือหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา มาตรา 328 ซึ่งเป็นการเผยแพร่ข้อความหมิ่นประมาทต่อสาธารณชน เช่นที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3877/2565, 406/2567, 418/2567) สื่อสิ่งพิมพ์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 782/2524, 4998/2558, 319/2560) ถ่ายทอดทางโทรทัศน์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2813/2559) แถลงข่าวต่อสื่อมวลชน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3462/2560) ปิดประกาศ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6877/2552, 20106/2556) แผ่นปลิวโฆษณา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 13622/2555) หนังสือแจกจ่าย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10034/2555) นอกจากนี้ ยังใช้ประกอบการพิจารณาเหตุยกเว้นความผิด ตาม

มาตรา 331 ในกรณีการกล่าวในคำฟ้องเพื่ออธิบายหรือพิสูจน์ข้อเท็จจริงในกระบวนพิจารณาคดีในศาล (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7134/2557)

(4) ผู้รับทราบข้อความที่เป็นการใส่ความ ซึ่งมีฐานะเป็นบุคคลที่สามในองค์ประกอบกฎหมาย ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับทราบข้อความกับผู้กระทำหรือผู้เสียหาย เป็นบริบทที่ช่วยประกอบการวินิจฉัยองค์ประกอบกฎหมาย คำว่า ผู้อื่น ซึ่งหมายถึงผู้เสียหายที่ถูกใส่ความ โดยพิจารณาว่า ผู้รับทราบข้อความกับผู้กระทำหรือผู้เสียหายมีความสัมพันธ์ลักษณะหนึ่งลักษณะใดกันมาอันทำให้สามารถระบุทราบได้ว่าข้อความที่ใส่ความนั้นกล่าวถึงตัวผู้เสียหาย เช่น กรณีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3877/2565 ผู้กระทำโพสต์ข้อความหมิ่นประมาทในแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กโดยไม่ได้ระบุชื่อผู้ถูกใส่ความไว้โดยตรง พยานซึ่งเป็นผู้รับทราบข้อความมีความสัมพันธ์เป็นคนหมู่บ้านเดียวกันและรู้เรื่องความไม่พอใจกันของผู้กระทำและผู้เสียหาย เห็นข้อความแล้วสามารถเข้าใจได้ทันทีว่าหมายถึงผู้เสียหาย

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับทราบข้อความกับผู้กระทำยังใช้ประกอบการพิจารณาเหตุยกเว้นความผิดตามมาตรา 329 (1) เช่น ผู้กระทำมีความสัมพันธ์เป็นลูกบ้านที่อยู่ภายใต้การปกครองของผู้รับทราบข้อความซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงมาขอคำปรึกษาให้ช่วยหาทางแก้ไขปัญหา ถือเป็นการแสดงข้อความโดยสุจริตเพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2542/2554) และมาตรา 329 (2) เช่น รายงานข้อเท็จจริงต่อผู้รับทราบข้อความที่มีความสัมพันธ์เป็นผู้บังคับบัญชาจึงเป็นการกระทำโดยสุจริตในฐานะเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 223/2524, 3269/2533)

นอกเหนือจากนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับทราบข้อความกับผู้เสียหาย ยังเป็นปัจจัยประกอบการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาความเสียหาย ซึ่งส่งผลต่อการกำหนดโทษในคดีอาญาหรือค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่ง หากผู้รับทราบข้อความกับผู้เสียหายมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันและจำนวนผู้รับทราบข้อความมีจำนวนน้อย ถือว่าความเสียหายไม่ร้ายแรง ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4301/2541 ศาลนำความสัมพันธ์และจำนวนผู้รับทราบข้อความมาประกอบการวินิจฉัยว่า จำเลยกล่าวข้อความหมิ่นประมาทโจทก์ต่อญาติของโจทก์เพียงคนเดียว และข้อความหมิ่นประมาทก็มิได้ทำให้โจทก์เสียหายมากมายนัก นับว่าเป็นการกระทำความผิดที่มีลักษณะไม่ร้ายแรง

คณะวิจัยนำผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบริบทสำคัญกับองค์ประกอบทางกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้นมาพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะในการวินิจฉัยองค์ประกอบของกฎหมายควบคู่กับการพิจารณาบริบทสำคัญ โดยให้คำแนะนำว่าองค์ประกอบทางกฎหมายในความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาทแต่ละองค์ประกอบและเหตุยกเว้นความผิด มีบริบทสำคัญใดที่ต้องคำนึงถึงและนำมาพิจารณาควบคู่กันบ้าง ดังแสดงในตารางที่ 4 และตารางที่ 5

ตารางที่ 4 บริบทในคดีที่ควรพิจารณาประกอบการวินิจฉัยองค์ประกอบของกฎหมายในความผิดฐานหมิ่นประมาท

องค์ประกอบมาตรา 326 328	บริบทที่ควรพิจารณา
ผู้ใด	
ใส่ความ	ถ้อยคำและข้อความ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและผู้เสียหาย
ผู้อื่น	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและผู้เสียหายที่บุคคลที่สามได้รับรู้มาก่อน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับทราบข้อความกับผู้กระทำหรือผู้เสียหาย
ต่อบุคคลที่สาม / ด้วยการโฆษณา	สถานการณ์ที่เกิดเหตุและวิธีการเผยแพร่
โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง	ถ้อยคำและข้อความ

ตารางที่ 5 บริบทในคดีที่ควรพิจารณาประกอบการวินิจฉัยเหตุยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท

เหตุยกเว้นความผิด มาตรา 329 331	บริบทที่ควรพิจารณา
329 (1) ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับทราบข้อความกับผู้กระทำหรือผู้เสียหาย
329 (2) เจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับทราบข้อความกับผู้กระทำหรือผู้เสียหาย
329(3) ติชมด้วยความเป็นธรรม	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและผู้เสียหาย
329(4) แจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการโดยเปิดเผยในศาลหรือที่ประชุม	
331 คู่ความแสดงข้อความในกระบวนพิจารณาคดีในศาล	สถานการณ์ที่เกิดเหตุและวิธีการเผยแพร่

7. อภิปรายผล

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาในคดีหมิ่นประมาท โดยเน้นการตรวจสอบบริบทที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทางกฎหมายภายใต้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326 และมาตราอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบริบทสำคัญกับองค์ประกอบทางกฎหมาย ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของบริบทในกระบวนการพิจารณาคดี ซึ่งมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจใช้ดุลพินิจของศาลในความผิดฐานหมิ่นประมาท

การศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์โดยการจำแนกถ้อยคำ ข้อความ และบริบทที่เกี่ยวข้องกับคดีหมิ่นประมาทอย่างชัดเจน การวิเคราะห์บริบทแสดงให้เห็นว่า ศาลมิได้พิจารณาเพียงเนื้อหาของถ้อยคำหรือข้อความที่ใส่ความเท่านั้น แต่ให้ความสำคัญกับบริบทที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำและข้อความ อันได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและผู้เสียหาย สถานการณ์ที่เกิดเหตุและวิธีการเผยแพร่ และผู้รับทราบข้อความที่เป็นการใส่ความ การวิจัยนี้จึงสามารถช่วยเพิ่มความเข้าใจในแนวทางการวินิจฉัยคดีหมิ่นประมาท และเสนอแนวทางในการวินิจฉัยองค์ประกอบของกฎหมายควบคู่กับการพิจารณาบริบทสำคัญในคดีหมิ่นประมาทเพื่อให้เกิดการใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ดี การวิจัยนี้นำเสนอบริบทสำคัญที่มีผลต่อการใช้ดุลพินิจของศาลจากการวิเคราะห์คำพิพากษาแล้วสังเคราะห์องค์ความรู้ในภาพรวม คณะวิจัยพบว่าการวินิจฉัยในแต่ละคดีอาจมีบริบทอื่นที่ปรากฏเฉพาะคดี

และมีผลต่อการใช้ดุลพินิจของศาล จึงควรมองข้อเท็จจริงแวดล้อมทั้งหมดในคดีเพื่อความรอบคอบในการใช้ดุลพินิจด้วย

งานวิจัยนี้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการวิเคราะห์บริบทควบคู่กับการพิจารณาองค์ประกอบทางกฎหมายในการวินิจฉัยคดีหมิ่นประมาท องค์ความรู้และข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้ ไม่เพียงช่วยเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับแนวทางการพิจารณาคดีที่ให้ความสำคัญกับบริบทและความสัมพันธ์ระหว่างผู้เกี่ยวข้อง แต่ยังเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในการสร้างความตระหนักรู้และเฝ้าระวังคำพูดที่อาจพาดพิงถึงบุคคลอื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เสริมสร้างความเข้าใจให้แก่นักกฎหมายในการวินิจฉัยคดีหมิ่นประมาท โดยเฉพาะการพิจารณาบริบทที่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบกฎหมายเพื่อให้เกิดการใช้ดุลพินิจอย่างเหมาะสม

(2) หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมหรือสถาบันการศึกษาสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้พัฒนากลยุทธ์ป้องกันการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ผ่านการให้ความรู้ด้วยสื่อประชาสัมพันธ์หรืออบรมแก่ประชาชน

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) วิจัยต่อยอดเพื่อพัฒนาเครื่องมือที่ช่วยในการตรวจจับและประเมินข้อความที่อาจเข้าข่ายหมิ่นประมาท

(2) วิจัยเปรียบเทียบกฎหมายในประเทศต่าง ๆ ในประเด็นเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาลในการพิจารณาบริบทในคดีหมิ่นประมาท เพื่อนำแนวทางมาปรับใช้กับการพิจารณาบริบทในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

จิตติ ติงศภัทิย์. (2553). *กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

เฉลิมศักดิ์ ตรีพนากร. (2542). การกระทำความผิดโดยวาจา : ศึกษากรณีขอบเขตความรับผิดและสภาพบังคับของความผิดฐานหมิ่นประมาท [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2556). *หลักกฎหมายอาญา ภาคความผิด*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

รัชกฤต อารีราษฎร์. (2561). *การจำแนกข้อความเข้าข่ายหมิ่นประมาทบนสื่อสังคมออนไลน์*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

รุ่งระวี สุนทรวีระ. (2560). *การดำเนินคดีอาญาฐานหมิ่นประมาทเพื่อยับยั้งการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].

สหรัฐ กิติ ศุภการ. (2561). *หลักและคำพิพากษา กฎหมายอาญา*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

สุรัสวดี แสนสุข และพลสิทธิ์ จิระสันติมโน. (2560). ข้อสังเกตเบื้องต้นเกี่ยวกับหมิ่นประมาทและดูหมิ่นในกฎหมายอาญา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 8.*

อภิลักษณ์ สุวรรณลิขิต. (2562). *ปัญหาการดำเนินคดีหมิ่นประมาททางสื่อออนไลน์* [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม].

บทบาทของสื่อสังคมออนไลน์กับการเลือกตั้งในยุคดิจิทัล

The Role of Social Media and Elections in the Digital Age

ร้อยตรี ภัทรกร จันทร์เทศ
หลักสูตรรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail: S66563825006@ssru.ac.th
รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา ศรีสอน
อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองการปกครอง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail: wijittra.sr@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัลในปัจจุบันปรากฏให้เห็นในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สำคัญทางการเมือง การสื่อสารทางการเมืองในยุคปัจจุบันถือว่าเป็นตัวแปรสำคัญต่อการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนที่มีการพัฒนาของรูปแบบการสื่อสารเป็นรูปแบบออนไลน์ตามยุคที่เทคโนโลยีมีความทันสมัย ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อกิจกรรมทางการเมืองในยุคปัจจุบันกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และส่งผลต่อการกำหนดทิศทางการตัดสินใจการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชน เนื่องจากในยุคปัจจุบันนั้นการกระจายข่าวจากผู้ส่งสารไปถึงผู้รับสารมีหลากหลายช่องทางเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลที่มีความทันสมัยมีความรวดเร็วและเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึง เห็นได้จากการตื่นตัวทางการเมือง การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของประชาชนชนทุกกลุ่มอายุในปัจจุบันเพิ่มจำนวนมากขึ้น และผลจากความสนใจข่าวสารด้านการเมืองของประชาชนจากสื่อรูปแบบต่างๆ ทำให้พรรคการเมืองและนักการเมืองมีการปรับตัวเข้ากับยุคสมัยจำเป็นต้องปรับกลยุทธการหาเสียงที่ใช้ในรูปแบบเดิมไปสู่การหาเสียงเลือกตั้งรูปแบบใหม่โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเข้าถึงประชาชน มีรูปแบบวิธีใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของตัวเอง เผยแพร่นโยบายที่ชักจูงให้มีความน่าสนใจ ชักชวนให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีเป้าหมายร่วมกันเพื่อเป็นที่จดจำและเป็นที่นิยมในสังคม รวมถึงใช้กลยุทธ์การหาเสียงด้านลบสร้างข่าวปลอมเพื่อโจมตีคู่แข่งทางการเมืองซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและทำให้เกิดความสับสนในการตัดสินใจทางการเมืองโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นตัวกลางในการสื่อสารทางการเมืองโดยมีจุดประสงค์เพื่อโน้มน้าวประชาชนให้สนับสนุนฝ่ายตน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: บทบาทของสื่อ, สื่อสังคมออนไลน์, การเลือกตั้ง, ยุคดิจิทัล

ABSTRACT

The role of media in Political communication in the digital age is evident in various significant political events. Currently, political communication is considered a crucial variable influencing the decision-making of citizens, facilitated by the evolution of online communication forms in an era characterized by advanced technology. This communication plays a vital role in contemporary political activities and encourages civic engagement, ultimately affecting the direction of electoral decisions. Nowadays, the dissemination of news from sender to receiver occurs through many modern digital channels that are quickly accessible to the general public. This is particularly evident in the political awakening and increased participation of citizens of all ages through social media. The growing interest in political news from various media formats has compelled political parties and politicians to adapt to the times, shifting their campaigning strategies from traditional methods to new online approaches. Social media platforms serve as essential tools for reaching the public. Politicians utilize these platforms to craft their images, promote appealing policies, and encourage citizen involvement in collective political movements that share common goals, aiming to be memorable and popular in society. Additionally, some campaigns resort to negative strategies, including the dissemination of fake news to attack political opponents, which may undermine public trust and create confusion in political decision-making. Using social media as a medium for political communication serves the purpose of persuading citizens to support their side. This mechanism is crucial in influencing the electoral decisions of the public in the contemporary era.

KEYWORDS : The role of the media, Social media, Elections, digital age

1. บทนำ

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ในการสื่อสารมีความสำคัญมากในปัจจุบัน เพราะถือเป็นช่องทางการสื่อสารหลักที่มีความสะดวกสำหรับการสื่อสารแบ่งปันข้อมูลและการแสดงความคิดเห็นต่างๆ กับเพื่อน คนรู้จัก หรือบุคคลที่มีความสนใจที่คล้ายคลึงกันได้ง่ายขึ้น ทำให้สามารถสร้างการเชื่อมโยงและสัมพันธภาพทางสังคมได้มากขึ้น สื่อสังคมออนไลน์จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการเมืองในยุคปัจจุบัน การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารทางการเมืองเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดทิศทางของการเมือง และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในยุคดิจิทัล ซึ่งประชาชนให้ความสนใจในกิจกรรมทางการเมือง การเลือกตั้งมากขึ้นกว่าในอดีต ด้วยการเมืองในยุคปัจจุบันเข้าถึงง่ายจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองในการมีส่วนร่วมการเมืองของประชาชน การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การติดตามกิจกรรมทางการเมือง และทำให้ประชาชนสามารถติดตามตรวจสอบพฤติกรรมนักการเมือง และนโยบายการบริหารประเทศของฝ่ายการเมืองได้ตลอดเวลา ประชาชนในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลยังคง ให้ความสำคัญกับรูปแบบกิจกรรมการเมืองแบบเดิมที่มีการรณรงค์หาเสียงการประกาศนโยบายการร่วมกิจกรรมและแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ฯลฯ แต่มีสิ่งที่เปลี่ยนแปลงจากเดิมคือการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารทางการเมืองเพื่อให้ประชาชนนั้นสามารถรับรู้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้สะดวกทุกเวลาและทุกสถานที่ (คันธิรา ฉายาวงศ์, 2564)

การเมืองในยุคดิจิทัลนักการเมืองและประชาชนต้องปรับตัวให้ทันกับการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในรูปแบบการเมืองบนโครงข่ายอินเทอร์เน็ตรูปแบบสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) บนฐานรากแพลตฟอร์ม (platforms) การสื่อสารแบบใหม่ปรับไปสู่การเมืองบนพื้นที่ไซเบอร์ (cyberwarfare) การเมืองในยุคดิจิทัล สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Platform) ถือเป็นช่องทางหลักของนักการเมืองและพรรคการเมืองในการหาเสียงรูปแบบต่างๆ ช่วงของการเลือกตั้ง การเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์วัตถุประสงค์เพื่อชิงความได้เปรียบทางการเมืองของฝ่ายตนโดยใช้แพลทฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองโดยใช้กลยุทธต่างๆ การหาเสียงเลือกตั้งในยุคปัจจุบันซึ่งถือได้ว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับการเมืองนั้นส่งผลอย่างมากเพราะการสื่อสารเป็นตัวกลางนำมาซึ่งการได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชน กระบวนการสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการช่วยให้เกิดความเห็นพ้องต้องกัน การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมากมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนในยุคดิจิทัล จึงจำเป็นต้องศึกษาบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำคัญทางการเมืองของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลทางการเมือง และศึกษารูปแบบวิธีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นเครื่องมือสื่อสารทางการเมืองของพรรคการเมืองและนักการเมืองซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงวิธีการและกลไกต่าง ๆ ในการใช้และส่งผลอย่างไรต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนในปัจจุบัน (บงกช ดารารัตน์, 2566)

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นเครื่องมือสำคัญของประชาชนในยุคดิจิทัลในการเข้าถึงข้อมูลทางการเมือง

2. เพื่อศึกษารูปแบบวิธีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือสื่อสารทางการเมืองของพรรคการเมืองและนักการเมือง ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชน

3. บทบาทสื่อสังคมออนไลน์กับการเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองในยุคดิจิทัล

สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญกับประชาชนในยุคดิจิทัลเพราะการสื่อสารออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อกิจกรรมทางการเมืองส่วนใหญ่เป็นการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเสริมวิธีการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การรณรงค์หาเสียง การประชาสัมพันธ์ และการสื่อสารทางการเมืองกับประชาชนผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในทางการเมืองมีความเกี่ยวข้องในเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง โดยช่วยเพิ่มความรวดเร็วและขยายช่องทางการติดต่อสื่อสารทางการเมือง เช่น การพูดคุยแสดงความคิดเห็นเรื่องพฤติกรรมของนักการเมืองทั้งในและนอกสภา การบริหารงานของรัฐบาล เรื่องเกี่ยวกับพรรคการเมือง ผู้สมัครเลือกตั้งและกลุ่มต่างๆ ทางการเมือง อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางการเมืองอาจมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจมีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน (สมคิด พุ่มทุเรียน และ ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2565)

การสื่อสารทางการเมืองของประชาชนสื่อสังคมออนไลน์ช่วยเพิ่มพื้นที่ในการแสดงออก และการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบออนไลน์ และเป็นช่องทางในการรับรู้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมือง โดยมีผลต่อการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนโดยเฉพาะการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในการพัฒนาแอปพลิเคชันทุกแฟลตฟอร์มของสื่อสังคม

ออนไลน์ (Social Media Applications) ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน คือ เฟซบุ๊ก (Facebook), ทวิตเตอร์ (Twitter), ยูทูบ (YouTube), ไลน์ (Line) และ ติ๊กตอก (Tiktok) นำมาใช้เป็นช่องทางหลัก ในสื่อสารทางการเมือง ในลักษณะการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นต่างๆทางการเมืองบนโลกออนไลน์ ได้อย่างสะดวก นอกจากนี้สื่อสังคมออนไลน์ยังสามารถใช้วิธีการแลกเปลี่ยนหรือแชร์ข้อความ รูปภาพ และวีดีโอ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเมืองซึ่งจะช่วยเพิ่มความน่าสนใจและความเข้าใจเนื้อหาทางการเมือง โดยสามารถถ่ายทอดข้อมูลภาพเหตุการณ์ที่สำคัญทางการเมืองได้อย่างชัดเจน กระตุ้นการรับรู้และการจดจำข้อมูล เพิ่มความสามารถในการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นทางการเมืองต่าง ๆ (คันธิรา ฉายาวงศ์, 2564)

ในยุคปัจจุบันประชาชนทุกช่วงอายุมีความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสาร เช่น คอมพิวเตอร์ โน้ตบุค โทรศัพท์มือถือ ในการ รับ-ส่ง ข้อมูลทางการเมืองผ่านระบบสื่อสังคมออนไลน์แพลทฟอร์มต่างๆ ซึ่งพบว่าลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเปลี่ยนไปจากเดิม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารทางเดียวจากคนหนึ่งสู่อีกคนหนึ่งหรือจากคนหนึ่งสู่คนจำนวนมากโดยมีการกระจายข้อมูลที่รวดเร็ว การเคลื่อนไหวข้อมูลทางการเมืองจะมีความแตกต่างกันออกไปตามทัศนคติทางการเมืองของแต่ละบุคคล ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีความทันสมัยขึ้นโดยประชาชนนั้นสามารถดำเนินการติดตามข้อมูลข่าวสารและมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านแอปพลิเคชันต่างๆ ซึ่งมีความแตกต่างไปจากรูปแบบและวิธีการเดิม ๆ ที่มีลักษณะการสื่อสารข้อมูลข่าวสารเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ หรือโทรทัศน์ ทำให้ปัจจุบันนั้นสามารถเข้าถึงข่าวสารได้อย่างสะดวกรวดเร็วและทันต่อสถานการณ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองซึ่งมีวัตถุประสงค์และลักษณะของการใช้งานที่สำคัญ ดังนี้ (ศุภสัณห์ พรประภา, 2564)

1. การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เป็นวิธีสำคัญในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง ซึ่งในยุคปัจจุบันประชาชนสามารถใช้แพลตฟอร์มต่างๆ เพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยมีลักษณะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบาย, การดำเนินงานของรัฐบาล, และปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ที่ต้องแก้ไข โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ แสดงความคิดเห็นซึ่งเป็นการกดดันรัฐบาลให้รับฟังความคิดเห็นเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นการช่วยเพิ่มแรงกระตุ้นให้รัฐบาลพิจารณาและตอบสนองต่อปัญหาหรือข้อเสนอแนะที่ประชาชนแสดงความคิดเห็น ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองของรัฐบาล ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนโยบาย การปรับปรุงการบริการสาธารณะ หรือการตอบสนองต่อปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเป็นแรงกระตุ้นกดดันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในที่สุด ซึ่งหากรัฐบาลรับฟังปัญหาของประชาชนผ่านการแสดงความคิดเห็น และสามารถปรับปรุงแก้ไขนโยบาย และปัญหาที่เกิดขึ้นได้ตามที่ประชาชนต้องการและเกิดประโยชน์ก็จะส่งผลต่อความไว้วางใจ และการสนับสนุนทางการเมืองของประชาชน

2. การติดตามกิจกรรมทางการเมือง การติดตามกิจกรรมทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบันมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากลักษณะการใช้แพลตฟอร์มต่างๆ เฟซบุ๊ก (Facebook), อินสตาแกรม (Instagram), X (ทวิตเตอร์) (Twitter), ไลน์ (Line), ติกตอก (TikTok) และ ยูทูบ (YouTube) ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ทันสมัยเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยสามารถติดตามการประชุมทางการเมือง, การหาเสียงและนโยบายการเลือกตั้ง, การชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง และเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในสังคมได้ตลอดเวลา การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ประชาชนรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน แต่ยังช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจในสถานการณ์ทางการเมือง ทำให้ประชาชนทันต่อ

เหตุการณ์ทางการเมืองได้อย่างรวดเร็ว และส่งผลต่อการรับรู้และจดจำข้อมูลทางการเมืองที่ได้รับเพื่อประกอบการตัดสินใจทางการเมือง

3. การสร้างความสัมพันธ์ทางการเมือง การสร้างความสัมพันธ์ทางการเมืองโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นตัวกลางที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายหรือกลุ่มสนับสนุนที่มีความสนใจทางการเมืองในลักษณะแนวทางเดียวกัน โดยประชาชนสามารถใช้แพลตฟอร์มต่างๆ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook), อินสตาแกรม (Instagram), X (ทวิตเตอร์) (Twitter), ไลน์ (Line), ติกตอก (TikTok) และ ยูทูบ (YouTube) ในการสื่อสารและวางแผนการประชุมเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองร่วมกันภายในกลุ่มการเมือง และการจัดกิจกรรมการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ประชาชนสามารถรวมตัวกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายหรือประเด็น ข้อเรียกร้องที่สำคัญทางการเมืองโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการโปรโมทกิจกรรมทำให้ผู้ที่มีความสนใจสามารถเข้าร่วมได้ง่ายขึ้น ซึ่งการใช้สื่อสังคมออนไลน์ถือเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยกระจายข้อมูลเกี่ยวกับ วันที่ เวลา และสถานที่ในการชุมนุมได้อย่างรวดเร็ว ทำให้กลุ่มผู้สนับสนุนทางการเมืองสามารถรวมตัวกันได้และเป็นไปตามเป้าหมาย

กระบวนการสื่อสารทางการเมืองในสังคมยุคปัจจุบันกล่าวได้ว่าประชาชนไม่ได้อยู่ในฐานะเป็นผู้รับข้อมูลข่าวสารฝ่ายเดียวอีกต่อไป เพราะประชาชนสามารถใช้ศักยภาพที่ตนมีเพื่อเข้าถึงการเมืองโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การติดตามกิจกรรมทางการเมือง และการสร้างความสัมพันธ์ทางการเมือง เพื่อแสดงออกถึงข้อเรียกร้องความต้องการและความคิดเห็นทางการเมือง การติดตามข่าวสารสถานการณ์ทางการเมือง รวมถึงการรวมกลุ่มทางการเมืองได้อย่างไม่มีข้อจำกัดซึ่งเป็นไปตามสิทธิและเสรีภาพทางสังคมที่เป็นประชาธิปไตย อันเป็นสังคมเปิดที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมที่สำคัญในการตัดสินใจโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือทางการสื่อสารที่สำคัญ ฉะนั้นหน้าที่ที่สำคัญของสื่อในสังคมประชาธิปไตยในยุคการเมืองบนพื้นที่ไซเบอร์คือการที่สื่อต้องเป็นตลาดเสรีทางความคิดโดยที่สื่อต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ สื่อต้องสะท้อนภาพของสังคมอย่างเที่ยงตรงนำเสนอข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างตรงไปตรงมากปราศจากอคติ ประชาชนโดยทั่วไปทุกช่วงวัยอายุ ต่างมีความกระตือรือร้นที่จะเปิดรับและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและเริ่มมีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาบ้านเมืองมากยิ่งขึ้นเห็นได้จากการที่มีรายการแนววิเคราะห์วิจารณ์เหตุการณ์บ้านเมืองและการเลือกตั้งเกิดขึ้นมากมายตามสื่อช่องทางต่างๆ ที่เผยแพร่ตามแฟลตฟอร์มของสื่อสังคมออนไลน์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้รับสารสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ในการวิพากษ์วิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็นได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นผ่านในแหล่งข่าวออนไลน์ต่างๆ ได้อย่างอิสระ ลักษณะดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเผยแพร่ข่าวสาร และการแสดงออกในความคิดเห็นทางการเมืองซึ่งมิได้ถูกจำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะในวงแคบอีกต่อไป ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบันการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นตัวผลักดันทำให้การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง การแสดงความคิดเห็น การติดตามกิจกรรมทางการเมือง รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ทางการเมืองของประชาชนในทุกช่วงวัยอายุเกิดช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและเข้าถึงง่ายและสะดวกกว่าในอดีต (วุฒิพร ลิ้มวราภัส, 2562)

4. รูปแบบและวิธีการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับการกำหนดทิศทางการตัดสินใจเลือกตั้ง

กระบวนการเลือกตั้งเป็นขั้นตอนที่ดำเนินการเพื่อให้ประชาชนสามารถเลือกผู้แทนหรือผู้นำในระบบการเมือง ซึ่งกระบวนการสำคัญในการเลือกตั้งที่ช่วยให้ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองสามารถสร้างความรู้จักและดึงดูดการสนับสนุนจากประชาชนเพื่อเพิ่มโอกาสในการชนะการเลือกตั้ง คือ การหาเสียงเลือกตั้ง (Election Campaigning) ไม่ว่าจะเป็นวิธีการปิดประกาศ ติดแผ่นป้ายหาเสียง การเดินเคาะประตูบ้าน หรือการจัดเวทีหาเสียงของผู้สมัคร ซึ่งมีการพัฒนาและมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย การหาเสียงเลือกตั้งในยุคปัจจุบันมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนการใช้รูปแบบใหม่ผสมผสานกับรูปแบบเดิม ซึ่งพรรคการเมืองต่างสรรหากลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจผู้มีสิทธิ์ลงคะแนนเลือกตั้งตัดสินใจเลือกที่จะลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครและพรรคการเมืองของตน โดยใช้การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) ที่สำคัญในปัจจุบันที่ระบบเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยทำให้การสื่อสารการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของประชาชนเป็นไปด้วยความสะดวกและมีความรวดเร็วของข้อมูล ซึ่งเป็นช่องทางการสร้างความสนใจให้ผู้คนมาสนับสนุนพรรคการเมืองและผู้สมัครเลือกตั้งจึงจำเป็นต้องใช้สังคมออนไลน์เพื่อสื่อสารข้อมูลทางการเมืองการเลือกตั้งกับประชาชน (ทรงสุดา ขวัญประชาและคณะ, 2566)

ปัจจุบันพรรคการเมืองและนักการเมืองหันมาใช้วิธีการสื่อสารทางการเมืองในพื้นที่ของสื่อสังคมออนไลน์เพื่อแสดงออกถึงจุดยืนทางการเมืองของตนเองไปยังพื้นที่สาธารณะผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ ซึ่งการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักการเมืองเป็นไปเพื่อสร้างช่องทางในการสนทนาสื่อสารส่งข้อมูลโดยตรงระหว่างนักการเมือง ผู้หาเสียงในการเลือกตั้งกับประชาชนที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในการเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองและติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่านทางแพลตฟอร์มต่างๆ คือ เฟซบุ๊ก (Facebook), อินสตาแกรม (Instagram), X (ทวิตเตอร์) (Twitter), ไลน์ (Line), ติกตอก (TikTok) และ ยูทูบ (YouTube) ซึ่งต่างเป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ที่พรรคการเมืองและนักการเมืองใช้งานมากที่สุด ในการส่งข้อมูลทางการเมืองลักษณะของข้อความ, รูปภาพ, และวีดีโอ เพราะสื่อสังคมออนไลน์ถือว่าเป็นเครื่องมือในการหาเสียงที่มีต้นทุนต่ำ แต่สามารถสื่อสารได้ในวงกว้างประชาชนเข้าถึงได้ทุกวัยอย่างสะดวก นักการเมืองและพรรคการเมืองจึงมีวัตถุประสงค์ใช้เพื่อเป็นช่องทางสำหรับสื่อสารกับประชาชนในการหาเสียงเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนในการเลือกตั้ง การปรับรูปแบบในการหาเสียงเลือกตั้งในยุคปัจจุบันนั้น สื่อสังคมออนไลน์จึงถือเป็นตัวกลางในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมือง และกำหนด ทิศทางการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชน (บงกช ดารารัตน์, 2566)

บรรทัดฐานในการหาเสียงรูปแบบใหม่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือที่สำคัญของนักการเมืองในการหาเสียง การสร้างคะแนนนิยมและการสื่อสารทางการเมืองกับประชาชน สื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นเครื่องมือในการช่วยเพิ่มพื้นที่สาธารณะที่ใช้แสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์การเมืองของประชาชน รวมทั้งแสดงพลังของมวลชนนำไปสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างรูปธรรม เช่น การชุมนุมประท้วง การแสดงสัญลักษณ์ที่มีนัยยะทางการเมือง และการต่อต้านหรือสนับสนุนกลุ่มทางการเมืองที่ตนเองชื่นชอบต่างก็ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของประชาชนจากสถิติพบว่าพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของคนไทยในปี 2023 กับการใช้แพลทฟอร์มต่างๆ ทั้ง เฟซบุ๊ก (Facebook), อินสตาแกรม (Instagram), X (ทวิตเตอร์) (Twitter), ไลน์ (Line), ติกตอก (TikTok) และยูทูบ (YouTube) ในการติดตามข่าวสารเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากครอบคลุมทั้งประเทศ (Kemp, 2023) ด้วยเหตุผลนี้ จึงทำให้รูปแบบการหาเสียงของพรรคการเมืองมีการปรับเปลี่ยนโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทาง

หลักในการหาเสียงเลือกตั้งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทางการเมืองของพรรคการเมืองและผู้สมัคร ซึ่งลักษณะการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการหาเสียงที่สำคัญ ประกอบด้วย

1. การสื่อสารและการเผยแพร่ข้อมูล เป็นลักษณะการสร้างข้อมูลเนื้อหาด้านต่างๆ ทางการเมืองของพรรคการเมือง เช่น ข้อความ, วิดีโอ, และรูปภาพ เพื่อสื่อสารนโยบายและเป้าหมายของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง ช่วยให้พรรคการเมืองสามารถเผยแพร่ข้อมูลไปยังประชาชนและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทางการเมืองได้อย่างรวดเร็วและกระจายข้อมูลในวงกว้าง

2. การสร้างความนิยมและการจัดการภาพลักษณ์ เป็นลักษณะของการสร้างภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองและนักการเมือง โดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างและจัดการภาพลักษณ์ของตนเองซึ่งมีเป้าหมายเพื่อการสร้างความนิยม รวมถึงมีการใช้โฆษณาและการตลาดในรูปแบบใช้โฆษณาจ่ายเงิน (Paid ads) บนแพลตฟอร์ม ต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) และอินสตาแกรม (Instagram) เพื่อช่วยเพิ่มการมองเห็นและสร้างการรับรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมายให้ได้ผลมากที่สุด

3. การสร้างกระแสความนิยม การใช้สื่อสังคมออนไลน์ช่วยในการสร้างเนื้อหาที่เป็นไวรัล (Viral) ซึ่งสามารถสร้างกระแสความคิดเห็นและเพิ่มการรับรู้ในหมู่ประชาชน ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อเพิ่มการมองเห็นและดึงดูดความสนใจจากประชาชนในวงกว้าง เป็นการสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ สร้างเนื้อหาที่มีความสร้างสรรค์และแตกต่าง ใช้เนื้อหาที่กระตุ้นอารมณ์เพื่อให้กลุ่มเป้าเป้าหมายมีแนวโน้มที่จะแชร์ข้อมูลต่อไปเพื่อเป็นการสร้างกระแสนิยมทางการเมือง

4. การสร้างเครือข่ายและการร่วมมือ เป็นการร่วมมือกับบุคคลที่มีอิทธิพล เช่น ดารานักแสดงผู้มีชื่อเสียงและเน็ตไอดอล ในการแสดงจุดยืนทางการเมืองซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการสร้างการสนับสนุนทางการเมืองโดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการทำงานร่วมกันช่วยให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้นและเพิ่มความน่าเชื่อถือ ซึ่งดาราและเน็ตไอดอลที่มีผู้ติดตามจำนวนมากสามารถช่วยในการเผยแพร่ข้อมูล สร้างเนื้อหาที่ดึงดูดความสนใจและโน้มน้าวการตัดสินใจเลือกข้างทางการเมือง

5. การโจมตีคู่แข่งทางการเมือง การสร้างข้อมูลเนื้อหาที่เป็นเชิงลบ การเผยแพร่ข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการทุจริต, ความล้มเหลวในการบริหาร, หรือข้อผิดพลาดในอดีตของคู่แข่ง รวมถึงการสร้างข่าวปลอม (Fake news) หรือข้อมูลที่บิดเบือนเกี่ยวกับผู้สมัครที่เป็นคู่แข่งของตน เพื่อทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจผิด หรือเกิดข้อสงสัยส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและทำให้เกิดความสับสนในการตัดสินใจทางการเมือง (สุธิดา พัฒนศรีวิเชียร, 2562)

การเมืองในยุคดิจิทัลเป็นรูปแบบการเมืองบนพื้นที่ไซเบอร์ จึงกล่าวได้ว่าการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและกระบวนการทางการเมืองเริ่มเกิดขึ้นและพัฒนาในโลกออนไลน์และเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชัดเจน ผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือหลัก การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับที่สูงขึ้น จึงทำให้พรรคการเมืองและนักการเมืองต้องปรับรูปแบบการหาเสียง ซึ่งจะเห็นได้จากการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 ในครั้งนี้พรรคการเมืองหลายพรรคใช้สื่อป้ายหาเสียงมีจำนวนลดลงกว่าในอดีต มีการเปลี่ยนแปลงโดยเน้นการจัดเวทีปราศรัยและ ลงพื้นที่หาเสียงแล้วดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบของรูปภาพ, วีดีโอ และการถ่ายทอดสดผ่านแพลทฟอร์มต่างๆ การสร้างคอนเท้นต์ทางการเมืองเพื่อเป็นไวรัลทางการเมืองในสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการออกมาการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเกี่ยวกับการสนับสนุนพรรคการเมืองต่าง ๆ ของดารานักแสดงและผู้มีชื่อเสียงผ่านแพลทฟอร์มทางสื่อสังคมออนไลน์ ถือเป็นการสร้างความสนใจและสร้างกระแสนิยมทางการเมือง เพื่อให้ผู้รับข่าวสารมีการแชร์ข้อมูลทางการเมืองที่เป็นประเด็นที่ได้รับ

ความสนใจออกไปในสื่อสังคมออนไลน์ในระดับที่กว้างขวาง ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เมื่อประชาชนเป็นผู้รับข่าวสาร ได้รับข้อมูลทางการเมือง ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งประชาชนจะเลือกจดจำข้อมูลทางการเมืองที่ได้รับซึ่งส่งผลต่อการตัดสินทางการเมืองของประชาชนว่าจะสนับสนุนฝ่ายใดในการเลือกตั้ง สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมากที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนในยุคดิจิทัล (บุญชิรา ภู่ชนะจิต, 2566)

5. บทสรุป

ยุคดิจิทัลสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสื่อสารทางการเมืองระหว่างนักการเมืองกับประชาชน ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนอย่างมาก เพราะในปัจจุบันการกระจายข่าวจากผู้ส่งสารไปถึงผู้รับสารมีหลากหลายช่องทาง ประชาชนไม่ได้อยู่ในฐานะเป็นผู้รับข่าวสารฝ่ายเดียวอีกต่อไป ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้นและมีส่วนร่วมทางการเมืองในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองตามสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับ เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลที่มีความทันสมัยมีความรวดเร็วและเข้าถึงประชาชนทุกวัยได้อย่างทั่วถึง ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการเมืองที่เป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจของประชาชนในปัจจุบันได้อย่างหลากหลาย ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์สามารถติดตามข่าวสารการเมือง แสดงความเห็นทางการเมือง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง และการจัดกิจกรรมทางการเมืองได้อย่างสะดวก ผ่านการสื่อสารทางการเมืองรูปแบบใหม่บนพื้นที่ไซเบอร์ ทำให้พรรคการเมืองและผู้สมัครเลือกตั้งจำเป็นจะต้องปรับกลยุทธที่ใช้ในการหาเสียงเพื่อสร้างคะแนนนิยมรูปแบบใหม่มาใช้ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ในทุกแพลตฟอร์มเป็นเครื่องมือหลักหลักในการติดต่อสื่อสารกับประชาชนเผยแพร่นโยบายที่ชักจูงให้น่าสนใจ สร้างเครือข่ายทางการเมือง ใช้กลยุทธต่าง ๆ โจมตีคู่แข่งทางการเมือง รวมถึงชักชวนให้ประชาชนมีส่วนร่วมกิจกรรมการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีเป้าหมายร่วมกันจุดประสงค์เพื่อเสียงสนับสนุนทางการเมืองของฝ่ายตน สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการรับรู้และจดจำข้อมูลทางการเมืองที่ได้รับของประชาชน ถือเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนในยุคปัจจุบัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. การส่งเสริมให้ประชาชนใช้สื่อสังคมออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ ในการเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองอย่างเป็นประโยชน์และมีความรับผิดชอบ สร้างมาตรฐานในการเผยแพร่งข้อมูล ควรมีการตั้งเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนให้กับประชาชน เช่น การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับแยกแยะระหว่างข้อมูลที่ถูกต้องและข้อมูลที่บิดเบือนเพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่เชื่อถือได้และเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางการเมือง

2. การส่งเสริมประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและโปร่งใส ควรมีการตรวจสอบการให้ข้อมูลทางการเมืองที่เกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งที่ถูกต้อง จัดการกับข่าวลวงและข้อมูลบิดเบือนทางการเมืองโดยมีการตรวจสอบอย่างเข้มงวดซึ่งจะช่วยให้ประชาชนสามารถตัดสินใจเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะมีข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจที่ถูกต้อง ทำให้การเลือกตั้งมีความยุติธรรมสร้างประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและโปร่งใสในยุคดิจิทัล

7. เอกสารอ้างอิง

คันธิรา ฉายาวงศ์. (2564). แนวโน้มการเมืองไทยกับสื่อสังคมออนไลน์ในศตวรรษที่ 21. *วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, 6*(1), 97-107.

ทรงสุดา ขวัญประชา, สุภาภรณ์ ศรีดี และ วิทยาธร ท่อแก้ว. (2566). สื่อสารทางการเมืองเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งอย่างไร ได้ใจ ได้เสียง. *วารสารศิลปะศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ*, 5(1), 172-181.

บงกช ดารารัตน์. (2566). *ว่าด้วยพื้นที่ทางการเมือง : นักการเมืองและโซเชียลมีเดีย* (ออนไลน์). ค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2567, จาก: https://themomentum.co/ruleoflaw-polician-with-newmedia

บุญชิรา ภู่ชนะจิต. (2566). สื่อสังคมออนไลน์ต่อการรณรงค์ทางการเมือง. *วารสารรัชต์ภาคย์, 8*(2), 205-219.

วุฒิพร ลิ้มวราภัส, (2562). *กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ศุภสัณห์ พรประภา, (2564). *กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดทางการเมืองผ่านสื่อสังคมของพรรคอนาคตใหม่.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สมคิด พุ่มทุเรียน, และ ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10*(5), 2299-2312.

สุธิดา พัฒนศรีวิเชียร. (2562). กลยุทธการใช้สื่อสังคม (social media) เพื่อรณรงค์ทางการเมืองในยุคสังคมเครือข่าย. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 29*(1), 27-41.

Kemp, S. (2023). *digital 2023 : Thailand (online).* ค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2567, *จาก:* https://datareportal.com/reports/digital-2023-Thailand

กลุ่มย่อยที่ 2:

บริหารธุรกิจ

การศึกษาการวิเคราะห์และการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ บริษัท ซินเน็ค (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน)

A Study on The Analysis and Valuations of SYNNEX (Thailand) Public Company Limited

กัมปนาท กิจจะปานนท์, ดร.นงนภัส แก้วพลอย

[1]นักศึกษาปริญญาโท คณะบริหารธุรกิจ สาขาการเงิน มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

Kampanat Kitjapanon[1], Nongnapad Kaewploy, Ph.d[2]

E-mail: Kampanat.a11@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาการวิเคราะห์และการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ บริษัท ซินเน็ค (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) โดยมีการศึกษาวิเคราะห์ธุรกิจ และมีการใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2557 ถึง ไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2566 มาวิเคราะห์ในรูปสมการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ (Multiple Linear Regression) วิธีกำลังสองน้อยสุด เพื่อหาค่าประสิทธิสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจต่างๆ และรายได้จากการดำเนินงานของบริษัทฯ โดยมีตัวแปรต้นได้แก่ 1) การเติบโตผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ 2) ดัชนีค้าปลีก กลุ่มสินค้าคงทน 3) ดัชนีค่าเงินบาทที่แท้จริง และ 4) มูลค่าสินค้านำเข้า ว่ามีผลต่อตัวแปรตาม ได้แก่ รายได้จากการดำเนินงานของบริษัท ซินเน็ค (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) หรือไม่อย่างไร โดยผลของการศึกษาพบว่าตัวแปรต้นที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 ที่ส่งผลกระทบต่อรายได้จากการดำเนินงานของบริษัทฯ ได้แก่ การเติบโตผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) และ ดัชนีค่าเงินบาทที่แท้จริง (REER) ส่วน ดัชนีค้าปลีก กลุ่มสินค้าคงทน (RSI) และมูลค่าสินค้านำเข้า (IMPORT) พบว่าไม่นัยสำคัญทางสถิติ และจากการนำตัวแปรทั้งสองที่มีนัยสำคัญทางสถิติมาใช้ในการพยากรณ์รายได้จากการดำเนินงาน 5 ปีล่วงหน้า ตั้งแต่ปี 2567-2571 พบว่าค่าที่ได้จากการพยากรณ์ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญ ทางผู้ศึกษาจึงตั้งสมมติฐานโดยใช้อัตราการเติบโตเฉลี่ยย้อนหลัง มาพยากรณ์ผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินในอนาคต และจากนั้นทำการประเมินมูลค่าบริษัทฯ ด้วยวิธีคิดลดกระแสเงินสดอิสระ (Discount Cash Flow Model) และ วิธีสหสัมพันธ์ เช่น P/E ratios และ P/BV ratios นั้นผลที่ได้พบว่าบริษัทมีราคาต่อหุ้นที่เหมาะสมอยู่ในช่วง 7.71 – 19.33 บาท ขึ้นอยู่กับวิธีการประเมินและสมมติฐานค่าของตัวแปรที่แตกต่างกันของแต่ละวิธี

คำสำคัญ: สมการถดถอยแบบพหุคูณ, วิธีคิดลดกระแสเงินสดอิสระ, วิธีสหสัมพันธ์, ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ

ABSTRACT

This study aims to analyze and evaluate the valuation of Synnex (Thailand) Public Company Limited. The analysis focuses on the business performance and utilizes secondary data from the first quarter of 2014 to the fourth quarter of 2023, analyzed using the Multiple Linear Regression model with the Least Squares method. The goal is to identify the correlation coefficients between various economic factors and the company's operating revenue. The independent variables in this study include 1) Gross Domestic Product (GDP) growth, 2) Retail Sales Index (RSI) of durable goods, 3) Real Effective Exchange Rate (REER), and 4) Import value. The dependent variable is the operating revenue of Synnex (Thailand) Public Company Limited. The study results show that the statistically significant independent variables at a 0.05 confidence level that impact the company's operating revenue are GDP growth and REER. On the other hand, RSI and Import value were found to be statistically insignificant. Using the two statistically significant variables to forecast the company's operating revenue for the next five years (2024-2028) indicates that the forecasted values are significantly lower than the average revenue. Therefore, the researcher hypothesized by using the average historical growth rate to forecast future financial performance. Subsequently, the company's valuation was assessed using the Discounted Cash Flow (DCF) model and correlation methods such as P/E ratios and P/BV ratios. The results indicate that the appropriate share price of the company ranges between 7.71 – 19.33 THB, depending on the valuation method and the assumptions of each variable.

Keywords: Multiple Linear Regression, Discounted Cash Flow model, Correlation methods, Gross Domestic Product

บทนำ

เนื่องด้วยบริษัท ซินเน็ค (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) เป็นผู้นำเข้าและจัดจำหน่ายสินค้าเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ต่อพ่วง และอุปกรณ์สื่อสารต่างๆ รายใหญ่ของประเทศไทย ซึ่งภายหลังการระบาดของโรคติดต่อโควิด-19 ทำให้อุปกรณ์เทคโนโลยีเหล่านี้มีความต้องการที่การเติบโตสูงขึ้น จากการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิต และการทำงาน ผ่านทางออนไลน์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งการเข้ามาของ AI ที่จะช่วยเร่งให้พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนไป ซึ่งแนวโน้มการเติบโตของการใช้งานสินค้าเทคโนโลยีก็จะยิ่งสูงอย่างต่อเนื่อง

จึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจกในบริษัท ซินเน็ค (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) เพราะนอกจากเป็นบริษัทผู้นำตลาดแล้ว จะเห็นได้ว่าบริษัทฯ มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องยาวนานมากว่าหลายสิบปี แต่ก็มีบางช่วงเวลาที่ทางบริษัทได้รับผลกระทบทางลบต่อผลการดำเนินงาน และการศึกษาครั้งนี้นอกเหนือจากการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในตัวลักษณะของธุรกิจแล้ว ยังมุ่งเน้นไปในส่วนของการพยากรณ์กรผลการดำเนินงาน เพื่อประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ของทางบริษัทฯ อีกด้วย และเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำข้อมูลมาตัดสินใจในการลงทุน และเป็นแนวทางในการศึกษาบริษัทอื่นๆ ที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกันต่อไป

วัตถประสงค์การศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของบริษัท ซินเน็ค (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน)
2. เพื่อศึกษาตัวแปรที่มีผลกับรายได้ของบริษัท ซินเน็ค (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน)
3. เพื่อพยากรณ์ผลการดำเนินงาน ฐานะทางการเงิน และอัตราส่วนทางการเงินบริษัท ซินเน็ค (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน)
4. เพื่อประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ของบริษัท ซินเน็ค (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

หลักการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน (Fundamental Analysis) เป็นกระบวนการในการศึกษาหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องและอาจมีผลกระทบกับบริษัทที่กำลังทำการศึกษา และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางในการที่จะสามารถประเมินหามูลค่าที่แท้จริง (Intrinsic Value) ของหลักทรัพย์ โดยจะเปรียบเทียบกับราคาตลาด จนนำไปสู่การตัดสินใจลงทุน ตัดสินใจขายหรือไม่ลงทุน (การวิเคราะห์การลงทุนในตลาดสารทุน โดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2565)

การประเมินมูลค่าหุ้นสามัญ คือ การประมาณการหามูลค่าของหลักทรัพย์ที่ควรจะเป็น หรือสามารถเรียกได้ว่ามูลค่าที่แท้จริง (Intrinsic Value) เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับราคาตลาด (Market Price) ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุน (หนังสือการวิเคราะห์การลงทุนในตราสารทุน, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย,2564) โดยมีวิธีในการประเมินมูลค่าหุ้นสามัญที่นิยม 2 วิธี ได้แก่

1. การประเมินมูลค่าหุ้นสามัญด้วยวิธีคิดลดกระแสเงินสด (Discount Cash Flow หรือ DCF)
2. การประเมินมูลค่าหุ้นสามัญด้วยวิธีสัมพัทธ์ (Relative Valuation)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณัฐฐปภา สันทัดงาน และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ (2559) การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อราคาหุ้นของ บริษัท เด็มโก้ จำกัด (มหาชน) DEMCO ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่นำมาพิจารณาในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ อัตราเงินเฟ้อ (IR) อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 3 เดือน (DR: FIX3) อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (EX) ดัชนีการลงทุนภาคเอกชน (PII) และดัชนีค่าเงินบาทที่แท้จริง (REER) ใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ข้อมูลที่รวบรวมมาจากรายงานการซื้อขายหลักทรัพย์องตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษาเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม 2553 ถึงเดือนธันวาคม 2557 รวมระยะเวลา 60 เดือน งานวิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ซึ่งใช้การเลือกตัวแปรโดยวิธีเพิ่มตัวแปรอิสระแบบขั้นตอน (Stepwise Regression) ที่ระดับนัยสำคัญที่สถิติ 0.05 ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ที่ระดับ นัยสำคัญ ร้อยละ 95 ตัวแปรที่สามารถอธิบายราคาหุ้นของบริษัม เด็มโก้ จำกัด (มหาชน) DEMCO คืออัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 3เดือน (DR:FIX3) อัตราแลกเปลี่ยนบาทต่อดอลล่าห์สหรัฐ (EX) ดัชนีค่าเงินบาทที่แท้จริง (REER) โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางทางสถิติ

สุพาพร ยันศรีสิริชัย (2561) ศึกษาราคาตลาดหลักทรัพย์ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ในปี พ.ศ. 2556 - 2560 รวมทั้ง ศึกษาตัวแปรทางเศรษฐกิจที่คาดว่าจะมีผลต่อราคาตลาดหลักทรัพย์ดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ บริษัทในอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภค

บริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่เป็นผู้นำตลาดจำนวน 3 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลรายงานทางการเงินของกิจการ ดังกล่าว วิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อราคาหลักทรัพย์ด้วยสมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภคในทางบวก ได้แก่ อัตราเงินเฟ้อ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลในทางลบต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้า อุปโภคบริโภค ได้แก่ อัตราแลกเปลี่ยน ราคาน้ำมันดิบและผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

นายธนัฐ ฉลองโภคศิลชัย (2565) ทำการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์หลักทรัพย์ของบริษัท สยามโกลบอลเฮ้าส์ จำกัด (มหาชน) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวแปรที่มีผลกับมูลค่าของหลักทรัพย์ GLOBAL เพื่อนาใช้ในการพยากรณ์ผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน และอัตราส่วนทางการเงินของบริษัทฯ ตั้งแต่ปี 2566-2570 และประเมินมูลค่ากิจการของบริษัทฯ โดยปัจจัยที่นามาศึกษา ได้แก่ ดัชนีราคาวัสดุก่อสร้าง (CMPI) ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI) และดัชนีมูลค่าค้าปลีกทั่วประเทศ (RSI) โดยวิธีการสร้างสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ด้วยวิธีกาลังสองน้อยที่สุด (ordinary least square: OLS) กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา 3 บริษัท ได้แก่ บริษัท สยามโกลบอลเฮ้าส์ จำกัด (มหาชน) บริษัท โฮม โปรดักส์ เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน) และบริษัท ดูโฮม จำกัด (มหาชน) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรายได้ของบริษัท สยามโกลบอลเฮ้าส์ จำกัด (มหาชน) ณ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้แก่ ดัชนีราคาวัสดุก่อสร้าง (CMPI) และดัชนีมูลค่าค้าปลีกทั่วประเทศ (RSI) และมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) และดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI) ไม่ส่งผลต่อรายได้ของบริษัทฯ และจากการประเมินมูลค่าบริษัทฯ 3 วิธี ประกอบด้วย 1. วิธีการคิดลดกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow : DCF) โดยการใช้กระแสเงินสดอิสระของกิจการ (Free Cash Flow to the Firm : FCFF) 2.วิธีการคิดลดกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow : DCF) โดยการใช้กระแสเงินสดอิสระของผู้ถือหุ้น (Free Cash Flow to Equity : FCFE) และ 3.วิธี Multiple Comparable พบว่า แต่ละวิธีได้ผลการประเมินมูลค่าบริษัทฯ ที่แตกต่างกัน โดยวิธีที่มีความเหมาะสมในการประเมินมูลค่าหุ้นสามัญของบริษัทฯ ได้แก่ วิธีการคิดลดกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow : DCF) เนื่องจากเป็นวิธีที่สะท้อนถึงศักยภาพ และความสามารถในการดาเนินธุรกิจที่อาจมีการเปลี่ยนแปลง หรือมีการเติบโตได้ในอนาคต ดังนั้น มูลค่าหุ้นสามัญของบริษัท GLOBAL ที่เหมาะสมเท่ากับช่วง 6.23 - 6.53 บาทต่อหุ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

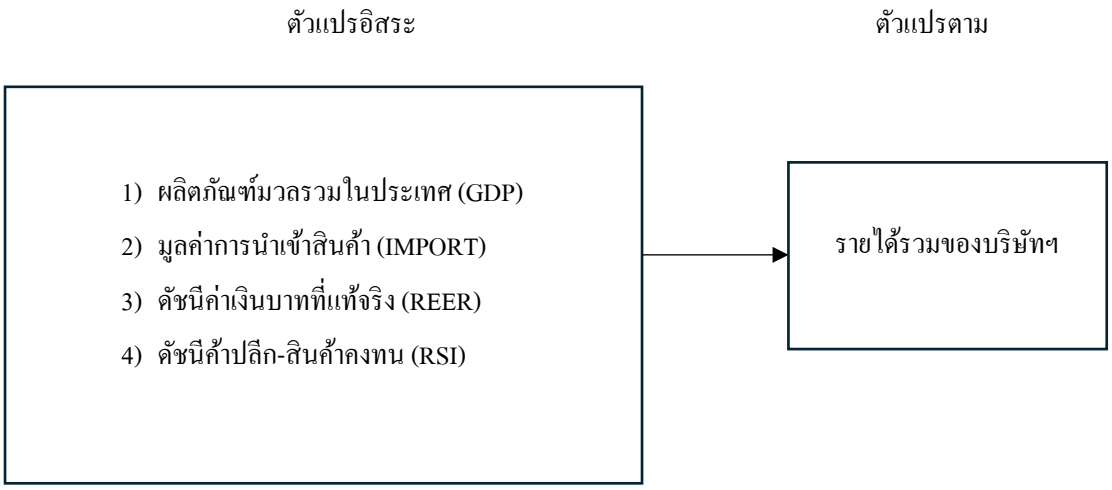

วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาฉบับนี้ผู้ศึกษาได้หาข้อมูลของบริษัท ซินเน็ค (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) โดยการแบ่งออกเป็น 2 วิธี ดังนี้

1. วิเคราะห์ผลการดำเนินงานและสถานะทางการเงินของบริษัทฯ โดยการ

1.1. เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ทั้งในส่วนของข้อมูลของธุรกิจ และข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น ฐานข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ย้อนหลัง 6 ปี ตั้งแต่ปี 2561-2566

1.2. วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดของบริษัท ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้มูลที่ได้มาจัดเรียง เรียบเรียง และทำการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน, ฐานะทางการเงิน, กระแสเงินสด และอัตราส่วนทางการเงิน 5 ปีย้อนหลัง นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์จุดแข็ง, จุดอ่อน, โอกาส และความสี่ยง ของบริษัทฯ อีกทั้งมีการวิเคราะห์ในระดับอุตสาหกรรมผ่าน Porter's Five Forces Model

2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อรายได้จากการการดำเนินงานของบริษัท โดยการ

2.1. นำตัวแปรอิสระที่คาดว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ด้วยวิธีสมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression) เพื่อพยากรณ์ผลการดำเนินงาน, ฐานะการเงินและอัตราส่วนทางการเงินในปี 2567-2571 และทำการประเมินมูลค่าบริษัท ด้วย 2 วิธี ได้แก่ 1. แบบวิธีคิดลดกระแสเงินสด (Discount Cash Flow Valuation) จากกระแสเงินสดอิสระของกิจการ (Free Cash Flow to the Firm หรือ FCFF) และกระแสเงินสดอิสระของผู้ถือหุ้น (Free Cash Flow to the Equity หรือ FCFE) 2. แบบวิธีสัมพัทธ์ (Relative Valuation) ผ่านการคำนวณอัตราส่วนราคาต่อกำไร (P/E ratio), อัตราส่วนราคาต่อมูลค่าบัญชี (P/BV ratio), และ อัตราส่วนรคาคาต่อยอดขาย (P/S ratio) และทำการเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนในอดีต เพื่อประเมินมูลค่ากิจการที่ควรจะเป็นและสรุปผล

2.2. การจัดเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 1 : ตรวจสอบความนิ่งของข้อมูล (Stationary) ด้วย Augmented Dickey-Fuller Test โดยการพิจารณจากค่า P-Value ที่ควรจะมีค่าน้อยกว่า 0.05 ดังรายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 12 ได้ข้อสรุปว่าข้อมูลของตัวแปรทั้ง 4 ตัว ไม่มีความนิ่ง (Non-Stationary) ไม่สามารถนำข้อมูลนี้ในการวิเคราะห์สถิติพรรณนาได้

ตาราง 1 ค่าสถิติ Augmented Dickey-Fuller Test (ADF)

ตัวแปร	ADF t-statistic	ค่า P-Value	ผลการทดสอบ
QGDP_CVM	-3.1593	0.0928	Non-Stationary
RSI_D	-3.2225	0.0800	Non-Stationary
IMPG	-1.8334	0.6886	Non-Stationary
REER	-1.7077	0.7482	Non-Stationary

ซึ่งผู้ศึกษาจำเป็นที่ต้องทำการเปลี่ยนแปลงชุดข้อมูลที่ไม่มีความนิ่ง (Non-Stationary) ให้เป็นชุดข้อมูลที่มีความนิ่ง (Stationary) โดยใช้วิธี First differencing เป็นการหาผลต่างลำดับที่ 1 ซึ่งคือ การนำชุดข้อมูลของตัวแปรต้นทั้งหมดในระยะเวลาก่อนหน้ามาหักออกจากชุดข้อมูลปัจจุบัน ดังจากผลลัพธ์ที่ได้แสดงไว้ในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าสถิติ Augmented Dickey Fuller Test

ตัวแปร	ระดับ Unit Root	ADF t-Statistic	ค่า P-Value	ผลการทดสอบ
d_GDP_CVM	1st Difference	-4.6586	0.0008	Stationary
d_RSI_D	1st Difference	-7.2133	0.0000	Stationary
d_IMPG	1st Difference	-5.4193	0.0000	Stationary
d_REER	1st Difference	-5.1818	0.0001	Stationary

ขั้นตอนที่ 2 : การตรวจสอบภาวะร่วมของตัวแปรในตัวแบบเส้นตรง (Multicollinearity) โดยใช้วิธี Variance Inflation Factor (VIF) ในการทดสอบ โดยที่ค่าของ VIF ต้องไม่มากกว่า 10 จากการวิเคราะห์ดังแสดงในตาราง 3 จะพบว่าไม่มีตัวแปรใดที่มีค่า VIF มากกว่า 10 ผู้ศึกษาจึงไม่ต้องตัดตัวแปรใดออกจากสมการ

ตาราง 3 ค่าสถิติ Variance Inflation Factor (VIF)

ตัวแปร	ค่า VIF	ผลการทดสอบ
d_GDP_CVM	1.456	ตัวแปรเป็นอิสระต่อกัน
d_RSI_D	1.246	ตัวแปรเป็นอิสระต่อกัน
d_IMPG	1.411	ตัวแปรเป็นอิสระต่อกัน
d_REER	1.336	ตัวแปรเป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิเคราะห์

ภาพรวมของผลการดำเนินงานย้อนหลังของบริษัท ซินเน็ค (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) จากงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จของปี พ.ศ.2561-2566 พบว่า

1. งบแสดงฐานะทางการเงิน ปี 2562-2563 มีสินทรัพย์รวมลดลงอย่างต่อเนื่องจากปีก่อนเนื่องมาจากทางบริษัทฯ ปรับกลยุทธ์การดำเนินงานเพื่อเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากทั้งผลกระทบข้อพิพาททางการค้าสหรัฐฯ และจีน และ Covid-19 ทำให้บริษัทฯ พยายามปรับลดสินทรัพย์หมุนเวียนลง ในปี 2564-2565 หลังสถานการณ์ Covid-19 ดีขึ้น และภาครัฐเริ่มผ่อนคลายมาตรการ Lockdown อีกทั้งความต้องการอุปกรณ์ไอทีคอมพิวเตอร์ และอุปกร์ติดต่อสื่อสารทางไกลสูงขึ้น ทางบริษัทจึงเริ่มเพิ่มสัดส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนที่เป็นสินค้าคงเหลือและมีการปล่อยเครดิตให้กับลูกค้ากลับมาเพิ่มขึ้น โดยในปี 2566 มีสินทรัพย์รวมทั้งสิ้น 13,816.78 ล้านบาท

2. หนี้สินรวมของทางบริษัท เป็นหนี้สินหมุนเวียนมากกว่า 90% ของแต่ละปี โดยจะหลักๆ จะเป็นเงินเบิกเกินบัญชีและเงินกู้ยืมระยะสั้นจากสถาบันการเงิน ซึ่งจะเห็นการบริหารสภาพคล่องทางการเงินจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับบริษัทฯ ในการดำเนินธุรกิจของบริษัทฯ เนื่องจากเป็นธุรกิจประเภท Trading เป็นผู้ค้าส่งที่ต้องสั่งสินค้ามาสต็อกและขายให้กลับลูกค้าที่หลากหลาย ด้วยการให้เครดิตการค้าแก่ลูกค้า ในปี 2566 มีหนี้สินรวมทั้งสิ้น 9,737.87 ล้านบาท

3. ส่วนของผู้ถือหุ้น มีการเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจากปีก่อนหน้าอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2561-2566 คิดเป็นการเติบโตอัตรา 11.24%, 4.14%, 8.03%, 13.55%, 4.16% และ 0.63% ตามลำดับ โดยมี 2566 มีส่วนของผู้ถือหุ้น 4078.91 ล้านบาท

4. จากงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จย้อนหลังปี 2561-2566 พบว่าในส่วนของรายได้จากการดำเนินธุรกิจปี 2565 ทางบริษัทกลับมามีรายได้สูงกว่าช่วงก่อนเกิด Covid-19 แล้ว และในปี 2566 รายได้จากการดำเนินงานอยู่ที่ 36,533.57 ล้านบาท ปรับลดลงจากปี 2565 จากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้กำลังซื้อลดลง

5. ต้นทุนการดำเนินงาน ซึ่งมีต้นทุนขายเป็นต้นทุนหลัก จากการซื้อสินค้าสำเร็จ หรืออุปกรณ์ไอทีต่างๆ เพื่อขายให้แก่ลูกค้า ในช่วง 6 ปี ที่ผ่านมาจะมีสัดส่วนต้นทุนการดำเนินงานต่อรายได้รวมค่อนข้างสูง อยู่ในช่วง 95.00-95.95% เนื่องจากลักษณะของธุรกิจที่เป็นผู้ค้าส่ง

6. กำไรขั้นต้น สอดคล้องกับต้นทุนการขายที่สูง ทำให้กำไรขั้นต้นของบริษัทฯ คิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้รวมอยู่ที่ 4.23%, 3.81%, 4.37%, 4.80%, 4.59% และ 4.01% ตามลำดับ ซึ่งในปี 2566 นั้น นอกเหนือจากผลกระทบจากกำลังซื้อที่ลดลงที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ทางบริษัทยังได้รับผลกระทบจากค่าเงินบาทที่อ่อนตัว และภาวะเงินเฟ้อด้วย ทำให้อัตรากำไรสุทธิของบริษัทเหลือเพียง 4.01%

7. ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารของทางบริษัทนั้น ถือว่าควบคุมได้ค่อนข้างดี ในแต่ละปีไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ

8. ต้นทุนทางการเงินของบริษัทฯ ปี 2566 ต้นทุนทางการเงินของบริษัทสูงขึ้นมาก เนื่องมาจากมีการกู้ยืมเงินจากทางสถาบันทางการเงินทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพิ่มมากขึ้น และยังได้รับผลกระทบจากอัตราดอกเบี้ยนโยบายของทางธนาคารแห่งประเทศไทยที่ปรับตัวสูงขึ้น โดยสิ้นปีอยู่ที่ 2.50%

9. ในส่วนกำไร (ขาดทุน) สุทธิของปี หลังจากช่วงโควิด 19 ตั้งแต่ปี 2565-2566 เป็นต้นมา อัตรากำไรสุทธิของบริษัทลดลงอยู่ที่ 2.06% และ 1.40% ต่อรายได้รวม ตามลำดับ ทั้งจากการได้รับผลกระทบจากค่าเงินบาทอ่อนตัว ต้นทุนทางการเงินที่สูงขึ้น และสภาพเศรษฐกิจชะลอตัว

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลงบแสดงฐานะทางการเงิน

หน่วย : ล้านบาท

งบการเงินรวม ณ 31 ธันวาคม	2561	2562	2563	2564	2565	2566
สินทรัพย์รวม	11,701	11,342	8,885	11,287	13,245	13,817
หนี้สินรวม	8,616	8,129	5,414	7,346	9,141	9,738
ส่วนของผู้ถือหุ้นรวม	3,085	3,213	3,471	3,941	4,105	4,079
รายได้จากการดำเนินงาน	38,196	34,804	32,149	37,085	39,061	36,534
ต้นทุนจากการดำเนินงาน	36,578	33,475	30,741	35,302	37,265	35,063
กำไรขั้นต้น	1,618	1,329	1,408	1,784	1,796	1,470
ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร	871	833	851	997	941	906
ต้นทุนทางการเงิน	56	75	34	14	51	145
กำไร (ขาดทุน) สุทธิ สำหรับงวด	721	524	642	857	806	512

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 : สถิติพรรณนา

หลังจากการขั้นตอนการทดสอบข้อมูลทั้งหมดว่าสามารถใช้ดำเนินการวิเคราะห์เป็นลำดับถัดไป ผู้ศึกษาได้ใช้สถิติพรรณนาซึ่งเป็นเครื่องมือดังแสดงในตาราง 5 เพื่อทดสอบระดับพื้นฐาน

ตาราง 5 ค่าสถิติพรรณนา

	Mean	**Median**	**Minimum**	**Maximum**	**Std.Dev.**	**C.V.**	**Skewness**
d_GDP_CVM	0.0538	0.3000	-10.1000	10.2000	3.0486	56.6170	-0.3098
d_RSI_D	0.0574	0.2300	-6.0800	7.0000	3.2506	56.5950	0.1244
d_IMPG	16730	38660	-408090	301520	132680	7.9307	-1.0121
d_REER	0.0123	0.4867	-4.3167	3.3467	1.9325	157.0100	-0.5499

ขั้นตอนที่ 2 : สร้างสมการถดถอยพหุคูณ (Multi Linear Regression Model)

ผู้ศึกษาได้ทำการสร้างสมการถดถอยพหุคูณซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ของจากตัวแปรต้นและตัวแปรตามทั้งหมด เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และคาดการณ์รายได้จากการดำเนินงานของบริษัท ซินเน็ค (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) โดยการใช้ Multiple Linear Regression ดังนี้

$$Y = a + \beta 1d\_GDP\_CVM + \beta 2d\_RSI\_D + \beta 3d\_IMPG + \beta 4d\_REER$$

ได้แสดงถึงผลลัพธ์การประมาณค่าสัมประสิทธิ์สำหรับ β_1 β_2 β_3 และ β_4 ด้วยสมการ Multiple Linear Regression ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามด้วยค่า T-Statistic โดยพิจารณาจากค่า Prob กำหนดระดับนัยสำคัญ 0.05

ตาราง 6 T-Statistic

coefficient	**std.**	**error**	**t-ratio**	**p-value**	
---					
const	5210.04	441.591	11.8	2.21E-13	***
TimeIndex	129.522	17.6702	7.33	2.05E-08	***
d_GDP_CVM	−98.5555	46.8715	−2.103	0.0432	**
d_RSI_D	50.3072	42.8684	1.174	0.249	
d_IMPG	0.0015063	0.00103764	1.452	0.156	
d_REER	190.799	76.9416	2.48	0.0184	**

หมายเหตุ : เครื่องหมายดอกจันบ่งบอกถึงนัยสำคัญทางสถิติสำหรับการปฏิเสธสมมติฐานที่ระดับ 0.10 (*), 0.05 (**) หรือ 0.01 (***)

การตรวจสอบความคลาดเคลื่อน

ขั้นตอนที่ 1 : ตรวจสอบคุณสมบัติของความคลาดเคลื่อนของตัวแปร (Heteroskedasticity) จากการทดสอบด้วยวิธี White test (square only) และ Breusch-Pagen จากตาราง 7 แสดงให้เห็นถึงค่าทดสอบสำหรับ White test และ Breusch-Pagen ได้ค่า P-valued ที่เท่ากับ 0.441603 และ 0.578812 ซึ่งมากกว่า 0.05 หมายถึง ไม่พบปัญหาความแปรปรวนไม่คงที่ของความคลาดเคลื่อนของตัวแปรต้นที่ใช้ในการทดสอบ (Heteroskedasticity)

ตาราง 7 ผลการทดสอบความคลาดเคลื่อนของตัวแปร

วิธีการทดสอบ	P-valued	ผลที่ได้รับ
White's test (Squares only)	0.441603	ไม่พบปัญหา
Breusch-Pagan	0.578812	ไม่พบปัญหา

ขั้นตอนที่ 2 : การทดสอบ Autocorrelation หรือ สหสัมพันธ์เชิงอนุกรม โดยวิธี Serial Correlation LM Test โดยสามารถใช้วิธี Serial Correlation LM Test เพื่อทดสอบสหสัมพันธ์เชิงอนุกรม (Autocorrelation) และทำการกำหนดระดับนัยสำคัญของการทดสอบสมมติฐาน (P-valued) เท่ากับ 0.05 หรือน้อยกว่า จากการแสดงในตารางที่ 8 บ่งบอกว่าค่า P-valued ที่ได้ทดสอบ เท่ากับ 0.0156 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 ตามที่กำหนดซึ่งสามารถสรุปผลว่ามาพบปัญหาในการทดสอบสหสัมพันธ์เชิงอนุกรม (Autocorrelation)

ตาราง 8 ค่าสถิติ LM Test

วิธีการทดสอบ	**T-Statistic**	**P-valued**	**ผลที่ได้รับ**
Breusch-Godfrey	3.66549	0.0156	พบปัญหา

*** เนื่องจากพบปัญหาของ Auto Correlation จึงทำการแก้ไขด้วยการทำ Robust Standard Errors HAC

จากนั้นเบื้องต้นได้มีการนำตัวแปรมีการพยากรณ์รายได้หลักจากการขายของ บริษัท ซินเน็ค (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) โดยได้ใช้สมการดังนี้

$$Y = 5210.04 - 98.5555d\_GDP\_CVM + 190.799d\_REER + 129.522Timeindex$$

ซึ่งการพยากรณ์รายได้จากการดำเนินงานของบริษัท ซินเน็ค (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) ในครั้งนี้เป็นการพยาการณ์ในอีก 5 ปีข้างหน้า ตั้งแต่ปี 2567 – 2571 โดยค่าที่ได้ออกมาได้ในปี 2567-2571 ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่รายได้จากการดำเนินงานล่าสุดปี 2566 อยู่ที่ 36,533,567.82 ล้านบาท ทำให้จึงต้องเปลี่ยนสมมุติฐานการพยากรณ์รายได้ของทางบริษัทต่อไป

สมมติฐานสำหรับรายได้จากการดำเนินงาน

ทางผู้ศึกษาได้ตั้งสมมุติฐาน เบื้องต้น 3 กรณี เพื่อคาดการ์ณรายได้จากการดำเนินงานของบริษัทฯ ตั้งแต่ปี 2567-2571 ดังนี้

1. รายได้จากการดำเนินงานเติบโตตามอัตราการเติบโตเฉลี่ยย้อนหลัง 3 ปี
2. รายได้จากการดำเนินงานจากการคาดการณ์การเติบโตของผู้ศึกษา*

*โดยการคาดการณ์มาจากการฟังสื่อสัมภาษณ์ผู้บริหารผ่านงาน Opportunity Day ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยประจำไตรมาส 1 ปี 2567 และผู้ศึกษามีการใช้สมมุติฐานการเติบโตเฉลี่ยย้อนหลัง 3 ปี เป็นอัตราการเติบโตอ้างอิงตั้งปี 2568 จนถึงปี 2571 เพื่อใช้ในการพยากรณ์งบการเงินต่อไป

และผู้ศึกษาได้ตั้งสมมติฐานทางการเงินอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อใช้ในการนำมาพยากรณ์งบการเงิน ทั้งในส่วนงบแสดงฐานะทางการเงิน งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ และงบกระแสเงินสด ของปี 2567-2571 เพื่อใช้ในการประเมินมูลค่าด้วยวิธีการต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น

อภิปายผล

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาธุรกิจของ บริษัท ซินเน็ค (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) เพื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ธุรกิจ และผลการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งผู้ศึกษาได้พบว่าบริษัทฯ ได้รับผลกระทบเชิงบวกจากสถานการณ์โรคระบาด Covid-19 ทำให้เกิดการเร่งตัวของ Demand การใช้สินค้าเทคโนโลยีเกิดขึ้น ในช่วงปี 2563-2565 ทั้งในส่วนภาครัฐ องค์กรเอกชน รวมถึงบุคคลทั่วไป และ Demand เริ่มชะลอตัวลงในปี 2566 จากผลกระทบของเงินเฟ้อ ส่งผลให้มีขึ้นดอกเบี้ยนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย และเกิดการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ

ซึ่งในปี 2566 ภาพรวมเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อกำลังซื้อของสินค้ากลุ่ม Consumer ของบริษัทฯ อย่างมีนัยสำคัญ ทำให้บริษัทต้องปรับกลยุทธ์หันมาโฟกัสการขายสินค้ากลุ่ม Commercial มากยิ่งขึ้น ซึ่งยังคงมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง

จากการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินในช่วงที่ผ่านมา พบว่าบริษัทฯ ซึ่งประกอบธุรกิจเป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้าไอที อุปกรณ์เทคโนโลยีจากแบรนด์ชั้นนำระดับโลก ในลักษณะค้าส่ง ทำให้กำไรขั้นต้นอยู่ในระดับเพียง 4-5% แต่บริษัทก็ยังสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ทางบริษัทฯ มีกำไรสุทธิ ณ สิ้นงวดเป็นบวกในทุกปีที่ทำการศึกษา

จากการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ ผู้ศึกษาได้เริ่มจากการศึกษาตัวแปรที่มีผลกระทบกับผลต่อรายได้จากการดำเนินงาน โดยพบว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) และ ดัชนีค่าเงินบาทที่แท้จริง (REER) มีความสัมพันธ์กับรายได้จากการดำเนินงานของบริษัท ซินเน็ค (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) อย่างมีนัยสำคัญ ณ ความเชื่อมั่นที่ 0.05 แต่เนื่องจากพบความไม่สอดคล้องของรายได้พยากรณ์กับรายได้ย้อนหลัง จึงมีการใช้สมมติฐานตัวเลขอัตราการการเติบโตในการพยากรณ์ ณ ปี 2567F เติบโต 10.0% ตามการคาดกาณ์ของฝ่ายบริหารของบริษัทฯ ซึ่งผู้ศึกษาประเมินว่ามีความเป็นไปได้เนื่องมาจากเริ่มเห็นสัญญาณการฟื้นตัวของไตรมาส4 ปี 2566 ที่มีการเติบโตกลับมาเป็นบวก 1.15% YoY หลังจากที่มีการเติบโตติดลบ YoY มา 4 ไตรมาสติดต่อกัน และในปีผู้ศึกษาใส่สมมติฐานปี 2568F-2571F เติบโตปีละ 4.7% ซึ่งทำให้สามารถพยากรณ์งบการเงินออกมาในช่วง 5 ปีข้างหน้า และทางผู้ศึกษาได้ใช้วิธีประเมินมูลค่าทั้งวิธีคิดลดกระแสเงินสด และวิธีสัมพัทธ์ โดยได้ผลการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ดัง ตารางที่ 9

ตาราง 9 สรุปผลการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ (หน่วย:บาท/หุ้น)

วิธีประเมินมูลค่า	ราคาเหมาะสม
คิดลดเงินปันผล (Beta = 1.95)	3.38
คิดลดเงินปันผล	7.71
คิดลดกระแสเงินสดอิสระผู้ถือหุ้น FCFE	6.58
คิดลดกระแสเงินสดอิสระของกิจการ FCFF	11.35
P/E Ratios - AVG 5 ปี	15.12
P/E Ratios - AVG Competitors	11.49
P/BV Ratios - AVG 5 ปี	19.33
P/BV Ratios - AVG Competitors	11.88

หมายเหตุ: ผลการประเมินมูลค่านี้เป็นเพียงข้อมูลอ้างอิง ไม่ถือเป็นคำแนะนำ หรือชี้นำในการลงทุน

โดยในมุมมองของผู้ศึกษานั้นการใช้ P/E Ratio แบบ Average ย้อนหลัง 5 ปี ซึ่งมี Fair P/E ที่ 18-19 เท่า มูลค่าราคาเหมาะสมที่ 14.76-15.58 บาท/หุ้น มีความเหมาะสมระดับหนึ่ง เนื่องจาก P/E ช่วงดังกล่าว เป็นมุมมองที่ตลาดเคยให้มูลค่าเฉลี่ยในระดับนี้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นอาจจะต้องติดตามและประเมินความน่าจะเป็นของการเติบโตในอนาคตอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับสมมติฐานของเราต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ตามที่ได้กล่าวไปก่อนหน้าว่าการใช้ค่า Beta ของหลักทรัพย์ในช่วงปี 2563-2566 การที่มีสถานการณ์ไม่ปกติเกิดขึ้นมาก่อน อาจจะทำให้การนำตัวแปรมาใส่ในสมการ หรือสมมติฐาน ผลลัพธ์ที่คำนวณได้อาจมีความคลาดเคลื่อนไปได้ การประเมินมูลค่าเป็นทางศาสตร์และศิลป์ ที่ผู้นำมาประยุกต์ใช้นอกจากต้องมีความเข้าใจในตัวธุรกิจนั้นๆ เป็นอย่างดีแล้ว ยังต้องมีความรู้ความเข้าใจในธุรกิจอื่นๆ ด้วยเช่นกัน เพราะในการให้สมมติฐานในเรื่องของมูลค่าของธุรกิจที่ควรจะเป็นนั้น บางครั้งอาจจะต้องเปรียบเทียบกับการประเมินมูลค่าของธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และโอกาสในอนาคตของธุรกิจ เพื่อสามารถมองเห็นถึงความเหมาะสมของสมติฐานนั้นๆ ด้วย

และในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้จัดทำในปี 2567 ซึ่งช่วงปี 2563-2566 ภาคธุรกิจต่างได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากสถานการณ์ Covid-19 ที่ทำให้ข้อมูลหรือตัวแปรที่ใช้ในการพยากรณ์ อามีความคลาดเคลื่อนจากสถานการณ์ปกติ ผู้อ่านผลการศึกษาครั้งนี้อาจจะต้องตระหนักถึงข้อจำกัดดังกล่าวก่อนนำผลการวิจัยไปใช้ต่อไป

บรรณานุกรม

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. 2567. *คลังข้อมูลธุรกิจ DBD Datawarehouse+* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: https://datawarehouse.dbd.go.th/index

ตลาหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2567. *ข้อมูลหลักทรัพย์ บริษัท ซินเน็ค (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี/รายงานประจำปี ของปี 2561-2566.* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: https://www.set.or.th/th/market/product/stock/quote/SYNEX/news

ตลาหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2567. *งบการเงินบริษัท ซินเน็ค (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) ของปี 2556-2566.* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: https://www.set.or.th/th/market/product/stock/quote/SYNEX/news

ตลาหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2564. *AISA: การวิเคราะห์งบการเงิน.* กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2567. *สถิติภาคเศรษฐกิจจริง.* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: https://www.bot.or.th/th/statistics/real-sector.html

อสวัถ ทาโมทรัน. 2560. *The Little Book of Valuation: การประเมินมูลค่าหุ้น*. แปลโดย ดร.กุศยา ลีฬหาวงศ์. สำนักพิมพ์ Fidelity

เอิญ สุริยะฉาย. 2558. *กุญแจอ่านงบการเงิน.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ซีเอ็ดยูเคชั่น, บมจ.

เอิญ สุริยะฉาย. 2560. *ก้าวแรกอ่านงบการเงิน.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ซีเอ็ดยูเคชั่น, บมจ.

Taradorn Khiewmeesuan. 2015. *Relative Valuation of Synnex (Thailand) Public Company Limited.* Bangkok: Mahidol University

Kansasin Wongsriudomphorn. 2015. *Discount Cash Flow Model of Synnex (Thailand) Public Company Limited.* Bangkok: Mahidol University

การวิเคราะห์หลักทรัพย์ของบริษัท แพลน บี มีเดีย จำกัด (มหาชน)

Securities Analysis of Plan B Media Public Company Limited

อดิศร ล้อกิตติกูล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

E-mail: mission4product@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาตัวแปรที่มีผลกับรายได้ของบริษัท แพลน บี มีเดีย จำกัด (มหาชน) 2) พยากรณ์ผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน และอัตราส่วนทางการเงินของบริษัท แพลน บี มีเดีย (มหาชน) ตั้งแต่ปี 2567-2571 และ 3) ประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ของบริษัท แพลน บี มีเดีย จำกัด (มหาชน) ทำการศึกษาตัวแปรอิสระ ได้แก่ ดัชนีการลงทุนภาคเอกชน (PII) ดัชนีการบริโภคภาคเอกชน (PCI) ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI) ดัชนีผลผลิตภาคบริการ (SPI) ที่มีผลต่อตัวแปรตาม ได้แก่ รายได้รวมของบริษัท แพลน บี มีเดีย จำกัด (มหาชน) โดยมีขอบเขตการศึกษาผลการดำเนินงาน, ฐานะการเงิน, กระแสเงินสด และอัตราส่วนทางการเงิน ย้อนหลัง 5 ปี โดยมีระยะเวลาตั้งแต่ 1 มกราคม 2562 ถึง 31 ธันวาคม 2566 ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับรายได้รวมของบริษัทฯทั้ง 4 ตัว ได้แก่ ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI), ดัชนีการบริโภคภาคเอกชน (PCI), ดัชนีผลผลิตภาคบริการ (SPI) และดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI) การพยากรณ์ผลการดำเนินงานพบว่า บริษัทมีต้นทุนเงินทุนมีค่าเท่าเดิมไม่ผันแปรตามรายได้ โดยข้อมูลนโยบายการจ่ายเงินปันผลของบริษัทฯ พบว่าบริษัทฯ “มีนโยบายการจ่ายปันผลไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของกำไรสุทธิที่เหลือจากหักเงินสำรองต่างๆ ทุกประเภทตามที่ได้กำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัทฯตามกฎหมาย การประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ของบริษัทด้วยวิธีการคิดลดกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow : DCF) โดยการใช้กระแสเงินสดอิสระของผู้ถือหุ้น (Free Cash Flow to Equity : FCFE) พบว่า มูลค่าหุ้นสามัญของบริษัท GLOBAL เท่ากับ 6.81 บาทต่อหุ้น

คำสำคัญ: การวิเคราะห์หลักทรัพย์, บริษัท แพลน บี มีเดีย (มหาชน)

ABSTRACT

This research aims to 1) Study the variables that affect the income of Plan B Media Public Company Limited 2) Forecast the operating results, financial status, and financial ratios of Plan B Media Public Company Limited from the year 2024-2028 and 3) Assess the value of the securities of Plan B Media Public Company Limited. Study of independent variables including Private Investment Index (PII), Private Consumption Index (PCI), Consumer Price Index (CPI), Consumer Confidence Index (CCI), Service Production Index (SPI) that affect the dependent variables. Including the total income of Plan B Media Public Company Limited, with a scope of study of operating results, financial position, cash flow, and financial ratios for the past 5 years, with a period from 1 January 2019 to 31 December 2023. The results of the study found that The four independent variables that are related to the company's total income are the Consumer Price Index (CPI), Private Sector Consumption

Index (PCI), Service Sector Production Index (SPI), and Consumer Confidence Index (CCI). Forecasting operating results found that The company's capital costs remain the same and do not vary with income. Information on the company's dividend payment policy found that the company "has a policy to pay dividends of not less than 30 percent of the remaining net profit after deducting various reserves." All types as specified in the company's regulations according to law. Assessing the value of the company's securities using the discounted cash flow method (Discounted Cash Flow: DCF) using free cash flow of shareholders (Free Cash Flow to Equity: FCFE), it was found that the value of GLOBAL's common shares was equal to 6.81 baht. per share

KEYWORDS: Securities Analysis, Plan B Media Public Company Limited

1. บทนำ

บริษัท แพลน บี มีเดีย จำกัด (มหาชน) ประกอบกิจการให้บริการสื่อโฆษณานอกที่อยู่อาศัยด้วยแพลตฟอร์มที่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด บริษัทฯ มีบริการให้คำปรึกษาด้านการวางแผนการตลาดและการสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจอย่างมีประสิทธิผล เน้นการพัฒนาธุรกิจในด้านการตลาดแบบมีส่วนร่วมผ่านคอนเทนท์คุณภาพสูง ซึ่งรวมถึงธุรกิจสปอร์ต มาร์เก็ตติ้ง และอาร์ทติส เมเนจเมนท์ โดยมุ่งมั่นที่จะสร้างความผูกพันระหว่างผู้บริโภคกับแบรนด์สินค้าและบริการในกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย การตลาดแบบมีส่วนร่วมนี้ จะช่วยเพิ่มรายได้และมูลค่าให้กับสื่อโฆษณานอกที่อยู่อาศัย และช่วยเพิ่มอัตราการใช้สื่อโฆษณาของบริษัทฯ นอกจากนี้ ยังเป็นการขยายธุรกิจเพื่อเข้าถึงกลุ่มลูกค้าในช่องทางที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

ในปี 2565 ภาพรวมการดำเนินธุรกิจของบริษัทฯ เป็นปีที่มีความท้าทายอย่างมากสำหรับบริษัทฯ และผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสื่อโฆษณาในประเทศไทย โดยในปีดังกล่าว มีสภาวะเศรษฐกิจที่ผันผวนเนื่องจากเงินเฟ้อ, การปรับขึ้นของราคาพลังงานทั่วโลก และการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกจากสงครามรัสเซียกับยูเครน ส่งผลกระทบต่อการบริโภคและกำลังซื้อในตลาด อย่างไรก็ตาม หลังจากการฟื้นตัวจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ผู้คนกลับมาใช้ชีวิตได้ตามปกติ ตลาดโฆษณาในปีนั้น มีมูลค่า 118,678 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.1 เมื่อเทียบกับปีก่อน บริษัทฯ ได้ปรับการดำเนินธุรกิจเพื่อรับมือกับวิกฤติและความท้าทาย โดยเน้นความยืดหยุ่นและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงเครือข่าย และรักษาฐานะทางการเงินที่แข็งแกร่ง พร้อมกับดูแลความปลอดภัยและสุขภาพของพนักงาน โดยในปี 2565 บริษัทสามารถสร้างรายได้รวมได้ 6,706 ล้านบาท และกำไรสุทธิสำหรับผู้ถือหุ้น 703 ล้านบาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่แข็งแกร่งในสภาวะเศรษฐกิจที่ท้าทาย ปัจจุบันบริษัทฯ มีบริการทำการตลาดและโฆษณาคอนเทนท์ให้แก่ลูกค้าผ่านช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มสปอร์ต มาร์เก็ตติ้ง และ 2) กลุ่มอาร์ทติส เมเนจเทนท์ เมื่อพิจารณารายได้จากผลิตภัณฑ์และบริการของบริษัท แพลน บี มีเดีย จำกัด (มหาชน) ในปี พ.ศ. 2562-2566 พบว่า รายได้รวมของบริษัทฯ มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง จาก 4,919 ล้านบาท ในปี 2562 เป็น 8,445 ล้านบาท ในปี 2566 ยกเว้นในปี 2563 โดยมีสาเหตุมาจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และมีนโยบายจากภาครัฐบาลในการออกมาตรการล็อกดาวน์ในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ จึงส่งผลกระทบต่อรายได้ของบริษัทฯ โดยบริษัทฯ มีสัดส่วนโครงสร้างรายได้หลักมาจากการขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ โดยคิดเป็นร้อยละ 98.81, 98.84, 96.43 98.27 และ 99.04 ของรายได้ทั้งหมดตามลำดับ เพื่อเป็นการวิเคราะห์ภาพรวมของธุรกิจ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยมีความคาดหวังว่า ได้รับความรู้เกี่ยวกับข้อมูลภาพรวม, ผลการดำเนินงาน, ฐานะการเงิน, กระแสเงินสด อัตราส่วนทางการเงิน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความเสี่ยงของบริษัทฯ รวมถึงผลการประเมินมูลค่าของกิจการ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้อ่านในการนำข้อมูลที่ได้ ไปช่วยประกอบการตัดสินใจในการลงทุนในหลักทรัพย์ของบริษัท แพลน บี มีเดีย จำกัด (มหาชน) (PLANB)

2. วัตถุประสงค์

(1) เพื่อศึกษาตัวแปรที่มีผลกับรายได้ของบริษัท แพลน บี มีเดีย จำกัด (มหาชน)

(2) เพื่อพยากรณ์ผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน และอัตราส่วนทางการเงินของบริษัท แพลน บี มีเดีย (มหาชน) ตั้งแต่ปี 2567-2571

(3) เพื่อประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ของบริษัท แพลน บี มีเดีย จำกัด (มหาชน)

3. วิธีการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักทรัพย์ของบริษัท แพลน บี มีเดีย จำกัด (มหาชน) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลของของบริษัท แพลน บี มีเดีย จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วยข้อมูลภาพรวมของบริษัทฯ, ผลการดำเนินงาน, ฐานะการเงิน, กระแสเงินสด ,อัตราส่วนทางการเงิน และตัวแปรต้น โดยมีที่มาจากการค้นคว้าผ่านแหล่งข้อมูลที่เปิดเผยทางอินเตอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ของบริษัท แพลน บี มีเดีย จำกัด (มหาชน) (https://www.planbmedia.co.th/), เว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) (https://market.sec.or.th/ public/idisc/th/FinancialReport/FS), เว็บไซต์ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) และ SETSMART เป็นต้น จากนั้นผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้รับมาเรียบเรียง และทำการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน, ฐานะการเงิน, กระแสเงินสด และอัตราส่วนทางการเงิน ย้อนหลัง 5 ปี นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์จุดแข็ง, จุดอ่อน, โอกาส และความเสี่ยง ของบริษัทฯ รวมถึงวิเคราะห์คู่แข่ง และ Business Model Canvas ของบริษัทฯ ดำเนินการหาตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม โดยใช้วิธีสมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression) เพื่อพยากรณ์ผลการดำเนินงาน, ฐานะการเงิน และอัตราส่วนทางการเงิน ในปี 2566-2570 รวมถึงประเมินมูลค่าบริษัทฯ ด้วย 3 วิธี ได้แก่ 1) วิธีการคิดลดกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow : DCF) 2) วิธีการคิดลดกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow : DCF) และ 3) วิธีการ Multiple Comparable เพื่อประเมินราคาหุ้นของบริษัทฯ และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสรุปผล

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ดัชนีการลงทุนภาคเอกชน (PII) ดัชนีการบริโภคภาคเอกชน (PCI) ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI) ดัชนีผลผลิตภาคบริการ (SPI) ที่มีผลต่อตัวแปรตาม ได้แก่ รายได้รวมของบริษัท แพลน บี มีเดีย จำกัด (มหาชน) ตั้งแต่ 1 มกราคม 2562 ถึง 31 ธันวาคม 2566

4. การศึกษาตัวแปรที่มีผลกับรายได้ของบริษัท แพลน บี มีเดีย จำกัด (มหาชน)

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้น 5 ตัว คือ ดัชนีการลงทุนภาคเอกชน (PII), ดัชนีการบริโภคภาคเอกชน (PCI), ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI), ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI), ดัชนีผลผลิตภาคบริการ (SPI) ว่ามีความสัมพันธ์ต่อตัวแปรตามหรือไม่ และเป็นไปในทิศทางใด และหลังจากการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมดแล้ว จะทำการพยากรณ์ผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินของ บริษัท แพลนบี มีเดีย จำกัด

(มหาชน) ในระยะเวลา 5 ปีข้างหน้า ตั้งแต่ปี 2567-2571 เพื่อทำการประเมินรายได้รวมของบริษัทและมูลค่าหลักทรัพย์ของบริษัท แพลนบี มีเดีย จำกัด (มหาชน) ต่อไป

1. ดัชนีการลงทุนภาคเอกชน (PII) คือ ค่าตัวชี้ทิศทางการอุปโภคบริโภคหรือการจับจ่ายใช้สอยของประชาชนที่มีผลต่อบริษัทฯ ให้ตัดสินใจเพิ่มหรือลดต้นทุนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งแสดงถึงความต้องการผลิตโดยรวมของบริษัท ดังนั้นจึงคาดการณ์ว่าดัชนีการลงทุนภาคเอกชนมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับรายได้รวมของบริษัทฯ

2. ดัชนีการบริโภคภาคเอกชน (PCI) คือ ค่าตัวชี้ทิศทางการอุปโภคบริโภคหรือการจับจ่ายใช้สอยของประชาชนมีผลต่อบริษัทฯ ซึ่งแสดงถึงกำลังซื้อความต้องการซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค ค่าที่เพิ่มสูงขึ้นจะบ่งชี้ถึงการใช้จ่ายของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงคาดการณ์ว่าดัชนีการบริโภคภาคเอกชน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้รวมของบริษัทฯ

3. ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) คือ ค่าที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของราคาขายผลิตภัณฑ์สื่อโฆษณาและบริการอื่นๆ โดยเฉลี่ยที่ลูกค้าจ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการจำนวนหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่งเทียบกับปีฐาน (Base Year) โดยถ้าดัชนีราคาลูกค้ามีการปรับตัวสูงขึ้น แสดงว่าราคาสินค้าหรือบริการโดยภาพรวมมีการปรับตัวสูงขึ้น จะส่งผลให้ผู้ซื้อมีกำลังซื้อลดลง และอาจทำให้ผู้ซื้อระมัดระวังในการใช้จ่ายมากขึ้น ดังนั้นจึงคาดการณ์ว่าดัชนีราคาผู้บริโภคมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับรายได้รวมของบริษัทฯ

4. ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI) คือ ดัชนีที่แสดงถึงความมั่นใจของผู้บริโภคที่มีต่อบริษัทฯ ซึ่งสามารถสะท้อนแนวโน้มเศรษฐกิจในอนาคตของบริษัทได้ ถ้าดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภคมีการปรับตัวสูงขึ้น แสดงว่าประชาชนมีความเชื่อมั่นว่าเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในสภาวะที่ดี และกล้าที่จะใช้จ่าย ดังนั้นจึงคาดการณ์ว่าดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภคมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้รวมของบริษัทฯ

5. ดัชนีผลผลิตภาคบริการ (SPI) คือ ค่าความชี้วัดภาพรวมของบริษัทฯ ณ ราคาคงที่ คำนวณเป็นดัชนีภาพรวมด้วยวิธีลาสแปร์ (น้ำหนักคงที่) อิงตามสัดส่วนของมูลค่าเพิ่มของ GDP ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลผลิตของบริษัทฯมีเป็นที่ต้องการของตลาด ดังนั้นจึงคาดการณ์ว่าดัชนีผลผลิตภาคบริการมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้รวมของบริษัทฯ

ผู้ศึกษาได้หาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีผลต่อรายได้รวมของบริษัทฯ อีกทั้งศึกษาถึงขนาดความสัมพันธ์ของผลกระทบและทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้การสร้างสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (ordinary least square: OLS) ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรอิสระ 1 ตัวแปร ที่มีผลต่อรายได้ของบริษัทฯ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้แก่ ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI) หลังจากได้ผลการทดสอบของ Pooled OLS แล้ว ผู้ศึกษาได้ทดสอบผลที่ได้ด้วยวิธี Fixed effect model โดยการทดสอบ Fixed effect model สามารถนำตัวแปรอิสระมาสร้างเป็นสมการพยากรณ์อัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้รวมของบริษัทฯ (Rev) ได้ดังนี้ Rev = 10.568-0.041 (PII) + 0.117 (CPI) – 0.064 (CCI) + 0.139 (PCI) + 0.850 (SPI)

จากผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้รวมของบริษัทฯ (Rev) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้แก่ ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI), ดัชนีการบริโภคภาคเอกชน (PCI) และดัชนีผลผลิตภาคบริการ (SPI) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ส่วนดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม และดัชนีการลงทุนภาคเอกชน (PII) ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้รวมของบริษัทฯ

5. การพยากรณ์ผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน และอัตราส่วนทางการเงินของบริษัท แพลน บี มีเดีย (มหาชน)

ผู้ศึกษาได้ศึกษาและค้นหาข้อมูลการคาดการณ์หรือการพยากรณ์ตัวแปรอิสระที่มีผลต่อรายได้รวมของบริษัทฯ ได้แก่ ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI), ดัชนีการบริโภคภาคเอกชน (PCI), ดัชนีผลผลิตภาคบริการ (SPI) และดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI) เพื่อนำมาแทนค่าในสมการข้างต้น และพยากรณ์รายได้รวมของบริษัทฯ ในอนาคต แต่จากการค้นหาไม่พบข้อมูลการคาดการณ์หรือพยากรณ์ตัวแปรอิสระดังกล่าวไม่มีคาดการณ์ล่วงหน้า

จากการศึกษาและค้นหาข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ พบว่ามีการคาดการณ์อัตราเงินเฟ้อปี 2566 อยู่ที่ร้อยละ 1.4 และปี 2567 อยู่ที่ร้อยละ 1.5 โดยอ้างอิงจากการ ประชุมคณะกรรมการนโยบายการเงิน เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567 ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงตั้งสมมติฐานให้ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัว ได้แก่ ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI), ดัชนีการบริโภคภาคเอกชน (PCI), ดัชนีผลผลิตภาคบริการ (SPI) และดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI) มีการปรับขึ้นตามอัตราเงินเฟ้อคาดการณ์ ซึ่งผู้ศึกษาได้ปรับอัตราเงินเฟ้อต่อปีเป็นอัตราเงินเฟ้อต่อไตรมาส โดยการใช้สูตร $\sqrt[4]{1+r_y}$-1 และตั้งสมมติฐานให้ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI), ดัชนีการบริโภคภาคเอกชน (PCI), ดัชนีผลผลิตภาคบริการ (SPI) และดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI) คาดการณ์ปี 2567-2571 ดังแสดงผลในตารางที่ 1

ปีที่	ปี พ.ศ.	FC.Rev
1	2567	8,582,276,723.01
2	2568	8,832,103,849.78
3	2569	9,086,753,013.70
4	2570	9,359,081,196.00
5	2571	9,632,696,151.56

ผลการพยากรณ์อัตราส่วนสภาพคล่องระหว่างปี 2567-2571 ของบริษัทฯ พบว่าอัตราส่วนทุนหมุนเวียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี จาก 1.02 เท่า ในปี 2566 เป็น 1.03 เท่า ในปี 2568 และลดลงเป็น 0.002 ในปี 2571 แสดงให้เห็นว่ากิจการมีสภาพคล่องต่ำลง เนื่องจากผลการพยากรณ์ฐานะทางการเงินของบริษัทฯ ในปี 2567–2571 พบว่าบริษัทฯ มีหนี้สินหมุนเวียนมากกว่าสินทรัพย์หมุนเวียน แต่เมื่อตัดสินค้าคงเหลือออกพบว่าบริษัทฯ มีอัตราส่วนสภาพคล่องหมุนเร็วในแต่ละปีใกล้เคียงกัน และในแต่ละปีมีค่าน้อยกว่า 1 เท่า แสดงให้เห็นว่าสินทรัพย์หมุนเวียนส่วนใหญ่ของบริษัทฯ เป็นสินค้าคงเหลือ และหากพิจารณาอัตราส่วนสภาพคล่องกระแสเงินสดของบริษัทฯ พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในแต่ละปีเช่นเดียวกัน แต่ในแต่ละปีมีค่าน้อยกว่า 1 เท่า ชี้ให้เห็นว่าบริษัทฯ มีเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดรวมกับหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้สินหมุนเวียน ในกรณีต้องชำระหนี้สินหมุนเวียนทันที และในส่วนของอัตราส่วนหมุนเวียนลูกหนี้การค้า อัตราส่วนหมุนเวียนสินค้าคงเหลือ และอัตราส่วนหมุนเวียนเจ้าหนี้การค้า มีการเพิ่มขึ้นเล็กน้อยทั้ง 3 รายการจากปี 2566 เทียบกับปี 2567 และทั้ง 3 รายการมีอัตราส่วนคงที่ตั้งแต่ปี 2567 ถึงปี 2570 ส่งผลให้วงจรเงินสดของบริษัทฯ ในปี 2566-2570 มีการปรับตัวลดลงเล็กน้อยจาก 27.71 วัน ในปี 2566 เป็น 31.58 วัน ในปี 2571

ในส่วนของผลการพยากรณ์อัตราส่วนแสดงความสามารถในการหากำไรระหว่างปี 2567- 2571 พบว่า อัตราส่วนกำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงาน และอัตราส่วนรายได้อื่นต่อรายได้รวม มีแนวโน้มลดลง เท่ากับปี 2566 เท่ากับ 127.72%, 17.40% และ 52.8% ตามลำดับ และเพิ่มขึ้นในปี 2571 เป็น 306.26%, 17.40% และ 79.33% ตามลำดับ เนื่องจากผู้ศึกษาได้ใช้วิธีประมาณการแบบ Pro Forma Income Statement โดยใช้ข้อมูลจากปี 2566 เป็นตัวตั้งต้น

ในส่วนของผลการพยากรณ์อัตราส่วนวิเคราะห์นโยบายทางการเงินระหว่างปี 2567- 2571 ของบริษัทฯ พบว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีแนวโน้มลดลงจาก 0.91 เท่า ในปี 2566 เป็น 0.43 เท่า ในปี 2571 โดยมีสาเหตุหลักมาจากบริษัทฯ มีผลการพยากรณ์ส่วนของผู้ถือหุ้นมากขึ้นเนื่องจากมีกำไรสะสมเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าบริษัทฯ มีส่วนของผู้ถือหุ้นรวมมากกว่าหนี้สินรวม

6. ประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ของบริษัท แพลน บี มีเดีย จำกัด (มหาชน)

การใช้วิธีการประเมินมูลค่าบริษัทฯ ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ได้ผลการประเมินมูลค่าบริษัทฯ ที่แตกต่างกันด้วยเช่นกัน โดยผู้ศึกษาได้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการพยากรณ์ผลการดำเนินงาน และฐานะการเงินของบริษัทในอีก 5 ปีข้างหน้า มาใช้เป็นข้อมูลในการประเมินมูลค่าบริษัทฯ ทั้ง 2 วิธี ซึ่งประกอบด้วย

วิธีที่ 1 ได้แก่ วิธีการคิดลดกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow : DCF) โดยการใช้กระแสเงินสดอิสระของกิจการ (Free Cash Flow to the Firm : FCFF) พบว่า มูลค่าหุ้นสามัญของบริษัทฯ เท่ากับ 8.22 บาทต่อหุ้น

วิธีที่ 2 ได้แก่ วิธีการคิดลดกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow : DCF) โดยการใช้กระแสเงินสดอิสระของผู้ถือหุ้น (Free Cash Flow to Equity : FCFE) พบว่า มูลค่าหุ้นสามัญของบริษัท GLOBAL เท่ากับ 6.81 บาทต่อหุ้น

จากการประเมินมูลค่าบริษัทด้วย 2 วิธีดังกล่าว ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการประเมินมูลค่าหุ้นด้วยวิธีการคิดลดกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow : DCF) เป็นการคำนวณการดำเนินธุรกิจร่วมกับปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อธุรกิจ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าเป็นวิธีที่มีความน่าเชื่อถือ และเหมาะสมสำหรับการประเมินมูลค่าในครั้งนี้

ทั้งนี้ เมื่อนำข้อมูลราคาของบริษัทฯ จากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ณ วันที่ 24 มิถุนายน 2567 พบว่าหุ้นบริษัท แพลน บี มีเดีย จำกัด (มหาชน) มีราคาปิดเท่ากับ 7.90 บาทต่อหุ้น เปรียบเทียบกับผลการประเมินมูลค่าหุ้นที่ได้จากการศึกษาเท่ากับช่วง 8.22 - 8.52 บาทต่อหุ้น พบว่าหุ้นบริษัทฯ นั้น Undervalue เนื่องจากบริษัทฯ มีราคาตลาด (7.90 บาทต่อหุ้น) ซึ่งสูงกว่ามูลค่าหุ้นที่ประเมินได้ (8.22 - 8.52 บาทต่อหุ้น)

7. สรุป

แนวโน้มทางเศรษฐกิจในปี 2557 ถึง 2566 (10 ปี) พบว่า ประเทศไทยมีดัชนีการลงทุนภาคเอกชน (PII) เฉลี่ย 136.02 โดยมีดัชนีการลงทุนภาคเอกชนสูงสุด 366.50 และต่ำสุด 108.63 ดัชนีการบริโภคภาคเอกชน (PCI) เฉลี่ย 97.70 โดยมีดัชนีการบริโภคภาคเอกชนสูงสุด 105.88 และต่ำสุด 91.03, ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) เฉลี่ย 59.20 มีดัชนีสูงสุดที่ 69.58 ต่ำสุดที่ 50.31, ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI) เฉลี่ยที่ 128.52 ดัชนีสูงสุดที่ 152.85 ต่ำสุดที่ 110.85, และดัชนีผลผลิตภาคบริการ (SPI) เฉลี่ย 105.13 ดัชนีสูงสุดที่ 123.56 ต่ำสุดที่ 92.95 ผลการหาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีผลต่อรายได้รวมของบริษัทฯ พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับรายได้รวมของบริษัทฯทั้ง 4 ตัว ได้แก่ ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI), ดัชนีการบริโภคภาคเอกชน (PCI), ดัชนีผลผลิตภาคบริการ (SPI) และดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI) การพยากรณ์ผลการดำเนินงานพบว่า บริษัทมีต้นทุนเงินทุนมีค่าเท่า

เดิมไม่ผันแปรตามรายได้ โดยข้อมูลนโยบายการจ่ายเงินปันผลของบริษัทฯ พบว่าบริษัทฯ “มีนโยบายการจ่ายปันผลไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของกำไรสุทธิที่เหลือจากหักเงินสำรองต่างๆ ทุกประเภทตามที่ได้กำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัทฯตามกฎหมาย การประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ของบริษัทด้วยวิธีการคิดลดกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow : DCF) โดยการใช้กระแสเงินสดอิสระของผู้ถือหุ้น (Free Cash Flow to Equity : FCFE) พบว่า มูลค่าหุ้นสามัญของบริษัท Plan B เท่ากับ 6.81 บาทต่อหุ้น

8. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้นำข้อมูลรายได้รวมของบริษัทฯ ในช่วงปี 2562-2566 มาใช้ในการศึกษา ซึ่งในช่วงการศึกษามีสถานการณ์แพร่ระบาดโควิด-19 ที่ส่งต่อสภาพเศรษฐกิจและผลประกอบการของบริษัท ทำให้เกิดการผันผวนทางเศรษฐกิจ ดังนั้นเพื่อการพยากรณ์รายได้รวมของบริษัทฯ ในอนาคตที่คงที่และแม่นยำมากขึ้น ควรทำการศึกษาและพยากรณ์รายได้รวมของบริษัทฯ อีกครั้ง

9. เอกสารอ้างอิง

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2558). *การประเมินมูลค่าหุ้น* [ออนไลน์]. 24 มิถุนายน 2567, จาก: URL. https://portal2.set.or.th/education/th/begin/stock_content05.pdf

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2558). *วิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน* [ออนไลน์]. 24 มิถุนายน 2567, จาก: URL. https://portal.set.or.th/education/th/begin/stock_content04.pdf

บริษัท แพลน บี มีเดีย จำกัด (มหาชน). (2566). *คำอธิบายและบทวิเคราะห์ของฝ่ายบริหาร สำหรับผลประกอบการไตรมาส 4 ปี 2561-2565 และผลประกอบการประจำปี 2561-2565*. [ออนไลน์]. 24 มิถุนายน 2567, จาก: URL. https://market.sec.or.th/public/idisc/th/FinancialReport/ALL-0000008329

วิไลวรรณ ภานุวิศิทธิ์แสง. (2562). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ศราวุธ สร้อยทอง. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานกับการประเมินมูลค่าหุ้นของบริษัท กลุ่มอสังหาริมทรัพย์ และก่อสร้างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

โสภณ บุญถนอมวงศ์. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรและประสิทธิภาพกับการบริการสินทรัพย์ของอุตสาหกรรมการผลิตสบู่ เครื่องหอม เครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ในห้องน้ำจากฐานข้อมูลบิซิเนสออนไลน์*. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อนุวัตร รองเงิน. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนของ หลักทรัพย์ กรณีศึกษา: บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มธุรกิจวัสดุก่อสร้าง*. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การวิเคราะห์หลักทรัพย์ของบริษัท ไทยฟู้ดส์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน)

Financial Security Analysis of Thai Foods Public Company Limited

นำพล จุลมนต์

นักศึกษาปริญญาโท คณะ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการเงิน มหาวิทยาลัย หอการค้าไทย

E-mail: ohmmax33@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาการวิเคราะห์หลักทรัพย์ของบริษัท ไทยฟู้ดส์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อมูลค่าของหลักทรัพย์ TFG เพื่อนำตัวแปรที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการพยากรณ์ผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน และอัตราส่วนทางการเงินของบริษัทตั้งแต่ปี 2567-2571 และประเมินมูลค่าของกิจการ โดยงานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลรายงานทางการเงินของบริษัท ไทยฟู้ดส์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ตั้งแต่ปี 2558 ถึง 2565 ประกอบกับข้อมูลทางเศรษฐกิจ เช่น ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI) ดัชนีความเชื่อมั่นภาคธุรกิจ (BSI) ดัชนีราคาและผลผลิต และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) มาใช้ในการศึกษาและวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการวิจัยด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางเศรษฐกิจกับรายได้รวมของบริษัท โดยใช้วิธีการถดถอยเส้นตรงแบบธรรมดา (Ordinary Least Squares: OLS) และพยากรณ์งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ งบฐานะการเงินของบริษัทในอีก 5 ปีข้างหน้า (ปี 2567 ถึง 2571) รวมถึงประเมินมูลค่าของกิจการโดยใช้วิธีการประเมินมูลค่า 4 วิธี ได้แก่ วิธีคิดลดเงินปันผล (DDM) วิธีกระแสเงินสดอิสระต่อผู้ถือหุ้น (FCFE) วิธีราคาตลาดต่ออัตราส่วนกำไรสุทธิ (P/E) และวิธีมูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น (P/BV) จากการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางเศรษฐกิจกับรายได้รวมของบริษัท ได้แก่ ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค และดัชนีราคาและผลผลิต มีความสัมพันธ์กับรายได้รวมของบริษัท TFG อย่างมีนัยสำคัญ และจากการประเมินมูลค่ากิจการโดยใช้วิธีการประเมินมูลค่า 4 วิธี ให้ผลลัพธ์ดังนี้วิธีคิดลดเงินปันผลประเมินมูลค่าของบริษัทอยู่ที่ 1.61 บาทต่อหุ้น วิธีกระแสเงินสดอิสระต่อผู้ถือหุ้นประเมินมูลค่าของบริษัทอยู่ที่ 18.15 บาทต่อหุ้น วิธีราคาตลาดต่ออัตราส่วนกำไรสุทธิประเมินมูลค่าของบริษัทอยู่ที่ 1.27 บาทต่อหุ้น และวิธีมูลค่าตามบัญชีต่อหุ้นประเมินมูลค่าของบริษัทอยู่ที่ 1.03 บาทต่อหุ้น

คำสำคัญ: การวิเคราะห์หลักทรัพย์, การประเมินมูลค่าหุ้น

ABSTRACT

The study on the security analysis of Thai Foods Public Company Limited (TFG) aims to investigate the variables affecting the value of TFG's securities. The research incorporates relevant variables to forecast the company's performance, financial position, and financial ratios from 2024 to 2028, as well as to assess the company's value. This research utilizes financial reports of Thai Foods Public Company Limited from 2015 to 2022, along with economic data such as the Consumer Price Index (CPI), Consumer Confidence Index (CCI), Business Sentiment Index (BSI), price and production indices, and Gross Domestic Product (GDP). The study

employs Ordinary Least Squares (OLS) regression to analyze the relationship between economic variables and the company's total revenue. Additionally, it forecasts the company's comprehensive income statement and financial position for the next five years (2024 to 2028) and evaluates the company's value using four valuation methods: the Dividend Discount Model (DDM), Free Cash Flow to Equity (FCFE), Price-to-Earnings Ratio (P/E), and Price-to-Book Value Ratio (P/BV). The study finds significant relationships between economic variables, such as the Consumer Confidence Index and price and production indices, and TFG's total revenue. The valuation results are as follows: the Dividend Discount Model estimates the company's value at 1.61 THB per share, Free Cash Flow to Equity at 18.15 THB per share, Price-to-Earnings Ratio at 1.27 THB per share, and Price-to-Book Value Ratio at 1.03 THB per share.

KEYWORDS: Security Analysis, Stock Valuation

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

การลงทุนในหลักทรัพย์เป็นหนึ่งในวิธีการลงทุนที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน ไม่เพียงแต่สำหรับนักลงทุนรายย่อยเท่านั้น แต่ยังเป็นที่สนใจของนักลงทุนสถาบันด้วย การวิเคราะห์หลักทรัพย์จึงกลายเป็นกระบวนการสำคัญในการตัดสินใจลงทุน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจมีผลต่อมูลค่าของหลักทรัพย์นั้น ๆ เพื่อให้สามารถคาดการณ์แนวโน้มของผลตอบแทนและความเสี่ยงได้อย่างแม่นยำ บริษัท ไทยฟู้ดส์ จำกัด (มหาชน) หรือ TFG เป็นหนึ่งในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งดำเนินธุรกิจผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารจากสัตว์ เช่น เนื้อไก่ เนื้อหมู และผลิตภัณฑ์แปรรูปต่าง ๆ การวิเคราะห์หลักทรัพย์ของ TFG เป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักลงทุนที่สนใจในบริษัทนี้ เนื่องจากการดำเนินงานของบริษัทอยู่ในภาคอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันสูง และมีปัจจัยภายนอกมากมายที่อาจส่งผลต่อรายได้และความสามารถในการทำกำไรของบริษัท

จากข้อมูลที่ผ่านมา TFG มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องในด้านรายได้และผลประกอบการ แต่ในขณะเดียวกันก็เผชิญกับความท้าทายทางเศรษฐกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและมูลค่าของหลักทรัพย์ในระยะยาว การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีผลต่อมูลค่าของหลักทรัพย์ TFG โดยใช้ข้อมูลรายงานทางการเงินของบริษัทตั้งแต่ปี 2558 ถึง 2565 และข้อมูลทางเศรษฐกิจที่สำคัญ เพื่อช่วยให้นักลงทุนสามารถคาดการณ์ผลการดำเนินงานของบริษัทในอนาคต และประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังมุ่งเน้นการประเมินมูลค่าของบริษัท TFG โดยใช้วิธีการประเมินมูลค่าที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ครอบคลุมและแม่นยำมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยนี้มีความสำคัญเนื่องจากสามารถช่วยให้นักลงทุนและผู้สนใจในบริษัท TFG ได้มีข้อมูลและเครื่องมือในการวิเคราะห์และตัดสินใจลงทุนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้เป็นกรณีศึกษาในการวิเคราะห์หลักทรัพย์ของบริษัทอื่น ๆ ในอุตสาหกรรมเดียวกัน หรือในภาคธุรกิจอื่น ๆ ที่มีลักษณะและโครงสร้างที่คล้ายคลึงกันได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาตัวแปรที่มีผลกับรายได้ของบริษัท ไทยฟู้ดส์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน)

(2) เพื่อพยากรณ์ผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน และอัตราส่วนทางการเงินของบริษัท ไทยฟู้ดส์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน)

(3) เพื่อประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ของบริษัท ไทยฟู้ดส์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน)

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. การวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน (Fundamental Analysis): การวิเคราะห์นี้มุ่งเน้นการประเมินมูลค่าที่แท้จริงของหลักทรัพย์ โดยใช้ข้อมูลเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และสถานะทางการเงินของบริษัท เพื่อดูว่าราคาหลักทรัพย์ในตลาดต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริงหรือไม่ หากต่ำกว่าจะถือเป็นโอกาสในการซื้อ

2. การวิเคราะห์ทางเทคนิค (Technical Analysis): การวิเคราะห์นี้ใช้ข้อมูลราคาหลักทรัพย์ในอดีตเพื่อคาดการณ์แนวโน้มในอนาคต โดยเน้นที่รูปแบบและแนวโน้มของราคาในตลาด

3. บทวิเคราะห์หลักทรัพย์: แบ่งเป็นบทวิเคราะห์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีโครงสร้างและเนื้อหาที่แตกต่างกันตามเป้าหมายการใช้งาน บทวิเคราะห์ที่ดีจะช่วยให้นักลงทุนเข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าหลักทรัพย์และตัดสินใจลงทุนได้อย่างเหมาะสม

4. การวิเคราะห์งบการเงิน: เป็นการใช้รายงานทางการเงินเพื่อประเมินฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสดของกิจการ งบการเงินประกอบด้วยงบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ งบกระแสเงินสด งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้น และหมายเหตุประกอบงบการเงิน การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio Analysis) จะช่วยประเมินสภาพคล่อง ความสามารถในการทำกำไร การบริหารหนี้สินและการเติบโตของกิจการ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์เหล่านี้เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้นักลงทุนเข้าใจสุขภาพทางการเงินของกิจการและตัดสินใจลงทุนได้อย่างรอบคอบและมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชัยนุบดิน จินตรา (2560) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนต่างราคาหลักทรัพย์ในบริษัทหมวดพลังงานและสาธารณูปโภค พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวก บริษัทที่ทำกำไรสูงจะมีอัตราผลตอบแทนสูงขึ้น การศึกษานี้เจาะจงเฉพาะบริษัทในหมวดนี้ ไม่สามารถสรุปได้ว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับบริษัทในหมวดอุตสาหกรรมอื่น ๆ

ธนชัย วุฒิเธียร (2563) ศึกษาอัตราผลตอบแทนและความเสี่ยงของหลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม โดยพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างอัตราส่วนมูลค่าหุ้นต่อมูลค่าทางบัญชี (P/B Ratio) กับอัตราผลตอบแทนของบริษัทในหมวดนี้ โดยบริษัทที่มีค่า P/B Ratio สูงมักจะทำกำไรและเติบโตได้ดี ขณะเดียวกันปัจจัยเศรษฐกิจ เช่น อัตราแลกเปลี่ยนและดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทน เนื่องจากอัตราแลกเปลี่ยนที่อ่อนค่าลงและดัชนีความเชื่อมั่นที่ลดลง ส่งผลให้ต้นทุนสูงขึ้นและการใช้จ่ายลดลง

ธิดาทิพย์ แซ่หลี (2561) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อดัชนีราคาหลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจการแพทย์ พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างดัชนีราคาผู้บริโภคหมวดการรักษาและบริการส่วนบุคคล (CPI)

และดัชนีราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) กับดัชนีราคาหลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจการแพทย์ โดย CPI สะท้อนถึงความต้องการใช้บริการด้านการแพทย์ที่เพิ่มขึ้น และ SET สะท้อนภาพรวมเศรษฐกิจที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลูกค้ารายใหญ่ชั้นดี (MLR) และอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อเงินดอลลาร์สหรัฐ (EXR) ไม่มีความสัมพันธ์กับดัชนีราคาหลักทรัพย์ในหมวดนี้ เนื่องจาก MLR คงที่และ EXR ไม่ผันผวนมากนักในช่วงเวลาที่ศึกษา

สุพัตรา จันทนะศิริ (2565) ศึกษาปัจจัยด้านประสิทธิภาพการดำเนินงานที่ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทในกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร หมวดอาหารและเครื่องดื่ม พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างอัตราส่วนสภาพคล่องทางการเงิน อัตราส่วนความสามารถในการชำระหนี้ และอัตราส่วนสมรรถภาพในการดำเนินงาน กับความสามารถในการทำกำไรของบริษัท โดยอัตราส่วนเหล่านี้ส่งผลให้บริษัทสามารถใช้สินทรัพย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพิ่มรายได้ และสามารถชำระหนี้สินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

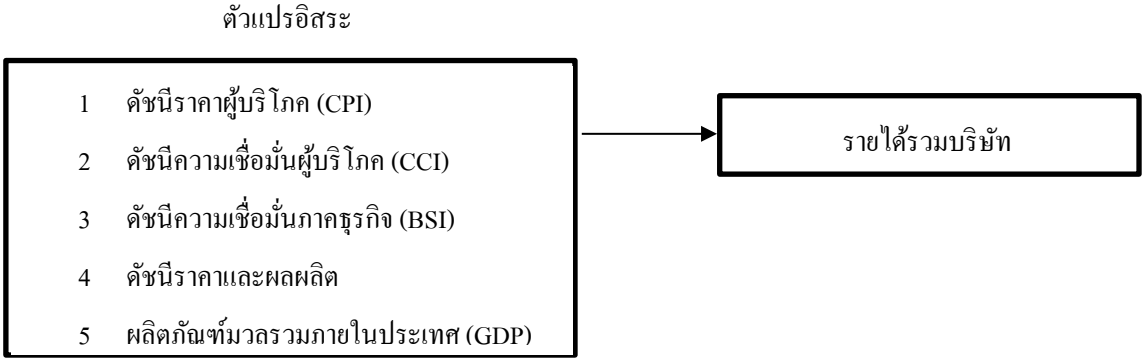

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและตัวอย่าง

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาตัวแปรอิสระ ได้แก่ ดัชนีราคาวัสดุ ก่อสร้าง (CMPI) ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI) ดัชนีมูลค่าค้าปลีกทั่ว ประเทศ (RSI) ที่มีผลต่อตัวแปรตาม ได้แก่ รายได้รวมของบริษัท ไทยฟู้ดส์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) โดยมีขอบเขตการศึกษาผลการดำเนินงาน, ฐานะการเงิน, กระแสเงินสด และอัตราส่วน ทางการเงิน ย้อนหลัง 5 ปี โดยมีระยะเวลาตั้งแต่ 1 มกราคม 2561 ถึง 31 ธันวาคม 2565

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับบริษัท ไทยฟู้ดส์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ครอบคลุมทั้งภาพรวมบริษัท ผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน กระแสเงินสด อัตราส่วนทางการเงิน และตัวแปรต้น โดยได้ข้อมูลจากแหล่งอินเตอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ของบริษัท เว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และเว็บไซต์ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) นอกจากนี้ยังได้รวบรวมข้อมูลทฤษฎี แนวคิด ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารและการค้นคว้าทางอินเตอร์เน็ตเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เพิ่มเติม

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานและสถานะการเงิน: หลังจากรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาทำการเรียบเรียงและวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน กระแสเงินสด และอัตราส่วนทางการเงินย้อนหลัง 5 ปี รวมถึงวิเคราะห์

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความเสี่ยงของบริษัท นอกจากนี้ยังวิเคราะห์คู่แข่งและ Business Model Canvas ของบริษัท

การวิเคราะห์เชิงพยากรณ์และประเมินมูลค่า: ดำเนินการหาตัวแปรอิสระที่สัมพันธ์กับตัวแปรตาม โดยใช้วิธีสมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression) เพื่อพยากรณ์ผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน และอัตราส่วนทางการเงินในปี 2566-2570 นอกจากนี้ยังประเมินมูลค่าบริษัทด้วย 3 วิธี ได้แก่:

1. วิธี Discounted Cash Flow (DCF) โดยใช้กระแสเงินสดอิสระของกิจการ (FCFF)
2. วิธี DCF โดยใช้กระแสเงินสดอิสระของผู้ถือหุ้น (FCFE)
3. วิธี Multiple Comparable โดยเปรียบเทียบอัตราส่วน P/E, P/BV และ P/S กับบริษัทเป้าหมายเพื่อประเมินราคาหุ้น

5. ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression Model)

ขั้นตอนที่ 1 สถิติพรรณนา ชุดข้อมูลหลังการทดสอบความนิ่งของข้อมูล โดยการทดสอบ Unit Root โดยใช้ Augmented Dickey Fuller Test

หลังจากการปรับข้อมูลให้มีความนิ่งเรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ซึ่งประกอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean), ค่ากลาง (Median), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation), ค่าสูงสุด (Max), และค่าต่ำสุด (Min) ของตัวแปรต่าง ๆ ตามที่แสดงในตารางที่ 1 สำหรับตัวแปร RevGrowth ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.137 และค่ากลางที่ 0.0903 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.156, ค่าสูงสุด 0.745 และค่าต่ำสุด -0.0339. ตัวแปร CPI มีค่าเฉลี่ย -0.00380 และค่ากลาง 0.0122, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.146, ค่าสูงสุด 0.0906 และค่าต่ำสุด -0.896. สำหรับ CCI, ค่าเฉลี่ยคือ 0.0541 และค่ากลางที่ 0.0614, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.171, ค่าสูงสุด 0.503 และค่าต่ำสุด -0.244. ตัวแปร BSI มีค่าเฉลี่ย 0.00513, ค่ากลาง 0.0146, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.0863, ค่าสูงสุด 0.284 และค่าต่ำสุด -0.291. PPI มีค่าเฉลี่ย 0.0105 และค่ากลางที่ 0.000, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.0399, ค่าสูงสุด 0.133 และค่าต่ำสุด -0.0504. สุดท้าย, GDP มีค่าเฉลี่ย 0.0182 และค่ากลาง 0.0255, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.0341, ค่าสูงสุด 0.0770 และค่าต่ำสุด -0.122

ตารางที่ 1 สถิติเชิงพรรณา

Variable	Mean	Median	S.D.	Min	Max
RevGrowth	0.137	0.0903	0.156	-0.0339	0.745
CPI	-0.00380	0.0122	0.146	-0.896	0.0906
CCI	0.0541	0.0614	0.171	-0.244	0.503
BSI	0.00513	0.0146	0.0863	-0.291	0.284
PPI	0.0105	0.000	0.0399	-0.0504	0.133
GDP	0.0182	0.0255	0.0341	-0.122	0.0770

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างสมการถดถอยพหุคูณ (Multi Linear Regression)

$$Rev = \alpha + \beta_1 CPI + \beta_2 CCI + \beta_3 BSI + \beta_4 PPI + \beta_5 GDP$$

จากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามแต่ละตัวด้วยค่า t-Statistic โดยพิจารณาจากค่า Prob กำหนดระดับนัยสำคัญ 0.05 สามารถแสดงค่าสัมประสิทธิ์สำหรับ $\beta_1, \beta_2, \beta_3, \beta_4, \beta_5$ สำหรับสมการ Multiple Linear Regression ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่า t-statistic ของสมการที่ 1

	Coefficient	*Std. Error*	*t-ratio*	*p-value*	
const	−0.0457788	0.0332789	−1.376	0.1785	
PPI	−0.0511147	0.0264458	−1.933	0.0622	*
GDP	0.309600	0.664836	0.4657	0.6446	
d_CPI	−0.0157984	0.100744	−0.1568	0.8764	
d_CCI	−0.408180	0.154865	−2.636	0.0128	**
d_BSI	1.51376	0.253541	5.970	<0.0001	***

หมายเหตุ: เครื่องหมายดอกจันบ่งบอกถึงนัยสำคัญทางสถิติสำหรับการปฏิเสธสมมติฐานที่ระดับ 0.10(*), 0.05(**) หรือ 0.01 (***)

จากผลของความความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามแต่ละตัวด้วยค่า t-Statistic โดยพิจารณาจากค่า Prob ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผู้ศึกษาจะทำการตัดตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่ออัตราการเติบโตของรายได้รวมบริษัทในสมการที่ 1 ออก ดังนั้นผู้ศึกษาจะสร้างสมการด้วยตัวแปรทั้งหมด 3 ตัว ได้แก่ PPI, d_CCI และ d_BSI ซึ่งสามารถแสดงค่า t-statistic ของสมการที่ 2 ซึ่งสร้างจากตัวแปรทั้ง 3 ตัวได้ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่า t-statistic ของสมการที่ 2

	Coefficient	*Std. Error*	*t-ratio*	*p-value*	
PPI	−0.0515789	0.0257022	−2.007	0.0528	*
d_CCI	−0.414605	0.150269	−2.759	0.0093	***
d_BSI	1.54333	0.239854	6.434	<0.0001	***

โดยสามารถสร้างสมการพยากรณ์อัตราการเติบโตของรายได้รวมบริษัทและอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรต้นแต่ละตัวได้ดังนี้

$$Rev = -0.0515789PPI - 0.414605CCI + 1.54333BSI$$

2. การตั้งสมมติฐานทางการเงิน

ในการวิเคราะห์ทางการเงินของบริษัท ไทยฟู้ดส์ จำกัด (มหาชน) ผู้ศึกษาได้ใช้สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Rev = -0.0402778 - 0.0515789PPI - 0.414605CCI + 1.54333BSI) เพื่อพยากรณ์อัตราการเติบโตของรายได้รวมในอีก 5 ปีข้างหน้า โดยตั้งสมมติฐานว่าตัวแปรอิสระหลัก ได้แก่ ดัชนีราคาผู้ผลิต (PPI), ดัชนีความ

เชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI), และดัชนีความเชื่อมั่นธุรกิจ (BSI) จะปรับตามอัตราเงินเฟ้อ เนื่องจากไม่สามารถหาข้อมูลพยากรณ์ของตัวแปรเหล่านี้ได้ ผู้ศึกษาได้ใช้ข้อมูลคาดการณ์อัตราเงินเฟ้อจากธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งคาดว่าจะอยู่ที่ร้อยละ 0.6 ในปี 2567 และร้อยละ 1.3 ในปี 2568 นำมาใช้คำนวณค่าตัวแปรอิสระในแต่ละไตรมาสจนถึงปี 2571 เมื่อแทนค่าตัวแปรเหล่านี้ในสมการถดถอยจะทำให้สามารถคำนวณการเปลี่ยนแปลงของรายได้รวมได้ ผลการพยากรณ์รายไตรมาสของรายได้รวมเริ่มต้นจาก 14,573.75 ล้านบาทในไตรมาสที่ 1 ปี 2567 และค่อย ๆ เพิ่มขึ้นจนถึง 15,461.08 ล้านบาทในไตรมาสที่ 4 ปี 2571 สุดท้ายการรวมผลการพยากรณ์รายไตรมาสเข้าด้วยกัน ทำให้รายได้รวมรายปีคาดว่าจะเพิ่มขึ้นจาก 58,435.06 ล้านบาทในปี 2567 เป็น 61,530.69 ล้านบาทในปี 2571 ข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำไปใช้ในการพยากรณ์งบการเงินและการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ของบริษัทฯ ในขั้นตอนต่อไป

3. การประเมินมูลค่าหลักทรัพย์

ในการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ของบริษัท ไทยฟู้ดส์ จำกัด (มหาชน) ผู้ศึกษาใช้วิธีการคิดลดกระแสเงินสด 3 วิธี คือ การคิดลดเงินปันผล (DDM), การคิดลดกระแสเงินสดอิสระต่อผู้ถือหุ้น (FCFE), และวิธีสัมพัทธ์ (Relative Valuation) โดยการคำนวณเริ่มต้นจากการหา **ต้นทุนของผู้ถือหุ้น (K_e)** ด้วยสูตร CAPM โดยได้ค่า K_e เท่ากับ 8.01% และอัตราการเติบโตของบริษัท (g) เท่ากับ 2.49%

1. การคิดลดเงินปันผล (DDM)

การคิดลดเงินปันผลใช้เงินปันผลปี 2564 ที่ 0.04 บาท/หุ้น และคำนวณมูลค่าเงินปันผลในอนาคตตามอัตราการเติบโต โดยใช้อัตราคิดลดที่ 5.5% ผลที่ได้คือมูลค่าที่เหมาะสมของหุ้นเท่ากับ 1.61 บาท

2. การคิดลดกระแสเงินสดอิสระต่อผู้ถือหุ้น (FCFE)

วิธีนี้คำนวณจากกระแสเงินสดที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยใช้ข้อมูลจากการพยากรณ์งบกำไรขาดทุนและงบแสดงฐานะทางการเงิน ซึ่งได้มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดอิสระต่อผู้ถือหุ้นเท่ากับ 105,484.98 ล้านบาท หรือมูลค่าหุ้นต่อหุ้นเท่ากับ 18.15 บาท

3. วิธีสัมพัทธ์ (Relative Valuation)

การประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ด้วยวิธีสัมพัทธ์ทำโดยใช้สองวิธี:

- **อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (P/E):** ใช้ Trailing P/E ที่คำนวณจากอัตราการจ่ายเงินปันผลและ EPS ปี 2567 ได้มูลค่าเหมาะสมที่ 1.27 บาท
- **อัตรามูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น (P/BV):** คำนวณจากอัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตราการเติบโต ได้มูลค่าเหมาะสมที่ 1.03 บาท

มูลค่าหลักทรัพย์ที่เหมาะสมจากการประเมินทั้งสามวิธีมีความแตกต่างกัน โดยวิธี FCFE ให้ค่ามูลค่าหุ้นสูงสุดที่ 18.15 บาท ขณะที่วิธี DDM และสัมพัทธ์ให้มูลค่าต่ำกว่าที่ 1.61 บาท และ 1.27 บาท ตามลำดับ

6. อภิปรายผล

จากการศึกษาและประเมินมูลค่าหุ้นของบริษัท ไทยฟู้ดส์ จำกัด (มหาชน) ด้วย 4 วิธี พบว่าการใช้วิธีการที่แตกต่างกันทำให้ได้มูลค่าหุ้นที่หลากหลาย ซึ่งให้มุมมองที่แตกต่างเกี่ยวกับมูลค่าของบริษัท ดังนี้:

1. วิธีคิดลดเงินปันผล (DDM): มูลค่าหุ้นที่ได้เท่ากับ 1.61 บาทต่อหุ้น วิธีนี้เน้นที่การคำนวณมูลค่าปัจจุบันของเงินปันผลในอนาคตที่นักลงทุนคาดว่าจะได้รับ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญที่นักลงทุนให้กับ

การจ่ายเงินปันผลของบริษัทในอนาคต ซึ่งบ่งบอกถึงความเชื่อมั่นในความสามารถของบริษัทในการสร้างรายได้จากเงินปันผลอย่างต่อเนื่อง

2. วิธีคิดลดกระแสเงินสดอิสระต่อผู้ถือหุ้น (FCFE): มูลค่าหุ้นเท่ากับ 18.15 บาทต่อหุ้น วิธีนี้พิจารณาเงินสดที่มีอยู่สำหรับผู้ถือหุ้นหลังจากการลงทุนที่จำเป็นในธุรกิจ ซึ่งแสดงถึงความสามารถของบริษัทในการสร้างกระแสเงินสดอิสระที่มีประสิทธิภาพ และสะท้อนถึงการจัดการเงินทุนที่มีประสิทธิภาพหรือผลการดำเนินงานที่ดี

3. อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (Trailing P/E): มูลค่าหุ้นอยู่ที่ 1.27 บาทต่อหุ้น การคำนวณนี้เปรียบเทียบราคาตลาดของหุ้นกับกำไรสุทธิที่บริษัททำได้ต่อหุ้นในช่วงที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นถึงการที่นักลงทุนให้มูลค่ากับรายได้ของบริษัท โดยบ่งบอกถึงความมั่นใจของนักลงทุนในความสามารถในการทำกำไรและศักยภาพในการเติบโตของบริษัท

4. อัตรามูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น (Target P/BV): มูลค่าหุ้นเท่ากับ 1.03 บาทต่อหุ้น วิธีนี้เปรียบเทียบราคาตลาดของหุ้นกับมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์หลังจากหักหนี้สินออกไปแล้ว แสดงให้เห็นว่านักลงทุนมองว่าสินทรัพย์ของบริษัทมีราคาต่ำกว่าความเป็นจริงเมื่อเปรียบเทียบกับราคาตลาด ซึ่งอาจบ่งชี้ถึงโอกาสในการเติบโตหรือคุณภาพของสินทรัพย์ที่ยังไม่ได้รับการประเมินอย่างเต็มที่

การประเมินมูลค่าของแต่ละวิธีให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน และการเลือกวิธีที่เหมาะสมควรพิจารณาปัจจัยต่างๆ เช่น อุตสาหกรรมที่บริษัทดำเนินธุรกิจ แนวโน้มการเติบโตของบริษัท ปัจจัยเสี่ยง และความเชื่อมั่นของตลาด การประเมินมูลค่าที่ครอบคลุมอาจต้องใช้วิธีการหลายแบบร่วมกันเพื่อให้ได้มูลค่าที่แท้จริงของบริษัทอย่างรอบด้านและแม่นยำ นอกจากนี้ ควรเปรียบเทียบผลการประเมินมูลค่ากับเกณฑ์มาตรฐานของอุตสาหกรรมและบริษัทคู่แข่งเพื่อเพิ่มความมั่นใจในการวิเคราะห์

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) การศึกษาข้อมูลในอดีตของบริษัท: ควรรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลย้อนหลังของบริษัทอย่างละเอียด เพื่อให้เข้าใจถึงการเติบโต ความสามารถในการทำกำไร และความมั่นคงทางการเงินได้ดียิ่งขึ้น การนำข้อมูลเหล่านี้มาพิจารณาจะช่วยให้การวิเคราะห์ครอบคลุมมากขึ้น

(2) การใช้หลายวิธีในการประเมินมูลค่า: ควรใช้วิธีการประเมินมูลค่าหลายรูปแบบ เช่น การคิดลดเงินปันผล (DDM) การคิดลดกระแสเงินสดอิสระ (FCFE) การเปรียบเทียบอัตราส่วนราคาต่อกำไร (P/E) และราคาต่อมูลค่าทางบัญชี (P/B) รวมถึงวิธีอื่น ๆ ที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ภาพรวมที่ครบถ้วนและน่าเชื่อถือมากขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) การเพิ่มการศึกษาปัจจัยภายนอก: ควรวิเคราะห์แนวโน้มของเศรษฐกิจโดยรวมและสภาพอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เพื่อให้การประเมินมูลค่าบริษัทมีความแม่นยำมากขึ้น และเข้าใจถึงปัจจัยภายนอกที่อาจส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัท

(2) การประเมินความเสี่ยงอย่างรอบด้าน: ควรศึกษาและวิเคราะห์ความเสี่ยงที่อาจกระทบต่อการเงินของบริษัทอย่างละเอียด รวมถึงพิจารณาผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจและความเสี่ยงเฉพาะของธุรกิจ เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือมากขึ้น ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจทางธุรกิจได้ดียิ่งขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (11 พฤษภาคม 2566). *บทวิเคราะห์ผสมผสานการวิเคราะห์ทางด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านเทคนิค และด้านสถิติ บริษัท ไทยฟู้ดส์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน).* Settrade. https://www.settrade.com/th/research/analyst-research/26706

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2566). *ข้อมูลหลักทรัพย์บริษัท ไทยฟู้ดส์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน).* ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. https://www.set.or.th/th/market/product/stock/quote/tfg/company-profile/information

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2566). *ดัชนีผลตอบแทนรวม (Total Return Index: TRI)*. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. https://www.set.or.th/th/market/index/tri/overview

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2566). *ราคาหุ้นบริษัท ไทยฟู้ดส์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน).* ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. https://www.set.or.th/th/market/product/stock/quote/TFG/price

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2566). *TFG – งบการเงิน 5 ปี.* Settrade. https://www.settrade.com/th/equities/quote/tfg/financial-statement/five-years

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). *เครื่องชี้เศรษฐกิจมหภาคของไทย*. ธนาคารแห่งประเทศไทย. https://app.bot.or.th/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=409&language=TH

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *ดัชนีและเครื่องชี้เศรษฐกิจการเงินทั้งหมด*. ธนาคารแห่งประเทศไทย. https://www.bot.or.th/th/statistics/economic-and-financial-index-and-indicators.html

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *รายงานดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจ (BSI) และดัชนีทางเศรษฐกิจ*. ธนาคารแห่งประเทศไทย. https://www.bot.or.th/th/thai-economy/econ-publication/bsi-business-sentiment-index.html

ธิดารัตน์ เห็นพร้อม. (15 มีนาคม 2566). *TFG ปักหมุดปี 66 รายได้โต 15% ลุยขยายสาขาค้าปลีกเป็น 400 แห่ง*. หนังสือพิมพ์รายวันทันหุ้น. https://thunhoon.com/article/269604

ธิดาทิพย์ แซ่หลี. (ม.ป.ป.). *ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อดัชนีราคาหลักทรัพย์ หมวดธุรกิจการแพทย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.* https://mmm.ru.ac.th/*MMM/IS/mmm24-1/6014133055.pdf*

บริษัท ไทยฟู้ด กรุ๊ป จำกัด (มหาชน). (2566). *งบการเงิน*. บริษัท ไทยฟู้ด กรุ๊ป จำกัด (มหาชน). https://investor-th.tfg.co.th/financials.html

บริษัท ไทยฟู้ด กรุ๊ป จำกัด (มหาชน). (2567). *รายงานประจำปี 2566 (แบบ 56-1 One Report)*. https://investor.tfg.co.th/misc/one-report/20240326-tfg-one-report-2023-th.pdf

บุรพร กำบุญ และคณะ. (2565). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรกับ เงินปันผลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารสหศาสตร์*, 22(1). https://so02.tci-thaijo.org/index.php/sahasart/article/view/257727

ราเชนทร์ เพ็งสังข์. (ม.ป.ป.). *อัตราส่วนทางการเงินที่มีความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนกลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร หมวดธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.* http://www.mbafin-abstract.ru.ac.th/AbstractPdf/2565-1-2_1678861360.pdf

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2566). *งบการเงิน บริษัท ไทยฟู้ดส์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน)*. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ https://market.sec.or.th/public/idisc/th/Viewmore/fs-norm?searchSymbol=TFG

สำนักงานนโยบายและกลยุทธ์การค้า. (ม.ป.ป.). *ดัชนีราคาผู้บริโภค*. สำนักงานนโยบายและกลยุทธ์การค้า. https://tpso.go.th/economic-data/consumer-price-index/index_new_all

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ รายไตรมาส*. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. https://ittdashboard.nso.go.th/preview.php?id_project=74

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *ภาวะเศรษฐกิจในประเทศรายไตรมาส*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=qgdp_page

Business Plus. (11 มิถุนายน 2565). *Financial ratio analysis*. Business Plus. https://www.businessplus.co.th/Activities/%E0%B8%82%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%A3-erp-mrp-c019/financial-ratio-analysis-v7500

Finnomena. (2566). *หุ้น TFG งบการเงิน 10 ปี พร้อมกราฟ*. Finnomena. https://www.finnomena.com/stock/TFG

Investing.com. (2566). *ผลตอบแทนพันธบัตร ไทย 5 ปี*. Investing.com. https://th.investing.com/rates-bonds/thailand-5-year-bond-yield

Wealth Me Up. (2566). *เทียบผลตอบแทนพันธบัตรรัฐบาล 'ไทย vs สหรัฐฯ'*. Wealth Me Up. https://wealthmeup.com/23-03-01-govbondyield/

ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

Service Marketing Mix That Influences The Decision To Use Suki Tee Restaurant in Bangkok Area

พระศราวุธ กังเจริญ
นักศึกษาระดับปริญญาโท หลกัสูตร MBA มหาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail: sarawutaeom@gmail.com
ดร.พอดี สุขพันธ์
อาจารย์ ประจำหลักสูตร MBA คณะบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail: pordee.su@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการและการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และ 2) ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อย 1) เข้าใช้บริการกับเพื่อน จำนวน 200 คน 2) ช่วงเวลาที่เข้าใช้บริการบ่อยครั้งที่สุดคือ 18.01-21.00 น จำนวน 154 คน 3) เข้าใช้บริการเพราะชื่นชอบรสชาติอาหาร จำนวน 248 คน 4) เลือกใช้บริการที่ร้าน (ทานอาหารที่ร้าน) จำนวน 365 คน 5) เข้าใช้บริการ เดือนละ 1 - 2 ครั้ง จำนวน 212 คน และ 6) ไม่ได้สมัครเป็นสมาชิก จำนวน 362 คน โดยมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลักษณะทางกายภาพ ($\overline{X}$ = 4.40) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\overline{X}$ = 4.39) ด้านราคา ($\overline{X}$ = 4.37) ด้านกระบวนการให้บริการ ($\overline{X}$ = 4.35) ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ($\overline{X}$ = 4.33) ด้านบุคลากร ($\overline{X}$ = 4.32) และด้านการส่งเสริมการตลาด ($\overline{X}$ = 4.26) ตามลำดับ และมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการตัดสินใจซื้อ ($\overline{X}$ = 4.37) และด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ($\overline{X}$ = 4.34) ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า สามารถพยากรณ์ ด้านการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ได้ร้อยละ 58.0 และด้านพฤติกรรมภายหลังการใช้บริการ ได้ร้อยละ 56.80 ตามลำดับ

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาดบริการ, การตัดสินใจใช้บริการ, สุกี้ตี๋น้อย

ABSTRACT

This research study has objectives of the study 1. the level of opinions regarding the service marketing mix and the decision to choose the service of Suki Tee Noi restaurants located in Bangkok and 2. the service marketing mix that influence the selection of Suki Tee Noi restaurants in Bangkok. This is a quantitative research study using a questionnaire as a research tool. The sample size consisted of 400 respondents. Statistics used included percentage, frequency, mean, standard deviation and hypothesis testing by multiple regression analysis with a statistical significance level of 0.05.

The study results found that 200 people used the service with friends. The most frequent time to use the service was from 6:01 p.m. to 9:00 p.m., 154 people used the service because they liked the taste of the food, 248 people chose to use the service at the restaurant, 365 people used the service 1-2 times a month, 212 people used the service 1-2 times a month, and 362 people did not apply to be members.

The level of opinions regarding the overall of service marketing mix at the highest level ($\overline{X}$ = 4.34) when considering each aspect found that physical characteristics factor at the highest level ($\overline{X}$ = 4.40) followed by distribution channels factor ($\overline{X}$ = 4.39), price factor ($\overline{X}$ = 4.37), service process factor ($\overline{X}$ = 4.35), product and service factor ($\overline{X}$ = 4.33), personnel factor ($\overline{X}$ = 4.32) and promotion factor ($\overline{X}$ = 4.26) respectively. The overall level of opinions regarding the decision to choose to use Suki Tee Noi restaurants located in Bangkok at the highest level ($\overline{X}$ = 4.33), when considering each aspect found that decision to use the service factor ($\overline{X}$ =4.37) and behavior after using the service ($\overline{X}$ =4.34).

The results of hypotheses testing by using multiple regression analysis. It's found that could predict 58.00 percent from purchase decision factor and 56.80 percent from post-purchase behavior factor.

Keywords: Service Marketing Mix, decision to use and TEE NOI Suki

1. บทนำ

ธุรกิจสุกี้บุฟเฟ่ต์เป็นธุรกิจยอดฮิตติออันดับที่ 3 ของธุรกิจที่เติบโต ระหว่างปี พ.ศ.2559-2567 ที่เติบโตอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอด โดยมีมูลค่าตลาดสูงถึง 15,000 ล้านบาท (thumbs up.in.th, 2020) มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง การที่ธุรกิจจะดำรงอยู่ภายใต้สภาวะปัจจุบัน ผู้ประกอบการต้องมุ่งเน้นกลยุทธ์ที่ให้ความสำคัญกับการบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าและพยายามที่จะทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกใช้บริการและกลับมาใช้บริการซ้ำ รวมทั้งการบอกต่อบุคคลใกล้ชิด เช่น ญาติ เพื่อน เป็นต้น

ปี 2566 เป็น "ปีทอง" ของผู้ประกอบการธุรกิจสุกี้-ชาบูของประเทศไทย โดยมีมูลค่าการตลาดที่สูงมากประมาณ 23,000 ล้านบาท มีร้านสุกี้ ร้านชาบู เปิดตัวใหม่มากมาย รวมทั้ง "เจ้าตลาดเดิม" ที่ครองส่วนแบ่งอันดับต้นๆ อยู่แล้ว ได้แก่ "เอ็มเค" "โม โม พาราไดซ์" "อากิโยชิ" "ยูแอนด์ไอ" "นีโอ สุกี้" รวมทั้งการขยายขนาดธุรกิจของร้านสุกี้ตี๋น้อย ซึ่งร้านสุกี้-ชาบู ที่กล่าวมาข้างต้น ได้นำกลยุทธ์ทางการตลาดรูปแบบใหม่ๆ เพื่อให้ลูกค้าตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านของตนเอง แบบไม่มีใครยอมใครเช่นกัน (กรุงเทพธุรกิจ, 2567)

สุกี้ตี๋น้อย มีการบริหารองค์กรโดยใช้แนวทางเพื่อการปรับตัวด้านกลยุทธ์การตลาด (Marketing Adaptation Strategy) โดยการวิเคราะห์ตลาด และกำหนดเป้าหมาย สร้างความแตกต่าง เลือกใช้กลยุทธ์ให้เหมาะสม

กับตลาดและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของตลาด เช่น การพัฒนาวิธีการและนโยบายอันจัดว่าเป็นกลยุทธ์การขาย (Selling Strategy Development) ลูกค้าต้องได้ของสดใหม่และมีคุณภาพ หัวใจหลักของร้านอาหารคือ คุณภาพ ด้านการแบ่งประเภทกลุ่มลูกค้าที่เป็นเป้าหมาย (Target Customer Identification) แบ่งกลุ่มด้านพฤติกรรมความต้องการของกลุ่มลูกค้าใหม่ โดยสร้างความแตกต่าง เปิดให้บริการในเวลาที่ร้านอาหารอื่น ๆ ปิดบริการ โดยเปิดร้านตั้งแต่ เที่ยงวันจนถึงตี 5 ด้านกลยุทธ์การวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (Positioning Strategy) การบริหารจัดการโมเดลการตั้งราคาเป็นการเหมาจ่ายแบบบุฟเฟ่ต์ที่มีเมนูให้เลือกกว่า 50 เมนูในราคาเพียง 219 บาท (Brand Case, 2564) ส่งผลให้ร้านสุกี้ตี๋น้อยสามารถสร้าง ยอดขายกว่า 1,500 ล้านบาท ในสิ้นปี 2564 และในปี 2565 สามารถสร้างการเติบโตรับสถานการณ์โควิดผ่อนคลาย บรรยากาศการรับประทานอาหารในร้านของผู้บริโภคกลับมาคึกคัก สนับสนุนยอดขายประมาณ 4,000 ล้านบาท ปัจจุบันสุกี้ตี๋น้อยมีจำนวน 44 สาขา โดยตั้งอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมุ่งเน้นการตอบโจทย์ผู้บริโภคที่ชื่นชอบสุกี้บุฟเฟต์ ด้วยอาหารที่มีคุณภาพ รสชาติอร่อย และราคาคุ้มค่า (ผู้จัดการออนไลน์, 2565)

ดังนั้นผู้ทำวิจัยจึงเห็นความสำคัญและมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องส่วนผสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการวิจัยไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแผนการตลาดบริการให้ดีขึ้น สามารถแข่งขันกับคู่แข่งทางธุรกิจที่ประกอบกิจการในลักษณะเดียวกัน และเพื่อให้ตรงตามความต้องการของลูกค้า ซึ่งเป็นการรักษากลุ่มลูกค้าเก่าและเพิ่มกลุ่มลูกค้าใหม่ ส่งผลให้ลูกค้าตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อย กลับมาใช้บริการซ้ำและบอกต่อกับญาติ เพื่อนและบุคคลใกล้ชิด มีความรู้สึกที่ดีกับแบรนด์ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและผู้ที่สนใจในการนำข้อมูลนี้ไปใช้หรือนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาร้านสุกี้ตี๋น้อยในปัจจุบันและอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการ และการเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

3. ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง - ประชากรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) คือ ลูกค้าที่เคยใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อย ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน ผู้วิจัยได้ใช้สูตรคำนวณหากลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรของกัลยา วานิชย์บัญชา (2544) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ค่าความคาดเคลื่อน 5% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 ตัวอย่าง **ขอบเขตตัวแปร** ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ดังนี้ ตัวแปรอิสระคือ ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการบริการ ด้านบุคลากร และด้านลักษณะทางกายภาพ (Kotler and Keller, 2016) ตัวแปรตามคือ การเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร (Kotler and Keller, 2016) **ขอบเขตด้านสถานที่** ร้านสุกี้ตี๋น้อย ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และ**ขอบเขตด้านระยะเวลา** เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2567 ถึงเดือนกรกฎาคม 2567 รวมระยะเวลา 3 เดือน

4. การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับส่วนประสมทางการตลาดบริการ

Kukanja, Gomezelj Omerzel & Kodric (2017) ได้ให้ความหมายของ ส่วนประสมทางการตลาดไว้ว่า หมายถึงกลุ่มเครื่องมือทางการตลาดซึ่งธุรกิจใช้ร่วมกนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการตลาดในตลาดเป้าหมาย กล่าวคือ เป็นการสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ ศิริวรรณ เสรีรัตน์,2552, อ้างอิงใน อริสา ศรีพัฒนกุล (2559, น. 80 -81) ได้กล่าวไว้ว่า “ส่วนประสมการตลาด หมายถึง ตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ ซึ่งบริษัทใช้ร่วมกันเพื่อสนองความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย สหัทนา ชัยรี (2560) กล่าวว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด เป็นส่วนสำคัญในภาพรวมของการดำเนินธุรกิจที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนกลยุทธ์ทางด้านการตลาด เพื่อให้เกิดความสำเร็จตาม เป้าหมายขององค์กร ซึ่งจะต้องนำไปบูรณาการณ์ร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ ที่เหมาะสม เช่น ด้านบัญชี การเงิน การพัฒนาบุคลากร การบริหารจัดการภายในองค์กร เป็นต้นดังนั้น ผู้ประกอบการจะบริหารงาน การตลาดให้ประสบความสำเร็จ จึงควรใช้ปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนประสมทางการตลาดในการวาง แผนการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ของตนเอง เพื่อให้ผลิตภัณฑ์นั้นสนองตอบความต้องการของลูกค้าและ เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถติดตลาดได้อย่างยั่งยืน Kotler and Keller (2016) ได้กล่าวถึงทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ว่ามี 7 ด้าน ดังต่อไปนี้ **ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)** หมายถึง สิ่งที่บริษัทนำเสนอออกขายเพื่อก่อให้เกิดความสนใจโดยการบริโภคหรือการใช้บริการนั้นสามารถทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ โดยความพึงพอใจนั้นอาจจะมาจากสิ่งที่สัมผัสได้และ/หรือสัมผัสไม่ได้ เช่น รูปแบบบรรจุภัณฑ์ กลิ่น สี ราคา ตราสินค้า คุณภาพของผลิตภัณฑ์ **ด้านราคา (Price)** หมายถึง จำนวนเงินตราที่ต้องจ่ายเพื่อให้ได้รับผลิตภัณฑ์ สินค้าและ/หรือบริการของกิจการ หรืออาจเป็นคุณค่าทั้งหมดที่ลูกค้ารับรู้ เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์จากการใช้ผลิตภัณฑ์ สินค้าและ/หรือบริการนั้น ๆ อย่างคุ้มค่า กับจำนวนเงินที่จ่ายไป**ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place/Channel Distribution)** ช่องทางการจัดจำหน่าย หมายถึง ช่องทางการจำหน่ายสินค้าและ/หรือบริการ รวมถึงวิธีการที่จะนำสินค้าและ/หรือบริการนั้น ๆ ไปยังผู้บริโภคเพื่อให้ทัน ต่อความต้องการ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่ต้องพิจารณาว่า กลุ่ม เป้าหมายคือใครและควรกระจายสินค้าและหรือบริการสู่ผู้บริโภคผ่านช่องทางใดมากจึงเหมาะสม มากที่สุด **ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)** หมายถึง เครื่องมือการสื่อสารทางการตลาด เพื่อสร้างความจูงใจ (Motivation) ความคิด (Thinking) ความรู้สึก (Feeling) ความต้องการ (Need) และความพึงพอใจ (Satisfaction) ในสินค้าและ/หรือบริ การ โดยสิ่งนี้จะใช้ในการจูงใจลูกค้ากลุ่มเป้าหมายให้เกิดความต้องการ **ด้านบุคคล (People)** หรือบุคลากร หมายถึง พนักงานที่ทำงานเพื่อก่อประโยชน์ให้แก่องค์กรต่าง ๆ ซึ่งนับรวมตั้งแต่เจ้าของกิจการ ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง ผู้บริหารระดับล่าง พนักงานทั่วไป **ด้านกระบวนการให้บริการ (Process)** หมายถึง เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีการและงานปฏิบัติในด้านการบริการที่นำเสนอให้กับผู้ใช้บริการเพื่อมอบการให้บริการอย่างถูกต้องรวดเร็วโดยในแต่ละกระบวนการสามารถมีได้หลายกิจกรรม ตามแต่รูปแบบและวิธีการดำเนินงานขององค์กร และ**ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence)** หมายถึง สิ่งที่ลูกค้าสามารถสัมผัสได้จากการเลือกใช้สินค้าและ/หรือบริการขององค์กร เป็นการสร้างความแตกต่างอย่างโดดเด่น และมีคุณภาพ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจซื้อ

Kotler and Keller (2016) ได้กล่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อทำความเข้าใจปัจจัยและกระบวนการที่ผู้บริโภค ใช้ในการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ โดยมีองค์ประกอบหลักดังนี้(1) การรับรู้ปัญหา การตัดสินใจซื้อเริ่มต้นเมื่อผู้บริโภครับรู้ ว่ามีปัญหาหรือความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง ความแตกต่างระหว่าง

สถานการณ์ปัจจุบันและสถานการณ์ที่ต้องการ จะกระตุ้นให้ผู้บริโภคเริ่มต้นค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหา (2) การค้นหาข้อมูล หลังจากรับรู้ปัญหา ผู้บริโภคจะเริ่มค้นหาข้อมูล เกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่สามารถแก้ไขปัญหาหรือเติมเต็มความต้องการนั้น ๆ ข้อมูลนี้สามารถมาจากแหล่งข้อมูลภายใน (ประสบการณ์ส่วนตัว) หรือแหล่งข้อมูลภายนอก (เพื่อน, ครอบครัว, โฆษณา, รีวิวออนไลน์) (3) การประเมินทางเลือก ผู้บริโภคจะใช้ข้อมูลที่ได้มาประเมินและเปรียบเทียบทางเลือกต่าง ๆ โดยใช้เกณฑ์ที่หลากหลาย เช่น ราคา คุณภาพ แบรนด์ และคุณสมบัติของสินค้า เกณฑ์เหล่านี้จะถูกใช้อย่างมีลำดับความสำคัญตามความต้องการและค่านิยมส่วนตัว (4) การตัดสินใจซื้อ หลังจากประเมินทางเลือกต่าง ๆ ผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าหรือบริการที่ดีที่สุดสำหรับตนเอง การตัดสินใจนี้ยัง อาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเสริม เช่น การรับรองจากบุคคลที่น่าเชื่อถือ ส่วนลด และการบริการหลังการขาย และ (5) พฤติกรรมหลังการซื้อ หลังการซื้อผู้บริโภคจะประเมินความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจกับสินค้าหรือบริการที่ซื้อไป การประเมินนี้ จะมีผลต่อพฤติกรรมในอนาคตไม่ว่าจะเป็นการซื้อซ้ำ การแนะนำให้ผู้อื่นและการรีวิวสินค้า ในส่วนแนวคิดของ Yüksel, H. F. and Akar, E. (2021) กล่าวว่าการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคหมายถึง การเลือกสิ่งหนึ่งหรือหลาย ๆ สิ่งหรือเลือกที่จะปฏิบัติทาง ใดทางหนึ่งจากหลาย ๆ ทางที่มีอยู่และวิธีการที่เลือกนั้นย่อมได้รับการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วว่าถูกต้องเหมาะสมหรือดีที่สุด และตรงกับเป้าหมายด้วย ใกล้เคียงกับแนวคิด Augustinus, D. and Agnes, A. (2020) กล่าวว่า การตัดสินใจซื้อของผู้ซื้อ หมายถึง การพิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุดจากทางเลือกหลายๆทาง ต้องตัดสินใจด้วยหลักเหตุผลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการ ปฏิบัติงานซึ่งการตัดสินใจดังกล่าวจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด กล่าวว่าการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค หมายถึง การเลือกสิ่งหนึ่ง หรือหลายๆสิ่ง หรือเลือกที่จะปฏิบัติทางใดทางหนึ่งจากหลายๆทางที่มีอยู่ และวิธีการที่เลือกนั้นย่อมได้รับการพิจารณาอย่างถี่ ถ้วนแล้วว่าถูกต้องเหมาะสมหรือดีที่สุด

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการตัดสินใจซื้อ โดยให้ความสำคัญกับขั้นตอนหลังการซื้อ 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการตัดสินใจซื้อ 2) ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงกลยุทธ์

กรอบแนวคิด ส่วนประสมทางการตลาดบริการส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการของ Kukanja, Gomezelj Omerzel and Kodriǒ (2017) 7 ด้าน มาประยุกต์ใช้ ได้แก่ 1) ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ 2) ด้านราคา 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด 5) ด้านบุคคล 6) ด้านกระบวนการ 7) ด้านลักษณะทางกายภาพ และประยุกต์ใช้แนวคิดการตัดสินใจเลือกใช้บริการของ Kotler and Keller (2016) 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการตัดสินใจซื้อ 2) ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ เป็นตัวแปรตาม โดย แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ดังภาพประกอบ 1

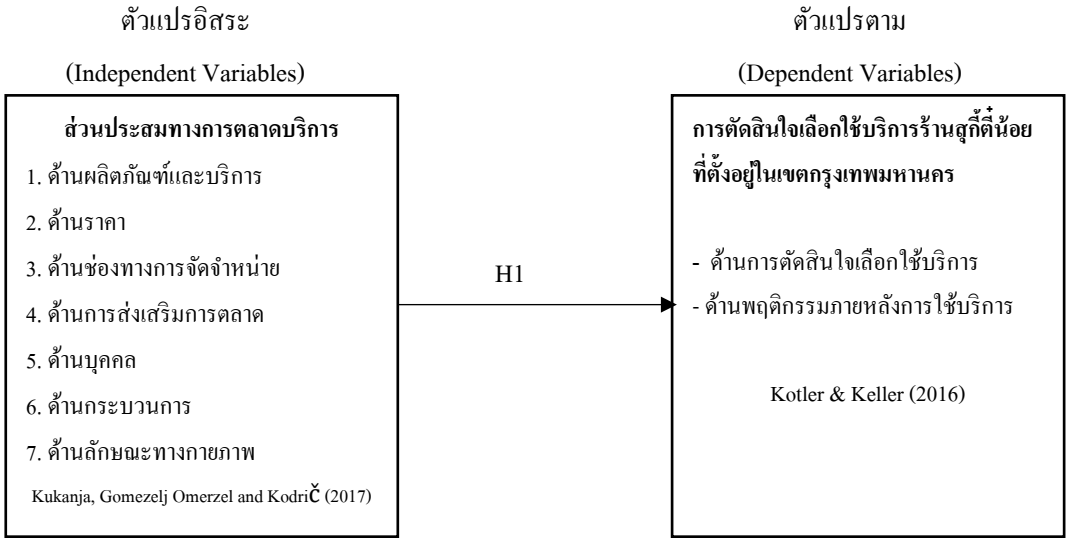

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิด ส่วนประสมทางการตลาดบริการ
ที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

5. สมมติฐานของการวิจัย

ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ซึ่งประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์และราคา ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะทางกายภาพ ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

6. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยมีสาระสำคัญถึงวิธีการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และจะนำไปวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติต่อไป

1. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 เครื่องมือและขั้นตอนการสร้างเครื่องมือคือ แบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การดำเนินการสร้าง มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังต่อไปนี้ (1) ศึกษาเอกสารข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และ (2) สร้างแบบสอบถาม โดยขอบเขตของแบบสอบถามจะเกี่ยวข้องกับ ส่วนผสมทางการตลาดบริการส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อย ที่ตั้ง อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ข้อมูลในแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2. คำถามเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการ

ส่วนที่ 3. คำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

1.2 การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) - นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาหาค่าสัมประสิทธิ์ ความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item- Objective congruence: IOC) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา การใช้ภาษา และให้ข้อเสนอแนะ โดยนำมาคำนวณตามสูตร Index of Item-Objective congruence (IOC) ซึ่งแต่ละข้อคำถามมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.5

ทุกข้อ จากนั้นผู้วิจัยนำมาแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถาม โดยใช้ภาษาให้มีความชัดเจนและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้สูตร IOC (Index of Item Objective Congruence) (Riviovelli and Hambleton, 1997)

1.3 การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) - เมื่อผู้วิจัยได้แก้ไขแบบสอบถามตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิระบุเรียบร้อยแล้ว จึงทำการแจกกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน และนำข้อมูลจากแบบสอบถาม มาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการหาความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.915 (มีค่าอยู่ระหว่าง 0.7 - 1.00) ถือว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสูง (Hair, Black, Babin, Anderson & Tatham, 2006)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ผู้วิจัยขอความร่วมมือการตอบแบบสอบถามกับผู้ที่เคยใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ตัวอย่าง ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามที่เกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

2.2 เมื่อเก็บแบบสอบถามได้ครบตามจำนวนทำการรวบรวมแบบสอบถามและตรวจความเรียบร้อยของแบบสอบถาม และนำมาวิเคราะห์ เพื่อหาค่าสถิติในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐานของการวิจัยเรื่องส่วนประสมทางการตลาดบริการส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ ดังนี้ โดยทำการศึกษาและนำเสนอในรูปของค่าร้อยละ (Percentage) และค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้ ส่วนประสมทางการตลาดบริการและกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อย โดยการทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องส่วนประสมทางการตลาดบริการส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่เคยใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) เข้าใช้บริการกับเพื่อน จำนวน 200 คน 2) ช่วงเวลาที่เข้าใช้บริการบ่อยครั้งที่สุดคือ 18.01-21.00 น จำนวน 154 คน 3) เข้าใช้บริการเพราะชื่นชอบรสชาติอาหาร จำนวน 248 คน 4) เลือกใช้บริการที่ร้าน (ทานอาหารที่ร้าน) จำนวน 365 คน 5) เข้าใช้บริการ เดือนละ 1 - 2 ครั้ง จำนวน 212 คน และ 6) ไม่ได้สมัครเป็นสมาชิก จำนวน 362 คน คิดเป็นร้อยละ 90.50

2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านลักษณะทางกายภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.40) รองลงมา ได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\overline{X}$ = 4.39) ด้านราคา ($\overline{X}$ = 4.37)

ด้านกระบวนการให้บริการ ($\overline{X}$ = 4.35) ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ($\overline{X}$ = 4.33) ด้านบุคลากร ($\overline{X}$ = 4.32) และด้านการส่งเสริมการตลาด ($\overline{X}$ = 4.26) ตามลำดับ และมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ($\overline{X}$ = 4.37) และด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ($\overline{X}$ = 4.34) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการร้านอาหารสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการตัดสินใจเลือกใช้บริการ (y_1) โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) แบบวิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter Regression)

ตัวแปรพยากรณ์	Beta	SE	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	0.391	0.178		2.196	0.029*		
ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ (X_1)	0.190	0.053	.194	3.619	0.000*	0.382	2.621
ด้านราคา (X_2)	0.202	0.056	.216	3.845	0.000*	0.383	2.611
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (X_3)	0.089	0.053	.097	1.820	0.069	0.442	2.260
ด้านการส่งเสริมการตลาด (X_4)	0.113	0.049	.101	2.075	0.039*	0.354	2.827
ด้านบุคลากร (X_5)	0.146	0.057	.139	2.453	0.015*	0.298	3.361
ด้านกระบวนการให้บริการ (X_6)	0.068	0.054	.067	1.232	0.219	0.343	2.918
ด้านลักษณะทางกายภาพ (X_7)	0.097	0.058	.104	1.775	0.077	0.353	2.829
$R = 0.766$ $R^2 = 0.587$ Adjusted $R^2 = 0.580$ S.E. = 0.353							

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5*

จากตารางที่1 ได้ทำการทดสอบความไม่สัมพันธ์กันเองของตัวแปรอิสระ Multicollinearity) ที่ใช้ในการวิเคราะห์ พบว่า ค่า Variance Inflation Factor (VIF) ที่สูงสุดมีค่าเท่ากับ 3.361 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 5 และค่า Tolerance ที่มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ 0.0375 ซึ่งไม่ต่ำกว่า 0.200 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระที่ได้ทำการวิเคราะห์ ไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งไม่ทำให้เกิดปัญหา (Multicollinearity) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวมีความเหมาะสมกับการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Hair, J.F. et al., 2010)

ผลการวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการร้านอาหารสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการตัดสินใจเลือกใช้บริการ พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านราคา (X_2) ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ (X_1) ด้านบุคลากร (X_5) และด้านการส่งเสริมการตลาด (X_4) โดยตัวแปรทั้ง 4 ตัวนี้ สามารถพยากรณ์การตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครได้ร้อยละ 58.0 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนจากการพยากรณ์ 0.353

สรุปได้ดังนี้ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารสุกี้ตี๋น้อยในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการตัดสินใจเลือกใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านราคา (X_2) ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ (X_1) ด้านบุคลากร (X_5) การส่งเสริมการตลาด (X_4) ตามลำดับ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.202 0.190 0.146 และ 0.113 ตามลำดับ โดยสามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.391 \text{ (constant)} + 0.190\ (X_1) + 0.202\ (X_2) + 0.113\ (X_4) + 0.146\ (X_5)$$

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการร้านอาหารสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร**ด้านพฤติกรรมหลังการใช้บริการ** (y_2) โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) แบบวิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter Regression)

ตัวแปรพยากรณ์	Beta	SE	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	0.325	0.188		1.727	0.085		
ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ (X_1)	0.175	0.057	.186	3.281	0.001*	0.382	2.621
ด้านราคา (X_2)	0.252	0.060	.282	4.734	0.000*	0.383	2.611
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (X_3)	0.031	0.056	-.035	-0.619	0.536	0.442	2.260
ด้านการส่งเสริมการตลาด (X_4)	0.087	0.052	.081	1.569	0.117	0.354	2.827
ด้านบุคลากร (X_5)	0.188	0.060	.187	3.121	0.002*	0.298	3.361
ด้านกระบวนการให้บริการ (X_6)	0.098	0.057	.099	1.737	0.083	0.343	2.918
ด้านลักษณะทางกายภาพ (X_7)	0.109	0.062	.122	1.977	0.049*	0.353	2.829
$R = 0.759$ $R^2 = 0.576$ Adjusted $R^2 = 0.568$ S.E. = 0.373							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ได้ทำการทดสอบความไม่สัมพันธ์กันเองของตัวแปรอิสระ Multicollinearity) ที่ใช้ในการวิเคราะห์พบว่าค่า Variance Inflation Factor (VIF) ที่สูงสุดมีค่าเท่ากับ 3.361 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 5 และค่า Tolerance ที่มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ 0.298 ซึ่งไม่ต่ำกว่า 0.200 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระที่ได้ทำการวิเคราะห์ ไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งไม่ทำให้เกิดปัญหา (Multicollinearity) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวมีความเหมาะสมกับการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Hair, J.F. et al., 2010) ผลการวิเคราะห์การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเข้าใช้บริการร้านอาหารสุกี้ตี๋น้อยในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านพฤติกรรมภายหลังการใช้บริการ (y_2) ได้ทำการทดสอบความไม่สัมพันธ์กันเองของตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ที่ใช้ในการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์กระบวนการตัดสินใจเข้าใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านพฤติกรรมภายหลังการใช้บริการ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านราคา (X_2) ด้านบุคลากร (x_5) ด้านผลิตภัณฑ์ (X_1) ลักษณะทางกายภาพ (X_7) ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้ง 4 ตัวนี้ สามารถพยากรณ์กระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารสุกี้ตี๋น้อยในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านพฤติกรรมภายหลังการใช้บริการ ได้ร้อยละ 56.80 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนจากการพยากรณ์ 0.373

สรุปได้ดังนี้ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารสุกี้ตี๋น้อยในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านพฤติกรรมภายหลังการใช้บริการ (y_2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านราคา (X_2) ด้านบุคลากร (x_5) ด้านผลิตภัณฑ์ (X_1) ลักษณะทางกายภาพ (X_7) ตามลำดับ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.252 0.188 0.175 และ 0.109 ตามลำดับ โดยสามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.325 \text{ (constant)} + 0.175\ (X_1) + 0.252\ (X_2) + 0.188\ (X_5) + 0.109\ (X_7)$$

8. อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านลักษณะทางกายภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านราคา ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านบุคลากร และด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการและการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก รสชาติของอาหาร ความหลากหลายของอาหาร ความสะอาด ความสดใหม่ ความสวยงามในการจัด อาหาร อีกทั้งรูปแบบภาชนะที่ใส่อาหารสวยงามทันสมัย นอกจากนี้ทางร้านยังมีการอบรมมารยาทในการ ให้บริการของพนักงาน ทำให้พนักงานมีความกระตือรือร้นและการดูแลเอาใจใส่ในการบริการตลอดจนพนักงานมีการชี้แจง แก้ไข ยอมรับผิดในปัญหาที่เกิดขึ้น และยังให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ในขณะที่การกำหนดราคาของทางร้านได้มีการแสดงราคาอาหารอย่างชัดเจนและได้ให้ผู้ใช้บริการได้รับความเหมาะสม ขั้นตอนการรับออเดอร์จากลูกค้ารวมไปถึงขั้นตอนในการผลิตอาหารที่รวดเร็วเพื่อจัดเสิร์ฟถึงโต๊ะลูกค้า ซึ่งเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้ผู้ใช้บริการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยในเขตกรุงเทพมหานครนฯ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยผลของ ชนนพร เพ็ชร์งาม (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจต่อปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อความตั้งใจจะใช้บริการสุกี้ตี๋น้อยของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 20 - 40 ปี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน/ลูกจ้าง และมีรายได้มากกว่า 40,001 บาทขึ้นไป ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของ ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความตั้งใจจะใช้บริการสุกี้ตี๋ น้อยในอนาคตของ ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าความตั้งใจอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่สามารถพยากรณ์ความตั้งใจจะ ใช้บริการสุกี้ตี๋น้อยในอนาคตมีจำนวน 5 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะทางกายภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

2. ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านบุคลากร ด้านการส่งเสริมการตลาด ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการร้านสุกี้ตี๋น้อยที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการตัดสินใจซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยผลของสุพรรษา ทรงวัชราภรณ์ (2565) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการบริโภคร้านอาหารสุกี้ ชาบู แบบไทยประเภท บุฟเฟต์ในจังหวัดกรงเทพมหานครและนนทบุรี การศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ มีผลต่อความพึงพอใจในการบริโภคร้านอาหารสุกี้ ชาบู แบบไทย ประเภทบุฟเฟต์ในจังหวัดกรุงเทพและนนทบุรีมากที่สุดคือ ด้านคุณภาพอาหาร ด้านการตอบสนอง ด้านความ น่าเชื่อถือ บรรยากาศในร้านอาหาร และด้านการใส่ใจลูกค้า และปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคร้านอาหารสุกี้ ชาบู แบบไทยประเภทบุฟเฟต์ซ้ำในจังหวัดกรุงเทพและนนทบุรีมากที่สุดคือ ความพึงพอใจ ด้านการให้ความมั่นใจ คุณภาพของอาหารและบรรยากาศในร้านอาหาร

9. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

ด้านผลิตภัณฑ์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดบริการ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉาะในเรื่องรสชาติอาหาร ความสะอาดของอาหาร ความหลายหลากของอาหาร ความสด ใหม่ของอาหาร ความสวยงามในการจัดอาหาร และรูปแบบภาชนะที่ใส่อาหารสวยงามทันสมัย ดังนั้น ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการวางแผนด้านรายการอาหารที่หลากหลายรวมถึงเมนูที่มีความชำนาญเป็นพิเศษของทางร้าน การเพิ่มรายการของอาหารชุดให้มีมากขึ้น เช่น ของทานเล่น คำนึงถึงความสดสะอาดในการ ปรุงอาหาร และใส่ใจกับเรื่องของรสชาติอาหาร

ด้านราคาของอาหาร ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดบริการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในเรื่องความเหมาะสมที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับเงินที่เสียไป มี การแสดงราคาอาหารที่ชัดเจน และราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพ รสชาติ และปริมาณ ดังนั้น ผู้ประกอบการ ควรทำให้ผู้บริโภครู้สึกถึงความคุ้มค่ากับเงินที่ได้จ่ายไปในการบริโภคอาหารในแต่ละครั้ง โดยการพัฒนาให้ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ หรืออาจให้บริการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดบริการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะ เรื่องสถานที่มีความเพียงพอในการรองรับลูกค้า บรรยากาศร้านมีความสวยงาม มีทำเลใกล้บ้าน และมีที่ จอดรถสะดวกสบาย ดังนั้นผู้ประกอบการควรรักษา ความประทับใจของลูกค้าโดยการปรับปรุง และให้ ความสะดวกในเรื่องพื้นที่การจอดรถ และขยายสาขาเข้าไปในห้างสรรพสินค้า หรือแหล่งชุมชนเพื่ออำนวย ความสะดวกให้กับผู้บริโภค อีกทั้งควรมีการรักษาความสะอาดภายในบริเวณร้าน เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ให้กับลูกค้า

ด้านการส่งเสริมการตลาด ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดบริการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องของการทำตลาดออนไลน์ เพจร้าน และสื่อออนไลน์และรองลงมาบัตรส่วนลดพิเศษ การทำโปรโมชั่นร่วมกับบัตรเครดิต และบัตรกำนัลสินค้าซื้อแทน เงินสดและการให้ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรให้เพิ่มความสำคัญกับด้านการส่งเสริมการตลาดเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นเครื่องมือหลักที่ใช้ กระตุ้นยอดขาย และสร้างการรับรู้ในตราสินค้าของผู้บริโภค และทำให้เกิดการทดลองใช้บริการได้

ด้านบุคลากร ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดบริการ ในการใช้บริการร้านอาหารสุกี้ตี๋น้อย ในเขตกรุงเทพมหานครนฯ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องการแต่งกายของพนักงาน มารยาทของพนักงาน บุคลิกและสีหน้าท่าทาง ที่ แสดงออก การช่วยเหลือและการแก้ปัญหา และความรวดเร็วในการให้บริการ ดังนั้นทาง ผู้ประกอบการ ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของพนักงานที่ให้บริการ เพื่อให้ผู้บริโภคมั่นใจว่าผู้ที่มาให้บริการนั้นผ่าน การอบรม และมีความชำนาญ เพียงพอ นอกจากนี้ควรมีการพนักงานให้มีการให้บริการด้วยความสุภาพ และยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ

ด้านกระบวนการให้บริการ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดบริการ ในการใช้บริการร้านอาหารสุกี้ตี๋น้อย ในเขตกรุงเทพมหานครนฯ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยฉพาะเรื่องขั้นตอนในการให้บริการต้อนรับลูกค้า ขั้นตอนการผลิตอาหารที่รวดเร็ว และขั้นตอนการรับออเดอร์อาหารจากลูกค้า ดังนั้นทางผู้ประกอบการ ควรมี การให้บริการอย่างเป็นขั้นตอน และควรมีนิตยสารในที่นั่งสำรอง สำหรับลูกค้าที่รอคิว

ด้านลักษณะทางกายภาพแวดล้อมของร้าน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดบริการ ในการใช้บริการร้านอาหารสุกี้ตี๋น้อย ในเขตกรุงเทพมหานครนฯ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องมีป้ายโฆษณาหรือป้ายประชาสัมพันธ์ ความสะอาดของร้านอาหาร บรรยากาศภายในและภายนอกร้านอาหาร และรูปแบบการตกแต่งอาหาร ดังนั้นทางผู้ประกอบการควรมีการตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม และสะอาด นอกจากนี้ทางผู้ประกอบการควรเรียงอาหารให้ แลดูน่ารับประทาน และสวยงาม เพื่อให้ลูกค้าเกิดความ ประทับใจในการตกแต่งร้านและการจัดเรียงอาหาร

ด้านการตัดสินใจเลือกใช้บริการ - ผู้วิจัยมีข้อเสอนแนะให้กับผู้บริหารร้านอาหารสุกี้ตี๋น้อย ดังต่อไปนี้ 1) ปัจจัยด้านความสะดวกในการเข้าถึง: การตัดสินใจทานบุฟเฟ่ต์ที่ร้านสุกี้ตี๋น้อยอาจได้รับผลกระทบจากปัจจัยด้านความสะดวกในการเข้าถึง เช่น ที่ตั้งของร้าน ความสะดวกในการเดินทาง และการมีที่จอดรถ ควรพิจารณาว่าความสะดวกเหล่านี้มีผลต่อการตัดสินใจอย่างไร และ 2) บริการลูกค้าและความเป็นมิตรของพนักงาน: บริการลูกค้าที่ดีและความเป็นมิตรของพนักงานอาจมีผลสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ การศึกษาความพึงพอใจต่อบริการลูกค้าอาจช่วยให้เข้าใจความสำคัญของปัจจัยนี้

ด้านพฤติกรรมภายหลังการใช้บริการ - ผู้วิจัยมีข้อเสอนแนะให้กับผู้บริหารร้านอาหารสุกี้ตี๋น้อย ดังต่อไปนี้ 1) การเขียนรีวิวหรือแชร์ประสบการณ์ออนไลน์: การศึกษาว่าลูกค้าจะมีแนวโน้มในการเขียนรีวิวหรือแชร์ประสบการณ์การทานอาหารที่ร้านสุกี้ตี๋น้อยบนแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เว็บไซต์รีวิวหรือโซเชียลมีเดียอย่างไร และความคิดเห็นเหล่านี้มีผลต่อความนิยมของร้าน 2) การเข้าร่วมโปรแกรมสะสมคะแนนหรือบัตรสมาชิก: การสำรวจความตั้งใจของลูกค้าในการเข้าร่วมโปรแกรมสะสมคะแนนหรือสมัครบัตรสมาชิกเพื่อรับสิทธิประโยชน์พิเศษ สามารถช่วยในการเข้าใจระดับความภักดีของลูกค้า และ 3) การให้ข้อเสนอแนะหรือข้อร้องเรียน: การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมในการให้ข้อเสนอแนะหรือข้อร้องเรียนหลังการใช้บริการ เช่น การติดต่อร้านเพื่อแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริการและอาหาร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลร่วม: การศึกษาในครั้งต่อไปสามารถพิจารณาการศึกษาปัจจัยหลายปัจจัยที่อาจมีอิทธิพลร่วมในการตัดสินใจซื้อ เช่น การรวมปัจจัยทางการตลาด (โปรโมชันและข้อเสนอพิเศษ), ปัจจัยด้านคุณภาพอาหาร, และการบริการลูกค้า เพื่อทำความเข้าใจในรูปแบบที่ซับซ้อนมากขึ้นว่าปัจจัยเหล่านี้มีผลกระทบร่วมกันอย่างไร

2. การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ลูกค้า: การทำการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ของลูกค้าโดยการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการศึกษาเคสศึกษาสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความรู้สึกและความคิดเห็นของลูกค้าที่อาจไม่สามารถจับต้องได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

3. การวิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยภายนอก: การศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของปัจจัยภายนอก เช่น สถานการณ์เศรษฐกิจ หรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่อาจมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการและพฤติกรรมหลังการใช้บริการ

10. เอกสารอ้างอิง

กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2544). *การวิเคราะห์สถิติ : สถิติเพื่อการตัดสินใจ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กรุงเทพธุรกิจ. เผยแพร่: 17 ก.พ. (2567). *'HOT POT' ใกล้ 'หยุดหายใจ' ? ทั้งประเทศเหลือ 4 สาขา ขาดทุน 200 ล้านบาท* https://www.bangkokbiznews.com/business/business/1113618

ชนนพร เพ็ชร์งาม. (2563). *เรื่องความพึงพอใจต่อปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อความตั้งใจจะใช้บริการสุกี้ตี๋น้อยของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้จัดการออนไลน์. เผยแพร่: 3 ธ.ค. (2565). *"สุกี้ตี๋น้อย" ลั่นยอดขายปีนี้แตะ 4 พันล้าน เปิดแผนปี 66 บุกต่างจังหวัด* จากเว็บไซต์ https://mgronline.com/stockmarket/detail/9650000115148

สหัทนา ชัยรี. (2560). *ศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดผลิตภัณฑ์ ข้าวหอมมะลิของผู้บริโภคในอำเภอหาดใหญ่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, คณะบริหารธุรกิจ.

สุพรรษา ทรงวัชราภรณ์. (2565). *เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการบริโภคร้านอาหารสุกี้ชาบูแบบไทยประเภท บุฟเฟต์ในจังหวัดกรุงเทพมหานครและนนทบุรี* (สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยมหิดล

หทัยรัตน์ บันลือ. (2556). *ความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อการให้บริการของธนาคารออมสิน สาขาสวนจิตรลดา* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีปทุม

อริสา ศรีพัฒนกุล. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าเทสโก้ โลตัส (Tesco Lotus) ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. (การค้นค้าวอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Augustinus, D., & Agnes, A. (2020). *The Impact of Instagram Marketing Adoption Towards Consumer Purchase Decision On Fashion.* Semantic Scholar.

Cochran, W.G. (1977) Sampling Techniques. 3rd Edition, John Wiley & Sons, New York. Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis* (6th ed.). Pearson Prentice Hall.

Hair Jr., J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. F. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective* (7th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management* (14th edition). Shanghai: Shanghai People's Publishing House.

Kukanja, Gomezelj Omerzel, and Kodric (2017) defined the marketing mix as a set of marketing tools that businesses use collectively to achieve marketing objectives in the target market. In other words, it is about meeting customer needs to achieve satisfaction.

Yüksel, H. F., & Akar, E. (2021). Tactics for Influencing the Consumer Purchase Decision Process Using Instagram Stories: Examples From Around the World. *International Journal of Customer Relationship Marketing and Management (IJCRMM), 12*(1), 18.

3i Model “หลาดลองแล บ้านบางนุ”

3i Model “Laad Long Lae @ Bang Nu”

ดร.ปิยาภรณ์ ณ ตะกั่วทุ่ง

อาจารย์วิชาเอกการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

E-mail: Piyaporn.p@pkru.ac.th.

ผศ.ศรัณยา นาคแก้ว

อาจารย์วิชาเอกการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

E-mail: saranya.n@pkru.ac.th

นันท์ธิดา ศิริกุล

อาจารย์วิชาเอกการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

E-mail: nantida.s@pkru.ac.th

อัจจิมาพร เสาชะอม

นักศึกษาวิชาเอกการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

E-mail: s6510101148@pkru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การสร้างแบรนด์ “หลาดลองแล บ้านบางนุ” โดยนำแนวคิดเกี่ยวกับ 3i โมเดล ได้แก่ แนวคิดอัตลักษณ์แบรนด์ แนวคิดภาพลักษณ์แบรนด์ และแนวคิดคุณค่าที่แท้จริงของแบรนด์มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า แนวคิด 3i โมเดล ในบริบทของการตลาดเน้นคุณค่าความเป็นมนุษย์หรือการตลาดจิตวิญญาณ(Spiritual Marketing) ซึ่งเป็นแนวคิดที่พัฒนาโดย Philip Kotler และคณะ ได้อธิบายถึงวิวัฒนาการของการตลาดจากการตลาดยุคผลิตภัณฑ์เป็นศูนย์กลาง ไปสู่การตลาดที่ผู้บริโภคเป็นศูนย์กลาง และไปสู่การตลาดที่มุ่งเน้นคุณค่าความเป็นมนุษย์ โดยมีแนวคิดหลัก 3 อย่าง คือ สามเหลี่ยมที่แสดงความสัมพันธ์ของแบรนด์ “หลาดลองแล บ้านบางนุ” ซึ่งประกอบด้วย อัตลักษณ์ (Identity) “หลาดลองแล บ้านบางนุ” สร้างอัตลักษณ์ชุมชนที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของชุมชนบ้านบางนุที่ถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่เป็นเกษตรกรปลูกผักและผลไม้ และมีการรวมตัวที่เข้มแข็งและสร้างความเป็นตัวตนของชุมชนที่แท้จริงผ่านเอกลักษณ์ “ตลาดวิถีชุมชนพื้นบ้าน” จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยววิถีชุมชนที่มีชื่อเสียงของจังหวัดพังงา ซึ่งสะท้อนถึงค่านิยมหลักร่วมกันของชุมชน ด้วยอัตลักษณ์วิถีชุมชนเชื่อมโยงกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในระดับที่ลึกซึ้งกว่าการขายสินค้าหรือบริการ โดยเน้นที่วัตถุประสงค์ของชุมชนและการมีส่วนร่วมในสังคมในเชิงบวกผ่านสินค้าภูมิปัญญาและพืชผักเกษตรปลอดสารพิษแสดงวิถีชีวิตของชุมชนบ้านบางนุ การสร้างแบรนด์ด้วยเอกลักษณ์ “ตลาดวิถีชุมชนพื้นบ้าน” คุณค่าที่แท้จริง (Integrity) ความซื่อสัตย์เป็นเรื่องสำคัญในยุคการตลาดเน้นคุณค่าด้วยแนวคิด “ตลาดธรรมชาติ” ที่ให้ความสำคัญกับสินค้าและบรรจุภัณฑ์รักษ์โลก ผลิตจากวัสดุจาก

ธรรมชาติ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับธุรกิจที่โปร่งใสและมีจริยธรรมที่ดี ซึ่งรวมถึงการเป็นจริงในการสื่อสารการตลาด การรักษาสัญญา และการกระทำที่สอดคล้องกับค่านิยมที่ประกาศไว้ การวางตำแหน่งทางการตลาดสร้างจุดแตกต่างที่โดดเด่นเป็นตลาดของชุมชนที่เกิดจากความร่วมแรงร่วมใจกันของชาวบ้าน โดยการบริหารกันเองของคนในหมู่บ้านบางนุ ตำบลกะไหล อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา และตลาดแห่งนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นตลาดประชารัฐคนไทยยิ้มได้ ตามนโยบายส่งเสริมของรัฐบาลในยุคนั้น หลังสถานการณ์โควิดต่อยอดมาเป็นตลาดทางเลือก ตลาดแห่งอาชีพ และตลาดแห่งโอกาสของประชาชนในท้องถิ่นสร้างงาน เพิ่มรายได้เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยการนำอัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิต สินค้าการเกษตรพื้นถิ่น สินค้าอุปโภคบริโภค ผักปลอดสารพิษ อาหารพื้นบ้านทั้งของคาวหวานหากินได้ยาก มาจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนอีกจุดเด่นของตลาด คือ การบริหารจัดการขยะ ลดการใช้โฟมและพลาสติก ถือเป็นต้นแบบตลาดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่สร้างภาพลักษณ์ของ“หลาดลองแล บ้านบางนุ” และ จัดการภาพลักษณ์ของตนให้สะท้อนถึงอัตลักษณ์และคุณค่าที่แท้จริง

คำสำคัญ: 3i โมเดล, หลาดลองแล บ้านบางนุ

ABSTRACT

This academic paper aimed to present branding strategies for "Lard Long Lae Ban Bang Nu" by applying the 3i Model framework, which includes brand identity, brand image, and brand integrity concepts.

The analysis revealed that the 3i Model, in the context of human-centric or spiritual marketing developed by Philip Kotler et al., described the evolution of marketing from product-centric to consumer-centric, and most importantly, to human-centric marketing. The model consists of three main concepts forming a triangle that represents the relationship of the "Lard Long Lae Ban Bang Nu" brand: identity, integrity, and image. "Lard Long Lae Ban Bang Nu" established a community identity based on the local way of life, focusing on traditional agriculture. The community's strong unity created an authentic identity through the uniqueness of a "traditional community market" as a well-known tourism destination in Phang Nga province. Regarding integrity, honesty was found to be crucial in value-oriented marketing. The "natural market" concept prioritized eco-friendly products and packaging. Consumers valued transparency and ethics in businesses, including genuine marketing communications, commitment to promises, and actions consistent with brand values. Regarding brand image, the market positioned itself as a distinctive marketplace run by community members in Ban Bang Nu, Ka Lai, Takua Tung, Phang Nga, and supported by government incentives. It was first established as the Pracharath Market under government policy at that time. After the COVID-19 situation, it evolved into an alternative market, and a market of career opportunities for local people to increase income, and stimulate the local economy by showcasing local products, organic vegetables, and rare local dishes. The market also emphasized waste management including reducing the use of foam and plastic. This served as a model for an environmentally friendly market, enhancing the image of "Lard Long Lae Ban Bang Nu." This approach also contributed to shaping the market's image, ensuring that it reflects its authentic identity and intrinsic values.

KEYWORDS: 3i Model, Laad Long Lae @ Bang Nu

1. บทนำ

หลาดลองแล @ บ้านบางนุ เป็นตลาดของชุมชนที่เกิดจากความร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้าน เริ่มก่อตั้งวันที่ 5 ธันวาคม 2560 จากหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง นามแนวทางของในหลวง รัชกาลที่ 9 และ.....โดยการบริหารกันเองของหมู่บ้าน โดยได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมจากภาครัฐ ตามนโยบายส่งเสริมของรัฐบาลที่ต้องการให้คนไทยยิ้มได้ เป็นตลาดทางเลือก ตลาดแห่งอาชีพและตลาดแห่งโอกาสของประชาชนในท้องถิ่นที่จะร่วมกันสร้างงาน เพิ่มรายได้เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ รากฐานในท้องถิ่น โดยการนำสินค้าการเกษตรพื้นถิ่น สินค้าอุปโภคบริโภค ผักปลอดสารพิษ มาจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว และจุดเด่นของตลาดแห่งนี้คือ ในตอนเช้ามีการทำบุญตักบาตร อีกทั้งตลาดแห่งนี้ยังมีการบริหารจัดการขยะ มีถุงผ้าไว้ให้ยืม ลดการใช้โฟมและพลาสติกจนกลายเป็นตลาดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม “หลาดลองแล ตลาดวิถีพื้นบ้าน” ณ บ้านบางนุ หมู่ 6 ตำบลกะไหล อำเภอตะกั่วทุ่ง เปิดให้บริการ ทุกวันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 08.00 – 16.00 น. และ จะมีการใส่บาตร “ถนนสายบุญ” เวลา 07.30 น.

ความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของชุมชนนั้น จึงมักแสดงออกให้เห็นผ่านทางประเพณี วัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตของชาวชุมชนที่เป็นลักษณะเฉพาะของชุมชนเอง ซึ่งถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความเหมือนกันและเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน ตามที่ธีรยุทธ บุญมี ได้กล่าวไว้ว่าอัตลักษณ์ชุมชน หมายถึงตัวตนและอัตลักษณ์ร่วม ของสมาชิกในชุมชนที่ผ่านกระบวนการยอมรับซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม ความพยายามความต้องการหรือประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน (ธีรยุทธ บุญมี. 2547) ซึ่งอัตลักษณ์ชุมชนนั้น ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและเป็นสิ่งที่มีศักยภาพต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก ทำให้หน่วยงานภาครัฐ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญที่ชาวชุมชนควรจะร่วมกันรักษาความเป็นอัตลักษณ์ชุมชนเอาไว้ จึงได้เข้ามาพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวิถีวัฒนาธรรม ของอำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา ในลักษณะของตลาดวิถีชุมชนพื้นบ้านที่มีความโดดเด่นและมีลักษณะเฉพาะตัวในด้านอัตลักษณ์ชุมชน

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมุ่งวิเคราะห์การสร้างแบรนด์ “หลาดลองแล บ้านบางนุ ”กับ 3i โมเดล ที่ทำให้ตลาดวิถีชุมชนพื้นบ้าน ประสบความสำเร็จเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวที่ต้องการสร้างประสบการณ์ผ่านอัตลักษณ์ตัวตนวิถีชุมชนและคุณค่าที่แท้จริง ด้วยภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์รักษ์โลก ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูงท่ามกลางกระแสวัฒนธรรม

2. วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การสร้างแบรนด์ “หลาดลองแล บ้านบางนุ” ผ่าน 3i Model

3. แนวคิดแนวคิด 3i โมเดล

การตลาดที่วิวัฒนาการมาในยุคที่ให้ความสำคัญกับจิตวิญญาณของผู้บริโภค นักการตลาดต้องพยายามเข้าใจความกังวลใจ (anxiety) และ ความปรารถนา (desire) ของผู้บริโภค และทำสิ่งที่ สตีเฟ่น โควีย์ เรียกว่า “การปลดปล่อยรหัสแห่งจิตใจ” (unlock the soul’s code) เพื่อให้ผลิตภัณฑ์และบริการของตนสอดคล้องไปกับความรู้สึกของผู้บริโภคตลอดไป ต้องคำนึงว่าผู้บริโภคเป้าหมายเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ ที่ประกอบด้วยความคิด (mind) จิตใจ (heart) และจิตวิญญาณ (spirit) ประเด็นที่สำคัญอย่างยิ่งคือ ห้ามมองข้ามเรื่องจิตวิญญาณ ให้ความหมายของการตลาด 3.0 ว่าเป็นสามเหลี่ยมที่ความสัมพันธ์ที่แบรนด์ (brand) ตำแหน่งทางการตลาด (positing) จุดแตกต่างที่โดดเด่น (differentiation) ทำงานส่งเสริมกันอย่างลงตัว เพื่อให้สามเหลี่ยมนี้สมบูรณ์

เสนอโมเดล 3i ซึ่งประกอบด้วย อัตลักษณ์ของแบรนด์ (brand identity) คุณค่าแท้จริงของแบรนด์ (brand integrity) และภาพลักษณ์ของแบรนด์ (brand image) ในโลกที่ผู้บริโภคมีความสัมพันธ์กันในแนวระนาบอย่างในปัจจุบัน แบรนด์จะไม่มีความหมายใดเลยถ้าแสดงให้เห็นเพียงแต่ตำแหน่งทางการตลาด (positioning) แบรนด์อาจจะมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนในความคิดผู้บริโภค แต่ใช่ว่าจะเป็นอัตลักษณ์ที่ดีเสมอไป ตำแหน่งทางการตลาดเป็นสิ่งที่นักการตลาดกำหนดไว้เพื่อเตือนให้ผู้บริโภคระวังแบรนด์ปลอมที่อาจมารับสมอ้างเท่านั้น พูดง่ายๆ ก็คือ สามเหลี่ยมนี้จะไม่ครบถ้วนสมบูรณ์แบบถ้าขาดจุดแตกต่างที่โดดเด่น (differentiation) ซึ่งเป็นดีเอ็นเอของแบรนด์ที่สะท้อนคุณค่าที่แท้จริง (brand integrity) ออกมา จุดแตกต่างที่โดดเด่น (differentiation) เป็นหลักฐานสำคัญที่รับรองว่าแบรนด์นั้นมีประสิทธิภาพและให้ความพึงพอใจต่อผู้บริโภคได้ตรงตามที่อ้างไว้ แบรนด์ที่มีจุดแตกต่างที่โดดเด่น (differentiation) ย่อมจะมีภาพลักษณ์ (brand image) ที่ดีไปโดยอัตโนมัติ การตลาด 3.0 ที่น่าเชื่อถือต้องประกอบด้วยองค์ประกอบในสามเหลี่ยมที่ครบถ้วนสมบูรณ์เท่านั้น (Kotler et al., 2010) (ดังภาพ 1)

4. แนวคิดแนวคิดอัตลักษณ์ตราสินค้า (brand identity)

อัตลักษณ์ของแบรนด์ (brand identity) เป็นเรื่องการวางตำแหน่งของแบรนด์ในความคิดของผู้บริโภค ตำแหน่งที่ดีนั้นควรสร้างความโดดเด่นให้แก่แบรนด์ ทำให้ผู้บริโภคเห็นและได้ยินแบรนด์ของเรา แม้จะอยู่ท่ามกลางตลาดที่คลาคล่ำไปด้วยสินค้ามากมายหลายยี่ห้อ ตรงกับความต้องการเชิงเหตุผล (rational need) และความอยากได้ (want) ของผู้บริโภค (Kotler et al., 2010)

5. แนวคิดภาพลักษณ์ตราสินค้า (brand image)

ส่วนภาพลักษณ์ของแบรนด์ (brand image) นั้นเป็นเรื่องของการช่วงชิงความรู้สึกของผู้บริโภคที่มีต่อแบรนด์ คุณค่าของแบรนด์ไม่ควรหยุดอยู่ที่คุณลักษณะและประสิทธิภาพการใช้งานตามความต้องการด้านภายภาพเท่านั้น แต่ว่าควรตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์ของผู้บริโภคด้วย จะเห็นได้ว่า โมเดล 3i ในสามเหลี่ยมดังกล่าวนี้ เข้าถึงและสอดคล้องกับความต้องการของมนุษย์โดยสมบูรณ์ ที่ประกอบด้วย ความคิดจิตใจ และจิตวิญญาณ (Kotler et al., 2010) จากการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดตราสินค้ามีการใช้เงื่อนไข “หน้าที่การใช้งาน (functional)” “สัญลักษณ์ (symbolic)” และ “ประสบการณ์ (experiential)” ในการอ้างถึงภาพลักษณ์ที่สร้างขึ้นในตราสินค้าแต่ไม่ใช้ในชั้นตัวของผลิตภัณฑ์ ภาพลักษณ์เป็นการรับรู้เกี่ยวกับตราสินค้าที่ผู้จัดการการตลาดสร้างขึ้น สินค้าหลายประเภท (เช่น ยาสีฟัน) ตามหลักเหตุผลสามารถวางตำแหน่งภาพลักษณ์ทางด้านหน้าที่ (functional image) ด้านสัญลักษณ์ (symbolic image) หรือด้านอารมณ์ (emotional image) ยกตัวอย่างเช่น ตราสินค้าครีสอัลตราไบร์ท หรืออควอเฟรส (Park, Jaworski, & MacInnis, 1986)

วิวัฒนาการของนิยามภาพลักษณ์ตราสินค้า Herzog (1963) มองว่าภาพลักษณ์ตราสินค้า (brand image) เป็นผลรวมทั้งหมดของความประทับใจ (overall impression) ที่ลูกค้าได้รับ สิ่งที่เกิดความประทับในใจลูกค้าที่อยู่ในกลุ่มผู้บริโภคเดียวกัน สอดคล้องกับ Reynolds and Gutman (1984) ได้เสนอว่า ความหมายของภาพลักษณ์ตราสินค้า (brand image) หมายถึง สิ่งที่อยู่ในใจของลูกค้า โดยความหมายของภาพลักษณ์ตราสินค้าเหล่านี้จะเป็นความหมายในเชิงส่วนตัวและเชิงสังคมที่ทำให้ตราสินค้านั้นมีความแตกต่างจากคู่แข่งขัน นอกจากนั้นคำนิยามที่พบมากที่สุด และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง คือ “การรับรู้เกี่ยวกับตราสินค้าที่สะท้อนความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในความทรงจำของลูกค้า” ขยายความว่าเป็นการรับรู้ของลูกค้าที่มีต่อตราสินค้าหนึ่งที่เกิดขึ้นมาจากการเชื่อมโยงต่าง ๆ ที่มีต่อตราสินค้าที่เกิดขึ้นในความทรงจำของลูกค้า ซึ่งการเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นนั้นจะส่งผ่านความหมาย

เกี่ยวกับตราสินค้าไปสู่ลูกค้าโดยการรับรู้นั้นสามารถเป็นได้ทั้งการรับรู้ด้านเหตุผลและการรับรู้ด้านอารมณ์ที่มีต่อตราสินค้า (Aaker, 1991; Keller, 1993) ดังนั้น นิยามความหมายที่กล่าวมานี้แสดงความหมายทั่วไปของภาพลักษณ์ตราสินค้าเป็นนามธรรม (abstraction) โดยมองว่าภาพลักษณ์ตราสินค้า (brand image) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ของลูกค้าในสิ่งที่ลูกค้าเห็นหรือเข้าใจในตัวสินค้านั้นมากกว่าจะพิจารณาในเรื่องของลักษณะทางกายภาพของสินค้า สรุปโดยองค์รวม ภาพลักษณ์ตราสินค้า (brand image) คือ ภาพตราสินค้าในใจของลูกค้าหรือในความรู้สึกนึกคิดของลูกค้า ภาพลักษณ์ตราสินค้ามีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกของลูกค้าในขณะที่ซื้อสินค้าหรือใช้สินค้า เช่น ความรู้สึกชอบและไม่ชอบ ความรู้สึกมีความสุข เป็นต้น ซึ่งความรู้สึกและอารมณ์จะเป็นการสร้างคุณค่าให้แก่ตราสินค้านอกเหนือจากประโยชน์ใช้สอยของสินค้า นอกจากนั้นยังเป็นการแสดงออกถึงตัวเอง หรือการใช้สินค้าเพื่อบ่งบอกถึงตัวตนของผู้ใช้ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะที่ตนเองเป็นจริง ๆ หรือลักษณะที่ตนเองอยากให้คนอื่นมองว่าตนเองเป็นอย่างไร (Aaker, 1996, pp. 74-75)

6. องค์ประกอบของภาพลักษณ์ตราสินค้า

องค์ประกอบของภาพลักษณ์ตราสินค้า (brand image) เป็นสิ่งที่เกิดจากประสบการณ์ของลูกค้าแต่ละคน ซึ่งประกอบด้วยการเชื่อมโยงคุณลักษณะเรื่องหน้าที่ สัญลักษณ์ และอารมณ์ในแบบต่างๆ ที่รวมกันในความทรงจำด้านบวกของลูกค้า และกลายเป็นลักษณะเด่นในใจของลูกค้า ภาพลักษณ์ตราสินค้านั้นถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญที่ช่วยสร้างมูลค่าให้กับเจ้าของตราสินค้าได้ ดังนี้ (1) ภาพลักษณ์ตราสินค้าสามารถช่วยให้ลูกค้าสามารถเกิดการวิเคราะห์สรุปผลในตัวสินค้า (2) ภาพลักษณ์ตราสินค้าสามารถสร้างความแตกต่างและสร้างตำแหน่งของสินค้าเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (3) ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ดีเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อ (4) ภาพลักษณ์ตราสินค้าสามารถสร้างเชื่อมโยงระหว่างเจตคติที่ดีของลูกค้าไปสู่ตราสินค้าได้ และ (5) ภาพลักษณ์ตราสินค้าสามารถสร้างและถูกประเมินโดยลูกค้าถึงความเหมาะสมความเหนือกว่าในตราสินค้าคู่แข่ง ในงานวิจัยนี้จึงมุ่งความสนใจภาพลักษณ์ตราสินค้า (brand image) 3 ด้าน คือ (1) ภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านหน้าที่ (functional image) เป็นการนำไปสู่การบริโภคสินค้าและบริการ (Aaker, 1996; Martinez& De Chernatony, 2004) (2) ภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านสัญลักษณ์ (symbolic image) คือสิ่งที่สร้างและเกิดในใจของผู้คน ภาพลักษณ์ของผู้ใช้สินค้าและบริการ (Aaker, 1996; Low & Lamb, 2000) และ (3) ภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านประสบการณ์ (experiential image) ที่ได้จากการใช้สินค้าและบริการ (Aaker, 1991, 1996; Keller, 1998)

7. แนวคิดคุณค่าที่แท้จริงของแบรนด์ (brand integrity)

ส่วนคุณค่าแท้จริงของแบรนด์ (brand integrity) คือ ศักยภาพและความสามารถของแบรนด์ในการบรรลุประสิทธิผลตามที่ได้อ้างไว้ผ่านทางตำแหน่งและผ่านทางจุดแตกต่างที่โดดเด่น คุณค่าแท้จริงของแบรนด์ต้องเชื่อถือได้ ทำได้ตามพันธสัญญาที่ให้ไว้กับผู้บริโภค และทำให้ผู้บริโภคไว้วางใจแบรนด์ คุณค่าแท้จริงของแบรนด์มีเป้าหมายอยู่ที่จิตวิญญาณของผู้บริโภค คุณค่าที่แท้จริงของแบรนด์ (brand integrity) จึงประกอบด้วยความโปร่งใสและจริงใจของแบรนด์ (Kotler et al., 2010) ภาพลักษณ์ของแบรนด์ (brand image) คือ สิ่งที่ปรากฏต่อสายตาของผู้บริโภค นักสื่อสารการตลาดจึงต้องใช้ศิลปะ และความใส่ใจในการสร้างสรรค์เล่าเรื่องราว สร้างมิตรภาพกับผู้บริโภคเพื่อสานต่อความสัมพันธ์ที่ยืนยาว เนื้อหาของสารจึงเป็นสิ่งสำคัญ (content is king) และสร้างความแตกต่างให้แบรนด์นั้นได้มากที่สุด ซึ่ง Rojas-Lamorena, Del Barrio-García, and Alcántara-Pilar (2022) ได้ทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าตราฐานผู้บริโภคใน 3 ทศวรรษ พบว่า การรับรู้คุณค่าและ

การตระหนักรู้ตรา เป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณค่าตรา การปฏิสัมพันธ์ระหว่างการตระหนักรู้ตรากับการรับรู้คุณภาพตรา มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราที่ส่งผ่านภาพลักษณ์แบรนด์ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของคุณค่าตราสินค้า

ดังนั้น การสร้างแบรนด์ จึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญสำหรับองค์กรเกือบทุกองค์กร เพราะฉะนั้นการสร้างความ น่าเชื่อถือจากการประชาสัมพันธ์เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค การสร้างแบรนด์คือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างแบรนด์กับผู้บริโภค การรับรู้ของผู้บริโภคจากเครื่องมือทางการตลาดที่ประกอบด้วยความรู้จากผลิตภัณฑ์ ราคา การจำหน่าย และการสื่อสารทางการตลาด เมื่อผู้บริโภครับรู้ และได้ยินผลิตภัณฑ์นั้นแล้ว ผู้บริโภคจะพัฒนาความรู้สึก เห็นภาพลักษณ์ของแบรนด์ และประสบการณ์ที่ได้จากแบรนด์นั้น ธุรกิจจึงต้องอาศัยการทำ “การตลาดเชิงคุณค่า (value-driven marketing)” ที่เห็นว่า การซื้อสินค้าของผู้บริโภคไม่ได้ขึ้นอยู่แค่เพียงตัวสินค้าและบริการ ซึ่งหากแบรนด์สามารถทำการตลาด ดึงคนให้เข้ามาพูดเกี่ยวกับแบรนด์ได้สำเร็จ จะทำให้แบรนด์รับรู้ถึงความต้องการของผู้บริโภคอย่างรวดเร็ว ปรับเปลี่ยนสินค้า และบริการให้ตอบโจทย์ลูกค้าได้ดี

8. สรุป

ด้านอัตลักษณ์ของแบรนด์ (brand identity) ผลการวิเคราะห์ พบว่า “หลาดลองแล บ้านบางนุ” วางตำแหน่งทางการตลาดด้วยอัตลักษณ์ของแบรนด์ผ่านการออกแบบตกแต่งภูมิทัศน์ “ตลาดชุมชนวิถีพื้นบ้าน” ตำบลกะไหล อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา ส่งเสริมตำแหน่งทางการตลาดด้วยภาพลักษณ์เสน่ห์และอัตลักษณ์ด้วยการสร้างจุดแตกต่างที่โดดเด่น นำเสนอผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นผ่านวัฒนธรรมอาหารภายใต้วิถีชีวิตชีวิตในจังหวัดพังงา สร้างการรับรู้อัตลักษณ์แบรนด์ผ่านทางรูปแบบของการสร้างบรรยากาศภายในตลาด มีร้านค้าแบ่งเป็นซุ้มประมาณ 50 ร้าน ร่มรื่นไปด้วยต้นไม้ สร้างไว้อย่างเป็นระเบียบแบ่งสัดส่วนอย่างดี ไม่แออัด มีเวทีกิจกรรมสร้างสีสันตรงกลางตลาด แบ่งร้านค้าพร้อมที่นั่งพัก นั่งรับประทานอาหาร และห้องน้ำไว้พร้อมสรรพ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนบ้านบางนุ โซนทางเข้ามีลานกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้สร้างประสบการณ์ แสดงจิตวิญญาณของคนไทยมีพื้นที่ให้นั่งตักบาตร นำสถาปัตยกรรมไม้และธรรมชาติมาสะท้อนเป็นชุมชนชาวสวน โทนสีจะเป็นโทนสีน้ำตาลสะท้อนความเป็น **อัตลักษณ์ของหลาดลองแล** เป็นสิ่งที่สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนบางนุ จังหวัดพังงา โดยอัตลักษณ์ของตลาดนี้มีลักษณะเด่นหลายประการที่ทำให้ตลาดนี้แตกต่างและน่าจดจำ ได้แก่ วัฒนธรรมท้องถิ่น: หลาดลองแลนำเสนอวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนในรูปแบบที่เป็นกันเอง ไม่ว่าจะเป็นอาหารท้องถิ่น สินค้าหัตถกรรม หรือกิจกรรมการแสดงที่สะท้อนถึงประเพณีและความเชื่อของคนในพื้นที่ ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน: ตลาดนี้เน้นการจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านที่ผลิตขึ้นโดยชาวบ้านเอง เช่น อาหารพื้นบ้าน ขนมไทย ของฝากจากธรรมชาติ และผลิตภัณฑ์จากฝีมือชาวบ้าน ซึ่งช่วยสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น บรรยากาศชุมชน: หลาดลองแลมีบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นกันเอง สะท้อนถึงความเป็นมิตรและการต้อนรับอย่างอบอุ่นของชาวบ้าน นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับวิถีชีวิตท้องถิ่นได้อย่างใกล้ชิด การอนุรักษ์และสืบสาน: ตลาดนี้เป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งในด้านการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นในการทำอาหาร การแสดงศิลปวัฒนธรรม และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีรากฐานจากภูมิปัญญาชาวบ้าน การมีส่วนร่วมของชุมชน: ชาวบ้านในพื้นที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและจัดการตลาด ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศและเสนอขายสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง อัตลักษณ์เหล่านี้ทำให้หลาดลองแลเป็นมากกว่าตลาดธรรมดา แต่เป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสและเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนบางนุได้อย่างแท้จริง

ภาพลักษณ์ของตลาดลองแล บางนุ สามารถสรุปได้ดังนี้ วิถีชีวิตพื้นบ้านที่แท้จริง: ตลาดลองแล บางนุมีภาพลักษณ์ของความเป็นตลาดท้องถิ่นที่แท้จริง ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนอย่างชัดเจน บรรยากาศเรียบง่ายและเป็นธรรมชาติ ชาวบ้านที่เข้ามาจำหน่ายสินค้าเป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นและเป็นกันเอง วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น: ตลาดนี้มีภาพลักษณ์ที่สะท้อนถึงการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของชุมชน ผ่านอาหารพื้นบ้าน การแสดงศิลปะพื้นเมือง และสินค้าหัตถกรรมที่ทำด้วยมือ ภาพลักษณ์นี้ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจเรียนรู้และสัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ความเป็นมิตรและการต้อนรับอย่างอบอุ่น: ตลาดลองแล บางนุเป็นที่รู้จักในเรื่องความเป็นมิตรและการต้อนรับที่อบอุ่นจากชาวบ้าน นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมจะได้รับการต้อนรับอย่างดี และได้รับการแนะนำสินค้าและวิถีชีวิตของชุมชนอย่างใกล้ชิด การอนุรักษ์และยั่งยืน: ตลาดนี้มีภาพลักษณ์ของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน สินค้าที่จำหน่ายส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานของตลาดก็เน้นการลดขยะและส่งเสริมการใช้วัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: ตลาดลองแล บางนุมีภาพลักษณ์ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถมาสัมผัสประสบการณ์ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไป เป็นสถานที่ที่รวมความเป็นท้องถิ่นและความสวยงามของธรรมชาติเข้าไว้ด้วยกัน ภาพลักษณ์เหล่านี้ทำให้ตลาดลองแล บางนุเป็นสถานที่ที่น่าสนใจและมีคุณค่า ทั้งในแง่ของการท่องเที่ยวและการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

9. ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิเคราะห์ เพื่อประโยชน์ในแนวทางการบริหารจัดการ ทำให้เข้าใจปัจจัยสู่ความสำเร็จของการสร้างแบรนด์ การรักษาแบรนด์ให้สามารถคงอยู่ภายใต้ภาวการณ์การแข่งขันและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

2. จากผลการวิเคราะห์เพื่อประโยชน์ในเชิงวิชาการควรศึกษาหรือทำวิจัยเพื่อสกัดตัวแปร นำเสนอองค์ความรู้การวิเคราะห์สมการโครงสร้างการจัดการธุรกิจ “ตลาดชุมชน”

10. เอกสารอ้างอิง

เกศินี บัวดิษ. (2564), Creating a Brand by Innovative Communication Tools. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 11*(2).

ธีรยุทธ บุญมี. (2547). *ประชาสังคม*. กรุงเทพฯ: สายธาร.

นิรมล ขมหวาน.(2557). อัตลักษณ์ของชุมชนตลาดโบราณบางพลี จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 4* (2), 1 -13.

นิรมล ขมหวาน.(2557). การศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนตลาดโบราณบางพลี จังหวัดสมุทรสงคราม. *สาราอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์*. 125-144.

ปกรณ์ ศิริประกอบ. (2553). องค์การมหาชนกับความเป็นอิสระ: ข้อค้นพบเบื้องต้น. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10*(2), 63-77.

ตลาดลองแล. (2557). *ข่าวเด่นประเด็นใต้*. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก:
https://youtu.be/NmlCr5STX0I?si=NO87EiXjy4QybRFP (2564, 10 พฤศจิกายน)

ตลาดลองแล. (2566). *คนแห่เที่ยว หลาดลองแล บ้านบางนุ ตลาดวิถีพื้นบ้าน จัดกิจกรรมฉลองครบรอบ 6 ปี.* [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก: https://www.77kaoded.com/news/anothai-ngandee/2507201 (2566, 3 ธันวาคม)

Aaker, D. A. (1991). *Managing brand equity: Capitalization the value of a brand name.* New York: The Free Press.

Aaker, D. A. (1996). Measuring brand equity across products and markets. *California management review, 38*(3), 102-120.

Covey, S. R. (2013). The 8th habit: From effectiveness to greatness. Simon and Schuster. Keller, K. L. (1993). Conceptualizing, measuring, and managing customer-based brand equity. *Journal of marketing, 57*(1), 1-22.

Keller, K. L. (2001). *Building customer-based brand equity: A blueprint for creating strong brands.*

Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2010). *From products to customers to the human spirit; Marketing 3.0.* John Wiley & Sons Inc.

Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2020). *Technology for Humanity; Marketing 5.0.* John Wiley & Sons Inc.Low, G. S., & Lamb Jr, C. W. (2000). The measurement and dimensionality of brand associations. *Journal of product & brand management, 9*(6), 350-370.

Martinez, E., & De Chernatony, L. (2004). The effect of brand extension strategies upon brand image. *Journal of consumer marketing, 21*(1), 39-50.

Park, C. W., Jaworski, B. J., & MacInnis, D. J. (1986). Strategic brand concept-image management. *Journal of marketing, 50*(4), 135-145.

Rojas-Lamorena, Á. J., Del Barrio-García, S., & Alcántara-Pilar, J. M. (2022). A review of three decades of academic research on brand equity: A bibliometric approach using co-word analysis and bibliographic coupling. *Journal of Business Research, 139,* 1067-1083.

ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและด้านธรรมาภิบาลกับมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

The Relationship Between Disclosing Information in Enviromental, Social, and Governance and Firm Value of Listed Companies on The Stock Exchange of Thailand

มินทร์วดี ประทุมราช
นิสิตปริญญาโท คณะบริหารธุรกิจ สาขาบัญชี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
E-mail: minwadee.pr@ku.th
ผศ.ดร.กาญจนา พรสัมฤทธิสกุล
ผู้ช่วยศาสตรจารย์ประจำภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
E-mail: fbuskap@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลกับมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 ถึงปี พ.ศ. 2566 จำนวน 463 ตัวอย่าง เก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและธรรมาภิบาล ข้อมูลด้านมูลค่ากิจการรายปี และข้อมูลอื่นๆ จากฐานข้อมูล LSEG Workspace ซึ่งการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและธรรมาภิบาล วัดจากผลประเมินการดำเนินงานด้านความยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า การเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการที่วัดด้วยอัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิ กล่าวคือ การเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและธรรมาภิบาลเพิ่มขึ้นมีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามขนาดของบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการที่วัดด้วยอัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิและอัตราส่วนราคาหุ้นต่อมูลค่าทางบัญชี นอกจากนี้ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการที่วัดด้วยอัตราส่วนราคาหุ้นต่อมูลค่าทางบัญชีแต่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการที่วัดค่าด้วยอัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิ ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่านักลงทุนสามารถได้รับประโยชน์จากการพิจารณาเพื่อตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล เพื่อสะท้อนมูลค่ากิจการที่เพิ่มขึ้น รวมถึงหน่วยงานกำกับดูแลอาจนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องในการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลต่อไป

คำสำคัญ: การเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและธรรมาภิบาล, อัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิ, อัตราส่วนราคาหุ้นต่อมูลค่าทางบัญชี

ABSTRACT

This study aims to investigate the relationship between the disclosure of environmental, social, and governance (ESG) information and the firm value of companies listed on the Stock Exchange of Thailand from 2020 to 2023, using a sample of 463 companies. Secondary data was collected from the LSEG Workspace, including ESG disclosure data, annual firm value data, and other relevant information. ESG disclosure is measured based on sustainability performance assessments. The results reveal that, overall, the disclosure of environmental, social, and governance information is positively related to firm value, as measured by the price-to-earnings ratio. This indicates that greater disclosure of environmental, social, and governance information is associated with higher firm value. However, company size has a negative relationship with firm value as measured by both the price-to-earnings ratio and the price-to-book ratio. In addition, profitability is positively related to firm value as measured by the price-to-book ratio but negatively related to firm value as measured by the price-to-earnings ratio. These findings suggest that investors can benefit from considering ESG disclosure when making investment decisions. Companies with strong ESG practices and disclosures tend to have higher valuations. Moreover, regulators may utilize these findings to develop more effective ESG disclosure regulations.

KEYWORDS: Disclosure Environmental Social and Governance, Price to Earnings per Share Ratio, Price to Book Value Ratio

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 ที่ทั่วโลกได้รับการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 อย่างรวดเร็วและได้ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนรวมถึงธุรกิจจำนวนมากทั่วโลก และสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญในการปรับตัวทั้งของผู้คนและการปรับรูปแบบของธุรกิจในเวลาต่อมา รวมถึงเศรษฐกิจไทยเองก็ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลให้อัตราการขยายเศรษฐกิจของไทยลดลง กิจการได้รับผลกระทบในเชิงโอกาสและเชิงความเสี่ยงรวมทั้งในแง่ของพนักงาน ความไม่ต่อเนื่องในห่วงโซ่อุปทาน การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมลูกค้า การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและการจัดสรรทรัพยากร (สถาบันไทยพัฒน์, 2563) ถือเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นแบบไม่ทันตั้งตัวทำไมธุรกิจเกิดการปรับตัว เพื่อหาโอกาสในการแข่งขันรักษาความอยู่รอดขององค์กร หากองค์กรเจอวิกฤตในครั้งต่อไปต้องปรับตัวให้เร็ว วางรากฐานให้องค์กรแข็งแกร่ง (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2564)

ปัจจุบันธุรกิจส่วนใหญ่หันมาให้ความสำคัญในเรื่องความยั่งยืนระยะยาวมากขึ้น มักนำคำว่า “ยั่งยืน” มาต่อท้ายเป้าหมายองค์กรที่ใช้เรียกความเชื่อมั่นเพื่อสร้างจุดแข็งให้กับองค์กร โดยการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและด้านธรรมาภิบาล (Environment, Social and Governance: ESG) จากการพัฒนาตามหลักแนวคิดทำให้การดำเนินธุรกิจสามารถขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว โดยธุรกิจมีหลักการในการมุ่งเน้นที่หลากหลาย ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) เป็นการประเมินภาพรวมองค์กรในด้านความเสี่ยงที่ต้องเจอกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ถัดมาเป็นด้านสังคม (Social) เป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ว่าความสัมพันธ์ และการสื่อสารของนายจ้างกับลูกจ้าง หรือผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) เพื่อแสดงถึงความใส่ใจบุคคลรอบข้าง และด้านธรรมาภิบาล (Governance) หลักการของการดำเนินธุรกิจด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบความเป็นมาได้ ซึ่งการ

บริหารธุรกิจด้วยหลักของ ESG ทำให้เกิดประสิทธิภาพ ส่งผลดีต่อภาพลักษณ์องค์กรในหลายๆด้าน เช่น พนักงานมีความมั่นใจในองค์กรทำให้พนักงานทำงานออกมาด้วยความตั้งใจจริง การได้รับความดูแลเอาใจใส่ช่วยลดปัญหาในการลาออกของพนักงานได้ ในส่วนของบุคคลภายนอกมีความเชื่อมั่นในธุรกิจและต้องการเข้าร่วมทำงานกับองค์กรมากยิ่งขึ้น ลูกค้าเริ่มมีความสนใจอยากเข้ามาร่วมธุรกิจ รวมถึงนักลงทุนส่วนใหญ่นำมาเป็นปัจจัยในการเลือกลงทุน โดยไม่มุ่งเน้นผลกำไรที่เป็นตัวเงินเพียงอย่างเดียวแต่ยังคำนึงถึงหลักการความยั่งยืนที่ธุรกิจนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อเพิ่มคุณค่าให้แก่องค์กรมากยิ่งขึ้น (วิภา ระดวง, 2565)

แนวทางการลงทุนอย่างยั่งยืนและการมีความรับผิดชอบต่อสังคมถือเป็นแนวคิดที่ได้รับมาจากการลงทุนระยะยาวในต่างประเทศและได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก มีแนวโน้มที่เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ตลาดหลักทรัพย์หลายแห่งทั่วโลกเริ่มพัฒนาดัชนีชี้วัดด้านความยั่งยืน หรือ Sustainability Index ซึ่งจัดทำโดยกลุ่มผู้จัดทำดัชนีชั้นนำ (Index Provider) ได้แก่ S&P Dow Jones, MSCI , FTSE Russell หรือกลุ่มตลาดหลักทรัพย์ต่างประเทศในแถบเอเชีย ได้แก่ Bursa Malaysia, Singapore Stock Exchange และ Korea Stock Exchange เป็นต้น สำหรับในประเทศไทยปี พ.ศ. 2558 ตลาดหลักทรัพย์ฯ ได้จัดทำรายชื่อหุ้นยั่งยืน (Thailand Sustainability Investment หรือ THSI) เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักลงทุนที่ต้องการลงทุนในหุ้นของบริษัทจดทะเบียนที่มีความโดดเด่นด้าน ESG รวมถึงเป็นการสนับสนุนบริษัทจดทะเบียนที่มีการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียอย่างครอบคลุมทั้งด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการบริหารจัดการเพื่อสร้างความยั่งยืน ทั้งนี้ตลาดหลักทรัพย์ฯจึงจัดทำดัชนี SETTHSI ขึ้น เพื่อเป็นดัชนีที่สะท้อนการเคลื่อนไหวราคาของกลุ่มหลักทรัพย์ของบริษัทที่มีการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนซึ่งมีขนาดและสภาพคล่องผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด และมีการเปิดเผยข้อมูลผลการประเมินด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล (ESG) ของบริษัทจดทะเบียนจากผู้ให้บริการจัดอันดับด้าน ESG (ESG Rating) ซึ่งเป็นพันธมิตรระดับโลกที่ให้บริการประเมินผลการดำเนินงานด้านความยั่งยืน (Sustainability Rating Agencies) ของธุรกิจทั่วโลก โดยนักลงทุนสามารถนำข้อมูลไปประกอบการวิเคราะห์และตัดสินใจในการลงทุนได้ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2564)

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงสนใจที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล กับมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 ถึงปี พ.ศ. 2566 เนื่องจากเป็นช่วงหลังจากเกิดการแพร่ระบาดของ COVID-19 ซึ่งหลายธุรกิจได้รับผลกระทบจึงได้มีการปรับตัวโดยยึดหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนมากขึ้น โดยผลจากการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การลงทุนสำหรับนักลงทุน หรือเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลขององค์กร (ESG) เพื่อสร้างความยั่งยืนให้แก่ตัวองค์กรเองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและด้านธรรมาภิบาลกับมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Theory)

ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Theory) เป็นกรอบแนวคิดของ Barnard (1938) จากวารสาร The function of the executive ที่นำเสนอมุมด้านบวกของผู้บริหารที่ไม่ควรใส่ใจเพียงผู้ที่มีส่วนได้เสียภายในองค์กรเท่านั้น แต่ควรสนับสนุนความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย ต่อมา Freeman (1984) กล่าวว่าผู้บริการต้องสร้างความพึงพอใจและให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีความสัมพันธ์ภายในและภายนอกองค์กร เช่น พนักงาน ลูกค้า คู่ค้าที่ขายปัจจัยการผลิตในแหล่งชุมชนท้องถิ่นรวมถึงผู้ถือหุ้นและนักลงทุนเป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า ผู้มีส่วนได้เสีย คือ บุคคลที่ได้รับผลกระทบหรือมีผลต่อความสำเร็จองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ Post Lawrence และ Weber (2002) นิยามว่าผู้มีส่วนได้เสีย คือบุคคลที่มีผลกระทบหรือได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจในนโยบายและการปฏิบัติขององค์กร ต่อมาทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียถูกขยายความให้กว้างมากขึ้นเพื่อทำความเข้าใจถึงธรรมชาติของบริษัทที่ควรพิจารณาถึงผู้มีส่วนได้เสียในมุมมองใหม่ เมื่อบริษัทได้รับการคาดหวังให้แสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมจากบุคคลภายนอกที่ได้รับผลกระทบมากขึ้น

3.2 ทฤษฎีตัวแทน (Agency theory)

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ได้ถูกอธิบายโดย (Jensen and Meckling, 1976) ซึ่งอธิบายถึงความสัมพันธ์ที่เกิดจากบุคคลสองฝ่ายโดยที่บุคคลฝ่ายหนึ่งคือ ตัวการ (Principal) ซึ่งเป็นผู้ยินยอมมอบทรัพยากรและสิทธิในการจัดการทรัพยากรที่ตนมีอยู่ให้กับบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งที่เรียกว่า ตัวแทน (Agency) ซึ่งจะทำการบริหารจัดการเพื่อให้ตัวการได้รับผลตอบแทนที่สูงที่สุด และตัวแทนจะได้รับค่าตอบแทนจากการทำงานนั้น กล่าวคือ ผู้ถือหุ้นเป็นผู้ให้ฝ่ายบริหารดำเนินการแทนตน การที่ผู้ถือหุ้นไม่สามารถล่วงรู้ข้อมูลการตัดสินใจของฝ่ายบริหารยอมทำให้เกิดต้นทุนจากการมอบอำนาจดำเนินการขึ้น ซึ่งประกอบด้วยต้นทุนในการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร และต้นทุนในการจูงใจให้ฝ่ายบริหารตัดสินใจดำเนินการที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถือหุ้น ถ้าฝ่ายบริหารตัดสินใจกระทำในสิ่งที่ส่งผลให้มูลค่าของบริษัทลดลงผู้ถือหุ้นยอมได้รับผลกระทบตามมา ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียต่อบริษัท และเป็นปัญหาในการเพิ่มทุนในเวลาต่อมา เพื่อสร้างความมั่งคั่งให้กับตนเองไม่ว่าจะโดยการจัดสรรทรัพยากรไปสู่ตนเองนอกเหนือจากผลตอบแทนที่ไม่ได้มีการตกลงไว้ในสัญญาหรือมีพฤติกรรมฉ้อฉลในหน้าที่ดังนั้น ผู้เป็นเจ้าของและผู้เป็นเจ้าหนี้ก็ยอมปฏิเสธที่จะให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่บริษัทอีกต่อไป (ปัณณวัฒน์ วังอนุสรณ์, 2565)

ดังนั้นการกำกับดูแลกิจการเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างตัวการและตัวแทน รวมทั้งถือเป็นกลไกควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหารของบริษัท ทำให้บริษัท มีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความมั่นใจต่อผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุน ผู้มีส่วนได้เสีย และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จึงกล่าวได้ว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีเป็นเครื่องมือเพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนของบริษัท

3.3 ทฤษฎีการส่งสัญญาณ (Signaling Theory)

ทฤษฎีการส่งสัญญาณ (Signaling Theory) เริ่มต้นจาก (Spence, 1973) ได้อธิบายไว้ว่า ผู้บริหารมักมีข้อมูลที่มากกว่าผู้ลงทุน การตัดสินใจเรื่องโครงสร้างเงินทุนจึงเป็นการส่งสัญญาณให้นักลงทุนทราบว่าผู้บริหารมีความคิดเห็นอย่างไรต่อทิศทางของบริษัทในอนาคต เช่น ในกรณีที่บริษัทมีการประกาศ จ่ายเงินปันผลมากกว่าที่กำหนดไว้จะเป็นการส่งสัญญาณว่าบริษัทคาดว่าในอนาคตบริษัทจะได้รับกำไรที่สูงขึ้น ซึ่งนักลงทุนจะมองว่าหลักทรัพย์ของบริษัทดังกล่าวมีแนวโน้มที่ดี ซึ่งหากนักลงทุนตัดสินใจเลือกลงทุนแล้ว ควรจะได้รับผลตอบแทน

ที่สูงขึ้น ดังนั้น จึงส่งผลให้ราคาหลักทรัพย์ของบริษัทดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้นได้แต่ในทางตรงข้ามกันถ้าบริษัทมีการจ่ายเงินปันผลที่น้อยลง นักลงทุนบางกลุ่มอาจมองว่าบริษัทดังกล่าวมีผลประกอบการที่ไม่ดีส่งผลให้ราคาหลักทรัพย์ของบริษัทลดต่ำลง แต่อีกมุมหนึ่งนักลงทุนอาจมองว่าบริษัทอาจมีการนำกำไร ที่ได้ไปเป็นกำไรสะสมเพื่อนำไปลงทุนต่อก็เป็นได้ ดังนั้นทฤษฎีนี้จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของตลาดที่ไม่สมบูรณ์ (Imperfect Market) ที่ทำให้นักลงทุนไม่สามารถคาดเดาถึงผลตอบแทนที่จะได้รับในอนาคต

3.4 แนวคิดความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลขององค์กร (Environmental, Social and Governance : ESG)

ESG มีแนวพื้นฐานความคิดที่ต่อเนื่องมาจากหลัก CSR และกำลังเป็นประเด็นที่สังคมทั่วโลกต่างให้ความสำคัญ โดยแนวทางนี้มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงให้เกิดประโยชน์ใน 3 มิติคือ สิ่งแวดล้อม (Environment) สังคม (Social) และธรรมาภิบาล (Governance) ส่งผลให้ ESG จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เป็นดัชนีชี้วัดความยั่งยืนที่สำคัญเพื่อเป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจของนักลงทุน หน่วยงานสำคัญต่างๆจึงเริ่มให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนของธุรกิจ(ESG Disclosure) ซึ่งมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น ESG report Sustainability report, Sustainable development (SD), Corporate Social Responsibility (CSR) report เป็นต้น

ข้อมูล ESG rating โดย Third Party ; เป็นข้อมูลจากผู้ประเมินผลการดำเนินงานด้านความยั่งยืนระดับโลกที่เป็นพันธมิตรของตลาดหลักทรัพย์ในปัจจุบัน

1) Morningstar Sustainalytics (ผลประเมินความเสี่ยงด้านความยั่งยืน Negligible, Low, Medium, High, Severe)

2) ESG Book (ผลประเมิน 0-100 คะแนน)

3) Moody's ESG Solutions (ผลประเมิน 0-100 คะแนน)

4) MSCI (ผลประเมินตั้งแต่ CCC ถึง AAA)

5) Refinitiv (ผลประเมิน 0-100 คะแนน)

6) S&P Global (ผลประเมิน 0-100 คะแนน)

3.5 แนวคิดมูลค่าของกิจการ

มูลค่ากิจการ คือ การสร้างมูลค่าให้ผู้ถือหุ้น (Shareholder Value) เป็นวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินธุรกิจที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จและสามารถแข่งขันในตลาดที่มีการแข่งขันสูงได้ เนื่องจากในการลงทุนนั้นผู้ถือหุ้นย่อมคาดหวังที่จะได้รับผลตอบแทนในอัตราที่สูงกว่าต้นทุนของเงินลงทุน (Cost of Capital) ซึ่งมูลค่ากิจการในปัจจุบันสามารถวัดได้หลากหลายวิธี เช่น ทฤษฎี Tobin's Q , การประเมินมูลค่ากิจการที่วัดด้วยอัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิ (P/E), การประเมินมูลค่ากิจการที่วัดด้วยอัตราส่วนราคาหุ้นต่อมูลค่าทางบัญชี (P/BV) รวมทั้งการประเมินจากต้นทุนทางการเงินรวมโดยเฉลี่ย เป็นต้น ปัจจุบันการสร้างมูลค่าให้กับผู้ถือหุ้นมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากการขยายตัวของตลาดทุนทำให้ผู้ลงทุนสามารถเคลื่อนย้ายการลงทุนไปยังแหล่งทุนที่ให้ผลตอบแทนที่สูงกว่าได้อย่างรวดเร็ว การประเมินผลการปฏิบัติงานขององค์กร นอกจากจะเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานแล้ว ยังเป็นสิ่งที่ผลักดันให้เกิดมูลค่า (Value) อีกด้วย (Gordon, 2000) ดังนั้นการประเมินผลการปฏิบัติงานจึงควรสะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าขององค์กรที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในช่วงเวลาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหากระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ใช้แสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่แท้จริงแล้วจะทำให้องค์กรดำเนินต่อไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม

อัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิ (Price to Earning Ratio: P/E Ratio)

Money Buffalo (2022) กล่าวว่าเป็นอัตราส่วนมูลค่าทางการตลาดใช้ดูความถูกแพงของหุ้นเมื่อเทียบกับกำไร โดยอัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิ (P/E) เป็นวิธีการประเมินมูลค่าโดยนำราคาหุ้นมาเปรียบเทียบกับกำไรสุทธิที่ธุรกิจสามารถทำได้ เพื่อดูความคุ้มค่าในการลงทุน ซึ่งค่าอัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิ (P/E) สะท้อนตามผลกำไรสุทธิ ตามคุณภาพและการเติบโตของธุรกิจ ยิ่งค่าอัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิ (P/E) ต่ำ ในมุมมองนักลงทุนมองว่าธุรกิจยิ่งน่าลงทุนมากขึ้น เนื่องจากหุ้นมีราคาต่ำเมื่อเทียบกับผลดำเนินงานที่บริษัททำได้

อัตราส่วนราคาหุ้นต่อมูลค่าทางบัญชี (Price to Book Value Ratio: P/BV Ratio)

อัตราส่วนราคาหุ้นต่อมูลค่าทางบัญชี (P/BV) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่คำนวณจากส่วนของผู้ถือหุ้น (Equity) หารด้วยจำนวนหุ้น ยิ่งนักลงทุนซื้อหุ้นได้ต่ำกว่ามูลค่าทางบัญชีมากเท่าไหร่ (P/BV ต่ำ) หมายความว่านักลงทุนสามารถซื้อหุ้นได้ในราคาต่ำกว่ามูลค่าทางบัญชีของบริษัท เพื่อเป็นการเปรียบเทียบว่าการซื้อกิจการนี้ถูกหรือแพงกว่าส่วนของผู้ถือหุ้นที่มีอยู่ในปัจจุบัน หากค่าต่ำกว่า 1 เท่า นั่นหมายความว่านักลงทุนสามารถซื้อหุ้นได้ถูกกว่ามูลค่าของเจ้าของ การประเมินมูลค่าหุ้นด้วย P/BV จึงเป็นที่นิยมใช้ในการประเมินกิจการที่ราคาถูกมากกิจการที่อัตราผลตอบแทนที่จากใช้ประโยชน์ของสินทรัพย์ที่แน่นอน

Block's 1999 ได้ทำการสำรวจกับนักวิเคราะห์หลักทรัพย์ที่เป็นสมาชิกสมาคม นักวิเคราะห์หลักทรัพย์ (AIMR หรือ ICFA ในปัจจุบัน) พบว่ามูลค่าตามบัญชีถูกนำมาใช้มากเป็นลำดับ 3 รองจากกำไรสุทธิและกระแสเงินสดและจากการสำรวจของ Merrill Lynch Institutional Factor Survey พบว่าระหว่างปี ค.ศ.1889 – 2001 อัตราส่วนราคาหุ้นต่อมูลค่าทางบัญชี (P/BV) ได้รับความนิยมจากนักวิเคราะห์และนักลงทุนสถาบันน้อยกว่าอัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิ (P/E) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น (เกียรติศักดิ์ พรหมทอง, 2563)

3.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

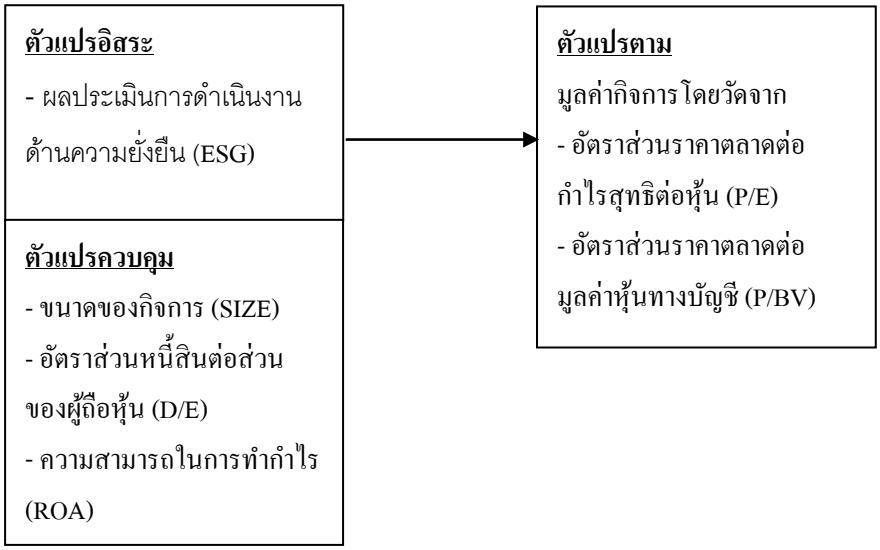

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.7 สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาในอดีตที่ศึกษาผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และ บรรษัทภิบาลที่มีต่อมูลค่าบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า การเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาลที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ประสิทธิภาพทางด้านตลาดที่วัดโดย Tobin's Q และ

ประสิทธิภาพด้านการดำเนินงานที่วัดโดย ROA มีค่าเพิ่มขึ้น ผลการ ศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าบริษัทที่มีคะแนน ESG ดีกว่ามีแนวโน้มที่จะมีมูลค่าตลาดสูงกว่ามูลค่าทางบัญชี ซึ่งสะท้อนความสนใจของนักลงทุนที่มีต่อหุ้นของบริษัทที่เปิดเผยข้อมูล ESG และแสดงให้เห็นถึงการบริหารสินทรัพย์เพื่อสร้างผลกำไรได้ดีกว่า (พชรพล ศุขอร่าม, 2565) นอกจากนี้ยัง Van Brecht et al. (2018) ศึกษาผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูล ESG ต่อมูลค่าบริษัท คะแนนของการเปิดเผยข้อมูลที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้บริษัทมีมูลค่าตลาดเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่านักลงทุนในตลาด หลักทรัพย์สนใจและนำเอาข้อมูล ESG มาเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเลือกลงทุน Thanyaorn and Muttanachai (2020) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูล ESG ในประเทศไทยกับมูลค่าบริษัท ผลการศึกษาพบว่า การเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้มูลค่าบริษัทที่วัดโดยมูลค่าตลาดมีค่าเพิ่มขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันนักลงทุนให้ความสนใจกับสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัทมากขึ้น และนักลงทุนยังสนับสนุนให้บริษัทมีการดำเนินกรรมเพื่อสังคมเนื่องจากการดำเนิน กิจกรรมเพื่อสังคมของบริษัทสามารถลดความเสี่ยงที่อัตราผลตอบแทนจะลดลงอย่างรวดเร็ว (Stock Price Crash Risk) การศึกษาครั้งนี้จึงมีสมมติฐานการศึกษาดังนี้

สมมติฐานที่ 1 : การเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อมูลค่ากิจการ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลการเปิดด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและธรรมาภิบาล ข้อมูลด้านมูลค่ากิจการรายปี และข้อมูลอื่นๆ จากฐานข้อมูล LSEG Workspace เก็บรวบรวมข้อมูลประชากรจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 ถึงปี พ.ศ. 2566 รวม 2,660 ตัวอย่าง ไม่รวมบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงิน ไม่รวมบริษัทที่ไม่เปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและธรรมาภิบาล และไม่รวมบริษัทที่ขาดทุนทางการบัญชี คงเหลือกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 463 ตัวอย่าง

ตารางที่ 1 รายละเอียดการเลือกตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

รายการ	จำนวนตัวอย่าง	%
จำนวนตัวอย่างขั้นต้น	2660	100
หัก บริษัทในกลุ่มการเงิน	(66)	(2.48)
บริษัทที่ไม่เปิดเผยข้อมูลด้าน ESG	(2060)	(77.44)
บริษัทที่ขาดทุน	(71)	(2.67)
จำนวนตัวอย่างขั้นสุดท้าย	463	17.41

4.2 เครื่องมือวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลการเปิดด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและธรรมาภิบาล ข้อมูลด้านมูลค่ากิจการรายปี และข้อมูลอื่นๆ จากฐานข้อมูล LSEG Workspace เก็บรวบรวมข้อมูลประชากรจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ยของข้อมูล (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูล (Standard Deviation) ค่าสูงสุด (Max) และค่าต่ำสุด (Min)เป็นต้น และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ประกอบด้วย การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient Analysis) และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยตัวแบบการศึกษามีดังนี้

ตัวแบบที่ 1 มูลค่ากิจการโดยวัดจาก P/E

$$P/E_{i,t}=\beta_0+\beta_1 ESG_{i,t}+\beta_2 SIZE_{i,t}+\beta_3 ROA_{i,t}+\beta_4 D/E_{i,t}+\epsilon_{i,t} \quad (1)$$

ตัวแบบที่ 2 มูลค่ากิจการโดยวัดจาก P/BV

$$P/BV_{i,t}=\beta_0+\beta_1 ESG_{i,t}+\beta_2 SIZE_{i,t}+\beta_3 ROA_{i,t}+\beta_4 D/E_{i,t}+\epsilon_{i,t} \quad (2)$$

ตารางที่ 2 รายละเอียดตัวแปร ตัวย่อ และการวัดค่า

ตัวแปรตาม	ตัวย่อ	การวัดค่า
อัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิ	P/E	ราคาหุ้น หารด้วยกำไรสุทธิต่อหุ้น
อัตราส่วนราคาหุ้นต่อมูลค่าทางบัญชี	P/BV	ราคาหุ้น หารด้วยมูลค่าทางบัญชี
ตัวแปรอิสระ	**ตัวย่อ**	**การวัดค่า**
ผลประเมินการดำเนินงานด้านความยั่งยืน	ESG	คะแนน ESG ประจำปีของบริษัท (0-100)
ตัวแปรคุม	**ตัวย่อ**	**การวัดค่า**
ขนาดของบริษัท	SIZE	วัดค่าจากลอการิทึมของสินทรัพย์
ความสามารถในการทำกำไร	ROA	วัดค่าจากอัตราส่วนกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษีต่อสินทรัพย์รวมของบริษัท
อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	D/E	วัดค่าจากอัตราส่วนหนี้สินรวม หารด้วยส่วนของผู้ถือหุ้น

5. ผลการวิจัย

ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละตัวแปร พบว่า การประเมินผลดำเนินงานด้านความยั่งยืน (ESG) มีค่าเฉลี่ย 51.733 ค่าต่ำสุด 10.569 คะแนน และ ค่าสูงสุด 87.462 คะแนน นอกจากนี้ มูลค่ากิจการที่วัดค่าโดยอัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิ (P/E) มีค่าเฉลี่ย 25.423 อัตราส่วนราคาหุ้นต่อมูลค่าทางบัญชี (P/BV) มีค่าเฉลี่ย 2.909 ขนาดของบริษัท (SIZE) มีค่าเฉลี่ย 17.602 หรือคิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 44,118 ล้านบาท ความสามารถในการทำกำไร (ROA) มีค่าเฉลี่ย 9.243 เท่า และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E) มีค่าเฉลี่ย 1.586 เท่า

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละตัวแปร

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
P/E	3.251	159.432	25.423	25.526
P/B	0.456	16.677	2.909	3.006
ESG	10.569	87.462	51.733	16.695
SIZE	14.229	22.231	17.602	1.698
ROA	0.230	64.170	9.243	7.703
D/E	0.000	9.830	1.586	1.689

จากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างคู่ตัวแปรทุกตัว ดังตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่ควรเกิน 0.8 (Ferguson, 1981) พบว่าตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์น้อยกว่า 0.8 แสดงว่าค่าไม่มีผลกระทบต่อการตีความหมายของผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ และไม่มีปัญหา Multicollinearity

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation)

ตัวแปร	P/E	P/BV	ESG	SIZE	ROA	D/E
P/E	1.000					
P/BV	0.451**	1.000				
ESG	0.110*	-0.029	1.000			
SIZE	-0.072	-0.182**	0.421**	1.000		
ROA	-0.139*	0.383**	-0.137**	-0.286**	1.000	
D/E	-0.093*	-0.126**	0.123**	-0.545**	-0.341**	1.000

*/** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

จากตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ โดยตัวแบบที่ 1 การวัดมูลค่ากิจการด้วยอัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิ (P/E) พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลประเมินการดำเนินงานด้านความยั่งยืน (ESG) ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Beta) เท่ากับ 0.235 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 แสดงให้เห็นว่ามื่อกิจการมีการดำเนินงานด้านความยั่งยืนเพิ่มขึ้น มูลค่ากิจการก็จะเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามพบว่า ขนาดของบริษัท (SIZE) และความสามารถในการทำกำไร (ROA)ซึ่งเป็นตัวแปรควบคุมมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Beta) 2.029 และ 0.635 ตามลำดับ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการที่วัดด้วยอัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิ (P/E) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

ตัวแบบที่ 2 การวัดมูลค่ากิจการด้วยอัตราส่วนราคาหุ้นต่อมูลค่าทางบัญชี (P/BV) พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับผลประเมินการดำเนินงานด้านความยั่งยืน (ESG) อย่างไรก็ตามตัวแปรควบคุมได้แก่ ขนาดของบริษัท (SIZE) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลประเมินการดำเนินงานด้านความยั่งยืน (ESG) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แต่ความสามารถในการทำกำไร (ROA) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลประเมินการดำเนินงานด้านความยั่งยืน (ESG) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าสถิติจากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ

(n=463)

	เครื่องหมายที่คาดหวัง	P/E		P/BV	
		Beta	Sig.	Beta	Sig.
Constant		57.353	0.000	7.742	0.001
ESG	+	0.235	0.002***	0.261	0.118
SIZE	+	-2.029	0.025**	-0.339	0.011**
ROA	+	-0.635	0.000***	0.113	0.000***
D/E	-	-1.561	0.066	0.028	0.173
R^2		0.063		0.160	
Adjusted R^2		0.055		0.152	

/* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

6. อภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและธรรมาภิบาลกับมูลค่ากิจการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า การเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และ ธรรมาภิบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อมูลค่ากิจการที่วัดค่าโดย P/E ซึ่งเป็นการวัดค่าในแง่มุมจากภายนอกที่สะท้อนตามผลกำไรสุทธิและความเติบโตของกิจการ กล่าวคือ การเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืน (ESG) ส่งผลให้มูลค่ากิจการที่วัดค่าโดย P/E มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในอดีตที่พบว่าการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และ บรรษัทภิบาลที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ประสิทธิภาพทางด้านตลาดที่วัดโดย Tobin's Q มีค่าเพิ่มขึ้น (พชรพล ศุขอร่าม, 2565) ซึ่งสะท้อนความสนใจของนักลงทุนที่มีต่อหุ้นของบริษัทที่เปิดเผยข้อมูล ESG และยังแสดงให้เห็นถึงการบริหารสินทรัพย์เพื่อสร้างผลกำไรได้ดีกว่า อย่างไรก็ตาม การเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและธรรมาภิบาล ไม่มีความสัมพันธ์ต่อมูลค่ากิจการที่วัดค่าโดย P/BV เป็นการวัดค่าในแง่มุมของมูลค่าตามบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในอดีตของ Atan R., Alam M.M., Said J. and Zamri, M. (2018) ไม่พบความสัมพันธ์ของการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลกับมูลค่ากิจการ แสดงให้เห็นว่าบางกิจกรรมในหมวดหมู่ด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมภิบาลไม่สามารถสร้างคุณค่าในระยะยาวและมีต้นทุนที่เพิ่มขึ้นในแต่ละบริษัท นอกจากนี้จากการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่าตัวแปรควบคุมได้แก่ ขนาดของบริษัท (SIZE) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่พบว่ากิจการขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่มูลค่าทางการตลาดจะต่ำลง เนื่องจากมีภาระต้นทุนที่สูง ประกอบกับกิจการใหญ่เป็นกิจการที่ดำเนินการมานาน หากมีแผนในการปรับเปลี่ยนแผนดำเนินการนั้นกิจการจะไม่สามารถพัฒนาได้เต็มที่ ส่งผลให้มูลค่ากิจการลดลงได้ (De-la-Hoz and Pombo., 2015) นอกจากนี้ความสามารถในการทำกำไร (ROA) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการที่วัดค่าโดย P/BV ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่พบว่าเมื่อบริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลจะสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่องค์กร ซึ่งทำให้ผลดำเนินงานด้านการเงินดีขึ้นในระยะยาวได้ (Nguyen et al., 2022)

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า การเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมภิบาลที่เพิ่มขึ้น สะท้อนถึงการเติบโตที่ยั่งยืนของกิจการผ่านมูลค่าของกิจการที่เพิ่มขึ้น จึงคาดการณ์ว่าการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และ ธรรมภิบาลเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของนักลงทุนเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการลงทุนในกิจการที่บริหารงานด้วยความยั่งยืนระยะยาว

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ศึกษาบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของต่างประเทศและขยายระยะเวลาการศึกษา เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของมูลค่ากิจการ

(2) ศึกษาผลประเมินการดำเนินงานด้านความยั่งยืน (ESG SCORE) จากแหล่งข้อมูลอื่นเพิ่มเติม

8. กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.กาญจนา พรสัมฤทธิสกุล เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาให้แนวทางในการจัดทำการการศึกษาค้นคว้าอิสระ ให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาในข้อผิดพลาดต่าง ๆ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

9. เอกสารอ้างอิง

เกียรติศักดิ์ พรหมทอง. (2563). *ความแม่นยำของการประเมินมูลค่าโดยวิธีสัมพัทธ์ของบริษัทในกลุ่ม SET100 ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. ภาคนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2564). *การพัฒนาภาคการเงินเพื่อความยั่งยืน* [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2564, จาก https://setsustainability.com/libraries/1029/item/sustainable-finance-initatives-for-thailand?type=article

ปัณณวัฒน์ วังอนุสรณ์ และคณะ. (2565). ทฤษฎีตัวแทน: ความท้าทายในการบริหารงานธุรกิจในประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 4*(1), 1-22.

วิภา ระดวง. (2565). *ปัจจัยที่มีผลต่อผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่มีการกำกับดูแลที่ดีตามเกณฑ์หุ้นยั่งยืน กรณีศึกษาบริษัทหลักทรัพย์จดทะเบียนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พชรพล ศุขอร่าม. (2565). *ผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล ที่มีต่อมูลค่าบริษัทที่จดทะเบียนในตลาด หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD). 6135.

สถาบันไทยพัฒน์. 2563. *โควิด 19: ESG กระทบโลก กระเทือนธุรกิจ* [Online]. ค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2564, https://www.thaicsr.com/2020/03/19-esg.html?m=0, 10 ตุลาคม 2565.

Atan, R., Alam, M.M., Said, J. and Zamri, M. (2018), "The impacts of environmental, social, and governance factors on firm performance: Panel study of Malaysian companies", *Management of Environmental Quality,* Vol. 29 No. 2, pp. 182-194. https://doi.org/10.1108/MEQ-03-2017-0033

Barnard, C.I. 1938. "*The Functions of the Executive: Thirtieth Anniversary Edition*." Academy of Management learning & education, Harvard University Press.

Block, S. B. (1999). *"A Study of Financial Analysts: Practice and Theory." Financial Analysts Journal, 55*(4), 86–95. https://doi.org/10.2469/faj.v55.n4.2288

De-la-Hoz, Camila, M., and Pombo, C. 2015. *Institutional Investors and Firm Valuation: Evidence from Latin America.* Universidad de Los Andes. Facultad de Administración. School of Management.

Freeman R.E. 1984. "*Strategic management: A stakeholder approach*." Boston: Pitman. Google Scholar

Gordon, Lawrence A. (2000). *Managerial Accounting: Concepts and Empirical Evidence,* 5th ed, New York:McGraw-Hill, 186-206

Michael C. Jensen, William H. Meckling. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure, *Journal of Financial Economics,* Pages 305-360, ISSN 0304-405X, https://doi.org/10.1016/0304-405X(76)90026-X.

Money Buffalo. (2022). *PE Ratio คืออะไร? – อัตราส่วนสำคัญที่คนเล่นหุ้นควรรู้จัก* [Online]. ค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2567, จาก https://www.moneybuffalo.in.th/vocabulary/what-is-pe-ratio

Nguyen, D. T., Hoan, T. G., & Tran, H. G. (2022). *Help or Hurt? The Impact of ESG on Firm Performance in S&P 500 Non-Financial Firms.* Journal of Finance, 16(2), 91-102.

Post, J. E., Lawrence, A. T., & Weber, J. 2002. *Business and society: Corporate strategy*, public policy, ethics. Boston, MA: McGraw-Hill.

Spence, M. 1973. "Job market signaling." *The quarterly journal of Economics 87* (3): 355-374.

Thanyaorn, Y. and Muttanachai, S. (2020). "The Influence of ESG Disclosures on Firm Value in Thailand." *GATR Journal of Finance and Banking Review 5*(3): 108-114

Van Brecht, D., Maga, A., Luciani, K., Sahakijpicharn, D., Semmerling, A., & Innovation. (2018). "Exploring the link between Environmental, Social and Governance (ESG) disclosure and market value of the firm: evidence from Thai listed companies." *AJMI-ASEAN Journal of Management & Innovation 5*(2): 95-106.

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสับปะรดภูเก็ต (ตามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์)

Marketing Mix Strategies Influencing the Purchase Decision of Phuket Pineapples (Geographical Indication)

ดร.ปิยาภรณ์ ณ ตะกั่วทุ่ง

อาจารย์วิชาเอกการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

E-mail: Piyaporn.p@pkru.ac.th.

ผศ.ศรัณยา นาคแก้ว

อาจารย์วิชาเอกการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

E-mail: saranya.n@pkru.ac.th

นันท์ธิดา ศิริกุล

อาจารย์วิชาเอกการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

E-mail: nantida.s@pkru.ac.th

ศยามล แสวงสุข

นักศึกษาปริญญาตรีวิชาเอกการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

E-mail: sayamolsawangsuk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสับปะรดภูเก็ต (สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์) จังหวัดภูเก็ต โดยนำแนวคิดด้านกลยุทธ์ 4 ด้าน ได้แก่ กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ด้านราคา กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และกลยุทธ์ด้านการสื่อสารทางการตลาด รวมทั้งแนวคิดด้านการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ ด้านการรับรู้ปัญหาและความต้องการ ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์พบว่า (1) ด้านผลิตภัณฑ์สับปะรดภูเก็ต มีเอกลักษณ์อันโดดเด่น หวาน หอม กรอบ อร่อย แกนกลางทานได้ มีคุณภาพและมาตรฐานตามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (2) ด้านราคาจำหน่ายเฉลี่ยผลละ 35-50 บาท มีความต้องการของตลาดทั้งในจังหวัดภูเก็ตและต่างจังหวัด (3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย จำหน่ายทั้งในตลาดท้องถิ่นและซุปเปอร์มาร์เก็ต เช่น ท็อปส์ ซูเปอร์มาร์เก็ต โก โฮลเซลล์ ราไวย์ และตลาดออนไลน์ (4) ด้านการสื่อสารทางการตลาด ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน ได้แก่ บริษัทไปรษณีย์ไทยสนับสนุนการจัดส่งและมีส่วนลดหาก เป็นเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐาน GI งานแสดงสินค้าโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ One Tambon One Product (OTOP) จัดเป็นท่องเที่ยวเชิงเกษตร บรรจุภัณฑ์ทันสมัย และการตลาดดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ กระตุ้น การตัดสินใจลูกค้าได้ตรงจุด

คำสำคัญ: กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด; การตัดสินใจซื้อ, สับปะรดภูเก็ต

ABSTRACT

This article aimed to investigate the marketing mix strategies influencing the purchase decision of Phuket pineapples (Geographical Indication) in Phuket province. The study analyzed four strategic areas: product, price, place (distribution channels), and marketing communication. It also examined the concepts of purchase decision-making, including problem recognition and needs, information seeking, evaluation of alternatives, purchase decision, and post-purchase behavior.

The analysis revealed that: (1) The Phuket pineapples has a distinct identity—sweet, fragrant, crisp, delicious, with an edible core, and meeting Geographical Indication quality standards. (2) The average selling price ranged from 35-50 baht per unit, with market demand both within Phuket and in other provinces. (3) Distribution channels included local markets and supermarkets such as Tops Supermarket, Go Wholesale Rawai, as well as online platforms. (4) Marketing communication received support from both government and private sectors. Namely, Thailand Post Company Limited supported shipping with discounts for GI-certified farmers while other promotional activities included OTOP (One Tambon One Product) trade fairs, agro-tourism initiatives, innovative packaging, and digital marketing through social media platforms, which effectively stimulated customers' decision-making.

Keywords: Marketing mix strategies; Purchase decision-making; Phuket pineapples

1. บทนำ

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศเกษตรกรรม มีพื้นที่เหมาะสมตั้งอยู่ในเขตมรสุมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในแต่ละภูมิภาค มีสภาพภูมิประเทศ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และภูมิอากาศ เอื้ออำนวยต่อการทำการเกษตรและผลิตสินค้าการเกษตร โดยเฉพาะผลไม้ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะและจุดเด่นที่แตกต่างกันทั้งทาง ด้าน ขนาด รสชาติ สีสัน และกลิ่นหอม ที่มีคุณภาพ เป็นที่นิยมของผู้บริโภคทั้งในประเทศและส่งออกไปยังต่างประเทศ อาทิเช่น ทุเรียน ลำไย มังคุด มะม่วง สับปะรด ส้มเขียวหวาน และส้มโอ เป็นต้น ที่มีมูลค่าจำหน่ายจากการส่งออกถึงหลายพันล้านล้านบาท ถึงแม้ผลไม้ชนิดเดียวกัน ปลูกในแต่ละพื้นที่ ผลผลิตที่ได้มีลักษณะ ความแตกต่างกันอย่างเป็นเอกลักษณ์อย่างเห็นได้ชัดเช่นกัน (Bank of Thailand, 2022) นอกจากนี้ ประเทศไทยมีการปลูกสับปะรดกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคและหลากหลายสายพันธุ์ อาทิ พันธุ์ภูเก็ต พันธุ์ภูแล พันธุปัตตาเวีย พันธุ์ห่วยมุ่น เป็นต้น สับปะรดจัดเป็นผลไม้ที่มีศักยภาพในการให้บริการกับนักท่องเที่ยว (Department of Agriculture, Office of Agricultural Research and Development Region 2, 2022) ในขณะที่สับปะรดภูเก็ตเป็นผลไม้ ที่สร้างชื่อเสียงและทำรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกมานานหลายสิบปีเนื่องจากสามารถปลูกได้ในพื้นที่ซึ่งมีความสมบูรณ์ และมีแร่ธาตุของดินที่ตอบสนองต่อการปลูกสับปะรดภูเก็ต ทำให้มีรสชาติหวานและมีสีสันที่เป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกับสับปะรดโรงงาน (Buakhong, 2016) สับปะรดภูเก็ตเริ่มเป็นที่รู้จัก ซึ่งกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ขึ้นทะเบียนสับปะรดภูเก็ต เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยปลูกในพื้นที่จำนวน 730 ไร่ มีพื้นที่มากที่สุดในอำเภอถลาง ได้แก่ ตำบลเทพกระษัตรี ตำบลไม้ขาว ตำบลศรีสุนทร ตำบลป่าคลอก ตำบลสาคู ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกสับปะรดภูเก็ต คือ พื้นที่ที่มีดินร่วนปนทราย เป็นส่วนผสมดินมีความเหมาะสม มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งสามารถ

ทำให้สับปะรดภูเก็ตสามารถเจริญเติบโตได้ดี ผลผลิตมีคุณภาพทั้งรสชาติและสีสัน ราคาก็สูงกว่าพืชชนิดอื่น เกษตรกรจึงหันมาปลูกกันมากขึ้น (The Secretariat of the House of Representatives, 2019, pp. 21-44) จากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศได้ทวีความรุนแรงในช่วงที่ผ่านมา มีการแข่งขันช่วงชิงตลาดทางการค้ามากขึ้น ประเทศต่าง ๆ พยายามหากลยุทธ์ทางด้านการตลาดในรูปแบบ ที่หลากหลายที่สามารถสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อรักษาและขยายส่วนแบ่งตลาดโลก ตลาดผลไม้ก็เช่นเดียวกัน มีการแข่งกันกันอย่างรุนแรง ไม่ว่า จะเป็นการส่งออกผลไม้ไทยไปต่างประเทศ แต่ในขณะเดียวกันผลไม้หลากหลายชนิดจากต่างประเทศมีการนำเข้ามาในประเทศไทย หรือแม้กระทั่งผลไม้ประเภทเดียวกันในประเทศไทยก็มีการแข่งขันทางด้านตลาด คุณภาพสินค้า และราคา ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจ การเกษตร ต้องกำหนดกลยุทธ์ในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

ดังนั้น ผู้เขียนมีความสนใจวิเคราะห์กลยุทธ์ทางด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสับปะรดภูเก็ต ซึ่งมีแหล่งผลิตเฉพาะถิ่นตามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จังหวัดภูเก็ต ที่มีเอกลักษณ์ในด้านต่างๆ แตกต่างจากสับปะรดในพื้นที่อื่นๆ อีกทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้เป็นพืชเศรษฐกิจและอัตลักษณ์ของจังหวัดภูเก็ตและยอดการจำหน่ายสับปะรดภูเก็ตที่เพิ่มขึ้น เพื่อสร้างรายได้ต่อผู้จัดจำหน่ายและเกษตรกรจากการทำให้เกิดการขยายตลาดในการจำหน่ายให้กับ กลุ่มผู้บริโภคทั้งในจังหวัดและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดภูเก็ต ที่ส่งผลต่อทางด้านเศรษฐกิจในท้องถิ่นและสร้างความเข็มแข็งของเกษตรกรอย่างยั่งยืน รวมถึงเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดภูเก็ต

2. วัตถุประสงค์

วิเคราะห์กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสับปะรดภูเก็ต (สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์)

3. สายพันธุ์สับปะรด

สับปะรดภูเก็ตเป็นผลไม้เศรษฐกิจที่สำคัญอีกชนิดหนึ่ง มีการปลูกกระจายอยู่ในอำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต โดยมีแหล่งที่มา คือ พระยาจรูญ ราชโภคากร(คอซิมเต็ก ณ ระนอง) เจ้าเมืองหลังสวนในสมัยนั้น ได้นำสายพันธุ์สับปะรดจากเมืองปีนังเข้ามาปลูกในอำเภอหลังสวนและอำเภอสวี ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า ยานัด ต่อมาได้แพร่หลายไปสู่จังหวัดอื่นทั่วภาคใต้รวมถึงกระบี่ พังงาและภูเก็ต ซึ่งในสมัยนั้นชาวบ้านมักจะปลูกแซมในสวนมะพร้าวหรือสวนยางพารา เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตมีพื้นดินเป็นดินร่วนปนทราย โดยเฉพาะผิวหน้าดินที่เป็นทรายเสียส่วนใหญ่ และมีความเป็นกรดค่อนข้างสูง ส่งผลให้สับปะรดที่ปลูกในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตมีรสชาติดีกว่าสับปะรดที่ปลูกในจังหวัดใกล้เคียง ลักษณะประจำพันธุ์ สับปะรดภูเก็ตเป็นสับปะรดในกลุ่ม Malacca Queen ซึ่งเป็นพันธุ์เดียวกับสับปะรดสวี และสับปะรดภูแลที่ปลูกทางภาคเหนือและสับปะรดตราดสีทองที่ปลูกทางภาคตะวันออก ใบจะมีลักษณะแคบยาวรี สีเขียวอ่อน มีแกนกลางใบสีแดง ขอบใบมีหนามสีแดง ลูกค่อนข้างเล็กเมื่อเทียบกับพันธุ์อื่น แต่เมื่อนำไปลูกในพื้นที่ที่มีสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศต่างกัน จึงทำให้ได้ผลผลิตมีขนาด รูปร่าง และรสชาดแตกต่างกัน ลักษณะประจำพันธุ์ของสับปะรดชนิดนี้ จะมีผลขนาดเล็กประมาณ 1-2 กก. เนื้อแน่นสีเหลืองฉ่ำ เนื้อกรอบ มีกลิ่นหอม เปลือกมีสีเหลืองส้ม รสชาดหวานจัด ถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดภูเก็ตและทางจังหวัดได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์(GI) ไว้เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 ทำให้ได้รับ

การคุ้มครองและเกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรและผู้ประกอบกิจการสับปะรดภูเก็ต แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขและข้อกำหนดของส่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

4. การทำไร่สับปะรดในภูเก็ต

เกษตรกรในจังหวัดภูเก็ตมักจะปลูกสับปะรดแซมในสวนยางพารา ในช่วงที่ปลูกยางใหม่ๆจนกระทั่งยางพารามีอายุถึง 3 ปี เมื่อยางพาราเริ่มโตแตกกิ่งก้านสาขาทำให้มีร่มเงาไม่สามารถปลูกสับปะรดได้อีกต่อไป เนื่องจากสับปะรดเป็นพืชที่ต้องการแสงมาก ในช่วงดังกล่าวจะทำให้เจ้าของสวนยางพารามีรายได้ก่อนยางกรีดยางได้ หรือบางกรณีเจ้าของสวนยางพาราจะให้เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดมาเช่า เป็นระยะเวลา 3 ปี โดยไม่คิดค่าเช่า แต่เกษตรกรผู้เช่าจะต้องเป็นผู้ปลูกยางพาราและดูแลรักษาสวนยางพาราให้เป็นเวลา 3 ปีเช่นกัน ในปัจจุบันจังหวัดภูเก็ตมีพื้นที่ปลูกสับปะรดภูเก็ตอยู่ประมาณ 730 ไร่ เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดมีประมาณ 33 ราย ผลผลิตทั้งหมด 1,801 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 4,371 กก./ไร่ คิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจประมาณ 55 ล้านบาทต่อปี โดยมีการกระจายผลผลิตภายในจังหวัด 1,657 ตัน และภายนอกจังหวัด 144 ตัน ปลูกแซมในสวนยาง การปลูกสับปะรดภูเก็ตนั้น เกษตรกรสามารถปลูกได้ตลอดปี โดยปกติจะเริ่มเตรียมดินตั้งแต่ช่วงฤดูร้อน ประมาณเดือนมีนาคมหรือเมษายน และจะทยอยปลูกเป็นรุ่นๆ การปลูกด้วยระยะห่างระหว่างแถว 100 – 120 เซนติเมตร ระยะห่างระหว่างต้น 40-45 เซนติเมตร ใช้ต้นพันธุ์ 3,900 – 4,000 หน่อต่อไร่ โดยวางต้นพันธุ์เอียง 45 องศา ฝังหน่อให้ลึก 15-25 ซม. เมื่อสับปะรดมีอายุ 8-10 เดือน จะเริ่มบังคับดอกด้วยสารเนฟธาลีอะซิติก แอซิด 0.5 มิลลิกรัมต่อต้น โดยการหยอดยอดสับปะรด และจะเก็บผลผลิตเมื่ออายุ 13-14 เดือน

5. การตลาดสับปะรดภูเก็ต

การจำหน่ายสับปะรดภูเก็ตจะจำหน่ายเป็น 5 ขนาด ผลใหญ่มีน้ำหนักที่ประมาณ 1.7-1.9 กก. ผลกลางน้ำหนัก 1.3 -1.7 กก. ผลเล็กน้ำหนัก 1.0 -1.3 กก. ผลจิ๋วน้ำหนัก 0.6-1.0 กก. และจิ๋วภูเก็ต น้ำหนัก 0.3-0.5 กก. มีราคาเฉลี่ยค่อนข้างสูงคือผลใหญ่ ราคาเฉลี่ย 45-50 บาท ผลกลางราคาเฉลี่ย 40 บาท ผลเล็กราคาเฉลี่ย 37 บาท ผลจิ๋วราคาเฉลี่ย 30 บาท และจิ๋วภูเก็ต ราคาเฉลี่ย 10 บาท ช่วงที่ผลผลิตดีและราคาดีที่สุดคือช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ซึ่งเป็นฤดูกาลท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พ่อค้าส่วนใหญ่จะมารับผลผลิตถึงในไร่และคัดเกรดดีนำไปจำหน่ายต่อให้กับโรงแรมและร้านอาหารเป็นหลัก ส่วนที่เหลือจึงจะจำหน่ายให้กับประชาชนทั่วไป ผลผลิตสับปะรดที่ปลูกในจังหวัดภูเก็ตมักจะไม่เพียงพอสำหรับการบริโภคในจังหวัด ยิ่งในฤดูท่องเที่ยวแล้วด้วย จึงมีสับปะรดจากจังหวัดใกล้เคียงซึ่งเป็นพันธุ์สับปะรดภูเก็ตเช่นกันนำมาเข้ามาเพื่อขายในภูเก็ต แต่เนื่องจากคุณภาพมีความแตกต่างกันในเรื่องรสชาด ความหวานกรอบ เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดชาวภูเก็ตจึงมีการรวมตัวกันเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อปกป้องความเป็นสับปะรดภูเก็ต เพื่อไม่ให้ของเลียนแบบที่คุณภาพไม่ถึงมาขายในชื่อสับปะรดภูเก็ต เช่น การติดสติกเกอร์เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าเป็นสับปะรดภูเก็ต การทำถุงบรรจุที่มีรูปสับปะรดภูเก็ต และมีการกำหนดจุดจำหน่ายสับปะรดภูเก็ตอย่างเป็นทางการคือบริเวณก่อนร้านขายของฝากคุณแม่ฐ้ หรือร้านที่มีป้ายสัญลักษณ์บ่งชี้สับปะรดภูเก็ตที่ได้รับการรับรองเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า สับปะรดภูเก็ตเป็นไม้ผลอัตลักษณ์ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดภูเก็ตและมีมากที่สุดในอำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต และมีผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย(GI) สับปะรดภูเก็ตแล้ว จำนวน 6 ราย 10 แปลง พื้นที่ 299 ไร่ และอยู่ระหว่างขอรับรองอีก 3 ราย 6 แปลง พื้นที่ 101.10 ไร่

แนวคิดดานกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด ส่วนประสมทางการตลาด คือ กลุ่มของเครื่องมือทางการตลาดที่นำมาใช้ร่วมกันอย่างสอดคล่องให้ บรรลุเป้าหมายทางการตลาด เพื่อเพิ่มมูลค่าให้สินค้า ผลิตภัณฑ์หรือบริการ ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก (4P) คือ ผลิตภัณฑ์ (product) ราคา (price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (place) และการส่งเสริมการตลาด (promotion)หรือการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ซึ่งมีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งที่เสนอขายหรือสิ่งที่ผ็บริโภคต้องการ ซึ่งจะต์องมีประโยชน์ (utility) มีคุณค่า (value) ให้กับผู้บริโภค ตอบสนองต่อการใช้งานและสร้างความพึงพอใจกับผู้บริโภค ซึ่งต้องพิจารณาจากองค์ประกอบ ของผลิตภัณฑ์ (product component) เช่น หน้าที่และประโยชน์ใช้สอยพื้นฐาน (function) รูปร่างลักษณะ(feature and design) คุณภาพ (quality level) การบรรจุภัณฑ์ (packaging) ตราสินค้า (brand) ขณะที่ราคาเป็นคุณค่าหรือมูลค่าของตัวผลิตภัณฑ์ที่แสดงออก มาในรูปของตัวเงิน ซึ่งผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่าง คุณค่าที่ได้รับว่าเหมาะสมกับราคาหรือไม่ ดังนั้นผู้ให้บริการหรือเจ้าของผลงานควรกำหนดราคาให้เหมาะสมกับสิ่งที่ผู้บริโภคได้รับ นอกจากนี้ สถานที่จำหน่าย หรือช่องทางจำหน่าย เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับที่ตั้งและรูปแบบสถานที่ให้บริการ โดยต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์เพื่อให้เกิดการเพิ่มมูลค่า รูปแบบสถานที่ขายผลิตภัณฑ์หรือการบริการ ต้องคำนึงความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์หรือการให้บริการ และกลุ่มผู้ใช้หรือผู้บริโภค และการส่งเสริมการตลาด ประกอบด้วย การโฆษณา การตลาดทางตรง การให้ข่าวและการ ประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสับปะรดภูเก็ต ซึ่งจะต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมและสอดคล้อง

6. แนวคิดด้านการตัดสินใจซื้อ

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ กระบวนการตัดสินใจซื้อ 5 ด้าน ดังนี้ ด้านการรับรู้ปัญหาและความต้องการ หมายถึง การที่ผู้บริโภคได้รับรู้ถึงหรือตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการของตัวเองที่ถูกกระตุ้นจากทั้งภายนอกและภายใน ด้านการแสวงหาข้อมูล หมายถึง การที่ผู้บริโภค แสวงหาข้อมูล โดยการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข่าวสารต่างๆ จากสื่อกลาง เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต การประชาสัมพันธ์ แหล่งข้อมูลจากบุคคล ด้านการประเมินทางเลือก หมายถึง การเปรียบ เทียบข้อดี ข้อเสียและความเหมาะสม ทั้งเรื่องราคาที่เหมาะสม และทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต้อตราสินค้า และบริการนั้นๆ ด้านการตัดสินใจซื้อ นักการตลาดจะตั้งคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค โดยจะเป็นคำถามในเรื่อง ของ ใคร อะไร เมื่อไหร่ ที่ไหน อย่างไร ทำไม (who, what, when, where, why, how) ตามทฤษฎี 5W1H (Kotler & Keller, 2021) โดยผู้บริโภคจะจัดลำดับ ความชอบตราผลิตภัณฑ์และจะตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ที่ชอบมากที่สุดโดยเน้นประโยชน์ใช้สอย คุณภาพ ความปลอดภัย และราคาที่เหมาะสม ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ หมายถึง กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคไม่ได้สิ้นสุดลงที่การตัดสินใจซื้อ แต่จะสิ้นสุดที่พฤติกรรมหลังการซื้อว่าผู้บริโภคมีความรู้สึกอย่างไรกับสินค้าหรือบริการ ลูกค้ามีความพึงพอใจหรือไม่ในการซื้อและใช้สินค้าหรือบริการนั้นๆ หลังการขายหรือไม่ แนวคิดกระบวนการตัดสินใจซื้อดังกล่าวจะสอดคล้องกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด ยกตัวอย่าง เช่น ผู้บริโภคจะรับรู้ปัญหาและความต้องการจากช่องทางการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ ราคา และพฤติกรรมหลังการซื้อ เช่น ความพึงพอใจทำให้เกิดความต้องการซื้อซ้ำ หรือซื้อต้อเนื่อง เป็นต้น ด้านการแสวงหาข้อมูลทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการ จัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ซึ่งจะส่งผลต่อการประเมินทางเลือกจากการเปรียบเทียบกับไม้ผลชนิดอื่นๆ แล้วจึงตัดสินใจซื้อ พฤติกรรมหลังการซื้อ ผู้บริโภคจะมีความพึงพอใจหรือไม่ ถ้าพึงพอใจก็จะบอกต่อหรือเกิดการซื้ออย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด

- ผลิตภัณฑ์
- ราคา
- ช่องทางการจัดจำหน่าย
- การสื่อสารทางการตลาด

▲

แนวคิดกระบวนการตัดสินใจซื้อ

ขั้นที่ 1 ด้านการรับรู้ปัญหาและความต้องการ
ขั้นที่ 2 ด้านการแสวงหาข้อมูล
ขั้นที่ 3 ด้านการประเมินทางเลือก
ขั้นที่ 4 ด้านการตัดสินใจซื้อ
ขั้นที่ 5 ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ

7. ผลการวิเคราะห์

แนวคิดด้านกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสับปะรดภูเก็ต ประเด็นแรก คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ข้อดีของสับปะรดภูเก็ตที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ คือ รสชาติดี อร่อย หวาน กรอบ หอม แกนกลางทานได้ จะปลูกได้คุณภาพดีในเฉพาะพื้นที่จังหวัดภูเก็ต การรวมกลุ่มเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากเกษตรกรรายเล็กๆ สามารถมารวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาสับปะรดภูเก็ตให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น มีการกำหนดคุณภาพของสับปะรดภูเก็ต ที่ต้องได้ทั้งรสชาติที่หวานไม่ต่ำกว่า 17 องศาบริกซ์ และเนื้อมีสีเหลือง ซึ่งเป็นการสร้างการรับรู้และประเมินทางเลือกที่ส่งผลให้ความต้องการของตลาดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด โดยเฉพาะความต้องการของตลาดนักท่องเที่ยว ส่วนรายได้ต่อปีมากถึงประมาณ 55 ล้านบาท และคาดว่าราคาจะสามารถเพิ่มขึ้นได้อีก ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้ต้องได้รับการเผยแพร่สู่การรับรู้ถึงคุณลักษณะพิเศษของสับปะรดภูเก็ตว่าเกิดจากภูมิปัญญาและความตั้งใจ การควบคุมคุณภาพอย่างประณีตพิถีพิถันของกลุ่มเกษตรกร ซึ่งจะเป็นการประเมินทางเลือกที่สำคัญสู่การตัดสินใจซื้อทั้งตลาดภายในจังหวัดและนอกจังหวัด โดยส่งผลต่อการ บอกต่อแบบปากต่อปาก ก่อให้เกิดพฤติกรรมหลังการตัดสินใจซื้อ คือ การนำมาซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง ทางด้านตลาดของนักท่องเที่ยวที่ตัดสินใจซื้อสับปะรดภูเก็ต คือ การรับรู้ข้อมูล การแสวงหาข้อมูล การประเมินทางเลือกการตัดสินใจซื้อ รวมถึงพฤติกรรมหลังการตัดสินใจซื้อ จากการรับรู้ด้านรสชาติเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยว การรับประทานแบบผลสด และจากการที่ภาครัฐให้การส่งเสริมให้มีการจัดการเพื่อให้ได้มาตรฐาน GI ภายใต้การจัดการ คุณภาพ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชตาม มาตรฐาน GAP (Good Agricultural Productive) ซึ่งสอดคล้องตามงานวิจัยของ Sorncharassuwan, Phongphaew, and Namuang (2017, p. 1) ประเด็นที่ 2 ด้านราคา สับปะรดภูเก็ตมีราคาแตกต่างจากสับปะรดพันธุ์อื่นๆ แม้จะมีราคาขายปลีกและ ราคาขายส่งเฉลี่ยสูงกว่า แต่ได้สร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นของฝากล้ำค่า โดยสร้างการรับรู้ว่าสับปะรดภูเก็ตเป็นผลไม้มงคล ที่เรียกว่า “อ่องหลาย” มีความหมาย “ความเจริญก้าวหน้าเข้ามาในชีวิต” ใช้เวลาในการปลูกเพียง 14 เดือน ก็สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตจำหน่ายได้ และมีเฉพาะในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มสอดคล้องกับงานวิจัย ของ Preecha and Na Nakorn (2019, p. 1) ที่พบว่า การปลูกส้มโอทับทิมสยามมีค่าใช้จ่ายสูงและต้องใช้เวลาประมาณ 3-4 ปี จึงจะเริ่มเก็บผลผลิตได้ แต่ด้วย จุดเด่นด้านผลิตภัณฑ์จึงสามารถสร้างการยอมรับในปัญหาเรื่องราคาเฉลี่ยที่สูงกว่าและส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อได้ไม่ยากนัก ประเด็นที่ 3 ด้านช่องทางจัดจำหน่าย โดยมีการจัดจำหน่ายผ่านกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสับปะรดภูเก็ต ซึ่งเป็นช่องทางที่สร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้บริโภค และผ่านช่องทางออนไลน์ของกลุ่ม ทำให้มีการตัดสินใจซื้อมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jangpong (2020, pp. 112-115) ที่ยืนยันว่าการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการซื้อสินค้า และได้รับการ

สนับสนุนจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดภูเก็ตร่วมกับบริษัทไปรษณีย์ไทย ในการมอบกล่องบรรจุและสติ๊กเกอร์ส่วนลดในการจัดส่ง ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการขนส่งให้กับลูกค้าและราคาเป็นที่ยอมรับได้หากมีการขนส่งในระยะทางไกลในแต่ละภูมิภาค ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเพิ่มขึ้น

สถานการณ์การผลิตและแนวโน้มในอนาคต สับปะรดภูเก็ตจะมีการปลูกและจำหน่ายในลักษณะของสินค้าที่เป็นสินค้าพรีเมี่ยม เนื่องจากมีพื้นที่ในการปลูกน้อยลง แต่จะมีการจัดทำมาตรฐานการผลิตพืช GAP มากขึ้น จนปัจจุบันได้รับการรับรองเป็นพืชตาม ข้อบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ทำให้สับปะรดภูเก็ตมีชื่อเสียงและความนิยมของนักบริโภคสับปะรดภูเก็ตและกลายเป็นของฝากอันทรงคุณค่าของจังหวัดภูเก็ต ในการรับรู้ของผู้บริโภคชาวต่างชาติ คือ สับปะรดภูเก็ต รสชาติและสีสันที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากที่อื่น ทำให้ตอบสนองต้อความต้องการของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี

ประเด็นที่ 4 ด้านการสื่อสารทางการตลาด ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมีผลต่อการบริโภคสับปะรดภูเก็ตในระดับมากทุกปัจจัย ได้แก่ การมีสินค้าให้ลองชิม และมีบริการในการขาย การเน้นให้ลูกค้าตระหนัก และยอมรับในเรื่องความปลอดภัย การส่งเสริมสุขภาพ การมีคุณค่าในด้านการเป็นของฝาก ของที่ระลึกที่เน้นอัตลักษณ์ ความโดดเด่น ความภาคภูมิใจ ความพึงพอใจ และเป็นของไหว้ในพิธีมงคลตามคติ ความเชื่อ เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้สับปะรดภูเก็ตมีความโดดเด่นเนื่องจากในภาษาจีนฮกเกี้ยนเรียกสับปะรดว่า อ่องหลาย (อ่อง เป็นภาษาจีนฮกเกี้ยนตรงกับภาษาจีนกลางว่า ว่าง แปลว่า ความเจริญก้าวหน้า หลาย แปลว่า มา) เป็นความหมายสิริมงคลว่าความเจริญก้าวหน้าเข้ามาในชีวิต จึงถือว่าเป็นของไหว้ที่นิยมนำมาใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน เช่น การไหว้เจ้าในพิธีกรรมตามเทศกาลต่างๆ และการเซ่นไหว้บรรพบุรุษในเทศกาลตรุษจีน สารทจีน เช้งเม้ง ตามบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัด ดังนั้นมักจะเห็นหิ้งไหว้บรรพบุรุษและหิ้งพระขนาดใหญ่ตามบ้านของคนไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนนี้แทบทุกบ้าน ของที่มักนำมาไหว้เนื่องจากต้องมีความคงทนหลายวันแล้วยังต้องได้ง่ายในทุกฤดูกาลอีกด้วย เราจึงมักเห็นสับปะรดภูเก็ตวางในจานเป็นเครื่องเซ่นไหว้กันเสมอ นอกจากนี้ในศาลเจ้าต่างๆในจังหวัดภูเก็ตและพังงา นิยมนำสับปะรดมาเซ่นไหว้เช่นกัน ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและเป็นจุดขายโดยบริษัทประชารัฐสามัคคี ได้จัดประชาสัมพันธ์ในช่วงตรุษจีนเป็นประจำทุกปีต่อเนื่องโดยจำหน่ายสับปะรดภูเก็ต ภายใต้แคมเปญ “อ่องหลาย โป๊ปี้เป่งอ้าน” ในราคาพิเศษและมีจำนวนจำกัด ส่งผลให้มีผู้สนใจทั้งชาวไทยและนักท่องเที่ยวที่ต้องการลิ้มลอง และการตัดสินใจซื้อของชาวต่างประเทศ

ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการตลาดอีกรูปแบบ หนึ่งที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนของสับปะรดภูเก็ต นอกจากความเป็นเอกลักษณ์ รสชาติ สรรพคุณทางโภชนาการ คติความเชื่อ และจุดแข็งด้านอื่นๆ แล้ว แหล่งปลูกสับปะรดภูเก็ตยังเป็นปัจจัยก่อให้เกิดการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีศักยภาพ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว เพื่อเยี่ยมชมการทำสวนเกษตรและทดลองเก็บเกี่ยวผลสดในแปลงด้วยตนเอง และนำผลสับปะรดภูเก็ตมาใช้ประกอบอาหารท้องถิ่น ซึ่งสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวฝั่งอันดามันได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ การศึกษาของกลุ่มงานคณะกรรมาธิการการพัฒนา เศรษฐกิจ สำนักกรรมาธิการ 1 สำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร (The Secretariat of the House of Representatives, 2019, pp. 21-24)

8. บทสรุป

สับปะรดภูเก็ตเป็นผลไม้เศรษฐกิจที่สร้างผลกำไรแก่เกษตรกรได้เป็นอย่างดี สามารถนำชื่อเสียงมาสู่จังหวัดและประเทศไทย ด้วยเป็นสินค้าต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจำหน่าย และการสื่อสารทางการตลาด ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ ด้วยข้อมูลที่สามารถสร้างการรับรู้ แสวงหา

ข้อมได้ ผู้บริโภค สามารถประเมินทางเลือก ประกอบการตัดสินใจซื้อ และมีพฤติกรรมหลังการตัดสินใจที่พึงประสงค์ คือ การ ตัดสินใจซื้ออย่างต่อเนื่อง ทั้งด้วยการรักษาคุณภาพของ รสชาติ สีสัน สรรพคุณ คุณค่าทางโภชนาการ การเก็บ รักษา ความสะดวกในการขนส่ง และชื่อ “อ่องหลาย” ถือว่าเป็นชื่อที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่มีคุณค่า เป็นนามอันเป็นมงคลที่สะท้อนรูปลักษณ์และ คุณค่าได้ชัดเจน แม้ราคาจะสูง แต่ด้วยการรับรูปจุดเด่น จึงส่งผลให้มีการตัดสินใจซื้อ โดยปัจจุบันเป็นที่ชื่นชอบ ทั้งในการบริโภคและนำไปประกอบพิธีทางคติความ เชื่อทางประเพณีวัฒนธรรม ดังนั้น กลยุทธ์การพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมทางการตลาด ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาควิชาการ ภาคราชการ ภาคเอกชน และภาคชุมชน

9. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เนื่องจากราคาของสับปะรดภูเก็ตมีราคาสูง ทำให้ผลตอบแทนจากการจำหน่ายสูงตามไปด้วย ดังนั้นเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดภูเก็ตซึ่งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ควรมีแนวทางในการผลิตและจำหน่ายสับปะรดในลักษณะที่มีการวางแผนการผลิตเพื่อให้มีสับปะรดออกจำหน่ายอย่างต่อเนื่องทั้งในตลาดแบบพรี่เมี่ยม หรือตลาดท้องถิ่น ซึ่งมีการใช้กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่แตกต่างกัน และมีการรวมกลุ่มกันอย่างเข็มแข็งเพื่อมีอำนาจในการต่อรองทั้งทาง ด้านการผลิต การตลาด และการจัดจำหน่าย เพื่อสร้างเป็นแนวทางให้เกษตรกรที่ปลูกสับปะรดภูเก็ตให้มีความยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมการตลาด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการตลาดในระดับพื้นที่ควรส่งเสริมการตลาดอย่างต่อเนื่องและมีแผนการตลาดที่ชัดเจนและศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานด้านการตลาด ทั้งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาด ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค ในการเพิ่มรายได้อย่างยั่งยืนให้กับเกษตรกรผู้ผลิตสับปะรดภูเก็ต

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านวิชาการ ควรมีการจัดการความรู้และศึกษาวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การตลาดอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับบริบทโลก ทั้งกลยุทธ์ด้าน ผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ด้านราคา กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และกลยุทธ์ด้านการสื่อสารทางการตลาด ได้แก่ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การขายโดยพนักงานขาย การส่งเสริมการขาย และการตลาดออนไลน์ทั้งตลาดภายในจังหวัดและตลาดสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

10. เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมาธิการพัฒนาเศรษฐกิจ สภาผู้แทนราษฎร.(2563) *รายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวฝั่งอันดามันสู่อ่าวไทย*

ชัยสิทธิ์ ปรีชา, สมพร ณ นคร.(2562) *รายงานผลการวิจัยการเจริญเติบโตและการพัฒนาของผลส้มโอพันธุ์ทับทิมสยามที่เหมาะสมต่อการเก็บเกี่ยวภายใต้สภาพภูมิอากาศที่แปรปรวน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย*

ณฐมน ผ่องแผ้ว,นรินทร์พร นาเมือง,ผกาฟ้า ศรจรัสสุวรรณ.(2560) *รายงานเขตการใช้ที่ดินพืชเศรษฐกิจส้มโอ.* กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ดุษณี แจ้งพงษ์.(2563). *ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค และการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการซื้อสินค้าจากเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร* สารนิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจเพื่อสังคม

ธนาคารแห่งประเทศไทย.(2565) *ผลไม้ไทยสุดฮอตรุกตลาดโลกฝ่าโควิด 19.*

มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒเทคโนโลยีชาวบ้าน.(2567). *สับปะรดภูเก็ต ของดีของเด่น มีมานาน ปลูกที่อื่นไม่อร่อยเท่าที่ภูเก็ต* [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2567, จาก :https://www.technologychaoban.com/agricultural-technology/article_9715

สำนักงานเกษตรจังหวัดภูเก็ต.(2567) *ข้อมูลพืชเศรษฐกิจสำคัญปี 2566/2567 จังหวัดภูเก็ต*.สำนักงานเกษตรจังหวัดภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต.

สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 กรมวิชาการเกษตร.(2565) *การจัดการความรู้เทคโนโลยีการผลิตส้มโอเพื่อเพิ่มคุณภาพและมาตรฐานในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง*

ศิริธร บัวคง 2559 *ส้มโอทับทิมสยามพืชเศรษฐกิจพันล้าน*.ดวงกมล สำนักพิมพ์ นนทบุรี

Bank of Thailand.(2022).*The hottest Thai fruit penetrates the global market against COVID-19 Retrieved formhttps*://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/pdf/Article_25May2022.pdf_[In Thai]

Buakhong, S.(2016). *Tubtim Siam pomelo*, a billion-dollar cash crop. D. K. [In Thai]

Phuket Provincial Agricultural Extension Office(2024). *Information on important economic crops 2023/2024 of Phuket province*.

Department of Agriculture, Office of Agricultural Research and Development Region 2.(2022). *knowledge management pomelo production technology to increase quality and standards in the lower northern region*. Retrieved from https://www.doa.go.th/share/ attachment.php?aid=3060 [In Thai]

Jangpong, D.(2020). *Marketing mix on customer perspective and technology acceptance influencing consumers tendency in purchasing goods from vending machine in the Bangkok metropolitan area*. Master's Project of Business Administration, Srinakharinwirot University. [In Thai]

Kotler, P., & Keller, K. L.(2021). *Marketing management (16th ed.)*. Pearson.

Preecha, C., & Na Nakorn, S.(2019). *Fruit growth and development of Pomelo cv. Tubtim Siam at the optimal time for harvesting under the climate variation*. Rajamangala University of Technology Srivijaya, Faculty of Agriculture. [In Thai]

The Secretariat of the House of Representatives.(2019). *Review report study on economic growth linking coastal tourist destinations in the Andaman to the Gulf of Thailand*. Author. [In Thai]

Sorncharassuwan, P., Phongphaew, N., & Namuang, N.(2017). *Report on land use area economical pomelo crops. Department of Land Development.* [In Thai]

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในร้านบิ๊กซีมินิที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมันเขตกรุงเทพมหานคร

Service marketing mix factors affecting consumer purchasing decisions at Big C Mini stores located within gas stations in Bangkok.

ร้อยโท จึงรัก ศรีไสย

สาขาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email: juengrak@gmail.com

พอดี สุขพันธ์

สาขาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email : pordee.su@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการและการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในร้านบิ๊กซีมินิที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมันเขตกรุงเทพมหานคร และ 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในร้านบิ๊กซีมินิที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมันเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ ผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าในร้านบิ๊กซีมินิที่ตั้งอยู่ในสถานีบริการน้ำมัน อย่างน้อย 1 ครั้ง จำนวน 400 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 30 - 39 ปี ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท ความถี่ในการเข้าร้าน 1 - 2 ครั้งต่อสัปดาห์ และจำนวนเงินที่ใช้จ่ายในแต่ละครั้งคือ 101 - 200 บาท มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านกระบวนการ ด้านราคา ด้านบุคลากร ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและด้านการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ อยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในร้านบิ๊กซีมินิที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมันเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สามารถพยากรณ์การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ได้ร้อยละ 43.40 และมีค่าความคลาดเคลื่อนจากการพยากรณ์ 0.941

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ, การตัดสินใจซื้อ, บิ๊กซีมินิ

ABSTRACT

This research study has objectives of the study 1) examine the level of consumer opinions regarding service marketing mix factors and customer purchasing decisions at Big C Mini stores located within gas stations in Bangkok and 2) service marketing mix factors that affecting consumer purchasing decisions at Big C Mini stores located within gas stations in Bangkok. This quantitative research involved a sample of 400 samples. Data were collected using questionnaire. The statistics used are percentages, frequency, mean, and standard deviation and multiple regression analysis.

The study results found that the majority of respondents were male, aged 30-39, employed in government officer or state enterprise employee, with an average monthly income ranging from 20,001 to 30,000 baht. The frequency of visits to the stores was 1-2 times per week, with an average expenditure per visit of 101-200 baht. The respondents generally expressed a high level of satisfaction with the service marketing mix, particularly with the product and service factor offerings, followed by the physical evidence factor, process factor, price factor, people factor, place factor and promotion factor at the high level respectively. And the level of customer purchasing decisions was also high.

The analysis of service marketing mix factors affecting consumer purchasing decisions at Big C Mini stores within gas stations in Bangkok, accounting for 43.40% of the variance in purchasing decisions, with a standard error of 0.941.

KEYWORDS: Service marketing mix factors, Purchasing decisions, Big C Mini

1. ความสำคัญและที่มีของปัญหาวิจัย

บิ๊กซี (Big C) เป็นศูนย์การค้าและห้างสรรพสินค้าประเภทไฮเปอร์มาร์เก็ต ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อสัญชาติไทย ดำเนินกิจการค้าปลีกสินค้าอุปโภคบริโภคในประเทศไทย ลาว กัมพูชา เวียดนามและฮ่องกง ก่อตั้งโดยกลุ่มเซ็นทรัลในปี พ.ศ.2536 เริ่มต้นธุรกิจ ซูเปอร์สโตร์ บริเวณแยกวงศ์สว่าง ก่อนผนึกความร่วมมือกับพันธมิตรร่วมทุนกลุ่มอิมพีเรียลของตระกูลกิจเลิศไพโรจน์ เปิดบริการ บิ๊กซี ซูเปอร์เซ็นเตอร์ สาขาแรกย่านถนนแจ้งวัฒนะ เมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ.2537 นับเป็นไฮเปอร์มาร์เก็ตหรือซูเปอร์เซ็นเตอร์รายแรกในเมืองไทย ปัจจุบันกิจการในประเทศไทย ลาว และกัมพูชา เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเบอร์ลี่ ยุคเกอร์ (BJC) ภายใต้กลุ่มทีซีซี (bangkokbiznews, 2565)

ในปี พ.ศ. 2551 บิ๊กซีได้เริ่มขยายกิจการจากการค้าปลีกในรูปแบบไฮเปอร์มาร์เก็ตออกสู่ตลาดร้านสะดวกซื้อ ภายใต้ชื่อ บิ๊กซีมินิ โดยสาขาแรกเปิดอยู่ที่จุดพักรถ The Station ถนนพระราม 2 กม. 36 จ. สมุทรสาคร อยู่ภายใต้การดำเนินงานของบริษัท แอนต้า ดีเวลลอปเมนท์ จำกัด และได้จดทะเบียนบริษัทใหม่ในชื่อ แอนต้า สโตร์ เพื่อลงทุนซื้อแฟรนไชส์บิ๊กซีมินิ จาก บิ๊กซี ซูเปอร์เซ็นเตอร์ (thaifranchisecenter, 2565)

ปัจจุบัน บิ๊กซี มีเครือข่ายสาขาร้านไฮเปอร์มาร์เก็ต 154 สาขา บิ๊กซีมินิ 1,431 สาขา เทียบคู่แข่งเครือซีพี มี โลตัส (Lotus's) ไฮเปอร์มาร์เก็ต 224 สาขา โลตัส โก เฟรช (Lotus's Go Fresh) 2,171 สาขา 7-11 (7-Eleven) 14,545 สาขา (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 66)

ในปี พ.ศ. 2566 บริษัท เบอร์ลี่ ยุคเกอร์ จำกัด (มหาชน) ได้แจ้งต่อตลาดหลักทรัพย์ว่าที่ประชุมคณะกรรมการบริษัทเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2566 ได้มีมติอนุมัติแผนการเสนอขายหุ้นสามัญของบริษัท บิ๊กซี รีเทล คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) หรือ BRC ซึ่งเป็นบริษัทย่อยของบริษัทต่อประชาชนทั่วไปเป็นครั้งแรก (IPO) และการนำหุ้นสามัญของ BRC เข้าจดทะเบียนเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยบริษัท เบอร์ลี่ ยุคเกอร์ จำกัด (มหาชน) ยังเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่อยู่

ในปี 2567 บิ๊กซียังเดินหน้าขยายสาขาในประเทศไทยตามยุทธศาสตร์ค้าปลีกที่วางไว้ โดยเน้นสาขาในรูปแบบมินิ วางแผนเปิดเพิ่ม 200 สาขา ตามแนวโน้มตลาดที่กำลังขยายตัว ส่วนสาขาขนาดใหญ่ในรูปแบบไฮเปอร์มาร์เก็ต จะมีการปรับปรุงสาขารวม 20 สาขา ทั้งนี้การขยายสาขาใหม่ ตามแนวโน้มกำลังซื้อในประเทศที่กำลังขยายตัว จากแรงหนุนและนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจต่างๆ และการท่องเที่ยวที่เติบโต (bangkokbiznews, 2567)

ปัจจุบันการขยายสาขา บิ๊กซีมินิ ในปั๊มน้ำมันที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นมีความสอดคล้องกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้าน บิ๊กซีมินิ ในปั๊มน้ำมันที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งในปัจจุบันการแข่งขันในธุรกิจร้านมีมากขึ้นและรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ เพราะเจ้าตลาดคือ 7-Eleven นั้นมีสาขาและยอดขายเป็นอันดับ 1 ของประเทศไทย ซึ่งการที่แบรนด์ร้านสะดวกซื้อยี่ห้ออื่นจะทำตลาดแข่งกับเจ้าตลาดเดิมที่มีอยู่ก่อนนั้นจึงจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ที่ชัดเจนและสร้างจุดเด่นขึ้นมา ดังนั้นการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการการตลาดบริการสำหรับผู้ประกอบการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจนี้จึงเป็นสิ่งที่สำคัญด้วยเช่นกันนอกเหนือจากกลยุทธ์ในด้านอื่นๆ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ (Marketing Mix) หรือ 7Ps ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และราคา ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านบิ๊กซีมินิที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการปั๊มน้ำมันเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ผู้ประกอบกิจการธุรกิจร้านสะดวกซื้อและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงปัจจัยทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านบิ๊กซีมินิที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการปั๊มน้ำมันเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะนำข้อมูลผลการศึกษาวิจัยนี้ไปวางแผนธุรกิจ วางแผนทางการตลาด และประยุกต์ใช้ในอนาคตได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ และการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในร้านบิ๊กซีมินิที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมันเขตกรุงเทพมหานคร

(2) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในร้านบิ๊กซีมินิที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมันเขตกรุงเทพมหานคร

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ หมายถึง ตัวแปรหรือเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ มักจะนำมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความต้องการของลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แต่เดิมส่วนประสมการทางตลาดจะมีเพียงแค่ 4 ตัวแปร เท่านั้น (4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product)

ราคา (Price) สถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ต่อมามีการคิดตัวแปรเพิ่มเติมขึ้นมาอีก 3 ตัวแปร ได้แก่ บุคคล (People) กระบวนการ (Process) และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Evidence) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับธุรกิจทางด้านการบริการ ดังนั้นจึงรวมเรียกได้ว่าเป็นส่วนประสมทางการตลาดแบบ 7Ps (Kotler & Keller, 2012)

แนวคิดเรื่องกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค (The Buying Decision Process) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน 1) การรับรู้ถึงความต้องการหรือปัญหา (Problem/Need Recognition) ในขั้นตอนแรกผู้บริโภคจะตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการในสินค้าหรือการบริการ ความต้องการหรือปัญหานั้นเกิดขึ้นมาจากความจำเป็น (Needs) 2) การค้นหาข้อมูล (Information Search) เมื่อผู้บริโภคทราบถึงความต้องการในสินค้าหรือบริการแล้ว ลำดับขั้นต่อไปผู้บริโภคก็จะแสวงหาข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ 3) การประเมินทางเลือก (Evaluation of Alternatives) เมื่อได้ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 2 แล้ว ในขั้นต่อไปผู้บริโภคก็จะทำการประเมินทางเลือก โดยในการประเมินทางเลือกนั้นผู้บริโภคต้องกำหนดเกณฑ์หรือคุณสมบัติที่จะใช้ในการประเมิน 4) การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) หลังจากที่ได้ประเมินทางเลือกแล้ว ผู้บริโภคก็จะเข้าสู่ในขั้นของการตัดสินใจซื้อ ซึ่งต้องมีการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ และ 5) พฤติกรรมภายหลังการซื้อ (Post purchase Behavior) หลังจากที่ลูกค้าตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการไปแล้ว หากลูกค้ามีความพึงพอใจจะเกิดพฤติกรรมในการซื้อซ้ำหรือบอกต่อ แต่เมื่อใดก็ตามที่คุณค่าที่ได้รับจริงต่ำกว่าที่ได้คาดหวัง ลูกค้าก็จะเกิดความไม่พึงพอใจ พฤติกรรมที่ตามมาก็คือลูกค้าจะเปลี่ยนไปใช้ผลิตภัณฑ์ของคู่แข่งขันและมีการบอกต่อไปยังผู้บริโภคคนอื่น (Kotler & Keller, 2012)

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

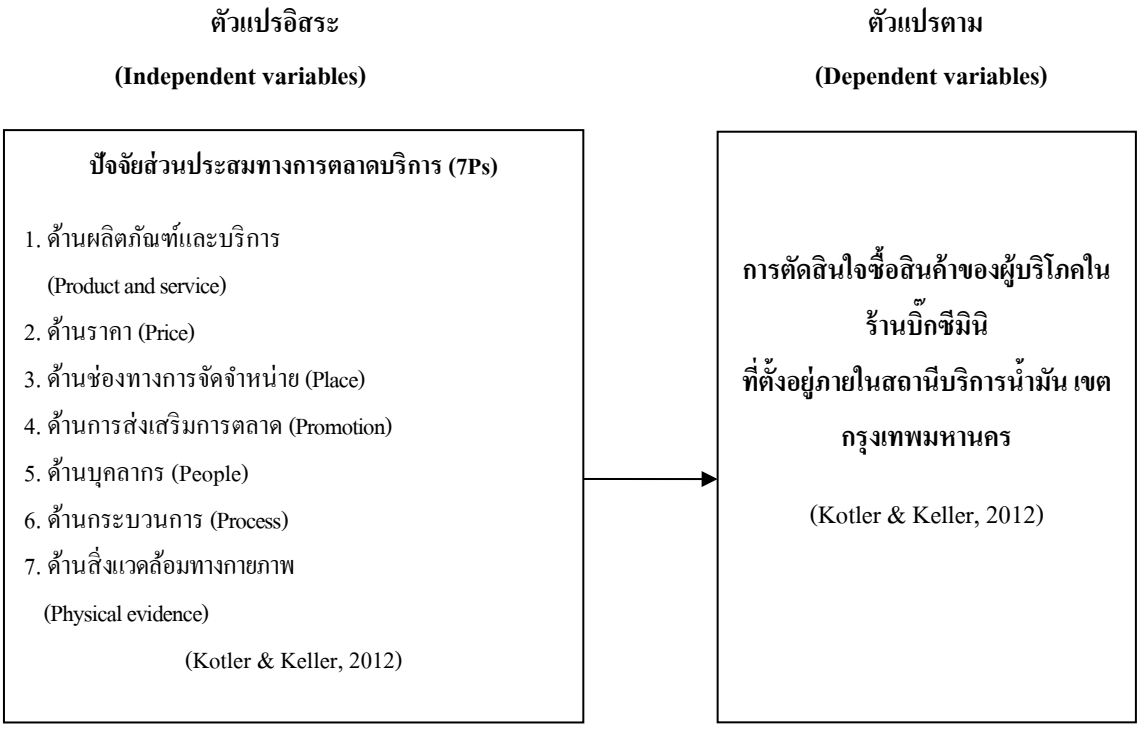

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ซึ่งประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ และด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในร้านบิ๊กซีมินิที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมันเขตกรุงเทพมหานคร

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 แบบแผนการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยมีสาระสำคัญถึงวิธีการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และนำไปวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติต่อไป

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้การเลือกแบบเจาะจง (purposive selection) ได้แก่ ผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าในร้านบิ๊กซีมินิ ที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมัน เขตกรุงเทพมหานคร อย่างน้อย 1 ครั้ง ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน คำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ซึ่งกำหนดให้ทำการสุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 353 ตัวอย่าง ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำรองสำหรับความผิดพลาดที่อาจจะเกิดจากการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ในการศึกษาครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง

4.3 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือและขั้นตอนการสร้างเครื่องมือคือ แบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การดำเนินการสร้าง มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังต่อไปนี้ (1) ศึกษาเอกสารข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และ (2) สร้างแบบสอบถาม โดยขอบเขตของแบบสอบถามจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในร้านบิ๊กซีมินิที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมันเขตกรุงเทพมหานคร เท่านั้น

การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) - นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาหาค่าสัมประสิทธิ์ ความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item- Objective congruence: IOC) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา การใช้ภาษา และให้ข้อเสนอแนะ โดยนำมาคำนวณตามสูตร Index of Item-Objective congruence (IOC) ซึ่งแต่ละข้อคำถามมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.5 ทุกข้อ จากนั้นผู้วิจัยนำมาแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถาม โดยใช้ภาษาให้มีความชัดเจนและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้สูตร IOC (Index of Item Objective Congruence) (Rovinelli & Hambleton, 1997)

การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) - เมื่อผู้วิจัยได้แก้ไขแบบสอบถามตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิระบุเรียบร้อยแล้ว จึงทำการแจกกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 ตัวอย่าง และนำข้อมูลจากแบบสอบถาม มาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการหาความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.823 (มีค่าอยู่ระหว่าง 0.7 - 1.00) ถือว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสูง (Hair, Black, Babin, Anderson & Tatham, 2006)

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามออนไลน์ โดยให้ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าในร้านบิ๊กซีมินิที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมันเขตกรุงเทพมหานคร สแกน QR Code บริเวณทางเข้า - ออก โดยแบบสอบถามออนไลน์ ได้มีคำชี้แจงเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจในวัตถุประสงค์ และอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามก่อนให้ผู้ตอบแบบสอบถามเริ่มต้นทำ และทำการเก็บรวบรวมด้วย Google form

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ขอบเขตตัวแปร ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ดังนี้

ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ และด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Kotler & Keller, 2012)

ตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค (Kotler & Keller, 2012)

ขอบเขตด้านสถานที่ ร้านบิ๊กซีมินิที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมันเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตด้านระยะเวลา เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนธันวาคม 2566 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2567 รวมระยะเวลา 3 เดือน

5. ผลการวิจัย

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 30 -39 ปี มีอาชีพเป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท ความถี่ในการเข้าร้าน 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ และจำนวนเงินที่ใช้จ่ายในแต่ละครั้งประมาณ 101 - 200 บาท

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในร้านบิ๊กซีมินิที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมันเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ	3.99	0.644	มาก	**1**
2. ด้านราคา	3.72	0.720	มาก	4
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.62	0.90	มาก	6
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.47	0.894	มาก	7
5. ด้านบุคลากร	3.71	0.780	มาก	5
6. ด้านกระบวนการ	3.77	0.813	มาก	**3**
7. ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	3.93	0.746	มาก	**2**
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ โดยรวม	**3.74**	**0.785**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง โดยรวม มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านกระบวนการ ด้านราคา ด้านบุคลากร ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและด้านการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในร้านบิ๊กซีมินิ ที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมัน เขตกรุงเทพมหานคร

การตัดสินใจเลือกซื้อของผู้บริโภค	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในร้านบิ๊กซีมินิ ที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมัน เขตกรุงเทพมหานคร	3.58	0.84	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในร้านบิ๊กซีมินิ ที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมัน เขตกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในร้านบิ๊กซีมินิที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมันเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยสถิติการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (แบบ Enter)

ปัจจัย	Beta	SE_b	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.076	.204		.375	.007*
ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ (X_1)	.087	.066	.067	1.320	.187
ด้านราคา (X_2)	.108	.062	.190	3.737	.038*
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (X_3)	.072	.047	.072	1.540	.124
ด้านการส่งเสริมการตลาด (X_4)	.225	.047	.240	4.842	.000*
ด้านบุคลากร (X_5)	.091	.055	.088	1.654	.099
ด้านกระบวนการ (X_6)	.072	.062	.068	1.156	.248
ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (X_7)	.282	.056	.264	5.009	.000*
$R = .701$ $R^2 = .491$ Adjusted $R^2 = .482$ $SE = .481$					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในร้านบิ๊กซีมินิ ที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมันเขตกรุงเทพมหานคร (Y_1) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (X_7) ด้านการส่งเสริมการตลาด (X_4) และด้านราคา(X_2) ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้ง 3 ตัวนี้ สามารถพยากรณ์การตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านบิ๊กซีมินิ ในปั๊มน้ำมันที่ตั้งอยู่ใน เขตกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 48.20 และมีค่าความคลาดเคลื่อนจากการพยากรณ์ 0.481 และสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = .076\ (\text{Constant}) + .264\ (X_7) + .240\ (X_4) + .190\ (X_2)$$

6. อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่องเพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในร้านบิ๊กซีมินิที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมันเขตกรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลตามข้อค้นพบได้ดังนี้

(1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านกระบวนการ ด้านราคา ด้านบุคลากร ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและด้านการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในร้านบิ๊กซีมินิ ที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมัน เขตกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของธนพล คำล้ำเลิศ (2562) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเช่าห้องพักที่ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ปัจจัยทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวมแล้วกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยมาก ส่วนระดับความคิดเห็นด้านการบริการ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านการส่งเสริมการตลาดอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของสมฤทัย ใสยิ่ง, สันธนะ ประสงค์สุข และวิมลกานต์ จันทร์ประเสริฐ (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเช่าหอพักของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ พบว่า ด้านการส่งเสริมการตลาด มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

(2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในร้านบิ๊กซีมินิ ที่ตั้งอยู่ภายในสถานีบริการน้ำมัน เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านราคา ส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 สอดคล้องกับงานวิจัยของธิติมา พัดลม และ ผศ.ดร.กุลเชษฐ์ มงคล (2558) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนฟู้ดส์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาวิจัยแบบเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานไคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริโภคอาหารคลีนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 26 - 35 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า อาชีพพนักงานบริษัทเอกชนและมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 - 20,000 บาท ประเภทของอาหารคลีนที่ซื้อบ่อยที่สุดคือ ผักปลอดสารพิษ สถานที่ที่ซื้ออาหารคลีนบ่อยที่สุดคือ ซุปเปอร์มาร์เก็ต ความถี่ในการซื้อมากกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ซึ่งตนเองเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งข้อมูลที่ช่วยในการตัดสินใจซื้อ และส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในระดับมากในทุกด้าน โดยผลิตภัณฑ์มีผลมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และช่องทางการจัดจำหน่าย ตามลำดับ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในเขตกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทุกด้านมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรถสิทธิ์ สกลคณาพงษ์ และณกมล จันทร์สม (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลและเพื่อศึกษาถึงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีน (Clean Food) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนในเขตกรุงเทพ จำนวน 400 ตัวอย่าง สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิเคราะห์ความแปรปรวน และวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุ 20 - 29 ปี มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีสถานภาพโสด มีสถานะเป็นนิสิตนักศึกษาและมีรายได้น้อยกว่า 15,000 บาท และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อมี 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบกิจการควรคำนึงถึงวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหาร และวิธีในการประกอบอาหาร เพื่อสามารถทำให้เกิดประโยชน์ได้จริง เป็นผลดีต่อผู้บริโภคและสามารถนำมาทำเป็นโฆษณาให้แก่ทางกิจการได้อีกด้วย 2) ด้านราคา การกำหนดราคาของอาหารคลีน ผู้ประกอบกิจการควรกำหนดราคาให้เหมาะสมกับคุณภาพ และความสะดวกสบายต่างๆ เพราะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจเลือกซื้ออาหารคลีนได้ และ 3) ด้านส่งเสริมการตลาด ผู้ประกอบกิจการควรคำนึงถึงการสร้างกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการตลาดของตนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะทำให้แข่งขันกับคู่แข่งได้และเป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภคอีกด้วย

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ - ร้านบิ๊กซีมินิ ควรจัดเรียงสินค้าเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้ลูกค้าหาสินค้าได้ง่าย มีจุดแสดงของแถมพิเศษตามโปรโมชั่น เพื่อให้สะดุดตาและดึงดูดใจ และจัดให้มีป้ายร้านขนาดใหญ่เพื่อให้ลูกค้ามองเห็นชัดเจน

(2) ด้านการส่งเสริมการตลาด - ร้านบิ๊กซีมินิ ควรจัดให้มีส่วนลดท้ายใบเสร็จ ส่วนลดตามเทศกาลและจัดโปรโมชั่น ซื้อ 1 แถม 1 เป็นต้น รวมทั้งมีการทำบัตรสมาชิกเพื่อรับสิทธิพิเศษต่างๆ เช่น สะสมคะแนนไว้เป็นส่วนลด หรือสะสมคะแนนไว้แลกซื้อของในราคาพิเศษ เป็นต้น และควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์และมีกิจกรรมการส่งเสริมการขายผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น เฟซบุ๊ค ทวิตเตอร์ ติ๊กตอก และไลน์ เป็นต้น

(3) ด้านราคา - ร้านบิ๊กซีมินิ ควรตั้งราคาสินค้าให้มีความเหมาะสมกับปริมาณของสินค้า ตั้งราคาให้ต่ำกว่าร้านสะดวกซื้ออื่นๆ และตั้งค่าสินค้าให้มีความหลากหลาย เป็นต้น

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรมีการศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าในร้านบิ๊กซีมินิ ที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อื่นนอกเหนือจากกรุงเทพมหานครด้วย เพื่อที่จะได้นำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดได้ดีมากยิ่งขึ้น

(2) ควรมีการศึกษาการตัดสินใจซื้อสินค้าในกลุ่มตัวอย่างอื่น เช่น วัยสูงอายุ เป็นต้น

(3) ควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพ เพื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติม

8. กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุลวงด้วยดีเนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน รวมทั้งผู้ประกอบกิจการสถานีบริการน้ำมันและพนักงานร้านบิ๊กซีมินิทุกท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

คุณค่าและประโยชน์ของการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอมอบเป็นเครื่องบูชาบุพการี บูรพาจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ที่มีอุปการคุณทุกท่านที่มีส่วนส่งเสริมให้ผู้ศึกษาประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

9. เอกสารอ้างอิง

ธนพล คำล้ำเลิศ. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเช่าห้องพักที่ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร*. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสยาม.

สมฤทัย ใสยิ่ง และคณะ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเช่าหอพักของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. *วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 1(2), 36-47.

วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย. (2556). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น ของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 4(2) 41.

ธิติมา พัดลม และคณะ. (2558). พฤติกรรมการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนฟู้ดส์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 2(4), 11 - 12.

อรรถสิทธิ์ สกลคณาพงษ์ และคณะ. (2559). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนของผู้บริโภค. *การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2559*, วันที่ 29 เมษายน 2559 ณ มหาวิทยาลัยรังสิต, 4 – 5.

bangkokbiznews. (2565). *3 ทศวรรษ "บิ๊กซี" ใต้ร่ม 3 ทุนยักษ์ "เซ็นทรัล - คาสิโน - เจ้าสัวเจริญ"*. ค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2567 จาก: https://www.bangkokbiznews.com/business/business/1036813#google_vignet

bangkokbiznews. (2567). *"บิ๊กซี" รุกเปิดมินิ 200 สาขา เชื่อมั่นกำลังซื้อในประเทศฟื้น*. ค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2567 จาก: https://www.bangkokbiznews.com/business/business/1112380

thaifranchisecenter. (2565). *เปิดร้านมินิบิ๊กซี ใช้เงินลงทุนเท่าไหร่*. ค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2567 จาก: https://www.thaifranchisecenter.com/document/show.php?docuID=7533

สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2566). *ข้อมูลประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครทั้งชายและหญิง*. ค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2567 จาก: https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMenu/newStat/sumyear.php

Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., Anderson, R.E. & Tatham, R.L. (2006). *Multivariate data analysis.* New Jersey USA.: Pearson Prentice Hall Upper Saddle River.

Kotler & Keller. (2012). *Marketing management: The millennium.* 14th ed. New Jersey: Prentice-Hall Inc.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1997). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Du11tch Journal of Educational Research*. 2, 49-60.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis.* New York: Harper & Row.

แผนการตลาดธุรกิจบ้านพักคนชรา ICARE Nursing Home KKC จังหวัดขอนแก่น

Business Model Canvas (BMC) and Marketing Strategy of Icare Nursing Home KKC Khon-Kaen Province

ชนันฎา โตล่ำ

วิทยาลัยการจัดการมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น

E-mail: Chananda.t@kkumail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาแผนการตลาดของธุรกิจบ้านพักคนชรา ICARE Nursing home KKC ในจังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดรูปแบบธุรกิจ BMC เกี่ยวกับบ้านพักคนชราที่ส่งผลต่อปัจจัยการเลือกใช้บริการบ้านพักคนชราใน จังหวัดขอนแก่น มากที่สุด การศึกษาใช้เครื่องมือทางวิจัยหลากหลาย เช่น แบบสอบถามจำนวน 400 ชุดและการ วิเคราะห์แผนการตลาดเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้ธุรกิจบ้านพักคนชรา ในจังหวัดขอนแก่น การศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 57.00 มีอายุ 40 – 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.00 มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 50.00 ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 29.50 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.75 ส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบ้านพักคนชราช่องทางออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 32.75 อัตราค่าบริการบ้านพักคนชราที่ท่านคาดว่าจะเลือกใช้บริการอยู่ที่ราคา (ต่อเดือน) 15,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.75 รูปแบบระยะเวลาในการใช้บริการรายเดือน คิดเป็นร้อยละ 59.25 ส่วนใหญ่ชอบทำเลใกล้โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 29.50 มีเหตุผลที่มีความต้องการที่จะเลือกใช้บริการบ้านพักคนชรา คือ มีโรคประจำตัวต้องการมีผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด คิดเป็นร้อยละ 27.00 ส่วนใหญ่ใครเป็นผู้ตัดสินใจเลือกใช้บริการบ้านพักคนชรา คือ ตัดสินใจร่วมกันกับคนในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 42.00 การวิเคราะห์ด้านความคิดเห็นในการตัดสินใจ พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ คือ เลือกใช้บริการบ้านพักคนชราที่มีอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ได้มาตรฐาน (กรณีฉุกเฉิน) อย่างครบครันเลือกใช้บริการบ้านพักคนชรา การวิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วย PESTEL, SWOT Analysis และ 7S's Model พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม-วัฒนธรรมมีผลต่อการดำเนินธุรกิจของร้านในจังหวัดขอนแก่น และมีการแข่งขันสูง แผนการตลาดของ ICARE Nursing home KKC มีกลยุทธ์ต่าง ๆ เช่น ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย บุคลากร กระบวนการ และลักษณะทางกายภาพ เพื่อสร้างความ แตกต่างและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าในตลาดที่มีการแข่งขันอย่างสูง

คำสำคัญ: ธุรกิจบ้านพักคนชรา, ICARE Nursing home KKC, แผนการตลาด, พฤติกรรมผู้บริโภค, Business Model Canvas

ABSTRACT

The study of marketing plan of ICARE Nursing home KKC in Khon Kaen Province aimed to determine the BMC business model of nursing homes that most influenced the factors in choosing to use nursing homes in Khon Kaen Province. The study used various research instruments, such as 400 questionnaires and marketing plan analysis to study the factors influencing the decision to use nursing homes in Khon Kaen Province. The majority of the sample was female, accounting for 57.00 percent, aged 40-49 years, accounting for 33.00 percent, with a secondary education level, accounting for 50.00 percent. Most of them were general laborers, accounting for 29.50 percent, with an average monthly income of 10,001-20,000 baht, accounting for 36.75 percent. Most of them received information about nursing homes online, accounting for 32.75 percent. The expected nursing home service rate (per month) was 15,001-20,000 baht, accounting for 35.75 percent. The monthly service period format 59.25 percent, mostly like the location near the hospital or medical facility, 29.50 percent, the reason for wanting to choose to use the nursing home service is having a chronic disease and needing close care, 27.00 percent, who mostly decides to use the nursing home service is deciding together with family members, 42.00 percent. Analysis of opinions in decision-making found that in terms of products, they choose to use the nursing home service with standard medical equipment (in case of emergency) and choose to use the nursing home service. Qualitative analysis using PESTEL, SWOT analysis and 7S's Model found that economic and social-cultural factors affect the business operations of the store in Khon Kaen Province and there is high competition. The marketing plan of ICARE Nursing home KKC has various strategies such as price, distribution channels, personnel, processes, and physical characteristics to create differences and respond to customer needs in a highly competitive market

Keywords: Nursing home, ICARE Nursing home KKC, Marketing plan, Consumer behavior, Business model canvas

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเนื่องจากผู้คนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป มีการครองโสดที่มากขึ้นมีการสมรสน้อยลง ทำให้มีอัตราการเกิดที่น้อยลงตามไปด้วยยาว จนทำให้ปัจจุบันโครงสร้างของประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลของกรมการปกครองพบว่า ในปี พ.ศ. 2566 ประชากรในประเทศไทยทั้งหมด 66,054,830 คน มีประชากรผู้สูงอายุที่อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปรวมทั้งหมด 12,814,778 คน คิดเป็น 19.40% ของประชากรทั้งหมดในประเทศไทย ซึ่งจากที่กล่าวมานั้น จะส่งผลให้ระบบเศรฐกิจของประเทศไทยเปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัด การดำเนินธุรกิจต่างๆจำเป็นต้องนำปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงมาพิจารณาด้วย

จังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์กลางของภาคอีสาน มีการคมนาคมที่หลากหลายทำให้จังหวัดขอนแก่นมีจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและหลากหลายทางอายุ ซึ่งนอกจากจังหวัดขอนแก่นจะเป็นพื้นที่เศรษฐกิจแล้ว ยังเป็นแหล่งสถานศึกษาชั้นนำอย่างมหาวิทยาลัยขอนแก่นอีกด้วย โดยประชากรทั้งหมด 1,780,998 คน แบ่งเป็นผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 357,400 คน คิดเป็น 20.07% ของประชากรทั้งหมดในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งในปี 2564 อัตราของผู้สูงอายุในจ.ขอนแก่นอยู่ที่ 17.4% ในปี2565 มีอัตราผู้สูงอายุอยู่ที่ 18.5% ในปี

2566 มีอัตราผู้สูงอายุอยู่ที่ 19.2% (สำนักงานสถิติแห่งชาติและการพัฒนาจังหวัด) กล่าวได้ว่าจำนวนผู้สูงอายุในจังหวัดขอนแก่นมีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นั่นหมายถึงจังหวัดขอนแก่นก็ได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอีกเช่นกัน

จากที่กล่าวมานั้น ผู้จัดทำจึงมีความต้องการที่จะทำการศึกษาค้นคว้าด้านการกำหนดแผนธุรกิจ ในธุรกิจบ้านพักคนชรา ICARE Nursing Home KKC ในอ.เมือง จ.ขอนแก่น เพื่อเรียนรู้และเสาะหาความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค รวมไปถึงส่วนประสมทางการตลาดที่สามารถทำให้ผู้บริโภคมีความสนใจในตัวบ้านพักคนชรานั้นๆ นำมาสร้างแผนการตลาดและนำผลสรุปทั้งหมดมาจัดทำในรูปแบบธุรกิจ Business Model Canvas (BMC)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้สูงวัยและปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการบ้านพักคนชราของผู้สูงอายุในจังหวัดขอนแก่น

(2) เพื่อกำหนดรูปแบบธุรกิจ BMC ของ ICARE Nursing Home KKC และแผนการตลาด

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ส่วนผสมทางการตลาด Marketing Mix

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2546) ได้ให้ความหมายของคำว่าส่วนประสมทางการตลาดไว้ว่า เครื่องมือที่ใช้ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ที่ทำให้เจ้าของธุรกิจกำหนดเป้าหมายไปสู่ตลาดเฉพาะ และพัฒนาภาพลักษณ์ให้สามารถดึงดูดลูกค้าได้

PESTEL Analysis

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก PESTEL Analysis พัฒนาขึ้นโดย Francis J.Aguilar ในปี ค.ศ.1967 (Bright hup PM project management, 2011) เป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ธุรกิจดำเนินอยู่

Five Forces Model

บริบูรณ์ ปิ่นประยงค์ (2564) ได้อธิบายรายละเอียดของ Five Force Model ไว้ว่า สามารถแบ่งปัจจัยในการวิเคราะห์ 5 ปัจจัยหลัก เพื่อนำผลการวิเคราะห์มากำหนดกลยุทธ์และการตัดสินใจทางการตลาด ประกอบไปด้วย 1. สภาพการของการแข่งขัน (Rivalry) เป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับคู่แข่งขันในอุตสาหกรรมเดียวกัน 2. อำนาจการต่อรองของผู้บริโภค (Bargaining Power Of Customer) เป็นการวิเคราะห์อำนาจการต่อรองของผู้บริโภคว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยวิเคราะห์จากปริมาณการซื้อ การรวมกลุ่มของผู้บริโภค ข้อมูลสินค้า 3. อำนาจการต่อรองของผู้ผลิต (Bargaining Power Of Suppliers) วิเคราะห์เกี่ยวกับซัพพลายเออร์ที่ผลิตหรือขายวัตถุดิบให้แก่บริษัทของเรา โดยจะวิเคราะห์จำนวนผู้ผลิตวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ การพึ่งพาจากผู้ผลิต 4. การเข้าของผู้ประกอบการรายใหม่ (Threat Of New Entrants) 5. การมีสินค้าและบริการอื่นทดแทน (Threat Of Substitute)

SWOT Analysis

สาคร สุขศรีวงค์ (2550) ได้กล่าวว่า SWOT Analysis หมายถึง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรในลักษณะต่างๆ 4 ลักษณะ ประกอบไปด้วย 1. จุดแข็ง (Strength) 2. จุดอ่อน (Weakness) 3. โอกาส (Opportunity) และ 4. อุปสรรค (Threat)

7S's Model

องค์ประกอบหลักของ BMC ได้แก่ 1. กลุ่มลูกค้า การจัดกลุ่มลูกค้าให้เหมาะสมกับสินค้าหรือบริการของธุรกิจ 2. คุณค่า (Value Propositions) เปรียบเสมือนหัวใจของ BMC คุณค่าเป็นการสื่อความหมายของสินค้าและบริการไปสู่ลูกค้า ให้ได้รับรู้ ธุรกิจควรสร้างคุณค่าที่มีความแตกต่าง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพื่อให้มีภาพจำหรือการรับรู้ที่โดดเด่น 3. ช่องทาง (Channels) หมายถึง แนวทางที่บริษัทจะสื่อสารและเข้าถึงลูกค้า ช่องทางที่ทำให้ลูกค้าสามารถเชื่อมต่อกับบริษัทได้ 4. ความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relationships) หมายถึง ช่องทางการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและลูกค้า ซึ่งหากธุรกิจสามารถรับรู้ถึงวิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่เหมาะสมก็จะทำให้เข้าใจวิธีการหา รักษา และเพิ่มฐานลูกค้าได้ 6.ทรัพยากรหลัก (Key Resources) หมายถึงปัจจัยการผลิตหลักหรือทรัพยากรที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมหลัก 7. กิจกรรมหลัก (Key Activities) หมายถึง กิจกรรมที่ธุรกิจทำเป็นทำเป็นเป็นประจำ เพื่อดำเนินรูปแบบธุรกิจ 8. พันธมิตรหลัก (Key Partners) หมายถึง คู่ค้าภายนอกหรือบริษัทที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถดำเนินกิจกรรมหลักได้ 9. โครงสร้างต้นทุน (Cost Structure) หมายถึง การประเมินต้นทุนในการสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินธุรกิจ ค่าใช้จ่ายทางการตลาด โดยมุ่งเน้นไปที่การกำจัดต้นทุนที่ไม่จำเป็น ลดต้นทุนเมื่อมีโอกาสที่ทำได้

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

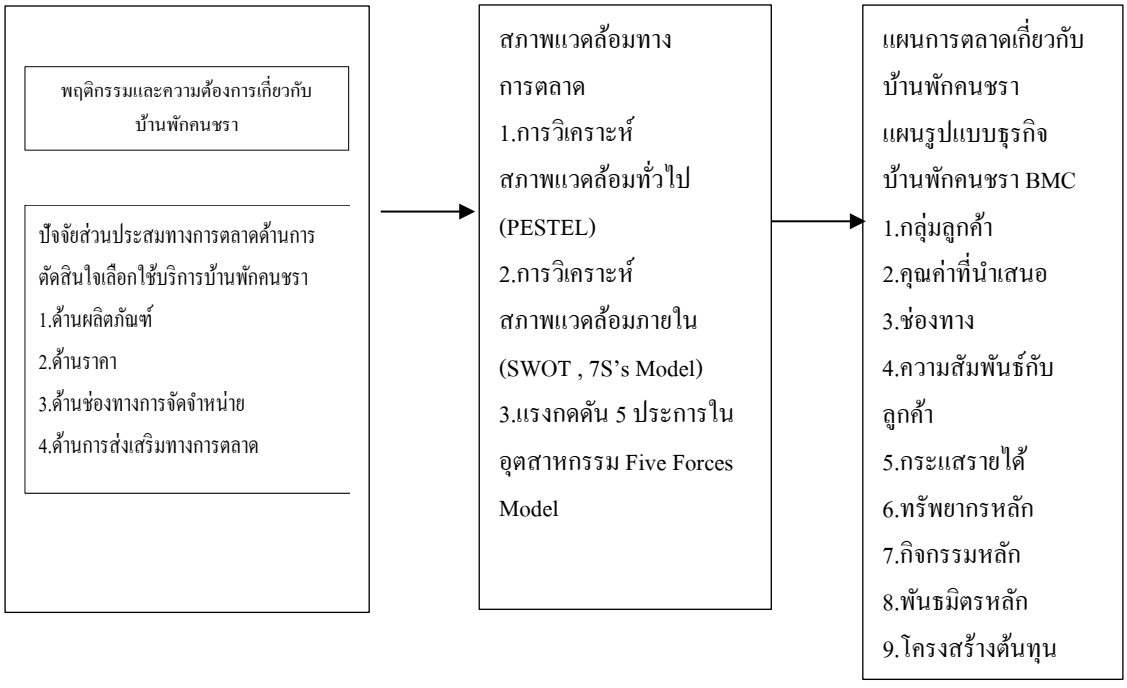

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดขอนแก่น หรือจังหวัดใกล้เคียงที่มาใช้บริการโรงพยาบาล 1 ใน 2 แห่ง หรือโรงพยาบาลศรีนครินทร์และโรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่ชัด จึงใช้สูตรการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ทราบจำนวนประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่จะเป็นตัวแทนในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณ โดยใช้สูตรของ (Cochran, 1977 อ้างใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2550)

ผลการคำนวณ ได้กลุ่มตัวอย่างมาเท่ากับ 384.16 ราย ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงกำหนดให้มีกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 ราย เพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการเก็บแบบสอบถาม

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้หลักหลักความน่าจะเป็น (Non Probability Sampling) การสุ่มตัวอย่างเป็นการสุ่มแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) กับผู้ที่มาใช้บริหาร โรงพยาบาล ทั้ง 2 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 400 คน

4.2 เครื่องมือวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็นสามส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามข้อมูลข้อมูลเบื้องต้น ของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ ช่วงอายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ลักษณะคำถามเป็นปลายปิดแบบนามบัญญัติ (Nominal scale)

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการเลือกใช้บริการบ้านพักคนชราของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดแบบนามบัญญัติ (Nominal scale)

ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการบ้านพักคนชรา

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีสำรวจ (Survey Method) โดยผู้ศึกษาจะแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยเก็บข้อมูลจากผู้สูงวัยที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่มาใช้บริการโรงพยาบาลทั้ง 2 แห่ง คือ โรงพยาบาลศรีนครินทร์และโรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่นจำนวน 400 ชุด โดยนำแบบสอบถามให้ผู้ตอบอ่านและกรอกข้อมูล ด้วยตนเอง โดยผู้ศึกษาจะรอรับแบบสอบถามคืนทันที หลังจากที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบข้อมูลเรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้นผู้ศึกษาจะนำข้อมูลไปวิเคราะห์และแปลผลทางสถิติต่อไป

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และนำข้อมูลลงผ่านโปรแกรมคำนวณและประเมินผล ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าเฉลี่ย(Mean) ค่าความถี่ (Frequency) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) อัตราร้อยละ (Percentage) โดยนำค่าที่ได้ทั้งหมด มาวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลพฤติกรรมการเลือกใช้บริการบ้านพักคนชราของผู้ตอบแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

3. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการบ้านพักคนชรา ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นเกณฑ์ในการหาช่วงความกว้างของอันตรภาคชั้น เพื่อกำหนดระดับความสำคัญและจากค่าเฉลี่ยที่ได้ นำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เกณฑ์การแปลผลของแต่ละช่วงคะแนนโดยใช้สูตรการหาค่าเฉลี่ยแบบอันตรภาคชั้น (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2559)

5. ผลการวิจัย

พฤติกรรมการเลือกใช้บริการบ้านพักคนชราของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบ้านพักคนชราช่องทางออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 32.75 อัตราค่าบริการบ้านพักคนชราที่ท่านคาดว่าจะเลือกใช้บริการอยู่ที่ราคา (ต่อเดือน) 15,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.75 รูปแบบระยะเวลาในการใช้บริการบ้านพักคนชรารายเดือน คิดเป็นร้อยละ 59.25 ส่วนใหญ่ชอบทำเลที่ต้องการหากจะมีการตัดสินใจเลือกใช้บริการบ้านพักคนชราใกล้โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 29.50 มีเหตุผลที่มีความต้องการที่จะเลือกใช้บริการบ้านพักคนชรา คือ มีโรคประจำตัวต้องการมีผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด คิดเป็นร้อยละ 27.00 ส่วนใหญ่ใครเป็นผู้ตัดสินใจเลือกใช้บริการบ้านพักคนชรา คือ ตัดสินใจร่วมกันกับคนในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 42.00

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการบ้านพักคนชรา ของผู้สูงอายุใน จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านผลิตภัณฑ์ คือ เลือกใช้บริการบ้านพักคนชราที่มีอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ได้มาตรฐาน (กรณีฉุกเฉิน) อย่างครบครันเลือกใช้บริการบ้านพักคนชราที่มีการตั้งราคาอย่างเหมาะสมกับคุณภาพและการบริการ ด้านราคา คือ เลือกใช้บริการบ้านพักคนชราที่มีการตั้งราคาอย่างเหมาะสมกับคุณภาพและการบริการ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย คือ เลือกใช้บริการบ้านพักคนชราที่มีช่องทางการให้ข้อมูลที่หลากหลายทั้งทางออนไลน์ การติดต่อทางโทรศัพท์ ป้ายประกาศ ด้านการส่งเสริมทางการตลาด คือ เลือกใช้บริการบ้านพักคนชราที่มีการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย เช่น ช่องทางออนไลน์ การติดป้ายประกาศ สื่อใบปลิว และปากต่อปาก ด้านเลือกใช้บริการบ้านพักคนชราที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุและการบริบาลเบื้องต้น ด้านกระบวนการ คือ เลือกใช้บริการบ้านพักคนชราที่มีบุคลากรที่มีแนวทางการปฏิบัติรวมถึงกฎระเบียบต่างๆที่เคร่งครัด ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ คือ เลือกใช้บริการบ้านพักคนชราที่มีการออกแบบที่เป็นมาตรฐานของสถานบริบาล (ค่าเฉลี่ย 4.61) เลือกใช้บริการบ้านพักคนชราที่มีการออกแบบพื้นที่ที่เอื้อต่อผู้สูงวัย

แผนการตลาดของธุรกิจบ้านพักคนชรา ICARE Nursing home KKC จังหวัดขอนแก่น มีรายละเอียดดังนี้

กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์หรือบริการ (Product Strategy) บ้านพักคนชราต้องมีอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ได้มาตรฐานในกรณีฉุกเฉิน สามารถใช้งานได้โดยไม่มีปัญหาขัดข้อง และครบครัน

กลยุทธ์ด้านราคา (Pricing Strategy) ควรมีการกำหนดราคาที่เป็นมาตรฐาน มีความเหมาะสมต่อการให้บริการ โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าของลูกค้าลูกค้า และความสามารถในการจ่าย

กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place Strategy) มีช่องทางการให้ข้อมูลที่หลากหลายทั้งทางออนไลน์ ทางโทรศัพท์ ป้ายประกาศ เพื่อให้ลูกค้า สามารถเข้าถึงบริการได้หลากหลายทาง มีการใช้ online marketing เช่น Facebook, Line, IG, Website เข้ามาช่วยในการ ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้มากขึ้น

กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมทางการตลาด (Promoting Strategy) มีช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย เช่น ทางออนไลน์ การติดป้ายประกาศ สื่อใบปลิว และปากต่อปาก มีการจัดโปรโมชั่นส่วนลด เพื่อดึงดูดความสนใจของลูกค้า ตามช่วงเทศกาล หรือตามความเหมาะสม

กลยุทธ์ด้านบุคลากร (People Strategy) บุคลากรที่เป็นบุคลากรทางการแพทย์ จะต้องมีใบประกอบวิชาชีพ และผ่านการฝึกอบรมในการดูแลผู้สูงอายุ โดยมีใบประกาศ หรือใบรองรับในการผ่านการฝึกอบรม บุคลากรทั่วไปที่ไม่ใช่บุคลากรทางการแพทย์ แต่เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ จะต้องผ่านการอบรมในการดูแลผู้สูงอายุ และได้รับการรองรับโดยมีใบประกาศ

กลยุทธ์ด้านกระบวนการ (Process Strategy) ควรมีการกำหนดแนวทางปฏิบัติรวมถึงกฎระเบียบต่างๆ อย่างเคร่งครัด ขอบเขตหน้าที่ของแต่ละฝ่าย เพื่อไม่ให้มีการทับซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่ มีขั้นตอนในการดำเนินงานต่างๆที่ชัดเจน ไม่ซับซ้อน เพื่อให้การดำเนินงานต่างๆ สามารถบรรลุได้อย่างรวดเร็ว เช่น การชำระค่าบริการ ต้องชำระที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินเท่านั้น การติดต่อสอบถามข้อมูล ต้องสอบถามที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์เท่านั้น เป็นต้น

กลยุทธ์ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence Strategy) มีการออกแบบสถานที่บ้านพักคนชราตามมาตรฐานของสถานบริบาลตามที่กฎหมายกำหนด มีการออกแบบพื้นที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้สูงวัย เช่น ทางลาด ราวบันได เป็นต้น มีทำเลที่ตั้งที่สามารถเดินทางได้สะดวก

การกำหนดรูปแบบธุรกิจบ้านพักคนชราแบบธุรกิจแคนวาส ของ ICARE Nursing Home KKC (Business Model Canvas : BMC)

Key partners มีบริษัทอุปกรณ์การแพทย์ที่ได้มาตรฐาน รวมไปถึงการจ้างบุคลากรจากโรงพยาบาลศรีนครินและโรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น Key activities คัดเลือกบุคลากรที่มีมีความรู้ความสามารถในด้านการดูแลผู้สูงวัยและมีใบประกอบวิชาชีพ Value propositions มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน อุปกรณ์การแพทย์ที่ได้มาตรฐาน การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ให้เหมาะสมกับผู้สูงวัย แผนรายงานสุขภาพต่อญาติ กิจกรรมสันทนาการและอาหารตามโภชนาการ Customer relationship เน้นการดูแลในด้านกิจกรรมการใช้ชีวิตในประจำวันของผู้สูงวัย กายภาพบำบัด การฟื้นฟูจิตใจ การสร้างกิจกรรมตามความเหมาะสม การให้ความปลอดภัยต่อผู้เข้าพักและพนักงาน Customer segment การแบ่งผู้สูงวัยออกเป็นสามกลุ่ม โดยยึดตามความสามารถในการช่วยเหลือตัวเอง คือ 1.ผู้สูงอายุที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ 2. ผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองได้บ้างบางอย่าง 3.ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้หรือผู้ป่วยติดเตียง Key resources อุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ได้มาตรฐาน เฟอร์นิเจอร์ที่ออกแบบสำหรับผู้สูงวัย อุปกรณ์และเครื่องมือสำนักงาน อุปกรณ์ความปลอดภัย บุคลากรทางการแพทย์ Channels การเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook fan page, website ช่องทางออฟไลน์ เช่น ใบปลิว ป้ายโฆษณา ช่องโทรทัศน์ Cost structure เงินทุนในการจัดตั้งบ้านพักคนชราจำนวน 10 ล้านบาท ค่าของใช้ในชีวิตประจำวันสำหรับผู้สูงวัย เวชภัณฑ์ทางการแพทย์ อาหารสามมื้อ ค่าจ้างพนักงานและบุคลากรทางการแพทย์ Revenue streams มีการกำหนดอัตราค่าบริการแบบรายเดือนรายวันหรือรายปี โดยไม่รวมกิจกรรมการดูแลอย่างอื่นเพิ่มเติม เช่น กายภาพบำบัด การดูแลแบบส่วนตัว การรักษา

6. อภิปรายผล

กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์หรือบริการ (Product Strategy) บ้านพักคนชราต้องมีอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ได้มาตรฐานในกรณีฉุกเฉิน บ้านพักคนชราควรมีการรักษามาตรฐานความสะอาดอยู่สม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัย ณุภา ตาปสนันทน์ (2563) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจอยู่บ้านพักคนชรา ของเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์และเจเนอเรชั่นวาย พบว่าผู้คนส่วนใหญ่เลือกใช้บริการ สถานที่ที่มีความสะดวกสบาย มีความปลอดภัยสูงและเป็นส่วนตัว ได้การรับรองมาตรฐาน มีความน่าเชื่อถือถูกต้องตามกฎหมาย

กลยุทธ์ด้านราคา (Pricing Strategy) ควรมีการกำหนดราคาที่เป็นมาตรฐาน มีความเหมาะสมต่อการให้บริการ โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าของลูกค้าลูกค้า และความสามารถในการจ่าย ซึ่งสอดคล้องกับ ไพโรจน์ ทิพมาตร์ (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล และส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกบ้านพักคนชราของผู้สูงอายุ โดยพบว่าหากพิจารณาด้านราคาของบ้านพักคนชรา (Price) ผู้สูงอายุต้องการบ้านพัก

คนชราที่มีหลายระดับราคาให้เลือก มีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับคุณภาพของบ้านพัก และยังมีความต้องการเกี่ยวกับความยืดหยุ่นในการชำระเงิน

กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place Strategy) มีช่องทางการให้ข้อมูลที่หลากหลายทั้งทางออนไลน์ ทางโทรศัพท์ ป้ายประกาศ เพื่อให้ลูกค้า สามารถเข้าถึงบริการได้หลากหลายทาง มีผู้ให้ข้อมูล หรือฝ่ายประชาสัมพันธ์ประจำบ้านพักคนชรา ลูกค้าสามารถติดต่อได้ตลอดเวลา มีการใช้ online marketing เช่น Facebook, Line, IG, Website เข้ามาช่วยในการ ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้มากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ อรุณ ศิริจานุสรณ์ และ ชนิดา กิจวรเมธา (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อที่พักอาศัยผู้สูงอายุที่ต้องการพึ่งพาตนเองในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า การมีเว็บไซต์ของโครงการที่แสดงรายละเอียดอย่างครบถ้วน ทำให้ผู้ที่สนใจสามารถเข้าชมรายละเอียดของโครงการได้พอสังเขป

กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมทางการตลาด (Promoting Strategy) มีช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย เช่น ทางออนไลน์ การติดป้ายประกาศ สื่อใบปลิว และปากต่อปาก มีการจัดโปรโมชั่นส่วนลด เพื่อดึงดูดความสนใจของลูกค้า ตามช่วงเทศกาล หรือตามความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนาฏธิชา จ้อยปาน (2564) ได้ศึกษาเรื่อง โครงการจัดตั้งธุรกิจคอนโดมเนียมสำหรับผู้สูงวัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็น เลือกรับข้อมูลในการตัดสินใจแบบบอกเล่าปากต่อปาก

กลยุทธ์ด้านบุคลากร (People Strategy) บุคลากรที่เป็นบุคลากรทางการแพทย์ จะต้องมีใบประกอบวิชาชีพ และผ่านการฝึกอบรมในการดูแลผู้สูงอายุ โดยมรใบรองรับในการผ่านการฝึกอบรม บุคลากรทั่วไปที่เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ จะต้องผ่านการอบรมในการดูแลผู้สูงอายุ และได้รับการรองรับโดยมีใบรองรับการผ่านการฝึกอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราเตมีย์ พิมพ์ทองงาม (2558) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ กลยุทธ์การบริหารธุรกิจดูแลผู้สูงอายุจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญด้านทรัพยากรบุคคล ตั้งแต่การคัดเลือกพนักงานที่มีทักษะและผ่านการอบรม ในด้านการดูแลผู้สูงอายุ มีความสามารถในการสื่อสารกับผู้สูงอายุ

กลยุทธ์ด้านกระบวนการ (Process Strategy) ควรมีการกำหนดแนวทางปฏิบัติรวมถึงกฎระเบียบต่างๆอย่างเคร่งครัด ขอบเขตหน้าที่ของแต่ละฝ่าย เพื่อไม่ให้มีการทับซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่ มีขั้นตอนในการดำเนินงานต่างๆที่ชัดเจน ไม่ซับซ้อน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษรา วิจิตขะจี (2562) เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์ดูแลผู้สูงอายุเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผลการวิจัยพบว่าสถานที่ควรมีกฎระเบียบต่างๆอย่างเคร่งครัด เนื่องจากการอยู่ร่วมกันนั้นต้องอาศัยกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อการอยู่ร่วมกัน

กลยุทธ์ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence Strategy) มีการออกแบบสถานที่บ้านพักคนชราตามมาตรฐานของสถานบริบาลตามที่กฎหมายกำหนด มีการออกแบบพื้นที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้สูงวัย เช่น ทางลาด ราวบันได เป็นต้น มีทำเลที่ตั้งที่สามารถเดินทางได้สะดวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณ ศิริจานุสรณ์ และ ชนิดา กิจวรเมธา (2562) ปัจจัยด้านที่ตั้งโครงการ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อบ้านพักคนชรา การออกแบบตัวโครงการให้มีรูปแบบที่สวยงาม มีพื้นที่ใช้สอยให้เลือกหลากหลาย

รูปแบบธุรกิจบ้านพักคนชราแบบธุรกิจแคนวาส ของ ICARE Nursing Home KKC (Business Model Canvas : BMC)

Key partners มีบริษัทอุปกรณ์การแพทย์ที่ได้มาตรฐาน รวมไปถึงการจ้างบุคลากรจากโรงพยาบาลศรีนครินทร์ขอนแก่นและโรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัสสร พัฒนะพรหมมาส (2563) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องแผนธุรกิจศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ Be care nursing home โดยผลการวิจัยพบว่า ศุนย์ดูแลผู้สูงอายุควรมีอุปกรณ์การแพทย์ที่ได้มาตรฐาน

Key activities การดูแลผู้สูงอายุในกิจวัตรประจำวันและจัดกิจกรรมฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ การกายภาพบำบัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราโมทย์ พึ่งวัฒนาพงศ์ (2558) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องแผนธุรกิจบ้านพักคนชราบ้านเปี่ยมสุข จากการศึกษาพบว่า บ้านพักคนชรามีกิจกรรมหลักคือการดูแลและช่วยเหลือการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ

Value propositions มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน อุปกรณ์การแพทย์ที่ได้มาตรฐาน การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ให้เหมาะสมกับผู้สูงวัย แผนรายงานสุขภาพต่อญาติ กิจกรรมสันทนาการและอาหารตามโภชนาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัชชนม์ เจริญยา (2565) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแผนธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ ต้นส้มเนิร์สซิ่งโฮม จากการศึกษาพบว่า คุณค่าที่ลูกค้าได้รับคือการดูแลอย่างมีคุณภาพโดยบุคลากรทางการแพทย์

Customer relationship เน้นการดูแลแบบ เฉพาะบุคคล ในด้านกิจกรรมการใช้ชีวิตในประจำวันของผู้สูงวัย กายภาพบำบัด การฟื้นฟูจิตใจ การสร้างกิจกรรมตามความเหมาะสม การให้ความปลอดภัยต่อผู้เข้าพัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราโมทย์ พึ่งวัฒนาพงศ์ (2558) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องแผนธุรกิจบ้านพักคนชราบ้านเปี่ยมสุข จากการศึกษาพบว่า ทางศูนย์ดูแลได้มีการดูแลผู้สูงวัยทั้งในด้านการใช้ชีวิตประจำวันและการฟื้นฟูสภาพร่างกาย และแผนการดูแลเฉพาะบุคคล

Customer segment ได้แก่ ผู้สูงอายุที่ต้องการการดูแลระยะสั้น-ยาว ครอบครัวที่ต้องการให้ผู้สูงอายุในบ้านมีผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด ผู้สูงอายุที่มีภาวะทางสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจริยา สนทะเนตร์ (2560) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แผนธุรกิจเซอร์วิสอาพาร์ทเม้นท์เพื่อผู้สูงอายุ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มลูกค้าเป็นผู้สูงอายุที่ต้องการมีผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด

Key resources ที่ดิน อุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ได้มาตรฐาน เฟอร์นิเจอร์ที่ออกแบบสำหรับผู้สูงวัย อุปกรณ์และเครื่องมือสำนักงาน อุปกรณ์ความปลอดภัย บุคลากรทางการแพทย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของจริยา สนทะเนตร์ (2560) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แผนธุรกิจเซอร์วิสอาพาร์ทเม้นท์เพื่อผู้สูงอายุ จากการศึกษาพบว่า ทรัพยากรหลักได้แก่ สถานที่ตั้ง อุปกรณ์และเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน บุคลากร

Channels การเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook fan page, website ช่องทางออฟไลน์ เช่น ใบปลิว ป้ายโฆษณา ช่องโทรทัศน์ สอดคล้องกับงานิจัยของ ณัชชนม์ เจริญยา (2565) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง แผนธุรกิจศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ ต้นส้มเนิร์สซิ่งโฮม โดยผลการวิจัยพบว่า ช่องทางการสื่อสาร มีการเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ การประชาสัมพันธ์กับโรงพยาบาลที่เป็นพันธมิตร และการติดป้ายประกาศ

Cost structure เงินทุนในการจัดตั้งบ้านพักคนชราจำนวน 10 ล้านบาท ค่าของใช้ในชีวิตประจำวันสำหรับผู้สูงวัย เวชภัณฑ์ทางการแพทย์ อาหารสามมื้อ ค่าจ้างพนักงานและบุคลากรทางการแพทย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จริยา สนทะเนตร์ (2560) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องแผนธุรกิจเซอร์วิสอาพาร์ทเม้นท์เพื่อผู้สูงอายุ จากผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างต้นทุนได้แก่ ต้นทุนค่าก่อสร้างและการจ้างพนักงาน

Revenue streams มีการกำหนดอัตราค่าบริการแบบรายเดือนรายวันหรือรายปี โดยไม่รวมกิจกรรมการดูแลอย่างอื่นเพิ่มเติม เช่น กายภาพบำบัด การดูแลแบบส่วนตัว การรักษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราโมทย์ พึ่งวัฒนาพงศ์ (2558) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องแผนธุรกิจบ้านพักคนชราบ้านเปี่ยมสุข จากการศึกษาพบว่า การให้บริการผู้สูงอายุมีการกำหนดค่าบริการทั้งแบบ รายวัน รายเดือน และรายปี

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) เจ้าของธุรกิจบ้านพักคนชราควรให้ความสำคัญกับเครื่องมือหรืออุปกรณ์ให้มีสภาพที่สมบูรณ์หรือเป็นอุปกรณ์ที่มีการรับรองมาตรฐานทั้งในด้านการผลิตและการจัดจำหน่าย และมีคุณภาพ

(2) ผลการศึกษาพฤติกรรม พบว่า ส่วนใหญ่ชอบทำเลที่ต้องการหากจะมีการตัดสินใจเลือกใช้บริการบ้านพักคนชราใกล้โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล เนื่องจากเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ผู้สูงอายุที่พักอาศัยในโครงการ สามารถเดินทางไปพบแพทย์ได้สะดวก รวดเร็วทันเวลา

(3) การตั้งราคามีส่วนสำคัญที่ทำให้ลูกค้าตัดสินใจใช้บริการ กล่าวคือ ราคาต้องมีความเหมาะสมกับที่อยู่อาศัย และมีความเหมาะสมกับการให้บริการ

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีการเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการบ้านพักคนชราของผู้สูงอายุใน จังหวัดขอนแก่น จึงได้ข้อมูลไม่ครอบคลุมประเด็นสำคัญ การวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เจาะลึก หรือการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะจงมากขึ้น

(2) ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการบ้านพักคนชราของผู้สูงอายุในจังหวัดขอนแก่น เช่น ปัจจัยทางด้านเการเงิน ปัจจัยความคาดหวัง รวมไปถึงการเก็บข้อมูลความพึงพอใจหรือคุณภาพการให้บริการจากผู้ที่ใช้บริการอยู่แล้ว เป็นต้น

8. กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้ ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์ ความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิเษก ชัยนิรันดร ผู้เป็นอาจารยผู้สอน ซึ่งให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ชี้แนะแนวทาง รวมถึงการตรวจสอบวิจัยฉบับนี้ซึ่งเป็นประโยชน์กับการศึกษา ตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนถึงประสบผลสำเร็จ ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้รวมถึงขอขอบคุณเพื่อนร่วมหลักสูตร ที่คอยแนะนำ ช่วยเหลือกัน สำหรับในการจัดทำรายงานการฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

9. เอกสารอ้างอิง

เกษรา วิจิตขะจี. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์ดูแลผู้สูงอายุเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัย บัณฑิตศึกษาระดับชาติ* ครั้งที่ 14 วันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2562: 781-793.

ณุภา ตาปสนันทน์. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจอยู่บ้านพักคนชรา ของเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์และเจนเนอเรชั่นวาย.* หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บริบูรณ์ ปิ่นประยงค์. (2564). อิทธิพลของการรับรู้คุณค่าด้านราคา และด้านคุณภาพต่อความไว้วางใจความพึงพอใจ การบอกต่อและการกลับมาซื้อซ้ำ ของผู้บริโภคสินค้าไทยกูลิโกะในเขต กรุงเทพมหานคร." *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ 1* (มกราคม-มิถุนายน): 13-26.

ปัณณรัตน์ ธนโชคชัยวงษ์. (2567). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์ดูแลผู้สูงอายุของประชาชนวัยทำงาน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

พศิน ชื่นชูจิตต์. (2564). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บ้านพักคนชราในยุค New Normal.* ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต, วิทยาลัยการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.

ไพโรจน์ ทิพมาตร์. (2562). *ปัจจัยส่วนบุคคล และส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกบ้านพักคนชราของผู้สูงอายุ.* การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง บธ.บ., มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.

หุสนา ใบกาเด็ม. (2562). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านที่ตั้ง ของโรงพยาบาลที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน ในจังหวัดกระบี่ *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการมหาวิทยาลัยขอนแก่น* ปีที่ 3, ฉบับที่ 1 (ม.ค.-มิ.ย. 2562), หน้า 23-35.

Kotler, P. (2000). *Marketing Mangement.* (10th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

Kotler, P. (2003). *Marketing Management.* 11th ed. New Jersey: Prentice-Hall. Inc.

Schiffman, L.G., & Kanuk, L.L. (2007). *Consumer behavior.* (9th ed.). Prentice-Hall: Upper Saddle River.

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

Cultural Tourism Management Mae Phra Prajak Community Song Phi Nong District Suphanburi Province.

วรุณธร แพ่งประเสริฐ[1*]
นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว โรงแรม และอิเวนต์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
E-mail: warunthorn75@gmail.com
จิตศักดิ์ พุฒจร[2]
สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว โรงแรม และอิเวนต์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
E-mail: naturepaw@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์สังคม วัฒนธรรมและบริบทชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในการศึกษาครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการศึกษาเอกสาร การสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม และการประชุมกลุ่มย่อย โดยวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นต่าง ๆ

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนแม่พระประจักษ์มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย อาทิ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น ศิลปะการแสดง ขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญาพื้นบ้าน ซึ่งล้วนเป็นทรัพยากรที่มีค่าต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยที่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนและดำเนินงาน การส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ การพัฒนาบุคลากร และการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จากการวิเคราะห์จุดแข็ง/จุดอ่อนพบว่า การส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ และการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ชุมชนแม่พระประจักษ์สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ชุมชนแม่พระประจักษ์

ABSTRACT

This study aimed to 1) analyze the society, culture and context of Mae Phra Prajak Community, Song Phi Nong District, Suphan Buri Province, 2) study the potential of cultural tourism in Mae Phra Prajak Community, Song Phi Nong District, Suphan Buri Province, and 3) propose guidelines for the development of

sustainable cultural tourism management for Mae Phra Prajak Community, Song Phi Nong District, Suphan Buri Province. This study was a qualitative research using participatory action research to collect data through document study, survey, in-depth interview, and focus group interview and focus group meeting by analyzing the content according to various issues.

The research results found that Mae Phra Prajak community has a variety of cultural resources, such as ancient sites, antiques, and intangible cultural heritage such as performing arts, traditions, and local wisdom, all of which are valuable resources for tourism development. In addition, successful development of cultural tourism requires cooperation from all sectors in the community, especially community participation in planning and implementation, marketing and public relations, personnel development, and conservation of cultural and environmental resources. The analysis of strengths/ weaknesses found that marketing and public relations, strategic planning, and raising awareness of cultural conservation are important factors that will help Mae Phra Prajak community develop cultural tourism sustainably.

KEYWORDS: Tourism management, Cultural tourism, Mother Mary Prajak Community

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

การท่องเที่ยวถือว่าเป็นอุตสาหกรรมสำคัญของเศรษฐกิจไทย สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทย 2.99 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18 ของ GDP ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และก่อให้เกิดการจ้างงาน 8.3 ล้านตำแหน่ง ในปี พ.ศ. 2562 โดยระหว่างปี พ.ศ. 2558 – พ.ศ. 2562 รายได้จากการท่องเที่ยวขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5.6 ต่อปี อย่างไรก็ตามอัตราการใช้จ่ายต่อคนต่อวันลดลง รวมถึงระยะเวลาท่องเที่ยวต่อทริปลดลง ทำให้การท่องเที่ยวต้องเผชิญกับความท้าทายด้านความยั่งยืน รายได้จากการท่องเที่ยวร้อยละ 90 ยังกระจุกอยู่ในเมืองท่องเที่ยวหลัก (Kaosa-ard,m.,&Nishikawa,2021, Wattanakuljarus & Coxhead,2018) โควิด-19 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวลดลงถึงร้อยละ 71 จากปี พ.ศ. 2562 เหลือเพียง 0.79 ล้านล้านบาท ในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งมีแนวโน้มยังคงมีความไม่แน่นอน (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

จังหวัดสุพรรณบุรีได้พัฒนาเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวเพื่อสอดรับกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย กระตุ้นท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้เป็นเมืองน่าเที่ยว เพื่อกระจายโอกาสเชิงพื้นที่และกระจายรายได้ให้กับท้องถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรีมีความพร้อมในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการคมนาคมขนส่ง นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆได้สะดวก มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ภายในชุนชนท้องถิ่น ถือได้ว่ามีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวด้วยความมีเอกลักษณ์ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าอันได้แก่ วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะในศาสตร์ต่างๆ ที่แสดงถึงองค์ความรู้ที่สะสมมาอย่างยาวนาน และความรุ่งเรืองในสมัยอดีตของคนยุคสมัยก่อน ชุมชนบ้านแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตเชื้อสายญวน ที่ยังคงอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งชุดประจำชาติพันธุ์ของไทยญวน ผลิตภัณฑ์ OTOP จากภูมิปัญญาที่สั่งสมถ่ายทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ประเพณีแห่แม่พระทางสายน้ำที่จัดสืบทอดกันมายาวนานกว่า 100 ปี (ธง คำเกิด และคณะ, 2563)

ดังนั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านแม่พระประจักษ์ ประกอบไปด้วยการวิเคราะห์สังคม วัฒนธรรมและบริบทชุมชน และศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้สอดคล้องต่อความต้องการของชุมชนและการรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต การวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ได้หลักการแนวคิด และแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวชุมชนแม่พระประจักษ์ ที่จะทำรายได้ให้แก่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ซึ่งถือว่าเป็นการกระตุ้นการพัฒนาร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ให้เห็นศักยภาพของนักท่องเที่ยวที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนได้ตลอดทั้งปี ให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาคุณค่าด้วยกิจกรรมที่หลากหลายอย่างมีเอกลักษณ์และทำให้เกิดการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านและผู้มาเยือน มีความเข้าใจผูกพันเห็นคุณค่าของชุมชน และเกิดประโยชน์สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อวิเคราะห์สังคม วัฒนธรรม และบริบทชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

(2) เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

(3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สุดถนอม ตันเจริญ (2560) ให้คำนิยามการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ทรัพยากรทางด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งประชาชนในชุมชนคือ ผู้ดูแลหรือเปรียบเสมือนเจ้าของของทรัพยากรนั้น มีการใช้อย่างยั่งยืนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการท่องเที่ยวรูปแบบนี้เป็นการท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนักถึงขีดจำกัดด้านทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

2) แนวคิดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ปรัชญาพร พัฒนผล (2554) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวใดๆ ที่ก่อให้เกิดความสำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้เดินทางท่องเที่ยวตั้งใจจะเดินทางให้เป็นจุดมุ่งหมายปลายทาง จะทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะเรียนรู้วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนท้องถิ่น ส่งผลให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะไปท่องเที่ยวและศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์ศิลปะวัฒนธรรม รวมถึงพิพิธภัณฑ์ทุกประเภท

วริศรา บุญสมเกียรติ (2555) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า หมายถึงการท่องเที่ยวเพื่อชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรมประติมากรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรีรวมทั้งงานเทศกาล ประเพณีจากการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กล่าวสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น เกิดจากความสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแต่ละถิ่นที่อยู่อาศัย ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้ จะก่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้เจริญงอกงาม วิถีชีวิตและพฤติกรรม และสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน

3) แนวคิดเกี่ยวกับการ Soft Power

ศาสตราจารย์ Nye ได้เสนอแนวคิดและให้คำนิยามของคำว่า Soft power ว่าเป็นอำนาจที่ทำให้ผู้อื่นยินดีปฏิบัติตามความต้องการของเรา โดยไม่ต้องมีการบีบบังคับหรือมีข้อแลกเปลี่ยน หรืออีกนัยหนึ่ง คือการทำให้ผู้อื่นพอใจในผลลัพธ์ที่เราต้องการโดยใช้สิ่งดึงดูดใจเพื่อนำไปสู่การยอมรับ มากกว่าที่จะขู่หรือใช้กำลัง ซึ่งอำนาจแบบนี้มีความแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับ Hard power ที่เราคุ้นเคยกันในรูปแบบของกำลังทางการทหารหรือการใช้กำลังบังคับ อย่างไรก็ดีอำนาจทั้งสองแบบมีความเชื่อมโยงกัน โดยต่างก็เป็นความสามารถในการทำให้บรรลุเป้าประสงค์โดยการดำเนินการเพื่อให้เกิดผลต่อพฤติกรรมของผู้อื่นแต่ต่างกันที่ความเข้มข้นของพฤติกรรมและทรัพยากรที่ใช้ในการนั้น

สรุปศาสตราจารย์ Nye ได้เสนอแนวคิดและให้คำนิยามของคำว่า Soft power ว่าเป็นอำนาจที่ทำให้ผู้อื่นยินดีปฏิบัติตามความต้องการของเรา โดยไม่ต้องมีการบีบบังคับหรือมีข้อแลกเปลี่ยน หรืออีกนัยหนึ่ง คือการทำให้ผู้อื่นพอใจในผลลัพธ์ที่เราต้องการโดยใช้สิ่งดึงดูดใจเพื่อนำไปสู่การยอมรับ มากกว่าที่จะขู่หรือใช้กำลัง ซึ่งอำนาจแบบนี้มีความแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับ Hard power ที่เราคุ้นเคยกันในรูปแบบของกำลังทางการทหารหรือการใช้กำลังบังคับ อย่างไรก็ดีอำนาจทั้งสองแบบมีความเชื่อมโยงกัน โดยต่างก็เป็นความสามารถในการทำให้บรรลุเป้าประสงค์โดยการดำเนินการเพื่อให้เกิดผลต่อพฤติกรรมของผู้อื่นแต่ต่างกันที่ความเข้มข้นของพฤติกรรมและทรัพยากรที่ใช้ในการนั้น

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

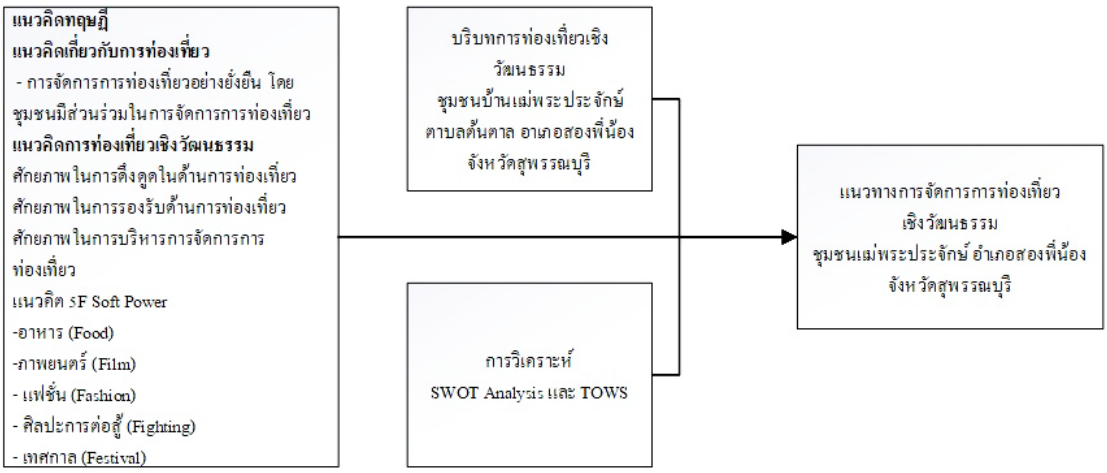

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับชุมชนแม่พระประจักษ์มุ่งเน้นไปที่การศึกษาศักยภาพและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงการวิเคราะห์ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน และการหาแนวทางในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยที่ผู้วิจัยเลือกการใช้ แนวทางการศึกษาในการวิจัยทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory Study) เป็นปฏิบัติการเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบของการรวบรวมข้อมูลการจำแนกข้อมูลออกเป็นหมวด (Categories/ Themes) และการเชื่อมโยงหมวดต่าง ๆ เพื่อนำเสนอเป็นทฤษฎี (Theory) ที่เป็นกรอบแนวคิดกว้าง ๆ อธิบายกระบวนการของเหตุการณ์ (Events) กิจกรรม (Activities) การกระทำ (Actions) หรือการมี ปฏิสัมพันธ์ (Interactions) ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่ต้องการศึกษาสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น มุมมอง วิธีคิดและวิธีการแก้ไขปัญหา รวมทั้งความรู้สึกต่าง ๆ โดยอาศัยการพูดคุย การสัมภาษณ์ โดยอาศัยประสบการณ์ตรงของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้เข้าใจถึงความหมายรายละเอียดต่าง ๆ ของผู้ที่รับประสบการณ์นั้น ๆ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรค สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคตให้มีประสิทธิภาพ และสามารถเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวในอนาคต โดยที่กำหนดประเด็นที่น่าสนใจในการสัมภาษณ์ เพื่อสอบถามหน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังศึกษาค้นคว้าเอกสาร ข้อมูลทางวิชาการ เพื่อให้ได้ถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากที่สุดของงานวิจัยในครั้งนี้

4.2 ประชากรและตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยประชากร 3 กลุ่ม คือกลุ่มแรกสมาชิกของกลุ่มรัฐวิสาหกิจชุมชนแม่พระประจักษ์ กลุ่มที่สอง เจ้าหน้าที่บุคลากรของรัฐและกลุ่มสุดท้าย องค์การภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้แก่ชุมชน และการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงนี้ได้พิจารณาจากกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้อง และมีความเชี่ยวชาญในแต่ละกลุ่มตัวอย่าง เพื่อการได้มาซึ่งข้อมูลที่ชัดเจนและสามารถนำคำตอบมาวิเคราะห์ร่วมกับทฤษฎี แนวคิดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยมีกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยได้แยกการกลุ่มประชากรตัวอย่างเป็น 3 กลุ่ม รวมจำนวน 60 คน มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มรัฐวิสาหกิจชุมชนแม่พระประจักษ์ จำนวน 20 คน ประกอบด้วย

- ประธานกลุ่มรัฐวิสาหกิจชุมชนแม่พระประจักษ์ 1 คน
- รองประธานกลุ่มรัฐวิสาหกิจชุมชนแม่พระประจักษ์ 1 คน
- เหรัญญิกกลุ่มรัฐวิสาหกิจชุมชนแม่พระประจักษ์ 1 คน
- คณะกรรมการกลุ่มรัฐวิสาหกิจชุมชนแม่พระประจักษ์ 17 คน

เจ้าหน้าที่บุคลากรของรัฐ จำนวน 10 คน ประกอบด้วย

- นายกองค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล 1 คน
- เจ้าหน้าที่องค์การบริหารตำบลต้นตาล 8 คน
- เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอสองพี่น้อง 1 คน

องค์การภาคเอกชน จำนวน 30 ราย ประกอบด้วย

- ผู้ประกอบการร้านค้า 10 คน
- ร้านขายของที่ระลึก 10 คน
- ที่พักโฮมสเตย์ 10 คน

4.3 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในส่วนของประชากรและกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่บุคลากรของรัฐและองค์การภาคเอกชน โดยกำหนด ประเด็นแนวคำถามในแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 6 ตอน ดังนี้ คือ

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

2) ข้อมูลด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน

3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับมุมมอง จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาสของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับมุมมองของการตลาดการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

5) ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชมในท้องถิ่นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

6) ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้อง

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลเอง ซึ่งมีข้อมูลหลายด้านที่ต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบกัน เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลซึ่งแบ่งเป็น 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง เนื่องจากผู้วิจัยต้องการข้อมูลแบบเจาะลึก ดังนั้นเมื่อผู้วิจัยเข้าพื้นที่ทุกครั้งจึงต้องทำความรู้จักกับผู้ให้ข้อมูลให้มากที่สุดเพื่อสะดวกต่อการสนทนาและการนัดหมายในครั้งต่อไปอีกทั้งเข้าไปสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในแต่ละครั้งจะทำการรวบรวมข้อมูลด้านบริบทชุมชนในด้านต่างๆ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยการสนทนา การสังเกต การสัมภาษณ์และจดบันทึกข้อมูล

ระยะที่ 2 การสำรวจ เป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน สถานการณ์ของแหล่งท่องเที่ยวความคิดเห็นทางด้านสภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวและความคาดหวังในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวความต้องการการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และข้อเสนอแนะต่าง ๆ โดยผู้วิจัยทำการออกสำรวจ และสอบถามกลุ่มตัวอย่างในชุมชน

ระยะที่ 3 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) ที่ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นไว้ก่อน

ระยะที่ 4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) หรือการจัดเวทีชาวบ้านดำเนินการ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator)ร่วมกับกลุ่มผู้รู้ (Key Informants) ได้แก่ กลุ่มผู้นำอย่างเป็นทางการ คือ ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ คือตัวแทนจากกลุ่มอาชีพ ตัวแทนจากสมาชิกในชุมชนตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ สำนักงานเทศบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มละ 1 คน

ระยะที่ 5 ผู้วิจัยจะเข้าไปในพื้นที่ศึกษา เพื่อตรวจสอบข้อมูลและความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รวบรวมมาในแต่ละครั้ง อีกทั้งเก็บข้อมูลในส่วนที่ตกค้างและไม่ครบตามประเด็นที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปรายงานการวิจัย

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic analysis) 6 ขั้นตอนคือ (1) การทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (2) การทำให้เกิดข้อมูลเบื้องต้น (3) การค้นหาแก่นสาระ (4) การตรวจสอบซ้ำแก่นสาระ (5) การระบุและตั้งชื่อแก่นสาระ (6) การจัดทำรายงาน (Braun & Clarke. 2006) อย่างไรก็ตาม กระบวนการวิเคราะห์แก่น สาระนั้นมีอยู่ด้วยกันหลายแบบและยังคงไม่มีข้อสรุปการดำเนินการที่ชัดเจน แต่กระบวนการ 6 ขั้นตอนดังกล่าว มีความเหมาะสมกับงานวิจัยนี้เพราะเป็นกระบวนการเชิงปฏิบัติของการวิเคราะห์และรายงานแก่นสาระจากข้อมูลที่มีและยังช่วยให้สามารถบริหารจัดการและอธิบายข้อมูลที่มีได้อย่างละเอียด (Braun & Clarke. 2006)

5. ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์สังคม วัฒนธรรมและบริบทชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนแม่พระจักษ์นั้น สามารถนำมาวิเคราะห์ถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในด้วยจุดแข็งและจุดอ่อน และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกด้วยโอกาส และอุปสรรค (SWOT) ที่ส่งผลต่อของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนแม่พระประจักษ์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังตารางที่

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

โอกาส (Opportunities : O)	**อุปสรรค (Threats : T)**
1.แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว 2.การเดินทางมีความความสะดวก 3.ตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีแนวโน้มเติบโตขึ้น 4.เทคโนโลยีช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้เกิดการท่องเที่ยว 5.ภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 6.เป็นจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นรู้จัก	1. เส้นทางการเดินทางโดยรถยนต์มีความซับซ้อนเข้าถึงยาก 2.แหล่งทุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 3.ขาดการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

จุดแข็ง (Strengths:S)	**SO จุดแข็ง และโอกาส การดำเนินกลยุทธ์**	**SO จุดแข็ง และอุปสรรค การดำเนินกลยุทธ์**
1.มีโดดเด่นทางวัฒนธรรมไทยญวน 2.มีประวัติและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างยาวนาน 3.สามารถนำวัฒนธรรมมาสร้างเป็นกิจกรรมให้เป็นจุดขายให้กับแหล่งท่องเที่ยวได้ 4.ชุมชนมีความร่วมมือสามัคคีกัน	ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านการชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในพื้นที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่า	ส่งเสริมให้ภาครัฐ ชุมชน และผู้ประกอบการมีการเตรียมความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยว รวมถึงสร้างความเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ให้มีความสอดคล้องกัน

จุดอ่อน (Weakness:W)	**WO จุดอ่อน จุดอ่อนและโอกาส การดำเนินกลยุทธ์**	**WT จุดอ่อน จุดอ่อนและโอกาส การดำเนินกลยุทธ์**
1.แหล่งท่องเที่ยวยังขาดการประชาสัมพันธ์ 2.ชุมชนยังขาดความพร้อมในการรองรับเป็นแหล่งท่องเที่ยว 3.การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีข้อจำกัด 4.สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ เช่น พื้นที่จอดรถ ป้ายข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว สัญลักษณ์ต่างๆ เป็นต้น	ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น ผ่านการถ่ายทอดอัตลักษณ์ลงบนโซเชี่ยลและผลิตภัณฑ์ชุมชน	มีการจัดการความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับการท่องเที่ยวทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มคนพิการ มีป้ายแสดงข้อมูลอย่างน้อย 2 ภาษา พร้อมทั้งมีศูนย์ประชาสัมพันธ์เพื่อให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยว

จากข้อมูลการวิเคราะห์กลยุทธด้วย TOWS Matix การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถวิเคราะห์ออกมาเป็น 4 กลยุทธ์ และสามารถนำมาสร้างเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดนนทบุรี คือประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 1. การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Destination)

แนวทางการดำเนินงานเพื่อตอบกลยุทธ์ การพัฒนาชุมชนแม่พระประจักษ์สู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การประยุกต์ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนาชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมกับนวัตกรรมการท่องเที่ยว โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการค้นหาอัตลักษณ์และตีความคุณค่าทางวัฒนธรรม เพื่อนำมาพัฒนาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ ผ่านการออกแบบกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเอื้อให้นักท่องเที่ยวได้มีปฏิสัมพันธ์เชิงลึกกับชุมชน

กลยุทธ์ที่ 2. การเตรียมความพร้อมของชุมชน และพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

แนวทางการดำเนินงานเพื่อตอบกลยุทธ์ การบริหารจัดการชุมชนแม่พระประจักษ์สู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) ในการบริหารจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม โดยการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ ซึ่งมุ่งเน้นการอนุรักษ์อัตลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชนควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ต้องให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมของบุคลากรในด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนาทักษะการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ การรักษาและปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีความสวยงาม สะอาด และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ดั้งเดิมของสถานที่ท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ท้ายที่สุดการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชน จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในระยะยาว

กลยุทธ์ที่ 3. ด้านการสร้างสรรค์ทางด้านตลาด

แนวทางการดำเนินงานเพื่อตอบกลยุทธ์ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์การตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing Strategy) ที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชนผ่านการเล่าเรื่อง (Narrative Technique) ที่มีความน่าสนใจและสร้างสรรค์ การดำเนินการดังกล่าวควรประกอบด้วยการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) อาทิ วิถีชีวิต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการนำเสนอความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม (Tangible Cultural Assets) เพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงคุณค่า (Value-based Tourism Experience) ให้แก่นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ในการนี้ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Platforms) เป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแพร่เนื้อหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว (User-generated Content) ผ่านการรีวิวและการบอกต่อ (Electronic Word-of-Mouth) ซึ่งจะช่วยเพิ่มการรับรู้และดึงดูดนักท่องเที่ยวที่แสวงหาประสบการณ์การเรียนรู้และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม (Cultural Exchange Tourism) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ 4. ด้านการจัดการความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน

แนวทางการดำเนินงานเพื่อตอบกลยุทธ์ การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ทั้งนักท่องเที่ยวทั่วไป ผู้สูงอายุ และผู้มีความต้องการพิเศษ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่มีประสิทธิภาพ การดำเนินการดังกล่าวควรประกอบด้วยการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว (Tourist Information Center) ที่มีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบสัญลักษณ์สากล (Universal Symbols) และป้ายสื่อความหมาย (Interpretive Signage) ที่ใช้ภาษาอย่างน้อยสองภาษา คือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลและการเดินทางนอกจากนี้ยังจำเป็นต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่ได้มาตรฐานและเพียงพอ อาทิ ห้องสุขาที่ถูกสุขลักษณะ ระบบการสื่อสารโทรคมนาคม ระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง ระบบประปา และการจัดการขยะมูลฝอย โดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะของแต่ละกลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการและสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่า

วัตถุประสงค์ที่สอง เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้านดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวประกอบด้วย

1.1 ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

ชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี นับเป็นหนึ่งในชุมชนที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์อย่างยิ่งใหญ่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของผู้คนในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนแห่งนี้มีชื่อเสียงโด่งดังในด้านการผลิตเปลญวนจากฝ้ายธรรมชาติ ที่สืบทอดเทคนิคการทำมาอย่างยาวนานจากบรรพบุรุษนอกเหนือจากคุณค่าทางวัฒนธรรมแล้ว ชุมชนแม่พระประจักษ์ยังมีความสำคัญในแง่ของการเป็นแหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านหัตถกรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และส่งต่อให้แก่คนรุ่นหลัง

การวิเคราะห์คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแม่พระประจักษ์ในหลากหลายมิติ เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและศักยภาพในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไปโดยจะกล่าวถึงคุณค่าในด้านต่างๆ ดังนี้

- คุณค่าทางวัฒนธรรม การสืบทอดภูมิปัญญาการทำเปลญวน วิถีชีวิตของชาวญวน และประเพณีท้องถิ่น
- คุณค่าทางเศรษฐกิจ การสร้างรายได้ให้กับชุมชนจากการท่องเที่ยวและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์
- คุณค่าทางสังคม การสร้างความสามัคคีในชุมชน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- คุณค่าทางการศึกษา เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยวและเยาวชน

1.2 ด้านศักยภาพทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว

ชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี นับเป็นอีกหนึ่งชุมชนที่มีเสน่ห์และศักยภาพทางการท่องเที่ยวอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านกายภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ด้วยทำเลที่ตั้งที่อยู่ห่างจากตัวเมืองไม่ไกลนัก ทำให้สามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวกสบาย ประกอบกับสภาพแวดล้อมที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ มีทุ่งนาเขียวขจี แม่น้ำลำคลอง และบรรยากาศชนบทที่เงียบสงบเหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจและสัมผัสวิถีชีวิตของชาวบ้านนอกจากนี้ ศักยภาพทางกายภาพของชุมชนยังสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมของชาวญวนที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและน่าสนใจของชุมชนแห่งนี้ ทำให้ชุมชนแม่พระประจักษ์มีความพร้อมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก

1.3 ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

กิจกรรมทางการท่องเที่ยวในชุมชนแม่พระประจักษ์ นั้นหลากหลายและน่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้กระบวนการผลิตเปลญวนฝ้ายแบบดั้งเดิม การเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชาวบ้าน การทำอาหารพื้นเมือง หรือการสัมผัสธรรมชาติรอบ ๆ ชุมชน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ล้วนแต่สร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่และน่าจดจำให้กับนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพด้านการรองรับการท่องเที่ยว

แนวทางการเพิ่มศักยภาพด้านการรองรับการท่องเที่ยวในภาพรวมของชุมชนแม่พระประจักษ์ จังหวัดสุพรรณบุรี ชุมชนแม่พระประจักษ์มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมาก ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะตัวด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ดังนั้น การเพิ่มศักยภาพด้านการรองรับนักท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ชุมชนสามารถเติบโตอย่างยั่งยืนและสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้อย่างต่อเนื่องมีรายละเอียดดังนี้

1. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

- ปรับปรุงเส้นทางคมนาคม: สร้างถนนเข้าถึงชุมชนให้สะดวกสบาย ปรับปรุงป้ายบอกทางให้ชัดเจน
- จัดเตรียมที่จอดรถ เพิ่มพื้นที่จอดรถรองรับนักท่องเที่ยว
- ปรับปรุงส้วมสาธารณะ เพิ่มจำนวนและดูแลความสะอาดของห้องน้ำ
- จัดหาแหล่งน้ำสะอาด เพิ่มแหล่งน้ำสะอาดสำหรับอุปโภคบริโภคและทำความสะอาด

2. พัฒนาผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว

- พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว สร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติ เส้นทางวัฒนธรรม เส้นทางชุมชน
- พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งเสริมการผลิตสินค้า OTOP ที่มีเอกลักษณ์ เช่น เปลญวนฝ้าย เครื่องจักสาน อาหารพื้นเมือง
- จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว จัดงานเทศกาลประจำปี การแสดงศิลปวัฒนธรรม การแข่งขันกีฬา

3. พัฒนาบุคลากร

- อบรมทักษะด้านการบริการ ให้ความรู้เกี่ยวกับการต้อนรับนักท่องเที่ยว การนำเที่ยว การขายสินค้า
- ส่งเสริมภาษาต่างประเทศ สอนภาษาอังกฤษ หรือภาษาที่นักท่องเที่ยวใช้
- สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว สร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

4. ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด

- สร้างสื่อประชาสัมพันธ์ สร้างสื่อสิ่งพิมพ์ โปสเตอร์ เว็บไซต์ และโซเชียลมีเดีย เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน
- จัดทำแผนที่ท่องเที่ยว สร้างแผนที่ที่บอกเส้นทางและสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ
- ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ประชาสัมพันธ์ชุมชนผ่านช่องทางต่างๆ

5. จัดการขยะและสิ่งแวดล้อม

- จัดระบบการจัดการขยะ แยกขยะและนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี
- อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป้องกันการทำลายป่าและแหล่งน้ำ
- ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์

6. พัฒนาระบบการจัดการ

- จัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน สร้างกลไกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว
- จัดทำกฎระเบียบ: กำหนดกฎระเบียบในการท่องเที่ยวเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย

- ประเมินผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง: ประเมินผลการดำเนินงานและปรับปรุงแผนงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์

องค์ประกอบที่ 3 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

แนวทางด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสามารถเพิ่มศักยภาพได้ดังนี้

1. ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร

เพื่อให้การสื่อสารข้อมูลข่าวสารในชุมชนแม่พระประจักษ์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ขอเสนอแนวทางเพิ่มเติมดังนี้

- ป้ายบอกทางแบบอินเตอร์แอคทีฟ สแกน QR code ได้ข้อมูลเพิ่มเติม
- แอปพลิเคชัน AR ส่องกล้องดูข้อมูลเสริมบนป้ายหรือสถานที่
- ภาษาที่หลากหลาย รองรับภาษาไทย อังกฤษ และภาษาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- สัญลักษณ์สากล ใช้สัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย
- บำรุงรักษาป้าย ตรวจสอบและซ่อมแซมเป็นประจำ

2. ด้านการให้ความรู้แก่แหล่งท่องเที่ยวหรือผู้ให้บริการ

เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้เติบโตอย่างยั่งยืน ควรเน้นการให้ความรู้ด้านต่างๆ แก่คนในชุมชน เช่น ธุรกิจท่องเที่ยว การตลาด การสื่อสาร และการพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะการนำหลักการ 8P มาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่หลากหลายและตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยว ควรจัดกิจกรรมอบรมและสัมมนา เพื่อให้ความรู้และทักษะที่จำเป็นแก่คนในชุมชน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ชุมชนแม่พระประจักษ์นั้นเป็นโอกาสอันดีในการส่งเสริมเศรษฐกิจ สร้างงาน และอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป เพื่อให้การพัฒนานี้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ควรมีแนวทางดังนี้

1. วางแผนเชิงบูรณาการ ศึกษาศักยภาพของชุมชนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านวัฒนธรรม ธรรมชาติ และทรัพยากรมนุษย์ กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และมีการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกภาคส่วน

2. พัฒนาผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว สร้างสรรค์กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น การสาธิตหัตถกรรม การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้าน การจัดแสดงศิลปวัฒนธรรม

3. บริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ จัดตั้งคณะกรรมการบริหาร จัดทำระบบการจัดการที่ดี และพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการให้บริการนักท่องเที่ยว

4. ส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ สร้างแบรนด์ชุมชน ใช้สื่อสังคมออนไลน์ และจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย เพื่อให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก

5. อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากร ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์วัฒนธรรม และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

6. สร้างความยั่งยืน กระจายรายได้ให้ถึงมือคนในชุมชน สร้างความเข้าใจถึงผลกระทบของการท่องเที่ยว และประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

6. อภิปรายผล

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างมั่นคงและยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สังคม วัฒนธรรมและบริบทชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์สังคม วัฒนธรรมและบริบทชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

จากการศึกษาสังคม วัฒนธรรมและบริบทชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่พระประจักษ์ และผลการวิเคราะห์ศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนแม่พระประจักษ์ พบว่า การวิจัยครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ เพราะผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าชุมชนแม่พระประจักษ์ มีศักยภาพเหมาะสมที่จะพัฒนาให้เป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว โดยจากการวิเคราะห์ศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนแม่พระประจักษ์ พบว่า1) มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทรัพยากรการทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียง เช่น เปลญวณ วัฒนธรรมไทญวน และทรัพยากรทางวัฒนธรรม แม้ว่าชุมชนแม่พระประจักษ์จังหวัดสุพรรณบุรีจะเป็นชุมชนเล็กๆ เป็นเมืองรองของการท่องเที่ยว แต่ชุมชนแม่พระประจักษ์ มีทำเลที่ตั้งเหมาะสม มีเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวข้ามจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับ จิตคุปต์ ละอองปลิว (2562) ที่กล่าวว่าในอนาคต ประเทศไทยจะมีการคมนาคมที่สะดวกมากขึ้น เกิดการท่องเที่ยวเมืองรอง เกิดการท่องเที่ยวทางเลือกมากขึ้น นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวข้ามจังหวัดได้สะดวกมากขึ้น 2) การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กล่าว คือ ชุมชนแม่พระประจักษ์มีแผนพัฒนาชุมชน และมีโครงการที่อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ต้องจัดการในทุกมิติทั้งด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้อง กับ ภูริต รชตะภูวินทร์(2561) และสุวภัทร ศรีจองแสง (2561) ที่กล่าวว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต้องพัฒนาการท่องเที่ยวในทุกมิติทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรมจิตใจ และ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน นักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นั้นทางจังหวัดได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน แต่ยังขาดการสร้างเครือข่าย และสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับ ปิยเดช อัครโพธิวงศ์(2562) ซึ่งกล่าวคือ ถ้าชุมชนมีการสร้างเครือข่าย มีการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ในระยะยาวจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ4) การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้การสื่อความหมายกล่าวคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในชุมชนแม่พระประจักษ์ยังขาดความน่าสนใจ ควรมีกิจกรรมการเรียนรู้และมีการสื่อความหมายให้น่าสนใจ นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการจะพัฒนาการท่องเที่ยวให้เข้าถึงนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ควรต้องมีการวางแผนการตลาดดิจิทัล และสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

โดยมีแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านการรองรับการท่องเที่ยว ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนภูมิ ปองเสงี่ยม และนิรมล จันทร์แย้ม (2559) เสาวคนธ์ ฟรายเก้อ (2562) เบญจมาศ ณ ทองแก้ว อำนาจ รักษาพล จุฑามาส เพ็งโคนา และบุญศิลป์ จิตตะประพันธ์(2560) และจุฑาธิปต์ จันทร์เอียด (2559) ศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีนั้น ความพร้อมของสถานที่ท่องเที่ยว เช่น เส้นทางการเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวกรวดเร็วและปลอดภัยนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้ามาแหล่งท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ และควรจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการเดินทาง เช่น สถานที่จอดรถ ร้านซ่อมรถ ร้านสะดวกซื้อ ห้องน้ำ เป็นต้น และแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะชุมชนซึ่งเป็นเสมือนเจ้าของบ้านจะมีบทบาทเป็นทั้งผู้ผลิตทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีของคนในชุมชน และมีบทบาทเป็นผู้ดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน ที่ผ่านมาคนในแหล่งท่องเที่ยวมักเป็นฝ่ายตั้งรับ การท่องเที่ยวที่เข้ามา โดยคนในแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมองเห็นผลประโยชน์ในเชิงรายได้แต่อาจไม่ตระหนักและคาดการณ์ถึงผลกระทบที่เกิดตามมา นอกจากการตั้งรับกับทรัพยากรที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว คนในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวกลับไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างยุติธรรม

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี คือ การสร้างรายได้ให้ชุมชน สร้างงาน และอนุรักษ์วัฒนธรรมควบคู่ไปกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการท่องเที่ยวจึงต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์และพัฒนาชุมชนแม่พระประจักษ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าสนใจและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Klinmuenwai, 2018) ทำการศึกษา เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ระบุ ว่า แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท่ามะโอ จำเป็นต้องพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พัฒนาสิ่งดึงดูดใจ และการฟื้นฟูวิถีชีวิตของผู้คน ประเพณี วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้อง กับคนในชุมชน (Imiwat, Wongpratum, Somkuan, & Inthep, 2019) การศึกษาเรื่องนวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนตามแนวทางประชารัฐในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ระบุว่า นวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ โดยอาศัยแพลตฟอร์ม และเทคโนโลยีสมัยใหม่

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) การบูรณาการผลวิจัยเข้ากับแผนงานของชุมชน การนำเอาองค์ความรู้ ข้อมูลและข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยมาปรับใช้และผสมผสานเข้ากับแผนพัฒนาของชุมชนที่มีอยู่เดิม ทำให้แผนพัฒนาของชุมชนมีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น มีฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน และสามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดมากขึ้น

(2) การสร้างความร่วมมือในชุมชนแม่พระประจักษ์ เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในชุมชน จะช่วยให้การแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรนำแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนแม่พระประจักษ์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ไปพัฒนาต่อในพื้นที่นำร่อง เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรศักดิ์ พุฒจร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความกรุณาในเรื่องวิชาการ และระเบียบวิจัย อนุเคราะห์ และ อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ทั้งปวง ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกฤต สังข์เฉย ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำชี้แนะและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิทยานิพนธ์ให้เสร็จสมบูรณ์ลุล่วงไปได้ด้วยดี

9. เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย. (2561). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีที่6 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2561).

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570). สำนักนายกรัฐมนตรี.

จิตคุปต์ ละอองปลิว. (2562). การท่องเที่ยวเมืองรอง : ทางเลือกแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดราชบุรี. อินทนิลทักษิณสาร., 14(2), 39-60.

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2550). การท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานจุดเริ่มต้นของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในการประชุมเทศกาลการท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ปรัชญาพร พัฒนผล. (2554). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประยูร อิมิวัตร์, นำขวัญ วงศ์ประทุม, กฤษณะ สมควร และ อรุณี อินเทพ.(2562) นวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนตามแนวทางประชารัฐ ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ก.ค. - ธ.ค. 2562).

วริศรา บุญสมเกียรติ (2555) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช: วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

วริศรา สมเกียรติกุลและกมล เรืองเดช. (2561). การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารมังรายสาร ปีที่ 6 ฉบับที่ 2, กรกฎาคม -ธันวาคม.

ธง คำเกิด และคณะ. (2563).การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน ของตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี.

ธนภูมิ ปองเสงี่ยม และนิรมล จันทร์แย้ม. (2559). การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ครั้งที่ 1 (The 1st RUSNC). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หัสตรา จังหวัดอยุธยา.

ปิยเดช อัครโพธิวงศ์. (2562). การศึกษากระบวนการความร่วมมือในการจัดการชุมชนท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวแกนมรดกโลกโดยใช้แนวคิดการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม กรณีศึกษา: นครชุม จังหวัดกำแพงเพชร บ้านคุกพัฒนาและทุ่งหลวง จังหวัดสุโขทัย. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 18(3), 101-113.

ภูริต รชตะภูวินทร์. (2561). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของจังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ., 12 (1), 10-19.

สุดถนอม ตันเจริญ. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานชาติ, 13(2), 1-24.

การศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี

Study of behavior and satisfaction of MRT public transport users at Lumphini Park Station

สโรชา แดงประเสริฐ
นักศึกษาปริญญาโท สาขาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail: s65563828009@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินีและเพื่อให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจ ของผู้ใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูล จากการตอบแบบสอบถามออไลน์ จำนวน 200 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของผู้ใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี มีความถี่ใช้บริการน้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์และช่วงเวลาในการใช้บริการเป็นช่วงเวลา 12.00-15.00 น. ซึ่งวัตถุในการใช้บริการคือการเดินทางเพื่อไปซื้อของตามแหล่งการค้าต่างๆ และค่าใช้จ่าย ในการเดินทางจำนวน 16-30 บาท ต่อครั้ง และผู้ใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินีส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจในด้านความสะดวกในการเดินทางมากที่สุด และรองลงมาคือด้านความรวดเร็วในการเดินทาง ในด้านการบริการบุคลากรขนส่ง พบว่าผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจการบริการของพนักงานที่มีความสุภาพและมีความอัธยาศัยดีมากที่สุด รองลงมาคือการเอาใจใส่ลูกค้า และในด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อมกายภาพ พบว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจด้านความสะอาดภายในสถานีสวนลุมพินี รองลงมาคือด้านความชัดเจนของป้ายบอกทางหรือสัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ประเมินความพึงพอใจโดยรวมของผู้ที่ใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี อยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย 3.903778 และผู้ตอบแบบสอบถามมีการเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางควรอยู่ในระดับมาตรฐานและราคาไม่สูงจนเกินไป ในส่วนของสิ่งแวดล้อมอยากให้ผู้ใช้บริการอื่นๆการช่วยกันรักษาธรรมชาติบริเวณใกล้เคียงหรือรอบๆ สถานีเนื่องจากอุตสาหกรรมในปัจจุบันทำลายสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: ลุมพินี, บริการขนส่งสาธารณะ, สิ่งแวดล้อม

ABSTRACT

This research aimed to study the behavior of MRT public transport users at Lumphini Park Station and to find out the level of satisfaction of MRT public transport users at Lumphini Park Station. The researcher used 200 online questionnaires. The results of the research found that the behavior of MRT public transport users at Lumphini Park Station was less than once a week and used the service during 12.00-15.00 hrs. with the purpose

of traveling to buy things at various shopping areas and had a travel expense of 16-30 baht per trip ,and Most MRT public transport users at Lumphini Station were satisfied with the convenience of travel, followed by the speed of travel. In terms of the service of the transport officers, it was found that the users were satisfied with the polite and friendly service of the transport officers, followed by the care and attention of the users. In terms of the physical environment, it was found that the users were most satisfied with the cleanliness of Lumphini Station, followed by the clarity of the signs or symbols. The researcher assessed the overall satisfaction of MRT public transport users at Lumphini Station as being at a high level, with an average value of 3.903778. In addition, the respondents also suggested that the cost of travel should be at a standard level and not too expensive. In terms of the environment, other users should help conserve nature in the vicinity or around the station, because current industries are destroying the environment.

Keyword: Transportation, public transport services, environment

1. บทนำ

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงที่มีขนาดใหญ่เป็นศูนย์กลางความเจริญของประเทศ ทั้งในด้านการบริหารราชการ การค้า อุตสาหกรรม การคมนาคมขนส่ง ตลอดจนการศึกษา และบริการสังคมอื่นๆ ของภาครัฐ จึงทำให้มีประชากรอยู่อาศัยเป็นจำนวนมากถึง 5.7 ล้านคน (สำนักบริหารทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย:2553) ประมาณการนี้เป็นเฉพาะส่วนที่แสดงอยู่จริงตามทะเบียนราษฎร์เท่านั้น ซึ่งยังไม่ได้รวมกับคนต่างจังหวัดที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามา ซึ่งประชากรเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่ประกอบกิจกรรม และอาชีพในเขตกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น และสืบเนื่องจากความหนาแน่นของพื้นที่ที่ไม่สามารถขยายตัวได้ และค่าใช้จ่ายที่สูงสำหรับการเลือกซื้อหรือเช่าที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครชั้นใน ซึ่งอยู่ใกล้กับสถาที่ประกอบกิจกรรม และสถานที่ประกอบอาชีพ จึงทำให้ประชากรส่วนใหญ่จำต้องเลือกที่อยู่อาศัยกระจายตัวออกไปสู่เขตพื้นที่รอบนอกโดยอยู่รอบๆ เขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดข้างเคียงและอีกเหตุผลหนึ่งจากการที่ภาครัฐได้ทำการจัดระเบียบในเรื่องการกระจายตัวผังเมืองกรุงเทพมหานคร ที่ทำให้ให้เกิดการกระจายพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยในเขตพื้นที่รอบนอกเพื่อลดความหนาแน่นแออัดในเขตกรุงเทพมหานครชั้นใน แต่ก็ยังไม่ทันการต่อจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในกรุงเทพมหานคร ซึ่งปัญหาความแออัดของประชากรนี้ ทำให้เกิดปัญหาอื่นตามมาอีกมาก และปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร ก็คือปัญหาการจราจรติดขัด ซึ่งมีแนวโน้มที่จะสูงมากขึ้น โดยในปัจจุบันมีสถานการณ์ของโรคระบาด Covid-19 เพิ่มขึ้น จึงทำให้ปัญหาสภาวการณ์ของโรคระบาด นับเป็น หนึ่งในปัจจัยที่จะต้องนำมาบริหารความเสี่ยงและความพึงพอใจในการเลือกใช้บริการของผู้โดยสาร การดำเนินการและกิจกรรมทางธุรกิจ อย่างเป็นขั้นตอน และมีความเกี่ยวเนื่องกับผู้ให้บริการในการขนส่ง กับ ผู้ที่รับบริการ เพื่อในการแก้ไขปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อการใช้บริการของผู้รับบริการเพื่อแก้ไขให้ผลลัพธ์เป็นไปในแนวทางที่พึงพอใจในการดำเนินงานและกิจกรรมทางธุรกิจ มักจะมีผู้รับบริการทั้งที่พึงพอใจและไม่พึงพอใจ ดังนั้นวิจัยนี้จึงจัดทำขึ้นเพื่อต้องการรับรู้ถึงความพึงพอใจ และ ไม่พึงพอใจต่อการใช้บริการขนส่งสาธารณะ (MRT) เพื่อต้องการให้ทราบถึง ความคาดหวังในการให้บริการของผู้ให้บริการขนส่งว่ามีแนวทางปฏิบัติเช่นไร และ ข้อบังคับเช่นไร ในสถานการณ์ โรคระบาดในปัจจุบัน เพื่อดึงเอาความพึงพอใจ และ

ความมั่นใจในการใช้บริการกลับคืนมา ร่วมไปถึง การให้ความปลอดภัย ในการใช้บริการขนส่งและป้องกันการระบาดของโรคในสถานการณ์ปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT
2. เพื่อให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT

3. วิธีการดำเนินงานวิจัย

แหล่งข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการตอบแบบสอบถามออนไลน์ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี ของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาค้นคว้า และรวบรวม ข้อมูลจากหนังสือทางวิชาการ นิตยสาร วารสาร บทความ และข้อมูลจากอินเตอร์เน็ตที่เกี่ยวกับ แนวคิดและทฤษฎี ตลอดจนสารนิพนธ์วิทยานิพนธ์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมและค้นคว้าข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งออกกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ผู้วิจัยจะดำเนินการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชน และแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการเดินทาง

2. ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลจำนวน 200 ท่าน โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ ซึ่งจะใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี พฤติกรรมการใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยในการศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี ผู้วิจัยจะใช้วิธีการแบบสอบถามออนไลน์ ในการเก็บข้อมูล โดยจะกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม จำนวน 200 ท่าน ในการตอบแบบสอบถามออนไลน์ในครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการอธิบายลักษณะ ทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพ รวมไปถึง พฤติกรรมของผู้ใช้บริการรถไฟฟ้า โดยนำเสนอในรูปของตารางแจกแจงความถี่(Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เป็นการศึกษาข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติของการทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) ด้วยการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างเชิงเส้น (Structural Equation Model) ในการอธิบายผลของตัวแปรอิสระมากกว่าหนึ่งตัวแปรที่มีต่อตัวแปรตาม

4. ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่มาใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ ที่อยู่อาศัย รายได้ต่อเดือน สถานภาพสมรส

ส่วนที่ 2 ข้อมูลส่วนพฤติกรรมการใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี ได้แก่ จำนวนใช้บริการขนส่งสาธารณะMRT สถานีสวนลุมพินีต่อสัปดาห์ ช่วงเวลาที่ใช้บริการขนส่งสาธารณะMRT สถานีสวนลุมพินีวัตถุประสงค์ในการใช้บริการขนส่งสาธารณะMRT สถานีสวนลุมพินี ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการเดินทางขนส่งสาธารณะMRT สถานีสวนลุมพินี

ส่วนที่ 3 ข้อมูลส่วนความพึงพอใจในใช้บริการขนส่งสาธารณะMRT สถานีสวนลุมพินี ได้แก่ ปัจจัยด้านบริการขนส่งสาธารณะMRT สถานีสวนลุมพินี ปัจจัยด้านบุคคลากรขนส่งสาธารณะMRT สถานีสวนลุมพินี ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพ ในการขนส่งสาธารณะMRT สถานีสวนลุมพินี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่มาใช้บริการขนท่องสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี

ตารางที่1 เนื้อหาที่เป็นตารางและคำอธิบาย

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยประชากรศาสตร์

ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ(%)
เพศ		
หญิง	131	65.5
ชาย	69	34.5
รวม	**200**	**100.0**
อายุ (ปี)		
ต่ำกว่า 15 ปี	3	1.5
15-24 ปี	144	72
25-34 ปี	41	20.5
35-50 ปี	8	4
มากกว่า 50 ปี	4	2
รวม	**200**	**100**
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	136	68
พนักงานเอกชน	26	13
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	15	7.5
ธุรกิจส่วนตัว	18	9
ว่างงาน	2	1

ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ(%)
แม่บ้าน	1	0.5
ขับรถรับจ้าง	1	0.5
รวม	**200**	**100.0**
สถานภาพสมรส		
โสด	172	86
สมรส	24	12
หย่าร้าง/หม้าย/แยกกันอยู่	4	2
รวม	**200**	**100.0**
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	3	1.5
ไม่เกิน 10,000 บาท	110	55
10,000-20,000 บาท	60	30
20,000-30,000 บาท	13	6.5
มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป	4	**2**
ไม่มีรายได้	10	5
รวม	**200**	**100.0**
ระดับการศึกษาสูงสุด		
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำากว่า	9	4.5
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	39	19.5
อนุปริญญา/ปวส.	14	7
ปริญญาตรี	134	67
สูงกว่าปริญญาตรี	4	**2**
รวม	**200**	**100.0**
ที่อยู่อาศัย		
กรุงเทพฯ	110	55
เขตปริมณฑล	14	14
ต่างจังหวัด	76	31
รวม	**200**	**100.0**

จากตารางที่ 4.1 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 200 คน พบว่าผู้ใช้บริการขนท่องสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินีมีเพศหญิงมากกว่าเพศชายโดยเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65.5 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 34.5 อายุอยู่ในระหว่างช่วง 15-24 ปีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 72 รองลงมาอายุ 25-34 ปีคิดเป็นร้อยละ 20.5 อายุ 35-50 ปีคิดเป็นร้อย

ละ 4 อายุมากกว่า 50 ปีคิดเป็นร้อยละ 2 และอายุต่ำกว่า 15 ปีคิดเป็นร้อยละ 1.5 ตามลำดับ มีกลุ่มอาชีพนักเรียนและนักศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68 รองลงมาคือพนักงานเอกชนคิดเป็นร้อยละ 13 ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 9 ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 7.5 ว่างงาน คิดเป็นร้อยละ 1 แม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 0.5 ขับรถรับจ้างคิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ มีสถานภาพโสดมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 86 รองลงมาคือสถานภาพสมรสคิดเป็นร้อยละ 12 และสถานภาพหย่าร้าง/หม้าย/แยกกันอยู่คิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ ผู้ใช้บริการมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่เกิน 10,000 บาท มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 55 รองลงมาคือ 10,000-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30 20,000-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.5 ไม่มีรายได้คิดเป็นร้อยละ 5 มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 2 ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 1.5 ตามลำดับ ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้มาใช้บริการ ปริญญาตรี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 67 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 19.5 อนุปริญญา/ปวส.คิดเป็นร้อยละ 7 มัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำากว่าคิดเป็นร้อยละ 4.5 สูงกว่าปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ ที่อยู่อาศับชองผู้มาใช้บริการอาศัยอยู่กรุงเทพมหานครมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55 รองลงมาคือต่างจังหวัดคิดเป็นร้อยละ 31 เขตปริมณฑล คิดเป็นร้อยละ 14 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลส่วนพฤติกรรมการใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี

ตารางที่ 4.2 แสดงระดับความถี่ของพฤติกรรมในการใช้บริการขนส่งสาธารณะMRT สถานีสวนลุมพินี

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ(%)
จำนวนครั้งที่มาใช้บริการขนส่ง	114	57
สาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี	53	26.5
น้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์	20	10
1 - 4 ครั้งต่อสัปดาห์	3	1.5
5 - 8 ครั้งต่อสัปดาห์	10	5
9 - 12 ครั้งต่อสัปดาห์		
มากกว่า 12 ครั้งต่อสัปดาห์		
รวม	**200**	**100**
ช่วงเวลาที่ใช้บริการขนส่งสาธารณะ	33	16.5
MRT สถานีสวนลุมพินี	50	25
05.00 - 09.00 น.	45	22.5
09.01 - 12.00 น.	54	27
12.01 - 15.00 น.	16	8
15.01 - 18.00 น.	2	1
18.01 - 21.00 น.		
21.01 - 24.00 น		
รวม	200	100
วัตถุประสงค์ในการใช้บริการขนส่ง	34	17.3
สาธารณะMRT สถานีสวนลุมพินี	27	13.8

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ(%)
ไปทำงาน	45	23
ไปสถาบันการศึกษา	69	35.2
ไปซื้อของตามแหล่งการค้าต่างๆ	13	6.6
ไปเที่ยว	2	1
ไปออกกำลังกาย	10	3.1
กลับบ้าน		
อื่นๆ		
รวม	200	100
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการเดินทางขนส่ง	22	11
สาธารณะMRT สถานีสวนลุมพินี	47	23.5
น้อยกว่า 15 บาท	72	36
16 - 30 บาท	42	21
31 - 45 บาท	11	5.5
46 - 60 บาท	6	3
61 - 75 บาท		
มากกว่า 75 บาท		
รวม	200	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่าผู้มาใช้บริกาขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินีใช้บริการน้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 57 รองลงมา 1-4 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 26.5 5-6 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 10 มากกว่า 12 ครั้งต่อสัปดาห์คิดเป็นร้อยละ 5 9-12ครั้งต่อสัปดาห์คิดเป็นร้อยละ 1.5 ตามลำดับ ช่วงเวลาที่ใช้บริการ 15.01-18.00 น. มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 27 รองลงมา 09.01-12.00 น. คิดเป็นร้อยละ 25 12.01-15.00 น. คิดเป็นร้อยละ 22.5 05.00-09.00 น. คิดเป็นร้อยละ 16.5 18.01-21.00 น. คิดเป็นร้อยละ 8 21.01-24.00 น. คิดเป็นร้อยละ 1 ตามลำดับวัตถุประสงค์ในการใช้บริการขนส่งสาธารณะไปเที่ยวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.2 รองลงมาไปซื้อของตามแหล่งการค้าต่างๆคิดเป็นร้อยละ 23 ไปทำงานคิดเป็นร้อยละ 17.3 ไปสถาบันการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 13.8 ไปออกกำลังกายคิดเป็นร้อยละ 6.6 อื่นๆคิดเป็นร้อยละ 3.1 กลับบ้านคิดเป็นร้อยละ 1 ตามลำดับ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการเดินทางที่บุคคลที่ใช้บริการมากที่สุด 31-45 บาท คิดเป็นร้อยละ 36 รองลงมา 16-30 บาทคิดเป็นร้อยละ 23.5 46-60 บาทคิดเป็นร้อยละ 21 น้อยกว่า 15 บาทคิดเป็นร้อยละ 11 61-75 บาทคิดเป็นร้อยละ5.5 มากกว่า75 บาทคิดเป็นร้อยละ 3 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจในการใช้บริการขนส่งสาธารณะMRT สถานีสวนลุมพินี ได้แก่ ด้านบริการขนส่ง ด้านบุคลากรขนส่ง ด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจด้านบริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี

ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจ		**(S.D.)**	ระดับความพึงพอใจ
ด้านบริการขนส่ง			
- ความสะดวกในการเดินทาง	3.97	0.807689	มาก
- ความรวดเร็วในการเดินทาง	3.94	0.720413	มาก
- ขบวนรถให้บริการได้รวดเร็ว	3.94	0.713404	มาก
- ความปลอดภัยในการเดินทาง	3.885	0.796837	มาก
- ความปลอดภัยต่อทรัพย์สิน	3.81	0.798176	มาก
รวมเฉลี่ย	3.909	0.767304	มาก

จากตารางที่ 4.3 สามารถอธิบายได้ว่า ผู้ใช้บริการชาวไทยมีความพึงพอใจด้านบริการขนส่งรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.909

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ใช้บริการชาวไทยมีความพึงพอใจด้านบริการขนส่งสาธารณะMRT สถานีสวนลุมพินี หัวข้อมีสะดวกในการเดินทางมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.97 รองลงมาคือหัวข้อความพึงพอใจด้านความรวดเร็วในการเดินทางโดยมีค่าเฉลี่ย 3.94 ด้านขบวนรถให้บริการได้รวดเร็ว โดยมีค่าเฉลี่ย 3.94 หัวข้อความปลอดภัยในการเดินทาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.885 และหัวข้อความปลอดภัยต่อทรัพย์สิน โดยมีค่าเฉลี่ย 3.81 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจด้านบุคคลากรขนส่งสาธารณะMRT สถานีสวนลุมพินี

ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจ		**(S.D.)**	ระดับความพึงพอใจ
ด้านบริการบุคลากรขนส่ง			
- พนักงานสุภาพ และมีอัธยาศัยดี	3.935	0.680507	มาก
- ความเพียงพอของพนักงานที่	3.875	0.743058	มาก
ประจำการในสถานี	3.885	0.724153	มาก
- การเอาใจใส่ลูกค้า			
รวมเฉลี่ย	**3.898333**	**0.715906**	**มาก**

จากตารางที่ 4.4 สามารถอธิบายได้ว่า ผู้ใช้บริการชาวไทยมีความพึงพอใจด้านบุคลากรขนส่งรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.898333

เมื่อพิจารณาเป็นรายหัวข้อพบว่า ผู้ใช้บริการชาวไทยมีความพึงพอใจด้านบุคลากรขนส่งสาธารณะMRT สถานีสวนลุมพินี หัวข้อมีพนักงานสุภาพ และมีอัธยาศัยดีมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.935 รองลงมาคือหัวข้อความพึงพอใจในการเอาใจใส่ลูกค้าโดยมีค่าเฉลี่ย 3.885 ด้านความเพียงพอของพนักงานที่ประจำการในสถานี โดยมีความเฉลี่ย 3.875 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพ ในการขนส่งสาธารณะMRT สถานีสวนลุมพินี

ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจ		**(S.D.)**	ระดับความพึงพอใจ
ด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อมกายภาพ			
- ความง่ายในการใช้งานของเครื่องออกตั๋ว	3.925	0.715496	มาก
- ความสะอาดภายในสถานี	3.955	0.752199	มาก
- ความเหมาะสมของอุณหภูมิภายในตู้โดยสาร	3.875	0.722485	มาก
- สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในสถานี	3.82	0.819118	มาก
- ความชัดเจนของป้ายบอกทางหรือ สัญลักษณ์ต่างๆ	3.945	0.731196	มาก
รวมเฉลี่ย	**3.904**	**0.748099**	**มาก**

จากตารางที่ 4.5 สามารถอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจด้านด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อมกายภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.904

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ใช้บริการชาวไทยมีความพึงพอใจด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของขนส่งสาธารณะMRTสถานีสวนลุมพินี หัวข้อ ความสะอาดภายในสถานี โดยมีค่าเฉลี่ย 3.955 รองลงคือด้านความชัดเจนของป้ายบอกทางหรือ สัญลักษณ์ต่างๆ โดยมีค่าเฉลี่ย 3.945 หัวข้อความง่ายในการใช้เครื่องออกตั๋ว โดยมีค่าเฉลี่ย 3.925 หัวข้อความเหมาะสมของอุณหภูมิในตู้โดยสาร โดยมีค่าเฉลี่ย 3.875 และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในสถานี โดยมีค่าเฉลี่ย 3.82 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจโดยรวมของผู้มาใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี

ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจ		**(S.D.)**	ระดับความพึงพอใจ
ความพึงพอใจโดยรวม	3.903778	0.74377	มาก

จากตารางที่ 4.6 สามารถอธิบายได้ว่า ความพึงพอใจโดยรวมของผู้มาใช้บริการขนท่องสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.903778

ข้อเสนอแนะต่อเพิ่มเติม การเลือกใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี ได้ให้เสนอแนะภาพรวมคืออยากให้มีการเก็บเงินแบบราคามาตราฐานโดยไม่ราคาสูงจนเกินไปและอยากให้ช่วยกันรักษาธรรมชาติบริเวณรอบๆเพราะอุตสาหกรรมจะทำลายสิ่งแวดล้อมโดยรอบของสวนลุมพินี

5. สรุปและอภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าพฤติกรรมของผู้ใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี มีความถี่ใช้บริการน้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์และช่วงเวลาในการใช้บริการเป็นช่วงเวลา 12.00-15.00 น. ซึ่งวัตถุในการใช้บริการคือการเดินทางเพื่อไปซื้อของตามแหล่งการค้าต่างๆ และค่าใช้จ่าย ในการเดินทางจำนวน 16-30 บาทต่อครั้ง

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี พบว่าผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจในด้านความสะดวกในการเดินทางมากที่สุด และรองลงมาคือด้านความ

รวดเร็วในการเดินทาง ในด้านการบริการบุคลากรขนส่ง พบว่าผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจการบริการของพนักงานที่มีความสุภาพและมีความอัธยาศัยดีมากที่สุด รองลงมาคือการเอาใจใส่ลูกค้า และในด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อมกายภาพ พบว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจด้านความสะอาดภายในสถานีสวนลุมพินี รองลงมาคือด้านความชัดเจนของป้ายบอกทางหรือสัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ประเมินความพึงพอใจโดยรวมของผู้ที่ใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี อยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย 3.903778 และผู้ตอบแบบสอบถามมีการเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางควรอยู่ในระดับมาตรฐานและราคาไม่สูงจนเกินไป ในส่วนของสิ่งแวดล้อมอยากให้ผู้ใช้บริการอื่นๆการช่วยกันรักษาธรรมชาติบริเวณใกล้เคียงหรือรอบๆสถานีเนื่องจากอุตสาหกรรมในปัจจุบันทำลายสิ่งแวดล้อม

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดสรรรอบการให้บริการของรถไฟฟ้าMRT ให้มีความถี่มากขึ้นเนื่องจากผู้ใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี มีจำนวนมากส่งผลให้เกิดความแออัดในขบวนรถไฟฟ้าและความไม่เพียงพอของรถไฟฟ้าต่อจำนวนผู้โดยสาร

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรปรับปรุงเครื่องจำหน่ายตั๋วที่เกิดการเสื่อมสภาพ และเพิ่มจำนวนเครื่องจำหน่ายตั๋ว ให้มีจำนวนเพียงพอต่อผู้ใช้บริการขนส่งสาธารณะ MRT สถานีสวนลุมพินี เพื่อลดการเกิดปัญหาผู้ใช้บริการแออัดภายในพื้นที่

7. อ้างอิง

โครงการสำรวจภาพลักษณ์องค์กรของ รฟม. และความพึงพอใจ ของผู้ใช้บริการรถไฟฟ้ามหานคร ประจำปีงบประมาณ 2563

พชร จิตต์แจ้ง. (2553). การศึกษาการตัดสินใจใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. สัมมนาปัญหาทางธุรกิจ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการธุรกิจทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญของผู้บริโภค ในกรุงเทพมหานคร

Marketing factors influencing Consumer behavior of coin operated car wash in Bangkok

เกตุสุดา อัศวกิจพานิช
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต โครงการปริญญาโท สำหรับผู้บริหาร
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
E-mail: ketsuda.a@ku.th
รองศาสตราจารย์ชื่นจิตต์ แจ้งเจนกิจ
อาจารย์ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
E-mail: fbucjc@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการล้างรถด้วยร้านล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญในกรุงเทพมหานคร 2.เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาดในการใช้บริการล้างรถด้วยร้านล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญในกรุงเทพมหานคร 3.ศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการล้างรถด้วยร้านล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล วิธีการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการสำรวจ ทำการเก็บข้อมูลแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามรวม 385 ชุด มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ใช้ การทดสอบ t การทดสอบ F (One way ANOVA) และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ มีระดับความเชื่อมั่น 95% หรือมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย พบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญ ในภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญปัจจัยการตลาดด้านกระบวนการให้บริการ สูงสุด ระดับความคิดเห็นพฤติกรรมของผู้บริโภค พบว่า ระดับความคิดเห็นพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความคิดเห็นพฤติกรรมด้านเหตุผลในการใช้บริการสูงสุด ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้บริโภคที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีพฤติกรรมการใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ปัจจัยทางการตลาด, พฤติกรรมผู้บริโภค, ล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญ

ABSTRACT

This research aims to 1. Study consumer behavior in using coin-operated car wash services in Bangkok 2. Study marketing factors in using coin-operated car wash services in Bangkok 3. Study consumer behavior in using coin-operated car wash services in Bangkok classified by personal factors. The research method is a quantitative study using a survey method. The data were collected by questionnaires from a sample group using a total of 385 questionnaires. The data were analyzed using descriptive statistics with frequency, percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics using the t-test, F-test (One-way ANOVA), and multiple linear regression analysis with a 95% confidence level or statistical significance at 0.05.

The research results found that the level of importance of marketing factors affecting the choice of coin-operated car wash services was at a very important level overall. When considering each aspect, it was found that the sample group gave the highest importance to the marketing factor of service process. The level of consumer behavioral opinions found that the level of consumer behavioral opinions in using coin-operated car wash services was at a high level overall. When considering each aspect, it was found that the sample group gave the highest level of behavioral opinions in terms of reasons for using the service. The results of the hypothesis testing found that consumers with different personal factors of average monthly income had different behaviors in using coin-operated car wash services, with a significance level of 0.05.

KEYWORDS: Marketing factors, Consumer behavior, Coin operated car wash

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ปัจจุบันประชากรในกรุงเทพมหานครมีการใช้รถยนต์จำนวนมากเนื่องจากการดำรงชีวิตในสังคมเมืองมีความจำเป็นต้องใช้รถยนต์ในการประกอบธุรกิจ การท่องเที่ยว หรือดำเนินกิจวัตร ประจำวันต่างๆ ของผู้คนในสังคม เพื่อความสะดวกและประหยัดเวลาในการเดินทาง ไปยังสถานที่ ต่างๆ อีกทั้งยังแสดงถึงบุคลิกภาพ รสนิยม และฐานะทางสังคมของผู้ใช้อีกด้วย นอกจากนี้ นโยบายของรัฐบาลที่ผ่านมามีการส่งเสริมให้ประชาชนซื้อรถยนต์ รวมถึงปัจจัยปัจจัยสนับสนุนด้านพฤติกรรมความต้องการเปลี่ยนรถใหม่ จากกลุ่มผู้ซื้อรถในโครงการรถคันแรก โครงการรถยนต์คันแรกในช่วงปี 2554 -2555 มีผู้เข้าร่วมโครงการกว่า 1.1 ล้านคัน ซึ่งตามหลักเกณฑ์ต้องถือครองรถยนต์มากกว่า 5 ปี จึงสามารถขายออกได้ทั้งนี้ จะเห็นว่าผู้เข้าร่วมโครงการที่ถือครองรถยนต์ 6-7 ปี ได้ทยอยขายรถยนต์แล้วเปลี่ยนรถใหม่บางส่วน ทำให้ยอดขาย 6-7 ปีต่อมา สามารถแตะระดับปีละ 1 ล้านคัน ในช่วงปี 2561–2562 (ภาสวิชญ์ ตู้ทับทิม, 2564)

จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนรถยนต์ดังกล่าว ส่งผลให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับยานยนต์เติบโตตามไปด้วย และธุรกิจคาร์แคร์ ก็เป็นหนึ่งในหลายธุรกิจที่มีแนวโน้มจะเติบโต บวกกับพฤติกรรมการดูแลรักษารถยนต์ของคนไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เคยทำความสะอาดดูแลรักษารถยนต์ด้วยตนเอง หันมาใช้บริการธุรกิจให้บริการดูแลรักษารถยนต์ที่มีมาตรฐานมากขึ้น สาเหตุที่สำคัญคือ ไลฟ์สไตล์คนรุ่นใหม่ไม่มีเวลาล้างรถเอง ประหยัดเวลา และแรงงานของตน ความสะดวกสบาย ต้องการการดูแลทะนุถนอมเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นการยากกว่าจะได้มาแต่ละคัน และบางกลุ่มเห็นว่า การดูแลทำความสะอาดด้วยตนเอง อาจไม่ทั่วถึง ดังนั้นการใช้บริการธุรกิจดังกล่าวจึงตอบสนองความต้องการในจุดนี้ได้ ธุรกิจล้างรถยนต์เป็นหนึ่งในธุรกิจที่เติบโตขึ้น เนื่องจากวิถี

ชีวิตของผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีการดำเนินชีวิตที่เร่งรีบมากขึ้น จนทำให้ไม่มีเวลาในการดูแลรักษาทำความสะอาดรถ ประกอบกับการเติบโตของสังคมเมือง ทำให้ขนาดของที่พักอาศัยมีพื้นที่เล็กลง ส่งผลให้สถานที่และความสะดวกในการดูแลรักษาทำความสะอาดรถนั้นลดน้อยลงไป (จิราภา ป้อมเงิน,2559)

ปัจจุบัน ธุรกิจคาร์แคร์ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นศูนย์บริการดูแลรักษาทำความสะอาดรถ โดยเฉพาะศูนย์บริการในสถานีบริการน้ำมัน ศูนย์บริการที่ใช้เครื่องล้างอัตโนมัติ และร้านที่มีบริการตามอาคารที่จอดรถต่างๆ รวมถึงที่จอดรถใน ห้างสรรพสินค้า ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นเปิดให้บริการตามแหล่งที่มีอาคารสำนักงานหรืออาคารที่พักอาศัย ที่มีจำนวนประชากรอยู่หนาแน่น หรือมีคนสัญจรจำนวนมาก ทั้งนี้ เนื่องจากวิถีชีวิตที่เร่งรีบของคนเมือง ไม่มีเวลาล้างรถยนต์ด้วยตนเอง ประกอบพื้นที่พักอาศัยก็ไม่เอื้อต่อการล้างรถ อาทิ ผู้ที่อยู่ตามคอนโดมิเนียม อพาร์ทเมนท์ ดังนั้น ธุรกิจคาร์แคร์ จึงก้าวเข้ามามีบทบาทในยุคปัจจุบันอย่างรวดเร็ว จากข้อมูลศูนย์วิจัยกสิกรไทย ธุรกิจคาร์แคร์มีการเติบโตสูงขึ้น โดยมีมูลค่าตลาดประมาณ 1 หมื่นล้านบาทในปี 2566 เติบโตร้อยละ 30 จากปี 2565 และคาดว่าจะมีแนวโน้มเติบโตสูงขึ้น โดยหากมองในด้านรูปแบบธุรกิจคาร์แคร์ในประเทศไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มพรีเมี่ยม กลุ่มแบรนด์ และกลุ่มขนาดเล็ก โดยกลุ่มคาร์แคร์ขนาดเล็กจะเป็นคาร์แคร์แบบที่พบเห็นได้ทั่วไปคล้ายอุตสาหกรรมในครัวเรือน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดประมาณร้อยละ 50 รองลงมาจะเป็นกลุ่มแบรนด์มีสัดส่วนร้อยละ 40 และกลุ่มพรีเมี่ยมอยู่ที่ร้อยละ 10 (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2566)

รูปแบบธุรกิจคาร์แคร์ในกลุ่มขนาดเล็กมีจำนวนมากที่สุดโดยมีส่วนแบ่งการตลาดอยู่ที่ร้อยละ 50 โดยรูปแบบธุรกิจคาร์แคร์ในกลุ่มขนาดเล็กจะนิยมลดจำนวนพนักงานให้มากที่สุด โดยนำเครื่องจักรอัตโนมัติเข้ามาใช้แทนตั้งแต่กระบวนการรับรถจนไปถึงส่งมอบ รถ ทั้งนี้ ก็เพื่อลดต้นทุนเกี่ยวกับการจ้างแรงงาน รูปแบบธุรกิจคาร์แคร์ในกลุ่มขนาดเล็กส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะแฟรนไชส์ เช่น แฟรนไชส์ร้านล้างรถหยอดเหรียญ แบรนด์ CATCARWASH ที่มีสาขามากว่า 40 สาขาทั้งในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เป็นต้น จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยการตลาดและพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีต่อการใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญและสามารถนำผลการศึกษาที่ได้มากำหนดกลยุทธ์การตลาด ให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการล้างรถด้วยร้านล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญในกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาดในการใช้บริการล้างรถด้วยร้านล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญในกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการล้างรถด้วยร้านล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดที่เกี่ยวกับธุรกิจบริการ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ(2560) กล่าวว่าบริการ เป็นกิจกรรม ผลประโยชน์ หรือความพึงพอใจที่สามารถตอบสนองความต้องการให้แก่ลูกค้าได้ การบริการ หมายถึง การแสดงออกหรือสมรรถนะที่หน่วยงาน

หนึ่งๆ สามารถเสนอให้กับอีกหน่วยงานหนึ่งอันเป็นสิ่งซึ่งไม่มีรูปลักษณ์อย่างเป็นแก่นสาร หรือสามารถสัมผัสได้ และไม่มีผลลัพธ์ในสภาพความเป็นเจ้าของในใด ๆ โดยที่การผลิตของมันอาจจะหรืออาจจะไม่ผูกมัดกับลักษณะทางกายภาพของผลิตภัณฑ์ก็ได้

ลักษณะและคุณสมบัติของบริการ

1. ไม่สามารถจับต้องได้ (Intangible) เป็นลักษณะที่สำคัญไม่สามารถมองเห็น รับรู้ ได้ยิน ได้กลิ่น ก่อนที่จะทำการซื้อ ดังนั้นผู้ซื้อต้องพยายามวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับคุณภาพและประโยชน์จากการบริการที่เขาได้รับ เพื่อลดความเสี่ยงและสร้างความเชื่อมั่นในการซื้อ ในแง่ของสถานที่ ตัวบุคคล เครื่องมือ วัสดุที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร สัญลักษณ์ และราคา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้ขายบริการจะต้องจัดหาเพื่อเป็นหลักประกันให้กับผู้ซื้อสามารถตัดสินใจซื้อได้เร็วขึ้น

2. ไม่สามารถแบ่งแยกได้ (Inseparability) เป็นลักษณะที่สำคัญของการบริการซึ่งมีการผลิตและบริโภคในเวลาเดียวกัน และไม่สามารถแบ่งแยกบริการจากผู้ให้บริการได้ ไม่ว่าผู้ให้บริการจะเป็นบุคคลหรือเครื่องจักร

3. ไม่แน่นอน (Variable หรือ Service variable) เป็นลักษณะที่สำคัญของบริการ ซึ่งคุณภาพจะผันแปรโดยขึ้นอยู่กับผู้ให้บริการ และขึ้นกับว่าเป็นการให้บริการเมื่อไหร่ตัวอย่าง หมอผ่าตัดหัวใจ คุณภาพในการผ่าตัดขึ้นอยู่กับสภาพจิตใจและความพร้อมในการผ่าตัดแต่ละรอบ ผู้ซื้อบริการจะต้องรู้ถึงความไม่แน่นอนในบริการ และสอบถามผู้อื่นก่อนที่จะเลือกรับบริการ

3.2 ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจบริการ

Kotler (2012) กล่าวว่าการบริการถือเป็นองค์ประกอบที่เป็นส่วนหนึ่งของส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ที่แตกต่างออกไป เพราะการบริการเป็นอะไรที่มีความหลากหลายมาก ซึ่งการจัดการทางด้านการตลาดของการบริการนี้จะต้องผสมผสานกัน จนไม่อาจจะแบ่งแยกออกจากกันได้อย่างชัดเจน ขึ้นอยู่กับแต่ละบริการด้วย โดยที่ส่วนประสมทางการตลาดเป็นตัวแปรที่สามารถควบคุม และสนองความต้องการของลูกค้าให้พึงพอใจได้ ประกอบด้วย 4P's ที่ต้องสอดคล้องประสานกันอย่างดีจึงจะได้ประสิทธิผล มีดังนี้

1. Product (ผลิตภัณฑ์) เป็นสิ่งแรกที่นักการตลาดจะต้องทราบเกี่ยวกับความต้องการของลูกค้า และเสนอขายผลิตภัณฑ์ที่มีอรรถประโยชน์ (Utility) และคุณค่า (Value) เพื่อสนองความต้องการของลูกค้าให้ได้รับความพึงพอใจจากผลิตภัณฑ์นั้น ๆ 2. Price (ราคา) คือคุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปของตัวเงิน ลูกค้าจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ของการบริการที่ได้รับกับราคา (Price) ของบริการนั้น ถ้าการบริการนั้นมีคุณค่าสูงกว่าราคา ลูกค้าจะตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการ ดังนั้น การกำหนดราคาควรมีความเหมาะสมกับระดับการให้บริการที่ชัดเจน 3. Place หรือ Distribution (สถานที่) คือสถานที่ที่สามารถจำหน่ายสินค้าได้ อาจรวมถึงช่องทางการจัดจำหน่าย รวมถึงลักษณะทางกายภาพของสถานที่ที่สร้างจิตนาการให้กับลูกค้า พร้อมทั้งตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้ได้รับความพึงพอใจ 4. Promotion (การส่งเสริมการตลาด) เป็นเครื่องมือตัวสุดท้ายของส่วนประสมทางการตลาดที่เป็นตัวกระตุ้นความสนใจของลูกค้าและเป็นตัวดึงดูดในการตัดสินใจซื้อ

ยุพาวรรณ วรรณวาณิชย์ (2549) ได้เสนอเพิ่มเติมจาก Kotler and Keller อีก 3P's เป็น 7P's ที่เหมาะสำหรับธุรกิจการบริการ นั่นคือ 5. บุคลากร (People) หรือ พนักงาน (Employees) อาศัยการคัดเลือก (Selection) การฝึกอบรม (Training) การจูงใจ (Motivation) เพื่อให้สามารถสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับบริษัท ส่งมอบความสะดวกสบาย ความทันสมัย ความพึงพอใจ ให้กับลูกค้า 6. กระบวนการ (Process) หมายถึง กระบวนการผลิตและ

การส่งมอบบริการระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ซึ่งก็คือลูกค้า เป็นการรวบรวมกระบวนการและกิจกรรมของการบริการ มีการวางแผนและการติดต่อประสานงานที่ดี ถ้ากระบวนการดี การส่งมอบบริการก็จะมีประสิทธิภาพ ถูกต้องตรงเวลา มีคุณภาพสม่ำเสมอ แต่ถ้ากระบวนการนั้นไม่ดีพอ ก็จะทำให้ลูกค้าไม่พอใจ จนทำให้เลิกใช้บริการไป 7. ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) คือ เกิดความประทับใจจากสิ่งที่เห็น จากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในและภายนอกอาคาร จุดนี้มีส่วนในการช่วยทำให้ลูกค้ารู้สึกว่าบริการนั้นมีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพ ได้แก่ อาคารสำนักงานสถานที่ที่ให้บริการ เครื่องมือที่ใช้ การแต่งกายของพนักงานที่เหมาะสม การฝึกอบรม และการจูงใจของพนักงาน รวมถึงการพิจารณาการสื่อสารทางการตลาดด้วย (Booms and Bitner, 1981: 47-51)

3.3 ความหมายและการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค

พฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer behavior) หมายถึง พฤติกรรมซึ่งผู้บริโภคทำการค้นหา การซื้อ การใช้ การประเมินผล การใช้สอยผลิตภัณฑ์ และการบริการ ซึ่งคาดว่าจะสนองความต้องการของเขา หรือหมายถึง การศึกษาพฤติกรรม การตัดสินใจและการกระทำของผู้บริโภคที่เกี่ยวกับการซื้อการใช้สินค้านักการตลาดจำเป็นต้อง ศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคด้วยเหตุผลหลายประการกล่าวคือ (1) พฤติกรรมของผู้บริโภคมีผลต่อกลยุทธการตลาดของธุรกิจ และมีผลทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ ถ้ากลยุทธ์ทางการตลาดที่สามารถตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคได้ (2) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดทางการตลาด (Marketing concept) ที่ว่าการทำให้ลูกค้าพึงพอใจ ด้วยเหตุนี้จึงต้องศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภค เพื่อจัดสิ่งกระตุ้นหรือกลยุทธ์การตลาดเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคได้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2550 อ้างถึง Sciffman and Kanuk,2007)

3.4 ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

จิราภา ป้อมเงิน (2559) ปัจจัยการตลาดและพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการล้างรถด้วยเครื่องล้างรถอัตโนมัติ ในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการล้างรถด้วยเครื่องล้างรถอัตโนมัติ อยู่ในระดับความสำคัญมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับปัจจัยทางการตลาด ด้านราคาสูงสุด รองลงมาคือด้านผลิตผลหรือผลิตภาพของบริการ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านบุคลากร ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านสถานที่ และ ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ตามลำดับ

นิสา อาสกุล (2561) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการคาร์แคร์ครบวงจรของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการคาร์แคร์ครบวงจรของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ด้านส่งเสริมทางการตลาด ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านบุคลากร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

วรุฒ จารุโยธิน (2563) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด7P's และความพึงพอใจในคุณภาพบริการที่มีอิทธิพลต่อความภักดีในการใช้บริการร้านล้างรถของผู้ใช้บริการในเขต ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีช่วงอายุ 31-40 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี สถานภาพโสด โดยส่วนมากมีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 30,001 – 40,000 บาท ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด7P's มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในคุณภาพบริการของผู้ใช้บริการร้านล้างรถในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ และด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสมมติฐานข้อที่ 2 ความพึงพอใจ

ในคุณภาพบริการมีอิทธิพลต่อความภักดีในการใช้บริการร้านล้างรถของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ด้านความมั่นใจในการให้บริการและด้านการดูแลเอาใจใส่

3.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

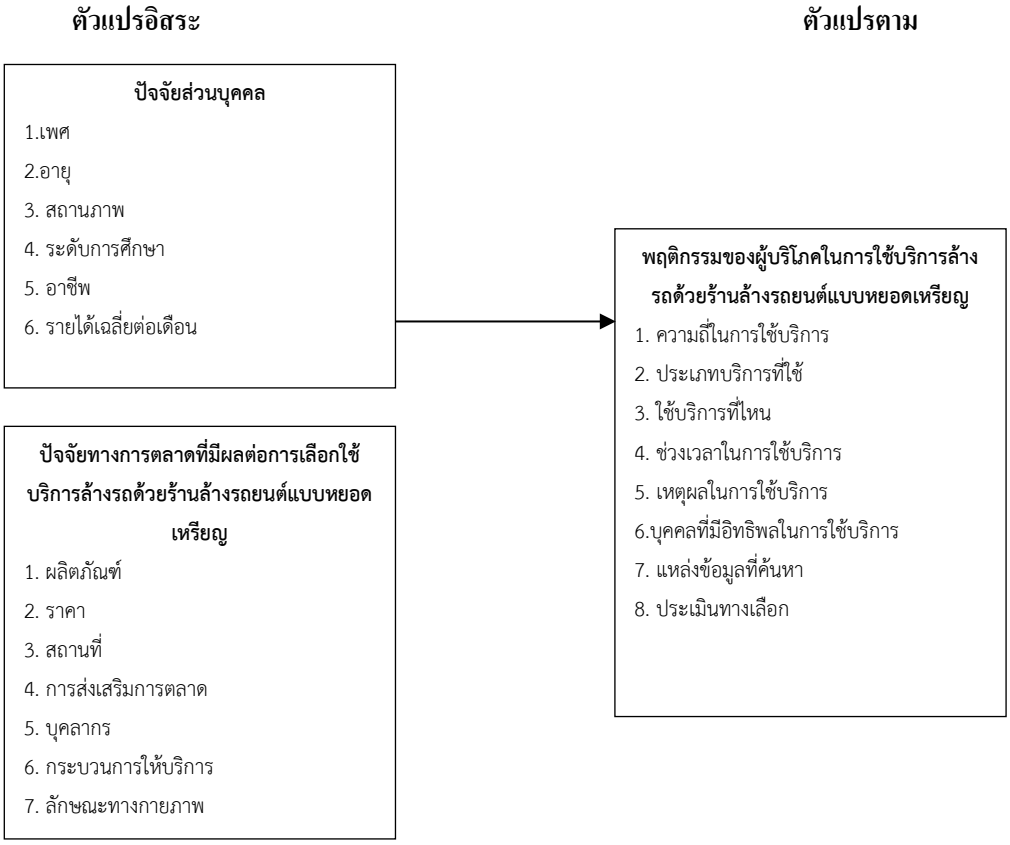

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.5 สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริโภคที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีพฤติกรรมการใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญแตกต่างกัน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและขนาดตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่เคยใช้บริการล้างรถด้วยร้านล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญ ในกรุงเทพมหานคร ในช่วงเวลา 1 ปีที่ผ่านมา ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง จึงคำนวณหาขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตรไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ95 จากการคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 385 ตัวอย่าง จึงได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้

4.2 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

วิธีการสุ่มตัวอย่างจะใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน โดยการ สุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างด้วยเทคนิควิธีอาศัยความสะดวก

(Convenience sampling) เก็บตัวอย่างจากผู้บริโภคที่เคยใช้บริการล้างรถด้วยร้านล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญ ในกรุงเทพมหานคร ในช่วงเวลา 1 ปีที่ผ่านมา โดยเก็บข้อมูลทางออนไลน์ผ่านช่องทาง Line, E-mail

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยการศึกษาจากเอกสาร ทฤษฎี และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษา โดยได้นำแบบสอบถามไปทำการทดสอบ (Tryout) ก่อนเพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของคำถาม กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และใช้เกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha coefficient) ที่ระดับ 0.70 (Nunnally and Bernstein, 1994) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha coefficient) ความเชื่อมั่นแบบสอบถาม โดยคำถามปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญ ได้ค่าค่าสัมประสิทธ์แอลฟา 0.958 และคำถามพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญ ได้ค่าค่าสัมประสิทธ์แอลฟา 0.960 ซึ่งลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิด (Close-end Questionnaire) โดยผู้ตอบแบบสอบถามตอบด้วยตนเอง คำถามแบบอันตรภาคชั้น (Scaling) 5-point Likert Scale แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการล้างรถด้วยร้านล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญ จำนวน 23 ข้อ พัฒนาจาก Kotler (2012)

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการล้างรถด้วยร้านล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญ มีจำนวนคำถาม 24 ข้อ พัฒนาจาก ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2560)

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นสถิติที่ใช้ในการบรรยายลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างตัวแปรไม่เกิน 2 กลุ่ม ด้วยค่า t การทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยระหว่างตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม ด้วยค่า F (One-way ANOVA) การทดสอบผลต่างอย่างมีนัยสำคัญน้อยที่สุดด้วยค่า LSD (Least Significant Difference) และสถิติความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) ใช้ทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรมากกว่า 2 ตัวแปร ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานของงานวิจัย

5. ผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน ส่วนใหญ่เป็นเป็นเพศชาย (82.34 %) มีอายุ 31-40 ปี (49.09 %) มีสถานภาพโสด (55.06 %) มีระดับการศึกษาปริญญาตรี (76.88 %) มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 320 คน (83.12 %) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 25,000 บาท (53.77 %)

ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญ พบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญ ในภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญปัจจัยการตลาดด้านกระบวนการให้บริการ สูงสุด ด้วยค่าเฉลี่ย 3.84 รองลงมาคือด้าน

ผลิตภัณฑ์ ด้านสถานที่ ด้านราคา ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญ พบว่า ระดับความคิดเห็นพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความคิดเห็นพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญด้านเหตุผลในการใช้บริการสูงสุด รองลงมาคือด้านประเภทของการใช้บริการ ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลในการใช้บริการ ด้านการประเมินทางเลือกในการเข้าใช้บริการ สถานที่ที่ใช้บริการ ด้านความถี่ในการใช้บริการ ด้านช่วงเวลาในการใช้บริการ และด้านแหล่งข้อมูลที่ค้นหา ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 1 ความแตกต่างค่าเฉลี่ยพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและการทดสอบสมมติฐานที่ 1

พฤติกรรมการใช้บริการ	เพศ	อายุ	สถานภาพการสมรส	ระดับการศึกษา	อาชีพ	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ค่าเฉลี่ยด้านรายได้ในกลุ่มที่สูงสุด
1. ความถี่ในการใช้บริการ	0.977	0.386	0.319	0.308	0.319	0.020*	3.69
2. ประเภทของการใช้บริการ	0.881	0.145	0.724	0.806	0.790	0.022*	3.77
3. สถานที่ที่ใช้บริการ	0.211	0.501	0.866	0.796	0.779	0.001*	3.71
4. ช่วงเวลาในการใช้บริการ	0.478	0.002*	0.946	0.910	0.284	0.001*	3.70
5. เหตุผลในการใช้บริการ	0.934	0.273	0.996	0.590	0.127	0.121	3.79
6.บุคคลที่มีอิทธิพลในการใช้บริการ	0.878	0.197	0.641	0.867	0.451	0.023*	3.74
7.แหล่งข้อมูลที่ค้นหา	0.489	0.009*	0.844	0.667	0.715	0.025*	3.62
8.การประเมินทางเลือกในการเข้าใช้บริการ	0.160	0.379	0.780	0.965	0.650	0.232	3.69
ภาพรวม	**0.535**	**0.084**	**0.867**	**0.879**	**0.511**	**0.009***	**3.71**

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ผู้บริโภคที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีพฤติกรรมการใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญแตกต่างกัน พบว่า ผู้บริโภคที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีพฤติกรรมการใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยผู้บริโภคที่มีรายได้ 15,001 – 25,000 บาท จะมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าในกลุ่มอื่นๆ

6. อภิปรายผล

จากผลการศึกษา ระดับความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญ ในภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญปัจจัยการตลาดด้านกระบวนการให้บริการ สูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิสา อาสกุล (2561) ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความสำคัญกับปัจจัยทางการตลาดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จากผลการศึกษา ผู้บริโภคที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีพฤติกรรมการใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แตกต่างจากงานวิจัยของจิราภา ป้อมเงิน (2559) ศึกษาปัจจัยการตลาดและพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการล้างรถด้วยเครื่องล้างรถอัตโนมัติ ผลการศึกษา พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ด้านอายุ ด้านสถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการล้างรถด้วยเครื่องล้างรถอัตโนมัติ

จากผลการศึกษา ปัจจัยทางการตลาดด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านราคา และด้านกระบวนการให้บริการ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญของผู้บริโภค อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 แตกต่างจากงานวิจัยของ วรุฒ จารุโชธิน (2563) ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในคุณภาพบริการของผู้ใช้บริการร้านล้างรถในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญ จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ และด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้

1. จากผลการศึกษาปัจจัยทางการตลาดในการใช้บริการล้างรถด้วยร้านล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญในกรุงเทพมหานคร ผู้ศึกษานำเสนอระดับความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญ 3 ลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำมาเสนอแนะดังนี้

ด้านกระบวนการให้บริการ (Process) กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุด ดังนั้นธุรกิจต้องให้ความสำคัญในเรื่อง การจัดลำดับให้บริการตามคิว ก่อน-หลัง ของผู้มาใช้บริการ ความรวดเร็วจากการให้บริการ การส่งมอบบริการที่มีคุณภาพสม่ำเสมอ และทางร้านต้องมีป้ายแนะนำวิธีการใช้บริการ ที่ผู้ใช้บริการสามารถเห็นได้อย่างชัดเจน ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญรองลงมา ดังนั้นธุรกิจต้องให้ความสำคัญในเรื่อง ร้านล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญต้องมีระบบการให้บริการที่มีความทันสมัย มีการให้บริการที่มีมาตรฐาน และการนำวัสดุและอุปกรณ์ที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือมาใช้ในการให้บริการ และด้านสถานที่ (Place) กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในด้านนี้ ดังนั้นธุรกิจต้องให้ความสำคัญในเรื่อง ร้านล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญต้องมีทำเลที่ตั้งใกล้ที่ทำงาน / บ้าน ของผู้ใช้บริการ ต้องมีสถานที่รับรองรถที่มาใช้บริการกว้างขวาง และการการตกแต่งร้านสวยงามทันสมัย

2. จากผลการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการล้างรถด้วยร้านล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีพฤติกรรมการใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญแตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 25,000 บาท จะมีพฤติกรรมการใช้บริการมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ในกลุ่มอื่นๆ ดังนั้นต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มดังกล่าวในเรื่อง สถานที่ร้านล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญ ที่เปิดให้บริการต้องสะดวกและ

เข้าถึงง่าย เครื่องมือ อุปกรณ์ในการล้างรถต้องใช้งานง่าย ทันสมัย ล้างรถได้สะอาด เพราะผู้บริโภคต้องบริการตนเอง ถ้าใช้บริการล้างแล้วสะอาดคุ้มค่าราคา จะทำให้เกิดพฤติกรรมการตัดสินใจมาใช้ในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะมีการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยทางการตลาดร้านล้างรถรถยนต์ประเภทอื่นๆ เช่น เครื่องล้างรถอัตโนมัติ แล้วนำผลการศึกษามาวิเคราะห์เปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคและปัจจัยปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการร้านล้างรถยนต์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาปัจจัยการตลาดให้ตอบสนองตรงความต้องการของลูกค้าให้ตรงจุดมากยิ่งขึ้น

2. เนื่องจากการศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการล้างรถยนต์แบบหยอดเหรียญของผู้บริโภค ในกรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณและทำการเก็บข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถาม ในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรทำการศึกษา ในเชิงคุณภาพ เช่นการอภิปรายกลุ่ม (Focus Group)

8. เอกสารอ้างอิง

จิราภา ป้อมเงิน. (2559). *ปัจจัยการตลาดและพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการล้างรถด้วยเครื่องล้างรถอัตโนมัติ ในกรุงเทพมหานคร* การศึกษาค้นคว้าอิสระ, บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิสา อาสกุล (2561) *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการคาร์แคร์ครบวงจรของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี* การศึกษาค้นคว้าอิสระ, บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ภาสวิชญ์ ตู้ทับทิม. (2564). *แผนธุรกิจคาร์แคร์ Super G Carwash การศึกษาค้นคว้าอิสระ*, บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ยุพาวรรณ วรรณวาณิชย์. (2549). *การตลาดบริการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วรุฒ จารุโยธิน (2563) *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด7P's และความพึงพอใจในคุณภาพบริการที่มีอิทธิพลต่อความภักดีในการใช้บริการร้านล้างรถ* การศึกษาค้นคว้าอิสระ, บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2560. *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. ฉบับปรับปรุง ปี 2560. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร จำกัด.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2566). *แนวโน้มการเติบโตธุรกิจคาร์แคร์ในประเทศไทย.* ออนไลน์ สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2567, จาก https://www.kasikornbank.com/

Booms and Bitner. 1981. *Marketing Strategeics and Mrketing of Services.* Chicago: Americassociation., IL, pp. 47-51.

Kotler, philip. (2012). *Marketing management.* 14th edition, pearson prentice hall.

Schiffman, L. G. and Kanuk, L., L. (2018). *Consumer behavior.* 20th ed. New Jersey: Prentice – Hall.

แนวทางการขับเคลื่อนธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Guidelines for driving business of medium and small-sized enterprises in Lamphun Province according to the philosophy of sufficiency economy

ปิยพัชร์ ศรีวงษ์วิศาล
สาขาวิชาศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
E-mail: Piyapach.sri@gmail.com, 63886107@cmru.ac.th
ภัทรวุฒิ สมยานะ, กมลทิพย์ คำใจ, ชุติวลัญชน์ เสมมหาศักดิ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
E-mail: w.somyana@gmail.com, kamolthip_kam@cmru.ac.th,
chutiwalanch_sem@cmru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัย มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ประกอบการที่มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในระดับเข้าถึงจำนวน 8 ราย และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยผู้เชี่ยวชาญด้าน SME จำนวน 5 หน่วยงาน จากนั้นนำมาอภิปรายผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการขับเคลื่อนธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 1) การยกระดับจากไม่เข้าข่ายเป็นเข้าข่ายความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ประกอบการต้องมีการพัฒนาด้านความรู้ เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับความ เสี่ยงต่าง ๆ รวมถึงแผนรองรับ เพื่อบรรเทาปัญหาหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดแก่ธุรกิจ ส่วนของผู้จัดการ ต้องมีความมีเหตุผล ในการทบทวน การติดตาม และระบบการประเมินผล ต้องทำการศึกษา รวบรวมข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ทางธุรกิจในช่วงเวลาต่าง ๆ และจัดทำเป็นแผนงานให้สามารถนำไปใช้ได้ ส่วนของพนักงาน ควรได้รับโอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน เช่นการเลื่อนขั้นหรือตำแหน่ง และการมีสวัสดิการที่ได้รับเพิ่มเติม นอกเหนือจากสวัสดิการของรัฐ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่พนักงาน 2) การยกระดับจากระดับเข้าข่ายสู่ระดับเข้าใจความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ประกอบการต้องมีการพัฒนาด้านความรู้ ในการเตรียมพร้อมรับมือกับความเสี่ยงต่าง ๆ สร้างภูมิคุ้มกัน และทำการศึกษาบริบทของธุรกิจและรวบรวมข้อมูลในการบริหารจัดการ เพื่อจัดทำรูปแบบ แผนการจัดการความเสี่ยง พร้อมทั้งหาโอกาสใหม่ ๆ ในการเพิ่ม Value ให้แก่ธุรกิจ สามารถพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส ส่วนของผู้จัดการ ต้องมี ความมีเหตุผล ในการบริหารจัดการ การทำงานร่วมกันแบ่งปันความรู้ระหว่างประเภทธุรกิจเดียวกัน เช่น เข้าร่วมกิจกรรมองค์กร สมาคม เครือข่ายทางธุรกิจ ส่วนของพนักงาน ควรได้รับโอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน เช่น การเลื่อนตำแหน่ง เพิ่มเงินเดือน และได้รับสวัสดิการที่นอกเหนือจากสวัสดิการภาครัฐ เช่น การได้รับเงินสนับสนุนค่าคลอดบุตร, เงินค่าช่วยเหลือค่าฌาปนกิจของพนักงาน และญาติสายตรงของพนักงาน 3) การยกระดับ

จากระดับเข้าใจสู่ระดับเข้าถึงความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ประกอบการจะต้องมีความพร้อมด้านคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ในการประกอบกิจการ ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้ประกอบการพึงมีในการดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง องค์กรต้องมีหลักธรรมาภิบาล คำนึงถึงผู้บริโภค และการคืนกำไรสู่สังคม ควรมีระบบการตรวจสอบย้อนหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้จัดการ ต้องมีความพอประมาณ ด้านเครื่องจักร, วัตถุดิบ ส่งเสริมการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ส่วนของพนักงาน ควรมีการกำหนดนโยบายและแนวทางในการบริหารองค์กรอย่างชัดเจน เพื่อความโปร่งใส และใช้เป็นแนวทางการยึดถือปฏิบัติร่วมกัน เช่น มีคู่มือพนักงาน เป็นต้น

คำสำคัญ: วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, ผู้ประกอบการ, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, โควิด-19

ABSTRACT

The purposes of this research were to present guidelines for driving the business of small and medium-sized enterprises in Lamphun Province according to the Philosophy of Sufficiency Economy that to be able to overcome the COVID-19 crisis and the guidelines obtained can be applied to other crises in the future. It is qualitative research and supported with qualitative data from the analysis of focus group from entrepreneurs who have applied the sufficiency economy to an accessible level and in-depth interviews by SME institution experts and appropriateness and then discuss the results using descriptive statistics. The research results found that the business driving guidelines of SME entrepreneurs in Lamphun Province according to the Philosophy of the Sufficiency Economy were: 1) Upgrading from not eligible to be eligible for the sufficiency economy. Entrepreneurs must develop their knowledge to prepare for dealing with various risks, including a contingency plan to alleviate problems or risks that may occur to the business. As for managers, they must be reasonable in reviewing, monitoring, and evaluating systems. They must study, collect data to analyze, and evaluate business situations at different times and create a plan that can be used. As for employees, they should be given opportunities for career advancement, such as promotions or positions, and additional welfare benefits in addition to government welfare to motivate employees. 2) Upgrading from eligible level to understanding level the sufficiency economy. Entrepreneurs must develop their knowledge to prepare for dealing with various risks, build immunity, and study the business context and collect data for management in order to create a risk management model and plan, as well as to find new opportunities to add value to the business and turn crises into opportunities. As for managers, they must be reasonable in management, work together, and share knowledge among the same type of business, such as participating in organizational activities, associations, and business networks. As for employees, they should be given opportunities for career advancement, such as promotions and salary increase. Furthermore, they should receive welfare beyond government welfare, such as receiving maternity allowance, funeral allowance for employees and their immediate relatives. 3) Raising from the level of understanding to the level of accessing the sufficiency economy. Entrepreneurs must be ready in terms of morality and honesty in doing business, which is considered an important issue that entrepreneurs should have in doing business under the Philosophy of the Sufficiency Economy. The organization must have good governance, consider consumers and return profits to society. There should be an effective traceability system. Managers must have moderation

in terms of machinery, raw materials, and promote the use of local raw materials. As for employees, there should be clear policies and guidelines for organizational management for transparency and to be used as a guideline for common practice, such as having an employee handbook, etc.

KEYWORDS: Small and Medium Enterprises, Entrepreneur, Sufficiency Economy Philosophy, Covid-19

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 10 ถึง 13 มีเป้าหมายหลักของการพัฒนา โดยมี 5 เป้าหมายหลัก ได้แก่ 1) การปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม 2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ 3) การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม 4) การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน และ 5) การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลง ภายใต้บริบทโลกใหม่ ที่สำคัญคือการที่ยังคงน้อมนำ "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" มากำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งเป็นหลักนำทางในการขับเคลื่อนแผน ตลอดจนยึดโยงแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติทุกฉบับได้กำหนดแนวทางการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) จนกระทั่งมีการกำหนดพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 ขึ้น ซึ่งเน้นการพัฒนาในลักษณะที่เป็นกระบวนการ เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาแบบแยกส่วนหรือตามรายสาขาเศรษฐกิจและสังคมมาเป็นแบบองค์รวมระบุว่า ผู้ที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยคือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ถือเป็นกลุ่มธุรกิจที่มีความหลากหลาย ในด้านขนาดและด้านระดับการเติบโตของธุรกิจรูปแบบการจัดตั้งกิจการ ตลอดจนระดับความรู้ของเจ้าของธุรกิจ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2558) การเจริญเติบโตที่กลุ่มผู้ประกอบการ SME อันเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากมีบทบาทสำคัญต่อการกระตุ้นให้เศรษฐกิจเจริญเติบโต และความเข้มแข็งของผู้ประกอบการจะช่วยให้ประเทศสามารถแข่งขันในระดับเวทีการค้าโลกได้ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2562) ด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากวิกฤติโควิด -19 ที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจในวงกว้าง ผู้ประกอบการ SME ที่มีทุนสำรองไม่มากได้รับผลกระทบโดยตรง สภาพคล่องลดลงจากความต้องการของลูกค้าที่ลดลง และการชะลอการชำระเงินของคู่ค้าที่ต้องการรักษาสภาพคล่อง ซึ่งเมื่อธุรกิจ SME เผชิญปัญหาเหล่านี้แล้วพบว่าการแก้ปัญหาให้ผ่านพ้นวิกฤติดังกล่าว ส่วนมากได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาเป็นแนวทางในการปรับตัวของธุรกิจได้เป็นอย่างดี ดังการศึกษาของ (พนินท์ นนทโคตร และวีระศักดิ์ สมยานะ, 2565) ที่ได้ศึกษางานวิจัยในภาคเหนือตอนบน

จังหวัดลำพูน เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือตอนตนที่มีจำนวน SME เป็นจำนวนมาก จากการขยายตัวของนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นแห่งเดียวในภาคเหนือ ส่วนใหญ่ประสบปัญหา ได้แก่ ต้นทุนการผลิตสูง และยังมีศักยภาพไม่มากพอที่จะบริหารจัดการ อุปสรรคของการพัฒนา SME ที่สำคัญ คือ 1) การบริหารจัดการส่วนใหญ่ยังเป็นระบบครอบครัว ทำให้ไม่มีการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับการดำเนินงานในรูปแบบธุรกิจ 2) การเข้าถึงข้อมูลยังขาดการพัฒนาในเรื่องช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารตลอดจนข้อมูลสำคัญทางด้านธุรกิจ เช่น นวัตกรรมทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ นโยบายและมาตรการของรัฐ ทำให้ขาดข้อมูลที่เพียงพอสำหรับประกอบการตัดสินใจ และ 3) การเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ เนื่องจากขาดการทำบัญชีอย่างเป็นระบบ ซึ่งหากธุรกิจต้องปิดกิจการย่อมกระทบกับเศรษฐกิจในภาพรวมทั้งในด้านปริมาณการจ้างงาน และมูลค่า

ทางเศรษฐกิจฐานรากโดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นของประเทศ ซึ่งเชื่อว่าหากผู้ประกอบการ SME จังหวัดลำพูน น้อม นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในธุรกิจจะสามารถรอดพ้นจากวิกฤตได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมมี ภูมิคุ้มกันจากสถานการณ์อันเลวร้ายเป็นสำคัญ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะสามารถประยุกต์ใช้เพื่อสร้าง ภูมิคุ้มกันในการบริหารจัดการให้วิสาหกิจชุมชนสามารถประกอบธุรกิจและดำเนินงานได้มากน้อยหรือไม่ อย่างไรจนนำไปสู่ความยั่งยืนขององค์กร (ภัทรวุฒิ สมยานะ และ กมลทิพย์ คำใจ, 2564)

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ยังมุ่งเน้นศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้สามารถผ่านพ้นวิกฤตโควิด-19 และ จะนำแนวทางที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับวิกฤตอื่น ๆ ในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อหาแนวทางการขับเคลื่อนธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ให้สามารถผ่านพ้นวิกฤตโควิด-19 และจะนำแนวทางที่ได้ไป ประยุกต์ใช้กับวิกฤตอื่น ๆ ในอนาคตต่อไป

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สถานการณ์ของวิสาหกิจขนาดกล่างและขนาดย่อมจากสถานการณ์โควิด-19

ลัดดา ปินตา (2565) พบว่า กลยุทธ์การปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจ SME ในเขตภาคเหนือ มีอิทธิพล ทางตรงเชิงบวกต่อการอยู่รอดของธุรกิจ เห็นว่า ปัจจัยด้านองค์การมีความสำคัญต่อการบริหารองค์การในยุค วิกฤต (สถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 (โควิด - 19) หากผู้ประกอบการปรับองค์การให้ทันต่อ สถานการณ์ เช่น การจัดรูปแบบโครงสร้างองค์การที่เหมาะสม กลยุทธ์ผู้นำด้านต้นทุนและการนำเทคโนโลยีและ นวัตกรรมเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการจะสามารถปรับกลยุทธ์การจัดการของธุรกิจได้และจะส่งผลต่อความอยู่ รอดของธุรกิจ

แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอก

มงคล กิตติญาณขจร (2564) ระบุว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั่วไป (PEST) เป็นการดำเนินการ วิเคราะห์ภาพรวมธุรกิจและอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบวงกว้างในอุตสาหกรรม ในการกำหนดกลยุทธ์ให้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อการดำเนินการของธุรกิจ เพื่อก่อให้เกิดความได้เปรียบจากโอกาส หรือ พยายามลดอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้เหลือน้อยที่สุดประกอบด้วย PEST Analysis เป็นเครื่องมือที่ใช้ วิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่มีความสำคัญกับธุรกิจ ประกอบด้วย Political วิเคราะห์ผลกระทบจากการเมืองการ ปกครอง Economics วิเคราะห์ผลกระทบจากสภาพเศรษฐกิจ Social เป็นการวิเคราะห์ผลกระทบจากสังคม วัฒนธรรม สภาพความเป็นอยู่ และ Technology วิเคราะห์ผลกระทบจากปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี

แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ความสามารถภายในของธุรกิจ

IFAD (2002), Start, D. and Hovland, I. (2004) ระบุว่า การวิเคราะห์ความสามารถภายในของธุรกิจ หรือ SWOT เป็นวิธีที่ปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่น ได้เพื่อให้สามารถบันทึกการรับรู้ที่มีความแตกต่างกัน เพื่อจะนำความ เข้าใจของผู้ที่เกี่ยวข้องไปสู่การปฏิบัติการร่วมกัน วิธีนี้มีประโยชน์ในการกระตุ้นให้คนจำนวนมากมาแบ่งปัน ข้อมูล และช่วยกันคิดเกี่ยวกับวิธีแก้ปัญหาและข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้น และไปเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ

วางแผนเชิงกลยุทธ์ รวมถึงยังสามารถนำความผิดพลาดหรือจุดอ่อนในอดีตมาเปลี่ยนให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ สามารถช่วยแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในเวลาที่สั้นที่สุด เป็นจุดเริ่มต้นที่เป็นประโยชน์สำหรับการประเมินตนเอง

แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการขับเคลื่อนธุรกิจ SME

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (2560) ระบุว่า จากบริบทที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้ประกอบการและภาครัฐต้องปรับตัว ภายใต้วิสัยทัศน์ร่วมกันคือ ไทยแลนด์ 4.0 การขับเคลื่อนธุรกิจในยุคนี้จะมีหัวใจอยู่ที่การปรับใช้เทคโนโลยี การสร้างสรรค์และสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้เชื่อม กับภายนอก หรือ “Strength from Within and Connect to the World” ซึ่งผู้ประกอบการต้องปรับตัวในหลายด้าน ประการแรก ผู้ประกอบการต้องเปิดรับข้อมูลแนวโน้มตลาด (Demand Information) ซึ่งหมายถึงการสังเกตและ เล็งเห็นความต้องการของตลาด ในยุคนี้ ผู้บริโภคมีความต้องการที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว SME ยิ่งจำเป็นที่จะต้องรับรู้ข่าวสารตลอดเวลา โดยเพิ่มช่องทางรับข้อมูลตลาดจากแหล่งต่าง ๆ อาทิ เครือข่ายธุรกิจ สมาคมธุรกิจ สถาบัน เฉพาะทาง และสื่อกลางที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของเรา แล้วนำมาปรับใช้ในการปรับผลิตภัณฑ์ให้สนองตอบวิถีชีวิต หรือ Lifestyle ของคนในหลายๆ กลุ่ม ซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสทางการตลาดใหม่ ๆ ให้กับธุรกิจ ประการที่สองคือ การสร้างสรรค์มูลค่า (Value Creation) ผู้ประกอบการในยุคนี้จะแข่งขันกันในเรื่องการแสวงหาสิ่ง แปลกใหม่หรือนวัตกรรม SME และวิสาหกิจชุมชนต้องปรับกลยุทธ์อย่างไม่หยุดนิ่ง ทั้งนี้ ต้องตั้งอยู่บนฐานของการตอบโจทย์ความต้องการของตลาด โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากผู้บริโภคตามช่องทางต่าง ๆ ดังที่กล่าวไปตอนต้น ความได้เปรียบประการหนึ่งของผู้ประกอบการไทยคือ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำมาสอดแทรกไว้ ในสินค้าและบริการได้อย่างน่าสนใจ ยกตัวอย่างเช่น การนำเรื่องราวจากท้องถิ่นมาใช้ในการออกแบบและนำเสนอสินค้าเพื่อ สร้างจุดสนใจ รวมถึงการปรับปรุงหีบห่อให้แตกต่าง ซึ่งจะช่วยสร้างเอกลักษณ์และเพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้นได้ไม่ยาก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

อภิชัย พันธเสน (2560) ระบุว่า ในการดำเนินการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ในองค์กรธุรกิจ ความเข้าใจและความพร้อมของธุรกิจแต่ละประเภท รวมทั้งความสามารถในตัวของ ผู้ประกอบการมีไม่เท่ากัน สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นข้อจำกัดและอุปสรรคที่ทำให้การดำเนินธุรกิจยังมี ระดับการพัฒนาการไปสู่ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน ซึ่งจะได้มีการอธิบายรายละเอียด ในภายหลัง ความแตกต่างดังกล่าวอาจจำแนกได้เป็นสามขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ (1) เข้าข่ายหมายถึง มีวิธีการที่จัดการธุรกิจที่สามารถลดความเสี่ยงและสร้างภูมิคุ้มกันได้ (2) เข้าใจหมายถึง ได้ผ่าน ขั้นตอนการเข้าข่ายและมีความเข้าใจความหมายของความพอเพียงหรือความพอประมาณ เน้นการ จัดการในขนาดที่เหมาะสมกับความสามารถในการบริหารจัดการให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ เป็นหลัก พึ่งตนเองได้ (3) เข้าถึงหมายถึง ได้ผ่านขั้นตอนทั้งสองมาแล้วและได้นำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตคือ เป็นการดำเนินธุรกิจตามปกติ โดยประกอบด้วย คุณธรรมที่สำคัญในการดำรงชีวิตและการดำเนินธุรกิจสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่กลุ่มอื่น ๆ ได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อนุวัต สงสม (2560) ศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงเหตุและผลลัพธ์ของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรธุรกิจ: กรณีศึกษา วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสงขลา โดยการพัฒนาแบบจำลองสมการ โครงสร้างของปัจจัยเชิงเหตุที่มีอิทธิพลต่อการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในพื้นที่จังหวัดสงขลา และผลลัพธ์ที่มีต่อผลการดำเนินงานของ

วิสาหกิจในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งผลการทดสอบแบบจำลองการวัดที่พัฒนาขึ้น การทดสอบแบบจำลองสมการโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS และ LISREL พบว่า ภาวะความเป็นผู้ประกอบการ และ เครือข่ายทางสังคม เป็นปัจจัยเชิงเหตุที่ทำให้วิสาหกิจมีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับวิสาหกิจ โดยผลลัพธ์จากการดำเนินการดังกล่าว ส่งผลให้วิสาหกิจมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น ทั้งในแง่การเติบโต และความมั่นคงของกิจการ ผลจากการวิจัยดังกล่าวสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงของการบริหารจัดการ (Managerial Contributions) กล่าวคือ ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก วิสาหกิจจะต้องพัฒนาองค์การไปสู่ภาวะความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ การรับรู้และบริหารจัดการโอกาส และมีภาวะผู้นำที่เหมาะสม ขณะเดียวกันควรมีเครือข่ายทางสังคม เพื่อเป็นช่องทางที่จะกระจายข้อมูลข่าวสารการเพิ่มโอกาสใหม่ ๆ ที่จะทำให้วิสาหกิจ สามารถเข้าถึงตลาด รวมถึงการสร้างอำนาจต่อรองได้มากขึ้น โดยการตัดสินใจในสิ่งเหล่านี้หากยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผ่านการแสวงหาความรู้อย่างเหมาะสม มีคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ดำเนินการต่าง ๆ อย่างรอบคอบและระมัดระวัง ภายใต้ความพอประมาณความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ย่อมทำให้ เกิดความสมดุลและยั่งยืนต่อวิสาหกิจ

ทิพญา บุตรกะวี และ ภัทรพร พงศาปรมัตถ์ (2564) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างรางวัลรายงานความยั่งยืนกับมูลค่ากิจการ พบว่า แนวคิดการด้านความยั่งยืนเข้ามามีบทบาทในด้านการดำเนินธุรกิจเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันการดำเนินธุรกิจจะมุ่งเน้นไปที่การสร้างผลกำไรโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียวไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักลงทุน ผู้ถือหุ้น และผู้มีส่วนได้เสียได้อย่างเพียงพออีกต่อไป บริษัทจำนวนมากจึงเริ่มจัดทำรายงานความยั่งยืนที่แสดงถึงผลการดำเนินงานที่มีผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบที่ครอบคลุมทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตามกรอบการรายงานที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลเพื่อเป็นการส่งสัญญาณให้แก่นักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียได้ทราบถึงความแตกต่างของแต่ละบริษัทรวมถึงเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและเพิ่มความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาร่วม ลงทุน ปัจจุบันจึงพบว่าบริษัทมีแนวโน้มการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนที่เป็นไปตามหลักสากลเพิ่มมากขึ้น และมีแนวโน้มได้รับรางวัลรายงานความยั่งยืนเพิ่มมากขึ้น แต่จากผลการวิจัยพบว่ารางวัล รายงานความยั่งยืนไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการ ในทางกลับกันพบว่ามูลค่ากิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการทำกำไร แสดงให้เห็นว่าผู้ถือหุ้น นักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียไม่ได้ให้ความสำคัญกับการ เปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนรวมไปถึงการได้รับรางวัลรายงานความยั่งยืน นักลงทุน ผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสียไม่ได้นำข้อมูลด้านความยั่งยืนร่วมในประกอบการตัดสินใจแต่ยังคงให้ความสำคัญกับผลการดำเนินงานทางด้านการเงินและผลตอบแทนที่จะได้รับจากการลงทุน

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

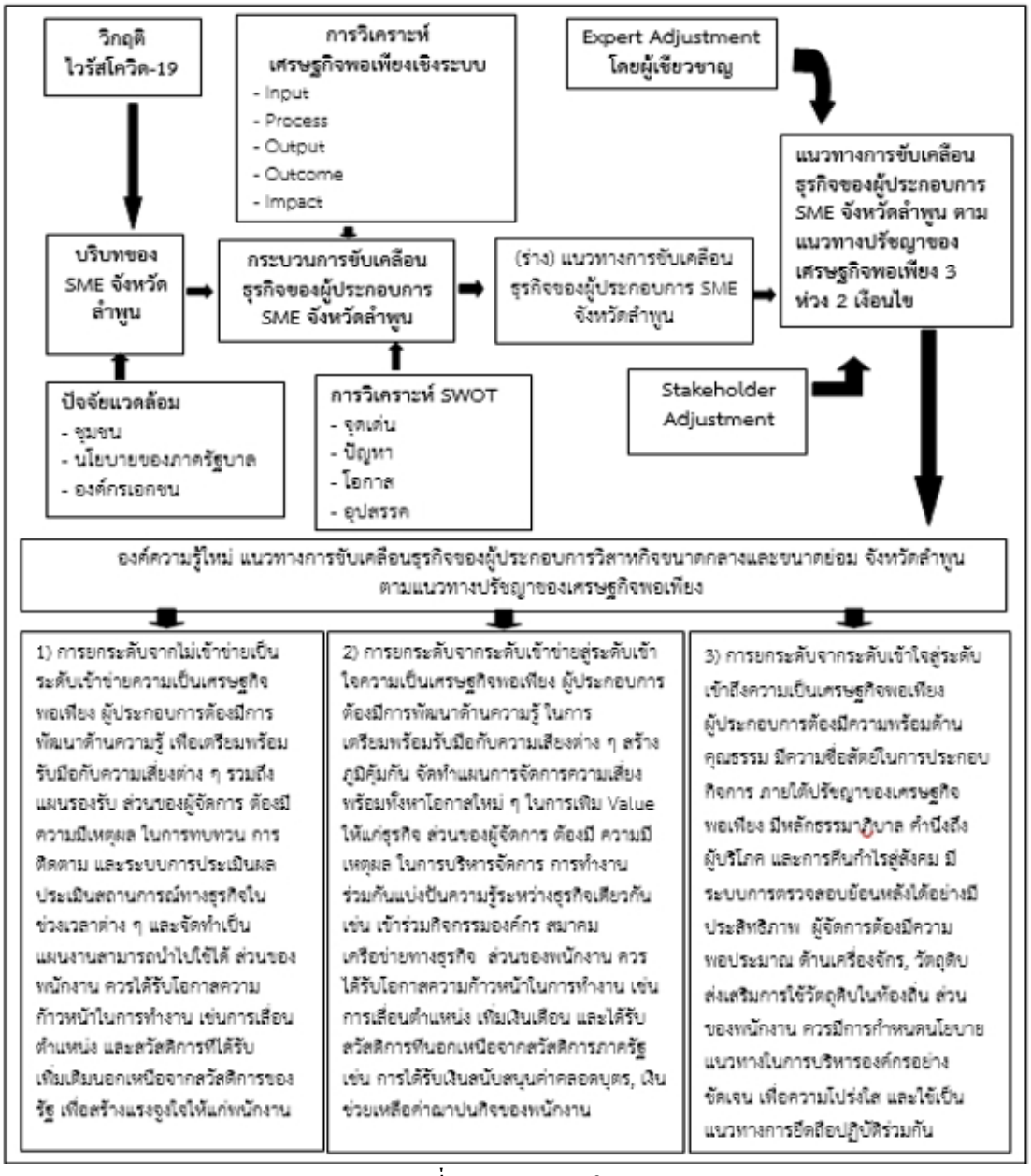

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบประเมิน (Expert Adjustment) และแบบประเมินผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Adjustment) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

4.2 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) จังหวัดลำพูน ที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจภายใต้วิกฤติโควิด-19 จำนวน 100 ราย ที่ผ่านการประเมินสู่ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับเข้าถึง 8 ราย เพื่อทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) แนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อค้นหาคำตอบ ถึงความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับ (1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการนำไปใช้ในการบริหาร เพื่อให้รอดพ้นจากวิกฤติโควิด-19 และ (2) กระบวนการขับเคลื่อนธุรกิจ SME ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2) แบบประเมิน (Expert Adjustment) และแบบประเมิน (Stakeholder Adjustment) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับ SME

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ด้วยวิธีคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ (Item Object Congruence: IOC) กับผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2553) ได้ค่าเท่ากับ 0.98 และนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ (Try Out) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Coefficient Alpha α) (Jump, 1978) ได้ค่าเท่ากับ 0.959

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary) การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และนำเสนอเชิงพรรณนา มีรายละเอียดดังนี้

1) แนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้กำหนดผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ด้วยการเจาะจงเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) จังหวัดลำพูน ที่ผ่านการวิเคราะห์ผลข้อมูลจากแบบสอบถาม และเป็นผู้ประกอบการที่มีความรู้ ความเข้าใจในระดับเข้าถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้เป็นอย่างที่ดี ลึกซึ้ง และถือว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

2) แบบประเมิน (Expert Adjustment) และแบบประเมิน (Stakeholder Adjustment) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ จาก หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับ SME จำนวน 5 หน่วยงาน ได้แก่ 1) สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคเหนือ 2) SME Bank จังหวัดลำพูน 3) หอการค้าจังหวัดลำพูน 4) สำนักงาน พาณิชย์ จังหวัดลำพูน และ 5) สมาพันธ์ SME ภาคเหนือ

5. ผลการวิจัย

แนวทางการขับเคลื่อนธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจ ภายใต้วิกฤตโควิด-19 สามารถยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงให้สูงขึ้น ได้ 3 การยกระดับ คือ

5.1 การยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) จังหวัดลำพูน จากระดับไม่เข้าข่ายสู่ระดับเข้าข่าย ควรมีการพัฒนา ดังนี้

ส่วนของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ต้องมีการพัฒนาด้านความรู้ในการเตรียมพร้อมรับมือกับความ เสี่ยงต่าง ๆ รวมถึงจัดทำเป็นรูปแบบแผนรองรับ ทดลองหรือจำลองสถานการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละช่วงเวลาหรือแต่ละเหตุการณ์ เพื่อบรรเทาปัญหาหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดแก่ธุรกิจ โดยเฉพาะวิกฤตโควิด -19 ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินขึ้น และมีการจัดทำแผนรองรับสำรองไว้ เพื่อป้องกันการเกิดสถานการณ์ซ้ำที่จะเกิดขึ้น ทั้งที่ควบคุมได้ และควบคุมไม่ได้ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการได้มีการวางแผนในการดำเนินธุรกิจในอนาคตหลังจากสถานการณ์ โควิด–19 โดยการดำเนินธุรกิจเช่นเดิมต่อไป

ส่วนของผู้จัดการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ต้องมีความมีเหตุผล ในการทบทวน การติดตาม และระบบการประเมินผล ต้องทำการศึกษา รวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบ วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ทางธุรกิจในช่วงเวลาต่าง ๆ และจัดทำเป็นแผนงานให้สามารถนำไปใช้ได้ ทั้งนี้ ผู้จัดการได้มีการวางแผนในการดำเนินธุรกิจในอนาคตหลังจากสถานการณ์ โควิด–19 โดยมีการหารายได้อื่นเพิ่มเติมเพื่อความมั่นคงในชีวิต

ส่วนของพนักงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ควรได้รับโอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน เช่นการเลื่อนขั้นหรือตำแหน่ง และการมีสวัสดิการที่ได้รับเพิ่มเติม นอกเหนือจากสวัสดิการของรัฐเพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่พนักงาน ทั้งนี้ พนักงานได้มีการวางแผนในการดำเนินธุรกิจในอนาคตหลังจากสถานการณ์โควิด–19 โดยมีการหารายได้อื่นเพิ่มเติมเพื่อความมั่นคงในชีวิต

5.2 การยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน จากระดับเข้าข่ายสู่ระดับเข้าใจ ควรมีการพัฒนา ดังนี้

ส่วนของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ต้องมีความพร้อมด้านความรู้ในการเตรียมพร้อมรับมือกับความ เสี่ยงต่าง ๆ รวมถึงแผนรองรับ เพื่อบรรเทาปัญหาหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดแก่ธุรกิจ โดยเฉพาะวิกฤตโควิด-19 เพราะจากประสบการณ์ที่ผ่านมาทำให้สร้างภูมิคุ้มกัน จัดทำรูปแบบการจัดการความเสี่ยง และแผนงาน เพื่อลดความเสี่ยง และพลิกสถานการณ์ ทั้งนี้ควรดำเนินธุรกิจด้วยความไม่ประมาท พร้อมทั้งหาโอกาสใหม่ ๆ ในการเพิ่ม Value ให้แก่ธุรกิจ ให้สามารถพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส ทั้งนี้ ผู้ประกอบการได้มีการวางแผนในการดำเนินธุรกิจในอนาคตหลังจากสถานการณ์ โควิด–19 โดยการดำเนินธุรกิจเช่นเดิมต่อไป

ส่วนของผู้จัดการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ต้องมีความมีเหตุผล ในการบริหารจัดการ การทำงานร่วมกันแบ่งปันความรู้ระหว่างประเภทธุรกิจเดียวกัน และ/หรือธุรกิจต่างประเภทที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำให้เศรษฐกิจโดยรวมระดับประเทศให้ดีขึ้น เช่น เข้าร่วมกิจกรรมองค์กร สมาคมธุรกิจ เครือข่ายทางธุรกิจ ทั้งนี้ ผู้จัดการ ได้มีการวางแผนในการดำเนินธุรกิจในอนาคตหลังจากสถานการณ์ โควิด–19 โดยการหารายได้อื่นเพิ่มเติมนอกเหนือจากงานประจำ

ส่วนของพนักงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ควรได้รับโอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน เช่น การเลื่อนตำแหน่ง และเพิ่มเงินเดือน ได้รับสวัสดิการที่เพิ่มขึ้น เช่น การได้รับเงินสนับสนุนค่าคลอดบุตร, เงินค่าช่วยเหลือค่าฌาปนกิจของพนักงานและญาติสายตรงของพนักงาน, เงินค่าประกันชีวิตในช่วงสถานการณ์วิกฤตโควิด-19 เป็นต้น รวมทั้งช่วยให้พนักงานได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการทำงาน เช่น ทักษะทางเทคโนโลยี ช่างฝีมือ และทักษะด้านคอมพิวเตอร์ ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้พนักงานสามารถต่อยอดใน

อาชีพต่อไปได้ ทั้งนี้ พนักงานได้มีการวางแผนในการดำเนินธุรกิจในอนาคตหลังจากสถานการณ์ โควิด–19 โดยการหารายได้อื่นเพิ่มเติมนอกเหนือจากงานประจำ

5.3 การยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน จากระดับเข้าใจสู่ระดับเข้าถึง ควรมีการพัฒนา ดังนี้

ส่วนของผู้ประกอบการ/เจ้าของกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ต้องมีความพร้อมด้านคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ในการประกอบการ ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้ประกอบการพึงมี ในการดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง องค์กรต้องมีหลักธรรมาภิบาล คำนึงถึงผู้บริโภค และการคืนกำไรสู่สังคม และควรมีระบบการตรวจสอบย้อนหลังได้ เช่นมีการเปิดเผยรายได้และกำไรให้พนักงาน/ลูกน้องทราบ เช่น การแบ่งกำไรที่ได้ ทั้งหมด/ปี เป็นส่วนบริหาร 60% และเป็นของพนักงาน 40% เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้ประกอบการ/เจ้าของกิจการได้มีการวางแผนในการดำเนินธุรกิจในอนาคตหลังจากสถานการณ์ โควิด–19 โดยการดำเนินธุรกิจเช่นเดิมต่อไป

ส่วนของผู้จัดการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ต้องมีความพอประมาณ ด้านเครื่องจักร, วัตถุดิบ ขาดการส่งเสริมการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น เพื่อผลิตสินค้าการให้บริการที่ตอบสนองตลาดท้องถิ่น ตลาดภูมิภาค ตลาดต่างประเทศ ฯ เพื่อลดต้นทุนการขนส่งสินค้า และเพื่อสนับสนุนวัตถุดิบ สินค้าในท้องถิ่น พร้อมทั้งจัดทำมาตรฐาน ความต้องการสินค้า/เครื่องจักร และนำเสนอแก่ชุมชนในพื้นที่ก่อน หากไม่สามารถจัดหาได้ค่อยส่งไปใช้พื้นที่อื่น เป้าหมายคือให้สามารถเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนในท้องถิ่นต่อไปได้ ทั้งนี้ ผู้จัดการ/หัวหน้างาน ได้มีการวางแผนในการดำเนินธุรกิจในอนาคตหลังจากสถานการณ์ โควิด–19 โดยการหารายได้อื่นเพื่อความมั่นคงของตนเองและครอบครัว

ส่วนของพนักงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ควรมีการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการบริหารองค์กรอย่างชัดเจน เพื่อความโปร่งใส และใช้เป็นแนวทางการยึดถือปฏิบัติร่วมกัน เช่น มีคู่มือพนักงาน ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ในที่ทำงานให้ชัดเจน ถูกต้องและเหมาะสมกับประเภทของความสามารถของพนักงาน การหารายได้อื่นเพื่อความมั่นคงของตนเองและครอบครัว

สรุป องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยพบว่า จากการปรับตัวของผู้ประกอบการ SME ในปี พ.ศ. 2540 จากวิกฤตต้มยำกุ้ง เป็นการปรับตัวของผู้ประกอบการภายใต้วิกฤตโควิด-19 โดยการนำเอาองค์ความรู้ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้รอดพ้นจากวิกฤติครั้งนี้ รวมถึงวิกฤติอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ พบว่ามีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ 3 ระดับ คือ

1. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับพื้นฐาน ได้แก่ ความรู้ และคุณธรรม ผู้ประกอบการต้องมีการพัฒนาด้านความรู้ เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับวิกฤติต่าง ๆ ที่อาจเกิดแก่ธุรกิจ มีความพร้อมด้านคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ในการประกอบกิจการ ผู้จัดการต้องมีความพอประมาณ ด้านเครื่องจักร, วัตถุดิบ ส่งเสริมการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ส่วนของพนักงาน ควรมีการกำหนดนโยบายและแนวทางในการบริหารองค์กรอย่างชัดเจน เพื่อความโปร่งใส และใช้เป็นแนวทางการยึดถือปฏิบัติร่วมกัน เช่น มีคู่มือพนักงาน เป็นต้น

2. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาตรฐาน ได้แก่ การสร้างภูมิคุ้มกัน ผู้ประกอบการต้องมีความรอบรู้ รอบคอบและระมัดระวัง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับองค์กร รวมถึงแผนรองรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น ส่วนของผู้จัดการ ต้องมีความมีเหตุผลในการทบทวน การติดตาม และระบบการประเมินผล ประเมินสถานการณ์ทางธุรกิจในช่วงเวลาต่าง ๆ

3. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับก้าวหน้า ได้แก่ การสร้างความสุขและประโยชน์สุข มีการทำงานร่วมกันแบ่งปันความรู้ระหว่างธุรกิจ เช่น เข้าร่วมกิจกรรมองค์กร สมาคม เครือข่ายทางธุรกิจ ส่วนของพนักงาน ควรได้รับโอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน เช่น การเลื่อนตำแหน่ง เพิ่มเงินเดือน และได้รับสวัสดิการที่นอกเหนือจากสวัสดิการภาครัฐ เช่น การได้รับเงินสนับสนุนค่าคลอดบุตร, เงินค่าช่วยเหลือค่าฌาปนกิจของพนักงาน และญาติสายตรงของพนักงาน และองค์กรต้องมีหลักธรรมาภิบาล คำนึงถึงผู้บริโภค และการคืนกำไรสู่สังคม และมีระบบการตรวจสอบย้อนหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. อภิปรายผล

การหาแนวทางการขับเคลื่อนธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดลำพูน ที่สามารถพัฒนาตนเองในการดำเนินกิจการได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ผลการสรุป แบ่งตามแนวทางการขับเคลื่อนเป็น 3 ระดับ มีรายละเอียดดังนี้

6.1 แนวทางการขับเคลื่อนธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน โดยการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินธุรกิจ จากระดับไม่เข้าข่าย สู่ระดับเข้าข่าย แบ่งเป็น 3 ภาคส่วน

ประเด็นความพร้อมของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ควรมีการพัฒนาความรู้เตรียมพร้อมรับมือกับความ เสี่ยงต่างๆ รวมถึงแผนรองรับ เพื่อบรรเทาปัญหาหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดแก่ธุรกิจ โดยเฉพาะวิกฤติโควิด -19 เนื่องจากปัจจัยความเสี่ยงในธุรกิจมีหลายรูปแบบและหลายระดับ ทั้งที่ควบคุมได้ และควบคุมไม่ได้ สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึง คือการศึกษาบริบทธุรกิจ รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จัดทำเป็นรูปแบบแผนรองรับ ทดลองหรือจำลองสถานการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละช่วงเวลาหรือแต่ละเหตุการณ์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการบริหารความเสี่ยงให้ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจ ลดความเสี่ยง พลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสต่อไป สอดคล้องกับงานของ อนุวัต สงสม (2560) เรื่อง ปัจจัยเชิงเหตุและผลลัพธ์ของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรธุรกิจ: กรณีศึกษา วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสงขลา ประเด็นการพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างของปัจจัยเชิงเหตุที่มีอิทธิพลต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในพื้นที่จังหวัดสงขลา

ส่วนของผู้จัดการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ควรมีความมีเหตุผล ในการทบทวน การติดตาม และระบบการประเมินผล ทำการศึกษา รวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบ วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ทางธุรกิจในช่วงเวลาต่าง ๆ มีการรวบรวมข้อมูลทั้งภายใน และภายนอกกิจการ เพื่อการตรวจสอบหรือประเมินสถานการณ์ในระยะเวลาต่าง ๆ โดยการจัดทำเป็นแผนงาน อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการปรับตัว และสร้างภูมิคุ้มกันภายในให้องค์กรเกิดความยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับงานของ อนุวัต สงสม (2560) เรื่อง ปัจจัยเชิงเหตุและผลลัพธ์ของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรธุรกิจ: กรณีศึกษาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสงขลา ประเด็นหากยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผ่านการแสวงหาความรู้อย่างเหมาะสม มีคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ดำเนินการต่าง ๆ อย่างรอบคอบและระมัดระวัง ภายใต้ความพอประมาณความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ย่อมทำให้ เกิดความสมดุลและยั่งยืนต่อวิสาหกิจ

6.2 แนวทางการขับเคลื่อนธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน โดยการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินธุรกิจ จากระดับเข้าข่าย สู่ระดับเข้าใจ แบ่งเป็น 3 ภาคส่วน

ในส่วนประเด็นความพร้อมของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ควรมีความพร้อมด้านความรู้ ในการเตรียมพร้อมรับมือกับความ เสี่ยงต่าง ๆ รวมถึงแผนรองรับ เพื่อบรรเทาปัญหาหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดแก่ธุรกิจ โดยเฉพาะวิกฤติโควิด-19 เพราะจากประสบการณ์ที่ผ่านมาทำให้สร้างภูมิคุ้มกัน และทำการศึกษาบริบทของธุรกิจและรวบรวมข้อมูลในการบริหารจัดการ เพื่อจัดทำรูปแบบการจัดการความเสี่ยง และแผนงาน เพื่อลดความเสี่ยง และพลิกสถานการณ์ ทั้งนี้ควรดำเนินธุรกิจด้วยความไม่ประมาท พร้อมทั้งหาโอกาสใหม่ ๆ ในการเพิ่ม Value ให้แก่ธุรกิจ ให้สามารถพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส สอดคล้องกับงานของ อนุวัต สงสม (2560) เรื่อง ปัจจัยเชิงเหตุและผลลัพธ์ของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรธุรกิจ: กรณีศึกษา วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสงขลา ประเด็นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงของการบริหารจัดการ (Managerial Contributions) กล่าวคือ ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก วิสาหกิจจะต้องพัฒนาองค์การไปสู่ภาวะความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ การรับรู้และบริหารจัดการโอกาส และมีภาวะผู้นำที่เหมาะสม ขณะเดียวกันควรมีเครือข่ายทางสังคม เพื่อเป็นช่องทางที่จะกระจายข้อมูลข่าวสารการเพิ่มโอกาสใหม่ ๆ ที่จะทำให้วิสาหกิจ สามารถเข้าถึงตลาด

ในส่วนของผู้จัดการ ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ควรมีความมีเหตุผล ในการบริหารจัดการ การทำงานร่วมกันแบ่งปันความรู้ระหว่างประเภทธุรกิจเดียวกัน และธุรกิจต่างประเภทที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยดีขึ้น เนื่องจาก SME มีสัดส่วน 90% ของผู้ประกอบการทั่วประเทศ หากมีการบริหารจัดการที่ดีจะมีส่วนเกื้อหนุน Supply Chain และ GDP ของประเทศเติบโตขึ้นได้ และมีความร่วมมือกับคู่ค้าในธุรกิจจะช่วยหนุนเสริมสร้างพลังในการต่อรองเกิดขึ้น อีกทั้งควรต้องมีคนกลางประสานแลกเปลี่ยน หรือการเทียบเคียงเข้าสมรรถนะระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน

ในส่วนของพนักงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ควรได้รับโอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน เพื่อเป็นการกำหนดเป้าหมายการทำงานในภาพรวมขององค์กรให้ประสบผลสำเร็จ และเป็นการสร้างแรงจูงใจให้พนักงานด้วยผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน และสิทธิต่าง ๆ ตามสัดส่วนของกำไร/ผลประกอบการ ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่องค์กรกำหนด รวมทั้งช่วยให้พนักงานได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการทำงาน เช่น ทักษะทางเทคโนโลยี ช่างฝีมือ และทักษะด้านคอมพิวเตอร์ ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้พนักงานสามารถต่อยอดในอาชีพต่อไปได้

6.3 แนวทางการขับเคลื่อนธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม จังหวัดลำพูน โดยการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินธุรกิจ จากระดับเข้าใจ สู่ระดับเข้าถึง แบ่งเป็น 3 ภาคส่วน

ในส่วนประเด็นความพร้อมของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ควรมีความพร้อมด้านคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ในการประกอบการ ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค (ลูกค้า) แรงงาน (ลูกจ้าง) และผู้จำหน่ายวัตถุดิบ ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้ประกอบการพึงมี ในการดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง องค์กรต้องมีหลักธรรมาภิบาล คำนึงถึงผู้บริโภค และการคืนกำไรสู่สังคม (CSR) และควรมีระบบการตรวจสอบย้อนหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานของ ทิพญา บุตรกะวี และ ภัทรพร พงศาปรมัตถ์ (2564) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างรางวัลรายงานความยั่งยืนกับมูลค่ากิจการ ประเด็นบริษัทมีแนวโน้มการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนที่เป็นไปตามหลักสากลเพิ่มมากขึ้น มูลค่ากิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการทำกำไร แสดงให้เห็นว่าผู้ถือหุ้น นักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียไม่ได้ให้ความสำคัญกับการ

เปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนรวมไปถึงการได้รับรางวัล รายงานความยั่งยืน และนำข้อมูลด้านความยั่งยืนร่วมในประกอบการตัดสินใจ

ในส่วนของผู้จัดการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ควรมีความพอประมาณ ด้านการใช้เครื่องจักร, วัตถุดิบ ส่งเสริมการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น เพื่อผลิตสินค้าการให้บริการที่ตอบสนองตลาดท้องถิ่น ภูมิภาค ต่างประเทศ ฯ เพื่อลดต้นทุนการขนส่งสินค้า และเพื่อสนับสนุนวัตถุดิบ สินค้าในท้องถิ่น และสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนในท้องถิ่น พร้อมทั้งจัดทำมาตรฐาน ความต้องการสินค้า/เครื่องจักร และนำเสนอแก่ชุมชนในพื้นที่ก่อน หากไม่สามารถจัดหาได้ค่อยส่งไปใช้พื้นที่อื่น สอดคล้องกับงานของ วรวุฒิ ไชยศร (2560) เรื่อง การกำหนดทิศทางความยั่งยืนขององค์กรยังทำให้ธุรกิจได้เปรียบคู่แข่ง ประเด็น การกำหนดทิศทางความยั่งยืนขององค์กรยังทำให้ธุรกิจได้เปรียบคู่แข่งในการได้รับการยอมรับ อีกทั้งความยั่งยืนสามารถช่วยบริหารความเสี่ยงด้วยการปรับปรุงขั้นตอนการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การใช้ทรัพยากรอื่นทดแทน การมองหาทางเลือกใหม่ๆ และการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินการ

ส่วนประเด็นของพนักงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดลำพูน ควรมีการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการบริหารองค์กรอย่างชัดเจน เพื่อความโปร่งใส และใช้เป็นแนวทางการยึดถือปฏิบัติร่วมกัน สอดคล้องกับงานของ อภิชัย พันธเสน (2563) บรรยายไว้ใน ว่า “การมีภูมิคุ้มกัน” นั้นเป็นวิธีการเรื่องความเป็นไปของโลกและผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) ให้ผู้ประกอบการควรยึดหลักปรัชญาความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่องค์กร ด้วยการดำเนินธุรกิจด้วยความไม่ประมาท โดยยึดหลักคุณธรรม สร้างความสุขในการทำงานให้แก่พนักงาน

(2) ยึดหลัก Localization ทำการใช้สินค้า Supply chain ในพื้นที่โดยเฉพาะด้านการเกษตร วัฒนธรรม ของจังหวัดลำพูน

(3) การเตรียมความพร้อมรับมือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นโดยการจัดทำแผนธุรกิจ แผนบริหารความเสี่ยง และมีแผนการปรับตัวให้องค์กรอยู่รอดในวิกฤตโควิด-19 และกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็วอย่างต่อเนื่อง

(4) มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองให้เป็นที่ต้องการของตลาดและได้มาตรฐานไม่หยุดการพัฒนาตนเอง เข้าร่วมงานการตลาดอย่างสม่ำเสมอ และหาโอกาสใหม่ในการเพิ่ม Value ของธุรกิจ

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) สนับสนุนให้การพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับภารกิจ และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่พนักงาน รวมถึงรับฟังข้อเสนอแนะจากทุกฝ่าย

(2) สนับสนุนและส่งเสริมให้ขยายเครือข่าย SME จังหวัดลำพูน ในพื้นที่ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมนำผู้ประกอบการ SME จังหวัดลำพูน เข้าร่วมงานแสดงและจำหน่ายสินค้าทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด

8. กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงของอาจารย์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวุฒิ สมยานะ ที่ได้สละเวลาอันมีค่า เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงให้บทความฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี ขุนทองจันทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลทิพย์ คำใจ และ ดร.ชุติวลัญชน์ เสมมหาศักดิ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอดเวลาในการทำบทความครั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับปรุงให้บทความฉบับนี้มีความสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนินท์ นนทโคตร เป็นอย่างสูง ที่ได้แสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้มีมุมมองที่กว้างขึ้นและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาขอกล่าวถึงบุคคลที่สำคัญที่สุดที่ผู้ศึกษาต้องขอขอบพระคุณคือ ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม และผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ความร่วมมือในการศึกษาครั้งนี้ หากผู้ศึกษามิได้รับความร่วมมือจากท่าน บทความฉบับนี้คงไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ผู้ศึกษาขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานทุกท่าน ครอบครัว เพื่อนมิตรที่คอยเป็นกำลังใจเสมอมา รวมถึงการชี้แนะแนวทางในการทำงานวิทยานิพนธ์ตลอดจนหาแหล่งข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่องานศึกษาครั้งนี้ และผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ในการขับเคลื่อนธุรกิจ ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดลำพูน ที่สามารถพัฒนาตนเองในการดำเนินกิจการได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

ทิพญา บุตรกะวี และคณะ (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างรางวัลรายงานความ ยั่งยืนกับมูลค่ากิจการ*. รายงานการประชุมโครงการนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติ ประจำปี พ.ศ.2564 ณ คณะบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก, หน้า 322-334.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2553). *สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.

พนิน นนทโคตร และวีระศักดิ์ สมยานะ. (2565). *"The Efficiency of Public Services and the Level of Sufficiency Economy of the Local Administrative Organizations in the Northern Region of Thailand"*. Journal of Economics and Management Strategy: JEMS. Vol. 9 No. 1 (2022): January-June 2022; 66-80.

ภัทรวุฒิ สมยานะ และคณะ. (2564). *การบริหารงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคเหนือ*. สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.), 27(3), 34-47.

มงคล กิตติญาณขจร. (2564). การประยุกต์ใช้เครื่องมือคุณภาพทั้ง 7 และการวิเคราะห์ SWOT เพื่อกำหนดกลยุทธ์การตลาด: กรณีศึกษา ร้านค้าวัสดุก่อสร้าง. *วารสารสังคมศาสตร์,* (10)1: 66-75.

ลัดดา ปินตา. (2566). กลยุทธ์การปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ในเขตภาคเหนือ เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19). *วารสารบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยแม่โจ้,* 5(1), 92–113.

วรวุฒิ ไชยศร. (2560). *รายงานความยั่งยืน (Sustainability Report) คืออะไร*. *CSR Club*. สมาคมบริษัทจดทะเบียนไทย.

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2560). *SMART Enterprise ในยุค THAILAND 4.0.* กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์.

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2558). *รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 10*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายนโยบายและแผนส่งเสริม SMEs.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2562). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 8 ผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่.* กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อนุวัต สงสม. (2560). ปัจจัยเชิงเหตุและผลลัพธ์ของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรธุรกิจ: กรณีศึกษา วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสงขลา. *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2560,* หน้า 996-1006.

อภิชัย พันธเสน. (2560). *พุทธเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ.

อภิชัย พันธเสน. (2563). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: กรอบคิดและทฤษฎี*. เอกสารประกอบการบรรยาย วันที่ 20 ธันวาคม 2563 ณ วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต, กรุงเทพฯ.

IFAD (2002). *Managing for impact in rural development: A guide for project M&E*. Annex D', page D 21.

Jump, N. (1978). *Psychometric Theory* (2nd ed.). New York:McGraw-Hill.

คุณค่าแบรนด์ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร

Brand Equity Affecting Purchase Intention of KU Milk Dairy Products

ชนิกานต์ เปรมใจ

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต โครงการปริญญาโทสำหรับผู้บริหาร

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

E-mail: Chanikhan.pr@ku.th

ชื่นจิตต์ แจ้งเจนกิจ

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

E-mail: fbuscjc@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณค่าแบรนด์ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ ผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร จำนวน 636 ราย โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test One-Way ANOVA และถดถอยพหุคูณ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคเห็นด้วยอย่างมากต่อคุณค่าแบรนด์ และผู้บริโภคเห็นด้วยอย่างมากต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร ส่วนระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตรแตกต่างกัน และคุณค่าแบรนด์ ได้แก่ การตระหนักรู้แบรนด์ การรับรู้คุณภาพ การเชื่อมโยงแบรนด์ และความภักดีต่อแบรนด์ มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร

คำสำคัญ: คุณค่าแบรนด์, ความตั้งใจซื้อ, ผลิตภัณฑ์นมเกษตร

ABSTRACT

The objective of this research is to study the brand equity affecting purchase intention of KU Milk Dairy products. The sample used in this study was 636 consumers who have purchase intention of KU Milk Dairy Products. Using an online questionnaire as a data collection tool. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, One-Way ANOVA and enter multiple regression. The statistical significance level was set at the 0.05 level. The result of this study showed that consumers strongly agreed with brand values, and consumers strongly agreed with purchase intention of KU Milk Dairy Products. For consumers with different levels of education and occupations are different purchase intention of agricultural milk products, and brand values including brand awareness, perceived quality, brand association, and brand loyalty had influence on purchase intention of KU Milk Dairy Products.

KEYWORDS: Brand Equity, Purchase Intention, KU Milk Dairy Products

1. บทนำ

ผลิตภัณฑ์นม ในประเทศไทยนั้นถูกมองว่าเป็นเครื่องดื่มสำหรับเด็ก ส่งผลให้กลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่ คือ กลุ่มเด็กและวัยรุ่น ขณะที่ผู้ใหญ่เลือกบริโภคเครื่องดื่มชนิดอื่นมากกว่านม และมีความเชื่อว่าดื่มนมแล้วทำให้อ้วน ในปีพ.ศ. 2567 คาดว่า ตลาดนมพร้อมดื่มจะมีมูลค่า 33,441 ล้านบาท โดยมีปัจจัยสนับสนุนคือ นม ถือเป็นเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพที่ราคาไม่แพง ประกอบกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ออกสู่ตลาด โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ตอบโจทย์ผู้บริโภคด้านสุขภาพ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่บั่นทอนการเติบโตของตลาดนมพร้อมดื่มคือ อัตราการเกิดในประเทศไทยลดลงทุกปีทำให้ผู้บริโภคหลักมีแนวโน้มลดลง ขณะที่ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ แต่สัดส่วนผู้สูงวัยที่อายุมากกว่า 60 ปีดื่มนมเป็นประจำร้อยละ 30.0 และอีกร้อยละ 25.0 ไม่ดื่มนมเลย เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการดื่มนม ฉะนั้นผู้ประกอบการจำเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับนมหรือการดื่มนม ผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ควบคู่กับการจัดกิจกรรมการตลาดเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคหันมาดื่มนมมากขึ้น (สุนิษฐา เศรษฐีธร, 2563)

ศูนย์ผลิตภัณฑ์นม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นหน่วยงานต้นแบบในการสร้างธุรกิจ การจัดตั้ง Holding Company ให้เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรม และตั้งเป้าหมายให้ก้าวไปถึงการเป็นแบรนด์ในระดับสากล เนื่องจากมองเห็นถึงโอกาสและความเป็นไปได้ในการขยายผลสู่หน่วยงานอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัยในการดำเนินงานเข้าสู่รูปแบบของการทำเป็นธุรกิจให้มากขึ้น ผศ.ดร.นุชนาถ มั่งคั่ง รองอธิการบดีฝ่ายการเงินและทรัพย์สิน เปิดเผยว่า ศูนย์ผลิตภัณฑ์นม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รับน้ำนมดิบมาจากเกษตรกรวันละ 7.5 ตัน จากเกษตรกรทั้ง 3 สหกรณ์ในเครือ และเป็นการปฏิบัติตามเอ็มโอยู (MOU) โดยในแต่ละวันศูนย์ผลิตภัณฑ์นม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ต้องผลิตนมเกษตรส่งไปยังโรงเรียนมากกว่า 24,000 ถุง และจำหน่ายเป็นนมพาณิชย์ 12,000 ถุง รวมต่อวันที่ต้องส่งออก 36,000 ถุงต่อวัน และมีเป้าหมายการพัฒนาผลิตภัณฑ์นมให้มีคุณภาพและมาตรฐาน สนับสนุนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มุ่งเน้นเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ลดต้นทุนในการผลิตและรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจุบันเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์นมพาสเจอร์ไรซ์ภายใต้ชื่อ “นมเกษตร หรือ KU Milk” ในโครงการ KU Fresh Milk ที่มีผลิตภัณฑ์อื่น อาทิ นมรสชาติต่างๆ 9 รสชาติ โยเกิร์ตรสธรรมชาติ และไอศกรีมโยเกิร์ต

ในปัจจุบันแนวทางการตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต การสร้างความแตกต่างให้กับแบรนด์ผลิตภัณฑ์ (Product Branding) เพียงอย่างเดียว ไม่เพียงพอสำหรับองค์กร หลายองค์กรจึงให้ความสนใจกับการสร้างแบรนด์องค์กร (Corporate Branding) มากกว่าสมัยก่อน เหตุที่ทำให้กลยุทธ์แบรนด์องค์กรได้รับความนิยมเนื่องจากตลาดมีความซับซ้อนมากขึ้น มีการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทำให้สินค้าที่ผลิตออกมามีความคล้ายคลึงกันในด้านการใช้งาน ดังนั้นการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์จึงไม่คุ้มค่ากับการลงทุนและให้ผลตอบแทนเพียงระยะสั้น ประกอบกับผู้บริโภคมีความรู้มีประสบการณ์มากขึ้นส่งผลให้การตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการแต่ละครั้ง ผู้บริโภคไม่ได้พิจารณาเฉพาะประโยชน์ที่ได้รับจากสินค้าเท่านั้น แต่ผู้บริโภคยังพิจารณาถึงภาพลักษณ์และชื่อเสียงขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้านั้นด้วย (ธิติ เกตุทัต และคณะ, 2563)

การสร้างแบรนด์เป็นวิธีหนึ่งในการทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณค่ามากขึ้น และทำให้ผู้คนอยากซื้อผลิตภัณฑ์เหล่านั้นต่อไป ช่วยให้ผู้คนจดจำและเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และตัดสินใจซื้อ อีกทั้งยังทำให้ผู้คนไว้วางใจว่าสินค้ามีคุณภาพดี สิ่งนี้ช่วยให้บริษัทสร้างรายได้มากขึ้นและเกิดแนวคิดใหม่ๆ ในการขายผลิตภัณฑ์ของตน นอกจากนี้ยังช่วยให้องค์กรได้รับลูกค้ามากขึ้นและรักษาลูกค้าที่มีอยู่เดิมเอาไว้ การสร้างแบรนด์เป็นสิ่งสำคัญในการทำให้การตลาดประสบความสำเร็จและทำให้ผู้คนพอใจกับผลิตภัณฑ์และบริการที่พวกเขาได้รับ อีกทั้งยังช่วยประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ่านทางปากต่อปาก ซึ่งเป็นวิธีที่ดีในการประหยัดเงินค่าโฆษณา

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาคุณค่าแบรนด์ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ผลิตผลิตภัณฑ์นมเกษตรและนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาแผนธุรกิจให้ตอบโจทย์ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค และเพิ่มโอกาสทางธุรกิจในการเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคที่มีความหลากหลายมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์

(1) เพื่อศึกษาความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(2) เพื่อศึกษาคุณค่าแบรนด์ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลักษณะด้านประชากรศาสตร์ (Demographic) ประกอบด้วยตัวแปรที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะของประชากร เช่น เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ เป็นต้น ข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณทางประชากรศาสตร์มักอาศัยจำนวนหรือความถี่ของการเกิดเหตุการณ์ในช่วงเวลาหนึ่ง และจำนวนประชากรที่เกี่ยวข้องกับการทดลองและองค์ประกอบทางประชากร (Population composition) เป็นการศึกษาประชากรภายใต้องค์ประกอบต่าง ๆ เช่น อายุ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สภาพเศรษฐกิจ เป็นต้น (Kotler and Armstrong, 2018) เป็นเกณฑ์ที่นิยมใช้ในการแบ่งส่วนตลาด ลักษณะด้านประชากรศาสตร์เป็นลักษณะที่สำคัญที่ช่วยกำหนดตลาดเป้าหมาย (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2560)

คุณค่าแบรนด์เป็นมูลค่าของแบรนด์ที่มีพื้นฐานมาจากความนิยมยอมรับของผู้บริโภค ความจงรักภักดีที่ผู้บริโภคมีต่อแบรนด์ การรับรู้แบรนด์ การยกย่องในคุณภาพ และรวมไปถึงสิ่งที่วัดได้เป็นรูปธรรม เช่น สิทธิบัตร เครื่องหมายทางการค้า เป็นต้น (สุดาพร กุณฑลบุตร, 2552) การวัดคุณค่าแบรนด์ในมุมมองของผู้บริโภคขึ้นมาสามารถแบ่งได้ดังนี้ การตระหนักรู้แบรนด์ (Brand Awareness) เป็นความสามารถของผู้บริโภคที่มีศักยภาพที่จะรับรู้หรือจดจำได้ว่าเป็นสินค้าและบริการนั้น ๆ การรับรู้คุณภาพ (Perceived Quality) เป็นการที่ผู้บริโภคสามารถรับรู้คุณภาพของสินค้าหรือการบริการได้โดยการรับรู้คุณภาพจะเป็นตัวกำหนดมุมมองของผู้บริโภคที่มีเหนือกว่าสินค้าหรือบริการเมื่อเทียบกับคู่แข่ง ความคุ้มค่าของแบรนด์ (Brand Values) การรับรู้ของผู้บริโภคที่จะเป็นปัจจัยการนำไปสู่ความตั้งใจที่จะซื้อของผู้บริโภค โดยการประมวลผลจากการรับรู้ด้านราคา ภาพลักษณ์แบรนด์ และการรับรู้ความเสี่ยง และการเชื่อมโยงแบรนด์ (Brand Association) การเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เข้ากับแบรนด์ เช่น คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ ผลประโยชน์ของผู้บริโภค ตัวผู้บริโภค รูปแบบการดำเนินชีวิต ผลิตภัณฑ์ คู่แข่ง เป็นต้น การวางตำแหน่งของผลิตภัณฑ์ ก็ขึ้นอยู่กับการเชื่อมโยงและวิธีการสร้างความแตกต่างเหนือคู่แข่ง ซึ่งการเชื่อมโยงจะส่งผลต่อการจดจำแบรนด์ของผู้บริโภค เหตุผลในการที่จะซื้อสินค้าหรือบริการของผู้บริโภค สร้างทัศนคติและความรู้สึกที่ดี และเป็นประโยชน์ต่อการขยายแบรนด์ (Aaker, 1996)

ความตั้งใจซื้อ (Purchase intention) หมายถึง การอธิบายความเป็นไปได้ในการวางแผนของผู้บริโภคหรือการที่จะมีความตั้งใจซื้อสินค้า หรือบริการบางอย่างในอนาคตซึ่งถือว่าเป็นความตั้งใจที่มีความเจาะจงของทางเลือกหนึ่งในความต้องการที่จะทำให้เกิดการดำเนินการในอนาคตซึ่งก็ถือว่าเป็นขั้นตอนก่อนหน้านี้ที่มีการวางแผนไว้จนสุดท้ายกลายเป็นพฤติกรรมการซื้อที่เกิดขึ้นจริง (Moslehpour *et al.,* 2015) การวัดความตั้งใจเป็นความสอดคล้องระหว่างความตั้งใจกับพฤติกรรมการทำนายพฤติกรรมจากความตั้งใจจะต้องแน่ใจว่าการวัดความ

ตั้งใจและพฤติกรรมนั้นมีความสอดคล้องกันในความจำเพาะ ทั้งในแง่การกระทำเป้าหมาย บริบทและเวลา ซึ่งจะทำให้การทำนายพฤติกรรมนั้นมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น แบ่งเป็น 3 ด้าน (Ajzen and Fishbein, 1980) ได้แก่ 1) ความตั้งใจซื้อ (Intention) เป็นความตั้งใจที่มีแนวโน้มการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร เมื่อนิสิตมีความสนใจเลือกซื้อจะทำการค้นหาข้อมูลสินค้า สอบถามคนที่มีประสบการณ์เคยซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร และมีความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์นมเกษตร 2) ความพยายาม (Try) เป็นความตั้งใจที่มีแนวโน้มการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร เมื่อนิสิตมีความสนใจเลือกซื้อ จะพยายามเปรียบเทียบราคาสินค้า ศึกษาข้อมูลโปรโมชั่น ศึกษาข้อมูลคุณภาพผลิตภัณฑ์นมเกษตร และประโยชน์ของผลิตภัณฑ์นมเกษตร และ3) การวางแผน (Plan) เป็นความตั้งใจที่มีแนวโน้มการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร เมื่อนิสิตมีความสนใจเลือกซื้อ จะศึกษาหาสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์นมเกษตรศึกษารูปแบบการจัดส่งผลิตภัณฑ์นมเกษตร รูปแบบการชำระเงินค่าผลิตภัณฑ์นมเกษตร

นมพาสเจอร์ไรซ์ เป็นนมโคที่ผ่านกรรมวิธีฆ่าเชื้อด้วยความร้อนไม่ต่ำกว่า 63 องศาเซลเซียส และคงอยู่ที่อุณหภูมินี้ไม่น้อยกว่า 30 นาที หรือทำให้ร้อนไม่ต่ำกว่า 72 องศาเซลเซียส และคงอยู่ที่อุณหภูมินี้ไม่น้อยกว่า 16 วินาที แล้วทำให้เย็นลงทันทีที่อุณหภูมิ 5 องศาเซลเซียสหรือต่ำกว่า ทั้งนี้จะผ่านกรรมวิธีทำนมสดให้เป็นเนื้อเดียวกันหรือไม่ก็ได้ คุณสมบัติของนมพาสเจอร์ไรซ์ มีดังนี้ (ทองยศ อเนกะเวียง, 2529) ศูนย์ผลิตภัณฑ์นม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดำเนินกิจการด้วยความใส่ใจสังคม ดูแลทั้งเกษตรกร นิสิต สายส่งนม อีกทั้งการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ และมุ่งมั่นสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อมุ่งสู่ผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง ตามนโยบายธุรกิจแนวใหม่ตามโมเดล BCG ซึ่งถือว่าเป็นการเตรียมความพร้อมสู่การเป็น KUniverse โดยคาดหวังว่า ศูนย์ผลิตภัณฑ์นม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จะเป็นหน่วยงานต้นแบบในการสร้างธุรกิจ การจัดตั้ง Holding Company ให้เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรม และตั้งเป้าหมายให้ก้าวไปถึงการเป็นแบรนด์ในระดับสากล เนื่องจากมองเห็นถึงโอกาสและความเป็นไปได้ในการขยายผลสู่หน่วยงานอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัยในการดำเนินงานเข้าสู่รูปแบบของการทำเป็นธุรกิจให้มากขึ้น ผลิตภัณฑ์นมเกษตร ผลิตด้วยกระบวนการที่เป็นมาตรฐานสากล ได้รับตรารับรองมาตรฐาน HACCP (มาจาก Hazard Analysis and Critical Control Point), GHPs (มาจาก General Principles of Food Hygiene : Good Hygiene Practices) โดยในปีพ.ศ. 2566 นมเกษตรได้รับการรับรองมาตรฐาน GFDA ในระดับ “ดีเยี่ยม” ซึ่งเป็นมาตรฐานจากการตรวจประเมินสถานที่ผลิต ซึ่งรวมถึง วิธีการผลิต เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิต และการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

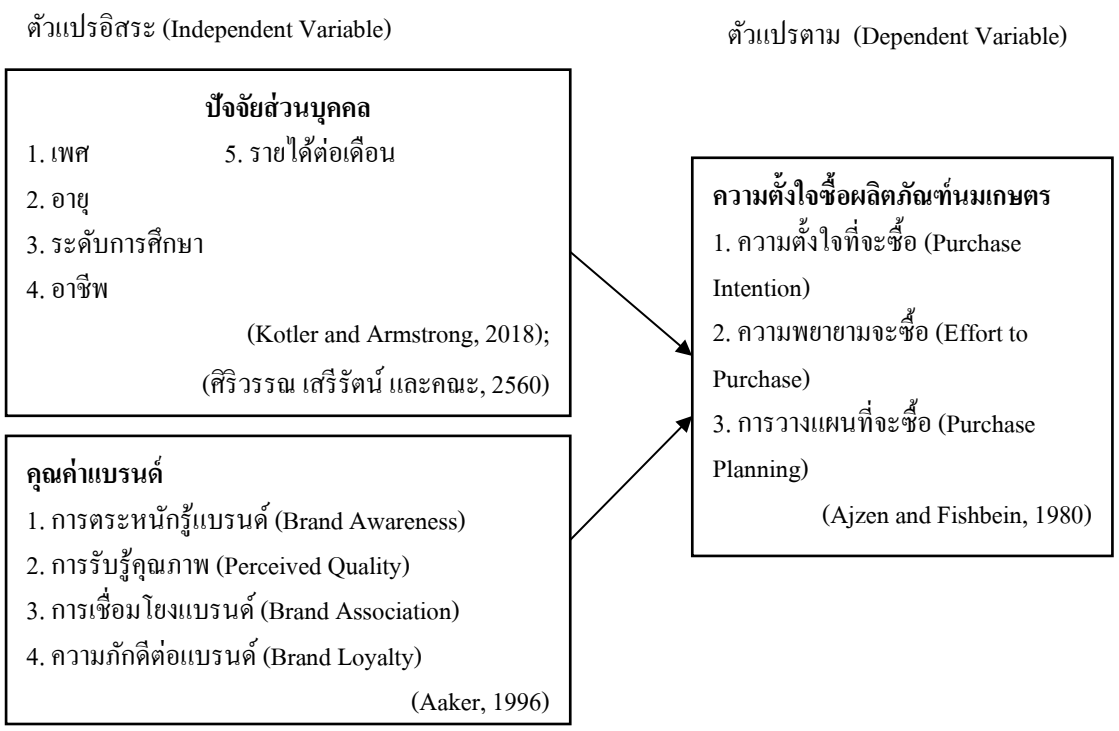

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้บริโภคที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตรแตกต่างกัน
2. คุณค่าแบรนด์ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร ไม่ทราบขนาดที่ชัดเจน ผู้ศึกษาจึงใช้สูตรของ Yamane (1973) ซึ่งเหมาะสมในกรณีที่ผู้ศึกษาไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น และเลือกวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ความสะดวก กำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมให้มีความคลาดเคลื่อนได้ 5% กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ขั้นต่ำ 385 คน และผู้ศึกษาทำการเก็บข้อมูลจำนวน 636 ชุด เพื่อเป็นการป้องกันความผิดพลาดของข้อมูล และเพื่อความสมบูรณ์ของตัวอย่าง โดยจะทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างผ่านคำถามคัดกรอง เฉพาะผู้บริโภคที่มีความสนใจหรือเคยซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตรเท่านั้น เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้

4.2 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ คำถาม (Consent) และคำถามคัดกรอง ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน จำนวน 5 ข้อ ประยุกต์ใช้แนวคิดของศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2560) ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับคุณค่าแบรนด์ ได้แก่ การตระหนักรู้แบรนด์ (Brand Awareness) การรับรู้คุณภาพ

(Perceived Quality) การเชื่อมโยงแบรนด์ (Brand Association) และความภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty) จำนวน 21 ข้อ ประยุกต์ใช้แนวคิดของ Aaker (1996) ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร ได้แก่ ความตั้งใจที่จะซื้อ (Purchase Intention) ความพยายามจะซื้อ (Effort to Purchase) และการวางแผนที่จะซื้อ (Purchase Planning) จำนวน 14 ข้อ ประยุกต์ใช้แนวคิดของ Ajzen and Fishbein (1980) และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) ให้แสดงความคิดเห็น

วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ เริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมและจัดเตรียมเอกสารโครงร่างการวิจัย สร้างแบบสอบถามและตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และความถูกต้องของภาษา ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคมากกว่า .70 (α = .70) (Nunnally, 1978) โดยแบบสอบถามนี้มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมันเท่ากับ 0.936 เมื่อแยกเป็นรายด้านของแบบสอบถามพบว่า ข้อคำถามเกี่ยวกับคุณค่าแบรนด์ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมันเท่ากับ 0.895 และข้อคำถามเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมันเท่ากับ 0.904 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าเป็นแบบสอบถามที่มีคุณภาพ หลังจากนั้นปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้จริง

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลด้วยการเก็บด้วยแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form จำนวน 636 ตัวอย่าง และเก็บผ่านตัวแทนสาย เพื่อส่งต่อให้ผู้บริโภคคนสุดท้ายในพื้นที่ จำนวน 50 ตัวอย่าง โดยคิดจากสัดส่วนของยอดขาย ร้อยละ 10 ของยอดขายผลิตภัณฑ์นมเกษตร และตัวแทนสายนำไปเก็บข้อมูลกับผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตรที่มีอายุ 18-59 ปี ให้ตอบกลับมาในลิงค์ที่มีฟอร์มลงข้อมูลในตาราง สถิติที่ใช้ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ค่า F-test (One-Way ANOVA) และถดถอยพหุคูณ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. สรุป

ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 76.89 มีอายุ 36 - 45 ปี ร้อยละ 32.86 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 52.83 มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 24.69 มีรายได้ 15,001 – 30,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 36.64 ชอบซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตรประเภทนมพาสเจอร์ไรซ์พร้อมดื่มบรรจุถุง ร้อยละ 71.46 และชื่นชอบผลิตภัณฑ์นมถุงเกษตรรสชาตินมช็อกโกแลต ร้อยละ 17.77

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าแบรนด์

คุณค่าแบรนด์	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การตระหนักรู้แบรนด์ (Brand Awareness)	4.33	0.715	เห็นด้วยอย่างมาก
2. การรับรู้คุณภาพ (Perceived Quality)	4.52	0.606	เห็นด้วยอย่างมาก
3. การเชื่อมโยงแบรนด์ (Brand Association)	4.60	0.582	เห็นด้วยอย่างมาก
4. ความภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty)	4.40	0.703	เห็นด้วยอย่างมาก
รวมคุณค่าแบรนด์	**4.46**	**0.592**	**เห็นด้วยอย่างมาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริโภคให้ระดับความคิดเห็นต่อคุณค่าแบรนด์ โดยรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างมาก คือ ความการเชื่อมโยงแบรนด์ (Brand Association) การรับรู้คุณภาพ (Perceived Quality) ความภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty) และการตระหนักรู้แบรนด์ (Brand Awareness)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร

ความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความตั้งใจที่จะซื้อ (Purchase Intention)	4.54	0.614	เห็นด้วยอย่างมาก
2. ความพยายามจะซื้อ (Effort to Purchase)	4.27	0.783	เห็นด้วยอย่างมาก
3. การวางแผนที่จะซื้อ (Purchase Planning)	4.35	0.748	เห็นด้วยอย่างมาก
รวมความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร	**4.39**	**0.663**	**เห็นด้วยอย่างมาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริโภคให้ระดับความคิดเห็นต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างมาก คือ ความตั้งใจที่จะซื้อ (Purchase Intention) การวางแผนที่จะซื้อ (Purchase Planning) และความพยายามจะซื้อ (Effort to Purchase)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร

ความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	อาชีพ	รายได้ต่อเดือน
1. ความตั้งใจที่จะซื้อ (Purchase Intention)	0.461	0.652	0.330	0.053	0.545
2. ความพยายามจะซื้อ (Effort to Purchase)	0.809	0.424	(0.000*)	0.096	(0.024*)
3. การวางแผนที่จะซื้อ (Purchase Planning)	0.293	0.730	(0.001*)	(0.024*)	0.071
รวม	**0.472**	**0.841**	**(0.001*)**	**(0.043*)**	**0.242**

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ซึ่งแสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า ผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตรแตกต่างกัน ด้านความพยายามจะซื้อ (Effort to Purchase) การวางแผนที่จะซื้อ (Purchase Planning) และในภาพรวม เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ย (Mean) พบว่า ผู้บริโภคที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าหรือต่ำกว่า มีความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร ด้านความพยายามจะซื้อ (Effort to Purchase) (Mean = 4.66) การวางแผนที่จะซื้อ (Purchase Planning) (Mean = 4.60) และในภาพรวม (Mean = 4.63) มากที่สุด ส่วนผู้บริโภคที่มีอาชีพต่างกัน มีความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตรแตกต่างกัน ด้านการวางแผนที่จะซื้อ (Purchase Planning) และในภาพรวม เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ย (Mean) พบว่า ผู้บริโภคที่เป็นพ่อบ้าน/แม่บ้าน/อื่น ๆ มีความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร ด้านการวางแผนที่จะซื้อ (Purchase Planning) (Mean = 4.50)

และในภาพรวม (Mean = 4.50) มากที่สุด ส่วนผู้บริโภคที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตรแตกต่างกัน ด้านความพยายามจะซื้อ (Effort to Purchase) เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ย (Mean) พบว่า ผู้บริโภคที่มีรายได้น้อยกว่า 5,001 บาทต่อเดือน มีความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร ด้านความพยายามจะซื้อ (Effort to Purchase) (Mean = 4.44) มากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณของคุณค่าแบรนด์กับความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร

คุณค่าแบรนด์	ความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร						
	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่	0.090	0.097		0.926	0.355		
การตระหนักรู้แบรนด์ (Brand Awareness)	0.149	0.028	0.161	5.351	0.000*	0.363	2.752
การรับรู้คุณภาพ (Perceived Quality)	0.268	0.044	0.245	6.074	0.000*	0.201	4.983
การเชื่อมโยงแบรนด์ (Brand Association)	0.120	0.041	0.105	2.902	0.004*	0.250	3.995
ความภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty)	0.429	0.032	0.455	13.259	0.000*	0.278	3.595

*p < 0.01, R Square = 0.793, Adjusted R Square = 0.792, Std error of the Estimate (SE) = 0.302, F = 605.768, Sig. = 0.000

จากตารางที่ 4 ซึ่งแสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่า คุณค่าแบรนด์ ได้แก่ การตระหนักรู้แบรนด์ (Brand Awareness) การรับรู้คุณภาพ (Perceived Quality) การเชื่อมโยงแบรนด์ (Brand Association) และความภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty) มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร โดยรวม เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณค่าแบรนด์ ได้แก่ การรับรู้คุณภาพ (Perceived Quality) การเชื่อมโยงแบรนด์ (Brand Association) และความภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty) มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร ด้านความตั้งใจที่จะซื้อ (Purchase Intention) สำหรับคุณค่าแบรนด์ ได้แก่ การตระหนักรู้แบรนด์ (Brand Awareness) การรับรู้คุณภาพ (Perceived Quality) และความภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty) มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร ด้านความพยายามจะซื้อ (Effort to Purchase) และคุณค่าแบรนด์ ได้แก่ การตระหนักรู้แบรนด์ (Brand Awareness) การรับรู้คุณภาพ (Perceived Quality) และความภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty) มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร ด้านการวางแผนที่จะซื้อ (Purchase Planning) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. อภิปรายผล

คุณค่าแบรนด์ ด้านการตระหนักรู้แบรนด์ (Brand Awareness) จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ผู้บริโภคเห็นด้วยอย่างมาก และมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรางค์รัตน์ แสงศรี (2559) ที่กล่าวว่า สินค้าและตราสินค้าระดับโลกส่วนใหญ่จะมีชื่อเสียงอย่างมากที่ได้รับการยอมรับจากคุณภาพของสินค้าและบริการผ่านการวางจำหน่ายทั่วโลกและวางกลยุทธ์ทางการตลาดให้เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของวัชราภรณ์ ตั้งประดิษฐ์ (2560) ที่กล่าวว่า บุคลิกภาพตราสินค้าและภาพลักษณ์ตราสินค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้คุณค่าตราสินค้าและพฤติกรรมการซื้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของแก้ว วงษ์ล้วนงาม (2561) ที่

กล่าวว่า คุณค่าแบรนด์ในภาพรวม อยู่ในระดับความคิดเห็นสำคัญมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิศา เฟื่องฟูนวกิจ (2562) ที่กล่าวว่า ความคิดเห็นคุณค่าแบรนด์ ด้านการตระหนักรู้แบรนด์ อยู่ในระดับดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนัชพร จินดา (2563) ที่กล่าวว่า ร้านกาแฟมีภาพลักษณ์ในการจ้างงานและพัฒนาทักษะให้แก่ผู้ด้อยโอกาส เช่น ผู้สูงอายุหรือผู้พิการทางการได้ยิน มีเผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมต่างๆ ผ่านช่องทางการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ผลิตภัณฑ์ชีวภาพทดแทนพลาสติก และร้านกาแฟมีนวัตกรรมที่เน้นให้ความรู้สึกร่มรื่น และสัมผัสถึงธรรมชาติด้วยพื้นที่สีเขียว “Taste of Nature” และมีนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อลดขยะพลาสติกและการใช้กระดาษ

คุณค่าแบรนด์ ด้านการรับรู้คุณภาพ (Perceived Quality) จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ผู้บริโภคเห็นด้วยอย่างมาก และมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวัชราภรณ์ ตั้งประดิษฐ์ (2560) ที่กล่าวว่า การรับรู้คุณค่าตราสินค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ มีหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง คือ คณะกรรมการอาหารและยา คอยควบคุมและตรวจสอบกระบวนการผลิต สอดคล้องกับงานวิจัยของแก้ว วงษ์ล้วนงาม (2561) ที่กล่าวว่า คุณค่าแบรนด์ในด้านการรับรู้ถึงคุณภาพ ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อห้องชุดของบริษัทแอล.พี.เอ็น.ดีเวลลอปเมนท์ จากัด (มหาชน) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิศา เฟื่องฟูนวกิจ (2562) ที่กล่าวว่า ความคิดเห็นคุณค่าแบรนด์ ด้านการรับรู้คุณภาพ อยู่ในระดับดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนัชพร จินดา (2563) ที่กล่าวว่า การรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค ด้านความมั่นใจ กล่าวคือ พนักงานผู้พิการทางการได้ยิน มีทักษะและความชำนาญในการทำเครื่องดื่มเป็นอย่างดี มีความสามารถในการให้บริการได้อย่างถูกต้อง มีความสามารถในการสื่อสาร รับคำสั่งซื้อ และอธิบายเครื่องดื่มได้อย่างถูกต้อง ให้บริการด้วยความสุภาพ นุ่มนวล และเป็นมิตร มีความใส่ใจต่อผู้บริโภคเป็นอย่างดี เช่น แก้ไขคำสั่งซื้อ เพิ่ม/ลด รสชาติเครื่องดื่ม เป็นต้น และร้านกาแฟมีราคาของเครื่องดื่มและขนมเหมาะสมกับคุณภาพที่ได้รับ

คุณค่าแบรนด์ ด้านการเชื่อมโยงแบรนด์ (Brand Association) จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ผู้บริโภคเห็นด้วยอย่างมาก และมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรางค์รัตน์ แสงศรี (2559) ที่กล่าวว่า การที่จะผลิตสินค้าท้องถิ่นขึ้นมานั้น ควรให้ความสำคัญกับบริบทของท้องถิ่น ต้องคิด ต้องเข้าใจและต้องทำแบบท้องถิ่น ควรคำนึงถึงความเป็นอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ วัฒนธรรม แต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน นักการตลาดจำเป็นที่จะต้องพิจารณาและทำความเข้าใจบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อนำวัฒนธรรมมาปรับใช้และวางกลยุทธ์ทางการตลาดให้เหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น กลยุทธ์การพัฒนาสินค้าและตราสินค้าท้องถิ่นสู่ความสำเร็จในการเป็นสินค้าระดับสากล สอดคล้องกับงานวิจัยของแก้ว วงษ์ล้วนงาม (2561) ที่กล่าวว่า คุณค่าแบรนด์ในด้านการเชื่อมโยงแบรนด์ ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อห้องชุดของบริษัทแอล.พี.เอ็น.ดีเวลลอปเมนท์ จำกัด (มหาชน) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิศา เฟื่องฟูนวกิจ (2562) ที่กล่าวว่า ความคิดเห็นคุณค่าแบรนด์ ด้านการเชื่อมโยงแบรนด์ อยู่ในระดับดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนัชพร จินดา (2563) ที่กล่าวว่า ร้านกาแฟมีส่วนช่วยกระจายรายได้ให้ชุมชน โดยการรับซื้อเมล็ดกาแฟดิบจากเกษตรกร มีการพัฒนาชุมชน โดยจัดทำโครงการพัฒนาและผลิตกาแฟ มีส่วนช่วยสิ่งแวดล้อมในการลดขยะพลาสติก โดยส่งเสริมให้นำแก้วมาเองเพื่อส่วนลด และการแจกถุงสปันบอนด์ เพื่อใช้ใส่เครื่องดื่มแทนถุงพลาสติกที่ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง มีส่วนช่วยในการลดขยะอื่นๆ โดยนำวัสดุที่ใช้แล้วภายในร้านและโรงคั่วกาแฟมาผลิตเป็นเฟอร์นิเจอร์สำหรับตกแต่งทั้งภายในร้านและมีส่วนช่วยสร้างพื้นที่สีเขียว ให้กับบริเวณโดยรอบพื้นที่ร้าน ด้วยการปลูกต้นไม้ทั้งภายในและนอกร้าน

คุณค่าแบรนด์ ด้านความภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty) จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ผู้บริโภคเห็นด้วยอย่างมาก และมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแก้ว วงษ์ล้วนงาม (2561) ที่กล่าวว่า คุณค่าแบรนด์ในด้านความภักดีต่อแบรนด์ ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อห้องชุดของบริษัท แอล.พี.เอ็น.ดีเวลลอปเมนท์ จากัด (มหาชน) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิศา เฟื่องฟูนวกิจ (2562) ที่กล่าวว่า ความคิดเห็นคุณค่าแบรนด์โดยรวมอยู่ในระดับดี ด้านความภักดีกับตราสินค้า ราบิก้า คอฟฟี่ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐฌา เสรีวัฒนา (2563) ที่กล่าวว่า คุณค่าตราสินค้า มีอิทธิพลต่อความภักดีต่อตราสินค้า นอกจากนี้คุณค่าตราสินค้าและความภักดีต่อตราสินค้า มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ร้านไทย-เดนมาร์ค มิลค์แลนด์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนัชพร จินดา (2563) ที่กล่าวว่า ผู้บริโภคจะใช้บริการร้านกาแฟนี้อย่างต่อเนื่อง แม้จะมีร้านกาแฟอื่นมาตั้งในบริเวณใกล้เคียง หากร้านกาแฟมีโปรโมชั่นผู้บริโภคจะเข้าร่วมโปรโมชั่นนั้นโดยไม่รีรอขอเมื่อมีโอกาส ผู้บริโภคจะแนะนำเพื่อน ๆ ให้มาใช้บริการร้านกาแฟนี้ และหากมีใครกล่าวถึงร้านกาแฟนี้ในแง่ลบ ผู้บริโภคจะยังคงกลับไปใช้บริการร้านกาแฟนี้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

จากผลการศึกษาคุณค่าแบรนด์ที่มีต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร เรียงลำดับตามค่าน้ำหนักของอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตรได้ดังนี้

คุณค่าแบรนด์ ด้านความภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty) เนื่องจากผู้บริโภคจะแนะนำผลิตภัณฑ์นมเกษตรให้กับคนในครอบครัวและเพื่อน ๆ ติดตามข่าวสาร และโปรโมชั่นของนมเกษตรอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งแม้ว่าราคานมเกษตรจะสูงขึ้น ผู้บริโภคจะยังคงเลือกซื้อต่อไปเพราะเชื่อว่าคุณภาพคุ้มค่ากับราคา ถึงแม้ว่าจะมีผลิตภัณฑ์นมยี่ห้ออื่นที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน และแม้ว่าผลิตภัณฑ์นมเกษตรจะหมดชั่วคราว ผู้บริโภคก็ยังคงรอและซื้อต่อเมื่อมีผลิตภัณฑ์นมเกษตร

คุณค่าแบรนด์ ด้านการรับรู้คุณภาพ (Perceived Quality) ผู้ประกอบการอาจมีการปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์นมเกษตรให้มีคุณภาพมีความเหมาะสมกับราคา ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นในมาตรฐานการผลิตและกระบวนการของนมเกษตร เนื่องจากผู้บริโภคจะเลือกนมเกษตรเพราะมั่นใจในคุณภาพและประโยชน์ทางโภชนาการ รวมถึงมีความรู้สึกว่านมเกษตรมีรสชาติที่ดีกว่าเมื่อเทียบกับแบรนด์นมอื่น ๆ อีกทั้งการรับรู้คุณภาพจากยอดการรีวิวของผู้ซื้อ และเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความสะดวกที่มากขึ้น ควรเพิ่มช่องทางออนไลน์อื่น ๆ ซึ่งปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการสั่งซื้อทางออนไลน์เป็นที่นิยมมากยิ่งขึ้น และยังสามารถเข้าถึงผู้บริโภคทุกกลุ่ม และง่ายมากยิ่งขึ้น

คุณค่าแบรนด์ ด้านการตระหนักรู้แบรนด์ (Brand Awareness) เนื่องจากผู้บริโภคมีความสามารถในการจดจำโลโก้หรือภาพลักษณ์ของแบรนด์นมเกษตรได้ทันที ความรู้สึกคุ้นเคยกับชื่อเสียงและภาพลักษณ์แบรนด์ของผลิตภัณฑ์นมเกษตร เมื่อนึกถึงนมสด จะนึกถึงนมเกษตรเป็นหนึ่งในตัวเลือกแรก ๆ การรู้จักผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ของนมเกษตร เช่น นมเกษตรชนิดขวด โยเกิร์ต ไอศกรีมโยเกิร์ตจากโฆษณาหรือสื่อต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้นผู้ประกอบการไม่ควรมีการปรับเปลี่ยนโลโก้บ่อย ๆ เกินไป และผู้บริโภครับรู้จากการเห็นโฆษณาหรือการประชาสัมพันธ์ของนมเกษตรในช่องทางต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

คุณค่าแบรนด์ ด้านการเชื่อมโยงแบรนด์ (Brand Association) ผู้ประกอบการอาจมีการปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์นมเกษตรให้มีคุณค่าทางโภชนาการสูงและเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจาก

ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความเชื่อว่านมเกษตรมาจากวัตถุดิบที่มีคุณภาพ ผ่านการผลิตอย่างปลอดภัย เป็นแบรนด์ที่มีคุณค่าต่อสังคมและช่วยเหลือชุมชนในท้องถิ่น มีการสนับสนุนการใช้น้ำนมดิบที่มาจากเกษตรกร ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์นมเกษตรทำให้ผู้บริโภคนึกถึงการดูแลสุขภาพและการเลือกบริโภคที่ดีต่อสุขภาพ และเชื่อว่านมเกษตรมีคุณภาพเทียบเท่าหรือดีกว่าผลิตภัณฑ์นมแบรนด์อื่น ๆ

7.2 ข้อจำกัดในงานการศึกษาและข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้รับนั้นอาจยังไม่ครอบคลุมทุกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปอาจใช้ทั้งการศึกษาเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กันไป และการปรับปรุงแบบสอบถามเนื่องจากว่าการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์ผู้บริโภคที่ใช้บริการ ทำให้ทราบถึงทัศนคติอารมณ์ ความคิด และความรู้สึกที่มีต่อแบรนด์ การศึกษาในครั้งต่อไปควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร กับผลิตภัณฑ์นมแบรนด์อื่น ๆ เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมที่แตกต่างกัน ควรศึกษากลุ่มตัวอย่าง เช่น ศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้บริโภค Generation Y หรือ Generation X เป็นต้น เพื่อที่จะได้เห็นถึงความแตกต่างหรือเหมือนกันอย่างไร ในการกำหนดขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างให้ละเอียดจะทำให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าใจได้ถึงความต้องการของกลุ่มลูกค้าได้มากยิ่งขึ้น ควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่มีอาจจะมีผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์นมเกษตร เช่น ความพึงพอใจของลูกค้า เศรษฐกิจ สังคม กลุ่มเจเนอเรชั่น เป็นต้น เพื่อสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสมกับผู้บริโภคได้มากขึ้น และควรศึกษาพื้นที่อื่นเพิ่มเติมนอกเหนือจากพื้นที่กรุงเทพมหานคร เช่น เขตปริมณฑล จังหวัดอื่น ๆ เป็นต้น เนื่องจากผู้บริโภคในแต่ละพื้นที่จะแตกต่างกัน เพื่อนำมาหาความแตกต่างในคุณค่าแบรนด์หรือปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งลักษณะทางประชากรศาสตร์ ปัจจัยส่วนบุคคลในแต่ละพื้นที่จะแตกต่างกัน เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคได้อย่างถูกต้อง

8. เอกสารอ้างอิง

แก้ว วงษ์ล้วนงาม. (2561). *คุณค่าแบรนด์และบุคลิกภาพแบรนด์องค์กรที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อห้องชุดของบริษัทแอล.พี.เอ็น.ดีเวลลอปเมนท์ จากัด (มหาชน) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทองยศ อเนกะเวียง. (2529). *ปฏิบัติการนม (ภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตรศาสตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)*. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.

ณัฐณา เสรีวัฒนา. (2563). *ภาพลักษณ์ตราสินค้า คุณภาพการบริการ และคุณค่าตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความภักดีและการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ร้านไทย-เดนมาร์ค มิลค์แลนด์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธิติ เกตุทัต, นฤมล กิมภากรณ์, และกิตตินุช ชุลิกาวิทย์. (2563). อิทธิพลของภาพลักษณ์องค์กรและภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์ต่อคุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคกับตราผลิตภัณฑ์ในกลุ่มธุรกิจธนาคาร. *วารสารการสื่อสารมวลชน คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิยาลัยเชียงใหม่* ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2563. 1-33.

ธนัชพร จินดา. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีและการรับรู้คุณค่าเพื่อผู้อื่นของผู้บริโภคต่อร้านกาแฟที่ดำเนินการโดยผู้พิการทางการได้ยินในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.* วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วัชราภรณ์ ตั้งประดิษฐ์. (2560). *รูปแบบคุณค่าตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางในประเทศไทย.* ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยสยาม.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ศุภร เสรีรัตน์, ปณิศา มีจินดา, จิระวัฒน์ อนุวิชชานนท์ และอรทัย เลิศวรรณวิทย์. (2560). *การบริหารการตลาดยุคใหม่: (Marketing Management) ฉบับปรับปรุงใหม่ปี 2560.* กรุงเทพฯ: Diamond In Business World.

สุดาพร กุณฑลบุตร. (2557). *หลักการตลาดสมัยใหม่.* พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สุดาพร กุณฑลบุตร.

สุนิษฐา เศรษฐีธร. (2563). *ตลาดอาหารสำเร็จรูป (Packaged Food) ในประเทศไทย.* Thailand Food Market Report รายงานตลาดอาหารในประเทศไทย. เมษายน 2563.

สุนิศา เฟื่องฟูนวกิจ. (2562). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าตราสินค้า ราบิก้า คอฟฟี่ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุรางค์รัตน์ แสงศรี. (2559). กลยุทธ์การพัฒนาสินค้าท้องถิ่นสู่สินค้าสากล. *วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์.* ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2559. 1-11.

Aaker, D.A. (1996). “Measuring brand equity across products and market.” *California management review* 38(3): 102-120.

Ajzen, I. and M. Fishbein. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior. Englewood.* NJ: Prentice-Hall.

Kotler, P., and G. Armstrong. (2018). *Principles of Marketing.* 17th ed. The University of Minnesota Libraries Publishing.

Moslehpour, M., C.K. Aulia, and C. E.Masarie. (2015). “Bakery Product Perception and Purchase Intention of Indonesian Consumers in Taiwan.” *International Journal of Business and Information* 10(1): 63-94.

Nunnally, J. C. (1978). *Test and Measurement.* New York: McGraw Hill.

Yamane, T. “1973”. *Statistics: an introductory analysis.* New York: Harper & Row.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ

Factors affecting the purchase Feed for broiler farms

สุพจน์ ฐานเหล็ก
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต โครงการปริญญาโท สำหรับผู้บริหาร
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
E-mail: Supot.t@ku.th
รองศาสตราจารย์ยุพาวรรณ วรรณวาณิชย์
อาจารย์ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
E-mail: fbusywv@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ จำแนกตามลักษณะองค์กรธุรกิจ ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฟาร์มไก่เนื้อกับพนักงานขาย ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ วิธีการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงสำรวจเก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและสถิติความถดถอยเชิงพหุ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ ในภาพรวม อยู่ในระดับความสำคัญมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ลูกค้าให้ความสำคัญปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์สูงสุด ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฟาร์มไก่เนื้อกับพนักงานขาย พบว่า ระดับความสำคัญของ ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างฟาร์มไก่เนื้อกับพนักงานขาย ในภาพรวม อยู่ในระดับความสำคัญมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ลูกค้าให้ความสำคัญปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างฟาร์มไก่เนื้อกับพนักงานขายด้านความไว้วางใจสูงที่สุด ผลการศึกษาระดับการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ พบว่า ระดับการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อในภาพรวม อยู่ในระดับการตัดสินใจมากที่สุด ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า 1. ลักษณะองค์กรธุรกิจ ด้านลักษณะของการดำเนินธุรกิจ ตำแหน่งหน้าที่ในองค์กร ระยะเวลาดำเนินงาน จำนวนไก่ที่ลงเลี้ยง และสถานที่ตั้งของฟาร์ม แตกต่างกันมีการตัดสินใจซื้ออาหารไก่เนื้อสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ แตกต่างกัน 2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ3.ความสัมพันธ์ระหว่างฟาร์มไก่เนื้อกับพนักงานขายด้านความไว้วางใจ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด, ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย, การตัดสินใจซื้อ

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the decision to buy ready-to-eat food for broiler farms classified by business organization type, to study the marketing mix factors that affect the decision to buy ready-to-eat food for broiler farms, and to study the relationship between broiler farms and salespeople that affect the decision to buy ready-to-eat food for broiler farms. The research method was a survey study with data collection using questionnaires. The data were analyzed using descriptive statistics with frequency, percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics using comparison of means and multiple regression statistics at the significance level of 0.05.

The results of the marketing mix study found that the marketing mix factors that influenced the decision to buy ready-to-eat food for broiler farms were at a very important level overall. When considering each aspect, it was found that customers gave the highest importance to the marketing mix factor in terms of product. The results of the study of the relationship between broiler farms and salespeople showed that the overall importance of the relationship between broiler farms and salespeople was at a very important level. When considering each aspect, it was found that customers gave the highest importance to the relationship factor between broiler farms and salespeople in terms of trust. The results of the study of the decision-making level of ready-to-eat food for broiler farms showed that the overall decision-making level of ready-to-eat food for broiler farms was at the highest decision-making level. The results of the hypothesis testing found that 1. The nature of the business organization in terms of the nature of the business operations, the position in the organization, the duration of operation, the number of chickens raised, and the location of the farm were different in terms of the decision to buy ready-to-eat food for broiler farms. 2. The marketing mix factors in terms of product and the distribution channel had a statistically significant influence on the decision to buy ready-to-eat food for broiler farms at a statistically significant level of 0.05. 3. The relationship between broiler farms and salespeople in terms of trust had a statistically significant influence on the decision to buy ready-to-eat food for broiler farms at a statistically significant level of 0.05.

KEYWORDS: Marketing Mix, Buyer-Seller Relationship, Purchase Decision

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

การพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตสัตว์ปีกของประเทศไทยก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ไก่เนื้อ” ซึ่งเนื้อไก่และอาหารแปรรูปจากเนื้อไก่เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยมีการนำเข้าพันธุ์ไก่ลูกผสมที่ดีจากต่างประเทศตั้งแต่ปีพ.ศ.2506 เป็นต้นมา มีการส่งออกเนื้อไก่สดแช่แข็งไปขายยังต่างประเทศตั้งแต่ปีพ.ศ. 2516 (135 ตัน มูลค่า 5.3 ล้านบาท) และเนื้อไก่แปรรูปในปีพ.ศ. 2534 (3,688 ตัน มูลค่า 360 ล้านบาท) การพัฒนาดังกล่าวมีการปรับวิชาการด้านอาหารสัตว์ให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับสัตว์ ตลอดจนมีการนำเทคโนโลยีขั้นสูงในการเลี้ยงและการจัดการฟาร์มมาใช้ ทำให้การผลิตมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เลี้ยงแล้วมีกำไร นำรายได้เข้าประเทศปีละหลายหมื่นล้านบาท ธุรกิจอุตสาหกรรมไก่เนื้อเป็นสินค้าเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย มีการบริโภคเนื้อไก่ภายในประเทศและปริมาณการส่งออก เนื้อไก่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกไก่สดแช่เย็นแช่แข็งและไก่แปรรูป อันดับ 4 ของโลก มีคู่แข่งสำคัญคือ สหรัฐอเมริกา บราซิล และสหภาพยุโรป

จากการที่การเลี้ยงไก่เพิ่มขึ้น ทำให้มีความต้องการที่จะใช้ผลิตภัณฑ์อาหารไก่ในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย เพราะผลิตภัณฑ์อาหารไก่เป็นหนึ่งปัจจัยที่สำคัญสำหรับอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่ และเป็นตลาดรองรับสินค้าเกษตรภายในประเทศที่สำคัญอุตสากรรมหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจาก การผลิตของอุตสาหกรรมอาหารไก่ต้องใช้วัตถุดิบซึ่งเป็นสินค้าภายในประเทศถึงร้อยละ 40 ของปริมาณวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ได้แก่ ข้าวโพด ปลายข้าว รำข้าว กากถั่วเหลือง มันสำปะหลัง และปลาป่น โดยปริมาณความต้องการใช้วัตถุดิบอาหารไก่ ที่เพิ่มตามความต้องการอาหารไก่เนื้อ ดังตารางที่ 1 แสดงปริมาณความต้องการอาหารไก่เนื้อที่เพิ่มขึ้น 7.23 ล้านตัน ในปี พ.ศ.2561 เป็น 8.07 ล้านตัน ในปี พ.ศ.2567 อ้างอิงข้อมูลจากสมาคมผู้ผลิต อาหารสัตว์ไทย ปี 2567 นอกจากนี้อาหารสัตว์ยังเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดของการผลิตอาหารไก่ กล่าวคือ อาหารไก่เป็นปัจจัยการผลิตของการเลี้ยงไก่ที่มีมูลค่าร้อยละ 60 ของต้นทุนทั้งหมดในการเลี้ยงไก่ (สมาคมผู้ผลิต อาหารสัตว์ไทย, 2567)

อุตสาหกรรมอาหารไก่เป็นอุตสาหกรรมการเกษตรอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ โดยรัฐบาลก็ให้การสนับสนุน โดยจัดให้เป็นอุตสาหกรรมที่มีการส่งเสริมการลงทุน จึงส่งผลให้มีผู้ผลิตรายใหม่สนใจเข้าลงทุน ในขณะเดียวกันผู้ผลิตรายเดิม ก็ทำการขยายการผลิตออกไป รายชื่อบริษัทผู้ผลิตอาหารสัตว์ในสมาชิก สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย จำนวน 51 บริษัท มีทั้งบริษัทที่เป็นของคนไทย เช่น บริษัทเบทาโกร จำกัด (มหาชน) ,บริษัท ซีพีเอฟ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน),บริษัท ไทยฟู้ด อาหารสัตว์ จำกัด เป็นต้น และบริษัทต่างชาติ เช่น บริษัท คาร์กิลมีทส์(ไทยแลนด์) ,บริษัท คาร์กิลสยาม จำกัด

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ ของผู้ประกอบกิจการเลี้ยงไก่ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อผู้ผลิต กล่าวคือ สามารถนำผลของการศึกษานี้ไปวางแผนวิจัยและพัฒนา ในการผลิต ผลิตภัณฑ์อาหารไก่ที่มีคุณสมบัติ คุณลักษณะที่ตรงตามความต้องการของผู้ซื้อในปัจจุบันและอนาคต และผลการศึกษาที่ได้นี้ยังเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาประสิทธิภาพของบุคลากร ให้เกิดการพัฒนาตนเอง เกิดการทำงานอย่างมีความสุข มีคุณภาพ และพัฒนาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ จำแนกตามลักษณะองค์กรธุรกิจ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฟาร์มไก่เนื้อกับพนักงานขาย ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดและทฤษฎีของลักษณะองค์กรธุรกิจ

วรฉัตร วริวรรณ (2563) กล่าวว่า องค์กรเป็นหน่วยสังคมที่มีการกระทำกิจกรรมร่วมกันของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีโครงสร้างการทำงาน มีการแบ่งงานกันทำ และมีการจัดการงานโดยทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรที่มี

หน้าที่ความรับผิดชอบแตกต่างกันไปตามลักษณะของงาน ซึ่งการเกิดขึ้นขององการศึกษาองค์กรและการจัดการนี้ ก็เพื่อทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และบุคลากรสามารถทำงานตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่องค์การวางไว้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2560) กล่าวว่า องค์กรคือ กระบวนการที่กำหนดกฎระเบียบ แบบแผนในการปฏิบัติงานขององค์กรซึ่งรวมถึงวิธีการทำงานรวมกันเป็นกลุ่ม

ธงชัย สันติวงษ์ (2560) กล่าวว่า องค์กรคือการจัดระเบียบกิจกรรมให้เป็นกลุ่มก้อนเข้ารูปและการมอบหมายงายให้คนปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของงานที่ตั้งไว้

สมคิด บางโม (2562) มีความเห็นว่า องค์กรคือกลุ่มบุคคลหลาย ๆ คน ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การร่วมกันของกลุ่มต้องถาวร มีการจัดระเบียบภายในกลุ่มเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของแต่ละคน ตลอดจนกำหนดระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ให้ถือปฏิบัติ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าองค์กรหมายถึงการรวมตัวกันของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อกระทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการให้บรรลุผลตามที่ได้ตั้งไว้ มีการแบ่งงานกันทำ หรือร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

3.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

Kotler (2016) กล่าวว่าการบริการถือเป็นองค์ประกอบที่เป็นส่วนหนึ่งของส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ที่แตกต่างออกไป เพราะการบริการเป็นอะไรที่มีความหลากหลายมาก ซึ่งการจัดการทางด้านการตลาดของการบริการนี้จะต้องผสมผสานกัน จนไม่อาจจะแบ่งแยกออกจากกันได้อย่างชัดเจน ขึ้นอยู่กับแต่ละบริการด้วย โดยที่ส่วนประสมทางการตลาดเป็นตัวแปรที่สามารถควบคุม และสนองความต้องการของลูกค้าให้พึงพอใจได้ ประกอบด้วย 4P's ที่ต้องสอดคล้องประสานกันอย่างดีจึงจะได้ประสิทธิผล มีดังนี้

1. Product (ผลิตภัณฑ์) เป็นสิ่งแรกที่นักการตลาดจะต้องทราบเกี่ยวกับความต้องการของลูกค้า และเสนอขายผลิตภัณฑ์ที่มีอรรถประโยชน์ (Utility) และคุณค่า (Value) เพื่อสนองความต้องการของลูกค้าให้ได้รับความพึงพอใจจากผลิตภัณฑ์นั้น ๆ

2. Price (ราคา) คือคุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปของตัวเงิน ลูกค้าจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ของการบริการที่ได้รับกับราคา (Price) ของบริการนั้น ถ้าการบริการนั้นมีคุณค่าสูงกว่าราคา ลูกค้าจะตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการ ดังนั้น การกำหนดราคาควรมีความเหมาะสมกับระดับการให้บริการที่ชัดเจน

3. Place หรือ Distribution (สถานที่) คือสถานที่ที่สามารถจำหน่ายสินค้าได้ อาจรวมถึงช่องทางการจัดจำหน่าย รวมถึงลักษณะทางกายภาพของสถานที่ที่สร้างจิตนาการให้กับลูกค้า พร้อมทั้งตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้ได้รับความพึงพอใจ

4. Promotion (การส่งเสริมการตลาด) เป็นเครื่องมือตัวสุดท้ายของส่วนประสมทางการตลาดที่เป็นตัวกระตุ้นความสนใจของลูกค้าและเป็นตัวดึงดูดในการตัดสินใจซื้อ

3.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย (Buyer-Seller Relationships) คือปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของบุคคลระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจะมีความซับซ้อนมากขึ้นตามระดับของความซับซ้อนทางสังคม เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะมีความซับซ้อนน้อยกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร (Hinde, 1997) ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายสามารถนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการทำธุรกิจเพื่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพ และยังสามารถสร้างความได้เปรียบในเชิงแข่งขันได้ หากมีการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม (Zaheer et al., 1998)

อีกทั้งยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ทางธุรกิจในระยะยาว (Jap, 2001; Mummalaneni, 1995) และเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการทำธุรกิจ

จากการศึกษาและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายจากงานวิจัยของ พีรยา ทศชัยวรรณ (2563) การเชื่อมโยงระหว่างลักษณะของความสัมพันธ์ เช่น ความไว้วางใจ การร่วมมือ และ ประสิทธิภาพของความสัมพันธ์นั้นจำเป็นต้องมีการวิจัยเพิ่มเติม การศึกษานี้พิจารณาประเด็นสำคัญ 4 ประการที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ได้แก่ ความไว้วางใจ (Trust) การสื่อสาร (Communication) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal relations) และการร่วมมือ (Cooperation)

3.4 ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

สุภารัตน์ วิเชียรสาร (2561) ศึกษาเรื่อง การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารสำหรับสุกรของผู้ประกอบการเลี้ยงสุกรรายอิสระในพื้นที่เขต 7 ของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า (1) ด้านลักษณะการประกอบธุรกิจ ระยะเวลาการดำเนินธุรกิจบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ที่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารสำหรับสุกรของผู้ประกอบการเลี้ยงสุกรรายอิสระในพื้นที่เขต 7 ของประเทศไทย ไม่แตกต่างกัน (2) ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารสำหรับสุกรของผู้ประกอบการเลี้ยงสุกรรายอิสระในพื้นที่เขต 7 ของประเทศไทย และ (3) ปัจจัยด้านจิตวิทยา ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารสำหรับสุกรของผู้ประกอบการเลี้ยงสุกรรายอิสระในพื้นที่เขต 7 ของประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ณัฏยา หินอำคา (2559) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเอนไซม์ของผู้ประกอบการฟาร์มสุกร ผลการศึกษาพบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเอนไซม์ของผู้ประกอบการฟาร์มสุกร อยู่ในระดับความสำคัญปานกลาง

วรัตม์ ชุนรักษา (2558) ศึกษาเรื่อง ส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อผู้ประกอบการฟาร์มในการเลือกซื้ออาหารสำเร็จรูปสำหรับสุกรในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ปัจจัยด้านราคา และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจาหน่าย และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ ปัจจัยย่อยของส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อผู้ประกอบการฟาร์ม ในการเลือกซื้ออาหารสำเร็จรูปสำหรับสุกรในจังหวัดเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดแต่ละด้านมีดังนี้ ปัจจัยด้านราคา คือ สินค้ามีราคาถูก ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ คือ ยี่ห้อของอาหารสุกรสาเร็จรูป ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย คือ ความคุ้นเคยกับผู้จัดจำหน่าย และ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด คือ มีการจัดโปรโมชั่นลดราคาในช่วงเวลาที่กำหนด

J.P. Britz (2011) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการซื้ออาหารสัตว์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มขนาดเล็ก ในประเทศของแอฟริกาใต้ โดยการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อ ปัจจัยทางด้านการตลาดและสิ่งเร้าอื่นๆ ปัจจัยทางการตลาดที่ศึกษาประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์, การกำหนดราคา, การส่งเสริมการตลาดและการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์สามารถแบ่งออกเป็น คุณภาพ, ตราสินค้าและการบริการเพิ่มเติมที่มาพร้อมกับผลิตภัณฑ์ สิ่งเร้าอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อ คือสภาพทางเศรษฐกิจ, โอกาสพิเศษ,สภาพภูมิอากาศและอิทธิพลของวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้ออาหารสัตว์ของเกษตรกรรายย่อย ได้แก่ ความคุ้มค่าของผลิตภัณฑ์ การรับรู้ตราสินค้า การสนับสนุนลูกค้าและการบริการของพนักงานขาย คุณภาพอาหารสัตว์ ความจงรักภักดีต่อตราสินค้า และราคาอาหารสัตว์

3.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

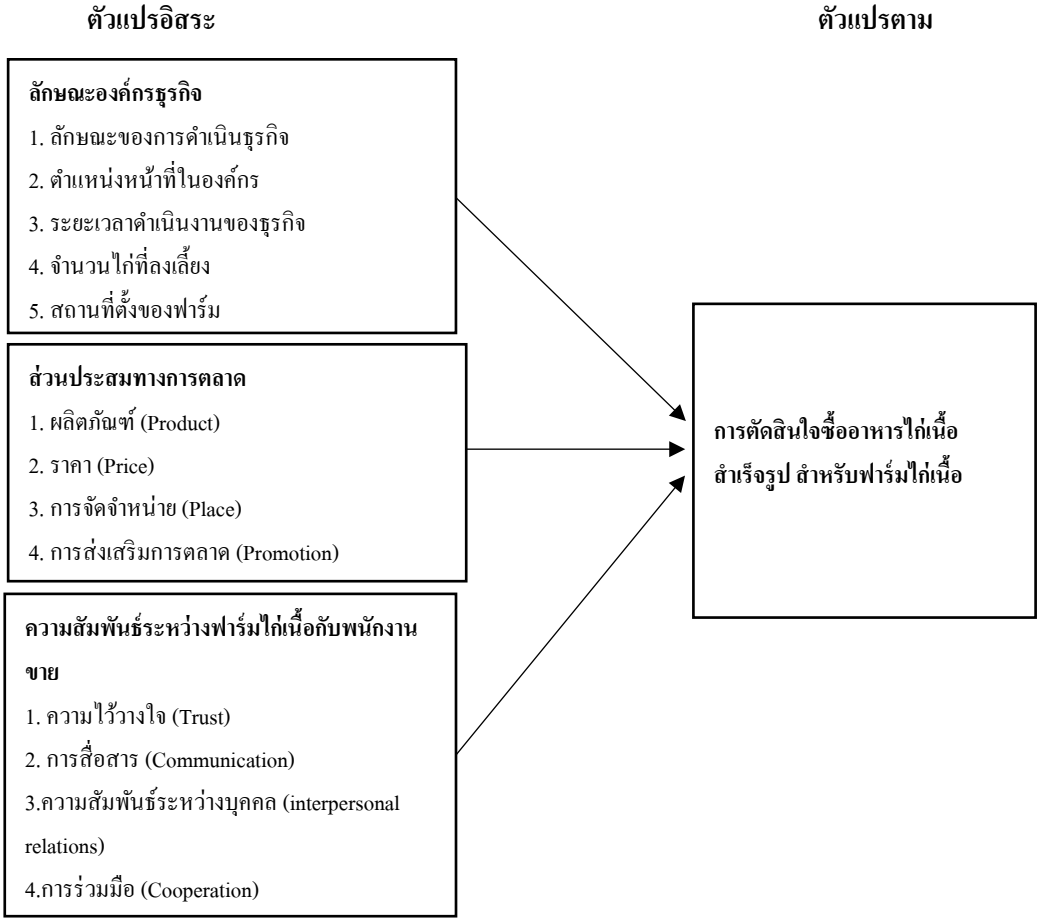

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.5 สมมติฐานการวิจัย

1. องค์กรธุรกิจที่มีลักษณะแตกต่างกันมีการตัดสินใจซื้ออาหารไก่เนื้อสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ แตกต่างกัน

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารไก่เนื้อสำเร็จรูปสำหรับฟาร์มไก่เนื้อ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างฟาร์มไก่เนื้อกับพนักงานขายมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารไก่เนื้อสำเร็จรูป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาผู้ประกอบธุรกิจเลี้ยงไก่เนื้อ ที่ใช้อาหารไก่เนื้อ กรณีศึกษา: บริษัท กรณีศึกษา จำนวน 74 ราย ผู้ศึกษาทำการเก็บข้อมูลจากจำนวนประชากรทั้งหมด

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยการศึกษาจากเอกสาร ทฤษฎี และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้

แบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษา โดยได้นำแบบสอบถามไปทำการทดสอบ (Tryout) ก่อนเพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของคำถาม กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และใช้เกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha coefficient) ที่ระดับ 0.70 (Nunnally and Bernstein, 1994) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha coefficient) ความเชื่อมั่นแบบสอบถาม โดยคำถามปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.856 คำถามความสัมพันธ์ระหว่างฟาร์มไก่เนื้อกับพนักงานขาย ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.962 และคำถามการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.949 ซึ่งลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิด (Close-end Questionnaire) โดยผู้ตอบแบบสอบถามตอบด้วยตนเอง คำถามแบบอันตรภาคชั้น (Scaling) 5-point Likert Scale แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะขององค์กร มีจำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารไก่เนื้อสำเร็จรูป จำนวน 13 ข้อ พัฒนาจาก Kotler (2016)

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างฟาร์มไก่เนื้อกับพนักงานขายที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารไก่เนื้อสำเร็จรูป มีจำนวนคำถาม 12 ข้อ พัฒนาจาก Melody et al. (2002)

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ มีจำนวนคำถาม 3 ข้อ

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นสถิติที่ใช้ในการบรรยายลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และสถิติความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) ใช้ทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรมากกว่า 2 ตัวแปร เพื่อทดสอบสมมติฐานของงานวิจัย

5. ผลการวิจัย

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ระดับความสำคัญของ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ ในภาพรวม อยู่ในระดับความสำคัญมาก

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฟาร์มไก่เนื้อกับพนักงานขาย พบว่า ระดับความสำคัญของ ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างฟาร์มไก่เนื้อกับพนักงานขาย ในภาพรวม อยู่ในระดับความสำคัญมาก

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 1 ความแตกต่างค่าเฉลี่ยระดับการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ จำแนกตามลักษณะองค์กรและการทดสอบสมมติฐานที่ 1

การตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ/	ลักษณะองค์กรธุรกิจ				
	ลักษณะของการดำเนินธุรกิจ	ตำแหน่งหน้าที่ในองค์กร	ระยะเวลาดำเนินงาน	จำนวนไก่ที่ลงเลี้ยง	สถานที่ตั้งของฟาร์ม
1.ซื้อในครั้งต่อไปมากน้อยเพียงใด	**4.33**	**4.31**	**4.40**	**4.30**	**4.63**
2. ซื้ออย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ	**4.44**	**4.27**	**4.33**	**4.25**	**4.63**
3. ซื้อทุกครั้งเมื่อมีโอกาส	**4.44**	**4.24**	**4.44**	**4.25**	**4.50**
ภาพรวม	**4.37**	**4.27**	**4.33**	**4.25**	**4.58**

หมายเหตุ: การทดสอบค่าเฉลี่ยในระดับที่แตกต่างกัน นำเสนอค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดในแต่ละด้าน

จากตารางที่ 1 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า ลักษณะองค์กรธุรกิจ ด้านลักษณะของการดำเนินธุรกิจ ตำแหน่งหน้าที่ในองค์กร ระยะเวลาดำเนินงาน จำนวนไก่ที่ลงเลี้ยง และสถานที่ตั้งของฟาร์มแตกต่างกันมีการตัดสินใจซื้ออาหารไก่เนื้อสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุของตัวแปรอิสระแต่ละด้านที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ และการทดสอบสมมติฐานที่ 2

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-value
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	.734	.634		1.157	.251
ด้านผลิตภัณฑ์ X_1	.362	.180	.237	2.012	.048*
ด้านราคา X_2	.163	.105	.181	1.545	.127
ด้านการจัดจำหน่าย X_3	.364	.092	.452	3.973	.000*
ด้านการส่งเสริมการตลาด X_4	-.063	.081	-.089	-.782	.437

$R^2 = 0.440$, Adjusted $R^2 = 0.407$, Std. Error of the Estimate = 0.497, F = 13.528, Sig. = 0.000

จากตารางที่ 2 สรุปการทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์และด้านการจัดจำหน่าย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ มีค่า F = 13.528 และ Significant = 0.000 สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$Y = 0.734+0.362 (X_1) + 0.364 (X_3)$$

เมื่อ Y = การตัดสินใจซื้ออาหารไก่เนื้อสำเร็จรูปสำหรับฟาร์มไก่เนื้อ

X_1 = ด้านผลิตภัณฑ์

X_3 = ด้านการจัดจำหน่าย

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุของตัวแปรอิสระแต่ละด้านที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ และการทดสอบสมมติฐานที่ 3

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-value
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	1.264	.373		3.393	.001
ความไว้วางใจ X_1	.374	.109	.388	3.436	.001*
การสื่อสาร X_2	.156	.193	.188	.807	.422
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล X_3	.096	.138	.143	.696	.489
การร่วมมือ X_4	.074	.137	.095	.541	.591

$R^2 = 0.534$, Adjusted $R^2 = 0.507$, Std. Error of the Estimate = 0.453, F = 19.791, Sig. = 0.000

จากตารางที่ 3 สรุปการทดสอบสมมติฐานที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างฟาร์มไก่เนื้อกับพนักงานขายด้านความไว้วางใจ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ มีค่า F = 19.791 และ Significant = 0.000 สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$Y = 1.264 + 0.374 (X_1)$$

เมื่อ Y = การตัดสินใจซื้ออาหารไก่เนื้อสำเร็จรูปสำหรับฟาร์มไก่เนื้อ

X_1 = ความไว้วางใจ

6. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ระดับความสำคัญของ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ ในภาพรวม อยู่ในระดับความสำคัญมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ลูกค้าให้ความสำคัญปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์สูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัตม์ ชุนรักษา (2558) ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทมีผลอยู่ในระดับมาก แตกต่างจากงานวิจัยของ ณัฏยา หินอำคา (2559) ผลการวิจัย พบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเอนไซม์ของผู้ประกอบการฟาร์มสุกร อยู่ในระดับความสำคัญปานกลาง

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภารัตน์ วิเชียรสาร (2561) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารสำหรับสุกรของผู้ประกอบการเลี้ยงสุก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ J.P. Britz (2011) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการซื้ออาหารสัตว์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มขนาดเล็ก ในประเทศของแอฟริกาใต้ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้ออาหารสัตว์ของเกษตรกรรายย่อย ได้แก่ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านความคุ้มค่าของผลิตภัณฑ์ การรับรู้ตราสินค้า

7. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้

1. จากผลการศึกษาการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ จำแนกตามลักษณะองค์กรธุรกิจ บริษัทต้องให้ความสำคัญกับฟาร์มขนาดกลางที่มีจำนวนไก่ที่ลงเลี้ยง น้อยกว่า 10,000 ตัว/สัปดาห์ และให้พนักงานขายนำเสนอสินค้าและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าของกิจการ เพราะมีอำนาจในการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ

2. จากผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ บริษัทต้องให้ความสำคัญต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ในเรื่องชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของบริษัทจำนวนอาหารไก่เนื้อสำเร็จรูปที่ต้องมีเพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า และคุณภาพของอาหารไก่เนื้อสำเร็จรูป ส่วนด้านการจัดจำหน่าย ให้ความสำคัญในเรื่อง ทำเลที่ตั้งของโรงงานอาหารสัตว์ที่สะดวกต่อการเข้ารับอาหาร และมีช่องทางที่สามารถติดต่อได้หลายช่องทาง เช่น ทางโทรศัพท์ทาง Facebook และทาง Line เป็นต้น เพราะเป็นสิ่งที่ฟาร์มไก่เนื้อให้ความสำคัญและส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป

3. จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฟาร์มไก่เนื้อกับพนักงานขาย ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป สำหรับฟาร์มไก่เนื้อ บริษัทต้องให้ความสำคัญ ด้านความไว้วางใจ ในเรื่องการสร้างความไว้วางใจส่วนบุคคลในตัวพนักงานขายกับฟาร์มไก่เนื้อ การสร้างความน่าเชื่อถือตรงไปตรงมาของพนักงานขาย และความเชื่อมั่นในความสามารถและความเชี่ยวชาญของพนักงานขาย เพราะเป็นสิ่งที่ฟาร์มไก่เนื้อให้ความสำคัญ และส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งต่อไปควรจะศึกษา ในลักษณะการเปรียบเทียบกับฟาร์มเลี้ยงสัตว์ประเภทอื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันหลาย ๆ แห่ง เช่น ฟาร์มสุกร ฟาร์มโคเนื้อ เป็นต้น เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษา ในเชิงคุณภาพ เช่น การทำโฟกัส กรุ๊ป เพื่อนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบกันจะเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

ณัฏยา หินอำคา (2559) *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเอนไซม์ของผู้ประกอบการฟาร์มสุกร*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธงชัย สันติวงษ์. (2560). *พฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

พีรยา ทศชัยวรรณ (2563) *การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้จัดหาในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์*. วิทยานิพนธ์ การจัดการมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

วรัตม์ ชุนรักษา. (2558). *ส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อผู้ประกอบการฟาร์มในการเลือกซื้ออาหารสำเร็จรูปสำหรับสุกรในจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วรฉัตร วริวรรณ. (2563). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับองค์การและการจัดการ *วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์* ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (Online) สืบค้นเมื่อ 27 มิถุนายน 2567, จาก https://so02.tci-thaijo.org/

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2560. *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. ฉบับปรับปรุง ปี 2560. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร จำกัด.

สมคิด บางโม. (2562). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ : วิทยาพัฒน์

สุภารัตน์ วิเชียรสาร. (2561). การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารสำหรับสุกรของผู้ประกอบการเลี้ยงสุกรรายอิสระในพื้นที่เขต 7 ของประเทศไทย. *วารสารการวิจัย คณะมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร*.

Britz, J.P. 2011. *Feed buying behaviour of small-scale broiler farmers.* Thesis (M.B.A.) North West University, Potchefstroom Campus.

Hinde, R.A. (1997). *Relationships: A Dialectical Perspective.* Psychology Press. Hove.

Kotler, philip. (2016). *Marketing management.* 14th edition, pearson prentice hall.

Hsiao, Melody J., Purchase, Sharon and Rahman, Shams (2002), "The impact of buyer-supplier relationship and purchasing process on the supply chain performance: a conceptual framework," 18th IMP-conference, Perth.

Nunnally, J. C. and Bernstein, I. H. *Psychometric Theory.* (3rd ed.). New York, NY: McGraw-Hill, 1994.

Zaheer, A., McEvily, B. and Perrone, V. (1998). The strategic value of buyer-supplier relationships. *International Journal of Purchasing and Materials Management.* (Vol. 34) (No. 3), 20-6.

ปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการ บริษัทศรีสุข สาขากาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Factors affecting the service of Srisuk Company, Kanchanadit Branch Surat Thani Province

ทุติยา ใจเปี่ยม, สุทธิดา คลังแก้ว, อุทุมพร เนียมเจียมตัว

คณะการจัดการ มหาวิทยาลัยตาปี

6411120011@student.tapee.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อทราบคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อการตัดสิ้นใจใช้บริการสินเชื่อบริษัทศรีสุข สาขากาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อทราบความแตกต่างระหว่างคุณภาพการให้บริการกับปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตาม เพศ สถานภาพสมรส อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ต่อเดือน จำนวนครั้งที่มาใช้บริการ วงเงินที่ได้รับ จำนวนงวดที่ผ่อนจ่าย โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล 385 ราย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป spss เพื่อหาค่าสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติเชิงอ้างอิง การแจกแจงแบบ (t-test)การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว(one-way-anora)ระดับนัยสำคัญ.05 ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการให้บริการ สินเชื่อบริษัทศรีสุข สาขา กาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีระดับการตัดสินใจในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เรียงตามลำดับ ค่าเฉลี่ย คือ ด้านรูปธรรมของบริการ ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจด้านบริการ ด้านการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ ด้านการสร้างความมั่นใจการบริการ ด้านการรู้จักและการเข้าใจของผู้มาใช้บริการและผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุลคลด้าน เพศ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ต่อเดือน จำนวนครั้งที่เข้ารับบริการรีไฟเน้น วงเงินที่ได้รับ และจำนวนงวดที่ผ่อน ที่แตกต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบริษัทศรีสุข สาขา กาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การตัดสินใจใช้บริการ,คุณภาพการให้บริการ,บริษัทศรีสุข สาขากาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ABSTRACT

The purpose of this research is To know the quality of service that affects the final decision to use the loan service of Srisuk Company, Kanchanadit branch. Surat Thani Province To know the difference between service quality and personal factors. Classified by gender, marital status, age, educational background, main occupation, monthly income Number of times using the service Received limit Number of installment payments Using a questionnaire to collect data on 385 people and analyzing the data with the SPSS computer program to find descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, standard deviation. and reference statistics, distribution (t-test) One-way analysis of variance (one-way-anora) significance level.05 The research results found that Service quality Srisuk Company Loans, Kanchanadit Branch, Surat Thani Province There is a high

level of decision making. When considering each aspect, it was found that in order, the average value was the concrete aspect of the service. Reliability, trust in service In terms of responding to the needs of service users In terms of creating service confidence Knowing and understanding of service users and the results of comparing personal factors in terms of gender, status, age, educational background, main occupation, monthly income. Number of times receiving refinancing services Received limit and the number of installments Different opinions affect the service quality of Srisuk Company, Kanchanadit Branch, Surat Thani Province. no different

KEYWORDS: Deciding to use services, service quality, Srisuk Company Kanchanadit Branch Surat Thani Province

1.ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

บริษัทศรีสุข สาขากาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งภายใต้การดูแลของบริษัท เอส.บี.แอล.ลิสซิ่ง สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ 221/3 หมู่ที่1 ตำบลกะแดะ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเงิน ที่ให้บริการสินเชื่อรถจักรยานยนต์ทุกยี่ห้อ เป็นหนึ่งผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานีซึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีผลิตภัณฑ์ด้านการเงินที่หลากหลายในแต่ละอำเภอ เช่น ศรีสวัสดิ์ เงินติดล้อ เมืองไทยแคปปิตอล เฮงลิสซิ่งลอื่นๆอีกมากมาย และเนื่องจากผลิตภัณฑ์ด้านการเงินมีแนวโน้มเพิ่มมากทำให้มีการแข่งขันรุนแรง ทั้งในด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความเชื่อถือได้ ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ และด้านการเข้าใจและการรู้จักผู้รับบริการ รวมถึงการยริการด้านอื่นๆ อีกด้วย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการบริษัทศรีสุข สาขากาฯจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยจะใช้เครื่องมือ ศึกษาคุณภาพการให้บริการ 5 ด้าน ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความเชื่อถือได้ ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ และด้านการเข้าใจและการรู้จักผู้รับบริการ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ บริษัทศรีสุข สาขากาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ เพื่อให้ผู้ประกอบสามารถนำผลจากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการให้บริการ เพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการ ด้วยการแก้ไขและปรับปรุงการให้บริการให้ดียิ่งขึ้นเพื่อตอบสนองตอบความต้องการของผู้ใช้บริการ และเพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้แก่ผู้ใช้บริการ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการบริษัทศรีสุข สาขากาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคุณภาพการให้บริการกับปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตาม เพศ สภาพ สมรส อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ต่อเดือนเฉพาะของท่าน จำนวนครั้งที่เข้ารับบริการรีไฟแนนซ์วงเงินที่ได้รับ จำนวนงวดที่ผ่อน

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องในการศึกษา คือ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ (5 P)

คุณภาพการบริการ (Service Quality) คุณภาพเป็นสิ่งที่เกิดจากความคาดหมายของผู้รับบริการที่มีต่อบริการนั้น กล่าวได้ว่า คุณภาพก็คือ ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ดีที่สุด โดยมีคุณค่าและมีความเหมาะสมตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ ซึ่งเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังและการรับรู้ในการให้บริการ/ผลิตภัณฑ์ หากผู้รับบริการได้รับการบริการเป็นไปตามที่คาดหวัง

3.1.1 ความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibility)หมายถึง ลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏให้เห็นถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้แก่ สถานที่ บุคลากร อุปกรณ์ เครื่องมือ รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่ทำให้ผู้รับบริการรู้สึกว่า “ได้รับการดูแล ห่วงใย และความตั้งใจจากผู้ให้บริการ”

3.1.2 ความเชื่อถือไว้วางใจได้ (Reliability)หมายถึง ความสามารถในการให้บริการให้ตรงกับสัญญาที่ให้ไว้กับผู้รับบริการ บริการที่ให้ทุกครั้งจะต้องมีความถูกต้อง เหมาะสม และได้ผลออกมาเช่นเดิมสม่ำเสมอ จะทำให้ผู้รับบริการรู้สึกว่าบริการที่ได้รับนั้นมีความน่าเชื่อถือ ไว้วางใจได้

3.1.3 การตอบสนองต่อลูกค้า (Responsiveness)หมายถึง ความพร้อมและความเต็มใจที่จะให้บริการโดยสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างทันท่วงที ผู้รับบริการสามารถเข้ารับบริการได้ง่ายและได้รับความสะดวกจากการใช้บริการ รวมทั้งจะต้องกระจายการให้บริการไปอย่างทั่วถึง รวดเร็ว

3.1.4 การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า (Assurance)หมายถึง ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ ผู้ให้บริการจะต้องแสดงถึงทักษะความรู้ ความสามารถในการให้บริการและตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการด้วยความสุภาพ นุ่มนวล มีกริยามารยาทที่ดี ใช้การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและให้ความมั่นใจว่าผู้รับบริการจะได้รับบริการที่ดีที่สุด

3.1.5 การรู้จักและเข้าใจลูกค้า (Empathy)หมายถึง ความสามารถในการดูแลเอาใจใส่ผู้รับบริการตามความต้องการที่แตกต่างของผู้รับบริการแต่ละคน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คุณภาพการให้บริการของจุดชำระเงินงานการเงินและบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (กัญญณ์พัชร เหมือนจินดา, 2563) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับคุณภาพการบริการของจุดชำระเงินงานการเงินและบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 2) คุณภาพการให้บริการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาที่มาใช้บริการของจุดชำระเงิน งานการเงินและบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ในส่วนการวิจัยเชิงปริมาณกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาภาคปกติมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่ศึกษาในปีการศึกษา 2563จำนวน 395 คน จากสูตรหาขนาดกลุ่มตัวอย่างสูตรของทาโร ยามาเน่ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบตามสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว การวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่วิธี LSDผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับคุณภาพการให้บริการ ของจุดชำระเงิน งานการเงินและบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยสามลำดับแรกประกอบด้วย ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านความสะดวกในการบริการ ด้านสภาพแวดล้อม2. ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพใน

การให้บริการของจุดชำระเงิน งานการเงินและบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วย เพศ ชั้นปีที่ศึกษา คณะที่ศึกษา

ชาลินี พรรธนะแพทย์ (2552) ได้พัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจในการเลือก สถาบันการเงินเพื่ออนุมัติสินเชื่อรถยนต์เป็นงานวิจัยที่ศึกษาและพัฒนาโปรแกรมที่ช่วยในการ คำนวณเปรียบเทียบหาความเหมาะสมในการตัดสินใจเลือกสถาบันการเงิน เพื่อให้ผู้ใช้งานที่ ต้องการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินสามารถทราบความเป็นไปได้ในการขอสินเชื่อจากสถาบัน การเงินต่าง ๆ โดยมีข้อกำหนดและเกณฑ์การตรวจสอบ เพื่อใช่ในการตรวจสอบข้อมูลของผู้ใช้งาน ในการขอสินเชื่อ ประกอบด้วยรายละเอียดข้อมูลรถยนต์ ข้อมูลสถาบันการเงิน เป็นต้น ซึ่งระบบจะ นำข้อมูลต่าง ๆ จากผู้ใช้งาน มาเปรียบเทียบตามกฎเกณฑ์ โดยใช้งานผ่านเว็บแอพพลิเคชันซึ่งใช้โปรแกรม ภาษาพีเอชพีและมายเอสคิวแอลในการพัฒนาและเชื่อมต่อฐานข้อมูล โดยระบบจะช่วย ลดเวลาในการค้นหา สอบถามข้อมูลและเลือกสถาบันการเงิน ที่ต้องการขอสินเชื่อ และตอบสนอง ผู้ใช้งานในการตัดสินใจเลือกสถาบันการเงินได้ตรงตามความต้องการและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

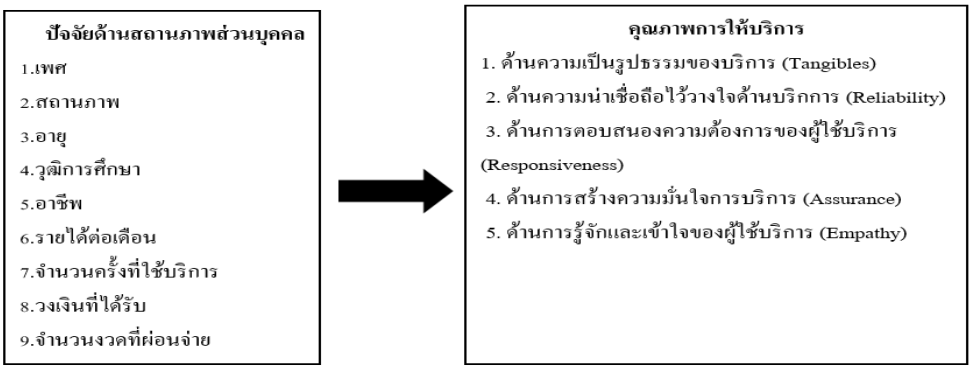

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 สมมติฐานการวิจัย

1. ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของลูกค้าผู้เข้ารับบริการ ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ จำนวนครั้งที่เข้ารับบริการ วงเงินที่ได้รับ จำนวนงวดที่ผ่อน

2. คุณภาพการบริการตามแนวคิดทฤษฎีคุณภาพการบริการ ทั้ง 5 ด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจด้านบริการ ด้านการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการด้านการสร้างความมั่นใจการบริการ ด้านการรู้จักและเข้าใจของผู้ใช้บริการ ที่แตกต่างกัน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 แบบแผนการวิจัย

4.1.1 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้บริการการวิจัยในครั้งนี้ คือ ประชากรที่เข้ามาใช้บริการบริษัทศรีสุข สาขากาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่อาศัยอยู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และประชากรที่สัญจรผ่านมา กลุ่มตัวอย่างกำหนดจากสูตรของ (Cochran,1977) โดยยอมรับให้เกิดความคาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 5% มี

ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และสัดส่วนของประชากรที่สนใจเท่ากับ 0.5 ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 384 คน เพื่อความสะดวกในการเก็บรวมรวมข้อมูล และเพื่อความแม่นยำในการวิเคราะห์สมมติฐาน ผู้จัยจึ่งเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น จำนวน 385 คน ซึ่งปรากฏผลคำนวณ ดังนี้

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

P = ค่าเปอร์เซ็นต์ที่ต้องการสุ่มจากประชากรทั้งหมด

e = ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

z = ระดับความเชื่อมั่นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ซึ่งที่นิยมใช้กันมี 2 ระดับ ได้แก่

ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% Z มีค่าเท่ากับ 1.96

แทนค่าจากสูตร ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเป็นการสุ่มแบบบังเอิญหรือตามความสะดวก (Convenience Sampling) แจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้ที่เข้ามารับบริการ ทั้งนี้เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย และสามารถตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบในแบบสอบถาม ผู้ศึกษาจะถามและคัดกรองเฉพาะผู้ที่มาใช้บริการบริษัทศรีสุข สาขากาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์เท่านั้น

4.1.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึงผู้วิจัยได้สร้างขึนโดย การศึกษาค้นคว้าจากแนวคิดทฤษฎีต่างๆ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิด(Closed Ended Question) มีตัวเลือกให้ตอบ (Mutiple Choice) จำนวน 9 ข้อ ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ จำนวนครั้งที่เข้ารับบริการ และจำนวนงวดที่ผ่อน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพการใช้บริการต่อการเลือกใช้บริการบริษัทศรีสุข สาขากาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ คุณภาพการให้บริการ 5P ลักษณะแบบสอบถามจะเป็นลักษณะปลายปิดแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scaie) 5 ระดับ และกำหนดค่าคะแนนของช่วงน้ำหนักเป็น 5 ระดับ มีความหมายดังนี้

น้อยที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน
น้อย	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน
ปานกลาง	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน
มาก	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน
มากที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน

คะแนนเฉลี่ย 1.00 -1.49	แปลความว่า	คุณภาพการให้บริการน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 1.50 -2.49	แปลความว่า	คุณภาพการให้บริการน้อย
คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49	แปลความว่า	คุณภาพการให้บริการปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49	แปลความว่า	คุณภาพการให้บริการมาก
คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00	แปลความว่า	คุณภาพการให้บริการมากที่สุด

4.1.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักสถิติมาใช้ในการวิเคราะห์จากแบบสอบถาม ประกอบด้วย

4.1.3.1 ใช้สถิติในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ หาความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบาค

4.1.3.2 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายถึงสถานภาพส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ จำนวนครั้งที่เข้ารับบริการ และจำนวนงวดที่ผ่อน ส่วนค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจของใช้บริการ ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความเชื่อถือได้ ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ และด้านการเข้าใจและการรู้จักผู้รับบริการ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ

4.1.3.3 ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ปัจจัยด้านสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ จำนวนครั้งที่เข้ารับบริการ และจำนวนงวดที่ผ่อน ที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการบริษัทศรีสุข สาขากาญจนดิษฐ์ ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ t-test , One-Way Anova

5. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง คุณภาพการให้บริการ บริษัทศรีสุข สาขากาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อการตัดสิ้นใจใช้บริการสินเชื่อบริษัทศรีสุขสาขากาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเปรียบเที่ยบความแตกต่างระหว่างคุณภาพการให้บริการกับปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตาม เพศ สถานภาพสมรส อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ต่อเดือน จำนวนครั้งที่มาใช้บริการ วงเงินที่ได้รับ จำนวนงวดที่ผ่อนจ่าย โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล 385 ราย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป spss เพื่อหาค่าสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติเชิงอ้างอิง

ดังตารางที่ 1

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม sig	ผล ยอมรับ/ปฏิเสธ	แปลผล แตกต่าง/ไม่แตกต่าง
1.เพศ	0.51	ยอมรับH_0	ไม่แตกต่าง
2.สถานภพ	0.47	ยอมรับH_0	ไม่แตกต่าง
3.อายุ	0.50	ยอมรับH_0	ไม่แตกต่าง
4.วุฒิการศึกษา	0.22	ยอมรับH_0	ไม่แตกต่าง
5.อาชีพหลัก	0.08	ยอมรับH_0	ไม่แตกต่าง
6.รายได้ต่อเดือน	0.27	ยอมรับH_0	ไม่แตกต่าง
7.ครั้งที่เข้ารับบริการ	0.42	ยอมรับH_1	ไม่แตกต่าง
8.วงเงินที่ได้รับ	0.00	ปฏิเสธH_0	แตกต่างกัน
9.จำนวนงวดที่ผ่อน	0.30	ยอมรับH_0	ไม่แตกต่าง

6. อภิปรายผล

การแจกแจงแบบ (t-test)การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว(one-way-anora)ระดับนัยสำคัญ.05 พบว่า กลุ่มอย่างส่วนใหญ่ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สถานภาพสมรส มีอายุระหว่าง 21-40ปี ระดับการศึกษาระดับ ม.3-ม.6 ประกอบอาชีพส่วนตัว/รับจ้าง มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท จำนวนครั้งที่เข้ารับบริการรีไฟเน้น 1ครั้ง/เดือน วงเงินที่ได้รับ 5,000-10,000 บาท จำนวนงวดที่ผ่อน 18 งวด ทั้งนี้คุณภาพการให้บริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกประเด็นเป็นรายด้าน มีผลการตัดสินใจมากทั้งหมด โดยเรียงลำดับตามนี้ ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจด้านบริการ ด้านการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ ด้านการสร้างความมั่นใจการบริการ และด้านการรู้จักและเข้าใจของผู้ใช้บริการ เมื่อทดสอบสมมติฐานพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตาม เพศ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ จำนวนครั้งที่เข้ารับบริการ และจำนวนงวดที่ผ่อน ที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อ บริษัทศรีสุข สาขากาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านวงเงินที่ได้รับ ที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการบริษัทศรีสุข สาขากาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่แตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ

7.1.1 สถานที่ให้บริการควรมีประตูกระจกบานเลื่อนเพื่อความเหมาะสมและภูมิทัศน์ยังไม่เหมาะสม

7.1.2 ควรมีใบปลิวที่หลากหลาย

บริษัทควรจัดภูมิทัศน์แบบใหม่ให้ดูสวยงามเพื่อดึงดูดลูกค้า มากยิ่งขึ้น และควรมีใบปลิวที่หลากขึ้นเพื่อสร้างความหลากหลายและดูไม่น่าเบื่อ

7.2 ด้านความเชื่อถือไว้วางใจด้านบริการและ ด้านการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ

7.3.1 การให้บริการอาจล่าช้า

7.3.3 เจ้าหน้าที่ยังไม่เพียงพอต่อการให้บริการ

ควรจัดสรรพนักงานในการให้บริการอย่างเพียงพอต่อลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการและควรมีการรับฟังความคิดเห็นของลูกค้าเสมอ เพื่อนา มาปรับปรุงการทำงาน เช่น ควรมีกล่องรับความคิดเห็น เพื่อรับข้อมูลจากลูกค้าที่มาใช้บริการและนำข้อติชมเหล่านี้มาปรับปรุงเสมอ

7.4 ด้านการสร้างความมั่นใจการบริการ

7.4.1 เจ้าหน้าที่ตอบคำถามบางส่วนไม่ตรงประเด็น

ควรสร้างความน่าเชื่อถือเพิ่ม มากขึ้น โดยมีระบบความปลอดภัยในการให้บริการแก่ลูกค้าเพิ่มมากขึ้น และนอกจากนี้เจ้าหน้าที่ยังต้องให้คำ แนะนำ เกี่ยวกับการใช้บริการอย่างถูกต้องรวมทั้งการสร้างชื่อเสียงเพิ่มขึ้น เช่น กิจกรรมภายนอกบริษัท เพื่อประโยชน์ต่อสังคม

7.5 ด้านการรู้จักและเข้าใจของผู้ใช้บริการ

เจ้าหน้าที่มีความเป็นกันเองและมีบริการด้วยเต็มใจในทุกขั้นตอน บริษัทศรีสุข สาขากาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานีควรปลูกฝังและ สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ จดจำรายละเอียดของลูกค้าที่มาใช้บริการ และต้องคอยให้บริการลูกค้าอยู่ ตลอดเวลา เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้อย่างสูงสุด

8. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะมีประโยชน์อยู่ไม่น้อย จึงขอมอบส่วนดี ทั้งหมดนี้ให้แก่เหล่าคณาจารย์ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาจนทำให้ผลงานวิจัยเป็น ประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและขอมอบความกตัญญูกตเวทิตาคุณแด่บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน สำหรับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นนั้น ผู้วิจัยขอน้อมรับผิดเพียง ผู้เดียว และยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้เข้ามาศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ใน การพัฒนางานวิจัยต่อไป โครงงานวิจัยฉบับนี้ได้รับความ

9. เอกสารอ้างอิง

คุณภาพการให้บริการในมุมมองของผู้บริโภคที่มีต่อธุรกิจเครื่องแก้ววิทยาศาสตร์กรณีศึกษา บริษัท เอ็นเค แลบอราทอรี(ประเทศไทย) จำกัด(นางสาววิลาสินี จงกลพืช,2563)

คุณภาพการบริการของพนักงาน พื้นที่ให้บริการและทำเลที่ตั้งส่งผลต่อความตั้งใจเข้าใช้บริการร้าน อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ (อิทธิ เหล่าชูชีพ,2561)

คุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและการรับคุณค่าของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการสระว่ายน้ำสุนัข ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (วรกมลวรรณ รักษา,2565)

หนังสือเรียนการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS

การพัฒนาทักษะผู้ประกอบการดิจิทัลเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคยุค Gen Z และ Alpha

Developing Digital Entrepreneurial Skills to Meet the Needs of Gen Z and Alpha Consumers

ดร.กฤษณะ หลักคงคา[1]

คณะการสร้างเจ้าของธุรกิจ

E-mail: Kritsana.la@spu.ac.th

ธีรวุฒิ ตันติอธิมงคล[2]

คณะการสร้างเจ้าของธุรกิจ

E-mail: 6550104.st@spu.ac.th

ผศ.มนนภา เทพสุด[3]

คณะการสร้างเจ้าของธุรกิจ

Monnapa.th@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการดิจิทัลในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคกลุ่ม Gen Z และ Alpha ในประเทศไทย และเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะดังกล่าว โดยมีขอบเขตการศึกษาครอบคลุมผู้ประกอบการดิจิทัลในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และสตาร์ทอัพ ทักษะที่สำคัญ 5 ด้านหลัก ได้แก่ ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล การตลาดดิจิทัล การวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างประสบการณ์ลูกค้า และความยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อสังคม

ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคกลุ่ม Gen Z และ Alpha มีลักษณะเฉพาะ เช่น ความเชี่ยวชาญด้านดิจิทัล ความต้องการประสบการณ์แบบส่วนบุคคล และความใส่ใจต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อความคาดหวังในการใช้บริการและผลิตภัณฑ์ดิจิทัล ทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการดิจิทัลจึงต้องครอบคลุมทั้งด้านเทคโนโลยี การวิเคราะห์ข้อมูล การตลาดดิจิทัล การสร้างประสบการณ์ลูกค้า การบริหารจัดการนวัตกรรม ความเป็นผู้นำดิจิทัล และความยั่งยืนและจริยธรรม ดังนั้นการศึกษานี้ได้เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการดิจิทัลที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจและสนับสนุนการเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัลในประเทศไทย

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะ, ผู้ประกอบการดิจิทัล, ผู้บริโภคยุค Gen Z และ Alpha, ความต้องการผู้บริโภค

ABSTRACT

This study aims to analyze the essential skills for digital entrepreneurs in responding to the needs of Gen Z and Alpha consumers in Thailand, and to propose approaches for developing these skills. The scope of the study covers digital entrepreneurs in small and medium-sized enterprises (SMEs) and startups, focusing on five key skill areas: digital technology, digital marketing, data analytics, customer experience creation, and sustainability and social responsibility.

The findings reveal that Gen Z and Alpha consumers have distinct characteristics, such as digital proficiency, demand for personalized experiences, and concern for social and environmental issues, which influence their expectations for digital services and products. Consequently, the skills necessary for digital entrepreneurs must encompass technology, data analysis, digital marketing, customer experience creation, innovation management, digital leadership, and sustainability and ethics. This study proposes strategies for developing digital entrepreneurial skills that align with market demands and modern consumer behavior, aiming to enhance business competitiveness and support the growth of the digital economy in Thailand.

KEYWORDS: Skill development, Digital entrepreneurs, Gen Z and Alpha consumers, Consumer demands

1. บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่ม Gen Z (เกิดระหว่างปี 1997-2012) และ Alpha (เกิดหลังปี 2010) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Natives) และมีพฤติกรรมการบริโภคที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อนอย่างมีนัยสำคัญ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2023) กลุ่มผู้บริโภคเหล่านี้มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัลตั้งแต่วัยเยาว์ ส่งผลให้มีความคาดหวังสูงต่อการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันและการทำธุรกรรมต่าง ๆ

การศึกษาของ Deloitte (2022) พบว่า ผู้บริโภคกลุ่ม Gen Z และ Alpha มีความคาดหวังสูงต่อประสบการณ์การใช้งานดิจิทัล ความเร็วในการตอบสนอง และความเป็นส่วนตัว นอกจากนี้ พวกเขายังให้ความสำคัญกับความยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ ซึ่งเป็นความท้าทายสำหรับผู้ประกอบการในการปรับกลยุทธ์และพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการให้ตอบโจทย์ ความคาดหวังเหล่านี้ไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของสินค้าและบริการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงวิธีการนำเสนอ การสื่อสาร และการสร้างปฏิสัมพันธ์กับแบรนด์ผ่านช่องทางดิจิทัลต่าง ๆ ผู้บริโภคกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะใช้เวลาส่วนใหญ่บนแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์และแอปพลิเคชันมือถือ พวกเขามักค้นหาข้อมูลและตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการผ่านช่องทางดิจิทัล โดยให้ความสำคัญกับความสะดวกรวดเร็ว ความเป็นส่วนตัว และความปลอดภัยของข้อมูล นอกจากนี้ ยังมีความคาดหวังในการได้รับประสบการณ์ที่เป็นส่วนตัวและตรงกับความต้องการเฉพาะบุคคล (Personalization) มากขึ้นความท้าทายสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การที่ผู้บริโภคกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ พวกเขามักเลือกสนับสนุนแบรนด์ที่มีจุดยืนชัดเจนในประเด็นทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแรงกดดันให้ผู้ประกอบการต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ทางธุรกิจให้สอดคล้องกับค่านิยมเหล่านี้

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการจำนวนมากยังขาดทักษะที่จำเป็นในการดำเนินธุรกิจดิจิทัลที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากรายงานของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2024) พบว่า ผู้ประกอบการไทยกว่า 60% ยังขาดทักษะด้านดิจิทัลที่จำเป็น เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล การตลาดดิจิทัล และการสร้างประสบการณ์ลูกค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ช่องว่างทักษะนี้ส่งผลให้ผู้ประกอบการหลายรายไม่สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเต็มที่ และอาจสูญเสียโอกาสทางธุรกิจในตลาดที่มีการแข่งขันสูง นอกจากนี้ การขาดทักษะด้านการวิเคราะห์ข้อมูลยังส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่สามารถเข้าใจพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบโจทย์ตลาด การขาดทักษะด้านการตลาดดิจิทัลทำให้ไม่สามารถสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่การไม่สามารถสร้างประสบการณ์ลูกค้าที่ดีผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์อาจนำไปสู่การสูญเสียลูกค้าให้กับคู่แข่งที่มีความพร้อมมากกว่า

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาทักษะผู้ประกอบการดิจิทัลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจและการเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศ การศึกษาและพัฒนาแนวทางในการเสริมสร้างทักษะเหล่านี้จึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องได้รับการศึกษาอย่างเร่งด่วน เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถปรับตัวและเติบโตได้ในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. วัตถุประสงค์

(1) เพื่อศึกษาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการดิจิทัลในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคกลุ่ม Gen Z และ Alpha

(2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการดิจิทัลที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่

3. ขอบเขตด้านการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการดิจิทัลในประเทศไทย โดยพิจารณาจากความต้องการของผู้บริโภคกลุ่ม Gen Z และ Alpha เป็นสำคัญ ทั้งนี้ ขอบเขตของการศึกษาครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ด้านประชากร การศึกษาจะเน้นที่ผู้ประกอบการดิจิทัลในประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และสตาร์ทอัพ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2024)

ด้านเนื้อหา การวิเคราะห์จะครอบคลุมทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการดิจิทัล 5 ด้านหลัก ได้แก่ ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล การตลาดดิจิทัล การวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างประสบการณ์ลูกค้า และความยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มความต้องการของตลาดแรงงานดิจิทัลในปัจจุบัน (World Economic Forum, 2023)

ด้านพื้นที่ แม้ว่าการศึกษาจะเน้นที่บริบทของประเทศไทย แต่จะมีการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวปฏิบัติที่ดีจากต่างประเทศ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศที่มีบริบทใกล้เคียงกับไทย เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการไทย

ด้านเวลา: การศึกษาจะพิจารณาข้อมูลและแนวโน้มในช่วง 5 ปีย้อนหลัง (2019-2024) และคาดการณ์แนวโน้มในอีก 3-5 ปีข้างหน้า เพื่อให้ข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคในอนาคต

ด้านกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย การศึกษาจะเน้นวิเคราะห์พฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคกลุ่ม Gen Z (เกิดระหว่างปี 1997-2012) และ Alpha (เกิดหลังปี 2010) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดดิจิทัลในปัจจุบันและอนาคต (Deloitte, 2022)

4. แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการดิจิทัล

ผู้ประกอบการดิจิทัล (Digital Entrepreneurs) หมายถึง บุคคลหรือองค์กรที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างธุรกิจใหม่หรือปรับเปลี่ยนโมเดลธุรกิจเดิมให้สามารถแข่งขันได้ในยุคดิจิทัล (Sahut et al., 2021) แนวคิดนี้ได้รับความสนใจอย่างมากในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากการเติบโตอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัลและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค ซึ่งลักษณะสำคัญของผู้ประกอบการดิจิทัล ได้แก่ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม การมีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้รวดเร็ว และการมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรม (Kraus et al., 2022) นอกจากนี้ ผู้ประกอบการดิจิทัลยังต้องมีความเข้าใจในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจทางธุรกิจ

และยังมีการศึกษาของ Li et al. (2020) พบว่า ผู้ประกอบการดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล โดยเฉพาะในด้านการสร้างนวัตกรรมและการเพิ่มประสิทธิภาพในห่วงโซ่คุณค่า อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการดิจิทัลยังต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ การปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับด้านข้อมูลส่วนบุคคล และการแข่งขันในตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Nambisan, 2023)

5. ลักษณะและพฤติกรรมของผู้บริโภคกลุ่ม Gen Z และ Alpha

Gen Z (ผู้ที่เกิดระหว่างปี 1997-2012) และ Alpha (ผู้ที่เกิดหลังปี 2010) เป็นกลุ่มผู้บริโภคที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล มีลักษณะและพฤติกรรมที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อนอย่างมีนัยสำคัญ การศึกษาของ Francis และ Hoefel (2022) พบว่า ผู้บริโภคกลุ่มนี้มีลักษณะสำคัญดังนี้

1. ความเชี่ยวชาญด้านดิจิทัล: มีความคุ้นเคยและใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลาย

2. ความต้องการประสบการณ์แบบส่วนบุคคล: ชื่นชอบสินค้าและบริการที่ปรับแต่งให้เหมาะกับความต้องการเฉพาะบุคคล

3. ความใส่ใจต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม: ให้ความสำคัญกับแบรนด์ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

4. การบริโภคแบบหลายช่องทาง: ใช้ทั้งช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ในการซื้อสินค้าและบริการ

นอกจากนี้ การวิจัยของ Deloitte (2023) ยังพบว่า Gen Z และ Alpha มีพฤติกรรมการบริโภคที่เน้นความรวดเร็ว ความสะดวก และความโปร่งใส พวกเขามักตัดสินใจซื้อสินค้าโดยอาศัยข้อมูลจากโซเชียลมีเดียและรีวิวออนไลน์ และมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแบรนด์ได้ง่ายหากไม่พึงพอใจ

อย่างไรก็ตาม Dimock (2024) ชี้ให้เห็นว่า แม้ Gen Z และ Alpha จะมีลักษณะร่วมกันหลายประการ แต่ก็มีความแตกต่างบางอย่าง เช่น Gen Alpha มีแนวโน้มที่จะใช้เทคโนโลยี AI และ VR/AR มากกว่า Gen Z และอาจมีความคาดหวังต่อประสบการณ์ดิจิทัลที่สูงกว่า

6. ทักษะและภาวะทางอารมณ์ที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการดิจิทัลในยุคปัจจุบัน

ในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้ประกอบการจำเป็นต้องพัฒนาทักษะที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและรักษาความสามารถในการแข่งขัน จากการศึกษาของ World Economic Forum (2023) และ OECD (2022) สามารถสรุปทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการดิจิทัลได้ดังนี้

1. ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล: ความเข้าใจและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีล่าสุด เช่น AI, blockchain, IoT

2. ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล: ความสามารถในการใช้ Big Data และ Analytics เพื่อการตัดสินใจทางธุรกิจ

3. ทักษะการตลาดดิจิทัล: ความเชี่ยวชาญในการทำการตลาดผ่านช่องทางดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย

4. ทักษะการสร้างประสบการณ์ลูกค้า: ความสามารถในการออกแบบและส่งมอบประสบการณ์ที่น่าประทับใจแบบ omni-channel

5. ทักษะการบริหารจัดการนวัตกรรม: ความสามารถในการสร้างและจัดการนวัตกรรมในองค์กร

6. ทักษะความเป็นผู้นำดิจิทัล: ความสามารถในการนำองค์กรผ่านการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล

7. ทักษะด้านความยั่งยืนและจริยธรรม: ความเข้าใจและการปฏิบัติตามหลักการด้านความยั่งยืนและจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจดิจิทัล

ภาพที่ 1 ภาวะทางอารมณ์ ที่เชื่อมโยงกับการมีทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการในยุคดิจิทัล
ที่มา: https://blog.readyplanet.com/17698707/7-soft-skills-you-need-to-have-to-do-your-businesses

Obschonka และ Audretsch (2023) เน้นย้ำว่า นอกจากทักษะเฉพาะทางแล้ว ผู้ประกอบการดิจิทัลยังต้องมีทักษะที่ไม่ใช่ทางเทคนิค (Soft Skills) ที่สำคัญ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้สามารถปรับตัวและประสบความสำเร็จในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

5. สรุป

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาทักษะใหม่ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่ม Gen Z และ Alpha ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล พวกเขามีความคาดหวังสูงต่อประสบการณ์การใช้งานดิจิทัล ความเร็วในการตอบสนอง และความเป็นส่วนตัว นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับความยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ ซึ่งเป็นความท้าทายสำหรับผู้ประกอบการในการปรับกลยุทธ์และพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการให้ตอบโจทย์

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการจำนวนมากยังขาดทักษะที่จำเป็นในการดำเนินธุรกิจดิจิทัล เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล การตลาดดิจิทัล และการสร้างประสบการณ์ลูกค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ช่องว่างทักษะนี้ส่งผลให้ผู้ประกอบการหลายรายไม่สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเต็มที่ และอาจสูญเสียโอกาสทางธุรกิจในตลาดที่มีการแข่งขันสูง ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาทักษะผู้ประกอบการดิจิทัลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจและการเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศ

6. ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาทักษะผู้ประกอบการดิจิทัลเป็นกุญแจสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศ การดำเนินการตามข้อเสนอแนะข้างต้นจะช่วยสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการพัฒนาผู้ประกอบการดิจิทัลในประเทศไทย ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่และรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเฉพาะทาง
   - สร้างหลักสูตรที่เน้นทักษะดิจิทัลที่จำเป็น โดยเฉพาะการวิเคราะห์ข้อมูล การตลาดดิจิทัล และการสร้างประสบการณ์ลูกค้า
   - ร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและบริษัทเทคโนโลยีชั้นนำในการพัฒนาหลักสูตร
   - จัดทำโปรแกรมฝึกอบรมออนไลน์ที่ยืดหยุ่น เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถเรียนรู้ได้ตามเวลาที่สะดวก
2) การสร้างระบบนิเวศที่สนับสนุนผู้ประกอบการดิจิทัล
   - ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้ประกอบการ
   - จัดตั้งศูนย์บ่มเพาะธุรกิจดิจิทัลที่ให้คำปรึกษาและสนับสนุนด้านเทคโนโลยี
   - สร้างแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการเรียนรู้และแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างผู้ประกอบการ
3) การสนับสนุนด้านนโยบายและการเงิน
   - พัฒนานโยบายส่งเสริมการลงทุนในเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับ SMEs
   - จัดตั้งกองทุนสนับสนุนการพัฒนาทักษะดิจิทัลสำหรับผู้ประกอบการ
   - ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับบริษัทที่ลงทุนในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของพนักงาน

4) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา

- สร้างโครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและบริษัทเทคโนโลยีในการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบโจทย์ตลาด
- จัดทำโครงการฝึกงานและสหกิจศึกษาเพื่อเชื่อมโยงนักศึกษากับผู้ประกอบการดิจิทัล
- ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการ

5) การสร้างความตระหนักและการรับรู้

- จัดทำแคมเปญประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของทักษะดิจิทัล
- จัดงานสัมมนาและนิทรรศการเพื่อแสดงนวัตกรรมและแนวโน้มเทคโนโลยีล่าสุด
- สร้างแพลตฟอร์มออนไลน์ที่รวบรวมข้อมูลและทรัพยากรสำหรับการพัฒนาทักษะดิจิทัล

7. เอกสารอ้างอิง

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2023). *รายงานสถานการณ์เศรษฐกิจดิจิทัลประจำปี 2566.* กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล.

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2024). *รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2567*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.

Deloitte. (2022). *Understanding Gen Z and Alpha consumer behaviors*. Retrieved from https://www2.deloitte.com/global/en/insights/industry/retail-distribution/consumer-behavior-trends-state-of-the-consumer-tracker.html

Deloitte. (2023). *Global Gen Z and Millennial Survey 2023.* Retrieved from https://www2.deloitte.com/global/en/pages/about-deloitte/articles/genzmillennialsurvey.html

Dimock, M. (2024). *Defining generations: Where Millennials end and Generation Z begins.* Pew Research Center. Retrieved from https://www.pewresearch.org/fact-tank/2024/01/17/defining-generations-where-millennials-end-and-generation-z-begins/

Francis, T., & Hoefel, F. (2022). *'True Gen': Generation Z and its implications for companies.* McKinsey & Company. Retrieved from https://www.mckinsey.com/industries/consumer-packaged-goods/our-insights/true-gen-generation-z-and-its-implications-for-companies

Kraus, S., Palmer, C., Kailer, N., Kallinger, F. L., & Spitzer, J. (2022). Digital entrepreneurship: A research agenda on new business models for the twenty-first century. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research, 28*(4), 1-22.

Li, L., Su, F., Zhang, W., & Mao, J. Y. (2020). Digital transformation by SME entrepreneurs: A capability perspective. *Information Systems Journal, 30*(6), 1082-1118.

Nambisan, S. (2023). Digital entrepreneurship: Toward a digital technology perspective of entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice, 47*(1), 1042-2587.

Obschonka, M., & Audretsch, D. B. (2023). Artificial intelligence and entrepreneurship: implications and avenues for future research. *Small Business Economics, 60*(1), 1-17.

OECD. (2022). *The Digital Transformation of SMEs.* OECD Studies on SMEs and Entrepreneurship. Paris: OECD Publishing.

Sahut, J. M., Iandoli, L., & Teulon, F. (2021). The age of digital entrepreneurship. *Small Business Economics, 56*(3), 1159-1169.

World Economic Forum. (2023). *The Future of Jobs Report 2023.* Geneva: World Economic Forum.

กลุ่มย่อยที่ 3:

การเงิน บัญชี เศรษฐศาสตร์

อิทธิพลของตัวชี้วัดความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล แบบบังคับใช้ต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่ม SET100

Influence of mandatory environmental, social, governance (ESG) proxies on financial performance of Company Listed in the Stock Exchange of Thailand in SET 100 Group

กนกพร ใจเพียร

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

E-mail: phawan321@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปริมาณและแนวโน้มของตัวชี้วัด ESG ที่บังคับใช้ในหัวข้อ ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อปี จำนวนคดีความฟ้องร้องที่เกิดขึ้น จำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพใน บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET 100 ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปี ระหว่างปี พ.ศ. 2563 - พ.ศ. 2566 จำนวนทั้งสิ้น 100 บริษัท ผลการศึกษาพบว่า บริษัทในกลุ่ม SET 100 มีปริมาณ และแนวโน้มของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อปีและจำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพในอัตราการ เปลี่ยนแปลงแบบคงที่ มีการเพิ่มขึ้นและลดลงในระหว่างปีที่ระดับค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน และมีปริมาณมากที่สุดใน ปี พ.ศ.2563 ส่วนแนวโน้มของจำนวนคดีความฟ้องร้องที่เกิดขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงแบบคงที่ เป็นการเพิ่มขึ้นและ ลดลงในระหว่างปี โดยมีระดับค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงเช่นเดียวกัน มีปริมาณมากที่สุดในปี พ.ศ. 2565 นอกจากนี้ยัง พบว่าปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เกิดขึ้นและจำนวนคดีความฟ้องร้องที่เกิดขึ้นไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญ ต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน แต่จำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการ ดำเนินงานทางการเงินของบริษัท พบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างจำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพกับผล การดำเนินงานทางการเงินของบริษัท

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล,ปริมานการปล่อยก๊าซเรือนกระจก, จำนวน คดีความฟ้องร้องที่เกิดขึ้น, จำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ, ผลการดำเนินงานทางการเงิน, บริษัท ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET 100

ABSTRACT

This research aimed to Investigate the level and pattern of environmental, social, governance (ESG) indexes as carbon emission, provident fund and human lawsuits of SET 100 firm from the Stock Exchange of Thailand, and to test the influence of ESG indexes on financial performance. Annual reports of SET100 firms during 2020 to 2023 are used to collect data. As the results, the levels of carbon emission, provident fund and

human lawsuits are fluctuated during period being study. In addition, there is a positive influence of provident fund on financial performance, while carbon emission and human lawsuits are not correlated with financial performance.

KEYWORDS: Environmental, Social, Governance (ESG), Carbon Emission, Human lawsuits, Provident Fund, financial performance, SET 100 firm from the Stock Exchange of Thailand

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

แนวโน้มปัญหาเศรษฐกิจทั่วโลกในสถานการณ์ปัจจุบันทำให้การดำเนินธุรกิจของบริษัทต่าง ๆ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยในหลายๆ ด้าน บริษัทต่างๆ ควรตระหนักถึงการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงการเติบโตของผลกำไรควบคู่ไปกับความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (Environmental Social Governance : ESG) เนื่องจากปัจจุบันผู้ลงทุนให้ความสำคัญกับข้อมูลที่มิใช่ตัวเลขทางการเงินเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะข้อมูลดังกล่าวสามารถชี้ให้เห็นถึงโอกาสและความเสี่ยง รวมถึงความสามารถขององค์กรที่มีต่อผลประกอบการของบริษัท ซึ่งสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนคือการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนต่าง ๆ งานวิจัยในอดีตได้ศึกษาอิทธิพลของตัวชี้วัด ESG ที่บังคับใช้ของบริษัท ในมิติของปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก จำนวนคดีความฟ้องร้องที่เกิดขึ้น และจำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพของบริษัท ซึ่งพบว่าตัวเลขดังกล่าวเป็นหนึ่งในวิธีของบริษัทที่แสดงถึงความชอบธรรม บริษัทส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาการดำเนินธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ บริษัทควรจะดำเนินการในขอบเขตของกฎระเบียบที่บังคับใช้ดังกล่าว หากบริษัทไม่ทำตามและปล่อยให้เกิดช่องว่างทางกฎหมาย บริษัทก็จะอยู่ในสถานะที่สังคมจะรู้สึกไม่พอใจกับกิจกรรมของบริษัท (Darlis et al., 2022) โดยอาจส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทได้ (Soewarno et al., 2018). อย่างไรก็ตามมีปัญหาการวิจัยบางประการที่ควรกล่าวถึงในการศึกษานี้ ประการแรกคือข้อจำกัดของจำนวนงานวิจัยที่มีการศึกษาเกี่ยวกับตัวชี้วัด ESG แบบบังคับใช้ในประเทศไทยยังมีน้อยหรือแทบจะไม่มีซึ่งส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับจำนวนข้อมูลของ ESG และปัญหาวิจัยประการที่สอง คือผลจากการศึกษาของงานวิจัยที่พบมีลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกันที่มีความหลากหลาย จึงยังไม่สามารถนำไปเป็นข้อสรุปที่ชัดเจนได้ ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวชี้วัด ESG ที่บังคับใช้และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัด ESG แบบบังคับใช้ต่อผลการดำเนินงานทางการเงินในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET 100

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาถึงปริมาณและแนวโน้มของตัวชี้วัด ESG ที่บังคับใช้ในหัวข้อปริมานการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อปี จำนวนคดีความฟ้องร้องที่เกิดขึ้น จำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพในบริษัทที่ จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET 100 ระหว่างปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2566

(2) เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวชี้วัด ESG ที่บังคับใช้ในหัวข้อปริมานการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อปี จำนวนคดีความฟ้องร้องที่เกิดขึ้น จำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพต่อผลการดำเนินงานทางการเงินในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET 100 ระหว่างปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2566

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตัวชี้วัดความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาลของบริษัท (ESG Proxies) มีกรอบแนวคิดมาจากการรายงานเพื่อความยั่งยืน ในระดับสากลมีจุดเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2555 สำหรับประเทศไทยเองนั้นนับได้ว่ามีการแสดงข้อมูลของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ฯ ตั้งแต่ปี 2556 ซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งการบูรณาการ Corporate Governance (CG) และต่อมาพัฒนาการเป็น Corporate Social Responsibility (CSR) และเกิดการพัฒนาการายงานความยั่งยืนมาอย่างต่อเนื่องกลายเป็นแนวคิด sustainable development goals (SDG) ซึ่งเป็นการรายงานแบบองค์รวมที่รวบรวมประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลทั้งหมดในรายงานฉบับเดียว ในปัจจุบันมีการวิวัฒนาการรายงานความยั่งยืนเป็น ESG โดยการแสดงข้อมูล ESG เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในแวดวงการเงินการลงทุนจากหลักปฏิบัติ ESG ย่อมาจาก Environmental (สิ่งแวดล้อม) Social (สังคม) และ Governance (บรรษัทภิบาล) ตัวชี้วัด ESG ตามแบบ 56-1 One Report ในหัวข้อ “การขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อความยั่งยืน” จะมีรายละเอียดของข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาลซึ่งการศึกษาครั้งนี้สนใจที่จะวัดค่าของตัวชี้วัด ESG ในด้านสิ่งแวดล้อมโดยจะเจาะจงไปที่ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของบริษัทต่อปี และในด้านของสังคมจะวัดจากจำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพเพื่อวัด ความรับผิดชอบของบริษัทต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตัวชี้วัดสุดท้ายในด้านบรรษัทภิบาลจะศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนคดีความที่เกิดขึ้นในหมายเหตุประกอบงบการเงิน (Andrian, 2022)

ผลการดำเนินงานทางการเงิน (Financial Performance) คือความสามารถในการทำกำไรของกิจการประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกิจการ และความสามารถในการสร้างผลตอบแทนจากการลงทุนให้แก่ผู้ถือหุ้น ผลการดำเนินงานทางการเงินนั้นเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญสำหรับบริษัทหากนักลงทุนและผู้ถือหุ้นต้องการผลตอบแทนที่สูงสุดเพื่อการเติบโตของบริษัท จะเห็นได้ว่ากิจการที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีผลประกอบการที่ดีอย่างต่อเนื่อง สามารถสร้างรายได้สูงสุดและควบคุมค่าใช้จ่ายให้อยู่ระดับที่คุ้มค่าแต่ยังคงความคุณภาพของสินค้าและการบริการไว้คงเดิม (พจนารถ ฤทธิเดชและคณะ, 2021; Prasetyo and Hapsari, 2020; Busch et al., 2022)

ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัด ESG ที่บังคับใช้และผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท ในอดีตมีการใช้ทฤษฎีความชอบธรรม (theory of legitimacy) ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory) และทฤษฎีการส่งสัญญาณ (Signaling Theory) แต่ทฤษฎีที่ได้รับความนิยมในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัด ESG ที่บังคับใช้และผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท นั้นคือ ทฤษฎีความชอบธรรม (theory of legitimacy) ซึ่งถูกใช้เพื่ออธิบายถึงเหตุผลของการแสดงข้อมูลเกี่ยวกับตัวชี้วัด ESG ที่บังคับใช้ในรายงานประจำปีของบริษัทแก่สังคมและผู้มีส่วนได้เสียรับรู้ เนื่องจากการแสดงปริมาณของตัวชี้วัด ESG แต่ละตัวเป็นไปตามประกาศคณะกรรมการตลาดทุน (ก.ต.ท.) ในปีพ.ศ. 2565 กำหนดให้ทุกบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจะต้องมีการแสดงข้อมูลความยั่งยืนตามแบบ 56-1 One Report ในหัวข้อ “การขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อความยั่งยืน ซึ่งการแสดงปริมาณของตัวชี้วัดดังกล่าวเป็นหนึ่ง เป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและรักษาความถูกต้องทางกฎหมาย หากบริษัทไม่ทำตามและปล่อยให้เกิดช่องว่างทางกฎหมาย บริษัทก็จะอยู่ในสถานะที่สังคมจะรู้สึกไม่พอใจกับกิจกรรมของบริษัท โดยอาจส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทได้

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 สมมติฐานการวิจัย

H_1 : ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมีอิทธิพลของต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท

H_2 : จำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพมีอิทธิพลของต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท

H_3 : จำนวนคดีความที่เกิดขึ้นมีอิทธิพลของต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET 100 โดยทำการศึกษาข้อมูลจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปีของบริษัทดังกล่าว ระหว่างปี พ.ศ. 2563 - 2566 รวมระยะเวลา 4 ปี ดังนั้นประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดของการศึกษาในครั้งนี้คือจำนวน 100 บริษัทในกลุ่ม SET 100 ที่ได้รับการจัดอันดับในระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2566 ถึง 31 ธันวาคม 2566 จะได้จำนวน 400 แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปี

4.2 เครื่องมือวิจัย

ตัวแปรอิสระ คือ ตัวชี้วัด ESG ที่ถูกบังคับใช้ในหัวข้อปริมานการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อปี (Soewarno et al., 2018 Darlis et al., 2022) หัวข้อจำนวนคดีความฟ้องร้องที่เกิดขึ้น (Braun and Bauer, 2010 and Bhagat and Umesh, 2008) และหัวข้อสุดท้ายคือข้อจำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพของพนักงานในบริษัท (Kigen, 2016; McKenzie and Chu, 2008 and Hassan et al., 2018)

ตัวแปรตาม คือ ผลการดำเนินงานทางการเงิน ซึ่งวัดค่าตัวแปรจากอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (Rate of Return on Total Assets: ROA) เนื่องจากสามารถนำมาตีความหมายเพื่อประเมิน โครงสร้างทางการเงิน

และความสามารถในการทำกำไรของบริษัท (Prasetyo and Hapsari, 2020) นอกจากนั้น การศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรควบคุม จำนวน 5 ตัวแปร ดังนี้ ขนาดของบริษัท ประเภทของผู้สอบบัญชี ความเสี่ยงของบริษัท อายุของบริษัท และสุดท้ายบริษัทที่อยู่ในรายชื่อหุ้นยั่งยืน (THSI) (ศรารักษ์ ตรีเจริญ, 2563)

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบเก็บข้อมูล ซึ่งได้ประยุกต์มาจากบทความวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้อง (ฑริยา พงษ์พันธุ์, 2558) โดยเก็บจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET 100 ระหว่างปีพ.ศ.2563 ถึงพ.ศ.2566 เนื่องจากในปีพ.ศ. 2563 เป็นปีที่เริ่มต้นบังคับใช้ให้แสดงปริมาณของตัวชี้วัด ESG ในรายงานประจำปี ซึ่งผู้วิจัยต้องการจะศึกษาการตอบรับของบริษัทในแสดงปริมาณของตัวชี้วัด ESG ที่บังคับใช้ตั้งแต่เริ่มบังคับใช้จนถึงปีปัจจุบัน

การศึกษาครั้งนี้จะเก็บข้อมูลในเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นองค์กรที่น่าเชื่อถือ ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วัตถุประสงค์ข้อแรกเพื่อศึกษาถึงปริมาณและแนวโน้มของตัวชี้วัด ESG ที่บังคับใช้ต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน การศึกษาครั้งจึงใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) ด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาโดยวิเคราะห์สหสัมพันธ์ใช้สำหรับการทดสอบปัญหาความซ้ำซ้อนของตัวแปรที่ใช้ (Multicollinearity problem) นอกจากนั้น วัตถุประสงค์ข้อที่สองยังใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple regression) เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวชี้วัด ESG ที่บังคับใช้และผลการดำเนินงานทางการเงิน ตามสมการเชิงเส้น ดังนี้

$$ROA = a + b1GAS + b2HUMAN + b3FUND + b4LOGSIZE + b5AUDIT + b6RISK + b7AGE + b8THSI + error$$

โดย

	ROA	=	อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม หน่วยเป็นเท่า
	PROFIT	=	กำไรสุทธิประจำปี หน่วยเป็นล้านบาท
	GAS	=	ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อปี หน่วยเป็นตันต่อกิโลกรัม
	HUMAN	=	จำนวนคดีความฟ้องร้องที่เกิดขึ้น หน่วยเป็นคดี
	FUND	=	จำนวนเงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ หน่วยเป็นล้านบาท
	LOGSIZE	=	Logarithm of total assets
	AUDIT	=	ประเภทของผู้สอบบัญชี
	RISK	=	ความเสี่ยงของกิจการ หน่วยเป็นเท่า
	AGE	=	อายุของกิจการ หน่วยเป็นปี
	THSI	=	บริษัทที่อยู่ในรายชื่อหุ้นยั่งยืน

5. ผลการวิจัย

แนวโน้มและปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจะมีการแสดงข้อมูลในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี/รายงานประจำปี แบบ 56-1 One Report (Structured Data Report) ในหัวข้อการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อความยั่งยืน การจัดการเพื่อลดปัญหาก๊าซเรือนกระจก เป็นการแสดงปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของ จะเห็นได้ว่าบริษัทในกลุ่ม SET 100 มีค่าสูงสุดของปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมีค่า 86,468,975.64 พันตันต่อกิโลกรัม ค่าต่ำสุดของปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอยู่ที่ 27 พันตันต่อกิโลกรัม ค่าเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 4,720,326.64

พันตันต่อกิโลกรัม และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 13,913,731.54 พันตันต่อกิโลกรัม ส่วนจำนวนคดีความที่เกิดขึ้นได้ทำการเก็บข้อมูลจากหมายเหตุประกอบงบการเงินในหัวข้อคดีฟ้องร้อง ซึ่งค่าสูงสุดของจำนวนคดีความที่เกิดขึ้นมีจำนวน 285 คดี ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 0 คดี โดยในหมายเหตุประกอบงบจะมีการระบุว่าบริษัทไม่มีคดีความฟ้องร้อง และค่าเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 6.20 คดี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 27.86 คดี และจำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพได้ทำการเก็บข้อมูลจากหมายเหตุประกอบงบการเงินในหัวข้อกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ซึ่งค่าสูงสุดมีค่าเท่ากับ 13,855.82 ล้านบาท ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 1.60 ล้านบาท และค่าเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 829.20 ล้านบาท และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 1,953.67 ล้านบาท

และการวิเคราะห์การทดสอบความสัมพันธ์เชิงพหุระหว่างตัวชี้วัดความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาลแบบบังคับใช้ต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่ม SET100 ของโมเดล A พบว่า ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก จำนวนคดีความฟ้องร้องที่เกิดขึ้น และจำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน และผลการวิเคราะห์ความมีนัยสำคัญทางสถิติของโมเดล A มีค่าเท่ากับ 0.092 ซึ่งหมายความว่าปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก จำนวนคดีความฟ้องร้องที่เกิดขึ้น และจำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน เนื่องจากผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทจะได้รับอิทธิพลมาจากการดำเนินงานหลักของบริษัทและกิจกรรมสำคัญๆที่เกิดขึ้นในบริษัท ในส่วนของปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก จำนวนคดีความฟ้องร้องที่เกิดขึ้น และจำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพเป็นเพียงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในบริษัทเท่านั้น ไม่ได้เป็นผลการดำเนินงานหลักของบริษัท กิจกรรมเหล่านี้อาจจะมีบทบาทในด้านภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือ ซึ่งวัดผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ตัวเงิน ในส่วนของโมเดล B คือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาลแบบบังคับใช้ต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน และประกอบด้วยตัวแปรควบคุม คือ ขนาดของกิจการความเสี่ยงของกิจการ อายุของกิจการ และบริษัทที่อยู่ในรายชื่อหุ้นยั่งยืน ในการทดสอบ พบว่า ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อปี จำนวนคดีความฟ้องร้องที่เกิดขึ้น อายุของกิจการ และบริษัทที่อยู่ในรายชื่อหุ้นยั่งยืนมีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่สูงกว่า 0.05 จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่าไม่ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน แต่จำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ขนาดของกิจการ และความเสี่ยงของกิจการมีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ต่ำกว่า 0.05 จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่าส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน

ตารางที่ 1 สรุปผลงานวิจัย

สมมติฐาน		ทิศทาง	ผลลัพท์
H_1	ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมีอิทธิพลของต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท	0	ปฏิเสธ
H_2	จำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพมีอิทธิพลของต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท	+	ยอมรับ
H_3	จำนวนคดีความที่เกิดขึ้นมีอิทธิพลของต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท	0	ปฏิเสธ

6. อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ เพื่อศึกษาถึงปริมาณและแนวโน้มของตัวชี้วัด ESG ที่บังคับใช้ในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET 100 ระหว่างปี พ.ศ. 2563 - พ.ศ. 2566 ผลการศึกษาพบว่า ตัวชี้วัด ESG ประกอบด้วย 3 หัวข้อ ได้แก่ ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อปี จำนวนคดีความฟ้องร้องที่เกิดขึ้น จำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ โดยแนวโน้มของปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.72 ล้านตันต่อกิโลกรัม ซึ่งจะเห็นได้ว่าในระหว่างปี พ.ศ. 2563 - พ.ศ. 2566 บริษัทมีปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในสัดส่วนที่ผันผวนเฉลี่ยอยู่ที่จำนวน 5.31 4.30 4.76 และ 4.64 ล้านตันต่อกิโลกรัมตามลำดับ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบคงที่ มีการเพิ่มขึ้นและลดลงในระหว่างปีที่ระดับค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน และมีปริมาณมากที่สุดในปี พ.ศ.2563 เนื่องจากในปี พ.ศ. 2563 เป็นปีที่คณะกรรมการตลาดทุน (ก.ต.ท.) เริ่มมีการประกาศขอความร่วมมือให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ฯ เปิดเผยแสดงข้อมูล ESG ตามแบบ 56-1 One Report ในหัวข้อ “การขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อความยั่งยืน” ซึ่งปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่มากจะส่งผลต่อภาพลักษณ์ของบริษัทในด้านสิ่งแวดล้อมและมลพิษทางอากาศ ดังนั้น เมื่อบริษัท ฯ ได้รับการขอความร่วมมือและถูกกำหนดให้เปิดเผยในปีต่อ ๆ มา จึงมีส่วนที่ทำให้บริษัทต้องพยายามลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกลง เพื่อสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านสิ่งแวดล้อมนั้นเอง

และในปี พ.ศ. 2565 ตัวชี้วัด ESG ทางด้านสังคมที่บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ฯ ถูกกำหนดให้ต้องเปิดเผยข้อมูล ESG (ไพบูลย์ ผจงวงศ์และคณะ, 2563) ตามแบบ 56-1 One Report คือ จำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพในแต่ละปี ซึ่งแนวโน้มของจำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 829.20 ล้านบาท ในระหว่างปี พ.ศ.2563 - 2566 บริษัทมีจำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ในสัดส่วนที่ผันผวนเฉลี่ยอยู่ที่จำนวน 785.64 798.92 839.68 และ 889.04 ล้านบาทตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยของจำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพมีการเปลี่ยนแปลงแบบเพิ่มสูงขึ้นในแต่ละปี โดยมีระดับค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกัน สื่อถึงการบริหารตามกฎหมายและเป็นการรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท เป็นการตอบแทนผู้มีส่วนได้เสียของบริษัท นั้นคือ พนักงานของบริษัท แสดงถึงความชอบธรรมที่บริษัททำตามกฎระเบียบที่บังคับใช้ในทุกๆ ปี

ส่วนแนวโน้มของจำนวนคดีความที่เกิดขึ้น ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 6.20 คดี และในระหว่างปี พ.ศ.2563 – 2566 บริษัทมีจำนวนคดีความที่เกิดขึ้น ในสัดส่วนที่ผันผวนเฉลี่ยอยู่ที่จำนวน 5.65 6.20 5.86 และ 7.22 คดีตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยจำนวนคดีความที่เกิดขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงแบบคงที่ ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นและลดลงในระหว่างปี โดยมีระดับค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงเช่นเดียวกัน แต่มีปริมาณมากที่สุดในปี พ.ศ.2566 ซึ่งจำนวนคดีความที่เกิดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลสำคัญที่ต้องเปิดเผยในรายงานประจำปีของบริษัทอยู่แล้ว ก่อนจะมีการถูกกำหนดให้ต้องเปิดเผยข้อมูล ESG ตามแบบ 56-1 One Report จะเห็นได้ว่าในแต่ละปีปริมาณเฉลี่ยของจำนวนคดีความค่อนข้างน้อย เนื่องจากคดีความที่เกิดขึ้นจะส่งผลต่อภาพลักษณ์ของบริษัทและอาจจะกระทบถึงผลการดำเนินงานทางการเงิน (Bhagat and Umesh, 2008) บริษัทต่างๆ จึงตระหนักและพยายามจะให้เกิดคดีความน้อยที่สุด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวชี้วัด ESG ที่บังคับใช้ในหัวข้อปริมานการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อปี จำนวนคดีความฟ้องร้องที่เกิดขึ้น จำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพต่อผลการดำเนินงานทางการเงินในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET 100 ระหว่างปี พ.ศ.2563 - พ.ศ.2566 ซึ่งผลการดำเนินงานของบริษัท ได้แก่ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ โดยบทสรุปและการอภิปรายผลการศึกษา ผู้วิจัยขอแยกพิจารณาตามสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 (H_1) ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท ผลการศึกษาพบว่า ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เกิดขึ้นไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน เนื่องจากมีการกำหนดให้แสดงปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการตลาดทุน (ก.ต.ท.) ตามแบบ 56-1 One Report และ ISSB หรือ International Sustainability Standards Board ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้การดูแลของ International Financial Reporting Standards (IFRS) Foundation ได้ออกมาตรฐานการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวกับความยั่งยืนของบริษัท ได้แก่ IFRS S2 เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูลของบริษัทด้านโอกาสและความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change) (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2566) โดยมาตรฐานดังกล่าวไม่ได้มีผลทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทในปัจจุบัน แต่เป็นเพียงหน้าที่และความรับผิดชอบของบริษัทที่จะต้องแสดงข้อมูลในด้านปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตามกฎระเบียบที่หน่วยงานที่กำกับดูแลกำหนดขึ้นเท่านั้น

สมมติฐานที่ 2 (H_2) การตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท ผลการศึกษาพบว่า การตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท พบความสัมพันธ์เชิงบวก โดยมีปัจจัยอื่นเป็นตัวแปรควบคุม ได้แก่ ขนาดของกิจการความเสี่ยงของกิจการ อายุของกิจการ และบริษัทที่อยู่ในรายชื่อหุ้นยั่งยืน โดยเหตุผลของความสัมพันธ์เชิงบวก ถูกอธิบายด้วยการใช้ทฤษฎีความชอบธรรม (theory of legitimacy) ซึ่งสื่อถึงการบริหารตามกฎหมายและเป็นการรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท เป็นการตอบแทนผู้มีส่วนได้เสียของบริษัท นั้นคือ พนักงานของบริษัท โดยกองทุนสำรองเลี้ยงชีพนับเป็นสวัสดิการที่มุ่งเน้นผลในระยะยาว คือ บริษัทช่วยพนักงานออมเงินเพื่อจะได้มีเงินสำหรับใช้จ่ายในอนาคตหลังจากออกจากงาน และเป็นกิจกรรมเพิ่มแรงจูงใจ ในการทำงานของพนักงานให้อยู่กับบริษัทนานขึ้น (Oluoch , 2013) เนื่องจากจำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพในบริษัทเป็นกองทุนที่เชื่อมโยงโดยตรงกับพนักงาน เป็นสวัสดิการที่พนักงานควรได้รับตามกฎหมาย (Hassan et al., 2018) แสดงถึงความชอบธรรมที่บริษัททำตามกฎระเบียบที่บังคับใช้ หากบริษัทไม่จัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพตามกฎหมาย บริษัทก็จะอยู่ในสถานการณ์ที่พนักงานและสังคมเองไม่พอใจ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นและความซื่อสัตย์ที่พนักงานมีต่อบริษัท ซึ่งอาจจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานและผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทได้

สมมติฐานที่ 3 (H_3) จำนวนคดีความที่เกิดขึ้นมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท ผลการศึกษาพบว่า จำนวนคดีความที่เกิดขึ้นไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท โดยจำนวนคดีความเป็นการแสดงถึงเหตุการณ์หรือข้อพิพาททางกฎหมายที่เกิดขึ้นในบริษัท หรือการดำเนินธุรกิจที่กระทบต่อกฎหมายหรือข้อบังคับ โดยเหตุการณ์ดังกล่าวไม่ได้เป็นกิจกรรมที่เป็นการดำเนินหลักของบริษัท แต่เป็นเพียงหน้าที่และความรับผิดชอบของบริษัทที่จะต้องแสดงข้อมูลคดีความฟ้องร้องตามกฎระเบียบที่หน่วยงานที่กำกับดูแลกำหนดขึ้นเท่านั้น ซึ่งจำนวนคดีความดังกล่าวไม่ได้เป็นผลกระทบที่ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทใน โดยกิจกรรมเหล่านี้อาจจะมีบทบาทในด้านภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของบริษัทเท่านั้นเอง

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) นักลงทุนสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลสนับสนุนเพื่อประกอบการตัดสินใจในการลงทุนในหลักทรัพย์นั้น นอกจากจะดูข้อมูลที่เป็นตัวเงินของบริษัทแล้วยังสามารถวัดผลการดำเนินงานทางการเงินผ่านตัวชี้วัด ESG ในหัวข้อจำนวนเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ซึ่งทางบริษัทแสดงข้อมูลดังกล่าวตามมาตรฐานที่หน่วยงานที่กำกับดูแลกำหนดขึ้น

(2) ผู้ถือหุ้น และผู้บริหาร ได้ข้อมูลจากผลการวิจัยเพื่อช่วยในการส่งเสริมวางแผนการบริหารในด้านการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อความยั่งยืนและให้ความสำคัญเรื่องกองทุนสำรองเลี้ยงชีพเป็นหลัก ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกตัวหนึ่งที่ช่วยให้ผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทดีขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกแหล่งข้อมูลจากรายงานประจำปี เนื่องจากมีเป็นข้อมูลที่ค่อยข้างมีความละเอียด ครบถ้วน มีความน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับจากผู้ใช้ข้อมูล และยังเป็นการรายงานข้อมูลภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมาย ซึ่งการศึกษาครั้งต่อไปในอนาคตควรมีการศึกษาที่เพิ่มเติมจากสื่ออื่น ๆ เช่น เว็บไซต์ของบริษัท ข่าว เป็นต้น

(2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยใช้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET 100 เพียงกลุ่มเดียว ซึ่งมีจำนวนบริษัทแค่ 100 บริษัท ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนไม่มากนัก การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายกลุ่มตัวอย่างเพิ่มมากขึ้น โดยอาจจะศึกษาจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ ทั้งหมด หรือจากบริษัทที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ฯ ในการศึกษาครั้งต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ดร.มัทนชัย สุทธิพันธุ์ ซึ่งได้กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และสละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เป็นอย่างดียิ่ง ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของท่าน ไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ดร.ปานแก้วตา ลัคนาวานิช และดร.รจนา ขุนแก้ว ที่ให้เกียรติเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และกรุณาให้คำชี้แนะอันเป็นประโยชน์ในการแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยขอบขอบพระคุณครอบครัวที่สนับสนุนทางด้านการศึกษามาโดยตลอด และเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่ง จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ หากมีข้อผิดพลาดประการใดขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

9. เอกสารอ้างอิง

พจนารถ ฤทธิเดช, ปาริชาติ บูรพาศิริวัฒน์ และมัทนชัย สุทธิพันธุ์. (2021). อิทธิพลของผลตอบแทนผู้บริหารต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม* , 13(2) , 61-74.

ศรารักษ์ ตรีเจริญ. (2563). *คุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับคัดเลือกให้อยู่ในดัชนีความยั่งยืน.* วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

Andrian, T.(2022). Linking Corporate Carbon Emission, Social Responsibility Disclosure and Firm Financial Performance. *Test Engineering & Management*, 83(193), 22356-22366

Bhagat, S., Umesh, N. (2008). Earnings management, lawsuits, and stock-for-stock acquirers' market performance. *Journal of Accounting and Economics*, 2(1), 127-148.

Busch, T., Bassen, A., Lewandowski, S., Sump, F. (2022). Corporate Carbon and Financial Performance Revisited. *Organization & Environment*, 35(1), 154-171.

Hassan, S., Othman, Z., & Mohaideen, Z. (2018). The relationship between economic growth and employee provident fund: An empirical evidence from Malaysia. *BEH Business and Economic Horizons,* 14(2), 229-242.

Khunkaew, R., Wichianrak, J., & Suttipun, M. (2023). Sustainability reporting, gender diversity, firm value and corporate performance in ASEAN region. *Cogent Business & Management.* 10(1), 967.

Nnadi, M., Weston, P. (2021). Evaluation of strategic and financial variables of corporate sustainability and ESG policies on corporate finance performance. *Journal of Sustainable Finance & Investment,* 13(2), 1058-1074

Suttipun, M., & Yordudom, T. (2021) Impact of environmental, social and governance disclosures on market reaction: an evidence of Top50 companies listed from Thailand. *Journal of Financial Reporting and Accounting,* 20(3), 753-767.

Soewarno, N., Tjahjadi, B., & Firdausi, R. (2018). The Impacts of Carbon Emission Disclosure, Environmental Performance, and Social Performance on Financial Performance (Empirical Studies in Proper Participating Companies Listed in Indonesia Stocks Exchange, Year 2013–2016. *knowledge Engaging minds*, 2018(10), 957-97

ความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อมูลค่ากิจการและการตอบสนองของตลาดของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai

The relationship among sustainable development goals (SDGs) reporting on firm value and market reaction of listed companies from the Market for Alternative Investment (mai)

นางสาวชรนันท์ แก้วศรี

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

E-mail: aom8897@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับและแนวโน้มของการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai (2) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ต่อมูลค่ากิจการ (Firm Value) ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai (3) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ต่อการตอบสนองของตลาด (Market Reaction) ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai การศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปีระหว่างปี พ.ศ. 2563 ถึง ปี พ.ศ. 2566 ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 144 บริษัท จากข้อมูล 571 ชุด ใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า ระดับและแนวโน้มของการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ปี พ.ศ. 2563 ถึง ปี พ.ศ. 2566 มีการเปิดเผยการรายงาน SDGs เฉลี่ยอยู่ที่จำนวน 5.48 7.60 8.15 และ 8.35 ตามลำดับ เห็นได้ว่าแนวโน้มค่าเฉลี่ยของการเปิดเผยการรายงาน SDGs ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai มีการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อมูลค่ากิจการและการตอบสนองของตลาดของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai

คำสำคัญ: การรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน; มูลค่ากิจการ; การตอบสนองของตลาด; ตลาดหลักทรัพย์ mai

ABSTRACT

This study aims to (1) Study the level and trends of sustainable development goals (SDGs) reporting of listed companies from the Market for Alternative Investment (mai) (2) examines the relationship among sustainable development goals (SDGs) reporting on firm value of listed companies from the Market for Alternative Investment (mai) (3) examines the relationship among sustainable development goals (SDGs) reporting on market reaction of listed companies from the Market for Alternative Investment (mai). The study collected data from annual reports from 2020 to 2023. The population and sample used in this study were 144

companies from 571 sets of data used. Statistical methods for data analysis include descriptive analysis and multiple regression analysis

The result indicated that the level and trends of sustainable development goals (SDGs) reporting from 2020 to 2023. The average SDGs reporting was disclosed at 5.48, 7.60, 8.15, and 8.35, respectively. It can be seen that the average trend of disclosure of SDGs reporting by listed companies from the Market for Alternative Investment (mai) has increased. However, there is no relationship among sustainable development goals (SDGs) reporting on firm value and market reaction of listed companies from the Market for Alternative Investment (mai)

KEYWORDS: Sustainable development goals (SDGs) reporting; Firm value; Market reaction; the Market for Alternative Investment (mai)

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ในอดีตการดำเนินธุรกิจของบริษัทมุ่งเน้นการทำธุรกิจเพื่อผลประโยชน์ของตนเองโดยคำนึงถึงผลกำไรเพียงอย่างเดียวซึ่งไม่ได้ให้ความสำคัญด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ปัจจุบันการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) จึงเป็นอีกหนึ่งการรายงานที่ไม่เป็นตัวเงินที่สามารถสะท้อนผลการดำเนินงานของบริษัทและภาพลักษณ์ของกิจการที่ดีได้ ซึ่งการตอบสนองดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการรายงานทางการเงินเพียงอย่างเดียวไม่สามารถสะท้อนภาพรวมของผลการดำเนินงานของบริษัทได้ โดยถ้าหากนักลงทุนหันมาให้ความสนใจการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ถือเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือและศักยภาพของบริษัทให้มีความมั่นคง และนำข้อมูลดังกล่าวมาตัดสินใจในการลงทุน ก็จะส่งผลทำให้มูลค่าบริษัทเพิ่มขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ส่งผลกระทบต่อมูลค่ากิจการ (Firm Value) แต่ในขณะเดียวกันสนใจถึงการตอบสนองของนักลงทุน จึงศึกษาการตอบสนองของตลาด (Market Reaction) ร่วมด้วย เนื่องจากการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ก็ยังเป็นหนึ่งในข้อมูลที่ผู้บริหารใช้เป็นเครื่องมือในการส่งสัญญาณไปยังนักลงทุน ซึ่งจะเห็นได้ว่าในแต่ละบริษัทมีการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดปัญหาความไม่สมดุลของข้อมูล เนื่องจากการที่แต่ละบริษัทต่างพยายามที่จะส่งสัญญาณบางอย่างเพื่อแสดงว่าบริษัทของตนดีกว่าบริษัทคู่แข่งให้แก่นักลงทุนทราบ จึงเกิดการแข่งขันที่สูง เป็นการเสริมสร้างแรงจูงใจให้แก่นักลงทุนในการตัดสินใจซื้อขายหลักทรัพย์ ซึ่งส่งผลต่อการตอบสนองของตลาด (Market Reaction) จึงสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ต่อมูลค่ากิจการ (Firm Value) และการตอบสนองของตลาด (Market Reaction) เป็นการส่งเสริมสร้างแรงจูงใจให้นักลงทุนมาลงทุนกับบริษัทมากขึ้น เพื่อเป็นโอกาสที่จะสร้างความเชื่อมั่นและเป็นประโยชน์ให้แก่นักลงทุน ส่งผลต่อการเพิ่มมูลค่าของหุ้นและในการเพิ่มมูลค่าของบริษัท (Pertiwi and Budiarti, 2023)

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยให้ความสำคัญโดยให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต้องรายงานข้อมูลที่ไม่เป็นตัวเงิน โดยกำหนดประเด็นสำคัญด้านความยั่งยืนที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจตลอดห่วงโซ่คุณค่าที่เป็นข้อบังคับจากหน่วยงานกำกับดูแลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของตลาดทุนทิศทางการดำเนินธุรกิจ และความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งสิ้น อีกทั้งยังคำนึงถึงการสร้างผลลัพธ์ที่ดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาระดับและแนวโน้มของการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai ระหว่างปี พ.ศ. 2563 ถึง ปี พ.ศ. 2566

(2) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ต่อมูลค่ากิจการ (Firm Value) ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai ระหว่างปี พ.ศ. 2563 ถึง ปี พ.ศ. 2566

(3) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ต่อการตอบสนองของตลาด (Market Reaction) ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai ระหว่างปี พ.ศ. 2563 ถึง ปี พ.ศ. 2566

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีส่งสัญญาณ (Signaling Theory) หมายถึง การส่งสัญญาณเป็นความคิดที่ว่าฝ่ายหนึ่งส่งข้อมูลบางอย่างเกี่ยวกับตนเองไปยังอีกฝ่ายได้อย่างน่าเชื่อถือ ซึ่งนักลงทุนแต่ละคนนั้นจะมีข้อมูลที่ไม่เท่ากัน เนื่องจากตลาดไม่ได้มีประสิทธิภาพเพียงพอ ซึ่งผู้บริหารของแต่ละบริษัทย่อมมีข้อมูลข่าวสารที่มากกว่านักลงทุน เนื่องจากผู้บริหารทราบถึงข้อมูลภายในหรือผลประกอบการของบริษัทมากกว่านักลงทุนภายนอก และเพื่อที่จะสร้างความเชื่อมั่นในกิจการของตนเองผู้บริหารจึงใช้การจ่ายเงินปันผลเป็นเครื่องมือในการส่งข้อมูลข่าวสารไปยังผู้ถือหุ้นเพื่อให้เป็นการปรับมุมมองที่มีต่อความสามารถในการทำกำไรและมูลค่าของบริษัทที่มากขึ้น โดยการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะถึงอัตราการจ่ายเงินปันผล ดังนั้นการจ่ายเงินปันผลเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ผู้บริหารใช้เพื่อส่งสัญญาณให้กับนักลงทุนได้ (Spence, 1973)

3.1.1 ศึกษาระดับและแนวโน้มของการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting)

Suttipun and Yordudom (2022) ได้ศึกษาผลกระทบของการรายงานข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลต่อปฏิกิริยาของตลาด วัตถุประสงค์เพื่อสำรวจขอบเขต ระดับ และแนวโน้มของการรายงานข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล เพื่อทดสอบระดับการรายงานข้อมูล ESG ของบริษัทที่แตกต่างกันระหว่างอุตสาหกรรมที่มีรายละเอียดสูงและอุตสาหกรรมที่มีโปรไฟล์ต่ำ และเพื่อศึกษาผลกระทบของการรายงานข้อมูล ESG ต่อปฏิกิริยาของตลาดของบริษัทจดทะเบียนชั้นนำ 50 อันดับแรกในประเทศไทย จากการศึกษาพบว่าการรายงานข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลอยู่ในระดับที่เพิ่มขึ้น ระดับการรายงานข้อมูล ESG ของบริษัทที่แตกต่างกันระหว่างอุตสาหกรรมที่มีรายละเอียดสูงและอุตสาหกรรมที่มีโปรไฟล์ต่ำไม่พบระดับที่แตกต่างกัน การรายงานข้อมูล ESG มีผลกระทบเชิงบวกต่อปฏิกิริยาของตลาด

3.1.2 การรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ต่อมูลค่ากิจการ (Firm Value)

Pertiwi and Budiarti (2023) ได้ศึกษารายงานความยั่งยืนส่งผลต่อมูลค่าของบริษัทหรือไม่? หลักฐานของบริษัทพลังงานและภาคการผลิตในอินโดนีเซีย วัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และหาหลักฐานเกี่ยวกับการรายงานความยั่งยืนด้านมูลค่าบริษัท จากการศึกษาพบว่า การรายงานความยั่งยืนมีผลในเชิงบวกต่อมูลค่าบริษัท

3.1.3 การรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ต่อการตอบสนองของตลาด (Market Reaction)

Hamdy et al. (2022) ได้ศึกษาการตรวจสอบเชิงประจักษ์ของปฏิกิริยาของตลาดหุ้นต่อผลการดำเนินงานที่ยั่งยืนขององค์กร วัตถุประสงค์เพื่อทดสอบผลกระทบของการปรับอันดับของผลดำเนินงานที่ยั่งยืนต่อการตอบสนองของตลาดหุ้นของนักลงทุน จากการศึกษาพบว่า เนื่องจากตลาดให้รางวัลแก่บริษัทที่มีผลดำเนินงานที่ยั่งยืนสูง คะแนนดัชนี ESG มีผลกระทบอย่างมากต่อปฏิกิริยาของนักลงทุน จึงทำให้มีราคาหุ้นที่เพิ่มขึ้น

งานในอดีตที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ต่อมูลค่ากิจการ (Firm Value) และการตอบสนองของตลาด (Market Reaction)ถูกอธิบายด้วยทฤษฎีส่งสัญญาณ (Signaling Theory) (Pertiwi and Budiarti, 2023; Suttipun and Yordudom, 2022) จะเห็นได้ว่าการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ในแต่ละบริษัทมีความแตกต่างกัน จึงทำให้เกิดการแข่งขันที่สูงในตลาด ส่งผลทำให้เกิดปัญหาความไม่สมดุลของข้อมูล แต่ละบริษัทจึงพยายามสร้างภาพลักษณ์ที่ดี เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจเพื่อให้นักลงทุนหันมาลงทุนกับบริษัทของตน และผลจากการลงทุนนี้นำไปสู่การเพิ่มมูลค่าของบริษัทได้ (Pertiwi and Budiarti, 2023)

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

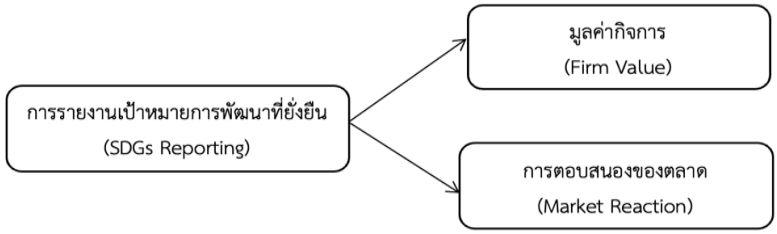

ตัวแปรควบคุม

- อุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (INDUS)
- ขนาดกิจการ (SIZE)
- ความสามารถในการทำกำไร (ROA)
- ความเสี่ยงของกิจการ (RISK)
- กรรมการบริหาร (COMMIT)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 สมมติฐานการวิจัย

H1: มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ต่อมูลค่ากิจการ (Firm Value)

H2: มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ต่อการตอบสนองของตลาด (Market Reaction)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เลือกแบบเจาะจง คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai ระหว่างปี พ.ศ. 2563 ถึง ปี พ.ศ. 2566 แต่การศึกษาครั้งนี้จะไม่รวมกิจการที่ (1) อุตสาหกรรมการเงินและกองทุน (2) รายงานทางการเงินของบริษัทไม่ครบระยะเวลา 3 ปี (3) บริษัทที่วันปีดรอบบัญชีไม่ใช่วันที่ 31 ธันวาคม และ (4) บริษัทที่เข้าข่ายถูกเพิกถอนออกจากตลาดหลักทรัพย์ mai โดยมีจำนวน 144 บริษัท จากข้อมูล 571 ชุด โดยแยกตาม ปี พ.ศ. ซึ่ง ปี พ.ศ. 2563 จำนวน 139 ข้อมูล และ ปี พ.ศ. 2564 ถึง ปี พ.ศ. 2566 ในแต่ละปี มีจำนวน 144 ข้อมูล

4.2 เครื่องมือวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบเก็บข้อมูล ซึ่งได้ประยุกต์มาจากบทความวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้อง (Suttipun and Yordudom, 2022) เก็บข้อมูลในรายงานประจำปีของแต่ละบริษัท จาก website ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai ระหว่างปี พ.ศ. 2563 ถึง ปี พ.ศ. 2566

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) ด้วย ค่าเฉลี่ยและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple regression)

5. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับการเปิดเผยข้อมูลการรายงาน SDGs ตามหัวข้อ

ตารางที่ 1 ข้อมูลค่าเฉลี่ย ของการรายงาน SDGs ระหว่างปี พ.ศ. 2563 ถึง ปี พ.ศ. 2566

การรายงาน SDGs	ค่าเฉลี่ย
ปี พ.ศ. 2563	5.48
ปี พ.ศ. 2564	7.60
ปี พ.ศ. 2565	8.15
ปี พ.ศ. 2566	8.35

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าจากปี พ.ศ. 2563 ถึง ปี พ.ศ. 2566 มีการเปิดเผยการรายงาน SDGs เฉลี่ยอยู่ที่จำนวน 5.48 7.60 8.15 และ 8.35 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยของการรายงาน SDGs ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai มีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่เพิ่มขึ้น

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple regression)

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงพหุ

ตัวแปร	Model Firm Value		Model Market Reaction	
	B	t (sig.)	B	t (sig.)
ค่าคงที่	5.015	1.016 (.310)	3.445	2.433 (.015)
การรายงาน SDGs	-0.162	-0.572 (.567)	0.067	0.827 (.409)
ROA	0.092	1.681 (.093)	0.160	10.195 (.001**)

ตัวแปร	Model Firm Value		Model Market Reaction	
	B	t (sig.)	B	t (sig.)
SIZE	-0.186	-0.067 (.947)	0.054	0.068 (.946)
RISK	-0.226	-0.254 (.800)	-0.175	-0.684 (.494)
INDUS	-1.765	-1.077 (.282)	-0.764	-1.625 (.105)
COMMIT	-0.043	-0.081 (.935)	-0.034	-0.223 (.824)
R Square	0.008		0.175	
Adj R Square	-0.002		0.166	
F-value (sig.)	0.805 (.566)		19.920 (.001**)	
Max VIF	1.293		1.293	
N	571		571	

** คือ นัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และ * คือนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

โดย Model Firm Value จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์การทดสอบความสัมพันธ์เชิงพหุของการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ที่มีผลต่อมูลค่ากิจการ (Firm Value) ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai ผลการวิเคราะห์พบว่า ความมีนัยสำคัญทางสถิติของ Model Firm Value มีค่าเท่ากับ -0.572 ส่วน Model Market Reaction จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์การทดสอบความสัมพันธ์เชิงพหุของการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ที่มีผลต่อการตอบสนองของตลาด (Market Reaction) ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai ผลการวิเคราะห์พบว่า ความมีนัยสำคัญทางสถิติของ Model Market Reaction มีค่าเท่ากับ 0.827 ซึ่งหมายความว่าการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตอบสนองของตลาด (Market Reaction)

ทั้งนี้สรุปผลการวิเคราะห์การทดสอบความสัมพันธ์เชิงพหุของการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ทั้ง 2 Model โดยไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อมูลค่ากิจการ (Firm Value) และการตอบสนองของตลาด (Market Reaction)

6. อภิปรายผล

สำหรับแนวโน้มของการรายงาน SDGs ระหว่างปี พ.ศ. 2563 ถึง ปี พ.ศ. 2566 จะเห็นได้ว่าแนวโน้มของการรายงาน SDGs ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai ในแต่ละปีมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นและเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันนักลงทุนให้ความสนใจบริษัทที่มีการตระหนักรู้ถึงความสำคัญและความจำเป็นในการดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยไม่ได้ดำเนินธุรกิจเพื่อผลกำไรของกิจการเพียงอย่างเดียว โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อที่จะเติบโตได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว เพื่อเป็นข้อมูลประกอบเสริมให้ผู้ลงทุนพิจารณาและติดตามผลการดำเนินงานของบริษัทได้ ทำให้บริษัทได้รับการยอมรับจากนักลงทุนและบรรลุความคาดหวังของสังคม

การรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ไม่พบความสัมพันธ์ต่อมูลค่ากิจการ (Firm Value) และการตอบสนองของตลาด (Market Reaction) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sicard et al. (2022) เนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลด้านการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) เป็นการกระทำโดย

ความสมัครใจ ไม่ได้มีการใช้บังคับทางกฎหมาย ไม่ได้นำมาใช้อย่างแพร่หลาย ทำให้มีจำนวนของการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) น้อย และบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai ที่นำมาใช้ในการศึกษา เป็นบริษัทขนาดเล็ก จึงทำให้การจัดทำการเปิดเผยข้อมูลด้านการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) มีต้นทุนที่สูงและเสียทรัพยากรมากกว่าบริษัทขนาดใหญ่ อย่างเช่น บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ SET100 ซึ่งการที่บริษัทจะเข้าตลาดหลักทรัพย์ได้ อาจจะถูกบังคับให้จัดทำรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) แท้จริงควรที่จะบังคับบริษัทขนาดใหญ่มากกว่าขนาดเล็ก เพราะการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ส่งผลดีต่อบริษัทขนาดใหญ่ และการจัดทำรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ก็เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและบรรลุความคาดหวังของสังคมที่มีการเรียกร้องความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม บริษัทบางแห่งจัดทำการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) เพื่อให้ได้รับความชอบธรรมจากสาธารณะและเพื่อฟื้นฟูภาพลักษณ์ของบริษัทเท่านั้นซึ่งไม่ได้มีความเข้าใจอย่างแท้จริง ทำให้คุณภาพของการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ไม่ได้มีคุณภาพและความชัดเจนมากพอ อีกทั้งยังขาดเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพต่อการวัดผลกระทบต่อสังคมสิ่งแวดล้อมของกิจการ ทำให้ไม่สามารถวัดค่าในเชิงปริมาณหรือตัวเงินได้อย่างถูกต้อง จึงถูกมองว่าไม่มีความจำเป็นที่จะใช้การรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ในการประกอบการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุน แต่อาจจะนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบเสริมให้นักลงทุนพิจารณา การรับรู้ที่เพิ่มขึ้นในด้านการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) เพื่อที่จะสามารถเปรียบเทียบบริษัทที่อยู่ในกลุ่มธุรกิจเดียวกันและติดตามผลการดำเนินงานของบริษัท และช่วยกระตุ้นให้บริษัทต่างๆแสดงความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของการดำเนินกิจการที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่น ความโปร่งใส สร้างความมั่นใจเพื่อให้ได้รับความชอบธรรมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นหลัก ช่วยให้เข้าใจบทบาทของ SDGs ในการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จของบริษัทและเป็นที่ยอมรับในสังคมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบริษัทจะดำเนินกิจการที่มีผลการดำเนินงานที่ดีด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จอย่างมากของการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) ที่มีผลกระทบต่อมูลค่ากิจการ (Firm Value) และการตอบสนองของตลาด (Market Reaction)

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) ผู้บริหารควรเล็งเห็นความสำคัญของการรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) อย่างที่ทราบถึงแนวโน้มการเปิดเผยรายงานเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เพิ่มขึ้น ทำให้ผู้บริหารระดับสูงของบริษัทสามารถสะท้อนการพัฒนาที่ยั่งยืนอาจจะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของบริษัท แต่ไม่ส่งผลต่อการทำกำไร

(2) หน่วยงานกำกับดูแลนำผลการศึกษานี้ไปเป็นแนวทาง โดยไม่สามารถบังคับบริษัทขนาดเล็กได้ควรที่จะบังคับบริษัทขนาดใหญ่มากกว่า เพราะส่งผลดีต่อบริษัทขนาดใหญ่ ซึ่งการเปิดเผยรายงานเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs Reporting) ไม่เหมาะกับบริษัทขนาดเล็ก เนื่องจากเป็นการสูญเสียทรัพยากรของบริษัทมากเกินความจำเป็น และมีต้นทุนที่สูงในการจัดทำ

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) การศึกษาในอนาคตควรเก็บข้อมูลรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Reporting) มากกว่า 4 ปี

(2) ประเภทของกลุ่มตลาดที่ใช้เก็บข้อมูลในการศึกษาในอนาคต ควรขยายขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในตลาดหลักทรัพย์ SET และอาจจะทำวิจัยเชิงคุณภาพ

(3) การศึกษาในอนาคตควรเพิ่มขอบเขตของตัวแปรควบคุมที่ถูกนำมาใช้ในการศึกษา และควรปรับเปลี่ยนวิธีการวัดค่าตัวแปรของตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ในรูปแบบอื่นๆ เพื่อการทดสอบที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

8. กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ ดร.มัทนชัย สุทธิพันธุ์ ซึ่งได้กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และได้สละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษา แนะแนวทางแก้ไขปัญหาในการทำวิทยานิพนธ์ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของท่านไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานแก้วตา ลัคนาวานิช ที่กรุณาให้เกียรติเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รจนา ขุนแก้ว ที่กรุณาให้เกียรติเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ และให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความถูกต้อง และมีความสมบูรณ์มากขึ้นเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตคณะวิทยาการจัดการ ตลอดจนเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ทุกท่านที่คอยช่วยเหลือ คอยให้คำปรึกษาตลอดจนคำแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

และที่สำคัญผู้วิจัยขอขอบคุณพระคุณบิดา มารดา ที่คอยช่วยเหลือ ให้กำลังใจและสนับสนุนด้านการวิจัย รวมถึงพี่ ๆ น้อง ๆ และญาติทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการ รวมถึงผู้เขียนบทความวิจัย ตำราหนังสือที่เป็นแนวทางให้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า ขอมอบความดีและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แด่ผู้ปฏิบัติตนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมทุกท่าน

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ และผู้ที่จะศึกษาต่อไปในอนาคต หากมีข้อผิดพลาดประการใดต้องขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

9. เอกสารอ้างอิง

Hamdy, A., Abdel-Kader, M., & Mahmoud, K. (2022). An Empirical Examination of Stock Market Reaction to the Corporate Sustainable Performance: The Egyptian Stock Exchange Evidence. *Egyptian,* 4(4), 1-55.

Pertiwi, A., & Budiarti, L. (2023). Does Sustainability Reports Affect Firm Value ? Evidence Of Energy And Manufacturing Sector Companies In Indonesia. *International Student's Conference on Accounting & Business,* 2(1), 625-640.

Sicard, A., Tanjung, N., & Deviarti, H. (2022).Corporate Social Responsibility and Eco-Efficiency: Impact on Firm Value in The Indonesian Manufacturing Sector. *Proceedings*, 5, 1795-1804.

Spence, M. (2002). Signaling in Retrospect and the Informational Structure of Markets. *The American Economic Review*, 92(3), 434-459.

Suttipun, M., & Yordudom, T. (2022). Impact of environmental, social and governance disclosures on market reaction: an evidence of Top50 companies listed from Thailand. *Journal of Financial Reporting and Accounting,* 20(3/4), 753-767.

Economic and Business Adaptations for Aging Society in Thailand: An Analytical Review

Vilasinee Tuchinda

School of Business Administration, Bangkok University

E-mail: vilasinee.b@bu.ac.th

Chotirot Kamolsawat

School of Business Administration, Bangkok University

E-mail: chotirot.k@bu.ac.th

Thanapol Tupmongkol

School of Business Administration, Bangkok University

E-mail: thanapol.t@bu.ac.th

ABSTRACT

This article synthesizing existing literature and presents an analytical review on Thailand's demographic shift toward an aging society, highlighting the continued importance of the economic participation of older adults, as approximately half of them remain in the workforce. However, many elderly individuals face financial vulnerability due to reliance on limited assistance and family support. The study focuses on the economic impacts and adaptations within the business sector. The analysis indicates that an increase of the old age dependency ratio has affected social welfare systems and family support structures, leading to significant challenges for economic sustainability. Furthermore, it critiques the inadequacies of current policies, such as the Old Age Allowance program, as well as the challenges related to digital financial service access for elders. The article offers recommendations for necessary policy reforms and the development of innovative business solutions that cater to the expanding elderly market, particularly in health care, personal care, and mobility assistance. It also suggests a comprehensive and sustainable policy framework that requires collaboration among government, private sectors, and communities to effectively address the needs of the aging population and support Thailand's demographic transition to an aging society.

KEYWORDS: Aging Society; Thailand; Economic Adaptation; Business Adaptation

1. Introduction

Thailand is experiencing one of the fastest demographic shifts toward an aging society in Southeast Asia. By 2025, it is projected that over 20% of the population will be aged 60 and older (United Nations, 2019). The shift in Thailand’s demography presents challenges for economic sustainability, as the current old age dependency ratio,

which indicates that the working-age population and the overall economy face a greater burden to support older persons, is expected to increase, placing increased financial strain on families and government resources (United Nations, 2019). Moreover, there are challenges faced by elders including low digital financial inclusion rates among the elderly, which hampers their ability to fully engage with the current digital economy, together with the financial vulnerabilities due to reliance on subsistence allowances and family support, high- lighting the need for improved social support systems and access to employment opportunities (Glinskaya and others, 2021) (Pornwasin, 2021). However, the shift also presents opportunities for businesses as they are increasingly recognizing the potential of the elderly market, leading to the emergence of tailored products and services that cater to the unique requirements of older adults. This article identifies the article identifies the inadequacy of existing social welfare programs, including the Old Age Allowance and underscores the urgency for comprehensive policy reform, the present challenges to elderly businesses as well as innovative business solutions to better meet the needs of older adults in Thailand, emphasizing their unique lifestyles and cultural contexts.

2. Objective

(1) Analyze the current situations regarding Thailand's aging society, in terms of economic contributions and policies effectiveness.

(2) Identify current business solution catering to the needs of elderly markets as well as challenges, and recommend the potential business opportunities that accommodate the elderly lifestyle in Thailand.

(3) Propose policy recommendations aimed at enhancing support for the aging population.

3. Economic Contributions, Challenges of the Elderly and Government Policies

Thailand's population is rapidly aging, with projections indicating that over 20% of the population will be 60 years or older by 2025 (United Nations, 2019). The elderly population plays a significant role in the economic landscape of Thailand, contributing to both gross domestic product (GDP) and labor market dynamics. Nearly half of the elderly earn income from work, although many are engaged in informal employment outside of the regulated system, with only about 36% of the elderly participating in formal occupations in 2013 (Office of the National Economic and Social Development Council, 2014). This workforce engagement is vital, as it underscores the economic utility of the elderly, who can help bridge gaps in labor shortages due to their experience and skills. This demographic transition poses unique challenges and opportunities for the economy. Older adults contribute significantly to the labor force and economy, yet they also face numerous obstacles, including financial insecurity and limited access to healthcare. Government policies have been developed to address these issues, but their effectiveness remains a topic of debate.

Economic Contributions of the Elderly

- Labor force participation

Older adults play a crucial role in Thailand's economy, particularly in terms of labor force participation and consumption patterns. Approximately 50% of older adults remain active in the workforce, contributing to

various sectors, including agriculture, services, and small businesses (Office of the National Economic and Social Development Council, 2022). Their experience and skills enhance productivity, making them valuable assets in the labor market. Research has shown that internal demographic changes among the elderly can positively influence GDP. For instance, a study revealed that almost 19% of the working elderly population contributed to GDP growth between 1990 and 2005 (Khan and Matsuura, 2008). Furthermore, the elderly's accumulation of capital and assets, along with their consumption patterns, can stimulate long-term economic growth in developing nations like Thailand (Chaiyasoot and Pitiwut, 2019).

Research indicates that older workers often exhibit high levels of commitment and reliability, which are essential traits for many employers (Kakugawa & Tanaka, 2021). Additionally, older adults frequently engage in informal work, which is not always captured in official statistics but plays a vital role in supporting local economies (Rukumnuaykit, 2019).

- Consumption and Economic Impact

The consumption patterns of older adults also have significant economic implications. As they constitute a growing market segment, businesses increasingly target their needs, particularly in healthcare, housing, and leisure industries (Sangkhawasi and others, 2021). This trend highlights the potential for economic growth driven by the aging population.

Challenges Faced by the Elderly

Despite their contributions, older adults in Thailand face numerous challenges that impact their economic stability and quality of life.

- Financial Vulnerability

As the average income of the population increases, the costs for elderly-care services also rises. However, many elderly individuals live on fixed incomes or limited financial resources, which can restrict their access to necessary services. Moreover, the prevalence of chronic health conditions among older adults necessitates additional financial outlays for healthcare, further straining their economic situations (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, 2016). Many elderly individuals rely heavily on limited pensions and family support, leading to financial insecurity (Pangsap and others, 2020).

- Health Issues and Access to Services

Health-related challenges significantly affect the elderly's ability to participate in the workforce. Chronic illnesses and limited access to healthcare services hinder their economic productivity (Chung and others, 2020). The healthcare system in Thailand, while improving, still presents barriers to access, especially for those in rural areas.

- Social isolation and cultural barriers

In addition to economic challenges, social factors significantly impact the elderly's business participation. Traditional values often prioritize family caregiving, which can lead to a reliance on younger family members for support rather than promoting independence through business involvement (Mason and others, 2016). As a result, the elderly may experience social isolation and a lack of engagement in productive activities,

which can negatively affect their mental well-being and overall quality of life. Therefore, Social isolation and lack of support networks can lead to mental health issues, further complicating the economic situation of older adults (Matan and others, 2022).

- Technological Adaptation

With the increasing importance of technology in business operations, many elderly individuals find themselves at a disadvantage due to limited digital literacy and access to modern technologies. The rapid pace of technological advancements can create a barrier for older entrepreneurs, who may struggle to keep up with the skills necessary to thrive in today's business environment. Additionally, there is a pressing need for investments in training and development to ensure that older individuals are equipped to adapt to these changes and capitalize on new business opportunities（World Economic Forum, 2020).

- Government Policies and Support

The Thai government aligns its policies with the United Nations' Sustainable Development Goal 8, which aims to promote sustained, inclusive, and sustainable economic growth alongside decent work opportunities for all, including the elderly population. (Norton, 2021) Despite these intentions, significant gaps exist in the social welfare provisions specifically aimed at the elderly. These gaps are evident in various areas such as health, housing, income, and employment, and the provisions often fail to address the unique challenges faced by older adults (Assatarakul, 2015) (Boonchutima and others, 2021).

The Old Age Allowance, a social pension program established in 2009 aiming to alleviate poverty among older adults and enhance their quality of life , provides minimal financial support to those aged 60 and above. Recipients receive between 600 and 1,000 baht monthly, depending on their age, which is considered insufficient for covering basic living expenses, especially in urban areas where the cost of food, healthcare, and housing is significantly higher. Research suggests that the minimum monthly living cost for an elderly person can exceed 3,000 baht, highlighting the gap in support (Kanchoochart, 2019).

4. Business Opportunities for the Elderly

As Thailand transitions into an aging society, various businesses are innovating to cater to the needs of the elderly population. With the percentage of individuals aged 60 years and older projected to exceed 20% by 2025 and over 30% by 2031, entrepreneurs are keenly aware of the opportunities available in this growing market (Somsopon and others, 2022).

- Health-Focused Services

One major trend is the increasing focus on health. Businesses are increasingly developing products and services aimed at improving the health and well-being of older adults. Telemedicine, remote health monitoring devices, and home health care services are examples of innovations that cater to the aging population (Sangkhawasi and others, 2021). Companies like Thai Digital Health provide online consultations, making healthcare more accessible for those with mobility issues. Businesses are developing tailored meal plans that account for the nutritional requirements of older individuals, including appropriate food sizes and ingredients that

accommodate dental and digestive conditions (HelpAge International, 2020). This approach often leverages membership systems for home delivery, enhancing convenience for elderly consumers.

- Beauty and Personal Care

The beauty industry is also adapting to the needs of older women who wish to maintain their appearance. Businesses specializing in anti-aging products, spas, and herbal cosmetics are becoming popular as they promote the idea that beauty transcends age (Chutijirawong, 2023). This segment is increasingly significant as many older individuals actively seek to enhance their looks.

- Assistive Technologies and Mobility Services

Assistive technologies are also gaining traction. Devices designed to support mobility, communication, and daily living activities are being introduced to enhance the independence of older adults. For instance, Senior Buddy offers wearable devices that track health metrics and provide emergency alerts, addressing both safety and health monitoring needs (Pangsap and others, 2020). Businesses providing assistance and mobility solutions are also on the rise, targeting those elderly individuals who may have difficulties moving around or managing daily tasks. This includes delivery services and the provision of specially designed vehicles equipped for wheelchair access. Notably, Eton Group has been a leader in offering elderly-friendly vehicles imported from Japan (Smith and others, 2020) (Charoensuthipan, 2022).

- Health Insurance and Financial Services

The insurance sector is also witnessing substantial growth, with life, health, and pension insurance products becoming increasingly essential. As older adults face more health challenges and rising medical costs, the demand for tailored insurance solutions has surged (OECD, 2019). Thailand's relatively low insurance penetration rates present an opportunity for businesses to fill this gap (Jayawardhana and others, 2023).

- Innovative Food Products

The demand for health-focused food and beverages is also being addressed by both large multinational companies and smaller firms. Products range from low-fat and vegetarian options to advanced functional foods aimed at health-conscious seniors (Thailand Board of Investment,2020). The Expert Centre of Innovative Health Food in Thailand is at the forefront of developing innovative food solutions tailored to older consumers (Thailand Board of Investment, 2021).

Challenges to Elderly Businesses

Despite the promising landscape for innovation, several challenges hinder the development and adoption of products and services for older adults:

- Market Awareness

Many businesses struggle with a lack of awareness regarding the specific needs and preferences of older consumers (Boonchutima and others, 2021). This gap can lead to products that do not effectively address their requirements, resulting in low adoption rates.

- Technological Barriers

While technology offers significant opportunities for innovation, older adults may face barriers to adoption due to unfamiliarity with digital tools (Chung and others, 2020). Companies must prioritize user-friendly designs and provide training or support to help older consumers navigate new technologies.

- Regulatory and Funding Issues

Regulatory challenges and limited access to funding for startups focusing on the elderly market can impede innovation (Kakugawa & Tanaka, 2021). Policymakers must create an environment that supports research and development in this area, encouraging businesses to invest in elder-focused solutions.

5. Conclusion

The implications of Thailand's demographic shift are profound, placing increasing financial pressures on families and government resources. Current social welfare programs are inadequate, underscoring the urgent need for comprehensive policy reforms aimed at enhancing economic sustainability and facilitating intergenerational wealth transfer to reduce poverty among the elderly. While the Old Age Allowance program provides financial support, it often does not cover the full spectrum of needs faced by older adults, leading to insufficient assistance for maintaining a decent quality of life. Moreover, the criteria for eligibility can exclude many who require support. However, the aging population in Thailand presents both challenges and opportunities. While older adults make significant economic contributions, their vulnerabilities necessitate a robust policy framework to ensure their well-being and continued participation in the economy. Policymakers must address the financial, health, and social challenges faced by the elderly to leverage their potential fully. Therefore, Future research should focus on evaluating the long-term effectiveness of existing policies and exploring innovative solutions to support Thailand's aging population.

As businesses begin to tap into the potential of the elderly market, there is a growing trend toward creating tailored products and services that cater specifically to elderly. Innovative solutions are emerging across various sectors, including health care, personal care, and mobility, as companies adapt to these demographic changes. New initiatives reflect a commitment to enhancing the quality of life for seniors. By addressing these opportunities, businesses can not only contribute to the welfare of senior citizens but also achieve profitability and growth in a market that is set to expand significantly in the coming years.

However, regarding economic adaptation, challenges persist, particularly in terms of digital financial inclusion, which restricts many older individuals from fully engaging with the digital economy. Despite the substantial economic contributions of older adults, many still face financial vulnerabilities, highlighting the need for improved social support systems and greater access to employment opportunities. This complex interplay of demographic shifts, economic adaptations, and evolving market demands emphasizes the critical importance of addressing the needs of Thailand's aging population while fostering resilience for future generations. Therefore, both the government and private sector must collaborate effectively.

6. Suggestion

Collaborative efforts among government, private, and community sectors are essential for developing a holistic model that addresses the diverse needs of older adults while ensuring the nation's economic stability.

Recommendations for sustainable aging society in Thailand.

Enhance Social Welfare Program

- Revise the Old Age Allowance: Enhance its effectiveness by increasing the allowance to better meet the basic needs of elderly individuals and ensure it keeps pace with inflation and rising living costs, expanding eligibility, and addressing administrative challenges, the program can better serve its intended purpose of improving the quality of life for older adults in Thailand.

- Introduce Tiered Support Systems: Develop a tiered support system that provides varying levels of assistance based on income and needs, promoting equity among older adults.

- Adjusting to a "minimum pension system" establishes the principle that all individuals aged 60 and over are entitled to receive "government pensions of all types combined that are no less than the poverty line" (2,997 baht). The minimum pension will serve to supplement other types of government pensions, ensuring that seniors receive a total pension in line with this principle. In cases where individuals do not qualify for other pensions, such as civil servant pensions or social security, they will receive a minimum pension equal to the poverty line If individuals are eligible for other pensions, the minimum pension will be reduced from the poverty line proportionately.

Improve Access to Digital Services

- Digital Literacy Training: Implement community-based programs to enhance digital literacy among elders , enabling them to access online services, including banking and healthcare.

- Subsidized Technology: Provide subsidies or low-cost devices and internet access to help seniors engage with digital platforms.

Financial Literacy and Planning: Implement programs that promote financial literacy among older adults, enabling them to better manage their resources.

Foster Employment Opportunities

- Promote Age-Friendly Workplaces: Encourage businesses to create age-friendly work environments and flexible job opportunities tailored for older adults.

- Incentives for Employment: Create incentives for businesses to hire older workers, recognizing their contributions to the workforce and providing necessary training programs.

- Support Lifelong Learning: Offer vocational training and retraining programs that empower older workers to adapt to new roles and technologies.

Encourage partnerships between the government and private sector to develop innovative products and services that meet the needs of the aging population's lifestyle in Thailand

- Tourist attractions that cater specifically to elderly tourist needs, focusing on accessibility, amenities, and the value of attraction sites, as well as enhancing facilities in neighboring areas.

- Homecare and senior healthcare services which established businesses, such as hospitals and healthcare institutions, are well-positioned to transition into the homecare market due to their existing infrastructure and resources as well as in-home medical devices tailored to the needs of elderly.

- Universal design real estate that accommodates the needs of the aging population.

- Tailored financial services that offer advisory services, retirement planning, and estate management specifically designed for seniors.

- Tailored services that cater to the elderly lifestyle on Thailand such as transportation to appointments, errand running, companionship, home pick-up and drop-off and scheduling assistance. Business opportunities that cater to the needs of older adults in Thailand should focus on enhancing their quality of life through health, wellness, cultural engagement, and accessibility. Understanding their unique lifestyles and cultural preferences is crucial for creating effective and sustainable solutions. Future research and business innovation must continue to evolve, ensuring that the growing elderly population is supported in meaningful ways

7. References

Assatarakul, T. (2015). Socio-Economic Activities of the Elderly in Thailand. *Population Review*, 54(1), 84-101.

Boonchutima, S., Kanjanapattana, P., Rukumnuaykit, P. (2021). Policies for supporting Thailand's aging society: A comprehensive review. *Journal of Aging & Social Policy*, 33(4), 314–331.

Chaiyasoot, W., Pitiwut, S. (2019). The impact of Thailand's aging population on economic growth. *Journal of Population and Social Studies*, 27(2), 153-168.

Charoensuthipan, P. (2022). *More help for the elderly*. [Online]. Retrieved September 5, 2024, from: https://www.bangkokpost.com/thailand/special-reports/2324863/more-help-for-the- elderly

Chung, J., Lee, J., Kwon, S. (2020). Bridging the digital divide: Financial services and the elderly in Thailand. *Asian Journal of Communication*, 30(2), 156–174.

Chutijirawong, N. (2023). *Thailand's Silver Economy – Trends and Opportunities*. Retrieved October 5, 2024, from:https://www2.deloitte.com/th/en/pages/about-deloitte/articles/thailand-silver-economy-en.html

Glinskaya, E., Walker, T., Wanniarachchi, T. (2021). Caring for Thailand's Aging Population. Washington, D.C.: World Bank, 1-54.

HelpAge International (2020). *Nutrition and Ageing in Asia: Addressing the Needs of Older Adults*. [Online]. Retrieved September 5, 2024, from: https://www.helpage.org/resources/nutrition-and-ageing-in-asia

Jayawardhana, T., Anuththara, S., Nimnadi, T., Karadanaarachchi, R., Jayathilaka, R., Galappaththi, K. (2023). *Asian ageing: The relationship between the elderly population and economic growth in the Asian context*. [Online]. Retrieved September 5, 2024, from: https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0284895

Kakugawa, T., Tanaka, M. (2021). The role of older workers in the labor market: Challenges and opportunities in Thailand. *International Journal of Human Resource Management*, 32(5), 1015–1032.

Kanchoochart, V. (2019). Social Protection and Welfare State Building: Fast and Slow Lessons. *ESCAP Social Development Working Papers*, 2019/07, 1-26

Khan, A. R., & Matsuura, T. (2008). Economic Contribution of the Elderly in Thailand: Implications for Policy and Planning. *Journal of Population and Social Studies*, 16(1), 1-21.

Mason, A., Lee, S. (2011). Population Aging and Economic Progress in Asia: A Bumpy Road Ahead? *East-West Center Working Paper*, 121, 1-9.

Matan, A., Ramli, A., Hu, L. (2022). Intergenerational engagement: Community strategies for supporting older adults in Thailand. *Journal of Community Psychology*, 50(1), 124–139.

Norton, L. (2021). *Market for products and services targeting older people in Thailand*. [Online]. Retrieved September 5, 2024, from: https://www.readkong.com/page/study-5-market-for-products-and-services-targeting-older-1788989

OECD (2019). *Pension Markets in Focus: Thailand.* [Online]. Retrieved October 15, 2024, from: https://www.oecd.org/daf/fin/private-pensions/pensionmarketsinfocus.htm Office of the National

Economic and Social Development Council. (2014). *The 2013 Aging Situation in Thailand: Current Challenges and Future Directions*. [Online]. Retrieved October 15, 2024, https://www.nesdc.go.th/nesdb_en/ewt_dl_link.php?nid=4267&filename=social_dev_report

Office of the National Economic and Social Development Council. (2022). *Thailand's population and labor force trends*. [Online]. Retrieved October 15, 2024, https://www.nesdc.go.th/download/Social/Social_Report/2565_q4_003_news_en.pdf

Pangsap, P., Wongsrithep, K., Sawangjit, R. (2020). Financial vulnerability among the elderly: A study in Thailand. *Social Indicators Research*, 149(3), 891–910.

Pornwasin, A. (2021). *Bangkok Healthcare Service builds empire to cater for the elderly*. [Online]. Retrieved September 5, 2024, from: https://www.worldbank.org/en/country/thailand/publication/improving-thailands-pension-programs-to-protect-the-elderly-poor

Rukumnuaykit, P. (2019). Economic challenges of an aging population in Thailand. *Aging & Mental Health*, 23(3), 318–327.

Sangkhawasi, A., Chaimongkon, N., & Wongwanich, S. (2021). Market adaptation strategies for aging consumers: Evidence from Thailand. *Journal of Business Research*, 129, 834–841.

Smith, A., Johnson, M., Lee, K. (2020). *Global aging and the rise of elder care services: A demographic and market analysis*. The Gerontologist, 60(2), 210-221.

Somsopon, W., Kim, S.M., Nitivattananon, V., Kusakabe,K., Nguyen, T.P.L. (2022). Issues and Needs of Elderly in Community Facilities and Services: A Case Study of Urban Housing Projects in Bangkok, Thailand. Sustainability, 14(14), 1-23.

Thailand Board of Investment (2020). *Health and Wellness Industry: Opportunities for Growth in Thailand*. [Online]. Retrieved October 10, 2024, from: https://www.boi.go.th/index.php?page=press_releases_detail&topic_id=991

Thailand Board of Investment (2021). *Innovation in Health Food: Targeting the Aging Population*. [Online]. Retrieved October 5, 2024, from: https://www.boi.go.th/upload/content/TIR_JULY2019.pdf

United Nations. (2019). *World population prospects 2019: Highlights*. [Online]. Retrieved October 15, 2024, https://www.un.org/development/desa/publications/world-population-prospects-2019-highlights.html

United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (2016*). Addressing the Challenges of Population Ageing in Asia and the Pacific*. [Online]. Retrieved October 15, 2024, https://asean.org/wp-content/uploads/2021/01/Addressing-the-Challenges-of-Population-Ageing-in-Asia-and-the-Pacific-2017.pdf

World Economic Forum (2020). *The Future of Jobs Report 2020*. [Online]. Retrieved October 15, 2024, https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020

การศึกษาปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงินของสายการบิน

Study on The Liquidity Problem of Airlines

เรืออากาศโท ชนาธิป ชนิตรวงศ์

บัณฑิตวิทยาลัย กลุ่มวิชาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

Email: capt.chanatip@gmail.com

บทคัดย่อ

งานศึกษาฉบับนี้เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณาถึงปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงินของสายการบิน A ซึ่งมีผลประกอบการที่ขาดทุนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 โดยในปี พ.ศ. 2563 มีกระแสเงินสดติดลบถึงกว่า 1.3 หมื่นล้านบาท โดยศึกษาข้อมูลจากสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทยและตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ศึกษาข้อมูลรายงานงบการเงินประจำปีและข้อมูลการจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ทำการวิเคราะห์ด้วยอัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญประกอบด้วยอัตราส่วนสภาพคล่อง, อัตราส่วนการบริหารสินทรัพย์, อัตราส่วนการบริหารหนี้สินและอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร, ทฤษฎี 5Forces Analysis, Fish Bone Diagram, SWOT and TOWS Matrix. ผลของการศึกษาพบว่าสายการบินA มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียน ทุนหมุนเวียนเร็ว อัตราส่วนกระแสเงินสด อัตราส่วนการบริหารสินทรัพย์ถาวร ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรม และมีอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรติดลบ การบริหารสภาพคล่องส่วนใหญ่มาจากการกู้ยืมจากสถาบันการเงินและส่วนเกี่ยวข้องและการออกหุ้นกู้ ส่งผลให้บริษัทฯมีหนี้ที่ต้องชำระในสัดส่วนที่สูง สาเหตุพบว่ามีกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานติดลบ มีรายได้จากการดำเนินงานที่น้อยกว่าค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน มีสัดส่วนของหนี้สินที่สูง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องมีทั้งปัจจัยภายในและภายนอกได้แก่ ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร โครงสร้างขององค์กรที่ใหญ่และซับซ้อนมีจำนวนพนักงานมากเกินไป การบริหารสินทรัพย์ถาวรไม่มีประสิทธิภาพ การจัดซื้อและบริหารฝูงบิน นโยบายของภาครัฐในการเปิดน่านฟ้าเสรี การถูกแทรกแซงจากรัฐ วัฒนธรรมองค์กร ผู้บริหาร พนักงานและการแข่งขันที่รุนแรงในอุตสาหกรรม แนวทางแก้ไขปัญหาคือการปรับโครงสร้างองค์กร ลดจำนวนพนักงานบางส่วนเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน นำสินทรัพย์ถาวรมาบริหารให้เกิดรายได้เช่น ให้เช่าหรือขายอาคารสำนักงานบางส่วนซึ่งจะทำให้เพิ่มกระแสเงินสดรับและลดกระแสเงินสดจ่าย

ABSTRACT

The objective of this independent study is to find out causes of the problem of an airline A. which had lost in operating profits since 2008 and lead to lack of financial current. The company cash flow was minus more than 13 billion baht in 2020. This study is based on data collected from the Civil Aviation Authority of Thailand and Security Exchange of Thailand. Analyzed an annual financial report and using Liquidity Ratio, Asset Management Ratio, Debt Management Ratio, Profitability Ratio and applying 5Forces Analysis, Fish Bone Diagram, SWOT and TOWS Matrix to identify factors of the problem. The result of the study found that a company's current ratio, quick ratio, cash ratio, fix asset management ratio were below the industry average. Liquidity management mainly came from borrowing from financial institutions and related parties and issuing

debentures resulting in the company having a high proportion of debt. The courses were filed to have negative cash flow from operating activities with operating income being less than operating expense and high proportion of debt. The factors involved both internal and external factors including personnel expense, complex organizational structures, too many employees, fixed assets management, freight procurement, an open sky policy, state interference, corporate culture, executive, employees, and intense competition in the airline industry. The solution is organizational restructuring, reducing the number of employees to reduce operating expense, managing fix asset to generate income such as partial office building for rent or sale, which will increase cash inflows and reductions in cash outflow.

1. บทนำ

อุตสาหกรรมการบินพานิชย์หรือ Airline Industry ถือเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักของโลกโดยมีมูลค่าตลาดในปัจจุบันประมาณ 841 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการเติบโตและการพัฒนาของวงการอุตสาหกรรมการบินพานิชย์อย่างก้าวกระโดด ปี ค.ศ. 1947 องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศหรือ ICAO ได้ถูกจัดตั้งขึ้นตามข้อตกลงของรัฐภาคีจำนวน 54 ประเทศในการประชุมที่เรียกว่า Chicago Convention ปี ค.ศ. 1944 เพื่อเป็นตัวกลางในการดูแลและสนับสนุนสมาชิก กำหนดกฎระเบียบ มาตรฐานด้านความปลอดภัย และการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการบิน (สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, 2567) การเปลี่ยนแปลงของกฎระเบียบต่างๆรวมถึงนโนบายน่านฟ้าเสรีได้ถูกนำมาปฏิบัติในกลุ่มชาติสมาชิก มีการก่อตั้งสายการบินทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็กเป็นจำนวนมาก การก่อตั้งสายการบินที่เรียกว่าสายการบินต้นทุนต่ำหรือ Low Cost Airline ส่งผลให้เกิดการแข่งขันที่รุนแรง สายการบินขนาดใหญ่รวมถึงสายการบินแห่งชาติต่างต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือสายการบิน British Airways ซึ่งเป็นสายการบินแห่งชาติของอังกฤษถือเป็นต้นแบบของการแปรรูปจากสายการบินของรัฐกลายเป็นเอกชนในปี ค.ศ. 1987 ภายหลังจากการเป็นสายการบินของรัฐเพียง 13 ปี (Gail F. Butler/Martin R. Keller, 2022)

สถิติจำนวนผู้โดยสารภาพรวมทั่วประเทศในช่วง10ปีที่ผ่านมา (ปี2555-2564) พบว่าในสถานการณ์ปกติ ปี 2555-2562 จำนวนผู้โดยสารภาพรวมมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตรา การเติบโตเฉลี่ย (Compound Annual Growth Rate : CAGR) ร้อยละ 10.24 ต่อปีในปี 2563 ได้เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาด ของไวรัส COVID-19 ต่อเนื่องมาจนถึงปี 2564 โดยได้เกิด การแพร่ระบาดของไวรัสทั้งสายพันธุ์อัลฟ่า เบต้า และโอมิครอน ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมการบิน ทั้งของไทยและทั่วโลก ทำให้การขนส่งทางอากาศต้องหยุดชะงักลง ชั่วคราว ถึงแม้ว่าจะเริ่มมีการคิดค้นวัคซีนได้และมีจำนวนผู้ได้รับ วัคซีนมากขึ้นก็ตาม จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้จำนวนผู้โดยสาร ภาพรวมลดลงมากที่สุดในรอบสิบปีของอุตสาหกรรมการบินของไทย โดยมีจำนวนผู้โดยสารเพียง 20.92 ล้านคน ลดลงจากปีก่อน ถึงร้อยละ 64.1 แบ่งเป็นผู้โดยสารระหว่างประเทศ 1.59 ล้านคน ลดลงร้อยละ 90.2 และผู้โดยสารภายในประเทศ 19.33 ล้านคน ลดลงร้อยละ 54.0 จากปีที่ผ่านมา และเมื่อพิจารณาสัดส่วน จำนวนผู้โดยสารภายในประเทศและระหว่างประเทศ พบว่า สัดส่วนผู้โดยสารภายในประเทศเป็นร้อยละ 92.4 ขณะที่ผู้โดยสาร ระหว่างประเทศมีเพียงร้อยละ 7.6 เท่านั้น

อีกทั้งสถิติการเติบโตของปริมาณเที่ยวบินภาพรวมของประเทศไทย ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (ปี 2555-2564) พบว่า ในปี 2555-2562 เที่ยวบิน มีอัตราการเติบโตเฉลี่ย (CAGR) ร้อยละ 8.75 ต่อปีสอดคล้องกับการเติบโตของจำนวนผู้โดยสาร อย่างไรก็ตามจากสถานกาณ์การ แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ในปี 2563

ที่ต่อเนื่องมายังปี 2564 ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกมาตรการจำกัดการเดินทาง ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ส่งผลให้มีปริมาณเที่ยวบิน ลดลงเหลือเพียง 257,948 เที่ยวบิน ลดลงจากปีที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 48.5 แบ่งเป็นเที่ยวบินระหว่างประเทศำนวน 71,484 เที่ยวบิน ลดลงร้อยละ 46.6 และเที่ยวบินภายในประเทศมีจำนวน 186,464 เที่ยวบินลดลงร้อยละ 49.1 โดยในช่วงไตรมาสที่ 3-4 ของปี ที่รัฐบาลได้เริ่มดำเนินมาตรการเปิดประเทศและในแต่ละจังหวัดลด มาตรการจำกัดการเดินทาง อีกทั้งนโยบายการเปิดประเทศของ ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกทำให้เที่ยวบินระหว่างประเทศและเที่ยวบิน ภายในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่องไปจนถึงปี2565

สำหรับสายการบินสัญชาติไทยที่มีการขนส่งผู้โดยสารในเส้นทาง บินภายในประเทศมากที่สุด ได้แก่ สายการบินไทยแอร์เอเชีย มีการขนส่งผู้โดยสารภายในประเทศจำนวน 5.06 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 26.7 รองลงมา ได้แก่ สายการบินไทย เวียตเจ็ทแอร์ที่มีการขนส่งผู้โดยสารจำนวน 4.20 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 22.2 และสายการบินไทยไลอ้อนแอร์ที่มี การขนส่งผู้โดยสารจำนวน 3.31 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 17.5 เมื่อพิจารณาปริมาณการขนส่งสินค้าทางอากาศ ภายในประเทศ พบว่า สายการบินไทยสมายล์แอร์เวย์มีการขนส่งสินค้าทางอากาศมากที่สุดจำนวน7,032ตันคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 34.4 รองลงมา ได้แก่ สายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ที่มีการขนส่ง สินค้าทางอากาศจำนวน 5,911 ตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 28.9 และสายการบินไทยไลอ้อนแอร์ที่มีการขนส่งสินค้าทางอากาศ จำนวน 2,627 ตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 12.8 (สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, 2567)

2. แนวคิด และทฤษฎี

การศึกษาและวิเคราะห์เชิงปริมาณ

1) ทฤษฎีเศรฐศาสตร์การเงิน (Financial Economics) การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน

อัตราส่วนทางการเงิน(Financial Ratio) เป็นการหาความสัมพันธ์ของตัวเลขทางบัญชีของธุรกิจ เพื่อใช้แสดงสถานะทางการเงินและความเสี่ยงทางการเงินของธุรกิจ(Financial Risk) สามารถบอกจุดอ่อนและจุดแข็งของการดำเนินงาน

(1) อัตราส่วนสภาพคล่อง (Liquidity Ratio)

บอกถึงความสามารถของกิจการในการชำระหนี้ระยะสั้น กล่าวคือ จะแสดงให้เห็นว่ากิจการมีเงินสด สินทรัพย์หมุนเวียนเพียงพอที่จะชำระหนี้สินหมุนเวียนที่จะครบกำหนดหรือไม่ ความสามารถในการเก็บเงินจากลูกหนี้การค้า สินเชื่อ โดยใช้

- อัตราส่วนทุนหมุนเวียน(Current Ratio) Cr เท่ากับ สินทรัพย์หมุนเวียน (CA)/หนี้สินหมุนเวียน (CL)
- อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว(Quick Ratio) Qr เท่ากับ สินทรัพย์หมุนเวียน (CA) หักด้วยสินค้าคงเหลือ (Inventory) /หนี้สินหมุนเวียน (CL)
- อัตราส่วนเงินสด(Cash Ratio) เท่ากับ เงินสดและหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด/หนี้สินหมุนเวียน (CL)
- ระยะเวลาในการเก็บหนี้(Day Sales Outstanding) DSO เท่ากับ ลูกหนี้การค้า (Receivable)/ยอดขายเฉลี่ยต่อวัน (365วันต่อปี)

(2) อัตราส่วนการบริหารสินทรัพย์ (Assets Management Ratio)

แสดงให้เห็นว่ากิจการมีการใช้สินทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างยอดขาย ได้มากน้อยเพียงใด โดยใช้

อัตราการหมุนของสินทรัพย์ถาวร(Fixed Asset Turnover) เท่ากับ ยอดขาย/สินทรัพย์ถาวรและ อัตราการหมุนของสินทรัพย์รวม(Total Asset Turnover) เท่ากับ ยอดขาย/สินทรัพย์รวม

(3) อัตราส่วนการบริหารหนี้สิน (Debt Management Ratio)

แสดงให้เห็นว่ากิจการมีการจัดหาเงินทุนจากหนี้สินมากน้อยเพียงใด และกิจการมีความสามารถในการชำระหนี้เป็นอย่างไร (Times Interest Earned) โดยใช้อัตราส่วนหนี้สิน (Debt Ratio) เท่ากับ หนี้สินรวม (Total Liabilities)/สินทรัพย์รวม(Total Assets) และ TIE เท่ากับ กำไรจากการดำเนินงาน(EBIT)/ดอกเบี้ยจ่าย(Interest Expense)

(4) อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratio)

แสดงให้เห็นว่ากิจการมีความสามารถในการทำกำไรเป็นอย่างไร ทั้งความสามารถในการทำกำไรขั้นต้น กำไรจากการดำเนินงาน และกำไรสุทธิ โดยใช้ อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขาย(Net Profit Margin) เท่ากับ รายได้สุทธิ(Net Income)/ยอดขายอัตรากำไรจากการดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม Basic Earning Power (BEP) เท่ากับ EBIT/Total Assets Return On Assets (ROA) เท่ากับ กำไรสุทธิ (Net Income) /สินทรัพย์รวม (Total Assets) Return On Equity (ROE) เท่ากับ กำไรสุทธิ (Net Income) /ส่วนทุน (Common Equity)

การศึกษาและวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

1) ทฤษฎี 5 Forces Model ของ Michael E. Porter ซึ่งประกอบด้วย

(1) การแข่งขันภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน(Industry Rivalry) จำนวนคู่แข่งในอุตสาหกรรมหากมีจำนวนมากหรือมีขีดความสามารถที่พอๆกันย่อมส่งผลให้การแข่งขันที่รุนแรง นำไปสู่สภาวะตลาดที่เรียกว่า Red Ocean ซึ่งจะทำให้เกิดสงครามการตัดราคาหรือ Price War สัดส่วนการครองตลาดของผู้ประกอบการแต่ละรายที่มากน้อยแตกต่างกันทำให้เกิดผู้ครองตลาดหรือเกิดการผูกขาดตลาด(Monopoly)

(2) ภัยคุกคามจากผู้แข่งขันรายใหม่(Threats of New Entrants) การเข้ามาของของคู่แข่งขันรายใหม่อาจส่งผลให้ส่วนแบ่งทางการตลาด (Market Share) ลดลง ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามาในตลาดของผู้แข่งขันรายใหม่ (Barriers to Entry) ได้แก่

- เงินลงทุน หากเป็นธุรกิจที่ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก ก็จะทำให้มีผู้เข้ามาในตลาดจำนวนน้อย
- การประหยัดเนื่องจากขนาด(Economy of Scale) ผู้แข่งขันรายใหม่ที่ยังไม่ได้มีกิจการใหญ่โตหรือมีฐานลูกค้าใหญ่เท่าผู้แข่งขันรายเก่าจะเสียเปรียบในด้านราคาเนื่องจากการผลิตจำนวนน้อยจึงมีต้นทุนการผลิตที่สูงกว่า
- ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนแปลงไปใช้สินค้าอื่น(Switching Cost) ต้นทุนของธุรกิจรายใหม่ที่จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนมากกว่าเดิมในการชักจูงให้ลูกค้าหันมาซื้อสินค้าของตนเอง
- การเข้าถึงช่องทางการจำหน่าย คู่แข่งรายใหม่ต้องใช้ความพยายามเพื่อแย่งส่วนแบ่งช่องทางการจัดจำหน่ายจากผู้เล่นรายเดิม
- นโยบายของรัฐบาล นโยบายจากภาครัฐที่ให้การส่งเสริมให้มีผู้ค้ารายใหม่หรือจำกัดจำนวนผู้ค้าในอุตสาหกรรมนั้นๆ

(3) อำนาจต่อรองของลูกค้า(Bargaining Power of Customers) ธุรกิจคือการต่อรองระหว่างผู้ค้าและลูกค้า หากอำนาจต่อรองของลูกค้ามีมากก็จะทำให้อิสระในการตั้งราคาและการตั้งเงื่อนไขการค้าของผู้ค้าน้อยลง ส่งผลต่อการสร้างกำไรของธุรกิจ ปัจจัยที่มีผลต่ออำนาจต่อรองของลูกค้า ได้แก่จำนวนลูกค้าในมือที่ธุรกิจมีอยู่ ยิ่งธุรกิจมีจำนวนลูกค้าเยอะ อำนาจต่อรองของลูกค้าแต่ละคนก็น้อยลงความสำคัญของลูกค้าแต่ละคน ลูกค้ารายใหญ่ที่ทำเงินให้ธุรกิจมากๆ ย่อมมีอำนาจต่อรองมาก ความยากง่ายหรือค่าใช้จ่ายในการหาลูกค้าใหม่ ยิ่งการหาลูกค้าใหม่เป็นไปได้ยาก ยิ่งทำให้ธุรกิจต้องง้อลูกค้า

(4) อำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์(Bargaining Power of Suppliers) หากซัพพลายเออร์มีอำนาจต่อรองมากก็จะส่งผลให้ธุรกิจมีต้นทุนที่สูงขึ้น รวมถึงมีความเสี่ยงด้านปัจจัยการผลิตที่สูงขึ้นด้วยปัจจัยที่มีผลต่ออำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์ได้แก่ จำนวนของซัพพลายเออร์ ความสำคัญของซัพพลายเออร์ที่มีต่อธุรกิจหรือความสำคัญของธุรกิจที่มีต่อซัพพลายเออร์ ความยากง่ายในการหาซัพพลายเออร์ใหม่ การรวมกลุ่มของซัพพลายเออร์เพื่อสร้างอำนาจต่อรองที่สูงขึ้น และบางกรณีซัพพลายเออร์อาจกลายเป็นคู่แข่งทางธุรกิจได้ในอนาคต

(5) ภัยคุกคามจากสินค้าทดแทน(Threats of Substitute Products or Services) การที่ผู้บริโภคสามารถหาสินค้าหรือบริการทดแทนได้ง่ายถือเป็นภัยคุกคามของธุรกิจ ซึ่งปัจจัยที่มีผลในการพิจารณาสินค้าทดแทนได้แก่ ระดับการทดแทน เป็นสัดส่วนในการทดแทนกันได้มากหรือน้อยเพียงใด ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายในการทดแทน การเปลี่ยนรูปแบบสินค้าหรือบริการอาจมีค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนแปลงจากสินค้าปัจจุบันไปสู่การใช้สินค้าใหม่ ระดับราคาสินค้าทดแทน คุณสมบัติ คุณภาพของสินค้าทดแทน

2) Fish Bone Diagram หรือ Ishikawa Diagram

เป็นแผนภูมิที่แสดงความสัมพันธ์ของปัญหาและสาเหตุที่มาของปัญหา โดยระบุปัญหาไว้ที่หัวปลา ระบุสาเหตุหลักของปัญหาไว้ที่ก้างหลักและสาเหตุย่อยไว้ที่ก้างย่อยของแต่ละก้างหลัก ช่วยให้สามารถมองเห็นสาเหตุของปัญหาได้จากหลายๆด้าน

3) SWOT Analysis (Albert Humphrey จาก Stanford Research Institute 1960-1970)

เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อกระดำเนินงานขององค์กร สามารถใช้ในการพยากรณ์แนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตด้วย โดยแบ่งออกเป็นปัจจัยภายใน(Internal Factor) และปัจจัยภายนอก(External Factor) ประกอบด้วย4ส่วนได้แก่

Strength หรือ จุดแข็ง เป็นส่วนที่ดีภายในองค์กร ความสามารถ ความโดดเด่น ความแตกต่างจากคู่แข่ง

Weakness หรือ จุดอ่อน เป็นส่วนที่ไม่ดี จุดด้อย ความขาดแคลน ความเสี่ยงภายในองค์กร

Opportunity หรือ โอกาส เป็นสถานการณ์หรือปัจจัยภายนอกที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วส่งผลดีต่อองค์กร

Threat หรือ ความเสี่ยง เป็นสถานการณ์หรือปัจจัยภายนอกที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วส่งผลลบต่อองค์กร

4) TOWS Matrix

เป็นแบบจำลองที่ต่อยอดจากการทำ SWOT Analysis โดยนำปัจจัยทั้ง4ข้อที่วิเคราะห์ได้มาจำคู่เพื่อหาแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อดำเนินการเสริมจุดแข็งหรือแก้ไขจุดอ่อนให้ตรงกับปัจจัยที่เกิดขึ้น ซึ่งมี 4 กลยุทธ์

SO (Strength and Opportunity) กลยุทธ์เชิงรุก เป็นกลยุทธ์ที่นำเอาจุดแข็งและโอกาสมารวมกัน ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบขององค์กรที่จะสามารถผลักดันองค์กรให้ก้าวหน้าได้

WT (Weakness and Threat) กลยุทธ์เชิงรับ เป็นกลยุทธ์ที่นำเอาจุดอ่อนและอุปสรรคมารวมกัน เพื่อหาแนวทางในการรับมือกับปัญหาหรือผลเสียที่จะเกิดขึ้น ไม่ให้เกิดความเสียหายมากไปจากเดิม

ST (Strength and Threat) กลยุทธ์เชิงป้องกัน เป็นกลยุทธ์ที่นำเอาจุดแข็งขององค์กรมาใช้ในการป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก ซึ่งอาจกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กร

WO (Weakness and Opportunity) กลยุทธ์เชิงแก้ไข เป็นการนำโอกาสแช่องทางต่างๆจากปัจจัยภายนอกมาลดหรือแก้ไขอุปสรรคหรือจุดด้อยขององค์กร

3. ระเบียบวิธีการศึกษา

วิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพแบบปฐมภูมิ

ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ด้วยการใช้เครื่องมือสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ของผู้บริหารระดับประธานเจ้าหน้าที่บริหารในอดีตและปัจจุบัน ของสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นบุคคลอันเกี่ยวเนื่องกับการเงินของสายการบิน

การเก็บข้อมูลแบบทุติยภูมิ

ผู้ศึกษาได้ทำการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (Secondary Source) เป็นข้อมูลภายในของสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย ได้แก่ รายงานงบการเงินประจำปี ระยะเวลา 3 ปี ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2017-2019 ข้อมูลรายงานอัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย รวมถึงข้อมูลภายนอกองค์กร โดยศึกษาและค้นคว้าจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผู้ศึกษาได้รวบรวมไว้แล้วในลักษณะเอกสารงานวิจัย ตำราทางวิชาการ บทความ วารสาร สิ่งพิมพ์ เวปไซต์ต่าง ๆ เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อการนำไปออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษางานวิจัย การวิเคราะห์และการสรุปผลให้มีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่สร้างขึ้นมาจากการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิจัย และนักวิชาการหลายท่าน แบบสัมภาษณ์ประกอบไปด้วยประเด็นและข้อคำถามที่ยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นคำถามเกี่ยวกับจุดแข็ง-จุดอ่อน สภาพแวดล้อมโดยรวมภายในและภายนอกอุตสาหกรรมในธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำแนวคิดที่ได้ไปวิเคราะห์และสร้างกลยุทธ์ในการเพิ่มยอดขาย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก

หลังจากที่ผู้วิจัยได้การศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขต เนื้อหาและประเด็นคำถาม เพื่อกำหนดโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ที่จะนำไปใช้ให้ชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ จากนั้นนำแบบสอบถามเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึกไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มผู้บริหาร เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของแต่ละข้อคำถาม เพื่อให้ได้คำถามแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แบบ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์ในสภาวะแวดล้อมแบบเป็นกันเอง เปิดกว้าง มีความยืดหยุ่นสูง ผู้วิจัยมีความประสงค์ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น และสามารถอธิบายในทุกประเด็นที่ต้องการ โดยไม่จำกัดขอบเขตในการสัมภาษณ์

กระบวนการสัมภาษณ์

ผู้ศึกษาติดต่อผู้ถูกสัมภาษณ์ และชี้แจงถึงหัวข้องานวิจัย วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่จะได้รับ และขออนุญาตบันทึกเสียงขณะทำการสัมภาษณ์ โดยการกำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์อย่างชัดเจน ดำเนินการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีจดบันทึก (Fields Noted) ประกอบการอัดเสียงจากเครื่องบันทึกเสียง ผู้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่จดบันทึก และทบทวนหัวข้อในการสัมภาษณ์ หากมีประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์และระเบียบวิธีวิจัย และทำการถอดเทปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเสริมข้อมูลของผู้ศึกษาที่ได้จากการจดบันทึกการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดกลุ่ม และนำความคิดเห็นที่ได้มาวิเคราะห์ (Content Analysis) หาความแตกต่าง ความสัมพันธ์กัน จากนั้นนำข้อมูลมาเรียบเรียงใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยวิธีการลดทอนข้อมูล (Data Reduction) ผู้วิจัยดำเนินการจัดระเบียบของข้อมูล เช่น การปรับลด เพิ่ม หาข้อมูลใหม่จนได้ผลหรือข้อสรุป โดยจัดข้อมูลให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับข้อมูลตามกรอบแนวคิดที่ใช้ทำการวิจัยในครั้งนี้เพื่อให้สามารถนำเสนอข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ และสามารถนำข้อมูลนี้ไปใช้งานได้ง่ายขึ้น โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการตลาด มาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดทฤษฎีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกองค์กร

4. ผลการศึกษา

ผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ

1) อัตราส่วนสภาพคล่อง(Liquidity Ratio)

1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (Current Ratio) ปี 2017-2019 สายการบินAมีอัตราส่วนทุนหมุนเวียน (Current Ratio) เฉลี่ยที่ 0.59 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 1.0 และมีค่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมซึ่งอยู่ที่ 0.87 แสดงถึงการขาดสภาพคล่อง ขาดความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้น สาเหตุเนื่องจากการที่มีส่วนของรายได้ที่เป็นกระแสเงินสดและสินทรัพย์หมุนเวียนค่อนข้างต่ำ ถึงแม้จะรวมสินค้าคงเหลือแล้ว ในขณะเดียวกันกลับมีหนี้ระยะสั้นทั้งหุ้นกู้และเงินกู้ยืมและค่าเช่ารอการชำระที่สูง

1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (Quick Ratio) ปี 2017-2019 สายการบินAมีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (Quick Ratio)เฉลี่ยที่ 0.54 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 1.0 และมีค่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมซึ่งอยู่ที่ 0.89 แสดงถึงการขาดสภาพคล่อง ขาดความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้น เช่นเดียวกันกับอัตราส่วนทุนหมุนเวียน

1.3 อัตราส่วนเงินสด (Cash Ratio) ปี 2017-2019 สายการบินAมีอัตราส่วนเงินสด (Cash Ratio) เฉลี่ยที่ 0.18 ซึ่งมีค่าต่ำมาก และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอุสาหกรรมที่ 0.55 มาก แสดงถึงการขาดกระแสเงินสดที่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินงาน และขาดความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้น

1.4 ระยะเวลาในการเก็บหนี้ (Day Sales Outstanding) DSO ปี2017-2019 สายการบินA มีระยะเวลาในการเก็บหนี้การค้าเฉลี่ย 19.8 วัน และมีค่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมที่ 32.69 วัน แสดงถึงการมีประสิทธิภาพในการสร้างกระแสเงินสดหมุนเวียนจากการทวงหนี้ได้ดี

2) อัตราส่วนการบริหารสินทรัพย์ (Assets Management Ratio)

2.1 อัตราการหมุนของสินทรัพย์ถาวร(Fixed Asset Turnover) ปี2017-2019 สายการบินAมีอัตราการหมุนของสินทรัพย์ถาวร(Fixed Asset Turnover)เฉลี่ยที่ 0.84 และมีค่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมซึ่งอยู่ที่1.13 มาก แสดงถึงความสามารถในการการสร้างรายได้จากการบริหารสินทรัพย์ถาวรต่ำกว่าที่ควรจะเป็นเมื่อเทียบกับสายการบินคู่แข่งอื่น สาเหตุเนื่องจากการมีสินทรัพย์ถาวรที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้จำนวนมาก เช่นอาคารสำนักงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ เครื่องบินเก่าที่ปลดระวางและยังไม่สามารถจำหน่ายได้จำนวนมาก

2.2 อัตราการหมุนของสินทรัพย์รวม(Total Asset Turnover) ปี2017-2019 สายการบินAมีอัตราการหมุนของสินทรัพย์รวม(Total Asset Turnover) เฉลี่ยที่ 0.68 และมีค่าใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมที่0.75 แสดงถึงความสามารถในการสร้างรายได้จากการบริหารสินทรัพย์รวมได้ใกล้เคียงกับคู่แข่งในอุตสาหกรรม สามารถสรุปปัญหาในส่วนนี้อยู่ที่การสร้างรายได้จากสินทรัพย์ถาวร

3) อัตราส่วนการบริหารหนี้สิน (Debt Management Ratio)

3.1 อัตราส่วนหนี้สิน(Debt Ratio) ปี2017-2019 สายการบินAมีอัตราส่วนหนี้สิน(Debt Ratio) เฉลี่ยที่ 0.89 ซึ่งมีค่าค่อนข้างสูงมากและสูงกว่าค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมที่0.59 แสดงถึงสัดส่วนการบริหารทุนจากส่วนของหนี้สินค่อนข้างสูงและมีส่วนของผู้ถือหุ้นต่ำ สาเหตุเนื่องจากการจัดหาเงินทุนเพื่อเสริมสภาพคล่องด้วยการกู้ยืมและออกหุ้นกู้จำนวนมาก ประกอบกับมูลค่าหุ้นของAที่ต่ำลงกว่า90% และไม่มีส่วนของหุ้นบุริมสิทธิ จึงทำให้ส่วนทุนของผู้ถือหุ้นมีมูลค่าที่ต่ำมาก

3.2 ความสามารถในการชำระดอกเบี้ย(TIE) ปี2017-2019สายการบินAมีความสามารถในการชำระดอกเบี้ยติดลบ -1.89 ในขณะที่ค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมเป็นบวก แสดงถึงการมีดอกเบี้ยค้างจ่ายต่อเนื่องหลายปี ไม่สามารถชำระดอกเบี้ยได้ สาเหตุเนื่องจากผลประกอบการที่ขาดทุน ขาดกระแสเงินสด จึงไม่มีความสามารถในการชำระหนี้

4) อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร(Profitability Ratio)

4.1 อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขาย(Net Profit Margin) ปี2017-2019สายการบินAมีอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขายติดลบ -4.23 เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมที่4.69 สาเหตุเนื่องจากการมีกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานที่ติดลบ มีค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้

4.2 อัตรากำไรจากการดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม Basic Earning Power (BEP) ปี2017-2019 สายการบินAมีอัตราส่วนกำไรก่อนหักภาษีต่อสินทรัพย์รวมติดลบ -3.22 เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมที่3.90 สาเหตุเนื่องจากรายได้จากการดำเนินงานที่ติดลบ มีสินทรัพย์ที่ไม่สามารถใช้ในการผลิตเพื่อสร้างยอดขาย เช่น อาคารสำนักงาน เครื่องบินเก่าปลดระวาง

4.3 อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม Return on Assets (ROA) ปี2017-2019 สายการบินAมีอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมติดลบ-3.02 เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมที่3.83 แสดงถึงผลประกอบการที่ขาดทุนต่อเนื่อง สาเหตุเนื่องจากการมีผลประกอบการที่ขาดทุน มีค่าใช้จ่ายสูง มีสินทรัพย์ที่ไม่สามารถใช้ในการผลิตจำนวนมาก เช่นอาคารสำนักงาน เครื่องบินเก่าปลดระวาง

4.4 อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อส่วนผู้ถือหุ้น Return on Equity (ROE) ปี2017-2019สายการบินAมีอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อส่วนผู้ถือหุ้นติดลบ-3.94 เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมที่6.57 แสดงถึงการลงทุนที่ให้อัตราผลตอบแทนจากการดำเนินงานที่ติดลบ สาเหตุเนื่องจากการมีผลประกอบการที่ขาดทุน มีค่าใช้จ่ายสูงและมูลค่าหุ้นที่ลดลงกว่า90%จากราคาIPO

ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ด้วย 5Force Model

ปัจจัยที่ 1 การแข่งขันภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน(Industry Rivalry) นโยบายน่านฟ้าเสรีของรัฐการให้สิทธิ์ 5th Freedom แก่สายการบินต่างชาติ เปิดโอกาสให้สายการบินทั้งในประเทศและต่างประเทศมีสิทธิในการขอเพิ่มเที่ยวบิน เพิ่มเส้นทางบินและสิทธิในการใช้ประเทศไทยเป็นจุดแวะเชื่อมต่อการบิน โดยจะเห็นได้ว่าจำนวนผู้โดยสารที่เดินทางเข้าออกประเทศไทยของสายการบินAมีสัดส่วนที่11.% ในขณะที่สายการบินเอมิเรตส์มีสัดส่วน15.3% KLMมีสัดส่วน15.1% กาตาร์แอร์เวย์มีสัดส่วน9.5% การเติบโตของสายการบินในตะวันออกกลางซึ่งมีความได้เปรียบในด้านภูมิศาสตร์เนื่องจากเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างทวีปเอเชียกับยุโรปรวมทั้งทวีปอเมริกาฝั่งตะวันออก ความได้เปรียบทางด้านต้นทุนพลังงานเชื้อเพลิง ส่งผลให้สายการบินจากตะวันออกกลางสามารถครองสัดส่วนตลาดได้มาก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนจากการยกเลิกเส้นทางบินตะวันออกกลางของสายการบินAจากเดิมที่เคยมีสัดส่วนในเส้นทางบินตะวันออกกลางเป็นอันดับต้นๆ อุตสาหกรรมการบินพาณิชย์เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันที่รุนแรงหรือที่เรียกว่า Red Ocean ส่งผลให้อัตราผลตอบแทนหรือ Yields ของธุรกิจสายการบินอยู่ที่ประมาณ 3% เท่านั้น ดังจะเห็นได้จากมีการแปรรูปสายการบินของรัฐให้เป็นเอกชนใน หลายๆประเทศเพื่อให้มีความสามารถในการแข่งขัน การตัดราคากันเองของสายการบินโดยเฉพาะสายการบินแบบ Low Cost ส่งผลให้หลายสายการบินที่ไม่สามารถแข่งขันได้ต้องปิดกิจการไปในที่สุด

ปัจจัยที่ 2 ภัยคุกคามจากผู้แข่งขันรายใหม่ (Threats of New Entrants) นโยบายน่านฟ้าเสรีของรัฐ การให้สิทธิ์ 5th Freedom แก่สายการบินต่างชาติ ส่งผลให้มีผู้ขอดำเนินการสายการบินใหม่เพิ่มขึ้น เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาดลดลง(Barrier to Entries)และโอกาสในการแข่งขันมีมากขึ้น จำนวนเที่ยวบินของสายการบินต่างชาติที่ทำการบินเข้าออกประเทศไทยมีสัดส่วนที่สูงขึ้นมากและสูงกว่าสายการบินของประเทศไทย การเกิดขึ้นของสายการบินแบบ low cost ทั้งในประเทศและต่างประเทศ การที่มีคู่แข่งขันรายใหม่เพิ่มมากขึ้นในกลุ่มเส้นทางบินภายในประเทศส่งผลให้ราคาค่าโดยสารเครื่องบินถูกลงมาก สายการบินAต้องยุติการให้บริการเส้นบินภายในประเทศ

ปัจจัยที่ 3 อำนาจต่อรองของลูกค้า(Bargaining Power of Customers) จากผลของการเพิ่มขึ้นของสายการบินทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้บริโภคมีความได้เปรียบในการที่จะเลือกใช้บริการและได้ประโยชน์ทางด้านราคามากขึ้น ราคาค่าโดยสารเครื่องบินมีราคาถูกลงเนื่องจากการเข้ามาในตลาดของสายการบินแบบ low cost

ปัจจัยที่ 4 อำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์(Bargaining Power of Suppliers) ความต้องการผลิตในอุตสาหกรรมการบินหลังการแพร่ระบาดของ Covid-19 ส่งผลให้ห่วงโซ่อุปทานหรือ supply chain ขาดแคลนทั้งด้านแรงงานและวัตถุดิบ เช่น การบริการภาคพื้น การผลิตอาหารสำหรับผู้โดยสาร การผลิตอุปกรณ์และชิ้นส่วนอะไหล่เครื่องบิน เป็นต้น

ปัจจัยที่ 5 ภัยคุกคามจากสินค้าทดแทน(Threats of Substitute Products or Services) การเกิดขึ้นของสายการบินแบบ low cost ภานในประเทศ ทำให้อุสาหกรรมขนส่งทางบกมีการปรับตัวอย่างมาก บริษัทรถโดยสารประจำทางปรับอากาศมีการพัฒนาการให้บริการรถโดยสารปรับอากาศแบบ VIP ซึ่งมีที่นั่งขนาดใหญ่สามารถปรับเอนนอนด้วยระบบไฟฟ้า มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่างๆครบครันเช่นเดียวกับการเดินทางโดยเครื่องบินในชั้นธุรกิจ ด้วยราคาค่าโดยสารที่ถูกกว่าและสามารถให้บริการการเดินทางได้เกือบทุกพื้นที่ภายในประเทศ ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ดีจึงมีส่วนแบ่งตลาดในผู้บริโภคกลุ่มนี้ ปัจจุบันการ

เดินทางด้วยรถไฟความเร็วสูงยังคงจำกัดอยู่ในเรื่องของการขนส่งสินค้าระหว่างไทยและจีน เนื่องจากยังไม่มีรถไฟโดยสารความเร็วสูงในประเทศไทยที่สามารถเชื่อมต่อกันได้

การวิเคราะห์ด้วย SWOT Analysis และ TOWS Matrix

	Strength : จุดเด่นหรือจุดแข็ง	**Weakness : จุดอ่อนหรือจุดด้อย**
	- การเรียกเก็บเงินลูกหนี้รวดเร็ว - การเป็นสายการบินขนาดใหญ่ ช่วยสร้างความเชื่อมั่น(Trust) ความภักดี (Loyalty) ของลูกค้าต่อแบรนด์ของธุรกิจ - ความเป็นสายการบินระดับ International ที่มีมาตรฐานด้านการบินและการบริการเป็นที่ยอมรับในระดับสากล - เอกลักษณ์ความเป็นไทย - เป็นสายการบินขนาดใหญ่ มีความพร้อมด้านบุคลากรและเครื่องบินขนาดใหญ่และทันสมัย	- ภาระหนี้ระยะสั้นสูง - ค่าใช้จ่ายสูง - การบริหารสินทรัพย์ถาวรเพื่อสร้างรายได้ไม่มีประสิทธิภาพ - การเป็นองค์กรขนาดใหญ่ มีโครงสร้างองค์กรที่ซับซ้อน ขาดความคล่องตัวในการดำเนินงาน - จำนวนพนักงานออฟฟิศมาก - มีเครื่องบินเก่าที่ไม่มีประสิทธิภาพในการทำกำไร - ผู้บริหารขาดความรู้ความสามารถที่แท้จริง ไม่มีประสิทธิภาพและแสวงหาผลประโยชน์
Opportunity : โอกาส - การขยายตัวของอุตสาหกรรมการบิน - ได้รับการพิจารณาสิทธิการบินการขยายเส้นทางบิน จากการเป็นสายการบินใหญ่	- เปลี่ยนสถานะเป็นเอกชน - ดำเนินกลยุทธ์ Growth Strategy โดยขยายเส้นทางบินและจำนวนเที่ยวบิน - การออกหุ้นเพิ่มทุน - คงวิธีการเก็บหนี้จากลูกหนี้ให้เร็ว - ส่งเสริม Brand Loyalty ด้วยเอกลักษณ์ความเป็นไทย - ใช้เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มยอดขาย	- ปรับโครงสร้างและลดขนาดองค์กร ลดจำนวนพนักงาน - สรรหาผู้บริหารที่มีความรู้ความชำนาญด้านธุรกิจการบิน - ปรับขนาดฝูงบินลดจำนวนแบบของเครื่องบิน - บริหารสินทรัพย์ถาวร ขายหรือให้เช่าอาคารสำนักงานบางส่วน ขายเครื่องบินเก่าที่เลิกใช้งาน
Threats : ความเสี่ยง - การถูกแทรกแซงทางการเมือง จากภาครัฐ - จำนวนสายการบินคู่แข่งขันที่มากขึ้น จากนโยบายน่านฟ้าเสรี - การถูกปรับลดอันดับเครดิตเรตติ้ง ส่งผลให้ต้นทุนทางการเงินสูง - ถูกเร่งรัดการชำระหนี้ - สงคราม ภัยธรรมชาติ - ราคาน้ำมัน	- รักษามาตรฐานของผลิตภัณฑ์ทั้งเครื่องบินและการบริการ - บริหารต้นทุนและราคาจากความได้เปรียบด้านทรัพยากรที่มี - ขอรับการสนับสนุนด้านนโยบายและกฎหมายจากภาครัฐ - Fuel Hedging - การออกหุ้นกู้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว - การกู้ยืมระยะสั้นเพื่อเพิ่มสภาพคล่อง	- ชะลอการชำระหนี้ ปรับโครงสร้างหนี้ - รักษาสิทธิการบินและเส้นทางการบินที่มีอยู่ - เสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ความโปร่งใสและธรรมาภิบาล - นำเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพของธุรกิจ

การวิเคราะห์ด้วยแผนภูมิก้างปลา Fish Bones Diagram

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำมาจัดวางในผังก้างปลาเพื่อกำหนดปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาการขาดสภาพคล่องของสายการบิน A ได้ดังนี้

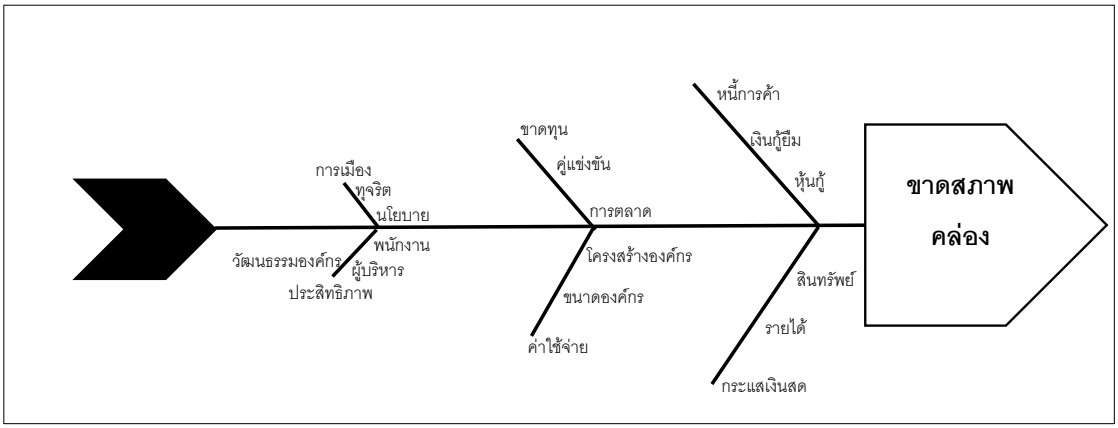

การประเมินทางเลือก

แนวทางที่ 1 การจัดหาทุน

การเจรจาขอชะลอการชำระหนี้และปรับโครงสร้างหนี้ เพื่อรักษาสถานะของกระแสเงินสดให้นานที่สุด

- ระยะเวลาในการดำเนินการ : 1-6เดือน
- ผลที่คาดหวัง : ลดปริมาณการจ่ายเงินสดออก ยืดระยะเวลาถือครองเงินสดให้นานที่สุด สภาพคล่องระยะสั้นเพิ่มขึ้น
- ความเป็นไปได้ : ปานกลาง เจ้าหนี้บางรายอาจไม่ยอม
- ผลกระทบ : มีภาระหนี้ยาวนานขึ้นและมีภาระดอกเบี้ยจ่ายมากขึ้น

การกู้ยืมเงินระยะสั้นจากสถาบันการเงินและส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสภาพคล่องระยะสั้น

- ระยะเวลาในการดำเนินการ : 1-2สัปดาห์
- ผลที่คาดหวัง : มีกระแสเงินสดเพิ่มขึ้น สภาพคล่องระยะสั้นเพิ่มขึ้น
- ความเป็นไปได้ : สูง
- ผลกระทบ : สัดส่วนหนี้สินต่อทุนเพิ่มขึ้น ภาระต้นทุนดอกเบี้ยเงินกู้สูงเนื่องจากมีเครดิตเรตติ้งต่ำ มีกระแสเงินสดจ่ายที่ต้องใช้ชำระหนี้เมื่อครบกำหนดชำระหนี้

การออกหุ้นกู้ระยะสั้น เพื่อระดมทุนเสริมสภาพคล่อง

- ระยะเวลาในการดำเนินการ : 1-2เดือน
- ผลที่คาดหวัง : มีกระแสเงินสดเพิ่มขึ้น สภาพคล่องระยะสั้นเพิ่มขึ้น
- ความเป็นไปได้ : ปานกลาง เนื่องจากเครดิตเรตติ้งต่ำ อาจไม่มีนักลงทุนหรือสถาบันการเงินสนใจ
- ผลกระทบ : สัดส่วนหนี้สินต่อทุนเพิ่มขึ้น สร้างภาระหนี้ผูกพัน กระแสเงินสดที่ต้องใช้ชำระหนี้เมื่อหุ้นกู้ครบอายุ

แนวทางที่ 2 การบริหารการดำเนินงาน

การเพิ่มรายได้ และ ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน นำสินทรัพย์ถาวรมาบริหารเพื่อสร้างรายได้ อาคารสำนักงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีการใช้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า สามารถนำมาบริหารพื้นที่เพื่อสร้างรายได้จากการให้เช่าได้ การขายอาคารสำนักงานบางส่วนจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา ค่าไฟฟ้าและค่าใช้จ่ายส่วนเกินอื่นๆ ทำให้สัดส่วนสินทรัพย์ถาวรที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลดลง ปี2561-2562บริษัทAมีค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรเฉลี่ย25.2%ของค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน(operating cost) ในขณะที่ค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมอยู่ที่19.05% เร่งดำเนินการปรับโครงสร้างองค์กร ควรปรับลดจำนวนผู้บริหารระดับสูงและปรับลดหน่วยงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิต เพื่อลดค่าใช้จ่ายส่วนเกิน

- ระยะเวลาในการดำเนินการ : 1-12เดือน
- ผลที่คาดหวัง : มีกระแสเงินสดสูงขึ้น สภาพคล่องระยะสั้นและระยะยาวสูงขึ้น ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรลดลง
- ความเป็นไปได้ : ค่อนข้างสูง
- ผลกระทบ : พนักงานถูกเลิกจ้าง โครงสร้างองค์กรใหม่ต้องใช้เวลาในการปรับตัวในการทำงาน ต้องใช้เงินในการจ่ายค่าชดเชยการเลิกจ้าง

ผู้ศึกษามีความเห็นว่าแนวทางที่ 2 เป็นแนวทางเลือกที่จะช่วยแก้ไขปัญหาสภาพคล่องทางการเงินของสายการบินA ได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากมีความเกี่ยวเนื่องต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทฯ ซึ่งจะช่วยให้บริษัทฯสามาถสร้างสภาพคล่องทางการเงินจากการดำเนินงาน (Cash Flow from Operating Profit) แทนการสร้างสภาพคล่องจากการกู้ยืมหรือการออกหุ้นกู้ช่วยทำให้สายการบินAมีค่าใช้จ่ายและภาระหนี้สินลดลง ซึ่งเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาที่จะสร้างความมั่นคงและความมั่งคั่งให้กับธุรกิจและผู้ถือหุ้น

สรุปผลการศึกษา

สรุปสาเหตุการขาดสภาพคล่องทางการเงินของสายการบินAไม่ได้เกิดจากการจัดหาทุน สายการบินAมีการจัดหาทุนอย่างต่อเนื่องแต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาสภาพคล่องได้ เนื่องจากการมีกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานติดลบ มีรายได้จากการดำเนินงานที่น้อยกว่าค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน การมีสัดส่วนของหนี้และดอกเบี้ยจากการกู้ยืม,หนี้ชำระหุ้นกู้ที่ครบกำหนดและหนี้จากสัญญาเช่าเครื่องบินที่สูง จากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องมีทั้งปัจจัยภายในและภายนอกได้แก่ ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร ลักษณะและโครงสร้างขององค์กรที่ใหญ่และซับซ้อนมีจำนวนพนักงานมากเกินไป การบริหารสินทรัพย์ถาวรไม่มีประสิทธิภาพ การจัดซื้อและบริหารฝูงบิน การบริหารเส้นทางบิน นโยบายของภาครัฐในการเปิดน่านฟ้าเสรี การมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจทการถูกแทรกแซงจากรัฐ วัฒนธรรมองค์กร ผู้บริหาร พนักงานและการแข่งขันที่รุนแรงในอุตสาหกรรม การสร้างสภาพคล่องส่วนใหญ่มาจากการกู้ยืมจากสถาบันการเงินและส่วนเกี่ยวข้องและการออกหุ้นกู้ ส่งผลให้บริษัทฯมีหนี้สินที่ต้องชำระในสัดส่วนที่สูงขึ้น

จากการศึกษารายงานงบการเงิน พบว่าสายการบินAมีอัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมในทุกด้าน ซึ่งแสดงถึงการขาดประสิทธิภาพในการบริหารงานทั้งด้านการบริหารสินทรัพย์, การสร้างรายได้จากกิจกรรมดำเนินงาน, การบริหารต้นทุน และการบริหารเงินทุน

อภิปรายผลการศึกษา

ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้สนับสนุนและยืนยันปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงินของสายการบินA โดยข้อมูลทุติยภูมิสอดคล้องกับแนวทางทฤษฎีอัตราส่วนสภาพคล่องและอัตราส่วนทางการเงินซึ่งบ่งบอกว่าสายการบินAมีอัตราส่วนสภาพคล่องและอัตราส่วนการเงินที่สำคัญต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรม ซึ่งอัตราส่วนดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการขาดความสามารถในการบริหารสภาพคล่องของธุรกิจสามารถเปลี่ยนสินทรัพย์หมุนเวียนเป็นเงินได้เพียงพอและขาดความสามารถในการชำระหนี้สินระยะสั้นที่เกิดจากการดำเนินงาน ซึ่งเป็นเรื่องการบริหารภายในองค์กร ผู้ลงทุนในหลักทรัพย์จำเป็นต้องพิจารณา นโยบายการเงิน นโยบายการคลังของรัฐบาลและประเทศอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการไหลเวียนของเงินทุน ในการวิเคราะห์อุตสาหกรรม และสอดคล้องกับผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิซึ่งเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของปัญหาด้วย 5 Forces Analysis และ Fish Bone Diagram ซึ่งระบุให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการขาดสภาพคล่องทางการเงินของสายการบิน A ซึ่งมีทั้งปัจจัยภายในองค์กรและปัจจัยภายนอกองค์กรที่สอดคล้องกับข้อมูลจากการทำ SWOT Analysis ภายใต้การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกของบริษัท ทำให้สามารถค้นหาโอกาสและอุปสรรค การดำเนินงานของบริษัทที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งในประเทศและระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของบริษัท เช่น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นโยบายการเงิน การงบประมาณ สภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อและวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางการเมือง เช่น บทบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ มติคณะรัฐมนตรี และสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี หมายถึงกรรมวิธีใหม่ ๆ และพัฒนาการทางด้านเครื่องมืออุปกรณ์ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการบริการ โดยผู้ศึกษาได้นำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาสภาพคล่องทางการเงินของสายการบินAที่ได้จาก TOWS Matrix ไว้ด้วย

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้

ข้อแสนอแนะด้านวิชาการ ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้และนวัตกรรม การนำเสนอข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ถูกต้องแม่นยำ มีความสอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยข้อมูลที่นำเสนอนั้นมีความเป็นกลางไม่มีอคติรวมถึงมีการอ้างอิงในเชิงวิชาการที่เชื่อถือได้ในระดับสากล เป็นสิ่งที่สามารถทำได้ดีแล้วเป็นจุดแข็งและควรรักษามาตรฐานไว้ ในขณะเดียวกัน ควรมุ่งเน้นแก้ไขในเรื่องการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย และสื่อสารข้อมูลได้รวดเร็ว ทันเวลา เพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ควรให้ความสำคัญเพิ่มเติมในเรื่องวิธีการหรือแนวทางในการนำเสนอข้อมูลให้เข้าถึงกลุ่มผู้ใช้บริการให้มากขึ้น ทั้งในเรื่องของการประยุกต์ใช้สื่อหรือช่องทางในการนำเสนอที่ตอบโจทย์มากขึ้น รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการด้านความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์(Cyber Security)

ข้อเสนอแนะด้านสายอาชีพ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดที่สำคัญทางการเงิน เพื่อเฝ้าระวังและนำไปวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องทางการเงินและผลกำไรของธุรกิจ วางแผนในการจัดหาต้นทุนให้เพียงพอในการบริหารงาน เพราะถ้ามีเงินทุนไหลเวียนไม่เพียงพอจะทำให้เกิดปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงิน เป็นการทำลายโอกาสแห่งความสำเร็จได้ ตลอดจนควรศึกษาด้านความรู้ความสามารถของบุคลากรด้วยว่า มีความพร้อมด้านทักษะตรงตามความต้องการขององค์กรการเงินด้วยและการเป็นธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) จะต้องศึกษารายละเอียดเพราะอาจกระทบต่อเป้าหมายด้านการเงินพื้นฐานการทำกำไรขององค์กรด้วยเพราะเป้าหมายทั้งสองอาจมีข้อขัดแย้งบางประการอยู่ด้วย

กิตติกรรมประกาศ

งานศึกษาฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยการสนับสนุนของ ผศ.ดร.วรรณรพี บานชื่นวิจิตร กลุ่มวิชาการเงินและการลงทุน, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้คำแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไข ตลอดจนติดตามความคืบหน้าของงานมาโดยตลอด ผู้เขียนขอขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

บรรณานุกรม

ฐานเศรษฐกิจ. (2564). *ธุรกิจท่องเที่ยว 18 กุมภาพันธ์ 2564*. เข้าถึงได้จาก www.thansettakit.com/ เศรษฐกิจ-ธุรกิจ/

สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย. (2567). *รายงานสถิติการขนส่งทางอากาศไตรมาสที่ 4 ประจำปี 2563*. เข้าถึงได้จาก https://www.caat.or.th

American Society for Quality. (2024). Fish Bone Diagram เข้าถึงได้จาก https://en.wikipedia.org/wiki/Ishikawa_diagram

Dan Shewan (2024). *Business Planning and Strategy*. เข้าถึงได้จาก https://www.wordstream.com/blog/ws/2017/12/20/swot-analysis

Gail F. Butler/Martin R. Keller (2004). *Handbook of Airline Marketing*. เข้าถึงได้จาก https://zantworldpress.com/wp-content/uploads/2020/01/5.-Dewi.pdf

Humphrey, A. S. (1960). *SWOT analysis for management consulting*. SRI Consulting Business Intelligence.

PeerPower Team. (2022). *วิเคราะห์คู่แข่งด้วย Porter's 5 Forces Model*. เข้าถึงได้จาก https://www.peerpower.co.th/blog/porters-five-forces-model

ปัจจัยคุณภาพการให้บริการของฝ่ายพัฒนานักศึกษาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Service Quality Factors of The Student Development Division Affecting The Satisfaction of Students in The Faculty of Business Administration at Rajamangala University of Technology Thanyaburi

ชนม์ณภัทร พูลบัว
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
E-mail: Chonnaphat_p@rmutt.ac.th
กล้าหาญ ณ น่าน*
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
E-mail: Khahan_n@rmutt.ac.th *Corresponding Author

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยการให้บริการของฝ่ายพัฒนานักศึกษาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี 2) เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ หลักสูตร และสาขาวิชา และ 3) ศึกษาอิทธิพลของคุณภาพการให้บริการที่มีต่อความพึงพอใจของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาประกอบด้วยนักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 374 คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้เป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็นสามส่วน ครอบคลุมปัจจัยส่วนบุคคล คุณภาพการให้บริการ และความพึงพอใจของนักศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test และ F-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณเพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าปัจจัยการให้บริการของฝ่ายพัฒนานักศึกษาอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการเข้าใจและรู้จักผู้รับบริการ (Empathy) ที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่างกลุ่มพบว่า นักศึกษาหลักสูตร 2 ปีเทียบโอนมีความพึงพอใจสูงกว่านักศึกษาหลักสูตร 4 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างนักศึกษาชายและหญิงในระดับความพึงพอใจ และสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยคุณภาพการให้บริการพบว่า ความน่าเชื่อถือ (Reliability) การตอบสนอง (Responsiveness) และการเข้าใจและรู้จักผู้รับบริการ (Empathy) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจของนักศึกษา ขณะที่ปัจจัยความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibles) และการให้ความมั่นใจ (Assurance) ไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ, กิจการนักศึกษา, ความพึงพอใจ

ABSTRACT

This study aimed: 1) to examine the level of service quality factors provided by the student development division that affect the satisfaction of students in the Faculty of Business Administration at Rajamangala University of Technology Thanyaburi; 2) to compare student satisfaction based on personal factors, such as gender, program, and field of study; and 3) to study the influence of service quality on student satisfaction. The sample consisted of 374 undergraduate students. The research instruments were questionnaires divided into three sections, covering personal factors, service quality, and student satisfaction. Data were analyzed using descriptive statistics, such as mean and standard deviation, t-test, F-test for comparing differences, and multiple regression analysis to examine the relationships between and influences of various factors. The results for objective 1 indicated that the service quality provided by the student development division was at a high level, with the "empathy" dimension having the highest average score. For objective 2, the comparison of satisfaction between groups revealed that students in the 2-year transfer program were significantly more satisfied than those in the 4-year program, while there was no significant difference in satisfaction between male and female students. For Objective 3, the analysis of the influence of service quality factors showed that "reliability," "responsiveness," and "empathy" all had a significant impact on student satisfaction, while "tangibles" and "assurance" did not have a significant effect.

KEYWORDS: Service Quality, Student Development Affairs, Satisfaction

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ในปัจจุบัน การให้บริการที่มีคุณภาพในระดับอุดมศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ ของนักศึกษา ซึ่งเป็นหนึ่งในกลไกหลักที่สามารถสนับสนุนความสำเร็จของการศึกษาในระดับสูงสุดได้ มหาวิทยาลัยทั่วโลกต่างต้องปรับปรุงระบบการให้บริการเพื่อรองรับความต้องการ และความคาดหวังที่เพิ่มขึ้นจากนักศึกษา ซึ่งถือเป็นกลุ่มลูกค้าหลักของสถาบันการศึกษา บริบทนี้มีความสำคัญเป็นพิเศษในสภาพแวดล้อมของการศึกษาที่มีการแข่งขันสูง ทั้งในระดับประเทศและระดับสากล (Parasuraman et al., 1988)

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (มทร. ธัญบุรี) เป็นหนึ่งในคณะที่มีชื่อเสียงและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนากำลังคนที่มีความสามารถทางวิชาชีพในระดับประเทศ คณะนี้มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้และทักษะที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานยุคดิจิทัล และการสร้างผู้ประกอบการที่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานวัตกรรมและการจัดการธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันคณะบริหารธุรกิจมีนักศึกษาจำนวนมากกว่า 5,724 คน ซึ่งถือเป็นคณะที่มีจำนวนนักศึกษามากที่สุดในมหาวิทยาลัย การให้บริการที่มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับคณะบริหารธุรกิจ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านวิชาการและกิจกรรมนอกหลักสูตร ฝ่ายพัฒนานักศึกษาของคณะมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนานักศึกษาในมิติต่าง ๆ เช่น การให้คำปรึกษา การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะ การให้บริการทุนการศึกษา และการประสานงานกับนักศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตามด้วยจำนวนนักศึกษาที่มากและความคาดหวังที่สูงจากนักศึกษา ทำให้การให้บริการเหล่านี้มีความท้าทายมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อ

พิจารณาจากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด (Al-Alak & Alnaser, 2020) ปัญหาที่สำคัญคือ การให้บริการที่มีคุณภาพในบริบทของมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ ที่มีจำนวนนักศึกษามากมายและหลากหลาย เป็นสิ่งที่ท้าทายอย่างยิ่ง ในกรณีของ มทร. ธัญบุรี คณะบริหารธุรกิจ ซึ่งมีนักศึกษาจำนวนมากกว่า 5724 คน ได้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ฝ่ายพัฒนานักศึกษาต้องให้บริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของฝ่ายพัฒนานักศึกษายังพบกับข้อจำกัดหลายประการ เช่น จำนวนบุคลากรที่มีไม่เพียงพอ การบริการที่อาจไม่ทั่วถึง และการประสานงานที่อาจล่าช้า ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่พึงพอใจในหมู่นักศึกษา (Firdaus et al., 2021) แม้จะมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาในบริบทของการศึกษาระดับอุดมศึกษา แต่ยังมีช่องว่างในการวิจัยที่สำคัญที่ต้องได้รับการสำรวจเพิ่มเติม ได้แก่ การทำความเข้าใจถึงปัจจัยเฉพาะที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในบริบทของมหาวิทยาลัยที่มีขนาดใหญ่และมีความหลากหลายในกลุ่มนักศึกษา อีกทั้งยังไม่มีงานวิจัยที่ครอบคลุมถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างคุณภาพการให้บริการในมหาวิทยาลัยที่มีข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรบุคคลและการจัดการที่มีประสิทธิภาพต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ที่ฝ่ายพัฒนานักศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายในการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของนักศึกษาจำนวนมาก (Sultan & Wong, 2019)

การศึกษานี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยมุ่งเน้นที่จะสำรวจและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาในคณะบริหารธุรกิจ มทร. ธัญบุรี ซึ่งนอกจากจะช่วยให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังช่วยให้มีความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในบริบทของมหาวิทยาลัยที่มีขนาดใหญ่ และมีข้อจำกัดทางด้านทรัพยากร ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์หลักสามประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการให้บริการของฝ่ายพัฒนานักศึกษาที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาในคณะบริหารธุรกิจ 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันในการให้บริการ เช่น เพศ หลักสูตร ชั้นปี และสาขาวิชา 3) เพื่อศึกษาปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษา

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีด้านคุณภาพการให้บริการ (Service Quality)

คุณภาพการให้บริการ (Service Quality) เป็นแนวคิดที่สำคัญและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางในหลายภาคส่วน รวมถึงธุรกิจ การศึกษา การบริการสุขภาพ และการบริการสาธารณะ แนวคิดนี้เกิดขึ้นจากความต้องการในการตอบสนองและเกินความคาดหวังของลูกค้า เพื่อสร้างความพึงพอใจและความจงรักภักดี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว หนึ่งในโมเดลที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในด้านคุณภาพการให้บริการคือโมเดล SERVQUAL ซึ่งพัฒนาโดย Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) โมเดลนี้ประกอบด้วย 5 มิติหลัก ได้แก่ 1) ความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) 2) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) 3) การตอบสนอง (Responsiveness) 4) การให้ความมั่นใจ (Assurance) และ 5) การเข้าใจและใส่ใจลูกค้า (Empathy) แต่ละมิติเหล่านี้ถูกออกแบบมาเพื่อวัดประสบการณ์ของลูกค้าที่มีต่อบริการและการเปรียบเทียบกับความคาดหวังของพวกเขา (Parasuraman et al., 1988) นอกจากโมเดล SERVQUAL แล้ว Grönroos (1984) ยังได้เสนอแนวคิดของคุณภาพการให้บริการที่แบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ คุณภาพทางเทคนิค (Technical Quality) และคุณภาพทางหน้าที่ (Functional Quality) คุณภาพทางเทคนิคหมายถึงผลลัพธ์ที่ลูกค้าได้รับจากการบริการ ส่วนคุณภาพทางหน้าที่เน้นไปที่วิธีการหรือกระบวนการที่บริการนั้นถูกส่งมอบให้กับลูกค้า

ซึ่ง Grönroos ยืนยันว่าทั้งสององค์ประกอบนี้มีความสำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า (Grönroos, 1984) การศึกษาในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้ขยายแนวคิดเรื่องคุณภาพการให้บริการให้ครอบคลุมถึงการให้บริการในสภาพแวดล้อมดิจิทัล และการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของลูกค้าภายใต้อิทธิพลของเทคโนโลยี ตัวอย่างเช่น การศึกษาของ Hussain, Al Nasser และ Hussain (2015) ได้ตรวจสอบการประยุกต์ใช้ SERVQUAL ในบริบทของการให้บริการออนไลน์ และพบว่าคุณภาพการให้บริการในช่องทางดิจิทัลมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น แต่ยังคงต้องเน้นที่การสร้างความน่าเชื่อถือและการตอบสนองอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลอย่างมากต่อความพึงพอใจของลูกค้า (Hussain et al., 2015) นอกจากนี้ การศึกษาของ Ladhari (2009) ยังเสนอว่าคุณภาพการให้บริการมีบทบาทสำคัญในการสร้างความจงรักภักดีของลูกค้าในบริบทที่การแข่งขันสูง งานวิจัยนี้ระบุว่าความพึงพอใจของลูกค้าเป็นผลมาจากการรับรู้ในคุณภาพของการบริการ ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความจงรักภักดีต่อแบรนด์หรือองค์กร การสร้างประสบการณ์ที่ดีและการรักษามาตรฐานการบริการสูงจะช่วยลดการเปลี่ยนไปใช้บริการของคู่แข่ง (Ladhari, 2009)

ในปัจจุบัน การศึกษาด้านคุณภาพการให้บริการยังคงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการปรับปรุงโมเดลและทฤษฎีที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและเทคโนโลยี การวิจัยที่ทันสมัยเน้นการศึกษาประสบการณ์ของลูกค้าในโลกดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการเพื่อตอบสนองต่อความคาดหวังที่เปลี่ยนแปลงไปของลูกค้าในยุคปัจจุบัน (Ladhari, 2009; Hussain et al., 2015) รวมถึงการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ในหลากหลายภาคส่วน อาทิ ภาคธุรกิจ การศึกษา การบริการสุขภาพ และการบริการสาธารณะ โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองความคาดหวังของผู้รับบริการ อันนำไปสู่การสร้างความพึงพอใจและความจงรักภักดี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว งานวิจัยหลายชิ้นได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของคุณภาพการให้บริการในหลากหลายมิติ โดยวัชรินทร์ จันทร์สีมาวรรณ และคณะ (2562) พบว่าผู้ใช้บริการมักมีความคาดหวังสูงกว่าการรับรู้คุณภาพบริการที่ได้รับจริง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงโอกาสอันสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวรรณ แสงสุวรรณ และคณะ (2561) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจของนักศึกษา โดยเน้นย้ำความสำคัญของปัจจัยสามด้านตามโมเดล SERVQUAL ได้แก่ ความเป็นรูปธรรมของบริการ ความน่าเชื่อถือ และการตอบสนองต่อผู้รับบริการ ในขณะเดียวกัน กฤติมา เสรีรัฐ (2562) ได้นำเสนอมุมมองที่น่าสนใจเกี่ยวกับการรับรู้คุณภาพบริการของผู้ใช้บริการสำนักงานประกันสังคม โดยพบว่ามีการรับรู้ในด้านความเชื่อถือสูง อันเป็นผลมาจากความมุ่งมั่นของเจ้าหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพบริการ ส่วนณภัทร ภูนาขาว และทตมัล แสงสว่าง (2563) ได้เน้นย้ำความสำคัญของความรวดเร็วและความถูกต้องในการให้บริการ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ นอกจากนี้ ในบริบทของการบริการสุขภาพ Martins et al. (2015) ได้ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพบริการในโรงพยาบาลรัฐมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ป่วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของความน่าเชื่อถือและการตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการ จากผลการวิจัยดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาคุณภาพการให้บริการเป็นประเด็นสำคัญที่องค์กรควรให้ความสนใจ เนื่องจากส่งผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์และความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว การนำข้อมูลจากงานวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพบริการจึงควรเป็นแนวทางหลักในการปรับปรุงการให้บริการในทุกภาคส่วน เพื่อยกระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ (Satisfaction)

ความพึงพอใจในการให้บริการ (Service Satisfaction) เป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในงานวิจัยด้านการตลาดและการบริหารธุรกิจ เนื่องจากเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญในการประเมินประสิทธิภาพของบริการที่องค์กรมอบให้แก่ลูกค้า ความพึงพอใจในการให้บริการเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการประเมินของลูกค้าหลังจากที่ได้รับบริการ และมีความสำคัญเนื่องจากมันส่งผลโดยตรงต่อความจงรักภักดีของลูกค้า ความภักดีต่อแบรนด์และการทำซ้ำธุรกรรมในอนาคต (Oliver, 1980) แนวคิดของความพึงพอใจในการให้บริการมักถูกอธิบายด้วยโมเดลความคาดหวัง-ความไม่พอใจ (Expectancy-Disconfirmation Model) ซึ่งเสนอโดย Oliver (1980) โมเดลนี้ระบุว่าความพึงพอใจของลูกค้าเกิดขึ้นเมื่อบริการที่ได้รับเกินหรือเท่ากับความคาดหวังที่มีอยู่ ในทางกลับกันหากบริการที่ได้รับต่ำกว่าความคาดหวัง ลูกค้าจะรู้สึกไม่พึงพอใจ โมเดลนี้เน้นว่าการเข้าใจและจัดการความคาดหวังของลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับองค์กรในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า (Oliver, 1980) นอกจากนี้ การศึกษาของ Zeithaml, Berry, และ Parasuraman (1996) ได้เน้นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพบริการที่เหนือกว่าความคาดหวังของลูกค้า การวิจัยของพวกเขาแสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจในการให้บริการเป็นผลมาจากการรับรู้คุณภาพของบริการ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับความจงรักภักดีต่อแบรนด์ การคงลูกค้า และการแนะนำปากต่อปาก (Zeithaml et al., 1996) ความพึงพอใจในการให้บริการยังได้รับการศึกษาในบริบทของการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล การวิจัยล่าสุดโดย Collier และ Bienstock (2006) ชี้ให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีในการให้บริการสามารถเพิ่มระดับความพึงพอใจของลูกค้าได้ เนื่องจากเทคโนโลยีช่วยลดความไม่สะดวกและเพิ่มความรวดเร็วในกระบวนการให้บริการ ผลลัพธ์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าในยุคปัจจุบัน (Collier & Bienstock, 2006) นอกจากนี้ความพึงพอใจในการให้บริการยังถูกศึกษาผ่านมิติของความรู้สึกส่วนตัวและประสบการณ์ที่มีต่อการบริการ การวิจัยของ Homburg, Koschate และ Hoyer (2006) แสดงให้เห็นว่าประสบการณ์ส่วนตัวของลูกค้าต่อบริการนั้นมีผลต่อระดับความพึงพอใจ การตอบสนองที่รวดเร็วและการมีส่วนร่วมของลูกค้าส่งผลให้เกิดความรู้สึกในทางบวกต่อบริการที่ได้รับ ซึ่งส่งผลให้ลูกค้าเกิดความภักดีและความพึงพอใจที่สูงขึ้น (Homburg et al., 2006)

ในทางปฏิบัติ องค์กรที่มุ่งมั่นในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการรับรู้และการจัดการประสบการณ์ของลูกค้า การสร้างบริการที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความคาดหวังของลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความพึงพอใจและความจงรักภักดีของลูกค้าในระยะยาว (Homburg et al., 2006) การทบทวนวรรณกรรมนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความพึงพอใจในการให้บริการซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรในด้านต่างๆ ทั้งในแง่ของการคงลูกค้า ความภักดีต่อแบรนด์และการขยายธุรกิจผ่านการแนะนำจากลูกค้าในเชิงบวก การวิจัยที่เกี่ยวข้องยังชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของเทคโนโลยีและการจัดการประสบการณ์ลูกค้าในการเพิ่มระดับความพึงพอใจให้สูงขึ้นในยุคดิจิทัลปัจจุบัน (Collier & Bienstock, 2006; Homburg et al., 2006)

งานวิจัยหลายชิ้นได้สำรวจถึงปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความพึงพอใจในการบริการ โดยทั่วไปแล้วปัจจัยเหล่านี้ประกอบด้วย อายุ เพศ รายได้ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ที่ผ่านมา ซึ่งมีผลต่อการรับรู้และการประเมินคุณภาพการบริการของผู้บริโภค งานวิจัยของ Mittal และ Kamakura (2001) พบว่าปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อความคาดหวังและระดับความพึงพอใจของลูกค้าในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น ผู้บริโภคที่มีรายได้สูงมักจะมีความคาดหวังต่อการบริการที่สูงกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งทำให้ความพึงพอใจของกลุ่มลูกค้าเหล่านี้มีความไวต่อคุณภาพการบริการมากกว่า (Mittal & Kamakura, 2001) นอกจากนี้ งานวิจัยของ Wang, Hemmington

และ Kim (2015) ยังพบว่าเพศและวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดความพึงพอใจในการบริการ โดยผู้บริโภคหญิงมักจะให้ความสำคัญกับการตอบสนองทางอารมณ์และการให้บริการที่อบอุ่น ในขณะที่ผู้บริโภคชายมักจะเน้นที่ประสิทธิภาพและความรวดเร็วของการให้บริการ วัฒนธรรมที่แตกต่างกันยังส่งผลต่อการรับรู้คุณภาพการบริการ โดยผู้บริโภคจากวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับการบริการที่เอาใจใส่มากกว่า มักจะมีความคาดหวังที่สูงขึ้นและมีความพึงพอใจที่ลดลงหากไม่ได้รับการบริการตามที่คาดหวัง (Wang et al., 2015)

คุณภาพการให้บริการ (Service Quality) ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า งานวิจัยจำนวนมากได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งคุณภาพการให้บริการมักถูกวัดผ่านโมเดล SERVQUAL ที่พัฒนาโดย Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) โมเดลนี้วัดคุณภาพการให้บริการผ่านห้ามิติหลัก ได้แก่ ความเป็นรูปธรรมของบริการ ความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง การให้ความมั่นใจ และการเข้าใจและใส่ใจลูกค้า ซึ่งแต่ละมิติมีอิทธิพลต่อการประเมินและความพึงพอใจของลูกค้า (Parasuraman et al., 1988) งานวิจัยของ Cronin และ Taylor (1992) ได้นำเสนอโมเดล SERVPERF ซึ่งเป็นการวัดคุณภาพการให้บริการโดยเน้นไปที่การประเมินประสบการณ์ที่แท้จริงของลูกค้าในระหว่างที่ได้รับบริการ โดยพบว่าคุณภาพการให้บริการที่ได้รับมีผลกระทบโดยตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งความพึงพอใจนี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความภักดีต่อแบรนด์และการบอกต่อในเชิงบวกของลูกค้า (Cronin & Taylor, 1992) นอกจากนี้ การวิจัยของ Ladhari (2009) ยังยืนยันว่าคุณภาพการให้บริการเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้าในหลากหลายอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะเป็นการบริการด้านการเงิน การศึกษา หรือการท่องเที่ยว โดยพบว่าความพึงพอใจของลูกค้ามักจะขึ้นอยู่กับการรับรู้คุณภาพของบริการในทุกๆ มิติ ทั้งนี้ หากองค์กรสามารถตอบสนองความคาดหวังของลูกค้าได้มากเท่าใด ความพึงพอใจและความจงรักภักดีต่อแบรนด์ก็จะเพิ่มขึ้นเท่านั้น (Ladhari, 2009) จากการทบทวนวรรณกรรมนี้ พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลและคุณภาพการให้บริการต่างมีบทบาทสำคัญในการกำหนดระดับความพึงพอใจของลูกค้า องค์กรจึงควรพิจารณาทั้งสองปัจจัยนี้ในการวางแผนและปรับปรุงการให้บริการ เพื่อสร้างความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าในระยะยาว (Mittal & Kamakura, 2001; Parasuraman et al., 1988; Wang et al., 2015) จากแนวคิดและงานวิจัยข้างต้นจึงสรุปเป็นสมมุติฐานในครั้งนี้

สมมติฐานที่ 1 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ประกอบด้วย เพศ หลักสูตร ชั้นปี สาขาวิชา ที่มีต่อความพึงพอใจของนักศึกษาที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยคุณภาพการให้บริการของฝ่ายพัฒนานักศึกษา ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

นอกจากนั้นยังกำหนดเป็นแนวคิดการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังภาพที่ 1

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

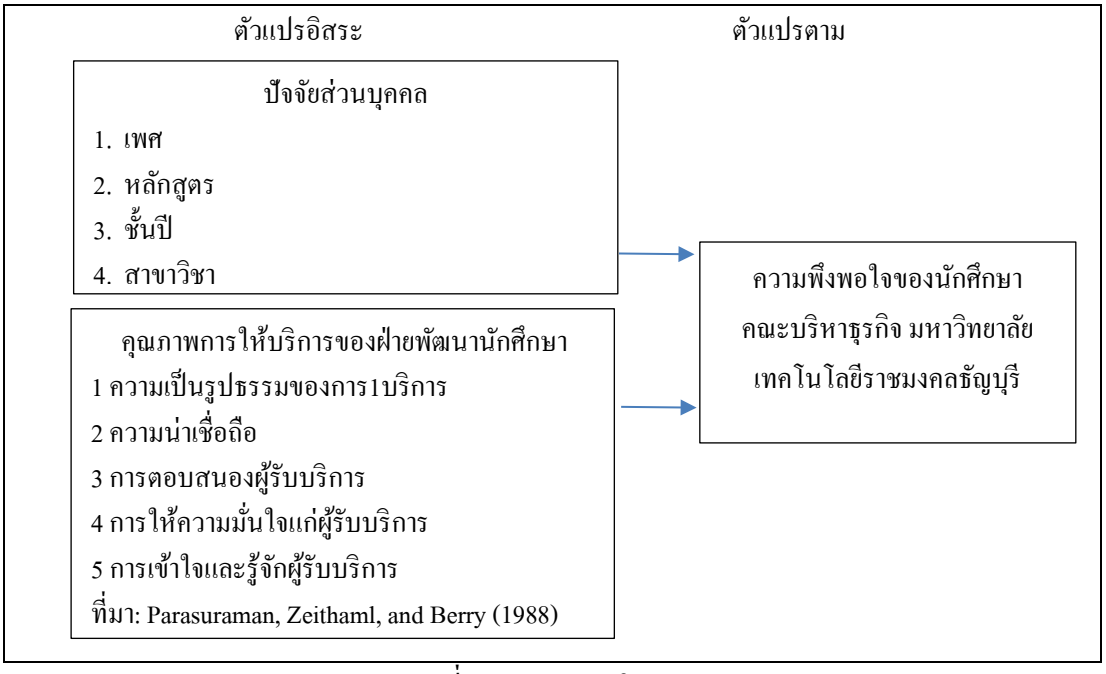

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจผ่านการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ซึ่งประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวนทั้งหมด 5,724 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 25 กันยายน 2566 จากสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะเดียวกัน จำนวน 374 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณโดยใช้สูตรของ Yamane ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่แบ่งออกเป็นสามส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบ ซึ่งรวบรวมข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ประยุกต์จากเครื่องมือวิจัยของ Parasuraman, Zeithaml, และ Berry (1988) เพื่อวัดคุณภาพการบริการ ครอบคลุมด้านความเป็นรูปธรรม ความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง การให้ความมั่นใจ และการเข้าใจและใส่ใจผู้รับบริการ ส่วนที่ 3 ประยุกต์จากเครื่องมือวิจัยของ Oliver (1980) เพื่อวัดความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของฝ่ายพัฒนานักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่ามากกว่า 0.6 และความเชื่อมั่นที่มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ใช้สถิติพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวัดระดับปัจจัยการให้บริการและความพึงพอใจของนักศึกษา รวมถึงการวิเคราะห์ลักษณะประชากรศาสตร์โดยใช้ความถี่และร้อยละ จำแนกตามเพศ หลักสูตร สาขาวิชา และชั้นปี สำหรับการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลใช้การทดสอบ *t*-test และ F-test ตามความเหมาะสม โดยเมื่อพบความแตกต่างที่มีนัยสำคัญจะทดสอบเพิ่มเติมด้วย LSD ส่วนการวิเคราะห์อิทธิพลของคุณภาพการให้บริการต่อความพึงพอใจใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ

4. ผลการวิจัย

จากการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 374 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 79.90 โดยมีนักศึกษาสาขาวิชาการเงินเป็นสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.30 ส่วนใหญ่อยู่ในชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 33.20 และศึกษาในหลักสูตร 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 84.20 เมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ความเป็นรูปธรรม ความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง การให้ความมั่นใจ และการเข้าใจผู้รับบริการ พบว่าความคิดเห็นโดยรวมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 4.43) นอกจากนี้ การวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของฝ่ายพัฒนานักศึกษาในคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจในระดับสูงสุดเช่นกัน (ค่าเฉลี่ย = 4.33) ซึ่งสะท้อนถึงการรับรู้คุณภาพบริการที่เป็นไปในทางบวกในหมู่นักศึกษา

ผลการวิจัย สมมติฐานที่ 1 **ปัจจัยส่วนบุคคลที่ประกอบด้วยเพศ สาขาวิชา ชั้นปี หลักสูตรที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาที่แตกต่างกัน**

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบการให้บริการของฝ่ายพัฒนานักศึกษา จำแนกตามเพศ

ตัวแปร	Independent samples t-test					
	เพศ	*N*	$\bar{X}$	SD	*t*	Sig.
ความพึงพอใจของนักศึกษา	ชาย	75	4.23	0.745	-1.519	0.130
	หญิง	299	4.36	0.677		

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 1 ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการให้บริการของฝ่ายพัฒนานักศึกษา โดยจำแนกตามเพศและใช้การทดสอบ t-test สำหรับกลุ่มตัวอย่างอิสระ พบว่าค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักศึกษาชายอยู่ที่ 4.23 (SD = 0.745) ขณะที่นักศึกษาหญิงมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงกว่าเล็กน้อยที่ 4.36 (SD = 0.677) อย่างไรก็ตาม ผลการทดสอบทางสถิติ *t*-test = -1.519 และระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.130 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ ($p > 0.05$) จึงสามารถสรุปได้ว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างความพึงพอใจของนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงต่อการให้บริการของฝ่ายพัฒนานักศึกษา

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบการให้บริการของฝ่ายพัฒนานักศึกษาจำแนกตามหลักสูตร

ตัวแปร	Independent samples t-test					
	หลักสูตร	*N*	$\bar{X}$	SD	*t*	Sig.
ความพึงพอใจของนักศึกษา	หลักสูตร4ปี	315	4.29	0.707	2.888	0.004
	หลักสูตรเทียบโอน 2 ปี	59	4.57	0.553		

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักศึกษาในหลักสูตร 4 ปี (n = 315) อยู่ที่ 4.29 (SD = 0.707) ขณะที่นักศึกษาในหลักสูตรเทียบโอน 2 ปี (n = 59) มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงกว่าที่ 4.57 (SD = 0.553) ผลการทดสอบ t-test พบค่า *t* = -2.888 และ *p*-value เท่ากับ 0.004 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ ($p < 0.05$) ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าหลักสูตรที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบการให้บริการของฝ่ายพัฒนานักศึกษาจำแนกตามสาขาวิชา และชั้นปีที่ศึกษา

	ตัวแปร	One-way ANOVA (F-test)			
		$\bar{x}$	SD	*t*	Sig.
สาขาวิชา	การตลาด	4.21	0.729	1.343	0.229
	การจัดการ	4.42	0.662		
	การบัญชี	4.41	0.592		
	การเงิน	4.37	0.602		
	เศรษฐศาสตร์	4.37	0.561		
	ระบบสารสนเทศ	4.26	0.725		
	ธุรกิจระหว่างประเทศและโลจิสติกส์	4.40	0.893		
	หลักสูตรนานาชาติ	4.01	0.951		
ชั้นปี	ชั้นปีที่1	4.43	0.605	1.192	0.314
	ชั้นปีที่1	4.35	0.626		
	ชั้นปีที่1	4.25	0.764		
	ชั้นปีที่1	4.25	0.769		
	มากกว่าชั้นปีที่ 4	4.33	1.054		

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 3 พบว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของการให้บริการของฝ่ายพัฒนานักศึกษา จำแนกตามสาขาวิชาที่เรียน โดยค่า *t*-value เท่ากับ 1.343 และค่า Sig. เท่ากับ 0.229 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ 0.05 แสดงให้เห็นว่าไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H0) ได้ หมายความว่านักศึกษาในแต่ละสาขาวิชามีความพึงพอใจต่อการให้บริการของฝ่ายพัฒนานักศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของการให้บริการของฝ่ายพัฒนานักศึกษา จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา พบว่า โดยภาพรวมพบว่า *t*-value เท่ากับ **1.192** และค่า Sig. เท่ากับ 0.314 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ 0.05 นั้น พบว่า ค่า Sig. มีค่าสูงกว่า 0.05 แสดงให้เห็นว่าสมมติฐานหลัก (H_0) ไม่สามารถถูกปฏิเสธได้ หมายความว่า ชั้นปีที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาที่ไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัย สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยคุณภาพการให้บริการของฝ่ายพัฒนานักศึกษามีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณขั้นตอนสุดท้ายโดยวิธี Enter ระหว่างปัจจัยคุณภาพการให้บริการ (ตัวแปรอิสระ) และความพึงพอใจของนักศึกษา (ตัวแปรตาม)

คุณภาพการให้บริการของฝ่ายพัฒนานักศึกษา	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant) ค่าคงที่	0.202	0.095		2.119	0.035
ความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles)	0.035	0.036	0.036	0.984	0.326
ความน่าเชื่อถือ (Reliability)	0.269	0.058	0.267	4.615	0.000
การตอบสนองต่อผู้รับบริการ(Responsiveness)	0.141	0.052	0.150	2.731	0.007
การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ (Assurance)	0.091	0.061	0.090	1.496	0.135
การเข้าใจและรู้จักผู้รับบริการ (Empathy)	0.412	0.059	0.417	6.977	0.000

$R = 0.922$, $R^2 = 0.849$, Adjusted R Square = 0.847, Durbin-Watson = 1.894, *p*-value =0.000

ความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) มีค่า Beta เท่ากับ 0.036 และ *p*-value 0.326 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทำให้ปัจจัยนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพึงพอใจของนักศึกษา ความน่าเชื่อถือ (Reliability) มีค่า Beta เท่ากับ 0.267 และ *p*-value 0.000 บ่งบอกว่าปัจจัยนี้มีนัยสำคัญทางสถิติและส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษา การตอบสนองต่อผู้รับบริการ (Responsiveness) มีค่า Beta เท่ากับ 0.150 และ *p*-value 0.007 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด บ่งชี้ว่าปัจจัยนี้มีนัยสำคัญทางสถิติและส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษา การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ (Assurance) มีค่า Beta เท่ากับ 0.090 และ *p*-value 0.135 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทำให้ปัจจัยนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพึงพอใจของนักศึกษา การเข้าใจและรู้จักผู้รับบริการ (Empathy) มีค่า Beta เท่ากับ 0.417 และ *p*-value 0.000 บ่งบอกว่าปัจจัยนี้มีนัยสำคัญทางสถิติและมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาอย่างมาก

สมการถดถอยที่คำนวณได้โดยคะแนนดิบ

ความพึงพอใจของนักศึกษา = 0.202 (ค่าคงที่) + 0.269 (ความน่าเชื่อถือ) + 0.141 (การตอบสนองต่อผู้รับบริการ) + 0.412 (การเข้าใจและรู้จักผู้รับบริการ)

สมการถดถอยที่คำนวณได้โดยคะแนนมาตรฐาน

ความพึงพอใจของนักศึกษา = 0.267 (ความน่าเชื่อถือ) + 0.150 (การตอบสนองต่อผู้รับบริการ) + 0.417 (การเข้าใจและรู้จักผู้รับบริการ

6. อภิปรายผล

ปัจจัยส่วนบุคคลต่าง ๆ เช่น เพศ หลักสูตร และสาขาวิชา พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในบางกรณี นักศึกษาที่ศึกษาในหลักสูตรเทียบโอน 2 ปี แสดงความพึงพอใจสูงกว่านักศึกษาในหลักสูตร 4 ปี อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจสะท้อนถึงความคาดหวังและประสบการณ์ที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มเหล่านี้ นักศึกษาหลักสูตรเทียบโอนอาจมีประสบการณ์การศึกษาในระดับก่อนหน้าและอาจมองว่าบริการที่ได้รับจากฝ่ายพัฒนานักศึกษามีคุณภาพสูงกว่าที่คาดหวัง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในมิติของเพศ ผลการวิเคราะห์ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างนักศึกษาชายและหญิงในด้านความพึงพอใจ ซึ่งอาจชี้ให้เห็นว่าปัจจัยเพศไม่ได้เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้คุณภาพการบริการในบริบทนี้ นอกจากนี้ ผลการเปรียบเทียบตามสาขาวิชาที่

ศึกษาไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน ซึ่งบ่งชี้ว่านักศึกษาจากสาขาวิชาต่าง ๆ มีระดับความพึงพอใจต่อการให้บริการของฝ่ายพัฒนานักศึกษาในระดับที่คล้ายคลึงกัน ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคลในการออกแบบและปรับปรุงการให้บริการ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของกลุ่มนักศึกษาต่าง ๆ ในอนาคต

จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยคุณภาพการให้บริการบางประการมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจของนักศึกษา ปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ (Reliability) การตอบสนองต่อผู้รับบริการ (Responsiveness) และการเข้าใจและรู้จักผู้รับบริการ (Empathy) ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทสำคัญของปัจจัยเหล่านี้ในการสร้างความพึงพอใจ ความน่าเชื่อถือ (Reliability) เป็นปัจจัยที่นักศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากเป็นตัวชี้วัดความสามารถของฝ่ายพัฒนานักศึกษาในการให้บริการที่คงเส้นคงวาและเชื่อถือได้ การที่นักศึกษาได้รับบริการที่ตรงตามความคาดหวังหรือดีกว่านั้น จะช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจและความไว้วางใจในฝ่ายพัฒนานักศึกษา การตอบสนองต่อผู้รับบริการ (Responsiveness) เป็นอีกปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจ โดยนักศึกษาคาดหวังการบริการที่รวดเร็วและการตอบสนองต่อความต้องการของพวกเขาอย่างทันท่วงที เมื่อฝ่ายพัฒนานักศึกษาสามารถตอบสนองได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้นักศึกษารู้สึกว่าได้รับการดูแลเอาใจใส่ ซึ่งส่งผลให้ระดับความพึงพอใจเพิ่มขึ้น การเข้าใจและรู้จักผู้รับบริการ (Empathy) ซึ่งหมายถึงความสามารถของฝ่ายพัฒนานักศึกษาในการเข้าใจความต้องการและปัญหาของนักศึกษา และให้บริการด้วยความเห็นอกเห็นใจ ปัจจัยนี้มีผลสำคัญต่อความพึงพอใจ เนื่องจากทำให้นักศึกษารู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญและได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด โดยสรุป ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่มีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจของนักศึกษาล้วนเกี่ยวข้องกับความสามารถในการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ น่าเชื่อถือ และมีความเอาใจใส่ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ฝ่ายพัฒนานักศึกษาควรเน้นการปรับปรุงและเสริมสร้างปัจจัยเหล่านี้เพื่อเพิ่มระดับความพึงพอใจของนักศึกษาในอนาคต

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ควรพัฒนาความน่าเชื่อถือของบริการโดยการปรับปรุงและรักษามาตรฐานการให้บริการที่ถูกต้อง รวดเร็ว และสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การเสริมสร้างความเข้าใจนักศึกษาควรผ่านการฝึกอบรมบุคลากรให้มีทักษะในการเข้าใจและให้คำปรึกษาที่ตอบโจทย์ตามความต้องการที่แตกต่างกันของนักศึกษา แม้ความเป็นรูปธรรมของการบริการจะไม่ส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจ แต่การรักษาความสะอาด สภาพแวดล้อมที่ดี และอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกยังคงมีความสำคัญในการสนับสนุนการให้บริการที่มีคุณภาพโดยรวม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น เช่น นักศึกษาจากคณะหรือมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์และหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในบริบทที่ต่างกัน นอกจากนี้ ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความพึงพอใจในระบบการศึกษา คุณภาพหลักสูตร และการจัดการเวลาเรียน ซึ่งอาจมีผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษา รวมถึงพัฒนาวิธีการวัดผลและเก็บข้อมูลที่ละเอียดขึ้น เช่น การสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่ม เพื่อเข้าใจมุมมองของนักศึกษาในเชิงลึก อีกทั้งควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจและผลลัพธ์ เช่น ผลการเรียนหรือความสุขในการศึกษา และควรทำการศึกษาเพิ่มเติมในเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพการบริการที่ยังไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจ เช่น ความเป็นรูปธรรมของบริการและการให้ความมั่นใจ รวมถึงประเด็นที่นักศึกษาหลักสูตร 2 ปีเทียบโอนและหลักสูตร 4 ปีมีระดับความพึงพอใจที่แตกต่างกัน

8. เอกสารอ้างอิง

กฤติมา เสรีรัฐ. (2562). *คุณภาพการให้บริการของสำนักงานประกันสังคมจังหวัดลำพูน.* การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วัชรินทร์ จันทร์สีมาวรรณ, ทตมัล แสงสว่าง และรุ่งนภา กิตติลาภ. (2562). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของงานจัดเก็บรายได้การประปาส่วนภูมิภาค สาขามหาสารคาม. *วารสารวิชาการธุรกิจปริทัศน์,* 11(1), 88-104.

ธนวรรณ แสงสุวรรณ และคณะ. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของนักศึกษาต่อสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.* จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ณภัทร ภูนาขาว และ ทตมัล แสงสว่าง. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน แห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการธุรกิจปริทัศน์,* 12(2), 215-230.

Collier, J. E., & Bienstock, C. C. (2006). Measuring service quality in e-retailing. *Journal of Service Research, 8*(3), 260-275.

Cronin, J. J., & Taylor, S. A. (1992). Measuring service quality: A reexamination and extension. *Journal of Marketing, 56*(3), 55-68.

Grönroos, C. (1984). A service quality model and its marketing implications. *European Journal of Marketing, 18*(4), 36-44

Homburg, C., Koschate, N., & Hoyer, W. D. (2006). The role of cognition and affect in the formation of customer satisfaction: A dynamic perspective. *Journal of Marketing, 70*(3), 21-31.

Hussain, R., Al Nasser, A., & Hussain, Y. K. (2015). Service quality and customer satisfaction of a UAE-based airline: An empirical investigation. *Journal of Air Transport Management, 42*, 167-175.

Ladhari, R. (2009). A review of twenty years of SERVQUAL research. *International Journal of Quality and Service Sciences, 1*(2), 172-198.

Mittal, V., & Kamakura, W. A. (2001). Satisfaction, repurchase intent, and repurchase behavior: Investigating the moderating effect of customer characteristics. *Journal of Marketing Research, 38*(1), 131-142.

Martins, A. L., Carvalho, J. C., Ramos, T., & Fael, J. (2015). Assessing Obstetrics Perceived Service Quality at a Public Hospital. Procedia - Social and Behavioral Sciences**,** 181, 414-422.

Oliver, R. L. (1980). A cognitive model of the antecedents and consequences of satisfaction decisions. *Journal of Marketing Research, 17*(4), 460-469.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing, 64*(1), 12-40.

Wang, X., Hemmington, N., & Kim, M. (2015). The impact of cultural differences on customer satisfaction and service quality perceptions: A case study in the hotel industry. *Journal of Hospitality and Tourism Management, 23*, 60-67.

การรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าสำหรับผู้ไม่ใช้บุหรี่ไฟฟ้า: กรณีของประเทศไทย

Perceptions of E-cigarette among Non-users of the E-cigarette: A Case of Thailand

อุ่นกัง แซ่ลิ้ม

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

E-mail: fecoakl@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าจากผู้ที่ไม่เคยใช้บุหรี่ไฟฟ้ามีความสำคัญ การสำรวจและประเมินปัจจัยกำหนดระดับการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าด้วยแบบจำลอง Logistic และด้วยวิธี Ordinary Least Square (OLS) ใช้การสำรวจออนไลน์ ด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างอยู่ในกรุงเทพ อายุ 20-29 ปี จบปริญญาตรี พนักงานเอกชน รายได้ต่อเดือน 1-3 หมื่นบาท โสด พบการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งเร้าบุหรี่ไฟฟ้าแบบง่ายและไม่ซับซ้อนเท่านั้น แบบจำลอง Logistic ชี้ให้เห็นสิ่งเร้าในมิติด้านบวกเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้บุหรี่ไฟฟ้าถูกต้องตามกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญ ผู้หญิงสนับสนุนบุหรี่ไฟฟ้าให้ถูกต้องตามกฎหมาย อายุมากลดการสนับสนุน ดังนั้นการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ส่งเสริมแนวคิดการลดอันตรายควรรับการเสนอแนะ

คำสำคัญ: ผู้ไม่ใช้บุหรี่ไฟฟ้า การรับรู้ ประเทศไทย

ABSTRACT

The survey conducted on the non-smoker's perception on the e-cigarette and assessment factors determined perceptions with the Logistic model and the model conducted by the Ordinary Least Square (OLS) method. The on-line survey with questionnaire designed were conducted. Most of respondents lived in Bangkok, aged on 20-29 years old, bachelor degree, private employee with 10K-30K THB as monthly income, single status. Only basic and uncomplex perceptions found. The positive stimulus was impacted on supporting the e-cig legally. Female tends to support the legal the e-cig, the old age tends to less support. Thus, providing right information and supporting harm reduction concept would be suggested.

KEYWORDS: Non-smoker of e-cig, perception, Thailand

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

รายงานองค์การอนามัยโลก WHO Global Progress Report (2023) ระบุว่ามีแนวโน้มผู้ใช้อุปกรณ์ที่มีชื่อว่า Electronic Nicotine Delivery System (ENDS) หรือที่รู้จักกันเป็นการทั่วไปว่า e-cigarette หรือบุหรี่ไฟฟ้า ในหลายประเทศโดยมีสถิติแนวโน้มการเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 74 ในปี ค.ศ. 2023 เมื่อเทียบกับร้อยละ 64 ในปี ค.ศ. 2020

สำหรับสถิติในประเทศไทย จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี ค.ศ.2021 พบว่า พบประชากรไทยมีอัตราการสูบบุหรี่ไฟฟ้าเท่ากับร้อยละ 0.14 คิดเป็นจำนวน 78,742 คน ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป โดยเป็นเยาวชนที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า อายุ 15-24 ปี จำนวน 24,050 คน และในปี ค.ศ.2022 การสำรวจสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ พบอัตราการสูบบุหรี่ไฟฟ้าเท่ากับร้อยละ 1.21 คิดเป็นจำนวน 709,677 คน ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป โดยเป็นเยาวชนที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า อายุ 15-24 ปี จำนวน 269,553 คน สำหรับเรื่องการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชนของหลายประเทศ มักพบว่าเป็นทางเลือกในการเลิกบุหรี่ทั่วไปได้ บุหรี่ไฟฟ้ามีอันตรายน้อยกว่าบุหรี่ทั่วไป เป็นต้น แต่ก็มีข้อเท็จจริงจากงานวิจัยบางงานที่ระบุโทษและความเสี่ยงของการใช้บุหรี่ไฟฟ้าซึ่งอาจจะมีการรับรู้น้อยกว่า โดยงานวิจัยTalat Islam et al (2022) ระบุว่าการได้รับควันบุหรี่ไฟฟ้ามือสองมีโอกาสการเกิดหลอดลมอักเสบ และอาการหายใจลำบาก เป็นต้น ฉะนั้นการศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงและประโยชน์จากการใช้บุหรี่ไฟฟ้าจึงมีความสำคัญ สำหรับในประเทศไทยมีแต่การสำรวจการใช้และประเมินผลการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้า อาทิ งานของอุ่นกัง (2561) แต่ยังไม่มีการสำรวจประเด็นนี้จากผู้ที่ไม่ใช่ผู้สูบ (Non-smoker) การรับรู้เกี่ยวกับประโยชน์และความเสี่ยงของบุหรี่ไฟฟ้าในส่วนของผู้ที่ไม่ใช่ผู้สูบจึงมีประเด็นน่าสนใจ ดังนั้นเพื่อให้มีมุมมองที่ครบถ้วนมากขึ้นจึงมีประเด็นคำถามที่น่าสนใจว่าการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มที่ไม่ใช่เป็นผู้สูบมีลักษณะเช่นใด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อสำรวจการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มผู้ที่ไม่เคยใช้บุหรี่ไฟฟ้า

(2) เพื่อประเมินปัจจัยกำหนดระดับการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มผู้ที่ไม่เคยใช้บุหรี่ไฟฟ้า

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Duan Zhao et al. (2021) ตรวจสอบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงและข้อดีของบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มครัวเรือนในพื้นที่ชนบทที่เป็นทั้งผู้สูบและไม่ใช่ผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้า สำรวจด้วยแบบสอบถาม ใช้แบบจำลอง Logistic ศึกษาปัจจัยที่กำหนดการรับรู้ต่างๆ โดยพบว่า มีความเชื่อว่าบุหรี่ไฟฟ้าอันตรายน้อยกว่าบุหรี่ทั่วไป ช่วยทำให้เลิกสูบได้ กลุ่มผู้หญิงมีการรับรู้ว่าบุหรี่ไฟฟ้าทำให้เสพติดได้มากกว่า ผลแบบจำลองพบการรับรู้บุหรี่ไฟฟ้าสามารถทำให้เลิกบุหรี่ทั่วไปได้ที่มีความสัมพันธ์สูงกับระดับความรู้เกี่ยวกับการสูบ งานของ Patchaya Kochsiripong et al. (2021) สำรวจทัศนคติและการรับรู้เกี่ยวกับการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาระดับปริญญาตรีด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม ทำการสำรวจตนเอง (Self-administered) ใช้แบบจำลอง Logistic เพื่อตอบคำถามว่าปัจจัยที่ส่งผลให้เป็นผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้า ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่เป็นผู้สูบและไม่ใช่ผู้สูบต่างมีการรับรู้ที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าในหลายแง่มุม ดังนั้นควรให้ความรู้เสริมให้ถูกต้องและครบถ้วน งานของ Rana Kurdi et al. (2021) ประเมินความแพร่กระจายของการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติ Qatar รวมทั้งการประเมินถึงความรู้ ทัศนคติและการรับรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงต่างๆ ที่สัมพันธ์กับบุหรี่ไฟฟ้า เพราะมีความห่วงใยนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยมีความรู้ไม่เพียงพอ มีการรับรู้ที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับความเสี่ยงต่างๆ ของบุหรี่ไฟฟ้า สำรวจจากด้วยการตอบคำถามจากแบบสอบถามออนไลน์ด้วยตนเอง (Self-administered) ประเมินผลจากแบบจำลอง Logistic มีนักศึกษาจำนวน 199 รายที่ตอบแบบสอบถามครบถ้วน ผลการศึกษานี้สรุปว่ายังคงมีช่องว่างของความรู้และการรับรู้ที่ผิดพลาดของนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยที่

สัมพันธ์กับการเป็นผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้า งานของ Charlie Albert Smith et al. (2021) ทำการประเมินการรับรู้เกี่ยวกับอันตรายของบุหรี่ไฟฟ้าเทียบกับบุหรี่ทั่วไปที่ส่งผลต่อมิติสภาพจิตใจและมิติอื่นๆ การศึกษานี้การสำรวจครัวเรือนในปี ค.ศ.2016-17 จำนวน 6,531 ให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำ Self-reportedวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง Logistic ผลสรุปของงานนี้ คือ ผู้สูบส่วนใหญ่ในอังกฤษมีการรับรู้ที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าไม่ว่าผู้สูบนั้นๆ จะมีภาวะพร่องทางสุขภาพจิตหรือไม่ก็ตาม งานของ Kharisma Aprilita Rosyidah et al. (2020) ศึกษาประเด็นการรับรู้เกี่ยวกับอันตรายและประโยชน์ของบุหรี่ไฟฟ้าในบรรดาผู้ที่ไม่ได้สูบ รวมทั้งยังศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการรับรู้ดังกล่าว เพื่อให้ผู้ตอบจัดการคำตอบด้วยตนเอง (Self-administered) ได้จำนวนผู้ตอบ 241 ราย พบว่า การรับรู้ในระดับที่สูงเกี่ยวกับความเสี่ยงของบุหรี่ไฟฟ้า แต่กลับมีการรับรู้ที่ต่ำเกี่ยวกับประโยชน์ของบุหรี่ไฟฟ้า

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 แบบแผนการวิจัยและประชากรและตัวอย่าง

การวิจัยนี้ดำเนินการด้วยการสำรวจออนไลน์แบบเฉพาะเจาะจง โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ต้องเป็นผู้ที่ไม่เป็นผู้สูบบุหรี่ทั่วไป / ไม่ใช่เป็นผู้ที่ใช้บุหรี่ไฟฟ้า เรียกรวมๆว่า Non-smoker โดยครอบคลุมลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง (1) ไม่เคยสูบบุหรี่ / ไม่เคยทดสองใช้บุหรี่ไฟฟ้า หรือ (2) เลิกสูบบุหรี่แล้ว หรือ (3) เคยทดลองสูบบุหรี่แต่ไม่สูบบุหรี่หลังจากนั้น หรือ (4) เคยทดลองบุหรี่ไฟฟ้าแต่ไม่เป็นผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าแต่อย่างใด หรือ (5) ในรอบระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ไม่ได้มีการสูบบุหรี่ทั่วไปหรือการใช้บุหรี่ไฟฟ้าใดๆเลย ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องการหาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนให้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นสิ่งถูกกฎหมายกับระดับการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าทั้งในแง่ความเสี่ยงและในแง่ประโยชน์โดยมีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์รองรับเป็นที่ประจักษ์แล้ว ณ ขณะที่ทำการสำรวจ

4.2 เครื่องมือวิจัย

แบบสอบถามจึงถูกออกแบบมาเพื่อสำรวจระดับการรับรู้ (Perceptions) และความเข้าใจเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าทั้งในเชิงบวกและลบ นอกจากนี้ยังหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับการสนับสนุนให้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นสิ่งถูกกฎหมาย สำหรับเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามที่ถูกพัฒนาขึ้นมาโดยมีโครงสร้าง 4 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งเร้า (Stimulus) ของบุหรี่ไฟฟ้า เป็นคำถามที่ต้องตอบ “ใช่” “ไม่ใช่” “ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ” จำนวนคำถามมีทั้งหมด 11 ข้อคำถาม 3) อิทธิพลของการตีความของสิ่งเร้าโดยใช้ Likert scale 1-5 เพื่อให้ผู้ตอบแสดงระดับการตีความของแต่ละข้อคำถาม และ 4)คำถามส่วนสรุป 4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการประมวลผลในรูปของสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละแสดงในรูปตาราง กับการวิเคราะห์ผ่านแบบจำลอง Logistic โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการสนับสนุนให้บุหรี่ไฟฟ้าถูกต้องตามกฎหมายในประเทศไทย (ตัวแปรตามหรือตัวแปร Y) ส่วนตัวแปรอิสระ (Independent Variable หรือ X) ประกอบด้วยปัจจัยของ 2 อิทธิพล (จากคำถามในส่วนที่ 3 ของแบบสอบถาม) คือ อิทธิพลของการแปลการรับรู้ของสิ่งเร้าในมิติด้านบวก แทนด้วย sumsec3positive กับอิทธิพลของการแปลการรับรู้ของสิ่งเร้าในมิติด้านลบ แทนด้วย sumsec3negative โดยแบบจำลองมีลักษณะ ดังนี้

$$P_i = E(Y=1 \mid X_i) = \beta_1 + \beta_2 * \text{sumsec3positivei} + \beta_3 * \text{sumsec3negativei} + \varepsilon_i$$

ส่วนวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามว่าปัจจัยพื้นฐาน (Bio-Data) ใดที่ส่งผลต่อการสนับสนุนให้บุหรี่ไฟฟ้าถูกต้องตามกฎหมาย อธิบายด้วยแบบจำลองที่ประมาณการด้วยวิธี Ordinary Least Square (OLS Method) โดยแบบจำลองเป็นดังนี้

$$Y_i = \beta_1 + \beta_2 * Bio_i + \varepsilon_i$$

เมื่อพัฒนาแบบสอบถามเรียบร้อย จากนั้นจึงนำปรึกษาผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้และไม่ใช้บุหรี่ไฟฟ้าจำนวนหนึ่งเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของคำถามต่างๆ จากนั้นทำการ Pretested ช่วงวันที่ 20-22 พฤษภาคม พ.ศ.2565 โดยได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 18 ตัวอย่าง โดยค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability test) หรือการทดสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธี Cronbach Alpha ได้ 0.7 จากนั้นทำการสำรวจออนไลน์อย่างเป็นทางการช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ.2565 ผ่านรูปแบบ Google form โดยได้จำนวนตัวอย่างที่สมบูรณ์ทั้งสิ้น 218 ตัวอย่าง

5. ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 อธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ไม่สูบ (Non-Smoker) โดยมีภูมิลำเนากรุงเทพและปริมณฑลมากสุดจำนวน 113 คน ร้อยละ 51.8 ตามด้วยภาคกลางและภาคเหนือด้วยจำนวน 36 และ 23 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.5 และร้อยละ 10.6 ตามลำดับ สัดส่วนเป็นผู้ชายและผู้หญิงสัดส่วนใกล้เคียง คือ ร้อยละ 51.8 และ 46.8 ตามลำดับ มีอายุในช่วง 20-29 ปี มากสุด จำนวน 102 คน ร้อยละ 46.8 มีการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรีมากสุด จำนวน 115 คน ร้อยละ 52.8 เป็นพนักงานเอกชน / ลูกจ้างเอกชน มากสุด จำนวน 99 คน ร้อยละ 45.4 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน (เฉพาะของผู้ตอบแบบบสอบถาม) 10,000 – 29,999 บาท และสถานะโสด มากสุด จำนวน 151 คนร้อยละ 69.3

ส่วนที่ 2 ผลการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งเร้า (Stimulus) ของบุหรี่ไฟฟ้าซึ่งเป็นการตรวจสอบความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้ามีคำถาม 11 ข้อ ซึ่งคำตอบที่ถูกต้องของแต่ละข้อ คือ “ใช่” ยิ่งตอบได้ถูกต้องมากเท่าไร ย่อมหมายถึงมีการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าได้ถูกต้องแม้จะมิได้เป็นผู้สูบก็ตาม พบว่าในภาพรวม มีจำนวนผู้ที่ให้คำตอบ “ใช่” 128 คน ร้อยละ 58.9 แม้เป็นผู้ที่ไม่สูบ (Non-Smoker) แต่มีการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ ข้อค้นพบประการต่อมา มี 5 คำถามที่มากกว่าร้อยละ 40 ตอบว่า “ไม่ทราบ” แสดงว่ายังมีสาธารณชนรับทราบข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าในระดับที่ต่ำอยู่ สรุปได้ว่า ผู้ที่ไม่สูบมีการรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าเฉพาะความรู้แบบง่าย แต่หากที่มีลักษณะเฉพาะหรือเกี่ยวข้องกับทางเทคนิคอยู่บ้าง การรับรู้อยู่ในระดับต่ำ ข้อน่าสนใจประการหนึ่ง คือ ส่วนมากไม่ทราบเกี่ยวกับการแก้ไขกฎหมายการควบคุมยาสูบและผลิตภัณฑ์ยาสูบที่ปัจจุบันนี้ได้ผนวกบุหรี่ไฟฟ้าเข้าไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่การปฏิบัติอย่างเท่าเทียมของกฎหมายกลับมิเป็นเช่นนั้น โดยเฉพาะในกรณีของบุหรี่ไฟฟ้า นอกจากนี้ยังมีความเข้าใจคาดเคลื่อนเกี่ยวกับการทำงานของบุหรี่ไฟฟ้าว่ามีการเผาไหม้

ส่วนที่ 3 ผลการสำรวจการแปลความสิ่งเร้าที่รับรู้มา แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การแปลการรับรู้ข้อคำถามในเชิงบวกและในเชิงลบของบุหรี่ไฟฟ้า โดยให้คะแนนจากเห็นด้วยน้อยที่สุด (เลข 1) ไปถึงมากที่สุด (เลข 5) ของแต่ละข้อคำถาม ยิ่งกำหนดให้บุหรี่ไฟฟ้าผิดกฎหมายเป็นนโยบายที่ได้ผลในการป้องกันเยาวชนไม่ให้เข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้า พบว่า การแปลการรับรู้ในประเด็นนี้ ค่อนไปในทางไม่เห็นด้วย บวกมากขึ้น ผลการสำรวจการแปลการรับรู้ในภาพรวมในเชิงบวกซึ่งคำถามทั้งสิ้น 12 ข้อคำถาม สรุปได้ว่า ร้อยละ 30.2 ของผู้ตอบ เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งจากทุกข้อคำถาม โดยมีรายละเอียด ดังนี้ ประเด็นที่ 1 เรื่องความปลอดภัยของบุหรี่ไฟฟ้า ไม่เด่นชัดว่าไปในทิศทางทีไม่เห็นด้วยหรือเห็นด้วย แสดงว่าผู้ที่ไม่ใช่ผู้สูบยังคงมีความไม่แน่ใจถึงความปลอดภัยของบุหรี่ไฟฟ้า

ประเด็นที่ 2 เรื่องกฎระเบียบ กฎหมายควบคุมเป็นประเด็นทางเทคนิคซึ่งคำตอบที่ได้ พบว่า เห็นด้วยกับการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าไม่ใช่แบน (Ban) ประเด็นที่ 3 เรื่องบุหรี่ไฟฟ้าเป็นอุปกรณ์ช่วยทำให้เลิกบุหรี่ทั่วไปได้ คำตอบคือ ไม่ทราบเป็นส่วนใหญ่ ประเด็นที่ 4 แนวคิดการลดอันตรายจากการสูบหรือ Tobacco harm reduction (THR) เป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับผู้สูบที่เป็นทางเลือกที่อันตรายน้อยกว่าเมื่อเทียบทางเลือกที่มีอยู่ในปัจจุบัน คำตอบคือ เห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งยังเห็นด้วยกับข้อเสนอให้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นอีกหนึ่งทางเลือกของผู้ที่ใช้บุหรี่ไฟฟ้า สำหรับผลการสำรวจการแปลการรับรู้ในเชิงลบซึ่งคำถามทั้งสิ้น 13 ข้อคำถาม มีดังนี้ประเด็นที่ 1 ความน่าสนใจของบุหรี่ไฟฟ้า อาทิ ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ของกลิ่นน้ำยาบุหรี่ไฟฟ้า เป็นต้น ที่อาจส่งผลให้เยาวชนหันมาทดลองใช้ พบว่า จำนวนเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งรวมกันเกินร้อยละ 50 ประเด็นที่ 2 ข้อเด่นของบุหรี่ไฟฟ้าเมื่อเทียบกับบุหรี่ทั่วไป อาทิ ไม่มีกลิ่นเหม็นติดตัว พบว่า จำนวนเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งรวมกันเกินร้อยละ 50 ประเด็นที่สาม บุหรี่ไฟฟ้าไม่ทำให้ติดบุหรี่ไฟฟ้า พบว่า มากกว่าร้อยละ 40 ไม่เห็นด้วย นั่นหมายความว่าก่อให้เกิดการเสพติดได้เหมือนบุหรี่ทั่วไปเช่นกัน ประเด็นที่ 4 การใช้บุหรี่ไฟฟ้าที่ส่งผลเสียต่อพัฒนาการทางสมองของผู้สูบที่เป็นเยาวชน ส่งผลเสียต่อเด็กในครรภ์และส่งผลเชิงลบต่อปอดและหัวใจได้ คำตอบส่วนใหญ่ คือ ไม่ทราบ ประเด็นที่ 5 เรื่องการใช้ควบคู่ (Dual use) หากลองมาใช้บุหรี่ไฟฟ้าแล้ว ในท้ายที่สุดจะกลายเป็นผู้ที่สูบทั้งบุหรี่ไฟฟ้าและบุหรี่ทั่วไป พบว่า สัดส่วนการตอบ“ไม่ทราบ” “ไม่เห็นด้วย” “เห็นด้วย” ในสัดส่วนใกล้เคียงกัน แสดงว่ายังมีความสับสนในประเด็นนี้ ประเด็นที่ 6 การกำหนดให้บุหรี่ไฟฟ้าผิดกฎหมาย ได้ผลในการป้องกันเยาวชนเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้า พบว่าส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วย ประเด็นที่ 7 การมีผู้มีชื่อเสียงของต่างประเทศใช้บุหรี่ไฟฟ้าอย่างแพร่หลาย สะท้อนถึงบุหรี่ไฟฟ้าเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 37 “เห็นด้วย” ประเด็นที่ 8 บุหรี่ไฟฟ้ามีผลเสียต่อทั้งผู้สูบและไม่สูบพอๆกัน พบว่า ไม่ทราบ สะท้อนถึงความไม่ปลอดภัยของบุหรี่ไฟฟ้าที่ยังไม่ชัดเจน

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อกฎหมายของบุหรี่ไฟฟ้าในอังกฤษและในสหรัฐอเมริกา โดยกระทรวงสาธารณสุขของอังกฤษได้ประกาศรับรองอย่างเป็นทางการให้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นอุปกรณ์ที่สามารถช่วยให้เลิกสูบบุหรี่ได้เมื่อเดือนเมษายน ปี ค.ศ.2021 ในขณะที่องค์การอาหารและยาของสหรัฐอเมริกา (FDA) ยังไม่ได้ประกาศรับรองอย่างเป็นทางการเหมือนกับกระทรวงสาธารสุขของอังกฤษ ผลการสำรวจ พบว่า ร้อยละ 70 ของผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่ทราบในข้อมูลเหล่านี้เลย ในขณะที่การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้านั้น พบว่า มาจากเว็บไซต์ / โซเชียลมีเดีย / สื่อออนไลน์ มากที่สุดถึงร้อยละ 85.3 และคำถามสุดท้าย คือ สนับสนุนให้บุหรี่ไฟฟ้าในไทยถูกกฎหมายหรือไม่ พบว่า สนับสนุนและไม่สนับสนุนมีร้อยละ 70.6 และร้อยละ 29.4 ตามลำดับ

ผลจากแบบจำลอง Logistic ประมาณการได้ดังนี้

Y = -2.845 + 0.115(sumsec3positive) - 0.007(sumsec3nagative)

(0.004)* (0.000)* (0.793)

หมายเหตุ ค่าในวงเล็บคือค่าสถิติ t * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติ Log likelihood เท่ากับ -43.992 Pseudo R2 เท่ากับ 0.222

ความแม่นยำของการพยากรณ์ (Hit-rate หรือ Correctly classified) ของแบบจำลองมีค่าเท่ากับ 76.56 หมายความว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลที่สำรวจ อยู่ที่ร้อยละ 75.56 จากผลแบบจำลอง ตัวแปรการแปลความสิ่งเร้าด้านบวก (sumsec3positive) ค่าสัมประสิทธิ์มีค่าเป็นบวกเท่ากับ 0.115 มีอิทธิพลต่อกลุ่มผู้ที่ไม่ใช่ผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าที่สนับสนุนให้บุหรี่ไฟฟ้าถูกต้องตามกฎหมาย (ตัวแปร y) อย่างมีนัยสำคัญ (P>|z| = 0.000) แต่ตัวแปรการแปลความสิ่งเร้าด้านลบ (sumsec3negative) ไม่ส่งอิทธิพลต่อกลุ่มผู้ที่ไม่ใช่ผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าที่สนับสนุนให้

บุหรี่ไฟฟ้าถูกต้องตามกฎหมาย (ตัวแปร y) อย่างมีนัยสำคัญ (P>|z| = 0.793) โดยการวิเคราะห์ผลกระทบส่วน หรือค่า Marginal effect เท่ากับ 0.02258 หมายความว่า หากอิทธิพลของการแปรความสิ่งเร้าบุหรี่ไฟฟ้าในด้านบวกเพิ่มขึ้นร้อยละ 100 มีผลต่อการสนับสนุนบุหรี่ไฟฟ้าให้ถูกต้องตามกฎหมายเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 2.258 อย่างมีนัยสำคัญโดยค่า P>|z| เท่ากับ 0.000 โดยที่ค่า Y = Pr(y) (predict) เท่ากับ 0.733

ตารางที่ 1 ผลของการวิเคราะห์ Marginal effect

ตัวแปร	dy/dx	std Err	P>IZI
sumsec3positive	0.225	0.006	0.000
sumsec3nagative	-0.001	0.005	0.793

ที่มา: ผู้วิจัย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้พิสูจน์ความสัมพันธ์ของปัจจัยพื้นฐาน (Bio-data) ของผู้ตอบแบบสอบถามว่าปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อการการสนับสนุนให้บุหรี่ไฟฟ้าถูกต้องตามกฎหมายของไทย ซึ่งการอธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวใช้แบบจำลองเชิงเส้นตรง (Linear regression) ด้วยวิธี Ordinary Least Square (OLS method) โดยตัวแปรตาม คือ การสนับสนุนให้บุหรี่ไฟฟ้าถูกต้องตามกฎหมายซึ่งเป็นคำถามสุดท้ายของแบบสอบถามส่วนตัวแปรอิสระเป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบไปด้วย 7 ตัวแปร คือ ภูมิลำเนา (Reg) เพศ (Gen) อายุ (Age) การศึกษา (Edu) อาชีพ (Occ) รายได้ (Wage) สถานภาพการสมรส (Status) โดยผลการประมาณการ พบว่ามีเพียง 2 ตัวแปร คือ ปัจจัยด้านอายุ (Age) และเพศ (Gen) ผู้ตอบแบบสอบถามมีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ (P>|z| = 0.000) หมายถึงมีการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น (ค่า P>|z|) ร้อยละ 95 ส่วนตัวแปรอิสระที่เหลือไม่มีนัยสำคัญต่อตัวแปรตาม ซึ่งตัวแปรเพศ (Gen) มีค่าสัมประสิทธิ์จากการประมาณการเท่ากับ 0.002 หมายความว่าหากผู้ตอบไม่ใช่เพศชายมากขึ้นร้อยละ 100 (หรือผู้ตอบเป็นเพศหญิง) ย่อมมีแนวโน้มที่สนับสนุนให้บุหรี่ไฟฟ้าถูกต้องตามกฎหมายในประเทศมากยิ่งขึ้นร้อยละ 2.0 ส่วนตัวแปรอายุ (Age) มีค่าสัมประสิทธิ์จากการประมาณการเท่ากับ -0.192 หมายความว่าหากผู้ตอบแบบสอบถามยิ่งมีอายุมากร้อยละ 100 ย่อมมีอิทธิพลต่อการลดการสนับสนุนให้บุหรี่ไฟฟ้าถูกต้องตามกฎหมายร้อยละ 19.2

ตารางที่ 2 ผลการประมาณการแบบจำลอง Linear regression ด้วยวิธี OLS

Y	ค่าสัมประสิทธิ์	Std Err	P>IZI
Reg	0.006	0.012	0.608
Gen	*0.002*	*0.001*	*0.022*
Age	*-0.192*	*0.043*	*0.000*
Edu	0.060	0.031	0.052
Occ	0.014	0.014	0.292
Wage	-0.033	0.044	0.447
Status	0.035	0.036	0.328
Constant	0.657	0.183	0.000

ที่มา: จากผู้วิจัย

6. อภิปรายผล

งานวิจัยสำรวจของต่างประเทศนั้นมีทั้งงานสำรวจการรับรู้จาก (1) ผู้ที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าอย่างเดียว (2) ผู้ไม่ใช่เป็นผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าและ (3) สำรวจทั้งสองกลุ่มพร้อมกัน งานวิจัยเกือบทุกงานใช้แบบจำลอง Logistic เป็นส่วนใหญ่ เพื่อประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ ซึ่งการวิจัยนี้เป็นการสำรวจเฉพาะผู้ที่ไม่ใช่ผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าเท่านั้น (Non-smoker) โดยได้จำนวนตัวอย่าง 218 ราย ใช้แบบจำลอง Logistic ประเมินปัจจัยกำหนดการรับรู้เช่นเดียวกัน โดยผลการวิจัยนี้พบว่าระดับการรับรู้ของผู้ที่ไม่ใช่เป็นผู้สูบของไทย (Non-smoker) อยู่ในระดับที่ต่ำสำหรับประเด็นเชิงเทคนิค เช่น กฎระเบียบและที่เป็นสารสนเทศล่าสุด แต่หากเป็นประเด็นการรับรู้เรื่องข้อเท็จจริงที่ปรากฏเป็นการทั่วไป เช่น การไม่มีการเผาไหม้ เป็นต้น ระดับการรับรู้ในประเด็นดังกล่าวเหล่านี้กลับอยู่ในระดับที่สูง อีกทั้งยังไม่คาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริงด้วย หากเปรียบเทียบกับงานวิจัยต่างประเทศ คือ Rana Kurdi et.al (2021) และ Charlie Albert Smith et al. (2021) สรุปให้เห็นว่า แม้กระทั่งผู้ที่เป็นผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าเองยังมีการรับรู้ที่คาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริง แต่สำหรับกรณีของไทย เนื่องจากการรับรู้ของผู้ที่ไม่ใช่เป็นผู้สูบของไทย (Non-smoker) ในแง่ของความปลอดภัย การมีโอกาสเสพติด เป็นต้น ยังคาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริง อีกทั้งความแตกต่างของบุคคลในแง่ของเพศและอายุ ยังส่งผลต่อระดับการสนับสนุนให้ปรับเปลี่ยนบุหรี่ไฟฟ้าให้กลายเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย ฉะนั้นจึงยังมีช่องว่าง (Room) ที่หน่วยงานรัฐสามารถเติมเต็มระดับการรับรู้ให้ครบถ้วนและถูกต้อง อีกทั้งยังสื่อสารให้ตรงกลุ่มเป้าหมายหากต้องการปรับเปลี่ยนนโยบายเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของประเทศไทยต่อไป

การวิจัยนี้ได้ผลสรุปหลักๆ คือ แม้ว่าจะเป็นผู้ไม่สูบบุหรี่ไฟฟ้าก็ตาม แต่ระดับการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้ากลับอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงในประเด็นความรู้ทั่วไปของบุหรี่ไฟฟ้า แต่ระดับการรับรู้กลับอยู่ในระดับต่ำหากเป็นความรู้ในเชิงเทคนิค ในข้อกฎหมายหรือในเชิงทางการแพทย์ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติวิสัยที่คนที่ไม่ใช่ผู้สูบจะมีการรับรู้ในประเด็นที่เป็นการเฉพาะเหล่านี้ในระดับต่ำ ถัดมาเป็นการสำรวจการแปลความอิทธิพลของการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าทั้งในแง่การแปลความเชิงบวกและเชิงลบ สาระสำคัญ คือ ผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ไฟฟ้ายังคงแปลความอิทธิพลของการรับรู้ในเชิงบวกของบุหรี่ไฟฟ้าในระดับที่เห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ในภาพรวม อีกทั้งยังเห็นด้วยในการทำให้บุหรี่ฟ้าเป็นอีกหนึ่งทางเลือกของผู้ที่ยังต้องการสูบและสนับสนุนแนวคิดการลดอันตรายยาสูบ (Tobacco harm reduction) ในขณะที่แปลความอิทธิพลของการรับรู้ในเชิงลบของบุหรี่ไฟฟ้ามีความก่ำกึ่งกัน เนื่องจากค่อนข้างเป็นการแปลการรับรู้ในประเด็นเทคนิคของการใช้บุหรี่ไฟฟ้า เช่น มีกลิ่นติดตัว เกิดการใช้ควบคู่และการนำไปสู่พฤติกรรม Gateway หรือแม้กระทั่งบุหรี่ไฟฟ้ามีผลเสียต่อทั้งผู้ที่สูบและไม่สูบพอๆกัน เป็นต้น แม้กระนั้นผลการสำรวจยังชี้ให้เห็นว่ากลุ่มคนที่ไม่ใช่ผู้สูบยังคงสนับสนุนให้บุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทยถูกกฎหมาย

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) ผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นชัดเจนว่าแม้เป็นผู้ที่ไม่สูบ (Non-Smoker) แต่ก็มีการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ยกเว้นความรู้ทางเทคนิคเฉพาะ อีกทั้งยังเข้าถึงแหล่งข้อมูลการรับรู้จากหลากหลายแหล่งในสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งหมดนี้หมายความว่าหากให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ต่อสาธารณชนเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าที่ไม่รอบด้าน ไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง หรือเลือกนำเสนอเพียงด้านใดด้านหนึ่งเพื่อหวังผลประการใดก็ตาม ย่อมประสบผลสำเร็จได้ยาก มิหนำซ้ำยังทำให้ขาดความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชน

(2) จากผลการวิจัยพบว่าการรับรู้ภาพลักษณ์ของบุหรี่ไฟฟ้าของคนที่เป็นผู้ที่ไม่สูบ (Non-smoker) นั้น มีทัศนะเชิงลบต่อคำว่า “บุหรี่” ถึงแม้ว่าบุหรี่ไฟฟ้าไม่เป็นอุปกรณ์ที่ไม่เผาไหม้ก็ตาม แต่หากใช้ไม่ถูกต้อง ก็ไม่สามารถยืนยันได้ว่าปลอดภัย 100% ส่งผลให้ผู้ที่ไม่ใช่เป็นผู้สูบมองบุหรี่ไฟฟ้าในเชิงลบไปโดยปริยายแต่แท้จริงแล้วหากมีการรับรู้และเข้าใจที่ถูกต้องย่อมสามารถใช้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นทางเลือกหนึ่งของการลดอันตรายจากยาสูบได้หรือ Tobacco harm reduction (THR) เพื่อเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้ที่ยังคงต้องการสูบแต่มีอันตรายน้อยกว่าโดยที่สามารถพิสูจน์ได้ในทางวิทยาศาสตร์ซึ่งถือเป็น research contribution สำคัญของการออกแบบนโยบายที่ถูกต้องเกี่ยวข้องกับบุหรี่ไฟฟ้าโดยในต่างประเทศที่ควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าแทนการห้าม (Ban) สามารถนำเสนอให้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นทางเลือกหนึ่งที่สอดคล้องกับแนวคิดการลดอันตรายจากยาสูบ (THR)

(3) การคงมาตรการให้บุหรี่ไฟฟ้าผิดกฎหมายถูกสนับสนุนด้วยเหตุผล ข้อเท็จจริงชุดใดสมเหตุสมผลหรือไม่ หรือแท้จริงแล้วควรตั้งอยู่บนการนำข้อมูลมาแชร์ ชั่งน้ำหนักผลดีผลเสียแล้วหามาตรการที่เหมาะสม หาไม่แล้ว สิ่งต่างๆเหล่านี้เมื่อลงใต้ดินหมด กำกับดูแลใดๆ ไม่ได้ เพิ่มช่องการทุจริตให้มากขึ้นไปอีก

(4) สืบเนื่องจากอิทธิพลของการแปลการรับรู้ในแง่บวกของบุหรี่ไฟฟ้ามีผลต่อการสนับสนุนให้บุหรี่ไฟฟ้าถูกกฎหมายมากขึ้นจากแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ ขึ้นอยู่กับอิทธิพลจากปัจจัยอายุและเพศ ฉะนั้นหากต้องการเสียงสนับสนุนให้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นสิ่งถูกต้องตามกฎหมายและอยู่ภายใต้การกำกับควบคุม ควรดำเนินการนำเสนอผลในด้านดีของบุหรี่ไฟฟ้าที่ได้รับการพิสูจน์ด้วยหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อย่างไม่บิดเบือน โดยนำเสนอต่อผู้ไม่สูบที่ไม่ใช่เป็นวัยผู้ใหญ่และเป็นเพศหญิงเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ เนื่องจากมีความเปิดกว้างในการรับสิ่งใหม่ๆ ที่มาจากพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก

8. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่อุดหนุนทุนการวิจัยนี้ ความเห็นที่ปรากฏในงานนี้ไม่จำเป็นต้องสะท้อนถึงภาควิชาฯ แต่อย่างใด

9. เอกสารอ้างอิง

รายงานข่าวที่สืบค้นออนไลน์ “เผยบุหรี่ไฟฟ้าไทยระบาดเพิ่ม10เท่าใน1ปี สถิติฯชี้ปี 64 แค่ 7.8 หมื่น ปี 65 พุ่ง 7 แสนคน” สืบค้นออนไลน์จาก https://www.innews.news/news.php?n=51886

รายงานข่าวที่สืบค้นออนไลน์ “กรมควบคุมโรค เตือนควันบุหรี่ไฟฟ้า เสี่ยงป่วยโรคหลอดลมอักเสบสูงถึง 3 เท่า” สืบค้นออนไลน์จาก https://www.hfocus.org/content/2023/12/29130

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). การสำรวจพฤติกรรมด้านสุขภาพของประชากร พ.ศ. 2564

Islam T, Braymiller J, Eckel SP, et al. (2022). Secondhand nicotine vaping at home and respiratory symptoms in young adults. *Thorax.* 77:663-668.

Kochsiripong, P., & Pitirattanaworranat, P. (2021). Attitudes and perceptions toward electronic cigarettes among undergraduate health science students. Rangsit University, Thailand. *Songklanakarin J. Sci. Technol.* 43 (1), 31-36. https://www.thaiscience.info/Journals/Article/SONG/10993202.pdf

Kurdi, R., Fakhri Al-Jayyousi, G., Yaseen, M., Ali, A., Mosleh N., & Abdul Rahim, H.F. (2021). Prevalence, Risk Factors, Harm Perception, and Attitudes Toward E-cigarette Use Among University Students in

Qatar: A Cross-Sectional Study. *Frontiers in Public Health* 9: Vol(9). 1-8., DOI: 10.3389/fpubh.2021.682355

Rosyidah, K.A., Kristina, S.A., & Prabandari, Y. (2020). Risk and benefit perception of electronic cigarette among non-smokers in Yogyakarta. *International Journal of Scientific & Technology Research 9*(2). 1-5. http://www.ijstr.org/final-print/feb2020/Risk-And-Benefit-Perception-Of-Electronic-Cigarette-Among-Non-smokers-In-Yogyakarta-Province.pdf

Saelim, A., & Panprayad, N. (2561). *E-cigarette Usage and the Concept of Denormalization and Renormalization of Smoking: Thailand Case.* Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok. [in Thai]

Smith, C.A., Shahab, L., McNeill, A., Jackson, S.E., Brown, J., & Brose, L. (2021). Harm Perceptions of E-cigarettes Among Smokers With and Without Mental Health Conditions in England: A Cross-Sectional Population Survey. *Nicotine & Tobacco Research.* 16; 23(3):511-517. DOI: 10.1093/ntr/ntaa020.

The 2021 Health Behaviour of Population Survey.สืบค้นออนไลน์จาก https://www.trc.or.th/th/attachments/article/618/%E0%B8%AA%E0%B8%96%E0%B8%B4%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%9A%E0%B8%B8%E0%B8%AB%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B9%88%202564.pdf

World Health Organization (WHO). (2023). Global Progress Report on Implementation of the WHO Framework Convention on Tobacco Control. HP-07VH/Downloads/global-progress-report-who-fctc-2023.pdf.

Zhao, D., Abdullah. A.S., Wen, T., Chen, X., Xiao, X., Pan, Z., He, J., Urmi, D.S., Hao, W., Lin, H., & Zheng, P. (2021). Perceptions of e-cigarettes among smokers and non-smokers in households with children in rural China: A cross-sectional study. Tob. Induc. Dis; 19(25), 1-11. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8033598/pdf/TID-19-25.pdf

ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงินในประเทศไทย: การวิเคราะห์ด้วยวิธี Slack Based DEA

Operating Efficiency of Financial Institutions in Thailand: An Analysis by Slack Based DEA

ศุภเจตน์ จันทร์สาส์น
คณะเศรษฐศาสตร์และการลงทุน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail: supachet.c@bu.ac.th
ภัสพร ตั้งใจกตัญญู
คณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail: manee.t@bu.ac.th
ชัยวัฒน์ ภัทจารีสกุล
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail: chaiwat.p@bu.ac.th
จันทิมา สมรรคบุตร
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail: chaiwat.p@bu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงินในประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยธนาคารพาณิชย์จำนวน 10 แห่ง และสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่มีบทบาทเสมือนธนาคารพาณิชย์จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ระหว่างปี 2562 – 2566 โดยอาศัยการวิเคราะห์ Slack Based DEA จากการศึกษาพบว่า สถาบันการเงินทั้ง 13 แห่งมีประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่างร้อยละ 94.03 และ 97.68 ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา โดยธนาคารกสิกรไทย บริษัททิสโก้ไฟแนนเชียลกรุ๊ป ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีประสิทธิภาพร้อยละ 100 ในทุกปีที่ทำการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่าสถาบันการเงินเฉพาะกิจมีประสิทธิภาพโดยเฉลี่ยสูงกว่าธนาคารพาณิชย์เล็กน้อย

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการดำเนินงาน ประสิทธิภาพทางเทคนิค ธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ

ABSTRACT

This study aims to investigate the operating efficiency of financial institutions in Thailand which are composed of 11 commercial banks and 3 specialized financial institutions that play a role similar to commercial banks, including Government Saving Bank, Government Housing Bank and Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives, during 2019 – 2023 by employing Slack Based DEA. The findings reveal that 13 financial institutions had the average operating efficiency ranging from 94.03 and 97.68 percent during the study period. Kasikorn Bank, Tisco Financial Group, Government Saving Bank, Government Housing Bank and Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives had the efficiency of 100 percent in every single year. Additionally, specialized financial institutions, on average, had the slightly greater efficiency than commercial banks.

KEYWORDS: Operating Efficiency, Technical Efficiency, Commercial Banks, Specialized Financial Institutions

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

สถาบันการเงิน (Financial Institutions) ถือเป็นหนึ่งในหน่วยธุรกิจที่สำคัญที่สุดสำหรับเศรษฐกิจมหภาคของทุกประเทศ เนื่องจากทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างผู้ที่ต้องการเงินทุนและผู้ที่มีเงินทุน ทำให้เกิดการกระจายความมั่งคั่งและการหมุนเวียนของเงินในระบบเศรษฐกิจ ช่วยให้เกิดการบริโภค การผลิต การจ้างงาน และการลงทุน และนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจต่อไป ในกรณีของประเทศไทย พบว่า ณ สิ้นปี 2566 ธนาคารพาณิชย์ (Commercial Banks) ในประเทศไทยมีการรับฝากเงินรวมมากถึง 16.9 ล้านล้านบาท และมีการให้สินเชื่อรวมมากถึง 15.4 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 94.34 และ 86.01 ของ GDP ของประเทศไทยในปีดังกล่าว อีกทั้งยังสามารถสร้างการจ้างงานได้มากถึง 127,266 ตำแหน่ง สถิติดังกล่าวสะท้อนความสำคัญของธนาคารพาณิชย์ที่มีต่อภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจได้เป็นอย่างดี

นอกจากธนาคารพาณิชย์แล้ว สถาบันการเงินเฉพาะกิจ (Specialized Financial Institutions) ได้แก่ ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ก็เป็นสถาบันการเงินที่มีความสำคัญต่อภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจไม่แพ้กัน เนื่องจากทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนและออมเงินตลอดจนให้บริการทางการเงินต่างๆ สำหรับประชาชนทั่วไปและผู้ประกอบการเสมือนธนาคารพาณิชย์ โดย ณ สิ้นปี 2566 สถาบันการเงินทั้ง 3 แห่ง มีการให้สินเชื่อและรับเงินฝากรวมกันเท่ากับ 6.1 และ 5.2 ล้านล้านบาท อีกทั้งยังมีการจ่ายค่าจ้างแรงงานรวมกันกว่า 43,000 ล้านบาท จากบทบาทและความสำคัญของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั้ง 3 แห่งดังกล่าว จึงอาจกล่าวได้ว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงินถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ตลอดจนความมั่นคงและเสถียรภาพของเศรษฐกิจมหภาคของประเทศไทย และถือเป็นประเด็นที่ควรมีการศึกษาและติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการกำหนดมาตรการกำกับดูแลและส่งเสริมให้ของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจมีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอและเติบโตได้อย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงินในประเทศไทยระหว่างปี 2562 – 2566 และ (2) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการดำเนินงานระหว่างธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจในประเทศ

ทั้งนี้ งานวิจัยนี้ครอบคลุมเฉพาะธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศไทย ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับของธนาคารแห่งประเทศไทยและมีฐานะเป็นธนาคารพาณิชย์เต็มรูปแบบ (Full Service Bank) ตลอดช่วงปี 2562 – 2566 รวมทั้งสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ทำหน้าที่เสมือนธนาคารพาณิชย์ นั่นคือ รับเงินฝากและให้สินเชื่อแก่ประชาชนทั่วไปและผู้ประกอบการ จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยไม่ครอบคลุมธนาคารเพื่อรายย่อย สถาบันการเงินเฉพาะกิจอื่นๆ และสาขาธนาคารต่างประเทศ

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 การวิเคราะห์ Data Envelopment Analysis

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ประสิทธิภาพทางเทคนิค (Technical Efficiency) ตามแนวคิดของ Farrell (1957) ซึ่งหมายถึงความสามารถของหน่วยผลิตในการสร้างผลผลิตให้ได้มากที่สุดจากปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ ได้ถูกนำไปใช้วัดประสิทธิภาพการดำเนินงาน (Operating Efficiency) ขององค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ อย่างแพร่หลายทั่วโลก และได้มีการพัฒนาแนวคิดและเครื่องมือในการวัดประสิทธิภาพทางเทคนิคขึ้นมาหลายวิธี โดยหนึ่งในวิธีที่สำคัญและได้รับการยอมรับมากที่สุด ได้แก่ วิธี Data Envelopment Analysis

วิธี Data Envelopment Analysis หรือ DEA เป็นวิธีวิเคราะห์แบบไม่ใช้พารามิเตอร์ (Non-Parametric Analytic Technique) พัฒนาขึ้นเป็นครั้งแรกโดย Charnes, Cooper & Rhodes (1978) เพื่อใช้ในการวัดประสิทธิภาพทางเทคนิคของหน่วยผลิตที่มีผลผลิตและปัจจัยการผลิตเหมือนกัน ซึ่งเรียกว่า “หน่วยตัดสินใจ (Decision Making Unit) หรือ DMU” โดยมีสมมติฐานว่า DMU มีการดำเนินงานแบบผลได้ต่อขนาดคงที่ (Constant Return to Scale) ณ ระดับการดำเนินงานที่เหมาะสม (Optimal Scale) และเรียกแบบจำลอง DEA ของ Charnes et al. (1978) ว่า แบบจำลอง CCR (CCR Model) ต่อมา Banker, Charnes & Cooper (1984) ได้พัฒนาแบบจำลอง CCR ให้ใกล้เคียงความจริงมากยิ่งขึ้น โดยการนำเสนอแบบจำลอง DEA ภายใต้สมมติฐานว่าหน่วยผลิตอาจไม่ได้มีการดำเนินงานในระดับที่เหมาะสมที่สุดและมีการดำเนินงานแบบผลได้ต่อขนาดผันแปร (Variable Return to Scale) ทั้งนี้ เรียกแบบจำลอง DEA ของ Banker et al. (1984) ว่า แบบจำลอง BCC (BCC Model)

วิธี DEA จะทำการเปรียบเทียบการดำเนินงานของ DMU แต่ละหน่วยในกลุ่มตัวอย่างกับ DMU ที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) โดย DMU ที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีจะถูกกำหนดให้มีคะแนนประสิทธิภาพเท่ากับ 1 ซึ่งหมายถึง มีประสิทธิภาพการดำเนินงานคิดเป็นร้อยละ 100 (Cooper, Seiford & Zhu, 2011) ในทางตรงกันข้าม หน่วยตัดสินใจที่มีคะแนนประสิทธิภาพต่ำกว่า 1 จะถือว่าไม่มีประสิทธิภาพ (Inefficient) และจะต้องปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพการดำเนินงานเท่าเทียมกับแนวปฏิบัติที่ดี ทั้งนี้ การวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานของหน่วยตัดสินใจโดยใช้วิธี DEA สามารถทำได้จาก 2 มุมมอง ได้แก่ (1) ประสิทธิภาพการดำเนินงานจากมุมมองทางด้านผลผลิต (Output Orientation) ซึ่งวัดความสามารถของหน่วยตัดสินใจในการสร้างผลผลิตให้ได้ปริมาณมากที่สุดจากปัจจัยการผลิตในปริมาณที่กำหนด และ (2) ประสิทธิภาพการดำเนินงานจากมุมมอง

ทางด้านปัจจัยการผลิต (Input Orientation) ซึ่งวัดความสามารถของหน่วยตัดสินใจในการสร้างผลผลิตในปริมาณที่กำหนดโดยใช้ปัจจัยการผลิตในปริมาณที่น้อยที่สุด

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีงานวิจัยจำนวนมากทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศที่ได้นำเอาวิธี DEA ไปวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน ในกรณีของประเทศไทย พบงานวิจัยของ Boonjom & Theeranuphattana (2016) ซึ่งได้อาศัยวิธี DEA ในการวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานของสาขาธนาคารพาณิชย์จำนวน 13 สาขาในจังหวัดลำปาง และงานของ Suebpongsakorn et al. (2016) ซึ่งได้อาศัยวิธี DEA ในการวัดประสิทธิภาพทางเทคนิคของธนาคารพาณิชย์และธนาคารเพื่อรายย่อยในประเทศระหว่างปี พ.ศ.2554-2556 นอกจากนี้ยังพบงานงานวิจัยของ Sahunan & Witthawassamrankul (2018) ซึ่งได้อาศัยวิธี DEA ในการวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ 6 แห่งในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.2555-2559 ได้แก่ ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า ธนาคารอิสลาม และบรรษัทตลาดรองสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย และ Nittayakamolphun et al. (2022) ซึ่งได้วิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยจำนวน 15 แห่ง ระหว่างปี 2553 – 2562 โดยอาศัยวิธี DEA

สำหรับในต่างประเทศประเทศ พบว่ามีการนำเอาวิธี DEA ไปใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ในประเทศต่างๆ เช่น ประเทศเช็ก โดย Repkova (2014) ประเทศโอมาน โดย Singh & Fida (2015) ประเทศสโลวาเกีย โดย Grmanová & Ivanová (2018) ประเทศมาเลเซีย โดย Kamarudin et al. (2019) ประเทศลาว โดย Senesombath & Sukcharoensin (2020) และประเทศอินโดนีเซีย โดย Arsitha et al. (2023) รวมทั้งงานของ และ Anto et al. (2021) ซึ่งทำการวัดประสิทธิภาพของธนาคารใน 5 ประเทศอาเซียน ได้แก่ ประเทศไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์

จากการทบทวนวรรณกรรมพบช่องว่างของงานวิจัยในอดีตที่สำคัญ 2 ประการ ประการแรกคือ ไม่พบงานวิจัยที่วิเคราะห์ประสิทธิภาพของธนาคารพาณิชย์ร่วมกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ทำหน้าที่เหมือนธนาคารพาณิชย์ นั่นคือ ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ทั้งที่สถาบันการเงินทั้ง 3 แห่ง มีบริการที่ใกล้เคียงกับธนาคารพาณิชย์เป็นอย่างมาก อีกทั้งมีกลุ่มลูกค้าเดียวกันอีกด้วย และประการที่สองคือ ไม่พบงานวิจัยที่นำเอาค่าใช้จ่ายค่าธรรมเนียมและบริการและค่าใช้จ่ายที่เกิดจากหนี้สูญเข้ามาพิจารณาในฐานะของปัจจัยการผลิตของธนาคาร โดยเป็นที่มาของงานวิจัยนี้ที่มุ่งเน้นวิเคราะห์ประสิทธิภาพทางเทคนิคของธนาคาพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ทำหน้าที่เสมือนธนาคารพาณิชย์ทั้ง 3 แห่ง โดยมีค่าใช้จ่ายค่าธรรมเนียมและบริการและผลขาดทุนด้านเครดิตที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยการผลิตของสถาบันการเงิน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 สถาบันการเงินที่ทำการศึกษา

งานวิจัยเรื่องนี้ครอบคลุมสถาบันการเงิน 2 กลุ่ม ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยและมีฐานะเป็นธนาคารพาณิชย์เต็มรูปแบบ (Full Service Bank) ตลอดช่วงปี 2562 – 2566 ซึ่งมีจำนวน 10 แห่ง ได้แก่ (1) ธนาคารกรุงศรีอยุธยา (2) ธนาคารกรุงเทพ (3) ธนาคาร ซีไอเอ็มบี ไทย (4) ธนาคารกสิกรไทย (5) ธนาคารเกียรตินาคินภัทร (6) ธนาคารกรุงไทย (7) บริษัท แอล เอช ไฟแนนซ์เชียล กรุ๊ป (8) ธนาคารไทยพาณิชย์ (9) บริษัท ทิสโก้ไฟแนนเชียลกรุ๊ป และ (10) ธนาคารทหารไทยธนชาต นอกจากนี้ ยังครอบคลุมสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่

ทำหน้าที่เสมือนธนาคารพาณิชย์ จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ (1) ธนาคารออมสิน (2) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และ (3) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

4.2 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

งานวิจัยนี้อาศัยข้อมูลทางการเงินรายปีของสถาบันการเงินทั้ง 13 แห่ง ระหว่างปี พ.ศ.2562 – 2566 ซึ่งได้มาจากงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไขขาดทุนเบ็ดเสร็จของสถาบันการเงินแต่ละแห่ง ข้อมูลที่ได้จากงบแสดงฐานะทางการเงิน ได้แก่ สินเชื่อ เงินฝาก และสินทรัพย์รวม สำหรับข้อมูลที่ได้จากงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ ได้แก่ รายได้ดอกเบี้ย รายได้ค่าธรรมเนียมและบริการ ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย ค่าใช้จ่ายค่าธรรมเนียมและบริการ ค่าใช้จ่ายพนักงาน ค่าใช้จ่ายอาคาร สถานที่ และอุปกรณ์ มูลค่าผลขาดทุนด้านเครดิต และกำไรสุทธิ ซึ่งได้มาจากงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ ทั้งนี้ ข้อมูลของธนาคารพาณิชย์ทั้ง 10 แห่ง สืบค้นจากฐานข้อมูล SETSMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในขณะที่ข้อมูลของสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั้ง 3 แห่ง สืบค้นจากเว็บไซต์ทางการของสถาบันการเงินแต่ละแห่ง

4.3 เครื่องมือวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้จะอาศัยวิธี DEA ในการวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงินทั้ง 13 แห่ง โดยจะพิจารณาจากมุมมองทางด้านปัจจัยการผลิต (Input-Orientation) นั่นคือ วัดประสิทธิภาพของสถาบันการเงินแต่ละแห่งในการสร้างผลผลิตในปริมาณที่กำหนดโดยใช้ปัจจัยการผลิตในปริมาณที่น้อยที่สุด นอกจากนี้ งานวิจัยเรื่องนี้ได้เลือกใช้แบบจำลอง Slack Based DEA (Slack Based DEA Model) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย Tone (2001) ในการวัดประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยแบบจำลองดังกล่าวจะทำการวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงินแต่ละแห่งเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันการเงินที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ซึ่งสามารถสร้างผลผลิตได้ในปริมาณที่กำหนด โดยใช้ปัจจัยการผลิตในปริมาณที่น้อยที่สุด

ทั้งนี้ ระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงินจากแบบจำลอง Slack Based DEA จะแสดงอยู่ในรูปของคะแนนประสิทธิภาพซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0 – 1 โดยสถาบันการเงินที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีจะถูกกำหนดให้มีคะแนนประสิทธิภาพเท่ากับ 1 ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์ที่ไม่มีประสิทธิภาพจะมีคะแนนประสิทธิภาพต่ำกว่า 1 นอกจากนี้ แบบจำลอง Slack Based DEA ยังจะให้ค่า Slack ของปัจจัยการผลิต ซึ่งสถาบันการเงินที่ไม่มีประสิทธิภาพแต่ละแห่งต้องทำการลดลงเพื่อให้มีประสิทธิภาพเท่าเทียมกับแนวปฏิบัติอีกด้วย

แบบจำลอง Slack-Based DEA ที่จะทำการวิเคราะห์มีรูปแบบดังนี้

$$\text{Min}\rho = \frac{1 - \frac{1}{m}\sum_{i=1}^{m} s_i^- / x_{i0}}{1 - \frac{1}{s}\sum_{r=1}^{s} s_r^+ / y_{r0}}$$

Subject to

$$\sum_{j=1}^{n} \lambda_j x_{ij} + s_i^- = x_{i0} \quad ; i = 1, \ldots, m$$

$$\sum_{j=1}^{n} \lambda_j x_{rj} + s_i^+ = y_{r0} \quad ; r = 1, \ldots, s$$

$$\lambda_j \geq 0, s_i^- \geq 0, s_r^+ \geq 0 \quad ; j = 1, \ldots, n$$

กำหนดให้ ρ = คะแนนประสิทธิภาพการดำเนินงาน ซึ่งจะมีค่าเท่ากับ 1 หากค่า Slack ของทุกปัจจัยการผลิตเท่ากับ 0, x_{ij} = ปริมาณปัจจัยการผลิตที่ i ของธนาคารพาณิชย์ที่ j, x_{ij} = ปริมาณปัจจัยการผลิตที่ i ของธนาคารพาณิชย์ที่ j, s^- = ปริมาณ Slack ของปัจจัยการผลิต และ s^+ = ปริมาณ Slack ของผลผลิต

จากการทบทวนวรรณกรรม กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์มีผลผลิต 2 ชนิด ได้แก่ รายได้ดอกเบี้ย และรายได้ค่าธรรมเนียมและบริการ และปัจจัยการผลิต 5 ชนิด ได้แก่ ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย ค่าใช้จ่ายค่าธรรมเนียมและบริการ ค่าใช้จ่ายพนักงาน ค่าใช้จ่ายจ่ายอาคาร สถานที่ และอุปกรณ์ และมูลค่าผลขาดทุนด้านเครดิต

5. ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ด้วยวิธี Slack Based DEA พบว่าสถาบันการเงินที่มีประสิทธิภาพร้อยละ 100 (นั่นคือ มีคะแนนประสิทธิภาพเท่ากับ 1 ในทุกปีที่ทำการศึกษา) มีจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ ธนาคารกสิกรไทย บริษัททิสโก้ไฟแนนเชียลกรุ๊ป ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในขณะที่ธนาคารเกียรตินาคินภัทรและธนาคารไทยพาณิชย์เป็นอีกสองสถาบันการเงินที่มีประสิทธิภาพสูงมาก โดยมีค่าเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 99 ในช่วงเวลาที่ศึกษา สำหรับสถาบันการเงินอื่นๆ พบว่าธนาคารกรุงไทย ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารซีไอเอ็มบีไทย และธนาคารทหารไทยธนชาต มีประสิทธิภาพโดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 96.18 95.92 92.96 91.66 และ 90.17 ตามลำดับ และพบว่าบริษัท แอล เอช ไฟแนนซ์เชียล กรุ๊ป มีประสิทธิภาพโดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 86.97

ตารางที่ 1 คะแนนประสิทธิภาพของสถาบันการเงินจากการวิเคราะห์ Slack Based DEA

ชื่อ	รหัส	2562	2563	2564	2565	2566	เฉลี่ย 5 ปี
BAY	a	(d,i,l,m) 0.9759	(d,e,l,m) 0.9589	(d,e,i,l) 0.8888	(d,e,h,i,k) 0.9263	(d,e,f,h,k) 0.8982	**0.9296**
BBL	b	1.0000	(d,i,k) 0.9528	(d,h,i,k) 0.8829	(f,h,i) 0.9601	1.0000	**0.9592**
CIMBT	c	(d,i,l,m) 0.9123	(e,i,l,m) 0.9423	(d,e,i,l,m) 0.9120	(e,i,k) 0.9079	(e,i,k) 0.9086	**0.9166**
KBANK	d	1.0000	1.0000	1.0000	1.0000	1.0000	**1.0000**
KKP	e	(d,i,l) 0.9809	1.0000	1.0000	1.0000	1.0000	**0.9962**
KTB	f	1.0000	(d,e,i,l,m) 0.9274	(d,i,k,l) 0.8814	1.0000	1.0000	**0.9618**
LHFG	g	(i,k,l) 0.9663	(d,i,k,l) 0.8276	(d,i,l,m) 0.7670	(d,i,k,l,m) 0.8262	(i,k,l) 0.9615	**0.8697**
SCB	h	(d,i,l,m) 0.9719	1.0000	1.0000	1.0000	1.0000	**0.9944**
TISCO	i	1.0000	1.0000	1.0000	1.0000	1.0000	**1.0000**
TTB	j	(d,i,l) 0.8909	(d,i,l,m) 0.8976	(d,i,l,m) 0.8918	(d,h,i,k,l) 0.9096	(e,f,h,k,m) 0.9186	**0.9017**
GSB	k	1.0000	1.0000	1.0000	1.0000	1.0000	**1.0000**
GHB	l	1.0000	1.0000	1.0000	1.0000	1.0000	**1.0000**
BAAC	m	1.0000	1.0000	1.0000	1.0000	1.0000	**1.0000**
รวมทั้งหมด		**0.9768**	**0.9620**	**0.9403**	**0.9638**	**0.9759**	**0.9638**
จำนวนสถาบันการเงินที่มีประสิทธิภาพ		**7 (53.85%)**	**7 (53.85%)**	**7 (53.85%)**	**8 (61.54%)**	**9 (69.23%)**	**5 (38.46%)**

หมายเหตุ: (1) BAY = ธนาคารกรุงศรีอยุธยา BBL = ธนาคารกรุงเทพ CIMBT = ธนาคารซีไอเอ็มบี ไทย KBANK = ธนาคารกสิกรไทย KKP = ธนาคารเกียรตินาคินภัทร KTB = ธนาคารกรุงไทย LHFG = บริษัทแอล เอช ไฟแนนซ์เชียล กรุ๊ป SCB = ธนาคารไทยพาณิชย์ TISCO = บริษัททิสโก้ไฟแนนเชียลกรุ๊ป TTB = ธนาคารทหารไทยธนชาติ GSB = ธนาคารออมสิน GHB = ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และ BAAC = ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และ (2) ตัวอักษรในวงเล็บ หมายถึง สถาบันการเงินที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีในแต่ละปีและถูกกำหนดให้เป็น Benchmark ในการเปรียบเทียบของสถาบันการเงินที่ไม่มีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาพิจารณาเป็นรายปี จะเห็นได้ว่าสถาบันการเงินทั้ง 13 แห่งมีประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยเฉลี่ยในระดับสูงมาโดยตลอด โดยในปี 2562 และ 2563 ประสิทธิภาพโดยเฉลี่ยมีค่าสูงถึงร้อยละ 97.68 และ 96.20 ตามลำดับ และมีสถาบันการเงินถึง 7 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 53.85 ที่มีประสิทธิภาพร้อยละ 100 ในช่วงสองปีดังกล่าว อย่างไรก็ตามในปี 2564 ซึ่งประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ COVID-19 ตลอดทั้งปี พบว่าสถาบัน

การเงินทั้ง 3 แห่งมีประสิทธิภาพโดยเฉลี่ยลดลงเหลือร้อยละ 94.03 แต่ยังคงมีสถาบันการเงินที่มีประสิทธิภาพร้อยละ 100 จำนวน 7 แห่ง เหมือนกับช่วงสองปีที่ผ่านมา ทั้งนี้ ประสิทธิภาพโดยเฉลี่ยของสถาบันการเงินที่ทำการศึกษามีระดับสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2565 – 2566 โดยเพิ่มเป็นร้อยละ 96.38 ในปี 2565 และเพิ่มขึ้นต่อเนื่องเป็นร้อยละ 97.59 ในปี 2566 และมีสถาบันการเงินที่มีประสิทธิภาพร้อยละ 100 เพิ่มขึ้นเป็น 8 แห่ง (ร้อยละ 61.54) และ 9 แห่ง (ร้อยละ 69.23) ในปี 2565 และ 2566 ตามลำดับ

เมื่อทำการเปรียบเทียบระหว่างธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ พบว่าสถาบันการเงินเฉพาะกิจมีประสิทธิภาพโดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 100 ในทุกปีที่ทำการศึกษา ในขณะที่ประสิทธิภาพโดยเฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์มีค่าเท่ากับร้อยละ 95.29 บอกเป็นนัยว่าสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั้ง 3 แห่งที่ทำการศึกษามีประสิทธิภาพสูงกว่าธนาคารพาณิชย์เล็กน้อย และเมื่อพิจารณาประสิทธิภาพของกลุ่มธนาคารพาณิชย์จำแนกตามขนาดธนาคาร จะพบว่าธนาคารขนาดใหญ่มีประสิทธิภาพสูงที่สุด โดยมีประสิทธิภาพโดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 96.90 ในขณะที่ธนาคารขนาดเล็กและขนาดกลางมีประสิทธิภาพโดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 94.56 และ 90.17 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 คะแนนประสิทธิภาพจำแนกตามประเภทและขนาดของสถาบันการเงิน

สถาบันการเงิน	2562	2563	2564	2565	2566	เฉลี่ย 5 ปี
ธนาคารพาณิชย์	**0.9698**	**0.9507**	**0.9224**	**0.9530**	**0.9687**	**0.9529**
■ ขนาดใหญ่	0.9896	0.9678	0.9306	0.9773	0.9796	0.9690
■ ขนาดกลาง	0.8909	0.8976	0.8918	0.9096	0.9186	0.9017
■ ขนาดเล็ก	0.9649	0.9425	0.9198	0.9335	0.9675	0.9456
สถาบันการเงินเฉพาะกิจ	**1.0000**	**1.0000**	**1.0000**	**1.0000**	**1.0000**	**1.0000**

หมายเหตุ: (1) ธนาคารขนาดใหญ่ ประกอบด้วยธนาคารที่มีทรัพย์สินรวมตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไปของทรัพย์สินรวมของทั้งระบบ ได้แก่ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงไทย และธนาคารไทยพาณิชย์ (2) ธนาคารขนาดกลาง ประกอบด้วยธนาคารที่มีทรัพย์สินรวมตั้งแต่ร้อยละ 2.5 แต่ไม่ถึงร้อยละ 10 ของทรัพย์สินรวมของทั้งระบบ ได้แก่ ธนาคารทหารไทยธนชาต และ (3) ธนาคารขนาดเล็ก ประกอบด้วยธนาคารที่มีทรัพย์สินรวมต่ำกว่าร้อยละ 2.5 ของทรัพย์สินรวมของทั้งระบบ ได้แก่ ธนาคาร ซีไอเอ็มบี ไทย ธนาคารเกียรตินาคินภัทร บริษัท แอล เอช ไฟแนนซ์เชียล กรุ๊ป และบริษัท ทิสโก้ไฟแนนเชียลกรุ๊ป

ตารางที่ 3 นำเสนอ Slack ของปัจจัยการผลิตที่สถาบันการเงินที่มีประสิทธิภาพต่ำกว่าร้อยละ 100 แต่ละแห่งต้องลดลงในขณะที่ยังคงรักษาปริมาณผลผลิตคงที่ เพื่อให้มีประสิทธิภาพการดำเนินงานเท่าเทียมกับแนวปฏิบัติที่ดี โดยนำเสนอผลลัพธ์เฉพาะของปี 2566 ซึ่งเป็นปีล่าสุดที่ทำการศึกษา ทั้งนี้พบว่า ธนาคารกรุงศรีอยุธยาต้องลดค่าใช้จ่ายค่าธรรมเนียมและบริการ 790 ล้านบาท ธนาคารซีไอเอ็มบีไทย ต้องลดค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายค่าธรรมเนียมและค่าบริการ 1,854.2 และ 126.9 ล้านบาท ตามลำดับ บริษัท แอล เอช ไฟแนนซ์เชียล กรุ๊ป ต้องลดค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายอาคาร สถานที่ และอุปกรณ์ 1,205.8 และ 156.4 ล้านบาท ตามลำดับ และธนาคารทหารไทยธนชาตต้องลดมูลค่าผลขาดทุนทางเครดิต 1,062.6 ล้านบาท จึงจะถือว่ามีประสิทธิภาพการดำเนินงานเท่าเทียมสถาบันการเงินที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี

ตารางที่ 3 Slack ของปัจจัยการผลิตที่ต้องลดลงเพื่อให้มีประสิทธิภาพร้อยละ 100 สำหรับปี 2566

สถาบันการเงิน	คะแนน	ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย	ค่าใช้จ่ายค่าธรรม เนียมและบริการ	ค่าใช้จ่ายพนักงาน	ค่าใช้จ่ายอาคาร สถานที่และอุปกรณ์	มูลค่าผลขาดทุนทางเครดิต
BAY	0.8982	0.0	-790.0	0.0	0.0	0.0
CIMBT	0.9086	-1,854.2	-126.9	0.0	0.0	0.0
LHFG	0.9615	-1,205.8	0.0	0.0	-156.4	0.0
TTB	0.9186	0.0	0.0	0.0	0.0	-1,062.6

หมายเหตุ: (1) เฉพาะสถาบันการเงินที่มีคะแนนประสิทธิภาพต่ำกว่า 1 และ (2) Slack ของปัจจัยการผลิตมีหน่วยเป็นล้านบาท

6. อภิปรายผล

ผลลัพธ์จากงานวิจัยเรื่องนี้ได้เติมเต็มช่องว่างงานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินในประเทศไทยหลายประการ ประการแรกคือการค้นพบว่าสถาบันการเงินเฉพาะกิจได้แก่ ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมีประสิทธิภาพสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารพาณิชย์ ซึ่งเติมเต็มงานของ Sahunan & Witthawassamrankul (2018) ซึ่งวิเคราะห์ประสิทธิภาพเฉพาะสถาบันการเงินเฉพาะกิจ 6 แห่ง ซึ่งมีทั้งที่ทำหน้าที่เสมือนธนาคารพาณิชย์และที่มีรูปแบบบริการแตกต่างไปอย่างสิ้นเชิง เช่น ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย บรรษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย โดยทำให้เห็นภาพรวมของประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงินที่ทำหน้าที่ธนาคารพาณิชย์ทั้งหมดในประเทศไทย

งานวิจัยนี้ยังเป็นการอัพเดตข้อมูลระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงินในประเทศไทยต่อยอดจากงานวิจัยในอดีตของ Suebpongsakorn et al. (2016) และ Nittayakamolphun et al. (2022) อีกทั้งยังได้เพิ่มเติมปัจจัยการผลิตใหม่ๆ นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย ค่าใช้จ่ายพนักงาน และค่าใช้จ่ายอาคาร สถานที่ และอุปกรณ์ นั่นคือ ค่าใช้จ่ายค่าธรรมเนียมและบริการและมูลค่าผลขาดทุนด้านเครดิต ซึ่งยังไม่พบในการศึกษาในอดีต ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายค่าธรรมเนียมและบริการถือเป็นปัจจัยการผลิตสำคัญในการสร้างรายได้ค่าธรรมเนียมและบริการ และมูลค่าการขาดทุนทางเครดิตถือเป็นต้นทุนที่เกิดจากการปล่อยสินเชื่อที่ผิดพลาด ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยการผลิตที่ส่งผลต่อผลประกอบการของสถาบันการเงินทั้งสิ้น นอกจากนี้ ยังค้นพบประเด็นที่น่าสนใจ นั่นคือ ในปี 2566 ไม่มีสถาบันการเงินใดที่มี Slack ของค่าใช้จ่ายพนักงานที่ต้องลดลง ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่าสถาบันการเงินที่ทำการศึกษาทุกแห่งสามารถใช้พนักงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรืออีกนัยหนึ่งคือ พนักงานมีผลิตภาพแรงงานในระดับสูงนั่นเอง

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะผู้กำกับดูแลธนาคารพาณิชย์สามารถนำเอาผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดมาตรการในการยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดเป้าหมายในการลดค่าใช้จ่ายต่างๆ และผลขาดทุนด้านเครดิต เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพร้อยละ 100 ในขณะที่กระทรวงการคลังในฐานะผู้กำกับดูแล

สถาบันการเงินเฉพาะกิจสามารถใช้ข้อมูลจากงานวิจัยนี้เป็นกรอบในการกำกับดูแลให้สถาบันการเงินเฉพาะมีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอ

ธนาคารพาณิชย์สามารถนำเอาผลการวิจัยในส่วนของ Slack ของปัจจัยการผลิตไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนากระบวนการดำเนินงานและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อให้สามารถลดค่าใช้จ่ายในรายการที่ยังมีมูลค่าสูงเกินไป เพื่อยกระดับประสิทธิภาพให้สูงขึ้นต่อไป นอกจากนี้ ผลการวิจัยเรื่องนี้ยังเป็นประโยชน์ในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนทั่วไปและผู้ประกอบการในการใช้บริการจากสถาบันการเงินในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั้ง 3 แห่ง ซึ่งส่งผลดีต่อความมั่นคงของสถาบันการเงินของประเทศไทย

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยเรื่องนี้ยังมีข้อจำกัดบางประการซึ่งควรมีการศึกษาต่อยอดต่อไป ประการแรกคืองานวิจัยเรื่องนี้ไม่ครอบคลุมธนาคารอิสลามซึ่งเป็นธนาคารที่ให้บริการแก่ประชาชนทั่วไปเช่นเดียวกัน การศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารอิสลามร่วมกับสถาบันการเงินทั้ง 13 แห่ง อาจให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างออกไปและสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงินในประเทศไทยได้มากขึ้น ประการที่สองคืองานวิจัยเรื่องนี้กำหนดให้ผลผลิตของสถาบัน ได้แก่ ได้แก่ รายได้ดอกเบี้ย และรายได้ที่ค่าธรรมเนียมและบริการ และปัจจัยการผลิต ได้แก่ ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย ค่าใช้จ่ายค่าธรรมเนียมและบริการ ค่าใช้จ่ายพนักงาน ค่าใช้จ่ายอาคาร สถานที่ และอุปกรณ์ และผลขาดทุนด้านเครดิต และทำการวิเคราะห์ประสิทธิภาพจากแบบจำลอง Slack Based DEA โดยงานวิจัยในอนาคตอาจทดลองปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดผลผลิตและปัจจัยการผลิตและปรับเปลี่ยนแบบจำลอง เพื่อตรวจสอบว่าประสิทธิภาพการดำเนินงานจะเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่และอย่างไร เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป และประการสุดท้ายคือ งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งเน้นวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงินเป็นหลัก โดยมิได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดประสิทธิภาพการดำเนินงานหรือปัจจัยที่ได้รับผลกระทบจากประสิทธิภาพการดำเนินงาน เช่น อัตรากำไรสุทธิ อัตรา ส่วนต่างรายได้ดอกเบี้ยสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม ฯลฯ ทั้งนี้ งานวิจัยในอนาคตอาจขยายการศึกษาให้ครอบคลุมประเด็นดังกล่าวเพื่อเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงินให้สมบูรณ์มากขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

Anto, R., Pangestuti, I. R. D., Wahyudi, S. & Purwandari, E. N. (2021). Determinants of the Commercial Bank's Efficiency in ASEAN. *Research in World Economy*, 12(2), 77-85.

Arsitha, J., Sadalia1, I., & Wibowo, R. P. (2023). *Banking Efficiency Analysis with Data Envelopment Analysis Method on Registered Commercial Banks on the Indonesia Stock Exchange*. Proceedings of the 7th Global Conference on Business, Management, and Entrepreneurship (GCBME 2022), Indonesia,

Banker, R. D., Charnes, A. & Cooper, W. W. (1984). Some Models for Estimating Technical and Scale Inefficiencies in Data Envelopment Analysis. *Management Science*, 30(9), 1078-1092.

Boonjom, W. & Theeranuphattana, A. (2016). Development of Model for Assessing Bank Branch Efficiency through Balanced Scorecard Framework and Data Envelopment Analysis. *Journal of Business Administration*, 39(151), 24-47.

Charnes, A., Cooper, W. W. & Rhodes, E. (1978). Measuring the Efficiency of Decision Making Unit. *European Journal of Operational Research*, 2(6), 429-444.

Cooper, W. W., Seiford L. M. & Zhu, J. (2011). Data Envelopment Analysis: History, Models, and Interpretations. In Cooper, W. W., Seiford L. M. & Zhu, J. (eds). Handbook on Data Envelopment Analysis. *International Series in Operations Research & Management Science*, vol.164. Springer, Boston, MA.

Grmanová, E. & Ivanová, E. (2018). Efficiency of Banks in Slovakia: Measuring by DEA Models. *Journal of International Studies*, 11(1), 257-272.

Kamarudin, F., Sufian, F., Nassir, A., Anwar, N. A. M. & Hussain, H. I. (2019). Bank Efficiency in Malaysia a DEA Approach. *Journal of Central Banking Theory and Practice*, 1(2019), 133-162.

Nittayakamolphun, P., Bejrananda, T., Autchariyapanitkul, K. & Kuson, S. (2021). The Operating Efficiency Measurement of Thai Commercial Banks in Digital Era. *Journal of Accountancy and Management*, 14(3), 134-157.

Repkova, I. (2014). Efficiency of the Czech Banking Sector Employing the DEA Window Analysis Approach. *Procedia Economics and Finance*, 12(2014), 587-596.

Sahunan, S. & Witthawassamrankul, K. (2018). *Measuring Operational Efficiency of Specialized Financial Institutions in Thailand by Data Envelopment Analysis (DEA)*. Paper presented at the 12th National Conference of Economist, Bangkok, Thailand.

Singh, D. & Fida, B. (2015). Technical Efficiency and Its Determinants: An Empirical Study on Banking Sector of Oman. *Problems and Perspectives in Management*, 13(1), 168-175.

Senesombath, V. & Sukcharoensin, S. (2020). Evaluating the Operating Efficiency of Commercial Banking Sector in Lao PDR. *Journal of Global Business Review*, 22(2), 23-39.

Suebpongsakorn, A., Khaekhai, C., Prakeetawathin, T., Roongpromprathan, W. & Saeing, S. (2016). A Measurement of Operation Efficiency of the Commercial Banks in Thailand by the Data Envelopment Analysis Method. *UTCC Journal Humanities and Social Sciences*, 36(3), 59-78.

Tone, K. (2001). A Slacks-Based Measure of Efficiency in Data Envelopment Analysis. *European Journal of Operational Research*, 130(3), 498-509.

การบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

Modern Customer Relationship Management Affecting Customer Loyalty in Modern Local Retail Stores, That Phanom District, Nakhon Phanom Province

นางสาวสุจิตรา แสงจันดา
อาจารย์สาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ วิทยาลัยธาตุพนม มหาวิทยาลัยนครพนม
E-mail: Sunisasasin@gmail.com
นางมณีวรรณ บรรลุศิลป์
อาจารย์สาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ วิทยาลัยธาตุพนม มหาวิทยาลัยนครพนม
E-mail: maneewan@npu.ac.th
นายธนวัฒน์ มูลเกษร
นักศึกษาสาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ วิทยาลัยธาตุพนม มหาวิทยาลัยนครพนม
E-mail: Majordata2562@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ของร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ 2) ความจงรักภักดีของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ และ3) ผลกระทบของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ที่มีต่อความจงรักภักดีของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ลูกค้าที่ซื้อสินค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 400 ตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาลำดับความสำคัญ พบว่า ให้ความสำคัญด้านการสร้างสัมพันธภาพกับลูกค้าอยู่ในลำดับที่ 1 รองลงมา คือ ด้านการบริหารการสื่อสารระหว่างกันด้วยสื่อสังคมออนไลน์ ลำดับที่ 2 ตามลำดับ 2) ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความจงรักภักดีของลูกค้าของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เมื่อพิจารณาลำดับความสำคัญ พบว่า ด้านการแนะนำต่อให้ลูกค้าอื่นอยู่ในลำดับที่ 1 รองลงมา คือ ด้านพฤติกรรมซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง ลำดับที่ 2 ตามลำดับ 3) การบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ 4 ด้าน มีผลกระทบเชิงบวกต่อความจงรักภักดีของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ: การบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่, ความจงรักภักดีของลูกค้า, ร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่

ABSTRACT

The research aimed to study 1) modern customer relationship management of modern local retail stores, 2) customer loyalty in modern local retail stores, and 3) the impact of modern customer relationship management on customer loyalty in modern local retail stores in That Phanom District, Nakhon Phanom Province. The sample group consisted of customers who purchased products from modern local retail stores in That Phanom District, Nakhon Phanom Province. Sampling totaling 400 samples. The statistics used for preliminary data analysis were descriptive statistics, including percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics for hypothesis testing at a significance level of 0.05.

The results of the study revealed that 1) the level of opinions of the sample group regarding modern customer relationship management in modern local retail stores in That Phanom District, Nakhon Phanom Province, was high in all aspects. When considering importance, building relationships with customers was ranked first, followed by the management of communication through social media, which ranked second. 2) The level of opinions of the sample group regarding customer loyalty in modern local retail stores in That Phanom District, Nakhon Phanom Province, was at the highest level in all aspects. When considering importance, recommending to other customers ranked first, followed by continuous repeat purchase behavior, which ranked second. 3) The four aspects of modern customer relationship management had a positive impact on customer loyalty in modern local retail stores in That Phanom District, Nakhon Phanom Province, with statistical significance at the 0.05 level.

KEYWORDS: Modern Customer Relationship Management, Customer Loyalty, Modern Local Retail

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

การเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมของสังคม และเศรษฐกิจทำให้หลายธุรกิจมีการปรับตัวและพัฒนาเพื่อความอยู่รอดในสภาวะที่มีการแข่งขันสูง การบริหารลูกค้าสัมพันธ์เป็นหนึ่งในแนวทางสำหรับการจัดการธุรกิจ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างช่องทาง และวิธีการที่มีประสิทธิภาพเน้นลูกค้าเป็นศูนย์กลาง อย่างไรก็ตามสิ่งที่ได้รับความสนใจอย่างมากในแวดวงธุรกิจ และการวิจัยคือการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ แต่ยังมีช่องว่างของความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้กลยุทธ์ในบริบทของร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา การศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่บริษัทขนาดใหญ่หรือธุรกิจระดับชาติ ทำให้ขาดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความท้าทาย และโอกาสเฉพาะที่ร้านค้าปลีกท้องถิ่นต้องเผชิญในการนำกลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่มาใช้ นอกจากนี้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ และความจงรักภักดีของลูกค้าในบริบทของร้านค้าปลีกท้องถิ่นยังมีความจำเป็น เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภค และความคาดหวังที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัลส่งผลให้การพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการและการนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของร้านค้าปลีกท้องถิ่นในระยะยาว วัตถุประสงค์หลักของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ คือ การปรับปรุงการจัดการ ความสัมพันธ์กับลูกค้าเพื่อให้บริษัทต่าง ๆ ได้รับผลลัพธ์ทางการค้าที่ดีขึ้น (Guerola-Navarro et al., 2020a) การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาด โดยเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการค้นหาความต้องการ

ของลูกค้า เพื่อสร้างความสนใจ และความประทับใจในกลุ่มลูกค้าเป้าหมายใหม่ รวมถึงการรักษาฐานลูกค้าเก่าให้ตระหนักถึงคุณค่าของสินค้า และบริการอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นไปที่การสร้างความพึงพอใจ และการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับลูกค้า จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความจงรักภักดี (ลัสดา ยาวิละ และคณะ, 2564)

การดำเนินชีวิตของคนในประเทศไทยเน้นเรื่องความสะดวกสบาย รวดเร็วและทันสมัย ในแง่ของผู้บริโภคหันมาซื้อสินค้าที่ร้านปลีกสมัยใหม่มากขึ้น เพราะมีรูปแบบที่ทันสมัย สะดวกสบาย มีสินค้าหลายประเภท และประเด็นสำคัญคือมีการเปิดบริการใกล้ชุมชนมากขึ้น เดินทางสะดวกสบาย ร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับชุมชนและประเทศ (Burt & Sparks, 2020) ธุรกิจการค้าปลีกมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งในกลุ่มธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านการแลกเปลี่ยนสินค้า และบริการจากผู้ผลิตไปยังผู้ค้าปลีก สภาวะการแข่งขันที่รุนแรงในอุตสาหกรรมการค้าปลีก ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการค้าปลีกต้องปรับเปลี่ยน ซึ่งสร้างทางเลือกมากขึ้นให้กับผู้บริโภคในการจับจ่ายใช้สอย (เอกวิทย์ สำเร และโชติกา รติชลิยกุล, 2562)

ในอดีต ร้านค้าปลีกดั้งเดิม หรือที่รู้จักกันในชื่อ “ร้านโชวห่วย” เป็นธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กที่จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคในรูปแบบดั้งเดิม ร้านค้าเหล่านี้ส่วนใหญ่มักเป็นห้องแถวที่มีพื้นที่จำกัด โดยผู้ก่อตั้งมักเป็นคนท้องถิ่นรุ่นบรรพบุรุษที่สืบทอดกิจการต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น การบริหารจัดการเป็นแบบครอบครัว และการทำบัญชีเน้นความสะดวกในการจดบันทึกแบบง่าย ๆ ไม่มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ลูกค้าส่วนใหญ่ที่เข้ามาซื้อสินค้ามักเป็นคนในชุมชน หรือละแวกใกล้เคียงที่คุ้นเคยกับเจ้าของร้านเป็นอย่างดี เนื่องจากการแข่งขันที่รุนแรงจากร้านค้าปลีกสมัยใหม่ เช่น ห้างสรรพสินค้าและร้านสะดวกซื้อที่มีการขยายสาขาเพิ่มขึ้นทุกปีได้เข้ามาแย่งส่วนแบ่งการตลาดอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ร้านโชวห่วยหลายแห่งไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และต้องปิดกิจการไป (วิจัยกรุงศรี ธนาคารกรุงศรีอยุธยา, 2567: ออนไลน์) ยังมีร้านค้าปลีกอีกหลายแห่งที่มีเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีอุดมการณ์อยากสืบทอดกิจการค้าปลีกแบบดั้งเดิมต่อไป และหาทางปรับตัวให้สามารถแข่งขันกับคู่แข่งทางการค้า ทำให้ร้านค้าปลีกดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ (Local Modern Trade : LMT) มีรูปแบบการบริหารที่เป็นระบบและทันสมัยขึ้น คำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้บริโภคได้เลือกซื้อสินค้าได้หลากหลายชนิด และตอบโจทย์ผู้บริโภคได้ตรงใจมากที่สุด (ชัญญานุช กัลชนะ, 2564)

จากความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาดังกล่าว การบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ มีความสำคัญที่ จะช่วยให้ร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่นำไปพัฒนา และเพิ่มศักยภาพในการดำเนินธุรกิจที่จะช่วยส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้า ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการใช้หลักการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่มาปรับใช้ในธุรกิจได้อย่างเหมาะสม สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจและได้ผลกำไรในระยะยาว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ และความจงรักภักดีของร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

(2) เพื่อศึกษาผลกระทบของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ที่มีต่อความจงรักภักดีของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารงานสมัยใหม่

Assion Lawson-Body (2004) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ หมายถึง กระบวนการจัดการความสัมพันธ์ของธุรกิจในแบบธุรกิจ กล่าวคือการบริการลูกค้าสัมพันธ์เป็นกระบวนการที่ธุรกิจนำมาใช้เป็นส่วนช่วยให้ธุรกิจนั้นมีผลกำไรเพิ่มขึ้น และการเติบโตของอินเตอร์เน็ตมีผลทำให้กระบวนการบริหารลูกค้าสัมพันธ์มีความสะดวกสบายในด้านการขายสินค้า และบริการ อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงลูกค้าเพื่อสร้างความสัมพันธ์ได้ง่ายส่งผลให้ลูกค้าเกิดความจงรักภักดีต่อธุรกิจ ทำให้ธุรกิจมีผลกำไรในระยะยาว

3.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความจงรักภักดีของลูกค้า

ชนากานต์ เจริญชัย (2558) กล่าวว่า ความจงรักภักดีของลูกค้าถือเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะในยุคที่การแข่งขันในตลาดมีความรุนแรง ได้แบ่งความจงรักภักดีของลูกค้าออกเป็น 3 ด้านหลัก ดังนี้ 1) พฤติกรรมซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง (Repeat Purchase Behavior) การที่ลูกค้าตัดสินใจซื้อซ้ำแสดงถึงความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์หรือบริการ 2) ความตั้งใจในการเปลี่ยนไปหาสินค้าคู่แข่ง (Switching Intention) ลูกค้าที่จงรักภักดีจะยังคงอยู่กับแบรนด์ปัจจุบัน เนื่องจากความพึงพอใจในประสบการณ์ที่ได้รับการทำให้ลูกค้าไม่ต้องการเปลี่ยนไปหาคู่แข่งถือเป็นความท้าทายสำหรับธุรกิจในการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวและรักษาลูกค้าไว้ในระบบ และ 3) การแนะนำต่อให้ลูกค้าอื่น (Customer Referral) ความสามารถในการแนะนำผลิตภัณฑ์หรือบริการให้กับลูกค้าคนอื่นเป็นอีกหนึ่งตัวชี้วัดที่ชัดเจนของความจงรักภักดี ลูกค้าที่พึงพอใจมากจะมีแนวโน้มที่จะแนะนำแบรนด์หรือผลิตภัณฑ์ให้กับคนรอบข้าง เช่น ครอบครัวหรือเพื่อน เป็นต้น

3.3 แนวคิดที่เกี่ยวกับร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่

ชัญญานุช กัลป์ชนะ (2564) กล่าวว่า ร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ (Local Modern Trade Store) หมายถึง ร้านจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีการเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงจากร้านค้าปลีกดั้งเดิม จากที่เป็นรูปแบบเก่าให้เป็นรูปแบบที่ทันสมัยขึ้น มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ คำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้บริโภคได้เลือกซื้อสินค้าได้หลากหลายชนิดและตอบโจทย์ผู้บริโภคได้ตรงใจมากที่สุด และที่สำคัญเพื่อมุ่งหวังที่จะแข่งขันได้ในตลาด ร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ มีรูปแบบการบริหารที่เป็นระบบและทันสมัยขึ้น คำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้บริโภคได้เลือก ซื้อสินค้าได้หลากหลายชนิดและตอบโจทย์ผู้บริโภคได้ตรงใจมากที่สุด

3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พัชราภรณ์ สุขเกษม และฉัตยาพร เสมอใจ (2567) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารลูกค้าสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ผลการศึกษาพบว่า 1) การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ของร้านสะดวกซื้อในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยการเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์อยู่ในระดับสูงมากเป็นลำดับแรก รองลงมา คือ การเข้าใจความคาดหวังอยู่ในระดับสูงมาก 2) ความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยด้านความตั้งใจที่จะซื้อมีอยู่ในระดับสูงมากเป็นลำดับแรก รองลงมา คือ ด้านพฤติกรรมการบอกต่ออยู่ในระดับสูง และ 3) การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ของร้านสะดวกซื้อมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับความภักดีของลูกค้าในภาพรวมและด้านพฤติกรรมการบอกต่ออยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ 0.05

ณัฐพงศ์ สันติธัญญาโชค และมงคล เอกพันธ์ (2565) ได้ศึกษาการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมแห่งประเทศไทย สำนักงานเขต 14 ผลการศึกษาพบว่า 1) การบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจนาดกลาง และขนาดย่อมแห่งประเทศไทย สำนักงานเขต 14 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารพัฒนาวิสาหกิจนาดกลาง และขนาดย่อมแห่งประเทศไทย สำนักงานเขต 14 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ใหม่กับความจงรักภักดีมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำ 4 ด้าน คือด้านความเอาใจใส่และรักษาลูกค้า ด้านความเชื่อถือ และความมั่นใจ ด้านบุคลิกภาพของผู้ให้บริการ ด้านคุณภาพการบริการที่เป็นเลิศ และด้านระบบสนับสนุนมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) การบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ด้านความเอาใจใส่ และรักษาลูกค้า และด้านคุณภาพการบริการที่เป็นเลิศที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมแห่งประเทศไทย สำนักงานเขต 14 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เกศินี มาลัยเจริญ และวสุธิดา นุริตมนต์ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่องการรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการซื้อซ้ำของลูกค้าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ด้านการสร้างสัมพันธภาพกับลูกค้าเป็นด้านที่ได้รับความสำคัญมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ รองลงมา คือ ด้านการเข้าใจความคาดหวังของลูกค้า แสดงถึงความสำคัญของการรับรู้ และเข้าใจถึงความต้องการและความคาดหวังของลูกค้า เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างตรงจุด ด้านการบริหารการสื่อสารระหว่างลูกค้าเป็นการเน้นถึงความสำคัญของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างลูกค้าและธุรกิจ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และการตอบสนองที่ดี และด้านการตอบสนองเฉพาะบุคคลเป็นด้านที่มีระดับความคิดเห็นต่ำสุดในกลุ่ม แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงการให้บริการที่สามารถปรับแต่งให้ตรงกับความต้องการเฉพาะบุคคลของลูกค้า

3.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัย โดยตัวแปรอิสระประยุกต์จากแนวคิดการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ของ Assion Lawson-Body (2004) ประกอบด้วย 4 ด้าน ตัวแปรตาม ความจงรักภักดีของลูกค้า ประยุกต์ใช้แนวคิดของชนากานต์ เจริญชัย (2558) ประกอบด้วย 3 ด้าน นำเสนอกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

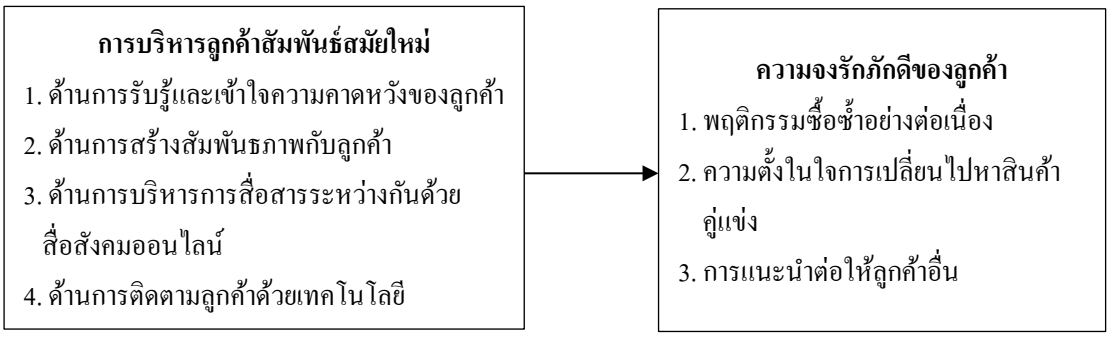

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.6 สมมติฐานการวิจัย

การบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ทั้ง 4 ด้าน มีผลกระทบต่อความจงรักภักดีของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อมุ่งค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่มีผลกระทบต่อความจงรักภักดีของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

4.2 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ ลูกค้าที่ซื้อสินค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ ในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม แต่เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรลูกค้าที่ซื้อสินค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ ดังนั้นผู้วิจัยได้กำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้หลักการคำนวณของคอแครน (Cochran, 1977) ที่ใช้หาจำนวนกลุ่มตัวอย่าง กรณีที่ไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอน (Infinite Population) นี้ คือ

$$n = \frac{Z^2}{4(e^2)}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

Z = ค่าความเชื่อมั่นที่ระดับนับสำคัญทางสถิติ

e = ค่าความคลาดเคลื่อนมากที่สุดที่ยอมรับได้

โดย Z ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95 % มีค่าเท่ากับ 1.96 เมื่อแทนค่าจะได้ผลดังนี้

$$n = \frac{(1.96)^2}{4(0.05^2)}$$

$$n = 348.16 \text{ ประมาณ } 385 \text{ คน}$$

ดังนั้น ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถามในลูกค้าที่ซื้อสินค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ ในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 400 คน

4.3 เครื่องมือวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบสร้างขึ้นเองจากการรวบรวม และศึกษาข้อมูลที่ได้จากตำราเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามให้คลอบคลุมกับสิ่งที่ต้องการศึกษา โดยแบ่งแบบสอบถามออก เป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารลูกค้าสมัยใหม่ มีจำนวนข้อคำถาม 22 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และส่วนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความจงรักภักดีของลูกค้า มีจำนวน ข้อคำถาม 15 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

4.4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความตรงโดยการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหาผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านบริหารธุรกิจ จำนวน 3 ท่านผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดย

พิจารณาเลือกใช้ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสอดคล้องมากกว่า 0.5 ขึ้นไป การวิจัยข้อคำถามจากแบบสอบถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.77 - 1.00 มีความตรงซึ่งยอมรับได้ (สุวิมล ติรกานันท์, 2548) หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับ ลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alfha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) การบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่มีค่าระหว่าง 0.793 - 0.891 และความจงรักภักดี มีค่าเท่ากับระหว่าง 0.865 - 0.915 ซึ่งไม่น้อยกว่า 0.70 (Hair et al., 2010)

4.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.5.1 ข้อมูลปฐมภูมิ

ข้อมูลปฐมภูมิ คือ ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เลือกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) จำนวน 400 คน เช่น การกระจาย QR Code แบบสอบถามออนไลน์ให้กับลูกค้า ร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

4.5.2 ข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลทุติยภูมิ คือ ข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้ และสิ่งตีพิมพ์เอกสารต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนตลอดจนหนังสือวารสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ฐานข้อมูล และการค้นคว้าข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

4.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา คือค่าร้อยละ (Percentage) และ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลระดับ ความคิดเห็นตัวแปรที่ศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม และสถิติเชิงอนุมานคือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบผลกระทบของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ที่มีต่อความจงรักภักดีของลูกค้า

4.7 การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่กับความจงรักภักดีของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ใช้วิธีการประมวลผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาหาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ของร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม (n = 400 คน)

การบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ด้านการรับรู้และเข้าใจความคาดหวังของลูกค้า	4.31	0.731	มาก
2. ด้านการสร้างสัมพันธภาพกับลูกค้า	4.48	0.719	มาก
3. ด้านการบริหารการสื่อสารระหว่างกันด้วยสื่อสังคมออนไลน์	4.37	0.567	มาก
4. ด้านการติดตามลูกค้าด้วยเทคโนโลยี	4.14	0.632	มาก
รวม	4.325	0.662	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาลำดับความสำคัญ พบว่า ด้านการสร้างสัมพันธภาพกับลูกค้าอยู่ในลำดับที่ 1 รองลงมา คือ ด้านการบริหารการสื่อสารระหว่างกันด้วยสื่อสังคมออนไลน์ ลำดับที่ 2 ด้านการรับรู้และเข้าใจความคาดหวังของลูกค้า อยู่ในลำดับที่ 3 และด้านการติดตามลูกค้าด้วยเทคโนโลยี อยู่ในลำดับที่ 4

5.2 ผลการศึกษาความจงรักภักดีของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความจงรักภักดีของลูกค้าของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม (n = 400 คน)

ความจงรักภักดีของลูกค้า	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ด้านพฤติกรรมซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง	4.62	0.819	มากที่สุด
2. ด้านความตั้งในใจการเปลี่ยนไปหาสินค้าคู่แข่ง	4.51	0.767	มากที่สุด
3. ด้านการแนะนำต่อให้ลูกค้าอื่น	4.63	0.732	มากที่สุด
รวม	4.59	0.773	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความจงรักภักดีของลูกค้าของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เมื่อพิจารณาลำดับความสำคัญ พบว่า ด้านการแนะนำต่อให้ลูกค้าอื่นอยู่ในลำดับที่ 1 รองลงมา คือ ด้านพฤติกรรมซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง ลำดับที่ 2 และด้านความตั้งในใจการเปลี่ยนไปหาสินค้าคู่แข่ง อยู่ในลำดับที่ 3

5.3 ผลการทดสอบสมมติฐานการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่มีผลกระทบต่อความจงรักภักดีของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์พหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ที่มีผลกระทบต่อความจงรักภักดีของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม (n = 400)

Model	Coefficients			t	Sig
	Unstandardized		Standardized		
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	2.43	0.29		8.42	0.00
1. ด้านการรับรู้และเข้าใจความคาดหวังของลูกค้า (X_1)	0.36	0.09	0.27	4.30	0.00*
2. ด้านการสร้างสัมพันธภาพกับลูกค้า (X_2)	0.15	0.07	0.14	2.20	0.01*
3. ด้านการบริหารการสื่อสารระหว่างกันด้วยสื่อสังคมออนไลน์ (X_3)	0.22	0.05	0.30	3.72	0.02*
4. ด้านการติดตามลูกค้าด้วยเทคโนโลยี (X_4)	0.21	0.37	0.29	5.12	0.00*
$R = 1.62$ $R^2 = 0.52$ Adj. $R^2 = 0.27$ SEE = 0.30 F = 36.79 Sig = 0.00*					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาค่านัยสำคัญทางสถิติ (Sig) สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ ด้านการรับรู้และเข้าใจความคาดหวังของลูกค้า (X_1) ด้านการสร้างสัมพันธภาพกับลูกค้า (X_2) ด้านการบริหารการสื่อสารระหว่างกันด้วยสื่อสังคมออนไลน์ (X_3) และด้านการติดตามลูกค้าด้วยเทคโนโลยี (X_4) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความจงรักภักดีของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และสามารถเขียนสมการการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ดังนี้

$$Y = 2.43 + 0.36(X_1) + 0.15(X_2) + 0.22(X_3) + 0.21(X_4)$$

6. อภิปรายผล

6.1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาลำดับความสำคัญ พบว่า ด้านการสร้างสัมพันธภาพกับลูกค้าอยู่ในลำดับที่ 1 รองลงมา คือ ด้านการบริหารการสื่อสารระหว่างกันด้วยสื่อสังคมออนไลน์ ลำดับที่ 2 ด้านการรับรู้และเข้าใจความคาดหวังของลูกค้า อยู่ในลำดับที่ 3 และด้านการติดตามลูกค้าด้วยเทคโนโลยี อยู่ในลำดับที่ 4 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศินี มาลัยเจริญ และวสุธิดา นุริตมนต์ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่องการรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการซื้อซ้ำของลูกค้าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ ด้านการสร้างสัมพันธภาพกับลูกค้า เป็นด้านที่ได้รับความสำคัญมากที่สุด ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

กับลูกค้าเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารลูกค้าสัมพันธ์โดยเฉพาะด้านการสร้างสัมพันธภาพกับลูกค้าได้รับความสำคัญมากที่สุด เพื่อหาแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม รองลงมาคือ ด้านการเข้าใจความคาดหวังของลูกค้าแสดงถึงความสำคัญของการรับรู้ และเข้าใจถึงความต้องการ และความคาดหวังของลูกค้า เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างตรงจุด ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือจัดกลุ่มสนทนากับลูกค้า และผู้ประกอบการเพื่อเข้าใจเหตุผลเบื้องหลังพฤติกรรมการซื้อซ้ำ ด้านการบริหารการสื่อสารระหว่างลูกค้าเป็นการเน้นถึงความสำคัญของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างลูกค้าและธุรกิจ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และการตอบสนองที่ดี เปรียบเทียบกลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ระหว่างร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมกับร้านค้าปลีกสมัยใหม่ และด้านการตอบสนองเฉพาะบุคคลเป็นด้านที่มีระดับความคิดเห็นต่ำสุดในกลุ่ม แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงการให้บริการที่สามารถปรับแต่งให้ตรงกับความต้องการเฉพาะบุคคลของลูกค้า

6.2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความจงรักภักดีของลูกค้าของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เมื่อพิจารณาลำดับความสำคัญ พบว่า ด้านการแนะนำต่อให้ลูกค้าอื่นอยู่ในลำดับที่ 1 รองลงมา คือ ด้านพฤติกรรมซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง ลำดับที่ 2 และด้านความตั้งในใจการเปลี่ยนไปหาสินค้าคู่แข่ง อยู่ในลำดับที่ 3 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพงศ์ สันติธัญญาโชค และ มงคล เอกพันธ์ (2565) ได้ศึกษาการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย สำนักงานเขต 14 ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารพัฒนาวิสาหกิจนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย สำนักงานเขต 14 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า การแนะนำต่อให้ลูกค้าอื่นวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีในแต่ละด้านเพื่อนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ที่เฉพาะเจาะจงระดับความคิดเห็นมากที่สุด รองลงมาความตั้งใจในการเปลี่ยนไปหาสินค้าคู่แข่งด้านความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารอื่น ๆ เพื่อเทียบเคียง และหาจุดที่ต้องพัฒนา ระดับความคิดเห็นมากที่สุดและพฤติกรรมการซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่องเพื่อศึกษาความแตกต่างของความจงรักภักดีในแต่ละกลุ่มลูกค้า เช่น ขนาดธุรกิจ ประเภทอุตสาหกรรม เพื่อปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมระดับความคิดเห็นมาก

6.3 ปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ ด้านการรับรู้และเข้าใจความคาดหวังของลูกค้า, ด้านการสร้างสัมพันธภาพกับลูกค้า, ด้านการบริหารการสื่อสารระหว่างกันด้วยสื่อสังคมออนไลน์, และด้านการติดตามลูกค้าด้วยเทคโนโลยี, ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความจงรักภักดีของลูกค้าร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชราภรณ์ สุขเกษม และฉัตยาพร เสมอใจ (2567) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารลูกค้าสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ผลการศึกษาพบว่า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ของร้านสะดวกซื้อมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับความภักดีของลูกค้าในภาพรวม และด้านพฤติกรรมการบอกต่ออยู่ในระดับสูง เนื่องจากทำการเปรียบเทียบระหว่างร้านสะดวกซื้อกับธุรกิจค้าปลีกประเภทอื่น ๆ เพื่อดูความแตกต่างในการบริหารลูกค้าสัมพันธ์และผลต่อความภักดี ติดตามผลระยะยาวเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารลูกค้าสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าตามเวลา เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินจากการลงทุนการบริหารลูกค้าสัมพันธ์

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) ด้านการสร้างสัมพันธภาพกับลูกค้า ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย โดยมุ่งเน้นการสื่อสารที่มีความเฉพาะเจาะจง และเป็นส่วนตัว รับฟังความคิดเห็นโดยตรง และสร้างความรู้สึกว่าลูกค้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจ โดยอาจจะสร้างชุมชนออนไลน์สำหรับลูกค้า เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสร้างความผูกพันระหว่างลูกค้าด้วยกันเอง นำความคิดเห็นเหล่านั้นมาใช้ในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์หรือบริการ เพื่อกระตุ้นการซื้อซ้ำ เพิ่มมูลค่าการซื้อต่อครั้ง อีกทั้งยังสร้างความไว้วางใจและความพึงพอใจในระยะยาว

(2) ด้านการบริหารการสื่อสารระหว่างกันด้วยสื่อสังคมออนไลน์ ควรวางแผน และสร้างเนื้อหาที่ตรงกับความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย โดยเชิญชวนให้ลูกค้าแชร์ประสบการณ์การใช้สินค้าหรือบริการ และนำมาเผยแพร่บนช่องทางของร้าน เน้นการสื่อสารที่ให้คุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อผู้ติดตาม เช่น เนื้อหาด้านการศึกษาความบันเทิง หรือข้อมูลผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้า การใช้เนื้อหาที่มีคุณภาพจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะมากขึ้น

(3) ด้านการรับรู้ และเข้าใจความคาดหวังของลูกค้า ควรสังเกตพฤติกรรมการซื้อของลูกค้าเพื่อทำนายความต้องการในอนาคตและเสนอสินค้าที่เหมาะสม เช่น ข้อมูลการซื้อสินค้า การเลือกใช้บริการ หรือการค้นหาผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องจะช่วยให้เข้าใจความคาดหวังของลูกค้า และสามารถนำมาปรับปรุงกระบวนการบริการในแง่มุมที่ลึกซึ้งขึ้น

(4) ด้านการติดตามลูกค้าด้วยเทคโนโลยี ควรพัฒนาแอปพลิเคชันมือถือของร้านค้าที่รวมฟีเจอร์การสะสมแต้ม การแจ้งโปรโมชั่น และการสั่งซื้อสินค้าไว้ในที่เดียว รวมถึงการติดตามลูกค้าผ่าน SMS อัตโนมัติ หรือใช้ระบบ Chatbot ที่สามารถตอบสนองอัตโนมัติบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ได้ตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อแจ้งเตือนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น การยืนยันคำสั่งซื้อ การแจ้งเตือนเมื่อสินค้าพร้อมส่ง การติดตามความพึงพอใจหลังการซื้อ หรือการเสนอส่วนลดพิเศษสำหรับลูกค้าที่ไม่ได้ทำการซื้อในระยะเวลานานจะช่วยเพิ่มความสัมพันธ์กับลูกค้าและกระตุ้นให้กลับมาซื้อซ้ำ

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรมีการขยายขอบเขตการศึกษาให้กว้างและครอบคลุมมากขึ้น เช่น ศึกษาในระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ เพื่อให้ได้ผลสรุปที่ชัดเจนและสามารถนำไปใช้ประโยชน์แก่ผู้ประกอบการในยุคปัจจุบัน

(2) ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการจัดการสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้ผลการวิจัยเชิงลึกที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

8. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ ชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย รวมถึงการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของเครื่องมือวิจัยเพื่อให้งานวิจัยมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ และเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารวิทยาลัยธาตุพนม มหาวิทยาลัยนครพนม ที่ได้สนับสนุนและส่งเสริมงบประมาณในการดำเนินงานวิจัย รวมถึงเพื่อนทุกท่านที่คอยดูแลและเป็นกำลังใจจนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยดี

9. เอกสารอ้างอิง

เกศินี มาลัยเจริญ และวสุธิดา นุริตมนต์. (2564). การรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการซื้อซ้ำของลูกค้าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง. *วารสารวิจัย มข. สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 8*(3), 165-177.

ชนากานต์ เจริญชัย. (2558). อิทธิพลของความพึงพอใจ คุณภาพการให้บริการ และความไว้วางใจที่มีต่อความจงรักภักดีของลูกค้า : กรณีศึกษาร้านวีโฮมวัสดุก่อสร้าง จังหวัดยโสธร. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน 21*(2), 240-253.

ชัญญานุช กัลป์ชนะ. (2564). *คุณลักษณะของร้านค้าปลีกท้องถิ่นสมัยใหม่ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคในจังหวัดสระบุรี*. สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล.

ณัฐพงศ์ สันติธัญญาโชค และ มงคล เอกพันธ์. (2565). การบริหารลูกค้าสัมพันธ์สมัยใหม่ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย สำนักงานเขต 14. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 9*(1), 17-35.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พัชราภรณ์ สุขเกษม และฉัตยาพร เสมอใจ. (2567). อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดและทัศนคติต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการส่งอาหาร ผ่านแอปพลิเคชันแกร็บในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 10*(2), 100-109.

ลัสดา ยาวิละ, อรนุช สืบบุญ และรัตน์ชนก พราหมณ์ศิริ. (2564). การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ ความจงรักภักดีของผู้ประกอบการธุรกิจ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 2*(3), 27-39.

วิจัยกรุงศรี ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2567). *แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรมปี 2567-2569: ธุรกิจร้านค้าปลีกสมัยใหม่*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 23 เมษายน 2567, จาก: https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/wholesale-retail/modern-trade/io/modern-trade-2024-2026

เอกวิทย์ สำเร และโชติกา รติชลิยกุล. (2562). การศึกษาแนวทางการปรับตัวของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (โชห่วย) ที่ได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของร้านค้าปลีกสมัยใหม่โดยการประยุกต์เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ กรณีศึกษาเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา. *การประชุมวิชาการด้านมนุษยสาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 2,* 767-777.

Assion Lawson-Body, M. L. (2004). The Impact of Customer Relationship Management on Customer Loyalty: the Moderating Role of Web Site Characteristics. *Journal of Computer-Mediated Communication, 9*(4), 1–20.

Burt, S., & Sparks, L. (2020). *Retail supply chain management: Insights into emerging practices*. Oxford : University Press.

Cochran, W.G. (1977). *Sampling Techniques.* John Wiley & Sons: New York.

Guerola-Navarro et al. (2020). Customer relationship management and its impact on innovation: A literature review. *Journal of Business Research, 129,* 83-87.

Hair, J., et al. (2010). *Multivariate data analysis.* (7th ed.). Upper saddleRiver, New Jersey: Pearson Education International.

กลุ่มย่อยที่ 4:

การเงิน บัญชี เศรษฐศาสตร์

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

Guidelines to Develop The Work Performance Competency Based-On Position Standard of Assistant Teachers in School under The Secondary Educational Service Area Office Mahasarakham

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียน 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วย 3) ประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยแบบผสานวิธี แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วย กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และครูผู้ช่วยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ปีการศึกษา 2566 จำนวน 315 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มโดยแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ระยะที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วย โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และระยะที่ 3 การประเมินแนวทางการพัฒนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วย สถิติที่ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าดัชนีความต้องการเป็นจำเป็นแบบปรับปรุง ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วย เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ และด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ 2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มี 4 ด้าน 16 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านการจัดการเรียนรู้ มี 5 แนวทาง 2) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ มี 4 แนวทาง 3) ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ มี 4 แนวทาง และ 4) ด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ มี 3 แนวทาง ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนาสมรรถนะ, มาตรฐานตำแหน่ง, ครูผู้ช่วย

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) studied current conditions, desirable conditions, and the needs for developing work performance competencies based-on position standard of Assistant Teachers in schools 2) to proposed guidelines for developing work performance competencies based-on position standard for new teachers in schools and 3) to evaluated guidelines for developing work performance competencies based-on position standard for new teachers in schools under the secondary educational service area office Mahasarakham. This research utilizes a mixed-methods approach and was divided into 3 phases. Phase 1 was to studied current conditions, desirable conditions, and the needs for developing the work performance competencies for new teachers in schools. The samples were 315 school administrators, teachers, and new teachers in schools under the secondary educational service area office Mahasarakham for the 2023 academic year. The sample was selected through stratified random sampling technique, and the research instrument was a scale questionnaire. Phase 2 was to the proposed guidelines for developing the work performance competencies based-on position standard for new teachers in schools. Phase 3 was to evaluated guidelines for developing the work performance competencies based-on position standard for new teachers in schools under the secondary educational service area office Mahasarakham. An evaluating by 5 experts through purposive selection technique and research instrument was an assessing the appropriateness and feasibility of the developing guidelines. Data were analyzed by using percentages, mean, standard deviations and a modified priority needs index.

The research findings are as follows:

1. The overall of current condition of developing work performance competencies based-on position standard of Assistant Teachers was at moderate level and the desirable condition was the highest level. The desired state of developing based-on position standard for new teachers in schools. Overall is at highest level. The needs assessment to the developing based-on position standard for new teachers in schools which ordered of the needs assessment from more to less were the supporting of learning management, learning management, self and profession development, and morality and ethical.

2. The guidelines for developing based-on position standard for new teachers in schools under the secondary educational service area office Mahasarakham were consisted of 4 aspects 16 guidelines as follows: 1) learning management (5 guidelines), 2) the supporting of learning management (4 guidelines), 3) self and profession development (4 guidelines), and 4) morality and ethical (3 guidelines). The results of overall of guideline evaluation of the appropriate and possibilities are at a high level.

Keywords: Developing of the Competency, New Teachers, Positon Standard

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

“งานของครูนั้น ถือได้ว่าเป็นงานสร้างสรรค์อย่างแท้จริง เพราะเป็นรากฐานความรู้ ความดีและความสามารถทุก ๆ ด้านแก่ศิษย์ เพื่อช่วยให้สามารถดำรงตนเป็นคนดี มีอาชีพเป็นหลักฐานและเป็นประโยชน์ต่อสังคม เพราะเหตุที่งานของครูเป็นงานที่หนักและเป็นงานสร้างสรรค์ที่บริสุทธิ์ ผู้เป็นครูจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วย

ความตั้งใจที่แน่วแน่ ด้วยความพากเพียร อดทนและด้วยความเมตตากรุณาอย่างสูง ทั้งต้องสำรวมระวังตนในเรื่องความประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ไม่ปล่อยตัวปล่อยใจไปตามความต้องการที่ไม่สมควรแก่ฐานะและเกียรติภูมิของครู" พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่ครูอาวุโส ประจำปี 2559 เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานเครื่องหมายเชิดชูเกียรติ ณ พระราชวังดุสิต 13 มีนาคม 2561 (หน่วยราชการในพระองค์: 2561) พระราชดำรัสข้างต้นแสดงให้เห็นถึงสายพระเนตรอันยาวไกลกับการให้ความสำคัญกับครูและการพัฒนาครูว่าครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ศิษย์ ทั้งทางด้านวิชาการและด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งถือว่าครูมีบทบาทสำคัญยิ่งในการเป็นรากฐานในการพัฒนาเยาวชนซึ่งเป็นกำลังของชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ในหมวด ก ว่าด้วย ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษามาตรา 52 ได้กำหนดว่า "ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิตครู การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยกำกับการประสานให้สถาบันที่ผลิตพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง" (กระทรวงศึกษาธิการ: 2545) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 - 2570) ได้กำหนดบริบทการพัฒนาประเทศในมิติด้านสังคมและทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทุนทรัพยากรมนุษย์เชิงคุณภาพ โดยในหมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต ซึ่งใช้การพัฒนาในกลยุทธ์ที่ 1 คนไทยทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ และระบุไว้ในกลยุทธ์ย่อยที่ 1.2 โดยกำหนดการยกระดับการผลิตและพัฒนาครูทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยการวางแผนจำนวนความต้องการครูในแต่ละสาขา พัฒนาหลักสูตรการผลิตครูที่มีความการเตรียมความพร้อมด้านวิชาการและด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ พัฒนาระบบการคัดกรองที่สะท้อนสมรรถนะวิชาชีพครู ปรับบทบาทของครูจาก "ผู้สอน" เป็น "โค้ช" ที่อำนวยการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมุ่งสู่การยกระดับครูสู่วิชาชีพชั้นสูง รวมถึงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง รวมถึงการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมไทยให้สอดคล้อง เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ:2565)

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และความในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 - 2570) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะของครู ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานตำแหน่งและวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (หนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ.ที่ ศธ. 0206.4/ว3 ลงวันที่ 26 มกราคม 2564) ที่ได้กำหนดมาตรฐานตำแหน่งและวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาไว้เป็นแนวปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐาน ซึ่งเริ่มตั้งแต่เข้ารับบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการครู ในตำแหน่งครูผู้ช่วย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ และ 4) ด้านวินัย คุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งสอดรับกับหลักเกณฑ์การเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้มของครูผู้ช่วย ที่ได้กำหนดให้บุคคลที่เข้ารับการบรรจุแต่งตั้งในตำแหน่งนั้น จะต้องเข้ารับการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้มเป็นเวลา 2 ปี โดยแบ่งรอบการประเมินออกเป็นทุก ๆ 6 เดือน จำนวน 4 ครั้ง (หลักเกณฑ์การเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม ตำแหน่งครูผู้ช่วย ว19/2562)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามถือเป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้สังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนในสังกัด 35 โรงเรียน โดยเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่เป็น

สถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้มีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ ที่เกี่ยวข้องและเน้นในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ความรับผิดชอบต่อสังคม ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัยและรักษาศีลธรรม ซึ่งเป็นนโยบายของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม,2565: ออนไลน์) และโรงเรียนในสังกัดเหล่านี้เองมีนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งกำลังที่จะเติบโตไปเป็นกำลังสำคัญที่จะมีส่วนในการพัฒนาประเทศ และนอกจากนั้นโรงเรียนส่วนมากก็เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนครูผู้ช่วยที่เพิ่งเข้ารับการบรรจุแต่งตั้งเป็นจำนวนมาก จึงเป็นโอกาสที่ดีที่ผู้บริหารในสถานศึกษารวมไปถึงคณะครูที่มีประสบการณ์ในรับรางวัลเชิดชูเกียรติในระดับต่าง ๆ ของโรงเรียนในสังกัดจะเป็นผู้นำในด้านการพัฒนาและคอยให้คำแนะนำให้กับครูที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งใหม่ เพื่อให้ครูเหล่านั้นมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะที่จำเป็นในการประกอบวิชาชีพอย่างมีคุณภาพ พร้อมที่จะเป็นครูมืออาชีพในอนาคตต่อไป รวมถึงเป็นการแบบอย่างที่ดีในการนำไปการถ่ายทอดสมรรถนะเหล่านี้ไปสู่นักเรียน ผู้ปกครอง ตลอดชุมชนรอบข้าง เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ด้วยเหตุผลและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อนำไปสู่การหาแนวทางการการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูล และเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะ ที่จำเป็นและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงาน จะเป็นผลดีต่อตนเองในการเป็นครูที่ดีในอนาคต ทำให้เป็นไปตามมาตรฐานตำแหน่งที่ก.ค.ศ.กำหนดอย่างมีคุณภาพและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังจะส่งผลโดยตรงต่อนักเรียน สังคม ชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม ให้เป็นคนเก่งดี มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

2.เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยจากสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ตามหนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ. 0206.4/ว3 ลงวันที่ 26 มกราคม 2564) และได้นำมากำหนดเป็นสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วย ดังนี้

1. ด้านการจัดการเรียนรู้
2. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้
3. ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ
4. ด้านวินัย คุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ

และศึกษาวิธีการพัฒนาครูจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิจัยในประเทศและงานวิจัยในต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

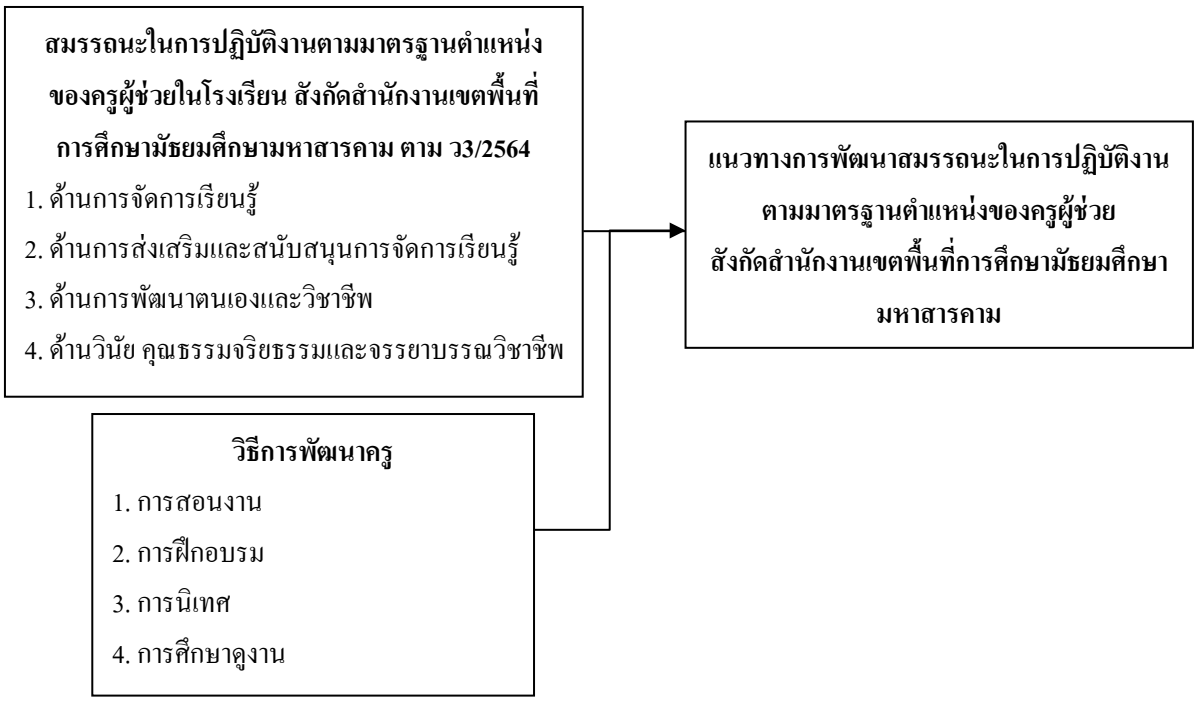

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 แบบแผนการวิจัย

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม อยู่ในระดับใด

ระยะที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

4.2 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและครูผู้ช่วย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม จำนวน 1,731 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและครูผู้ช่วย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม จำนวน 315 คน โดยการเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ (Krejcie & Morgan)

4.3 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบประเมิน แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม นำไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งทำการคัดเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์ที่กำหนดคือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางด้านวิจัยและการประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ใช้เทคนิค IOC หรือดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม ได้ค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง .80 – 1.00 รายการตรวจสอบค่าอำนาจจำแนก ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับร่างที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงและการพิจารณาจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหาร ครูและครูผู้ช่วยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน โดยดูจากค่าความสัมพันธ์จากคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมตามวิธี (Item Total Correlation) การตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น ผู้วิจัยได้นำข้อคำถามไปหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราค ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพปัจจุบันเท่ากับ .975 และ สภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ .968

ระยะที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยครอบคลุมเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน เพื่อศึกษาผู้ที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี โดยผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกครูที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ คือเป็นผู้ที่ได้รับรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหาจักรี จำนวน 3 คน

ระยะที่ 3 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วย เป็นแบบ (Rating Scale) 5 ระดับ โดยผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสานศึกษาแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ คือเป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

1. ผู้วิจัยดำเนินการประสานขอหนังสือความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินค่าความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) และนำส่งด้วยตนเอง

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ผ่านระบบหนังสือราชการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และประสานรับคืนด้วยตนเอง

ระยะที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาของสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

1. ผู้วิจัยดำเนินการประสานขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ด้วยการนัดหมายวันเวลา และเดินทางไปสัมภาษณ์ผู้ที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีด้วยตนเอง

ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

1. ผู้วิจัยดำเนินการประสานขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง ด้วยการติดต่อและประสานรับคืนด้วยตนเอง

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ได้ทำการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลความค่าเฉลี่ยโดยเกณฑ์ ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง ครูผู้ช่วยมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ครูผู้ช่วยมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งอยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง ครูผู้ช่วยมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ครูผู้ช่วยมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ครูผู้ช่วยมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยการคำนวณหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Priority Needs Index) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น โดยคำนวณสูตรต่อไปนี้ ค่า $PNI_{modified} = (I – D)/D$

5. ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันของสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

1.3 ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ และด้านวินัย คุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม พบว่า มี 4 ด้าน 16 แนวทาง ดังนี้

2.1 ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ มี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูผู้ช่วยได้เรียนรู้งานฝ่ายต่าง ๆ และมอบหมายงานให้รับผิดชอบในปริมาณที่เหมาะสม 2) มีการส่งเสริมให้ครูผู้ช่วยมีความรู้ด้านการจัดทำข้อมูลด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน และด้านการจัดทำข้อมูลในรายวิชาที่สอนอย่างเป็นระบบ ผ่านการอบรมหรือการสัมมนา 3) ให้ครูพี่เลี้ยงสอนงานด้านการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลผู้เรียนและพัฒนาการศึกษา และ 4) ส่งเสริมให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานภายในกลุ่มงาน เพื่อพัฒนางานให้มีคุณภาพ

2.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ มี 5 แนวทาง ได้แก่ 1) ให้ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมครูผู้ช่วยให้ได้รับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น 2) ส่งเสริมให้ครูผู้ช่วยได้ไปการศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศในด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ส่งเสริมให้ครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนได้สอนงานครูผู้ช่วย ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 4) จัดให้มีการนิเทศชั้นเรียนของครูผู้ช่วยแบบกัลยาณมิตร อย่างเป็นรูปธรรมและมีความต่อเนื่อง และ 5) ส่งเสริมให้ครูผู้ช่วยได้รับการอบรมการวัดผลและประเมินผล เพื่อนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับผู้เรียนรายบุคคล

2.3 ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ มี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ส่งเสริมและสนับสนุนครูผู้ช่วยในการเข้ารับการอบรมด้านการใช้เทคโนโลยี การสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ มาปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 2) ผู้บริหารศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับครูผู้ช่วยในด้านการใช้ภาษาอย่างเหมาะสม รวมถึงการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศ 3) สนับสนุนให้ครูผู้ช่วยมีการพัฒนาทางด้านวิชาชีพด้วยการเข้าร่วมส่งผลงานเข้าประกวดหรือสัมมนาในหัวข้อต่าง ๆ และ 4) มีการส่งเสริมให้มีการแก้ไขปัญหาจากการปฏิบัติงานผ่านกระบวนการ PLC

2.4 ด้านวินัย คุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) จัดให้มีโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมกับครูผู้ช่วยและบุคลากรในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 2) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมจริยธรรม และการดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการปฏิบัติตนตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อให้ครูผู้ช่วยได้สะท้อนการมีจิตวิญญาณความเป็นครู และสำนึกต่อความรับผิดชอบในวิชาชีพอยู่เสมอ

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 และ 4.16 ตามลำดับ ค่า S.D. 0.21 และ 0.20 ตามลำดับ

6. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีข้อค้นพบที่น่าสนใจเห็นควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

มหาสารคาม พบว่าสภาพปัจจุบันของสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ และด้านวินัย คุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ มีความจำเป็นและสำคัญ เพราะเนื่องมาจากปัจจุบันการปฏิบัติงานด้านการสอน จำเป็นต้องมีภาระงานอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องนอกจากการจัดการเรียนรู้ ซึ่งครูผู้ช่วยที่รับการบรรจุใหม่อาจได้รับผลกระทบจากการได้รับมอบหมายภาระงาน ที่ยากลำบากต่อการปฏิบัติงาน ไม่ตรงตามความสามารถของตน ทำให้ปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือตามมาตรฐานของหน่วยงาน ครูผู้ช่วยจึงควรได้รับการพัฒนาและได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานในด้านนี้จากผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชุลี อุดรกิจ(2559) เรื่องสภาพและปัญหาในการปฏิบัติงานของครูผู้ช่วยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 พบว่าในด้านพัฒนาสถานศึกษา ครูผู้ช่วยควรมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม เกี่ยวกับงานอื่นนอกจากงานด้านวิชาการ เช่นด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานทั่วไป เพื่อเป็นการเรียนรู้และเพิ่มความชำนาญในงานด้านพัฒนาสถานศึกษา สามารถนำความรู้ไปขับเคลื่อนสถานศึกษาต่อไป

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม พบว่ามีทั้งหมด 4 ด้าน 16 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดการเรียนรู้ มี 5 แนวทาง 2) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ มี 4 แนวทาง 3) ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ มี 4 แนวทาง และด้านวินัย คุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ มี 3 แนวทาง ทั้งนี้ทุกแนวทางมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากการดำเนินการสร้างแนวทางมีการสังเคราะห์มาจากมาตรฐานประจำตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการเป็นเกณฑ์ในการพัฒนาสมรรถนะของครูผู้ช่วย อีกทั้งกระบวนการต่าง ๆ ก่อนจะได้มาซึ่งแนวทางที่สมบูรณ์ได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถมากด้วยประสบการณ์ในการพัฒนาครูเป็นอย่างดี รวมถึงผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากผลการศึกษาในระยะที่ 1 (การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น) และระยะที่ 2 (การศึกษาผู้ที่มีวิธีปฏิบัติดี) มาผนวกกันเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการสร้างแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ซึ่งด้านการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับงานวิจัยของนาถชนก ภูมั่ง(2565) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26 ซึ่งมีทั้งสิ้น 7 องค์ประกอบ 32 แนวทาง ผลการเมินประเมินองค์ประกอบโดยรวมของแนวทางมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชุลี อุดรกิจ(2559) เรื่องสภาพและปัญหาในการปฏิบัติงานของครูผู้ช่วยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 พบว่านอกจากงานด้านวิชาการครูจำเป็นต้องมีการพัฒนาครูผู้ช่วยในด้านงานอื่น ๆ ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากในด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจมินทร์ โคตรสุโน(2560) เรื่องการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

อุดรธานี เขต 4 ประกอบด้วย 6 แนวทาง ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 – 2570) ที่นอกจากต้องการให้ครูมีการพัฒนาทักษะทางด้านวิชาการแล้ว ยังต้องการให้มุ่งสู่การยกระดับครูในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง รวมถึงการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมไทยให้สอดคล้อง เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน เพื่อให้เป็นพื้นฐานของสังคมไทย

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครูผู้ช่วยทั้ง 4 ด้าน โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละบริบทของสถานศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งของครูผู้ช่วยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาแนวทางที่ดียิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุด

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างรูปแบบหรือโปรแกรมการพัฒนาสมรรถนะของครู เพื่อให้การปฏิบัติงานของครูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทำการวิจัยเชิงคุณภาพในสถานศึกษาที่มีครูที่พฤติกรรมในการปฏิบัติงานเป็นแนวปฏิบัติที่ดี เพื่อถอดบทเรียนเสนอต่อการพัฒนาครูในสถานศึกษาอื่น ๆ

8. กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ชัยยุทธ ศิริสุทธิ์ ประธานกรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ เพาพาน กรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันยาภรณ์ นวลสิงห์ กรรมการสอบและผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวรรณ คำแปล กรรมการสอบ ที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ แนวคิด วิธีการ คำแนะนำ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ยิ่ง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย และได้กรุณาปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่อง และให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งบุคคลที่ผู้วิจัยได้อ้างอิงทางวิชาการตามที่ปรากฏในบรรณานุกรม

ขอขอบพระคุณผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์และความสะดวกในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตลอดจน ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครูทุกท่านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์และเพื่อนนักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา รุ่น 25 ทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำและให้กำลังใจตลอดมา นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ อีกหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามในที่นี้ได้หมด จึงขอขอบคุณทุกท่านเหล่านั้นไว้ณ โอกาสนี้ ด้วย

ขอขอบพระคุณ สมาชิกในครอบครัวทุกคนที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ ตลอดมาจนการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์

คุณค่าและประโยชน์จากการวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ให้การศึกษาอบรมสั่งสอนส่งผลให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จใน การศึกษาและก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

9. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

นาถชนก ภูมั่ง. (2565). *การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26.* วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารและพัฒนาการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เบญจมินทร์ โคตรสุโน. (2560). *การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4.* วิทยานิพนธ์. กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม. *ข้อมูลอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2566.* สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2566. จาก https://bigdata.ses26.go.th/.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). มาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. หนังสือเวียนสำนักงาน ก.ค.ศ. สืบค้นเมื่อ10 สิงหาคม 2566 จาก http://circular.otepc.go.th/v1_t_circualr_book_view.php?editid1=472.

_____. (2561). หลักเกณฑ์และวิธีการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม ตำแหน่งครูผู้ช่วย. หนังสือเวียนสำนักงาน ก.ค.ศ. สืบค้นเมื่อ10 สิงหาคม 2566 จาก http://circular.otepc.go.th/v1_t_circualr_book_view.php?editid1=342.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่13 (พ.ศ.2566-2570).* สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2566,จาก https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_Final.pdf.

หน่วยงานราชการในพระองค์. (2561). พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระราชดำรัสพระราชทานแก่ครูอาวุโส ประจำปี 2559 เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานเครื่องหมายเชิดชูเกียรติ. สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2566, จาก https://www.royaloffice.th/royal-guidance-type/page/13.

อัญชุลี อุดรกิจ. (2559). สภาพและปัญหาในการปฏิบัติงานของครูผู้ช่วยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.* 16(1) :280-281.

การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

The Development of Supervision Model for Enhancing the Ability in Scientific Inquiry-based Learning Management in Grade 1 to Grade 3 Level for Teachers under Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3

under Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3

ปิยะวรรณ์ เชิญทอง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3
E-mail: piyawan.science@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังและความต้องการได้รับการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 3) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 และ 4) เพื่อศึกษาผลกระทบของรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 และ 5) เพื่อประเมิน ขยายผลและเผยแพร่รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.04, S.D.= 0.64) และสภาพที่คาดหวังในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.52, S.D.= 0.68) โดยมีดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI) ในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมมีค่า 0.49

2. การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 คือรูปแบบการนิเทศ 8 ร่วม (8C) มี 8 ขั้นตอน

3. การใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่าครูผู้รับการนิเทศ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 80 คน มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ดังนี้ 1) ค่าดัชนีประสิทธิผลความรู้ความเข้าใจต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.8580 2) ผลการประเมินการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวม มีผลคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.40 จากคะแนนเต็ม 10 3) ผลการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวม มีผลคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 9.23 จากคะแนนเต็ม 10 4) ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวม มีผลคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 14.20 จากคะแนนเต็ม 15 5) ผลการประเมินเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง (μ = 4.65, σ = 0.56) จากเกณฑ์ประเมิน 5 ระดับ ผลการประเมินเพื่อตรวจสอบและยืนยันความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้รับการนิเทศ พบว่ามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษา ปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 โดยภาพรวมมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ระดับดีมาก และผลการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจมากที่สุด (μ = 4.69, σ = 0.48)

4. ผลกระทบของรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยครูจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะกับนักเรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 มีสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ค่าดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 เท่ากับ 0.8130 2) ค่าดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 2 เท่ากับ 0.7519 3) ค่าดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 3 เท่ากับ 0.7729 สรุปโดยภาพรวมของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นหลังได้รับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ สอดคล้องกับผลการเรียนรู้แบบปฏิบัติจริงและการดำเนินกิจกรรมการสืบเสาะอิสระของนักเรียน และผลการประเมินเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับชอบที่สุด ($\mu = 2.90, \sigma$ = 0.29) จากเกณฑ์ประเมินเจตคติทางวิทยาศาสตร์ 3 ระดับ สอดคล้องกับผลการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและผลการสัมภาษณ์ครูผู้สอนเกี่ยวกับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียน

5. ผลการประเมิน ขยายผลและเผยแพร่รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่าผลการประเมินรูปแบบการนิเทศด้านความถูกต้อง (Accuracy) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด (μ = 4.62, σ = 0.51) และการขยายผลและเผยแพร่รูปแบบการนิเทศ 8 ร่วม (8C) พบว่าศึกษานิเทศก์นำรูปแบบการนิเทศไปใช้ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูและเป็นแนวทางในการนิเทศการจัดการเรียนรู้

คำสำคัญ: รูปแบบการนิเทศ การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ

ABSTRACT

The research was conducted according to the following 5 steps:

1. The status in the management learning and the need for supervision to enhance the ability in scientific inquiry-based learning management in grade 1 to grade 3 level, was at a moderate level. The desirable condition of the organization of scientific inquiry-based learning management in grades 1 to 3 was at the highest level. The Priority Needs Index (PNI) for management learning and the need for supervision in scientific inquiry-based learning management in grade 1 to grade 3 level was overall 0.49

2. The supervisory model developed under the "8C" Model has 8 steps.

3. The results of using the supervisory model for enhancing the ability in scientific inquiry-based learning management in grade 1 to grade 3 level for teachers under Phetchabun primary educational service area office 3, found that 80 teachers who received supervision in the academic year 2023 had the ability in scientific inquiry-based learning management in grade 1 to grade 3 level as follows: 1) The Effectiveness Index of knowledge and understanding on scientific inquiry-based learning management in grade 1 to grade 3 level was 0.8580. 2) The results of the design of scientific inquiry-based learning management overall were very good level 3) The results of the scientific inquiry-based learning management plan overall were very good level 4) The results of the scientific inquiry-based learning activities overall were very good level and 5) the results of the evaluation of attitudes towards the scientific inquiry-based learning management for grade 1 to grade 3 level of the supervised teachers had a mean score of 4.65 from a 5-level evaluation criterion, which was at the level of strongly agreeing. The evaluation results to check and confirm the ability to manage learning of the supervised teachers found that they could manage science learning using an inquiry method, was a very good level. The results of the satisfaction assessment of the supervisory model for enhancing the ability in scientific inquiry-based learning management in grade 1 to grade 3 level for teachers under Phetchabun primary educational service area office 3 had a mean score of 4.69 from a 5-level assessment criterion.

4. The effects of the supervision model for enhancing the ability in scientific inquiry-based learning management in grade 1 to grade 3 level for teachers under Phetchabun primary educational service area office 3, who teach science to students in grade 1 to grade 3 through an inquiry-based learning process, in the academic year 2023 totaling 1,411 students, found that 1) the effectiveness index of science learning in grade 1, grade 2 and grade 3 was 0.8130, 0.7519 and 0.7729 respectively 2) the results of the evaluation of science attitudes of primary school students from grade 1 to grade 3 level had a mean score of 2.90 from 3 levels of evaluation criteria, was like very much.

5. The evaluation results, expansion, and dissemination of the supervision model for enhancing the ability in scientific inquiry-based learning management in grade 1 to grade 3 level for teachers under Phetchabun primary educational service area office 3 were found to have an accuracy and utility had a mean score of 4.62 from a 5-level evaluation criterion, which is at the level of highest agreement with the supervision model. The expansion and dissemination of the 8C model found that educational supervisors enhanced the ability of teachers to use scientific inquiry-based learning management in grades 1 to 3, and it was a guideline for supervising learning management.

KEYWORDS: Supervision Model, Scientific Inquiry-based Learning Management

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

การพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในระยะยาวต้องเร่งพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ในทุกด้าน ได้แก่ การเพิ่มการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม รวมถึงการพัฒนาคนในภาพรวมให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทุนมนุษย์ ด้วยการยกระดับคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) สอดคล้องรัฐธรรมนูญในมาตรา 65 มาตรา 69 และมาตรา 257 การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการ เกิดเป็นพลังผลักดันไปสู่เป้าหมายการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2560) วิทยาศาสตร์จึงมีความสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะเกี่ยวข้องกับชีวิตของทุกคน วิทยาศาสตร์ทำให้คนได้พัฒนาวิธีคิดทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, 2557) ซึ่งการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จึงมิได้เป็นเพียงการช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่ยังต้องช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้วิทยาศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างรู้เท่าทัน (สิรินภา กิจเกื้อกูล, 2565)

ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์เน้นการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้และแก้ปัญหาที่หลากหลาย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560) ซึ่งจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 188 แห่ง พบว่าการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัด จัดการเรียนรู้ด้วยครูผู้สอนที่ไม่จบสาขาวิทยาศาสตร์ จำนวน 103 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 54.79 และการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นการจัดการเรียนรู้ด้วยครูประจำชั้น จำนวน 173 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 92.02 ของโรงเรียนในสังกัด ซึ่งครูจบสาขาวิชาวิทยาศาสตร์มีเพียง 15 แห่งเท่านั้นจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 7.98 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเชิงลึก พบว่าการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 เน้นการอ่านการเขียนและคิดคำนวณเป็นอันดับแรก ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่ให้ความสำคัญในอันดับรอง จึงบริหารจัดการเรียนรู้โดยครูประจำชั้น (ปิยะวรรณ์ เชิญทอง, 2565)

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงควรพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูผู้สอนในสังกัดอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ด้วยกระบวนการสืบเสาะ (Inquiry) ซึ่งหน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมการนิเทศการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน โดยผู้วิจัยสังเคราะห์รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูผู้สอนในสังกัดด้วยแนวคิดการนิเทศจากความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ผนวกกับการสร้างเครือข่ายและการส่งเสริมขวัญกำลังใจต่อผู้รับการนิเทศ ดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูผู้สอนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังและความต้องการได้รับการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3

2) เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

3) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

4) เพื่อศึกษาผลกระทบของรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

5) เพื่อประเมิน ขยายผลและเผยแพร่รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดรูปแบบการนิเทศเรียนรู้ด้วยความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ

1) การนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพ คือกระบวนการนิเทศ ซึ่งครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปตกลงทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาวิชาชีพ

2) การนิเทศแบบมีส่วนร่วม คือกระบวนการนิเทศที่ผู้นิเทศและผู้รับนิเทศดำเนินกิจกรรมร่วมกันโดยเน้นความร่วมมือกัน

3) การนิเทศแบบร่วมมือ คือกระบวนการนิเทศที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน

สังเคราะห์เป็นรูปแบบการนิเทศ 8 ร่วม (8C) แล้วนำแนวคิดจากผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้และความต้องการได้รับการนิเทศ เป็นเทคนิคและแนวปฏิบัติการนิเทศ ดังนี้

1) การนิเทศแบบพี่เลี้ยง คือกระบวนการนิเทศที่ผู้นิเทศเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ในวิชาชีพสูงกว่าผู้รับการนิเทศ เน้นการช่วยเหลือ แนะนำ ให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง

2) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือการรวมตัวกันเป็นชุมชนของครู ผู้บริหารและบุคลากรพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยการทำงานแบบร่วมมือกัน

3) การสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ คือการนำสื่อสังคมออนไลน์ยอดนิยมของคนไทย ได้แก่ 1) ยูทูป (Youtube) 2) เฟซบุ๊ก (Facebook) 3) ไลน์ (Line) และ อื่น ๆ ใช้ในการนิเทศ ติดตาม สื่อสาร สร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประชาสัมพันธ์การดำเนินการ

4) ทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์ คือมนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอ ความต้องการได้รับการตอบสนองแล้วจะมีความต้องการอย่างอื่นเข้ามาแทนที่

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

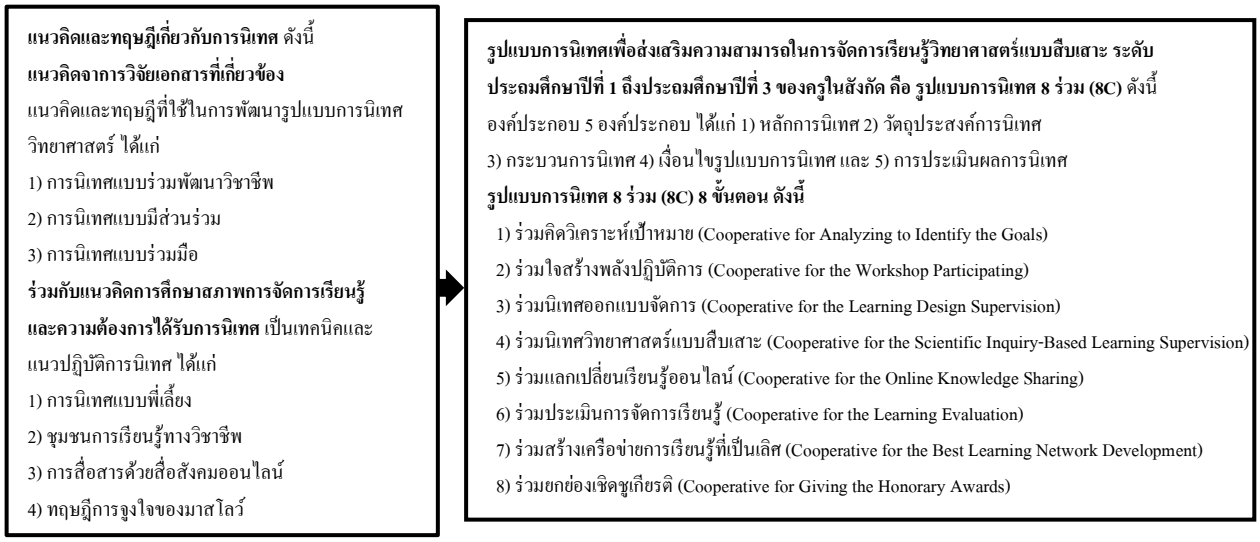

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 สมมติฐานการวิจัย

รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ทำให้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะของครูอยู่ในระดับที่สูงขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีกระบวนการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังและความต้องการได้รับการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ กับกลุ่มเป้าหมาย คือผู้บริหารโรงเรียนและตัวแทนครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 กับกลุ่มเป้าหมาย คือครูผู้รับการนิเทศ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 80 คน จากโรงเรียนในสังกัด จำนวน 20 แห่ง

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 กับกลุ่มเป้าหมาย คือครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 80 คน จากโรงเรียนในสังกัด จำนวน 20 แห่ง ด้วยการเลือกแบบเจาะจง

ระยะที่ 4 ศึกษาผลกระทบของรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษา ปีที่ 3 ที่ได้รับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะจากครูผู้รับการนิเทศด้วยรูปแบบการนิเทศ 8 ร่วม (8C) โดยครูประเมินสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2566 จำนวนนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ทั้งสิ้น 1,411 คน

ระยะที่ 5 ประเมิน ขยายผลและเผยแพร่รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ทำการประเมินรูปแบบการนิเทศ คือ 1) ครูผู้รับการนิเทศ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 80 คน 2) คณะกรรมการประเมินเพื่อตรวจสอบและยืนยันความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 20 คน 3) ผู้บริหารการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 102 คน ขยายผลและเผยแพร่รูปแบบการนิเทศต่อศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.04, S.D.= 0.64) และสภาพที่คาดหวังในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.52, S.D.= 0.68) โดยมีดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI) ในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมมีค่า 0.49

2. ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 คือรูปแบบการนิเทศ 8 ร่วม (8C) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการนิเทศ 2) วัตถุประสงค์การนิเทศ 3) กระบวนการนิเทศ 4) เงื่อนไขรูปแบบการนิเทศ และ 5) การประเมินผลการนิเทศ รูปแบบการนิเทศ 8 ร่วม (8C) 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ร่วมคิดวิเคราะห์เป้าหมาย (Cooperative for Analyzing to Identify the Goals) 2) ร่วมใจสร้างพลังปฏิบัติการ (Cooperative for the Workshop Participating) 3) ร่วมนิเทศออกแบบจัดการ (Cooperative for the Learning Design Supervision) 4) ร่วมนิเทศวิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ (Cooperative for the Scientific Inquiry-Based Learning Supervision) 5) ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์ (Cooperative for the Online Knowledge Sharing) 6) ร่วมประเมินการจัดการเรียนรู้ (Cooperative for the Learning Evaluation) 7) ร่วมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่เป็นเลิศ (Cooperative for the Best Learning Network Development) และ 8) ร่วมยกย่องเชิดชูเกียรติ (Cooperative for Giving the Honorary Awards)

3. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่าครูผู้รับการนิเทศ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 80 คน ดังนี้

1) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3

1.1) ค่าดัชนีประสิทธิผลความรู้ ความเข้าใจต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.8580

1.2) ผลการประเมินการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 โดยภาพรวม มีผลคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 9.40 จากคะแนนเต็ม 10

1.3) ผลการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 โดยภาพรวม มีผลคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 9.23 จากคะแนนเต็ม 10

1.4) ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 โดยภาพรวม มีผลคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 14.20 จากคะแนนเต็ม 15

1.5) ผลการประเมินเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูผู้รับการนิเทศ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.65 จากเกณฑ์ประเมิน 5 ระดับ อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ

2) ผลการประเมินเพื่อตรวจสอบและยืนยันความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้รับการนิเทศ พบว่ามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษา ปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

3) ผลการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.69 จากเกณฑ์ประเมิน 5 ระดับ อยู่ในระดับมีความพึงพอใจมากที่สุด

4. ผลกระทบของรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จากสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ได้แก่ 1) นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 451 คน เท่ากับ 0.8130 2) นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 473 คน เท่ากับ 0.7519 3) นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 487 คน เท่ากับ 0.7729 และผลการประเมินเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.90 จากเกณฑ์การประเมิน 3 ระดับ อยู่ในระดับชอบมาก

5. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ได้ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.62 จากเกณฑ์ประเมิน 5 ระดับ อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดต่อรูปแบบการนิเทศ และขยายผลให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 นำไปใช้ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเผยแพร่ต่อศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 10 เขตพื้นที่การศึกษานำไปปรับประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการนิเทศครู

6. อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้และความต้องการได้รับการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 มีดัชนีลำดับ

ความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI) โดยรวมมีค่า 0.49 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูไม่จบสาขาวิทยาศาสตร์ส่งผลให้ขาดความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับประสาท เนืองเฉลิม (2559) พบว่าครูส่วนมากขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 คือ รูปแบบการนิเทศ 8 ร่วม มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการนิเทศ 2) วัตถุประสงค์การนิเทศ 3) กระบวนการนิเทศ 4) เงื่อนไขรูปแบบการนิเทศ และ5) การประเมินผลการนิเทศ ทั้งนี้เป็นเพราะมีแนวทางการนิเทศที่เน้นการทำงานร่วมกันสอดคล้องกับหน่วยศึกษานิเทศก์ (2564) มีกระบวนการนิเทศที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

3. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ครูผู้รับการนิเทศมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก สูงกว่าก่อนนิเทศ และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับชอบกิจ กนกหงส์ (2563) พบว่าการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์หลังได้รับการนิเทศสูงขึ้น

4. ผลกระทบของรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ด้านสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องด้วยครูจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับนักเรียนส่งผลต่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับประบาวาติ, ปรีบาดี และปูกาน (Prabawati, Pribadi and Pukan, 2018) พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนสูงขึ้น

5. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครู ในด้านความถูกต้องและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องด้วยเป็นการนิเทศที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ให้ดีขึ้น สอดคล้องกับทิพวรรณ ถาวรโชติ (2564) และสอดคล้องกับ วราลักษณ์ อาจวิชัย (2565) พัฒนารูปแบบการนิเทศมีผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ด้านประเมินผลการนิเทศความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูควรเน้นผลการจัดการเรียนรู้เชิงประจักษ์ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนด้วยความปลอดภัย การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การนิเทศแนวคิดความร่วมมือ ร่วมแรง และร่วมใจจากผู้เกี่ยวข้องโดยนำแหล่งเรียนรู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้านร่วมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูตามบริบทของสถานศึกษา

8. กิตติกรรมประกาศ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ รองศาสตราจารย์สุวิทย์ วรรณศรี คณาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร ผศ.ดร.จารุนันท์ ขวัญแน่น ดร.ไท พานนนท์ ดร.วิทยา เกษาอาจ ท่านกิตติ กสิณธารา ท่านพิชญ์อนงค์ ผดุงศิลป์ไพโรจน์ ท่านอภิญญาณ บุญอุไร และท่านสมพร สถิตโกศล คณะผู้บริหารการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 และคณะครูผู้รับการนิเทศ

9. เอกสารอ้างอิง

ชอบกิจ กนกหงส์. (2563). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศสะท้อนผลในการสอนของครูวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2*. ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ทิพวรรณ ถาวรโชติ. (2564). *รูปแบบการนิเทศด้วยเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา*. การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ประสาท เนืองเฉลิม. (2559). การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ตามสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริง และความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอนของนิสิตครูวิทยาศาสตร์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 35(6), 127 – 134.

ปิยะวรรณ์ เชิญทอง. (2565). *รายงานผลการนิเทศการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3*. เพชรบูรณ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. กรุเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *สรุปโครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

สิรินภา กิจเกื้อกูล. (2565). *การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

หน่วยศึกษานิเทศก์. (2564). *ศาสตร์และศิลป์ในการนิเทศการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

Prabawati, F., Pribadi, T.A. and Pukan, K.K. (2018). The Effectiveness of 5E Inquiry-Learning Model by Using Interactive Notebook on the Subject of Cell. *Journal of Biology Education*. 7(3), 252 – 256.

การพัฒนาแอปพลิเคชันเกมทางภาษาเพื่อส่งเสริมทักษะทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม

Development Of Language Game Applications To Promote Language Skills For Children With Autism Spectrum Disorder

นรินทร เพชรรัตน์
นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา
วิชาเอกการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
E-mail: narinthon_phetcharat@kkumail.com
ปิยะวรรณ ศรีสุรักษ์
อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา
วิชาเอกการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
E-mail: piysri1@kku.ac.th

บทคัดย่อ

เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมมักมีข้อจำกัดในการรับรู้ทางภาษา การสื่อความหมายและการแสดงออกทางภาษาที่มีพัฒนาการทางภาษาด้านการพูดล่าช้า มีปัญหาการสื่อสารกับผู้อื่น การวิจัยนี้จึงได้ศึกษาหาแนวทางในการส่งเสริมทักษะทางภาษา โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันเกมทางภาษาในการส่งเสริมทักษะทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางภาษาของเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมก่อนและหลังการการใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้มาจากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกจากผู้เรียนที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมที่ได้รับการวินิฉัยทางการแพทย์ว่ามีภาวะออทิซึมสเปกตรัม จำนวน 5 คน อายุระหว่าง 5 – 9 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดบุรีรัมย์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แอปพลิเคชันเกมทางภาษา 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) คู่มือการใช้งานแอปพลิเคชันเกมทางภาษา 4) แบบประเมินทักษะทางภาษา 5) แบบสังเกตพฤติกรรม ในการทำกิจกรรมการพัฒนาแอปพลิเคชันเกมทางภาษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานคือ 1) ค่าเฉลี่ย 2) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) 3) การเปรียบเทียบผลการใช้แอปพลิเคชันด้วยสถิติเปรียบเทียบ The Wilcoxon Rank Sum Test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาแอปพลิเคชันเกมทางภาษาในการส่งเสริมทักษะทางภาษาสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม พิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยให้ระดับคุณภาพของความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของเครื่องมือ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC อยู่ระหว่าง 0.50–1.00 แสดงให้เห็นว่าคุณภาพเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือและมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการการเปรียบเทียบความสามรถทักษะทางภาษาของเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ก่อนและหลังการการใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษา ได้คะแนนรวม

ก่อนการทดลอง 56 คะแนน ($\bar{X}$=18.67,S.D= 3.28) และหลังการทดลองได้ 241 คะแนน ($\bar{X}$=80.67, S.D= 0.55) สรุปได้ว่า หลังการใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษาในการส่งเสริมทักษะทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมสูงกว่าก่อนการใช้แอปพลิเคชัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: แอปพลิเคชันเกมทางภาษา, ทักษะทางภาษา, เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม

ABSTRACT

Autism spectrum disorder (ASD) have difficulty with communication and interaction with other people. The purposes of this research were: 1) to develop Language Game Applications for improving language skills of autism spectrum disorder (ASD), and 2) to compare the scores of pre-tests and post-tests language skills. The subjects of this research were 5 students diagnosed with autism spectrum disorder (ASD). They were selected by purposive sampling. They are 5 to 9 years old. and studying at Buriram Special Education Center. Researcher tools comprise the following: 1) Language Game Applications, 2) Lesson plan, 3) Language Game Applications handbook 4) language skills Assessment, and 5) behavioral observation form. Language skills Assessment was used for collecting data. Research data were analyzed by descriptive statistics: 1) mean, 2) Standard Deviation (S.D), and 3) the scores of pre-tests and post-tests by The Wilcoxon Rank Sum Test

Results of this Research showed 1) Content validity was tested by five experts and the index of item objective congruence (IOC) was 0.5 – 1.00. showing their high reliability. Language Game Applications can be used to improve language skills of autism spectrum disorder (ASD) 2) There was statistically significant. ($p < .01$). Pre-test total scores were 56 points (M = 18.67, SD = 3.28). Post-test total scores were 241 points (M = 80.67, SD = 0.55) which were higher than pre-test total scores.

Keywords: Language Game Applications, Language skills, autism spectrum disorder (ASD)

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

โรคออทิสติก (Autistic Disorder) หรือออทิซึม (Autism) เป็นความผิดปกติของพัฒนาการเด็กรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัว โดยเด็กไม่สามารถพัฒนาทักษะสังคม ทักษะทางภาษา และการสื่อความหมายได้เหมาะสมตามวัย มีลักษณะพฤติกรรม กิจกรรม และความสนใจ เป็นแบบแผนซ้ำ ๆ ไม่ยืดหยุ่น ปัญหาดังกล่าวเป็นตั้งแต่เล็ก แสดงให้เห็นก่อนอายุ 3 ขวบ เป็นโรคที่รู้จักมาเป็นเวลา 60 ปีแล้ว นักวิชาการพยายามศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ของโรค แต่ยังไม่สามารถหาสาเหตุที่แน่ชัดได้ โรคออทิสติกจัดอยู่ในกลุ่มการวินิจฉัยโรค ที่เรียกว่า พีดีดี หรือ ความบกพร่องของพัฒนาการแบบรอบด้าน (Pervasive Developmental Disorders; PDDs) พบว่ามีแนวโน้มสูงขึ้นในทุกประเทศทั่วโลก พบในเพศชายมากกว่าเพศหญิง เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม จะมีอาการแตกต่างกันหลากหลายรูปแบบ สิบคนก็สิบแบบ ร้อยคนก็ร้อยแบบ แต่ก็มีลักษณะร่วมคล้ายกัน ที่เรียกว่า ออทิสติก คือ เด็กอยู่ในโลกของตัวเองมาก สนใจสิ่งแวดล้อมน้อย เรียกไม่หัน ไม่สบตา ไม่สนใจใคร โต้ตอบไม่เป็น เล่นไม่เหมาะสม จินตนาการไม่เป็น ไม่พูดหรือพูดไม่รู้เรื่อง พูดเป็นภาษาต่างดาว ทำอะไรซ้ำ ๆ เป็นแบบแผน ไม่ยืดหยุ่น สนใจบางอย่างแบบหมกมุ่น ไม่มีประโยชน์ ในรายที่อยู่ในโลกของตัวเองมาก จะกระตุ้นตัวเองเป็นระยะ เช่น

หมุนตัว โยกตัว เขย่งเท้า สะบัดมือ เล่นมือ เล่นเสียง เป็นต้น เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมมีปัญหาเกี่ยวกับการรับฟังและเข้าใจคำพูดของผู้อื่น เด็กไม่สนใจฟังคำพูดมีการตอบสนองต่อเสียงจากสิ่งแวดล้อมภายนอกได้ดีกว่าเสียงจากคนพูด หลงใหลในเสียงเครื่องยนต์กลไก รับรู้คำพูดและเรียนรู้คำศัพท์ได้ช้ากว่าอายุมาก ไม่สามารถสรุปรวบยอดความหมายของคำ เรียนรู้คำพูดที่เป็นรูปธรรมได้ดีกว่าคำสั่งที่เป็นนามธรรม เช่น คำที่เป็นชื่อสิ่งของเด็กจะเรียนรู้ได้ดีกว่าคำที่บอกถึงอารมณ์ความรู้สึกสัมผัส ความดีความเลว ความสวยความงาม (เบญจมาศ พระธานี, 2554)

ในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญในโลกของเราเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการศึกษา ที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทในแง่การเป็นเครื่องมือที่ช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้ ข่าวสารต่าง ๆ สู่ผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ จะมีประสิทธิภาพมากเพียงใดนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผู้ถ่ายทอดนั่นคือ “ครู” ที่จะต้องเตรียมพร้อมที่จะนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนในยุคนี้อย่างมีคุณภาพ (นัทธีรัตน์ พีระพันธุ์, 2561) เกมแอปพลิเคชัน เพื่อสร้างแรงจูงใจ สร้างแรงกระตุ้น ก่อให้เกิดการเรียนรู้บนสื่อ โดยเกมแอปพลิเคชันสามารถมอบประสบการณ์การเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะและรูปแบบการเรียนรู้ของเด็กออทิสติก เป็นเทคโนโลยีที่กำลังเป็นที่นิยมกันในยุคปัจจุบันและยังสามารถเข้าถึงได้ง่ายผ่านอุปกรณ์ต่างๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ แท็บแล็ต โน๊ตบุ๊ค คอมพิวเตอร์ อีกทั้งยังใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านการสื่อสารในชีวิตประจำวัน และในการเรียนการสอนแอพพลิเคชั่นจึงมีประโยชน์และสร้างคุณค่าทางการเรียนรู้ได้มากเนื่องจากผู้คนส่วนใหญ่เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย โดยผ่านทางโทรศัพท์มือถือ เพราะมีความสะดวกสบาย พกพาง่าย ทุกคนสามารถเข้าถึงแอพพลิเคชั่นนับเป็นสิ่งจำเป็นในด้านการศึกษาไม่ว่าจะเป็นด้านการสื่อสาร นวัตกรรมการเรียนการสอน (วารสารห้องสมุดสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.2566)

จากข้อจำกัดของเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ในด้านความบกพร่องทางภาษาดังกล่าวเป็นอุปสรรคและส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตประจำวันในสังคมของเด็ก ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษา การพัฒนาทักษะทางภาษาของ “เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม” โดยใช้แอพพลิเคชั่นเกม ความบกพร่องทางภาษาที่ไม่สามารถสื่อสารแสดงความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ขาดความเข้าใจและรับรู้ทางภาษา ไม่เข้าใจสีหน้า ท่าทางการแสดงออกของผู้อื่น ส่งผลให้เด็กเกิดความคับข้องใจ และแสดงพฤติกรรมที่ก้าวร้าว ทำร้ายเพื่อน โดยการผลักเพื่อน ตีหลัง และโยนสิ่งของ สื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางสำคัญของเด็ก ๆ ทุกคนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ไม่เว้นแม้แต่เด็กพิเศษ ในเด็กปกติการกระตุ้นพัฒนาการด้วยสื่อต่าง ๆ ที่เหมาะสมก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้และตอบสนองได้ แต่สำหรับเด็กพิการซึ่งมีความบกพร่อง พัฒนาการและศักยภาพไม่เป็นไปตามวัย ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการนำเครื่องมืออุปกรณ์ สื่อต่าง ๆ มาประกอบการเรียนรู้เพื่อเพิ่มความสนใจ และส่งเสริมทักษะการสื่อสาร แอปพลิเคชันเกมทางภาษาจึงเป็นแอปพลิเคชัน ที่ส่งเสริมให้เข้าใจภาษา การใช้แอปพลิเคชันนี้จะมีเสียงคำอ่านขึ้นมาให้ผู้เล่นออกเสียงตาม แอปพลิเคชันนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจภาษามากยิ่งขึ้น การใช้แอพพลิเคชันเรียนรู้ต้องใช้ให้ถูกวิธี และต้องควบคู่กับการใช้สื่อทั่วไปด้วย โดยเฉพาะสื่อของจริงไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ คน สัตว์ สถานที่ และแอปพลิเคชันนี้เป็นทางเลือกหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นพัฒนาการในเบื้องต้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันเกมทางภาษาในการส่งเสริมทักษะทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม

(2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางภาษาของเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ก่อนและหลังการการใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษา

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีภาวะออทิสซึมสเปกตรัม

สาวิตรี วงศ์กิติรุ่งเรือง (2562) ออทิสติกสเปกตรัม (Autism Spectrum Disorder) เป็นโรคที่รู้จักมาเป็นเวลาเกือบ 70 ปีแล้ว มีชื่อเรียกหลากหลาย และมีการเปลี่ยนแปลงการเรียกชื่อเป็นระยะ มีทั้งออทิสติก (Autistic Disorder)ออทิสซึม (Autism) ออทิสติกสเปกตรัม (Autism Spectrum Disorder) พีดีดี(Pervasive Developmental Disorders) พี่ดีดี เอ็นโอเอส (PDD Not Otherwise Specified) และแอสเพอร์เกอร์(Asperger's Disorder) ในปัจจุบันนักวิชาการตกลงใช้คำว่า "Autism Spectrum Disorder" ตามเกณฑ์คู่มือการวินิจฉัยโรคทางจิตเวชฉบับล่าสุด DSM-5 ที่จะใช้อย่างเป็นทางการในระดับสากลเหมือนกันทั้งหมดในปี พ.ศ. 2556 (ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา, 2553) สำหรับในภาษาไทย ควรจะเรียก "ออทิสติก" เหมือนกันในทุกกลุ่มย่อย เนื่องจากเป็นคำที่ใช้มานานแล้ว ส่วนชื่อเรียกอื่นๆ ก็คงค่อยๆ จางหายไป ออทิสติกเป็นความผิดปกติของพัฒนาการเด็กรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัว โดยเด็กไม่สามารถพัฒนาทักษะทางการสื่อความหมายได้เหมาะสมตามวัย มีลักษณะพฤติกรรม กิจกรรม และความสอนแผนซ้ำๆ จำกัดเฉพาะบางเรื่องและไม่ยืดหยุ่น ปัญหาดังกล่าวเป็นตั้งแต่เล็ก ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการดำรงชีวิต

นัทธ์ชนัน จรัสจรุงเกียรติและอลิสา วัชรสินธุ (2556) โรคในกลุ่มออทิสติกสเปกตรัม(autistic spectrum disorders) เป็นกลุ่มโรคที่เกิดจากความผิดปกติของ สมอง เด็กจะมีทักษะสังคมบกพร่อง มีพัฒนาการล่าช้า ทางภาษา และมีพฤติกรรมทำอะไรซ้ำ ๆ หรือมีความสนใจจำกัดเฉพาะเรื่อง ผู้ป่วยมักมีปัญหาพฤติกรรม และอารมณ์ร่วมด้วยเช่น ซนอยู่ไม่นิ่ง วิตกกังวล ซึมเศร้า ย้ำคิดย้ำทำ ก้าวร้าว ทำร้ายตัวเอง อาการทั้งหมดเหล่านี้ก่อให้เกิดความยากลำบากต่อบิดามารดาในการดูแล

3.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาทักษะทางภาษาสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม

พัฒนาการทางภาษาและการพูดของเด็กปฐมวัย (2563) พัฒนาการทางภาษาและการพูดของเด็ก ๆ เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งเด็ก ๆจะมีพัฒนาการช้าหรือเร็วนั้น ขึ้นอยู่กับอายุและช่วงวัยของเขา ในช่วงอายุระหว่าง 2-5 ปี (วัย 24 - 60 เดือน) เป็นช่วงที่มี การพัฒนาด้านภาษา(Language Development) มากกว่าช่วงอายุอื่น ๆมีการเรียนรู้คำศัพท์ต่าง ๆจากสิ่งรอบตัว และการใช้คำพูดนั้นเอง ซึ่งการพัฒนาด้านการรับรู้และภาษานั้น เกิดจากที่พวกเขารู้จักเชื่อมโยงเสียงต่าง ๆที่ได้ยินกับสิ่งที่มองเห็นและสัมผัสได้ พอเมื่อได้ยินซ้ำ ๆ ก็จะเกิดความจำ ทำให้เด็กมีความเข้าใจและพูดออกมาอย่างถูกความหมายนั้นเอง

3.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ Application

พรทิพย์ วงศ์สินอุดม (2558) แอปพลิเคชัน คือ โปรแกรมที่ออกแบบมาช่วยให้สามารถทำสิ่งต่างๆเช่น การถ่ายเอกสารแก้ไขรูปภาพและฟังเพลงได้โดยไม่จำเป็นต้องติดตั้งซอฟต์แวร์ที่ซับซ้อนแต่ในปัจจุบันเว็บไซต์มี

ฟังชั่นการทำงานที่มีประสิทธิภาพที่หลากหลายจะได้รับจากแอพพลิเคชั่นบนเดสก์ท็อปหรือคอมพิวเตอร์ซึ่งเรียกรายการเหล่านี้ว่าแอปพลิเคชันที่มีประสิทธิภาพหรือเรียกสั้นว่าแอป

3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนตรทิพย์ วิเชียร และกรรวิภาร์ หงษ์งาม (2562) ได้ศึกษาผลการเรียนรู้คำศัพท์ของเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมดับปฐมวัย โดยจัด กิจกรรมเกมทางภาษา เปรียบเทียบผลการเรียนรู้คำศัพท์ของเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมระดับปฐมวัยนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า 1) การเรียนรู้คำศัพท์ของเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ระดับปฐมวัย หลังการจัดกิจกรรมเกมทาง ภาษา อยู่ในระดับความรู้ดีมาก2) ผลการทดสอบสมมติฐาน ผลการเรียนรู้คำศัพท์ หลังการจัดกิจกรรมเกมทางภาษาแตกต่างจากก่อนการจัดกิจกรรมเกมทางภาษา

เอมย์วิกา พุทธรักษา และคณะ (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนรู้เรื่องคำราชาศัพท์บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการเรียนรู้ เรื่องคำราชาศัพท์บนระบบปฏิบัติการ Android 2) ทดสอบประสิทธิ์ภาพแอปพลิเคชันที่ได้พัฒนาขึ้น การประเมินแอปพลิเคชันแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านคุณภาพของระบบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และด้านความพึงพอใจของผู้ใช้งานแอปพลิเคชันผลการศึกษาพบว่าแอปพลิเคชันสื่อการเรียนรู้เรื่องคำราชาศัพท์บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ มีความสมบูรณ์มีเนื้อหาครบตามขอบเขตการพัฒนา ประสิทธิภาพการทำงานของระบบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน อยู่ในระดับดีมาก สำหรับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยรวมอยู่ในระดับดี กล่าวโดยสรุปแอปพลิเคชันสื่อการเรียนรู้เรื่องคำราชาศัพท์บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ มีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้เพื่อประกอบการเรียนการสอน

3.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแอปพลิเคชันเกมทางภาษาเพื่อส่งเสริมทักษะทางภาษาสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม และได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

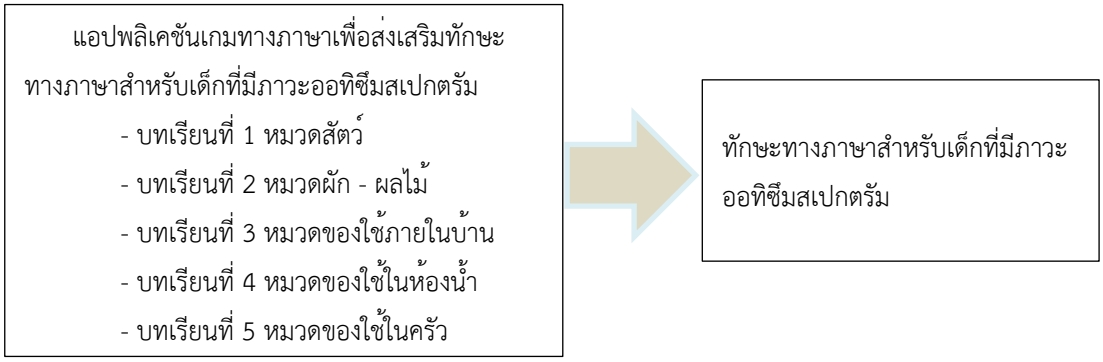

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.6 สมมติฐานการวิจัย

ทักษะทางภาษาของเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม หลังการพัฒนาแอปพลิเคชันเกมทางภาษาในการส่งเสริมทักษะทางภาษา สูงกว่าก่อนการพัฒนาแอปพลิเคชันเกมทางภาษาในการส่งเสริมทักษะทางภาษา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินงานการวิจัย ดังต่อไปนี้

1) สำรวจและวิเคราะห์สภาพปัญหาภายในชั้นเรียน เพื่อหาแนวทาง การแก้ไขปัญหา ของเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ที่มารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งจากการสำรวจและวิเคราะห์สภาพปัญหาพบว่า เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมจำนวน 5 คน ยังขาดทักษะทางภาษาและการสื่อกับผู้อื่น

2) ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใชในการวิจัย อันประกอบไปด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติ คือ แผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan : IIP ในแก้ปัญหา ทักษะทางสังคม ในการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น โดยมีแบบประเมินวัดความสมารถในการรับรู้อารมณ์ ก่อนและหลัง

3) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิจัยเพื่อพิจารณา ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสม รวมถึงการแนะนำแนวทางให้ข้อเสนอแนะที่ควร ปรับปรุงแก้ไขและสามารถนำมาพัฒนาเครื่องมือวิจัยให้สมบูรณมากยิ่งขึ้น

4) นำเครื่องมือที่ผ่านอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณา ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสม รวมถึงการแนะนำแนวทางให้ ข้อเสนอแนะ ที่ควรปรับปรุงแก้ไข เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 5 ท่าน ประกอบไปด้วย

- ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ
- ผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี และด้านการสร้างการ์ตูนอนิเมชั่น
- ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประการเมินผล

5) ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ผ่านการพิจารณาตรวจสอบ มาดำเนินการปรับปรุง แก้ไขให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปใชกับกลุ่มเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

6) นำเครื่องมือ ที่ได้รับการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาว่ารายละเอียดของแผนการสอนในแต่ละข้อมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยกำหนดคะแนน

คะแนน +1 หมายถึง แผนการสอนที่วัดแน่ใจว่าวัดตรงตามจุดประสงค์

คะแนน 0 หมายถึง แผนการสอนที่วัดไม่แน่ใจว่าวัดตรงตามจุดประสงค์

คะแนน -1 หมายถึง แผนการสอนที่วัดแน่ใจว่าวัดไม่ตรงตามจุดประสงค์

7) นำแผนการสอน ที่ได้รับการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.5-1 มาทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วมาจัดทำเป็นแผนการสอนฉบับสมบูรณ์ต่อไป โดยผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00

4.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) ดำเนินการวิจัยตามแผนการวิจัย One Group Pretest-Posttest Design

4.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ แอปพลิเคชันเกมทางภาษา

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ทักษะทางภาษาสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม

4.3 ประชากรและตัวอย่าง

4.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมที่มารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดบุรีรัมย์ อายุระหว่าง 5 – 9 ปี จำนวน 21 คน

4.2.2 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมที่ได้รับการวินิจฉัยทางการแพทย์ว่าเป็นเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม อายุระหว่าง 5 - 9 ปี จำนวน 5 คน ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

4.4 เครื่องมือวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

4.3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 1 แผน ใช้เวลา ในการจัดกิจกรรมแผนละ 60 นาที

แผนละ 2 อาทิตย์ จำนวน 30 ครั้ง

4.3.2 แบบประเมินความสามารถทางภาษา

แบบทดสอบก่อนเรียน (pre-test) และแบบทดสอบหลังเรียน (post-test) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 ชุดประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับทักษะทางภาษา และความเข้าใจเกี่ยวกับคำถามในแอปพลิเคชัน จำนวน 5 บทเรียน ประกอบไปด้วย บทเรียนที่ 1 หมวดสัตว์ บทเรียนที่ 2 หมวดผัก-ผลไม้ บทเรียนที่ 3 หมวดของใช้ในบ้าน บทเรียนที่ 4 หมวดของใช้ในห้องน้ำ และบทเรียนที่ 5 หมวดใช้ในครัว หมวดละ 10 คำ รวมทั้งสิ้น 50 คำ

4.3.3 แอปพลิเคชันเกมทางภาษา ที่สร้างขึ้นเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน เพื่อใช้สอนกับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมให้เข้าใจภาษา และสื่อสารกับผู้อื่นได้ ลักษณะของแอปพลิเคชัน เป็นการเรียนรู้ผ่านบทเรียนเกมในแต่ละหมวด โดยมีภาพและเสียงแสดงให้เข้าใจในตัวบทเรียนแต่ละบทเรียน ฝึกให้นักเรียนตอบคำถาม หรือเลือกรูปภาพจากแอปพลิเคชันได้อย่างถูกต้อง หากนักเรียนตอบถูกแอปพลิเคชันจะทำการรวบรวมคะแนนในแต่ละครั้งของการเรียนด้วยแอปพลิเคชันในแต่ละครั้ง ซึ่งมีทั้งหมด 5 บทเรียน ได้แก่ บทเรียนที่ 1หมวดสัตว์ บทเรียนที่ 2 หมวดผัก-ผลไม้ บทเรียนที่ 3 หมวดของใช้ในบ้าน บทเรียนที่ 4 หมวดของใช้ในห้องน้ำ และบทเรียนที่ 5 หมวดใช้ในครัว

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คน อายุระหว่าง 5 – 9 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อการพัฒนาแอปพลิเคชันเกมทางภาษาในการส่งเสริมทักษะทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม โดยมีการเก็บข้อมูลดังนี้

4.1 ติดต่อประสานงานเพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลวิจัยจากผู้อำนวยศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดบุรีรัมย์

4.2 ทำหนังสือขออนุญาต ในการในการทำวิจัยจากผู้ปกครองนักเรียน

4.3 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือสะท้อนผลการปฏิบัติการเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการปฏิบัติการ เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้จะมีการนำเอาเครื่องมือในการประเมินผลการปฏิบัติการไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เรียนโดยมีระยะเวลาในการเก็บข้อมูล จำนวนทั้งหมด 6 สัปดาห์ สอนสัปดาห์ละ 5 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที รวม 30 ครั้ง

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ โดยใช้ค่าสถิติ ดังนี้

สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้ในการสรุปแบบประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านเทคนิคและแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน

ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

$$x = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ $\bar{x}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนน

N แทน จำนวนกลุ่มประชากร

5. ผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาแอปพลิเคชันเกมทางภาษาในการส่งเสริมทักษะทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) ผลการพัฒนาแอปพลิเคชันเกมทางภาษาในการส่งเสริมทักษะทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม พิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยให้ระดับคุณภาพของความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของเครื่องมือ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC อยู่ระหว่าง 0.50–1.00 แสดงให้เห็นว่าคุณภาพเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือและมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังปรากฏภาพของแอปพลิเคชันเกมทางภาษา ดังภาพที่ 2

หน้าเมนแอปพลิเคชัน หน้าบทเรียน

ภาพที่ 2 แอปพลิเคชันเกมทางภาษาในการส่งเสริมทักษะทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมเปกตรัม

2) ผลการการเปรียบเทียบความสามรถทักษะทางภาษาของเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ก่อนและหลังการการใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษา ได้คะแนนรวม ก่อนการทดลอง 56 คะแนน ($\bar{X}$=18.67,S.D= 3.28) และหลังการทดลองได้ 241 คะแนน ($\bar{X}$=80.67, S.D= 0.55) สรุปได้ว่า หลังการใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษาในการส่งเสริมทักษะทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัมสูงกว่าก่อนการใช้แอปพลิเคชัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบทักษะทางภาษาของเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ก่อนและหลังการการใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษา โดยใช้ โดยสถิติ Wilcoxon’s Sign test โดยมีสูตร และสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลดัง ตารางที่ 1

$T^+ = \sum d_i$ (d_i คือเครื่องหมาย $+$)
$T^- = \sum d_i$ (d_i คือเครื่องหมาย $-$)

ผลรวมของตำแหน่งคือ $\frac{n(n+1)}{2}$ เมื่อ n คือจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ดังนั้น $T^- = \frac{n(n+1)}{2} - T^+$

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลการพัฒนาทักษะทางภาษาโดยการใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษาสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ก่อนและหลังการเรียนโดยใช้สถิติ The Wilcoxon Signed Ranks Test

การทดสอบ	N	คะแนน	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
ก่อนเรียน	50	56	18.67	3.28	-41.367	.000**
หลังเรียน	50	241	80.67	0.55		

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. อภิปรายผล

ผลของในการพัฒนาแอปพลิเคชันเกมทางภาษาในการส่งเสริมทักษะทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม พบว่าเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ที่มีความบกพร่องทางภาษามีพัฒนาการที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังจากได้รับการพัฒนาแอปพลิเคชันเกมทางภาษาในการส่งเสริมทักษะทางภาษา อาจเนื่องมาจาก การใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษาในการส่งเสริมทักษะทางภาษา ซึ่งประกอบไปด้วย 5 บทเรียน ประกอบไปด้วยเนื้อหา 5 หมวด 1) หมวดสัตว์ 2) หมวดผัก ผลไม้ 3) หมวดของใช้ภายในบ้าน 4) หมวดของใช้ภายในห้องน้ำ 5) หมวดของใช้ในครัว โดยผู้วิจัยได้สร้างคู่มือการใช้พัฒนาการทักษะทางภาษา โดยการใช้ใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ให้ท่านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะและแนะนำแนวทางการแก้ไขเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาตามข้อเสนอแนะ รวมทั้งนำข้อมูลเสนอต่อผู้เชี่ยวเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมบำบัด ซึ่งพบว่า การพัฒนาทักษะทางภาษา โดยการใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ ระดับ 1.00 สำหรับเกณฑ์การพิจารณามาจากผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน นำมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งผู้วิจัยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง การพัฒนาทักษะทางภาษา โดยการใช้ใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ที่มีความน่าเชื่อถือและมีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$=4.99, S.D.=0.10) ซึ่งแสดงว่าการพัฒนาทักษะทางภาษา โดยการใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะทางภาษา โดยการใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ไปใช้ทั้ง 5 หมวด ชุดกิจกรรมโดยใช้แบบประเมินความสามารถในการพัฒนาทักษะทางภาษา โดยการใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ทั้ง 5 หมวด หลังการใช้การใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม

พบว่า ผู้เรียนจำนวน 5 คน คะแนนรวมอยู่ที่ 242 คะแนน ($\bar{X}$=80.67 และ S.D.=0.55) เมื่อเปรียบเทียบผลก่อนการพัฒนาทักษะทางภาษา โดยการใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม จากผู้เรียนจำนวนผู้เรียน 5 คน พบว่า คะแนนรวมอยู่ที่ 56 คะแนน ($\bar{X}$=18.67 และ S.D.=3.28) เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาวิจัยการพัฒนาทักษะทางภาษา โดยการใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม พบว่า ที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม คนที่ 1, 2, 3, 4, และ 5 มีการพัฒนาทักษะทางภาษา โดยการใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม ที่สูงขึ้นหลังได้รับการพัฒนา ผลจากการพัฒนาทักษะทางภาษา โดยการใช้แอปพลิเคชันเกมทางภาษา สำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งนภา อุบาลี.(2565). ได้ศึกษาผลของการใช้เรื่องราวทางสังคมผ่านการ์ตูนอนิเมชั่นเพื่อพัฒนาทักษะการรอคอยของเด็กออทิสติกในระดับปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถทักษะรอคอยของเด็กออทิสติกในระดับปฐมวัยโดยใช้เรื่องราวทางสังคมผ่านการ์ตูนอนิเมชั่น หลังได้รับการเรียนการสอนโดยใช้เรื่องราวทางสังคมผ่านการ์ตูนอนิเมชั่นอยู่ในระดับดีมาก เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย 2) ความสามารถทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกในระดับปฐมวัยหลังได้รับการเรียนการสอนโดยใช้เรื่องราวทางสังคมผ่านการ์ตูนอนิเมชั่น สูงขึ้นกว่าก่อนการได้รับการสอนโดยใช้เรื่องราวทางสังคมผ่านการ์ตูนอนิเมชั่นเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

7.1.1 ควรสร้างแอปพลิเคชันให้สามารถใช้ได้ ทั้งระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ ระบบปฏิบัติการ IOS และรองรับระบบปฏิบัติการ Windows

7.1.2 ผู้วิจัยควรตรวจสอบและจัดเตรียมอุปกรณ์แท็บแล็ต หรือพีซี ของผู้เรียนให้พร้อมก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอนทุกครั้ง

7.1.3 ควรนำรูปแบบการใช้แอปพลิเคชันเกมทักษะทางภาษาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษประเภทอื่นๆ

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรมีการศึกษาทักษะทางภาษาในเนื้อหาอื่นๆ นอกเหนือจาก หมวดสัตว์ หมวดผัก-ผลไม้ หมวดของใช้ภายในบ้าน หมวดของใช้ในห้องครัว หมวดของใช้ในห้องน้ำ เป็นต้น

7.2.2 ควรมีการเพิ่มจำนวนคำศัพท์ในแต่ละหมวดให้มากขึ้น

7.2.3 ควรศึกษาโปรแกรมในการสร้างภาพสามมิติเพิ่มเติม เพื่อที่จะสามารถสร้างเนื้อหาให้ได้หลากหลายและควรจะเป็นแอปพลิเคชันที่มีอายุการใช้งานคงทนถาวรผู้เรียนสามารถใช้งานตลอด

8. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณกองทุนส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการที่ให้การสนับสนุนทุนในการศึกษาและขอขอบคุณ เด็กที่มีภาวะออทิซึมสเปกตรัม และผู้ปกครอง ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดบุรีรัมย์ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดบุรีรัมย์ ที่เข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จ

9. เอกสารอ้างอิง

นัทธีรัตน์ พีระพันธุ์. (2561). *แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เบญจมาศ พระธานีและคณะ. (2554). *การประเมินพัฒนาการและแนวทางในการช่วยเหลือบุคคลออทิสติกโดยสหสาขาวิชาชีพ/เบญจมาศพระธานีและคณะ.* ขอนแก่น. โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

ปุรินทร์ นิติธรรมานุสรณ์. (2562). *การพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกโดยการใช้เกมกระดานร่วมกับการชี้แนะ.* ปริญญานิพนธ์ สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พรศิริ ศิริเรศ. (2560). *การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้เทคนิค Picture Me Reading.* วิทยานิพนธ์ สาขาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

รุ่งนภา อุบาลี. (2565). *การศึกษาผลของการใช้เรื่องราวทางสังคมผ่านการ์ตูนอนิเมชั่นเพื่อพัฒนาทักษะการรอคอยของเด็กออทิสติกในระดับปฐมวัย.* คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วิทวัส ไชคำ. (2562). *แอปพลิเคชั่นส่งเสริมการเรียนรู้และทักษะการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์เบื้องต้น.* ปริญญานิพนธ์ สาขาเทคโนโลยีสาระสนเทศ (ต่อเนื่อง) วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่สถาบันอาชีวะภาคเหนือ1.

วันชัย จันทการกุล. (2560). วิธีการสอนในชั้นเรียนรวมสำหรับนักเรียนที่มีภาวะออทิสซึม. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น,* 40(2),

อนุชา จันทร์เต็ม, สรัญญา เชื้อทอง, ปกรณ์ สุปินานนท์. (2561). *การพัฒนาแอพพลิเคชั่นโดยใช้การเรียนรู้ร่วมกันเรื่องการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ.*

Fang, C., Sager, J., Corbitt, G., & Kent, S. (2008). *The Effects of Using a Tablet PC on Teaching and Learning Processes.* Retrieved September 9, 2014, from http://www.aisel.aisnet.org/amcis2008/262/.

การพัฒนาครูด้านการนิเทศภายในแบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

The Development of Collaborative Internal Supervision Teachers to Promote Learning Management Skill in the 21st Century of Teachers at Wat Bang Sawan School under Suratthani Primary Educational Service Area Office 3

อรอุมา เกิดเกลื่อน
นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
E-mail: oonlovesmile@gmail.com
ผศ.ดร.ญาณิศา บุญจิตร์
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ วิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
E-mail: yanisa@sru.ac.th
ดร.จิณัฐตา สอนสังข์
อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาวิจัยวัดผลและประเมินผล มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
E-mail: jinatta.j@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในและการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) พัฒนาครูด้านการนิเทศภายในด้วยการนิเทศแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และ 3) ประเมินประสิทธิผลของการพัฒนาครูด้านการนิเทศภายในด้วยการนิเทศแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ มีวิธีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอน ที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในและการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาครูด้านการนิเทศภายในด้วยการนิเทศแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมิน และขั้นตอนที่ 3 ประเมินประสิทธิผลของการพัฒนาครูด้านการนิเทศภายในด้วยการนิเทศแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินทักษะของผู้นิเทศ แบบประเมินความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศ และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้นิเทศกลุ่มเป้าหมาย คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนวัดบางสวรรค์ ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการนิเทศภายในและการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) การพัฒนาครูด้านการนิเทศภายในด้วยการนิเทศแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดำเนินการโดยใช้รูปแบบ PAOR ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือการวางแผน การปฏิบัติการสังเกตการณ์ และการสะท้อนผล 3) ผลการประเมินประสิทธิผลของการพัฒนาครูด้านการนิเทศภายในด้วยการนิเทศแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีดังนี้ 3.1) ผลการประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3.2) ผลการประเมินทักษะของผู้นิเทศที่มีต่อกระบวนการนิเทศแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3.3) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศที่มีต่อกระบวนการนิเทศภายในแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3.4) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้นิเทศที่มีต่อกระบวนการนิเทศภายในแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาครู การนิเทศแบบร่วมมือ การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study the problems of the internal supervision and learning management skills in 21st century, 2) the development of collaborative internal supervision teachers to promote learning management skill in the 21st century, and 3) the assessment effectiveness of the development of collaborative internal supervision teachers to promote learning management skill in the 21st century of teachers at Wat Bang Sawan school. There were 3 steps in conducting the research Including Step 1: Study the problems of the internal supervision and learning management skills in 21st century. Collect data were collected from the questionnaire. Step 2: The development of collaborative internal supervision teachers to promote learning management skill in the 21st century. The assessment of suitability. Step 3: Evaluate the effectiveness of the development of collaborative internal supervision teachers to promote learning management skill in the 21st century. The assessment of learning management skill. The assessment of the skills of supervisors. The satisfaction recipient satisfaction assessment form data were analyzed using basic. And the supervisor satisfaction assessment form data were analyzed using basic. The target group is teacher and education personnel total 15 persons at Wat Bang Sawan school in the academic year 2023. The statistics used in the research were percentage, mean, standard deviation.

The findings revealed that: 1) The results of the study the problems of the internal supervision and learning management skills in 21st century of teacher of Wat Bang Sawan school. Overall and by each aspect were at the high level. 2) The development of collaborative internal supervision teachers to promote learning management skill in the 21st century. Conducted by using the action research method of PAOR based. The research was divided into four procedures consisting of planning, action, observation, and reflection 3) The result of evaluating the effectiveness of the development of collaborative internal supervision teachers to promote

learning management skill in the 21st century are as follows: 3.1) The results of the evaluation of teachers learning management skills in the 21st century were overall at the highest level. 2) The results of evaluating the effectiveness of supervisors towards the collaborative supervision process to promote learning management skill in the 21st century, it can be concluded that overall they are at the highest level.3. 3)The results of the evaluation of the satisfaction of the supervisors with the process to promote learning management skill in the 21st century found that overall it was at the highest level. 3. 4)The results of evaluating the satisfaction of the supervisors with the process of to promote learning management skill in the 21st century were overall at the highest level.

KEYWORDS: Teacher Development, Collaborative Supervision, Learning Management Skill in the 21st Century

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลต่อระบบการศึกษาของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กระบวนการในการจัดการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความท้าทายดังกล่าว ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะพยายามเปลี่ยนแปลงกระบวนการในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพดีขึ้นก็ตาม แต่ยังประสบปัญหาในหลายด้านต่อการพัฒนาการศึกษา ซึ่งเกิดจากคุณภาพการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพทำให้การพัฒนา ด้านการศึกษาไม่ตอบสนองต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาประเทศเท่าที่ควร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษา ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพของนักเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาครูเป็นอันดับแรก ถ้าครูมีคุณภาพยังไม่ดีพอ ก็เป็นการยากที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพที่ดีได้ ซึ่งโรงเรียนวัดบางสวรรค์ได้มีการสำรวจและศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 พบว่า การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนไม่เป็นไปตามปฏิทินการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ เนื่องจากครูผู้ทำหน้าที่นิเทศการสอนไม่ตระหนักรู้ต่อกระบวนการนิเทศภายในเท่าที่ควร ส่งผลให้การดำเนินงานตามกระบวนการนิเทศขาดความต่อเนื่อง และจากผลการสรุปรายงานการนิเทศภายในสถานศึกษา ประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 พบว่า ผลการนิเทศการสอนของครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนวัดบางสวรรค์ ในด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมอยู่ที่ร้อยละ 72.38 ซึ่งยังไม่ผ่านเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด คือ ร้อยละ 80 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ครูยังขาดทักษะและความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและบริบทของโรงเรียน พบว่า กระบวนการนิเทศภายในแบบร่วมมือ มีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาและบริบทของโรงเรียน เนื่องด้วยกระบวนการนิเทศแบบร่วมมือ เป็นลักษณะการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร หรือผู้นิเทศกับครูผู้สอน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครู (รายงานการนิเทศภายในสถานศึกษา, 2565)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาครูด้านการนิเทศภายในด้วยการนิเทศแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ โดยได้นำแนวคิดและกระบวนการจากการศึกษาไปพัฒนา ส่งเสริมเพื่อให้ครูผู้นิเทศมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในกระบวนการ

นิเทศภายในแบบร่วมมือ เพื่อใช้เป็นกระบวนการในการช่วยเหลือ ถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้คำแนะนำ แก่ครูผู้สอน และร่วมกันแก้ไขพัฒนาการจัดการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ของครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) ศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในและการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

(2) พัฒนาครูด้านการนิเทศภายในแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

(3) ประเมินประสิทธิผลของการพัฒนาครูด้านการนิเทศภายในแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู

พิไลวรรณ อินทรรักษา (2560 : 58) กล่าวถึง การพัฒนาครูเพื่อช่วยให้ครูมีทัศนคติในทางบวก ช่วยปรับปรุงความรู้และทักษะของครู ช่วยให้ครูรู้ถึงนโยบายโรงเรียน ช่วยให้กิจการของโรงเรียนดีขึ้น และยังเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาโรงเรียน ช่วยให้ข้อมูลต่อความต้องการในอนาคตของโรงเรียน ช่วยให้ครูตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ดีขึ้น ช่วยให้เกิดความตระหนักในความสำเร็จความเจริญและความรับผิดชอบตลอดจนความก้าวหน้า ช่วยให้เกิดความมั่นใจในตนเอง ช่วยลดความเครียดความไม่พอใจ ความขัดแย้ง ช่วยปรับปรุงความรู้ ทัศนคติ การติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่ม ครูเกิดความเท่าเทียมกันในโอกาสและการทำงาน สร้างความเป็นปึกแผ่นขึ้นในกลุ่ม ช่วยให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้และความร่วมมือประสานงานการพัฒนาความสามารถทำให้โรงเรียนเป็นสถานที่น่าทำงานและน่าอยู่ยิ่งขึ้น

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในแบบร่วมมือ

กระบวนการนิเทศแบบ PIDRE ของสงัด อุทรานันท์ (วัชรา เล่าเรียนดี, 2550) ดร.สงัด อุทรานันท์ ได้กล่าวสรุปไว้ว่ากระบวนการนิเทศการศึกษา มี 5 ขั้นตอน ในการดำเนินการ คือ ขั้นที่ 1 วางแผนการนิเทศ (Planning-P) ขั้นที่ 2 ให้ความรู้ ความเข้าใจในการทำงาน (Informing-I) ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติงาน (Doing-D) ขั้นที่ 4 สร้างเสริมกำลังใจ (Reinforcing-R) ขั้นที่ 5 ประเมินการนิเทศ (Evaluating-E)

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

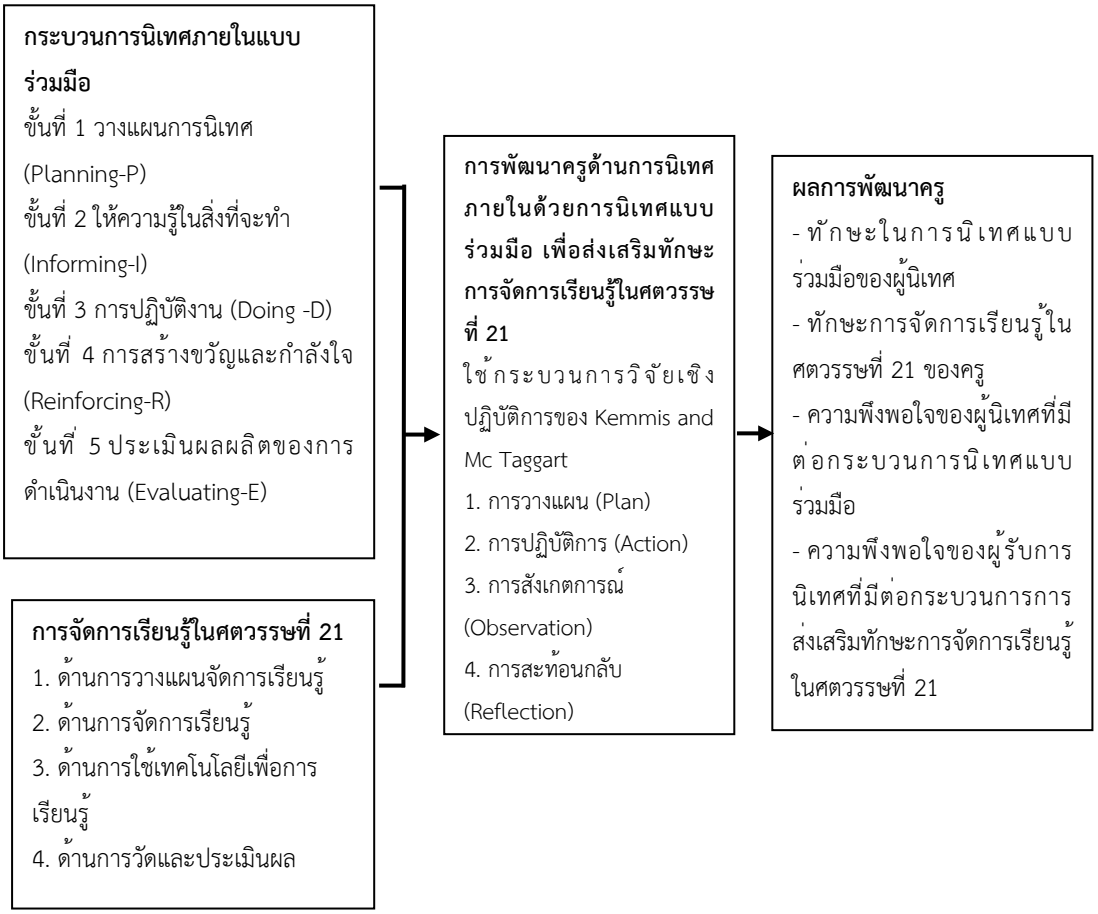

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 แบบแผนการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) รูปแบบ PAOR ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือการวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกตผล (Observation) การสะท้อนผล (Reflection)

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 13 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 คน

4.3 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในและการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาครูด้านการนิเทศภายในแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือ และขั้นตอนที่ 3 ประเมินประสิทธิผลของการพัฒนาครูด้านการนิเทศภายในแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) เป็นแบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ 2) แบบ

ประเมินทักษะของผู้นิเทศ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศ และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้นิเทศ

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 แบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 แบบประเมินทักษะของผู้นิเทศ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้นิเทศ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00

2. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือการวิจัย โดยนำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวน 30 คน และคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบราค (Cronbach's Alpha Coefficient) ของเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79 แบบประเมินความเหมะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 แบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 แบบประเมินทักษะของผู้นิเทศ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้นิเทศ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์สภาพปัญหาการนิเทศภายในและการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์โดยใช้

2. การวิเคราะห์ผลการประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู

3. การวิเคราะห์ทักษะของผู้นิเทศที่มีต่อกระบวนการนิเทศแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

4. การวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศที่มีต่อกระบวนการนิเทศแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

5. การวิเคราะห์ผลการประเมินพึงพอใจของผู้นิเทศที่มีต่อกระบวนการนิเทศแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ดังนี้ ใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

5. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในและการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายใน เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สรุปได้ว่า ครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการนิเทศ และไม่ตระหนักรู้ต่อกระบวนการนิเทศภายในเท่าที่ควร โรงเรียนไม่มีคู่มือเป็นแนวทางให้ครูปฏิบัติ

การดำเนินการนิเทศไม่เป็นไปตามปฏิทินการปฏิบัติงาน และการประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียนขาดความต่อเนื่อง

1.2 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สรุปได้ว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ ยังไม่ได้รับพัฒนาอย่างจริงจัง ผู้รับผิดชอบยังไม่ค่อยให้ความสำคัญ ขาดการนิเทศติดตามผลอย่างต่อเนื่อง การใช้สื่อและเทคโนโลยีมีน้อย ครูส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการพัฒนาทำให้ขาดทักษะการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายใน ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์

ที่	สภาพปัญหาการนิเทศภายใน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน	4.20	0.62	มาก
2	ด้านการให้ความรู้ก่อนการนิเทศ	3.08	0.73	มาก
3	ด้านการวางแผนการนิเทศ	4.04	0.63	มาก
4	ด้านการปฏิบัติการตามแผนการนิเทศ	4.18	0.41	มาก
5	ด้านการประเมินการนิเทศ	3.93	0.33	มาก
	ภาพรวม	**3.89**	**0.54**	**มาก**

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์

ที่	สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการวางแผนจัดการเรียนรู้	4.17	0.61	มาก
2	ด้านการจัดการเรียนรู้	4.35	0.59	มาก
3	ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	4.44	0.49	มาก
4	ด้านการวัดและประเมินผล	4.47	0.57	มาก
	ภาพรวม	**4.36**	**0.57**	**มาก**

2. ผลการพัฒนาครูด้านการนิเทศภายในแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ ดังนี้

2.1 ผลการพัฒนาครูด้านการนิเทศภายในแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 สรุปได้ว่าการพัฒนาครูด้านการนิเทศภายในแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู ดำเนินการโดยใช้รูปแบบ PAOR ความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการนิเทศภายในแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 สรุปได้ว่า ภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวัดและการประเมินผล ด้านหลักการ ด้านวัตถุประสงค์ ด้านกระบวนการนิเทศ ด้านความเป็นมาและความสำคัญ และด้านเนื้อหาตามลำดับ

3. ผลการประเมินประสิทธิผลของการพัฒนาครูด้านการนิเทศภายในแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ มีผลการประเมินแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

3.1 ผลการประเมินการนิเทศการสอน เรื่อง การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ ด้วยกระบวนการนิเทศแบบร่วมมือ เมื่อเปรียบเทียบร้อยละของค่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดในปีการศึกษา 2566 ของภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 พบว่ากลุ่มเป้าหมายการวิจัยมีระดับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มมากขึ้น จากระดับดีเป็นดีมาก

3.2 ผลการประเมินทักษะของผู้นิเทศที่มีต่อกระบวนการนิเทศแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สรุปได้ว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านผลที่เกิดขึ้นกับครู การจัดกิจกรรมการนิเทศ และทักษะการนิเทศ ตามลำดับ

3.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศที่มีต่อกระบวนการส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3.4 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้นิเทศที่มีต่อกระบวนการการส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่ากลุ่มเป้าหมายการวิจัยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 3 ผลการประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู

ที่	สภาพปัญหาการนิเทศภายใน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการวางแผนจัดการเรียนรู้	4.72	0.45	มากที่สุด
2	ด้านการจัดการเรียนรู้	4.76	0.42	มากที่สุด
3	ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	4.69	0.46	มากที่สุด
4	ด้านการวัดและประเมินผล	4.69	0.46	มากที่สุด
	ภาพรวม	**4.72**	**0.45**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 4 ผลการประเมินทักษะของผู้นิเทศ

ที่	สภาพปัญหาการนิเทศภายใน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.65	0.46	มากที่สุด
2	ด้านความเป็นผู้นำ	4.40	0.47	มาก
3	ด้านเทคนิค	4.75	0.43	มากที่สุด
4	ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.69	0.45	มากที่สุด
5	ด้านการทำงานเป็นทีม	4.56	0.45	มากที่สุด
	ภาพรวม	**4.61**	**0.45**	**มากที่สุด**

6. อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในและการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายใน เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ละออง รักนา (2559) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนิเทศภายในโรงเรียน ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่าครูยังไม่ได้รับพัฒนาอย่างจริงจัง และขาดการนิเทศติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนา ธุศรีวรรณ (2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการ ชี้แนะเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันด้านการชี้แนะการส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้และด้านการจัดการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 ครูระดับมัธยมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติน้อย

2. ผลการพัฒนาครูด้านการนิเทศภายในแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น

2.1 ผลการพัฒนาครูด้านการนิเทศภายในแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ พบว่า มีแนวทางการพัฒนาคือ การอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาครูด้านการนิเทศภายในแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จงกลวรรณ พิสิฐพันพร (2562) ที่กล่าวว่าการพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการที่จะทำให้บุคลากรประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายการทำงาน เพิ่มทักษะความรู้ ความสามารถเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ วิธีการนำมาใช้พัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน ได้แก่การประชุมเชิงปฏิบัติการ การอบรม การสัมมนาศึกษาดูงาน และการมอบหมายงานให้ปฏิบัติ

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือกระบวนการนิเทศภายในแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญจันทร์ รุ่งฟ้า (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการพัฒนาคู่มือการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอดอนสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า ความเหมาะสมของคู่มือการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอดอนสัก โดยรวมมีความเหมาะสมในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก

3. ผลการประเมินประสิทธิผลการพัฒนาครูด้านการนิเทศภายในแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ มีผลการประเมินแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

3.1 ผลการประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู เรื่อง การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ ด้วยกระบวนการนิเทศแบบร่วมมือ เมื่อเปรียบเทียบเกณฑ์ร้อยละของผลการรายงานการนิเทศการสอนที่สถานศึกษากำหนดในปีการศึกษา 2566 ของภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 พบว่ากลุ่มเป้าหมายการวิจัยมีระดับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มมากขึ้น จากร้อยละ 72.38 เป็น ร้อยละ 83 และผลการนิเทศการสอนของกลุ่มเป้าหมาย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จริยา แตงอ่อน (2559) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาจะมีผลทำให้

สถานศึกษาประสบความสำเร็จทั้งทางด้านการปฏิบัติงาน ด้านการจัดการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยการนิเทศ ภายในสถานศึกษานั้นจะช่วยพัฒนา แก้ไข และปรับปรุงบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2 ผลการประเมินทักษะของผู้นิเทศที่มีต่อกระบวนการนิเทศแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า จากการประเมินทักษะด้านการนิเทศการสอนแบบร่วมมือของกลุ่มเป้าหมาย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล อึ้งเจริญ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะการนิเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับทักษะการนิเทศของผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศที่มีต่อกระบวนการนิเทศภายในแบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ พบว่า กลุ่มเป้าหมายการวิจัยมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โกมล จันทร์ศิริ (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการจัดกิจกรรมนิเทศภายในโรงเรียนในเครือข่ายบริหารสถานศึกษาแบบบูรณาการลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการจัดกิจกรรมนิเทศภายในโรงเรียนในเครือข่ายบริหารสถานศึกษาแบบบูรณาการลำดวน จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3.4 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้นิเทศที่มีต่อกระบวนการนิเทศภายในแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนวัดบางสวรรค์ พบว่า กลุ่มเป้าหมายการวิจัยมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โชคระวี เจียมพุก (2563) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนพัฒนาครูเพื่อให้ครูได้ปรับปรุงและพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริม สนับสนุน และให้ความสำคัญในการพัฒนาครูด้านการนิเทศภายใน เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูอย่างจริงจัง โดยการกำหนดให้มีการนิเทศอย่างน้อย 1 ครั้ง/ภาคเรียน

(2) ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และวางแผนการพัฒนาโดยมีการบูรณาการใช้ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้ได้กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

(3) ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูอย่างต่อเนื่อง

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการนิเทศเพื่อพัฒนาครูในทักษะด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาทักษะการนิเทศ การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาครูด้านการผลิตสื่อการเรียนรู้ และการพัฒนาครูด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี

(2) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู

(3) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

8. กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณิศา บุญจิตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระหลัก และดร.จิณัฐตา สอนสังข์ อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระร่วม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และอำนวยความสะดวกจนทำให้การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์

9. เอกสารอ้างอิง

โกมล จันทร์ศิริ. (2560). ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการจัดกิจกรรมนิเทศภายในโรงเรียนในเครือข่าย บริหารสถานศึกษาแบบบูรณาการลำดวน จังหวัดสุรินทร์. *วารสารออนไลน์บัณฑิตศึกษา*, คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จงกลวรรณ พิสิฐพันพร. (2562). *เอกสารเชิงวิเคราะห์การพัฒนาครูบุคลากร*.กรุงเทพมหานคร.

จริยา แตงอ่อน. (2559). *รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

โชคระวี เจียมพุก. (2563). *กระบวนการนิเทศของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธนา ธุศรีวรรณ. (2562). *การพัฒนารูปแบบการชี้แนะเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูระดับมัธยมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นฤมล อึ้งเจริญ. (2564). *ทักษะการนิเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนของ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

บุญจันทร์ รุ่งฟ้า. (2558). *การพัฒนาคู่มือการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอดอนสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

พิไลวรรณ อินทรรักษา. (2560). *การดำเนินงานในส่วนงานการฝึกอบรม*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

โรงเรียนวัดบางสวรรค์. (2565). *รายงานการนิเทศภายในสถานศึกษา*. สุราษฎร์ธานี: โรงเรียนวัดบางสวรรค์

ละออง รักนา. (2559). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7. *สิกขาวารสารศึกษาศาสตร์*, 5(20), 95-104.

วัชรา เล่าเรียนดี. (2550). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครูเขตการศึกษา 5 อัครสังฆมณฑลกรุงเทพ*. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สงัด อุทรานันท์. (2545). *การนิเทศการสอน หลักการทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์มิตรสยาม.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษา

Participatory Management That Affects The Effectiveness of Educational Management

วิญญู ชดช้อย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

E-mail: s65561802056@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกระบวนที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานตามวิทยาการสมัยใหม่ และนับเป็นรูปแบบการบริหารที่สำคัญประการหนึ่งที่ได้รับความสนใจในวงการบริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะถือเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรับผิดชอบในการที่จะพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนั้นสามารถปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ พึงพอใจในการทำงานซึ่งนำไปสู่การนำพาองค์กรสถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนไปสู่จุดหมายได้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อสถานศึกษา ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน และนำพาให้สถานศึกษาสามารถดำเนินกิจการไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล จำเป็นต้องรู้จักนำแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้ในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุตามเป้าหมายตามที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, การบริหารแบบมีส่วนร่วม, ประสิทธิผล

ABSTRACT

This article aims to present a participatory management approach, which is an important process for modern science management and is an important management model that has received much attention in the educational administration circle because it is a process that allows co-workers and related persons both inside and outside the educational institution to participate in various activities. Participate in decision-making and take responsibility for developing educational institutions, which enables those involved to work willingly and be satisfied with their work, leading to the educational institution being able to drive towards its goals effectively and efficiently for the educational institution. Therefore, educational institution administrators are an important part in driving and leading educational institutions to be able to operate efficiently and effectively. It is necessary to know how to apply participatory management approaches in the organization to create maximum benefits and achieve the set goals.

KEYWORDS: Educational institution administration, participatory management, effectiveness

บทนำ

การบริหารและการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อสถานศึกษานั้นย่อมเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย ซึ่งประกอบไปด้วยบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รูปแบบและแนวทางในการบริหารจัดการรวมถึงปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อสถานศึกษา ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาที่เปรียบเสมือนกุญแจสำคัญในการไขไปสู่ความมีประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาจะดำเนินการแต่เพียงผู้เดียวไม่อาจทำทุกอย่างให้สัมฤทธิ์ได้ ดังนั้นจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์กร วิธีการบริหารที่หลากหลายรูปแบบ ขับเคลื่อนด้วยแนวทางที่เหมาะสมจึงจะทำให้บรรลุตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งจากที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วม อันเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลายๆ ฝ่ายได้เข้ามาร่วมกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ซึ่งเป็นการระดมความคิดศักยภาพต่างๆ ที่มีอยู่มาร่วมกันวางแผน ร่วมตัดสินใจร่วมติดตามประเมินผล และร่วมกันแก้ปัญหา อันเป็นการสร้างจิตสำนึกหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะทำให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมาย บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้เขียนมีความประสงค์จะศึกษาในเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เพื่อประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ให้แก่ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องและเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป ซึ่งประเด็นสำคัญที่ควรศึกษาด้านทักษะการการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพดังต่อไปนี้

ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

Cohen and Uphoff (1980, p. 222) ได้ให้ความหมายการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นการเกี่ยวข้องกันของแต่ละบุคคลเพื่อการปรับปรุงสถานะความเป็นอยู่ในสถานการเดียวกันซึ่งได้อธิบายไว้ 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทั้งนี้ วิลเลียม พี แอนโธนี่ (William P.Anthony, 1977) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมผู้บริหารจะปรึกษาหารือกับเพื่อนร่วมงานให้เขาได้รับรู้ปัญหาและร่วมตัดสินใจและให้ผู้ร่วมงานเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องนี้ เช่นเดียวกับ พุตตี (Putti. 1987 : 304) ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะส่งผลให้การบริหารจัดการมีลักษณะกว้างขวาง ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้การมีส่วนร่วมขยายไปสู่ปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการชาวไทยที่ได้กล่าวถึง ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้หลายท่าน อาทิเช่น อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ (2010 : 14) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมนิยมเรียกบ่อยๆ ว่า Participative management หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and emotional environment) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group station) ซึ่งจะนำไปสู่จุดหมายของกลุ่มได้ให้สมการการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้ การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือ + การประสานงาน + การรับผิดชอบหรือ Participation = Cooperation + Coordination + Responsibility รัตน์ฐาภัทร์ ธนโชติสุขสบาย (2014 : 21) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารงานที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการบริหาร ร่วมในการวางแผนกำหนดเป้าหมาย ร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ร่วมรับผิดชอบและร่วมในการรับผลประโยชน์

(Benefit) ร่วมดำเนินการตลอดจนร่วมประเมินผล (Evaluation) ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่างๆร่วมกันโดยร่วมมือและช่วยเหลือกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร ทั้งนี้ สุธรรม ธรรมทัศนา (2011 : 254) ได้กล่าวถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory administration) ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารงานด้านต่างๆ เพราะการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม คือ การที่ผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการใช้วิธีการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน ช่วยเสนอแนะข้อคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารตลอดจนการให้โอกาสและอิสระกับกลุ่มที่จะตัดสินใจทำงานเองภายใต้เป้าหมายและนโยบายที่มอบหมาย แต่การบริหารแบบมีส่วนร่วมอาจยังมีน้อยมากในสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาไม่มีการประชุมชี้แจงในการมอบหมายงาน การวางแผนงานโครงการต่างๆ ไม่ชัดเจน และขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา สัมพันธ์ อุปลา (2012, p. 47, อ้างถึงใน ณัฐวัฒน์ รักทอง , 2012, p. 78) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึงกระบวนการที่ผู้บริหารให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจเป็นการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งของบุคลากรเป็นการใช้ความคิดสร้างสรรค์และเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหา รวมถึง วินัย ดิสสงค์ (2016, page 49) ได้กล่าวถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้บริหารจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบ เพื่อการพัฒนางานที่ปฏิบัติให้มีคุณภาพสูงขึ้น นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ (2017) ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารโดยให้บุคคล ในองค์กรหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการ การตัดสินใจใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความเชี่ยวชาญ ในการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการบริหารงานมีความสำคัญของการ บริหารงานแบบมีส่วนร่วมก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งหวัง และกระบวนการการ ตัดสินใจสามารถรองรับพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรได้กว้างขวางและเกิดการ ยอมรับได้เป็นหลักการของการบริหารงานที่ส่งผลต่อการดำเนินการเชิงวิเคราะห์ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจได้ ลดช่องว่างของระบบการสื่อสารในองค์กรและขจัดปัญหาความขัดแย้ง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลผู้บริหารในองค์กรเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมได้แสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อันเป็นการสร้างแรงจูงใจความรับผิดชอบในหน้าที่ของสมาชิกที่ได้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ร่วมวางแผนโครงการ ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผลองค์กรภายใต้พื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตยที่จะเป็นที่ยอมรับ ลดความขัดแย้งภายในองค์กร และสร้างผลประโยชน์ร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์กร

ความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญในการจัดการศึกษา โดยมีนักการศึกษาได้อธิบายไว้หลายประการดังนี้ ลิเคิร์ท (1961) ได้แสดงให้เห็นสาระสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้ 1. ผู้บังคับบัญชารับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ใต้บังคับบัญชา 2. ผู้บังคับบัญชากระตุ้นจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติงาน 3. ระบบการติดต่อสื่อสารภายในองค์การมีความคล่องตัวเป็นไปโดยอิสระ 4. ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชามีปฏิกิริยาโต้ตอบกันอย่างเปิดเผยและโดยกว้างขวาง เกี่ยวกับเป้าหมายขององค์การ การปฏิบัติงานและกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์การ 5. การตัดสินใจต่าง ๆ กระทำโดยกลุ่มในทุกระดับขององค์การ เปิดโอกาสให้กลุ่มเข้ามามี ส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน 6. การควบคุมงานมีลักษณะกระจายไปในหมู่ผู้ร่วมงานให้มีการควบคุมกันเองและเน้นใน เรื่องการแก้ปัญหาเป็นหลัก 7. ผู้บังคับบัญชาเห็นความสำคัญของ

การพัฒนาพนักงานโดยการฝึกอบรมเพื่อให้การทำงาน มีผลงานที่สูงสุดและสำเร็จตามเป้าหมาย เช่นเดียวกับ เจษฎา หล้าคำ (อ้างถึงใน ดิเรก อนันต์,2556,19) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ 4 ประการดังนี้ 1. การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่จะพัฒนาศักยภาพในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนเอง และหาวิธีการแก้ปัญหาของชุมชนเอง รวมถึงหาวิธีแก้ไขอย่างเหมาะสม 2. การมีส่วนร่วมทำให้เกิดพลังการต่อรอง เกิดการยอมรับนวัตกรรมใหม่ๆได้อย่างกลมกลืน 3. เป็นการส่งเสริมบทบาทหน้าที่ด้านต่างๆ ให้กับชุมชน 4. ส่งเสริมให้ชุมชนทำกิจกรรมที่สัมพันธ์กับวิธีการพัฒนาตนเองอันจะนำไปสู่กระบวนการกระจายอำนาจจากศูนย์กลางสู่ท้องถิ่นในอนาคต และเกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง สอดคล้องกับ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2002, p.9) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ 5 ประการ ดังนี้ ประการที่ 1 การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิดและการอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลายมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานมากกว่าการคิดเพียงลำพัง ประการที่ 2 การมีส่วนร่วมในการบริหารมีผลทางจิตวิทยา กล่าวคือ ทำให้เกิดการยอมรับมากขึ้น เกิดการต่อต้านน้อยลง นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการที่ผู้บริหารสามารถใช้ทดสอบว่าสิ่งที่ตนเองรู้ตรงกันกับความเข้าใจของผู้ใต้บังคับบัญชาหรือไม่ ประการที่ 3 เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพที่ดี เพราะสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน รวมไปถึงการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในที่ทำงาน ประการที่ 4 เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้ใช้ความรู้ ความสามารถและทักษะในการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดความมีน้ำใจ (Team spirit) และมีความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมากขึ้น ประการที่ 5 การมีส่วนร่วมจะทำให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น การตัดสินใจต่างๆ มีคุณภาพมากขึ้น และส่งเสริมให้มีการพัฒนา ปรับปรุงงานได้มากขึ้น รวมไปถึงผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น เช่นเดียวกับ สุทธิรา เกษมราษฎร์ (2016, p.28)ได้สรุปความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารงาน การมีส่วนร่วมทำให้เกิดความคิดที่หลากหลาย เกิดการต่อต้านลดลงส่งเสริมการยอมรับมากขึ้น สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นำไปสู่การตัดสินใจที่มีคุณภาพมากขึ้น รวมไปถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วมทำให้เกิดความร่วมมือ รวมพลังความสามัคคีการทำงานเป็นทีมเป็นกลุ่มทำให้มีการสนับสนุนการทำงานสร้างผลงานได้มากขึ้นในเวลาที่จำกัดเกิดกระบวนการประชาธิปไตย

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่ากระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพองค์กรก่อให้เกิดประโยชน์กับองค์กรทั้งในแง่ของกระบวนการปฏิบัติและบรรยากาศที่ดีภายในองค์กร อันเกิดจากความเต็มใจ ความสมัครใจ รวมทั้งประโยชน์ต่อผู้บริหาร โดยฝ่ายบริหารสามารถบริหารครูและบุคลากรได้ง่ายขึ้น การตัดสินใจของฝ่ายบริหารมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น เนื่องจากได้ข้อมูลความคิดจากทุกฝ่ายและแสดงถึงความสามารถในการบริหารได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่นเดียวกันนั้นกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะช่วยลดความขัดแย้งในทีม ส่งเสริมความรู้สึกผูกพันระหว่างบุคคลที่ร่วมดำเนินกิจการในองค์กร ตลอดจนสามารถเสนอแนวคิด แนวปฏิบัติเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา และหาทางออกที่เหมาะสม เพื่อนำพาองค์กรให้ดำเนินกิจการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายต่อไป

รูปแบบและกระบวนการส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง รูปแบบและกระบวนการส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้ในหลายแง่มุม เช่นเดียวกับ Loler (1997, p. 75 อ้างถึงใน สมใจ ศรีเอี่ยม, 2006, p. 80) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เป็นการมีส่วนร่วมในแบบที่จริงจังว่า เป็นการทำให้สมาชิกทุกคนใน

องค์การมีส่วนร่วมในการกำหนดภารกิจในการปฏิบัติงานในการแก้ปัญหาและการสร้างความสำเร็จให้กับองค์การซึ่งต้องกระจาย (Decentralization) สิ่งต่อไปนี้สู่ระดับล่างอย่างทั่วถึงทั้งองค์การ คือ 1) สารสนเทศ (Information) ซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารที่ทำให้พนักงานซึ่งมีส่วนร่วมและมีอำนาจในการตัดสินใจได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมองค์การกลยุทธ์ระบบงานระดับและชนิดของผลงานที่ต้องการ 2) ความรู้และทักษะ (Knowledge and Skills) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประสิทธิผลของงานและความสำเร็จขององค์การเป็นความรู้และทักษะในการบริหารตลอดจนเป็นความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน 3) อำนาจ (Power) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานและการประเมินผลงาน 4) รางวัล (Rewards) เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างแรงจูงใจแก่พนักงานที่ช่วยให้องค์การประสบความสำเร็จโดยการให้รางวัลนั้นขึ้นอยู่กับผลการปฏิบัติงานและความสำเร็จขององค์การ เช่นเดียวกับ เดวิส (Keith Davis, 1981 : 160-165) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมออกเป็น 6 รูปแบบ ดังนี้ 1) การบริหารแบบปรึกษาหารือ (consultative management) 2) การบริหารแบบประชาธิปไตย (democratic management) 3) การบริหารแบบคณะทำงาน (work committees) 4) การบริหารแบบให้ข้อเสนอแนะ (suggestion programs) 5) การบริหารแบบคณะกรรมการบริหารระดับกลาง(middle management committees) และ 6) การบริหารแบบร่วมมือเป็นกรรมการบริหาร (codetermination) โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff, 1981 : 219 - 222) แบ่งแนวทางการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) มีส่วนร่วมการตัดสินใจ (Decision Making) 2) มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) 3) มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Benefits) และ 4) มีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการชาวไทย ฉลาด จันทรสมบัติ (2007 : 149 - 158) ได้เสนอแนวคิดในการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม (PAR) ไว้ 5 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมชุมชน 2) การสร้างแรงจูงใจและจิตสำนึกส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างวิสัยทัศน์ 3) การจัดทำแผน 4) นำแผนไปปฏิบัติและพัฒนางาน และ 5) การประเมินผลสรุปผล ซึ่งสอดคล้องกับ นาฏพิมล คุณเผือก (2555) ได้สรุปขั้นตอนการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าหมายถึงการที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 1) กระบวนการตัดสินใจ ที่เกี่ยวกับเรื่องที่มีหน้าที่รับผิดชอบ การกำหนดโครงการ 2) การดำเนินการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการ โดยให้ความร่วมมือหรือสนับสนุนด้านทรัพยากร 3) การได้รับผลประโยชน์ 4) การทำหน้าที่ในการประเมินผลการดำเนินงาน ประสาร พรหมณา (2010: 1-3) ได้จัดรูปแบบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ไว้ดังนี้ 1. รูปแบบคณะกรรมการเพื่อการปรึกษาหารือ (Consulting management) ในการดำเนินงานปรึกษาหารือเพื่อช่วยตัดสินใจ เช่น คณะกรรมการสถานศึกษากรรมการที่ปรึกษาเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมทำงานและร่วมภาคภูมิใจในความสำเร็จ 2. รูปแบบการร่วมเสนอแนะ (Suggestion system) เป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมโดยวิธีการจัดประชุมรับฟังข้อเสนอแนะ การเสนอแนะในแบบฟอร์มการเสนอแนะผ่านเทคโนโลยีเป็นต้น 3. รูปแบบการมีส่วนร่วมโดยการทำงานเป็นทีมงาน (Team working) เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนร่วม คิดร่วมทำโดยใช้ กระบวนการทำงานเป็นทีมหรือกลุ่มคุณภาพ 4. รูปแบบการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของธุรกิจ หรือเป็นเจ้าของรับผิดชอบงานบริหาร

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า รูปแบบและกระบวนการส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการบริหารแบบประชาธิปไตยที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยรูปแบบการบริหารในปัจจุบัน ได้แก่ การปรึกษาหารือ กลุ่มคุณภาพ ระบบข้อเสนอแนะ และระบบส่งเสริมให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการ ซึ่งเป็นลักษณะเน้นการกระจายอำนาจให้สมาชิกทุกคนในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดภารกิจในการปฏิบัติงานเพื่อ

ร่วมกันแก้ไขปัญหาซึ่งจะต้องมีข้อมูลสารสนเทศที่สนับสนุนในการตัดสินใจ มีความรู้ความเข้าใจ และมีการให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจเป็นการให้ความสำคัญกับสมาชิกในการได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ ร่วมในผลประโยชน์ และร่วมในการประเมินผลแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อสร้างความสำเร็จให้แก่องค์กร

ประสิทธิผลของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

Pisce (1993 : 318) ได้กล่าวถึงความสำคัญของประสิทธิผลของสถานศึกษาไว้ว่าประสิทธิผลมีความสามารถในการดำเนินการให้เกิดผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่นเดียวกันนั้น (Walsh.1999: 234-235) กล่าวว่าเป็นการร่วมมือกันของบุคคลในการพัฒนาการศึกษาทำให้มีการพัฒนาและเกิดความสำเร็จสูงสุด เนื่องจากบุคคลที่มองเห็นคุณประโยชน์ของการศึกษา ย่อมมีความเข้าใจถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริหารการศึกษาและมีวิสัยทัศน์ที่สามารถนำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย เช่นเดียวกับ บุษรา เงินอำนวย (2551 : 169) ได้กล่าวถึงความสำคัญของประสิทธิผลของสถานศึกษาไว้ว่า ความสำคัญของประสิทธิผลของสถานศึกษาเปรียบเทียบให้เห็นอย่างชัดเจนว่าประสิทธิผล หมายถึง ผลสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้นของงานส่วนประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารที่ทำงานให้เกิดความสำเร็จ การที่จะกล่าวว่าองค์กรมีประสิทธิผลโดยคำนึงถึงแต่ผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นของงานเพียงอย่างเดียวย่อมไม่ถูกต้อง จะต้องพิจารณาลึกลงไปอีกว่าผลสำเร็จของงานนั้นสนองตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การหรือไม่ เพราะบางครั้งพบว่าองค์การประสบความสำเร็จหรือมีผลงานชัดเจนแต่ปรากฏว่าผลสำเร็จนั้นมีการใช้ทรัพยากรทั้งในด้านการลงทุน ระยะเวลา และบุคลากรมากเกินความจำเป็น ทั้งนี้ จันทรานี สงวนนาม (2002: 71) ได้กล่าวถึงประสิทธิผลของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ 8 ประการ ดังนี้ 1. ก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างผู้ บริหารและผู้ร่วมงานทุกระดับในองค์การ 2. ลดความขัดแย้งในการทำงาน เพิ่มความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น 3. สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน 4. ช่วยให้ผู้ร่วมงานมีสุขภาพจิตดี ทุกคนมีงานทำ 5. สร้างความเป็นประชาธิปไตยในองค์การ 6. ลดค่าใช้จ่ายและใช้ทรัพยากรอย่างทะนุถนอม 7. ช่วยให้การใช้งบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 8. ช่วยให้พนักงานเกิดความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ซึ่ง อุทัยบุญ ประเสริฐ (2003: 49) ก็ได้กล่าวถึงประสิทธิผลของกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ดังนี้ 1. ขวัญและกำลังใจของผู้สอนดีขึ้น 2. เป็นการระดมทรัพยากรด้านการเงินและด้านวิชาการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 3. สร้างและสนับสนุนให้เกิดผู้นำใหม่ๆ ในทุกระดับ 4. เพิ่มปริมาณและคุณภาพการติดต่อสื่อสาร 5. สร้างความยืดหยุ่นในการทำงาน ทำให้เกิดการริเริ่มจัดทำโครงการใหม่ๆ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น 6. การที่ผู้สอนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณจึงเกิดแนวทางที่จะต้องใช้งบประมาณโดยประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด 7. เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในสถานศึกษาได้เสนอแนวความคิดเห็นในการปรับปรุงการศึกษา 8. ชุมชนมีส่วนร่วมและมีสิทธิ์ในการบริหารจัดการศึกษา 9. การบริหารและการตัดสินใจทำด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ 10. ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนและโครงการใหม่ๆ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ มนสิการ แดขุนทด (2556) วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลด้านการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 2) ศึกษาระดับประสิทธิผลด้านการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลด้านการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 260 คน ผลการศึกษาพบว่า (1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (2) ประสิทธิผลด้านการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมาตรการส่งเสริม ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา ด้านการจัดการศึกษา และด้านคุณภาพผู้เรียน (3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลด้านการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่ามีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ โสภิตา คล้ายหนองสรวง (2558) วิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษา และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา 4) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา จากการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 327 คน ผลการวิจัยพบว่า (1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ด้านการไว้วางใจกัน ด้านความยึดมั่นผูกพัน สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ได้ โดยมีค่าอำนาจพยากรณ์เท่ากับ 58.10 เปอร์เซ็นต์

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า ประสิทธิผลที่เกิดจากการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีผลลัพธ์ที่ดีต่อสถาบันการศึกษาเพราะทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรลดการต่อต้านและก่อให้เกิดการยอมรับมากเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ทำให้ฝ่ายบริหารทำหน้าที่บริหารงานได้อย่างเต็มความสามารถ มีการตัดสินใจที่มีคุณภาพและทำให้มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น

บทสรุป

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาเป็นแนวคิดของการบริหาร โดยมีพื้นฐานจากการใช้รูปแบบประชาธิปไตยมาเป็นหลักในการบริหารสถานศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ในสถานศึกษานั้นจะเห็นได้ ว่าจะมุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม มีการ เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีส่วนได้ส่วน เสีย เช่น ประชาชน ชุมชน หรือผู้ที่มีความสามารถเฉพาะทางเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ร่วมกันคิด วางแผน ร่วมกันตัดสินใจ

ร่วมกันตรวจสอบ รับผิดชอบ และร่วมกันแก้ไขปัญหา การที่นำการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในสถานศึกษายังส่งผลทำให้การบริหารสถานศึกษาดาเนินไปด้วยความราบรื่น ทำให้ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเกิดความรักความผูกพันกับสถานศึกษา เกิดความรู้สึกที่ดีต่อหน้าที่และภาระงานที่รับผิดชอบร่วมกันทำงานเป็นทีมส่งผลทำให้เกิดประสิทธิภาพของสถานศึกษา นอกจากนี้ผู้บริหารยังเป็นที่ยอมรับและได้รับ ความเชื่อมั่นจากผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนในการบริหารงาน ทำให้ผู้ร่วมงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นสามารถ ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและมีอิสระในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลให้สถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนไปสู่จุดหมายได้ สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารต้องอาศัยปัจจัยหลากหลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบให้มีส่วนร่วม ทฤษฎีการจูงใจ ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม มาบูรณาการ เพื่อประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพขององค์กร ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารงานขององค์กรบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

จันทรานี สงวนนาม. (2551). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุ๊ค พอยท์.

จิราภรณ์ เพชรทัต. (2558). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารกับความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จุฑามาศ แจ่มมี. (2564). *แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ฉลาด จันทรสมบัติ. (2550). *การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในชุมชน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ณัฐนนท์ วิทยาประโคน.(2565). *แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ด้านสมรรถนะผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 2*. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 42(1),110-120.

ดาราวรรณ วรรณสุข. (2563*). การมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ดิเรก อนันต์. (2556). *การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1***.** (การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย).

ทับทิม แสงอินทร์ และศักดิพันธ์ ตันวิมลรัตน์.(2559). ได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสรวงสุทธาวิทยาจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร,8*(1),36-46.

ธร สุนทรายุทธ. (2551). *การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป: ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.

ธีระ รุญเจริญ. (2550). *การบรรยายรายวิชาสัมมนาการบริหารการศึกษา เรื่อง รูปแบบและองค์ประกอบของรูปแบบ*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

ธีระศักดิ์ ศรีปัญญา, กิจพิณิฐ อุสาโท.(2564). การบริหารแบบมีส่วนร่วมในงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มเครือข่ายจำปี-ศรีธาตุสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 2. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์,7*(2),1791-1802.

นันทกิตติ แก้วกล้า, การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเขตตำบลท่ากระดาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต ๑, *สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต,* (สาขาการบริการการศึกษา, ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖.

นาฏพิมล คุณเผือก. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

มนสิการ แดขุนทด. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5.* การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประไพพร สืบเทพ. (2561). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อประสิทธิภาพการพัฒนาสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

ประเสริฐ สุนทรชัย. (2554). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตอำเภอสนามชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

ปริชาติ ชมชื่น. (2555). *รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. อุบลราชธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

วินัย ติสสงค์ และดวัลย์ มาศจรัส, *การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม*, (กรุงเทพมหานคร : ธารอักษร, 2550), หน้า 49.

วุฒินันท์ นามนาค. (2559). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์.* วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, บุรีรัมย์.

สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2550). *สมรรถนะในการปฏิบัติงานของสายผู้บริหาร.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สิทธิชัย อุตทาสา. (2562). *การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

โสภิตา คล้ายหนองสรวง. (2558). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุทธิรา เกษมราษฎร์. (2559). *การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โรงเรียนกลุ่มบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.

อุทัย บุญประเสริฐ. รายงานการวิจัย. (2547). *บทบาทและการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาในประเทศที่คัดสรร.* กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). *Participations Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specificity.* World Developments. *World Development, 8*(3), 213-235.

Keith Davis, *Human Behavior at Work : Organizational Behavior* (New York : McGraw-Hill Book Company,1981), 160-165.

McClelland, D.C. (1961). *The achieving society.* Van Nostrand.

Swansburg, R. C. & Swansburg, R. J. (1996). *Introduction to Management and leadership for nurse managers.* Boston, MA: Jones and Bartlett.

Walsh, Mike. (1999). *Building a Successful School.* London: Kogan page.

การพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนบ้านไสขรบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

Teacher development in Creating Learning Management Innovation of Bansaikhrob School under Suratthani Primary Education Service Area Office 3

วิภาดา สรรเพชร
นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
E-mail: mind_2339@hotmail.com
ผศ.ดร.ญาณิศา บุญจิตร์
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ วิจัย และนวัตกรรม คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
E-mail: yanisa@sru.ac.th
ผศ.ดร.จิรศักดิ์ แซ่โค้ว
คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
E-mail: jirasak@sru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของครู 2) พัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และ 3) ประเมินผลการพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ รูปแบบ PAOR ดำเนินการ 2 วงรอบ กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูโรงเรียนบ้านไสขรบ จำนวน 7 คน เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบก่อนและหลังอบรม แบบประเมินการสร้างนวัตกรรม แบบประเมินการใช้นวัตกรรม และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาสภาพและปัญหาการการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ครูไม่ได้ดำเนินการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากยังขาดความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยมีความต้องการให้โรงเรียนดำเนินการอบรมให้ความรู้ และพัฒนาทักษะการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการโดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ การฝึกปฏิบัติการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และการติดตามผลการดำเนินงาน 3) การพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการสูงขึ้น มีทักษะการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด และความพึงพอใจในการพัฒนาครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาครู นวัตกรรม การจัดการเรียนรู้

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) Study the conditions and use of innovation problems within teachers learning, 2) Develop teachers in learning management innovations, and 3) Control the results of the development of learning management innovations for teachers at Bansaikhrob School under Suratthani Primary Education Service Area Office 3. It was conducted by using the action research method of PAOR based. The research was divided into four procedures consisting of planning, action, observation, and reflection and it was run into 2 cycles. The target group is 7 teachers at Bansaikhrob School. The tools used were interviews, Test before and after training Group discussion Construction evaluation form Assessment of, The use of learning management innovations and satisfaction assessment form Data were analyzed using basic. The statistics used in the research were percentage, mean, standard deviation, and the content analysis.

The results of the research were found 1) The results of the study of conditions and problems in creating learning management innovations. Teachers did not create innovations in learning management. Due to lack of knowledge and understanding and skills in creating innovation in learning management. There is a demand for schools to conduct training to provide knowledge. and develop skills Creating innovation in learning management 2) Teacher development in creating learning management innovations Conducted by a workshop Training in creating learning management innovations and follow-up operation. 3) Teacher development in creating learning management innovations found that teachers had higher knowledge and understanding after the workshop. Have skills in creating innovation in learning management at the highest level and satisfaction with teacher development Overall, it is at the highest level**.**

KEYWORDS: Teacher Development, Innovations, Learning Management

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ครูสร้างขึ้นจะช่วยในการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมซึ่งเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ คิดค้น พัฒนา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติจริงเป็นกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ผู้สอนสร้างขึ้นมาโดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันโดยพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้จากหลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรมสื่อการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ทางการศึกษา ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาของชาติที่ว่าพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขในสังคม (สิน งามประโคน และคณะ, 2561)

การสำรวจสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนบ้านไสขรบ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้โดยการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนบ้านไสขรบ ครูมีการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนค่อนข้างน้อยเนื่องจากครูขาดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ทำให้การสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านไสขรบ ไม่พัฒนาเท่าที่ควร ประกอบกับข้อมูลจากการรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปีการศึกษา 2565 ในมาตรฐานที่ 1 มาตรฐานที่ว่าด้วยผลการจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้ และผลการทดสอบทางการศึกษา

ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ ในวิชาวิทยาศาสตร์ วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาภาษาอังกฤษ (โรงเรียนบ้านไสขรบ, 2565 : 78) ดังนั้นการพัฒนาครูในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้จึงมีความจำเป็น เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนการแก้ปัญหาผู้เรียน และเพื่อช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในวิชาต่าง ๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากสภาพปัจจุบันและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยในฐานะครูปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนบ้านไสขรบ มีความสนใจที่จะพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนบ้านไสขรบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เพื่อให้ครูมีความรู้ ความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปตามสังคมปัจจุบันและความก้าวหน้าในศตวรรษที่ 21 และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจในบทเรียน ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวทางของการพัฒนาการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนบ้านไสขรบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

(2) เพื่อพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนบ้านไสขรบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

(3) เพื่อประเมินผลการพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนบ้านไสขรบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

ทิศนา แขมมณี (2559 : 42) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมด้านการเรียนการสอนโดยทั่วไปนั้นมีกระบวนการหลัก ๆ ดังนี้ ขั้นที่ 1 การระบุปัญหา (problem) ความคิดในการพัฒนานวัตกรรมส่วนใหญ่จะเริ่มต้นที่ การมองเห็นปัญหาในเรื่องนั้น และมีความต้องการจะแก้ไขปัญหานั้นเพื่อให้เกิดสภาพการณ์ หรือผลที่ดีขึ้น ขั้นที่ 2 การศึกษาข้อจำกัดต่าง ๆ (constraints) ก่อนที่จะมีการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมต่าง ๆ ขึ้นมา ผู้พัฒนาจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ในบริบทที่จะใช้นวัตกรรมนั้น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนานวัตกรรมให้สามารถใช้ได้จริงโดยสะดวกในบริบทนั้น ขั้นที่ 3 การประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรม (Innovation) ได้แก่ การหาทางเลือกในการแก้ปัญหา ซึ่งต้องอาศัยความรู้ประสบการณ์ข้อมูล และความคิดสร้างสรรค์ของผู้คิดค้น นวัตกรรมที่สร้างขึ้นอาจเป็นการนำของเก่ามาดัดแปลงหรือปรับปรุง เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาและทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หรืออาจเป็นการคิดขึ้นใหม่ทั้งหมดก็ได้ ขั้นที่ 4 การทดลองใช้ (experimentation) เมื่อคิดค้นหรือประดิษฐ์นวัตกรรมได้แล้ว ขั้นตอนที่สำคัญและจำเป็นมากก็คือ การทดลองใช้นวัตกรรมนั้นซึ่งประกอบด้วยการทดลองใช้ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข การทดลองใช้เป็น

การศึกษาเพื่อดูว่านวัตกรรมนั้น สามารถนำไปใช้ได้จริงและได้ผลเพียงใดผลการทดลองใช้จะช่วยให้ผู้พัฒนารู้จุดที่ควรปรับปรุง และหาทาง แก้ไขเพื่อให้ได้ผลตามที่ต้องการ การทดลองใช้ในขั้นนี้ หากสามารถดำเนินการก่อนนำออกเผยแพร่หลายครั้ง จนแน่ใจว่านวัตกรรมนั้นสามารถใช้ได้ผลจริง จะช่วยให้นวัตกรรมนั้นประสบความสำเร็จมากขึ้น ขั้นที่ 5 การประเมินผลการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการในการตรวจสอบหรือพิจารณาตัดสินคุณลักษณะของนวัตกรรมการศึกษา เพื่อกำหนดคุณค่า คุณภาพ ความถูกต้อง ความเหมาะสม

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Kemmis and McTaggart (1988 : 10 อ้างถึงใน วีรยุทธ์ ชาตะกาญจน์, 2558 : 31) กล่าวว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน โดยมีขั้นตอนคือ Plan Action Observation และ Reflection โดยเป็นการสร้างความเข้าในการปฏิบัติงานและสภาพการณ์ที่เป็นอยู่เพื่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

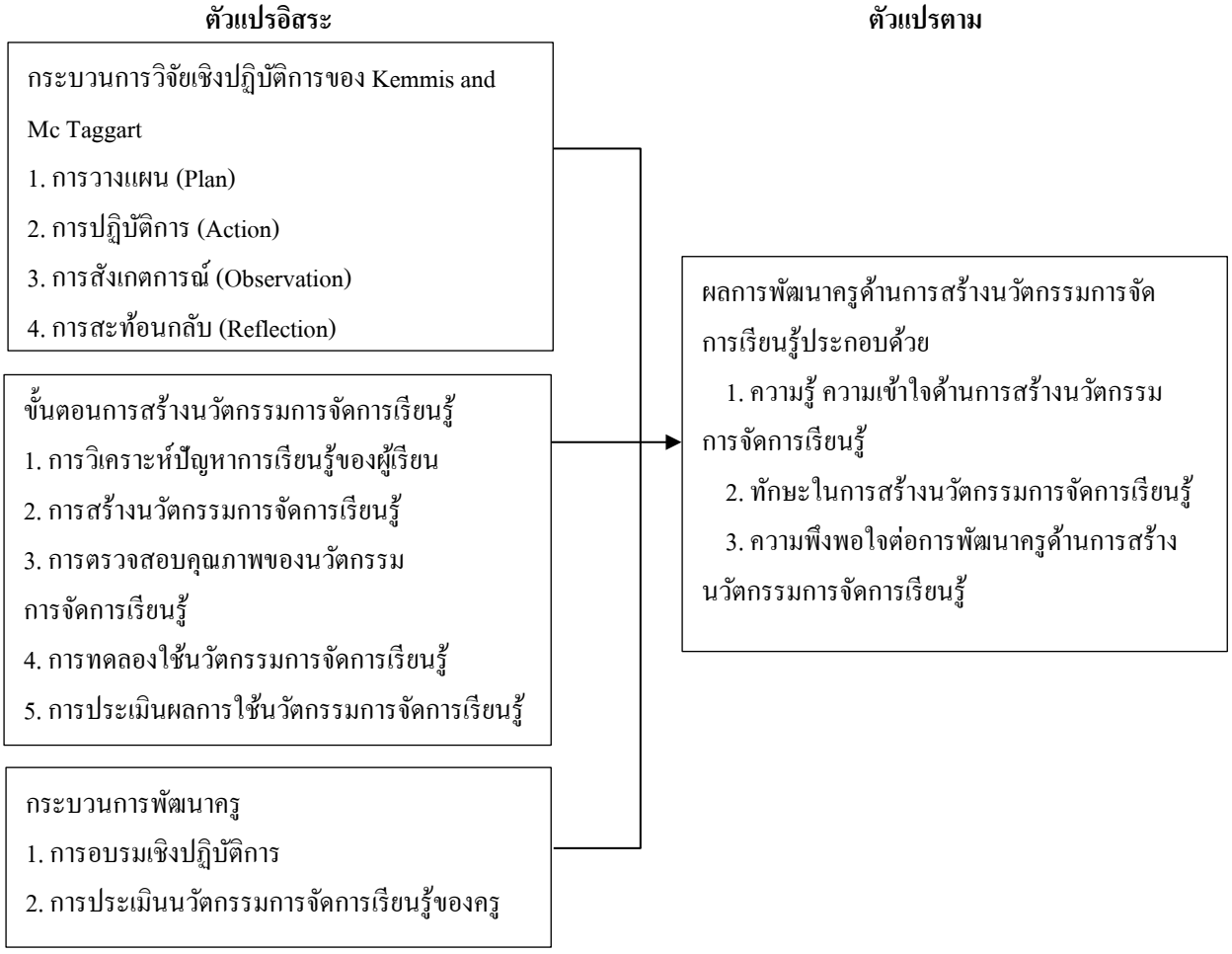

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 แบบแผนการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) รูปแบบ PAOR ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือการวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกตผล (Observation) การสะท้อนผล (Reflection) จำนวน 2 วงรอบ

4.2 ประชากรและตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูโรงเรียนบ้านไสขรบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 7 คน

4.3 เครื่องมือวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์สภาพและปัญหาการสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนบ้านไสขรบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

2. แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

3. แบบประเมินการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนบ้านไสขรบ

4. แบบประเมินการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนบ้านไสขรบ

5. แบบประเมินความพึงพอใจต่อการพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย ได้แก่แบบสัมภาษณ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 แบบประเมินการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 แบบประเมินการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00

2. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือการวิจัย โดยนำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวน 30 คน และคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบราค (Cronbach's Alpha Coefficient) ของเครื่องมือการวิจัย ได้แก่แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 แบบประเมินการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 แบบประเมินการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90

3. การหาค่าความยากง่ายของแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยนำไปทดลองใช้(Try Out) กับครูโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวน 30 คน ได้ค่าความยากง่าย ระหว่าง 0.40 – 0.70

4. การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยนำไปทดลองใช้(Try Out) กับครูโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวน 30 คน ได้ค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.20 - 0.53

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์สภาพและปัญหาการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนบ้านไสขรบ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

2. การวิเคราะห์ความรู้ ความเข้าใจ โดยการหาค่าค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

3. การวิเคราะห์ทักษะการสร้าง และการใช้นวัตกรรมการจัดกาเรียนรู้ ของครูโรงเรียนบ้านไสขรบ โดยการหาค่าค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

4. การวิเคราะห์ความพึงพอใจของครูต่อการได้รับการพัฒนาด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการจัดการเรียนรู้ โดยหาค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

5. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนบ้านไสขรบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ครูผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจ และทักษะในด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นข้าราชการที่อายุราชการยังน้อย อยู่ในตำแหน่งครูผู้ช่วย ในโรงเรียนประถมขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น พร้อมทั้งงานประจำที่รับผิดชอบ จึงไม่มีเวลาในการพัฒนาตนเอง ศึกษาการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เท่าที่ควร พร้อมทั้งยังไม่เข้าใจในกระบวนการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน ดังนั้นจึงมีความต้องการให้โรงเรียนดำเนินการใน เรื่อง การพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมครูให้มีความรู้ และทักษะในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยต้องการสนับสนุนด้านงบประมาณ และการอบรมให้ความรู้ในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ให้แก่ครูผู้สอน

2. ผลการพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนบ้านไสขรบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

การพัฒนาครูในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนาคือการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนบ้านไสขรบ เพื่อให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยนำความรู้ที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการมาสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยกลุ่มเป้าหมายการวิจัยคนที่ 1 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ บทเรียนสำเร็จรูปเรื่องหนูน้อยรักการอ่าน กลุ่มเป้าหมายการวิจัยคนที่ 2 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ บทเรียนสำเร็จรูป Unit 1 : Self กลุ่มเป้าหมายการวิจัยคนที่ 3 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบเปิด (Open Approach) เรื่องการบวก กลุ่มเป้าหมายการวิจัยคนที่ 4 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ชุดบทเรียน เรื่องสรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติ กลุ่มเป้าหมายการวิจัย คนที่ 5 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ เกมล่าขุมทรัพย์ คำนาม คำสรรพนาม และคำกริยา กลุ่มเป้าหมายการวิจัยคนที่ 6 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ แบบฝึกทักษะการพัฒนาทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ เรื่องหินและซากดึกดำบรรพ์ และกลุ่มเป้าหมายการวิจัยคนที่ 7 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน cai เรื่องรหัสจำลองและผังงาน

3. ผลการประเมินการพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนบ้านไสขรบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีผลการประเมินแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

3.1 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ พบว่ากลุ่มเป้าหมายการวิจัยมีระดับความรู้ที่เพิ่มมากขึ้น โดยใช้แบบทดสอบความรู้ คะแนนก่อนการอบรมมีค่าเฉลี่ย 11.85 และคะแนนหลังการอบรมมีค่าเฉลี่ย 17.86 ซึ่งมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น ดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

รายการ	จำนวนกลุ่มเป้าหมาย	คะแนนเต็ม	(μ)	(σ)
คะแนนก่อนการอบรม	7	20	11.85	1.19
คะแนนหลังการอบรม	7	20	17.86	1.07

3.2 ผลการประเมินทักษะการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายการวิจัย พบว่าจากการประเมินการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในวงรอบที่ 1 การสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการประเมินการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนบ้านไสขรบ

รายการ	(μ)	(σ)	แปลผล
ด้านคุณลักษณะของนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	4.73	0.22	มากที่สุด
ด้านกระบวนการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	4.71	0.20	มากที่สุด
ภาพรวม	4.72	0.21	มากที่สุด

และในวงรอบที่ 2 ประเมินการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายการวิจัย พบว่า จากการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการประเมินการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนบ้านไสขรบ

รายการ	(μ)	(σ)	แปลผล
ด้านการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	4.67	0.24	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ของนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	4.71	0.23	มากที่สุด
ภาพรวม	4.69	0.25	มากที่สุด

3.3 ผลการประเมินความพึงพอใจในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนบ้านไสขรบ พบว่ากลุ่มเป้าหมายการวิจัยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ด้านเนื้อหา และด้านการนำความรู้ไปใช้ ด้านวิทยากร ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านการเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ ดังตาราง 4

ตาราง 4 ผลการประเมินความพึงพอใจในการพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านไสขรบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

รายการ	(μ)	(σ)	แปลผล
ด้านการเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ	4.33	0.49	มาก
ด้านเนื้อหา	4.76	0.45	มากที่สุด
ด้านวิทยากร	4.75	0.44	มากที่สุด
ด้านการอำนวยความสะดวก	4.62	0.48	มากที่สุด
ด้านกระบวนการ ขั้นตอนการดำเนินงาน	4.76	0.43	มากที่สุด
ด้านการนำความรู้ไปใช้	4.76	0.43	มากที่สุด
ภาพรวม	4.66	0.45	มากที่สุด

6. อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านไสขรบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า กลุ่มเป้าหมายยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และมีความต้องการให้โรงเรียนดำเนินการใน เรื่องการพัฒนาครูในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสนับสนุนด้านงบประมาณ และการอบรมให้ความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ให้แก่ครูผู้สอน ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายยังขาดความรู้ และทักษะในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุพร ชาติชาตรี (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า ปัญหาในการพัฒนาครูได้แก่ ครูมีภาระงานมากไม่สมดุลกับการใช้เทคนิคการสอนคิดวิเคราะห์ในศตวรรษที่ 21 เวลาที่ใช้ในการจัดฝึกอบรมและพัฒนาครูมีน้อยเกินไป ขาดการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาครูอย่างเพียงพอ

2. ผลการพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนบ้านไสขรบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า การพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู มีแนวทางการพัฒนาคือการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยกลุ่มเป้าหมายสามารถสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้นำไปใช้กับนักเรียนในรายวิชาที่รับผิดชอบได้อย่างดี และมีทักษะในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาครูในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจ ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ก่อนลงมือปฏิบัติจริง อีกทั้งมีความพร้อมในการที่จะศึกษาเรียนรู้ เพื่อพัฒนาและเพิ่มศักยภาพให้ตนเอง ให้สามารถสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้นำไปใช้กับผู้เรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hongxun Zhang (2021) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างระบบหลักสูตรนวัตกรรมการศึกษาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากการฝึกปฏิบัติด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยการดำเนินการคือการฝึกอบรม

3. ผลการประเมินการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนบ้านไสขรบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีผลการประเมินแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

3.1 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของครู เปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่ากลุ่มเป้าหมายการวิจัยมีระดับความรู้ที่เพิ่มมากขึ้น โดยใช้แบบทดสอบความรู้ คะแนนก่อนการอบรมมีค่าเฉลี่ย 11.85 และคะแนนหลังการอบรมมีค่าเฉลี่ย 17.86 ซึ่งมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี ปกครอง และ สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์ (2561)ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาครู โดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ผลการประเมินทักษะการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายการวิจัย โดยพบว่า จากการประเมินการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในวงรอบที่ 1 ของกลุ่มเป้าหมายโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และในวงรอบที่ 2 การประเมินการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากกลุ่มเป้าหมายได้รับความรู้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ มาประยุกต์ใช้ในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยการปฏิบัติตามขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ จนเกิดเป็นทักษะในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการพัฒนาผู้เรียน อีกทั้งได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ร่วมวิจัยในการประเมินทักษะการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ทำให้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทิดา ทิพย์สุวรรณ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาครูในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ พบว่าผลการพัฒนาครูในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ พบว่า จากการประเมินการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในวงรอบที่ 1 ของกลุ่มเป้าหมายโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และในวงรอบที่ 2 การประเมินการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3.3 ผลการประเมินความพึงพอใจในการพัฒนาครูด้านการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนบ้านไสขรบ พบว่า กลุ่มเป้าหมายการวิจัยมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับคือ ด้านเนื้อหา ด้านการนำความรู้ไปใช้ ด้านวิทยากร ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านการเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐิกานต์ ปังศรีวงศ์ (2563)ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ของครู พบว่าครูมีความพึงพอใจต่อการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

7.ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุน และให้ความสำคัญด้านการพัฒนาครูในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้อย่างจริงจัง และต่อเนื่องโดยการกำหนดให้ครูสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้อย่างน้อย 1 รายวิชา 1 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ต่อครู 1 คน

(2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูตามที่กำหนด

(3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการติดตามผลการใช้นวัตกรรมการจัดการจัดการเรียนรู้ ของครูในระยะยาว

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรมีการศึกษาเชิงลึกและการศึกษาเชิงคุณภาพในประเด็นที่ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาความรู้ความเข้าใจของครูให้ถูกต้อง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาครูผู้สอน และการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

(2) ควรพัฒนาคู่มือหรือแนวปฏิบัติการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ สำหรับการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการจัดการสอนที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน

(3) ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

8. กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณิศา บุญจิตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระหลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ แซ่โค้ว อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระร่วม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และอำนวยความสะดวกจนทำให้การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์

9. เอกสารอ้างอิง

จตุพร ชาติชาตรี. (2561). *การพัฒนาครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนโสมาภาพัฒนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกริก.

ณัฐิกานต์ ปังศรีวงศ์. (2563). *การพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนตลาดหนองหวาย*. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ทิศนา แขมมณี. (2562). ศาสตร์การสอน : *องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นันทิดา ทิพย์สุวรรณ. (2565). *การพัฒนาครูในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนมหาราชบ้านแสงอรุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2*. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

โรงเรียนบ้านไสขรบ. (2565). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2565*. สุราษฎร์ธานี: โรงเรียนบ้านไสขรบ.

วีระยุทธ์ ชาตะกาญจน์. (2558). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ*. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2(1), 29 - 49.

สุภาวดี ปกครอง และ สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์. (2561). *การพัฒนาครูโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนประถมศึกษา*. วารสารสุทธิปริทัศน์, 32(101), 51–52.

สิน งามประโคน และคณะ. (2561). *นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 5 มกราคม 2567, จาก: https://www.mcu.ac.th/article/detail/176.

Hongxun Zhang. (2021). *The Construction of Innovative Education Curriculum System for High School Students: Based on the Practice of "Workshop + Project" Innovative Education Curriculum of Zhengzhou No. 12 Middle School, China. Science Insights Education Frontiers*, 9(2), 1265-1281.

การสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา รายวิชาการบริหารการศึกษาและการประกันคุณภาพทางการศึกษาด้วยดนตรี

Creating Innovative Teaching for Graduate-Level Courses in Educational Administration and Quality Assurance through Music

ดร.พรพล พอนอ่วม

วิทยาลัยบัณฑิตด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: drpornpolpornoum@gmail.com

ผศ.ดร.วราภรณ์ ไทยมา

วิทยาลัยบัณฑิตด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: waraporn.th@spu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้เป็นการวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Research) ออกแบบวิธีวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ (1) เพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาของรายวิชาการบริหารวิชาการและการประกันคุณภาพทางการศึกษา และ (2) เพื่อประเมินระดับความพึงพอใจของผู้เรียนในด้านการเรียนการสอน และระดับความพึงพอใจในด้านนวัตกรรมที่สร้างจากรายวิชาการบริหารการศึกษาและการประกันคุณภาพทางการศึกษา โดยนวัตกรรมที่สร้างขึ้นมานี้ เป็นการร่วมมือกับผู้เรียนทุกคนในรายวิชาดังกล่าว เป็นการสรุปใจความสำคัญของเนื้อหาและสาระของรายวิชาผ่านการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) แล้วนำมาสร้างเป็นเพลง โดยที่ประชากรในการวิจัย คือนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชาการบริหารวิชาการและการประกันคุณภาพทางการศึกษาจำนวน 300 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยอ้างอิงจากตารางของ Krejcie และ Morgan ที่มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 169 คน โดยมีความเชื่อมั่นระดับ 95% และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ±5% เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม วัดระดับความพึงพอใจของผู้เรียน ที่ประกอบไปด้วยการถามข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน ด้านการเรียนการสอน และด้านนวัตกรรมที่ถูกสร้างขึ้นมา โดยใช้สถิติเชิงพรรณา (Descriptive Statistics) .ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า $\bar{X}$ ของการระดับความพึงพอใจในด้านการเรียนการสอน และระดับความพึงพอใจในด้านนวัตกรรมที่ถูกสร้างขึ้นมาจากรายวิชาการบริหารการศึกษาและการประกันคุณภาพทางการศึกษา ทุกมิติอยู่ในระดับ > 4.5 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับพึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ: การสร้างนวัตกรรม นวัตกรรมการเรียนการสอน ระดับบัณฑิตศึกษา

ABSTRACT

This academic article presents a classroom research study, designed as experimental research, with two main objectives: (1) to develop innovative teaching methods for the graduate-level course on Academic Administration and Educational Quality Assurance, and (2) to assess the level of student satisfaction in terms of teaching and learning, as well as their satisfaction with the innovations created from the course. The innovation was developed collaboratively with all students enrolled in the course and involved summarizing the key content and principles of the course through a collaborative learning approach, which was then transformed into a song. The research population consisted of 300 graduate students enrolled in the course on Academic Administration and Educational Quality Assurance. A sample of 169 students was selected using simple random sampling, based on Krejcie and Morgan's table, with a 95% confidence level and a standard error margin of ±5%. The research instrument used was a questionnaire designed to measure student satisfaction, which included questions on student demographics, teaching methods, and the innovation created. Descriptive statistics, including mean and standard deviation, were used to analyze the data. The research findings indicated that the mean ($\overline{X}$) satisfaction levels in both teaching and the innovation derived from the course were above 4.5 in all dimensions, which falls into the category of the highest satisfaction level.

KEYWORDS: Development of Innovations, Educational Innovations, Graduate Studies

1. บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่มีข้อมูลความรู้ที่หลากหลายรอบๆตัว ซึ่งการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษานั้นเป็นช่วงของนักศึกษามีความพร้อมในการคิดเชิงลึกและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างซับซ้อน โดยที่การเรียนการสอนในปัจจุบันควรประกอบไปด้วยปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของศตวรรษที่ 21 และการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการปรับปรุงและพัฒนาการศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าในเนื้อหาของการเรียนได้อย่างลึกซึ้ง การเรียนการสอนที่ถูกนำดนตรีเข้ามาประยุกต์ใช้นั้น ถือเป็นอีกหนึ่งในนวัตกรรมของการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นการนำวิธีการใหม่ๆหรือเทคนิคที่แตกต่างจากการสอนแบบดั้งเดิมมาปรับใช้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของผู้เรียนในรูปแบบที่สร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งการประยุกต์ใช้ดนตรีกับการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ผู้เรียน เช่น ช่วยให้ผู้เรียนมีสมาธิ เข้าใจและจดจำบทเรียนได้มากขึ้น ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน รวมไปถึงสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนด้วยกัน สร้างโอกาสที่ดีในการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ (Teacher College Columbia University, 2024) อีกทั้งประโยชน์ของการนำดนตรีเข้ามาประยุกต์กับการเรียนการสอนที่เนื้อหาในบทเรียนมีความยากนั้น จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาเพิ่มมากขึ้น ทัศนคติเชิงบวกกับรายวิชาที่ยากนั้นมีมากขึ้น ลดความเบื่อหน่าย (Omollo D.o and Massam W.E, 2022) และอีกหนึ่งในความสำคัญของดนตรีที่ขาดมิได้คือ ดนตรีจะเป็นหนึ่งในความฉลาดของมนุษย์ตามหลักทฤษฎีพหุปัญญา(Multiple Intelligences Theory) ของ Howard Gardner (1983) ดังนั้น การสร้างนวัตกรรมโดยประยุกต์ใช้ดนตรีกับการเรียนการสอนนั้น สำหรับรายวิชาการบริหารการศึกษาและประกันคุณภาพทางการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่มีการเปิดโอกาสให้

ผู้เรียนได้แสดงออกทางอารมณ์และความคิดสร้างสรรค์ โดยการใช้กิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) ที่เป็นกิจกรรมของการแต่งเพลงเพื่อสรุปบทเรียนจากเนื้อหาสาระของรายวิชา ซึ่งวิธีการเหล่านี้ช่วยเสริมทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งจากความสำคัญและประโยชน์ของการประยุกต์ใช้ดนตรีกับการเรียนการสอนโดยที่ผู้วิจัยเองได้มีส่วนรับผิดชอบการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา รายวิชาการบริหารการศึกษาและประกันคุณภาพทางการศึกษา และมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีของดนตรีที่เกี่ยวกับการเรียบเรียงเนื้อร้องและทำนอง เพื่อสร้างเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนนี้ขึ้นมา

2. วัตถุประสงค์

(1) เพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาของรายวิชาการบริหารวิชาการและการประกันคุณภาพทางการศึกษา

(2)) เพื่อประเมินระดับความพึงพอใจของผู้เรียนในด้านการเรียนการสอน และระดับความพึงพอใจในด้านนวัตกรรมที่สร้างจากรายวิชาการบริหารการศึกษาและการประกันคุณภาพทางการศึกษา

3. ขั้นตอนของการสร้างนวัตกรรม

(1) ด้านการเรียนการสอน

การประยุกต์การใช้ดนตรีกับรายวิชาการบริหารวิชาการและการประกันคุณภาพทางการศึกษา เป็นการสรุปความคิดรวบยอดหลังจากได้มีการเรียนการสอนเนื้อหาในรายวิชานั้นๆเรียบร้อยแล้วโดยอาจารย์ผู้สอนได้ทำการวางโครงสร้างของเนื้อหาทั้งหมด ว่ารายวิชาการบริหารวิชาการและการประกันคุณภาพทางการศึกษานั้นมีขอบข่ายของเนื้อหาอะไรบ้างดังรูป จากนั้นใช้กิจกรรมกลุ่มในการแบ่งหน้าที่ของการสรุปเนื้อหา

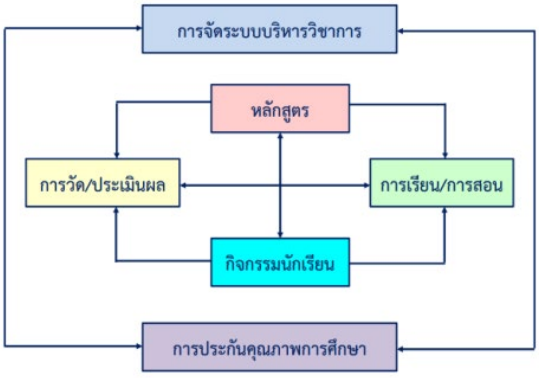

ภาพที่ 1 ขอบเขตเนื้อหารายวิชาการบริหารวิชาการและการประกันคุณภาพทางการศึกษา

ภาพที่ 2 การแบ่งเนื้อเพลงตามโครงสร้าง

(2) ด้านดนตรี

หลังจากที่ผู้เรียนได้ทำการสรุปเนื้อหา ในแต่ละท่อนที่ถูกแบ่งตามความรับผิดชอบของกลุ่มแล้ว อาจารย์ผู้สอนทำการเลือกคีย์เพลง ในที่ใช้ใช้คีย์ Gb Major ซึ่งประกอบด้วยโน๊ตดังต่อไปนี้คือ Gb - Ab - Bb - Cb - Db - Eb - F จากนั้นทำการแต่งทำนองตามโน้ตดังกล่าวข้างต้นกับเนื้อเพลงดังภาพที่ 3

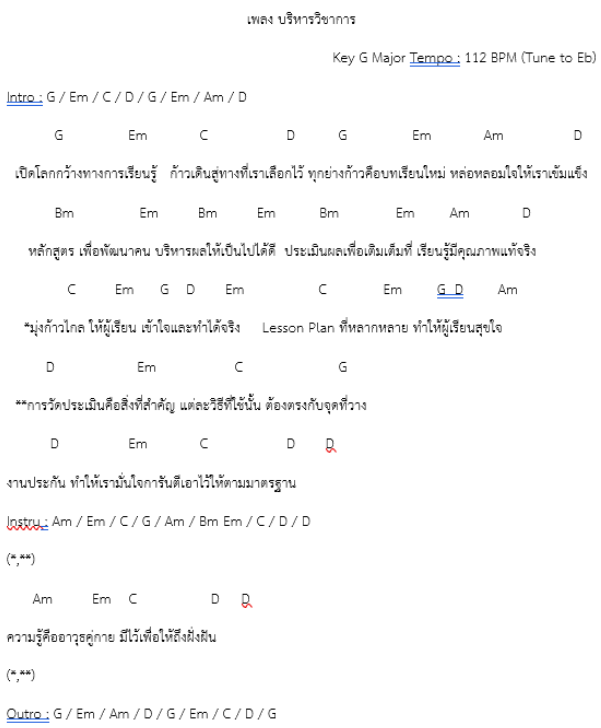

เพลง บริหารวิชาการ

Key G Major Tempo : 112 BPM (Tune to Eb)

Intro : G / Em / C / D / G / Em / Am / D

G Em C D G Em Am D

เปิดโลกกว้างทางการเรียนรู้ ก้าวเดินสู่ทางที่เราเลือกไว้ ทุกย่างก้าวคือบทเรียนใหม่ หล่อหลอมใจให้เราเข้มแข็ง

Bm Em Bm Em Bm Em Am D

หลักสูตร เพื่อพัฒนาคน บริหารผลให้เป็นไปได้ดี ประเมินผลเพื่อเติมเต็มที่ เรียนรู้มีคุณภาพแท้จริง

C Em G D Em C Em G D Am

*มุ่งก้าวไกล ให้ผู้เรียน เข้าใจและทำได้จริง Lesson Plan ที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนสุขใจ

D Em C G

**การวัดประเมินคือสิ่งที่สำคัญ แต่ละวิธีที่ใช้นั้น ต้องตรงกับจุดที่วาง

D Em C D D

งานประกัน ทำให้เรามั่นใจการันตีเอาไว้ให้ตามมาตรฐาน

Instru : Am / Em / C / G / Am / Bm Em / C / D / D

(*,**)

Am Em C D D

ความรู้คืออาวุธคู่กาย มีไว้เพื่อให้ถึงฝั่งฝัน

(*,**)

Outro : G / Em / Am / D / G / Em / C / D / G

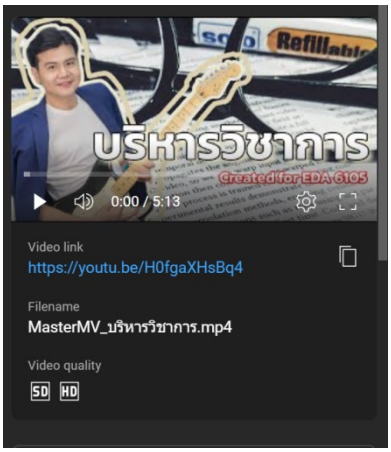

ภาพที่ 3 เนื้อเพลงบริหารวิชาการ (ลิงค์ของวีดีโอใน youtube : https://youtu.be/H0fgaXHsBq4)

4. ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา การบริหารวิชาการและการประกันคุณภาพทางการศึกษา จำนวน 300 คน กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie & Morgan กลุ่มตัวอย่างจำนวน 169 คน โดยมีความเชื่อมั่นระดับ 95% และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ±5%

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินนวัตกรรมการเรียนการสอนที่ถูกสร้างขึ้นมานี้เป็นแบบสอบถาม ที่ผ่านการประยุกต์ข้อคำถามจากการประเมินการเรียนการสอน (คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2555) กับแบบประเมินสื่อการเรียนการสอน (สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1, 2560) จากนั้นนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามโดยการใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 ท่านเพื่อประเมินความเหมาะสมของข้อคำถามซึ่งได้ค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) เท่ากับ 0.9 โดยที่แบบสอบถามนั้นประกอบไปด้วยข้อคำถาม 3 ส่วน คือ ตอนที่ 1 คือข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 คือข้อมูลที่เกี่ยวกับการความพึงพอใจในด้านการเรียนการสอน และ ตอนที่ 3 คือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระดับความพึงพอใจในด้านนวัตกรรมที่สร้างขึ้น

จากนั้นทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยการใช้ค่าสถิติ **Cronbach's Alpha** เพื่อตรวจสอบว่าคำถามมีความสอดคล้องกันภายในชุดเดียวกันหรือไม่ โดยก่อนการเก็บข้อมูลจริงได้ทำการทดสอบแบบสอบถามกับกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน เพื่อปรับปรุงความชัดเจนของคำถาม และตรวจสอบค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสถิติ Cronbach's Alpha ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.84 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสูงสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้เลย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแบบสอบถามถูกพัฒนาจากแบบประเมินดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา ซึ่งการเก็บข้อมูลจริงดำเนินการในช่วงเดือนสิงหาคมถึงกันยายน 2567 โดยใช้การแจกจ่ายแบบสอบถามที่เป็นกระดาษและผ่านระบบออนไลน์ และได้รับการตอบกลับของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 178 คน ซึ่งคิดเป็นอัตราการตอบกลับ 90.4% ซึ่งข้อมูลที่ได้รับถูกตรวจสอบความครบถ้วนก่อนทำการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ใช้ค่าสถิติเชิงพรรณา (Descriptive Statistics) เพื่อสรุปข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเฉพาะของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์ดังนี้:

1. ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อแสดงแนวโน้มส่วนกลางของข้อมูล ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อสรุปแนวโน้มของการตอบสนองจากกลุ่มตัวอย่างในแต่ละข้อคำถาม

2. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวัดการกระจายตัวของข้อมูล ว่าข้อมูลแต่ละค่ามีการกระจายห่างจากค่าเฉลี่ยมากน้อยเพียงใด

5. ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนด้านอาจารย์ผู้สอน

ด้านอาจารย์ผู้สอน	Mean	SD	ความหมาย
1. อาจารย์ได้แจ้งกำหนดการเรียนและการส่งงานอย่างชัดเจน	4.82	0.440	มากที่สุด
2. อาจารย์มีจิตใจของครูผู้ให้	4.85	0.375	มากที่สุด
3. การตรงต่อเวลาของอาจารย์	4.84	0.427	มากที่สุด
4. อาจารย์มีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย น่าสนใจ	4.74	0.563	มากที่สุด
5. อาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่นิสิต	4.82	0.440	มากที่สุด
6. อาจารย์เปิดโอกาสให้นิสิตได้แสดงความคิดเห็นระหว่างการเรียนการสอน และยอมรับฟังความคิดเห็นของนิสิต	4.90	0.295	มากที่สุด
7. ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของนิสิตจากกิจกรรมกลุ่ม	4.84	0.409	มากที่สุด

จากตารางข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนด้านอาจารย์ผู้สอน จะพบว่า $\overline{X}$ มีค่าสูงสุดที่ 3 ลำดับแรกคือ อาจารย์เปิดโอกาสให้นิสิตได้แสดงความคิดเห็นระหว่างการเรียนการสอน และยอมรับฟังความคิดเห็นของนิสิต ($\overline{X}$ = 4.90) อาจารย์มีจิตใจของครูผู้ให้ ($\overline{X}$ = 4.85) และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของนิสิตจากกิจกรรมกลุ่ม ($\overline{X}$ = 4.84)

ตารางที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนด้านเนื้อหา

ด้านเนื้อหา	Mean	SD	ความหมาย
1. อาจารย์สอนครอบคลุมเนื้อหาที่รับผิดชอบ	4.63	0.661	มากที่สุด
2. อาจารย์ยกตัวอย่างประกอบได้ชัดเจน ช่วยให้นิสิตเข้าใจมากขึ้น	4.68	0.566	มากที่สุด
3. อาจารย์ได้สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมทางการศึกษาให้แก่นิสิต	4.69	0.554	มากที่สุด
4. นิสิตได้รับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่สอน	4.67	0.635	มากที่สุด
5. ความเหมาะสมของเนื้อหากับประเด็นความรู้ของผู้เรียน	4.72	0.592	มากที่สุด

จากตารางข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนด้านเนื้อหา จะพบว่า $\overline{X}$ มีค่าสูงสุด 3 ลำดับแรกคือ ความเหมาะสมของเนื้อหากับประเด็นความรู้ของผู้เรียน ($\overline{X}$ = 4.72) อาจารย์ได้สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมทางการศึกษาให้แก่นิสิต ($\overline{X}$ = 4.69) และอาจารย์ยกตัวอย่างประกอบได้ชัดเจน ช่วยให้นิสิตเข้าใจมากขึ้น ($\overline{X}$ = 4.68)

ตารางที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนด้านการวัดและประเมินผล

ด้านการวัดและประเมินผล	Mean	SD	ความหมาย
1. งานที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในรายวิชา	4.73	0.482	มากที่สุด
2. นิสิตได้ใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์จากงานที่ได้รับมอบหมาย	4.76	0.452	มากที่สุด
3. มีการวัด และประเมินนิสิตด้วยวิธีการหลากหลาย	4.75	0.485	มากที่สุด
4. การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา	4.70	0.517	มากที่สุด
5. เปิดโอกาสให้ส่งงาน และการทดสอบย้อนหลังได้	4.85	0.390	มากที่สุด

จากตารางข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนด้านการวัดและประเมินผล จะพบว่า $\overline{X}$ ที่มีค่าสูงสุด 3 ลำดับแรกคือ เปิดโอกาสให้ส่งงาน และการทดสอบย้อนหลังได้ ($\overline{X}$ = 4.85) นิสิตได้ใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์จากงานที่ได้รับมอบหมาย ($\overline{X}$ = 4.76) และมีการวัด และประเมินนิสิตด้วยวิธีการหลากหลาย ($\overline{X}$ = 4.75)

ตารางที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรมที่ร่วมกันสร้างขึ้น (เพลงบริหารวิชาการ)

การประเมินนวัตกรรมการเรียนการสอน	Mean	SD	ความหมาย
1. เร้าหรือกระตุ้นความสนใจ ทำให้นิสิตสนใจกับการเรียน	4.79	0.471	มากที่สุด
2. นิสิตมีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรม (เพลงบริหารวิชาการ)	4.81	0.448	มากที่สุด
3. ช่วยให้นิสิตเกิดการเรียนรู้ได้ง่าย และจดจำความรู้นั้นๆได้นานขึ้น	4.79	0.506	มากที่สุด
4. นวัตกรรมที่สร้าง (เพลงบริหารวิชาการ) สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาสาระ	4.76	0.502	มากที่สุด
5. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการคิดของนิสิต	4.79	0.463	มากที่สุด
6. มีความทันสมัย แปลกใหม่ต่างจากการเรียนปกติ	4.85	0.413	มากที่สุด
7. ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างนิสิตกับอาจารย์	4.84	0.422	มากที่สุด
8. นวัตกรรมที่ถูกสร้างขึ้น มีการประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม	4.79	0.495	มากที่สุด
9. นวัตกรรมที่ถูกสร้างขึ้น ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนิสิต	4.74	0.543	มากที่สุด
10. สามารถเป็นแบบอย่างในการนำไปประยุกต์กับงานของนิสิตได้	4.76	0.542	มากที่สุด
11. นิสิตมีความพึงพอใจต่อนวัตกรรมที่ร่วมกันสร้างขึ้น	4.80	0.491	มากที่สุด

จากตารางข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรมที่ร่วมกันสร้างขึ้น (เพลงบริหารวิชาการ) จะพบว่า $\overline{X}$ ที่มีค่าสูงสุด 3 ลำดับแรกคือ มีความทันสมัย แปลกใหม่ต่างจากการเรียนปกติ ($\overline{X}$ = 4.85) ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างนิสิตกับอาจารย์ ($\overline{X}$ = 4.84) และนิสิตมีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรม (เพลงบริหารวิชาการ) ($\overline{X}$ = 4.81)

6. สรุป

บทความวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยในชั้นเรียน (Classroom research) ออกแบบวิธีวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) โดยวัตถุประสงค์ของการวิจัยมี 2 ข้อ คือ (1) เพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาของรายวิชาการบริหารวิชาการและการประกันคุณภาพทางการศึกษา และ (2) เพื่อประเมินระดับความพึงพอใจของผู้เรียนในด้านการเรียนการสอน และระดับความพึงพอใจในด้านนวัตกรรมรายวิชาการบริหารการศึกษาและการประกันคุณภาพทางการศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาจำนวน 169 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้คือแบบสอบถามซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบไปด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนิสิต ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินระดับความพึงพอใจของผู้เรียนในเรื่องของการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านเนื้อหาและด้านการวัดประเมินผลจากรายวิชา และตอนที่ 3 ซึ่งเป็นตอนท้ายสุดของแบบสอบถามนั้นคือเป็นการประเมินระดับความพึงพอใจในนวัตกรรมการเรียนการสอนที่ถูกสร้างขึ้น ซึ่งการที่จะสร้างนวัตกรรมของการเรียนการสอนเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยข้อที่ 1 ได้นั้นผู้สอนจะต้องมีจิตวิทยาในการสอนรวมไปถึงการมีความสามารถในการควบคุมห้องเรียน การใช้สื่อซึ่งเป็นไปตามผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านอาจารย์ผู้สอน 3 ลำดับที่มากที่สุดคือ อาจารย์เปิดโอกาสให้นิสิตได้แสดงความคิดเห็นระหว่างการเรียนการสอนและยอมรับฟังความคิดเห็นของนิสิต ($\overline{X}$ = 4.90)อาจารย์มีจิตใจของครูผู้ให้ ($\overline{X}$ = 4.85) และอาจารย์มีการส่งเสริมให้นิสิตมีการเรียนรู้ร่วมกันจากกิจกรรมกลุ่ม ($\overline{X}$ = 4.84) ตามลำดับ และการที่ผู้สอนชี้แจงให้ผู้เรียนได้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของเนื้อหาโดยรวมของรายวิชานั้นๆก่อนที่จะสร้างนวัตกรรมซึ่งเป็นไปตามผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหา 3 ลำดับที่มากที่สุด คือ เนื้อหามีความเหมาะสมกับประเด็นความรู้ของผู้เรียน ($\overline{X}$ = 4.72) เนื้อหามีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมทางการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.69) และ เนื้อหามีการยกตัวอย่างประกอบชัดเจน ($\overline{X}$ = 4.68) ตามลำดับ จากรายวิชาบริหารวิชาการและการประกันคุณภาพทางการศึกษาเป็นรายวิชาของระดับบัณฑิตศึกษา ดังนั้นความยืดหยุ่นของการวัดแประเมินผลผู้เรียนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากผู้เรียนโดยส่วนใหญ่นั้นอยู่ในวัยทำงาน วิธีการวัดประเมินผลผู้เรียนควรจะต้องหลากหลายและตอบโจทย์กลุ่มวัยทำงาน ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการวัดและประเมินผล 3 ลำดับมากที่สุด คือ มีการเปิดโอกาสให้ส่งงานและทำแบบทดสอบย้อนหลังได้ ($\overline{X}$ = 4.85) นิสิตได้ใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์จากงานที่ได้รับมอบหมาย ($\overline{X}$ = 4.76) และมีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย ($\overline{X}$ = 4.75) และส่วนสุดท้ายเป็นส่วนที่ตอบวัตถุประสงค์งานวิจัยข้อที่ 2 คือการวัดระดับความพึงพอใจในด้านนวัตกรรมที่ถูกสร้างขึ้นมาจากรายวิชาการบริหารการศึกษาและการประกันคุณภาพทางการศึกษา ที่ถูกสร้างขึ้นจากความร่วมมือของผู้เรียน ผ่านกิจกรรมกลุ่มทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจ แปลกใหม่แบบที่ไม่เคยเจอมาก่อนตามผลการวิเคราะห์การประเมินความพึงพอใจของนวัตกรรมที่สร้างขึ้นมี 3 ลำดับที่มากที่สุด ดังนี้ มีความทันสมัย แปลกใหม่จากการเรียนปกติ ($\overline{X}$ = 4.85) ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี ($\overline{X}$ = 4.84) และนิสิตมีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรม ($\overline{X}$ = 4.81)

7. อภิปรายผล

ก่อนมีการเรียนการสอนทุกครั้งผู้สอนจะต้องมีจิตวิทยาการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงคุณค่าและความสำคัญของรายวิชา ยิ่งถ้าเป็นการสร้างนวัตกรรมร่วมกันแล้วผู้สอนจะต้องมีการประยุกต์ใช้จิตวิทยาเชิงบวก ไม่ว่าจะเป็นการแสดงตัวอย่างที่ดีให้ผู้เรียนเห็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิมล ว่องวานิช (2559) และนิศากร หวลจิตร์และคณะ (2566) ผู้สอนจะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) และสร้างการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด เหมาะสมกับผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจบทเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม แปลกใหม่และสนุกสนาน รวมไปถึงถ้าผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมกันสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนร่วมกับผู้สอนด้วยแล้ว ผู้เรียนจะเกิดความภาคภูมิใจในนวัตกรรมที่สร้างขึ้นมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสณุ ฟองศรี (2551)

8. ข้อเสนอแนะ

(1) การสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนที่มีการข้ามศาสตร์นั้นจะต้องมีการใช้ความสามารถของผู้สอนหลากหลายด้าน แต่นวัตกรรมที่สร้างขึ้นมาจะไม่มีประโยชน์เลยถ้าไม่ได้มาจากการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

(2) การที่ผู้สอนเข้าใจผู้เรียน ถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานของการการเรียนการสอน ซึ่งถือว่าเป็นจิตวิทยาเบื้องต้นของการเรียนการสอน

(3) การสร้างนวัตกรรมถือว่าเป็นการทำสิ่งใหม่ๆที่แตกต่างจากวังวนเดิมๆ ดังนั้นผู้สสอนจะต้องมีจิตใจที่เข้มแข็งอย่างมากต่อแรงกดดันในหลายๆด้าน แต่ถ้าผู้สอนยึดมั่นแล้วว่ามันเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ให้เดินหน้าต่อไปโดยไม่ต้องสนกับแรงกดดัน

(4) ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยสามารถผลักดันนวัตกรรมชิ้นนี้ผ่านระดับหลักสูตรเพื่อใช้เป็นต้นแบบของรายวิชาอื่นต่อไปถ้าผู้เรียนมีความพึงพอใจ และสำหรับกลุ่มตัวอย่างเดิมที่ต้องเรียนในรายวิชาถัดไป ผู้สอนสามารถให้ความอิสระในความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีที่เกิดจากผู้เรียนเองได้ เช่น การแต่งทำนองเอง รวมไปถึงแต่งเนื้อร้องและเล่นเครื่องดนตรีเอง

9. เอกสารอ้างอิง

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2556). *สรุปแบบประเมินการเรียนการสอน*. คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. http://www.med.nu.ac.th/qa/med_sar/ckfinder/ userfiles/department/11/files/2.6/%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%A1.pdf

นิศากร หวลจิตร์, สุนิตย์ตา เย็นทั่ว, วินิชยา วงศ์ชัย และประยุทธ์ บุตตา. (2566). การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก เพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจังหวัดจันทบุรี. *วารสารนวัตกรรมสังคมและเทคโนโลยีสื่อสานมวลชน*. 6(3), 31-40.

พิสณุ ฟองศรี. (2551). *วิจัยชั้นเรียน: หลักการและเทคนิคปฏิบัติ*. (6). กรุงเทพมหานคร: บริษัทด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2559). *วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. (2560). *หลักการและขั้นตอนการใช้และการประเมินสื่อการเรียนการสอน*. https://www.kkzone1.go.th/administrator-control/data/003/03-02-2017-9-39-09_1486017002.doc.

Garner,H.. (1983). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. NYC: Basic Books.

Hannon, E. E., and Trehub, S. E. (2006). Infant music perception: Domain-general or domain-specific mechanisms?. *Article in Cognition*, 100 (1), 73-99.

Omollo, D. O., and Massam, W. E. (2022). Teachers' and Learners' Perceptions of the Use of Science Content Songs in the Teaching and Learning of Ionic Bonding. *International Journal of Learning and Development,* 12 (2), 6780-6780.

Tabarro, Camila Sotilo, et al. (2010). Effect of the music in labor and newborn. *Rev Esc Enferm USP,* 44 (2), 441-8.

Teacher College Columbia University. (2024). *Effective Ways to Engage Students Using Music Education*. Teacher College Columbia University. https://musiconlinehybrid.tc.columbia.edu/articles/how-to-engage-students-using-music-education/.

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิง ที่ส่งเสริมทักษะการเขียนโปรแกรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

นายวรินทร จันสุปิน, ดร.ผุสดี กลิ่นเกษร อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ สาขาวิชานวัตกรรมการเรียนรู้และการสอน
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
E-mail: warinthorn.23.th@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักสองข้อ คือ 1) เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิง เรื่องขั้นตอนการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น 2) เพื่อวัดทักษะการเขียนโปรแกรมภาษา Scratch เบื้องต้นที่ผ่านสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอิเลร์นนิง กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แผนการเรียน Bell English Program ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนอัสสัมชัญ กรุงเทพ เขตบางรัก จากทั้งหมด 2 ห้องเรียนโดยใช้วิธีการจับสลากเลือกมา 1 ห้อง คือห้อง ม.2/8 จำนวน 42 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) ข้อสอบวัดความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการเขียนโปรแกรมและคำสั่งต่าง ๆ ของโปรแกรมภาษา Scratch ก่อนเรียนและหลังเรียนแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน ที่สร้างจากเนื้อหาในรายวิชาเทคโนโลยีวิทยาการคำนวณเรื่องขั้นตอนการสร้างเกมด้วยโปรแกรมภาษา Scratch 3) แบบวัดทักษะการเขียนโปรแกรม หมายถึง เกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics Scores) เพื่อเทียบกับเกณฑ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ผลการวิจัย พบว่า 1) ทักษะการใช้โปรแกรมภาษา Scratch สร้างเกมด้วยสื่อการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงนักเรียนกลุ่มทดลองแผนการเรียน Science & Mathematics Program จำนวน 5 คน (= 86.00, SD = 2.92) ผ่านเกณฑ์อยู่ในระดับดีมาก 2) ทักษะการใช้โปรแกรมภาษา Scratch สร้างเกมด้วยสื่อการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงนักเรียนกลุ่มตัวอย่างชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/8 แผนการเรียน Bell English Program จำนวน 42 คน (= 80.14, SD = 5.85) ผ่านเกณฑ์อยู่ในระดับดีมาก 3) ทั้งนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มตัวอย่างมีการสร้างเกมด้วยโปรแกรมภาษา Scratch ผ่านสื่อการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิง เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้มีคุณภาพตามเกณฑ์ความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมากที่สุด

คำสำคัญ สื่อการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง, การเขียนโปรแกรม, โปรแกรม Scratch

ABSTRACT

The main objectives of this research were: 1) to develop micro-learning materials through an e-learning system on the topic of basic programming steps, and 2) To assess the basic Scratch programming skills acquired through microlearning materials in an e-learning system. The target group was Mathayom 2 students in the Bell English Program, first semester of the 2024 academic year, at Assumption College Bangkok, Bang Rak District. From a total of 2 classrooms, one classroom was randomly selected by drawing lots: Class M.2/8, consisting of 42 students. The research tool used was: 1) A multiple-choice test with 4 options, consisting of 30 items, to assess

knowledge of the use and various commands of the Scratch programming language before and after learning. 2) Ten learning management plans created from the content in the Technology and Computational Science course on the topic of game creation steps using the Scratch programming language. 3) A programming skills assessment tool, which referred to the rubric scores used to compare against criteria. Data analysis was performed using mean (M) and standard deviation (SD). The research results found that: 1) The Scratch programming skills for game creation using microlearning media of the experimental group students in the Science & Mathematics Program (n=5) (M= 86.00, SD = 2.92) met the criteria at a very good level. 2) The Scratch programming skills for game creation using microlearning media of the Grade 8/8 sample group students in the Bell English Program (n=42) (M= 80.14, SD = 5.85) met the criteria at a very good level. 3) Both the experimental group and the sample group students were able to create games using the Scratch programming language through microlearning media via the e-learning system, and compared to the set criteria, the quality met the highest level of appropriateness.

KEYWORDS: Microlearning Educational Media, Programming, Scratch Program.

บทนำ

ปัญหาด้านการศึกษาของประชากรในประเทศไทยและของคนทั่วโลก ส่วนใหญ่เกิดจากการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีฯ ในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพขับเคลื่อนทุกแผนย่อย การพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย และนโยบายเร่งด่วน เรื่อง การเตรียมคนไทยสู่ยุคศตวรรษที่ 21 และพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) โดยเฉพาะหมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 รวมทั้งนโยบายและแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยจะได้รับการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งในด้านโอกาส ความเท่าเทียม ความเสมอภาค ความปลอดภัย และมีสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นในยุคศตวรรษที่ 21 และมีความพร้อมร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ภาครัฐจึงส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้การเขียนโปรแกรมแบบ Coding เป็นพื้นฐานต่อยอดการเขียนโปรแกรม (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566, 2566)

ทักษะของผู้เรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ ถ้าผู้นั้นยังมีทักษะด้านนี้ไม่เพียงพอในการศึกษาหาความรู้ให้ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วซึ่งนับวันจะตามไม่ทันเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีคนคิดค้นแข่งขันเพื่อชิงตลาดการค้า เช่น ระบบหุ่นยนต์ ระบบ AI เป็นต้น ถ้าผู้เรียนหรือเยาวชนรุ่นใหม่มีความรู้ไม่เท่าทันกับยุคสมัยที่นับวันจะเปลี่ยนไปทุกวันทุกคืน ผู้ไม่มีความรู้ด้านนี้หรือตามเทคโนโลยีนี้ไม่ทัน คนเหล่านี้ประสบปัญหาในการดำรงชีวิตในอนาคตได้เลย ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนทุกคน ถ้าใครสามารถมีความรู้เท่าทันกับยุคสมัยก็จะเป็นคนที่เก่งทันโลกทันเหตุการณ์ คนที่มีความรู้ไม่เท่าทันกับยุคสมัยก็คงลำบากในอนาคต

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะแก้ปัญหานักเรียน ที่เรียนรายวิชา เทคโนโลยีวิทยาการคำนวณ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องขั้นตอนการสร้างเกมด้วยโปรแกรมภาษา Scratch เบื้องต้น ผ่านสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนและทำกิจกรรมอย่างมี

ความสุข เกิดทักษะการคิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะได้สร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เมื่อผู้เรียนลงมือปฏิบัติผู้เรียนจะเข้าในเนื้อหามากยิ่งขึ้น ทำให้เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้มีระดับที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิง เรื่องขั้นตอนการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น

2. เพื่อวัดทักษะการเขียนโปรแกรมภาษา Scratch เบื้องต้น ที่ผ่านสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิง

สมมติฐานการวิจัย

ผลการเรียนรู้ทักษะการเขียนโปรแกรมด้วยโปรแกรมภาษา Scratch เบื้องต้นที่ผ่านการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบ e-learning สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เทียบทักษะกับเกณฑ์

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกมัธยม เขตบางรัก กรุงเทพฯ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 320 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง เลือกโดยสุ่มห้องเรียนที่เรียนแผนการเรียน Bell English Program จากทั้งหมด 2 ห้องเรียนโดยใช้วิธีการจับสลากเลือกมา 1 ห้อง คือห้อง ม.2/8 จำนวน 42 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหาหรือตัวแปร

เนื้อหาในการวิจัยเป็นการเขียนโปรแกรมภาษา Scratch ในรายวิชาเทคโนโลยีวิทยาการคำนวณ รหัสวิชา ว22103 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องขั้นตอนการสร้างเกมแบบง่ายด้วยโปรแกรมภาษา Scratch เบื้องต้น ผ่านสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตัวแปรต้น

สื่อไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิง

ต้นแปรตาม

ทักษะการเขียนโปรแกรมภาษา Scratch เบื้องต้น ที่ผ่านสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา แนวคิดและทฤษฎี รวมถึงการศึกษางานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องและมีหลักการต่าง ๆ ตามที่ได้ทบทวนเนื้อหาที่ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยผ่านการสังเคราะห์ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในด้านตัวแปรทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ตามภาพที่ 1 ดังนี้

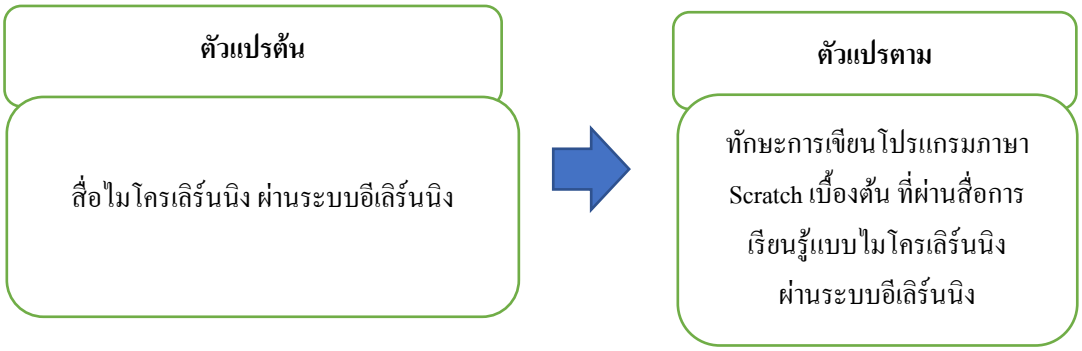

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย (นำเสนอเป็นระยะ)

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกและเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเนื้อหาในสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบ e-learning

1.1 ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรที่จะนำมาใช้งานวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งทำการศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะการสร้างเกมด้วยสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบ e-learning สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยร่างแผนการสอนให้มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระ

1.2 รวบรวมข้อมูลที่ได้มาเพื่อทำการวิเคราะห์ให้เป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร โดยกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างสื่อการเรียนรู้ เกณฑ์การวัดและประเมินผล

1.3 ติดต่อนักเรียนกลุ่มประชากรที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แผนการเรียน Bell English Program จำนวน 84 คน 2 ห้องเรียน แล้วเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยจับฉลากเลือกมา 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 42 คน

1.4 ติดต่อประชากรกลุ่มทดลองนำร่องที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยจำนวน 5 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แผนการเรียนวิทย์คณิตที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลองนำร่อง เพื่อหาคุณภาพของหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย

ระยะที่ 2 ศึกษาและสร้างแบบประเมินเกณฑ์การวัดทักษะผลการเรียนรู้ การทดสอบองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการเขียนโปรแกรมเบื้องต้นเพื่อนำผลไปทำการวิจัยต่อไป

2.1 ทดสอบวัดความรู้การพัฒนาทักษะการสร้างเกมด้วยสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิงก่อนนำเข้าสู่บทเรียน

2.2 ปฐมนิเทศชี้แจงวิธีการเรียนรู้การสร้างเกมด้วยสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิงจาก Google Classroom ก่อนจะเข้าสู่บทเรียน

2.3 ให้นักเรียนสร้างเกมด้วยสื่อการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงในห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ แล้วส่งงานตามช่องทางที่กำหนดไว้

2.4 ทดสอบวัดความรู้การพัฒนาทักษะการสร้างเกมด้วยสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิงหลังเรียน

ระยะที่ 3 เปรียบเทียบการวัดทักษะและประเมินผลการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง

นำผลการทดสอบที่วัดได้มาประเมินผล มาหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วเปรียบเทียบโดยใช้สถิติทดสอบ t-test หรือที่เรียกว่า paired t-test ใช้เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของสองกลุ่มที่เกี่ยวข้องกัน ตรวจผลงานการสร้างเกมด้วยโปรแกรมภาษา Scratch ผ่านสื่อการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงโดยกำหนดเป็นเกณฑ์คะแนน (Rubrics Scores)

3.1 นำผลลัพธ์ที่ได้มาสรุปผล และอภิปรายผลนำมาเขียนรายงานและเผยแพร่

ประชากร/กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอัสสัมชัญ เขตบางรัก กรุงเทพฯ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 320 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง เลือกโดยสุ่มห้องเรียนที่เรียนแผนการเรียน Bell English Program จากทั้งหมด 2 ห้องเรียนโดยใช้วิธีการจับสลากเลือกมา 1 ห้อง คือห้อง ม.2/8 จำนวน 42 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหารายวิชาเทคโนโลยีและวิทยาการคำนวณ รหัสวิชา ว22103 เรื่องขั้นตอนการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น การสร้างเกมด้วยโปรแกรมภาษา Scratch สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ขอบเขตด้านระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล

1 กุมภาพันธ์ – 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2567

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่

1.1 สื่อไมโครเลิร์นนิง หมายถึง การเรียนรู้ที่แบ่งเนื้อหาสาระในรายวิชาเทคโนโลยีและวิทยาการเพื่อให้เนื้อหาสั้น กระชับ สามารถเข้าใจและเรียนรู้ได้ในระยะเวลาอันรวดเร็วเพื่อช่วยพัฒนาความรู้และทักษะในเรื่องนั้น ๆ

1.2 แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง จำนวน 10 แผน ที่สร้างจากเนื้อหาในรายวิชาเทคโนโลยีและวิทยาการ เรื่องขั้นตอนการสร้างเกมด้วยโปรแกรมภาษา Scratch แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความเหมาะสมแล้วปรับปรุงให้สมบูรณ์

1.3 แบบวัดทักษะการเขียนโปรแกรม หมายถึง เกณฑ์การให้คะแนนชิ้นงาน (Rubrics Scores) และแบบทดสอบความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักการเขียนโปรแกรมแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการวัดทักษะการใช้โปรแกรม Scratch สร้างเกมด้วยสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิง ด้วยเกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics Scores)

1.2 วัดความรู้เบื้องต้นการใช้โปรแกรม Scratch ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก

1.3 นำแผนและสื่อการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความชัดเจนของภาษา พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองมาวิเคราะห์ ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวัดทักษะการใช้โปรแกรมภาษา Scratch สร้างเกมด้วยสื่อการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิง ด้วยเกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics Scores)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดความฉลาดทางดิจิทัลใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการทดสอบที่ (t-test)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิง ที่ส่งเสริมทักษะการเขียนโปรแกรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการพัฒนาการเรียนรู้เรื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิง ที่ส่งเสริมทักษะการเขียนโปรแกรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้พัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิง เพื่อสร้างเกมด้วยโปรแกรมภาษา Scratch เบื้องต้นด้วยสื่อการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิง มีกระบวนการ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียม หมายถึง ผู้สอนได้เตรียมการค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร และจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการสร้างเกมด้วยสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรเทคโนโลยีและนวัตกรรมการสอนเพื่อให้ท่านนำไปศึกษาและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขเนื้อหาให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่จะทำการวิจัยในครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการสอน หมายถึง ผู้สอนได้นำเสนอบทเรียนตามหลักสูตรที่ร่างไว้และปรับปรุงให้เหมาะสมกับแผนการจัดการเรียนรู้ฯ แล้วสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มนำร่อง (Pilot study) ที่มิใช่กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยจำนวน 5 คน เพื่อหาคุณภาพของหลักสูตรแผนการจัดการเรียนรู้ และเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นนำแผนการสอนไปใช้จริง หมายถึง ผู้สอน นำนักเรียนเข้าสู่บทเรียนโดยใช้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 42 คน โดยจัดนักเรียนให้คละความสามารถเป็นนักเรียนที่เรียนเก่งบ้าง ปานกลางบ้าง อ่อนบ้างอย่างละเท่า ๆ กัน มาทำแบบทดสอบจำนวน 30 ข้อซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย แล้วทำการบันทึกผลการทดสอบไว้

ขั้นตอนที่ 4 ชี้แจงวิธีการเรียนรู้การสร้างเกมด้วยสื่อการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงผ่านระบบ อีเลิร์นนิง หมายถึง ผู้สอนแนะนำเกี่ยวกับวิธีการสร้างเกมโดยให้นักเรียนทดลองสร้างเกมอย่างง่ายผ่านสื่อการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิง ในห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ แล้วส่งงานตามช่องทางที่ผู้สอนกำหนดไว้ใน Google Classroom

ขั้นตอนที่ 5 ทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการใช้งานโปรแกรมภาษา Scratch เบื้องต้น ด้วยแบบทดสอบจำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย โดยเป็นแบบทดสอบชุดเดิมนำมาใช้เป็นแบบทดสอบหลังจากการเรียนในกิจกรรมนี้ ให้ผู้เรียนได้ทดสอบข้อสอบชุดนี้อีกครั้งแล้วบันทึกผลการทดสอบไว้

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นสรุปผล หมายถึง ผู้สอนได้นำคะแนนจากการตรวจชิ้นงานการสร้างเกมด้วยโปรแกรมภาษา Scratch ผ่านสื่อการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงของนักเรียนทั้งหมด 42 คน มาทำการสรุปผลในตาราง แล้วสรุปค่าและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แบบ Dependent

2. ผลการเปรียบเทียบความรู้พื้นฐานในการใช้โปรแกรมภาษา Scratch เบื้องต้น ผลการได้คะแนนจากข้อสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนผลการสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 23.00, SD = 2.000) สูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนการเรียนรู้ก่อนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 16.12, SD = 2.1092) และเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผลการเรียนรู้ความรู้พื้นฐานในการใช้โปรแกรมภาษา Scratch โดยที่ผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

3. ผลการวัดทักษะการใช้โปรแกรม Scratch สร้างเกมด้วยสื่อการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงนักเรียนกลุ่มทดลองแผนการเรียน Science & Mathematics Program จำนวน 5 คน ($\bar{X}$ = 86.00, SD = 2.92) ผลการวัดทักษะการใช้โปรแกรม Scratch สร้างเกมด้วยสื่อการเรียนรู้ไมโครเลิร์นนิงนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/8 แผนการเรียน Bell English Program จำนวน 42 คน ($\bar{X}$ = 80.14, SD = 5.85)

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิงที่ส่งเสริมทักษะการเขียนโปรแกรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถอภิปราย ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการพัฒนาเรียนรู้การพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิงที่ส่งเสริมทักษะการเขียนโปรแกรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า สื่อและแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจำนวน 10 แผน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการสร้างเกมด้วยสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ได้ร่างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ทักษะการสร้างเกมด้วยสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิงนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและส่งต่อให้กับผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้องและความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ภายในสื่อและแผนการจัดการเรียนรู้ ฯ พบว่ามีคุณภาพตามเกณฑ์ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิงที่ส่งเสริมทักษะการเขียนโปรแกรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิง สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงสรุปได้ว่า สื่อไมโครเลิร์นนิงและบทเรียนออนไลน์มีประสิทธิผลในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

1. แนวทางในการนำสื่อไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิง ที่ผู้วิจัยได้มีการจัดทำขึ้น สามารถนำไปใช้งานในด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับพื้นที่ที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การขาดแคลนบุคลากร ความต้องการความยืดหยุ่นของผู้เรียน หรือมีสภาวะการระบาดของโรคระบาด ที่ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้โดยปกติ ทั้งนี้ สื่อนี้ยังสามารถใช้งานเป็นส่วนประกอบ สำหรับพื้นที่ที่พร้อมจัดการเรียนการสอน

2. เนื้อหากิจกรรมการสอนในงานวิจัยนี้ ครูผู้สอนควรหากิจกรรมการเรียนรู้สอดแทรก เทคนิคและทักษะเข้าไปในชั่วโมงเรียนด้วย เพื่อกระตุ้นความสนใจและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ที่เหมาะกับรายวิชา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบของสื่อการเรียนแบบไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบ e-learning ผู้วิจัยมีแนวทางว่าหากต้องการพัฒนาเพิ่มเติม สามารถพัฒนาได้บนแพลทฟอร์มอื่น ๆ ที่อาจจะมีค่าใช่จ่าย แต่ได้ผลลัพธ์ที่ดึงดูดกับผู้เรียน

2. ควรทำการวิจัยในหัวข้อที่ส่งผลต่อการพัฒนารูปแบบสื่อการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ผ่านระบบอีเลิร์นนิง และพัฒนาเครื่องมือที่วัดผลการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนรุ่นถัดไปที่มาเรียนในรายวิชานี้ได้มีทักษะความรู้ในกระบวนการศึกษาวิธีการเขียนโปรแกรมมากขึ้น

บรรณานุกรม

ทิศนา แขมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ. (2566*) เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*.

พรพิมล รอดเคราะห์. (2564). ผลของเกมดิจิทัลการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้ด้านความฉลาดทางดิจิทัล สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย,* 13(1), 440-457.

ลัดดาวัลย์ คงสมบูรณ์. (2562). การพัฒนาไมโครเลิร์นนิง สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี,* 8(2), 51-62.

วรัญญา เดชพงษ์. (2563). การศึกษาผลกระทบของการใช้อินโฟกราฟิกเป็นสื่อในการเรียนการสอนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารนิเทศศาสตรปริทัศน์,* 24(3), 274-282.

ศยามน อินสะอาด. (2564). การออกแบบไมโครเลิร์นนิงยุคดิจิตอล. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา,* 16(20), 16-31

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20ปี* (พ.ศ. 2561 - 2580).

]การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย โดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง

อุษา บุญถาวร, วราภรณ์ ไทยมา
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ สาขาวิชานวัตกรรมการเรียนรู้และการสอน
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
E-mail: Iamusa2516@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อออกแบบการจัดกิจกรรมโดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิงที่ส่งเสริมทักษะทางภาษาด้านการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย และ 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางภาษาด้านการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย หลังได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิงกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนวัดท่าพูด(นครผลประชานุกูล) จำนวน 25 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมรวมข้อมูลได้แก่ 1) สื่อคำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง 2) แผนการจัดประสบการณ์การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย โดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง จำนวน 10 แผน และ 3) แบบประเมินทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยสำหรับเด็กปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t-test for one sample ผลการวิจัยพบว่าทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยโดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง มีค่าเฉลี่ย (M) เท่ากับ 38.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน SD เท่ากับ 3.90 ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ในระดับดีเยี่ยมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ทักษะการอ่านออกเสียง, คำคล้องจอง, นาโนเลิร์นนิง

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to design instructional activities integrating rhyming words together with nano learning techniques to enhance Thai consonant pronunciation skills among early childhood students, and 2) to compare the Thai consonant pronunciation skills of early childhood students, following their participation in activities integrating rhymes and nano learning techniques, with the established early childhood education standards. The sample group used in the research consisted of 25 Kindergarten 2 students in the first semester of the 2024 academic year at Wat Tha Phut School (Nakhon Phon Pracha Nukul). The sample was selected using simple random sampling. The tools used for data collection were: 1) 10 experience management plans for developing Thai consonant pronunciation skills in early childhood using rhymes words combined with

nano learning techniques, and 3) an assessment form for Thai consonant pronunciation skills for early childhood students. Data analysis was conducted using mean and standard deviation, and t-test for one sample.

The research findings revealed that:The assessment results of Thai consonant pronunciation skills of early childhood students who participated in activities using rhymes together with nano learning techniques showed a mean score (M) of 38.56, SD=3.90, which exceeded the early childhood education standards at an excellent level with statistical significance at a level of .01.

KEYWORDS: The Skills of Pronouncing, Rhyming Words, Nano Learning**.**

บทนำ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 มีจุดหมาย มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการตามวัยโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้เกิดทักษะและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ทักษะทางภาษาเป็นทักษะที่มนุษย์ใช้เพื่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัยมีความสำคัญในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สอดคล้อง กับ (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2551) ที่กล่าวว่าเด็กเรียนรู้ภาษาตามลำดับขั้นพัฒนาการ เริ่มจากความคุ้นเคยจากการได้ยินได้ฟัง การพูดคุยสนทนา ทำให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาเพิ่มขึ้น ดังนั้นการส่งเสริมพัฒนาทักษะทางภาษาควรเริ่มตั้งแต่ช่วงปฐมวัย เพราะเป็นช่วงเวลาที่เด็กสามารถเรียนรู้และพัฒนาภาษาได้อย่างรวดเร็วจากการฟังและการพูด (ศุภมาส จิรกอบสกุล, 2559)

การจัดประสบการณ์ในการพัฒนาทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัย จะต้องวางแผนในลักษณะของกิจกรรมบูรณาการเพื่อให้เด็กใช้ภาษาอย่างมีความหมาย (ปีนณ์พยาข์ ติตสุนทโรทยาน, 2562) และยึดหลักการส่งเสริมและพัฒนาความพร้อมของเด็กทุกด้านอย่างครอบคลุม โดยพิจารณาจากความแตกต่างระหว่างบุคคล การศึกษาปฐมวัยเป็นรากฐานการเรียนรู้ ที่สำคัญที่สุดเพื่อให้เด็ก ๆ เติบโตอย่างมีคุณภาพและสามารถเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้ (ตฤณ หงส์ใส, 2564)

ทักษะการอ่านเป็นทักษะทางภาษาพื้นฐานที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัย ดังนั้นการจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัย จึงควรจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กตระหนักถึงสิ่งรอบตัว ปลูกฝังและส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอ่านเป็นประจำ ให้เด็ก ๆ ได้รับประสบการณ์การอ่านเรื่องราวต่าง ๆ และส่งเสริมให้เด็ก ๆ มีประสบการณ์การอ่านที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัย โดยทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน การอ่านภาพในหนังสือนิทาน และสัญลักษณ์ การอ่านจะทำให้เด็ก ๆ มีคำศัพท์ในสมองมากขึ้น และการทำความเข้าใจเสียงจะช่วยให้ส่วนสัญลักษณ์และภาษาของสมองทำงานร่วมกันจะช่วยพัฒนาทักษะการอ่านขั้นพื้นฐาน (สุรพงศ์ อำพันวงษ์, 2557) การอ่านออกเสียงเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เด็ก ๆ จะเรียนรู้ผ่านรูปภาพและสัญลักษณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะการเรียนภาษาไทย เด็ก ๆ จะจดจำพยัญชนะไทยตามการออกเสียงของครู แต่การออกเสียงพยัญชนะไทยไม่ชัดเจนเพราะเด็กบางคนออกเสียงไม่ถูกต้อง ดังนั้นการกระตุ้นให้เด็กออกเสียงพยัญชนะไทยให้ถูกต้อง จะต้องอาศัยวิธีการที่เหมาะสม เช่น การใช้คำคล้องจองช่วยพัฒนาทักษะการอ่าน เนื่องจากคำคล้องจองเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการอ่านและการออกเสียงในเด็กปฐมวัย คำคล้องจองสามารถช่วยให้เด็กจำพยัญชนะและสระได้อย่างถูกต้อง ช่วยให้เด็กเรียนรู้การอ่านอย่างถูกต้องและคล่องแคล่ว (วนิดา โรจนอุดมศาสตร์, 2562)

ปัจจุบันรูปแบบของการจัดการศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นหลายประการ มีการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมผู้เรียนให้มีศักยภาพรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในระดับปฐมวัยจึงตระหนักว่าการจัดการเรียนรู้ควรได้รับการปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนในปัจจุบัน ซึ่งการเรียนรู้แบบนาโนเลิร์นนิง ถือเป็นแนวการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจ ที่สามารถนำมาปรับใช้สอนเด็กปฐมวัยได้ เนื่องจากนาโนเลิร์นนิง เป็นการเรียนรู้ที่ใช้ระยะเวลาสั้น ๆ สามารถปรับใช้ได้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น บทเรียนอีเลิร์นนิง สั้น ๆ ซึ่งเหมาะต่อความสนใจของเด็กปฐมวัย (Madan, 2021) นอกจากนี้การเรียนรู้โดยใช้นาโลเลิร์นนิง ยังสามารถเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลที่หลากหลาย และสามารถที่จะช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลา สถานที่เรียน กล่าวคือ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ที่ใด เวลาใดก็ได้ บนสื่อการสอนที่เป็นรูปแบบข้อความ รูปภาพ เสียง และคลิปวีดีโอ มีการแบ่งเนื้อหาตามบทเรียนอย่างชัดเจน ทำให้ผู้เรียนสามารถเลือกที่จะเรียนซ้ำในบทเรียนเดิมในกรณีที่ยังไม่เข้าใจในเนื้อหานั้น หรือสำหรับผู้เรียนที่เข้าใจบางส่วนของเนื้อหานั้นแล้วก็สามารถที่จะข้ามบทเรียนนั้นไปที่บทเรียนอื่นได้

จากเหตุผลที่กล่าวถึงข้างต้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทย ของเด็กปฐมวัย โดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง เพื่อศึกษาว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง จะมีทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบการจัดกิจกรรมโดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิงที่ส่งเสริมทักษะทางภาษาด้านการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางภาษาด้านการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย หลังได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง เทียบกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย

สมมติฐานการวิจัย

ทักษะทางภาษาด้านการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง หลังเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนวัดท่าพูด(นครผลประชานุกูล) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 75 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนวัดท่าพูด(นครผลประชานุกูล) ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) มา 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 25 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหาหรือตัวแปร

1. ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมโดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง

2. ตัวแปรตาม คือ ทักษะทางภาษาด้านการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย โดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับคำคล้องจองที่เป็นคำที่มีสระเสียงเดียวกัน และมีคำในมาตราตัวสะกดเดียวกัน (ศิราณี แพทอง, 2561) เทคนิคนาโนเลิร์นนิงที่เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้เวลาสั้นๆ มีเนื้อหาที่ทำให้เข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้ง่าย สามารถเรียนรู้ผ่านสื่อมัลติมีเดียต่าง ๆ ได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ (พิมลพัตร์ ศรีสุวรรณ์, 2566) และทักษะทางภาษาด้านการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นทักษะทางภาษาสำคัญที่ควรออกเสียงให้ถูกต้องและชัดเจนตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ดังภาพที่ 1

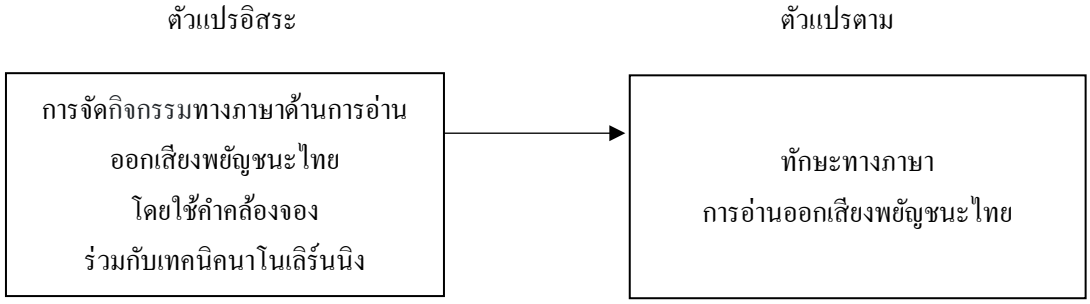

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

1. ระยะที่ 1 ศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำคล้องจอง และเทคนิคนาโนเลิร์นนิง

1.2 ออกแบบแผนการจัดประสบการณ์การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัยโดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง

1.3 หาคุณภาพของแผนการจัดประสบการณ์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ประเมินแผนการจัดประสบการณ์ ว่ามีความสอดคล้องและเหมาะสม

1.4 นำแผนการจัดประสบการณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. ระยะที่ 2 ศึกษาและสร้างแบบประเมินทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทย

2.1 ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ปฐมวัย ตัวบ่งชี้ ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2560 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี)

2.2 วิเคราะห์เนื้อหาความสอดคล้องของแผนการจัดประสบการณ์ มาตรฐานการเรียนรู้

2.3 สร้างแบบประเมินทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทย

2.4 นำแบบประเมินทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เป็น ผู้ประเมิน ว่าแบบประเมินทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยมีความสอดคล้องและเหมาะสม

3. ระยะที่ 3 เปรียบเทียบทักษะทางภาษาด้านการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย หลังได้รับการจัดกิจกรรมกับเกณฑ์การประเมินทักษะทางภาษาด้านการอ่าน

3.1 ประเมินทักษะทางภาษาด้านการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย

3.2 นำผลลัพธ์ที่ได้มาสรุปผล อภิปรายผลนำมาเขียนรายงานและเผยแพร่

ประชากร/กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนวัดท่าพูด (นครผลประชานุกูล) จำนวน 25 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

ขอบเขตด้านระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตั้งแต่วันที่ **16** พฤษภาคม **2567 -** วันที่ **28** มิถุนายน **2567**

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการจัดประสบการณ์การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย โดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง จำนวน 10 แผน การหาคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหากับโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พิจารณาและตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม เพื่อหาดัชนีความสอดคล้องใช้มาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด. 2560)

2) แบบประเมินทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยสำหรับเด็กปฐมวัย ใช้เกณฑ์การพิจารณาเพื่อสรุประดับคุณภาพการอ่าน ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1) ระยะดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการตามแผนการจัดประสบการณ์การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัยโดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง 10 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที

2) ระยะหลังการทดลอง เมื่อจัดกิจกรรมครบ 10 ครั้ง ผู้วิจัยนำแบบประเมินทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยสำหรับเด็กปฐมวัย ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ **2** ภาคเรียนที่ **1** ปีการศึกษา **2567** โรงเรียนวัดท่าพูด(นครผลประชานุกูล) จำนวน **25** คน ใช้เวลาคนละ 15 นาที วันละ 5 คน เป็นเวลา 5 วัน ในช่วงเวลา 9.00 – 10.15 น.

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1) นำคะแนนที่ได้จากแบบประเมินทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยสำหรับเด็กปฐมวัยมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ร้อยละ

2) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ร้อยละ ของคะแนนทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยสำหรับเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมกับเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทย ของเด็กปฐมวัย โดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง ได้ผลการวิจัยดังนี้

1. การออกแบบการจัดกิจกรรมโดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง ที่ส่งเสริมทักษะทางภาษาด้านการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย ได้แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 10 แผน ผลการประเมินแผนการจัดประสบการณ์โดยผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับมากที่สุด (M=4.68 SD=0.60)

2. การเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทย ของเด็กปฐมวัย โดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง กับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย พบว่า ผลการเรียนรู้หลังเรียน คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบประเมินทักษะการออกเสียงพยัญชนะไทยหลังเรียนโดยเรียนโดยใช้สื่อใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง ที่พัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย โรงเรียนวัดท่าพูด (นครผลประชานุกูล) ผลการวิจัยพบว่านกเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 38.56 สูงกว่าเกณฑ์ (ร้อยละ 70) เมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยคิดเป็น 38.56 ซึ่งอยู่ในระดับดีเยี่ยม

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะทางภาษาด้านการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้คำคล้องจอง กับเกณฑ์ (ร้อยละ 70)

การประเมินทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทย	n	คะแนนเต็ม	M	SD	70%	t	P
หลังการจัดกิจกรรม	25	44	38.56	3.90	31	9.70**	.00

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะทางภาษาด้านการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้คำคล้องจอง พบว่า

1. ทักษะทางภาษาด้านการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง หลังเรียนมีคะแนนรวมสูงกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ทักษะทางภาษาด้านการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง หลังเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ทักษะทางภาษาด้านการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 38.56 สูงกว่าเกณฑ์ (ร้อยละ 70)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทย ของเด็กปฐมวัย โดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. การออกแบบการจัดกิจกรรมโดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง ที่ส่งเสริมทักษะทางภาษาด้านการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย ได้แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 10 แผน ระยะเวลา

การเรียนรู้ 10 ชั่วโมง จากที่ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมการจัดประสบการณ์โดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง จัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทย ของเด็กปฐมวัย พบว่า นักเรียนมีทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยสูงขึ้น ทำให้การจัดกิจกรรมการจัดประสบการณ์ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับทักษะทางภาษาด้านการอ่านและการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการอ่านนิทานร่วมกัน ของศุภมาส จิรกอบสกุล (2559) ที่กล่าวว่าการจัดกิจกรรมการอ่านนิทานร่วมกันสม่ำเสมอทำให้เด็กได้ฝึกฝนการเชื่อมโยงคำและจำคำที่สนใจหรือเกี่ยวข้องกับเรื่องราวหรือภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการจัดประสบการณ์โดยใช้หนังสือคำคล้องจองประกอบภาพเพื่อส่งเสริมทักษะด้านการฟังและการพูดสำหรับเด็กปฐมวัย ของดนัย ช้อนทอง (2558) ที่พบว่าการจัดประสบการด้วยคำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิงช่วยพัฒนาให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาการฟังและการพูดมากขึ้น เด็กได้มีโอกาสฝึกพูดคำคล้องจอง สนทนาซักถาม และแสดงความคิดเห็น การอ่านคำคล้องจองตามครู เป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานไปกับคลิปวีดีโอที่มีภาพประกอบสวยงาม มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

2. การเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทย ของเด็กปฐมวัย โดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิง กับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย พบว่า ผลการเรียนรู้หลังเรียน คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบประเมินทักษะการออกเสียงพยัญชนะไทยหลังเรียนโดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิงที่พัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยของเด็กปฐมวัย โรงเรียนวัดท่าพูด(นครผลประชานุกูล) ผลการวิจัยพบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 38.56 สูงกว่าเกณฑ์ (ร้อยละ 70) เมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยคิดเป็น 38.56 ซึ่งอยู่ในระดับดีเยี่ยม สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถด้านการฟังเพื่อความเข้าใจภาษาไทย โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการเล่าเรื่องของนักเรียนชั้นอนุบาล 3 ของหนึ่งฤทัย พาภักดี (2564) ที่กล่าวว่าการใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการเล่าเรื่อง เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและมีการพัฒนาด้านภาษา ผลการทดลองพบว่า เด็กมีความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กปฐมวัยเกิดทักษะทางภาษา ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมทางภาษาควบคู่กันไปทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การฟัง พูด อ่าน และเขียน

2. ในการจัดกิจกรรม ครูควรคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคน เพราะเด็กแต่ละคนมีพัฒนาการการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน บางกิจกรรมเด็กบางคนอาจไม่เข้าใจในสิ่งที่เรียน ทำให้ไม่สามารถเรียนรู้ได้ดี

3. สื่อคำคล้องจองที่ใช้ในการจัดกิจกรรมจะต้องมีขนาดใหญ่ มีเนื้อหาที่เหมาะสม ทันสมัยและมีความหลากหลาย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเทคนิคการสอนอ่านออกเสียงคำคล้องจองสำหรับเด็กปฐมวัย

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการนำเทคนิคนาโนเลิร์นนิง ไปปรับใช้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับเด็กปฐมวัย

3. ควรมีการเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมโดยใช้คำคล้องจองร่วมกับเทคนิคนาโนเลิร์นนิงกับการจัดกิจกรรมแนวอื่น ๆ ที่ส่งเสริมทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัย

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: เบรน-เบส บุ๊กส์.

ดนัย ช้อนทอง. (2558). *ผลการส่งเสริมทักษะทางภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยการจัดประสบการณ์ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. ttps://fulltext.rmu.ac.th/fulltext/2558/117886/Danai%20Chornthong.pdf

ตฤณ หงษ์ใส. (2564). *รายงานการวิจัย เรื่อง การสร้างนวัตกรรมหนังสือภาพเพื่อเตรียมความพร้อมทางภาษา ด้านการพูดของเด็กปฐมวัยพื้นที่ห่างไกลในอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. http://cmruir.cmru.ac.th/handle/123456789/2251

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.

ปีนณ์พยาข์ ฒิตสุนทโรทยาน. (2561). *รูปแบบวิธีสอนทักษะการอ่านของเด็กปฐมวัย โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสวนดุสิต].

พิมลพัตร์ ศรีสุวรรณ์. (2566). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติ ร่วมกับการเรียนรู้แบบพอดีคำ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. [การค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร].

วนิดา โรจนอุดมศาสตร์. (2562). *รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการพูดของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ โดยใช้คำคล้องจองประกอบภาพ โรงเรียนสามแยกบ้านเนียง (สิทธิพันธ์อนุกูล) อำเภอเมือง จังหวัดยะลา*. ยะลา: โรงเรียนสามแยกบ้านเนียง(สิทธิพันธ์อนุกูล).

ศิราณี แพทอง. (2561). *รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่าน และการเขียนคำในภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียน เรื่อง อ่านหรรษา พาเขียนเพลิน สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ศุภมาส จิรกอบสกุล. (2559). *ทักษะทางภาษาด้านการอ่านและการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการอ่านนิทานร่วมกัน*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

สุรพงศ์ อำพันวงษ์. (2566). *แนวคิดการเลี้ยงดูด้วยวิธีทางบวก*. สถาบันราชานุกูล. https://th.rajanukul.go.th/preview-3605.html

หนึ่งฤทัย พาภักดี. (2564). *การพัฒนาความสามารถด้านการฟังเพื่อความเข้าใจภาษาไทย โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการเล่าเรื่องของนักเรียนชั้นอนุบาล 3*. [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์]. https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Neungluethai.Pap.pdf

Madan, N. (2021). Nanolearning – The Futuristic Approach to Education. *International Journal of Innovative Research in Technology, 8(5)*, 116-120.

การประยุกต์ EdPEx ผสานกับแนวคิด ADLI ในการออกแบบ การจัดการ และการปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล

The Application of EdPEx Combined with the ADLI Concept in Product and Process Design, Management, and Improvement of Mahidol University International College

กวิน มงคลประภา
วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล
E-mail: kawin.pla@mahidol.edu

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ศึกษาผลของการประยุกต์ใช้เกณฑ์ EdPEx ผสานกับแนวคิด ADLI ในการออกแบบ จัดการ และปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงานของวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าในช่วงปี 2563-2567 วิทยาลัยนานาชาติได้รับโอกาสพัฒนาในหลายกระบวนการ และสามารถปรับปรุงบางกระบวนการได้สำเร็จ แต่ยังมีกระบวนการบางส่วนที่ต้องพัฒนาต่อไป

คำสำคัญ: กระบวนการทำงาน, เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ, แนวคิด ADLI

ABSTRACT

This research examines the implementation of EdPEx and ADLI in the design, management, and improvement of products and processes at Mahidol University International College. Between 2020-2024, the college achieved progress in certain areas while other processes remain opportunities for future development.

KEYWORDS: work process, EdPEx, ADLI

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ในยุคปัจจุบัน การพัฒนาองค์กรต้องการการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ ซึ่งปัญหาหลัก คือ กระบวนการทำงานที่ซับซ้อน ขาดการบูรณาการและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการนำเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence: EdPEx) ผสานกับแนวคิด ADLI ที่ประกอบด้วย A-approach (แนวทาง) D-deployment (การถ่ายทอดสู่การปฏิบัติ) L-learning (การเรียนรู้) และ I-integration (การบูรณาการ) มาใช้ในการออกแบบ จัดการ และปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน จึงช่วยให้องค์กรสามารถวิเคราะห์

กระบวนการทำงาน โดยเริ่มจากการกำหนดวิธีการทำงาน นำไปปฏิบัติอย่างทั่วถึง เรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาว่าได้ผลอย่างไร และบูรณาการผลลัพธ์ที่ได้ไปปรับใช้กับกระบวนการทำงาน ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะช่วยให้องค์กรสามารถพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบมากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาผลของการนำเกณฑ์ EdPEx ผสานกับแนวคิด ADLI มาใช้ในกระบวนการออกแบบ จัดการ และปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาในวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาภาครัฐชั้นนำของประเทศที่เป็นต้นแบบในการนำเกณฑ์ EdPEx มาใช้ในการพัฒนากระบวนการขององค์กรเป็นระยะเวลา 15 ปี (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2567) จนมีผลลัพธ์ด้านการประเมิน EdPEx อยู่ในระดับที่ดี ซึ่งการศึกษานี้จะช่วยให้ทราบแนวทางการออกแบบ จัดการ และปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงานด้วยเกณฑ์คุณภาพทั้ง EdPEx และ ADLI ซึ่งเหมาะจะเป็นแนวปฏิบัติที่ดีให้แก่สถาบันการศึกษาอื่น ๆ นำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการนำเกณฑ์ EdPEx และแนวคิด ADLI มาใช้ในการออกแบบ จัดการ และปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1.1 เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEx)

เกณฑ์ EdPEx ประกอบด้วย กระบวนการที่สำคัญในการจัดการและการดำเนินการขององค์การ จำนวน 7 หมวด คือ หมวด 1 การนำองค์การ หมวด 2 กลยุทธ์ หมวด 3 ลูกค้า หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ หมวด 5 บุคลากร หมวด 6 การปฏิบัติการ และ หมวด 7 ผลลัพธ์ (สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ, 2562)

สำหรับกระบวนการออกแบบ จัดการ และปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน จัดอยู่ในเกณฑ์ EdPEx หมวด 6 กระบวนการ และอยู่ในหมวดย่อย 6.1 กระบวนการทำงาน ซึ่งแบ่งเป็น 7 หมวดย่อย คือ 6.1ก(1) การจัดทำข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน 6.1ก(2) กระบวนการทำงานที่สำคัญ 6.1ก(3) แนวคิดในการออกแบบ 6.1ข(1) การนำกระบวนการไปปฏิบัติ 6.1ข(2) กระบวนการสนับสนุน 6.1ข(3) การปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการ 6.1ค การจัดการเครือข่ายอุปทาน และ 6.1ง การจัดการนวัตกรรม (สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ, 2562)

3.1.2 แนวคิดการบริหารคุณภาพด้วย ADLI

แนวคิด ADLI เป็นแนวคิดการบริหารคุณภาพที่ใช้ในการประเมินกระบวนการซึ่งประกอบด้วย 1) แนวทาง (approach) เป็นวิธีการที่องค์การใช้ในการดำเนินกระบวนการ 2) การถ่ายทอดสู่การปฏิบัติ (deployment) คือความครอบคลุมและทั่วถึงของการนำแนวทางไปดำเนินการเพื่อตอบสนองคำถามในเกณฑ์ 3) การเรียนรู้ (learning) คือความรู้หรือทักษะใหม่ที่ได้รับจากการประเมินการศึกษา ประสบการณ์ และนวัตกรรม และ 4) การบูรณาการ (integration) เป็นการประสานกลมกลืนกันของแผน กระบวนการ สารสนเทศ การจัดสรรทรัพยากร ขีดความสามารถและอัตรากำลังของบุคลากร การปฏิบัติการ ผลลัพธ์ และการวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์ที่สำคัญขององค์การ มาใช้ร่วมด้วย (สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ, 2562)

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยที่มุ่งเน้นศึกษาผลของการนำเกณฑ์ EdPEx มาใช้ในการออกแบบ จัดการ และปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน โดยใช้วิธีการเปรียบเทียบผลลัพธ์จากการประเมิน EdPEx ระหว่างปี 2563 ถึง 2567 ผลลัพธ์ที่นำมาเปรียบเทียบจะประกอบด้วยคะแนนการประเมิน จุดแข็ง (strength) และโอกาสพัฒนา (opportunity for Improvement: OFI) ของแต่ละปี จากนั้น จะทำการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการออกแบบ จัดการ และปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงานในแต่ละกระบวนการตามแนวคิด ADLI (approach, deployment, learning, integration) การวิเคราะห์นี้จะช่วยให้เห็นภาพรวมของความก้าวหน้าในการพัฒนากระบวนการ โดยเฉพาะในแง่ของความสามารถในการนำแนวทางที่เป็นระบบ (approach) การถ่ายทอดสู่การปฏิบัติ (deployment) การเรียนรู้เพื่อปรับปรุงกระบวนการ (learning) และการบูรณาการกับองค์ประกอบอื่น ๆ (integration) การศึกษาในครั้งนี้จะช่วยให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้งว่ากระบวนการใดในวิทยาลัยที่มีการพัฒนาตามเกณฑ์ EdPEx และแนวคิด ADLI อย่างมีประสิทธิภาพ และกระบวนการใดยังต้องได้รับการปรับปรุง

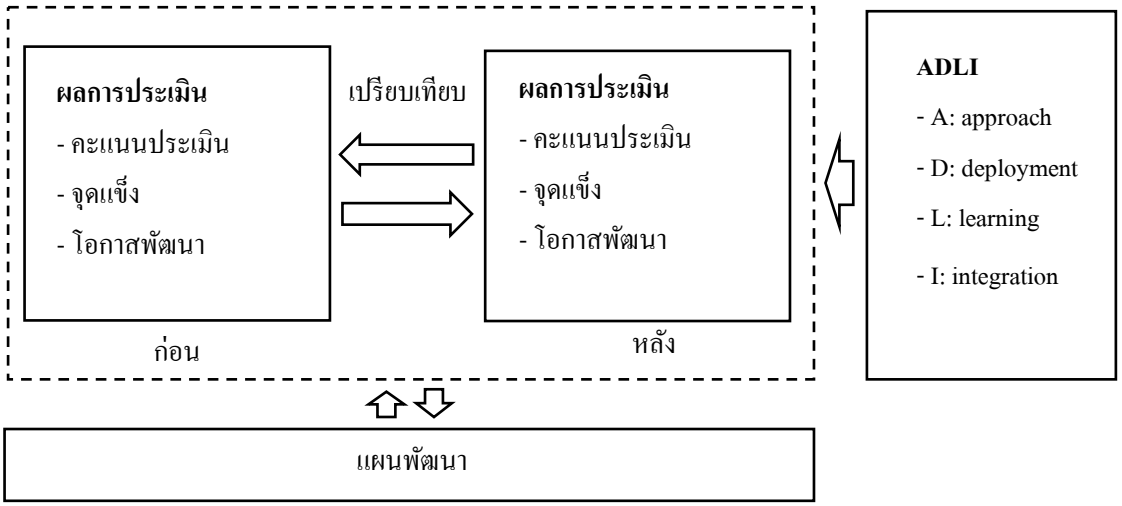

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากรายงานการประเมินตนเองและรายงานป้อนกลับของ EdPEx วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล ในช่วงปี 2563-2567

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

(1) การวิเคราะห์ผลของการนำเกณฑ์ EdPEx มาใช้ในการออกแบบ จัดการ และปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน โดยใช้วิธีการเปรียบเทียบข้อมูลคะแนนประเมิน EdPEx แบบรายหมวด จุดแข็ง (strength) และโอกาสเพื่อการพัฒนา (opportunity for improvement: OFI) ระหว่างปี 2563 - 2567

(2) การวิเคราะห์ผลของการนำแนวคิด ADLI ซึ่งประกอบด้วย A-approach (แนวทาง), D-deployment (การถ่ายทอดสู่การปฏิบัติ), L-learning (การเรียนรู้), และ I-integration (การบูรณาการ) มาใช้ในการ

บริหารคุณภาพด้านการออกแบบ จัดการ และปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน โดยวิธีการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลลัพธ์จากการประเมิน EdPEx ของแต่ละกระบวนการกับผลลัพธ์จากการนำแนวคิด ADLI มาใช้ในการพัฒนากระบวนการดังกล่าว

5. ผลการวิจัย

วิทยาลัยนานาชาติสามารถปรับปรุงกระบวนการออกแบบและการจัดการได้สำเร็จในบางส่วน เช่น การนำกระบวนการไปปฏิบัติ ขณะที่กระบวนการจัดการเครือข่ายอุปทานยังต้องการพัฒนาต่อไป

ตารางที่ 1 ผลลัพธ์ด้านการนำเกณฑ์ EdPEx มาใช้ในการออกแบบ จัดการ และปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน

กระบวนการ	โอกาสพัฒนา	ผลลัพธ์ด้านการพัฒนา	
		สำเร็จ	ไม่สำเร็จ
6.1ก(1) การจัดทำข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน	ไม่ชัดเจนถึงวิธีการจัดทำข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน	✓	
6.1ก(2) กระบวนการทำงานที่สำคัญ	-	-	-
6.1ก(3) แนวคิดในการออกแบบ	ไม่ชัดเจนว่าการใช้แนวคิด design thinking ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นไปตามข้อกำหนด		✓
6.1ข(1) การนำกระบวนการไปปฏิบัติ	ไม่ชัดเจนว่าการนำกระบวนการไปปฏิบัติเป็นไปตามข้อกำหนดที่สำคัญ	✓	
6.1ข(2) กระบวนการสนับสนุน	ไม่ชัดเจนว่ามีแนวทางอย่างเป็นระบบในการกำหนดกระบวนการสนับสนุน	✓	
6.1ข(3) การปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการ	ไม่ชัดเจนว่ามีวิธีการในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน	✓	
6.1ค การจัดการเครือข่ายอุปทาน	ไม่ชัดเจนว่ามีแนวทางการจัดการและคัดเลือกเครือข่ายอุปทาน		✓
6.1ง การจัดการนวัตกรรม	ไม่ชัดเจนว่ามีวิธีการที่เป็นระบบในการจัดการนวัตกรรม	✓	

ตารางที่ 2 ผลลัพธ์ของการนำแนวคิด ADLI มาใช้ในการบริหารคุณภาพด้านการออกแบบ จัดการ และปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน

กระบวนการ	**โอกาสพัฒนา**				**จุดแข็ง**		
	2563	**2564**	**2566**	**2567**	**2564**	**2566**	**2567**
6.1ก(1) การจัดทำข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน	ไม่ชัดเจนถึงวิธีการจัดทำข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน **(A)**	-	-	ไม่พบว่ามีวิธีการทบทวนกระบวนการในการจัดทำข้อกำหนดหลักสูตรและบริการด้านการศึกษา **(L)**	มีแนวทางในการจัดทำข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงานโดยใช้ปัจจัย 3 ด้าน **(A)**	-	-
6.1ก(2) กระบวนการทำงานที่สำคัญ	-	-	-	-	-	-	-
6.1ก(3) แนวคิดในการออกแบบ	-	ไม่ชัดเจนว่าการใช้แนวคิด design thinking ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นไปตามข้อกำหนด **(L)**	-	ไม่พบว่ามีวิธีการทบทวนกระบวนการในการออกแบบหลักสูตรและบริการด้านการศึกษา **(L)**	-	-	-
6.1ข(1) การนำกระบวนการไปปฏิบัติ	ไม่ชัดเจนว่าการนำกระบวนการไปปฏิบัติเป็นไปตามข้อกำหนดที่สำคัญ **(A)**	-	-	-	มีแนวทางในการนำกระบวนการไปปฏิบัติตามแต่ละกระบวนการที่สำคัญ **(A)**	มีแนวทางที่ทำให้มั่นใจว่าเป็นไปตามข้อกำหนดของกระบวนการที่สำคัญ **(A)**	มีแนวทางในการนำกระบวนการไปสู่การปฏิบัติโดยการกำกับของรองคณบดีแต่ละฝ่าย **(A)**

กระบวนการ	โอกาสพัฒนา				จุดแข็ง		
	2563	2564	2566	2567	2564	2566	2567
6.1ข(2) กระบวนการสนับสนุน	-	ไม่ชัดเจนว่ามีวิธีการที่เป็นระบบในการกำหนดกระบวนการสนับสนุน (A)	ไม่ชัดเจนว่ามีแนวทางอย่างเป็นระบบในการกำหนดกระบวนการสนับสนุน (A)	-	-	-	มีการจัดทำข้อกำหนดที่สำคัญของกระบวนการสนับสนุน (A)
6.1ข(3) การปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการ	ไม่ชัดเจนว่ามีวิธีการในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน (A)	-	-	ไม่พบว่ามีแนวทางในการทบทวนวิธีการปรับปรุงกระบวนการทำงานที่สำคัญ (L)	มีการใช้เครื่องมือการปรับปรุงในการปรับปรุงกระบวนการ (A)	มีแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการ และผลิตภัณฑ์ด้วยระบบประกันคุณภาพ (A)	-
6.1ค การจัดการเครือข่ายอุปทาน	ไม่ชัดเจนถึงวิธีที่เป็นระบบในการคัดเลือกคู่ความร่วมมือที่สำคัญ (A)	ไม่ชัดเจนว่ามีแนวทางการจัดการและคัดเลือกเครือข่ายอุปทาน (A)	-	-	-	-	-
6.1ง การจัดการนวัตกรรม	ไม่ชัดเจนถึงแนวทางอย่างเป็นระบบในการจัดการนวัตกรรม (A)	-	-	-	มีแนวทางในการจัดการนวัตกรรมโดยใช้สมรรถนะหลัก และโอกาสเชิงกลยุทธ์ (A)	-	-

6. อภิปรายผล

1. วิทยาลัยนานาชาติสามารถเปลี่ยนโอกาสพัฒนาในกระบวนการหมวด 6.1ก(1) การจัดทำข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน, 6.1ข(1) การนำกระบวนการไปปฏิบัติ, 6.1ข(2) กระบวนการสนับสนุน, 6.1ข(3) การปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการ, และ 6.1ง การจัดการนวัตกรรม ให้กลายเป็นจุดแข็งในมิติของแนวทาง (approach) ได้สำเร็จ โดยวิทยาลัยนำข้อเสนอแนะจากผู้ประเมินมาพัฒนาเป็นแผนปรับปรุงผ่านวิธีการวิเคราะห์ช่องว่าง (gap analysis) ซึ่งเป็นการตรวจสอบเพื่อเปรียบเทียบกระบวนการปัจจุบันกับเกณฑ์มาตรฐานที่ต้องการตามที่ผู้ประเมินระบุไว้ การดำเนินการนี้สอดคล้องกับแนวทางของบริษัท ทรีนิตี้ รูทส์ จำกัด (2567) ที่กล่าวว่าการวิเคราะห์ช่องว่างเป็นวิธีการสำคัญในการประเมินประสิทธิภาพองค์กร เพื่อหาช่องโหว่หรือข้อบกพร่องที่มีอยู่ในปัจจุบัน จากนั้นจึงกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนา เพื่อให้องค์กรสามารถเติบโตและก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคง

2. แม้ว่าวิทยาลัยนานาชาติจะสามารถเปลี่ยนโอกาสพัฒนาของกระบวนการหมวด 6.1ก(1) การจัดทำข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน, 6.1ข(1) การนำกระบวนการไปปฏิบัติ, 6.1ข(2) กระบวนการสนับสนุน, 6.1ข(3) การปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการ, และ 6.1ง การจัดการนวัตกรรม ให้กลายเป็นจุดแข็งในมิติแนวทาง (approach) ได้สำเร็จ แต่การพัฒนาเหล่านี้ยังเกิดขึ้นเฉพาะในมิติแนวทาง (approach) เท่านั้น วิทยาลัยยังไม่สามารถพัฒนาในมิติอื่น ๆ ได้แก่ การถ่ายทอดสู่การปฏิบัติ (deployment), การเรียนรู้ (learning), และการบูรณาการ (integration) ได้อย่างครบถ้วน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิทยาลัยยังอยู่ในระยะเริ่มต้นของการมีแนวทางที่เป็นระบบ เมื่อพิจารณาคะแนนประเมินกระบวนการหมวด 6.1 กระบวนการทำงานของวิทยาลัยซึ่งอยู่ในแถบที่ 3 (30–45%) ตามเกณฑ์ของ EdPEx แสดงให้เห็นว่าวิทยาลัยมีการนำแนวทางไปใช้ในการปฏิบัติ แต่ยังคงอยู่ในขั้นเริ่มต้น (D: deployment) อย่างไรก็ตาม มีหลักฐานที่แสดงถึงความพยายามในการประเมินและปรับปรุงกระบวนการอย่างเป็นระบบ (L: learning) และการเริ่มบูรณาการแนวทางให้สอดคล้องกับความต้องการขององค์กร (I: integration) (สำนักงานคุณภาพแห่งชาติ, 2562) ดังนั้น หากวิทยาลัยนำข้อเสนอแนะจากผลการประเมิน EdPEx มาวิเคราะห์ช่องว่าง (gap analysis) และจัดทำแผนพัฒนา พร้อมนำไปปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง วิทยาลัยจะสามารถพัฒนากระบวนการทั้ง 5 ให้ครอบคลุมมิติคุณภาพทั้ง 4 ของ ADLI ได้อย่างสมบูรณ์

3. การที่วิทยาลัยนานาชาติไม่สามารถเปลี่ยนโอกาสพัฒนาในกระบวนการหมวด 6.1ค การจัดการเครือข่ายอุปทาน ซึ่งเป็นโอกาสพัฒนาในมิติแนวทาง (approach) ให้เป็นจุดแข็ง สะท้อนว่าวิทยาลัยยังขาดแนวทางที่เป็นระบบและตอบโจทย์ตามเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งส่งผลให้คู่ความร่วมมือและผู้ส่งมอบขาดความเข้าใจในวิสัยทัศน์ พันธกิจ และทิศทางการดำเนินงานของวิทยาลัยอย่างชัดเจน ส่งผลให้การดำเนินงานของคู่ความร่วมมืออาจไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของวิทยาลัย หรือวิทยาลัยอาจไม่สามารถใช้สมรรถนะของคู่ความร่วมมือและผู้ส่งมอบได้อย่างเต็มที่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการของตน การมีแนวทางการจัดการเครือข่ายอุปทานที่เป็นระบบและมีประสิทธิผลจะช่วยให้วิทยาลัยมั่นใจได้ว่าสามารถดำเนินการและส่งมอบหลักสูตรและบริการได้อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับเป้าหมายของวิทยาลัย

4. การที่วิทยาลัยนานาชาติไม่สามารถเปลี่ยนโอกาสพัฒนาในกระบวนการหมวด 6.1ก(3) แนวคิดในการออกแบบ ซึ่งเป็นโอกาสพัฒนาในมิติการขาดการเรียนรู้ (learning) ให้เป็นจุดแข็ง สะท้อนว่าวิทยาลัยมีแนวทาง (approach) ที่เป็นระบบตามเกณฑ์ แต่ยังขาดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นมิติที่สูงกว่าตามแนวคิด ADLI หากวิทยาลัยสามารถพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ในด้านแนวคิดการออกแบบ ก็จะช่วยให้วิทยาลัยสามารถส่งมอบหลักสูตร

ผลิตภัณฑ์วิจัย และบริการวิชาการที่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าแต่ละกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น ตามพันธกิจและวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้

7. สรุปผล

จากการที่วิทยาลัยนานาชาติได้นำเกณฑ์ EdPEx และแนวคิด ADLI มาใช้ในการออกแบบ จัดการ และปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน พบว่า สามารถปรับปรุงกระบวนการได้สำเร็จ 3 กระบวนการ คือ การวัดผลการดำเนินการ การวิเคราะห์และทบทวนผลการดำเนินการ และการปรับปรุงผลการดำเนินการ แต่ยังมีกระบวนการอีก 3 กระบวนการที่ต้องพัฒนาต่อไป ประกอบด้วย ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ ความคล่องตัวของการวัดผล และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและนวัตกรรม

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

วิทยาลัยนานาชาติควรเน้นการเพิ่มมิติการเรียนรู้และการบูรณาการให้ครบทุกด้านของ ADLI และควรนำผลการประเมิน EdPEx มาวิเคราะห์เพื่อวางแผนพัฒนาต่อเนื่อง

8.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรเน้นการศึกษาโอกาสพัฒนาและจุดแข็งในทุกกระบวนการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถวิเคราะห์เชิงลึกและครอบคลุมมิติคุณภาพทุกด้านตามเกณฑ์ EdPEx การศึกษานี้จะช่วยให้วิทยาลัยสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาอย่างครบถ้วนและตรงตามมาตรฐานของ EdPEx ครบทั้ง 7 หมวด โดยเน้นทั้งในด้านการออกแบบ การจัดการ การถ่ายทอดสู่การปฏิบัติ การเรียนรู้ และการบูรณาการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้นในทุกกระบวนการทำงาน

9. เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยมหิดล. (2567). *รายงานการตรวจประเมินตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษา เพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence - EdPEx) วิทยาลัยนานาชาติ*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 1 กันยายน 2567. จาก https://shorturl.asia/SXtyd

วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2567). *รายงานการประเมินตนเอง Self-Assessment Report (วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล)*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 5 กันยายน 2567. จาก https://shorturl.asia/SXtyd

สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ. (2562). *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ปี 2563 - 2564*. กรุงเทพฯ: บริษัท โรงพิมพ์ตะวันออก จำกัด (มหาชน).

สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ. (2567). *รายงานป้อนกลับ (Feedback Report)*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 1 กันยายน 2567. จาก https://shorturl.asia/SXtyd

บริษัท ทรีนิตี้ รูทส์ จำกัด. (2567). *Gap Analysis คืออะไร?* [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 9 กันยายน 2567. จาก https://roots.tech/blog/knowledge-4/what-is-gap-analysis-43

การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ผ่านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษา

Developing a Learning Organization through the Application of Educational Technology

ธีรวุฒิ ตันติอธิมงคล[1]
คณะการสร้างเจ้าของธุรกิจ
E-mail: 6550104.st@spu.ac.th
ดร.กฤษณะ หลักคงคา[2]
คณะการสร้างเจ้าของธุรกิจ
E-mail: Kritsana.la@spu.ac.th
มิ่งขวัญ พุคยาภรณ์[3]
คณะการสร้างเจ้าของธุรกิจ
E-mail: Mingkwan.po@spu.ac.th

บทคัดย่อ

ยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม องค์กรจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อความอยู่รอดและความสามารถในการแข่งขัน แนวคิดเรื่ององค์กรแห่งการเรียนรู้จึงได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม การพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นเรื่องท้าทาย โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัลก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักการขององค์กรแห่งการเรียนรู้ วิเคราะห์บทบาทของเทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัลในการส่งเสริมการเรียนรู้ในองค์กร และนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้

ผลการศึกษาพบว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้มีหลักการสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การคิดอย่างเป็นระบบ การมีวิสัยทัศน์ร่วม การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การมีแบบแผนความคิด และการเรียนรู้ของบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังพบว่าเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ในองค์กร ทั้งในด้านการเพิ่มการเข้าถึงความรู้ การอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ และการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กร โดยมีเทคโนโลยีสำคัญ เช่น ระบบการจัดการการเรียนรู้ Big Data, AI, Social media และ Gamification

ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัลเพื่อพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้เขียนเสนอแนะว่าองค์กรควรให้ความสำคัญกับการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้าน IT ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรและการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ควรมีการวางแผนกลยุทธ์ดิจิทัลที่สอดคล้องกับเป้าหมายองค์กร ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้สอดรับกับความต้องการและความท้าทายใหม่ๆ ในอนาคต

คำสำคัญ: องค์กรแห่งการเรียนรู้, เทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัล, การเรียนรู้ออนไลน์, แพลตฟอร์มการเรียนรู้, ฯลฯ

ABSTRACT

In an era of rapid technological, economic, and social change, organizations must continuously adapt and develop to survive and remain competitive. The concept of the learning organization has thus gained widespread attention. However, developing an organization into a learning organization is challenging, especially in an age of rapidly advancing digital educational technology.

This article aims to examine the concepts and principles of learning organizations, analyze the role of digital educational technology in promoting organizational learning, and propose approaches for applying digital technology to develop learning organizations. The methodology involves a literature review of relevant research, as well as analysis and synthesis of data to present application guidelines. The study finds that learning organizations have five key principles: systems thinking, shared vision, team learning, mental models, and personal mastery, which aligns with previous research. Additionally, digital technology plays a crucial role in promoting organizational learning by increasing access to knowledge, facilitating learning and skill development, and supporting knowledge exchange within the organization. Key technologies include learning management systems, Big Data, AI, social media, and gamification.

In applying digital educational technology to develop learning organizations, the authors suggest that organizations should prioritize investing in IT infrastructure alongside developing employees' digital skills and fostering a culture of collaborative learning. Organizations should develop digital strategies aligned with organizational goals and continuously monitor and evaluate to adapt to new needs and challenges in the future.

Keywords: Learning organization, digital educational technology, online learning, learning platforms, etc.

1. บทนำ

ยุคปัจจุบัน หลายองค์กรต่างๆต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วยิ่งของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี (Cegarra-Navarro et al., 2016) จึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการปรับตัว เรียนรู้ และสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้จึงได้รับความสนใจมากขึ้น

องค์กรแห่งการเรียนรู้มุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรทุกระดับ ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนางานและสร้างนวัตกรรม (Camps & Rodriguez, 2011) ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขัน

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นเรื่องท้าทาย โดยเฉพาะในปัจจุบันที่เทคโนโลยีดิจิทัลเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การนำเทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัลมาประยุกต์ใช้จึงถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้และการจัดการความรู้ภายในองค์กร

เทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัล เช่น ระบบการเรียนรู้ออนไลน์ แพลตฟอร์มจัดการความรู้ สื่อมัลติมีเดีย ช่วยอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ร่วมกันได้อย่างกว้างขวาง (Huang et al., 2020) สนับสนุนการสร้างปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากร

ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จึงมุ่งศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัลเพื่อส่งเสริมและพัฒนาองค์กรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันและการปรับตัวขององค์กร

2. วัตถุประสงค์

(1) เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักการพื้นฐานขององค์กรแห่งการเรียนรู้

(2) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของเทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัลในการส่งเสริมการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในองค์กร

(3) เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัลในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้

3. แนวคิดและหลักการขององค์กรแห่งการเรียนรู้

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม องค์กรต่างๆ จำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อความอยู่รอดและความสามารถในการแข่งขัน แนวคิดเรื่องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) จึงได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเป็นกลยุทธ์สำคัญที่จะช่วยให้องค์กรสามารถเรียนรู้ ปรับตัว และสร้างนวัตกรรมได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมที่ผันผวน (Senge, 2006)

องค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นองค์กรที่มีวัฒนธรรมและบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การแบ่งปันความรู้ และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง (Watkins & Marsick, 1993) โดยอาศัยหลักการสำคัญ 5 ประการ ตามแนวคิดของ Peter Senge (2006) ได้แก่ (1) การคิดอย่างเป็นระบบ (Systems Thinking) ที่มองเห็นความเชื่อมโยงและผลกระทบของสิ่งต่างๆ ในภาพรวม (2) การมีวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) ที่ทำให้บุคลากรมีเป้าหมายและทิศทางเดียวกัน (3) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning) ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดและความรู้ระหว่างกัน (4) การมีแบบแผนความคิด (Mental Models) ที่เปิดกว้างและพร้อมจะปรับเปลี่ยนมุมมองใหม่ๆ และ (5) การเรียนรู้ของบุคคล (Personal Mastery) ที่มุ่งพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ หลักการเหล่านี้จะช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายในองค์กร

งานวิจัยเชิงประจักษ์ในช่วงที่ผ่านมาได้ให้ข้อค้นพบที่น่าสนใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ อาทิ การศึกษาของ Abubakar et al. (2019) พบว่าการใช้ระบบการจัดการความรู้ (Knowledge Management System) จะช่วยให้สามารถแบ่งปัน จัดเก็บ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ในขณะที่ Bag et al. (2021) ชี้ให้เห็นว่าการใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และปัญญาประดิษฐ์ (AI) จะช่วยให้องค์กรสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก ปรับปรุงกระบวนการตัดสินใจ และขับเคลื่อนการสร้างนวัตกรรมได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ Qi & Chau (2018) ยังพบว่าการใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียสำหรับองค์กรจะช่วยกระตุ้นการมีปฏิสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคลากรภายในองค์กรได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องอาศัยทั้งปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การนำหลักการต่างๆ มาประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง รวมถึงการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลที่จะช่วยอำนวยความสะดวกและเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ร่วมกันทั่วทั้งองค์กร ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นองค์กรที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และมีนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

4. บทบาทของเทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัลในองค์กรแห่งการเรียนรู้

ในยุคของการปฏิวัติดิจิทัล เทคโนโลยีการศึกษาได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนรู้และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร (Schrum & Levin, 2019) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทขององค์กรแห่งการ

เรียนรู้ที่มุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทในหลากหลายมิติ ทั้งในแง่ของการเพิ่มการเข้าถึงความรู้ การอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ รวมถึงการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความร่วมมือภายในองค์กร (Ifenthaler, 2018; Wang et al., 2021) ซึ่งจะช่วยยกระดับขีดความสามารถและศักยภาพของบุคลากรให้พร้อมรับมือกับความท้าทายใหม่ๆ ในโลกธุรกิจที่มีการแข่งขันสูง

หนึ่งในเทคโนโลยีดิจิทัลที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในองค์กรคือ ระบบการจัดการการเรียนรู้ (Learning Management System: LMS) ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มออนไลน์ที่รวบรวมเนื้อหา แหล่งความรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ในที่เดียว โดยสามารถเข้าถึงได้จากทุกที่ทุกเวลา ผ่านอุปกรณ์ดิจิทัลต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และสมาร์ทโฟน (Aldiab et al., 2019) LMS จะช่วยให้พนักงานสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสนใจและความต้องการ รวมถึงสามารถติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรได้ดียิ่งขึ้น (Farrukh et al., 2020)

นอกจากนี้ เทคโนโลยีดิจิทัลยังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้แบบ Social Learning ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์และชุมชนออนไลน์ภายในองค์กร (Qi & Chau, 2018) โดยเฉพาะในยุคที่มีการทำงานแบบ Remote Working มากขึ้น แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียขององค์กรจะช่วยให้พนักงานสามารถแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และแลกเปลี่ยนมุมมองระหว่างกันได้ง่ายขึ้น ก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบ Peer-to-Peer และสร้างความร่วมมือในการทำงานข้ามสายงาน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมและการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นภายในองค์กร (Flynn et al., 2018)

อีกทั้งยังมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มแรงจูงใจและความผูกพันในการเรียนรู้ของพนักงาน เช่น การใช้เทคนิค Gamification ผ่านแอปพลิเคชันการเรียนรู้ที่มีระบบคะแนน แบดจ์ และลีดเดอร์บอร์ด เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมและความท้าทายในการพัฒนาตนเอง (Taufek & Mustafa, 2018) หรือการใช้เทคโนโลยี Virtual Reality (VR) และ Augmented Reality (AR) มาสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เสมือนจริงที่น่าตื่นเต้นและดึงดูดใจ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่องสนุกและน่าสนใจมากขึ้นสำหรับพนักงานยุคใหม่ (Raftopoulos & Kapralos, 2021)

นอกจากนี้ Big Data Analytics และ Artificial Intelligence (AI) ก็เป็นอีกหนึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนรู้และการพัฒนาบุคลากรในองค์กรยุคใหม่ (Davenport, 2018) การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่จากพฤติกรรมการเรียนรู้และการทำงานของพนักงาน รวมถึงการเชื่อมโยงกับข้อมูลด้านผลการปฏิบัติงานและศักยภาพ จะทำให้องค์กรเข้าใจความต้องการด้านการพัฒนาของพนักงานแต่ละคนได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ส่งผลให้สามารถนำเสนอเนื้อหาการเรียนรู้และหลักสูตรอบรมที่เหมาะสมและตรงจุดมากขึ้น ผ่านการใช้เทคโนโลยี Adaptive Learning และ Recommendation Engine นอกจากนี้ การใช้ AI มาช่วยในการวิเคราะห์ทักษะและคาดการณ์ความสามารถที่จำเป็นในอนาคต ก็จะช่วยให้องค์กรสามารถวางแผนกลยุทธ์และกำหนดเส้นทางการพัฒนาบุคลากรได้อย่างชาญฉลาดและมีประสิทธิภาพสูงสุด (Shrestha et al., 2019)

จะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัลได้กลายเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องในองค์กรยุคใหม่ การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพ ทั้งในมิติของการเพิ่มการเข้าถึงความรู้ การสร้างแรงจูงใจ การส่งเสริมการเรียนรู้ทางสังคม ไปจนถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาที่เหมาะสมรายบุคคล จะช่วยให้องค์กรสามารถสร้างบุคลากรที่มีขีดความสามารถสูงและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ ทั้งนี้องค์กรจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์และลงทุนด้านเทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัลอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงบริบททางธุรกิจ เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ และความพร้อมของบุคลากรเป็นสำคัญ เพื่อให้สามารถสร้างคุณค่าและผลลัพธ์ทางธุรกิจที่ดีอย่างยั่งยืนต่อไป

5. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัลในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้

ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีการศึกษาได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนรู้และการพัฒนาบุคลากรในองค์กร (Arpaci, 2017) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทขององค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างต่อเนื่อง (Al-Kurdi et al., 2018) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัลจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการความรู้และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรได้เป็นอย่างดี (Attwell & Pumilia, 2007)

ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน องค์กรควรพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย เพื่อรองรับการใช้งานเทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัลได้อย่างเต็มศักยภาพ (Singh & Hardaker, 2014) ทั้งในแง่ของการเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ การติดต่อสื่อสาร และการทำงานร่วมกันผ่านระบบคลาวด์และอุปกรณ์อัจฉริยะ (Sarrab et al., 2016) รวมถึงการจัดหาฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ที่เหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้งาน (Siddiq et al., 2017)

ในด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ องค์กรสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อออกแบบและพัฒนาหลักสูตรอบรมออนไลน์ที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ (Mayer, 2017) เช่น การใช้เทคนิคมัลติมีเดียและอินเตอร์แอคทีฟเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมและความผูกพันของผู้เรียน (Zhang et al., 2006) การนำระบบปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับแบบเฉพาะบุคคล (Xie et al., 2019) รวมถึงการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนและเกมมิฟิเคชันเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดึงดูดใจและจูงใจ (Feng et al., 2020; Pejoska-Laajola et al., 2017)

นอกจากนี้ เทคโนโลยีดิจิทัลยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้ในองค์กร ผ่านการใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียและชุมชนออนไลน์ที่เอื้อต่อการสื่อสาร การแบ่งปันความรู้และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (Cook & Santos, 2016) รวมถึงการใช้ระบบการจัดการความรู้และคลังความรู้ดิจิทัลเพื่อรวบรวม จัดเก็บ และเผยแพร่องค์ความรู้ที่สำคัญขององค์กรอย่างเป็นระบบ (Omotayo, 2015) ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรสามารถเข้าถึงและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว อันจะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมและความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กร (Al-Emran et al., 2018)

อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัลในองค์กรจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้นำระดับสูง และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ขององค์กร (Guiney, 2015) ควรมีการวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากร และวัฒนธรรมองค์กร ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผล อย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้สอดรับกับความต้องการและความท้าทายใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต (Lim et al., 2018)

6. สรุป

แนวคิดการพัฒนาองค์กรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัว แข่งขัน และสร้างนวัตกรรม

ผู้เขียนได้อธิบายหลักการสำคัญ 5 ประการขององค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Senge (2006) และยกตัวอย่างงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบการจัดการความรู้ Big Data, AI, Social media และ Gamification ในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ในองค์กร

นอกจากนี้ยังได้นำเสนอแนวทางในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัล ทั้งในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการสนับสนุนจากผู้นำ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากบทความนี้สามารถสรุปได้ว่า การนำเทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัลมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทขององค์กร จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีศักยภาพสูงและพร้อมรับมือกับความท้าทายในยุคดิจิทัล

7. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัลในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ในบทความนี้ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่า องค์กรควรให้ความสำคัญกับการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่จำเป็น ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากร และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนและสร้างสรรค์นวัตกรรม นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาและทดลองนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการความรู้และการเรียนรู้ในองค์กรอย่างต่อเนื่อง

ในอนาคต ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษาดิจิทัลในบริบทขององค์กรที่แตกต่างกัน รวมถึงการพัฒนากรอบแนวคิดหรือรูปแบบที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนกลยุทธ์และการตัดสินใจลงทุนด้านการพัฒนาบุคลากรและเทคโนโลยีขององค์กรต่างๆ ต่อไป

8. บรรณานุกรม

Abubakar, A.M., Elrehail, H., Alatailat, M.A. and Elçi, A. (2019), "Knowledge management, decision-making style and organizational performance", *Journal of Innovation & Knowledge, 4*(2), pp. 104-114. https://doi.org/10.1016/j.jik.2017.07.003

Aldiab, A., Chowdhury, H., Kootsookos, A., Alam, F., & Allhibi, H. (2019). Utilization of learning management systems (LMSs) in higher education system: A case review for Saudi Arabia. *Energy Procedia, 160*, 731-737. https://doi.org/10.1016/j.egypro.2019.02.186

Al-Emran, M., Mezhuyev, V., & Kamaludin, A. (2018). Technology Acceptance Model in M-learning context: A systematic review. *Computers & Education, 125,* 389-412. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2018.06.008

Al-Kurdi, O., El-Haddadeh, R., & Eldabi, T. (2018). Knowledge sharing in higher education institutions: a systematic review. *Journal of Enterprise Information Management, 31*(2), 226-246 https://doi.org/10.1108/JEIM-09-2017-0129

Arpaci, I. (2017). The role of self-efficacy in predicting use of distance education tools and learning management systems. *Turkish Online Journal of Distance Education, 18*(1), 52-62. https://doi.org/10.17718/tojde.285715

Attwell, G., & Pumilia, P. M. (2007). The New Pedagogy of Open Content: Bringing Together Production, Knowledge, Development, and Learning. *Data Science Journal, 6,* S211-S219. https://doi.org/10.2481/dsj.6.S211

Bag, S., Pretorius, J.H.C., Gupta, S. and Dwivedi, Y.K. (2021), "Role of institutional pressures and resources in the adoption of big data analytics powered artificial intelligence, sustainable manufacturing practices and circular economy capabilities", *Technological Forecasting and Social Change, 163,* 120420. https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.120420

Camps, J., & Rodríguez, H. (2011). Transformational leadership and employability. *Personnel Review, 40*(4), 423-442. https://doi.org/10.1108/00483481111133327

Cegarra-Navarro, J.G., Saldio, F.M., & Wensley, A. (2016). Structured knowledge processes and firm performance. *Journal of Business Research, 69*(5), 1544-1549. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2015.10.014

Cook, J., & Santos, P. (2016). Three Phases of Mobile Learning State of the Art and Case of Mobile Help Seeking Tool for the Health Care Sector. In D. Churchill, J. Lu, T. K. F. Chiu, & B. Fox (Eds.), Mobile Learning Design: Theories and Application (pp. 315-333). Springer Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-10-0027-0_19

Davenport, T. H. (2018). From analytics to artificial intelligence. *Journal of Business Analytics, 1*(2), 73-80. https://doi.org/10.1080/2573234X.2018.1543535

Farrukh, M., Kalimuthu, R., & Farrukh, S. (2020). Impact of learning management system on student engagement, performance and satisfaction. *International Journal of Learning and Development, 10*(3), 87-108. https://doi.org/10.5296/ijld.v10i3.17135

Feng, S., Wong, Y. K., Wong, L. Y., & Hossain, L. (2019). The Internet and Facebook Usage on Academic Distraction of College Students. *Computers & Education, 134,* 41-49. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.02.005

Flynn, S., Hebert, P., Korenstein, D., Ryan, M., Jordan, W. B., & Keyhani, S. (2018). Leveraging social media to promote evidence-based continuing medical education. *PLOS ONE, 13*(1), e0191962. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0191962

Guiney, P. (2015). Organisational approaches to technology-enhanced learning in the higher education sector. Ministry of Education. https://www.educationcounts.govt.nz/publications/e-Learning/organisational-approaches-to-technology-enhanced-learning-in-the-higher-education-sector

Huang, R., Tlili, A., Chang, T.W. et al. (2020). Disrupted classes, undisrupted learning during COVID-19 outbreak. *Smart Learning Environments, 7*, 19. https://doi.org/10.1186/s40561-020-00125-8

Ifenthaler, D. (2018). *How we learn at the digital workplace.* In D. Ifenthaler (Ed.), Digital Workplace Learning (pp. 3-8). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-46215-8_1

Lim, S., Lim-Lange, C., & Tay, H. Y. (2018). Technology-enabled learning in higher education. In C. S. Sanger & N. W. Gleason (Eds.), Diversity and inclusion in global higher education: Lessons from across Asia (pp. 159-185). Springer Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-15-1628-3_7

Mayer, R. E. (2017). Using multimedia for e‐learning. *Journal of Computer Assisted Learning, 33*(5), 403-423. https://doi.org/10.1111/jcal.12197

Omotayo, F. O. (2015). Knowledge Management as an important tool in Organizational Management: A Review of Literature. Library Philosophy and Practice, 1238. https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/1238

Pejoska-Laajola, J., Reponen, S., Virnes, M., & Leinonen, T. (2017). Mobile augmented communication for remote collaboration in a physical work context. *Australasian Journal of Educational Technology, 33*(6), 11-26. https://doi.org/10.14742/ajet.3622

Qi, C. and Chau, P.Y.K. (2018), "Will enterprise social networking systems promote knowledge management and organizational learning? An empirical study", *Journal of Organizational Computing and Electronic Commerce, 28*(1), pp. 31-57. https://doi.org/10.1080/10919392.2018.1407081

Qi, C., & Chau, P. Y. K. (2018). Will enterprise social networking systems promote knowledge management and organizational learning? An empirical study. *Journal of Organizational Computing and Electronic Commerce, 28*(1), 31-57. https://doi.org/10.1080/10919392.2018.1407081

Raftopoulos, M., & Kapralos, B. (2021). A narrative review of immersive virtual reality in healthcare education and training. *Multimodal Technologies and Interaction, 5*(10), 56. https://doi.org/10.3390/mti5100056

Sarrab, M., Al Shibli, I., & Badursha, N. (2016). An Empirical Study of Factors Driving the Adoption of Mobile Learning in Omani Higher Education. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning, 17*(4). https://doi.org/10.19173/irrodl.v17i4.2614

Schrum, L., & Levin, B. B. (2019). *Leading 21st century schools: Harnessing technology for engagement and achievement.* Corwin Press.

Senge, P. M. (2006). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization.* Currency.

Shrestha, Y. R., Ben-Menahem, S. M., & von Krogh, G. (2019). Organizational decision-making structures in the age of artificial intelligence. *California Management Review, 61*(4), 66-83. https://doi.org/10.1177/0008125619862257

Siddiq, F., Hatlevik, O. E., Olsen, R. V., Throndsen, I., & Scherer, R. (2016). Taking a future perspective by learning from the past – A systematic review of assessment instruments that aim to measure primary and secondary school students' ICT literacy. *Educational Research Review, 19*, 58-84. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2016.05.002

Singh, G., & Hardaker, G. (2014). Barriers and enablers to adoption and diffusion of eLearning: A systemati review of the literature – a need for an integrative approach. *Education + Training, 56*(2/3), 105-121. https://doi.org/10.1108/ET-11-2012-0123

Taufek, F. H. M., & Mustafa, M. (2018). The effect of training and development towards employee performance: A case study in proton Tanjung Malim. *Global Business & Management Research, 10*(3), 777-781. https://www.proquest.com/docview/2159621454

Wang, Y., Han, X., Wang, E., & Luo, X. (2021). Key influencing factors of employee learning in the workplace: Implications for human resource management. *Frontiers in Psychology, 12,* 625668. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.625668

Watkins, K.E. and Marsick, V.J. (1993), *Sculpting the Learning Organization,* Jossey-Bass, San Francisco.

Xie, H., Chu, H.-C., Hwang, G.-J., & Wang, C.-C. (2019). Trends and development in technology-enhanced adaptive/personalized learning: A systematic review of journal publications from 2007 to 2017. *Computers & Education, 140,* 103599. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.103599

Zhang, D., Zhou, L., Briggs, R. O., & Nunamaker, J. F. (2006). Instructional video in e-learning: Assessing the impact of interactive video on learning effectiveness. *Information & Management, 43*(1), 15-27. https://doi.org/10.1016/j.im.2005.01.004

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เอกสารประกอบการเรียน

The Development of Learning Achievement on the Life of Plants in the Science Subject for Grade 4 Students Using Supplementary Learning Materials

นิพพิทา กุลชิต, เสน่ห์ คำสมหมาย, ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ, เชิดศักดิ์ ศรีสง่าชัย, วิรัช เจริญเชื้อละเอียด จงกลนี, จุลมณี โชคบัณฑิต

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

E-mail: spuseminar@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ครั้งนี้มีเพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการใช้เอกสารประกอบการเรียน 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนบ้านโคกข่า จำนวนนักเรียน 13 คน ได้มาโดยการใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในแบบทดสอบ และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ใน การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ผลการศึกษา พบว่า 1) นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียน เรื่องการดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, เอกสารประกอบการเรียน

ABSTRACT

The objectives of this study are 1) to compare the learning achievement of 4th grade students before and after using learning materials on the topic "Life Sustaining of Plants" in the Science subject, and to study the satisfaction of 4th grade students towards learning using learning materials on the topic "Life Sustaining of Plants" in the Science subject. The study was conducted with 13 students from Ban Khok Kha School, selected using simple random sampling (Simple Random Sampling). The tools used in the research were a pre-test and a post-test, along with a satisfaction questionnaire. The statistical methods used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and t-test. Findings of the study was as follows: 1) the students' learning achievement

in the topic "Life Sustaining of Plants" in the Science subject for 4th grade was significantly higher after using the learning materials compared to before, with a statistical significance at the .05 level. 2) The 4th grade students showed a high level of satisfaction with learning using the learning materials on the topic "Life Sustaining of Plants" in the Science subject, both overall and in all aspects.

KEYWORDS: Learning Achievement, Supplementary Learning Materials

1. บทนำ

วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งความรู้ (Knowledge based society) มีบทบาทสำคัญในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต และมีความสำคัญยิ่งต้องการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและอุตสาหกรรม ในปัจจุบันความกาวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเป็นไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนให้สูงขึ้นความรู้วิทยาศาสตร์ยังช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจ สามารถแข่งขันกับนานาประเทศและดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างมี ความสุข การที่จะสร้างความเข้มแข็งทางด้านวิทยาศาสตร์ องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งคือ การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมคนให้อยู่ในสังคมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคที มีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ 2551, 92 ; สสวท. 2560, 1)

ในแต่ละประเทศจึงมีการกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการศึกษาวิทยาศาสตร์เพื่อเตรียม กำลังคนด้านวิทยาศาสตร์ ให้สามารถสนองตอบต่อความต้องการด้านต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้จึงมีความ จำเป็นที่จะต้องสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมวิทยาศาสตร์ ทุกคนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้ วิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy for All) เสาะแสวงหา ติดตามและใช้ข้อมูลข่าวสารทาง วิทยาศาสตร์ เพื่อเพิ่มโอกาสในการเลือกวิถีชีวิตที่เหมาะสมและสามารถก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงทีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วได้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้พัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพื่อเตรียมคน ในสังคมแห่งความรู้และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2551 โดยมุ่งหวังให้ นักเรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหา แนวคิดหลัก และกระบวนการที่เป็นสากล แต่มีความสอดคล้องกับชีวิตจริง มีความยืดหยุ่นที่หลากหลายตอบสนองนักเรียนที่มีความถนัดและ ่ ความสนใจแตกต่างกัน และนักเรียนทุกคนจะได้รับการส่งเสริมให้พัฒนากระบวนการคิด สิ่งแวดล้อม สาระที่ 3 สารและสมบัติของ สาร สาระที่ 4 แรงและการเคลื่อนที่ สาระที่ 5 พลังงานสาระที่ 6 กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก สาระที่ 7 ดาราศาสตร์และอวกาศ สาระที่ 8 ธรรมชาติของสิ่งแวดล้อม สาระที่ 3 สารและสมบัติของ สาร สาระที่ 4 แรงและการเคลื่อนที่ สาระที่ 5 พลังงานสาระที่ 6 กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก สาระที่ 7 ดาราศาสตร์และอวกาศ สาระที่ 8 ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 8 - 15) จึงกล่าวได้ว่า วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลก ปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการงานอาชีพต่าง ๆ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและ มีประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็น วัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ Knowledge (based society) ดังนั้นทุกคนจึง จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่ มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ และมีคุณธรรม

โรงเรียนบ้านโคกข่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 1กันยายน พ.ศ. 2486 ปัจจุบันโรงเรียนมี ภารกิจในการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาและมีนักเรียนทั้งหมด 65 คน ข้าราชการครู 7 คน ผู้รายงานได้รับได้รับมอบหมายให้จัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งตรงกับสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา จากประสบการณ์ของผู้รายงานในการ จัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่ผ่านมาพบว่า ปัญหาผู้เรียนไม่ค่อยมีความกระตือรือร้น ในการเรียนขาดแรงจูงใน ขาดสื่อ นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่จะนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนการสอน ห้องปฏิบัติการทาง วิยาศาสตร์อยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมที่จะจัดกิจกรรมการศึกษาทดลอง ของวัสดุ อุปกรณ์ และสารเคมี ต่าง ๆ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาพรวมปีการศึกษา 2566 ต่ำกว่าเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนด โดยนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา วิทยาศาสตร์ เฉลี่ย ร้อยละ 65 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดคือ ร้อยละ 75

ในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และกระบวนการ ทางวิทยาศาสตร์ตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประ จำวันได้นั้น ครูผู้สอนจำเป็นจะต้องใช้สื่อ นวัตกรรมประกอบ นวัตกรรมการศึกษาจึงนับเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะ ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา ก้าวหน้าไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ในการจัดการ เรียนรู้ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ ควรมีความหลากหลาย ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อ เทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ รวมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจได้ง่าย และรวดเร็ว รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหา ความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลา พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่าง แท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในระดับประถมศึกษา ดังกล่าวเอกสารประกอบการเรียน จึงเป็นสื่อที่ช่วยให้นักเรียนสามารถ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง หรือเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการจัดสื่อการเรียนรู้ไว้อย่างเป็นระบบเอกสารประกอบการเรียน ส่งเสริมการเรียนของนักเรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการ เรียนโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมจากแบบฝึกเสริมทักษะด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ รับรู้ตามความสามารถของตนฝึกความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม การเรียนรู้เป็น อิสระ เร้าความสนใจไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน

จากเหตุผลดังกล่าวผู้ศึกษามีความสนใจที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกข่า นับว่ามี ความเหมาะสมกับนักเรียนในวัยนี้อย่างยิ่ง เนื่องจากเอกสารประกอบการเรียน ประกอบด้วยใบงานที่นักเรียนสามารถ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รวมทั้งเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นในรูปแบบของกลุ่ม หรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผ่านสื่อ ต่าง ๆ ที่ได้จัดเตรียมไว้อย่างเหมาะสม ดังนั้น เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความสนใจของ ผู้เรียนผู้รายงานจึงได้ทำการพัฒนาเอกสารประกอบการเรียน เรื่องการดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีความรู้ความเข้าใจตามมาตรฐานของหลักสูตรและคุณภาพผู้เรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ รวมทั้งนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการใช้เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 เอกสารประกอบการเรียน

สิทธิกานต์ กุลธิญา (2559) กล่าวว่า “เอกสารประกอบการเรียนคือเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหาวิชาการ โดยมีการเลือกใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน”

ณัฐพล มหันต์ (2562) ระบุว่า "เอกสารประกอบการเรียนไม่เพียงแต่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาหลักได้ดีขึ้น แต่ยังสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการค้นคว้าข้อมูลได้ด้วยการใช้แหล่งข้อมูลที่มีความหลากหลายและมีความน่าเชื่อถือ"

Merriam-Webster (2020) กล่าวไว้ว่า "เอกสารประกอบการเรียนคือแหล่งข้อมูลประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ในการสนับสนุนกระบวนการสอนและการเรียนรู้ โดยเอกสารเหล่านี้ออกแบบมาเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหาวิชาและให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ผู้เรียน ซึ่งอาจประกอบด้วยหนังสือเรียน แผ่นงานสื่อการสอน สื่อมัลติมีเดีย และทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง"

Gagné & Briggs (1974) ระบุว่า "เอกสารประกอบการเรียนหมายถึงชุดของทรัพยากร เอกสาร หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการสอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชาได้ดีขึ้น ซึ่งสื่อการเรียนการสอนเหล่านี้อาจประกอบด้วยเอกสารพิมพ์, เครื่องมือการศึกษาด้วยภาพและเสียง, และการเรียนรู้ด้วยคอมพิวเตอร์ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้"

จากความหมายที่กล่าวถึงข้างต้น เราจะเห็นได้ว่าเอกสารประกอบการเรียนมีบทบาทสำคัญในการช่วยเสริมสร้างและพัฒนาความเข้าใจของผู้เรียนในเนื้อหาวิชา โดยการใช้สื่อและทรัพยากรที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน และยังช่วยพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเรียนรู้ด้วย

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Smith, J. (2015) วิจัยเรื่อง The Effectiveness of Supplemental Learning Materials in Enhancing Student Achievement in Secondary Science Education มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้เอกสารประกอบการเรียนเสริมในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษากลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาจำนวน 150 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เครื่องมือการวิจัย คือ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามความพึงพอใจ ผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่ใช้เอกสารประกอบการเรียนเสริมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ใช้เอกสารประกอบการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$)

Taylor, P., & Johnson, M. (2018) วิจัยเรื่อง The Role of Supplementary Teaching Materials in Improving Reading Comprehension in Elementary Students มีวัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาผลของเอกสารประกอบการเรียนในการพัฒนาทักษะการอ่านและการทำความเข้าใจในนักเรียนชั้นประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 100 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบทดสอบการอ่านและการทำความเข้าใจ, แบบสอบถามความพึงพอใจ ผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ใช้เอกสารประกอบการเรียนมีทักษะการอ่านและการทำความเข้าใจที่ดีกว่ากลุ่มควบคุม

Chavez, L., & Green, R. (2017) วิจัยเรื่อง Using Supplementary Educational Materials to Enhance Student Motivation and Performance in Mathematics มีวัตถุประสงค์: เพื่อตรวจสอบผลของเอกสารประกอบการเรียนเสริมที่ใช้ในวิชาคณิตศาสตร์เพื่อกระตุ้นความสนใจและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง: นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 200 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบทดสอบคณิตศาสตร์, แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจ ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับเอกสารประกอบการเรียนเสริมแสดงผลการเรียนที่สูงขึ้นในวิชาคณิตศาสตร์ และมีความพึงพอใจในการเรียนมากขึ้น

Nguyen, H. (2019) วิจัยเรื่อง The Impact of Supplementary Learning Materials on Improving Vocabulary Skills for ESL Students มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของเอกสารประกอบการเรียนเสริมในการพัฒนาทักษะคำศัพท์ของนักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง (ESL) กลุ่มตัวอย่าง: นักเรียน ESL จำนวน 80 คน เครื่องมือการวิจัย: แบบทดสอบคำศัพท์, แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ใช้เอกสารประกอบการเรียนเสริมสามารถเพิ่มทักษะคำศัพท์ได้อย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้ใช้เอกสารประกอบการเรียน

Kumar, S., & Gupta, R. (2020) วิจัยเรื่อง Effectiveness of Supplementary Learning Materials in Improving Critical Thinking Skills in High School Students มีวัตถุประสงค์: เพื่อตรวจสอบผลของเอกสารประกอบการเรียนเสริมในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในนักเรียนมัธยม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 120 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบทดสอบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ, แบบสอบถามความพึงพอใจ ผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ใช้เอกสารประกอบการเรียนเสริมสามารถพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ใช้เอกสารประกอบการเรียน

จากผลการวิจัยเหล่านี้สามารถสรุปได้ว่า การใช้เอกสารประกอบการเรียนเสริมมีผลในเชิงบวกต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะต่างๆ ของนักเรียนในหลายๆ วิชา โดยช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนมากขึ้น.

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบการวิจัยและวิธีการของการวิจัยได้ถูกนำเสนอ การออกแบบการวิจัยสามารถพัฒนาได้จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 45 คน มีจำนวน 3 ห้องเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกข่า ที่เรียนในปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้อง จำนวนนักเรียนทั้งหมด 13 คน

4.2 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา มี 3 ชนิด ได้แก่ เอกสารประกอบการเรียน เรื่องการดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 6 ชุด แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ และ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้ เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 ข้อ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การสร้างเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้ศึกษาดำเนินการสร้างและหาคุณภาพตามลำดับดังนี้

1.1 ศึกษารายละเอียดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 คู่มือครูวิชาวิทยาศาสตร์แบบเรียนวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้

1.2 ศึกษาวิธีการสร้างและการใช้เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง

1.3 สร้างเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ตอน จัดทำชุดการสอน เป็น 6 ชุด แต่ละชุดจะเริ่มจากใบงานที่ง่ายไปจนถึงยาก

1.4 นำเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ด้านจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม ของเอกสารประกอบการเรียน

1.5 นำเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

1.6 เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้ปรับปรุงแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พร้อมแบบประเมินเพื่อตรวจพิจารณาแก้ไขความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา ภาษาแล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

1.7 นำเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินแล้วมารวมและหาค่าเฉลี่ย ซึ่งผลการประเมินใช้เกณฑ์การให้คะแนนตามแบบประเมินของ ลิเคอร์ท (Likert) ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2543: 69-71) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง เหมาะสมมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง เหมาะสมน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

1.8 นำเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้ง 6 ชุด นำมาพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ทดลองจริงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกข่า จำนวน 6 คน

2. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการวิเคราะห์หลักสูตร จากหนังสือแนวทางการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หนังสือการวัดผลการศึกษา ของ (สมนึก ภัททิยธนี, 2544)

2.2 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2566 เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีสอน และการวัดประเมินผล

2.3 ศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในส่วนของเนื้อหาที่จะนำมาสร้างแบบทดสอบ

2.4 วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนที่ใช้ในการทดลองแล้วสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อสร้างแบบทดสอบให้มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและพฤติกรรม

2.5 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 50 ข้อ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก เพื่อจะเลือกใช้จริง 40 ข้อ

2.6 นำแบบทดสอบที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และประเมินความสอดคล้อง

2.7 นำแบบทดสอบที่ผ่านการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ เลือกข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จำนวน 50 ข้อ

2.8 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกข่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสาคาม เขต 3 จำนวน 10 คน

2.9 วิเคราะห์ข้อสอบโดยหาค่าระดับความยาก (P) ที่มีค่าระดับความยากอยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.80

2.10 วิเคราะห์ข้อสอบเพื่อหาค่าอำนาจจำแนะ (r) ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนก 0.20 ขึ้นไป

2.11 ทำการคัดเลือกข้อสอบที่มีความเหมาะสมจำนวน 50 ข้อ ซึ่งได้ตามจำนวนที่ต้องการ ทั้งหมด 40 ข้อ มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป

2.12 นำแบบทดสอบที่เข้าเกณฑ์ มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้วิธีของโลเวตต์ ผลการวิเคราะห์ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งฉบับเท่ากับ 0.68

2.13 พิมพ์แบบทดสอบฉบับจริงจำนวน 40 ข้อ เพื่อใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. แบบวัดความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ มี 20 ข้อ ผู้ศึกษาได้ดำเนิน การสร้างตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารวิธีการสร้างแบบสอบถามจากตำราพื้นฐานการวิจัยการศึกษาภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา (ชวลิต ชูกำแพง, 2548)

3.2 สร้างแบบวัดความพึงพอใจในการเรียนรู้ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ มี 20 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert) แบบ 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2543)

ความหมายการตอบแบบสอบถาม

มีความพึงพอใจมากที่สุด	หมายถึง 5	คะแนน
มีความพึงพอใจมาก	หมายถึง 4	คะแนน
มีความพึงพอใจปานกลาง	หมายถึง 3	คะแนน
มีความพึงพอใจน้อย	หมายถึง 2	คะแนน
มีความพึงพอใจน้อยที่สุด	หมายถึง 1	คะแนน

3.3 นำแบบวัดที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผลพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.4 นำแบบวัดความพึงพอใจในการเรียนรู้ ไป Try-out กับนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกข่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 6 คน

3.5 นำแบบวัดความพึงพอใจมาตรวจให้คะแนน และหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อโดยใช้วิธีทดสอบค่า t-test) จากนั้นคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยพิจารณาจากค่าสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน มีค่าตั้งแต่ 0.54 ถึง 0.93 นำแบบสอบถามทั้งฉบับมาหาค่าความเชื่อมั่น มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (α) (เท่ากับ 0.97

3.6 พิมพ์แบบวัดความพึงพอใจในการเรียนรู้เป็นฉบับจริง เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ให้นักศึกษาช่วยสอนดำเนินการวิจัย ใช้เวลาในการสอนชุดละ 3 ชั่วโมง รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง ดังนี้

4.1 ปฐมนิเทศชี้แจงข้อตกลงในการเรียนการสอน

4.2 ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้การพัฒนาทักษะการเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 40 ข้อ เพื่อทดสอบความรู้เดิมของนักเรียน

4.3 ดำเนินการสอนตามเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืชรายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 6 ชุด ทั้งหมด 18 ชั่วโมง

4.4 แบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเสร็จสิ้นแล้ว โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ใช้แบบทดสอบก่อนเรียน จำนวน 40 ข้อ

4.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5. ผลการวิจัย

1. นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียน เรื่องการดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

6. อภิปรายผล

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนด้วยเอกสารประกอบการเรียน เรื่องการดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะว่า ผู้ศึกษาค้นคว้าได้สร้างเครื่องมือตามกระบวนการสร้างที่ดี โดยเรียงลำดับจากเนื้อหาการเรียนรู้เรื่องที่ง่ายไปหาเรื่องที่ยากและสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับวัย มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ได้จริงในการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับ (จีรภพ แสงบุญมี, 2560) ได้ทำการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองกุงไทยวิทยาคม ผลการศึกษาพบว่า เอกสารประกอบการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองกุงไทยวิทยาคม มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 81.26/80.44 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 (ประไพ อุ่นอก, 2560) ได้ทำการพัฒนาเอกสารประกอบการเรียนรู้ เรื่อง โลกของพืช วิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ใช้เอกสารประกอบการเรียนรู้เรื่องโลกของพืช วิชาวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (สุวิมล ลือยศ, 2560) ได้ทำการรายงานการพัฒนาเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5 ขั้น ผลการศึกษา พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5 ขั้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนรู้ด้วยเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5 ขั้นมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

3.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยเอกสารประกอบการเรียน เรื่องการดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยรวมและเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมาก หมายความว่า นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนรู้โดยใช้เอกสารประกอบการเรียน เรื่องการดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (จีรภพ แสงบุญมี, 2560) ได้ทำการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองกุงไทยวิทยาคม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เอกสารประกอบการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช มีความพึงพอใจต่อการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด (ธารินทร์ ละครพล, 2560) ได้ทำการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องการดำรงชีวิตของพืช โดยใช้เอกสารประกอบการเรียน การสอนร่วมกับวิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียน การสอนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนการสอนร่วมกับวิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่องการดำรงชีวิตของพืช มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.62, S.D = 2.72) (ธารินทร์ ละครพล, 2560) ได้ทำการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องการดำรงชีวิตของพืช โดยใช้เอกสารประกอบการเรียน การสอนร่วมกับวิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่าความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียน การสอนโดยใช้

เอกสารประกอบการเรียนการสอนร่วมกับวิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่องการดำรงชีวิตของพืช มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.62, S.D = 2.72) (ศิริกัญญา จันทร์คำภา, 2560) ได้ทำการรายงานผลการใช้เอกสารประกอบการเรียนวิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หน่วย การดำรงชีวิตของพืชและสัตว์ผลการวิจัย พบว่าความพึงพอใจของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หน่วย การดำรงชีวิตของพืชและสัตว์ โดยใช้เอกสารประกอบการเรียนวิทยาศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองทุกเวลา นักเรียนสามารถเลือกเรียนในหัวข้อต่าง ๆ ได้ตามต้องการ และ การจัดสีสันในภาพเหมาะสมและดูสบายตา (ปาณิสรา ศิลาพล, 2560) ได้ทำการรายงานผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบสืบเสาะ หาความรู้ เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษา พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจต่อการเรียน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.12) (สุวิมล ลือยศ, 2560) ได้ทำการรายงานการพัฒนาเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5 ขั้น ผลการศึกษาพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนรู้ด้วยเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5 ขั้น มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

จากผลการพัฒนาในครั้งนี้จึงสรุปได้ว่าเอกสารประกอบการเรียน เรื่องการดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ศึกษาพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเหมาะสม สามารถนำไปใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รวมทั้งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนได้ใช้ในการทบทวนเนื้อหาบทเรียน หรือฝึกทักษะเพิ่มเติมได้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

ในการวิจัยครั้งนี้ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อการเรียนของนักเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ดังนี้

1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมและ สอดคล้องกับแต่ละระดับของการศึกษา

2) ให้ศึกษาถึงสิ่งที่จะมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ว่ามีอะไรบ้าง เหมาะที่จะนำมาใช้กับการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์หรือไม่

3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูต้องมีการเสริมแรงเพื่อให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นและกล้าแสดงออก ควรหลีกเลี่ยงการตำหนิหรือแก้ไขข้อผิดพลาดของนักเรียนโดยตรง ควรแก้ไขโดยทางอ้อม เช่น ครูทำกิจกรรมซ้ำเพื่อให้นักเรียนแก้ไขตามหรือให้นักเรียนเก่งทำกิจกรรมซ้ำเพื่อ เป็นตัวอย่าง

4) ในการนำเอกสารประกอบการเรียน เรื่องการดำรงชีวิตของพืช รายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไปใช้ครูผู้สอนควรศึกษาขั้นตอนให้เข้าใจมีการวางแผนและทำแบบฝึกทักษะอย่าง

ต่อเนื่องสม่ำเสมอ และสร้างหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจ ครูควรหาสื่อการสอนที่แปลกใหม่น่าสนใจและเหมาะสมกับผู้เรียน

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยใช้แบบฝึกทักษะ ในเนื้อหาสาระและระดับอื่น ๆ แล้วนำไปสอนเปรียบเทียบกับการสอนแบบอื่น

2) ควรมีการพัฒนาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะไปทดลองใช้เพื่อศึกษาความก้าวหน้าและเจตคติทางการเรียนรู้ของนักเรียน

3) ควรมีการศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ระหว่างการใช้แบบฝึกทักษะกับการจัดการเรียนรู้แบบอื่นๆ

8. เอกสารอ้างอิง

จีรภพ แสงบุญมี. (2560). *การพัฒนาเอกสารประกอบการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องการรงชีวิตของพืช สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.* โรงเรียนหนองกุงไทยวิทยาคม.

ณัฐพล มหันต์ (2562). *การออกแบบและการใช้เอกสารประกอบการเรียนในห้องเรียน.* เชียงใหม่: สำนักพิมพ์การศึกษาไทย.

ธารินทร์ ละครพล. (2560). *การพัฒนาเอกสารประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องการดำรงชีวิตของพืช โดยใช้วิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น.*

ประไพ อุ่นอก. (2560). *การพัฒนาเอกสารประกอบการเรียนรู้เรื่องโลกของพืช วิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.*

ปาณิสรา ศิลาพล. (2560). *การใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ เรื่องการดำรงชีวิตของพืช กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.*

สุวิมล ลือยศ. (2560). *การพัฒนาเอกสารประกอบการเรียนเรื่องการดำรงชีวิตของพืช กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5 ขั้น.*

สิทธิกานต์ กุลธิญา (2559). *การพัฒนาเอกสารประกอบการเรียน: แนวทางและวิธีการ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การศึกษาพัฒนา.

ศิริกัญญา จันทร์คำภา. (2560). *ผลการใช้เอกสารประกอบการเรียนวิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หน่วยการดำรงชีวิตของพืชและสัตว์.*

Chavez, L., & Green, R. (2017). Using Supplementary Educational Materials to Enhance Student Motivation and Performance in Mathematics. *Mathematics Education Review, 28*(3), 201-214.

Gagné, R. M., & Briggs, L. J. (1974). *Principles of instructional design (ฉบับที่ 2)*. New York: Holt, Rinehart & Winston.

Nguyen, H. (2019). The Impact of Supplementary Learning Materials on Improving Vocabulary Skills for ESL Students. *TESOL Quarterly, 53*(4), 789-801.

Kumar, S., & Gupta, R. (2020). Effectiveness of Supplementary Learning Materials in Improving Critical Thinking Skills in High School Students. *Journal of Educational Psychology, 25*(5), 233-244.

Merriam-Webster. (2020). *Merriam-Webster's collegiate dictionary (ฉบับที่ 11).* Springfield, MA: Merriam-Webster.

Smith, J. (2015). The Effectiveness of Supplemental Learning Materials in Enhancing Student Achievement in Secondary Science Education. *Journal of Educational Research, 32*(1), 45-58.

Taylor, P., & Johnson, M. (2018). The Role of Supplementary Teaching Materials in Improving Reading Comprehension in Elementary Students. *Journal of Literacy Education, 44*(2), 120-130.

การพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทยโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลนครจัมปาศรี

The Development of Basic Thai Word Spelling Skills Using Skill Enhancement Exercises for Grade 1 Students at Anuban Nakhon Champasri School

พินโย พรมเมือง, สมหวัง พันธะลี, เสน่ห์ คำสมหมาย, เชิดศักดิ์ ศรีสง่าชัย,
รัชนี จรุงศิรวัฒน์, วิรัช เจริญเชื้อ, วารุณี ปทุมทอง
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น
E-mail: pinayo.pr@spu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทยระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนการใช้แบบฝึกเสริมทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลนครจัมปาศรี กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนอนุบาลนครจัมปาศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 25 คน ปีการศึกษา 2566 ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย จำนวน 8 ชุด แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 8 แผน ใช้เวลารวม 8 ชั่วโมง และ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติ ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ผลการวิจัย พบว่า ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โดยใช้กระบวนการ PAOR พบว่าการใช้แบบฝึกเสริมทักษะช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำอย่างต่อเนื่อง คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนแต่ละชุดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น นักเรียนส่วนใหญ่มีการพัฒนาทักษะและทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ร้อยละของการพัฒนาทักษะอยู่ที่ 78.3% ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ และผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย, แบบฝึกเสริมทักษะ

ABSTRACT

This research article aims to compare the basic Thai spelling skills before and after the use of skill enhancement exercises among first-grade students at Anuban Nakhon Champasri School. The sample consists of 25 students from class 1/1 at Anuban Nakhon Champasri School, Office of Primary Education Service Area Mahasarakham 2, during the 2023 academic year. The students were selected through purposive sampling. The research instruments included eight sets of basic Thai spelling skill enhancement exercises, eight lesson plans for teaching basic Thai spelling at the first-grade level, which took a total of eight hours, and an achievement test.

The statistics used in the study included percentages, mean, standard deviation, and t-test. The findings from the action research on developing the basic Thai spelling skills of students in class 1/1 using the PAOR process revealed that the use of skill enhancement exercises helped students continuously improve their spelling skills. The average scores after each lesson showed an increasing trend, and most students exhibited improved skills and a positive attitude toward learning, with a skill development percentage of 78.3%. This reflects the success of the teaching approach, and the comparison of academic achievement before and after learning indicated a statistically significant increase in scores at the 0.05 level.

KEYWORDS: Basic Thai Word Spelling Skills, Exercises

1. บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารที่สำคัญมากทำให้มนุษย์สามารถติดต่อสื่อสารเข้าใจกันเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมการศึกษาเล่าเรียนและการประกอบอาชีพ และภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติไทย เป็นมรดกล้ำค่าที่เราคนไทยควรภูมิใจและรักษาไว้ ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติ ให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจธุระการงานและดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจารณ์สร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรมประเพณี สุนทรียภาพเป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้กำหนดมาตรฐานที่ให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาไทยไว้ว่า เมื่อนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนสามารถอ่านออกเสียงคำ คำคล้องจอง ข้อความ เรื่องสั้น ๆ และบทร้อยกรองง่าย ๆ ได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว เข้าใจความหมายของคำและข้อความที่อ่าน ตั้งคำถามเชิงเหตุผล ลำดับเหตุการณ์ คาดคะเนเหตุการณ์ สรุปความรู้ข้อคิดจากเรื่องที่อ่าน ปฏิบัติตามคำสั่ง คำอธิบายจากเรื่องที่อ่านได้ เข้าใจความหมายของข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่ และแผนภูมิ อ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอ และมีมารยาทใน การอ่าน มีทักษะในการคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด เขียนบรรยาย บันทึกประจำวัน เขียนจดหมายลาครู เขียนเรื่องเกี่ยวกับประสบการณ์ เขียนเรื่องตามจินตนาการและมีมารยาทในการเขียนเล่ารายละเอียดและบอกสาระสำคัญ ตั้งคำถาม ตอบคำถาม รวมทั้งพูดแสดงความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู พูดสื่อสารเล่าประสบการณ์และพูดแนะนำ หรือพูดเชิญชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม และมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด สะกดคำและเข้าใจความหมายของคำ ความแตกต่างของคำและพยางค์ หน้าที่ของคำในประโยค มีทักษะการใช้พจนานุกรมในการค้นหาความหมายของคำ แต่งประโยคง่าย ๆ แต่งคำคล้องจอง แต่งคำขวัญ และเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาถิ่นได้เหมาะสมกับกาลเทศะ เข้าใจและสามารถสรุปข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน แสดงความคิดเห็นจากวรรณคดีที่อ่าน รู้จักเพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น ร้องบทร้องเล่นสำหรับเด็กในท้องถิ่น ท่องบทอาขยานและบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจได้ ซึ่งหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาล

นครจัมปาศรี ระบุเกี่ยวกับสมรรถนะสำคัญของนักเรียนว่าด้วยเรื่องการสื่อสารไว้ว่า “นักเรียนควรมีความสามารถในการรับและส่งสารมีวัฒนธรรมในการใช้ภาษา ถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนคติของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคมรวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดหรือลดปัญหาการขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับ หรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม” เมื่อศึกษาถึงสาเหตุของปัญหาในการเรียน รายวิชา ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีปัญหาอยู่หลายด้านด้วยกัน แต่ที่ชัดเจนที่สุดคือ การอ่าน ซึ่งมีสาเหตุมาจากนักเรียนยังจำพยัญชนะและสระได้ไม่แม่นยำ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ในโรงเรียนอ่านหนังสือไม่ได้หรืออ่านหนังสือได้ไม่ดี ซึ่งส่งผลต่อนักเรียนไม่ได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง และไม่มีวิธีการสอนที่ดีและเหมาะสมจากการที่ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนภาษาไทยที่ตนเองควรปรับปรุงปรากฏว่าส่วนใหญ่ประสบปัญหาของการอ่านไม่ออก แต่เมื่อผู้วิจัยใช้แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาไทยเข้ามาแทรกบทเรียนในคาบใดพบว่า นักเรียนจะกระตือรือร้นให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และมีพัฒนาการด้านการอ่านดี

ด้วยความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะแก้ปัญหาให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยให้สูงขึ้น โดยพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย มีการแก้ปัญหาด้วยการวางแผนจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งชุดฝึกทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทยนี้จะเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่จะเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่เพิ่มขึ้น

2. วัตถุประสงค์

เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทยระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนการใช้แบบฝึกเสริมทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลนครจัมปาศรี

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แบบฝึกเสริมทักษะนั้นถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนและพัฒนาความรู้ความสามารถ โดยจะมีรูปแบบของกิจกรรมหรือแบบฝึกที่ออกแบบมาให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาหรือทักษะที่ต้องการฝึกฝน แบบฝึกภาษาเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านหรือการเขียน หรือแม้กระทั่งแบบฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้แบบฝึกเสริมทักษะยังถูกออกแบบมาเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการลงมือทำ ซึ่งเป็นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติที่ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติจริงได้อย่างชัดเจน จากการศึกษาและแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านเกี่ยวกับแบบฝึกเสริมทักษะ พบว่า แบบฝึกเสริมทักษะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญที่สามารถนำผู้เรียนไปสู่การเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุภาพร ชื่นรัตน์ (2560) ได้ระบุว่าแบบฝึกเสริมทักษะเป็นตัวกลางที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้เชิงทฤษฎีและทักษะการแก้ไขปัญหา ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความหมายและลึกซึ้ง นอกจากนี้ วิสุทธิ์ วงศ์บุญ (2562) ยังเสริมว่าแบบฝึกเสริมทักษะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่มีการควบคุมและสามารถวัดผลได้ ช่วยให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิผลมากขึ้นโดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับการเรียนรู้แบบบรรยายเพียงอย่างเดียว ซึ่งอาจไม่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ สมชาย ชคัตกรรม (2549) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแบบฝึกเสริมทักษะในการพัฒนาทักษะเฉพาะทางให้กับผู้เรียน ซึ่งการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถใน

การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จในด้านต่างๆ ขณะเดียวกัน นภัสสร ศรีวงษา (2555) ยังได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ดีของแบบฝึกเสริมทักษะ ว่าควรมีโครงสร้างที่ชัดเจนและปรับให้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียนเพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่

กล่าวโดยสรุป แบบฝึกเสริมทักษะจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในทุกระดับ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของแบบฝึกทักษะ

วิสุทธิ์ วงศ์บุญ (2562) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของแบบฝึกเสริมทักษะที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก โดยองค์ประกอบเหล่านี้ประกอบด้วย:

วัตถุประสงค์ของการฝึก

การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และทักษะที่ต้องการพัฒนา การมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนยังช่วยให้ผู้สอนสามารถวางแผนการสอนได้ตรงตามเป้าหมาย

เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้

เนื้อหาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับทักษะที่จะฝึกฝนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ กิจกรรมการเรียนรู้ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงและเกิดความเข้าใจในระดับลึกซึ้ง

ขั้นตอนการปฏิบัติ

การจัดลำดับขั้นตอนของการฝึกที่ชัดเจนและเข้าใจง่ายทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามได้สะดวกและเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

สื่อและอุปกรณ์การฝึก

สื่อและอุปกรณ์ เช่น เอกสาร รูปภาพ วิดีโอ หรือสื่อดิจิทัลต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน สื่อเหล่านี้ช่วยให้การฝึกน่าสนใจมากยิ่งขึ้น และยังช่วยเสริมความเข้าใจในเนื้อหาและทักษะที่ฝึกฝน

การประเมินผล

การประเมินผลเป็นส่วนสำคัญในการวัดความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียน การประเมินผลจะช่วยให้ผู้เรียนทราบถึงจุดที่ต้องปรับปรุงและสามารถพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่อง อีกทั้งยังช่วยให้ผู้สอนสามารถปรับการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน

สุภาพร ชื่นรัตน์ (2560) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของแบบฝึกเสริมทักษะที่ช่วยพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติและการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน โดยองค์ประกอบเหล่านี้ประกอบด้วย:

วัตถุประสงค์ของแบบฝึก

การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่ต้องการพัฒนาและทำให้การเรียนรู้มีจุดมุ่งหมาย โดยการตั้งวัตถุประสงค์เป็นแนวทางให้ผู้เรียนเข้าใจเป้าหมายของแบบฝึกและทักษะที่ต้องการพัฒนาอย่างชัดเจน

เนื้อหาที่สอดคล้องกับทักษะ

เนื้อหาของแบบฝึกต้องสอดคล้องกับทักษะและการคิดวิเคราะห์ที่ต้องการพัฒนา โดยควรออกแบบให้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียนและช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนอย่างแท้จริง

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ

กิจกรรมการเรียนรู้ในแบบฝึกควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งช่วยให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งและเพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้

ขั้นตอนการฝึกที่ชัดเจน

การกำหนดขั้นตอนอย่างเป็นระบบและชัดเจนจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามได้ง่าย ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการฝึกทักษะเชิงปฏิบัติที่ต้องใช้การปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนอย่างเคร่งครัด

การประเมินผลและการให้ข้อเสนอแนะ

การประเมินผลเป็นสิ่งสำคัญในการวัดผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยการให้ข้อเสนอแนะช่วยให้ผู้เรียนทราบถึงความก้าวหน้าและจุดที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม การประเมินและข้อเสนอแนะที่ชัดเจนจะช่วยเสริมให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการปรับปรุงทักษะและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

นภัสสร ศรีวงษา (2555) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของแบบฝึกทักษะเฉพาะทางที่ช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างยั่งยืน โดยองค์ประกอบหลัก ๆ ประกอบด้วย:

วัตถุประสงค์ของแบบฝึก

การกำหนดวัตถุประสงค์ของแบบฝึกที่ชัดเจนช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงเป้าหมายและทักษะเฉพาะที่ต้องการพัฒนา วัตถุประสงค์นี้ทำให้ผู้เรียนทราบถึงความสำคัญของทักษะที่กำลังฝึกฝนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื้อหาและกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับทักษะเฉพาะทาง

เนื้อหาของแบบฝึกควรสอดคล้องกับทักษะที่ต้องการฝึกฝน และกิจกรรมการเรียนรู้ควรออกแบบให้เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและนำไปใช้ในสถานการณ์การทำงานหรือชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง

ขั้นตอนการฝึกที่เป็นระบบ

การจัดลำดับขั้นตอนการฝึกอย่างเป็นระบบและชัดเจนทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามได้ง่ายขึ้น โดยขั้นตอนเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจลำดับการทำงานของทักษะนั้น ๆ ได้อย่างละเอียดและเป็นระเบียบ

สื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับทักษะเฉพาะทาง

สื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสม เช่น เอกสารประกอบ รูปภาพ วิดีโอ หรืออุปกรณ์การฝึกอื่น ๆ เป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียน สื่อที่เหมาะสมช่วยให้ผู้เรียนสามารถเห็นภาพรวมของทักษะและเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น

การประเมินผลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การประเมินผลเป็นส่วนสำคัญในการวัดผลความสำเร็จของการฝึก โดยการประเมินผลที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียนทราบถึงพัฒนาการของตนเองและจุดที่ต้องปรับปรุง การให้ข้อเสนอแนะที่ชัดเจนยังช่วยให้ผู้เรียนมีแนวทางในการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสังเคราะห์องค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบ / นักวิชาการ	สมชาย ชคัตกรรม (2549)	วิสุทธิ์ วงศ์บุญ (2562)	สุภาพร ชื่นรัตน์ (2560)	นภัสสร ศรีวงษา (2555)
วัตถุประสงค์ของแบบฝึก	✓	✓	✓	✓
เนื้อหาของแบบฝึก	✓	✓	✓	✓
กิจกรรมการเรียนรู้	✓	✓	✓	✓
ขั้นตอนการฝึก	✓	✓	✓	✓
สื่อประกอบการฝึก	✓	✓	✓	✓
การประเมินผล	✓	✓	✓	✓
การให้ข้อเสนอแนะ			✓	
เนื้อหาที่เชื่อมโยงกับทักษะเฉพาะ				✓
ความเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง				✓

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบการวิจัยและวิธีการของการวิจัยได้ถูกนำเสนอ การออกแบบการวิจัยสามารถพัฒนาได้จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนอนุบาลนครจัมปาศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 45 คน มีจำนวน 3 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนอนุบาลนครจัมปาศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 25 คน ปีการศึกษา 2566 ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)ได้มาโดยการเลือกแบบแบ่งกลุ่ม

4.2 เครื่องมือการวิจัย

1. แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย จำนวน 8 ชุด

2. แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 8 แผน ใช้เวลารวม 8 ชั่วโมง

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน เนื้อหาเป็นคำพื้นฐานภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

แผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตัวชี้วัด และมาตรฐานการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

2. ศึกษารายละเอียดด้านเนื้อหาที่เกี่ยวกับการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย

3. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย

4. นำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ทดลองหาคุณภาพร่วมกับเครื่องมืออื่น ๆ

5. ปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องของแผนการจัดการเรียนรู้ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง

การสร้างแบบฝึกเสริมทักษะ แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

2. ศึกษาการสร้างแบบฝึกทักษะ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจากเอกสารต่าง ๆ

3. ดำเนินการสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย สาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 8 ชุด

4. นำแบบฝึกเสริมทักษะ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ของแบบฝึกทักษะและความถูกต้องของภาษา

5. นำแบบฝึกทักษะไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อดูเวลาที่ใช้ความเหมาะสมของแบบฝึกเสริมทักษะ เร้าความสนใจของนักเรียน สอดคล้องกับเนื้อหา

6. นำแบบฝึกทักษะไปปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นคำพื้นฐาน จำนวน 20 คำ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นดังนี้

1. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

2. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นคำพื้นฐาน จำนวน 20 คำ

4. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสมองภาษา ระดับพฤติกรรม คำถาม ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย

5. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาว่าแบบทดสอบแต่ละข้อสอดคล้องตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ครอบคลุมเนื้อหาหรือไม่ ความชัดเจนของคำถาม ความถูกต้องด้านภาษา โดยใช้แบบประเมินดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้โดยใช้สูตร IOC จากผลการคำนวณพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแบบทดสอบกับวัตถุประสงค์ มีค่า ตั้งแต่ 0.67-1.00

6. นำแบบทดสอบที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เคยผ่านการเรียนคำพื้นฐานภาษาไทย จำนวน 6 คน

7. นำคะแนนจากการทำแบบทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อ คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.20-0.60 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.40-1.00 ไว้จำนวน 20 ข้อ

8. นำคำพื้นฐานที่เลือกไว้ 20 คำ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร Kr-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน

9. จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ แบบทดสอบทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย ใช้เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้การอ่านสะกดคำพื้นฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1โรงเรียนอนุบาลนครจัมปาศรี จำนวน 25 คน

2. การทดลองกระทำในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ใช้เวลาในการทดลอง 8 ครั้ง รวมกับการทดสอบก่อนและหลังการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย จำนวน 8 ชั่วโมง

แผนที่	เรื่อง	เวลาที่ใช้ (ชั่วโมง)	วงรอบ
1	การอ่านสะกดคำพื้นฐาน ชุดที่ 1	1	
2	การอ่านสะกดคำพื้นฐาน ชุดที่ 2	1	
3	การอ่านสะกดคำพื้นฐาน ชุดที่ 3	1	1
4	การอ่านสะกดคำพื้นฐาน ชุดที่ 4	1	
5	การอ่านสะกดคำพื้นฐาน ชุดที่ 5	1	
6	การอ่านสะกดคำพื้นฐาน ชุดที่ 6	1	
7	การอ่านสะกดคำพื้นฐาน ชุดที่ 7	1	2
8	การอ่านสะกดคำพื้นฐาน ชุดที่ 8	1	
รวม		8	2

3. นำแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เป็นแบบทดสอบรวม มาทดสอบก่อนทดลอง (Pre - test) โดยทดสอบก่อนที่จะดำเนินการสอนในชั่วโมงแรก เพื่อศึกษาดูความรู้เดิมและความสามารถในการอ่านสะกดคำพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แล้วบันทึกคะแนนที่นักเรียนทำได้มาหาค่าเฉลี่ย (X_1)

4. ทำการทดลองใช้แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ กับแผนการจัดการเรียนรู้

5. เมื่อเรียนจนครบทุกแผนการสอนแล้ว นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย ทดสอบหลังการทดลอง (Post -test) เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการทดลอง แล้วบันทึกคะแนนที่นักเรียนทำได้มาหาค่าเฉลี่ย (X_2)

6. นำ X_1 และ X_2 มาเปรียบเทียบกันว่าแตกต่างกันหรือไม่ มีความก้าวหน้ามากน้อยเพียงใดและทดสอบความแตกต่าง โดยวิธีทดสอบค่า Wilcoxon Signed Rank Test

7. ผู้วิจัยนำผลการทดสอบหลังเรียนของนักเรียนแต่ละคนรวมกันแล้วหาค่าเฉลี่ยสมมติฐานที่ตั้งไว้

8. ทำการสรุปผลและวิเคราะห์ข้อมูล

4.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ โดยการแจกแจงข้อค้นพบในการเก็บรวบรวมข้อมูล จัดหมวดหมู่ประเด็นเนื้อหา สรุปเชิงพรรณนาวิเคราะห์ โดยใช้เครื่องมือและวิธีการ ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกตการณ์จัดกิจกรรม แบบสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จะนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อพัฒนาสภาพที่เกิดขึ้น ว่ามีข้อบกพร่อง มีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร แล้วร่วมสะท้อนผลเพื่อหาแนวทางแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ความสามารถในการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทยของนักเรียน โดยหาค่าร้อยละ (%) และค่าเฉลี่ย (Mean) และเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียนด้วยสถิติ Wilcoxon Matched Pairs Rank Test

5. ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 2 วงรอบ ปรากฏผลดังนี้

วงจรรอบที่ 1

ปัญหา (P):

จากการวิเคราะห์ปัญหาในการเรียนรายวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 พบว่า นักเรียนมีปัญหาหลายด้าน โดยปัญหาหลักที่พบคือ การอ่านสะกดคำ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถจำพยัญชนะและสระได้อย่างแม่นยำ ทำให้การอ่านและสะกดคำมีความยากลำบาก นอกจากนี้ นักเรียนไม่ได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง และยังไม่มีการใช้วิธีการสอนที่เหมาะสม ส่งผลให้ทักษะการอ่านสะกดคำของนักเรียนยังพัฒนาได้ไม่ดีเท่าที่ควร

การปฏิบัติการสอนตามแผน (D):

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้วางแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่ครอบคลุม 4 แผนการสอน ดังนี้:

แผนที่ 1 (วันที่ 12 มิถุนายน 2566): การอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย ชุดที่ 1

แผนที่ 2 (วันที่ 23 มิถุนายน 2566): การอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย ชุดที่ 2

แผนที่ 3 (วันที่ 3 กรกฎาคม 2566): การอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย ชุดที่ 3

แผนที่ 4 (วันที่ 14 กรกฎาคม 2566): การอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย ชุดที่ 4

การสังเกต (O):

การสังเกตและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการเรียนการสอนใน 4 แผน พบว่าผลการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำของนักเรียนมีความคืบหน้าในระดับหนึ่ง ดังที่แสดงในตารางคะแนนสอบย่อยหลังเรียน นักเรียนบางคนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำได้ดีขึ้น

สะท้อนผล (A):

ผลการดำเนินการในวงจรรอบที่ 1 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย มีนักเรียนบางส่วนที่สามารถอ่านและสะกดคำได้ดีขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยจึงได้ทำการปรับเปลี่ยนวิธีการสอน โดยเพิ่มเติมกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อกระตุ้นความสนใจและเตรียมพร้อมสำหรับการทำแบบฝึกเสริมทักษะ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมก่อนเรียนที่ออกแบบมาเพื่อให้ผ่อนคลายและปรับตัวเข้าสู่การเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการวงรอบที่ 2 โดยใช้กระบวนการ PAOR (Plan-Act-Observe-Reflect) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 มีดังนี้:

วงรอบที่ 2

P (Plan) - การวางแผน

ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย โดยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถอ่านสะกดคำพื้นฐานได้อย่างถูกต้องและมีความสม่ำเสมอ จึงได้ออกแบบแผนการเรียนรู้ใหม่ที่มุ่งเน้นการใช้ แบบฝึกเสริมทักษะ เพื่อช่วยพัฒนาการอ่านสะกดคำของนักเรียนให้ดีขึ้น การวางแผนในวงรอบที่ 2 ประกอบไปด้วย 4 แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งครอบคลุมช่วงวันที่ 3 กรกฎาคม ถึง 24 กรกฎาคม 2566 โดยเน้นเนื้อหาการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย

A (Act) - การดำเนินการ

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะในการสอนแต่ละบทเรียน นักเรียนได้รับการฝึกอ่านสะกดคำผ่านกิจกรรมและแบบฝึกที่จัดเตรียมไว้ในแต่ละชั่วโมงการสอน จำนวนทั้งสิ้น 4 ชั่วโมงตามแผนที่ 5 ถึงแผนที่ 8 ซึ่งนักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานอย่างเป็นระบบ

O (Observe) - การสังเกต

จากการสังเกตและบันทึกผลเชิงคุณภาพ พบว่าการใช้แบบฝึกเสริมทักษะช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียน นักเรียนมีการพัฒนาการอ่านสะกดคำพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบย่อยหลังเรียนแต่ละบทสะท้อนถึงการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำ คะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นจากแต่ละชุดการเรียนรู้ดังนี้:

ชุดที่ 1: ค่าเฉลี่ย 8.04 (S.D. 1.41)

ชุดที่ 2: ค่าเฉลี่ย 7.96 (S.D. 1.39)

ชุดที่ 3: ค่าเฉลี่ย 7.64 (S.D. 1.61)

ชุดที่ 4: ค่าเฉลี่ย 7.56 (S.D. 1.66)

คะแนนรวมเฉลี่ยของทั้ง 4 ชุดเท่ากับ 31.32 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน โดยนักเรียนหลายคนสามารถทำคะแนนเต็มได้ เช่น เลขที่ 8, 11, 15, 16, 17, 19, 24 ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาทักษะที่ดีขึ้นของนักเรียน

R (Reflect) - การสะท้อนผล

จากการดำเนินการในวงรอบที่ 2 ผู้วิจัยพบว่าการใช้แบบฝึกเสริมทักษะมีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานของนักเรียน นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น ผลการทดสอบย่อยหลังเรียนแสดงถึงการพัฒนาความสามารถในการอ่านสะกดคำพื้นฐานของนักเรียนในภาพรวม โดยร้อยละของผลการพัฒนาทักษะอยู่ที่ 78.3% นอกจากนี้ นักเรียนยังมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อการเรียนรู้และการฝึกฝนการอ่านสะกดคำ ซึ่งบ่งบอกถึงความสำเร็จในการปรับปรุงวิธีการสอนที่ใช้แบบฝึกเสริมทักษะ

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนอนุบาลนครจัมปาศรี พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน จากการจัดการเรียนรู้ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนอนุบาลนครจัมปาศรี พบว่า มีคะแนนสูงขึ้น โดยคะแนนทดสอบก่อนเรียนในภาพรวมมีคะแนนเท่ากับ

222 คะแนน (X=8.88, S.D.=1.92) คิดเป็นร้อยละ 44.4 ส่วนคะแนนทดสอบหลังเรียนในภาพรวมมีคะแนนเท่ากับ 447 คะแนน (X=17.88, S.D.=1.56*)* คิดเป็นร้อยละ 89.4 ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียนคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนอนุบาลนครจัมปาศรี

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	25	8.88	1.92	4.455*	.000
หลังเรียน	25	17.88	1.56		

*แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า การทดสอบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนอนุบาลนครจัมปาศรี จำนวน 25 คน ที่ผ่านการจัดการเรียนรู้ผ่านการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ ผลปรากฏว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลนครจัมปาศรี พบว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ ทำให้นักเรียนมีทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานภาษาไทยดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย กาญจนา ชลเกริกเกียรติ (2561) ได้ศึกษาการทำวิจัยในชั้นเรียน เรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนคำพื้นฐานภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกทักษะสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการอ่านและเขียนคำพื้นฐาน ภาษาไทย ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 2) เพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะสาระภาษาไทย ให้มีประสิทธิภาพตาม เกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ภาค เรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบฝึก ทักษะเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนคำพื้นฐาน จำนวน 6 แบบฝึก และแบบทดสอบวัดผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ แบบแผนการทดลอง ใช้แบบกลุ่มเดียว (One Group Pre-test Post-test Design) สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า 1. การพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนคำพื้นฐานภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกทักษะสาระ การเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 80.51./83.33 ซึ่งสูงกว่า เกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 80/80 2. ผลที่เกิดกับนักเรียนหลังการพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนคำพื้นฐานภาษาไทย โดยใช้แบบ ฝึกทักษะสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่านักเรียนมีทักษะการอ่าน และเขียนดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการอ่านและเขียนคำพื้นฐาน สูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 83.33

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การเลือกเนื้อหาที่นำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญควรคำนึงถึง ความเหมาะสมของ เพศ วัย และระดับความสามารถในการเรียนของนักเรียนด้วย หากเนื้อหาใด ที่นักเรียนสนใจ นักเรียนจะเกิดความกระตือรือร้นการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

2. ครูผู้สอนภาษาไทยควรนำแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้รายงานสร้างขึ้นไปใช้ประกอบการสอน เนื่องจากแบบฝึกทักษะนี้ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ ที่กำหนดไว้

3. ในระหว่างการดำเนินการจัดกิจกรรม ครูควรสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่มี ความสามารถในการเรียนต่ำ อาจจะไม่เข้าใจหรือเกิดการเรียนรู้ช้า หรือต้องการความช่วยเหลือ ครูควร ใช้เทคนิคเสริมแรงกระตุ้นให้นักเรียนสนใจ หรืออธิบายให้เข้าใจชัดเจนอีกครั้ง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการสร้างแบบฝึกทักษะในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เนื้อหาที่เข้าใจ ยาก หรือเนื้อหาที่เป็นปัญหาต่อการเรียนการสอนในกลุ่มทักษะภาษาไทยในแต่ละระดับชั้น เพื่อนำไป ทดลองหาประสิทธิภาพ

2. ควรมีการสร้างแบบฝึกภาษาไทย ในหน่วยการเรียนรู้อื่นหรือในระดับชั้นอื่น

8. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กาญจนา ชลเกริกเกียรติ. (2561). *การพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนคำพื้นฐานภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกทักษะสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1.* โรงเรียนวัดบ่อมะปริง. จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

นภัสสร ศรีวงษา. (2555). *แนวทางการสร้างแบบฝึกทักษะเฉพาะทางเพื่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน.* เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิสุทธิ์ วงศ์บุญ. (2562). *แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผ่านแบบฝึกเสริมทักษะ.* เชียงใหม่: สำนักพิมพ์วิทยาการศึกษา.

สมชาย ชคัตกรรม. (2549). *การพัฒนาทักษะการเรียนรู้: แนวคิดและการประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานพิมพ์แห่งชาติ.

สุภาพร ชื่นรัตน์. (2560). *การพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติและการคิดวิเคราะห์ผ่านการใช้แบบฝึกเสริมทักษะ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เพื่อการศึกษา.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และ โรงเรียนบ้านหนองเดิ่น โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์

Development of Academic Achievement and Practical Skills through the Learning unit of Dance Arts for Prathom Suksa 4 Students at Ban Lao Nong Bua Don Pho School and Ban Nong Doen School using the Instructional Model for the Psychomotor Domain

กฤตพัฒน์ พลคราม, เสน่ห์ คำสมหมาย, เชิดศักดิ์ ศรีสง่าชัย, รัชนี จรุงศิรวัฒน์, วิรัช เจริญเชื้อ, ธาดารัตน์ เขียววิเศษ

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

Email: spuethics@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติ หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) แบบประเมินทักษะปฏิบัติ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ Wilcoxon Matched Paire Sign Rank Test ผลการวิจัย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการประเมินทักษะปฏิบัติของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ, ทักษะปฏิบัติของเดวีส์

ABSTRACT

This research aimed to 1) compare learning achievement before and after learning, and 2) compare post-learning practical skills with the 70% criterion among 4th-grade students at Ban Lae Nong Bua Don Pho School and Ban Nong Doen School. The study used Davies' practical skill learning model. The research tools included 1) learning management plans, 2) a learning achievement test, and 3) a practical skills assessment form. The statistical methods used were frequency, percentage, mean, and the Wilcoxon Matched Pairs Signed-Rank Test. Research results showed that students' post-learning achievement scores were significantly higher than their pre-

learning scores at the .05 level of statistical significance. Additionally, students' post-learning practical skill assessment scores were significantly higher than the 70% criterion at the .05 level of statistical significance.

KEYWORDS: Practical skills learning management model, The Instructional Modal for Psychomotor Domain.

1. บทนำ

ศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยได้อย่างชัดเจน คนไทยจึงควรอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่กับประเทศไทยต่อไป นอกจากนี้วัฒนธรรมยังเป็นการดำเนินชีวิตที่มนุษย์สร้างขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการละเล่น การแสดง การร้องเพลง พฤติกรรม และบรรดาผลงานทั้งมวล ไม่ว่าจะเป็นงานด้านจิตกรรม สถาปัตยกรรม ศิลปะ วรรณคดี ดนตรี ปรัชญา ศีลธรรม จรรยา ภาษากฎหมาย ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนความคิด ความรู้ ในลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามหรือความเสื่อมเสียของสังคม และในขณะเดียวกันวัฒนธรรมยังกำหนดชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคม ทั้งเรื่องความเป็นระเบียบ ความรู้สึก ความประพฤติ และกิริยาอาการหรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกันและสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะความเชื่อถือ ระเบียบ ประเพณี ความกลมเกลียว ความก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของประชาชน และต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติมาก ซึ่งได้ถ่ายทอดกันมารุ่นต่อรุ่น โดยถ้าสิ่งใดที่ดีแล้วก็เก็บไว้ สิ่งใดควรแก้ก็ทำการแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น เพื่อจะได้ส่งเสริมให้มีลักษณะที่ดี และเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติต่อไป (ไพศาล ภู่ไพบูลย์; อังคณา ตติรัตน์ และปนัดดา มีสมบัติงาม, 2550)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้ความสำคัญ ของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยไว้หลายมาตรา เช่น มาตรา 80(6), 83(6) และ มาตรา 86(1) สรุปได้ว่า ชุมชน ท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คือผู้ที่ ส่งเสริม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย และให้การศึกษาอบรมแก่เยาวชน นอกจาก นั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 ว่าด้วยการศึกษา ตั้งแต่ มาตรา 22-30 มีสาระสำคัญสรุปได้ว่า การศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งในระบบ และนอกระบบ และตามอัธยาศัย เรียนรู้เกี่ยวกับ ตนเอง สังคม ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น จัดการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ ประสานความร่วมมือจากบิดามารดาผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมมือกับผู้เรียนตามศักยภาพ ให้สถานศึกษาร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 4 ซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ซึ่งมาตรา 22 ให้หลักการจัดการศึกษาว่า "การจัดศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ" และในมาตราที่ 24 ยังได้กำหนดการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นที่การจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะ

กระบวนการคิดการจัดการการเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ใช้ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาให้ผู้เรียนเรียนรู้ จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและให้พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดทุกเวลา ทุกสถานที่ และในมาตรา 26 การประเมินผลการเรียนรู้ ให้พิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ สังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่กันไปตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดจุดหมายมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญามีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกัน ในสังคมอย่างมีความสุข กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ซึ่งมีผล ต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองอันเป็นพื้นฐานใน การศึกษาต่อ หรือประกอบอาชีพได้ โดยพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะแขนงต่าง ๆ ประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ ซึ่งในส่วนของสาระนาฏศิลป์นั้นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดจุดหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบนาฏศิลป์ แสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ ใช้ศัพท์เบื้องต้นทางนาฏศิลป์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ ประยุกต์ใช้นาฏศิลป์ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง นาฏศิลป์กับประวัติศาสตร์วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชานาฏศิลป์ค่อนข้างต่ำ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานั้น นักเรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้มีความกระตือรือร้นในการเรียนที่แตกต่างกัน อีกทั้งในนักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านของทักษะปฏิบัติพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์ กล่าวคือ นักเรียนขาดพื้นฐานทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และทักษะปฏิบัติ รวมทั้งขาดความมั่นใจในตนเองจึงไม่กล้าแสดงออกในการปฏิบัติท่ารำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รำไพ บุญเลิศ (2549) ที่กล่าวถึงปัญหาในการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ว่าปัญหาสำคัญในการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์คือ ครูผู้สอนทำการสอน โดยการสาธิตผ่านไปแล้ว นักเรียนแต่

ละคนมีความสามารถ และศักยภาพในการจำท่ารำ และฝึกท่ารำได้ต่างกัน บางคนจำได้แม่นและรวดเร็วจึงทำให้สามารถนำท่ารำต่าง ๆ มาฝึกต่อให้สวยงามได้ แต่นักเรียนบางคนอาจไม่มีความสามารถในด้านนาฏศิลป์ จึงทำให้จดจำท่ารำไม่ได้ หรือได้ช้า จึงทำให้นักเรียนกลุ่มดังกล่าวไม่กล้าแสดงออก และทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน ซึ่งเมื่อนักเรียนมีปัญหาด้านทักษะปฏิบัติจึงส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ สืบเนื่องจาก การจัดการเรียนรู้แบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ มุ่งช่วยพัฒนาทักษะปฏิบัติในด้านความสามารถของนักเรียน โดยเฉพาะทักษะที่ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ จำนวนมาก ซึ่งการให้นักเรียนนั้นสามารถทำทักษะปฏิบัติย่อย ๆ เหล่านั้นให้ได้ก่อน แล้วค่อยมาเชื่อมโยงต่อกันให้เป็นทักษะที่ใหญ่ขึ้นจากเดิม จะสามารถช่วยให้นักเรียนประสบผลสำเร็จและรวดเร็วยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

2.2 เพื่อเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ (Davies' Model of Skill Development) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ผ่านกระบวนการฝึกฝนอย่างมีระเบียบ ซึ่งแบ่งออกเป็นหลายระดับที่ช่วยให้นักเรียนหรือผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Davies, 1974)

Thomas & Woods (2001) ประกอบด้วย 3 ระดับหลัก ดังนี้

ระดับการรับรู้ (Cognitive Stage): เป็นขั้นตอนแรกที่ผู้เรียนเริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจทฤษฎีพื้นฐานของทักษะใหม่ที่กำลังเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้กฎเกณฑ์ ขั้นตอน และกระบวนการเบื้องต้น การฝึกฝนในขั้นนี้จะเน้นการรับข้อมูลและการเข้าใจวิธีการปฏิบัติ ผู้เรียนจะยังไม่สามารถทำทักษะได้คล่องแคล่วและอาจเกิดข้อผิดพลาดบ่อย เนื่องจากยังไม่คุ้นเคยกับการปฏิบัติที่ถูกต้องในขั้นนี้ผู้สอนจะมีบทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำและอธิบายวิธีการที่ถูกต้องในการฝึกทักษะ

ระดับการฝึกฝน (Associative Stage): ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะเริ่มฝึกฝนทักษะที่เรียนรู้ในขั้นตอนแรกอย่างจริงจัง โดยมุ่งหวังที่จะปรับปรุงและทำให้การปฏิบัติมีความคล่องแคล่วมากขึ้น การฝึกจะมีลักษณะเป็นการ

ทำซ้ำเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดและปรับปรุงทักษะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้เรียนจะเริ่มสามารถทำทักษะได้ดีขึ้นและมีความแม่นยำมากขึ้นในระดับหนึ่ง แต่ยังคงมีความผิดพลาดหรือการต้องทบทวนบางจุด

ระดับการทักษะปฏิบัติ (Autonomous Stage): ในขั้นนี้ผู้เรียนจะสามารถทำทักษะได้อย่างคล่องแคล่วโดยไม่ต้องคิดหรือวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน ทักษะนั้นจะกลายเป็นสิ่งที่ทำได้อย่างอัตโนมัติและเป็นธรรมชาติ ผู้เรียนสามารถใช้ทักษะนั้นในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ต้องใช้ความพยายามมาก ผู้เรียนจะสามารถทำงานที่ต้องใช้ทักษะนั้นได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำในระดับสูง

Davies (1974) ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ ซึ่งเน้นการพัฒนาทักษะในลักษณะกระบวนการที่มีขั้นตอนที่เป็นระบบ โดยประกอบด้วยหลายองค์ประกอบที่สำคัญเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถสรุปองค์ประกอบของขั้นตอนต่าง ๆ ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ได้ดังนี้:

การเรียนรู้พื้นฐาน (Cognitive Stage): ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะเริ่มจากการเรียนรู้และทำความเข้าใจทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่กำลังฝึกฝน ผู้เรียนจะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ขั้นตอนต่าง ๆ และหลักการเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับทักษะนั้น การฝึกฝนในขั้นนี้จะเน้นการทำความเข้าใจและการเรียนรู้จากการสังเกตและการปฏิบัติพื้นฐาน โดยการเรียนรู้จะต้องมีการแนะนำจากผู้สอนเพื่อให้เข้าใจวิธีการที่ถูกต้องและสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การฝึกฝนและปรับปรุงทักษะ (Associative Stage): ในขั้นตอนนี้ ผู้เรียนจะเริ่มฝึกฝนทักษะที่ได้เรียนรู้มาแล้วอย่างจริงจัง โดยจะฝึกฝนทักษะนั้น ๆ ด้วยการทำซ้ำ ๆ เพื่อปรับปรุงความสามารถให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน ผู้เรียนจะเริ่มพัฒนาเป็นรูปแบบที่ชัดเจนขึ้น โดยจะเริ่มมีความคล่องแคล่วมากขึ้นในทักษะที่ฝึกฝน การฝึกฝนในขั้นนี้จะมุ่งเน้นไปที่การแก้ไขข้อผิดพลาดและการปรับปรุงทักษะให้แม่นยำยิ่งขึ้น

การทักษะปฏิบัติและอัตโนมัติ (Autonomous Stage): ขั้นตอนสุดท้ายของการพัฒนาทักษะคือการที่ผู้เรียนสามารถทำทักษะนั้นได้อย่างอัตโนมัติและคล่องแคล่ว โดยไม่ต้องใช้ความคิดหรือการวิเคราะห์มากนัก ทักษะเหล่านี้จะกลายเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ต้องใช้ความพยายามมาก และสามารถนำไปใช้ได้ในสถานการณ์จริง

Schunk, D. H. (2012) ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ (Davies' Model of Skill Development) โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาทักษะที่มีการฝึกฝนอย่างเป็นระบบและมีการสั่งสมทักษะจากการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า Davies' Model ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้:

ขั้นตอนการรับรู้ (Cognitive Stage): ในขั้นตอนแรกนี้ นักเรียนจะเริ่มเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ โดยมีการรับรู้และทำความเข้าใจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับทักษะนั้น ๆ เช่น กฎเกณฑ์ วิธีการ หรือขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง นักเรียนจะมุ่งเน้นที่การเข้าใจเนื้อหาทางทฤษฎีและวิธีการที่ใช้ในการปฏิบัติ ในระยะนี้การฝึกจะยังค่อนข้างช้าและอาจมีข้อผิดพลาดมาก เนื่องจากนักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับการทำทักษะนั้น ๆ อย่างคล่องแคล่ว

ขั้นตอนการฝึกฝน (Associative Stage): เมื่อผู้เรียนเริ่มเข้าใจพื้นฐานแล้ว ขั้นตอนนี้จะเน้นการฝึกฝนอย่างจริงจังเพื่อให้ทักษะนั้น ๆ เป็นธรรมชาติมากขึ้น นักเรียนจะทำการฝึกฝนโดยการทำซ้ำ ๆ และฝึกแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในระหว่างการฝึก ในขั้นนี้นักเรียนจะเริ่มมีความคล่องแคล่วขึ้น แต่ยังคงต้องฝึกฝนเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น การให้คำแนะนำหรือการย้อนกลับข้อมูลจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงได้เร็วขึ้น

ขั้นตอนการทักษะปฏิบัติอัตโนมัติ (Autonomous Stage):

ในขั้นสุดท้าย ผู้เรียนสามารถทำทักษะได้อย่างคล่องแคล่วและเป็นธรรมชาติโดยไม่ต้องคิดมากหรือทบทวนทุกขั้นตอนอีกต่อไป ทักษะนั้นจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานที่สามารถใช้งานได้ทันทีและมีประสิทธิภาพผู้เรียนจะสามารถนำทักษะที่เรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Schunk, D. H. (2012) วิจัยเรื่อง การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ในการพัฒนาทักษะการเล่นเครื่องดนตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ในการพัฒนาทักษะการเล่นเครื่องดนตรี (กีตาร์) ของนักเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาจำนวน 30 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลอง (15 คน) ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ กลุ่มควบคุม (15 คน) ที่เรียนตามวิธีการสอนดนตรีแบบดั้งเดิม เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบทักษะการเล่นกีตาร์ก่อนและหลังการฝึก แบบประเมินผลการเล่นกีตาร์จากผู้เชี่ยวชาญ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์มีผลการเรียนรู้ที่ดีกว่ากลุ่มควบคุม โดยคะแนนทักษะการเล่นกีตาร์หลังการฝึกมีการพัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) นักเรียนในกลุ่มทดลองสามารถเล่นเพลงได้เร็วขึ้นและแม่นยำกว่า

Thorndike, E. L. (1932) วิจัยเรื่อง การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ในการพัฒนาทักษะการเต้นนาฏศิลป์ไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ในการพัฒนาทักษะการเต้นนาฏศิลป์ไทยของนักเรียนในโรงเรียนสอนนาฏศิลป์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนจากโรงเรียนสอนนาฏศิลป์ จำนวน 40 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลอง (20 คน) ที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ กลุ่มควบคุม (20 คน) ที่เรียนตามวิธีการเรียนแบบดั้งเดิม เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบทักษะการเต้นนาฏศิลป์ไทย แบบประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการฝึกซ้อมและกระบวนการเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนในกลุ่มที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์มีความสามารถในการเต้นนาฏศิลป์ได้ดีกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งในเรื่องของความแม่นยำในการเคลื่อนไหวและการจับจังหวะ โดยกลุ่มทดลองแสดงการเต้นได้ราบรื่นและมีความแม่นยำสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$)

O'Toole, J. (2009) วิจัยเรื่อง การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ในการพัฒนาทักษะการร้องเพลง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ในการพัฒนาทักษะการร้องเพลงในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีพื้นฐานการร้องเพลง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนจำนวน 25 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลอง (12 คน) ที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ กลุ่มควบคุม (13 คน) ที่เรียนโดยใช้วิธีการเรียนการร้องเพลงแบบดั้งเดิม เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบทักษะการร้องเพลงก่อนและหลังการฝึก แบบประเมินผลการร้องเพลงจากผู้เชี่ยวชาญ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับการฝึกฝน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์มีความสามารถในการร้องเพลงได้ดีกว่ากลุ่มควบคุม โดยนักเรียนสามารถร้องเพลงได้ถูกต้องมากขึ้น และมีความมั่นใจในการแสดงมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ($p < 0.05$)

การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ (Davies' Model of Skill Development) ได้แสดงผลที่ดีในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ทั้งด้านดนตรีและนาฏศิลป์ โดยกลุ่มที่ใช้รูปแบบนี้สามารถพัฒนาทักษะได้

อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่ากลุ่มที่เรียนตามวิธีการสอนแบบดั้งเดิม การฝึกทักษะด้วยรูปแบบนี้ช่วยเพิ่มความสามารถในการฝึกซ้อมได้เร็วขึ้น และมีผลการแสดงออกที่ดีขึ้นในการปฏิบัติจริง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบการวิจัยและวิธีการของการวิจัยได้ถูกนำเสนอ การออกแบบการวิจัยสามารถพัฒนาได้จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 45 คน มีจำนวน 3 ห้องเรียน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ห้อง ป4./1 จำนวน 17 คน ได้มาโดยการเลือกแบบแบ่งกลุ่ม

4.2 เครื่องมือการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ซึ่งแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 แผน แผนการเรียนรู้ละ 1 ชั่วโมง รวมเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ชั่วโมง

2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน จากแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

3) แบบประเมินทักษะปฏิบัติ ที่เรียนโดยแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5 ข้อ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert มี 5 ระดับ คือ ระดับ 5 หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติทักษะนาฏศิลป์ในระดับมากที่สุด, ระดับ 4 หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติทักษะนาฏศิลป์ในระดับมาก, ระดับ 3 หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติทักษะนาฏศิลป์ในระดับปานกลาง, ระดับ 2 หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติทักษะนาฏศิลป์ในระดับน้อย, และระดับ 1 หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติทักษะนาฏศิลป์ในระดับน้อยที่สุด

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ใช้ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จากวันที่ 11 กันยายน 2566 ถึง 1 ตุลาคม 2566

4.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียน

บ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติการทดสอบ Wilcoxon Matched Paire Sign Rank Test

2) วิเคราะห์การประเมินทักษะปฏิบัติของผู้เรียน จากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น โดยนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติการทดสอบ One-sample Wilcoxon signed rank test

5. ผลการวิจัย

จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ปรากฏดังนี้

ขั้นการวางแผน

ทดลองโดยใช้รูแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง ได้แก่ แผนที่ 1 นาฏยศัพท์ แผนที่ 2 ภาษาท่านาฏศิลป์ และแผนที่ 3 รำวงมาตรฐาน

ขั้นการปฏิบัติ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 นาฏยศัพท์

(1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูทักทายนักเรียน และเข้าสู่บทเรียนโดยให้นักเรียนแสดงท่าทางการรำตามที่ตนเองเคยเห็น จากนั้นครูอธิบายว่าท่าทางที่นักเรียนทำอยู่เรียกว่านาฏยศัพท์ และอธิบายความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับนาฏยศัพท์

(2) ขั้นจัดการเรียนรู้ ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ 5 ขั้นตอนตามลำดับ 1) ครูสาธิตท่านาฏยศัพท์ให้นักเรียนดูทีละท่า 2) นักเรียนฝึกปฏิบัติท่านาฏยศัพท์ตามครูทีละท่า 3) นักเรียนฝึกปฏิบัติท่านาฏยศัพท์เองทีละท่า 4) ครูให้เทคนิคการปฏิบัติท่านาฏยศัพท์ให้สวยงาม และถูกต้องตามแบบแผนของนาฏศิลป์ 5) ให้นักเรียนจับคู่ออกมาปฏิบัติท่านาฏยศัพท์หน้าชั้นเรียนทีละคู่

(3) ขั้นสรุป นักเรียนร่วมสรุปกิจกรรมการปฏิบัติท่านาฏยศัพท์ จากนั้นสรุปข้อปัญหาที่พบและวิธีแก้ไขเพื่อการเรียนรู้ต่อไป

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ภาษาท่านาฏศิลป์

(1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูทักทายนักเรียน ทบทวนบทเรียนครั้งที่แล้ว และเข้าสู่บทเรียนโดยให้นักเรียนแต่ละคนยกตัวอย่างท่าทางแทนคำพูดในชีวิตประจำวันมาคนละ 1 ท่า จากนั้นครูอธิบายความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับภาษาท่าทางนาฏศิลป์

(2) ขั้นจัดการเรียนรู้ ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ 5 ขั้นตอนตามลำดับ 1) ครูสาธิตภาษาท่าทางนาฏศิลป์ให้นักเรียนดูทีละท่า 2) นักเรียนฝึกปฏิบัติภาษาท่าทางนาฏศิลป์ตามครูทีละท่า 3) นักเรียนฝึกปฏิบัติภาษาท่าทางนาฏศิลป์เองทีละท่า 4) ครูให้เทคนิคการปฏิบัติท่าภาษาท่าทางนาฏศิลป์ให้สวยงาม และ

ถูกต้องตามแบบแผนของนาฏศิลป์ 5) ให้นักเรียนจับคู่ออกมาปฏิบัติภาษาท่าทางนาฏศิลป์หน้าชั้นเรียนทีละคู่ โดยจะต้องเลือกมาคู่ละ 3 ท่า

(3) ขั้นสรุป นักเรียนนักเรียนร่วมสรุปกิจกรรมการปฏิบัติภาษาท่าทางนาฏศิลป์ จากนั้นสรุปข้อปัญหาที่พบและวิธีแก้ไขเพื่อการเรียนรู้ต่อไป

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 รำวงมาตรฐาน

(1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูทักทายนักเรียน ทบทวนบทเรียนครั้งที่แล้ว และเข้าสู่บทเรียนโดยให้นักเรียนดูวีดีโอรำวงมาตรฐาน จากนั้นครูอธิบายความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับรำวงมาตรฐาน

(2) ขั้นจัดการเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 2 กิจกรรม ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ 5 ขั้นตอนตามลำดับ กิจกรรม ที่ 1 ดังนี้ 1) ครูสาธิตการร้องเพลงคืนเดือนหงายตามเนื้อเพลงให้นักเรียนฟัง 2) นักเรียนฝึกร้องเพลงคืนเดือนหงายตามครูทีละท่อน 3) นักเรียนฝึกร้องเพลงคืนเดือนหงายตามเนื้อเพลงเอง 4) ครูให้เทคนิคการร้องแบ่งท่อนเนื้อเพลง 5) ให้นักเรียนร้องเพลงคืนเดือนหงายตั้งแต่ต้นจนจบ กิจกรรมที่ 2 ดังนี้ 1) ครูสาธิตท่ารำเพลงคืนเดือนหงายให้นักเรียนดู 2) นักเรียนฝึกท่ารำเพลงคืนเดือนหงาย ตามครู 3) นักเรียนฝึกท่ารำคืนเดือนหงายเองเป็นกลุ่ม 4) ครูให้เทคนิคของกระบวนท่ารำให้สวยงาม และถูกต้องตามแบบแผน ของนาฏศิลป์ 5) ให้นักเรียนแสดงรำวงมาตรฐานเพลงคืนเดือนหงายบนเวที

(3) ขั้นสรุป นักเรียนร่วมสรุปกิจกรรมการการแสดงรำวงมาตรฐานเพลงคืนเดือนหงาย จากนั้นครูสรุปข้อปัญหาที่พบและวิธีแก้ไขเพื่อการเรียนรู้ต่อไป

ขั้นการสังเกต

จากการดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติตามแผน ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลการปฏิบัติด้วยแบบทดสอบ และแบบประเมินทักษะปฏิบัติ พบว่า ในภาพรวมทักษะปฏิบัติของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 21.18 คะแนน คิดเป็น ร้อยละ 84.71 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่า มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 70 ทุกคน

ขั้นการสะท้อนผล

จากผลการจัดการเรียนรู้ พบว่าการใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ซึ่งเป็นการปฏิบัติเริ่มจากทักษะย่อย ๆ เนื่องจากการปฏิบัติทางนาฏศิลป์มีทักษะย่อย ๆ อยู่จำนวนมาก จึงจำเป็นที่นักเรียนจะต้องเข้าใจและปฏิบัติในทักษะย่อยให้ได้ก่อน จึงค่อยเริ่มปฏิบัติทักษะที่ใหญ่ขึ้น ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ นั้น เข้าด้วยกันได้ ให้เป็นทักษะที่ใหญ่ขึ้น ถูกต้องตามแบบนาฏศิลป์ และด้วยเป็นการจัดการเรียนรู้แบบทักษะปฏิบัตินักเรียนได้ปฏิบัติจริง จึงทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนาน ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างดี จึงช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น แต่ด้วยการความแตกต่างของแต่ละบุคคล นักเรียนแต่ละคนจะมีความสามารถในการปฏิบัติได้ ช้า-เร็ว ไม่เท่ากัน ซึ่งสรุปสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

(1) จัดกิจกรรมให้มีการยืดหยุ่นเวลาได้ แต่ไม่มากไป

(2) ผู้สอนอาจต้องเพิ่มสิ่งเสริมแรงแก่นักเรียนให้มากขึ้น

สรุปผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ จำนวน 1 วงรอบ ได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ในภาพรวมทักษะปฏิบัติของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ย

เท่ากับ 21.18 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 84.71 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่า มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ทุกคน

2. ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น พบว่า การทดสอบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น จำนวน 17 คน ที่ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย เท่ากับ 2.60 และ 17.12 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน ผลปรากฏว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ทักษะปฏิบัติของนักเรียน ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์ และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น พบว่าทักษะปฏิบัติของนักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

6. อภิปรายผล

จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ พบว่ามีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย เท่ากับ 2.60 และ 17.12 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน ผลปรากฏว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญเป็นลำดับขั้นตอนเกี่ยวกับทักษะปฏิบัติ ที่ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเนื้อหารายละเอียดของวิชานาฏศิลป์ ที่ประกอบไปด้วย ภาษาท่า นาฏยศัพท์ และความคิดสร้างสรรค์ได้ดีจนส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในทักษะปฏิบัติที่ดี และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ มัญชุพร ไม้ทองงามและอมลวรรณ เอกโทชุน (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนาฏศิลป์ด้วยรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ โดยใช้เพลงสำหรับเด็ก เรื่อง นาฏยศัพท์ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม พบว่าผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.58 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับชนันธร หิรัญเชาว์ (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะนาฏศิลป์ไทยและความคิดสร้างสรรค์ ตามแนวคิดของเดวีส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

2. ผลการประเมินทักษะปฏิบัติของนักเรียน ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ ของเดวีส์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเหล่าหนองบัวดอนโพธิ์และโรงเรียนบ้านหนองเดิ่น พบว่าทักษะปฏิบัติของนักเรียน ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนนั้นสามารถทำทักษะ ปฏิบัติย่อย ๆ เหล่านั้นให้ได้ก่อน แล้วค่อยมาเชื่อมโยงต่อกันให้เป็นทักษะที่ใหญ่ขึ้นจากเดิม จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนนั้นประสบผลสำเร็จและรวดเร็วยิ่งขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์สูงขึ้น สอดคล้องกับ นฤเบศน์ ระดาเขต และสุชิริณณ์ อามาตบัณฑิต (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะปฏิบัติการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับมัลติมีเดียของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า การพัฒนาทักษะปฏิบัติการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับมัลติมีเดีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 82.50 และ กายสิทธิ์ ศรีทา (2564) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏยศัพท์ โดยใช้รูปแบบของเดวีส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีทักษะปฏิบัตินาฏยศัพท์ โดยใช้รูปแบบของเดวีส์กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หลังเรียนโดยมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละคิด 80 อยู่ในระดับดีมาก จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 87.88

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1) การจัดการเรียนรู้แบบโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ครูผู้สอนต้องดำเนินการตามลำดับขั้นตอนของแผนการจัดการเรียนรู้ และจะต้องคำนึงถึงความ แตกต่างระหว่างบุคคล สภาพความพร้อมของผู้เรียน ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และ พื้นฐานความรู้ของผู้เรียนแต่ละคน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะที่หลากหลาย ตามความเหมาะสมของผู้เรียน

2) ครูผู้สอนควรแบ่งขั้นตอนการทำกิจกรรมให้ดีและชัดเจน เพื่อให้อยู่ในระยะเวลาที่กำหนด โดยที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริง หากครูผู้สอนไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ครบถ้วนในแต่ละชั่วโมงจะส่งผลเสียต่อการจัดการเรียนรู้ไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด

3) จากการใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้จากการปฏิบัติจริง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1) ควรนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของเด วีส์ ไปศึกษาวิจัยร่วมกับตัวแปรอื่น ๆ เช่น การพึงพอใจในการเรียนรู้ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หรือการคิดวิเคราะห์ เป็นต้น

2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการเรียนรู้ระหว่างการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติกับวิธีการสอนวิธีอื่น ๆ ตลอดจนศึกษาความคงทนในวิธีการสอนนั้น ๆ ว่าแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

8. เอกสารอ้างอิง

ไพศาล ภู่ไพบูลย์, อังคณา ตติรัตน์ และปนัดดา มีสมบัติงาม. (2550). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ม.1.* กรุงเทพฯ: อักษรเจริญ.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

รำไพ บุญเลิศ. (2549). *การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระนาฏศิลป์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่องรำเต้ยหนุ่มสาวชาวนาด้วยสื่อวีดิทัศน์.* การศึกษาค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Davies, P. (1974). "Learning Skills: A Process Approach." *Journal of Educational Psychology, 66*(1), 14-22.

O'Toole, J. (2009). *The Process of Performance in the Arts.* Cambridge University Press.

Schunk, D. H. (2012). *Learning Theories: An Educational Perspective.* (6th ed.). Pearson.

Thomas, M., & Woods, C. (2001). "Skill Acquisition and Expertise." *Educational Psychology, 26*(3), 365-377.

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร

Variables Influencing Happy Workplace at Raintree International School (Kindergarten) Sathorn

พรรณรจน์ ชลิตอาภรณ์
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
E-mail: mai@raintree.ac.th
เกรียงไกร สัจจะหฤทัย
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
E-mail: kriangkrai.sa@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับตัวแปรโรงเรียนแห่งความสุข และศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร ประชากรที่ศึกษาได้แก่ ครูผู้สอน ครูผู้ช่วย พี่เลี้ยง และเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร จำนวน 47 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับด้านบุคคล ด้านกระบวนการสอนและการเรียนรู้ ด้านสถานที่ ด้านหลักการ และองค์กรแห่งความสุข โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83, 0.90, 0.81, 0.86 และ 0.91 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไคสแควร์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ระดับตัวแปรโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติ เรนทรี สาทร โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านหลักการ ด้านสถานที่ ด้านบุคคล และด้านกระบวนการสอนและการเรียนรู้ จากผลทดสอบสมมติฐานพบว่า ตัวแปรด้านหลักการมีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร โดยตัวแปรด้านหลักการสามารถร่วมกันทำนายการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติ เรนทรี สาทร ได้ร้อยละ 58

คำสำคัญ: ตัวแปร อิทธิพล องค์กรแห่งความสุข โรงเรียนนานาชาติ ปฐมวัย

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the level of happy workplace variables and to examine the variables influencing a happy workplace at Raintree International School, Sathorn Campus. The study population consisted of 47 individuals, including teachers, teaching assistants, caregivers, and administrative staff working at Raintree International School, Sathorn Campus. The questionnaire used as the primary research instrument covered 5 aspects, namely people, process, place, principles, and happy workplace. The reliability coefficients of these instruments were 0.83, 0.90, 0.81, 0.86, and 0.91, respectively. Data analysis involved calculating means, standard deviations, chi-square tests, Pearson's correlation coefficients, and multiple regression analysis. The results showed

that the overall level of variables related to being a happy school at Raintree International School, Sathorn was at the "agree" level, with principles, place, people, and process ranking from the highest to the lowest mean, respectively. Hypothesis testing revealed that the principles variable had a significant influence on the happy workplace at Raintree International School, Sathorn Campus. The principles variable could predict the happy workplace at 58 percent.

KEYWORDS: Variables, Influence, Happy Workplace, International School, Early Childhood

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

องค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร เพราะหากบุคลากรมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีแล้ว ย่อมทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2569 ที่มีกรอบแนวคิดตามแผนการศึกษาชาติโดยมีวิสัยทัศน์ให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข และสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) นอกจากความสุขในการทำงานมีผลต่อในระดับปัจเจกบุคคลแล้ว ความสุขในการทำงานยังมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กร เพราะความสุขในการทำงานจะส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรเนื่องจากทุกองค์กรย่อมแข่งขันที่เป้าหมายผลสำเร็จที่ได้รับ องค์กรในระดับสากลจึงให้ความสำคัญต่อความสุขในการทำงาน ซึ่งปัจจัยชี้วัดที่จะสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลมีความสุข นอกจากการมีคุณภาพชีวิตที่ดีการอยู่ดีมีสุข คือ การมีงานทำ มีรายได้เลี้ยงชีพ นำไปสู่การมีความสุขของครอบครัว และความสุขของสังคม มีความไว้วางใจ มีความเอื้ออาทรในชุมชน มีการพัฒนาทางระดับการศึกษา การมีงานทำเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความเจริญทางเศรษฐกิจที่นำมาสู่ความสุขในการดำเนินชีวิต และในขณะเดียวกันความสุขในการดำเนินชีวิตทั้งของตนเองและครอบครัวจะเป็นกำลังใจสำคัญในการทำงาน องค์การอนามัยโลก (WHO) จึงให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมความสุขในที่ทำงาน ความสุขของคนทำงาน ที่ทำงานน่าอยู่และชุมชนสมานฉันท์และพัฒนาสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข (World Health Organization and Burton, 2010)

ดังนั้น “โรงเรียนแห่งความสุข” จึงเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างหลักประกันชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและสุขอนามัยที่ดี การบรรลุเป้าหมายที่รวมถึงความสำเร็จในชีวิตและการทำงานในอนาคต ด้วยเหตุนี้องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ สำนักงานยูเนสโก กรุงเทพฯ (UNESCO Bangkok Office) ได้เล็งเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความสุขกับคุณภาพของการศึกษา โดยการส่งเสริมสันติภาพผ่านกระบวนการศึกษา เพื่อสะท้อนวิธีการ บูรณาการประเด็นความสุขไว้ในนโยบายการพัฒนาและนโยบายการศึกษา ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง รวมถึงด้านจิตวิทยาเชิงบวกที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะ จุดเด่น และศักยภาพของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ (สำนักงานยูเนสโก กรุงเทพฯ, 2563) ซึ่งโรงเรียนที่เห็นความสำคัญของการเป็นองค์กรแห่งความสุข หรือการสร้างสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิตส่วนตัวนั้นจะปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่โดยใช้การบริหารองค์กรแห่งความสุขหรือการทำให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งความสุขมาเป็นแนวทางหลักในการบริหารโรงเรียน บุคลากรมีความรักองค์กรและให้ความสำคัญกับองค์กร มีความผูกพันรักการมาทำงาน จึงส่งผลให้ลดการลาออกจากงาน ลดการขาดงานอันเนื่องมาจากการเจ็บป่วยและช่วยเพิ่มประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอน โดยนำความสุขที่เป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายของการเรียนรู้ที่มี

คุณภาพ (UNESCO, 2024) มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารโรงเรียนโดยเชื่อมโยงความสุขเข้ากับการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน ความเป็นอยู่ที่ดี และความยืดหยุ่นของระบบการจัดการของโรงเรียนโดยรวม โดยเฉพาะในโรงเรียนนานาชาติที่มีความแตกต่างและความหลากหลายด้านวัฒนธรรม ภาษา อีกทั้งนโยบายที่หลากหลาย ทำให้บุคลากรสับสน เข้าใจคลาดเคลื่อน และนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ผิดพลาดได้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญการบริหารโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งความสุขให้ครูและบุคลากรรักการมาโรงเรียน รักการทำงาน มีความผูกพันในองค์กร มีความสุขในการทำงานเพื่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียน

โดยโรงเรียนนานาชาติเรนทรี เขตสาทรเป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และเหมาะสมต่อพัฒนาการเพื่อให้เด็กเติบโตอย่างมีความสุขในชุมชนแห่งการเรียนรู้ และรักที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นให้บุคลากรมีความสุขในสถานที่ทำงาน ซึ่งนำไปสู่การเป็นโรงเรียนที่มีความสุข และเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ในสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเป็นที่มีความสุข ผู้เรียนเกิดความสุขและเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน คือ การสร้างเด็กที่มีความสุข โรงเรียนจะต้องเป็นสถานที่ที่มีความสุขและสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีที่สุดให้กับผู้เรียนได้ โดยพัฒนารูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการโรงเรียนสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข ดังนั้นโรงเรียนจึงเห็นความจำเป็นของการศึกษาเกี่ยวกับแนวปฏิบัติหรือวิธีดำเนินการในแต่ละด้านว่าควรดำเนินการตามตัวแปรหรือปัจจัยที่สำคัญใด โดยต้องคำนึงถึงลำดับความสำคัญขององค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยในการกำหนดวิธีดำเนินการหรือแนวปฏิบัติเป็นหลักในขั้นต้น และคำนึงถึงความสัมพันธ์กับบริบท ศักยภาพและความพร้อมของโรงเรียนในการกำหนดการดำเนินการ

ด้วยความสำคัญขจากที่กล่าวมาข้างต้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับกระบวนการบริหารจัดการที่ดี มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาองค์กร โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากรซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งของโรงเรียน จึงเป็นโจทย์ที่สำคัญของผู้บริหารที่ทราบและเข้าใจปัจจัยที่ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรเพื่อเป็นโรงเรียนแห่งความสุข เพื่อให้ครูและบุคลากรมีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานเพื่อคุณภาพของผู้เรียน สร้างความสุขให้เกิดขึ้นในโรงเรียนหรือการบริหารจัดการโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งความสุขว่ามีปัจจัยใดบ้างที่จะนำไปสู่การบริหารโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งความสุข ซึ่งจะส่งผลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนต่อไป ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาระดับตัวแปรโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร

(2) เพื่อศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรโรงเรียนแห่งความสุข และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องขององค์ประกอบตัวแปรโรงเรียนแห่งความสุขทั้งในและต่างประเทศ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดในการส่งเสริมสันติภาพผ่านกระบวนการศึกษาของ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

(UNESCO) (2024) มาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยมีองค์ประกอบของตัวแปรโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี จำนวน 4 องค์ประกอบ มาใช้เป็นกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย (Conceptual framework) มีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านบุคคล (People) หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนนานาชาติเรนทรี โดยการสร้างมิตรภาพและความสัมพันธ์เชิงบวกเชิงบวกของบุคลากร รวมถึงกระตุ้นให้เกิดค่านิยมและแนวปฏิบัติเชิงบวก เช่น ความรัก ความเห็นอกเห็นใจ การยอมรับซึ่งกันและกัน และการสร้างทักษะและสมรรถนะของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนนานาชาติเรนทรี

องค์ประกอบที่ 2 ด้านกระบวนการสอนและการเรียนรู้ (Process) หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยกำหนดปริมาณงานที่เหมาะสมและมีความยุติธรรมให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนนานาชาติเรนทรี

องค์ประกอบที่ 3 ด้านสถานที่ (Place) หมายถึง การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในโรงเรียนที่อบอุ่นและเป็นมิตร โดยการให้ความสำคัญกับรอยยิ้มและการทักทาย ป้องกันเกิดการข่มเหง รังแก หรือการพูดทำลายความรู้สึกซึ่งกันและกัน รวมถึงให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการโรงเรียน การมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข

องค์ประกอบที่ 4 ด้านหลักการ (Principles) หมายถึง เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่จะนำองค์กรไปสู่การเป็นโรงเรียนแห่งความสุข มุ่งเน้นไปที่ค่านิยมพื้นฐานที่ครอบคลุมคน กระบวนการ และสถานที่ โดยเชื่อมโยงชุมชนกับโรงเรียนเข้าด้วยกันเพื่อทำงานไปสู่เป้าหมายร่วมกัน ได้แก่ การเชื่อมั่น การมีส่วนร่วม และการเสริมอำนาจ

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาตัวแปรโรงเรียนแห่งความสุขที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขประกอบด้วย แนวคิด ทฤษฎีและเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นองค์กรแห่งความสุขทั้งในและต่างประเทศ โดยการนำแนวคิดในการส่งเสริมสันติภาพผ่านกระบวนการศึกษาของ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (2024) ใน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บุคคล (People) 2) กระบวนการสอนและการเรียนรู้ (Process) 3) สถานที่ (Place) และ 4) หลักการ (Principles) ที่อธิบายถึงคุณสมบัติของโรงเรียนแห่งความสุขที่สะท้อนมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับโรงเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน รวมถึงด้านจิตวิทยาเชิงบวกที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะ จุดเด่น ศักยภาพของบุคคลในด้านต่าง ๆ เพื่อการอยู่ร่วมกันและการเรียนรู้ มาศึกษาร่วมกับปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลของบุคลากรในโรงเรียน สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 สมมติฐานการวิจัย

ตัวแปรโรงเรียนแห่งความสุขมีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร แตกต่างกัน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร

4.2 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน ครูผู้ช่วย พี่เลี้ยง และเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 47 คน

4.3 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรโรงเรียนแห่งความสุขด้านบุคคล ด้านกระบวนการสอนและการเรียนรู้ ด้านสถานที่ ด้านหลักการ และการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร โดยเครื่องมือทุกฉบับผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่าเท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับเท่ากับ .83, 0.90, 0.81, 0.86 และ 0.91 ตามลำดับ

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบออนไลน์ โดยทำการส่งลิงค์ และ QR Code แบบสอบถามออนไลน์ให้กับผู้ที่มีความพร้อมและแสดงความยินยอมในการที่จะให้ความร่วมมือในการทำแบบสอบถามออนไลน์ โดยหากมีข้อสงสัยสามารถสอบถามผู้วิจัย ซึ่งอยู่ในพื้นที่ขณะเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดเวลา

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรโรงเรียนแห่งความสุข และการเป็นองค์กรแห่งความสุข โดยคำนวณหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) ทดสอบตามข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลและตัวแปรโรงเรียนแห่งความสุข โดยใช้สถิติไคว์สแควร์ (Chi-square Test) และสถิติค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

3) วิเคราะห์ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการใช้วิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis - MRA)

5. ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติ เรนทรี สาทร ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

5.1 ผลจากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปฏิบัติงานตำแหน่งครูผู้สอน (ร้อยละ 29.79) มีอายุระหว่าง 20-29 ปี (ร้อยละ 25.53) โดยส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบันระหว่าง 1-3 ปี (ร้อยละ 53.19)

5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับตัวแปรโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร พบว่า โดยภาพรวมระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 4.40, *S.D.* = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักการมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.51, *S.D.* = 0.67) อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมา คือ ด้านสถานที่ ($\overline{X}$ = 4.39, *S.D.* = 0.83) ด้านบุคคล ($\overline{X}$ = 4.35, *S.D.* = 0.70) อยู่ในระดับเห็นด้วย และด้านกระบวนการสอนและการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่ำที่สุด (= 4.34, *S.D.* = 0.79) อยู่ในระดับเห็นด้วย

5.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร พบว่า โดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 4.20, *S.D.* = 0.70)

5.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร

1) การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงาน โดยใช้สถิติไคว์สแควร์ และตัวแปรบุคคล กระบวนการสอนและการเรียนรู้ สถานที่ และหลักการ โดยใช้สถิติค่าสหสัมพันธ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) พบว่า ต้นแปรต้นจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรบุคคล กระบวนการสอนและการเรียนรู้ สถานที่ และหลักการ มีความสัมพันธ์กัน โดยพบว่าไม่มีตัวแปรต้นคู่ใดที่มีค่าความสัมพันธ์กันเองในระดับสูงเกิน 0.85 (ค่า r = < 0.85) (Munro, 2005)

ตารางที่ 1 แสดงค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรต้น โดยใช้สถิติค่าสหสัมพันธ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ตัวแปร	1	2	3	4	5
1. บุคคล	1				
2. กระบวนการสอนและการเรียนรู้	0.78**	1			
3. สถานที่	0.73**	0.80**	1		
4. หลักการ	0.72**	0.72**	0.78**	1	
5. การเป็นองค์กรแห่งความสุข	0.65**	0.68**	0.74**	0.74**	1

** $p < 0.01$

จากตารางที่ 1 พบว่า ตัวแปรบุคคล ($r = 0.65$, $p < 0.01$) กระบวนการสอนและการเรียนรู้ ($r = 0.68$, $p < 0.01$) สถานที่ ($r = 0.74$, $p < 0.01$) และหลักการ ($r = 0.74$, $p < 0.01$) มีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2) การทดสอบตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร ใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) สามารถวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทดสอบ ดังนี้

สมมติฐาน ตัวแปรโรงเรียนแห่งความสุข ได้แก่ บุคคล กระบวนการสอนและการเรียนรู้ สถานที่ และหลักการ มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร แตกต่างกัน

H_0: ตัวแปรโรงเรียนแห่งความสุข ไม่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร

H_1: ตัวแปรโรงเรียนแห่งความสุข มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร

แหล่งความแปรปรวน	*SS*	*df*	*MS*	*F*	*Sig.*
Regression	13.32	4	3.33	14.76**	0.00
Residual	9.47	42	0.23		
Total	22.79	46			

** $p < 0.01$

จากตารางที่ 2 พบว่า ความถดถอยพหุคูณการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) ด้วยเทคนิค Enter มีค่า Sig. เท่ากับ 0.00 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับกลุ่มตัวแปรต้น คือ ตัวแปรบุคคล กระบวนการสอนและการเรียนรู้ สถานที่ และหลักการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างสมการเส้นตรงได้ ซึ่งจากการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ สามารถคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย และนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยระหว่างการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทรกับตัวแปรโรงเรียนแห่งความสุข จำแนกตามรายด้าน

ตัวแปร	*B*	*SE*	β	*t*	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	0.86	0.50		1.72	0.93
บุคคล (X_4)	-0.02	0.23	-0.02	-0.10	0.92
กระบวนการสอนและการเรียนรู้ (X_5)	0.03	0.25	0.03	0.11	0.92
สถานที่ (X_6)	0.31	0.24	0.36	1.29	0.20
หลักการ (X_7)	0.50	0.25	0.47	2.87*	0.03
$r = 0.76$	$Adj\ R^2 = 0.55$		$R^2 = 0.58$		
$F = 14.76$	$SE = 0.47$		$Sig. = 0.00$		

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ตัวแปรหลักการ (0.50) โดยตัวแปรหลักการนี้สามารถทำนายการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร ได้ร้อยละ 58 ($R^2 = 0.58$) สามารถเขียนเป็นสมการความสัมพันธ์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.86 - (0.02)X_4 + (0.03)X_5 + (0.31)X_6 + (0.50)X_7*$$

6. อภิปรายผล

ตัวแปรโรงเรียนแห่งความสุขมีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหลักการ (Principles) เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพล ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนนานาชาติเรนทรี สาทร มีแนวทางในการปฏิบัติที่จะนำองค์กรไปสู่การเป็นโรงเรียนแห่งความสุข โดยมุ่งเน้นไปที่ค่านิยมพื้นฐานที่ครอบคลุมบุคลากร กระบวนการ และสถานที่ โดยมีการจัดบรรยากาศที่สามารถสนับสนุนการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ครูผู้ช่วย พี่เลี้ยง และเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข บุคลากรทุกตำแหน่งมีความภักดีต่อโรงเรียน และมีความเกื้อกูลต่อกันในการปฏิบัติงาน อีกทั้งโรงเรียนได้มีระบบโครงสร้าง ระเบียบ ข้อบังคับเพื่อเอื้อต่อการดำเนินงานและการปฏิบัติงานที่คล่องตัว และมีมาตรฐานของงานที่ชัดเจน มีระบบการดูแลสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phạm Minh Giản, Đặng Quốc Bảo, Tăng Thái Thụy Ngân Tâm, & Phạm Văn Tặc (2021) พบว่า แนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของ UNESCO เป็นโมเดล ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งความสุข โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนที่เป็นมิตร ปลอดภัย และมีความสุข เพื่อให้ครูและนักเรียนมีแรงจูงใจมากขึ้นในการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านการสอนและการเรียนรู้ อันเป็นการสร้างความสุขให้กับบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น ดังนั้นเมื่อนักเรียนรู้สึกว่าการไปโรงเรียนเป็นสิ่งที่มีความสุข ครูจะมีความสุขกับการสอน และความสุขของนักเรียนและครูไม่เพียงปรากฏที่โรงเรียนเท่านั้น แต่ยังแพร่กระจายไปยังครอบครัว ผู้ปกครอง และชุมชน ให้รู้สึกมีความสุขด้วยเช่นกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hasanati & Istiqomah (2024) พบว่า ความสุขเป็นสภาวะทางจิตใจที่ค่อนข้างสำคัญสำหรับบุคลากรทุกคนในโรงเรียนรวมทั้งครูด้วย เพราะอาจส่งผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงาน บุคคลที่มีความสุขในการทำงานจะรู้สึกพึงพอใจในการปฏิบัติงาน มีผลงานดีขึ้น และมีส่วนร่วมในโรงเรียนมากขึ้น อีกทั้งความสุขของครูยังส่งผลต่อสวัสดิภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สามารถสร้างบรรยากาศในห้องเรียนเชิงบวกและความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนได้ ดังนั้นถ้าความสุขในที่ทำงานของครูอยู่ในระดับสูง ก็มีอิทธิพลต่อระดับการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับสูงด้วยเช่นกัน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) ผู้บริหารควรสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติ สาทร ให้กับผู้ครูผู้สอน ครูผู้ช่วย พี่เลี้ยง และเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนก่อนที่จะนำมาปฏิบัติจริง โดยอาจจะปรับเนื้อหาสาระและวิธีการปฏิบัติบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางการบริหารของโรงเรียนที่กำหนดไว้

(2) การกำหนดกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคลของโรงเรียนนานาชาติ สาทร ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับด้านบุคคล ด้านกระบวนการ และด้านสถานที่ เพื่อให้บุคลากรเกิดความรู้สึกพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ทำให้โรงเรียนสามารถธำรงรักษาและพัฒนาบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรีทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ปัจจัยที่มีอิทธิพลการเป็นองค์กรแห่งความสุขที่อาจนอกเหนือจากการวิจัยครั้งนี้

(2) ควรพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนนานาชาติเรนทรี เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้ครูผู้สอน ครูผู้ช่วย พี่เลี้ยง และเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน ให้มีผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรนานาชาติ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.)

8. เอกสารอ้างอิง

สำนักงานยูเนสโก กรุงเทพฯ. (2563). *โรงเรียนแห่งความสุข กรอบแนวคิดเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้เรียนในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ประเทศไทย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

Hasanati, N., & Istiqomah. (2024). Happiness At Workplace Based on Demographic Factors of Teachers. *International Conference of Applied Psychology (ICAP-H)*, 491–502.

Munro, B. H. (2005). *Statistical methods for health care research* (5th ed.). Philadelphia: Lippincott William & Wilkins.

Phạm Minh Giản, Đặng Quốc Bảo, Tăng Thái Thụy Ngân Tâm, & Phạm Văn Tặc. (2021). Happy Schools: Perspectives and Matters of Organization-Pedagogy in School's Building and Development. *Journals International Education Studies, 14*(6), 92-102.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2024). *Why the world needs happy schools: Global report on happiness in and for learning*. Paris: The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

World Health Organization & Burton, J. (2010). *WHO healthy workplace framework and model: background and supporting literature and practices*. Geneva: World Health Organization.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL เพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น

DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES USING-GAME-BASED LEARNING COMBLNED WITH PBL TO PROMOTE BASIC READING COMPREHENSION

กฤษนงค์ เอกา, ผุสดี กลิ่นเกษร

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: Numtan39@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL เพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL เพื่อเสริมการอ่านจับใจความ ภาษาเกาหลีระดับต้น 2) เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL เพื่อเสริมการอ่านจับใจความ ภาษาเกาหลีระดับต้น โดยเทียบกับเกณฑ์ ร้อยละ 80 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL เพื่อเสริมทักษะการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น ประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่เข้าร่วมอบรมหลักสูตรภาษาเกาหลีระดับต้น บุคคลที่สนใจเข้าอบรมภาษาเกาหลี จำนวน 25 คน จากการการอ่านจับใจความ บทความภาษาเกาหลีระดับต้น ใช้เวลาเรียน 18 คาบ คาบละ 50 นาที จากผลการการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL เพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น พบว่า1. ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานและ PBL ส่งเสริมการอ่านจับใจความ ภาษาเกาหลีระดับต้นมีการจัดการเรียนรู้ทั้งสิ้น 6 แผน ได้แก่ แผนที่ 1 무슨 계절을 좋아합니까? อากาศวันนี้เป็นอย่างไร แผนที่ 2 주말에 무엇을 하세요? วันหยุดทำอะไร. แผนที่ 3 이것은 얼마예요? สิ่งนี้ราคาเท่าไหร่ แผนที่ 4 몇 시부터 공부해요? เรียนตั้งแต่กี่โมง. แผนที่ 5 어디가 맛있을까요? ที่ไหนอร่อยบ้าง. แผนที่ 6 약속 시간에 늦지 마세요. อย่าสายในเวลานัด ในรูปแบบการเรียนแบบ Online โดยใช้เทคนิคการสอนกระบวนการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสำรวจความรู้ผู้เรียนได้สำรวจความรู้เบื้องต้นที่มีอยู่ 2) ขั้นอธิบายกิจกรรมหรือเกมที่จะเล่น 3) ขั้นเล่นเกม ผู้เรียนเข้าร่วมเล่นเกมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการเรียนรู้ 4) ขั้นเสนอความคิด ผู้เรียนเสนอความคิดหรือวิธีการแก้ไขปัญหาจากการเล่นเกม 5) ขั้นอภิปรายหลังการเล่นและสรุปผล และผสมผสานกับกิจกรรมการเรียนรู้กับ PBL เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ค้นหาคำตอบ กิจกรรมมีกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังนี้ 1) กำหนดปัญหา 2) ทำความเข้าใจปัญหา 3) สังเคราะห์ความรู้ 4)สรุปและประเมินค่าของคำตอบ 5)นำเสนอผลงาน ผลการวัดคะแนนแบบทดสอบระหว่างเรียนกับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้แบบประเมินทดสอบ กับผู้เรียน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แบบทดสอบหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) พบว่า คะแนน นักเรียนจำนวน 25 คน พบว่า ทุกกิจกรรมการเรียนรู้ค่าเฉลี่ยจากทุกแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ปรากฏว่านักเรียนผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 25 คน มี

คะแนนสูงสุดค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.83 ส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐานที่ 0.40 และคะแนนต่ำสุด คือ ค่าเฉลี่ยที่ 4.00 ส่วนเบี่ยงแบบมาตรฐานที่ 0.89 ผลความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เกมเป็นฐานและ PBL ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้นมีระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57,S.D. = 0.06) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยการเรียนโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้เกมเป็นฐานทำให้มีความสนุกเพลิดเพลินมีคะแนนที่สูงที่สุด ประโยชน์ที่ได้รับ คือ 1)ได้แผนการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL เพื่อเสริมการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น 2) ทราบผลการเรียนรู้ 3) ทราบความพึงพอใจของผู้เรียน และ 4) สามารถนำไปพัฒนาหลักสูตรการสอนภาษาเกาหลีที่เหมาะสม สำหรับคนไทยในประเทศเกาหลี

คำสำคัญ: การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning), PBL หรือ Problem-based Learning, การอ่านจับใจความ

ABSTRACT

Development of game-based learning activities in conjunction with PBL to promote early Korean reading comprehension. The objective is to 1) design game-based learning activities in conjunction with PBL to enhance reading comprehension. Early Korean language 2) to compare learning outcomes of game-based learning activitiesBase together with PBL to enhance reading comprehension. Beginner Korean language by comparing with the criteria of 80 percent 3) to study students' satisfaction with game-based learning management together with PBL to enhance early Korean reading comprehension skills. The population and target groups used in this research include: Students participating in the initial Korean language training course 25 people interested in attending Korean language training from reading comprehension, the entry-level Korean article took 18 lessons, 50 minutes each. From the results of developing game-based learning activities with PBL to promote reading comprehension of the entry-level Korean language, it was found that 1.1 Results of the study of the process of developing and designing game-based learning activities and PBL to promote reading comprehension. The early Korean language has a total of 6 learning plans: Map 1 무슨 계절을 좋아합니까? What is the weather like today? Map 2 주말에 무엇을 하세요? What do you do on holiday? Map 3 이것은 얼마예요? How much does this cost? Map 4 몇 시부터 공부해요? What time did you study? Map 5 어디가 맛있을까요? Where's delicious? Map 6 약속 시간에 늦지 마세요. Don't be late at the appointed time. In the form of online learning using game-based learning process teaching techniques, the 5 steps of learning management are 1) Knowledge survey stage Learners have surveyed the basic knowledge they have 2) Step to explain the activity or game to be played 3) Game play stage: Students participate in games related to learning content 4) Thought presentation stage Learners propose ideas or ways to solve problems from playing games 5) Discussion stage after playing and summarizing results and combine it with learning activities Activities have a problem-based learning process as follows : 1)Define problem 2)Understand the problem 3)Synthesize knowledge 4)Summary and evaluation of answers 5) Presenting the results of measuring test scores while studying with the target group. Using a test assessment with students and using the obtained data to analyze the test to find the average ($\bar{X}$), it

was found that the scores of 25 students found that every learning activity The average from every learning activity plan was very good. It appeared that the studentsA total of 25 people passed the criteria, with the highest score with an average of 4.83, the standard deviation of 0.40, and the lowest score was an average of 4.00, and the standard deviation of 0.89 The results of students' satisfaction with the learning management. that uses games as a base and PBL that promotes early Korean reading comprehension skills are at a reasonable levelMost satisfied ($\overline{X}$ = 4.57,SD = 0.06) when considering each item Satisfaction is at the highest level. By learning using game learning techniques as a base, it is fun and enjoyable with the highest score. The benefits received are 1) a plan to develop game-based learning activities together with PBL to enhance reading comprehension of the Korean languageBeginner level 2) Know learning results 3) Know student satisfaction and 4) Can be used to develop the curriculum. Proper teaching of Korean For Thai people in Korea

KEYWORDS: Game-based learning, PBL or Problem-based Learning, reading comprehension

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

จากสถานการณ์ปัจจุบันผู้ใช้แรงงานในประเทศไทย นิยมเดินทางไปทำงานที่ประเทศเกาหลีเพิ่มมากขึ้น จากฝ่ายแรงงานประจำเอกอัครราชทูตกล่าวว่าตั้งแต่ปี 2531 เนื่องจากสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศเกาหลีใต้ขาดแคลนแรงงานฝีมือและแรงงานไร้ฝีมือ ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในกิจการเหล่านี้เกิดจากค่านิยมของคนประเทศเกาหลีใต้ที่นิยมทำงานในกิจการขนาดใหญ่ หรือกิจการที่มีเทคโนโลยีสูง และรังเกียจงานกรรมกร ซึ่งเป็นงานประเภท 3D คือ งานยากลำบาก งานสกปรก และงานเสี่ยงอันตราย ค่าจ้างแรงงานในประเทศ เกาหลีใต้ที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นสาเหตุจูงใจให้แรงงานต่างชาติหลั่งไหลเข้าไปทำงานในเกาหลีใต้มากขึ้นเรื่อยๆ คนที่จะเข้ามาทำงานในเกาหลีใต้ได้ถูกต้องตามกฎหมาย ต้องผ่านการสอบ EPS-TOPIK ซึ่งเป็นข้อสอบวัดระดับภาษาเกาหลีสำหรับคนที่จะไปทำงานในเกาหลีใต้โดยเฉพาะ ปัญหาที่ทำให้คนที่สอบวัดระดับภาษาเกาหลีไม่ผ่าน มีหลายประเด็น โดยทั่วไปเป็นเพราะไม่ได้อ่านและทำความเข้าใจเกณฑ์การประเมินคะแนนของแต่ละระดับ ไม่รู้ว่าต้องทำคะแนนพาร์ทใดพาร์ทหนึ่งอย่างน้อยเท่าไหร่ และคะแนนรวมเท่าไหร่ จึงทำให้สอบไม่ผ่าน และไม่มีพื้นฐานภาษาเกาหลีที่เพียงพอ

การนำกิจกรรมเป็นฐานส่งเสริมการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้นและ PBL มาช่วยในการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจและสนุกสนานในการเรียนรู้ภาษาและเพิ่มความมั่นใจในการใช้ภาษา ยังได้ฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนผ่านการเล่นหรือทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง สนุกกับการเรียนรู้คำศัพท์ ไวยากรณ์ การออกเสียงหรือการใช้ภาษาในบริบทต่าง ๆ ที่เกมหรือกิจกรรมนำเสนอได้ฝึกทักษะการคิด แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และการตัดสินใจ ผ่านการเล่นเกมหรือทำกิจกรรมที่มีการท้าทายในการทำกิจกรรมที่มีการปฏิสัมพันธ์ด้วย

จากเหตุผลและความจำเป็นของปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญในการใช้ การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL เพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้นและทำการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนสูงขึ้นกว่าเดิม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL เพื่อเสริมการอ่านจับใจความ ภาษาเกาหลีระดับต้น

(2) เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL เพื่อเสริมการอ่านจับใจความ ภาษาเกาหลีระดับต้น โดยเทียบกับเกณฑ์ ร้อยละ 80

(3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL เพื่อเสริมทักษะการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงสร้างพื้นฐานของภาษาเกาหลี

นักภาษาศาสตร์บางคนได้จัดกลุ่มภาษาเกาหลีให้จัดอยู่ในกลุ่มตระกูลอูรัล-อัลเตอิก ซึ่งเป็นภาษาที่มีรูปคำติดต่อ Agglutinative Language เป็นภาษาที่ใช้คำอุปสรรคเติมหน้าคำ prefix ใช้คำอาคม Infix เติมกลางคำ และใช้คำปัจจัย Suffix เติมท้ายคำ เพื่อให้เกิดคำต่าง ๆ ในภาษาขึ้น เมื่อเติมเข้าไปแล้ว คำเดิมและคำเติมเข้าไปยังคงรูปอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง คำในภาษาเกาหลีคำภาษาจีนปนอยู่มาก เพราะได้รับวัฒนธรรมส่วนใหญ่มาจากจีน เดิมภาษาเกาหลีใช้ตัวหนังสือจีนภายหลังคิดสร้างตัวหนังสือของตนเอง ตัวหนังสือใหม่ของเกาหลีจึงมีทั้งสระและพยัญชนะผิดกับหนังสือจีนพระยาอนุมานราชธน (2513) ด้วยเหตุนี้โครงสร้างทั่วไปของภาษาเกาหลีมีลักษณะสำคัญแสดงกาล มาลา วาจก และความสุภาพ นอกจากนี้แล้วภาษาเกาหลียังมีความคล้ายกับภาษาญี่ปุ่นคือ มีการยืมคำศัพท์จากภาษาจีนมาใช้ (วอน แฮ ยอง ,2550)

การออกเสียง

เสียงในภาษาไทยหนึ่งเสียงสามารถเขียนแทนด้วยพยัญชนะหลายตัว (เช่น พยัญชนะ ‘ศ, ษ, ส, ซ’ ออกเสียง [s] พยัญชนะ ‘ท, ธ, ฒ, ถ, ฐ, ฑ’ ออกเสียง [th]) แต่ในภาษาเกาหลีเสียงพยัญชนะหรือสระหนึ่งเสียงจะเขียนแทน ด้วยพยัญชนะหนึ่งตัว

พยัญชนะในภาษาไทยมี 21 ตัว (รวมเสียง ว, ย) เท่ากันกับภาษาเกาหลี พยัญชนะเสียงกักหรือเสียงระเบิดใน ภาษาไทยแบ่งได้เป็นคู่เทียบเสียงพยัญชนะแบบพ่นลมเบาและพ่นลมแรง แต่ในภาษาเกาหลีจะแบ่งเป็นตาม ปริมาณการพ่นลมสามระดับคือ 평음, 경음, 격음

ในภาษาไทยมีพยัญชนะเสียงเสียดแทรก ฟ [f] แต่ภาษาเกาหลีไม่มี ภาษาไทยมีพยัญชนะ ล[l] และพยัญชนะ ร[r] แยกจากกัน แต่ในภาษาเกาหลีมีพยัญชนะ ‘ㄹ’ เพียงตัวเดียวแต่ออกเสียงได้ทั้งสองเสียง ภาษาไทยไม่มีตัวสะกด แม่กล แต่ภาษาเกาหลีมีตัวสะกด แม่กล เช่น 달 (พระจันทร์), 말 (ม้า), 딸 (ลูกสาว)

การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานและ PBL

การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) เป็นเทคนิคการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจการเรียนรู้ อยากมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ภายใต้บรรยากาศการที่ท้าทายและสนุกสนาน โดยเกมที่นำมาเป็นสื่อการเรียนรู้นั้นจะมีความเกี่ยวข้องหรือมีการสอดแทรกเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรวมอยู่ด้วย และมีลักษณะเป็นดิจิตอลมีเดีย (Digital Game) เช่น Kahoot, Quizzes, Adobe Flash เป็นต้น และผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้โดยง่ายจากคอมพิวเตอร์หรือมือถือ นอกจากนี้การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานยังกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ศักยภาพและบูรณาการความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของเกม กระตุ้นให้ผู้เรียนประสานความร่วมมือกับผู้อื่นในกรณีที่ต้อง

พึ่งพาอาศัยหรือขอความช่วยเหลือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกระตุ้นให้ผู้เรียนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค แสวงหาวิธีการจบเกมหรือได้รับรางวัลจากเกมตามเป้าหมายของเกมนั้นๆ ให้ได้ การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) ช่วยให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และเกิดความผูกพันในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนรู้จักบริหารจัดการอารมณ์และการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสม ได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การบูรณาการและสร้างกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบและการเคารพกฎกติกาหรือผลแพ้ชนะอย่างมีเหตุผล ในขณะเดียวกันผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระสำคัญและได้ฝึกทักษะต่างๆ ที่สอดแทรกอยู่ในเกม (สมาคมเครือข่ายพัฒนาอาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษา,2567)

หลักการอ่านจับใจความสำคัญ

การอ่านจับใจความสำคัญ คือ การอ่านโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเก็บสาระสำคัญ ความรู้ข้อมูลที่น่าสนใจและแนวความคิดหรือทัศนะของผู้เขียนของเรื่องที่อ่าน อีกทั้งยังเป็นการอ่านที่ต้องการแยกแยะเรื่องที่อ่านให้ได้ว่าส่วนใดเป็นใจความหรือข้อความที่สำคัญที่สุด และส่วนใด เป็นข้อความประกอบ การจับใจความจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจว่าผู้เขียนต้องการสื่ออะไรอย่างโดยผู้อ่านต้องใช้ความสามารถทางภาษา ประสบการณ์หรือภูมิหลังในด้านการแปล ความหมายของคำข้อความ เพื่อจับใจความได้รวดเร็วขึ้น ใจความสำคัญจึงหมายถึงใจความที่เป็นแก่นของย่อหน้าที่สามารถครอบคลุมเนื้อความในย่อหน้านั้น จะเป็นใจความหรือประโยคเดี่ยวๆ ได้โดยไม่ต้องมีประโยคอื่นประกอบ ในแต่ละย่อหน้าจะมีประโยคใจความ สำคัญเพียงประโยคเดียว อย่างมากไม่เกิน 2 ประโยค เป็นใจความสำคัญและเด่นที่สุดในย่อหน้า (สมาคมเครือข่ายพัฒนาอาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษา, 2567)

แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบ (Activities Based Learning)

ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (Horsburgh,1944) ได้อธิบายถึงความหมายของวิธีการสอนด้วยกิจกรรมเป็นฐานไว้ว่า ความ ต้องการในการเรียนรู้จะขึ้นอยู่กับการลงมือท ากิจกรรม หรือการทดลอง ถ้าเด็กมีโอกาสที่จะสำรวจ ด้วยตนเองโดยการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีการวางแผนในการใช้สื่อที่ดี การเรียนรู้นั้นจะเป็นความสุขที่ยาวนาน (วิโรจน์ ลักขณาอดิศร, 2550) ได้อธิบายถึงวิธีการสอนด้วยกิจกรรมเป็นฐานไว้ว่า เป็น แนวคิดที่มุ่งเน้นให้เด็กซึมซับความรู้ ความเข้าใจ ผ่านการเล่นเกม กิจกรรมกลุ่ม ซึ่งเน้นการกระตุ้นให้ เด็กเข้าใจและได้ฉุกคิดเองในเนื้อหาสาระระหว่างทำกิจกรรม และเล่นเกมเพื่อให้เด็กๆ สามารถพัฒนา แนวคิดความรู้เฉพาะตนขึ้นมาเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมกลุ่มด้วยแล้ว

การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน, สื่อประสม, ความสามารถ ในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษ (ภัทรสร นรเหรียญ ,2560) การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน ร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนา ความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปี 2562 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์

1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมก่อนเรียนและหลัง เรียน

2) เพื่อศึกษาพัฒนาการการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างการจัดการ เรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม

3) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่2ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนบ้านแคราย เกษตรพันธุ์พิทยาคาร ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1) แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อ พัฒนาความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษ

2) แบบทดสอบความสามารถการฟังภาษาอังกฤษ

3) แบบ ประเมินความสามารถการพูดภาษาอังกฤษ

4) แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที (t-test) แบบ Dependent

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการฟังการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ผลการศึกษาพัฒนาการการฟังการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมโดยประเมินเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้น 3 พัฒนาสูงขึ้น ตามลำดับ

3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูด อยู่ในระดับดี

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL เพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

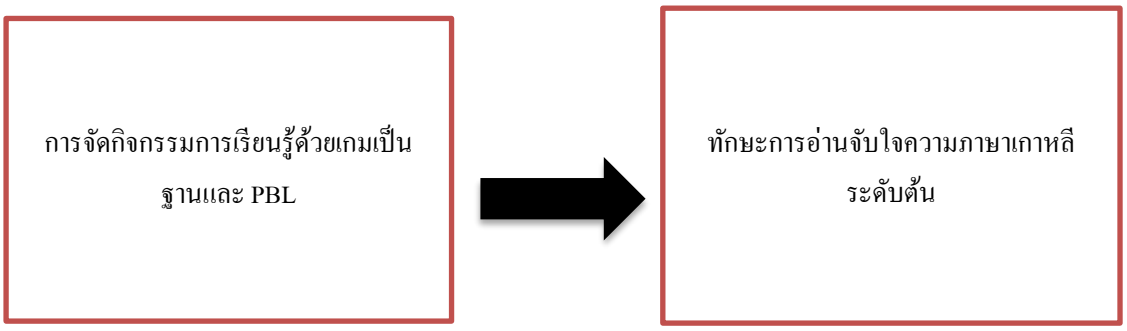

ภาพประกอบที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

3.3 สมมติฐานการวิจัย

ผลการเรียนรู้การอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 80

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 แบบแผนการวิจัย

1. จากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น

1.1 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบTime Series Desing วรรณี แกมเกตุ (2555) โดยผู้วิจัยได้นำมาแผนแบบ Time Series Desing มาปรับประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะการวิจัย ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แบบแผนการวิจัยแบบ Single – Group Time Series Design

-	T1	x	-	T2	x	-	T3	x
-	T4	X	-	T5	X	-	T6	X

ความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้

T1 -T2 หมายถึง ทดสอบก่อนเรียน

X หมายถึง แผนการจัดกิจกรรม

T3 – T6 หมายถึง ทดสอบหลังเรียน

4.2 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรในวิจัยครั้งนี้คือ เป็นกลุ่มนักเรียนที่อาสาสมัครเข้ามาอบรม กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนที่เข้าร่วมอบรมหลักสูตรภาษาเกาหลีระดับต้น จำนวน 25 คน

4.3 เครื่องมือวิจัย

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น

1. แผนการสอน 6 ชุด ทั้งหมด 18 ชั่วโมง ในกิจกรรมแผนการสอนได้ออกแบบกระบวนการที่สอดแทรกกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน GBL และกิจกรรมการเรียนรู้แบบ PBL เข้าไปในกระบวนการของแผนในรูปแบบ ฐานกิจกรรม ทั้งหมด 3 ฐาน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ปัญหา นำเสนอ และก่อนที่จะนำไปใช้ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ หาค่า IOC เพื่อหาความสอดคล้องและเหมาะสมของเครื่องมือ

แผนการจัดกิจกรรมการการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL เพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น สำหรับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นนักเรียนทั้งหมด 25 คน นักเรียนทุกคนมีความรู้พื้นฐานภาษาเกาหลีที่อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 4.2 หัวข้อวิชา / เนื้อหาวิชาแผนการสอนจำนวนชั่วโมงที่กำหนด เนื้อหาการเรียนรู้

เนื้อหา	จำนวนชั่วโมง	ลักษณะการอบรม
1.무슨 계절을 좋아합니까 อากาศวันนี้เป็นอย่างไร	3	ออนไลน์ 3 คาบ
2.주말에 무엇을 하세요. วันหยุดทำอะไร	3	ออนไลน์ 3 คาบ
3.이것은 얼마예요. สิ่งนี้ราคาเท่าไหร่	3	ออนไลน์ 3 คาบ
4.몇 시부터 공부해요. เรียนตั้งแต่กี่โมง	3	ออนไลน์ 3 คาบ
5.어디가 맛있을까요? ที่ไหนอร่อยบ้าง	3	ออนไลน์ 3 คาบ
6.약속 시간에 늦지 마세요. อย่าสายในเวลานัด	3	ออนไลน์ 3 คาบ

แบบความความสามารถการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น โดยกำหนดแบบประเมินทักษะแบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ เพื่อใช้ในการวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยนำผลมาเทียบกับเกณฑ์ เครื่องมือก่อนนำไปใช้ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ หาค่า IOC เพื่อหาความสอดคล้องและเหมาะสมของเครื่องมือ

ตารางที่ 4.3 เกณฑ์การให้คะแนนการทำแบบทดสอบประเมินทักษะการอ่านจับใจความภาษาเกาหลี

หัวข้อการประเมิน	**เกณฑ์การให้คะแนน**				
	5	**4**	**3**	**2**	**1**
ระบุความสำคัญ	ระบุความสำคัญหลังจากที่อ่านได้ทั้งหมด	ระบุความสำคัญหลังจากที่อ่านได้เกือบทั้งหมด	ระบุความสำคัญหลังจากที่อ่านได้เล็กน้อย	ระบุความสำคัญหลังจากที่อ่านได้น้อยมาก	ระบุความสำคัญหลังจากที่อ่านได้น้อยมากที่สุด
เข้าใจเนื้อหา	เข้าใจเนื้อหาเนื้อหาได้ทั้งหมด	เข้าใจเนื้อหาได้เกือบทั้งหมด	เข้าใจเนื้อหาได้เล็กน้อย	เข้าใจเนื้อหาได้น้อยมาก	เข้าใจเนื้อหาได้น้อยมากที่สุด
เชื่อมโยงข้อมูล	เมื่ออ่านแล้วสามารถชื่อมโยงข้อมูลใจความสำคัญบทความได้ทั้งหมด	เมื่ออ่านแล้วสามารถชื่อมโยงข้อมูลใจความสำคัญได้เกือบทั้งหมด	เมื่ออ่านแล้วสามารถชื่อมข้อมูลใจความสำคัญได้เล็กน้อย	เมื่ออ่านแล้วสามารถชื่อมโยงข้อมูลใจความสำคัญได้น้อยมาก	เมื่ออ่านแล้วสามารถชื่อมโยงข้อมูลใจความสำคัญได้น้อยที่สุด
วิเคราะห์และวิจารณ์	วิเคราะห์และวิจารณ์เนื้อหาได้ทั้งหมด	วิเคราะห์และวิจารณ์เนื้อหาได้เกือบทั้งหมด	วิเคราะห์และวิจารณ์เนื้อหาได้เล็กน้อย	วิเคราะห์และวิจารณ์เนื้อหาได้น้อยมาก	วิเคราะห์และวิจารณ์เนื้อหาได้น้อยมากที่สุด
ความหมายของคำศัพท์	เมื่ออ่านพบคำศัพท์ใหม่สามารถเดาความหมายคำศัพท์จากบริบทได้ทั้งหมด	เมื่ออ่านพบคำศัพท์ใหม่ สามารถเดาความหมายคำศัพท์จากบริบทได้เกือบทั้งหมด	เมื่ออ่านพบคำศัพท์ใหม่ สามารถเดาความหมายคำศัพท์จากบริบทได้เล็กน้อย	เมื่ออ่านพบคำศัพท์ใหม่ สามารถเดาความหมายคำศัพท์จากบริบทได้น้อยมาก	เมื่ออ่านพบคำศัพท์ใหม่ สามารถเดาความหมายคำศัพท์จากบริบทได้น้อยมากที่สุด
ตรวจสอบความถูกต้อง	เมื่ออ่านบทความแล้วตรวจสอบความถูกต้องได้ทั้งหมด	เมื่ออ่านบทความแล้วตรวจสอบความถูกต้องได้เกือบทั้งหมด	เมื่ออ่านบทความแล้วตรวจสอบความถูกต้องได้เล็กน้อย	เมื่ออ่านบทความแล้วตรวจสอบความถูกต้องได้น้อยมาก	เมื่ออ่านบทความแล้วตรวจสอบความถูกต้องได้น้อยที่สุด

แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนโดยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 15 ข้อ นำเสนอแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ (Index of item- Objectie Congruence: IOC) และความถูกต้องด้านภาษา ตัวเลือกและการใช้คำถาม จากนั้นนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญโดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนความสอดคล้อง ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนในระบบ IOC

ให้ +1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าเนื้อหามีความสอดคล้องตรงกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

ให้ 0 คะแนน เมื่อไม่แน่ใจว่าเนื้อหามีความสอดคล้องตรงกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

ให้ –1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าเนื้อหาไม่มีความสอดคล้องตรงกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองทุกขั้นตอนรายละเอียดดังนี้

1. ผู้วิจัยชี้แจงกับนักเรียนทั้งห้องให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้
2. ทำการทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบการอ่านจับใจความโดยใช้ภาษาเกาหลี
3. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้ภาษาเกาหลี
4. ทำการทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบ แล้วทำการบันทึกผลการทดสอบไว้ก่อน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำเปรียบเทียบกันและนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การวิเคราะห์แบบประเมินหลังเรียน เรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้ภาษาเกาหลี และตอนที่ 2 การวิเคราะห์แบบสอบถาม เรื่องการจัดการเรียนรู้ที่โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL เพื่อเสริมทักษะการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น มีสูตรดังนี้

2.1 หาค่าร้อยละ (Percentage)

2.2 หาค่าเฉลี่ย (Mean)

2.3 หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5. ผลการวิจัย

จากกระบวนการที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะ การอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้นโดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานและ PBL เป็นหลักสูตรที่มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้นำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย และได้ผลลัพธ์ออกเป็นผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสามารถสรุป เป็นผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานและ PBL ส่งเสริมการอ่านจับใจความ ภาษาเกาหลีระดับต้นมีการจัดการเรียนรู้ทั้งสิ้น 6 แผน ได้แก่ แผนที่ 1 무슨 계절을 좋아합니까? อากาศวันนี้เป็นอย่างไร แผนที่ 2 주말에 무엇을 하세요? วันหยุดทำอะไร. แผนที่ 3 이것은 얼마예요? สิ่งนี้ราคาเท่าไหร่ แผนที่ 4 몇 시부터 공부해요? เรียนตั้งแต่กี่โมง. แผนที่ 5 어디가 맛있을까요? ที่ไหนอร่อยบ้าง. แผนที่ 6 약속 시간에 늦지 마세요. อย่าสายในเวลานัด โดยมีองค์ประกอบดังนี้ 1) สาระสำคัญ 2) จุดประสงค์การเรียนรู้ 3) ผลการเรียนรู้ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) สื่อและอุปกรณ์ 6) การวัดและประเมินผลเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบหลักสูตรระยะสั้น แผนการเรียนละ 3 ชั่วโมง รวมระยะเวลา ทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง ในรูปแบบการเรียนแบบ Online โดยใช้เทคนิคการ

สอนกระบวนการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1). ขั้นสำรวจความรู้ ผู้เรียนได้สำรวจความรู้เบื้องต้นที่มีอยู่ 2). ขั้นอธิบายกิจกรรมหรือเกมที่จะเล่น 3). ขั้นเล่นเกม ผู้เรียนเข้าร่วมเล่นเกมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการเรียนรู้ 4). ขั้นเสนอความคิด ผู้เรียนเสนอความคิดหรือวิธีการแก้ไขปัญหาจากการเล่นเกม 5). ขั้นอภิปรายหลังการเล่นและสรุปผล และผสมผสานกับกิจกรรมการเรียนรู้กับ PBL เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ค้นหาคำตอบ กิจกรรมมีกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังนี้ 1).กำหนดปัญหา 2).ทำความเข้าใจปัญหา 3).สังเคราะห์ความรู้ 4).สรุปและประเมินค่าของคำตอบ 5).นำเสนอผลงาน

2. ผลการวัดคะแนนแบบทดสอบระหว่างเรียนกับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้แบบประเมินทดสอบ กับผู้เรียน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แบบทดสอบหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) พบว่า คะแนน นักเรียนจำนวน 25 คน มีค่าเฉลี่ยคะแนนในแต่ละแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น แผนที่ 1 มีค่าเฉลี่ยคะแนน 3.6 แผนที่ 2 มีค่าเฉลี่ยคะแนน 4.36 แผนที่ 3 มีค่าเฉลี่ยคะแนน 4.2 แผนที่ 4 มีค่าเฉลี่ยคะแนน 4.83 แผนที่ 5 มี ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.6 แผนที่ 6 มี ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.16 เมื่อนำค่าเฉลี่ยคะแนนในแต่ละแผนการเรียนรู้มาเทียบกับเกณฑ์ตามที่กำหนด พบว่า ทุกกิจกรรมการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยจากทุกแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในเกณฑ์ ดีมาก ปรากฏว่านักเรียนผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 25 คน มีคะแนนสูงสุดค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.83 ส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐานที่ 0.40 และคะแนนต่ำสุด คือ ค่าเฉลี่ยที่ 4.00 ส่วนเบี่ยงแบบมาตรฐานที่ 0.89 จึงสรุปได้ว่า ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความ ภาษาเกาหลีระดับต้นโดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานและ PBL

3. ผลความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เกมเป็นฐานและ PBL ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้นมีระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.57,S.D. = 0.06) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 13 ข้อ และพึงพอใจมากจำนวน 2 ข้อ ข้อที่ 4 การเรียนโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้เกมเป็นฐานทำให้มีความสนุกเพลิดเพลินมีคะแนนที่สูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.72, S.D.0.45) โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

ตารางที่ 5.1 หัวข้อวิชา / เนื้อหาวิชา และจำนวนชั่วโมงที่กำหนดในแผนการเรียนรู้

เนื้อหา	จำนวนชั่วโมง	ลักษณะการอบรม
1.무슨 계절을 좋아합니까 อากาศวันนี้เป็นอย่างไร	3	ออนไลน์ 3 คาบ
2.주말에 무엇을 하세요. วันหยุดทำอะไร เกมลองคิดดู Word Wall	3	ออนไลน์ 3 คาบ
3.이것은 얼마예요. สิ่งนี้ราคาเท่าไหร่	3	ออนไลน์ 3 คาบ
4.몇 시부터 공부해요. เรียนตั้งแต่กี่โมง เกมที่นี้ที่ไหน Word Wall	3	ออนไลน์ 3 คาบ
5.어디가 맛있을까요? ที่ไหนอร่อยบ้าง เกมลองหาหน่อย ClassPoint	3	ออนไลน์ 3 คาบ
6.약속 시간에 늦지 마세요. อย่าสายในเวลานัด	3	ออนไลน์ 3 คาบ

จากตารางที่ 5.1 แผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะ การอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานและ PBL ผู้วิจัยเขียนขึ้นเน้น มีจำนวน 6 แผนกิจกรรม ซึ่งใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจบั ใจความภาษาเกาหลีทั้งหมด 6 สัปดาห์18 ชั่วโมง หัวข้อเรื่องส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้นโดยผ่าน กิจกรรมการ เรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานและ PBL ใน 1 แผนกิจกรรม ใช้เวลาทำกิจกรรม 3 ชั่วโมง ทุกวันจันทร์เวลา 9.00 -11.00 น. เริ่มจัดกิจกรรมตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - มิถุนายน 2566 โดยมีกำหนด แผนกิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้

ตารางที่ 5.2 ผลการเรียนรู้กิจกรรมโดยใช้เกมเป็นฐานส่งเสริมการอ่านจับใจความภาษาเกาหลี ระดับต้น โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเกมเป็นฐานและ PBL โดยเทียบกับเกณฑ์ ร้อยละ 80

ลำดับ	แผนที่ 1 เต็ม 5 คะแนน	แผนที่ 2 เต็ม 5 คะแนน	แผนที่ 3 เต็ม 5 คะแนน	แผนที่ 4 เต็ม 5 คะแนน	แผนที่ 5 เต็ม 5 คะแนน	แผนที่ 6 เต็ม 5 คะแนน	คะแนนรวม	X ค่าเฉลี่ย	S.D. ส่วนเบี่ยงแบนมาตราฐาน
1	3	4	4	5	5	4	25	4.16	0.75
2	3	4	4	5	5	3	24	4	0.89
3	4	5	5	5	4	4	27	4.5	0.54
4	5	5	4	5	4	4	27	4.5	0.54
5	4	5	4	5	5	4	27	4.5	0.54
6	5	5	4	5	5	5	29	4.83	0.40
7	4	5	4	5	5	4	27	4.5	0.54
8	3	4	4	4	5	4	24	4	0.89
9	3	4	4	4	5	4	24	4	0.89
10	3	5	4	4	5	4	25	4.16	0.75
11	4	5	4	5	4	4	26	4.33	0.51
12	5	4	4	5	5	4	27	4.5	0.54
13	4	5	4	5	5	5	28	4.66	0.51
14	3	4	4	5	5	4	25	4.16	0.75
15	3	4	5	5	4	5	27	4.33	0.81
16	4	4	4	5	4	4	25	4.16	0.40
17	3	3	4	5	5	4	24	4	0.89
18	3	4	5	5	4	4	25	4.16	0.75
19	3	4	4	5	4	5	25	4.16	0.75
20	3	4	4	5	5	4	25	4.16	0.75
21	4	4	4	5	5	4	26	4.33	0.51
22	4	4	5	5	4	4	26	4.33	0.51
23	3	5	4	4	5	5	26	4.33	0.81
24	3	4	5	5	4	4	26	4.16	0.75
25	4	5	4	5	4	4	26	4.33	0.51

จากตารางที่ 5.2 ผลการเรียนรู้ผลการเรียนรู้กิจกรรมโดยใช้เกมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความ ภาษาเกาหลีระดับต้น โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเกมเป็นฐานและ PBL เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยทดสอบระหว่างเรียน จากนั้นที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ค่าเฉลี่ย

ตารางที่ 5.3 ผลการเรียนรู้กิจกรรมโดยใช้เกมเป็นฐานเพื่อเสริมการอ่านจับใจความ ภาษาเกาหลีระดับต้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเกมเป็นฐานร่วมกับ PBL โดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 80

แผนการจัดการเรียนรู้	N	X	SD	DF	t	Sig
แผนที่ 1 무슨계절을 좋아합니까? อากาศวันนี้เป็นอย่างไร	25	3.60	0.70	24	-2.82	.00
แผนที่ 2 주말에무엇을 하세요? วันหยุดทำอะไร	25	4.36	0.56	24	3.16	.00
แผนที่ 3 이것은 얼마예요? สิ่งนี้ ราคาเท่าไหร่	25	4.20	0.40	24	2.44	.02
แผนที่ 4 몇시부터 공부해요? เรียนตั้งแต่กี่โมง	25	4.84	0.37	24	11.25	.00
แผนที่ 5 어디가 맛있을까요? ที่ไหนอร่อยบ้าง	25	4.60	0.50	24	6.00	.00
แผนที่ 6 약속시간에 늦지 마세요. อย่าสายในเวลานัด	25	4.16	0.47	24	1.69	.10
รวม		**4.29**	-	-	-	-

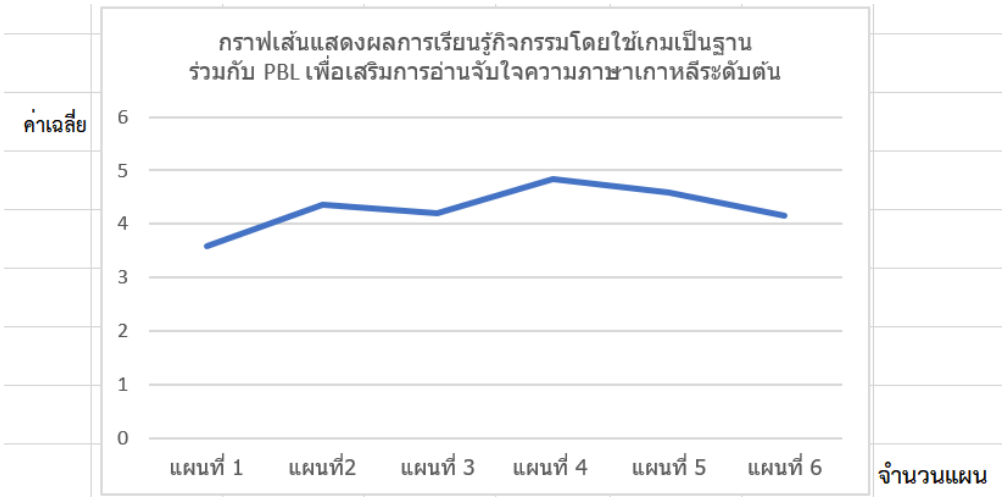

ภาพที่ 5.1 ผลการเปรียบเทียบชุดการวิชาการเรียนรู้ทั้ง 6 แผน

จากตารางภาพที่ 5.1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบแผนชุดวิชาการเรียน คะแนนเต็ม 5 คะแนน ร้อยละ 80 พัฒนาการของผู้เรียนแผนชุดกิจกรรมที่ 1 ได้คะแนนต่ำ ค่าเฉลี่ย 3.60 ส่วนเบี่ยงแบนมาตราฐาน 0.70 ชุดกิจรรมที่คะแนนสูงที่สุดคือ ชุดที่ 4 ได้คะแนน ค่าเฉลี่ย 4.84 ส่วนเบี่ยงแบนมาตราฐาน 0.37 ชุดกิจกรรมที่ 5 – 6 ได้คะแนนเฉลี่ยที่ลดลงมา อาจเป็นเพราะสาเหตุจากเนื้อหาไวยากรณ์ที่ยากขึ้น การวิเคราะห์การอ่านมากขึ้นเวลาในการทำข้อสอบน้อยเพราะต้องวิเคราะห์เนื้อหารายละเอียดมาก ส่งผลทำให้คะแนนของผู้เรียนลดลงไป

จากตารางที่ 5.4 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ที่ใช้

ระดับความพึงพอใจมีความสอดคล้อง/เชื่อมโยง/เหมาะสม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.เนื้อหาที่น่าสนใจ	4.56	0.58	มากที่สุด
2.เป็นเรื่องที่มีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน	4.56	0.58	มากที่สุด
3.การเรียบเรียงเนื้อหาทำให้เรียนรู้ได้ง่ายขึ้น	4.52	0.65	มากที่สุด
4. การเรียนโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้เกมเป็นฐานทำให้มีความสนุกเพลิดเพลิน	4.72	0.45	มากที่สุด
5. ภาพประกอบในเอกสารการสอนสอดคล้องกับบทเรียน	4.44	0.65	มาก
6. คำบรรยายประกอบภาพในเอกสารประกอบการสอนอ่านและเข้าใจง่าย	4.64	0.56	มากที่สุด
7. ได้ฝึกอ่านและเขียนภาษาเกาหลีอย่างมั่นใจ	4.52	0.65	มากที่สุด
8. ภูมิใจเมื่อตอบคำถามได้ถูกต้อง	4.64	0.49	มากที่สุด
9. หนังสือประกอบการเรียนสวยงามน่าเรียน	4.48	0.71	มากที่สุด
10. เรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากเอกสารประกอบกาเรียน	4.64	0.56	มากที่สุด
11.พอใจที่ได้ทราบคะแนนการทำแบบทดสอบ	4.52	0.65	มากที่สุด
12. เนื้อหาประกอบการเรียนมีการยกตัวอย่างที่เข้าใจได้ดี	4.64	0.56	มากที่สุด
13. จำนวนข้อสอบไม่มากเกินไป	4.52	0.65	มากที่สุด
14. การทดสอบทำให้ทราบความก้าวหน้า	4.64	0.56	มากที่สุด
15. ถามที่ใช้ง่ายไม่ซับซ้อน	4.60	0.57	มากที่สุด
รวม	**4.57**	**0.07**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 5.4 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมเป็นฐานและ PBL ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.06) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของทั้งหมด 15 ข้อ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 13 ข้อ และพึงพอใจมากจำนวน 2 ข้อ ข้อที่ 4 การเรียนโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้เกมเป็นฐานทำให้มีความสนุกเพลิดเพลินมีคะแนนที่สูงที่สุด($\overline{X}$ = 4.72, S.D.0.45)

6. อภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะ การอ่านจับใจความ ภาษาเกาหลีระดับต้นโดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูล และนำมาอภิปรายผลได้ตาม วัตถุประสงค์การวิจัยเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL เพื่อเสริมการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะ การอ่านจับใจความ ภาษาเกาหลีระดับต้นโดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL ประสิทธิภาพร้อยละ 80 ภาพรวมประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 แผนได้ว่า แผนชุดที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดคือ แผนชุดที่ 4 ค่าเฉลี่ยที่ 4.84 และแผนชุดที่ 1 ได้คะแนนค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดที่ 3.60 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบเกมเป็นฐานที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเป็นแผนที่มีเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ความเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน การใช้เกมในกระบวนการเรียนรู้ช่วยสร้างความสนุกสนาน เร้าความสนใจ และส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนางสาวชฎาพร ยางเงิน(2561) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2561 พบว่า การใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องศัพท์ภาษาอังกฤษ นักเรียนได้ค่าเท่ากับ 83.89/82.46มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ ณัฐวลัย จันทร์สิงห์ (2553) ได้ศึกษาการใช้เกมบิงโกเพื่อพัฒนาการ เรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่าประสิทธิภาพของแผนจัดการเรียรู้เท่ากับ 83.53/82.13 และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อน นอกจากกนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย นางสาวกมลรัตน์ สีหาบุญทอง(2565) พัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้รายวิชาชีววิทยา โดยใช้เกมเป็นฐาน บูรณากับการใช้ Website:Bamboozle เรื่องเซลล์การทำงานของเซลล์ มัธยมศึกษาปีที่ 4/5 ปี 2565 พบว่า ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติจากเกมและได้รับการประเมินว่ามีคุณภาพดีทั้งในด้านเนื้อหา ลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมและเครื่องมือประเมิน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มเป้าหมายสุงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน 0.5 นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนอยู่ในระดับสูงและปานกลางตามลำดับ ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะ การอ่านจับใจความ ภาษาเกาหลีระดับต้นโดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนี้สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้นให้กับนักเรียนได้

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการเรียนรู้กิจกรรมโดยใช้เกมเป็นฐานเพื่อเสริมการอ่านจับใจความ ภาษาเกาหลีระดับต้น โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเกมเป็นฐานและ PBL โดยเทียบกับเกณฑ์ ร้อยละ 80 ระดับ 1 พบว่า นักเรียนที่เข้ารับการอบรมทั้งหมด 25 คน เป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่ได้ตั้งไว้ โดยวัดการสอบระหว่างเรียนโดยใช้รูปแบบ Single – Group Time Series Design แบ่งกิจกรรมออกเป็น 6 แผน นักเรียนทั้งหมด 25 คน ผลการเปรียบเทียบรายชุด คะแนนเต็ม 5 คะแนน ร้อยละ 80 คือ 4 คะแนน ชุดที่ 1 ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ชุด 2 ถึง

ชุดที่ 6 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 โดย test 3, 6 สูงกว่าเกณฑ์เล็กน้อยไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลคะแนนชุดที่สูงที่คือชุดที่ 4 อยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.84, SD. = 0.37) คะแนนชุดที่ต่ำที่สุดอยู่ที่ชุดที่ 1 ($\overline{X}$ = 3.60, SD. = 0.70)การเรียนรู้โดยใช้เกมร่วมกับ PBL ช่วย พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาเกาหลี ประโยค ไวยากรณ์ และกระบวนการคิดวิเคาะห์ได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ จดจำและนำไปใช้ การเดาความหมาย การใช้ประโยคตามบริบทผ่านเกม จึงส่งผลให้ ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน รู้สึกผ่อนคลาย เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและนำไปสู่ความเข้าใจได้ดีมากยิ่งขึ้น การวิจัยครั้งนี้ได้สอดคล้องกับผลงานการศึกษาของ คิม มีคยอง ออม ชอลจู(2016) การใช้ PBL มาประยุกต์ใช้ด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อหาประสิทธิภาพการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียนมัธยมปลาย ปี2016 การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดลองผลการเรียนรู้แบบ Project-Based Learning ในการสอนการอ่านภาษาอังกฤษให้แก่นักเรียนในระดับชั้นมัธยมปลาย

กลุ่มตัวอย่างการศึกษาโดยแบ่งนักเรียนในชั้นมัธยมปลายที่ 3 สายวิชามนุษย์ศาสตร์สังคม 2 ห้องเป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนด้วยวิธี PBL จำนวน ชาย 10 และ หญิง 6 คน และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนโดยการบรรยายและการสอนแบบเข้มข้นจากครูผู้สอน จำนวนชาย 8 คนและหญิง 8 คน ในช่วงระยะเวลา 6 เดือน โดยใช้เกณฑ์การวัดความมั่นใจในการเรียนภาษาอังกฤษ และเครื่องมือการทดสอบผลการเรียนแบบมีการประเมินก่อนและหลังเรียน นำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ ผลการวิจัยนี้สรุปไว้ว่าการเรียนการสอนที่ใช้วิธีการเรียนรู้ PBL ในการอ่านภาษาอังกฤษมีผลสรุปที่ดีกว่าการสอนแบบเดิมและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้แก่นักเรียนในระดับชั้นมัธยมปลาย และยืนยันให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการใช้ PBL ในการสอนการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนในระดับมัธยมปลายในประเทศเกาหลีใต้ และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภัสสร ไชยสา (2558) การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ทักษะการเขียน และทักษะการนำเสนอ สาระภาษาอังกฤษ โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project Based Learning) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3/2 ภาคเรียนที่1 ปีการศึกษา2558โรงเรียนบ้านเมืองกาญจน์สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 จำนวน 25 คน โดยได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน และแผนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยวิธีปกติแบบประเมินความสามารถด้านทักษะอ่านจับใจความ แบบประเมินความสามารถด้านทักษะ การเขียน แบบประเมินความสามารถด้านทักษะการนำเสนอ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถด้านทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีปกติ นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ โครงงานเป็นฐานโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีปกติ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้นสรุปได้ว่าแบบทดสอบที่ผลสัมฤทธิ์ด้านการจัดการเรียนรู้กิจกรรมโดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL เพื่อเสริมทักษะการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น สามารถนำไปใช้ได้

ตอนที่ 3 ผลความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ PBL ที่เพื่อเสริมทักษะการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เกมเป็นฐานและ PBL ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น อยู่ในระดับคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐานได้ ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.06) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของทั้งหมด 15 ข้อ มีความ

พึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 13 ข้อ และพึงพอใจมากจำนวน 2 ข้อ ข้อที่ 4 การเรียนโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้เกม เป็นฐานทำให้มีความสนุกเพลิดเพลินมีคะแนนที่สูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.72, S.D.0.45) ตามลำดับ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) การวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับเนื้อหาการเรียนรู้ภาษาเกาหลี ระดับต้น ได้ทุกเนื้อหาในระดับชั้นอื่นๆ โดยผู้สอนสามารถปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่เรียนด้วยการกำหนดขอบข่ายความรู้และการวางแผนเพื่อกำหนดกิจกรรรมการเรียนรู้ ที่สามารถโยงสู่เนื้อหาการเรียนรู้ได้

(2) บรรยากาศในการเรียนรู้และนวัตกรรมในการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมากดังนั้นก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครูควรเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้อุปกรณ์ รวมไปถึงเทคนิคต่าง ๆ สถานที่แหล่งข้อมูลให้พร้อมเพื่อให้นักเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างอิสระจะทำให้ กิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาเกาหลี ระดับต้นไปทดลองกับนักเรียนในระดับชั้นอื่น และเนื้อหาอื่นๆ

(2) จากการวิจัยครั้งนี้พบว่ากิจกรรมโดยใช้เกมเป็นฐานส่งเสริมการอ่านจับใจความภาษาเกาหลีระดับต้น โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย เกมเป็นฐานและ PBL ที่ส่งเสริมการอ่านจับใจความ ภาษาเกาหลีระดับต้นที่สร้างขึ้นยังมีข้อจำกัดในระหว่างการดำเนินการวิจัยบางประการดังนั้น ควรนำกิจกรรมการเรียนรู้ ไปดำเนินการศึกษาค้นคว้าต่อไปโดยเพิ่มคำแนะนำในการจัดกิจกรรมและควรมีการประเมินผลการทำงาน ซึ่งจะส่งผลให้งานศึกษาค้นคว้าสมบูรณ์เพิ่มขึ้น

8. กิตติกรรมประกาศ

-

9. เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ สาโรจน์, (2557) *ความคิดเห็นของนิสิตวิชาเอกภาษาเกาหลีชั้นปีที่ 1 .ที่มีต่อการศึกษารายวิชา 234121 การฟัง-พูดภาษาเกาหลี 1.* [ออนไลน์] . ค้นเมื่อ 02 มีนาคม 2567, จาก: (nrct.go.th)

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย จำกัด.

กาญจนา สหะวิริยะ, ณัฏฐพงศ์ กาญจนฉายา. (2021). *การพัฒนาหนังสือแบบฝึกทักษะความจริงเสริม (Augmented Reality) เรื่อง การเขียนตัวอักษรภาษาเกาหลีเพื่อผู้เรียนระดับต้น.* มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.[ออนไลน์] . ค้นเมื่อ 02 มีนาคม 2567, จาก: (http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/17138).

จันทิภา ลิมปิเจริญ. (2522). *กระบวนการกลุ่มในการเรียนการสอน.* กรุงเทพฯ : บูรพาศิลป์การพิมพ์.

คิม มีคยอง และออม ชอลจู. (2016). *การใช้ PBL มาประยุกต์ใช้ด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อหา การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา.สงขลา* : มหาวิทยาลัยทักษิณ. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 02 มีนาคม 2567, จาก

คิม มีคยอง และออม ชอลจู. (2016) การใช้ PBL มาประยุกต์ใช้ด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อหาประสิทธิภาพของการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมปลาย. *วารสารมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7*(3),143-163.

คิม ฮยอน จิน. (2020) ผลการอ่านแบบออกเสียงและการอ่านในใจต่อความเข้าใจของผู้เรียนภาษาเกาหลีระดับเริ่มต้น มหาวิทยาลัยอีฮวา. *การศึกษาภาษาเหลีในฐานะภาษาต่างประเทศ. 50*(0),51-78.

เยาวเรศ ภักดีจิตร. (2557). *Active Learning กับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. นครสวรรค์ : สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ลาวัณย์ สังขพันธานนท์ และคณะ (2549). *การอ่านเพื่อพัฒนาคณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2553). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น(neu.ac.th)

ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี. https://pws.npru.ac.th/pheerathano/data/files/

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 219. OPAC : Khon Kaen University Library (kku.ac.th)

ไพศาล วรคำ. (2559).*การวิจัยทางการศึกษา*. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ครั้งที่ 5. มหาสารคาม: โรงพิมพ์ตักสิลา,2555.

วิโรจน์ ลักขณาอดิศร. (2550). *การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.

วีรยุทธ พลายเล็ก, (2563) *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด Active Learning เพื่อเสริมสร้างทักษะและกระบวนการและจิตคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา*. [ออนไลน์] . ค้นเมื่อ 02 มีนาคม 2567, จาก: (tci-thaijo.org)

เสริมพงศ์ วงศ์กมลาไสย. (2548). *การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง หลวงตาพลวงโดยใช้กิจกรรมกลุ่มแบบจิกซอว์และแผนผังความคิด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาสารคาม, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมนึก ภัททิยธนี. (2546). *การวัดผลการศึกษา*. กาฬสินธุ์: โรงพิมพ์ประสานการพิมพ์, 2546.

เสริมพงศ์ วงศ์กมลาไสย. (2548). *การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง หลวงตาพลวง โดยใช้กิจกรรมกลุ่มแบบจิกซอว์และแผนผังความคิด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาสารคาม, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศศิธร ลิจันทร์พร. (2556). *การพัฒนารูปแบบการเรียนด้วยกิจกรรมเป็นฐานโดยใช้แอพพลิเคชั่น เพื่อการศึกษาบนอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่เพื่อส่งเสริมความมีวินัยของนักเรียนประถม ศึกษาตอนปลาย.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริชัย นามบุรี. (2556). *ผลการจัดการเรียนรู้ รายวิชา การเขียนโปรแกรมภาษาคอมพิวเตอร์โดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐานในระบบอีเลิร์นนิ่ง*. ยะลา, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

Robert V. Krejcie and Earyle W. Morgan. (1970). *Educational and Phychorogical Measurement*. Washington, DC: The Mid Atlantic Equity Center.

การศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ

Education and Lifelong Learning for Improving the Quality of Elderly Life of Ratburana Elderly School

นางสาวนภสร ปิติญาณ

นักศึกษาปริญญาโท สาขาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

E-mail: Napasorn.chompoo@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารจัดการด้วยหลัก 5 ก (กลุ่ม กรรมการ กิจกรรม กติกาหรือข้อตกลง และกองทุน) ของโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ และ 2) ศึกษาความคิดเห็น ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus group) กับผู้บริหาร 1 คน กลุ่มคณะกรรมการ 3 คน และกลุ่มผู้สูงอายุ (นักเรียน) โรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ 8 คน ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการด้วยหลัก 5 ก (กลุ่ม กรรมการ กิจกรรม กติกาหรือข้อตกลง และกองทุน) ของโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ โดยประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญดังนี้ กลุ่ม การสร้างกลุ่มผู้สูงอายุและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันพัฒนากิจกรรม กรรมการ การตั้งคณะกรรมการที่มีความหลากหลายและมีความสามารถในการบริหารจัดการโครงการต่างๆ กิจกรรม การออกแบบและจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ โดยใช้แนวคิดการทำงานร่วมกับสโมสร Rotary กติกาหรือข้อตกลง การสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มเพื่อให้การทำงานมีความเป็นระเบียบและชัดเจน กองทุน การจัดหาทุนสนับสนุนจากแหล่งต่างๆ เช่น สโมสร Rotary เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำหลักการนี้มาปรับใช้ตามบริบทของพื้นที่ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและสอดคล้องกับงบประมาณที่มี โดยมีการร่วมคิดและออกแบบกิจกรรมอย่างเป็นระบบระหว่างโรงเรียนและสโมสร Rotary เพื่อพัฒนาชีวิตผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น ความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ นักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุได้ประโยชน์จากการเรียนสนุกสนานและมีชีวิตชีวา ผู้เรียนมีส่วนร่วมและรู้สึกตื่นเต้นกับการเรียนรู้ มีการส่งเสริมกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้สูงอายุยังมองเห็นถึงการสร้างความมุ่งมั่นในการดูแลตัวเอง ทั้งทางกายและใจ การพัฒนาทักษะการใช้งานไอทีอย่างปลอดภัย ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีได้ดีขึ้น สร้างความรู้สึกของการมีคุณค่าในตัวเองและการไม่โดดเดี่ยวในสังคม ผู้สูงอายุได้มีโอกาสช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการให้ความช่วยเหลือ แต่ยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน ทำให้พวกเขารู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม แต่ปัญหาที่พบรวมไปถึงความต้องการในการทำกิจกรรมยังเป็นการสนับสนุนอุปกรณ์ เวลาในการเรียนการสอน การขยายเวลาเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนและทำกิจกรรมต่างๆ ได้มากขึ้น การจัดเวลาสำหรับการนั่งพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนและครูจะช่วยสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนากิจกรรมให้ตอบโจทย์มาขึ้นต่อไป

คำสำคัญ: โรงเรียนผู้สูงอายุ การศึกษาตลอดชีวิต คุณภาพชีวิต

ABSTRACT

The purpose of this study is twofold: 1) to investigate the management using the 5 G principles (Group, Committee, Activities, Rules or Agreements, and Fund) of the Rajburana Elderly School, and 2) to explore opinions, problems, and needs regarding lifelong education and learning programs aimed at improving the quality of life for the elderly. This qualitative research collected data through in-depth interviews and focus group discussions with one administrator, three committee members, and eight elderly students from the Rajburana Elderly School. The findings indicate that the management based on the 5 G principles consists of the following key components- Group: Establishing a group of elderly individuals and stakeholders to collaboratively develop activities. Committee: Forming a diverse committee with the capability to manage various projects. Activities: Designing and organizing activities that meet the needs of the elderly, in collaboration with Rotary clubs. Rules or Agreements: Creating mutual agreements among group members to ensure orderly and clear operations. Fund: Securing financial support from various sources, such as Rotary clubs, to effectively carry out activities. Applying these principles in context helps streamline operations and align with available budgets, allowing for systematic planning and activity design between the school and Rotary clubs to enhance the lives of the elderly. Opinions of Students: Elderly students at the school benefit from engaging and lively learning experiences. They actively participate and feel excited about learning, with a variety of activities promoted. The elderly also see the development of commitment to self-care, both physically and mentally. They improve their IT skills safely, which helps them adapt better to technology and fosters a sense of self-worth and connection in society. Moreover, the elderly have opportunities to assist others, which not only provides help but also strengthens community relationships, making them feel part of society. However, issues include a need for support in conducting activities, equipment, and instructional time. Extending teaching hours would provide more opportunities for practice and activities. Allocating time for discussions between students and teachers would enhance understanding and cooperation in developing activities that better meet the needs of the elderly.

Keywords: Elderly School, Lifelong Education, Quality of Life.

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ปัจจุบันประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบ (Aged Society) สถานการณ์ผู้สูงอายุและความท้าทายสังคมสูงอายุของประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ ตั้งแต่ พ.ศ. 2548 กล่าวคือ มีอัตราส่วนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Complete- Aged Society) โดยมีประชากรผู้สูงอายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 13,237,238 คน คิดเป็นร้อยละ 20.36 ของประชากรทั้งหมด และคาดว่าจะเป็นสังคมสูงอายุ ระดับสุดยอด (Super - Aged Society) ในปี พ.ศ. 2567 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2567) ซึ่งสังคมที่มีประชากรผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ถูกกล่าวไว้อย่างชัดเจนโดยองค์การสหประชาชาติว่า เป็นสังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบ (แผน วรรณเมธี, 2565) จากสถานการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าประเทศไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ซึ่งนับว่าเป็นประเด็นท้าทายที่สำคัญของสังคมไทยที่รออยู่ในอนาคตข้างหน้า ในประเด็นท้าทายต่อความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของ

ประชาชน ได้แก่ การได้รับการศึกษา การทำงาน ระบบบริการสุขภาพที่เหมาะสม และที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและปลอดภัย ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม ดังนั้น การพัฒนาหรือส่งเสริมศักยภาพให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตปัญญา สังคม จิตวิญญาณ การมีความร่วม และความมั่นคง โดยเปลี่ยน “ภาระ” ให้เป็น “พลัง” ด้วยวิธีการ “เรียนรู้ตลอดชีวิต”ภายใต้พื้นฐานความเชื่อที่ว่า มนุษย์มีการแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา (ศรัล ขุนวิทยา, 2562)

ปัจจุบันโรงเรียนผู้สูงอายุในประเทศไทย มีจำนวนทั้งสิ้น 3,176 แห่ง ในเฉพาะพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีจำนวนรวมทั้งหมด 9 แห่ง แบ่งออกเป็น โรงเรียนผู้สูงอายุชุมชนวัดไทยทิศ โรงเรียนผู้สูงอายุยานนาวา โรงเรียนผู้สูงอายุเขตสายไหม โรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ โรงเรียนผู้สูงอายุคลังปัญญาเลิศอุบล โรงเรียนผู้สูงอายุชุมชนพัฒนา โรงเรียนผู้สูงอายุคันนายาว โรงเรียนผู้สูงอายุทวีวัฒนา โรงเรียนผู้สูงอายุเขตดินแดง โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นรูปแบบหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการศึกษา การพัฒนา ทักษะคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุจะเป็นเรื่องที่ผู้สูงอายุสนใจ และมีความสำคัญ ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ เพิ่มทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยวิทยากรจิตอาสาหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงศักยภาพ โดยการถ่ายทอดภูมิความรู้ประสบการณ์ที่สั่งสม แก่บุคคลอื่นเพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คงคุณค่าคู่ชุมชน (คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ, 2564)

โรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ มีจุดเด่นในการให้ความสำคัญกับการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาศักยภาพของบุคคลอย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลัก 5 ก ประกอบด้วย กลุ่ม กรรมการ กติกา กิจกรรม และกองทุน โดยมีปัจจัยที่สนับสนุนในการขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและเศรษฐกิจ การเรียนรู้ผู้สูงอายุในชุมชน เพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็นและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรงทั้งทาง ด้านร่างกาย และจิตใจ ลดภาวะความเสี่ยงของโรคสมองเสื่อม โรงเรียนผู้สูงอายุนับว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นเรื่องที่ต้องตระหนักและให้ความสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อสถานการณ์ด้านจำนวนของผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นในทุกปี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจการศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาให้ครอบคลุม ทั้งการจัดการศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทักษะการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีศักยภาพให้เหมาะสม เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตกับผู้สูงอายุในพื้นที่ และเป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับภาครัฐ และส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะส่วนของชุมชน และสังคมการศึกษานี้จะมีประโยชน์ต่อการศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการด้วยหลัก 5 ก (กลุ่ม กรรมการ กิจกรรม กติกาหรือข้อตกลง และกองทุน) ของโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็น ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาการของผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ

พัฒนาการของผู้สูงอายุ (Development) หมายถึง กระบวนการของการ เปลี่ยนแปลงคุณภาพและปริมาณ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นกระบวน การที่เกิดขึ้นตลอดเวลา อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ไม่ได้เกิดขึ้นทันทีทันใด เพื่อให้เกิดผลดีต่อการปรับตัว
พัฒนาการในผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นเป็นผล สืบเนื่องมาอย่างเป็นขั้นตอนในวัยสูงอายุ ซึ่งเป็นไปตามลักษณะพัฒนาการของมนุษย์ 4 ด้าน ได้แก่ (มาลิณี จูโฑปะมา, 2554)

พัฒนาการด้านร่างกาย (Physical Development) เป็นการเจริญเติบโตและ พัฒนาการทางด้านร่างกายของมนุษย์ทั้งหมด

พัฒนาการด้านอารมณ์ (Emotional Development) เป็นความสามารถในการ ควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมให้อยู่ในขอบเขตที่กฎหมาย คุณธรรม จริยธรรม กฎเกณฑ์ที่สังคม ยอมรับ

พัฒนาการทางด้านสังคม (Social Development) เป็นความสามารถในการ ปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ได้เป็นอย่างดี

พัฒนาการทางด้านสติปัญญา (Cognitive Development) เป็นความสามารถ ด้านความคิด ความจำ ความมีเหตุผล การแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว

ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ หมายถึง ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพและความสามารถเป็นหลักและยังนำแนวคิดการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ มาประกอบด้วย ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุจะพบกับสถานการณ์รอบด้านในอนาคต ผู้สูงอายุ จึงต้องเป็นผู้ที่ดูแลตนเองได้ ทำในสิ่งที่ต้องการตามศักยภาพของตน รวมถึงสร้างประโยชน์ต่อสังคม และเตรียมความ พร้อมในการเปลี่ยนแปลงที่มาถึงผู้สูงอายุเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งในสังคม ที่มีความคิดความสารถ และประสบการณ์ในการพัฒนาตนเองและสังคมส่วนร่วม

คุณลักษณะของการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ หมายถึง กระบวนการที่เอื้อให้เกิดการสร้างความเหมาะสม และโอกาสในการพัฒนาตนเอง การมีส่วนร่วม ความมั่นคง เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตเมื่อสูงวัยในอนาคต

สรุปได้ว่า การพัฒนาการของผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ หมายถึง พัฒนาการในผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นเป็นผล สืบเนื่องมาอย่างเป็นขั้นตอนในวัยสูงอายุ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา เพื่อให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพและความสามารถเป็นหลักและยังนำแนวคิดการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ เพราะผู้สูงอายุจะพบกับสถานการณ์รอบด้านในอนาคต ผู้สูงอายุ จึงต้องเป็นผู้ที่ดูแลตนเองได้ ทำในสิ่งที่ต้องการตามศักยภาพของตน รวมถึงสร้างประโยชน์ต่อสังคม และเตรียมความ พร้อมในการเปลี่ยนแปลงที่มาถึงผู้สูงอายุเป็น
แนวคิดโรงเรียนผู้สูงอายุ

โรงเรียนผู้สูงอายุมีแนวคิด ดังต่อไปนี้ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564)

1. โรงเรียนผู้สูงอายุดำเนินการภายใต้แนวคิดการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ที่มีศักยภาพเพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ พัฒนาทักษะในการดูแลตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่าผู้สูงอายุมีคุณค่า และศักยภาพ ควรได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้มีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้สังคม และส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ผู้สูงอายุ สาระการเรียนรู้จะต้องทำให้ผู้สูงอายุสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตปัจจุบัน เพิ่มโอกาสในการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน

2. การดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมโดยทุกภาคส่วน“ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสังคมสูงวัยคุณภาพ”และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุข เกิดทักษะในการดูแลตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดี

3. วัตถุประสงค์ของโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง การดูแล คุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ ส่งเสริมสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ สามารถปรับตัว และดำเนินชีวิต ได้อย่างเหมาะสมในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้สูงอายุสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมเสริมสร้างศักยภาพ คุณค่าภูมิปัญญาผู้สูงอายุให้เป็นที่ประจักษ์และยอมรับส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงสืบทอดไป

4. ประโยชน์ที่ผู้สูงอายุได้รับจากโรงเรียนผู้สูงอายุ

4.1. ด้านสุขภาพ ช่วยให้คลายเหงา จิตใจกระชุ่มกระชวย สดชื่น ทำให้มีสุขภาพแข็งแรง กระฉับกระเฉงลดความเสี่ยงจากการเจ็บป่วย ลดระยะเวลาการพึ่งพาผู้อื่น อายุยืนรู้สึกภาคภูมิใจและตระหนักในคุณค่าความสามารถของตนเอง

4.2 ด้านสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนวัยเดียวกันและคนต่างวัย ได้รับการยอมรับในฐานะสมาชิกของกลุ่มรู้เท่าทันและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามวัย

4.3 ด้านเศรษฐกิจ เรียนรู้ทักษะด้านอาชีพ สามารถสร้างงานสร้างรายได้ ช่วยเหลือตนเองต่อไป

4.4 ด้านสภาพแวดล้อม มีสถานที่ในการทำกิจกรรม และมีการปรับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

5. โครงสร้างของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในการขับเคลื่อนงานให้มีประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการด้วยหลัก 5 ก ประกอบด้วย

การบริหารจัดการด้วยหลัก 5 ก แบ่งออกเป็นองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564)

กลุ่ม ต้องสร้างการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุให้เกิดขึ้น ทั้งที่เป็นกลุ่มแกนนำคณะทำงาน และกลุ่มสมาชิกหรือกลุ่มนักเรียนผู้สูงอายุซึ่งเป็นเป้าหมายของการทำงาน ในขั้นนี้อาจมีกลยุทธ์ในการสร้างความเป็นกลุ่มก้อนได้หลายวิธีเช่น การเปิดรับสมัครสมาชิกหรือนักเรียนผู้สูงอายุการต่อยอดจากกลุ่มเดิมที่เคยมีอยู่ในชุมชน เช่น ชมรมผู้สูงอายุการสร้างสัญลักษณ์ของความเป็นกลุ่มสมาชิก อาทิมีสัญลักษณ์โรงเรียนผู้สูงอายุ มีเสื้อสัญลักษณ์ของนักเรียนผู้สูงอายุ เป็นต้น

กรรมการ ถือเป็นตัวแทนของสมาชิกกลุ่มที่จะทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่มให้การทำงานประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ควรสร้างกระบวนการคัดเลือกผู้ที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบช่วยกันขับเคลื่อนการทำงานให้ประสบความสำเร็จ เป็นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้การบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพ

กติกาหรือข้อตกลงร่วมกัน ต้องเกิดจากความเห็นพ้องต้องกันของสมาชิกในโรงเรียนผู้สูงอายุเหมือนเป็นสัญญาใจที่มีต่อกันว่าจะร่วมกันยึดถือและปฏิบัติตาม ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุมีทิศทางการทำงานที่ชัดเจน แม้ว่าเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการชุดใหม่จะยังคงมีแนวทางการทำงานเดิมให้เห็นและพัฒนาต่อยอดได้

กิจกรรม ในระยะเริ่มแรกอาจเน้นไปที่การสร้างกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน เช่น การจัดให้มาพบปะกันทุกเดือน มีกิจกรรมร้องเพลง กิจกรรมนันทนาการรูปแบบอื่น ๆ กิจกรรมถ่ายทอด

ภูมิปัญญาหรือการรวมกลุ่มออกกำลังกาย เมื่อมีประสบการณ์มากขึ้นจึงเคลื่อนไปสู่การทำกิจกรรม ที่ครอบคลุมทุกมิติ เพื่อให้ตอบสนองปัญหาและความต้องการที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

กองทุน การขับเคลื่อนงานของโรงเรียนผู้สูงอายุให้เป็นไปอย่างมั่นคงจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการหางบประมาณเพื่อการดำเนินงานด้วยตนเอง วิธีการหางบประมาณเข้ากองทุนของกลุ่ม อาจจำแนกได้เป็นการสร้างกองทุนของตนเองการเก็บค่าสมาชิก การขอรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม การเขียนโครงการเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานแหล่งทุนต่างๆ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กองทุนผู้สูงอายุกองทุนสุขภาพตำบล สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นต้น

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

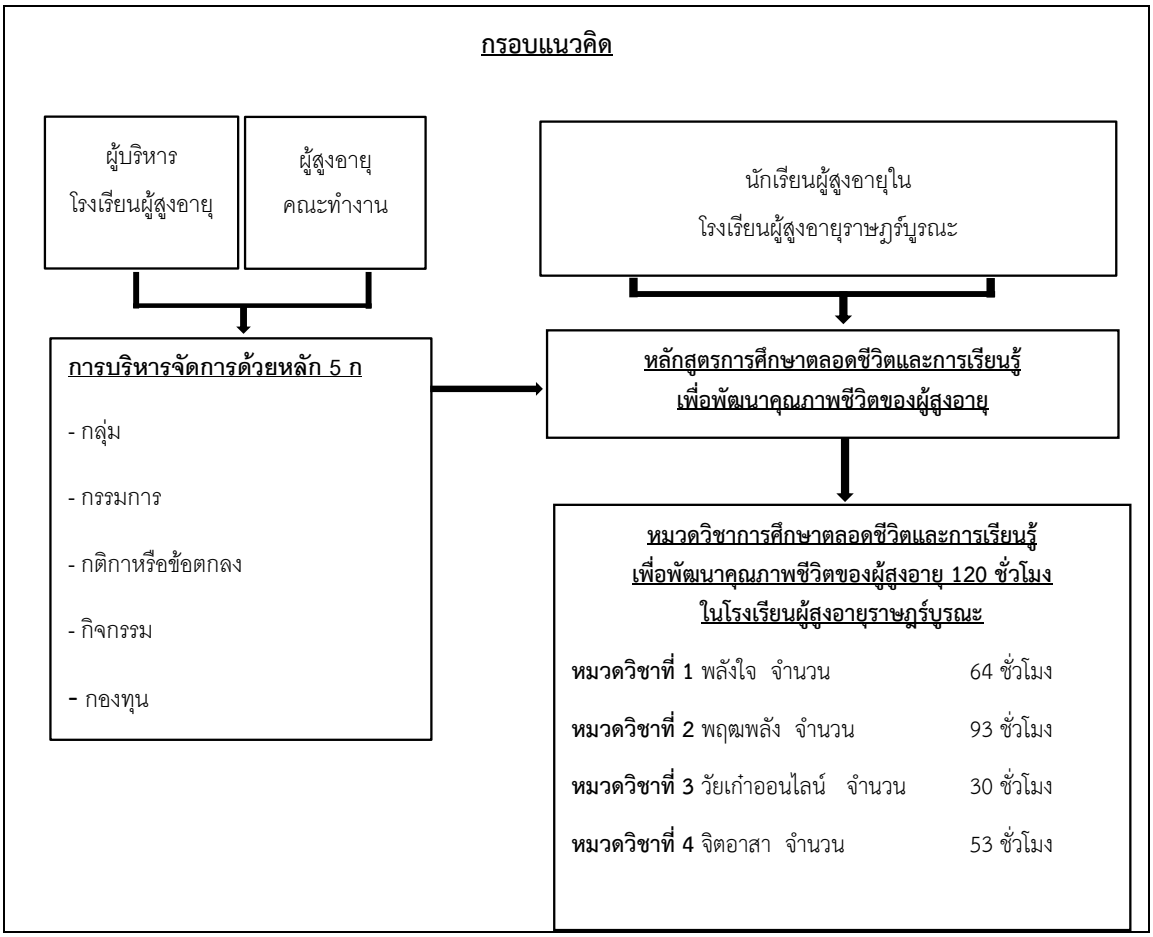

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มเป้าหมายเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยเลือกผู้ที่มีความเกี่ยวข้องด้านกิจกรรมผู้สูงอายุ พื้นที่โรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร รวมทั้งผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ จำนวนทั้งสิ้น 12 คน ประกอบด้วย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

1. ผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ จำนวน 1 คน

2. ผู้สูงอายุ (คณะกรรมการ) จำนวน 3 คน แบ่งออกเป็น ที่ปรึกษา จำนวน 1 คน เลขานุการ จำนวน 1 คน คณะกรรมการ จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 2 ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ เป็นเพศหญิงและชายที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นนักเรียนในพื้นที่โรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะและยินยอมเข้าร่วมการวิจัย 8 คน

4.2 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus group) กับผู้บริหาร 1 คน กลุ่มคณะกรรมการ 3 คน และกลุ่มผู้สูงอายุ (นักเรียน) โรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ 8 คน

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาภาคสนาม โดยผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม รายละเอียดดังนี้

4.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ เพื่อรับฟังความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นคณะทำงานประกอบด้วย ที่ปรึกษา เลขานุการ คณะกรรมการ

4.2 การจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่มผู้บริหารและนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ 1 ท่าน กลุ่มที่ 2 ผู้สูงอายุ (คณะกรรมการ) 3 ท่าน และ กลุ่มที่ 3 ผู้สูงอายุนักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ จำนวนทั้งสิ้น 8 คน แบ่งออกเป็นผู้สูงอายุ 4 หมวดวิชา ตามหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ ทั้งสิ้น 4 หมวดวิชา โดยผู้วิจัยจัดเตรียมแนวคำถามในการสนทนาที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีการจัดเรียงลำดับข้อคำถามให้มีความต่อเนื่อง

4.3 การสังเกต (observation) ได้ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในบริบทโดยรวมของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ จะทำการสังเกตสภาพทั่วไป เช่น บริบทความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตประจำวัน สภาพจิตใจของผู้ให้ข้อมูล โดยจะเป็นการรวบรวมข้อมูลโดยการจดบันทึกตามประเด็นที่กำหนดไว้และถ่ายภาพ

4.4 การบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลด้วยการจดบันทึก บันทึกเสียง และการถ่ายภาพ ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษา

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล เพื่อให้เกิดความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ด้วยแหล่งที่มาของข้อมูลที่ต่างกัน ประกอบด้วย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ และผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลังจากที่ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม จะนำข้อมูลมาตรวจสอบความครบถ้วน ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูล โดยใช้วิธีการแบบสามเส้า เพื่อตรวจสอบข้อมูลทางด้านเวลา สถานที่ บุคคล และทำการวิเคราะห์เทียบเคียงดูว่าข้อมูลที่ต่างเวลา สถานที่ และบุคคลที่ได้รับมาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นตรงกันหรือมีความสอดคล้องกันหรือไม่ ถ้าหาข้อมูลที่ได้มาสอดคล้องกันถือว่าข้อมูลนั้นเชื่อถือได้

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับรูปแบบพัฒนากิจกรรมในผู้สูงอายุ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในบริบทโดยรวมของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ ตามบทบาทและบริบทที่เหมาะสม และได้ดำเนินการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูล พิจารณาประเด็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมดจากการถอดเทปบันทึกเสียง จากนั้นแบ่งแยกประเด็นย่อยของข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ ที่มีการตรวจสอบและทำความเข้าใจ ทบทวนคำถามและคำตอบว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ แล้วพิจารณาถึงความเป็นจริงและความเป็นไปได้ จัดทำคำอธิบายของความสัมพันธ์ดังกล่าวในเชิงเหตุและผลของความต้องการเพื่อหาข้อสรุป จากนั้นจะทำการสรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้เป็นเชิงพรรณนาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา

5. สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus group) กับผู้บริหาร 1 คน กลุ่มคณะกรรมการ 3 คน และกลุ่มผู้สูงอายุ (นักเรียน) โรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ 8 คน มีผลวิจัยดังนี้

1. การบริหารจัดการด้วยหลัก 5 ก (กลุ่ม กรรมการ กิจกรรม กติกาหรือข้อตกลง และกองทุน) โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นรูปแบบหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการศึกษา การพัฒนาทักษะคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า

1.1 การสร้างกลุ่มผู้สูงอายุ แบ่งเป็น ผู้สูงอายุและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันพัฒนากิจกรรม ความสำคัญของการสร้างกลุ่มที่เน้นจิตอาสา ช่วยส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีโอกาสทำความรู้จักและสร้างสัมพันธ์กับเพื่อนๆ ซึ่งส่งผลให้เกิดความสุขและลดความเหงา การมีเพื่อนร่วมกิจกรรมทำให้เกิดความสนุกสนานรวมไปถึงโรงเรียนยังการสร้างกลุ่มและการมีทีมงานที่เข้มแข็ง ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดผู้เรียนและสร้างบรรยากาศที่น่าสนใจ

1.2 การบริหารกรรมการและการตั้งคณะกรรมการ แบ่งเป็น ความสามารถของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายในการบริหารจัดการโครงการต่างๆ การคัดเลือกคณะกรรมของโรงเรียน ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นมาจากจิตอาสา การสร้างคณะกรรมการ ทำให้ผู้ที่สนใจมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมและแสดงความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การใช้ความสามารถที่แตกต่างกันของสมาชิกในคณะทำงาน เป็นกลยุทธ์ที่ช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งช่วยประหยัดเวลาและทรัพยากรร่วมไปถึงการสร้าให้เห็นถึงการให้คุณค่าและความเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้สูงอายุ

1.3 การบริหารกิจกรรม แบ่งเป็น การออกแบบและจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ โดยใช้แนวคิดการทำงานร่วมกับสโมสร Rotary การคัดเลือกกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องคำนึงถึงเวลาที่เหมาะสมและความต้องการที่หลากหลายของพวกเขา กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุจะเป็นเรื่องที่ผู้สูงอายุสนใจและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น ในขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ให้สูงอายุจะได้แสดงศักยภาพ โดยการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ที่สั่งสม

1.4 หลักการบริหารกติกาหรือข้อตกลง แบ่งเป็น การสร้างกฎระเบียบในโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อให้การดำเนินงานและการเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่นและมีระเบียบ การสร้างกฎระเบียบมีส่วนช่วยลดความขัดแย้งในทีม การทำงานมีความเป็นระเบียบและชัดเจน

1.5 กองทุน แบ่งเป็น การจัดหาทุนสนับสนุนจากแหล่งต่างๆ เช่น สโมสร Rotary เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพการนำหลักการนี้มาปรับใช้ตามบริบทของพื้นที่ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและสอดคล้องกับงบประมาณที่มี

2. ความคิดเห็น ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ ประกอบด้วย

1) **ความคิดเห็น** เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า นักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุได้ประโยชน์มากมาย การเรียนสนุกสนานและมีชีวิตชีวา แต่ยังช่วยส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและการเดินทาง ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและรู้สึกตื่นเต้นกับการเรียนรู้ การส่งเสริมการออกกำลังกายและการดูแลสุขภาพก็มีบทบาทสำคัญ เช่นกัน ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่มีสุขภาพที่ดีขึ้น แต่ยังสร้างความมุ่งมั่นในการดูแลตัวเอง ทั้งทางกายและใจ ทำให้พวกเขารู้สึกกระปรี้กระเปร่าและมีชีวิตชีวามากขึ้น การเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผ่านโปรแกรม “วัยเก๋าออนไลน์” ผู้สูงอายุได้รับโอกาสในการพัฒนาทักษะการใช้งานไอทีอย่างปลอดภัย ช่วยให้พวกเขาเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและใช้ชีวิตในโลกออนไลน์ได้อย่างมั่นใจ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้สูงอายุปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีได้ดีขึ้น การทำงานจิตอาสาในโรงเรียนและชุมชนช่วยสร้างความรู้สึกของการมีคุณค่าในตัวเองและการไม่โดดเดี่ยวในสังคม ผู้สูงอายุได้มีโอกาสช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการให้ความช่วยเหลือ แต่ยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน ทำให้พวกเขารู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

2) **ปัญหาและความต้องการ** เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

การสนับสนุนอุปกรณ์: ผู้สูงอายุต้องการอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น อุปกรณ์กีฬา เครื่องมือสำหรับงานฝีมือ หรืออุปกรณ์สำหรับการเรียนรู้เทคโนโลยี เพื่อให้สามารถเข้าถึงและทำกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เวลาในการเรียนการสอน: การขยายเวลาเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนและทำกิจกรรมต่างๆ ได้มากขึ้น รวมถึงการทำกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม ซึ่งส่งผลดีต่อการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ

การนั่งพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น: การจัดเวลาสำหรับการนั่งพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนและครูจะช่วยสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะกิจกรรมจิตอาสา ผู้สูงอายุจะรู้สึกมีส่วนร่วมและสามารถเสนอความคิดเห็นเพื่อพัฒนาโครงการต่างๆ ร่วมกัน

การสร้างความร่วมมือในชุมชน: สนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการทำงานเป็นทีม

โดยสรุป นั้น การศึกษาและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณชีวิตของผู้สูงอายุ นักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุได้ประโยชน์มากมาย การเรียนสนุกสนานและมีชีวิตชีวา ผู้เรียนมีส่วนร่วมและรู้สึกตื่นเต้นกับการเรียนรู้ มีการส่งเสริมกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้สูงอายุยังมองเห็นถึงการสร้างความมุ่งมั่นในการดูแลตัวเอง ทั้งทางกายและใจ การพัฒนาทักษะการใช้งานไอทีอย่างปลอดภัย ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีได้ดีขึ้น สร้างความรู้สึกของการมีคุณค่าในตัวเองและการไม่โดดเดี่ยวในสังคม ผู้สูงอายุได้มีโอกาสช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งไม่

เพียงแต่เป็นการให้ความช่วยเหลือ แต่ยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน ทำให้พวกเขารู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม แต่ปัญหาที่พบรวมไปถึงความต้องการในการทำกิจกรรมยังเป็นการสนับสนุนอุปกรณ์ เวลาในการเรียนการสอน การขยายเวลาเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนและทำกิจกรรมต่างๆ ได้มากขึ้น การจัดเวลาสำหรับการนั่งพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนและครูจะช่วยสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนากิจกรรมให้ตอบโจทย์มาขึ้นต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

6.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนและการดูแลผู้สูงอายุในท้องถิ่นสามารถนำข้อมูลจากงานวิจัยไปใช้ในการวางแผนและกำหนดนโยบายสำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุได้หลายวิธี เพื่อประเมินความต้องการและความสนใจของผู้สูงอายุในพื้นที่ เช่น หลักสูตรที่ต้องการเรียนรู้หรือกิจกรรมที่สนใจร่วมไปถึงการพัฒนาหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการและบริบทของชุมชน เช่น การสอนเทคโนโลยีพื้นฐาน การดูแลสุขภาพ หรือกิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ

6.2 หน่วยงานภาครัฐสามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของโรงเรียนผู้สูงอายุในประเทศไทยไปใช้ในการออกแบบหรือสร้างนโยบายที่เหมาะสมได้ การสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่ การออกแบบสถานที่เรียนรู้สนับสนุนการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องเรียนที่เหมาะสม มีอุปกรณ์การเรียนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุและพื้นที่สำหรับกิจกรรมสันทนาการ การพัฒนาหลักสูตร

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเพียง โรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ เพียงโรงเรียนเดียวเท่านั้น ซึ่งโรงเรียนผู้สูงอายุ ยังมีอีกหลายแห่ง จึงควรศึกษาวิธีการบริหารโรงเรียนผู้สูงอายุอื่น ๆ หรือ ศึกษาวิธีการออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ โดยศึกษารูปแบบที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อตอบสนองความต้องการ การส่งเสริมการสร้างคุณค่าในตัวผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่

7. กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ของโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ สำเร็จได้ด้วยคำชี้แนะและความช่วยเหลือจากรองศาสตราจารย์สิริกร กาญจนสุนทร, พธ.ด. อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระหลัก ที่กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมถึงแก้ไขความบกพร่องต่าง ๆ ในงานวิจัยชิ้นนี้

ขอขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ ผู้สูงอายุ (คณะกรรมการ) และ ผู้สูงอายุนักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ ที่สละเวลาให้สัมภาษณ์และให้ข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ

8. เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ.2567 *สถิติผู้สูงอายุ (Online).* www.dop.go.th, 20 สิงหาคม 2567.

กรมกิจการผู้สูงอายุ 2564. *คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ, 2564.* กรุงเทพฯ:กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

คู่มือหลักสูตรหลักสูตรการศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุราษฎร์บูรณะ,2566 (Online) www.web.3350rotaryclub.org/, 20 สิงหาคม 2567

มาลิณี จูโทปะมา. 2554. *จิตวิทยาการศึกษา Educational Psychology.* บุรีรัมย์: เรวัตการพิมพ

แผน วรรณเมธี, 2565 *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565.* กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์ คอรเปอเรชั่นส์จำกัด (มหาชน) , 2566.

ทีปประพิน สุขเขียว, 2562 *การสนับสนุนทางสังคมกับภาระของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท.* วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาวนา พัฒนศรี, 2560 *โรงเรียนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2565.* กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2560.

นิรมล อินทฤทธิ์, 2547 *พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี.* วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มิ่งขวัญ คงเจริญ,2564 การพัฒนารูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เวหา เกษมสุข, 2562 พฤฒพลัง: มุมมอง ความเข้าใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน, 24* (1), 149-161

ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ในวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย

Cooperative Learning Outcomes Using Team Assisted Individualization (TAI) Technique and Problem-Based Learning (PBL) In Mathematics on Division of Upper Elementary School Students

กิจสิพร แต่งงาม[1*], วราภรณ์ ไทยมา[2]

[1*] ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการเรียนรู้และการสอน

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: Kitsipon1996@gmail.com

[2] วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: Waraporn.th@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ระดับประถมศึกษาตอนปลาย และ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การหารระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 10 แผน และแบบทดสอบผลการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ผลการศึกษาวิจัย พบว่า 1. การออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) มี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มละ 4 – 5 คน 2) ดำเนินการสอนเนื้อหา 3) ลงมือทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย 4) จับคู่ทำแบบฝึกหัด และ 5) นำคะแนนของทุกคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม ส่วนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มี 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) กำหนดปัญหา 2) ทำความเข้าใจปัญหา 3) ศึกษาค้นคว้า 4) การสังเคราะห์ความรู้ 5) สรุปผล และ6) นำเสนอ โดยทั้งสองเทคนิคจะมีการจัดกลุ่มนักเรียนคละความสามารถ (เก่ง ปานกลาง อ่อน) ทำให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนและค้นพบการแก้ปัญหาเพื่อให้ได้คำตอบจากการเรียนรู้จากสถานการณ์ที่กำหนดให้ 2. ผลการเรียนรู้ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย (M) เท่ากับ 7.55 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 3.24 และผลการเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย (M) เท่ากับ 15.60 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 1.90 แสดงว่า ผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ; การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน; การเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TAI

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to design for cooperative Learning using by the Team Assisted Individualization (TAI) technique and Problem-Based Learning on division in Mathematics of upper elementary school students, and 2) to compare the learning outcomes of students before and after learning Mathematics on Division by using cooperative Learning using by Team Assisted Individualization (TAI) technique and problem-Base Learning Instruction. The research tools consisted of ten lesson plans and a test for identifying a target group of 20 upper elementary school students. The target group was selected by purposive sampling method. The statistics used in this study were means, standard deviation, and t-test. The research showed that: 1) The design of cooperative learning management using the Team Assisted Individualization (TAI) technique consists of 5 steps: 1) Divide students into groups of 4-5 members, 2) Teach the content, 3) Carry out assigned activities, 4) Pair up to do exercises, and 5) Combine the scores of all group members to form the group score. 2. Problem-Based Learning (PBL) management has 6 steps: 1) Define the problem, 2) Understand the problem, 3) Research and study, 4) Synthesize knowledge, 5) Conclude results, and 6) Present findings. Both techniques involved grouping students with mixed abilities (high, medium, low), encouraging students to help each other, accept peers' opinions, and discovered problem-solving methods to find answers from learning through given situations. 2) The pre-learning results showed a mean (M) of 7.55 with a standard deviation (SD) of 3.24, while the post-learning results showed a mean (M) of 15.60 with a standard deviation (SD) of 1.90. This indicated that the post-learning results were higher than the pre-learning results using the Team Assisted Individualization (TAI) technique and Problem-Based Learning (PBL) management with statistical significance at a level of .01.

KEYWORDS: cooperative learning; problem-based learning instruction and tai technique

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

การศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า คุณภาพของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะต้องอ่าน เขียนตัวเลข ตัวหนังสือแสดงจำนวนนับ เศษส่วน ทศนิยมไม่เกิน 3 ตำแหน่ง อัตราส่วน และร้อยละ มีทักษะการบวก การลบ การคูณ การหาร ประมาณผลลัพธ์และนำไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) เพื่อนำความรู้ไปต่อยอดในระดับมัธยมศึกษา อุดมศึกษา และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวันของนักเรียน นอกจากนี้ยังพบปัญหาครูขาดแคลน สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนการสอนของนักเรียนไม่มีครูดูแล หรือมีครูไม่ครบชั้นเรียน แล้วยังพบปัญหาในเรื่องของครูที่ถูกบรรจุมาได้สอนนักเรียนไม่ตรงตามวิชาเอก สมมุติว่าจบเอกภาษาไทยแต่ได้สอนคณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษา หรือครูจบประถมศึกษาแต่สอนระดับชั้นปฐมวัย (นงเยาว์ เนาวรัตน์, 2563)

จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (o-net) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 ค่าสถิติแยกตามสาระการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนวัดลาดเค้า (ประชารัฐวิทยา) วิชาคณิตศาสตร์ สาระการเรียนรู้จำนวนและพีชคณิต พบว่าค่าสถิติระดับโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 26.07 เมื่อเปรียบเทียบระดับจังหวัดมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 30.20 พบว่าต่ำกว่าระดับจังหวัดคิดเป็นร้อยละ 4.13 และเปรียบเทียบระดับภาคมีคะแนน

เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 32.52 พบว่าต่ำกว่าระดับภาคคิดเป็นร้อยละ 6.42 (สทศ, 2565) และจากการสอบถามผู้อำนวยการโรงเรียนวัดลาดเค้า (ประชารัฐวิทยา) ปี 2563 ในการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ พบว่าโรงเรียนไม่มีครูจบเอกวิชาคณิตศาสตร์ ที่โรงเรียนมีครูทั้งหมด 5 คน จบเอกภาษาไทย จำนวน 1 คน เอกสังคมศึกษา จำนวน 2 คน วิทยาศาสตร์ จำนวน 1 คน และครูอัตราจ้างปฐมวัย จำนวน 1 คน ส่งผลให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 – 3 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นเรียนเพราะครูไม่ครบชั้น นอกจากนี้แล้วจากประสบการณ์สอนของผู้วิจัย พบว่าการจัดการเรียนรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายนักเรียนไม่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่แบ่งปันความรู้กับเพื่อนร่วมห้อง และปัญหาหลักมีนักเรียนส่วนมากไม่สามารถหาผลลัพธ์ของการหารได้ ส่งผลทำให้นักเรียนไม่ประสบความสำเร็จในการหาคำตอบ

การศึกษางานวิจัยของกาญจนาพร จันทร์ฤทธิ์ (2565) ได้นำการจัดการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคกลุ่มช่วยเหลือรายบุคคล (TAI) มาใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยจะแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มละ 4-5 คน แต่ละกลุ่มจะประกอบไปด้วยนักเรียนที่มีความสามารถเก่ง ปานกลาง และอ่อน ทำให้นักเรียนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เด็กเก่งช่วยเหลือเด็กอ่อน เพื่อนช่วยเพื่อน และภาษา การสื่อสารที่นักเรียนคุยกันค่อนข้างจะเข้าใจง่าย ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI เป็นการสอนที่ผสมผสานระหว่างรูปแบบการเรียนการสอนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) และการเรียนการสอนแบบรายบุคคล (Individualized Instruction) เข้าด้วยกัน โดยจัดนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ในกลุ่มจะคละความสามารถที่แตกต่างกัน นักเรียนทุกคนจะเรียนรู้และทำงานตามระดับความสามารถของตน เมื่อทำงานในส่วนของตนเสร็จแล้วจึงจะไปจับคู่หรือเข้ากลุ่มทำงาน (เกศราภรณ์ บำรุงภักดี, 2563) และงานวิจัยของอำภา บริบูรณ์ (2561) มีการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะในการคิด วิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา โดยการจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา และฝึกกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นอย่างชัดเจน ได้เห็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหานั้น รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ เกิดทักษะกระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ (ทิศนา แขมมณี, 2562)

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ในวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย เพื่อแก้ปัญหาความรู้ในเรื่องการหาร เพราะเป็นความรู้ขั้นพื้นฐานที่จะนำไปใช้ต่อยอดความรู้ในระดับมัธยมศึกษา อุดมศึกษา และประยุกต์ในชีวิตประจำของนักเรียน เช่น การแบ่งของ การซื้อของ การซื้อตั๋วสวนสนุก เป็นต้น ช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันแบบเป็นทีม แบ่งปันความรู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับเพื่อนในห้องเรียน ทักษะการเข้าสังคม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ระดับประถมศึกษาตอนปลาย

2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การหารระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) เป็นการเรียนการสอนที่ผสมผสานระหว่างรูปแบบการเรียนการสอนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) และการเรียนการสอนแบบรายบุคคล (Individualized Instruction) เข้าด้วยกัน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการเรียนรายบุคคล เหมาะกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาคณิตศาสตร์ โดยจัดนักเรียนเป็นกลุ่มที่มีระดับความสามารถใกล้เคียงกัน นักเรียนทุกคนจะเรียนรู้และทำงานตามระดับความสามารถของตน เมื่อทำงานในส่วนของตนเสร็จแล้วจึงจะไปจับคู่หรือเข้ากลุ่มทำงาน (เกศราภรณ์ บำรุงภักดี, 2563)

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) คือ การจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยผู้สอนอาจนำผู้เรียนเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริงหรือผู้สอนอาจจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา และฝึกกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นอย่างชัดเจนได้เห็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหานั้น รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ เกิดทักษะ กระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ (ทิศนา แขมมณี, 2562)

อำภา บริบูรณ์ (2561) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาชุดการสอนคณิตศาสตร์ โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และทีมแข่งขัน (TGT) ที่เสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เจตคติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ของโรงเรียนโพนสวรรค์ ราษฎร์พัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนทั้งหมด 27 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร เครื่องมือที่ใช้ คือ ชุดการสอนคณิตศาสตร์ โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และทีมแข่งขัน (TGT) ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพของชุดการสอนคณิตศาสตร์โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และทีมแข่งขัน (TGT) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 76.95/ 76.81 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ 2. ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ที่เรียนด้วยชุดการสอนคณิตศาสตร์ โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และทีมแข่งขัน (TGT) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. เจตคติของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนคณิตศาสตร์ โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และทีมแข่งขัน (TGT) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่เรียนด้วยชุดการสอนคณิตศาสตร์ โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และทีมแข่งขัน (TGT) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5. ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เจตคติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่มีระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์แตกต่างกัน (สูง ปานกลาง และต่ำ) หลังเรียนด้วยชุดการสอนคณิตศาสตร์ โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และทีมแข่งขัน (TGT) ไม่แตกต่างกัน

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

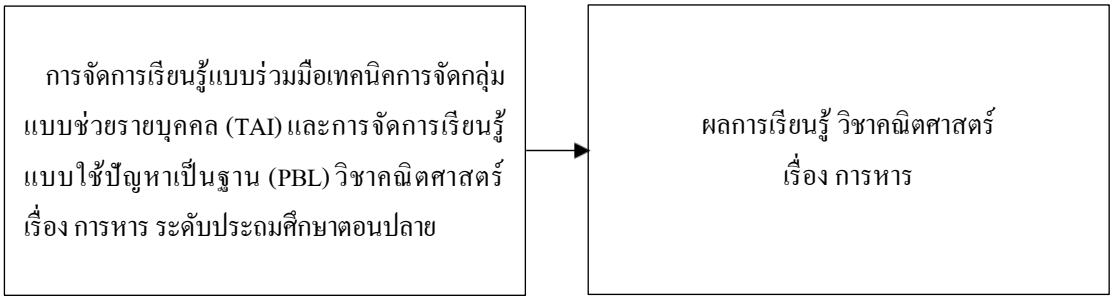

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 สมมติฐานการวิจัย

ผลการเรียนรู้ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Design) ด้วยเทคนิค One – Group Pretest – Posttest Design

ตารางที่ 1 แบบแผนการวิจัยแบบทดสอบก่อนและหลังกับกลุ่มเดียว

Group	Pretest	Intervention	Posttest
E	O_1	X	O_2

เมื่อ E แทน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทดลอง

O_1 แทน แบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest)

X แทน การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)

O_2 แทน แบบทดสอบหลังเรียน (Posttest)

4.2 กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 20 คน ประกอบด้วย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 6 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 8 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 6 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และข้อจำกัดของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนรวมทั้งหมดจำนวน 68 คน ตั้งแต่อนุบาล 2 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

4.3 เครื่องมือวิจัย

4.3.1 แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 10 แผน

4.3.2 แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.4.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตรักษาราชการแทนผู้อำนวยการโรงเรียนวัดลาดเค้า (ประชารัฐวิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง เขต 1 เพื่อขออนุญาตดำเนินการทดลอง

4.4.2 หลังได้รับการอนุญาตแล้ว ผู้วิจัยเตรียมดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้ออกแบบไว้แนวทางในการสอน

4.4.3 ครูผู้สอนดำเนินการให้นักเรียนทำทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ทางการเรียน เรื่อง การหาร ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

4.4.4 ครูผู้สอนดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ PBL จำนวน 10 แผน เวลาเรียนทั้งหมด 20 ชั่วโมง

4.4.5 เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ PBL แผนที่ 10 ครูผู้สอนจะต้องดำเนินการให้นักเรียนทำการทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ทางการเรียน

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.5.1 นำผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

4.5.2 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ก่อนเรียนและ หลังเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ PBL โดยใช้สถิติ t-test for dependent Samples

5. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในงานวิจัย คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 20 คน ประกอบด้วย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 6 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 6 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 8 คน โดยแบ่งเป็น นักเรียนชายจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 60 นักเรียนหญิงจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศชาย	12	60
เพศหญิง	8	40
รวม	**20**	**100**

ตอนที่ 2 ผลการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ระดับประถมศึกษาตอนปลาย

การออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ระดับประถมศึกษาตอนปลายมีขั้นตอนดังนี้

1. ออกแบบขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ออกแบบขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI)	**การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)**
ขั้นที่ 1 จัดนักเรียนเข้ากลุ่มคละความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) **ขั้นที่** 2 ครูดำเนินการสอนเนื้อหาในบทเรียน โดยใช้สื่อการสอนประกอบ **ขั้นที่** 3 นักเรียนช่วยกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย **ขั้นที่** 4 นักเรียนจับคู่กันทำแบบฝึกหัดภายในกลุ่ม ● ถ้านักเรียนทำแบบฝึกทักษะได้ร้อยละ 75 ขึ้นไป ให้ไปรับการทดสอบสุดท้ายได้ ● ถ้านักเรียนยังทำแบบฝึกหัดได้ต่ำกว่าร้อยละ 75 ให้นำแบบฝึกหัดปรับแก้ไข จนกระทั่งผ่านเกณฑ์ที่ครูกำหนดแล้วจึงไปรับการทดสอบสุดท้ายได้ **ขั้นที่** 5 นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบสุดท้ายมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มใดได้คะแนนกลุ่มสูงสุด กลุ่มนั้นได้รับรางวัล	**ขั้นที่** 1 **กำหนดปัญหา** เป็นขั้นที่ครูนำเสนอปัญหาที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอน เชื่อมโยงปัญหากับความรู้หรือประสบการณ์ เดิมของนักเรียนในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน **ขั้นที่** 2 **ทำความเข้าใจปัญหา** เป็นขั้นที่นักเรียนทำความเข้าใจกับปัญหาที่ต้องการเรียนรู้และอธิบายประเด็นความรู้หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยอาศัยเหตุผลและพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน หรือที่ได้จากการอภิปรายกลุ่มแล้วกำหนดและวางแผนประเด็นที่นักเรียนต้องศึกษา **ขั้นที่** 3 **ศึกษาค้นคว้า** เป็นขั้นที่นักเรียนดำเนินการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือความรู้เพียงพอสำหรับปัญหา เช่น ห้องสมุด หนังสือเรียน ใบความรู้ เป็นต้น **ขั้นที่** 4 **การสังเคราะห์ความรู้** นักเรียนในกลุ่มช่วยกันพิจารณาข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดเห็น พร้อมทั้งตัดสินใจเลือกข้อมูลและแนวทางในการแก้ปัญหาที่เหมาะสมเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหา **ขั้นที่** 5 **สรุปผล** นักเรียนในกลุ่มช่วยกันสรุป อภิปรายความรู้ใหม่ที่ได้จากการเรียนรู้ และแนวทางการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ **ขั้นที่** 6 **นำเสนอ** นักเรียนนำเสนอข้อค้นพบ โดยการนำเสนอประกอบด้วย สถานการณ์ปัญหา ข้อมูลความรู้ที่รวบรวมได้ แนวทางหรือวิธีการในการแก้ปัญหาพร้อมเหตุผล และข้อเสนอแนะ โดยครูควรเพิ่มเติมรายละเอียดของแนวคิดบางประเด็นที่นักเรียนยังไม่เข้าใจหรือเข้าใจไม่ถูกต้อง รวมทั้งครูต้องกระตุ้นให้นักเรียนถามคำถามหรือเสนอแนวคิดที่แตกต่างออกไป

2. จัดทำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของแต่ละแผน เรื่อง การหาร ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ทั้งหมด จำนวน 10 แผน เวลาเรียน 20 ชั่วโมง ประกอบไปด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) จำนวน 7 แผน และแผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) จำนวน 3 แผน

3. หลังจากการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ระดับประถมศึกษาตอนปลาย วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร พบว่า นักเรียนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พี่ช่วยสอนน้อง ยอมรับฟังความคิดกันภายในกลุ่ม มีการสื่อสารร่วมกันเพื่อหาคำตอบ หรือพูดคุยปรึกษาหารือกันในกลุ่ม และนักเรียนได้เรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหาจากสถานการณ์โจทย์ปัญหาที่กำหนดให้จากเรื่องใกล้ตัวนักเรียนหรือที่นักเรียนสนใจ ดังรูปต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนและแบ่งกลุ่มคละความสามารถ (เก่ง ปานกลาง อ่อน)

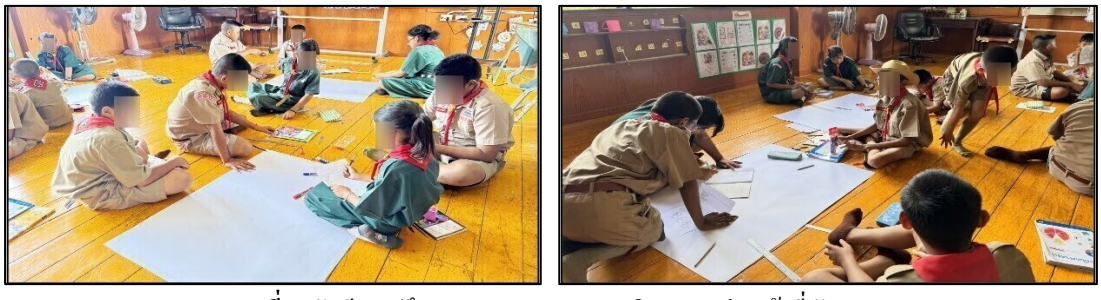

ภาพที่ 2 นักเรียนปรึกษา พูดคุย เสนอแนวคิดและแบ่งหน้าที่กัน

ภาพที่ 3 นักเรียนในกลุ่มช่วยกันลงมือทำ ตามแนวคิดที่ยอมรับร่วมกันของกลุ่ม

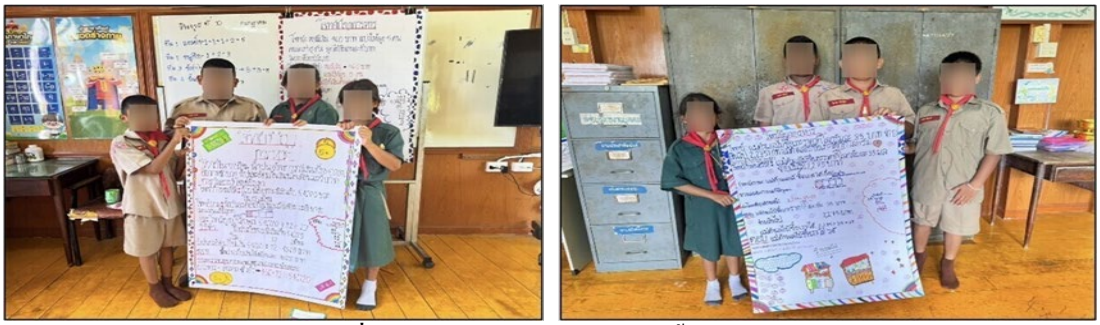

ภาพที่ 4 นักเรียนนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

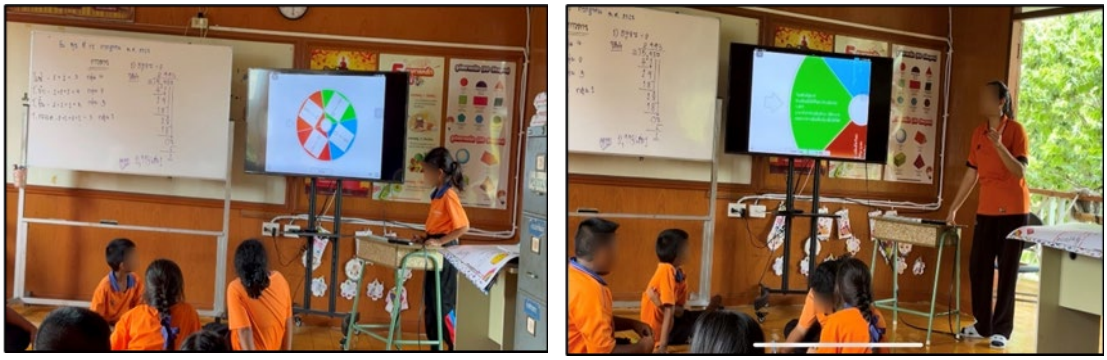

ภาพที่ 5 การใช้โปรแกรมสุ่มวงล้อของ wordwall โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การหารระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)

ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบผลการเรียนรู้ เรื่อง การหาร ระดับประถมศึกษาตอนปลาย เป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ วัดความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนแล้วนำมาวิเคราะห์ทางสถิติ และทดสอบทีกรณีกลุ่มไม่อิสระ t-test for dependent samples ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การหารระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้ แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	df	Sig
ก่อนเรียน	20	7.55	3.236	12.606**	19	.000
หลังเรียน	20	15.60	1.903			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางพบว่า ผลการเรียนรู้ก่อนเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ค่าเฉลี่ย (M) เท่ากับ 7.55 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 3.24 ส่วนผลการเรียนรู้หลักเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ค่าเฉลี่ย (M) เท่ากับ 15.60 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 1.90 ทำให้สถิติค่าทดสอบที (t) เท่ากับ 12.606 และมีค่า Sig เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด .01 แสดงว่าผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

6. อภิปรายผล

6.1 ผลการออกแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) มี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มละ 4 – 5 คน 2) ดำเนินการสอนเนื้อหา 3) ลงมือทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย 4) จับคู่ทำแบบฝึกหัด และ 5) นำคะแนนของทุกคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม ส่วนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มี 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) กำหนดปัญหา 2) ทำความเข้าใจปัญหา 3) ศึกษาค้นคว้า 4) การสังเคราะห์ความรู้ 5) สรุปผล และ6) นำเสนอ ได้แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 10 แผน ระยะเวลาในการเรียนรู้ 20 ชั่วโมง ประกอบไปด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) จำนวน 7 แผน และแผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) จำนวน 3 แผน จากที่ผู้วิจัยได้นำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เรื่อง การหาร ระดับประถมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนมีการแบ่งปันความรู้ให้กับเพื่อน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นักเรียนเปิดใจยอมรับและรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ทำให้การทำกิจกรรมการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย เนื่องจากประโยชน์การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) ของศิวพร ศรีสุข (2558) และ Slavin (1995) ที่กล่าวไว้ว่า ส่งเสริมให้เกิดความช่วยเหลือกันในกลุ่มของนักเรียน กระตุ้นให้นักเรียนได้เรียนตามระดับความสามารถของตนเอง และเกิดการยอมรับซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม เด็กที่เรียนรู้ช้า หรือขาดความเข้าใจในความรู้ได้รับการยอมรับและเห็นคุณค่าของเด็กที่เรียนเก่ง สนองความสามารถและความแตกต่างระหว่างนักเรียนได้เป็นอย่างดี เด็กที่เรียนช้ามีเวลาศึกษาและฝึกฝนเรื่องที่ไม่เข้าใจมากขึ้น และเด็กที่เรียนเร็วใช้เวลาศึกษาน้อยและมีเวลาไปทำอย่างอื่น เช่น ช่วยเหลือเพื่อนที่เรียนอ่อนในกลุ่ม และช่วยปลูกฝังนิสัยที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม และมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้มากขึ้น และประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ของกุลิสรา จิตรชญาวณิช (2565) อธิบายไว้ว่า นักเรียนได้มีโอกาสฝึกกระบวนการคิด มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถค้นพบคำตอบด้วยตนเอง และสามารถวางแผนในการทำงานอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุตรา อินทสอน และ ดุจเดือน ไชยพิชิต (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับเทคนิค TAI ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ช่วยให้เกิดแรงจูงใจและกระตุ้นให้นักเรียนได้เรียนตามระดับความสมารถของตนเอง ส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดความช่วยเหลือกันและกัน แก้ปัญหาเด็กอ่อนในห้องเรียนได้ สนองความสามารถและความแตกต่างระหว่างนักเรียนแต่ละคนได้เป็นอย่างดี เด็กที่เรียนรู้ช้ามีเวลาศึกษาและฝึกฝนเรื่องที่ไม่เข้าใจมากขึ้นและเด็กที่เรียนเร็วใช้เวลาศึกษาน้อย ช่วยให้เกิดการยอมรับในกลุ่ม โดยเด็กเก่งยอมรับเด็กอ่อนและเด็กอ่อนเห็นคุณคำของเด็กเก่ง ช่วยแบ่งเบาภาระของครูทำให้ครูมีเวลาสร้างสรรค์งานสอน ปรับปรุงการสอนมากขึ้น ปลูกฝังนิสัยที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม เสริมแรงให้เกิดขึ้นทั้งในกลุ่มและระหว่างนักเรียนเป็นรายบุคคล และสอดคล้องงานวิจัยของสุธิชา อินแสน สุวรรณา จุ้ยทอง และวัสส์พร จิโรจพันธุ์ (2566) ได้ศึกษา เรื่อง การศึกษาความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD กล่าวว่าเป็นวิธีการจัดกิจกรมการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนเรียนเป็นกลุ่มย่อยที่คละกันตามความสามารถ โดยใช้ประเด็นปัญหาจากเหตุการณ์หรือสถานการณ์จริงหรือผู้สอนกำหนดขึ้นสำหรับเป็นสถานการณ์กระตุ้นให้กลุ่มนักเรียนนำไปวิเคราะห์และค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นด้วยตนเอง สามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมหรือเชื่อมโยงความรู้ในวิชาต่างๆ มาใช้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ทั้งยังได้ฝึกทักษะและกระบวนการคิดที่หลากหลาย ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้เรียนระบุปัญหาจากการเชื่อมโยงปัญหาต่างๆ

เพื่อศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลและสังเคราะห์ความรู้ต่างๆ เพื่อคาดคะเนคำตอบที่เป็นไปได้ไว้ล่วงหน้า รวมทั้งวางแผนกระบวนการแก้ปัญหา เชื่อมโยงความรู้ต่างๆ ในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ และคณิตศาสตร์กับชีวิตจริง พร้อมทั้งร่วมกันหาวิธีในการหาคำตอบ

6.2 ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การหารระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) พบว่า ผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของอำภา บริบูรณ์ (2561) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาชุดการสอนคณิตศาสตร์ โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และทีมแข่งขัน (TGT) ที่เสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เจตคติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่เรียนด้วยชุดการสอนคณิตศาสตร์ โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และทีมแข่งขัน (TGT) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนาพร จันทร์ฤทธิ์ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉราภรณ์ อัศวภูมิ และ นงลักษณ์ วิริยะพงษ์ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก การลบ การคูณและการหาร โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเกมกระดานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเกมกระดาน คิดเป็นร้อยละ 78.93 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ระดับนัยสำคัญ .05

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

7.1.1 ผู้สอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาตอนปลาย สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนตนเอง เช่น ตัวอย่าง ระดับความยากง่ายของโจทย์ เป็นต้น

7.1.2 นำวิธีการหรือเทคนิคการสอนไปประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์หรือวิชาอื่น ๆ เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้

7.1.3 ผู้บริหารควรพิจารณานำวิธีการสอนไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนในกรณีที่โรงเรียนมีครูไม่เพียงพอต่อการสอน หรือนักเรียนมีจำนวนน้อยในแต่ละชั้นเรียน

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรนำวิธีการสอนแบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และวิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ไปใช้ในการสอนบทเรียนอื่น ๆ ในวิชาคณิตศาสตร์ เช่น เรื่อง เศษส่วน และการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ เป็นต้น

7.2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ การนำแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการจัดกลุ่มแบบช่วยรายบุคคล (TAI) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ไปใช้กับนักเรียนโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีบริบทเหมือนกัน เพื่อนำมาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้

8. กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาชี้แนะ และช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ไทยมา อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ที่ให้คำแนะนำและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ภัทราวดี มากมี ประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิรินธร สินจินดาวงศ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ไทยมา กรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำในการทำสารนิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยกราบขอบคุณความเมตตากรุณาจากท่านคณาจารย์ทุกท่านไว้ด้วยความเคารพอย่างสูง

ขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน นางสำเนียง แก้วก้อนน้อย วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ นางสาวสุมาริน คงศิลา วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ และนางจรีรัตน์ แจ่มวิมล วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย บอกแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้การทำสารนิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอบคุณนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดลาดเค้า (ประชารัฐวิทยา) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง

คุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณบิดามารดา และบูรพาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนวิชาความรู้ และให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด และเป็นกำลังใจที่สำคัญที่ทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

9. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กาญจนาพร จันทร์ฤทธิ์. (2566). การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ รูปสี่เหลี่ยมมุมฉากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 17*(2), 15-27.

กานต์ฤทัย ชลวิทย์ เนตรจันทร์. (2563). ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดลาดเค้า(ประชารัฐวิทยา). สัมภาษณ์.

กุลิสรา จิตรชญาวณิช. (2565). *การจัดการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกศราภรณ์ บำรุงภักดี. (2563). *การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI เรื่อง การแยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญา, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม]. ThaiLIS. https://dcms.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type =title&titleid=572820

ทิศนา แขมมณี. (2562). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 23). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไทยพีบีเอส. (2563, 3 สิงหาคม). *ครูขาดแคลนส่วนหนึ่งของคุณภาพ และความเหลื่อมล้ำทาง การศึกษา.* https://thecitizen.plus/node/33449

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น (ฉบับปรับปรุงใหม่).* สุวีริยาสาส์น.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2567). *เทคนิคการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 1). เพชรเกษมการพิมพ์.

ศิวพร ศรีสุข. (2558). *ผลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง]. ThaiLIS. https://dcms.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=428088

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (ม.ป.ป.). *ระบบประกาศและรายงานผลสอบโอเน็ต.* http://www.newonetresult.niets.or.th/AnnouncementWeb /Login.aspx

สุธิชา อินแสน, สุวรรณา จุ้ยทอง, และ วัสส์พร จิโรจพันธุ์. (2566). การศึกษาความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11*(2), 64-77.

อนุตรา อินทสอน และ ดุจเดือน ไชยพิชิต. (2564). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับเทคนิค TAI ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *6*(7), 142-159.

อัจฉราภรณ์ อัศวภูมิ และ นงลักษณ์ วิริยะพงษ์. (2566). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก การลบ การคูณและการหาร โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเกมกระดานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา, 7*(1), ก-ฎ.

อำภา บริบูรณ์ (2561). การพัฒนาชุดการสอนคณิตศาสตร์ โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และทีมแข่งขัน (TGT) ที่เสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เจตคติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 3*(5), 107-131.

Fatchurrohman, M., Mulyono, M., & Rosyida, I. (2022). Evaluation of E-Module Assisted Tai Cooperative Learning Model in Improving Student's Mathematics Literature. *Journal of Research and Educational Research Evaluation, 11*(1), 54-61.

Firdaus, F. M., Herman, W., & and Herman, T. (2017). Improving primary students' mathematical literacy through problem based learning and direct instruction. *academicjournals, 12*(4), 212-219. https://doi.org/10.5897/ERR2016.3072

Rochana, S., Wahyuniar, L. S., & Mahdiyah, U. (2022). Application of Problem-Based Learning Model to Improve Problem Solving Ability. *Journal of Instructional Mathematics. 3*(2), 101-106. https://doi.org/10.37640/jim.v3i2.1542

Slavin, R.E. (1995). *Cooperative learning: Theory, Research and Practice*. New Jersey: Prentice-Hill.

การพัฒนาความสามารถการผันกริยารูป 요 (yo form) โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

The Development of Verb Conjugation Skills In Yo Form Using Gamification Techniques Combined with Microlearning Media for Mathayomsuksa 4 Students

นริศรา ขุมทิพย์[1*], สิรินธร สินจินดาวงศ์[2]
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการเรียนรู้และการสอน
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
E-mail: narisara.khm@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ออกแบบการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การผันกริยารูป 요 (yo form) โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง 2. เปรียบเทียบความสามารถการผันกริยารูป 요 (yo from) ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง 3. ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนวิชาภาษาเกาหลี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การผันกริยารูป 요 (yo form) จำนวน 5 แผน 2. แบบทดสอบความสามารถการผันกริยารูป 요 (yo from) จำนวน 20 ข้อ และ 3. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการทดสอบค่า t-test dependent พบว่า 1. ผลการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การผันกริยารูป 요 (yo form) โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก (M = 4.48, S.D. = 0.12) 2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถการผันกริยารูป 요 (yo from) โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง หลังเรียน (M = 15.94, SD = 3.43) สูงกว่าก่อนเรียน (M = 5.44, SD = 1.93) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.66, S.D. = 0.24)

คำสำคัญ: เกมมิฟิเคชัน, สื่อไมโครเลิร์นนิง, ความสามารถการผันกริยารูป요 (yo from)

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to design a learning management program on verb conjugation in -yo- Form using gamification techniques combined with micro learning media, 2) to compare the ability to conjugate verbs in -yo- Form before and after implementing the learning management program using gamification techniques combined with micro learning media, and 3) to study the learners' satisfaction with the learning management program using gamification techniques combined with micro learning media. The target group consisted of 16 Grade 10 students enrolled in the Korean language program at Rattanakosin Somphot Lat Krabang School during the first semester of the 2024 academic year. The research instruments included: 1) five lesson plans on verb conjugation in -yo-Form, 2) the multiple-choice learning achievement test of 20 items to measure the ability to conjugate verbs in -yo- Form, and 3) a satisfaction questionnaire regarding the learning management program using gamification techniques combined with micro learning media. The data were analyzed using mean (M), standard deviation (SD), and dependent t-test. Findings : 1) the designed learning management program on verb conjugation in -yo- Form using gamification techniques combined with micro learning media was highly appropriate (M = 4.48, SD = 0.12), 2) the ability to conjugate verbs in -yo- Form after the learning management program (M = 15.94, SD = 3.43) was significantly higher than before (M = 5.44, SD = 1.93) at the .05 level, and 3) the overall satisfaction of the learners with the learning management program using gamification techniques combined with micro learning media was at the highest level (M = 4.66, SD = 0.24)

Keywords: Gamification, Micro Learning, Verb conjugation skills in -yo- Form

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

อิทธิพลของซอฟต์พาวเวอร์เกาหลีใต้ (K-Wave) ผ่านซีรีส์ ภาพยนตร์ อาหาร และศิลปิน K-POP ทำให้ผู้คนทั่วโลกหันมาเรียนภาษาเกาหลีเพิ่มขึ้น เงินยวง นุดตะเคียน ผอ.สถาบันการแปลและส่งเสริมภาษาต่างประเทศที่สอง กล่าวว่าปัจจุบันภาษาเกาหลีได้รับความนิยมสูงขึ้นทุกปี ในปี 2565 มีโรงเรียนสังกัด สพฐ. เปิดสอนภาษาเกาหลี 176 โรงเรียน มีนักเรียนมากกว่าสี่หมื่นคน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง (ฐิติมา ชาลีกุล, 2566) ในการเรียนการสอนภาษาเกาหลีเป็นภาษาต่างประเทศ เน้นการสอนไวยากรณ์และคำศัพท์เป็นหลัก เนื่องจากประโยคเกิดจากการผสมผสานระหว่างทั้งสององค์ประกอบนี้ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ภาษา (กนกวรรณ สาโรจน์, 2560) จากการศึกษางานวิจัย พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาเกาหลีในประเทศไทยมีมาก กาญจนา สหะวิริยะ (2560) ศึกษาปัญหาการใช้ประโยคแสดงการคาดคะเนในภาษาเกาหลีของนักศึกษาไทย พบว่านักศึกษาไทยยังไม่เข้าใจโครงสร้างและกฎการใช้ประโยคได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ แบบฝึกหัดในหนังสือเรียนภาษาเกาหลีพื้นฐานยังขาดความหลากหลาย เน้นการจำโครงสร้างไวยากรณ์มากกว่าการประยุกต์ใช้

ทั้งนี้ โครงสร้างภาษาเกาหลีมีการผันกริยาหลากหลายตามบริบท โดยเฉพาะการผันกริยารูป 요 (yo form) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมีกฎการผันที่ต่างกันตามสระท้ายของคำกริยา จึงทำให้ผู้เรียนสับสนและผันผิดบ่อยครั้ง ผู้วิจัยจึงทดลองใช้ Game-based Learning ในการสอน แต่ยังพบปัญหาผู้เรียนบางคนไม่ร่วมกิจกรรม จำเป็นต้องหาแนวทางพัฒนาและออกแบบการเรียนรู้ที่แก้ปัญหานี้ต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเทคนิคเพิ่มเติมและพบว่ามีงานวิจัยจากนักวิชาการหลายท่านที่ใช้กล

ยุทธ์เกมมิฟิเคชันในการสอนภาษา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ เนติมา บูรพาศิริวัฒน์ (2565) ทำวิจัยเกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์เกมมิฟิเคชันร่วมกับการเรียนโดยใช้ทีมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาเกาหลีของนิสิตวิชาเอกเกาหลีศึกษา และธรรมกีรติ บวบมี (2565) ศึกษาการจัดการเรียนรู้รูปแบบซิปปาร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาไทยเรื่องการสร้างคำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นอกจากนี้ พรยมล ฉิมพานิชย์ (2565) ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบผสมผสานตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดและความเข้าใจวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบข้อสรุปสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน คือได้ผลลัพธ์ที่ดี

ผู้เรียนยุคดิจิทัลชอบการเรียนรู้ที่กระชับและไม่เป็นทางการเกินไป การเรียนแบบไมโครเลิร์นนิงตอบโจทย์นี้ได้ดี เนื่องจากเนื้อหาสั้น เข้าใจง่าย เหมาะกับวิถีชีวิตเร่งรีบ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านบทเรียนและเกมที่กระชับและสนุก หัวใจสำคัญของไมโครเลิร์นนิงคือเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ไม่เครียด และใช้เวลาเรียน 5-7 นาที ซึ่งเป็นช่วงที่การเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงสุด (Doolen, 2020; ขวัญชนก พุทธจันทร์, 2564) นักวิจัยพบว่าการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิง ซึ่งมีเนื้อหาสั้นและเน้นสาระสำคัญ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจและจดจำได้ง่ายกว่าการเรียนรู้ในรูปแบบยาวและครอบคลุม การเรียนรู้แบบนี้ช่วยให้เข้าถึงข้อมูลได้เร็ว เรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และสามารถทบทวนซ้ำได้หลายครั้ง (Shannon, 2020; อภิญญา แซ่ซึง, 2565; รุ่งทิพย์ แซ่แต้ และขรรค์ชัย แซ่แต้, 2565)

ด้วยเหตุผลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การผันกริยารูป 요 (yo form) โดยประยุกต์ใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน (Gamification) ร่วมกับสื่อไมโครเลิร์นนิง (Micro Learning) เพื่อใช้แก้ไขปัญหาความสามารถการผันกริยารูป 요 (yo from) ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การผันกริยารูป 요 (yo form) โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการผันกริยารูป 요 (yo from) ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกมมิฟิเคชัน

แนวคิดเกมมิฟิเคชันเริ่มแพร่หลายประมาณปี ค.ศ. 2010 โดยอิงจากเทคนิคการตลาด เช่น บัตรสะสมแต้ม การนำกลไกเกมมาใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยกระตุ้นความสนใจและแรงจูงใจของผู้เรียน (Seaborn and Fels, 2015) เนติมา บูรพาศิริวัฒน์ (2565) พบว่า การใช้กลยุทธ์เกมมิฟิเคชันร่วมกับการเรียนรู้แบบทีมช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาเกาหลีของนิสิตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สื่อไมโครเลิร์นนิง

ไมโครเลิร์นนิงคือการเรียนรู้ที่ใช้เนื้อหาน้อยและมีระยะเวลาสั้น เน้นความกระชับ โดยมีรูปแบบข้อมูลหลากหลาย มาจากรากศัพท์ภาษากรีก “mikrós” หมายถึง “เล็ก” ซึ่งหมายถึงการแยกเนื้อหาให้เล็กลงเพื่อความเข้าใจง่ายและจดจำได้ดีในเวลาอันสั้น สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลาตามความสะดวกของผู้เรียน (Doolen, 2020) ปิยะพงษ์ ธรรมรักษ์ (2564) พบว่า การเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับไมโครเลิร์นนิงช่วยเพิ่มความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การสอนภาษาเกาหลีในฐานะภาษาต่างประเทศ

ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนภาษาเกาหลีในฐานะภาษาต่างประเทศ เกิดจาก โครงสร้างประโยคของภาษาเกาหลีมีความแตกต่างออกไปตามแต่ละบริบท ผู้เรียนจะต้องมีความแม่นยำในการเขียนและการพูด กรณีของนักเรียนไทยที่เรียนภาษาเกาหลี พบว่า มีปัญหาทางไวยากรณ์มากกว่าด้านคำศัพท์ โดยสาเหตุหลักมาจากการที่ภาษาเกาหลีมีการผันรูปคำศัพท์ และไวยากรณ์มีความซับซ้อน ผู้เรียนภาษาเกาหลีจึงจำเป็นต้องศึกษาการผันรูปคำศัพท์ (Lee, 2010; Jung, 2011)

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิงเพื่อพัฒนาความสามารถการผันกริยารูป 요 (yo from) โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยต่อไปนี้

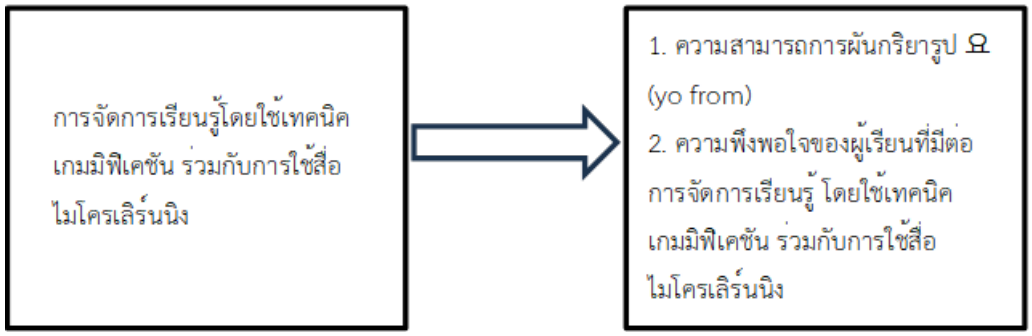

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

3.3 สมมติฐานการวิจัย

ความสามารถการผันกริยารูป 요 (yo from) โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Design) ด้วยเทคนิค (One-Group Pretest-Posttest Design) (พิศนุ ฟองศรี, 2553)

ตารางที่ 4.1 การวิจัยแบบทดลอง One-Group Pretest-Posttest Design

กลุ่ม	ทดสอบก่อนเรียน	ทดลอง	ทดสอบหลังเรียน
E	T_1	X	T_2

4.2 กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนแผนภาษาเกาหลี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง จำนวน 16 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive selection)

4.3 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน 3 ชุด แบ่งออกเป็น 1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การผันกริยารูป 요 (yo form) โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง 2.แบบทดสอบความสามารถการผันกริยารูป 요 (yo from) 3. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการผันกริยารูป 요 (yo form) โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง จำนวน 5 แผน ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ประเมินค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ

2. ผู้วิจัยให้ผู้เรียนทำทดสอบก่อนเรียน จำนวน 20 ข้อ ก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิงทั้ง 5 แผน 10 ชั่วโมง

3. หลังจากดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทั้ง 5 แผนแล้ว จึงทำการทำสอบหลังเรียน

4. ผู้วิจัยให้กลุ่มเป้าหมายทำแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง หลังจากดำเนินแผนการจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 5 แผนเรียบร้อยแล้ว โดยกำหนดการให้คะแนนตามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

2. ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และ หลังเรียน (Post-test) มาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และหาค่า t-test dependent

3. ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง นำมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และแปลผลความพึงพอใจ

5. ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การจัดการเรียนรู้เรื่อง การผันกริยารูป 요 (yo form)โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การผันกริยารูป 요 (yo form) โดยใช้เทคนิค เกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง แผนที่ 1-4 ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ได้แก่ 1. ความท้าทาย (Challenges) 2. ลำดับขั้น (Level) 3. คะแนนสะสม (Points) 4. ตารางอันดับ (Leaderboard) 5. กฎ (Rules) และ 6. การแข่งขันและความร่วมมือ (Competition, Cooperation) โดยแผนที่ 5 จะเพิ่มองค์ประกอบ 7. รางวัล (Reward) สำหรับแลกคะแนนสะสม สื่อไมโครเลิร์นนิง ที่ใช้ประกอบด้วย 1. วิดีโอสั้น (Short videos) 2. อินโฟกราฟิก (Infographics) 3. เกม (Games) 4. ไฟล์เอกสาร PDF (PDF Documents) และ 5. แบบทดสอบ (Quizzes) ซึ่งเลือกใช้ตามความเหมาะสมของเนื้อหาและกิจกรรมเพื่อเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 ความสามารถการผันกริยารูป 요 (yo from) โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง ก่อนและหลังเรียน

วิเคราะห์หาข้อเปรียบเทียบความสามารถการผันกริยารูป 요 (yo from) โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยสถิติ t-test dependent

ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน

ทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	M	SD	t	df	Sig (2-tailed)
ก่อนเรียน	16	20	5.44	1.93	22.05*	15.00	0.00
หลังเรียน	16	20	15.94	3.43			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ความสามารถการผันกริยารูป 요 (yo form) ของผู้เรียนหลังใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันร่วมกับสื่อไมโครเลิร์นนิง (M = 15.94, SD = 3.43) สูงกว่าก่อนเรียน (M = 5.44, SD = 1.93) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ที่โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง

วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) หาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ที่โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเกมมิฟิเคชันและสื่อไมโครเลิร์นนิงในระดับมากที่สุด (M = 4.66, SD = 0.24) โดยความพึงพอใจโดยรวมสูงสุด (M = 4.83, SD = 0.29) ตามด้วยความสนุกและน่าสนใจ (M = 4.72, SD = 0.26) ความเข้าใจและการนำไปใช้ (M = 4.56, SD = 0.06) และการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ (M = 4.50, SD = 0.43)

6. อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายได้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. การออกแบบการจัดการเรียนรู้เรื่องการผันกริยารูป 요 (yo form) โดยใช้เกมมิฟิเคชันร่วมกับสื่อไมโครเลิร์นนิงได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า แผนการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับสูง (M = 4.48, SD = 0.12) สอดคล้องกับแนวคิดเกมมิฟิเคชันที่มีรากฐานจากเทคนิคทางการตลาดเพื่อกระตุ้นความสนใจและสร้างแรงจูงใจ (Seaborn and Fels, 2015) อีกทั้ง บุญญฉัตร สังกัดกลาง (2566) พบว่า การใช้เกมมิฟิเคชันร่วมกับวรรณกรรมช่วยพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนที่มีความบกพร่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ นครินทร์ สุกใส (2561) ที่กล่าวว่า การแบ่งเนื้อหาเป็นส่วนย่อยช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเนื้อหาง่ายขึ้น ไมโครเลิร์นนิง เช่น วิดีโอ และแบบทดสอบ ทำให้การเรียนรู้สนุกและจดจำได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ วิทวัส สุขชีพ และ กฤช สินธนะกุล (2564) ที่กล่าวว่า ไมโครเลิร์นนิงช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพโดยการแบ่งเนื้อหาเป็นหน่วยย่อยเพื่อการเรียนรู้ที่ทันเวลา ดังนั้น การใช้เกมมิฟิเคชันร่วมกับสื่อไมโครเลิร์นนิงในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ทั้งยังช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายและรวดเร็ว ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและสนุกสนานมากขึ้น

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถการผันกริยารูป 요 (yo from) ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การใช้กิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้น และมีส่วนร่วมในการฝึกฝนทักษะอย่างต่อเนื่อง ความหลากหลายและความท้าทายของภารกิจมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะการผันกริยารูป 요 (yo form) ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเนติมา บูรพาศิริวัฒน์ (2565) และพรยมล ฉิมพานิชย์ (2565) ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยเกมมิฟิเคชันสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ สื่อไมโครเลิร์นนิงช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับรุ่งทิพย์ แซ่แต้ และ ขรรค์ชัย แซ่แต้ (2565) ที่กล่าวว่าเนื้อหาสั้นช่วยให้เข้าใจและจดจำได้ดีขึ้น และงานวิจัยของ สุธีธิดา นิลบรรพต และ พรรณวิไล ดอกไม้ (2566) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นหลังการเรียนด้วยสื่อไมโครเลิร์นนิง ซึ่งสอดคล้องกับ Mohammed, Wakil, & Nawroly (2018) และ Nowak, Speed, Vuk (2023) ที่พบว่าไมโครเลิร์นนิงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และการจดจำในระยะยาว

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.66, SD = 0.24) โดยประเมินใน 4 หัวข้อหลัก ได้แก่ ความสนุกและความน่าสนใจ, ความเข้าใจและการนำไปใช้, การมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์, และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ธรรมกีรติ บวบมี (2565) ที่พบว่าการใช้เกมมิฟิเคชันร่วมกับรูปแบบการสอนแบบซิปปาเพิ่มผลสัมฤทธิ์การเรียนและความพึงพอใจของนักเรียน ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเชิงบวก เช่น ชอบการทำกิจกรรม เพราะสนุก เข้าใจง่าย กิจกรรมกลุ่มช่วยให้ไม่เครียดและจำเนื้อหาได้ดีขึ้น ดังนั้น การใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันร่วมกับไมโครเลิร์นนิงไม่เพียงแต่พัฒนาทักษะการผันกริยารูป 요 (yo form) แต่ยังสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้กับผู้เรียนอีกด้วย

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันร่วมกับสื่อไมโครเลิร์นนิงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ พร้อมส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับวิชาอื่นๆ เช่น วิทยาศาสตร์ หรือประวัติศาสตร์ ผ่านกิจกรรมสร้างสถานการณ์หรือการแก้ปัญหาในรูปแบบเกม

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันร่วมกับการใช้สื่อไมโครเลิร์นนิง ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะ และความสามารถการผันผันกริยารูป 요 (yo from) ดังนั้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกระบวนการเรียนรู้อื่นที่ออกแบบให้เหมาะสมกับผู้เรียน หรือปรับรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับทักษะอื่นๆได้

3. ควรสรุปคะแนนสะสมทุกครั้งหลังทำภารกิจสำเร็จ และพูดกระตุ้น หรือให้กำลังใจเสมอ อาจทำสมุดสะสมคะแนนเพื่อเพิ่มแรงจูงใจให้กับผู้เรียน

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันและสื่อไมโครเลิร์นนิงในการพัฒนาทักษะ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม เนื่องจากช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ช่วยเพิ่มความสนุกและแรงจูงใจให้ผู้เรียนเพื่อพัฒนาทักษะสำคัญในชีวิต

2. ควรวิจัยการพัฒนาเนื้อหาสื่อไมโครเลิร์นนิงที่น่าสนใจและเหมาะสมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน

8. เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ สาโรจน์. (**2560**). แนวทางการสอนคำศัพท์ภาษาเกาหลีแก่ผู้เรียนชาวไทย: กรณีคำศัพท์ภาษาเกาหลีแท้. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 25*(49), 1-9.

กาญจนา สหะวิริยะ. (2560). ศึกษาปัญหาการใช้รูปประโยคที่แสดงการคาดคะเนในภาษาเกาหลีของนักศึกษาไทย. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 28*(2), 167-183.

ขวัญชนก พุทธจันทร์. (2564, 7 ธันวาคม). Micro Learning การเรียนรู้แบบใหม่ สั้น กระชับนำไปใช้ได้จริง. SPC Thai Educational Village. https://www.spcvedu.com/academic/micro-learning

ฐิติมา ชาลีกุล. (2566, 27 พฤษภาคม). สพฐ. จัดพิธีส่งมอบครูชาวเกาหลี ปีการศึกษา 2566 ขยายการเรียนภาษาเกาหลีในไทยต่อเนื่อง 176 โรงเรียน. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. https://www.obec.go.th/archives/836273

ธรรมกีรติ บวบมี. (2565). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง การสร้างคำใน ภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบการสอนแบบซิปปา (CIPPA MODEL) ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน (Gamification) สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6* [สารนิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยนเรศวร].

นครินทร์ สุกใส. (2561). *ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ที่มีต่อความสามารถในการประยุกต์ความรู้ทางคอมพิวเตอร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

เนติมา บูรพาศิริวัฒน์. (2565). ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์เกมมิฟิเคชันร่วมกับการเรียนโดยใช้ทีมเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการอ่านภาษาเกาหลีของนิสิตวิชาเอกเกาหลีศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 33*(3), 39-51.

บุญญฉัตร สังกัดกลาง และ ทรงภพ ขุนมธุรส. (2566). การพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิคเกมมิฟิเคชันร่วมกับการใช้วรรณกรรมเป็นฐาน. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 8*(6), 204-218.

พรยมล ฉิมพานิชย์. (2565). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบผสมผสานตามแนวคิดเกมมิฟิเคชั่นเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดและความเข้าใจวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6* [สารนิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยนเรศวร.]

พิศนุ ฟองศรี. (2553). วิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 7). ด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

รุ่งทิพย์ แซ่แต้ และ ขรรค์ชัย แซ่แต้. (2565). ไมโครเลิร์นนิง: เทรนด์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 9*(2), 2-18.

วิทวัส สุขชีพ และ กฤช สินธนะกุล. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานบนฐานสมรรถนะ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ MIAP ด้วยไมโครเลิร์นนิ่ง วิชา ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1(5), 1-9.

สุธีธิดา นิลบรรพต และ พรรณวิไล ดอกไม้. (2566). การจัดการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง เรื่อง การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3*(5), 219-234.

อภิญญา แซ่ซึง. (2565). *การพัฒนาไมโครเลิร์นนิงตามแนวทางการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานสำหรับโมบายเลิร์นนิงแพลตฟอร์มเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนาตนเองของพนักงานระดับปฏิบัติการ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

Doolen, D. (2020, December 30). Why Microlearning is the Key to Career Success. Careercontessa. https://www.careercontessa.com/advice/what-is-microlearning

Jung Hwan-seung. (2011). A Comparative Study on the Syntax of the Korean and Thai Languages: With focus on the Analysis on Errors Made by Korean Learners and Thai Learners. *Journal of Korean association of Thai studies, 18*(1), 161-188.

Lee Byungdo. (2010). The Problems of Teaching and Learning Korean in Thailand. *동남아연구, 20*(1), 359-385.

Mohammed, G.S., Wakil, K. & Nawroly, S.S. (2018). The effectiveness of microlearning to improve students' learning ability. *International Journal of Educational Research Review, 3*(3), 32-38.

Nowak, Speed, Vuk. (2023). Microlearning activities improve student comprehension of difficult concepts and performance in a biochemistry course. *Currents in Pharmacy Teaching and Learning*, 15(1), 69-78.

Seaborn and Fels. (2015). Gamification in theory and action: A survey. *International Journal of Human-Computer Studie,* 74, 14-31.

Shannon, T. (2020). Micro-learning 101: Using a Little Learning to Grow Big Skills. Ispring. https://www.ispringsolutions.com/blog/what-is-Micro- learning

การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

The Development of Learning Outcomes on Data Presentation Using the STAD Cooperative Learning Technique of Pathom 6 Students

กัญจณิชชา โนนศรี, วราภรณ์ ไทยมา

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบ STAD การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ ก่อนและหลังเรียน การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 32 คน ใช้วิธีการสุ่ม แบบกลุ่ม (Cluster sampling) โดยสุ่มมา 1 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน 2 ชุด แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แผนการจัดการเรียนรู้แบบ STAD และแบบทดสอบก่อน - หลังเรียน เพื่อวัดผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูลแผนภูมิรูปวงกลม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน dependent t-test ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลกระบวนการการเรียนรู้แบบ STAD : Student Teams - Achievement Divisions โดยเทคนิค STAD เรื่อง การนำเสนอข้อมูล มีลักษณะสำคัญ ๆ ที่เน้นตัวผู้เรียนร่วมทำกิจกรรม ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยคละนักเรียนที่มีความสามารถต่างกัน มีวิธีการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเกริ่นนำหรือเข้าสู่บทเรียน ขั้นที่ 2 ขั้นเรียนรู้หรือการทำงานกลุ่ม ขั้นที่ 3 ขั้นทดสอบย่อย ขั้นที่ 4 ขั้นคะแนนพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน ขั้นที่ 5 ขั้นการให้รางวัล โดยใช้ 5 ขั้นตอน ในแต่ละแผนและแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M= 4.71, SD = 0.17)

2) ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยค่าเฉลี่ยคะแนนผลการเรียนรู้ หลังเรียน (M= 14.72, SD = 2.48) สูงกว่าผลการเรียนรู้ก่อนเรียน (M=9.28, SD = 2.07) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD, ผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล, การเรียนรู้แบบร่วมมือ

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to develop a STAD learning process for improving learning outcomes on the topic of data presentation using the STAD cooperative learning technique of Pathom 6 students,and 2) to compare the learning outcomes before and after learning on data presentation using the STAD cooperative learning technique of Pathom 6 students. The sample group used in this research consisted of 32 students from Class 6/1 in the academic year 2024 at Wat Chotitayakaram Songkhro Kindergarten School, Damnoen Saduak Sub-district, Damnoen Saduak District, Ratchaburi Province. The sampling method used was cluster sampling, with one classroom randomly selected. The research instruments consisted of two sets, divided into two types: 1. STAD learning management plans, and Pre-test and post-test to measure learning outcomes on the topic of circular chart data presentation. The statistics used for data analysis included mean, standard deviation, and dependent t-test.

The research results showed that: 1) The STAD (Student Teams - Achievement Divisions) learning process on the topic of data presentation with important characteristics that emphasized student participation in activities and working together in groups. Students with different abilities were mixed in these groups. The teaching method consisted of 5 steps as follows: Step 1: Introduction or lesson entry, Step 2: Learning or group work, Step 3: Quiz, Step 4: Individual improvement scores, and Step 5: Team recognition. These 5 steps were used in each lesson plan. The learning management plans were found to be highly appropriate, with the highest level of suitability (M = 4.71, SD = 0.17). 2) The comparison of learning outcomes on the topic of data presentation using the STAD cooperative learning technique of Pathom 6 students showed that the mean score of the post-test (M = 14.72, SD = 2.48) was significantly higher than the mean score of the pre-test (M = 9.28, SD = 2.07). The difference was statistically significant at a level of .01.

Keywords: the STAD technique, learning outcomes on data presentation, and the cooperative learning

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจาก คณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถ วิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ อันเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ให้ทัดเทียมกับนานาชาติ การศึกษาคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ (ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการ เรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551) กระทรวงศึกษาธิการ (2560)

การทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (2565) จากผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O-NET : Ordinary National Educational Test) ปีการศึกษา 2565 ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ในระดับประเทศมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา คณิตศาสตร์ ร้อยละ 28.06 และ 17.34 ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ร้อยละ 32.19 และ 19.91 และในระดับ โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ร้อยละ 23.69 และ 11.47 ตามลำดับ ซึ่งสาระที่โรงเรียนต้องดำเนินการพัฒนาอย่างเร่งด่วนอันดับต้น ๆ คือ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพปัญหาทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ ในเรื่อง การนำเสนอข้อมูล (แผนภูมิรูปวงกลม) ซึ่งอยู่ในสาระที่ 3 สถิติและความน่าจะเป็น มาตรฐาน ค 3.1 พบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาโดยเฉพาะเรื่อง แผนภูมิรูปวงกลม นักเรียนไม่สามารถวิเคราะห์ แยกแยะว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ขาดทักษะการคิดคำนวณ ส่งผลให้ผลการเรียนรู้ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และเนื่องจากโรงเรียนบ้านองหลุ ได้เจอปัญหาในเรื่องเดียวกัน ซึ่งนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนในเรื่อง การนำเสนอข้อมูล (แผนภูมิรูปวงกลม) ซึ่งอยู่ในสาระที่ 3 สถิติและความน่าจะเป็น มาตรฐาน ค 3.1 พบว่ามีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ทั้งในระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับโรงเรียน

ผู้วิจัยจึงได้คิดหาแนวทางที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวโดยเน้นถึงการเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ พบว่างานวิจัยจำนวนไม่น้อยได้นำการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD : Student Teams - Achievement Divisions มาใช้ โดยเทคนิค STAD มีลักษณะสำคัญ ๆ ที่เน้นตัวผู้เรียนร่วมทำกิจกรรม การเรียนการสอน ให้นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาและความสามารถแตกต่างกันมาทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4 คนประกอบด้วยนักเรียนเก่ง 1 คน นักเรียนปานกลาง 2 คน และนักเรียนอ่อน 1 คน สมาชิกกลุ่มจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ฝึกการแก้ปัญหาร่วมกับกลุ่มแล้วฝึกทักษะด้วยตนเอง เพื่อความสำเร็จของกลุ่ม แล้วทำการทดสอบความรู้ คะแนนที่ได้จากการทดสอบของสมาชิกแต่ละคนนำมาบวกเป็นคะแนนรวมของทีม กลุ่มจะได้รับรางวัลเมื่อคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน นั่นคือ การเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน ได้ร่วมมือกันทำงานกลุ่มด้วยความเต็มใจและตั้งใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซักถามภายในกลุ่มหรือระหว่างกลุ่ม ผู้ที่เข้าใจดีแล้วต้องอธิบายให้ความช่วยเหลือสมาชิกที่ยังไม่เข้าใจ แต่เวลาสอบต่างคนต่างสอบ คะแนนสอบที่ผู้เรียนทำได้จะนำมาพิจารณาเป็นคะแนนพื้นฐานของแต่ละคน จึงนำไปสู่เป้าหมายของงานได้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเรียนแบบร่วมมือ เทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ในการทำงานกลุ่มของนักเรียนและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและมีผลการเรียนรู้ให้สูงขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียน การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แผนภูมิรูปวงกลม

แผนภูมิรูปวงกลม เป็นการนำเสนอข้อมูลโดยใช้พื้นที่ภายในรูปวงกลม แทนจำนวนหรือปริมาณของข้อมูลแต่ละรายการการ แบ่งพื้นที่รูปวงกลมแบ่งที่จุดศูนย์กลาง โดยแบ่งออกเป็นส่วน ๆ ตามจำนวนรายการของข้อมูล ซึ่งส่วนแบ่งของรูปวงกลมจะมีพื้นที่มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณของข้อมูลแต่ละรายการ วีรวิชญ์ บุญส่ง (2565) พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ STAD มีความพึงพอใจในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD

Slavin (1995) เทคนิค STAD (Student team-achievement division) เป็นเทคนิคที่จัดผู้เรียนออกเป็นกลุ่มกลุ่มละ 4 คน ที่มีความสามารถคละกัน มีเพศ และเชื้อชาติต่างกัน กระบวนการจัด การเรียนรู้ประกอบด้วย ครูนำเสนอบทเรียนต่อทั้งชั้น (Class presentation) จากนั้นผู้เรียนภายในกลุ่ม (Team) ร่วมกันศึกษาข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด ตลอดถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่ครูนำเสนอ จนมั่นใจว่าทุกคนเข้าใจ และมีความชำนาญในเรื่องนั้น จึงทำการทดสอบ (Quizzes) เป็นรายบุคคล ครูตรวจและนำคะแนนของแต่ละคนไปหาคะแนนความก้าวหน้า (Individual improvement score) โดยเทียบกับคะแนนฐาน (Based score) ของแต่ละคน และนำคะแนนความก้าวหน้าของแต่ละคนไปหาคะแนนกลุ่ม กลุ่มใดได้คะแนนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จะได้รับรางวัลเพื่อเป็นการชมเชย ผลงานกลุ่ม (Team recognition) พรพรรณ เสาร์คำเมืองดี (2562) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง บทประยุกต์ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD หลังเรียนสูง กว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD เรื่อง บทประยุกต์โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

ผลการเรียนรู้

บุญชม ศรีสะอาด (2560) ให้ความหมายผลการเรียนรู้ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจาก การค้นคว้า การอบรม การสั่งสอน หรือประสบการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งความรู้สึก ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมต่าง ๆ ที่เป็นผลมาจากการฝึกสอน ทอฝัน แววกระโทก และ ผดุง เพชรสุข. (2565) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ร้อยละ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และระดับ ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เรื่อง ร้อยละภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ที่มีต่อผลการเรียนรู้ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ พัฒนาขึ้น โดย Robert E. Slavin (1995) ผู้อำนวยการ โครงการศึกษาระดับ ประถมศึกษาศูนย์วิจัยประสิทธิภาพการเรียนของผู้เรียนมีปัญหาทางด้านวิชาการ แห่งมหาวิทยาลัยจอห์น ฮอฟกินส์ สหรัฐอเมริกา และเป็นผู้เชี่ยวชาญการสอนคณิตศาสตร์ การจัดการ

เรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD มีลักษณะสำคัญ ๆ ที่เน้นตัวผู้เรียนร่วมทำกิจกรรม ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยคละนักเรียนที่มีความสามารถต่างกัน มีวิธีการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การนำเสนอบทเรียน ขั้นที่ 2 การทำงานเป็นทีม ขั้นที่ 3 การทดสอบย่อย ขั้นที่ 4 คะแนนในการพัฒนาตนเองรายบุคคล ขั้นที่ 5 การรับรองผลงานของกลุ่ม, ให้รางวัลกลุ่ม ซึ่งมีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

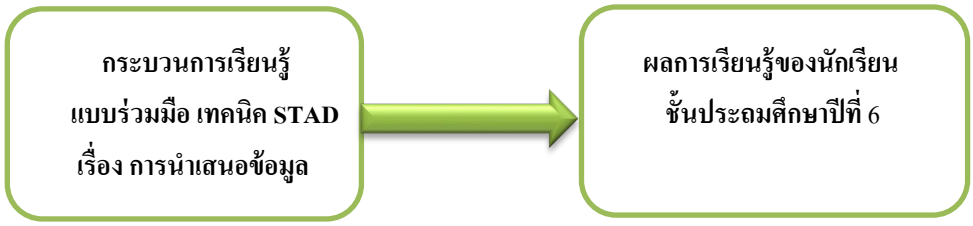

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 สมมติฐานการวิจัย

ผลการเรียนรู้ การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูลโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกับนักเรียนกลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ผู้วิจัยจึงเลือกแบบแผนการวิจัยแบบ One-group pre-test post-test design ซึ่งมีลักษณะการทดลองรายละเอียดปรากฏดัง ตารางที่ 3.1

ตารางที่ 4.1 แบบแผนของการวิจัย

กลุ่ม	pre-test	Treatment	post-test
ทดลอง	O1	**X**	O2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการของการวิจัย

O1 หมายถึง การทดสอบก่อนการวิจัย

X หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้แบบ STAD

O2 หมายถึง การทดสอบหลังการวิจัย

4.2 กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ **6/1** จำนวน **3**2 คน ใช้วิธีการสุ่ม แบบกลุ่ม (Cluster Random sampling) โดยสุ่มมา 1 ห้องเรียน

4.3 เครื่องมือวิจัย

4.3.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบ STAD จำนวน 10 แผน

4.3.2 แบบทดสอบเพื่อวัดผลการเรียนรู้ เป็นแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล แผนภูมิรูปวงกลม

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังขั้นตอนต่อไปนี้

1. ทำการทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ ทางการเรียนกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง การนำเสนอข้อมูล แผนภูมิรูปวงกลม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วัดผลการเรียนรู้ทางการเรียน กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ จำนวน 20 ข้อ

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามแผนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง การนำเสนอข้อมูล แผนภูมิรูปวงกลม

3. เมื่อดำเนินการจักกิจกรรมตามแผนที่กำหนด ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อวัดผลการเรียนรู้ทางการเรียน กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ จำนวน 20 ข้อ

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์การพัฒนาผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD เรื่อง การนำเสนอข้อมูล แผนภูมิรูปวงกลม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มาวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ dependent t-test

5. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สรุปผลการวิจัย ดังนี้

5.1 ผลการพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การนำเสนอบทเรียน ขั้นที่ 2 การทำงานเป็นทีม ขั้นที่ 3 การทดสอบย่อย ขั้นที่ 4 คะแนนในการพัฒนาตนเองรายบุคคล ขั้นที่ 5 การรับรองผลงานของกลุ่ม, ให้รางวัลกลุ่ม และนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ โดยมีรายละเอียด ดังตาราง

ตารางที่ 5.1 ผลการพัฒนาผลการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้	แผนที่1	แผนที่2	แผนที่3	แผนที่4	แผนที่5	รวม
ด้านสาระสำคัญ	4.83	4.83	4.67	4.83	4.67	**4.77**
ด้านจุดประสงค์	4.67	4.78	4.67	4.78	4.67	**4.71**
ด้านเนื้อหา	4.50	4.42	4.58	4.42	4.58	**4.50**
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.50	4.58	4.58	4.58	4.58	**4.56**
ด้านสื่อการเรียนรู้	4.78	4.67	4.67	4.67	4.67	**4.69**
ด้านการวัดและประเมินผล	5	5	5	5	5	**5.00**
เฉลี่ย	4.71	4.71	4.70	4.71	4.70	**4.71**
SD	0.20	0.20	0.16	0.20	0.16	**0.17**
แปลผล	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	**มากที่สุด**

จากตาราง 1 พบว่า ผลการประเมินการพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 5 ขั้นตอนนั้น พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M= 4.71, SD = 0.17)

5.2 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ ก่อนและหลังทางการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จากการวัดความสามารถการนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD จำนวน 20 ข้อ กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 32 คน โดยเป็นการทดสอบก่อนและหลังการเรียนรู้ และนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ โดยมีรายละเอียด ดังตาราง

ตารางที่ 5.2 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ ก่อนและหลังทางการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

คะแนนก่อนเรียน หลังเรียน

คะแนน	n	**M**	SD	t	df	Sig
Pretest	32	9.28	2.07			
posttest	32	14.72	2.48	18.07**	31	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผลการประเมินการพัฒนาผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดย ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถการพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การจัดการเรียนรู้หลังเรียน (M=14.72, SD= 2.48) สูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถการจัดการเรียนรู้ก่อนเรียน (M=9.28, SD = 2.07) ค่า t = 18.07 และตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้เป็นไปตามสมติฐาน ผลการเรียนรู้ การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูลโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

6. อภิปรายผล

จากการวิจัย การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูลโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จากการศึกษารูปแบบ การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจำนวน 5 แผน คือ 1. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องเตรียมความพร้อม 2. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูล 3. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านแผนภูมิรูปวงกลม 4. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านแผนภูมิรูปวงกลมแสดงข้อมูลเป็นร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์และ 5. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาแผนภูมิรูปวงกลม เมื่อนำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้องและความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ภายในแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่ามีคุณภาพตามเกณฑ์ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M= 4.71, SD = 0.17) เน้นกระบวนการกลุ่ม ให้นักเรียนในกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อทำเป้าหมายที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ สอดคล้องกับ วีรวิชญ์ บุญส่ง (2565) ได้ศึกษาพบว่า นักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ STAD มีความพึงพอใจในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าการเรียนรู้แบบ STAD หมายถึง วิธีการจัดการเรียนรู้โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนที่มี ความสามารถต่างกันทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูง ปานกลาง และต่ำ กลุ่มละ 4 - 5 คน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การนำเสนอบทเรียน ครูผู้สอนแจ้งกิจกรรมการเรียนการสอน และจัดกลุ่มผู้เรียนแบบคละความสามารถ กลุ่มละ 4 - 5 คน ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูง ปานกลาง และต่ำ

ขั้นที่ 2 การทำงานเป็นทีม ผู้เรียนช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม เช่น ทำใบงาน แบบฝึกหัด อภิปรายหรือแก้ปัญหาร่วมกัน ตรวจสอบการแก้ไขคำตอบ โดยทุกคนในกลุ่มจะต้องทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด

ขั้นที่ 3 การทดสอบย่อย หลังจากที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มทำงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูก็ทำการทดสอบย่อยผู้เรียน โดยผู้เรียนต่างคนต่างทำ เพื่อเป็นการประเมินความรู้ที่ได้เรียนมา หรือที่เรียกว่า ทดสอบย่อยเป็นรายบุคคล

ขั้นที่ 4 คะแนนในการพัฒนาตนเองรายบุคคล เป็นการหาคะแนนความก้าวหน้าหรือคะแนน พัฒนาการของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งคะแนนพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มจะ นำมาเป็นคะแนนของกลุ่มด้วย

ขั้นที่ 5 การรับรองผลงานของกลุ่ม, ให้รางวัลกลุ่ม เป็นการยกย่องชมเชยผู้เรียนกลุ่มที่มีคะแนนมากที่สุด เพื่อเป็นการเสริมแรงทางบวกให้ผู้เรียนเกิดการกระตือรือร้นในการเรียน

2. **เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ ก่อนและหลังทางการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่** 6

จากการศึกษา การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ **6** พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ .01 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ **6** ที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นั้น มีขั้นตอนที่ให้นักเรียนได้ฝึกความสามารถที่ต่างกันทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ไปพร้อมกัน โดยใช้กระบวนการกลุ่มแบบคละความสามารถ ทำให้สมาชิกในกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ ทอฝัน แววกระโทก และ ผดุง เพชรสุข. (2565) ได้ศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องร้อยละ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และระดับ ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิค STAD เรื่องร้อยละภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดกิจกรรมการนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครูผู้สอนนำวิธีการสอนนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาที่สอน สื่อการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนำเสนอข้อมูล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ครูผู้สอนที่จะนำผลการวิจัยไปใช้อาจพิจารณาการยืดหยุ่นเวลาในการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมเพื่อให้นักเรียนบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้

3. การทำกิจกรรมกลุ่ม กระตุ้นให้นักเรียนที่มีความสามารถช่วยเหลือเพื่อน โดยครูจะทำหน้าที่ ผู้อำนวยความสะดวก แนะนำ กระตุ้นให้นักเรียนช่วยเหลือและปรึกษาหารือกันระหว่างการทำกิจกรรม และอธิบายให้นักเรียนเข้าใจว่าความสำเร็จที่เกิดขึ้น เกิดจากการทำงานกลุ่มร่วมกัน และเพื่อให้นักเรียนได้มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกและได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบอื่น ๆ

2. ควรศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD กับตัวแปรอื่น ๆ เช่น กาแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์และทักษะทางวิทยาศาสตร์

9. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์*. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ*: กรมวิชาการ.

ทอฝัน แววกระโทก และ ผดุง เพชรสุข. (2565). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความพึงพอใจต่อการจัดแบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD รายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 4*(2), 27-42.

บุญชม ศรีสะอาด.. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วีรวิชญ์ บุญส่ง. (2565). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา สศ 2211402 การจัดการเรียนรู้ สังคมศึกษาสำหรับนักศึกษา สาขาวิชา สังคมศึกษา ชั้นปีที่ 4 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 8*(1), 53-65.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2565,24 มีนาคม). *ระบบประกาศและรายงานผลสอบ O-net.* https://www.newonetresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/Login.aspx

Slavin, R. E. (1995). *Cooperative Learning and Intergroup Relations*. Office of Educational Research and Improvement (ED), Washington, DC.

_____. (1995). *Cooperative learning: Theory, research and practice*. 2 nd ed. Massachusetts: Simon and Schuster.

การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่องคำควบกล้ำ โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

Developing Learning Outcomes on Consonants Cluster Using GPAS 5 Steps Combined with Game-Based Learning of Lower Elementary School Students

ดวงใจ กิ่งแก้ว

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: duangjai.noon409@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาวิธีการสอนแบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เรื่องคำควบกล้ำ ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น 2) เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนและหลังการเรียนรู้ เรื่อง คำควบกล้ำ โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านองหลุ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 23 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดเป้าหมายแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 2 ชุด แบ่งออกเป็น 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องคำควบกล้ำ 2) แบบทดสอบ เรื่องคำควบกล้ำ โดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (M) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และ เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ ก่อนและหลังโดยใช้ dependent t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาวิธีการสอนด้วย GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ความรู้หรือจัดกระทำข้อมูล ขั้นที่ 3 ลงมือทำกิจกรรม ขั้นที่ 4 แบ่งปันประสบการณ์ และขั้นที่ 5 สรุปบทเรียน ซึ่งการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ใช้กระบวนการสอน 5 ขั้นตอนทุกแผน และมีการใช้เกมร่วมด้วย 2) การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่องคำควบกล้ำ โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้ (M = 16.09, SD = 1.38) สูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนการจัดการเรียนรู้ (M = 8.30, SD = 1.40)

คำสำคัญ: ผลการเรียนรู้, คำควบกล้ำ, GPAS 5 Steps, การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

ABSTRACT

The objectives of this research aimed to: 1) develop a teaching method using GPAS 5 Steps combined with game-based learning of teaching Consonants Cluster to lower elementary school students, and 2) compare learning outcomes before and after implementing this method. The target group consisted of 23 elementary students from Ban Ong Lu School in Kanchanaburi Province during the 2024 academic year, selected through purposive sampling. The research employed two sets of tools: 1) lesson plans focusing on consonant clusters, and

2) pre-test and post-test assessments on Consonants Cluster. Data analysis involves calculating percentages, means (M), standard deviations (SD), and comparing learning outcomes before and after the intervention using a dependent t-test.

The research findings revealed that: 1) The development of teaching methods using GPAS 5 Steps combined with game-based learning consists of 5 steps as follows: Step 1: Stimulate curiosity, Step 2: Analyze knowledge or process information, Step 3: Engage in activities, Step 4: Share experiences, and Step 5: Summarize the lesson. The teaching according to the learning management plan used this 5-step teaching process in every plan, and incorporated with games such as Snakes and Ladders, Bingo, etc. 2) The post-learning scores were significantly higher than the pre-learning scores at a level of .01. The mean score after the learning management (M = 16.09, SD = 1.38) was higher than the mean score before the learning management (M = 8.30, SD = 1.40)

Keywords: Learning outcomes, Consonants Cluster, GPAS 5 Steps, Games Based Learning

บทนำ

จากการทดสอบการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (Reading Test : RT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พบว่า การประเมินการอ่านของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยของผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านออกเสียง ร้อยละ 79.93 ค่าเฉลี่ยด้านการอ่านรู้เรื่อง ร้อยละ 78.06 และ ผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านของโรงเรียนบ้านองหลุ พบว่ามีค่าเฉลี่ยของการประเมินความสามารถด้านการอ่านออกเสียง ร้อยละ 70.80 ค่าเฉลี่ยด้านการอ่านรู้เรื่อง ร้อยละ 67.20 เมื่อพิจารณาผลการทดสอบแล้ว ตามสาระการเรียนรู้ เรื่องที่ต้องเร่งพัฒนา คือการอ่าน คำควบกล้ำ โดยผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยจากการทดสอบการอ่านเรื่องคำควบกล้ำ อยู่ในระดับร้อยละ 60 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่น้อย จึงต้องมีการพัฒนาเรื่องคำควบกล้ำอย่างเร่งด่วน และเมื่อทำการสำรวจเกี่ยวกับสภาพปัญหาทางการเรียนวิชาภาษาไทย โรงเรียนบ้านองหลุ นักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขา ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง มีการใช้ 2 ภาษา คือ ภาษาไทย และ ภาษากะเหรี่ยง เป็นหลัก ทำให้ออกเสียงคำต่าง ๆ ไม่ชัดเจน ดังนั้นการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ จึงเป็นเรื่องที่ยากสำหรับนักเรียน เพราะขาดทักษะ การขาดกระบวนการฝึกฝนเรียนรู้ จึงส่งผลให้การเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทย ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

ผู้วิจัยทำการศึกษาทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อที่จะนำมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่าการใช้วิธีการสอนแบบ GPAS 5 Steps เป็นวิธีการที่น่าสนใจ และมีงานวิจัยที่ใช้วิธีการนี้ เพื่อแก้ปัญหาผู้เรียนในรายวิชาต่าง ๆ เพราะการจัดการเรียนรู้ แบบ GPAS 5 Steps เป็นการสอนที่มุ่งเน้นไปสู่ตัวผู้เรียน เรียนรู้ผ่านกระบวน 5 ขั้นตอน มีการกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นให้เกิดความสงสัย การวิเคราะห์ความรู้หรือจัดกระทำข้อมูล ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรม ร่วมถึงการแบ่งปันประสบการณ์ เพื่อนำมาสรุป วิธีการเหล่านี้จะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะการคิด การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนการสอนนอกจากจะได้ทักษะการคิดยังต้องเรียนรู้ด้วยความสนุกสนานด้วย ซึ่งผู้เรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น เด็กในวัยนี้จะอยู่กับสิ่งที่เรียนได้ไม่นาน ผู้วิจัยจึงคิดเอาการเรียนรู้โดยใช้ Game - based Learning (GBL) เข้ามาร่วมด้วยเพื่อที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้มากขึ้น และสามารถร่วมกิจกรรมตลอดชั่วโมงได้อย่างมีความสุขสนุกสนาน สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนทำให้น่าเรียนมากยิ่งขึ้น

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะแก้ปัญหานักเรียน รายวิชาภาษาไทย เรื่องคำควบกล้ำ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัย คือการใช้วิธีการสอนแบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับ GBL เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนและทำกิจกรรมอย่างมีความสุข เกิดทักษะการคิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะสร้างองค์ความรู้เพื่อจะนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เมื่อผู้เรียนลงมือปฏิบัติผู้เรียนจะเข้าในเนื้อหามากยิ่งขึ้น ทำให้เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้มีระดับที่ดีขึ้น และผลการจัดการเรียนรู้หลังเรียนสูงขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาวิธีการสอนแบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เรื่องคำควบกล้ำ ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ ก่อนและหลังการเรียนรู้ เรื่อง คำควบกล้ำ โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

สมมติฐาน

1. ผลการเรียนรู้ เรื่องคำควบกล้ำ โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านองหลุ ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 23 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับประถมศึกษาตอนต้น เรื่องคำควบกล้ำ โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน จำนวน 5 แผน 10 ชั่วโมง ประกอบด้วย

1. คำควบกล้ำพื้นฐาน
2. คำควบกล้ำแท้ (ควบ ร ล)
3. คำควบกล้ำแท้ (ควบ ว)
4. คำควบกล้ำไม่แท้
5. การสรุปความรู้

ขอบเขตด้านระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล

17 เมษายน – 30 มิถุนายน พ.ศ. 2567

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมีความสนใจในการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เนื่องจาก GPAS 5 Steps เป็นการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการที่ผู้วิจัยใช้ GBL เข้ามาร่วม เพราะผู้เรียนอยู่ในระดับประถมศึกษา

ตอนต้น การใช้เกมจึงทำให้การเรียนรู้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้กับการเรียนในรายวิชาภาษาไทย เรื่อง คำควบกล้ำ ผู้วิจัยจึงมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

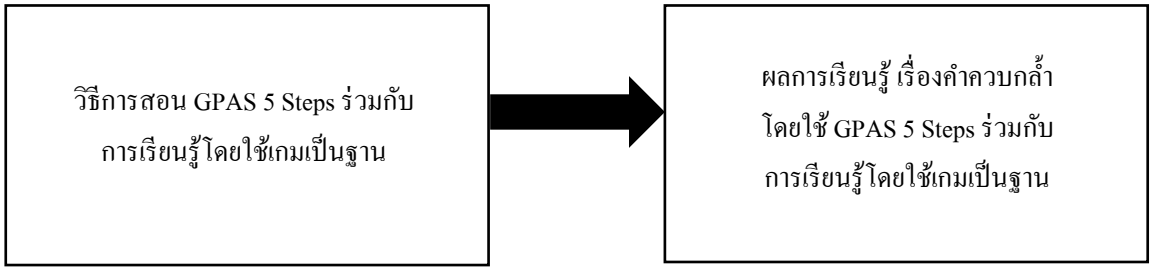

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ตารางที่ 1 ขั้นตอนดำเนินการทำวิจัย

ระยะที่	ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	วิธีการ/เครื่องมือ
ระยะที่ 1 ศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้ GBL เพื่อออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ และจัดทำแบบทดสอบ เรื่องคำควบกล้ำ (เพื่อใช้ทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน)	1.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ GPAS 5 Steps และการเรียนรู้แบบ GBL	1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องคำควบกล้ำ ด้วยรูปแบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้ GBL 2. แบบทดสอบ เรื่อง คำควบกล้ำ
	1.2 ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีการศึกษาเนื้อหาขอบข่าย เรื่องคำควบกล้ำ	
	1.3 วิเคราะห์เนื้อหาความสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้ สาระมาตรฐานการเรียนรู้ ที่อยู่ในช่วงระดับประถมศึกษาตอนต้นในรายวิชาภาษาไทย	
	1.4 ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้ GBL	
	1.5 หาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยจะให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณาประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ว่ามีความสอดคล้องเหมาะสม	
	1.6 สร้างแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ เรื่องคำควบกล้ำ (เพื่อใช้ทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน) ในระดับประถมศึกษาตอนต้น	
	1.7 หาคุณภาพโดยการนำแบบทดสอบการวัดผลการเรียนรู้ เรื่องคำควบกล้ำ โดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณาประเมินว่ามีความสอดคล้องเหมาะสม	
	1.8 นำแผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบการวัดผลการเรียนรู้ ที่ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจแก้ไขแล้ว นำไปปรับปรุงตามคำแนะนำ	
	1.9 นำแบบทดสอบการวัดผลการเรียนรู้ เรื่องคำควบกล้ำ หาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น	

ระยะที่	ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	วิธีการ/เครื่องมือ
ระยะที่ 2 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อน และหลังการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คำควบกล้ำ โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับ GBL	2.1 นำแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่องคำควบกล้ำ ให้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทำ เพื่อทำการทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้	1. แบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง คำควบกล้ำ 2. แผนการจัดการเรียนรู้ 3. แบบทดสอบหลังเรียน เรื่องคำควบกล้ำ
	2.2 จัดการเรียนการสอน ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ให้ครบถ้วนสมบูรณ์	
	2.3 นำแบบทดสอบหลังเรียน เรื่องคำควบกล้ำ ให้กับนักเรียนทำ เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้	

เครื่องมือวิจัย และการหาคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน 2 ชุด แบ่งออกเป็น 1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องคำควบกล้ำ 2. แบบทดสอบ เรื่องคำควบกล้ำ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยจะให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณาประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ว่ามีความสอดคล้องเหมาะสมกับองค์ประกอบของเนื้อหา รวมถึงให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้องของแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วผู้วิจัยจะนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้พิจารณาประเมิน

2. แบบทดสอบ เรื่องคำควบกล้ำ วิชาภาษาไทย เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ แบ่งพฤติกรรมที่ต้องการวัด ออกเป็น 3 ด้าน คือ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ โดยมีการหาการหาคุณภาพ คือ นำแบบทดสอบการวัดผลการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย เรื่อง คำควบกล้ำ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อสอบ กับจุดประสงค์ และตรวจสอบความถูกต้องด้านภาษา ตัวเลือก การใช้คำถาม เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เมื่อได้รับการแก้ไขแล้ว ผู้วิจัยจะเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปถือว่าข้อสอบใช้ได้ จากนั้นนำแบบทดสอบการเรียนรู้ รายวิชาภาษาไทย เรื่อง คำควบกล้ำ ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว มาทำการทดสอบ (try out) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 103 จังหวัดกาญจนบุรี ปีการศึกษา 2567 ที่ผ่านการเรียนรายวิชาภาษาไทย เรื่อง คำควบกล้ำมาแล้ว และนำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบ try out เรื่อง คำควบกล้ำ คำนวณหาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก เป็นรายข้อ จากนั้นคัดเลือกข้อสอบที่มีเกณฑ์ที่กำหนดโดย (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558) คือ ค่าความยากง่ายที่ดีของข้อสอบควรมีค่าระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้ สูตร KR–20 ของคูเดอร์ และริชาร์ดสัน ซึ่งควรมีค่าความเชื่อมั่น ที่ 0.70 ขึ้นไป โดยแบบทดสอบในงานวิจัยฉบับนี้ มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.33 - 0.80 ค่าอำนา จำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.13 - 0.47 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.724 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองทุกขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้วิจัยวิเคราะห์ปัญหา จากการเรียนการสอนในห้องเรียน และจากการทดสอบการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (Reading Test : RT) ที่มีผลคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ โดยเรื่องคำควบกล้ำ เป็นเรื่องที่ผู้เรียนได้คะแนนน้อยที่สุด ผู้วิจัยจึงได้เลือก และหาวิธีการสอนต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนานักเรียน

2. ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่องคำควบกล้ำ ให้ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นได้ทดสอบ

3. ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ในรายวิชาภาษาไทย ผู้วิจัยได้ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบไว้ โดยเป็นการเรียนรู้ เรื่องคำควบกล้ำ โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับ GBL

4. เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องคำควบกล้ำ โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับ GBL เสร็จเป็นที่เรียบแล้วนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบหลังเรียนของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ ก่อนและหลังการเรียนรู้ เรื่อง คำควบกล้ำ โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับ GBL โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (M) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และ เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนและหลังโดยใช้ dependent t-test

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่องคำควบกล้ำ โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้ โดยใช้เกมเป็นฐาน ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลและสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลจากการพัฒนาการเรียนรู้ ด้วยวิธีการสอนแบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่องคำควบกล้ำ ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น มีการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

การพัฒนาวิธีการสอนด้วย GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ความรู้หรือจัดกระทำข้อมูล ขั้นที่ 3 ลงมือทำกิจกรรม ขั้นที่ 4 แบ่งปันประสบการณ์ และขั้นที่ 5 สรุปบทเรียน ซึ่งการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ใช้กระบวนการสอน 5 ขั้นตอนทุกแผน และมีการใช้เกมเข้ามาในการจัดการเรียนรู้ในขั้นที่ 3 ดังนี้

ขั้นที่ 1 กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น ครูกระตุ้นผู้เรียนด้วยวิธีการตั้งคำถาม เปิดป้ายป้าย เล่นเกมทายคำ เพื่อเพิ่มความอยากรู้อยากเห็น และเพื่อให้นักเรียนเกิดความสงสัย จนคิดวิธีการหาคำตอบ

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ความรู้หรือจัดกระทำข้อมูล ครูให้นักเรียนได้สืบค้นความรู้ในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต หลังจากนั้นนักเรียนจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความรู้ นำความรู้ที่ได้มาสรุปเป็นความรู้ตามความเข้าใจของตนเอง อาจจะร่วมกันสรุปเป็นแผนผังความคิด หรือเป็นข้อ ๆ ตามที่ตนเองเข้าใจ

ขั้นที่ 3 ลงมือทำกิจกรรม ในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้สอดแทรกการเรียนรู้โดยใช้ GBL เข้าไปในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ การใช้เกมเข้ามาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถจูงใจผู้เรียน เร้า

ความสนใจผู้เรียนได้ โดยผู้วิจัยได้จัดเกมการเรียนรู้ดังนี้ แผนการเรียนรู้ที่ 1 คำควบกล้ำพื้นฐาน เกมอูโน่พยัญชนะ แผนการเรียนรู้ที่ 2 คำควบกล้ำแท้ (ควบ ร ล) เกมบันไดงู แผนการเรียนรู้ที่ 3 คำควบกล้ำแท้ (ควบ ว) เกมจับคู่คำศัพท์ แผนการเรียนรู้ที่ 4 คำควบกล้ำไม่แท้ เกมตามใจให้กัน แผนการเรียนรู้ที่ 5 การสรุปความรู้ เกมบิงโกคำควบกล้ำ

ขั้นที่ 4 แบ่งปันประสบการณ์ ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะนำความรู้ความรู้ที่ตนเองได้รับจากขั้นต่าง ๆ นำมาสรุปเป็นความรู้รวบยอด และแบ่งปันประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจให้กับผู้เรียนคนอื่น เช่น การออกมานำเสนอการพูดอภิปรายหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ 5 สรุปบทเรียน ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ ในวันนี้โดยครูจะเพิ่มเติมข้อมูลให้กับผู้เรียน

2. ผลจากการเปรียบเทียบการเรียนรู้ ก่อนและหลังการเรียนรู้ เรื่อง คำควบกล้ำ โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น มีผลดังนี้

การเรียนรู้เรื่องคำควบกล้ำ โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ GBL ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ โดยมีรายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน

การประเมิน	N	M	SD	t	df	p
Pretest	23	8.30	1.396	22.249	22	.000
posttest	23	16.09	1.379			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินการเรียนรู้ เรื่องคำควบกล้ำ โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้ (M = 16.09, SD = 1.38) สูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนการจัดการเรียนรู้ (M = 8.30, SD = 1.40) และตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ เป็นไปตามสมมติฐานผลการเรียนรู้ เรื่องคำควบกล้ำ โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

อภิปรายผล

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาภาษาไทย เรื่องคำควบกล้ำ โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้ GBL ผู้ที่เรียนรู้ด้วย GPAS 5 Steps จะสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ดังที่ ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย (2559) กล่าวไว้ว่า กระบวนการเรียน GPAS 5 Steps จะสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง เริ่มจากการเรียบเรียงความคิด นำไปสู่การสรุปความคิดรวบยอด สิ่งที่ติดตัวนักเรียนคือ วิธีการคิด กระบวนการคิด และการแสวงหาความรู้ โดยได้กำหนดกิจกรรมขั้นการเรียนรู้ไว้ 5 ขั้นตอน มีดังต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ความรู้หรือจัดกระทำข้อมูล ขั้นที่ 3 ลงมือทำ ขั้นที่ 4 แบ่งปันประสบการณ์ ขั้นที่ 5 สรุปบทเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้มีการใช้วิธีการเรียนรู้แบบ GBL เข้าไปจัดกิจกรรมในขั้นที่ 3 เพื่อช่วยให้นักเรียนความผ่อนคลาย มีสนุกสนาน และกระตุ้นให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการคิด จากการเล่นเกม ดังที่ นภวิชญ์ ขำเกลี้ยง

(2560) กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้จากการลงมือทำด้วยตัวของผู้เรียนเอง บนพื้นฐานแนวคิดที่จะทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่องที่สนุกสนานควบคู่กับความรู้ ซึ่งผู้วิจัย กำหนดเกมในแผนการจัดการเรียนรู้ 5 แผน 5 เกมซึ่งมีเกมดังต่อไปนี้ แผนการเรียนรู้ที่ 1 คำควบกล้ำพื้นฐาน โดยจะใช้เกมอูโน่ แผนการเรียนรู้ที่ 2 คำควบกล้ำแท้ (ควบ ร ล) เกมบันไดงู แผนการเรียนรู้ที่ 3 คำควบกล้ำแท้ (ควบ ว) เกมจับคู่คำศัพท์ แผนการเรียนรู้ที่ 4 คำควบกล้ำไม่แท้ เกมตามใจให้กัน และแผนการเรียนรู้ที่ 5 การสรุปความรู้ เกมบิงโกคำควบกล้ำ

การวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนระดับประถมศึกษตอนต้น โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้ GBL พบว่า นักเรียนมีผลการประเมินการเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้ (M = 16.09, SD = 1.38) สูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนการจัดการเรียนรู้ (M= 8.30, SD = 1.40) ทั้งนี้ เพราะการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ทำให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด และได้ลงมือกระทำข้อมูลเอง จึงทำให้นักเรียนสามารถจดจำในเนื้อหาได้ดี และการที่มีการใช้เกมเข้ามาช่วย เป็นการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นที่สนุกสนาน กระตุ้นความสนใจ ทำให้การเรียนไม่น่าเบื่อหน่าย ผู้เรียนจึงมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ จนทำให้เข้าใจเรื่องที่เรียนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัย นภาพร ทองกลม และ วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง (2565) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความภาษาไทย โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษาร่วมกับเทคนิค GPAS 5 STEPS ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า 1) แบบฝึกทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความภาษาไทยมีองค์ประกอบของแบบฝึกทักษะ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. แบบทดสอบก่อนเรียน 2. จุดประสงค์ในการใช้แบบฝึก 3. ขั้นตอนกิจกรรม มี 7 ขั้นตอน 4. เนื้อหาและกิจกรรม 5. แบบทดสอบหลังเรียน และ 6. แบบบันทึกผลการประเมิน 2) ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบฝึกทักษะ พบว่า แบบฝึกทักษะทุกชุดมีค่าเฉลี่ยคุณภาพเท่ากับ 4.92 หมายความว่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ผลการใช้แบบฝึกทักษะ 3.1) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษาร่วมกับเทคนิค GPAS 5 STEPS พบว่ามีคะแนนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3.2) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภาพรวมมีค่าเท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ วารุณี คงสีไพร, กิตติศักดิ์ คงสีไพร (2565) ได้ศึกษาการการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยเกมเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กนักเรียนอนุบาลชั้นปีที่ 2 ในยุคชีวิตปกติวิถีใหม่ พบว่า การจัดประสบการณ์ GBL มีประสิทธิภาพ 96.19/97.14 ทั้งนี้ก่อนการจัดประสบการณ์ GBL กลุ่มตัวอย่างมีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์เฉลี่ยอยู่ที่ 1.56 แต่หลังการจัดประสบการณ์ GBLกลุ่มตัวอย่างมีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์เฉลี่ยอยู่ที่ 4.65 ซึ่งสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ GBL อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างมีค่าความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ที่ 1.93 ซึ่งเป็นความพึงพอใจที่มีต่อการจัดประสบการณ์ GBL ในเชิงบวก ซึ่งเมื่อนำการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps และ GBL นำมาจัดการเรียนรู้ด้วยกัน จึงทำให้การเรียนการสอนเกิดการเรียนรู้มากขึ้น เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทางความรู้โดยตรง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน สามารถนำไปใช้กับเรื่องอื่นได้ เช่น อักษรนำ มาตราตัวสะกด รวมถึงสามารถนำไปใช้กับกลุ่มสาระรายวิชาอื่นได้ ซึ่งต้องดูความเหมาะสมของเนื้อหาที่ใช้ และช่วงชั้นที่จะใช้ในการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ GPAS 5 Steps ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบอื่น ๆ

2. ควรทำการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ GPAS 5 Steps กับเรื่องอื่น ๆ เช่น วรรณคดีไทย

3. ควรศึกษาการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เข้ากับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ

รายการอ้างอิง

จิรวัฒน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ. (2556). *การอ่านและการเขียนทางวิชาการ (Academic Reading and writing).* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

นภวิชญ์ ขำเกลี้ยง, และสุนีตา โฆษิตชัยวัฒน์. (2560). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นเกมคอมพิวเตอร์เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. จาก https://www.trueplookpanya.com/dhamma/content/84436

นภาพร ทองกลม และ วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง. (2565). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความภาษาไทย โดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษาร่วมกับเทคนิค GPAS 5 STEPS ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 11*(5), 1896-1907.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา.* ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วารุณี คงสีไพร และกิตติศักดิ์ คงสีไพร. (2565). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยเกมเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กนักเรียนอนุบาลชั้นปีที่ 2 ในยุคชีวิตปกติวิถีใหม่. *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 15*(1), 18-30.

กลุ่มย่อยที่ 5:

โลจิสติกส์ ซัพพลายเชน
และการบิน

การศึกษาอันตรายที่จะมีโอกาสส่งผลต่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษา บริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว ทางวิ่ง 09/27 ท่าอากาศยานภูเก็ต

Studying dangerous events that have the potential to affect the safety of tourists (Case study: Mai Khao beach view point, Runway 09/27, Phuket Airport)

นายวีรภัทร เกศะรักษ์
วิทยาลัยการบินและคมนาคม มหาวิทยาลัยศรีปทุม
E-mail: Veerapat.ke@spu.ac.th
นางสาวธนาพร อิงค์ทรัพย์
วิทยาลัยการบินและคมนาคม มหาวิทยาลัยศรีปทุม
E-mail: thanaporn.in@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงโอกาสที่อาจจะเกิดอันตรายต่อผู้เข้าชมเครื่องบินบริเวณจุดชมเครื่องบินบริเวณหัวทางวิ่ง 09 (Runway 09) ของท่าอากาศยานภูเก็ตที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงอันตรายที่มีโอกาสเกิดต่อนักท่องเที่ยว บริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว ทางวิ่ง 09/27 ท่าอากาศยานภูเก็ต

จากการศึกษาพบว่า

1. เมื่ออากาศยานที่เข้ามาใช้บริการท่าอากาศยานภูเก็ตทำการบินขึ้นที่ ทางวิ่ง 09 กระแส ไอพ่นที่ปล่อยออกมาสามารถไปได้ไกลถึงบริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว ที่นักท่องเที่ยวอยู่ โดยกระแสไอพ่นในบริเวณนั้นจะมีความเร็วมากกว่า 56 km/h ซึ่งเป็นความเร็วในระดับที่อาจก่อให้เกิดอันตรายได้

2. จากสถิติของ Final Report EASA แสดงให้เห็นว่า การลงก่อนถึงทางวิ่งของอากาศยาน มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นในบริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว และจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นที่ ท่าอากาศยานอื่น ๆ ทำให้ทราบว่าอุบัติเหตุดังกล่าวมีโอกาสขึ้นเสมอ และไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อไร

3. จากผลการทดลองของ Final Report EASA แสดงให้เห็นว่า อากาศยานที่วิ่งเลยทางวิ่ง ส่วนใหญ่จะวิ่งเลยจากแนวรั้วกั้นของท่าอากาศยานออกไป ซึ่งก็คือบริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว ที่มีนักท่องเที่ยวอยู่บริเวณนั้น และจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในท่าอากาศยานอื่น ๆ ทำให้ทราบว่าอุบัติเหตุดังกล่าวมีโอกาสขึ้นเสมอ และไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดขึ้นเช่นเดียวกัน

ผลกระทบจากอันตรายที่กล่าวมาทำให้บริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว เป็นพื้นที่ที่มี ความเสี่ยงและโอกาสที่จะเกิดอันตรายต่อนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจทำให้ของนักท่องเที่ยวและผู้สัญจรไปมาได้รับบาดเจ็บและเกิดความเสียหายต่อชีวิต และทรัพย์สินของผู้ที่อยู่บริเวณนั้น

คำสำคัญ: ท่าอากาศยานภูเก็ต, หาดไม้ขาว, อันตราย, เครื่องบิน, นักท่องเที่ยว

ABSTRACT

This study was based on observation and curiosity about the potential for danger to aircraft visitors at the aircraft viewing point that is very popular with tourists at the head of Runway 09 (Runway 09) of Phuket Airport. Therefore there is a purpose. To study the dangers that are likely to occur to tourists. Airplane viewing area, Mai Khao Beach, Runway 09/27, Phuket Airport

From the study it was found that

1. When aircraft coming to use Phuket Airport take off at Runway 09, the jet streams emitted can go as far as the airplane viewing area, Mai Khao Beach, where tourists are. The jet stream in that area has a speed of more than 56 km/h, which is a speed that can cause danger.

2. From the statistics of the Final Report EASA shows that Landing before reaching the runway of an aircraft There is a possibility that it will happen in the airplane viewing area, Mai Khao Beach, and from accidents that occur at Other airports have made it known that such accidents are always possible. and cannot predict when it will happen

3. From the experimental results of the Final Report EASA it is shown that Aircraft that overshoot the runway Most of them run beyond the airport fence. Which is the airplane viewing area, Mai Khao Beach, where there are tourists in that area. and from accidents that occur in other airports. It makes us aware that such accidents always have a chance. and cannot predict that the same will happen.

The effects of the dangers mentioned above make the airplane viewing area, Mai Khao Beach, an area with Risks and opportunities for harm to tourists This may cause injuries and life damage to tourists and passers-by. and property of those living in that area

KEYWORDS: Phuket Airport, Mai Khao Beach, danger, Airplane, tourists

1. บทนำ

พื้นที่บริเวณหัวทางวิ่ง 09 (Runway 09) ของท่าอากาศยานภูเก็ต ซึ่งติดต่อกับหาดไม้ขาว อุทยานแห่งชาติสิรินาถ กลายเป็นจุดชมเครื่องบินที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก สำหรับการถ่ายภาพอากาศยานที่กำลังร่อนลงหรือกำลังบินขึ้นในระยะใกล้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวได้ เช่น กระแสไอพ่นที่ปล่อยออกมาจากอากาศยาน อากาศยานที่วิ่งเลยทางวิ่ง เป็นต้น

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาถึงอันตรายที่มีโอกาสเกิดต่อนักท่องเที่ยว บริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว ทางวิ่ง 09/27 ท่าอากาศยานภูเก็ต

3. ลักษณะอันตรายที่อาจเกิดขึ้น

3.1 กระแสไอพ่นของอากาศยาน (Jet blast)

Jet blast หมายถึง ไอพ่นที่ออกมาจากท้ายของเครื่องยนต์เจ็ต โดยปกติแล้วหากเครื่องยนต์ไม่ได้เร่งด้วยกำลังมาก เช่น ในขณะ Taxi เมื่ออยู่ในบริเวณรอบ ๆ ลานจอดเครื่องบินนั้น รถยนต์ Service จะต้องทิ้งระยะห่างและระมัดระวังในการที่จะขับรถผ่านบริเวณที่เครื่องบินพึ่งเคลื่อนที่ผ่านไป เพราะ Jet blast นั้นจะยังคงลอยอยู่ในอากาศแม้ว่าเครื่องบินจะผ่านไปแล้ว และการเคลื่อนที่ในทางขับ (Taxiway) จึงบังคับไม่ให้เครื่องบินเร่งเครื่องยนต์มากเกินไป เพราะ Residual jet blast จะทำให้รถยนต์ที่วิ่งสัญจรไปมา หรือรถบัสรับส่งผู้โดยสารนั้นอาจจะพลิกคว่ำได้ เมื่อแล่นผ่านเข้าไปใน Jet blast หากเครื่องบินเร่งกำลังสูงสุดเพื่อที่จะวิ่งขึ้นจากสนามบินนั้น ความรุนแรงของ Jet blast จะยิ่งสูงขึ้น และกินระยะทางมากขึ้นด้วย

ตามเอกสาร Doc 9157 Aerodrome Design Manual Part 2 Taxiways, Aprons and Holding Bays ระบุว่า

Jet blast velocities above 56 km/h are considered to be undesirable for personal comfort or for the operation of vehicles or other equipment on the movement area. Buildings can be designed to withstand much higher velocities, but the extra cost of construction needed to handle wind pressures above those normally used in building design may become prohibitive. Buildings are normally designed to handle winds of 130 to 200 km/h, depending upon locality. If design velocities are increased above this level because of blast, then the building structural frame and architectural facades will need to be strengthened accordingly. The tradeoff between increasing the cost of the building and other solutions to lower the blast velocities striking the building (such as erecting blast fences or increasing the apron size) must be examined for any given aerodrome.

สรุปได้ว่า กระแสไอพ่นของอากาศยาน หรือ Jet blast เป็นการเคลื่อนที่ของอากาศ อย่างรวดเร็วที่เกิดจากเครื่องยนต์ของเครื่องบิน โดยจะเกิดขึ้นในช่วงที่อากาศยานกำลังขับเคลื่อน และมีความรุงแรงในช่วงที่อากาศยานกำลังบินขึ้น ซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้คนหรือวัตถุอื่น ๆ ที่อยู่ด้านหลังอากาศยานในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งความเร็วของกระแสไอพ่นที่ปลอดภัยต้องไม่เกิน 56 กิโลเมตรต่อชั่วโมง (กม./ชม.)

3.2 อากาศยานที่ลงก่อนถึงทางวิ่ง (Undershoot)

Annex 13 Aircraft Accident and Incident Investigation. List of Examples of Serious Incidents: Take-off or landing incidents. Incidents such as under-shooting, overrunning or running off the side of runways.

สรุปได้ว่า อากาศยานที่ลงก่อนถึงทางวิ่ง (undershoot) คือ การที่อากาศยานทำการลงจอดก่อนถึงทางวิ่ง (Runway) โดยภาคผนวก (Annex) 13 ได้กล่าวถึง การบินร่อนลงก่อนถึงทางวิ่งว่า เป็นหนึ่งในอุบัติการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการบินวิ่งขึ้นหรือการบินร่อนลงของอากาศยาน

3.3 อากาศยานวิ่งออกนอกทางวิ่ง (Overrun)

Annex 13 Aircraft Accident and Incident Investigation

List of Examples of Serious Incidents : Take-off or landing incidents. Incidents such as under-shooting, overrunning or running off the side of runways.

สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (2562) Runway Excursion (RE) is any occurrences that aircraft veer off or overrun off the runway, helipad, helideck surface.

Captain Sopon Phikanesuan (2563) Runway Overrun ความหมายเดียวกันกับ Runway Excursion หมายถึง การที่เครื่องบินลงบนทางวิ่ง แต่เครื่องบินไม่จอดนิ่งสนิทอยู่บน Runway อาทิเช่น เมื่อเครื่องบินแตะพื้น

แล้วแต่ไม่สามารถลดความเร็วให้เครื่องบินหยุดได้ตามปกติ เครื่องบินจึงวิ่งทะลุเลยพื้นแข็งๆของรันเวย์ ไปอยู่ที่พื้นดินพื้นหญ้าหรือบ่อน้ำ หรือเครื่องบินแตะ Runway แล้วเครื่องเป๋ไปมาจนหลุดออกข้างทางไปอยู่ข้างรันเวย์ หรือ เป๋ออกไปด้านข้างประมาณว่า ล้อเหยียบหญ้าข้างทาง แล้วนักบินพาเครื่องบินกลับเข้าพื้นแข็งได้ ก็นับเป็นการออกนอก Runway แต่อาจไม่ใช่อุบัติเหตุเสมอไป

สรุปได้ว่า อากาศยานวิ่งออกนอกทางวิ่ง (Overrun) คือ การที่อากาศยานทำการลงจอดบนทางวิ่ง แต่อากาศยานไม่สามารถหยุดนิ่งบนทางวิ่งได้ หรือก็คือ เมื่ออากาศยานสัมผัสพื้นทางวิ่งแล้ว แต่ไม่สามารถลดความเร็วของอากาศยานให้หยุดบนพื้นทางวิ่งได้ จึงวิ่งเลยออกไปนอกทางวิ่งหรือวิ่งออกไปด้านข้างทางวิ่ง ซึ่งไม่ได้ทำให้เกิดอุบัติเหตุในทุกครั้ง หากนักบินสามารถนำอากาศยานกลับเข้ามาในทางวิ่งได้ แต่ตามภาคผนวก (Annex) 13 ก็นับว่า การวิ่งเลยปลายของทางวิ่ง และการวิ่งออกด้านข้างของทางวิ่ง เป็นอุบัติการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการบินวิ่งขึ้นหรือการบินร่อนลงของ อากาศยาน

4. การวิเคราะห์อันตรายที่อาจเกิดขึ้น

4.1 การวิเคราะห์อันตรายจากกระแสไอพ่น (Jet blast)

จากการศึกษาอันตรายจากกระแสไอพ่นของเครื่องยนต์ พบว่าความรุนแรงของกระแสไอพ่นนั้น ขึ้นอยู่กับน้ำหนักของอากาศยาน โดยอากาศยานที่มีขนาดใหญ่และมีน้ำหนักมากจะต้องใช้พลังงานมากในการนำเครื่องขึ้นบิน (Take-off) ดังนั้น เครื่องยนต์ของอากาศยานจะถูกเร่งให้มีความรุนแรงมากขึ้น เพื่อทำให้เกิดทำให้แรงผลัก (Thrust) ไปข้างหน้า จึงทำให้ไอร้อนที่พ่นออกมาทางด้านหลังมีความรุนแรงมากขึ้นเช่นกัน และประกอบกับใบพัดที่มีทั้งไอร้อนและกำลังลมที่รุนแรง จึงทำให้เป็นการเพิ่มความรุนแรงและความเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายแก่ชีวิตของนักท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งผู้จัดทำได้ทำการวิเคราะห์อากาศยานที่เข้ามาใช้บริการท่าอากาศยานภูเก็ต มีผลการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

4.1.1. ตามข้อมูลปริมาณการขึ้น – ลง ของอากาศยาน ณ ท่าอากาศยานภูเก็ต ในปี 2561 รวมทั้งสิ้น 118,280 เที่ยวบิน โดยรองรับอากาศยานที่ใหญ่ที่สุด คือ Boeing 747 – 400 ซึ่งเป็นอากาศยาน Code E โดยมีปริมาณการจราจรของสนามบินภูเก็ต ดังนี้

ในปี 2561 พบว่ามีปริมาณอากาศยาน Code C จำนวนมากที่สุด คิดเป็น 78.09 % ของปริมาณการจราจรทั้งหมดและมีอากาศยาน Code E, D และอื่นๆ คิดเป็น 18.20 %, 2.47 % และ 1.24 % รองลงมาตามลำดับ

4.1.2. อากาศยาน Code C ซึ่งมีปริมาณอากาศยาน คิดเป็น 78.09 % ของปริมาณการจราจรทั้งหมดประกอบด้วย

4.1.2.1 อากาศยานรุ่น Airbus 320 (A320) เครื่องยนต์แบบ CFM56 กระแสไอพ่นของเครื่องยนต์ขณะทำการวิ่งขึ้น (Takeoff Power) มีความเร็ว 40 m/s (144 km/h) ที่ระยะ 180 เมตร ดังภาพที่ 4.1

เมื่อนำระยะกระแสไอพ่นของเครื่องยนต์มาทำการวัดระยะจากเส้นบริเวณหัวทางวิ่ง 09/27 ไปยังบริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว ประมาณ 180 เมตร โดยใช้การวัดจาก Google Earth ดังภาพที่ 4.2 พบว่าระยะกระแสไอพ่นของเครื่องยนต์สามารถพ่นไอร้อนไปได้ไกล เกินกว่ารั้วของท่าอากาศยาน ซึ่งนั่นหมายความว่าระยะกระแสไอพ่นเครื่องยนต์ของอากาศยาน รุ่น A320 เครื่องยนต์แบบ CFM56 สามารถทำอันตรายต่อนักท่องเที่ยวและผู้สัญจรไปมาบริเวณนั้นได้ อาทิเช่น ลมที่ออกมาจากด้านหลังเครื่องยนต์สามารถพัดประชาชนและสิ่งของกระเด็นได้ หรือความร้อนของเครื่องยนต์ที่พ่นออกมาอย่างรุนแรง อาจทำให้ได้รับบาดเจ็บได้

ภาพที่ 4.2 ระยะกระแสไอพ่นเครื่องยนต์ของอากาศยานรุ่น A320 เครื่องยนต์แบบ CFM56 บริเวณหัวทางวิ่ง 09/27 ที่มา: www.earth.google.com/web/

4.1.2.2 อากาศยานรุ่น Airbus 320 (A320) เครื่องยนต์แบบ IAE V2500 กระแสไอพ่นของเครื่องยนต์ขณะทำการวิ่งขึ้น (Takeoff Power) มีความเร็ว 15 m/s (54 km/h) ที่ระยะ 90 เมตร ดังภาพที่ 4.3

เมื่อนำระยะกระแสไอพ่นของเครื่องยนต์มาทำการวัดระยะจากเส้นบริเวณหัวทางวิ่ง 09/27 ไปยังบริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว ประมาณ 40 เมตร โดยใช้การวัดจาก Google Earth ดังภาพที่ 4.3 พบว่าระยะกระแสไอพ่นของเครื่องยนต์สามารถพ่นไอร้อนไปได้ถึงบริเวณ Stopway เท่านั้น ซึ่งนั่นหมายความว่า ระยะกระแสไอพ่นเครื่องยนต์ของอากาศยานรุ่น A320 เครื่องยนต์แบบ IAE V2500 ไม่ส่งผลกระทบต่อนักท่องเที่ยวและผู้สัญจรไปมาบริเวณนั้น แต่อาจมีวัตถุอื่น ๆ บนพื้นดินในบริเวณนั้นกระเด็นมาใส่นักท่องเที่ยวหรือประชาชนได้ เนื่องจากบริเวณรั้วของท่าอากาศยานเป็นรัศมีที่ใกล้เคียงมากที่มีโอกาสเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายจากกระแสไอพ่นของเครื่องยนต์ หากนักท่องเที่ยวอยู่ประชิดรั้วของท่าอากาศยาน

ภาพที่ 4.3 ระยะกระแสไอพ่นเครื่องยนต์ของอากาศยานรุ่น A320 เครื่องยนต์แบบ IAE V2500 บริเวณหัวทางวิ่ง 09/27 ที่มา: www.earth.google.com/web/

4.1.2.3 อากาศยานรุ่น Boeing 747 - 400 (B747 - 400) เป็นอากาศยานรุ่นที่มีขนาดใหญ่มากที่สุดที่ท่าอากาศยานภูเก็ตสามารถรองรับได้ โดยอ้างอิงจากข้อกำหนดของสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย ฉบับที่ 14 ว่าด้วยมาตรฐานสนามบิน สำหรับท่าอากาศยานที่รหัสอ้างอิงสนามบิน (Aerodrome Reference Code) 4E ต้องมีความยาวทางวิ่ง 1,800 เมตรขึ้นไป และสามารถรองรับอากาศยานที่มีระยะห่างระหว่างปลายปีกทั้งสอง

ข้างที่มากที่สุด 52 เมตรขึ้นไป แต่ไม่ถึง 65 เมตร อากาศยานรุ่น B747 – 400 มีระยะกระแสไอพ่นของเครื่องยนต์ขณะทำการวิ่งขึ้นอยู่ที่ประมาณ 475 เมตร

เมื่อนำระยะกระแสไอพ่นของเครื่องยนต์มาทำการวัดระยะจากเส้นบริเวณหัวทางวิ่ง 09/27 ไปยังบริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว ประมาณ 475 เมตร โดยใช้การวัดจาก Google Earth ดังภาพที่ 4.4 พบว่าระยะกระแสไอพ่นของเครื่องยนต์สามารถพ่นไอร้อนไปได้ไกลถึงนอกชายฝั่งทะเล หาดไม้ขาว ซึ่งไกลจากรั้วของท่าอากาศยานออกไปมาก นั่นหมายความว่า ระยะกระแสไอพ่นเครื่องยนต์ของอากาศยานรุ่น B747 – 400 เครื่องยนต์แบบ CFM56 สามารถทำอันตรายต่อนักท่องเที่ยวและผู้สัญจรไปมาบริเวณนั้นได้อย่างแน่นอน ดังนั้นหากบริเวณรั้วของท่าอากาศยานและหาดไม้ขาวจึงเป็นรัศมีที่อันตรายมากที่จะได้รับผลกระทบจากกระแสไอพ่นของเครื่องยนต์โดยตรง

ภาพที่ 4.4 ระยะกระแสไอพ่นเครื่องยนต์ของอากาศยานรุ่น B747 – 400 บริเวณหัวทางวิ่ง 09/27
ที่มา: www.earth.google.com/web/

4.2 การวิเคราะห์อันตรายจากการเกิดอากาศยานที่ลงก่อนถึงทางวิ่ง (Undershoot)

จากการศึกษาการทดลองของ Final Report EASA สังเกตได้จากภาพที่ 4.5 ในการทดลองระยะตามแนวแกน X จะมีความหนาแน่นมากอยู่ระหว่าง 0-100 เมตร ซึ่งนั่นหมายความว่า ระยะทางที่อากาศยานตกก่อนถึงทางวิ่ง (Undershoot) นั้น ส่วนใหญ่จะอยู่ที่ระยะทางประมาณ 0 – 100 เมตร

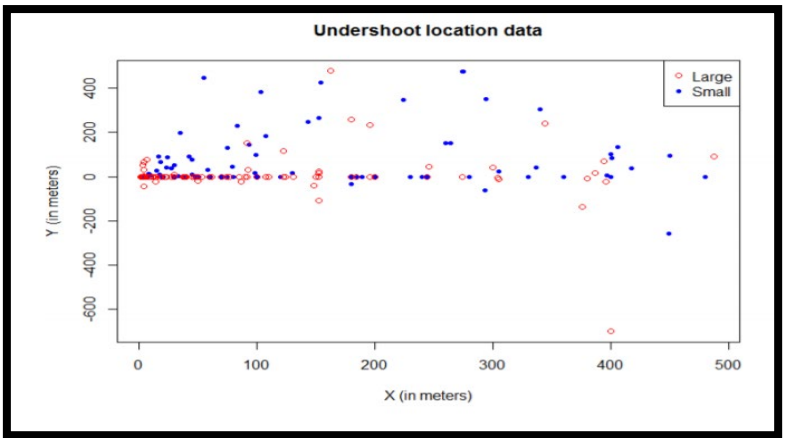

ภาพที่ 4.5 ระยะทางที่เครื่องบินตกก่อนถึงรันเวย์
ที่มา: Final Report EASA

ผู้จัดทำจึงได้นำระยะทาง 100 เมตร ที่ได้จากการทดลองมาทำการวัดระยะทางลงบนบริเวณหัวทางวิ่ง 09/27 ไปยังบริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว ดังภาพที่ 4.6 พบว่าระยะทาง 100 เมตร ที่อากาศยานตกก่อนถึงทางวิ่งเป็นระยะทางที่ใกล้หรือประชิดแนวรั้วกั้นของท่าอากาศยานมาก แสดงว่าหากเกิดเหตุการณ์ที่ตกก่อนถึงทางวิ่ง นักท่องเที่ยวที่อยู่บริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว จะได้รับอันตรายจากการเกิดอากาศยานตกก่อนถึงทางวิ่ง ซึ่งอาจทำให้นักท่องเที่ยวและผู้สัญจรไปมาได้รับบาดเจ็บอย่างรุนแรง หรือเสียชีวิตได้

ภาพที่ 4.6 ระยะทางที่เครื่องบินเกิด Undershoot บริเวณหัวทางวิ่ง 09/27
ที่มา: www.earth.google.com/web/

4.3 การวิเคราะห์อันตรายจากการเกิดอากาศยานวิ่งออกนอกทางวิ่ง (Overrun)

จากการศึกษาการทดลองของ Final Report EASA สังเกตได้จากภาพที่ 4.7 ในการทดลองระยะตามแนวแกน X จะมีความหนาแน่นมากอยู่ระหว่าง 0-200 เมตร ซึ่งนั่นหมายความว่า ระยะทางที่อากาศยานวิ่งหรือไถลออกนอกทางวิ่งนั้น ส่วนใหญ่จะไถลออกนอกทางวิ่งไปที่ระยะทางประมาณ 0 – 200 เมตร

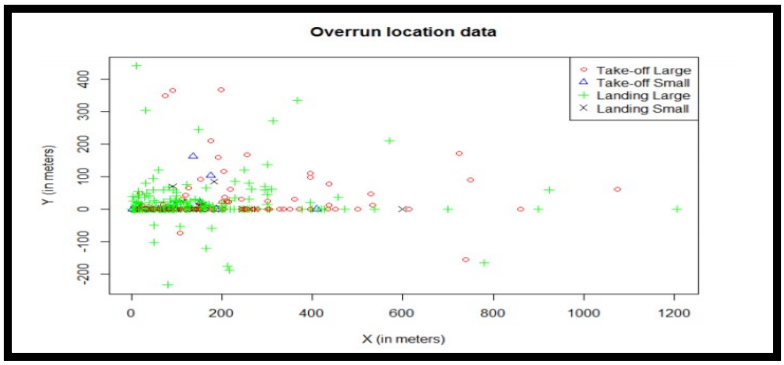

ภาพที่ 4.7 ผลการทดลองระยะทางที่อากาศยานวิ่งออกนอกทางวิ่ง
ที่มา: Final Report EASA

ผู้จัดทำจึงได้นำระยะทาง 200 เมตร ที่ได้จากการทดลองมาทำการวัดระยะทางลงบนบริเวณหัวทางวิ่ง 09/27 ไปยังบริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว ดังภาพที่ 4.8 พบว่าระยะทาง 200 เมตร ที่อากาศยานไถลออกนอกทางวิ่งเป็นระยะทางที่ไกลถึงแนวชายฝั่งของทะเล แสดงว่าหากเกิดเหตุการณ์ที่อากาศยานไถลออกนอกทางวิ่ง

บริเวณหัวทางวิ่ง 09/27 ไปยังบริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว จะเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงมากที่จะได้รับผลกระทบจากอากาศยานไถลออกนอกทางวิ่ง ซึ่งเป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยวและผู้สัญจรไปมาบริเวณนั้นอย่างแน่นอน

ภาพที่ 4.8 ระยะทางที่เครื่องบินเกิด Overrun บริเวณหัวทางวิ่ง 09/27

ที่มา: www.earth.google.com/web/

นอกจากนี้ ผู้จัดทำได้ศึกษาและนำข้อมูลจากกรณีศึกษาเกี่ยวกับอากาศยานวิ่งออกนอก ทางวิ่ง เหตุการณ์ที่ 1 คือ สายการบินไทย เที่ยวบินที่ 261 เกิดอากาศยานอุบัติเหตุ โดยเหตุการณ์ ครั้งนั้นระบุว่าระยะทางที่อากาศยานพุ่งตกลงไปนั้นห่างออกไป 2 ไมล์จากท่าอากาศยาน หรือก็คือประมาณ 3,704 เมตร และเหตุการณ์ที่ 2 คือ อากาศยานรุ่น B737 ของสายการบินแอร์อินเดีย เอ็กซ์เพรสไถลออกนอกทางวิ่งและตกลงจากเนินเขาที่เป็นทางวิ่งจนอากาศยานหักเป็นสองท่อนและส่วนหัวยังไถลต่อไปจนกระแทกกับกำแพงที่เป็นรั้วกั้นบริเวณของท่าอากาศยาน โดยระยะทางที่อากาศยานไถลออกนอกทางวิ่งไปถึงจุดสุดท้ายประมาณ 200 - 300 เมตร ซึ่งเมื่อนำระยะทางจากอากาศยานอุบัติเหตุทั้ง 2 เหตุการณ์ มาทำการวัดระยะทางจากบริเวณหัวทางวิ่ง 09/27 ไปยังบริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว จะเป็นดังภาพที่ 4.9 และภาพที่ 4.10 ตามลำดับ

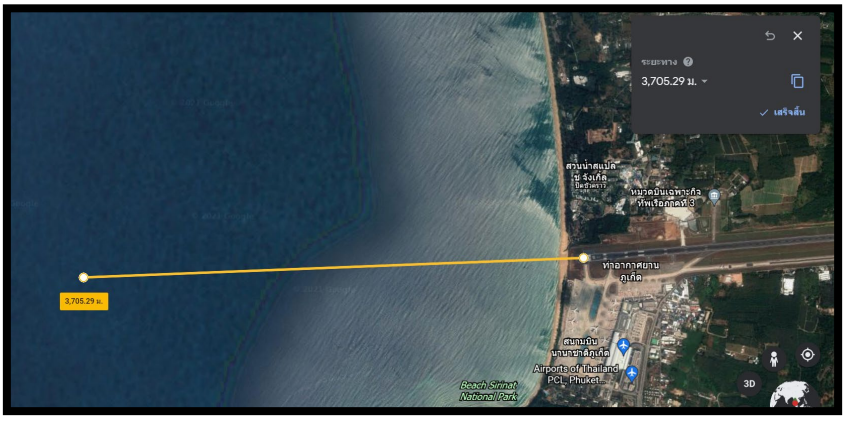

ภาพที่ 4.9 ระยะทางตามเหตุการณ์ที่ 1

ที่มา: www.earth.google.com/web/

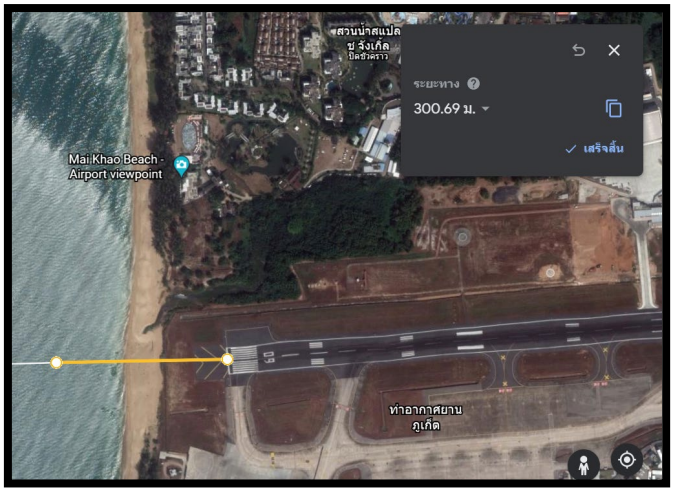

ภาพที่ 4.10 ระยะทางตามเหตุการณ์ที่ 2

ที่มา: www.earth.google.com/web/

จากวัดระยะทางทั้งสองเหตุการณ์ พบว่า ระยะทางที่อากาศยานออกนอกทางวิ่งไปนั้น ไกลจากบริเวณหัวทางวิ่ง 09/27 ออกนอกชายฝั่งหน้าหาดไม้ขาวไปทั้งสองเหตุการณ์ ทำให้เห็นว่าบริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาวนั้นมีความเสี่ยงที่จะทำให้นักท่องเที่ยวและผู้สัญจรไปมาได้รับผลกระทบหรืออันตรายจากการเกิดอากาศยานวิ่งออกนอกทางวิ่งอย่างแน่นอน

ดังนั้น จากการวิเคราะห์จากผลการทดลองของ Final Report EASA และอากาศยานอุบัติเหตุดังกล่าว สรุปได้ว่า บริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว เป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงและโอกาสที่จะเกิดอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากการเกิดอากาศยานวิ่งออกนอกทางวิ่ง ซึ่งอาจได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากการเกิดอุบัติเหตุดังกล่าว

5. สรุป

5.1 กระแสไอพ่นของอากาศยาน จากการศึกษาพบว่า อากาศยานที่เข้ามาใช้บริการ ท่าอากาศยานภูเก็ต ทั้งอากาศยานรุ่นที่มีความถี่ในการเข้ามาใช้บริการมากที่สุดและอากาศยานรุ่นที่มีขนาดใหญ่มากที่สุดที่ท่าอากาศยานภูเก็ตสามารถรองรับได้นั้น เมื่อทำการบินขึ้นที่ ทางวิ่ง 09 กระแสไอพ่นที่ปล่อยออกมาสามารถไปได้ไกลถึงบริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว ที่นักท่องเที่ยวอยู่ ซึ่งบริเวณจุดชมวิว กระแสไอพ่นจะมีความเร็วมากกว่า 56 km/h ซึ่งเป็นความเร็วในระดับที่อาจก่อให้เกิดอันตรายได้

5.2 อากาศยานลงก่อนถึงทางวิ่ง จากสถิติของ Final Report EASA แสดงให้เห็นว่า การลงก่อนถึงทางวิ่งของอากาศยาน มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นในบริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว และจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นที่ท่าอากาศยานอื่น ๆ ทำให้ทราบว่าอุบัติเหตุดังกล่าวมีโอกาสขึ้นเสมอ และไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อไร

5.3 อากาศยานวิ่งออกนอกทางวิ่ง (Overrun) มีผลการวิเคราะห์ที่คล้ายกับอากาศยานลงก่อนถึงทางวิ่ง โดยผลการทดลองของ Final Report EASA แสดงให้เห็นว่า อากาศยานที่วิ่งเลยทางวิ่ง ส่วนใหญ่จะอยู่เลยจากแนวรั้วกั้นของท่าอากาศยาน ซึ่งก็คือบริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว ที่มีนักท่องเที่ยวอยู่บริเวณนั้น และจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในท่าอากาศยานอื่น ๆ ทำให้ทราบว่าอุบัติเหตุดังกล่าวมีโอกาสขึ้นเสมอ และไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดขึ้นเช่นเดียวกัน

ผลกระทบจากอันตรายที่กล่าวมาทำให้บริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว เป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงและโอกาสที่จะเกิดอันตรายต่อนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจทำให้ของนักท่องเที่ยวและผู้สัญจรไปมาได้รับบาดเจ็บและเกิดความเสียหายต่อชีวิต และทรัพย์สินของผู้ที่อยู่บริเวณนั้น

6. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลกระทบด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว บริเวณจุดชมเครื่องบิน หาดไม้ขาว ทางวิ่ง 09/27 ของท่าอากาศยานภูเก็ต โดยผู้จัดทำได้ทำการวิเคราะห์อันตรายและมาตรการเพื่อความปลอดภัยจากลักษณะกายภาพของท่าอากาศยานภูเก็ตเท่านั้น ซึ่งอาจไม่สามารถนำไปใช้กับท่าอากาศยานอื่น ๆ ได้โดยตรง จึงควรมีการนำไปปรับปรุงให้เหมาะสมกับลักษณะของท่าอากาศยานนั้น ๆ ก่อนที่จะนำไปใช้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความปลอดภัยอย่างสูงสุด

7. เอกสารอ้างอิง

ข้อกำหนดของสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย ฉบับที่ 14 ว่าด้วยมาตรฐานสนามบิน. (2562,19 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 156 ง. หน้า 16-49.

สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย. Runway excursion. (2562). [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก: https://www.caat.or.th/th/archives/45754. (2564, 11 มีนาคม).

Annex 13 Aircraft Accident and Incident Investigation.

Final Report EASA : Study on models and methodology for safety assessment of Runway End Safety Areas (RESA). (2011). [Online], Available www.easa.europa.eu/sites/default/files/dfu/.pdf. (2021, 16 March).

Sopon Phikanesuan. Jet blast. (2019). [Online], Available: www.de-de.facebook.com/aPilotBook/posts/2648751071811864/. (2021, 14 March).

_____. Runway Overrun. (2020). [Online], Available: https://www.apilotclub.com/runway-excursion/. (2021, 12 March).

Wikipedia. Jet blast. (2020). [Online], Available: www.en.wikipedia.org/wiki/Jet_blast. (2021, 14 March).

การบริหารการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของธุรกิจสายการบิน

Cyber security management of airline business

ธนากร เอี่ยมปาน, วุฒิภัทร จันทร์สาร

วิทยาลัยการบินและคมนาคม มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: Thanakorn.ei@spu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการบริหารการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของธุรกิจสายการบิน ผู้บริหารธุรกิจสายการบินมีจุดมุ่งหมายด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับการรักษาชีวิตของบุคคลที่เกี่ยวข้อง รักษาทรัพยากรและเพิ่มผลผลิต การลดอันตรายทั้งปวงและการป้องกันอากาศยานอุบัติเหตุ ปัจจุบันมีภัยคุกคามทางไซเบอร์ต่อธุรกิจสายการบิน ผู้คุกคามมุ่งเน้นไปที่ทำให้มีการหยุดชะงักของความต่อเนื่องทางธุรกิจและการขโมยข้อมูลเพื่อจุดประสงค์ทางการเงิน ดังนั้นผู้บริหารธุรกิจสายการบินต้องมีแนวทางการบริหารการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ ได้แก่ (1) การปฏิบัติตามมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (2) มีหน่วยงานและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (3) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ให้สอดคล้องกับกฎระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง (4) การประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐเพื่อให้มั่นใจว่ามีการบริหารความเสี่ยงด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

คำสำคัญ: การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์, ธุรกิจสายการบิน

ABSTRACT

This academic article aims to propose guidelines for cyber security management of airline businesses. Airline business executives have a safety focus on preserving the lives of those involved, preserving resources and increase productivity, reducing all dangers and preventing aircraft accidents. There are currently cyber threats to the airline business. Threat actors focus on disrupting business continuity and stealing data for financial purposes. Therefore, airline business executives must have cyber security management guidelines, including: (1) Compliance with cyber security standards of the Civil Aviation Authority of Thailand. (2) There are agencies and personnel with expertise in cyber security. (3) Creating a strategic plan for maintaining cyber security in accordance with relevant rules and regulations. (4) Coordination among government agencies to ensure effective and efficient management of cybersecurity risks.

KEYWORDS: Cyber security, airline business

1. บทนำ

ปัจจุบันการใช้งานระบบอินเทอร์เน็ตเป็นส่วนสำคัญในด้านเศรษฐกิจและสังคม การสื่อสารโทรคมนาคม การรักษาความมั่นคงและการควบคุมดูแลโครงสร้างสาธารณูปโภคของประเทศ ซึ่งจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในอนาคต เพราะว่าเทคโนโลยีถูกพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะตอบสนองต่อการใช้งานในระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศของคนได้เป็นจำนวนมาก แต่อินเทอร์เน็ตก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการก่อให้เกิดภัยคุกคามและอาชญากรรมไซเบอร์ ซึ่งเป็นภัยคุกคามที่ไร้พรหมแดนและมีผลกระทบในทุกมิติไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ จากยุทธศาสตร์ชาติของประเทศไทย พ.ศ. 2561 – 2580 มีประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ข้อ 4.2 การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง กำหนดให้มีการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมทางไซเบอร์ และมีการส่งเสริมการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์เพื่อลดผลกระทบจากภัยคุกคามไซเบอร์ต่อเศรษฐกิจและสังคม และปกป้องอธิปไตยทางไซเบอร์เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติ (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2024)

การฟื้นตัวของอุตสาหกรรมการบินไทย ปี 2566 พบว่า จำนวนผู้โดยสารในเส้นทางการบินระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น และมีปริมาณเที่ยวบินระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า (สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศ, 2024) องค์กรการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) กล่าวว่า อุตสาหกรรมการบินนั้นความปลอดภัยเป็นคุณค่าหลักในการให้บริการทางอากาศที่รวดเร็วและเชื่อถือได้ ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความปลอดภัยในการบินของรัฐบาลและกลุ่มอุตสาหกรรมได้ช่วยทำให้เครื่องบินพาณิชย์เป็นวิธีการเดินทางที่ปลอดภัยที่สุด ปัจจุบันมี 193 ประเทศที่ให้ความร่วมมือผ่านองค์กรการบินพลเรือนระหว่างประเทศทำงานเพื่อการบรรลุเป้าหมายด้านความปลอดภัยระดับโลกที่ตกลงกันไว้ คือ ให้มีผู้เสียชีวิตเป็นศูนย์ภายในปี 2573 ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านกฎระเบียบของประเทศเหล่านั้น (International Civil Aviation Organization , 2024)

ความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญสูงสุดของธุรกิจสายการบิน เพราะว่าธุรกิจสายการบินนั้นหากเกิดอากาศยานอุบัติเหตุขึ้นจะทำให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้โดยสาร รวมทั้งส่งผลต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นที่มีองค์กรอีกด้วย แนวคิดทฤษฎีโดมิโนได้ถูกพัฒนาโดย James Reason (ICAO, 2012) มีการสร้างแบบจำลองเพื่อใช้อธิบายสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุของอากาศยาน โดยปัจจัยองค์กร (Organization) ได้แก่ ปรัชญาการบริหาร การกำหนดนโยบายของผู้บริหาร กระบวนการทำงานในองค์กร เป็นปัจจัยเริ่มต้นที่สำคัญมากในการป้องกันอากาศยานอุบัติเหตุและทำให้การปฏิบัติการบินสามารถดำเนินได้ตามมาตรฐานสากล และสอดคล้องกับ E.A. Jerome (1976) ได้พัฒนาทฤษฎีสาเหตุการเกิดอากาศอุบัติเหตุ (5M) (Alexander T. Wells and Clarence C. Rodrigues, 2003) กล่าวว่า การดำเนินการป้องกันการเกิดอากาศยานอุบัติเหตุมีปัจจัยที่สำคัญ คือ การบริหาร (Management)

ผู้บริหารธุรกิจสายการบินมีหน้าที่ ได้แก่ การวางแผนธุรกิจสายการบิน การบริหารการปฏิบัติการบิน การบำรุงรักษาเครื่องบิน การจัดการพนักงาน การเจรจาข้อตกลงและสัญญา การบริการลูกค้า การฝึกอบรม การรับรองว่าองค์กรต้องปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อให้ธุรกิจสายการบินมีความปลอดภัยสูงสุด ปัจจุบันโลกได้เห็นการโจมตีทางไซเบอร์ต่อทุกภาคส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในอุตสาหกรรมการบินที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐก็ไม่มีข้อยกเว้น ดังนั้นจากเหตุผลดังกล่าวผู้บริหารธุรกิจสายการบินต้องบริหารจัดการให้ได้ตามมาตรฐานสากลโดยการป้องกันไม่ให้มีการโจมตีทางไซเบอร์เพื่อนำไปสู่การเกิดอากาศยานอุบัติเหตุ

2. วัตถุประสงค์

เพื่อเสนอแนวทางการบริหารการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของธุรกิจสายการบิน

3. แนวคิดการบริหารจัดการองค์กรการบิน

องค์กรการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization , 2012) กล่าวว่า ความปลอดภัย (Safety) หมายถึง สภาวะที่มีความเป็นไปได้ที่จะเป็นอันตรายต่อบุคคล หรือความเสียหายต่อทรัพย์สินลดลงเหลือ และรักษาไว้ที่ระดับที่ยอมรับได้หรือต่ำกว่า โดยได้ผ่านกระบวนการระบุอันตราย และการบริหารความเสี่ยงด้านความปลอดภัย

แชปเพลและวิกแมน (Shappell & Wiegmann, 2003) ได้เสนอแนวคิดว่า อิทธิพลขององค์กร (Organizational influences) เป็นองค์ประกอบหลักที่มีผลต่อการบริหารจัดการองค์กรการบินให้เป็นระบบเพื่อป้องกันอากาศยานอุบัติเหตุ โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่

1. การบริหารจัดการทรัพยากร (Resource management) หมายถึง การดำเนินงานจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรบุคคล งบประมาณ เครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวก แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) การบริหารทรัพยากรบุคคล (Human) หมายถึง การดำเนินงานด้านบุคคลากรภายในองค์กรการบินตามมาตรฐานสากล (2) การบริหารงบประมาณ (Monetary) หมายถึง การดำเนินงานด้านการจัดทำบัญชีจัดสรรค่าใช้จ่ายเงินในกิจกรรมการบินให้ครบถ้วน (3) การบริหารเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวก (Equipment and facility) หมายถึง การดำเนินการจัดการอุปกรณ์เครื่องมือให้ถูกต้องตรงตามความต้องการและได้มาตรฐาน

2. บรรยากาศขององค์กร (Climate) หมายถึง สภาพหรือลักษณะโครงสร้างองค์กร นโยบายองค์กร และวัฒนธรรมองค์กร แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) โครงสร้างองค์กร (Structure) หมายถึง การจัดส่วนการทำงานให้เหมาะสมอย่างเป็นทางการ ทั้งขนาด จำนวนหน่วยงาน รวมทั้งแบ่งมอบอำนาจและความรับผิดชอบโดยชัดเจน (2) นโยบายองค์กร (Policies) หมายถึง ข้อความที่ช่วยชี้นำการตัดสินใจอนาคตขององค์กรหรือวิธีปฏิบัติ (3) วัฒนธรรมองค์กร (Culture organization) หมายถึง สิ่งที่บุคคลในองค์กรเต็มใจยึดถือปฏิบัติกันตามมาในแนวทางเดียวกันและเป็นกฎเกณฑ์ที่ยึดถือกันเอง

3. การจัดกระบวนการทำงานขององค์กร (Process) หมายถึง การดำเนินการจัดส่วนปฏิบัติการ ส่วนระบบขั้นตอนปฏิบัติ และส่วนตรวจสอบ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับการทำงาน แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) การจัดส่วนปฏิบัติการ (Operations) หมายถึง การจัดส่วนทำงานหลักขององค์กรให้ได้ตามมาตรฐานงานและเป็นระบบ (2) การจัดส่วนระบบขั้นตอนปฏิบัติ (Procedures) หมายถึง การจัดวิธีการในการทำงานขององค์กรอย่างเป็นทางการ (3) การจัดส่วนตรวจสอบ (Oversight) หมายถึง การประเมิน การติดตาม การตรวจสอบการบริหารจัดการภายในขององค์กร และสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการทำงาน

โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตในทุกด้านโดยสิ่งนี้นำไปสู่การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาเทคโนโลยีที่รวดเร็วรวมถึงการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายทั่วโลกในระดับที่ไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งการเติบโตอย่างต่อเนื่องของการบินพลเรือนได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและขีดความสามารถ สิ่งนี้ทำให้สามารถรักษาอัตราการเติบโตที่รวดเร็วไว้ได้ในขณะที่ยังคงมีความปลอดภัย แต่ความก้าวหน้าทางดิจิทัลเหล่านี้ทำให้ภาคส่วนต่างๆ ต้องเผชิญกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ ซึ่งการโจมตีทางไซเบอร์ที่ประสบความสำเร็จอาจส่งผลเสียต่อการเงิน ชื่อเสียง ความต่อเนื่องของบริการ ความปลอดภัยของผู้คนและสิ่งอำนวยความสะดวก

IBM (2024) กล่าวว่า การโจมตีทางไซเบอร์ (Cyberattack) หมายถึง ความพยายามโดยเจตนาที่จะขโมย เปิดเผย เปลี่ยนแปลง ปิดการใช้งาน หรือทำลายข้อมูล แอปพลิเคชัน หรือทรัพย์สินอื่น ๆ ผ่านการเข้าถึงเครือข่าย ระบบคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ดิจิทัลโดยไม่ได้รับอนุญาต

Trellix (2024) กล่าวว่า แรนซัมแวร์ (Ransomware) หมายถึง มัลแวร์ที่ใช้การเข้ารหัสเพื่อเก็บข้อมูลของเหยื่อ โดยผู้ใช้งานจะไม่สามารถเปิดไฟล์ใด ๆ ได้เลย และจะต้องทำการจ่ายเงินตามข้อความ “เรียกค่าไถ่” ในการปลดล็อคเพื่อกู้ข้อมูลคืนมา

4. สถิติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของธุรกิจสายการบิน

การโจมตีทางไซเบอร์ในอุตสาหกรรมการบิน (Adam Janofsky , 2022)

Jeppesen เป็นบริษัทในเครือของโบอิ้ง (Boeing) ซึ่งให้บริการเครื่องมือการเดินอากาศและการวางแผนการบิน กล่าวว่า บริษัทกำลังเผชิญกับเหตุการณ์ความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ที่ทำให้เกิดการหยุดชะงักของเที่ยวบิน ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการเพิ่มแบนเนอร์สีแดง (A red banner) บนเว็บไซต์ของบริษัทเพื่อเตือนว่าบริษัทในโคโลราโดแห่งนี้กำลังประสบปัญหาทางเทคนิคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ บริการ และช่องทางการสื่อสารบางอย่าง ซึ่งโฆษกของโบอิ้ง (Boeing) กล่าวว่า ปัญหาดังกล่าวเกิดจากเหตุการณ์ด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์และบริษัทยังคงดำเนินการเพื่อแก้ไขฟื้นฟูบริการต่าง ๆ โดยเหตุการณ์ทางไซเบอร์นี้ส่งผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์และบริการการวางแผนการบินบางอย่าง มีการหยุดชะงักในการวางแผนการบิน แต่ในเวลานี้ยังไม่มีเหตุผลที่จะเชื่อว่าเหตุการณ์นี้ก่อให้เกิดภัยคุกคามต่อเครื่องบินหรือความปลอดภัยของการบิน ซึ่งบริษัทกำลังสื่อสารกับลูกค้าและหน่วยงานกำกับดูแล มีการทำงานเพื่อแก้ไขฟื้นฟูการบริการเต็มรูปแบบโดยเร็วที่สุด แม้ว่าขอบเขตของการหยุดชะงักจะไม่ชัดเจน แต่อย่างน้อยเหตุการณ์นี้ก็ส่งผลกระทบต่อการรับและการประมวลผลประกาศผู้ทำการในอากาศ (NOTAM) เพื่อแจ้งเตือนนักบินถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นตามเส้นทางการบิน โดย Matthew Klint เป็นผู้ดูแล Live And Let's Fly travel blog รายงานว่า เหตุการณ์ดังกล่าวเชื่อว่าเป็นแรนซัมแวร์ (Ransomware) โดยโฆษกของโบอิ้ง (Boeing) ไม่สามารถยืนยันได้ว่าเกี่ยวข้องกับแรนซัมแวร์ (Ransomware)

อุตสาหกรรมการบินเป็นเป้าหมายของการโจมตีทางไซเบอร์โดยแรนซัมแวร์ (Ransomware) ได้แก่

1. สายการบิน SpiceJet ของอินเดียรายงานว่า การโจมตีของแรนซัมแวร์ (Ransomware) ส่งผลให้ผู้โดยสารหลายร้อยคนติดอยู่ที่สนามบินเนื่องจากการงดให้บริการเที่ยวบิน

2. บริษัท Accelya ผู้ให้บริการเทคโนโลยีสายการบินรายใหญ่ กล่าวว่า ถูกโจมตีด้วยแรนซัมแวร์ (Ransomware) ที่เชื่อมโยงกับกลุ่ม BlackCat

3. บางกอกแอร์เวย์ส (Bangkok Airways) กล่าวว่า แฮกเกอร์ขโมยข้อมูลผู้โดยสารหลังจากเหตุการณ์แรนซัมแวร์ (Ransomware)

4. Boeing รายงานว่า บริษัทได้รับผลกระทบจากไวรัส WannaCry ที่แพร่หลายในปี 2018 โดยสามารถแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งจุดอ่อนนี้จำกัดอยู่ในคอมพิวเตอร์เพียงไม่กี่เครื่อง เมื่อมีการปรับใช้ซอฟต์แวร์ทำให้ไม่มีการหยุดชะงักกับโปรแกรมเครื่องบินโบอิ้งแบบ 777 หรือโปรแกรมใดๆ ของบริษัท

ในช่วงที่ผ่านมาสำนักงานรักษาความปลอดภัยด้านการขนส่ง (Transportation Security Administration) ได้ออกคำสั่งให้รายงานเหตุการณ์ด้านความปลอดภัยไซเบอร์ทั้งหมดที่บริษัทการบินประสบไปยังหน่วยงานรักษาความปลอดภัยไซเบอร์และโครงสร้างพื้นฐาน (Cybersecurity and Infrastructure Security Agency) ภายใน 24 ชั่วโมง

ดังนั้นอุตสาหกรรมการขนส่งทางอากาศกลายเป็นเป้าหมายของผู้โจมตีทางไซเบอร์มากขึ้นใน ปี 2565 ตั้งแต่สายการบินและการบริการภาคพื้นดินไปจนถึงองค์กรทางทหาร บริษัทในอุตสาหกรรมจำนวนมากทั่วโลกตกเป็นเหยื่อของการโจมตีทางไซเบอร์ ดังรูปที่ 1

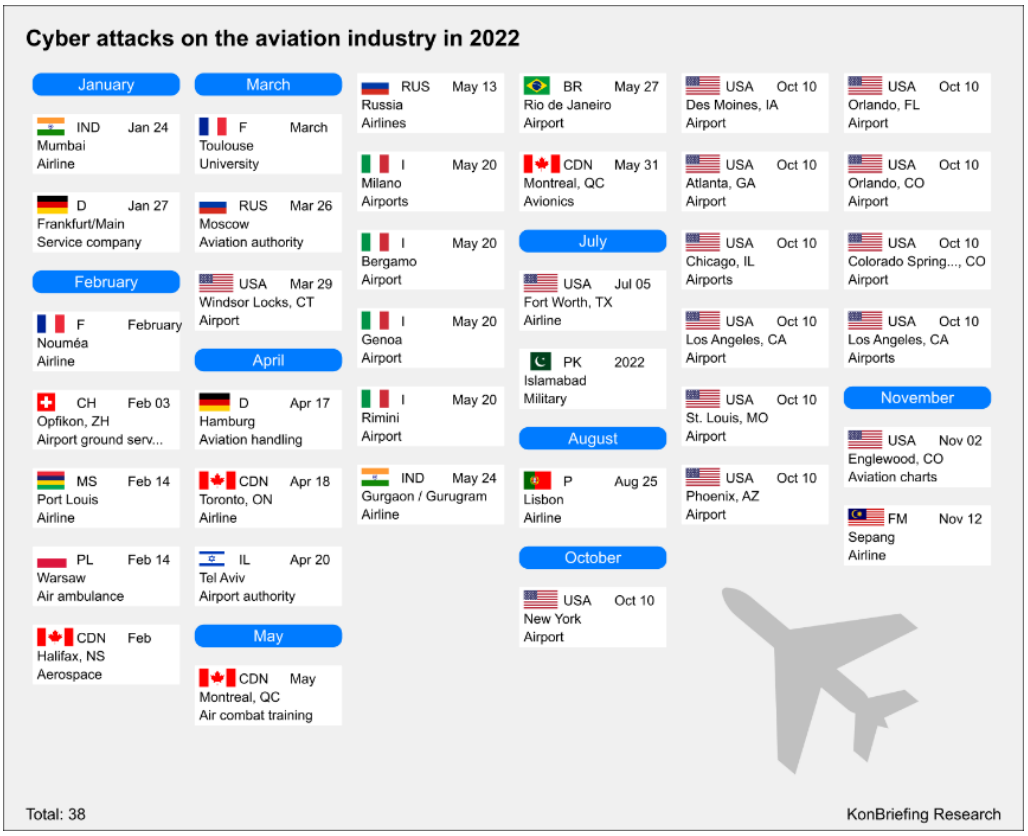

รูปที่ 1 การโจมตีทางไซเบอร์ต่ออุตสาหกรรมการบินในปี 2565 (Konbriefing , 2022)

5. การวิเคราะห์การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของธุรกิจสายการบิน

ธุรกิจสายการบินมีระบบส่วนงานต่างๆ ที่จะทำให้องค์กรสามารถปฏิบัติการบินได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยผู้บริหารธุรกิจสายการบินต้องดำเนินการบริหารความเสี่ยงด้านความปลอดภัยของระบบส่วนงานต่างๆ ให้มีความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์

การวิเคราะห์การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของธุรกิจสายการบิน

ภัยคุกคามที่โจมตีต่อระบบส่วนงานต่างๆ ของธุรกิจสายการบิน ดังตารางที่ 1 ส่งผลเสียหายทำให้สายการบินไม่สามารถปฏิบัติการบินได้ด้วยปลอดภัย

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของธุรกิจสายการบิน

ภัยคุกคามที่โจมตีต่อระบบส่วนงานต่างๆ ของธุรกิจสายการบิน	ผลเสียหาย
1. ระบบการจองตั๋วผู้โดยสารและการจัดการลูกค้าสัมพันธ์	การปฏิเสธการให้บริการผู้โดยสาร การปลอมแปลงข้อมูลประจำตัวผู้โดยสาร และการละเมิดข้อมูลผู้โดยสาร
2. ระบบควบคุมการขึ้นเครื่องบินของผู้โดยสาร	การปฏิเสธการให้บริการผู้โดยสาร และการปลอมแปลงข้อมูลประจำตัวผู้โดยสาร และการขึ้นเครื่องของผู้โดยสารโดยไม่ได้รับอนุญาต
3. ระบบแอปพลิเคชันบนมือถือของสายการบิน	การปลอมแปลงข้อมูลส่วนตัวผู้โดยสาร การหยุดการทำงานของแอปพลิเคชันบนมือถือ การปลอมแปลงระบบแอปพลิเคชันบนมือถือของสายการบิน
4. ระบบการเงินของสายการบิน	การหลอกลวง หรือฉ้อโกงทางการเงิน
5. ระบบการวางแผนการบิน	เครื่องบินไม่สามารถปฏิบัติการบินได้ตามกำหนดเวลา
6. ระบบการจัดการสัมภาระผู้โดยสาร	สัมภาระผู้โดยสารที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่มีการคัดกรองสามารถบรรทุกขึ้นเครื่องบินได้
7. ระบบการวางแผนการทำงานของนักบินและลูกเรือ	การจัดตารางบินของนักบินและลูกเรือไม่ถูกต้อง
8. ระบบคอมพิวเตอร์สำนักงาน	อีเมล เว็บไซต์และแอปพลิเคชันอื่น ๆ ในสำนักงานไม่สามารถทำงานได้
9. ระบบการบริการขนส่งสินค้า	การปลอมแปลงข้อมูลการจองสินค้า ใบเรียกเก็บเงิน สินค้าที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่มีการคัดกรองสามารถบรรทุกขึ้นเครื่องบินได้
10. ระบบการบริการอาหารและสินค้าบนเครื่องบิน	เอกสารถูกปลอมแปลง อาหารที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือสินค้าที่ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมความปลอดภัยสามารถนำขึ้นเครื่องบินได้

6. แนวทางการบริหารการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของธุรกิจสายการบิน

ธุรกิจสายการบินต้องมีความพร้อมการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนการรักษาความลับของข้อมูล โดยภัยคุกคามที่เกิดจากการโจมตีทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นกับธุรกิจสายการบินนั้นมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้คุกคามมุ่งเน้นไปที่ทำให้มีการหยุดชะงักของความต่อเนื่องทางธุรกิจ และการขโมยข้อมูลเพื่อจุดประสงค์ทางการเงิน หรือแรงจูงใจอื่น ๆ

ดังนั้นผู้บริหารองค์กรต้องดำเนินการบริหารธุรกิจสายการบินให้มีความปลอดภัยในการปฏิบัติการบิน และมีแนวทางการบริหารการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของธุรกิจสายการบิน ได้แก่

1. ธุรกิจสายการบินต้องทำตามมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (The Civil Aviation Authority of Thailand)

2. ธุรกิจสายการบินสร้างหน่วยงานและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์

3. ธุรกิจสายการบินต้องมีแผนยุทธศาสตร์การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ วิสัยทัศน์และกลยุทธ์และสอดคล้องกับกฎระเบียบข้อบังคับด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) นโยบาย

การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (2) ความร่วมมือระหว่างประเทศ (3) การแบ่งปันข้อมูลระหว่างหน่วยงาน (4) การเสริมสร้างขีดความสามารถ และการฝึกอบรม (5) วัฒนธรรมการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (6) การจัดการภัยคุกคามการโจมตีทางไซเบอร์และการวางแผนฉุกเฉิน

4. ธุรกิจสายการบินต้องมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐเพื่อให้มั่นใจว่ามีการจัดการความเสี่ยงด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

7. สรุป

ผู้บริหารธุรกิจสายการบินมีจุดมุ่งหมายด้านความปลอดภัยทางการบิน คือ การรักษาชีวิตของบุคคลที่เกี่ยวข้อง รักษาทรัพยากรและทรัพย์สิน เพิ่มผลผลิตและลดค่าใช้จ่าย โดยการกำจัดหรือลดอันตรายทั้งปวง และการป้องกันอากาศยานอุบัติเหตุ รวมทั้งการบรรเทาการบาดเจ็บและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอุบัติเหตุ ปัจจุบันมีภัยคุกคามทางไซเบอร์ต่อธุรกิจสายการบินซึ่งผู้บริหารธุรกิจสายการบินมีบทบาทเป็นผู้นำต่อความท้าทายนี้ ซึ่งผู้คุกคามมุ่งเน้นไปที่ทำให้มีการหยุดชะงักของความต่อเนื่องทางธุรกิจ และการขโมยข้อมูลเพื่อจุดประสงค์ทางการเงิน ดังนั้นผู้บริหารองค์กรต้องมีบริหารการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของธุรกิจสายการบินให้มีความปลอดภัย

8. ข้อเสนอแนะ

ผู้บริหารธุรกิจสายการบินต้องมีแนวทางการบริหารการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ ได้แก่ (1) การปฏิบัติตามมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (2) มีหน่วยงานและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (3) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ให้สอดคล้องกับกฎระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง (4) การประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐเพื่อให้มั่นใจว่ามีการบริหารความเสี่ยงด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

9. เอกสารอ้างอิง

สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศ. (2024). *รายงานสภาวะอุตสาหกรรมการบินของประเทศไทย พ.ศ.2566* [Online]. Retrieved August 1, 2024, from: https://www.caat.or.th/th/archives/82897

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2024). *ยุทธศาสตร์ชาติของประเทศไทย พ.ศ. 2561–2580* [Online]. Retrieved August 1, 2024, from: http://nscr.nesdc.go.th/ns/

Adam Janofsky. (2022). *Cyber incident at Boeing subsidiary causes flight planning disruptions* [Online]. Retrieved August 1, 2024, from: https://therecord.media/cyber-incident-at-boeing-subsidiary-causes-flight-planning-disruptions

Alexander T. Wells and Clarence C. Rodrigues. (2003). Commercial Aviation Safety. New York: McGraw-Hill.

IBM. (2024). *What is a cyberattack?* [Online]. Retrieved August 1, 2024, from https://www.ibm.com/topics/cyber-attack

International Civil Aviation Organization. (2012). Safety Management Manual (Doc 9859). Montréal: International Civil Aviation Organization.

International Civil Aviation Organization. (2012). Safety Management Manual (SMM) Third Edition [Online]. Retrieved August 1, 2024, from https://www.icao.int/sam/documents/rst-smsssp-13/smm_3rd_ed_advance.pdf

International Civil Aviation Organization. (2024). *Safety* [Online]. Retrieved August 1, 2024, from: https://www.icao.int/safety/Pages/default.aspx

International Civil Aviation Organization. (2024). *Aviationcybersecurity* [Online]. Retrieved August 1, 2024, from: https://www.icao.int/aviationcybersecurity/Pages/default.aspx

Konbriefing. (2022). *Cyber attacks on the aviation industry in 2022* [Online]. Retrieved August 1, 2024, from: https://konbriefing.com/en-topics/cyber-attacks-2022-ind-aviation.html

Shappell, S. A. & Wiegmann, D. A. (2003*). A Human Error Approach to Aviation Accident Analysis*. England, Ashgate Publishing Limited.Trellix. (2024). *What Is Ransomware?* [Online]. Retrieved August 1, 2024, from: https://www.trellix.com/en-us/security-awareness/ransomware/what-is-ransomware.html

อากาศยานไร้คนขับกับการช่วยเหลืออุทกภัยในประเทศไทย

Unmanned Aerial Vehicles (UAVs) and Flood Relief in Thailand

อรรถพล เลากุลศิริ, ชูชีพ แก่นแสง, วุฒิชัย กาไว

E-mail: Attapon.la@spu.ac.th

บทคัดย่อ

อากาศยานไร้คนขับ (Unmanned Aerial Vehicles: UAVs) หรือที่เรียกกันทั่วไปว่าโดรน เป็นเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลืออุทกภัยในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยที่ประสบปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำ UAVs ถูกนำมาใช้ในด้านการตรวจสอบพื้นที่น้ำท่วม ขนส่งสิ่งของจำเป็น และช่วยเสริมระบบสื่อสารในพื้นที่ที่ถูกตัดขาด บทความนี้นำเสนอการใช้งาน UAVs ในการช่วยเหลืออุทกภัยในประเทศไทย พร้อมตัวอย่างรุ่นโดรนที่ใช้ในปัจจุบันและความสำเร็จของการนำไปใช้ในพื้นที่ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์ถึงข้อดีและข้อจำกัดของการใช้โดรนในการจัดการกับสถานการณ์น้ำท่วม รวมถึงแนวทางการพัฒนาต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: อากาศยานไร้คนขับ, UAVs, การช่วยเหลืออุทกภัย, เทคโนโลยีโดรน, ประเทศไทย

ABSTRACT

Unmanned Aerial Vehicles (UAVs), commonly known as drones, have become a crucial technology in flood disaster relief efforts worldwide, including in Thailand, where flooding is a recurring issue. UAVs are utilized in flood monitoring, the transportation of essential supplies, and the reinforcement of communication networks in isolated areas. This article examines the application of UAVs in flood relief in Thailand, providing examples of drone models currently in use and the successes achieved in various regions. Additionally, it analyzes the advantages and limitations of using drones in flood management, as well as future development directions to enhance their effectiveness.

วัตถุประสงค์ของบทความวิชาการ

1. เพื่อศึกษาการนำเทคโนโลยีอากาศยานไร้คนขับ (UAVs) มาใช้ในการช่วยเหลือและจัดการอุทกภัยในประเทศไทย รวมถึงการตรวจสอบพื้นที่น้ำท่วม การขนส่งสิ่งของจำเป็น และการเสริมระบบสื่อสารในสถานการณ์ที่จำเป็น

2. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบประสิทธิภาพของ UAVs ในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากอุทกภัยในพื้นที่ที่เข้าถึงยาก โดยนำเสนอรุ่นของอากาศยานไร้คนขับที่ถูกใช้งานจริงในประเทศไทย

3. เพื่อระบุข้อดีและข้อจำกัดของการใช้งาน UAVs ในการจัดการอุทกภัย รวมถึงการประเมินประสิทธิภาพในสถานการณ์และลักษณะพื้นที่ที่แตกต่างกัน

4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการใช้งาน UAVs ในอนาคต โดยพิจารณาจากปัญหาและข้อจำกัดที่พบในการปฏิบัติภารกิจในสถานการณ์อุทกภัย

1. บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ต้องเผชิญกับอุทกภัยอยู่บ่อยครั้ง โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน ซึ่งส่งผลให้มีการเกิดน้ำท่วมในหลายพื้นที่เป็นประจำ ทั้งในเขตเมืองและชนบท อุทกภัยไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบทางด้านชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมอย่างกว้างขวาง การสูญเสียทรัพย์สิน ความเสียหายต่อพืชผลทางการเกษตร และความเสี่ยงต่อโรคภัยที่มาพร้อมกับน้ำท่วม ล้วนทำให้การรับมือกับภัยพิบัติครั้งนี้กลายเป็นเรื่องสำคัญ

การจัดการสถานการณ์น้ำท่วมในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีอากาศยานไร้คนขับ (Unmanned Aerial Vehicles: UAVs) หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่าโดรน (Drones) ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการสำรวจและประเมินสถานการณ์ รวมถึงให้ความช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ เช่น การขนส่งสิ่งของที่จำเป็นไปยังพื้นที่ที่เข้าถึงได้ยาก การตรวจสอบระดับน้ำ การตรวจหาเส้นทางที่ถูกตัดขาด และการสื่อสารในสถานการณ์ที่เครือข่ายสัญญาณถูกตัดขาด

บทความนี้จะอธิบายถึงการนำ UAVs มาใช้ในการช่วยเหลืออุทกภัยในประเทศไทย โดยจะเน้นถึงประเภทของ UAVs ที่ใช้งานในปัจจุบัน ความสามารถในการปฏิบัติภารกิจ และกรณีศึกษาของพื้นที่ที่มีการใช้ UAVs ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย

2. การใช้อากาศยานไร้คนขับในการช่วยเหลืออุทกภัย

2.1 การสำรวจและตรวจสอบพื้นที่

UAVs มีบทบาทสำคัญในการสำรวจพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย ซึ่งสามารถให้ข้อมูลที่ทันสมัยและแม่นยำในการประเมินสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็ว การสำรวจพื้นที่ด้วย UAVs สามารถสร้างภาพถ่ายทางอากาศที่มีความละเอียดสูง ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ข้อมูลในการวางแผนการจัดการและส่งความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม

ตัวอย่างการใช้งาน UAVs ในการตรวจสอบพื้นที่น้ำท่วมในประเทศไทย ได้แก่ การใช้โดรนในการตรวจสอบสถานการณ์น้ำท่วมในจังหวัดนครศรีธรรมราชและสุโขทัย ซึ่งทั้งสองจังหวัดนี้มักประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก UAVs ได้ช่วยให้สามารถประเมินระดับน้ำ และพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบได้อย่างรวดเร็ว และสามารถวางแผนการช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การขนส่งสิ่งของจำเป็น

ในบางสถานการณ์ที่ยานพาหนะธรรมดาไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วมได้ UAVs สามารถทำหน้าที่ในการขนส่งสิ่งของจำเป็นไปยังพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบได้อย่างรวดเร็วและปลอดภัย เช่น การขนส่งยา อาหาร น้ำดื่ม และสิ่งของที่จำเป็นอื่น ๆ UAVs สามารถบินเข้าไปในพื้นที่ที่ถูกตัดขาดจากการสัญจรทั่วไป เช่น ในจังหวัดพัทลุงและยะลา ซึ่งมักประสบปัญหาน้ำท่วมใหญ่ และทำให้เส้นทางการคมนาคมถูกตัดขาด การใช้ UAVs ในการขนส่งสิ่งของไม่เพียงแต่ลดระยะเวลาในการส่งความช่วยเหลือ แต่ยังลดความเสี่ยงที่เกิดจากการส่งบุคลากรเข้าไปในพื้นที่ที่อันตราย

2.3 การสื่อสารและประสานงาน

เมื่อเกิดอุทกภัย หนึ่งในปัญหาหลักที่พบคือการขาดระบบการสื่อสารเนื่องจากเสาสัญญาณโทรศัพท์มือถือถูกน้ำท่วมหรือถูกตัดขาด ทำให้การสื่อสารระหว่างหน่วยงานกู้ภัยและผู้ประสบภัยเป็นไปได้ยาก UAVs สามารถทำหน้าที่เป็นสถานีรับส่งสัญญาณชั่วคราว ช่วยให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถประสานงานกันได้ใน

สถานการณ์ที่ระบบการสื่อสารถูกทำลาย UAVs ยังสามารถติดตั้งอุปกรณ์รับสัญญาณวิทยุหรือเสาอากาศเพื่อช่วยเพิ่มระยะสัญญาณสำหรับการสื่อสารได้

3.รุ่นของอากาศยานไร้คนขับที่ใช้ในการช่วยเหลืออุทกภัยในประเทศไทย

ในปัจจุบัน มีหลายรุ่นของ UAVs ที่ถูกนำมาใช้ในการช่วยเหลืออุทกภัยในประเทศไทย โดยแต่ละรุ่นมีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถปรับใช้ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

3.1 DJI Matrice 300 RTK

DJI Matrice 300 RTK เป็นโดรนที่ถูกออกแบบมาเพื่อการสำรวจพื้นที่และการทำงานในสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อน โดยมีระยะเวลาการบินนานถึง 55 นาที และมีระบบกล้องที่สามารถทำงานได้แม้ในที่ที่มีแสงน้อย โดรนรุ่นนี้มีการใช้ในภาคกลางของประเทศไทยที่มักประสบปัญหาน้ำท่วมขนาดใหญ่ เช่น การสำรวจระดับน้ำในพื้นที่เกษตรกรรม และเส้นทางการคมนาคมที่ถูกตัดขาด

3.2 DJI Phantom 4 RTK

DJI Phantom 4 RTK เป็นโดรนที่มีน้ำหนักเบาและใช้งานง่าย มีระบบ GPS ที่มีความแม่นยำสูง ทำให้เหมาะสมสำหรับการสำรวจพื้นที่ที่มีความซับซ้อน โดรนรุ่นนี้ถูกนำมาใช้ในการสำรวจระดับน้ำและสถานการณ์น้ำท่วมในจังหวัดสุโขทัย ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศที่ท้าทายและจำเป็นต้องใช้ข้อมูลที่ละเอียดในการวางแผนการกู้ภัย

3.3 Parrot Anafi

Parrot Anafi เป็นโดรนที่มีความคล่องตัวสูง เหมาะสำหรับการบินในพื้นที่แคบและพื้นที่ที่เข้าถึงได้ยาก โดรนรุ่นนี้ถูกนำมาใช้ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในจังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีภูมิประเทศที่ซับซ้อน UAVs รุ่นนี้ช่วยในการสำรวจพื้นที่น้ำท่วมที่ยากต่อการเข้าถึงด้วยยานพาหนะธรรมดา

พื้นที่ที่มีการใช้ UAVs ช่วยเหลืออุทกภัยในประเทศไทย

การนำ UAVs มาใช้ในประเทศไทยเพื่อช่วยเหลืออุทกภัยได้รับการสนับสนุนอย่างแพร่หลายในหลายพื้นที่ที่มักประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก

4. พื้นที่ที่มีการใช้ UAVs ช่วยเหลืออุทกภัยในประเทศไทย

การใช้งานอากาศยานไร้คนขับ (UAVs) ในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในประเทศไทยได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา พื้นที่ที่มีการใช้งาน UAVs มักเป็นพื้นที่ที่ประสบกับปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ซึ่ง UAVs ได้ถูกนำมาใช้ในการตรวจสอบ สำรวจ และช่วยเหลือในหลายด้าน เช่น การประเมินความเสียหาย การวางแผนการกู้ภัย และการขนส่งสิ่งของจำเป็น พื้นที่สำคัญในประเทศไทยที่มีการใช้งาน UAVs ในการช่วยเหลืออุทกภัย ได้แก่

4.1 จังหวัดสุโขทัย

จังหวัดสุโขทัยมักประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน ซึ่งน้ำท่วมในจังหวัดนี้มักเกิดจากการล้นของลำน้ำยมและแม่น้ำสายย่อย UAVs ถูกนำมาใช้ในการตรวจสอบและสำรวจสถานการณ์น้ำท่วมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ลำน้ำยมเป็นหลัก โดรนทำหน้าที่บินสำรวจพื้นที่โดยรอบเพื่อถ่ายภาพทางอากาศและประเมินระดับน้ำท่วม รวมถึงวัดความเสียหายที่เกิดขึ้นกับพื้นที่การเกษตรและชุมชน

การใช้งาน UAVs ช่วยให้หน่วยงานท้องถิ่นสามารถวางแผนการจัดการน้ำและการช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ ภาพถ่ายทางอากาศที่ได้จาก UAVs ถูกนำมาใช้เพื่อวางแผนการระบายน้ำ การส่งเจ้าหน้าที่กู้ภัย และการเตรียมตัวเพื่อป้องกันน้ำท่วมเพิ่มเติม นอกจากนี้ UAVs ยังสามารถระบุตำแหน่งเส้นทางที่น้ำไหลล้น เพื่อประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่นในการเตรียมอุปกรณ์ป้องกันและกำหนดเส้นทางสำหรับการเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัย

4.2 จังหวัดนครศรีธรรมราช

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มักเผชิญกับน้ำท่วมหนักในช่วงฤดูฝน น้ำท่วมในจังหวัดนี้เกิดขึ้นจากฝนที่ตกหนักต่อเนื่อง ทำให้แม่น้ำสายหลักและลำคลองล้น ส่งผลให้เส้นทางการคมนาคมถูกตัดขาดและบ้านเรือนหลายหลังจมอยู่ใต้น้ำ การใช้งาน UAVs ในจังหวัดนี้มุ่งเน้นไปที่การสำรวจเส้นทางที่ถูกน้ำท่วมและการประเมินความเสียหายของโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน สะพาน และชุมชน

โดรนถูกนำมาใช้เพื่อช่วยสำรวจและระบุเส้นทางที่ยังสามารถใช้สำหรับการขนส่งสิ่งของจำเป็น เช่น อาหาร น้ำดื่ม และยาไปยังผู้ประสบภัย นอกจากนี้ UAVs ยังช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถระบุจุดที่จำเป็นต้องสร้างทางเบี่ยงหรือซ่อมแซมเร่งด่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสำรวจด้วย UAVs ช่วยลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการส่งบุคลากรเข้าไปในพื้นที่เสี่ยง อีกทั้งยังลดความเสี่ยงในการสูญเสียชีวิตจากการเข้าไปในพื้นที่น้ำท่วมสูง

4.3 จังหวัดพัทลุง

พื้นที่ในจังหวัดพัทลุงมีลักษณะภูมิประเทศที่ซับซ้อน ซึ่งเต็มไปด้วยพื้นที่สูงและพื้นที่น้ำท่วมขัง การเข้าถึงพื้นที่บางส่วนในช่วงน้ำท่วมทำได้ยากมาก โดยเฉพาะในเขตชนบท การใช้งาน UAVs ในจังหวัดพัทลุงจึงมีบทบาทสำคัญในการสำรวจพื้นที่น้ำท่วมและช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ที่ยานพาหนะทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้

UAVs ถูกนำมาใช้ในการบินสำรวจพื้นที่น้ำท่วมทั้งในเขตเมืองและชนบท ทำให้สามารถประเมินความรุนแรงของสถานการณ์และตัดสินใจวางแผนการช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที นอกจากนี้ UAVs ยังช่วยในการส่งสิ่งของจำเป็น เช่น ยารักษาโรค และอาหารไปยังพื้นที่ห่างไกลที่ถูกตัดขาดจากการสัญจร การใช้ UAVs ในพื้นที่พัทลุงช่วยลดความเสี่ยงในการส่งเจ้าหน้าที่กู้ภัยเข้าไปในพื้นที่เสี่ยง อีกทั้งยังช่วยให้การช่วยเหลือเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

สรุป

การใช้งาน UAVs ในพื้นที่ที่ประสบอุทกภัยในประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการสำรวจพื้นที่ การประเมินสถานการณ์ การขนส่งสิ่งของ และการวางแผนการช่วยเหลือ ความรวดเร็วและความแม่นยำของการสำรวจด้วย UAVs ช่วยลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นและช่วยให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ภาพประกอบการใช้ UAVs ในการช่วยเหลืออุทกภัย

การใช้อากาศยานไร้คนขับ (UAVs) หรือโดรนในการช่วยเหลืออุทกภัยเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายทั้งในด้านการสำรวจพื้นที่ ประเมินความเสียหาย และขนส่งสิ่งของไปยังผู้ประสบภัย การใช้ UAVs ในการช่วยเหลืออุทกภัยในแต่ละพื้นที่จะแสดงถึงลักษณะการใช้งานที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับภารกิจที่ถูกกำหนดไว้ โดย UAVs เหล่านี้ช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ

5.1 การบินสำรวจพื้นที่น้ำท่วม

หนึ่งในหน้าที่หลักของ UAVs ในการช่วยเหลืออุทกภัยคือการบินสำรวจพื้นที่น้ำท่วม การบินสำรวจสามารถแสดงภาพทางอากาศของพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบอย่างชัดเจน เช่น ภาพของน้ำที่ท่วมบ้านเรือน พื้นที่การเกษตร และถนนที่ถูกตัดขาดจากน้ำ การบินสำรวจนี้ช่วยให้เจ้าหน้าที่กู้ภัยสามารถระบุพื้นที่ที่มีผู้ประสบภัยและวางแผนการเข้าช่วยเหลือได้อย่างแม่นยำ

ตัวอย่างเช่น การใช้ UAVs ในการบินสำรวจพื้นที่ในจังหวัดสุโขทัย เมื่อมีน้ำท่วมจากลำน้ำยม โดรนจะถ่ายภาพทางอากาศและวิดีโอ เพื่อให้เจ้าหน้าที่เห็นภาพรวมของสถานการณ์แบบเรียลไทม์ ทำให้สามารถระบุจุดที่มีความเสี่ยงต่อความเสียหายหรือมีประชาชนติดอยู่ได้โดยไม่ต้องเสี่ยงชีวิตในการเข้าไปในพื้นที่โดยตรง

5.2 การขนส่งสิ่งของไปยังพื้นที่ที่ถูกตัดขาด

ในกรณีที่พื้นที่บางแห่งถูกตัดขาดจากน้ำท่วม เช่น ถนนหรือสะพานที่ถูกน้ำกัดเซาะ ทำให้การขนส่งสิ่งของหรือการเข้าถึงพื้นที่ทำได้ยาก UAVs สามารถถูกนำมาใช้เพื่อขนส่งสิ่งของจำเป็น เช่น อาหาร น้ำดื่ม ยารักษาโรค หรืออุปกรณ์กู้ภัยอื่น ๆ ภาพการใช้งาน UAVs ในภารกิจนี้สามารถแสดงภาพโดรนที่กำลังบินอยู่เหนือพื้นที่น้ำท่วมขัง พร้อมกับการขนส่งสิ่งของไปยังผู้ประสบภัยที่ติดอยู่ในพื้นที่โดดเดี่ยว เช่น การใช้โดรนในการขนส่งน้ำดื่มและอาหารไปยังชุมชนที่ถูกน้ำท่วมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งถนนหลายสายถูกน้ำท่วมจนไม่สามารถขนส่งด้วยยานพาหนะทั่วไปได้ UAVs สามารถขนส่งน้ำหนักเบาไปยังชุมชนเหล่านั้นในระยะเวลาที่รวดเร็ว ช่วยให้ผู้ประสบภัยได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้นได้ทันท่วงที

5.3 การตรวจสอบความเสียหายของพื้นที่

หลังจากที่น้ำลด การตรวจสอบความเสียหายของพื้นที่เป็นสิ่งที่สำคัญ UAVs ถูกนำมาใช้ในการถ่ายภาพทางอากาศเพื่อบันทึกความเสียหายของสิ่งก่อสร้าง เช่น บ้านเรือน สะพาน หรือพื้นที่การเกษตรที่ได้รับผลกระทบ ภาพถ่ายจาก UAVs สามารถถูกใช้เป็นหลักฐานในการประเมินค่าเสียหายและการวางแผนการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ในระยะต่อไป

6. ข้อดีและข้อจำกัดของการใช้ UAVs ในการช่วยเหลืออุทกภัย

การใช้อากาศยานไร้คนขับ (UAVs) ในการช่วยเหลืออุทกภัยมีข้อดีและข้อจำกัดหลายประการ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สภาพอากาศ และเทคโนโลยีที่ใช้ โดย UAVs มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการกู้ภัยและการช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดที่ต้องพิจารณา

ข้อดี

• สามารถสำรวจพื้นที่น้ำท่วมที่เข้าถึงยากได้อย่างรวดเร็ว

UAVs มีความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ที่มนุษย์หรือยานพาหนะอื่นไม่สามารถเข้าไปได้ เนื่องจากความสูงของน้ำ ถนนที่ถูกตัดขาด หรือพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย เช่น การพังทลายของดินในบริเวณที่มีน้ำท่วมหนัก UAVs สามารถบินสำรวจพื้นที่ที่เข้าถึงยากเหล่านี้ได้อย่างรวดเร็ว ส่งภาพถ่ายและวิดีโอแบบเรียลไทม์กลับไปยังศูนย์บัญชาการเพื่อใช้ในการประเมินสถานการณ์และวางแผนการกู้ภัย

ตัวอย่างเช่น ในสถานการณ์ที่มีการท่วมขังในชุมชนห่างไกล UAVs สามารถบินข้ามพื้นที่น้ำท่วมไปยังจุดที่ยังไม่ได้รับการสำรวจ ทำให้เจ้าหน้าที่กู้ภัยสามารถระบุจำนวนผู้ประสบภัยและสภาพของพื้นที่ได้อย่างแม่นยำ

• ลดความเสี่ยงในการส่งบุคลากรเข้าไปในพื้นที่อันตราย

ในสถานการณ์อุทกภัย การส่งบุคลากรเข้าไปในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงอาจเป็นอันตราย UAVs ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถประเมินสถานการณ์และทำการช่วยเหลือได้โดยไม่ต้องส่งคนเข้าไปในพื้นที่ที่อาจมีน้ำไหลแรง สะพานหรือถนนพัง หรือดินถล่ม UAVs ยังสามารถปฏิบัติภารกิจในสภาพอากาศที่ไม่ปลอดภัยสำหรับการส่งบุคลากรหรือยานพาหนะเข้าไป เช่น สภาพที่มีฝนตกหนักหรือน้ำท่วมสูง

ด้วยความสามารถของ UAVs ในการบินสำรวจระยะไกลและถ่ายภาพความละเอียดสูง ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินการช่วยเหลือโดยไม่ต้องเสี่ยงชีวิตของตนเอง

• สนับสนุนการประสานงานและการสื่อสาร

ในกรณีที่ระบบการสื่อสารในพื้นที่ประสบภัยถูกตัดขาด UAVs สามารถทำหน้าที่เป็นจุดเชื่อมต่อสำหรับการสื่อสารชั่วคราวระหว่างเจ้าหน้าที่กู้ภัยและผู้ประสบภัยได้ นอกจากนี้ UAVs ยังสามารถนำไปใช้ในการตรวจสอบการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกู้ภัย ทำให้การทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างราบรื่น

ตัวอย่างการใช้งานเช่น UAVs ที่ถูกใช้ในจังหวัดนครศรีธรรมราชในการสร้างเครือข่ายสื่อสารระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยกู้ภัยต่าง ๆ เพื่อให้แน่ใจว่ามีการสื่อสารอย่างต่อเนื่องและไม่มีการสูญหายของข้อมูลสำคัญ

• สามารถขนส่งสิ่งของจำเป็นในสถานการณ์ฉุกเฉิน

UAVs ที่มีความสามารถในการขนส่งสามารถนำมาใช้ในการส่งอาหาร น้ำดื่ม ยารักษาโรค และสิ่งของจำเป็นอื่น ๆ ไปยังพื้นที่ที่ยานพาหนะทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้ การขนส่งสิ่งของด้วย UAVs ช่วยให้ความช่วยเหลือสามารถมาถึงได้อย่างรวดเร็ว ลดการรอคอยของผู้ประสบภัย และเพิ่มโอกาสในการรอดชีวิต โดยเฉพาะในกรณีที่การขนส่งทางบกถูกจำกัด

ข้อจำกัด

• UAVs บางรุ่นมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาการบิน

แม้ว่า UAVs จะมีประสิทธิภาพสูง แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านระยะเวลาการบิน เนื่องจากพลังงานที่ใช้ในการบินมาจากแบตเตอรี่ ซึ่งทำให้ UAVs ส่วนใหญ่สามารถบินได้เพียง 20-55 นาทีเท่านั้น ขึ้นอยู่กับรุ่นและการบรรทุก หากต้องใช้เวลาในการสำรวจพื้นที่น้ำท่วมที่กว้างขวางหรือซับซ้อน UAVs อาจต้องหยุดชาร์จแบตเตอรี่บ่อยครั้งหรือเปลี่ยนแบตเตอรี่ ซึ่งอาจทำให้การปฏิบัติการล่าช้า

• สภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยอาจทำให้การบินไม่ปลอดภัย

UAVs มีข้อจำกัดในการบินในสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย เช่น ลมแรง ฝนตกหนัก หรือฟ้าผ่า ซึ่งอาจทำให้การควบคุมยากขึ้นและเพิ่มความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุ ทำให้ UAVs บางรุ่นไม่สามารถปฏิบัติการได้ในสภาพอากาศที่ไม่ปลอดภัย ในสถานการณ์เช่นนี้ การประเมินและการช่วยเหลืออาจต้องชะลอไปจนกว่าสภาพอากาศจะดีขึ้น

• การบำรุงรักษาและการใช้งาน UAVs ต้องการบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ

การใช้งาน UAVs ในการช่วยเหลืออุทกภัยต้องอาศัยบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการควบคุมและบำรุงรักษา UAVs โดยเฉพาะรุ่นที่ซับซ้อน นอกจากนี้ การบำรุงรักษา UAVs เพื่อให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานตลอดเวลาเป็นสิ่งสำคัญ การฝึกอบรมบุคลากรในการควบคุม UAVs จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้มั่นใจว่าการปฏิบัติการจะเป็นไปอย่างราบรื่น

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

การใช้อากาศยานไร้คนขับ (UAVs) ในการช่วยเหลืออุทกภัยในประเทศไทยได้พิสูจน์แล้วว่าเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงในการรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติอย่างน้ำท่วม UAVs มีความสามารถในการสำรวจพื้นที่น้ำท่วมที่เข้าถึงได้ยากและให้ข้อมูลแบบเรียลไทม์ ซึ่งทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ UAVs ยังช่วยลดความเสี่ยงในการส่งบุคลากรเข้าไปในพื้นที่อันตราย และสามารถขนส่งสิ่งของจำเป็นไปยังผู้ประสบภัยในพื้นที่ที่การเข้าถึงทำได้ยาก

ความสำเร็จของ UAVs ในการช่วยเหลืออุทกภัยไม่ได้จำกัดเพียงแค่การสำรวจหรือการขนส่งสิ่งของเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสนับสนุนการสื่อสารและการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์วิกฤติ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉินได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การผสานการทำงานของ UAVs เข้ากับเทคโนโลยีการจัดการข้อมูลแบบเรียลไทม์ เช่น ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ยังช่วยให้การวางแผนและการประเมินสถานการณ์มีความแม่นยำยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้การตอบสนองต่อภัยพิบัติมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งาน UAVs ในการช่วยเหลืออุทกภัยในอนาคต มีข้อเสนอแนะดังนี้:

1. การฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ควรมีการฝึกอบรมและพัฒนาความเชี่ยวชาญของบุคลากรในการใช้งานและควบคุม UAVs อย่างต่อเนื่อง การใช้งาน UAVs ต้องอาศัยทักษะเฉพาะด้านเพื่อให้สามารถควบคุมและวางแผนการบินได้อย่างถูกต้อง ซึ่งรวมถึงการฝึกปฏิบัติในสภาพแวดล้อมจำลองและในสถานการณ์จริง การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และความสามารถเพียงพอจะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. การพัฒนาและการลงทุนในเทคโนโลยี UAVs

การพัฒนาเทคโนโลยี UAVs ใหม่ ๆ เป็นสิ่งสำคัญในการปรับปรุงการใช้งาน UAVs ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การเพิ่มระยะเวลาการบินให้ยาวนานขึ้น การพัฒนาระบบการควบคุมที่เสถียรขึ้นในสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย และการพัฒนาเซ็นเซอร์และกล้องที่มีความสามารถในการถ่ายภาพและวิเคราะห์ข้อมูลได้ดียิ่งขึ้น การลงทุนในเทคโนโลยีที่ทันสมัยจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการรับมือกับสถานการณ์อุทกภัยในอนาคต

3. การบูรณาการ UAVs กับระบบการจัดการข้อมูล

การรวมข้อมูลที่ได้จาก UAVs เข้ากับระบบการจัดการข้อมูลแบบเรียลไทม์ เช่น GIS หรือระบบฐานข้อมูลกลางของหน่วยงานกู้ภัย จะช่วยให้การตัดสินใจและการวางแผนตอบสนองต่ออุทกภัยมีความแม่นยำมากขึ้น การใช้ข้อมูลแบบเรียลไทม์ที่ถูกต้องและทันเวลา สามารถช่วยประเมินสถานการณ์และป้องกันผลกระทบที่รุนแรงจากน้ำท่วมได้ดีขึ้น

4. การวิจัยและพัฒนาความสามารถในการตอบสนองภัยพิบัติ

ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้ UAVs ในการรับมือกับภัยพิบัติประเภทต่าง ๆ และในสภาพภูมิอากาศที่หลากหลาย เพื่อปรับปรุงและขยายขอบเขตของการใช้งาน UAVs ให้ครอบคลุมมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาแผนปฏิบัติการที่ยืดหยุ่นสำหรับการใช้ UAVs ในสภาพการณ์ที่ไม่คาดคิด

การลงทุนในด้านบุคลากรและเทคโนโลยีเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการใช้งาน UAVs ในการรับมือกับอุทกภัยและภัยพิบัติอื่น ๆ ในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงลดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากภัยพิบัติ

แหล่งข้อมูลวิจัยและบทความ

1.Wu, Y., Zhang, J., & Wang, Z. (2022). Unmanned Aerial Vehicles for Disaster Response. Journal of Unmanned Vehicle Systems, 10(2), 143-158.

2.Gupta, M. K., & Kumar, A. S. (2021). The Role of Drones in Disaster Management. International Journal of Disaster Risk Reduction, 15(4), 254-269.

3.Lee, J. H. (2023). Drones in Disaster Response: From Research to Practice. ใน Proceedings of the International Conference on Unmanned Aircraft Systems, 45(3), 301-312.

4.Smith, L. E., & Garcia, H. C. (2020). Emerging Technologies for Disaster Management: A Review. Disaster Prevention and Management, 12(3), 119-135.

5.Nguyen, T. T., & Chang, P. N. (2022). Use of UAVs for Flood Disaster Management: Case Studies from Thailand. Asia-Pacific Journal of Environmental Science, 17(1), 50-63.

6.Johnson, R. J. (2019). Drone-Based Assessment of Flood Impacts: Lessons from Recent Events. Journal of Flood Risk Management, 10(3), 224-238.

รายงานและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.Department of Disaster Prevention and Mitigation, Thailand. (2021). Disaster Management and UAV Technology: A Report. Bangkok: Department of Disaster Prevention and Mitigation.

2.National Disaster Management Agency, Thailand. (2020). Thailand Flood Disaster Response: Utilization of UAVs for Effective Management. Bangkok: National Disaster Management Agency.

3.DJI Technology Co., Ltd. (2022). Technical Specifications and Usage Guidelines for UAVs in Disaster Relief. Shenzhen: DJI Technology.

4.Federal Aviation Administration. (2021). Best Practices for UAV Operations in Emergency Situations. Washington, D.C.: Federal Aviation Administration.

การจัดการความเสี่ยงในการขนส่งทางอากาศภายใต้สภาพอากาศที่มีฝนตกชุก

Risk Management in Air Transport Under Heavy Rain Conditions

อาจารย์พิสุทธิ์ รัตนแสนวงษ์

วิทยาลัยการบินและคมนาคม มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: pisut.ru@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การขนส่งทางอากาศเป็นรูปแบบการเดินทางที่สำคัญและมีประสิทธิภาพ แต่สภาพอากาศที่มีฝนตกชุกเป็นปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุและความล่าช้าอย่างมีนัยสำคัญ บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เกิดจากฝนตกหนักต่อการขนส่งทางอากาศ รวมถึงการจัดการและเทคโนโลยีที่ช่วยลดความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในขั้นตอนของการขึ้น-ลงเครื่องบิน และการบินผ่านพื้นที่ที่มีพายุ เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น ระบบเรดาร์ตรวจจับสภาพอากาศ ระบบแจ้งเตือนล่วงหน้า และระบบป้องกันการลื่นไถล เป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความปลอดภัยในการบิน บทความยังเน้นถึงความสำคัญของการวางแผน การฝึกอบรม และการเตรียมความพร้อมของนักบิน เจ้าหน้าที่ และสนามบินในการจัดการความเสี่ยงจากฝนตกชุก

คำสำคัญ: การจัดการความเสี่ยง, การขนส่งทางอากาศ, ฝนตกชุก, ระบบความปลอดภัย

ABSTRACT

Air transport is a vital and efficient mode of travel, but operations under heavy rain conditions pose significant risks of accidents and delays. This article presents an analysis of the risks associated with heavy rainfall in air transport, including effective risk management strategies and technologies. Particularly focusing on takeoff and landing phases and flying through stormy regions, modern technologies such as weather radar systems, early warning systems, and anti-skid systems play a crucial role in enhancing aviation safety. The article also emphasizes the importance of planning, training, and preparedness of pilots, personnel, and airports in managing risks associated with heavy rain.

Keywords: Risk management, Air transport, Heavy rain, Safety systems

1. บทนำ

การขนส่งทางอากาศเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจและสังคมทั่วโลก ด้วยความรวดเร็วและความสามารถในการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าในระยะทางไกล อย่างไรก็ตาม สภาพอากาศที่มีฝนตกชุกและพายุฝนเป็นปัจจัยที่ท้าทายความปลอดภัยในการบิน ฝนตกหนักสามารถส่งผลกระทบต่อการมองเห็นของนักบิน การทำงานของระบบอิเล็กทรอนิกส์ และความสามารถในการควบคุมเครื่องบิน สภาพรันเวย์ที่เปียกชื้นยังเพิ่มความเสี่ยงในการขึ้นและลงจอด การจัดการความเสี่ยงในสภาวะดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและการวางแผนที่รอบคอบสามารถช่วยลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้ บทความนี้จะสำรวจความเสี่ยงที่เกิดจากฝนตกชุกต่อการขนส่งทางอากาศ และเสนอแนวทางในการจัดการความเสี่ยงผ่านการใช้เทคโนโลยีและกลยุทธ์การบริหารที่เหมาะสม

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เกิดจากสภาพอากาศที่มีฝนตกชุกต่อการขนส่งทางอากาศ

2.2 เพื่อศึกษาเทคโนโลยีและระบบการจัดการความเสี่ยงที่ใช้ในการควบคุมการบินในสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย

2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางและกลยุทธ์ในการลดความเสี่ยงและเพิ่มความปลอดภัยในการบิน

3. เนื้อหา

3.1 ความเสี่ยงจากฝนตกชุกและสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยในการบิน

ทางด้านหน้าของพายุฝนฟ้าคะนองจะมีอากาศไหลลงอย่างรุนแรง

ที่มา : http://www.Physicalgeography.Net/Fundamentals/7t.Html (Photo ? 2004 David Jenkins).

ฝนตกหนักและสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยเป็นปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงในการขนส่งทางอากาศ ความเสี่ยงเหล่านี้สามารถแบ่งออกเป็นหลายด้านตามขั้นตอนของการบิน

3.1.1 ความเสี่ยงในการขึ้น-ลงเครื่องบิน (Takeoff and Landing Risks)

- การยึดเกาะของล้อและการลื่นไถล (Hydroplaning): เมื่อรันเวย์มีน้ำขังจากฝนตกหนัก ล้อของเครื่องบินอาจไม่สามารถยึดเกาะพื้นได้อย่างเพียงพอ ทำให้เกิดการลื่นไถล นักบินอาจสูญเสียการควบคุมทิศทางของเครื่องบิน ซึ่งอาจนำไปสู่อุบัติเหตุที่ร้ายแรง

- ทัศนวิสัยที่ลดลง: ฝนตกหนักทำให้ทัศนวิสัยของนักบินลดลงอย่างมาก ไฟสัญญาณและเครื่องหมายบนรันเวย์อาจมองเห็นไม่ชัดเจน ส่งผลให้การตัดสินใจในช่วงขึ้นและลงจอดยากขึ้น

- ลมกระโชกแรง: ฝนตกหนักมักมาพร้อมกับลมกระโชกแรง ซึ่งอาจทำให้เครื่องบินเสียความเสถียรในขณะขึ้นและลงจอด เพิ่มความยากลำบากในการควบคุมเครื่องบิน

3.1.2 ความเสี่ยงในขณะบิน (In-Flight Risks)

- การสั่นสะเทือน (Turbulence): พายุฝนและสภาพอากาศที่ไม่เสถียรทำให้เกิดการสั่นสะเทือนอย่างรุนแรง ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อผู้โดยสารและลูกเรือ

- ผลกระทบต่อระบบอิเล็กทรอนิกส์: ฝนตกหนักและฟ้าผ่าอาจส่งผลกระทบต่อระบบอิเล็กทรอนิกส์ของเครื่องบิน เช่น ระบบนำทางและการสื่อสาร ทำให้การบินปลอดภัยยากขึ้น

- การเปลี่ยนแปลงเส้นทางการบิน: นักบินอาจต้องเปลี่ยนเส้นทางการบินเพื่อหลีกเลี่ยงสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความล่าช้าและการใช้เชื้อเพลิงมากขึ้น

3.1.3 การควบคุมการจราจรทางอากาศและการสื่อสาร (Air Traffic Control and Communication)

- การสื่อสารที่ไม่ชัดเจน: ฝนตกหนักสามารถรบกวนสัญญาณวิทยุและระบบการสื่อสาร ทำให้การสื่อสารระหว่างนักบินและหอควบคุมการจราจรทางอากาศไม่ชัดเจน อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดและการตัดสินใจที่ผิดพลาด

- การควบคุมการจราจรที่ซับซ้อน: สภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยทำให้การควบคุมการจราจรทางอากาศยากขึ้น เนื่องจากต้องจัดการกับการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการบินและความล่าช้าของเที่ยวบินจำนวนมาก

3.2. การใช้เทคโนโลยีเพื่อจัดการความเสี่ยง

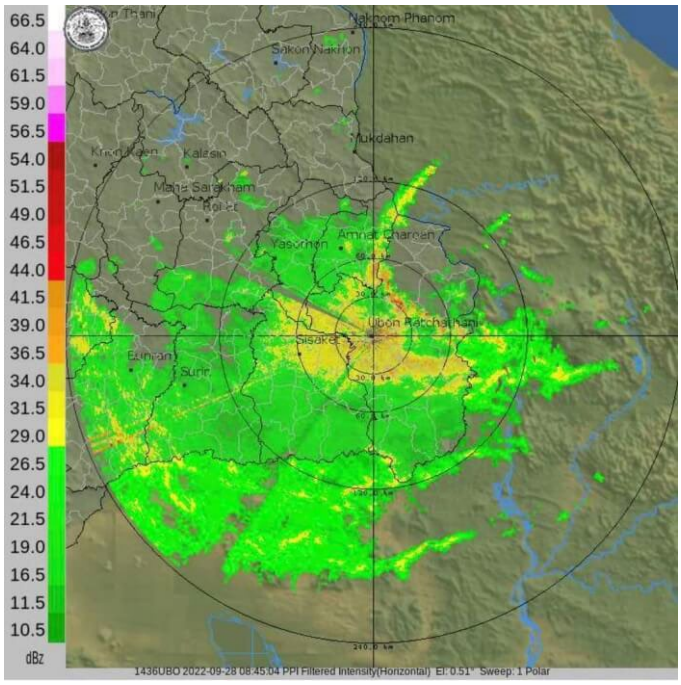

ภาพเรดาร์ตรวจอากาศ ที่สถานีอุบลราชธานี เมื่อเวลา 15.45น. มีฝนตกที่บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ ยโสธร และเริ่มมีฝนหนักโดยสังเกตจากสีเหลือง-ส้มที่ อำนาจเจริญ อุบลราชธานี

ที่มา : https://www.thebangkokinsight.com

เทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความเสี่ยงจากฝนตกชุก

3.2.1 ระบบเรดาร์ตรวจจับสภาพอากาศ (Weather Radar Systems)

- การตรวจจับสภาพอากาศแบบเรียลไทม์: ระบบเรดาร์ที่ติดตั้งในเครื่องบินและหอควบคุมการบินสามารถตรวจจับฝน พายุ และความเข้มของสภาพอากาศที่อันตรายได้แบบเรียลไทม์ ข้อมูลนี้ช่วยให้นักบินสามารถตัดสินใจปรับเส้นทางการบินหรือเวลาในการลงจอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- การคาดการณ์สภาพอากาศล่วงหน้า: ระบบเรดาร์ที่ทันสมัยสามารถคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในระยะสั้น ช่วยให้สายการบินและนักบินสามารถวางแผนการบินได้ดีขึ้น

3.2.2 ระบบแจ้งเตือนล่วงหน้า (Early Warning Systems)

- การแจ้งเตือนฝนตกหนักและพายุ: ระบบนี้จะส่งข้อมูลแจ้งเตือนให้นักบินและเจ้าหน้าที่ควบคุมการจราจรทางอากาศเมื่อมีการคาดการณ์สภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย ทำให้สามารถเตรียมการและปรับเปลี่ยนแผนการบินได้ทันเวลา

- การสื่อสารข้อมูลแบบเรียลไทม์: ระบบแจ้งเตือนล่วงหน้าช่วยให้การสื่อสารข้อมูลสภาพอากาศเป็นไปอย่างรวดเร็วและแม่นยำ ลดความเสี่ยงที่เกิดจากข้อมูลที่ล่าช้าหรือไม่ครบถ้วน

3.2.3 ระบบป้องกันการลื่นไถล (Anti-Skid Systems)

- การควบคุมการเบรกอัตโนมัติ: ระบบนี้ช่วยป้องกันการล็อคล้อและการลื่นไถลบนรันเวย์ที่เปียก โดยปรับแรงเบรกให้เหมาะสมกับสภาพพื้นผิว เพิ่มความปลอดภัยในการขึ้นและลงจอด

- การยึดเกาะพื้นรันเวย์ที่ดีขึ้น: ช่วยให้นักบินสามารถควบคุมเครื่องบินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดโอกาสการเกิดอุบัติเหตุที่เกิดจากการไถลออกจากรันเวย์

3.2.4 ระบบวัดความสามารถในการเบรกบนรันเวย์ (Runway Friction Measurement Systems)

- การวัดค่าสัมประสิทธิ์แรงเสียดทาน: สนามบินใช้เครื่องมือพิเศษในการวัดความฝืดของรันเวย์ ข้อมูลนี้ช่วยให้นักบินและเจ้าหน้าที่ควบคุมการจราจรทางอากาศตัดสินใจเกี่ยวกับการขึ้นและลงจอดได้อย่างปลอดภัย

- การปรับปรุงสภาพรันเวย์: ข้อมูลที่ได้ยังช่วยให้สนามบินสามารถปรับปรุงและบำรุงรักษารันเวย์ให้มีสภาพที่เหมาะสม ลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ

3.3 การเตรียมความพร้อมของสนามบิน (Airport Preparedness)

การจัดการความเสี่ยงจากฝนตกชุกต้องการการวางแผนและการเตรียมความพร้อมที่ดี

3.3.1 การวางแผนเส้นทางการบิน (Flight Planning)

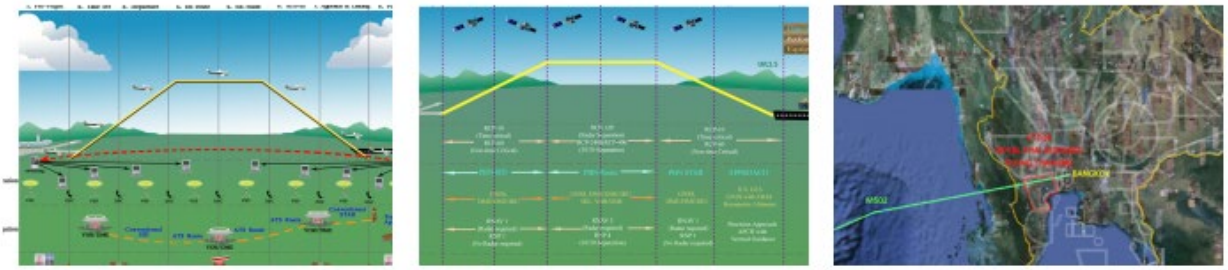

การพัฒนาแบบแผนการบินสำหรับการบินด้วย Performance-Based Navigation

ที่มา : https://www.aerothai.co.th

- การใช้ข้อมูลสภาพอากาศในการวางแผน: นักบินและสายการบินต้องพิจารณาข้อมูลสภาพอากาศจากแหล่งต่างๆ เพื่อเลือกเส้นทางการบินที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ

- การเตรียมแผนสำรอง: การมีแผนสำรองสำหรับเส้นทางการบินและสนามบินปลายทางเป็นสิ่งจำเป็นในกรณีที่สภาพอากาศเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

3.3.2 การฝึกอบรมและเตรียมความพร้อมของนักบินและเจ้าหน้าที่ (Training and Preparedness)

- การฝึกอบรมในสภาพอากาศที่ยากลำบาก: การใช้เครื่องจำลองการบินเพื่อฝึกนักบินในสภาพอากาศที่มีฝนตกหนักและพายุ ช่วยเพิ่มทักษะในการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน

- การอัพเดทความรู้และเทคโนโลยี: นักบินและเจ้าหน้าที่ควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ และแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดในการจัดการความเสี่ยง

3.3.3 การเตรียมความพร้อมของสนามบิน (Airport Preparedness)

วิทยุการบินฯ เตรียมมาตรการรับมือพายุกระทบเที่ยวบิน

ที่มา : https://mgronline.com/business/detail/9670000044174

- การบำรุงรักษาระบบระบายน้ำ: สนามบินต้องตรวจสอบและบำรุงรักษาระบบระบายน้ำของรันเวย์เพื่อป้องกันน้ำขัง

- การติดตั้งไฟสัญญาณและเครื่องหมายที่ชัดเจน: ช่วยเพิ่มทัศนวิสัยในสภาพอากาศที่มีฝนตกหนัก

- การจัดเตรียมอุปกรณ์และบุคลากร: สำหรับการตรวจสอบสภาพรันเวย์และการวัดความสามารถในการเบรก

3.3.4 การสื่อสารและการประสานงาน (Communication and Coordination)

- การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ: ระหว่างสายการบิน นักบิน เจ้าหน้าที่ควบคุมการจราจรทางอากาศ และสนามบิน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลสภาพอากาศและสถานการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อการบิน

- การประสานงานในกรณีฉุกเฉิน: การมีแผนการสื่อสารและการประสานงานที่ชัดเจนในกรณีที่เกิดสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย

4. สรุป

การจัดการความเสี่ยงในการขนส่งทางอากาศภายใต้สภาพอากาศที่มีฝนตกชุกเป็นความท้าทายที่ต้องการความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น ระบบเรดาร์ตรวจจับสภาพอากาศ ระบบแจ้งเตือนล่วงหน้า และระบบป้องกันการลื่นไถล ช่วยเสริมสร้างความปลอดภัยในการบิน อย่างไรก็ตาม การวางแผนที่รอบคอบ การฝึกอบรมที่เหมาะสม และการเตรียมความพร้อมของสนามบินและเจ้าหน้าที่เป็นสิ่งจำเป็นในการลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 การพัฒนาเทคโนโลยีเพิ่มเติม: สายการบินและสนามบินควรลงทุนในการพัฒนาและนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ เช่น ระบบเซ็นเซอร์สภาพอากาศที่มีความละเอียดสูง หรือระบบ AI สำหรับการคาดการณ์สภาพอากาศ

5.2 การฝึกอบรมที่ต่อเนื่อง: นักบินและเจ้าหน้าที่ควรได้รับการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับปรุงทักษะและความรู้ในการจัดการความเสี่ยง

5.3 การสร้างมาตรฐานสากล: องค์กรการบินระหว่างประเทศควรร่วมมือกันในการกำหนดมาตรฐานและแนวทางปฏิบัติในการจัดการความเสี่ยงจากฝนตกชุก

5.4 การวิจัยและพัฒนา: สนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของสภาพอากาศต่อการขนส่งทางอากาศและการพัฒนาเทคโนโลยีและกลยุทธ์ใหม่ๆ

6. บรรณานุกรม

International Civil Aviation Organization (ICAO). (2016). *Safety Management Manual* (4th ed.). Montreal, Canada

Federal Aviation Administration (FAA). (2019). *Pilot's Handbook of Aeronautical Knowledge.* Washington, D.C.: U.S. Department of Transportation.

Eurocontrol. (2020). *Weather and Air Traffic Management: Managing the Impact of Adverse Weather on ATM Operations.* Brussels, Belgium.

Civil Aviation Authority of Thailand. (2018). *Aeronautical Information Manual.* Bangkok, Thailand.

Smith, J. D. (2017). Risk Management in Aviation: Dealing with Severe Weather Conditions. *Journal of Aviation Safety, 12*(3), 45-62.

Shappell, S. A., & Wiegmann, D. A. (2017). *The Human Factors Analysis and Classification System – HFACS.* Washington, D.C.: Federal Aviation Administration.

Boeing Commercial Airplanes. (2020). *Statistical Summary of Commercial Jet Airplane Accidents.* Seattle, WA.

การเปรียบเทียบวิธีการพยากรณ์ปริมาณการผลิตไฟฟ้าระบบผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ โครงการกรณีศึกษา

The Comparative Study of Forecasting Methods in Electricity Production Volume for Case study of Solar Cell System

ชัชพล เกษวิริยะกิจ[1], ธนภณ เจียรณัย[2], เชษฐ์ ตั้งทรงจิตรากุล[3], วีริศ ศรีเท่า[4*], ภาสุระ อังกุลานนท์[4]

[1]คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

[2]สาขาวิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมอุตสาหการและโลจิสติกส์ คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง

[3]คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

[4]ภาควิชาวิศวกรรมขนถ่ายวัสดุและโลจิสติกส์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

E-mail: s.veerich@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาและเปรียบเทียบวิธีการพยากรณ์ สำหรับการผลิตกระแสไฟฟ้าของระบบผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ ณ โครงการแห่งหนึ่งที่อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยใช้ข้อมูลตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2567 เพื่อหาวิธีพยากรณ์ปริมาณการผลิตพลังงานไฟฟ้าที่เหมาะสมที่สุด โดยวิธีการพยากรณ์ที่ใช้ในงานวิจัยนี้มี 4 วิธี คือวิธีถัวเฉลี่ยเคลื่อนที่ วิธีปรับเรียบเอกซ์โพเนนเชียลอย่างง่าย วิธีพยากรณ์แบบฤดูกาลของวินเทอร์ และวิธีการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย การเลือกวิธีการพยากรณ์ที่เหมาะสมนั้นจะพิจารณาจาก ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ที่ต่ำที่สุด ผลการศึกษาพบว่า วิธีการพยากรณ์ที่ให้รูปแบบที่เหมาะสมที่สุด คือวิธีการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย ซึ่งให้ค่าค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ ที่น้อยที่สุด รองลงมาคือวิธีปรับเรียบเอกซ์โพเนนเชียล ค่า α ที่ 0.1 และ 0.99

คำสำคัญ: การพยากรณ์, วิธีถัวเฉลี่ยเคลื่อนที่, วิธีปรับเรียบเอกซ์โพเนนเชียลอย่างง่าย, วิธีพยากรณ์แบบฤดูกาลของวินเทอร์, วิธีการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย

ABSTRACT

The purpose of this research was to study and compare forecasting methods for solar power generation in solar cell systems in Muang Uttaradit District, Uttaradit Province. Data were collected over a 12-month period, from July 2023 to July 2024, and used in four forecasting methods: 1) moving average method, 2) simple exponential smoothing method, 3) Winter's linear and seasonal exponential smoothing method, and 4) simple

regression analysis. Then we selected the best forecasting method by considering the smallest value of mean absolute percent error (MAPE). We found that simple regression analysis method was the best method due to its lowest MAPE, followed by simple exponential smoothing method with α values of 0.1 and 0.99.

KEYWORDS: Forecasting Method, moving average method, simple exponential smoothing method, Winter's linear and seasonal exponential smoothing method, simple regression analysis

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ในบริบทของการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของประชากรโลกอย่างต่อเนื่อง ปรากฏการณ์ที่สังเกตได้อย่างชัดเจนคือแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของความต้องการพลังงานไฟฟ้าที่ผลิตจากเชื้อเพลิงฟอสซิล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อระบบนิเวศวิทยาของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปรากฏการณ์ภาวะโลกร้อน (Global Warming) อันเป็นผลมาจากการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่ชั้นบรรยากาศในปริมาณมหาศาล (สุรกิจ ทองสุก, 2561) จึงเกิดความพยายามในการแสวงหาแนวทางเพื่อบรรเทาปัญหาดังกล่าว โดยมุ่งเน้นเรื่องการส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียน (Renewable Energy) ในกระบวนการผลิตกระแสไฟฟ้า อาทิ พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม และพลังงานน้ำ เป็นต้น ในด้านสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงผลิตกระแสไฟฟ้าในระบบของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2567 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยมีสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงผลิตกระแสไฟฟ้าในระบบของการไฟฟ้าสะสมที่ 114,192.21 Million kWh โดยผลิตจากพลังงานหมุนเวียนร้อยละ 16.36 ของทั้งหมด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการใช้ประโยชน์จากพลังงานหมุนเวียนในประเทศไทยยังมีโอกาสพัฒนาเพื่อเพิ่มอัตราการผลิตได้อีก (กระทรวงพลังงาน, 2567) ซึ่งในปัจจุบันนั้นพลังงานทดแทนจากแสงอาทิตย์ (Solar Photovoltaic: Solar PV) กำลังได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น อันเนื่องมาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตที่มีค่าความเข้มของรังสีแสงอาทิตย์อยู่ในระดับสูง ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ ทั้งในด้านประสิทธิภาพการผลิต อายุการใช้งาน และความปลอดภัยของระบบ ส่งผลให้การติดตั้งระบบผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคา (Solar PV Rooftop) เป็นทางเลือกที่ได้รับความนิยมในการลดการพึ่งพาไฟฟ้าจากสายส่ง อีกทั้งยังเป็นการลดปริมาณการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO_2) จากกระบวนการผลิตไฟฟ้าด้วยเชื้อเพลิงฟอสซิล ซึ่งมีนักวิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการพยากรณ์ในรูปแบบต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น จารุเดช โตจำศิลป์ (2561) ได้ศึกษาตัวแบบการพยากรณ์เพื่อการวางแผนการสั่งซื้อสินค้าล่วงหน้าด้วยเทคนิคการปรับเรียบแบบเอกซ์โพเนนเชียล, พิเชษฐ์ รัตนบุญทวี (2561) ได้ศึกษาและพยากรณ์ค่าพลังงานไฟฟ้าของอาคารที่พักอาศัยโดยใช้วิธีการปรับเรียบแบบเอกซ์โพเนนเชียล, ศิริวรรณ สัมพันธมิตร (2564) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพยากรณ์ความต้องการใช้กาวดักแมลงวัน, อดุลย์ พุกอินทร์ (2564) ได้ศึกษาการบริหารจัดการการใช้กระดาษด้วยวิธีการพยากรณ์ของงานเอกสารการพิมพ์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุตรดิตถ์, ภัญนภัส พฤกษากิจ (2566) ได้ศึกษาการพยากรณ์ความต้องการสินค้าผลไม้แปรรูปเพื่อการวางแผนการผลิต กรณีศึกษา บริษัท XYZ จำกัด, วรางคณา เรียนสุทธิ์ (2566) ได้ศึกษาตัวแบบพยากรณ์มูลค่าการส่งออกต้นกล้วยไม้ของประเทศไทยด้วยปัจจัยเวลา, สุภาวิณี ขันคำ (2566) ได้ศึกษาแบบจำลองการพยากรณ์สำหรับปริมาณการส่งออกเครื่องเทศของประเทศไทย และธิติมา กิงกระโทก (2567) ได้ศึกษาการพยากรณ์จำนวนผู้ป่วยโรคปอดอักเสบ จังหวัดเพชรบูรณ์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์หาวิธีการพยากรณ์ที่เหมาะสมสำหรับปริมาณการผลิตไฟฟ้า กรณีศึกษา ระบบผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ ณ โครงการแห่งหนึ่งที่อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์

3. ข้อจำกัดในงานวิจัย

(1) เทคโนโลยีของโซลาร์เซลล์มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว เช่น การปรับปรุงประสิทธิภาพของแผงเซลล์แสงอาทิตย์และเทคนิคการติดตั้งใหม่ ๆ ซึ่งอาจทำให้การพยากรณ์ปริมาณการผลิตไฟฟ้าในอนาคตไม่สามารถคาดการณ์ได้อย่างถูกต้อง และอาจคลาดเคลื่อนได้จากการพยากรณ์ในปัจจุบัน จึงจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

(2) ประสิทธิภาพของระบบโซลาร์เซลล์อาจแตกต่างกันไปตามลักษณะการติดตั้ง รวมถึงมุมของแผง การเลือกใช้วัสดุ และความสะอาดของแผงเซลล์ซึ่งอาจส่งผลให้การคาดการณ์ปริมาณการผลิตไฟฟ้ามีความคลาดเคลื่อนตามไปด้วย

4. ทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

4.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การพยากรณ์ความต้องการเป็นการคาดการณ์ถึงปริมาณความต้องการในอนาคต โดยนำข้อมูลที่ได้จากพยากรณ์ไปวางแผนในกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การผลิตกระแสไฟฟ้า การวางแผนกำลังการผลิตและความสามารถในการให้บริการลูกค้า การวางแผนกำลังคน การจัดซื้อ สินค้าคงคลัง และงบประมาณประจำปี การพยากรณ์โดยใช้รูปแบบอนุกรมเวลา เป็นการใช้ข้อมูลในอดีตในการพยากรณ์ข้อมูลในอนาคต โดยไม่ใช้ตัวแปรอื่น ๆ ซึ่งรูปแบบของข้อมูล (Data Pattern) มีเทคนิคการพยากรณ์หลายรูปแบบ ในงานวิจัยนี้ ได้เลือกใช้ 4 วิธี โดยมีค่าพารามิเตอร์แต่ละวิธีที่แตกต่างกัน คือ วิธีถัวเฉลี่ยเคลื่อนที่ วิธีปรับเรียบเอกซ์โพเนนเชียลอย่างง่าย วิธีพยากรณ์แบบฤดูกาลของวินเทอร์ และวิธีการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย การเลือกวิธีการพยากรณ์ที่เหมาะสมนั้นจะพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ที่ต่ำที่สุด

(1) วิธีค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ (Moving Average)

วิธีค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่อย่างง่าย เป็นวิธีที่สามารถทำได้โดยง่าย เริ่มจากการเลือกจำนวนจุดของชุดข้อมูลอนุกรมเวลา ขั้นตอนที่สองหาค่าเฉลี่ยของข้อมูลอนุกรมเวลาชุดนั้น เพื่อจะนำมาเป็นค่าพยากรณ์ในช่วงเวลาถัดไป เช่น เมื่อได้ค่าพยากรณ์จากการหาค่าเฉลี่ยของข้อมูลอนุกรมเวลาได้หนึ่งค่า ก็จะต้องหาค่าพยากรณ์ค่าต่อไป โดยตัดข้อมูลในช่วงเวลาแรกสุดของข้อมูลชุดเดิมออกไป แล้วนำข้อมูลตัวใหม่ที่ต่อเนื่องกันเข้ามาแทน หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลชุดใหม่นี้มาหาค่าเฉลี่ย แต่จะต้องกำหนดจุดของข้อมูลอนุกรมเวลาโดยผู้ทำการคำนวณพยากรณ์แบบหาค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่สามารถคำนวณได้จากสมการที่ 1

$$F_t = (\sum_{t=1}^{n} D_{t-1})/n \quad (1)$$

เมื่อ F_t = ค่าพยากรณ์แบบถัวเฉลี่ยเคลื่อนที่ช่วงเวลา t D_t = ยอดขายจริงของช่วงเวลา

D_{t-1} = ยอดขายจริงของช่วงเวลา t-1 n = จำนวนจุดของข้อมูลในการหาค่าเฉลี่ย

(2) วิธีปรับเรียบเอกซ์โพเนนเชียลอย่างง่าย (Simple Exponential Smoothing)

วิธีนี้ รูปแบบการพยากรณ์นี้จะเหมาะกับข้อมูลความต้องการที่ค่อนข้างมีเสถียรภาพ หรือมีความแปรปรวนน้อยการพยากรณ์โดยเทคนิคปรับเรียบเอกซ์โพเนนเชียล สมการที่ใช้สำหรับการพยากรณ์ในรูปแบบดังกล่าวได้จากสมการที่ 2

$$F_{t+1} = \alpha d_t + (1-\alpha)F_t \quad (2)$$

เมื่อ F_t = ค่าพยากรณ์ปรับเรียบเอกซ์โพเนนเชียลสำหรับปลายช่วงเวลา t

F_{t+1} = ค่าพยากรณ์ปรับเรียบเอกซ์โพเนนเชียลสำหรับปลายช่วงเวลา t-1

d_t = ค่าความต้องการจริงสำหรับช่วงเวลา t

t = ช่วงเวลาปัจจุบัน (ช่วงเวลาล่าสุดที่รู้ข้อมูลจริง)

α = ค่าคงที่ปรับเรียบถัวเฉลี่ย

วิธีปรับเรียบเอกซ์โพเนนเชียนนั้น ยังสามารถกำหนดน้ำหนักที่จะถ่วงให้กับค่าสังเกตล่าสุดมีค่ามากซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง ดังนั้นวิธีการปรับเรียบแบบเอกซ์โพเนนเชียล จึงเป็นที่นิยมใช้มากกว่าวิธีการของค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่

(3) การพยากรณ์แบบฤดูกาลของวินเทอร์ (Winter's Linear and Seasonal Exponential Smoothing)

การพยากรณ์โดยใช้วิธีวินเทอร์จะให้ค่าพยากรณ์ที่ดีเหมือนการปรับเรียบเอกซ์โพเนนเชียล แต่จะมีข้อได้เปรียบที่มากว่า กล่าวคือสามารถพยากรณ์กับข้อมูลที่เป็นฤดูกาล หรือแบบแนวทิศทางหรือทั้งสองแบบ ดังนั้นการพยากรณ์จึงต้องการข้อมูลอย่างน้อย 2 ฤดูกาล และจะมีรูปแบบที่ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ส่วนปรับเรียบ (S_t) ส่วนของแนวโน้ม (b_t) และส่วนของฤดูกาล (I_t) ซึ่งสามารถจะแยกเขียนเป็นสมการได้จากสมการที่ 3, 4 และ 5

$$S_t = \alpha\,(X_t/I_{(t-L)}) + (1-\alpha)\,(S_{(t-1)} + b_{(t-1)}) \quad (3)$$

$$b_t = \gamma\,(S_t - S_{(t-1)}) + (1-\gamma)\,b_{(t-1)} \quad (4)$$

$$I_t = \beta\,(X_t/S_t + (1-\beta)\,I_{(t-l)} \quad (5)$$

เมื่อ X_t = ข้อมูลที่เวลา t S_t = ค่าปรับเรียบที่เวลา t

b_t = ความชันของข้อมูลที่เวลา I_t = ดัชนีฤดูกาลที่เวลา t

L = ช่วงเวลาใน 1 ฤดูกาล (เป็นจำนวนเดือนหรือควอเตอร์ใน1ปี)

α = ค่าพารามิเตอร์การปรับระดับข้อมูล β = ค่าพารามิเตอร์การปรับค่าฤดูกาล

γ = ค่าพารามิเตอร์การปรับแนวโน้ม

(4) วิธีการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Regression Analysis)

เป็นวิธีวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหนึ่งตัวแปรอิสระและหนึ่งตัวแปรตาม โดยที่ตัวแปรทั้งสองจะต้องมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงจึงจะสามารถใช้รูปแบบการพยากรณ์นี้ได้ แนวคิดนี้ยังคงใช้วิธีการกำลังสองน้อยที่สุดแบบเดียวกับที่ใช้ในวัดการคาดคะเนแนวโน้ม (Trend Projection) เพียงแต่ตัวแปรอิสระจะไม่ใช่เรื่องของเวลาแต่เพียงอย่างเดียว แต่อาจเป็นตัวแปรอิสระอื่นๆ ที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม ดังนั้นสมการพยากรณ์ยังคงมีรูปแบบ ดังสมการที่ 6

$$\hat{Y} = a + bx \quad (6)$$

เมื่อ $\hat{Y}$ = ค่าพยากรณ์ตัวแปรตาม

a = ค่าคงที่ที่ตัดแกน y b = ค่าความชันของเส้นตรงแนวโน้ม

x = ค่าตัวแปรอิสระ สำหรับวิธีนี้จะหมายถึงช่วงเวลาเท่านั้น

ค่าคงที่ a และ b สำหรับเส้นพยากรณ์สามารถหาได้จากสมการที่ 7 และ 8

$$a = \bar{y} - b\bar{x} \quad (7) \qquad b = \frac{\sum(xy) - n\bar{x}\bar{y}}{\sum x^2 - n\bar{x}^2} \quad (8)$$

เมื่อ $\sum$ = ค่าผลรวม $\bar{x}$ = ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ

$\bar{y}$ = ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม n = จำนวนของข้อมูล

(5) ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ (Mean Absolute Percent Error, MAPE)

คำนวณจาก ผลรวมของค่าสัมบูรณ์ของค่าที่เกิดขึ้นจริงลบด้วยค่าที่พยากรณ์หารด้วยค่าที่เกิดขึ้นจริงคูณร้อยและหารด้วยจำนวนข้อมูลทั้งหมด ดังสมการที่ 9

$$\text{MAPE} = \frac{\left(\sum\left|\text{ค่าที่เกิดขึ้นจริง} - \text{ค่าที่พยากรณ์} / \text{ค่าที่เกิดขึ้นจริง}\right|\right)}{n} \quad (9)$$

เมื่อ n = จำนวนของข้อมูล

4.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในงานวิจัยฉบับนี้มีกรอบแนวคิดงานวิจัยโดยเริ่มจากความต้องการทราบปริมาณการผลิตไฟฟ้าของระบบผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อคาดการณ์ปริมาณการผลิตไฟฟ้าจริงที่จะเกิดขึ้น โดยการพยากรณ์ ซึ่งการพยากรณ์นั้นมีด้วยกันหลากหลายวิธี แต่ละวิธีนั้นจะมีความเหมาะสมแตกต่างกันไปตามแต่ประเภท และปริมาณของชุดข้อมูลนั้นๆ เราจึงจำเป็นที่จะต้องทดสอบการพยากรณ์แต่ละวิธี ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้ได้เลือกการพยากรณ์มาทั้งหมด 4 วิธี ดังที่กล่าวไปก่อนหน้า เพื่อที่จะคัดเลือกวิธีการพยากรณ์ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับชุดข้อมูลนี้ โดยวิเคราะห์จากค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ที่ต่ำที่สุด ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

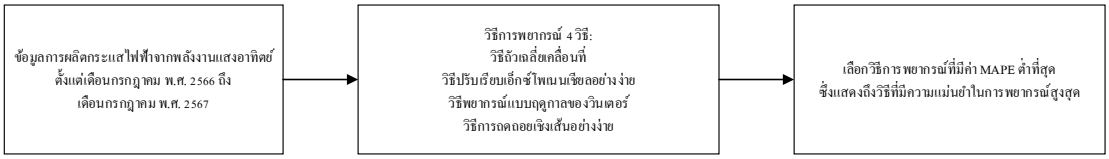

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลการปริมาณการผลิตกระแสไฟฟ้าของกรณีศึกษาระบบผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ รายละเอียดอุปกรณ์โซลาร์เซลล์

ประเภทของโซลาร์เซลล์ที่ติดตั้ง	โซลาร์เซลล์ PV ชนิด Monocrystalline
ขนาดของกำลังในการผลิตไฟฟ้า	540 W
จำนวนของแผงโซลาร์เซลล์	20 แผง
ขนาดของแผงโซลาร์เซลล์	กว้าง 1.1 เมตร ยาว 2.3 เมตร
ขนาดของ Inverter	50 kw
อายุการใช้งานของแผงโซลาร์เซลล์	25 ปี

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยจะใช้ข้อมูลจากรายงานปริมาณการผลิตไฟฟ้าจากแอปพลิเคชัน PSI Energy ของโครงการกรณีศึกษา พบว่าข้อมูลในอดีตที่สามารถนำมาใช้อ้างอิงได้คือ ข้อมูลปริมาณการผลิตไฟฟ้าตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2567 ซึ่งมีรายละเอียดดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปริมาณพลังงานไฟฟ้าที่ผลิตได้ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2567

เดือน	พลังงานที่ผลิตได้ (kWh)
กรกฎาคม พ.ศ. 2566	970.00
สิงหาคม พ.ศ. 2566	896.00
กันยายน พ.ศ. 2566	843.00
ตุลาคม พ.ศ. 2566	972.00
พฤศจิกายน พ.ศ. 2566	933.50
ธันวาคม พ.ศ. 2566	842.20
มกราคม พ.ศ.2567	918.50
กุมภาพันธ์ พ.ศ.2567	965.00
มีนาคม พ.ศ.2567	1042.00
เมษายน พ.ศ.2567	966.67
พฤษภาคม พ.ศ.2567	945.25
มิถุนายน พ.ศ.2567	752.17
กรกฎาคม พ.ศ.2567	727.25

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 แบบแผนการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลปริมาณการผลิตกระแสไฟฟ้าของระบบผลิตพลังงานแสงอาทิตย์ของโครงการกรณีศึกษา ข้อมูลตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2567 ผ่านแอปพลิเคชัน PSI Energy โดยใช้โปรแกรม Minitab ในการจัดเก็บข้อมูล และนำมาพิจารณาวิเคราะห์ค่าพยากรณ์ด้วยวิธีที่กล่าวไปในข้างต้นทั้ง 4 วิธี เพื่อเลือกวิธีการพยากรณ์ที่เหมาะสมที่สุด โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ (Mean Absolute Percent Error, MAPE) ที่ต่ำที่สุด และทำการสรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์

5.2 วิธีการพยากรณ์/เครื่องมือการวิจัย

ในงานวิจัยฉบับนี้ ได้เลือกใช้ วิธีถัวเฉลี่ยเคลื่อนที่ วิธีปรับเรียบเอกซ์โพเนนเชียลอย่างง่าย วิธีพยากรณ์แบบฤดูกาลของวินเทอร์ และวิธีการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย การเลือกวิธีการพยากรณ์ที่เหมาะสมนั้นจะพิจารณาจาก ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ ที่ต่ำที่สุด

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยนำปริมาณการผลิตกระแสไฟฟ้าด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ของโครงการกรณีศึกษา ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2567 นำมาเปรียบเทียบความเหมาะสมระหว่างข้อมูลการพยากรณ์ทั้ง 4 วิธี ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลมาทำการพยากรณ์ด้วยวิธีค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่อย่างง่าย พร้อมทั้ง คำนวณหาค่าความผิดพลาดสัมบูรณ์เฉลี่ย ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ได้ผลดัง ตารางที่ 2 วิธีปรับเรียบเอกซ์โพเนน

เชียล ใช้ค่า α ที่ 0.1, 0.5 และ 0.99 และ ค่า ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ แสดงในตารางที่ 3 การพยากรณ์โดยใช้วิธีฤดูกาลของวินเทอร์ โดยใช้ค่า α ที่ 0.12 β ที่ 0.05 และ γ ที่ 1 พร้อมทั้ง ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ ดังแสดงในตารางที่ 4 วิธีการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) มาทำการวิเคราะห์ หาตัวแบบสมการเชิงเส้น ได้สมการ ดังนี้ Y = 961 - 7.93X พร้อมทั้ง ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 2 ค่าจากการคำนวณด้วยวิธีค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่อย่างง่าย 2 ช่วงเวลา คือ 3 เดือน และ 5 เดือน

เดือน	พลังงานไฟฟ้าที่ผลิตได้ (kWh)	ค่าพยากรณ์ (3เดือน)	ค่าพยากรณ์ (5เดือน)	MAPE(3เดือน)	MAPE(5เดือน)
1	970.00	-	-	-	-
2	896.00	-	-	-	-
3	843.00	-	-	-	-
4	972.00	903.00	-	0.07	-
5	933.50	903.67	-	0.03	-
6	842.20	916.17	922.90	0.09	0.10
7	918.50	915.90	897.34	0.00	0.02
8	965.00	898.07	901.84	0.07	0.07
9	1042.00	908.57	926.24	0.13	0.11
10	966.67	975.17	940.24	0.01	0.03
11	945.25	991.22	946.87	0.05	0.00
12	752.17	984.64	967.48	0.31	0.29
13	727.25	888.03	934.22	0.22	0.28
MAPE เฉลี่ย 12 เดือน				0.098	0.112

ตารางที่ 3 ค่าจากการคำนวณด้วยวิธีปรับเรียบเอกซ์โพเนนเชียล ใช้ค่า α ที่ 0.1, 0.5 และ 0.99 และ ค่า MAPE

เดือน	พลังงานไฟฟ้าที่ผลิตได้ (kWh)	ค่าพยากรณ์ ค่า α ที่ 0.1	ค่าพยากรณ์ ค่า α ที่ 0.5	ค่าพยากรณ์ ค่า α ที่ 0.99	MAPEค่า α ที่ 0.1	MAPEค่า α ที่ 0.5	MAPEค่า α ที่ 0.99
1	970.00	909.45	909.45	909.45	0.06	0.06	0.06
2	896.00	915.51	939.73	969.39	0.02	0.05	0.08
3	843.00	913.55	917.86	896.73	0.08	0.09	0.06
4	972.00	906.50	880.43	843.54	0.07	0.09	0.13
5	933.50	913.05	926.22	970.72	0.02	0.01	0.04
6	842.20	915.09	929.86	933.87	0.09	0.10	0.11
7	918.50	907.80	886.03	843.12	0.01	0.04	0.08
8	965.00	908.87	902.26	917.75	0.06	0.07	0.05
9	1042.00	914.49	933.63	964.53	0.12	0.10	0.07
10	966.67	927.24	987.82	1041.23	0.04	0.02	0.08
11	945.25	931.18	977.24	967.41	0.01	0.03	0.02
12	752.17	932.59	961.25	945.47	0.24	0.28	0.26
13	727.25	914.55	856.71	754.10	0.26	0.18	0.04
MAPE เฉลี่ย 12 เดือน					0.084	0.086	0.084

ตารางที่ 4 ค่าจากการคำนวณการพยากรณ์โดยใช้วิธีวินเทอร์

เดือน	พลังงานไฟฟ้าที่ผลิตได้ (kWh)	ค่าพยากรณ์ ด้วยวิธีวินเทอร์	MAPE
1	970.00	932.64	0.04
2	896.00	956.98	0.07
3	843.00	880.77	0.04
4	972.00	942.75	0.03
5	933.50	880.29	0.06
6	842.20	838.74	0.00
7	918.50	964.50	0.05
8	965.00	914.39	0.05
9	1042.00	830.03	0.20
10	966.67	939.85	0.03
11	945.25	986.37	0.04
12	752.17	1029.79	0.37
13	727.25	919.51	0.26
MAPE เฉลี่ย 12 เดือน			0.096

ตารางที่ 5 ค่าจากการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย

เดือน	พ.ศ.2557	วิธีการพยากรณ์การถดถอย เชิงเส้นอย่างง่าย	MAPE
1	970.00	953.22	0.02
2	896.00	945.30	0.06
3	843.00	937.37	0.11
4	972.00	929.44	0.04
5	933.50	921.51	0.01
6	842.20	913.58	0.08
7	918.50	905.66	0.01
8	965.00	897.73	0.07
9	1042.00	889.80	0.15
10	966.67	881.87	0.09
11	945.25	873.95	0.08
12	752.17	866.02	0.15
13	727.25	858.09	0.18
MAPE เฉลี่ย 12 เดือน			0.081

เกณฑ์การเปรียบเทียบประสิทธิภาพวิธีการพยากรณ์ ในการศึกษาครั้งนี้ เปรียบเทียบวิธีการพยากรณ์ 4 วิธีดังกล่าว โดยพิจารณาจากค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์เฉลี่ย ซึ่งการวัดความคลาดเคลื่อนระหว่างค่าจริงและค่าพยากรณ์ ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์เฉลี่ย นี้ไม่มีหน่วย และมีค่าเป็นบวกเสมอจากการคำนวณพบว่า วิธีค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่อย่างง่ายช่วงเวลา 3 เดือน ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ มีค่าเท่ากับ 0.098 และวิธีค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่อย่างง่าย ช่วงเวลา 5 เดือน ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ มีค่าเท่ากับ 0.112 วิธีปรับเรียบเอกซ์โพเนนเชียล ใช้ค่า α ที่ 0.1, 0.5 และ 0.99 ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ มีค่าเท่ากับ 0.084 0.086 และ 0.084 ตามลำดับ วิธีวินเทอร์โดยใช้ค่า α ที่ 0.12 β ที่ 0.05 และ γ ที่ 1 ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ มีค่าเท่ากับ 0.096 วิธีการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ มีค่าเท่ากับ 0.081

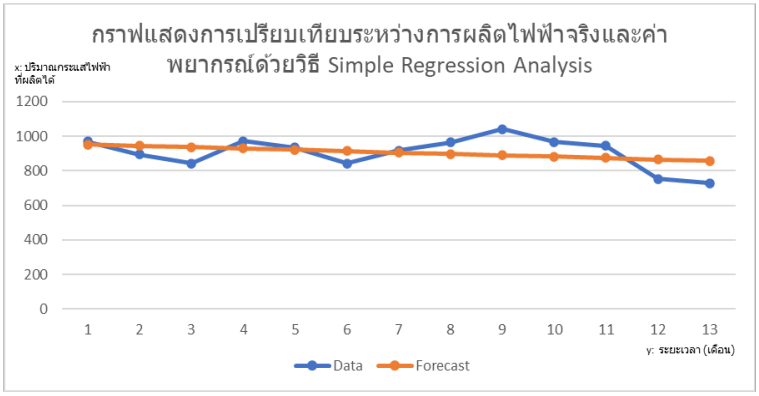

ภาพที่ 2 การเปรียบปริมาณการผลิตกระแสไฟฟ้าจริงและค่าพยากรณ์ด้วยวิธี Simple Regression Analysis

6. อภิปรายผล

ในการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการพยากรณ์ปริมาณการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์มีหลายปัจจัย และเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความแม่นยำของการพยากรณ์ และข้อจำกัดที่ควรคำนึงถึงในการเลือกใช้แต่ละวิธีแตกต่างกันออกไป ดังนี้ 1) ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่อย่างง่ายนั้นไม่มีความสามารถในการจับแนวโน้มหรือฤดูกาลของข้อมูล อีกทั้งอาจทำให้ผลลัพธ์เกิดความล่าช้าจึงไม่เหมาะสมกับข้อมูลที่มีความผันผวนสูง 2) ปรับเรียบเอกซ์โพเนนเชียล วิธีนี้ให้ความสำคัญกับข้อมูลในอดีตโดยใช้ค่าพารามิเตอร์ α ในการปรับน้ำหนักของข้อมูลใหม่และเก่า โดยค่าความคลาดเคลื่อน α จะมีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 1 หากเข้าใกล้ 1 โมเดลจะมีความไวต่อข้อมูลล่าสุดมากขึ้น แต่หากเข้าใกล้ 0 ค่าที่คาดการณ์จะมีการเปลี่ยนแปลงช้าลง ซึ่งอาจจะเหมาะกับข้อมูลที่มีแนวโน้มคงที่ การเลือกค่าพารามิเตอร์ที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญต่อผลลัพธ์ แต่ไม่สามารถพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อข้อมูลในอนาคตได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสภาพอากาศ หรือความไม่แน่นอนจากแหล่งพลังงาน ทำให้วิธีนี้มีข้อจำกัดในกรณีที่ข้อมูลมีความผันผวนสูง 3) วิธีวินเทอร์ มีความสามารถในการพยากรณ์ข้อมูลที่มีแนวโน้มและฤดูกาล โดยจะใช้ค่าความคลาดเคลื่อนหลายค่า ได้แก่ α (อัลฟ่า), β (เบต้า) และ γ (แกมมา) ซึ่งค่าทั้ง 3 จะมีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 ช่วยในการควบคุมความผันผวนของการคาดการณ์ในระดับต่าง ๆ การเลือกค่าที่เหมาะสมช่วยให้สามารถจับความเปลี่ยนแปลงในข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่หากข้อมูลมีแนวโน้มที่ไม่ต่อเนื่อง ไม่สม่ำเสมอ หรือไม่เพียงพออาจทำให้ผลลัพธ์มีความคลาดเคลื่อนได้ และ 4) การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย เหมาะสำหรับข้อมูลที่มีความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปร การใช้โมเดลนี้มักจะให้ผลลัพธ์ที่แม่นยำ แต่ไม่สามารถจัดการความซับซ้อน

ของข้อมูลที่มีปัจจัยหลายตัวแปรหรือข้อมูลที่มีลักษณะไม่เป็นเชิงเส้น อาจให้ผลลัพธ์ที่ไม่เหมาะสมหากมีการเปลี่ยนแปลงในข้อมูลอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามวิธีการถดถอยเชิงเส้นอย่างง่ายเป็นวิธีการพยากรณ์ที่มีความเหมาะสมที่สุดในการพยากรณ์ข้อมูลชุดนี้ แต่ไม่ได้แปลว่าจะเหมาะสมกับข้อมูลชุดอื่นๆ หรือโครงการโซลาร์เซลล์อื่นๆ เนื่องจากแต่ละข้อมูลนั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง หรือจำนวนข้อมูลที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงควรวิเคราะห์การพยากรณ์ที่เหมาะสมก่อนนำไปใช้ โดยการวิเคราะห์ความคลาดเคลื่อนที่น้อยที่สุด

7. ผลการวิจัย

ในการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการพยากรณ์ 4 วิธี สำหรับการพยากรณ์ปริมาณการผลิตกระแสไฟฟ้าด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ของโครงการกรณีศึกษา จำนวน 12 เดือน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2567 ซึ่งผลการวิเคราะห์ ผลการเปรียบเทียบวิธีการพยากรณ์ ซึ่งพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ พบว่า ทั้ง 4 วิธี นั้นมีค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ (MAPE) ที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งวิธีที่ศึกษาแต่ละวิธีต่างเป็นวิธีการพยากรณ์ที่มีประสิทธิภาพ แต่วิธีการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) เป็นวิธีที่ให้รูปแบบที่เหมาะสมที่สุด โดยให้ค่า ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ ที่น้อยที่สุดคือ 0.081 การเปรียบปริมาณการผลิตกระแสไฟฟ้าจริงและค่าพยากรณ์ด้วย Simple Regression Analysis ดังแสดงในภาพที่ 2 รองลงมาคือวิธีปรับเรียบเอกซ์โพเนนเชียล ค่า α ที่ 0.1 และ 0.9 ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ที่ 0.084 การพยากรณ์โดยใช้วิธีวินเทอร์ ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ที่ 0.096 และวิธีค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่อย่างง่าย 3 ช่วงเวลา ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ที่ 0.098 โดยสามารถสังเกตได้ว่าค่าพารามิเตอร์ของแต่ละวิธีการมีผลต่อการพยากรณ์ ดังนั้นการปรับค่าพารามิเตอร์ α ของ วิธีปรับเรียบเอกซ์โพเนนเชียล หรือค่า α, β และ γ อาจทำให้ได้คำตอบของการพยากรณ์ที่ดีกว่าสามารถมีความเป็นไปได้เช่นกัน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) การปรับใช้การพยากรณ์นั้นควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับชนิดของข้อมูล รวมถึงขนาดของข้อมูล เนื่องจากแต่ละชุดข้อมูลนั้นอาจเหมาะสมกับวิธีการพยากรณ์ที่แตกต่างกัน จึงควรวิเคราะห์ความคลาดเคลื่อนเสียก่อน

(2) วิธีการพยากรณ์โดยใช้ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence) อาจทำให้ค่าความคลาดเคลื่อนน้อยลงได้

8.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิเคราะห์ปัจจัยอื่นๆ เพิ่มเติมปัจจัยที่อาจเกี่ยวข้องกับปริมาณการผลิตกระแสไฟฟ้า หรือศึกษาโครงการอื่นเพิ่มเติมเพื่อทำการเปรียบเทียบ

(2) การพยากรณ์เป็นรายวัน อาจมีความแม่นยำสูงขึ้นในช่วงเวลาสั้น ๆ และสามารถใช้ในการจัดการการผลิตไฟฟ้าในระดับปฏิบัติการได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับมือกับความผันผวนของสภาพอากาศรายวัน ซึ่งส่งผลต่อการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์อย่างมาก

9. เอกสารอ้างอิง

ชุมพล ศฤงคารศิริ. (2546), *การวางแผนและควบคุมการผลิต*, พิมพ์ครั้งที่ 11, สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี(ไทย-ญี่ปุ่น), บริษัท ทีเอสบีโปรดักส์ จำกัด.

วิชัย แหวนเพชร. (2547), *การวางแผนและควบคุมการผลิต,* พิมพ์ครั้งที่ 4, หจก.ธรรมกมลการพิมพ์.

พิภพ ลลิตาภรณ์. (2549), *ระบบการวางแผนและควบคุมการผลิต,* พิมพ์ครั้งที่ 12, สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี(ไทย-ญี่ปุ่น).

บุษบา พฤกษาพันธุ์รัตน์ (2552), *การวางแผนและควบคุมการผลิต,* พิมพ์ครั้งที่1 บริษัท สำนักพิมพ์ท้อป จำกัด

จารุเดช โตจำศิลป์. (2561). ตัวแบบการพยากรณ์เพื่อการวางแผนการสั่งซื้อสินค้าล่วงหน้าด้วยเทคนิคการปรับเรียบแบบเอกซ์โพเนนเชียล. *วิศวสารลาดกระบัง, 35* (2), 22-32.

พิเชษฐ์ รัตนบุญทวี. (2561). การศึกษาและพยากรณ์ค่าพลังงานไฟฟ้าของอาคารที่พักอาศัยโดยใช้วิธีการปรับเรียบแบบเอกซ์โพเนนเชียล. *วารสารวิจัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มรภ.พระนคร, 1* (2), 7-13.

ศิริวรรณ สัมพันธมิตร. (2564). การพยากรณ์ความต้องการใช้กาวดักแมลงวัน. *วารสารขายงานวิศวกรรมอุตสาหการไทย, 7* (1), 55-67.

อดุลย์ พุกอินทร์. (2564). การบริหารจัดการการใช้กระดาษด้วยวิธีการพยากรณ์ของงานเอกสารการพิมพ์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุตรดอตถ์. *วารสารเทคโนโลยีและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 4* (1), 46-57.

ภัญนภัส พฤกษากิจ. (2566). การพยากรณ์ความต้องการสินค้าผลไม้แปรรูปเพื่อการวางแผนการผลิต กรณีศึกษาบริษัท XYZ จำกัด. *วารสารบริหารธุรกิจ, 13* (1), 105-119.

วรางคณา เรียนสุทธิ์. (2566). ตัวแบบพยากรณ์มูลค่าการส่งออกต้นกล้วยไม้ของประเทศไทยด้วยปัจจัยเวลา. *วารสารวิชาการเกษตร, 41* (2), 164-175.

สุภาวิณี ขันคำ. (2566). แบบจำลองการพยากรณ์สำหรับปริมาณการส่งออกเครื่องเทศของประเทศไทย. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 43 (*1), 73-83.

ธิติมา กิงกระโทก. (2567). การพยากรณ์จำนวนผู้ป่วยโรคปอดอกเสบ จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารวิชาการป้องกันควบคุมโรค สคร.2 พิษณุโลก, 11* (2), 126-140.

อิทธิพลของปัจจัยด้านโลจิสติกส์ต่อความพึงพอใจในการใช้บริการส่งสินค้าบริษัทเอกชนของผู้ประกอบการร้านขายสินค้าออนไลน์ในจังหวัดปทุมธานี

The Influence of Logistics Factors on The Satisfaction with The Services of Private Delivery Companies Among Online Retail Entrepreneurs in Pathum Thani Province

กัปตัน ปิ่นกระจาย
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
E-mail: Kaptun_p@mail.rmutt.ac.th
กล้าหาญ ณ น่าน
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
E-mail: Khahan_n@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยด้านโลจิสติกส์ต่อความพึงพอใจในการใช้บริการส่งสินค้าของบริษัทเอกชนสำหรับผู้ประกอบการร้านขายสินค้าออนไลน์ในจังหวัดปทุมธานี 2) เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ประกอบการร้านขายสินค้าออนไลน์ตามปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ และระดับการศึกษา และ 3) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านโลจิสติกส์ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ประกอบการร้านขายสินค้าออนไลน์

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาประกอบด้วยผู้ประกอบการร้านขายสินค้าออนไลน์จำนวน 384 คน โดยเครื่องมือวิจัยที่ใช้เป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็นสามส่วน ครอบคลุมปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านโลจิสติกส์และความพึงพอใจของผู้ประกอบการในการใช้บริการส่งสินค้าของบริษัทเอกชน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test และ F-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคุณเพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าปัจจัยด้านโลจิสติกส์โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในการให้บริการ (Service technology) ที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่างกลุ่มพบว่า กลุ่มอายุ 41-60 ปี และมากกว่า 60 ปี มีระดับความพึงพอใจในการใช้บริการต่ำกว่ากลุ่มอายุอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างเพศ ระดับการศึกษา รายได้ และสถานภาพในระดับความพึงพอใจ สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านโลจิสติกส์พบว่า ต้นทุน (Cost) เทคโนโลยีที่ใช้ในการให้บริการ (Service technology) ระยะเวลาในการขนส่ง (Transportation time) และความปลอดภัยของสินค้า (Product safety) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจของผู้ประกอบการร้านขายสินค้าออนไลน์ ขณะที่ปัจจัยด้านการให้บริการ (Services) ไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ ต้นทุน เทคโนโลยีการให้บริการ

ABSTRACT

This study aims: 1) to examine the degree that logistics factors affect the satisfaction of online retail entrepreneurs in Pathum Thani Province with private delivery services; 2) to compare the satisfaction of online retail entrepreneurs based on personal factors, such as gender, age, and education level; and 3) to study the influence of logistics factors on the satisfaction of online retail entrepreneurs.

The sample consisted of 384 online retail entrepreneurs, and the research instrument was a questionnaire divided into three parts covering personal factors, logistics factors, and satisfaction with private delivery services. Descriptive statistics such as mean and standard deviation were used for data analysis, along with t-tests and F-tests for comparing differences, and multiple regression analysis to explore relationships and the influence of various factors.

The results related to the first objective revealed that overall logistics factors were rated high, with service technology receiving the highest average score. For the second objective, a comparison of satisfaction across groups showed that respondents aged 41–60 and over 60 years were significantly less satisfied with delivery services compared to other age groups. No significant differences in satisfaction were found based on gender, education level, income, or marital status. Regarding the third objective, the analysis revealed that cost, service technology, transportation time, and product safety significantly influenced the satisfaction of online store operators, while the service factor did not have a significant impact.

Keywords: Satisfaction, Cost, Service Technology

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ในยุคปัจจุบันที่ธุรกิจออนไลน์มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการจัดการโลจิสติกส์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของธุรกิจ การขนส่งสินค้าเป็นกระบวนการสำคัญที่เชื่อมโยงผู้ขายและผู้ซื้อเข้าด้วยกัน ความรวดเร็ว ความน่าเชื่อถือ และการจัดการด้านต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยที่สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าและผู้ประกอบการร้านขายสินค้าออนไลน์ (Christopher, 2016) จังหวัดปทุมธานีซึ่งเป็นศูนย์กลางการขนส่งและกระจายสินค้าในภูมิภาค มีการพึ่งพาบริการขนส่งสินค้าของบริษัทเอกชนอย่างมาก ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการในพื้นที่นี้ขึ้นอยู่กับการเลือกใช้บริการขนส่งสินค้าที่ตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของธุรกิจออนไลน์

ถึงแม้ว่าโลจิสติกส์จะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจออนไลน์ แต่ยังขาดการศึกษาเชิงลึกที่สามารถอธิบายถึงอิทธิพลของปัจจัยด้านโลจิสติกส์ต่อความพึงพอใจของผู้ประกอบการร้านขายสินค้าออนไลน์ในจังหวัดปทุมธานีได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของผู้ประกอบการที่ต้องเผชิญกับความท้าทายในการจัดการกระบวนการโลจิสติกส์ที่ซับซ้อน การเข้าใจถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้ประกอบการจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการพัฒนากลยุทธ์การขนส่งสินค้าที่เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะของธุรกิจเหล่านี้ (Rushton, Croucher, & Baker, 2017) งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการและการปฏิบัติ โดยเน้นการวิเคราะห์ปัจจัยด้านโลจิสติกส์ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ประกอบการร้านขายสินค้าออนไลน์ในจังหวัดปทุมธานี การวิจัยนี้จะให้ข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา

บริการขนส่งสินค้าของบริษัทเอกชนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ อีกทั้งยังช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจออนไลน์ในยุคที่การแข่งขันสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Grant, 2012)

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาระดับของปัจจัยด้านโลจิสติกส์และความพึงพอใจในการใช้บริการขนส่งสินค้าบริษัทเอกชนของผู้ประกอบการร้านขายสินค้าออนไลน์ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายในการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และสถานภาพต่อความพึงพอใจในการใช้บริการขนส่งสินค้า รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยด้านโลจิสติกส์ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการดังกล่าว

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความพึงพอใจในการใช้บริการ (Service Satisfaction)

ความพึงพอใจของลูกค้าเป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญในการวิเคราะห์ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการบริการ โดยหลักการแล้ว ความพึงพอใจของลูกค้าเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังที่ลูกค้ามีต่อการบริการและประสบการณ์จริงที่ได้รับจากการใช้บริการ (Kotler & Keller, 2016) ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจอาจรวมถึงความสะดวกสบายในการใช้บริการ คุณภาพสินค้า การบริการลูกค้า และความรวดเร็วในการจัดส่ง การที่ลูกค้าได้รับประสบการณ์ที่ตรงหรือเกินกว่าความคาดหวังจะส่งผลให้ลูกค้ารู้สึกพึงพอใจและเกิดความเชื่อมั่นในการใช้บริการต่อไป (Christopher, 2016) อิทธิพลของความพึงพอใจของลูกค้าต่อการใช้บริการขนส่งสินค้ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากความพึงพอใจเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญที่สามารถสะท้อนถึงความสำเร็จของบริการ หากลูกค้าได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการใช้บริการ จะทำให้พวกเขามีแนวโน้มที่จะเลือกใช้บริการซ้ำ และแนะนำบริการให้กับผู้อื่น ซึ่งเป็นผลดีต่อการสร้างฐานลูกค้าในระยะยาว (Murphy & Knemeyer, 2018)

การบริการ (Service Quality Theory)

การบริการมีบทบาทสำคัญในการวัดและประเมินคุณภาพของบริการ โดยเฉพาะในบริบทของโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้า SERVQUAL Model ซึ่งพัฒนาโดย Parasuraman, Zeithaml, และ Berry ในปี 1985 มุ่งเน้นการประเมินคุณภาพบริการจากห้าด้านหลัก ได้แก่ ความเชื่อมั่น (Reliability) ความสามารถในการตอบสนอง (Responsiveness) ความมั่นใจ (Assurance) ความเห็นใจ (Empathy) และลักษณะภายนอก (Tangibles) การประเมินคุณภาพบริการในแต่ละด้านนี้มีความสำคัญในการเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า โดยเฉพาะในบริบทของการขนส่งสินค้า ซึ่งความรวดเร็วและความถูกต้องในการจัดส่งมีผลอย่างยิ่งต่อประสบการณ์ของลูกค้า (Bowersox, Closs, & Cooper, 2013) อิทธิพลของคุณภาพการบริการต่อความพึงพอใจของลูกค้าในการใช้บริการขนส่งสินค้าส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นในบริการ และสามารถทำให้ลูกค้าตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำในอนาคต ความสม่ำเสมอในการให้บริการที่มีคุณภาพสูงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าและลดความไม่พึงพอใจที่อาจเกิดขึ้นจากความผิดพลาดในกระบวนการขนส่ง (Christopher, 2016)

ต้นทุน (Cost Theory)

ต้นทุนเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการกำหนดราคาสินค้าและความพึงพอใจของลูกค้า การลดต้นทุนสามารถทำให้ราคาสินค้าและบริการลดลง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ลูกค้ารู้สึกว่ามีความคุ้มค่าและส่งผลให้เกิดความพึงพอใจ (Kotler & Keller, 2016) การวางแผนและการจัดการต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้ามในการบริหารจัดการโลจิสติกส์ (Murphy & Knemeyer, 2018) อิทธิพลของต้นทุนต่อความพึงพอใจในการใช้บริการขนส่งสินค้ามีความสำคัญ เนื่องจากต้นทุนที่ลดลงไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มความคุ้มค่าให้กับลูกค้า แต่ยัง

เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอีกด้วย การที่ลูกค้ารู้สึกว่าตนได้รับบริการที่มีคุณภาพในราคาที่เหมาะสม จะเพิ่มความพึงพอใจและความภักดีต่อบริการนั้นๆ (Grant, 2012)

การขนส่ง (Transportation Theory)

การขนส่งสินค้าเป็นกระบวนการสำคัญในการจัดการโลจิสติกส์ การวางแผนเส้นทางการขนส่งที่เหมาะสม การเลือกวิธีการขนส่งที่มีความคุ้มค่า และการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการขนส่งสินค้า (Grant, 2012) การวิจัยในอดีตได้แสดงให้เห็นว่าการจัดการที่ดีในกระบวนการขนส่งสามารถลดเวลาและต้นทุนในการขนส่งได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในบริบทของการขนส่งสินค้าในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีที่มีการแข่งขันสูง (Rushton, Croucher, & Baker, 2017) อิทธิพลของการขนส่งต่อความพึงพอใจของลูกค้าในการใช้บริการมีความสำคัญ เนื่องจากความสามารถในการจัดส่งสินค้าที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความพึงพอใจและความเชื่อมั่นในบริการ การเลือกเส้นทางและวิธีการขนส่งที่ดีที่สุดช่วยลดปัญหาความล่าช้าและเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าได้อย่างมีนัยสำคัญ (Christopher, 2016)

เทคโนโลยี (Technology Theory)

การใช้เทคโนโลยีในกระบวนการขนส่งสินค้ามีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในกระบวนการโลจิสติกส์ การนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น ระบบติดตามสินค้า (RFID), Internet of Things (IoT), และ Blockchain มาใช้ในกระบวนการขนส่งสินค้า ช่วยลดความผิดพลาดและเพิ่มความปลอดภัยในการขนส่งได้อย่างมีนัยสำคัญ (Imeri et al., 2018) การวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า การนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ในโลจิสติกส์สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการขนส่งและสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้าได้มากยิ่งขึ้น (Bowersox, Closs, & Cooper, 2013) อิทธิพลของเทคโนโลยีต่อความพึงพอใจในการใช้บริการขนส่งสินค้ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเทคโนโลยีช่วยเพิ่มความโปร่งใสและลดความผิดพลาดในการจัดส่ง ทำให้ลูกค้ารู้สึกมั่นใจและไว้วางใจในการใช้บริการมากขึ้น ความสามารถในการติดตามสถานะการจัดส่งแบบเรียลไทม์ยังเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจในกระบวนการขนส่งสินค้า (Christopher, 2016)

การรักษาความปลอดภัยของสินค้า (Product Safety Theory)

ความปลอดภัยของสินค้าในกระบวนการขนส่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความพึงพอใจของลูกค้า การป้องกันความเสียหายและการสูญหายของสินค้าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยลดความเสี่ยงในกระบวนการขนส่งสินค้า (Wong & Kuo, 2015) การจัดเตรียมบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม การควบคุมคุณภาพอย่างเข้มงวด และการเลือกใช้เส้นทางที่ปลอดภัย ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยเพิ่มความมั่นใจให้กับลูกค้า (Christopher, 2016) อิทธิพลของความปลอดภัยของสินค้าต่อความพึงพอใจในการใช้บริการขนส่งมีความสำคัญ เนื่องจากการส่งมอบสินค้าที่ปลอดภัยและไม่มีความเสียหายเป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นในบริการ การให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของสินค้าในกระบวนการขนส่งยังช่วยลดความเสี่ยงที่ลูกค้าจะเกิดความไม่พึงพอใจหรือเลิกใช้บริการ (Bowersox, Closs, & Cooper, 2013)

การบริการลูกค้า (Customer Service Theory)

การให้บริการลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินธุรกิจ การให้ข้อมูลที่ถูกต้อง การตอบสนองต่อข้อร้องเรียน และการให้บริการที่เป็นกันเอง ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า (Kotler & Keller, 2016) การบริการลูกค้าที่ดีไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า แต่ยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความภักดีในแบรนด์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในระยะยาวของธุรกิจ (Murphy & Knemeyer, 2018) อิทธิพลของการบริการลูกค้าต่อความพึงพอใจในการใช้บริการขนส่งสินค้ามีความสำคัญ

เนื่องจากการบริการลูกค้าที่ดีช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า ซึ่งส่งผลให้ลูกค้ารู้สึกมั่นใจและพึงพอใจในการใช้บริการ การตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยังช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในบริการของบริษัท (Christopher, 2016)

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้พัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1 และได้กำหนดสมมุติฐานการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา รวมถึงวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สมมุติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพ มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการขนส่งสินค้าของบริษัทเอกชน

สมมุติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านโลจิสติกส์มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการขนส่งสินค้าของบริษัทเอกชน

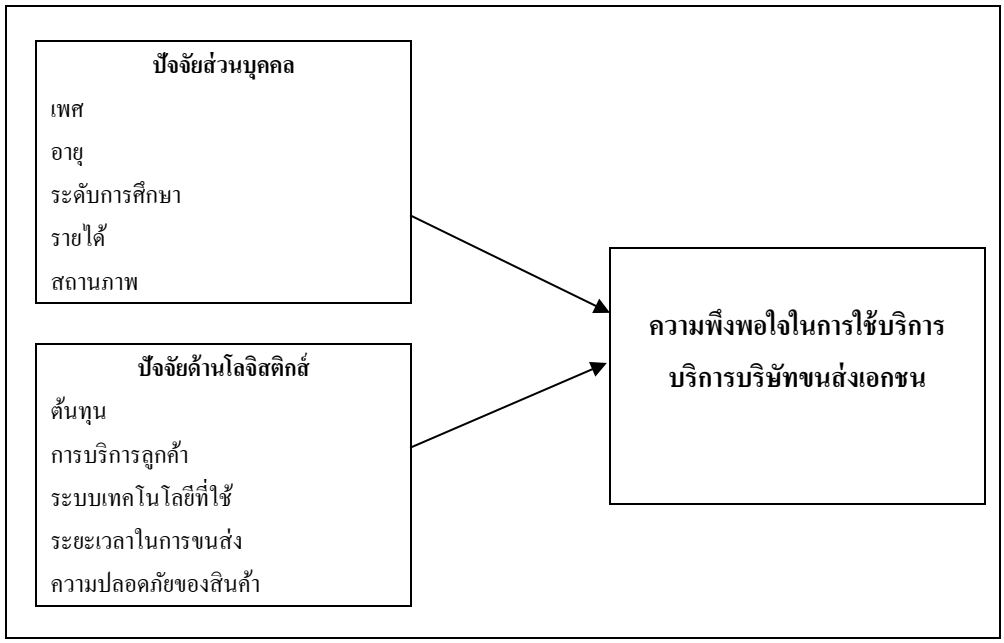

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research Method) ซึ่งข้อมูลถูกเก็บรวบรวมผ่านแบบสอบถาม (Questionnaire) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ประกอบการร้านขายสินค้าออนไลน์ในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี อย่างไรก็ตาม เนื่องจากไม่มีข้อมูลจำนวนประชากรที่แน่ชัด ผู้วิจัยจึงใช้สูตรของ Cochran (1977) ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษาอย่างแม่นยำ การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการระหว่างปีการศึกษา 2566 - 2567 โดยแจกจ่ายแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง หลังจากได้รับแบบสอบถามกลับมา ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถามอย่างละเอียด เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่นำไปวิเคราะห์มีคุณภาพและสามารถสะท้อนภาพรว

มของประชากรได้อย่างเหมาะสม ข้อมูลที่สมบูรณ์จะถูกนำไปใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป ซึ่งจะช่วยให้ผลลัพธ์การวิจัยมีความแม่นยำและเชื่อถือได้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็นสามส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นการรวบรวมข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และสถานภาพ ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านโลจิสติกส์ ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาและปรับปรุงจากแบบสอบถามของนริศรา สุวรรณหงษ์ (2564) โดยครอบคลุมถึงด้านต้นทุน การบริการลูกค้า ระบบเทคโนโลยี ระยะเวลาในการขนส่ง และความปลอดภัยของสินค้า ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการใช้บริการส่งสินค้าของบริษัทเอกชน ซึ่งได้รับการปรับปรุงจากแบบสอบถามของอัชฌาวดี โฆษิตานนท์ (2561) ทั้งนี้ แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อให้มั่นใจว่าเครื่องมือวิจัยมีความเหมาะสมและเชื่อถือได้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

วัตถุประสงค์ของการวิจัยประกอบด้วยสามข้อหลัก ข้อแรกคือการศึกษาระดับปัจจัยด้านโลจิสติกส์และความพึงพอใจในการใช้บริการส่งสินค้าบริษัทเอกชน โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อที่สองคือการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และสถานภาพที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจมีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ โดยใช้สถิติ t-test สำหรับตัวแปรที่มี 2 กลุ่ม และ One-Way ANOVA สำหรับตัวแปรกลุ่มย่อย 3 กลุ่มขึ้นไป หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการเปรียบเทียบพหุคูณด้วยวิธี Least Significance Difference (LSD) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ข้อสุดท้ายคือการศึกษาปัจจัยด้านโลจิสติกส์ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Enter เพื่อทดสอบสมมุติฐาน

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการเพศหญิง (ร้อยละ 77.20) มีอายุระหว่าง 21 - 40 ปี (ร้อยละ 54.30) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,001-30,000 บาท (ร้อยละ 28.00) โดยปัจจัยด้านโลจิสติกส์ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการส่งสินค้าบริษัทเอกชนในจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ต้นทุน ระบบเทคโนโลยีที่ใช้ในการให้บริการ ระยะเวลาในการขนส่ง และความปลอดภัยของสินค้า พบว่ากลุ่ม**ตัวอย่างมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งหมด** = 4.03 และผลการวิเคราะห์ข้อมูล**ความพึงพอใจในการใช้บริการส่งสินค้าบริษัทเอกชนในจังหวัดปทุมธานี**มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้งหมด = 4.04

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ที่ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพที่แตกต่างกันมีผลต่อผลต่อปัจจัยความพึงพอใจในการใช้บริการขนส่งสินค้าบริษัทเอกชน ของผู้ประกอบการร้านขายสินค้าออนไลน์ที่ต่างกัน

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจจำแนกตาม เพศ

ความพึงพอใจ	**Independent samples t-test**				
	เพศ	$\bar{x}$	**SD**	**t**	**Sig.**
ชาย		3.93	0.78	-1.12	0.28
หญิง		4.05	0.66		

จากตารางที่ 1 พบว่าเพศชายมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่ 3.93 (SD = 0.78) และเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยที่ 4.05 (SD = 0.66) ผลการทดสอบแสดงให้เห็นค่า t = -1.12 และค่า p = 0.28 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 ดังนั้นจึงไม่พบความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างความพึงพอใจของเพศชายและเพศหญิง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และ สถานภาพ

ความพึงพอใจ	**One-Way ANNOVA (F-test)**			
	$\bar{X}$	**SD**	**F**	**Sig.**
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	4.12	0.69	3.09	0.03
21 - 40 ปี	4.08	0.62		
41 - 60 ปี	3.83	0.79		
มากกว่า 60 ปี	3.43	0.90		
มัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย หรือเทียบเท่า	3.76	1.03	2.43	0.09
ปริญญาตรี	4.04	0.65		
สูงกว่าปริญญาตรี	4.19	0.49		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	4.03	0.71	0.33	0.79
10,001 - 20,000 บาท	4.05	0.68		
20,001 - 30,000 บาท	4.05	0.65		
มากกว่า 30,000 บาท	3.92	0.74		
โสด	4.05	0.67	0.76	0.46
สมรส	3.93	0.78		
หย่าร้าง/หม้าย หรือแยกกันอยู่	4.15	0.46		

จากผลการวิเคราะห์ One-Way ANOVA (F-test) ที่แสดงผลในตารางข้างต้น สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความพึงพอใจตามกลุ่มอายุ การวิเคราะห์พบว่ากลุ่มอายุมีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการส่งสินค้าของบริษัทเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 3.09, Sig. = 0.03) โดยกลุ่มอายุ 41 - 60 ปี และมากกว่า 60 ปี มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่ำกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด ($\bar{X}$ = 3.83 และ 3.43 ตามลำดับ) ซึ่งแสดงถึงความแตกต่างในระดับความพึงพอใจตามช่วงอายุ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบ LSD รายคู่ พบว่ามีความแตกต่างที่มีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มอายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี และกลุ่มอายุ 41 - 60 ปี (Mean Difference = 0.3, p = 0.028), กลุ่มอายุ 21 - 40 ปี กับกลุ่มอายุ 41 - 60 ปี (Mean Difference = 0.25, p = 0.024)

2. ความพึงพอใจตามระดับการศึกษา แม้ว่าผลการวิเคราะห์จะบ่งชี้ว่ามีความแตกต่างในความพึงพอใจระหว่างกลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่างกัน แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 2.43, Sig. = 0.09) อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.19) ในขณะที่กลุ่มที่มีการศึกษามัธยมศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}$ = 3.76)

3. ความพึงพอใจตามรายได้ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า รายได้ไม่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการส่งสินค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 0.33, Sig. = 0.79) ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของกลุ่มรายได้ต่างๆ มีความใกล้เคียงกัน โดยกลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาทมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.03)

4. ความพึงพอใจตามสถานภาพสมรส สถานภาพสมรสไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 0.76, Sig. = 0.46) อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่หย่าร้าง/หม้าย หรือแยกกันอยู่ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.15) ในขณะที่กลุ่มที่สมรสแล้วมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 3.93)

ผลการวิจัย สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยปัจจัยด้านโลจิสติกส์ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการขนส่งสินค้าบริษัทเอกชน ของผู้ประกอบการร้านขายสินค้าออนไลน์

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณขั้นตอนสุดท้ายโดยวิธี Enter ระหว่างปัจจัยด้านโลจิสติกส์ (ตัวแปรอิสระ) และความพึงพอใจของผู้ประกอบการร้านขายสินค้าออนไลน์ (ตัวแปรตาม)

ระดับความพึงพอใจ	unstandardized coefficients		standardized coefficients		
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	0.16	0.14		1.16	0.24
ปัจจัยด้านโลจิสติกส์					
1. ปัจจัยโลจิสติกส์ด้านต้นทุน	0.16	0.52	0.16	3.13	0.02
2. ปัจจัยโลจิสติกส์ด้านการบริการลูกค้า	0.10	0.57	0.10	1.78	0.07
3. ปัจจัยโลจิสติกส์ด้านระบบเทคโนโลยีที่ใช้ในการให้บริการ	0.30	0.56	0.30	5.47	0.00
4.ปัจจัยโลจิสติกส์ด้านระยะเวลาในการขนส่ง	0.13	0.55	0.14	2.35	0.02
5. ปัจจัยโลจิสติกส์ด้านความปลอดภัยของสินค้า	0.25	0.50	0.28	4.95	0.00
$R = 0.88$, $R^2 = 0.78$, Adjusted $R^2 = 0.77$, Std. Error of the Estimate = 0.32					

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการพยากรณ์ความพึงพอใจของลูกค้าในการใช้บริการส่งสินค้าของบริษัทเอกชน พบว่าโมเดลนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของระดับความพึงพอใจได้ถึง 77% (Adjusted R^2 = 0.77) ซึ่งหมายความว่าปัจจัยด้านโลจิสติกส์ที่ถูกวิเคราะห์สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจของลูกค้าได้อย่างแม่นยำ เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญ ได้แก่ ระบบเทคโนโลยีที่ใช้ในการให้บริการ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ β สูงสุด ($\beta = 0.30$) บ่งบอกว่าเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมีบทบาทสำคัญในการพยากรณ์ความพึงพอใจของลูกค้า หากบริษัทสามารถปรับปรุงและพัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้ในการให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง ความพึงพอใจของลูกค้าย่อมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ ความปลอดภัยของสินค้า ($\beta = 0.25$) และ ต้นทุน ($\beta = 0.16$) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพยากรณ์ความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญ หากบริษัทสามารถรักษามาตรฐานความปลอดภัยและจัดการต้นทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะช่วยเพิ่มโอกาสในการรักษาฐานลูกค้าและสร้างความพึงพอใจได้อย่างต่อเนื่อง ระยะเวลาในการขนส่ง ($\beta = 0.14$) ก็มีผลต่อการพยากรณ์เช่นกัน แม้ว่าจะมีค่าสัมประสิทธิ์น้อยกว่าปัจจัยอื่นๆ แต่ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในการพยากรณ์ว่าลูกค้าจะพึงพอใจหรือไม่ หากบริษัทสามารถส่งสินค้าได้ตรงตามกำหนดเวลา ก็จะช่วยเพิ่มความพึง

พอใจและความเชื่อมั่นในบริการของบริษัทได้ โดยรวมแล้ว การพยากรณ์ความพึงพอใจของลูกค้าขึ้นอยู่กับการจัดการปัจจัยด้านโลจิสติกส์ที่สำคัญเหล่านี้ การมุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยี ความปลอดภัยของสินค้า ต้นทุน และระยะเวลาในการขนส่ง จะช่วยให้บริษัทสามารถสร้างความพึงพอใจและรักษาฐานลูกค้าได้อย่างยั่งยืน

5. อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้พบว่า กลุ่ม**อายุ** เป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการส่งสินค้าของบริษัทเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะกลุ่มอายุ 41-60 ปี และมากกว่า 60 ปีที่มีระดับความพึงพอใจต่ำกว่า กลุ่มอายุเหล่านี้อาจมีความคาดหวังที่สูงขึ้นต่อการให้บริการ เช่น ความเสถียร ความมั่นคง และการบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zeithaml et al. (1990) ที่ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มลูกค้าที่มีอายุมากขึ้นมักจะให้ความสำคัญกับคุณภาพของบริการมากกว่าความเร็ว เนื่องจากพวกเขาให้คุณค่ากับประสบการณ์ที่มั่นคงและเชื่อถือได้มากกว่า

ในส่วนของ *ระบบเทคโนโลยีที่ใช้ในการให้บริการ* ซึ่งมีอิทธิพลสูงสุดต่อความพึงพอใจของลูกค้า (β = 0.30) ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Davis et al. (1989) ที่ระบุว่าเทคโนโลยีที่ใช้งานง่ายและมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการยอมรับและความพึงพอใจของลูกค้าในบริการต่าง ๆ การที่บริษัทขนส่งสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความสะดวกสบายในการติดตามสถานะสินค้าและการจัดการคำสั่งซื้อแบบเรียลไทม์ได้อย่างดี จะช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้า และเป็นปัจจัยที่สร้างความแตกต่างในการแข่งขันในตลาด *ความปลอดภัยของสินค้า* (β = 0.25) เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Berry et al. (1985) ที่แสดงให้เห็นว่าความปลอดภัยและความเชื่อถือได้ของการบริการเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญ ในบริบทของการขนส่งสินค้า ความมั่นใจว่าสินค้าจะถูกส่งถึงปลายทางอย่างปลอดภัยและไม่มีความเสียหายเป็นสิ่งที่ลูกค้าให้ความสำคัญอย่างยิ่ง *ต้นทุน* (β = 0.16) และ*ระยะเวลาในการขนส่ง* (β = 0.14) ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Christopher (2016) ที่ระบุว่าความคุ้มค่าและความตรงต่อเวลาเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจของลูกค้าในการเลือกใช้บริการขนส่ง การที่ลูกค้ารู้สึกว่าตนได้รับบริการที่คุ้มค่ากับราคาที่จ่ายไป และการได้รับสินค้าตรงตามกำหนดเวลา จะเพิ่มความพึงพอใจและโอกาสในการใช้บริการซ้ำในอนาคต

โดยสรุป ผลการวิจัยนี้ไม่เพียงแต่ยืนยันถึงความสำคัญของปัจจัยด้านโลจิสติกส์ในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า แต่ยังสอดคล้องกับทฤษฎีและงานวิจัยก่อนหน้าที่ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประสบการณ์ลูกค้าและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของบริษัทในตลาดที่มีการแข่งขันที่รุนแรง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ในด้านการปรับปรุงระบบเทคโนโลยีที่ใช้ในการให้บริการ เพื่อเพิ่มความสะดวกสบายและความรวดเร็วในการติดตามสถานะการจัดส่ง นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับมาตรการความปลอดภัยของสินค้า เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดความเสียหายระหว่างการขนส่ง อีกทั้ง การบริหารจัดการต้นทุนและการควบคุมระยะเวลาในการขนส่งเป็นปัจจัยที่บริษัทควรพิจารณาในการเสนอราคาที่คุ้มค่าและการส่งมอบสินค้าตรงตามเวลา ซึ่งจะช่วยเพิ่มความพึงพอใจและความเชื่อมั่นของลูกค้าได้อย่างยั่งยืน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งในเชิงภูมิศาสตร์และอุตสาหกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถสรุปผลได้กว้างขวางขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาปัจจัยเชิงคุณภาพ เช่น ความรู้สึกและความคิดเห็นของลูกค้าต่อบริการขนส่งสินค้าในแต่ละขั้นตอน จะช่วยให้เข้าใจถึงมุมมองที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และสามารถพัฒนากลยุทธ์การให้บริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น

7. เอกสารอ้างอิง

Berry, L. L., Zeithaml, V. A., & Parasuraman, A. (1985). Quality counts in services too. *Business Horizons*, 28(3), 44-52.

Bowersox, D. J., Closs, D. J., & Cooper, M. B. (2013). *Supply Chain Logistics Management*. McGraw-Hill.

Christopher, M. (2016). *Logistics & Supply Chain Management* (5th ed.). Pearson.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd ed.). John Wiley & Sons.

Davis, F. D., Bagozzi, R. P., & Warshaw, P. R. (1989). User acceptance of computer technology: A comparison of two theoretical models. *Management Science*, 35(8), 982-1003.

Grant, R. M. (2012). *Contemporary strategy analysis: Text and cases edition* (8th ed.). Wiley.

Imeri, S., Kharlamov, A., & Staab, S. (2018). The Impact of IoT and Blockchain on Supply Chain Transparency. *International Journal of Logistics Research and Applications*, 21(3), 233-252.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management* (15th ed.). Pearson.

Murphy, P. R., & Knemeyer, A. M. (2018). *Contemporary Logistics* (12th ed.). Pearson.

Rushton, A., Croucher, P., & Baker, P. (2017). *The Handbook of Logistics and Distribution Management* (6th ed.). Kogan Page.

Wong, C. Y., & Kuo, H. (2015). Enhancing Supply Chain Security with Packaging. *International Journal of Production Economics*, 159, 261-272.

Zeithaml, V. A., Berry, L. L., & Parasuraman, A. (1990). *Delivering Quality Service: Balancing Customer Perceptions and Expectations*. Free Press.

การประยุกต์ใช้เกมแอปพลิเคชันจำลองสถานการณ์เพื่อพัฒนาความเข้าใจในรายวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานสำหรับนักศึกษาที่เรียนซ้ำ

Application of Simulation Game Applications to Enhance Understanding in Logistics and Supply Chain Management for Repeat Students

วีรวิชญ์ เลิศไทยตระกูล

คณะโลจิสติกส์และซัพพลายเชน, มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

E-mail: khunweerawit@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้เกมแอปพลิเคชันจำลองสถานการณ์ในการพัฒนาความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนซ้ำในรายวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลองแบบ Single-Subject Research Design รูปแบบ A-B-A กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาที่เรียนซ้ำจำนวน 4 คน ผลการวิจัยพบว่า การใช้เกมแอปพลิเคชันช่วยเพิ่มคะแนนเฉลี่ยของนักศึกษาทุกคนในระยะ B และคงอยู่ในระดับสูงในระยะ A2 นักศึกษารายงานว่าเกมช่วยให้เห็นภาพรวมของการจัดการโลจิสติกส์ได้ชัดเจนขึ้น เข้าใจแนวคิดที่ซับซ้อนได้ดีขึ้น และเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติได้ อย่างไรก็ตาม พบความแตกต่างระหว่างบุคคลในการรับมือกับเกม ผลการวิจัยนี้สนับสนุนการใช้เกมแอปพลิเคชันเป็นเครื่องมือเสริมร่วมกับการสอนแบบดั้งเดิมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านโลจิสติกส์ โดยเฉพาะสำหรับนักศึกษาที่เรียนซ้ำ

คำสำคัญ: เกมแอปพลิเคชันจำลองสถานการณ์, การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน, นักศึกษาเรียนซ้ำ, การเรียนรู้ผ่านเกม

ABSTRACT

This research aimed to study the effects of using simulation game applications in enhancing understanding and academic achievement of repeat students in Logistics and Supply Chain Management course. The study employed a Single-Subject Research Design with an A-B-A format. The sample consisted of four repeat students. Results showed that the use of game applications increased the average scores of all students in phase B, which remained high in phase A2. Students reported that the game provided a clearer overview of logistics management, improved understanding of complex concepts, and helped connect theory to practice. However, individual differences in coping with the game were observed. These findings support the use of game applications as a supplementary tool alongside traditional teaching methods to enhance learning in logistics, especially for repeat students.

KEYWORDS: Simulation Game Applications, Logistics and Supply Chain Management, Repeat Students, Game-Based Learning

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ในยุคที่การแข่งขันทางธุรกิจทวีความรุนแรงขึ้น การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ (Christopher, 2016) ประเทศไทยเองก็ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านโลจิสติกส์อย่างต่อเนื่อง โดยล่าสุดได้มีการประกาศใช้แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570 โดยหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญคือการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านโลจิสติกส์ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการวิจัยนี้ในการพัฒนาวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพสำหรับนักศึกษาด้านโลจิสติกส์

การผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานจึงเป็นภารกิจสำคัญของสถาบันการศึกษา อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจเบื้องต้นของผู้วิจัย กับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน ในรายวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน ที่เปิดในภาคเรียนฤดูร้อน ปีการศึกษา 2566 สำหรับนักศึกษาที่ตกในการเรียนในภาคเรียนที่ผ่านมา พบว่านักศึกษาที่ต้องเรียนซ้ำเผชิญกับปัญหาสำคัญคือ ไม่เข้าใจเนื้อหา และไม่สามารถมองภาพรวมของแนวคิดและกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ได้อย่างชัดเจน ซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในอนาคต

ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Smith และ Jones (2022) ที่พบว่านักศึกษาในสาขาโลจิสติกส์มักประสบปัญหาในการเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มที่มีผลการเรียนต่ำ ในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยของ สมชาย วรกิจเกษมสกุล และคณะ (2563) ได้ศึกษาปัญหาการเรียนการสอนในหลักสูตรการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชนของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย พบว่านักศึกษามักมีปัญหาในการทำความเข้าใจกับแนวคิดที่ซับซ้อนและการนำทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและการจัดการโซ่อุปทาน

นอกจากนี้ ในบริบทของการศึกษาด้านบริหารธุรกิจ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับโลจิสติกส์อย่างใกล้ชิด งานวิจัยของ วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ และ จิราวรรณ คงคล้าย (2562) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา พบว่าวิธีการสอนที่ไม่สามารถกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของนักศึกษาเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลการเรียนที่ต่ำลง การแก้ปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยวิธีการสอนที่สามารถสร้างความเข้าใจเชิงลึกและกระตุ้นการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในประเทศไทย มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนด้านโลจิสติกส์เช่นกัน โดย ธนกฤต โพธิ์ขี และคณะ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านโลจิสติกส์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่าการใช้เกมในการเรียนการสอนสามารถเพิ่มแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้เกมแอปพลิเคชันจำลองสถานการณ์เพื่อพัฒนาความเข้าใจในรายวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานสำหรับนักศึกษาที่เรียนซ้ำ โดยคาดหวังว่าจะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเรียนรู้และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษากลุ่มนี้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังอาจนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นสำหรับวิชาด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเข้าใจในเนื้อหาวิชาของนักศึกษาที่เรียนซ้ำที่ใช้เกมแอปพลิเคชันจำลองสถานการณ์

(2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจและการรับรู้ของนักศึกษาที่เรียนซ้ำต่อการใช้เกมแอปพลิเคชันจำลองสถานการณ์ในการเรียนรู้วิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การใช้เกมแอปพลิเคชันในการจัดการสอนในระดับอุดมศึกษา

การใช้เกมแอปพลิเคชันในการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากศักยภาพในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เชิงรุกและการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน Vlachopoulos และ Makri (2017) ได้ทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้เกมในการศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่าการใช้เกมในการเรียนการสอนส่งผลเชิงบวกต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านทักษะและแรงจูงใจ นอกจากนี้ Subhash และ Cudney (2018) ยังพบว่าการใช้เกมมิฟิเคชันในการศึกษาระดับอุดมศึกษาช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ปรับปรุงแรงจูงใจ และส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในบริบทของการศึกษาด้านบริหารธุรกิจและโลจิสติกส์ Buil et al. (2019) ได้ศึกษาผลของการใช้เกมมิฟิเคชันในหลักสูตรการตลาด พบว่าช่วยเพิ่มความผูกพันของนักศึกษาและส่งผลเชิงบวกต่อผลการเรียน ในทำนองเดียวกัน Wood และ Reiners (2012) ได้นำเสนอการใช้เกมจำลองสถานการณ์ในการสอนการจัดการโซ่อุปทาน ซึ่งช่วยให้นักศึกษาเข้าใจแนวคิดที่ซับซ้อนได้ดีขึ้น ในประเทศไทย มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้เกมแอปพลิเคชันในการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาเช่นกัน โดย ธนกฤต โพธิ์ขี และคณะ (2564) ได้พัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านโลจิสติกส์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่าการใช้เกมช่วยเพิ่มแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ วิทวัส ทิพย์สุวรรณ และคณะ (2563) ได้ศึกษาผลของการใช้เกมิฟิเคชันในการเรียนการสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ พบว่าช่วยเพิ่มแรงจูงใจและความพึงพอใจของนักศึกษา รวมทั้งส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อย่างไรก็ตาม Landers (2014) ได้เตือนว่าการใช้เกมในการศึกษาไม่ได้รับประกันผลลัพธ์ที่ดีเสมอไป และควรคำนึงถึงการออกแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้

การใช้เกมแอปพลิเคชันในการสอนการจัดการโลจิสติกส์

การใช้เกมแอปพลิเคชันในการสอนการจัดการโลจิสติกส์เป็นแนวทางที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เนื่องจากศักยภาพในการจำลองสถานการณ์ที่ซับซ้อนและการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ Wood และ Reiners (2012) นำเสนอการใช้เกมจำลองสถานการณ์ในการสอนการจัดการโซ่อุปทาน พบว่าช่วยให้นักศึกษาเข้าใจแนวคิดที่ซับซ้อนได้ดีขึ้น และสามารถเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทำนองเดียวกัน Tobail et al. (2011) ได้พัฒนาเกมจำลองสถานการณ์สำหรับการสอนการจัดการโซ่อุปทาน ซึ่งช่วยให้นักศึกษาเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ในโซ่อุปทานได้ดียิ่งขึ้น Kurapati et al. (2015) ได้ศึกษาการใช้เกมดิจิทัลในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจในบริบทของการจัดการโลจิสติกส์ท่าเรือ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าเกมสามารถพัฒนาทักษะการตัดสินใจและการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับประเทศไทย ธนกฤต โพธิ์ขี และคณะ (2564) ได้พัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านโลจิสติกส์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่าการใช้เกมช่วยเพิ่มแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม Hartman et al. (2020) เตือนว่าการใช้เกมในการสอนโลจิสติกส์ควรคำนึงถึงความสมดุลระหว่างความสนุกสนานและความท้าทายทางวิชาการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา

การแก้ไขปัญหาความไม่เข้าใจบทเรียนด้วยเกม

การใช้เกมเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เข้าใจบทเรียนเป็นแนวทางที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในวงการการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอน Plass et al.

(2015) ได้ทำการวิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับผลของเกมการศึกษาต่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ พบว่าเกมสามารถช่วยเพิ่มแรงจูงใจและความเข้าใจในเนื้อหาของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ ในบริบทของการศึกษาระดับอุดมศึกษา Subhash และ Cudney (2018) พบว่าเกมมิฟิเคชันสามารถช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วม แรงจูงใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาได้ โดยเฉพาะในรายวิชาที่มีเนื้อหาซับซ้อนหรือเข้าใจยาก ในด้านการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน Wood และ Reiners (2012) ได้นำเสนอการใช้เกมจำลองสถานการณ์เพื่อช่วยให้นักศึกษาเข้าใจแนวคิดที่ซับซ้อนได้ดีขึ้น โดยพบว่าเกมช่วยให้นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยในประเทศไทย มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้เกมเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เข้าใจบทเรียนเช่นกัน โดย ปิยะธิดา ปัญญา และคณะ (2562) ได้พัฒนาเกมการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่าช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ นอกจากนี้ ธนกฤต โพธิ์ขี และคณะ (2564) ได้ศึกษาการใช้เกมมิฟิเคชันในการเรียนการสอนด้านโลจิสติกส์ระดับอุดมศึกษา พบว่าช่วยเพิ่มความเข้าใจและแรงจูงใจในการเรียนของนักศึกษา อย่างไรก็ตาม Ke (2009) เตือนว่าประสิทธิภาพของเกมการศึกษาขึ้นอยู่กับการออกแบบที่เหมาะสมและการบูรณาการกับหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Wouters et al. (2013) ที่พบว่าการใช้เกมควบคู่กับวิธีการสอนแบบดั้งเดิมให้ผลลัพธ์ที่ดีกว่าการใช้เกมเพียงอย่างเดียว

เกมแอปพลิเคชันจำลองสถานการณ์ Idle Courier Tycoon

Idle Courier Tycoon เป็นเกมสร้างธุรกิจจัดส่งพัสดุที่ได้รับความนิยมบนแพลตฟอร์มมือถือ พัฒนาโดยบริษัท Codigames (Codigames, 2021) เกมนี้จัดอยู่ในประเภท idle game หรือ incremental game ซึ่งผู้เล่นสามารถสะสมทรัพยากรและพัฒนาธุรกิจได้แม้ในขณะที่ไม่ได้เล่นเกมอย่างแอคทีฟ (Alharthi et al., 2018) ในเกม Idle Courier Tycoon ผู้เล่นต้องบริหารจัดการบริษัทขนส่งพัสดุ โดยเริ่มจากการรับและส่งพัสดุด้วยตนเอง ไปจนถึงการขยายกิจการ จ้างพนักงาน ซื้อยานพาหนะ และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เกมนี้จำลองกระบวนการโลจิสติกส์และการจัดการโซ่อุปทานในรูปแบบที่เข้าใจง่าย โดยผู้เล่นต้องจัดการทรัพยากร บริหารเวลา และตัดสินใจเชิงกลยุทธ์เพื่อเพิ่มผลกำไรและขยายธุรกิจ การศึกษาของ Palomino et al. (2019) พบว่าเกมประเภทนี้สามารถช่วยพัฒนาทักษะการบริหารจัดการและการตัดสินใจเชิงธุรกิจได้ โดยเฉพาะในด้านการจัดการทรัพยากรและการวางแผนระยะยาว นอกจากนี้ Kim และ Mauborgne (2020) ยังชี้ให้เห็นว่าเกมจำลองธุรกิจสามารถช่วยให้ผู้เล่นเข้าใจหลักการพื้นฐานของการดำเนินธุรกิจและการจัดการโซ่อุปทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น จึงเห็นได้ว่าการใช้เกมเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เข้าใจบทเรียนมีศักยภาพสูง โดยสามารถช่วยเพิ่มความเข้าใจ แรงจูงใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้ โดยเฉพาะในเนื้อหาที่ซับซ้อนหรือเข้าใจยาก อย่างไรก็ตาม การนำไปใช้จำเป็นต้องคำนึงถึงการออกแบบที่เหมาะสมและการบูรณาการกับวิธีการสอนแบบดั้งเดิมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนรู้

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้พัฒนาขึ้นจากการบูรณาการทฤษฎีและแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เกมแอปพลิเคชันจำลองสถานการณ์เพื่อพัฒนาความเข้าใจในการเรียนการสอนด้านโลจิสติกส์ โดยมีรายละเอียดทฤษฎี แนวคิดที่นำมาพัฒนาดังนี้ ทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ตามแนวคิดของ Kolb (1984) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลอง แนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) โดยการประยุกต์ใช้กลไกของเกมในบริบทที่ไม่ใช่เกม เพื่อเพิ่มแรงจูงใจและการมีส่วนร่วม (Deterding et al., 2011) ทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านเกม (Game-Based Learning Theory) ตามแนวคิดของ Prensky

(2001) ที่เน้นการใช้เกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะและแนวคิดการจำลองสถานการณ์ (Simulation) ที่การจำลองสถานการณ์จริงในสภาพแวดล้อมที่ควบคุมได้เพื่อการเรียนรู้และฝึกฝน (Sauvé et al., 2007)

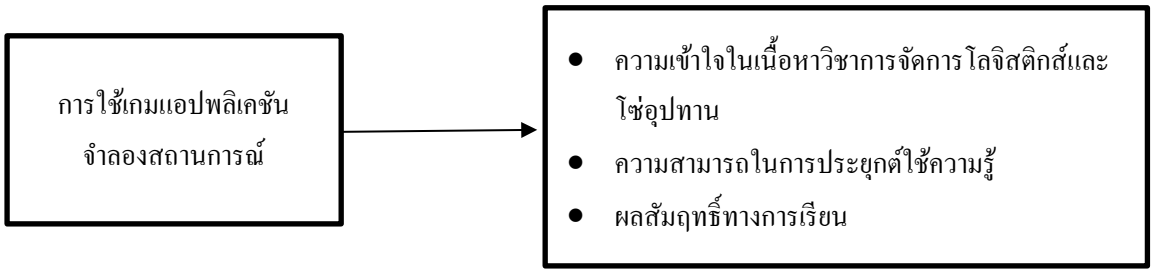

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบ Single-Subject Research Design โดยเฉพาะแบบ A-B-A Design ซึ่งเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กและการศึกษาผลของการแทรกแซง (Intervention) ต่อพฤติกรรมหรือผลลัพธ์ที่สนใจ (Ledford & Gast, 2018) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้:

1. การเตรียมการก่อนการทดลอง

1.1 พัฒนาเกมแอปพลิเคชันจำลองสถานการณ์สำหรับการเรียนการสอนวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน

1.2 สร้างเครื่องมือวิจัย ได้แก่

- แบบทดสอบวัดความเข้าใจในเนื้อหาวิชา
- แบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนและความคิดเห็นต่อการใช้เกมแอปพลิเคชัน

1.3 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง: นักศึกษาที่เรียนซ้ำในรายวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน จำนวน 4 คน

2.การดำเนินการทดลอง (A-B-A Design)

ระยะ A1 (Baseline - 2 สัปดาห์):

- สอนด้วยวิธีการปกติ
- เก็บข้อมูลความเข้าใจในเนื้อหาวิชาผ่านแบบทดสอบย่อยทุกสัปดาห์
- สังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษา

ระยะ B (Intervention - 8 สัปดาห์):

- แนะนำและให้นักศึกษาใช้เกมแอปพลิเคชันจำลองสถานการณ์ควบคู่กับการเรียนปกติ
- เก็บข้อมูลความเข้าใจในเนื้อหาวิชาผ่านแบบทดสอบย่อยทุกสัปดาห์
- สังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษา
- ให้นักศึกษาทำโครงงานประจำวิชาโดยเชื่อมโยงกับความรู้จากเกมแอปพลิเคชัน
- สัมภาษณ์นักศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์การใช้เกมแอปพลิเคชันทุก 2 สัปดาห์

ระยะ A2 (Return to Baseline - 2 สัปดาห์):

- กลับไปสอนด้วยวิธีการปกติโดยไม่ใช้เกมแอปพลิเคชัน
- เก็บข้อมูลความเข้าใจในเนื้อหาวิชาผ่านแบบทดสอบย่อยทุกสัปดาห์
- สังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษา

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ:

- คะแนนแบบทดสอบย่อยรายสัปดาห์
- คะแนนประเมินโครงงานประจำวิชา
- ผลการตอบแบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนและความคิดเห็น

3.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ:

- บันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียน
- ผลการสัมภาษณ์นักศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ:วิเคราะห์แนวโน้มและระดับการเปลี่ยนแปลงของคะแนนแบบทดสอบย่อยในแต่ละระยะและวิเคราะห์ผลแบบสอบถามด้วยสถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสังเกตและการสัมภาษณ์

5. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของนักศึกษาประเมินตนเอง ผลการประเมินตนเองของนักศึกษาพบว่า ทุกคน (100%) ทราบโครงการสอนและเข้าเรียนในห้องเรียน ส่วนใหญ่ (66.67%) ขาดเรียน 1-3 ครั้ง กิจกรรมหลักเป็นการนำเสนอ (66.67%) ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น และส่วนใหญ่ (66.67%) ปฏิบัติงานและตั้งใจเรียนสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ส่วนใหญ่ (66.67%) เห็นว่าวิชานี้มีประโยชน์มากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมและทัศนคติเชิงบวกของนักศึกษาต่อรายวิชา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนการสอนแบบ Active Learning การประเมินการเรียนการสอนแบบ Active Learning ได้รับผลการประเมินที่โดดเด่น โดยทุกด้าน ได้แก่ ด้านวิธีการสอน ด้านผู้สอน และด้านผู้เรียน ได้รับการประเมินเต็ม 100% ในทุกหัวข้อ แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและการเรียนรู้เชิงรุก ผลการประเมินประสิทธิภาพการสอนจำแนกเป็นรายด้าน ผลการประเมินประสิทธิภาพการสอนรายด้านแสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจในระดับสูง โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้านที่ 4.51 (SD = 0.51) ด้านที่ได้คะแนนสูงสุดคือ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านคุณลักษณะอาจารย์ (เฉลี่ย 4.67, SD = 0.50 และ 0.49 ตามลำดับ) ตามด้วยด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ (เฉลี่ย 4.33, SD = 0.49 และ 0.52 ตามลำดับ) ผลการประเมินประสิทธิภาพการสอน จำแนกเป็นรายข้อตามระดับความคิดเห็น การประเมินรายข้อแสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจในระดับสูงถึงสูงมากในทุกประเด็น โดยทุกข้อได้คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.33 - 4.67 ประเด็นที่ได้คะแนนสูงสุด (4.67) ได้แก่ การแจ้งเกณฑ์การประเมิน การประเมินผลหลากหลายวิธี การแจ้งผลการประเมิน การตรงต่อเวลา การใช้วาจาและการแต่งกายสุภาพ และการเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าพบ สะท้อนถึงความเป็นมืออาชีพและการให้ความสำคัญกับผู้เรียนของอาจารย์ผู้สอน

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการใช้เกมแอปพลิเคชันจำลองสถานการณ์ในการเรียนรู้วิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานแสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุดในเกือบทุกด้าน โดยพบว่านักศึกษาทั้งหมด (100%) มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดในด้านความเข้าใจเนื้อหาวิชา การนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ความสามารถในการเพิ่มความรู้และทักษะ และความสะดวกในการเข้าถึงและใช้งาน (ค่าเฉลี่ย = 1.0, SD = 0.0 ทุกด้าน) ด้านความน่าสนใจของเกมและการพัฒนาความคิดเชิงวิพากษ์ได้รับความ

พึงพอใจระดับมากที่สุดเป็นส่วนใหญ่ (66.67%) และระดับมาก (33.33%) (ค่าเฉลี่ย = 1.33, SD = 0.47 ทั้งสองด้าน) ในขณะที่การมีส่วนร่วมและการมีปฏิสัมพันธ์ได้รับความพึงพอใจระดับมากเป็นส่วนใหญ่ (66.67%) และระดับมากที่สุด (33.33%) (ค่าเฉลี่ย = 1.67, SD = 0.47) ด้านคุณภาพของภาพและเสียงได้รับความพึงพอใจระดับมากทั้งหมด (ค่าเฉลี่ย = 2.0, SD = 0.0) อย่างไรก็ตาม ความเต็มใจในการแนะนำการใช้เกมแก่ผู้อื่นมีความหลากหลาย โดยมีสัดส่วนเท่ากัน (33.33%) ในระดับมากที่สุด มาก และปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.0, SD = 0.82)

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนระหว่างระยะ A1, B, และ A2

กลุ่มตัวอย่าง	ระยะ A1	ระยะ B	ระยะ A2
นักศึกษาชายคนที่ 1	7.50	8.17	9.00
นักศึกษาชายคนที่ 2	3.00	4.33	8.00
นักศึกษาหญิงคนที่ 1	7.00	7.50	8.00
นักศึกษาหญิงคนที่ 2	8.00	9.00	9.00

จากตารางการวิจัยนี้แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคะแนน:นักศึกษาทั้ง 4 คนแสดงแนวโน้มการพัฒนาที่ดีขึ้นจากระยะ A1 ไปสู่ระยะ B และ A2 ผลของการใช้เกมแอปพลิเคชันจำลองสถานการณ์: การใช้เกมแอปพลิเคชันในระยะ B ส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยของนักศึกษาทุกคนเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับระยะ A1 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของนาย กฤตวัฒน์ การุณ ที่มีการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด ความคงทนของผลการเรียนรู้ ในระยะ A2 ซึ่งเป็นการถอดถอนการใช้เกมแอปพลิเคชัน พบว่านักศึกษาทุกคนยังคงรักษาระดับคะแนนที่สูงไว้ได้ และในบางกรณียังมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นอีก แสดงให้เห็นถึงความคงทนของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในระยะ B ความแตกต่างระหว่างบุคคลแม้ว่านักศึกษาทุกคนจะมีพัฒนาการที่ดีขึ้น แต่ก็พบความแตกต่างในระดับการพัฒนา โดยนักศึกษาชายคนที่ 2 มีการพัฒนาที่โดดเด่นที่สุด ในขณะที่ นักศึกษาหญิงคนที่ 2 มีคะแนนสูงและคงที่ตลอดการทดลอง

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสังเกตและการสัมภาษณ์นั้นสรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์ได้คือ 1) ความสนุกและความง่ายในการเล่นเกม 2) การเห็นภาพรวมของการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน 3) ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับกิจกรรมโลจิสติกส์ 4) การเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติผ่านเกม 5) การแก้ไขปัญหาความสับสนในเนื้อหาวิชา สามารถวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้ดังนี้

ประสิทธิภาพของเกมในการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า เกมแอปพลิเคชันจำลองสถานการณ์มีประสิทธิภาพสูงในการช่วยให้นักศึกษาเข้าใจภาพรวมของการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน นักศึกษาทุกคนรายงานว่าสามารถเห็นภาพของกิจกรรมโลจิสติกส์ได้ชัดเจนผ่านการเล่นเกม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแปลงเนื้อหาจากตัวอักษรเป็นภาพที่เข้าใจง่าย ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจแนวคิดที่ซับซ้อนได้ดีขึ้น

การเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงหลักการจัดการโลจิสติกส์ที่เรียนมากับสถานการณ์ในเกมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจำลองสถานการณ์ในเกมช่วยให้นักศึกษาเห็นการประยุกต์ใช้ทฤษฎีในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหาวิชาอย่างลึกซึ้ง

การแก้ปัญหาการเรียนรู้ เกมแอปพลิเคชันแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาความสับสนในเนื้อหาวิชาที่มีรายละเอียดมาก โดยเฉพาะสำหรับนักศึกษาที่เคยประสบปัญหาในการเรียนรู้มาก่อน การใช้เกมช่วยให้นักศึกษาที่เรียนไม่ทันเพื่อนสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น และลดช่องว่างในการเรียนรู้

ความแตกต่างระหว่างบุคคล ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในการรับมือกับเกมของนักศึกษาแต่ละคน นักศึกษาที่ไม่คุ้นเคยกับเกมอาจมีความยากลำบากในช่วงแรก แต่สามารถปรับตัวและเรียนรู้ได้ ในขณะที่นักศึกษาที่มีประสบการณ์ในการเล่นเกมสามารถใช้ประโยชน์จากเกมในการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการให้การสนับสนุนที่เหมาะสมกับนักศึกษาแต่ละคน

การสนับสนุนการสอนของอาจารย์ การใช้เกมประกอบการสอนของอาจารย์ได้รับการตอบรับเชิงบวกจากนักศึกษา โดยช่วยให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาและวิธีการเล่นเกมได้ดีขึ้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการเกมเข้ากับการสอนแบบดั้งเดิม

แรงจูงใจในการเรียน ความสนุกและความน่าสนใจของเกมช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้เนื้อหาวิชา นักศึกษารายงานว่าการเห็นภาพที่ชัดเจนผ่านเกมกระตุ้นให้พวกเขาสนใจเนื้อหามากขึ้น และมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้เพิ่มเติม

6. อภิปรายผล

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการใช้เกมแอปพลิเคชันจำลองสถานการณ์ในการพัฒนาความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนซ้ำในรายวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้าในหลายประเด็น

ประการแรก การเพิ่มขึ้นของคะแนนเฉลี่ยในระยะ B และ A2 สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของเกมในการส่งเสริมการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Wood และ Reiners (2012) ที่พบว่าการใช้เกมจำลองสถานการณ์ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจแนวคิดที่ซับซ้อนได้ดีขึ้น และสามารถเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สอง ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพแสดงให้เห็นว่าเกมช่วยให้นักศึกษาเห็นภาพรวมของการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tobail et al. (2011) ที่พบว่าเกมจำลองสถานการณ์ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ในโซ่อุปทานได้ดียิ่งขึ้น

ประการที่สาม การเพิ่มขึ้นของแรงจูงใจและความสนใจในการเรียนที่พบในการวิจัยนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนกฤต โพธิ์ขี และคณะ (2564) ที่พบว่าการใช้เกมมิฟิเคชันในการเรียนการสอนด้านโลจิสติกส์ช่วยเพิ่มแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

อย่างไรก็ตาม การวิจัยนี้ยังพบความแตกต่างระหว่างบุคคลในการรับมือกับเกม ซึ่งสอดคล้องกับคำเตือนของ Hartman et al. (2020) ที่ระบุว่าการใช้เกมในการสอนโลจิสติกส์ควรคำนึงถึงความสมดุลระหว่างความสนุกสนานและความท้าทายทางวิชาการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา นอกจากนี้ ความคงทนของผลการเรียนรู้ที่พบในระยะ A2 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของเกมในการสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kolb (1984) เกี่ยวกับการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติและการสะท้อนคิด โดยสรุป ผลการวิจัยนี้สนับสนุนประสิทธิภาพของการใช้เกมแอปพลิเคชันจำลองสถานการณ์ในการพัฒนาการเรียนรู้ด้านโลจิสติกส์ โดยเฉพาะสำหรับนักศึกษาที่เรียนซ้ำ อย่างไรก็ตาม การ

นำไปใช้ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและการบูรณาการกับวิธีการสอนแบบดั้งเดิม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนรู้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) การบูรณาการเกมแอปพลิเคชันกับการสอนแบบดั้งเดิม: จากผลการวิจัยที่พบว่าการใช้เกมแอปพลิเคชันจำลองสถานการณ์ช่วยเพิ่มความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถาบันการศึกษาควรพิจารณาการบูรณาการเกมเข้ากับหลักสูตรการสอนวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน โดยเฉพาะสำหรับนักศึกษาที่เรียนซ้ำหรือมีผลการเรียนต่ำ อย่างไรก็ตาม ควรใช้เกมเป็นเครื่องมือเสริมร่วมกับการสอนแบบดั้งเดิม ไม่ใช่ทดแทนทั้งหมด เนื่องจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนจากอาจารย์ยังคงมีความสำคัญในการช่วยให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาและวิธีการเล่นเกม

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) การขยายขนาดกลุ่มตัวอย่างและระยะเวลาการศึกษา: การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก (4 คน) และมีระยะเวลาการศึกษาค่อนข้างสั้น การวิจัยในอนาคตควรพิจารณาเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างและขยายระยะเวลาการศึกษาให้ยาวนานขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากขึ้นและสามารถศึกษาผลกระทบในระยะยาวได้ นอกจากนี้ ควรพิจารณาการทำวิจัยแบบกึ่งทดลองที่มีกลุ่มควบคุม เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มที่ใช้และไม่ใช้เกมแอปพลิเคชัน

(2) การวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบเกมที่แตกต่างกัน การวิจัยครั้งต่อไปอาจทำการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของเกมแอปพลิเคชันรูปแบบต่างๆ เช่น เกมจำลองสถานการณ์ เกมบทบาทสมมติ หรือเกมแบบแข่งขัน เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการเรียนการสอนด้านโลจิสติกส์ (Subhash & Cudney, 2018) นอกจากนี้ ควรศึกษาผลของการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ความเป็นจริงเสมือน (VR) หรือความเป็นจริงเสริม (AR) ในการพัฒนาเกมการศึกษาด้านโลจิสติกส์

8. เอกสารอ้างอิง

ธนกฤต โพธิ์ขี, สุธิดา วรรธนะปกรณ์, และ วีระชัย คอนจอหอ. (2564). การพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านโลจิสติกส์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม,* 9(1), 39-48.

วิทวัส ทิพย์สุวรรณ, ศุภกร ถิรมงคลจิต, และ ณัฐพล ธนเชวงสกุล. (2563). การประยุกต์ใช้เกมิฟิเคชันในการเรียนการสอนวิชาการเขียนโปรแกรม*คอมพิวเตอร์. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ,* 11(3), 166-175.

วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ และ จิราวรรณ คงคล้าย. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *Veridian E-Journal, Silpakorn University,* 12(2), 1107-1123.

สมชาย วรกิจเกษมสกุล, ธีระวัฒน์ จันทึก, และ พรทิพย์ เย็นจะบก. (2563). การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนในหลักสูตรการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชนของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 14(3), 98-110.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565*). แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Alharthi, S. A., Motti, V., Mozgai, S., & Sukthankar, G. (2018). Conceptualizing idle games. *Proceedings of the 2018 Annual Symposium on Computer-Human Interaction in Play Companion Extended Abstracts*, 137-143. https://doi.org/10.1145/3270316.3273041

Buil, I., Catalán, S., & Martínez, E. (2019). Encouraging intrinsic motivation in management training: The use of business simulation games. *The International Journal of Management Education*, 17(2), 162-171.

Codigames. (2021). *Idle Courier Tycoon* [Mobile application software]. https://www.codigames.com/games/idle-courier-tycoon/

Christopher, M. (2016). *Logistics & supply chain management* (5th ed.). Pearson Education Limited.

Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., & Nacke, L. (2011). From game design elements to gamefulness: Defining "gamification". *In Proceedings of the 15th International Academic MindTrek Conference: Envisioning Future Media Environments* (pp. 9-15). ACM.

Hartman, N. S., Blaess, D., & DeVries, P. D. (2020). Serious gaming in logistics and supply chain management education. *International Journal of Logistics Management,* 31(3), 549-566.

Kazdin, A. E. (2021). *Single-case research designs: Methods for clinical and applied settings* (3rd ed.). Oxford University Press.

Kim, W. C., & Mauborgne, R. (2020). Beyond the business model: Strategies for the new virtual reality. *Harvard Business Review,* 98(4), 80-89.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall.

Kurapati, S., Kourounioti, I., Lukosch, H., Tavasszy, L., & Verbraeck, A. (2015). Fostering challenges in port logistics: A serious gaming approach. In M. Kurosu (Ed.), *Human-Computer Interaction: Users and Contexts* (pp. 57-68). Springer.

Landers, R. N. (2014). Developing a theory of gamified learning: Linking serious games and gamification of learning. *Simulation & Gaming*, 45(6), 752-768.

Ledford, J. R., & Gast, D. L. (Eds.). (2018). Single case research methodology: *Applications in special education and behavioral sciences* (3rd ed.). Routledge.

Palomino, P. T., Toda, A. M., Oliveira, W., Cristea, A. I., & Isotani, S. (2019). Narrative for gamification in education: Why should you care? *In IEEE 19th International Conference on Advanced Learning Technologies (ICALT)* (pp. 97-99). IEEE. https://doi.org/10.1109/ICALT.2019.00035

Prensky, M. (2001). *Digital game-based learning*. McGraw-Hill.

Sauvé, L., Renaud, L., Kaufman, D., & Marquis, J. S. (2007). Distinguishing between games and simulations: A systematic review. *Educational Technology & Society*, 10(3), 247-256.

Smith, J., & Jones, B. (2022). Challenges in teaching logistics: Bridging theory and practice. *International Journal of Logistics Education*, 15(2), 45-60.

Subhash, S., & Cudney, E. A. (2018). Gamified learning in higher education: A systematic review of the literature. *Computers in Human Behavior*, 87, 192-206.

Tobail, A., Crowe, J., & Arisha, A. (2011). Learning by gaming: Supply chain application. *In Proceedings of the 2011 Winter Simulation Conference* (pp. 3935-3946). IEEE.

Vlachopoulos, D., & Makri, A. (2017). The effect of games and simulations on higher education: A systematic literature review. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 14(1), 22.

Wood, L. C., & Reiners, T. (2012). Gamification in logistics and supply chain education: Extending active learning. In P. Kommers, T. Issa, & P. Isaías (Eds.), *IADIS International Conference on Internet Technologies & Society 2012* (pp. 101-108). IADIS Press.

การประยุกต์ใช้ Google Sheet ในการบริหารจัดการวัตถุดิบคงคลังเพื่อลดต้นทุนในการถือครอง กรณีศึกษา บริษัท เอส.เค. โพลิเมอร์ จำกัด

Application Of Google Sheet for Raw Materials Inventory Management To Reduce Holding Costs: A Case Study of S.K.Polymer Co.,Ltd.

ศรัญญา ถนอมสุข
คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
E-mail: saranyathanomsuk1234@gmail.com
ลดาวรรณ สว่างอารมณ์
คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
E-mail: ladawan4903@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อแบ่งกลุ่มความสำคัญตามมูลค่าของวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด ด้วยทฤษฎี ABC Analysis 2) เพื่อวิเคราะห์หาจุดสั่งซื้อที่เหมาะสมที่สุดและปริมาณการสั่งซื้อที่ประหยัดของวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP บริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ วัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP จำนวน 114 รายการ เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยคือแบบรายงานการใช้วัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ย้อนหลังตั้งแต่ มกราคม พ.ศ. 2566 - ธันวาคม พ.ศ. 2566 เป็นระยะเวลา 12 เดือน โดยทำการจัดกลุ่มวัตถุดิบโดยใช้เทคนิค ABC Analysis และทำการกำหนดค่าใช้จ่ายในการสั่งซื้อและค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บของวัตถุดิบกลุ่ม A B และ C ออกเป็นกลุ่มทั้งหมด 12 กลุ่ม นำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดปริมาณการสั่งซื้อที่ประหยัด (Economic Order Quantity: EOQ) และทำการวิเคราะห์หาจุดสั่งซื้อใหม่ Re-Order Point: ROP นำข้อมูลที่ได้เชื่อมโยงกันระหว่างการวางแผนการผลิตและการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ผ่านตัวแบบ Google Sheet เพื่อทำการเปรียบเทียบวิธีการสั่งซื้อปัจจุบันเทียบกับวิธีการสั่งซื้อแบบประหยัด (EOQ)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปริมาณการสั่งซื้อต่อครั้งรูปแบบปัจจุบันมีปริมาณ 2,272,917.00 กิโลกรัม แต่เมื่อใช้วิธีการสั่งซื้อแบบประหยัด (EOQ) มีปริมาณ 500,208.40 กิโลกรัม ซึ่งลดลง 77.99% 2) จำนวนครั้งในการสั่งซื้อต่อปีสำหรับรูปแบบปัจจุบันมีจำนวนการสั่งซื้อ 12,973 ครั้ง แต่เมื่อใช้วิธีการสั่งซื้อแบบประหยัด (EOQ) มีจำนวนครั้งในการสั่งซื้อ 7,047 ครั้ง ซึ่งลดลง 45.68% 3) ต้นทุนในการสั่งซื้อ (Ordering Cost) รูปแบบปัจจุบันมีมูลค่า 839,468.65 บาท แต่เมื่อใช้วิธีการสั่งซื้อแบบประหยัด (EOQ) มีต้นทุนในการสั่งซื้อ (Ordering Cost) 521,988.94 บาท ซึ่งลดลง 37.82% 4) ต้นทุนการจัดเก็บ (Holding Cost) รูปแบบปัจจุบันมีมูลค่า 425,076.52 บาท แต่เมื่อใช้วิธีการสั่งซื้อแบบประหยัด (EOQ) มีต้นทุนการจัดเก็บ (Holding Cost) 272,576.08 บาท ซึ่งลดลง 35.88% 5) ต้นทุนรวมสินค้าคงคลังต่อปี(TC) รูปแบบปัจจุบันมีมูลค่า 1,884,168,968.00 บาท แต่เมื่อใช้วิธีการสั่งซื้อแบบประหยัด (EOQ)มีต้นทุนรวมสินค้าคงคลังต่อปี 553,197,210.15 บาท ซึ่งลดลง 70.64% ดังนั้นการคำนวณปริมาณการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP แบบประหยัดสุด (EOQ) ด้วยโปรแกรม Google

Sheet นั้นสามารถนำมากำหนดรูปแบบการสั่งซื้อได้จริงในกระบวนการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP และสามารถลดต้นทุนและปริมาณการถือครองวัตถุดิบในกลุ่มวัตถุดิบ Re-Order Point: ROP ที่มากเกินความจำเป็นและสามารถควบคุมวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ให้เพียงพอต่อการผลิต 3 เดือนล่วงหน้าตามนโยบายบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด โดยไม่เกิดการหยุดสายการผลิตเนื่องจากวัตถุดิบเข้ามาเติมเต็มสต๊อกไม่ทัน

คำสำคัญ: การสั่งซื้อแบบประหยัด Google Sheet ลดต้นทุน

ABSTRACT

This research aimed to 1) classify the significance of raw materials based on their value using the ABC Analysis for Re-Order Point (ROP) items at SK Polymer Company; and 2) analyze and determine the optimal reorder point and economic order quantity for ROP items at SK Polymer Company.

This quantitative research employed a sample of 114 ROP items. Data was collected from monthly reports from January to December 2023. The ABC Analysis was used to categorize the raw materials, and the ordering and holding costs for groups A, B, and C were determined. The Economic Order Quantity (EOQ) concept was applied to analyze the data and calculate a new reorder point. The results were integrated into a Google Sheet model to compare the current ordering method with the EOQ method.

The findings revealed that: 1) the current order quantity was 2,272,917.00 kg, while the EOQ method resulted in a quantity of 500,208.40 kg, representing a 77.99% decrease; 2) the number of orders per year decreased from 12,973 to 7,047, a reduction of 45.68%; 3) the ordering cost decreased from 839,468.65 baht to 521,988.94 baht, a 37.82% reduction; 4) the holding cost decreased from 425,076.52 baht to 272,576.08 baht, a 35.88% reduction; and 5) the total inventory cost per year decreased from 1,884,168,968.00 baht to 553,197,210.15 baht, a 70.64% reduction. Consequently, the calculation of the economic order quantity for ROP items using Google Sheets can be effectively applied to the actual ordering process for ROP raw materials. This approach can significantly reduce costs and inventory levels while ensuring that sufficient raw materials are available to support production for the next three months, as per SK Polymer Company's policy.

KEYWORDS: Economic Order Quantity, Google Sheet, Reduce costs

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ปัจจุบันโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากยังคงพบปัญหาในเรื่องการสั่งซื้อวัตถุดิบเข้ามาเติมเต็มสำหรับผลิตสินค้าไม่ทันตามความต้องการของเจ้าหน้าที่วางแผนการผลิตทำให้เกิดความเสียหายในการหยุดสายการผลิตเนื่องจากรอวัตถุดิบเข้ามาเติมเต็มไม่ทัน เกิดต้นทุนในการรอคอยและที่สำคัญส่งสินค้าไม่ทันเวลาตามที่ลูกค้าต้องการในยุคที่โรงงานอุตสาหกรรมมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงทำให้โรงงานอุตสาหกรรมต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดขององค์กรโดยการพัฒนาขั้นตอนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นสำหรับการแข่งขันที่สูงมากขึ้น อีกทั้งสิ่งที่สำคัญคือการลดต้นทุนและสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้เป็นอย่างดี การนำ

เทคโนโลยีเข้ามาเป็นตัวช่วยในการจัดการหรือการบริหารงานด้านการสั่งซื้อวัตถุดิบรวมไปถึงการบริหารวัตถุดิบคงคลังให้มีประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ทุกองค์กรให้ความสำคัญเป็นอย่างสูง

บริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด เป็นบริษัทมุ่งเน้นการผลิตชิ้นส่วนยางในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมยานยนต์และอุตสาหกรรมเครื่องมือแพทย์เป็นบริษัทที่ถูกก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี 1991 บริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด มีการสั่งซื้อวัตถุดิบเข้ามาผลิตสินค้าทั้งวัตถุดิบภายในประเทศและวัตถุดิบถูกสั่งเข้ามาจากต่างประเทศ เพื่อนำมาผลิตสินค้าเมื่อผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ดัชนีคุณภาพหลัก (Key Quality Index: KQI) ของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด พบว่าวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ที่ไม่มีการเคลื่อนไหวในแต่ละเดือนยังคงเกินเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้รวมไปถึงวัตถุดิบประเภท

Re-Order Point: ROP คงเหลือในแต่เดือนก็เกินเป้าประสงค์เช่นเดียวกัน

ดังนั้นหลังจากได้ทราบถึงปัญหาในเบื้องต้นทำให้ทางผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการหาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารวัตถุดิบแบบ Re-Order Point: ROP เพื่อให้บรรลุดัชนีคุณภาพหลัก (Key Quality Index: KQI) ของบริษัท โดยใช้โปรแกรมGoogle Sheetรวมไปถึงการนำหลักการทางโลจิสติกส์เข้ามาเป็นตัวช่วยในการบริหารวัตถุดิบ รวมไปถึงกำหนดจุดสั่งซื้อใหม่และปริมาณการสั่งซื้อที่ประหยัดของวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด และจัดกลุ่มวัตถุดิบตามหลักทฤษฎี ABC Analysis เพื่อจัดลำดับความสำคัญของวัตถุดิบเพื่อลดต้นทุนการถือครองวัตถุดิบที่มากเกินความจำเป็นจนทำให้วัตถุดิบไม่มีการเคลื่อนไหวเกิน 90 วันตามนโยบายของบริษัทที่ได้กำหนดไว้และที่สำคัญวัตถุดิบต้องเพียงพอต่อแผนการผลิตล่วงหน้า 3 เดือนตามนโยบายของบริษัทเช่นเดียวกัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อแบ่งกลุ่มความสำคัญตามมูลค่าของวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด ด้วยทฤษฎี ABC Analysis

(2) เพื่อวิเคราะห์หาจุดสั่งซื้อที่เหมาะสมที่สุดและปริมาณการสั่งซื้อที่ประหยัดของวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP บริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้แนวคิดปริมาณหรือจำนวนการสั่งซื้อสินค้าที่เหมาะสม (Economic Order Quantity: EOQ) Harris (1915) ทฤษฎี ABC Analysis Magee & Boodman, (1974)

นางสาวจารวรรณ ชูใจ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปรับปรุงการจัดการวัตถุดิบคงคลัง กรณีศึกษาโรงงานผลิตตัวความต้านทานกระแสไฟฟ้า ผู้วิจัยได้นำโปรแกรม Excel มาช่วยในการจำลองสถานการณ์การสั่งซื้อวัตถุดิบของโรงงานตัวอย่างในปี 2558 ด้วยวิธีการที่นำเสนอ และโปรแกรม Excel นี้ยังสามารถนำไปใช้งานในการวางแผนการจัดการวัสดุคงคลังได้ จากการกำหนดปริมาณสั่งซื้อแบบประหยัด ด้วยวิธี EOQ ทำให้เราสามารถทราบได้ว่าควรจะทำการสั่งซื้อวัตถุดิบในปริมาณเท่าใดในแต่ละครั้ง และจากการคำนวณหาจุดสั่งซื้อใหม่ (ROP) ทำให้เราทราบว่า เมื่อวัตถุดิบคงคลังลดลงเหลือระดับใดจึงควรทำการสั่งซื้อทำการสั่งซื้อวัตถุดิบใหม

สุทธิดา ไชยกิจ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การลดระยะเวลาการสั่งซื้อวัตถุดิบ เพื่อลดต้นทุนการจัดเก็บจากการศึกษาการทำงานเบื้องต้นพบว่าขั้นตอนการขออนุมัติคำสั่งซื้อภายในองค์กรมีระยะเวลาการดำเนินงานที่มีความแปรปรวนสูงกว่าขั้นตอนอื่น โดยสาเหตุเกิดจากขั้นตอนการทำงานที่มีความยุ่งยากในการติดตามคำสั่งซื้อ งานวิจัยนี้จึงปรับปรุงการทำงานโดยนำหลักการ ECRS และการบริหารจัดการการสื่อสารข้อมูลโดยโปรแกรมไมโครซอฟท์พาวเวอร์ บีไอ มาใช้ในการติดตามคำสั่งซื้อและการแบ่งปันข้อมูล เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

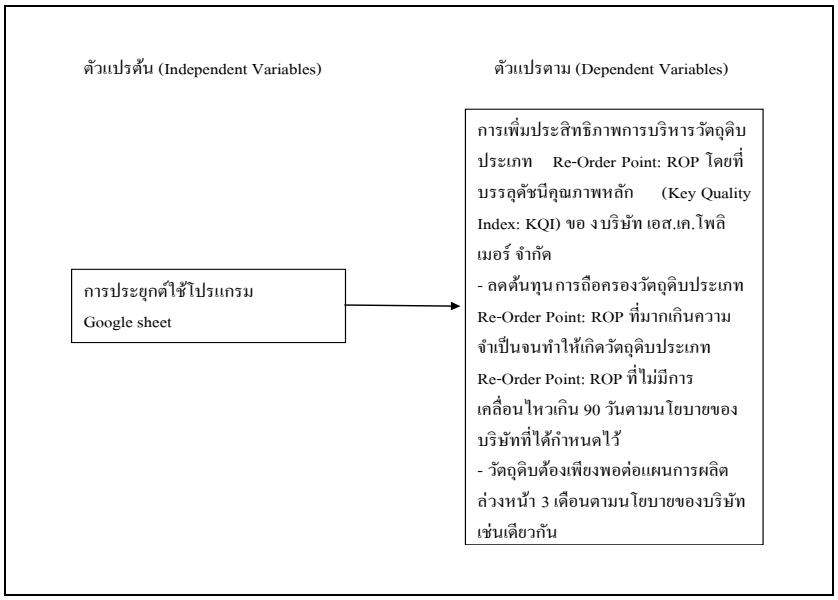

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 สมมติฐานการวิจัย

1. การนำ Google sheet เข้ามาเป็นตัวช่วยในการบริหารวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด ช่วยให้การถือครองวัตถุดิบมีต้นทุนลดน้อยลง
2. การนำ Google sheet เข้ามาเป็นตัวช่วยในการบริหารวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด ช่วยให้วัตถุดิบมีปริมาณเพียงพอต่อแผนการผลิตสินค้าล่วงหน้า 3เดือน
3. การนำ Google sheet เข้ามาเป็นตัวช่วยในการบริหารวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด ช่วยให้สามารถกำหนดรูปแบบการสั่งซื้อตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROPได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่มกราคม พ.ศ. 2566 - ธันวาคม พ.ศ. 2566 ของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด

4.2 ประชากรและตัวอย่าง

วัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัดจำนวน 5 กลุ่ม ดังนี้ 1. Chemical จำนวน 48 รายการ 2. Filler จำนวน 13 รายการ 3. Master Colors จำนวน 16รายการ 4. Oil จำนวน 4 รายการ 5. Rubber จำนวน 33 รายการ รวมทั้งหมดจำนวน 114 รายการ

4.3 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

1. แบบรายงานการใช้วัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ย้อนหลังตั้งแต่ มกราคม พ.ศ.2566 - ธันวาคม พ.ศ. 2566 เป็นระยะเวลา 12 เดือน

2. แบบรายงานต้นทุนการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP และต้นทุนการเก็บรักษาวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ(Secondary data)ประกอบด้วย

1. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด ตั้งแต่มกราคม พ.ศ. 2566 - ธันวาคม พ.ศ. 2566 โดยเป็นการรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด โดยข้อมูลที่ได้จะถูกรวบรวมข้อมูลมาจากแผนกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสั่งซื้อวัตถุดิบ ได้แก่แผนกจัดซื้อ แผนกคลังสินค้า แผนกผลิต แผนกตรวจสอบคุณภาพ และแผนกบัญชี

2. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาด้วยตนเองโดยศึกษาจากวารสาร บทความ ทั้งในประเทศและต่างประเทศรวมทั้งข้อมูลจากการค้นคว้าผ่านระบบอินเตอร์เน็ตเอกสาร สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ รวมไปถึงข้อมูลและเอกสารต่างๆย้อนหลังของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์นี้

1. ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิคือข้อมูลการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด ตั้งแต่มกราคม พ.ศ. 2566 - ธันวาคม พ.ศ. 2566 เป็นระยะเวลาย้อนหลัง 12 เดือน มาจัดกลุ่มวัตถุดิบโดยใช้เทคนิค ABC Analysis ก็จะสามารถแบ่งกลุ่มสินค้าออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่ม A B และ C

2. ผู้วิจัยได้กำหนดค่าใช้จ่ายในการสั่งซื้อและค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บของวัตถุดิบประเภทRe-Order Point: ROP ของวัตถุดิบกลุ่ม A B และ C ออกเป็นกลุ่มทั้งหมด 12 กลุ่ม

3. ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการแบ่งกลุ่มวัตถุดิบออกเป็นกลุ่ม A B และ C โดยใช้แนวคิดปริมาณการสั่งซื้อที่ประหยัด (Economic Order Quantity: EOQ) และทำการวิเคราะห์หาจุดสั่งซื้อใหม่ Re-Order Point: ROP

4. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ตัวแบบ Google Sheet เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์นำมา เชื่อมโยงกันระหว่างการวางแผนการผลิตและการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด หลังจากการคำนวณปริมาณการสั่งซื้อที่เหมาะสม จุดสั่งซื้อใหม่(ROP)และปริมาณสินค้าคงคลังสำรอง (SS) ครบแล้ว ขั้นตอนต่อไปเป็นการคำนวณหาต้นทุนรวมเพื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนที่เกิดขึ้นจริงของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด ช่วงเวลาเดียวกัน ดังนั้นในงานวิจัยจึงได้ทำการจำลองสถานการณ์การสั่งซื้อวัตถุดิบโดยใช้Google Sheet เป็นตัวช่วยในการบริหารการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point : ROP โดยแบบจำลอง

Google Sheet นี้แบ่งออกเป็นสามส่วนคือส่วนของแผนการผลิต BOMการผลิต และตัวแบบการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point : ROP

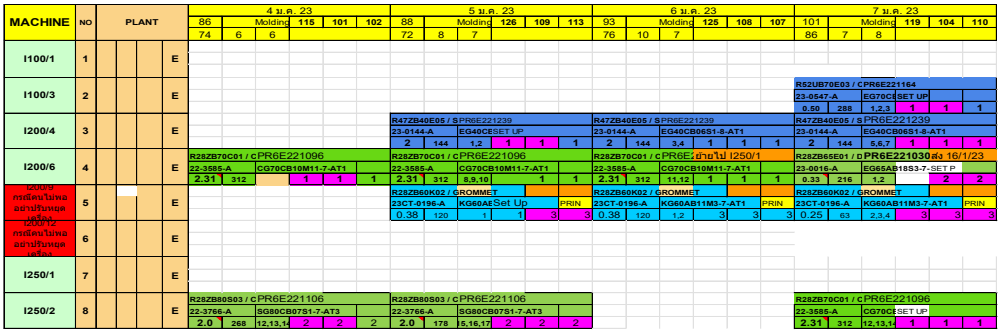

แผนภาพที่ 2 ตัวอย่างแผนการผลิต

5. ผู้วิจัยสรุปผลการดำเนินงานของแต่ละตัวแปรและสรุปผลหลังจากแก้ปัญหาโดยการเปรียบเทียบต้นทุนในการถือครองวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ที่มากเกินความจำเป็นของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัดและปริมาณวัตถุดิบกลุ่ม Re-Order Point: ROP ไม่มีการเคลื่อนไหวเกิน 90 วัน ตามนโยบายของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด ที่ได้กำหนดไว้ก่อนที่ทำการวิจัยและหลังจากการทำวิจัยโดยใช้ Google Sheet เข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด

6. ผู้วิจัยทำการสร้างแบบจำลอง Google Sheet มีวิธีการทำงาน ดังนี้

6.1 ดึงข้อมูลแผนการผลิตเพื่อทำการแตก BOM วัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ของสินค้าแต่ละรายการที่ได้ทำการวางแผนเพื่อให้ทราบถึงปริมาณการใช้วัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP

6.2 นำข้อมูลปริมาณการใช้วัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP มาใส่ลงในแบบจำลองGoogle Sheet เพื่อคำนวณปริมาณการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROPและรอบในการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP

Simulation Balance Stock		Jan-23			No. of ITEM	114
Code	A03050	Name	TRIGONOX 101-45S-PS(ถัง20กก.)		ITEM No.	1
Date	Day	Avilable	Quantity to use	Receive	Code	A03050
Start		500,000.00			Name	TRIGONOX 101-45S-PS(ถัง20กก.)
01/01/2023	Sunday อาทิตย์	500,000.00	-	-	Day of use (Days)	146
02/01/2023	Monday วันปีใหม่	500,000.00	-	-	On Hand	500,000.00
03/01/2023	Tuesday วันปีใหม่	500,000.00	-	-	Safety Stock (Kgs.)	136,695.69
04/01/2023	Wednesday	494,000.00	6,000.00	-	ROP (Kgs.)	470,029
05/01/2023	Thursday	488,000.00	6,000.00	-	MOQ (Kgs.)	23,680
06/01/2023	Friday	482,000.00	6,000.00	-	Weight/package (Kgs.)	20
07/01/2023	Saturday เสาร์	482,000.00	-	-	Lead time	60
08/01/2023	Sunday อาทิตย์	482,000.00	-	-	Purchase requisition	
09/01/2023	Monday	476,000.00	6,000.00	-	Code / Quantity / Due Date	
10/01/2023	Tuesday	476,000.00	-	-	A03050	23,680	19/06/2023
11/01/2023	Wednesday	470,000.00	6,000.00	-	A03050	23,680	02/07/2023
12/01/2023	Thursday	464,000.00	6,000.00	-	A03050	23,680	05/07/2023

แผนภาพที่ 2 แบบจำลองGoogle Sheet

5. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้ Google Sheet ในการบริหารจัดการวัตถุดิบคงคลัง เพื่อลดต้นทุนในการถือครอง กรณีศึกษา บริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด และได้ทำการเปรียบเทียบต้นทุนการสั่งซื้อรูปแบบเดิมของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์และการสั่งซื้อแบบประหยัด (EOQ)

สรุปการวิจัยได้ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งกลุ่มความสำคัญตามมูลค่าของวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด ด้วยทฤษฎี ABC Analysis ผู้วิจัยได้ทำการจัดกลุ่มวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด ตามมูลค่าการสั่งซื้อด้วยเทคนิค ABC Analysis พบว่า วัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP กลุ่ม A จำนวน 15 รายการโดยมีสัดส่วน 78.54% มีมูลค่าการใช้รวม 7,542,174,848 บาท ตามด้วยวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP กลุ่ม B จำนวน 25 รายการ โดยมีสัดส่วน 16.28% มีมูลค่าการใช้รวม 1,563,228,220 บาท และสุดท้ายวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP กลุ่ม C จำนวน 74 รายการ โดยมีสัดส่วน 5.18% มีมูลค่าการใช้รวม 497,053,609 บาท รวมทั้งหมด 114 รายการ

2. จากวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หาจุดสั่งซื้อที่เหมาะสมที่สุดและปริมาณการสั่งซื้อที่ประหยัดของวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP บริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด ตั้งแต่ มกราคม พ.ศ. 2566 - ธันวาคม พ.ศ. 2566 เป็นระยะเวลา 12 เดือน โดยใช้โปรแกรมGoogle Sheetนำไปคำนวณหาปริมาณการสั่งซื้อแบบประหยัด (EOQ) เมื่อได้ทำการเปรียบเทียบวิธีการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP วิธีปัจจุบันกับวิธีการสั่งซื้อแบบประหยัด (EOQ) พบว่า

1.1 ปริมาณการสั่งซื้อต่อครั้งรูปแบบปัจจุบันมีปริมาณ 2,272,917.00 กิโลกรัม แต่เมื่อใช้วิธีการสั่งซื้อแบบประหยัด (EOQ) มีปริมาณ 500,208.40 กิโลกรัม ซึ่งลดลง 77.99%

1.2 จำนวนครั้งในการสั่งซื้อต่อปีสำหรับรูปแบบปัจจุบันมีจำนวนการสั่งซื้อ 12,973 ครั้ง แต่เมื่อใช้วิธีการสั่งซื้อแบบประหยัด (EOQ) มีจำนวนครั้งในการสั่งซื้อ 7,047 ครั้ง ซึ่งลดลง 45.68%

1.3 ต้นทุนในการสั่งซื้อ (Ordering Cost) รูปแบบปัจจุบันมีมูลค่า 839,468.65 บาท แต่เมื่อใช้วิธีการสั่งซื้อแบบประหยัด (EOQ) มีต้นทุนในการสั่งซื้อ (Ordering Cost) 521,988.94 บาท ซึ่งลดลง 37.82%

1.4 ต้นทุนการจัดเก็บ (Holding Cost) รูปแบบปัจจุบันมีมูลค่า 425,076.52 บาท แต่เมื่อใช้วิธีการสั่งซื้อแบบประหยัด (EOQ) มีต้นทุนการจัดเก็บ (Holding Cost) 272,576.08 บาท ซึ่งลดลง 35.88%

1.5 ต้นทุนรวมสินค้าคงคลังต่อปี(TC) รูปแบบปัจจุบันมีมูลค่า 1,884,168,968.00 บาท แต่เมื่อใช้วิธีการสั่งซื้อแบบประหยัด (EOQ)มีต้นทุนรวมสินค้าคงคลังต่อปี 553,197,210.15 บาท ซึ่งลดลง 70.64%

ดังนั้นการคำนวณปริมาณการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP แบบประหยัดสุด (EOQ) ด้วยโปรแกรม Google Sheet นั้นสามารถนำมากำหนดรูปแบบการสั่งซื้อได้จริงในกระบวนการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP และสามารถลดต้นทุนและปริมาณการถือครองวัตถุดิบในกลุ่มวัตถุดิบ Re-Order Point: ROP ที่มากเกินความจำเป็นจนทำให้สินค้าไม่เคลื่อนไหวเกิน 90 วันและวัตถุดิบหมดอายุในที่สุดและสามารถควบคุมวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ให้เพียงพอต่อการผลิต 3 เดือนล่วงหน้าตามนโยบายบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด โดยไม่เกิดการหยุดสายการผลิตเนื่องจากวัตถุดิบเข้ามาเติมเต็มสต๊อกไม่ทัน

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบรูปแบบการสั่งซื้อแบบปัจจุบันและรูปแบบการสั่งซื้อแบบ EOQ

Class	รายการ	รูปแบบปัจจุบัน	EOQ	เปอร์เซ็นต์ที่ลดได้
A	ปริมาณการสั่งซื้อต่อครั้ง	1,017,811.00	254,731.11	74.97%
	จำนวนครั้งในการสั่งซื้อต่อปี	1,710.00	766.00	55.20%
	ต้นทุนในการสั่งซื้อ	99,184.32	73,642.02	25.75%
	ต้นทุนการจัดเก็บ	44,815.74	42,844.48	4.40%
	ต้นทุนรวมสินค้าคงคลังต่อปี	1,531,594,028.00	474,290,772.33	69.03%
B	ปริมาณการสั่งซื้อต่อครั้ง	893,765.00	175,246.67	80.39%
	จำนวนครั้งในการสั่งซื้อต่อปี	2,774.00	1,544.00	44.34%
	ต้นทุนในการสั่งซื้อ	188,042.33	117,350.64	37.59%
	ต้นทุนการจัดเก็บ	35,857.49	32,450.03	9.50%
	ต้นทุนรวมสินค้าคงคลังต่อปี	136,265,579.00	30,773,526.25	77.42%
C	ปริมาณการสั่งซื้อต่อครั้ง	361,341.00	70,230.62	80.56%
	จำนวนครั้งในการสั่งซื้อต่อปี	8,489.00	4,737.00	44.20%
	ต้นทุนในการสั่งซื้อ	552,242.00	330,996.28	40.06%
	ต้นทุนการจัดเก็บ	344,403.29	197,281.57	42.72%
	ต้นทุนรวมสินค้าคงคลังต่อปี	216,309,361.00	48,132,911.57	77.75%
A+B+C	**ปริมาณการสั่งซื้อต่อครั้ง**	**2,272,917.00**	**500,208.40**	**77.99%**
	จำนวนครั้งในการสั่งซื้อต่อปี	**12,973.00**	**7,047.00**	**45.68%**
	ต้นทุนในการสั่งซื้อ	**839,468.65**	**521,988.94**	**37.82%**
	ต้นทุนการจัดเก็บ	**425,076.52**	**272,576.08**	**35.88%**
	ต้นทุนรวมสินค้าคงคลังต่อปี	**1,884,168,968.00**	**553,197,210.15**	**70.64%**

6. อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่องการศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้ Google Sheet ในการบริหารจัดการวัตถุดิบคงคลัง เพื่อลดต้นทุนในการถือครอง กรณีศึกษา บริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด

มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. วัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP มีทั้งหมด 114 รายการ เมื่อนำมาแบ่งกลุ่มโดยวิธี ABC Analysis พบว่า มีวัตถุดิบกลุ่ม A จำนวน 15 รายการโดยมีสัดส่วน 78.54% มีมูลค่าการใช้รวม 7,542,174,848 บาท ตามด้วยวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP กลุ่ม B จำนวน 25 รายการโดยมีสัดส่วน 16.28% มีมูลค่าการใช้รวม 1,563,228,220 บาทและสุดท้ายวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP กลุ่ม C จำนวน 74 รายการ โดยมีสัดส่วน 5.18% มีมูลค่าการใช้รวม 497,053,609 บาทโดยในการวิจัยมีการนำวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP 114 รายการที่ได้ทำการแบ่งกลุ่มด้วยทฤษฎี ABC Analysis นำมาจัดกลุ่มจำแนกประเภทตาม ต้นทุนในการสั่งซื้อ (Ordering Cost) และต้นทุนการจัดเก็บ(Holding Cost) เพื่อนำมากำหนดเป็นรูปแบบในการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point : ROP ของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นพรัตน์ ราชจินดา (2564) ที่พบว่าวัตถุดิบที่นำมาจัดประเภทตามการจำแนกประเภท ABC-XYZ ซึ่งขึ้นอยู่กับมูลค่าการใช้งานรายปีและความไม่แน่นอนของอุปสงค์การจัดประเภทใช้กำหนดนโยบายการควบคุมสินค้าคงคลังที่เหมาะสมที่สุดสำหรับวัตถุดิบ

2. ในการบริหารจัดการวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่าหลังจากการคำนวณหาปริมาณการสั่งที่ประหยัด (EOQ) และกำหนดจุดสั่งซื้อใหม่ (ROP) ช่วยลดต้นทุนรวมสินค้าคงคลังต่อปี โดยรูปแบบปัจจุบันมีมูลค่า 1,884,168,968.00 บาท แต่เมื่อใช้วิธีการสั่งซื้อแบบประหยัด (EOQ) มีต้นทุนรวมสินค้าคงคลังต่อปี 553,197,210.15 บาท ซึ่งลดลง 70.64% ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภราภรณ์ทศพร (2564) ที่พบว่าความต้องการสินค้าของวัตถุดิบที่ทำการคำนวณด้วยวิธี EOQ ในการคำนวณปริมาณการสั่งซื้อร่วมกับความต้องการของวัตถุดิบที่ได้จากการพยากรณ์ความต้องการในปี 2563 จะทำให้ได้ปริมาณการสั่งซื้อที่ประหยัดโดยมีต้นทุนรวมต่ำลง

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) ผู้ใช้ควรต้องมีความชำนาญในการใช้โปรแกรม Google Sheet เนื่องจากมีการใช้สูตรต่อเนื่องและซับซ้อนในการประมวลค่าต่างๆออกมาอย่างสัมพันธ์กันซึ่งจำเป็นที่มีผู้เชี่ยวชาญคอยตรวจสอบสูตรและค่าต่างๆให้ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอซึ่งควรจะต้องจัดทำคู่มือการใช้โปรแกรม Google Sheet ให้ละเอียดและในการใช้โปรแกรม Google Sheetนี้และต้องมีการอบรมผู้ใช้งานก่อนลงมือปฏิบัติจริงเพราะถ้าหากผู้ที่ไม่มีประสบการณ์มาก่อนนำโปรแกรม Google Sheet มาใช้งานอาจจะเกิดผลที่คลาดเคลื่อนได้

(2) คำนวณหาปริมาณการสั่งที่ประหยัด (EOQ) โดยใช้ปริมาณความต้องการวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROPต่อปีของปีก่อนหน้านำมาคำนวณทำให้หากในอนาคตเศรษฐกิจเกิดความแปรผัน ซึ่งส่งผลให้ปริมาณความต้องการวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP มีความแปรปรวน ไม่แน่นอนหรือลดลงอาจทำให้การคำนวณหาค่าปริมาณการสั่งที่ประหยัด (EOQ) ผิดพลาดได้สูงและที่สำคัญปริมาณการสั่งที่ประหยัด (EOQ) นั้นเหมาะสมกับวัตถุดิบที่มีปริมาณความต้องการคงที่ แต่เนื่องจากสูตรการคำนวณหาปริมาณการสั่งที่ประหยัด (EOQ) ได้คำนวณจากปริมาณและค่าต่างๆ รวมทั้งปีซึ่งหมายความว่าหากมีความต้องการวัตถุดิบเข้ามาในทุกๆเดือนในรอบหนึ่งปีก็จะถือว่าวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP เหมาะสมกับปริมาณการสั่งที่ประหยัด (EOQ) แต่ในความจริงแล้วความต้องการในแต่ละวันนั้นไม่คงที่ เนื่องจากบางเดือนอาจมีความต้องการใช้วัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ช่วงต้นเดือนทีเดียวหรือบางเดือนอาจต้องการวัตถุดิบประเภท Re-Order Point : ROP วันเว้นวันซึ่งเมื่อดูจากประวัติการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP จะพบว่าวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ที่มีปริมาณความต้องการไม่คงที่เหมือนกันทุกๆวันจะทำให้เกิดต้นทุนที่สูงขึ้นได้ ดังนั้น ควรมีการทบทวนหาค่าปริมาณการสั่งที่ประหยัด (EOQ) เป็นไตรมาสโดยใช้ความต้องการที่เกิดขึ้นจริงในการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ดีกว่าการหาปริมาณการสั่งที่ประหยัด(EOQ) แค่ครั้งเดียวในปีนั้นๆ

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) จากงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP แบบรายเดือน ดังนั้นควรจัดทำการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP แบบรายวันเพื่อทำให้สอดคล้องกับแผนการผลิตของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด และช่วยเพิ่มความละเอียดและแม่นยำมากขึ้นในการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP

(2) จากงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการพิจารณาการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ทั้งหมด 5 กลุ่มและวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP จำนวน 114 รายการซึ่งจัดเป็นวัตถุดิบกลุ่มหลักของบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด ดังนั้นควรขยายการจัดทำปริมาณการสั่งที่ประหยัด (EOQ) ไปยังวัตถุดิบประเภท

Re-Order Point: ROP กลุ่มลำดับรองเพิ่มเติมเพื่อให้การสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท Re-Order Point: ROP ครอบคลุมทุกรายการภายในบริษัท เอส.เค.โพลิเมอร์ จำกัด และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

8. กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก ดร. ลดาวรรณ สว่างอารมณ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมาตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงและขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตร การจัดการเทคโนโลยีโลจิสติกส์ ทุกท่านที่ให้ความกรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้อันมีค่ายิ่ง และกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำการค้นคว้าอิสระฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณบริษัทกรณีศึกษา บริษัท เอส.เค. โพลิเมอร์ จำกัด ที่ให้ความช่วยเหลือในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอระลึกถึง ผู้ที่เป็นเจ้าของแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่ผู้วิจัยนำมาอ้างอิงในการทำการค้นคว้าอิสระฉบับนี้ไว้ในโอกาสนี้ด้วย

9. เอกสารอ้างอิง

กรรณิกา เทพมหานิล. (2562). *การวิเคราะห์ปริมาณการสั่งซื้อที่เหมาะสม กรณีศึกษา บริษัทผลิตชิ้นส่วนรถยนต์.* (วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์).

เฌอร์รฎา คุ้มถนอม. (2564). *ปริมาณการสั่งซื้อวัตถุดิบหลักที่เหมาะสม กรณีศึกษา บริษัทผลิตเหล็กแท่งและเหล็กเส้นก่อสร้าง.* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

ปวันรัตน์ พรหมมี มณสิรา บารมีชัย. (2563). การปรับปรุงการวางแผนปริมาณวัตถุดิบ และการจัดการสินค้าที่ไม่มีการเคลื่อนไหวในคลังสินค้า. *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต, 63*(16),1266-1271.

พิมพิศา อัตถกิจมงคล. (2562). *การจัดการและควบคุมวัตถุดิบคงคลังอย่างมีประสิทธิภาพในพื้นที่จำกัด: โรงงานกรณีศึกษา.* (วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

รัชนี โฆษิตานนท. (2564). *การพยากรณ์ความต้องการในการสั่งซื้อและจัดการวัตถุดิบคงคลังกรณีศึกษาบริษัทผลิตเครื่องฟอกอากาศ.* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

สุทธิดา ไชยกิจ. (2563). *การลดระยะเวลาการสั่งซื้อวัตถุดิบ เพื่อลดต้นทุนการจัดเก็บ.* (วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร)

กระบวนการศึกษาการ จัดสรรพื้นที่จัดเก็บวัตถุดิบที่เหมาะสม สำหรับการซัพพลายไปยังสายการผลิต

The Process of Studying The Allocation of Appropriate Raw Material Storage Space for Supply to The Production Line

อานนท์ ธรรมรักษ์, อนิรุทธ์ ขันธสะอาด

มหาวิทยาลัยบูรพา

E-mail: anon.thammaruk@gmail.com, anirutka@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาการจัดสรรพื้นที่จัดเก็บวัตถุดิบที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการซัพพลายไปยังสายการผลิต โดยใช้กรณีศึกษาของบริษัทผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าส่งออกแห่งหนึ่งในจังหวัดระยอง ประเทศไทย ซึ่งมีการเก็บรักษาวัตถุดิบในคลังสินค้าทั้งภายในและภายนอกโรงงาน รวมถึงคลังสินค้าของผู้รับเหมาภายนอก เพื่อรองรับความต้องการวัตถุดิบที่มีปริมาณมากและหลากหลาย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลปริมาณวัตถุดิบคงคลังและปริมาณการเคลื่อนไหวของวัตถุดิบในคลังสินค้าในช่วงระยะเวลา 9 เดือน ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2566 การศึกษานี้ได้นำเทคนิค ABC Analysis มาใช้ในการจำแนกกลุ่มสินค้าตามความสำคัญและอัตราการเคลื่อนไหวของวัตถุดิบ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และจำลองการจัดเก็บในคลังสินค้าต่าง ๆ โดยใช้โปรแกรม R Studio เพื่อหาแนวทางในการจัดสรรพื้นที่จัดเก็บที่เหมาะสมที่สุด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการคลังสินค้าและลดต้นทุนในการจัดเก็บและขนส่ง

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการจัดกลุ่มสินค้าและการจัดสรรพื้นที่จัดเก็บตามหลัก ABC Analysis สามารถลดระยะเวลาในการค้นหาและเตรียมสินค้าสำหรับการผลิต และช่วยลดต้นทุนโลจิสติกส์ของบริษัทลงได้อย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการคลังสินค้าของบริษัทในกรณีศึกษา และสามารถประยุกต์ใช้กับองค์กรอื่น ๆ ที่มีลักษณะการจัดเก็บคลังสินค้าที่คล้ายคลึงกัน

คำสำคัญ: การจัดสรรพื้นที่คลังสินค้า, การวิเคราะห์ ABC, การจัดการโลจิสติกส์, การจัดการคลังสินค้า, ต้นทุนโลจิสติกส์, โปรแกรม R Studio

ABSTRACT

This research focuses on studying the optimal allocation of storage space for raw materials to enhance supply efficiency to production lines, using a case study of an export-oriented electrical appliance manufacturing company in Rayong, Thailand. The company stores raw materials in internal and external warehouses, as well as in third-party contractor warehouses, to meet the demand for a large volume and variety of raw materials.

The research employs quantitative analysis by collecting data on inventory levels and the movement of raw materials within warehouses over a 9-month period, from January to September 2023. The study utilizes the ABC Analysis technique to categorize product groups based on their importance and movement rate. The categorized data is then analyzed and modeled using R Studio software to determine the optimal storage allocation for each warehouse, aiming to maximize warehouse management efficiency while minimizing storage and transportation costs.

The findings indicate that applying ABC Analysis for product grouping and storage allocation can significantly reduce the time required for searching and preparing materials for production, as well as lower the company's logistics costs. This study provides a framework for improving warehouse management in the case study company and can be adapted to other organizations with similar storage and logistics characteristics

KEYWORDS: Warehouse allocation, ABC Analysis, Logistics management, Warehouse management, Logistics cost, R Studio

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

การจัดการคลังสินค้าเป็นส่วนสำคัญของระบบโลจิสติกส์และซัพพลายเชน เนื่องจากมีผลโดยตรงต่อความสามารถในการแข่งขันและประสิทธิภาพในการผลิตขององค์กร การจัดสรรพื้นที่คลังสินค้าที่เหมาะสมช่วยให้องค์กรสามารถลดต้นทุนในการจัดเก็บ ลดระยะเวลาในการค้นหาและเตรียมวัตถุดิบสำหรับการผลิต และลดความเสี่ยงในการขาดแคลนวัตถุดิบที่จำเป็น ส่งผลให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บริษัทในกรณีศึกษานี้เป็นผู้ผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าคุณภาพสูงที่ส่งออกไปยังหลายทวีปทั่วโลก ด้วยปริมาณการผลิตที่สูง บริษัทจึงมีความจำเป็นต้องจัดเก็บวัตถุดิบจำนวนมากและหลากหลายรายการไว้ในคลังสินค้าทั้งภายในและภายนอกโรงงาน รวมถึงการใช้บริการคลังสินค้าของผู้รับเหมาภายนอก ซึ่งทำให้เกิดต้นทุนในการจัดเก็บและขนส่งที่สูงขึ้น ทั้งนี้ ระบบการเรียกวัตถุดิบจากคลังต่าง ๆ จะดำเนินการผ่านสัญญาณทางอีเมล เพื่อให้แต่ละคลังส่งวัตถุดิบมายังโรงงานผลิต อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบคือพื้นที่คลังสินค้าภายในไม่เพียงพอสำหรับการจัดเก็บวัตถุดิบ ส่งผลให้บริษัทต้องใช้พื้นที่จัดเก็บเพิ่มเติมจากคลังภายนอกและคลังของผู้รับเหมา ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงกว่า ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการกระจายตัวของวัตถุดิบในคลังต่าง ๆ และหาแนวทางในการบริหารจัดสรรพื้นที่จัดเก็บที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการคลังสินค้า ลดต้นทุนในการจัดเก็บและขนส่ง และลดความสูญเสียที่เกิดจากการรอคอยวัตถุดิบสำหรับสายการผลิตให้ได้มากที่สุด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ตำแหน่งของสินค้าที่จัดเก็บในแต่ละคลังสินค้า

(2) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรตำแหน่งของสินค้าที่จัดเก็บ

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้นำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการคลังสินค้า การวิเคราะห์ต้นทุนโลจิสติกส์ และการจัดการโลจิสติกส์ เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และปรับปรุงการจัดสรรพื้นที่จัดเก็บสินค้าอย่างเหมาะสม โดยมีรายละเอียดดังนี้:

1. ต้นทุนโลจิสติกส์ (Logistics Costs)

ต้นทุนโลจิสติกส์หมายถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้าย การจัดเก็บ และการบริหารจัดการสินค้าภายในซัพพลายเชน ซึ่งรวมถึงต้นทุนการขนส่ง (Transportation Costs) ต้นทุนการจัดการคลังสินค้า (Warehousing Costs) ต้นทุนการเก็บรักษาสินค้าคงคลัง (Inventory Carrying Costs) และต้นทุนการบริหาร (Administration Costs) การลดต้นทุนโลจิสติกส์เป็นเป้าหมายสำคัญในการปรับปรุงประสิทธิภาพของคลังสินค้าและซัพพลายเชน

2. การจัดการคลังสินค้า (Warehouse Management)

การจัดการคลังสินค้าเกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดเก็บ และการเคลื่อนย้ายสินค้าในคลังสินค้าให้มีประสิทธิภาพ การจัดการที่ดีต้องมีการออกแบบพื้นที่จัดเก็บอย่างเหมาะสม การใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศในการติดตามการเคลื่อนย้ายของสินค้า และการลดระยะเวลาการหยิบสินค้า (Picking Time) เพื่อเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าและลดต้นทุนการดำเนินงาน

3. การวางแผนผังบริเวณคลังสินค้า (Warehouse Layout Planning)

การวางแผนผังคลังสินค้าที่เหมาะสมช่วยให้การจัดการพื้นที่ภายในคลังมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยลดระยะเวลาการเคลื่อนย้ายสินค้า ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และเพิ่มประสิทธิภาพในการหยิบสินค้า การจัดผังคลังสินค้าสามารถทำได้ทั้งแบบกำหนดตำแหน่งตายตัว (Fixed Location) หรือแบบไม่กำหนดตำแหน่งตายตัว (Random Location) ขึ้นอยู่กับขนาดของคลังสินค้าและลักษณะการเคลื่อนไหวของสินค้า

4. การจำแนกสินค้าคงคลังแบบ ABC Analysis

ABC Analysis เป็นแนวคิดที่ใช้ในการจัดกลุ่มสินค้าตามมูลค่าหรืออัตราการเคลื่อนไหวของสินค้า โดยแบ่งเป็นสามกลุ่มหลัก:

กลุ่ม A: สินค้าที่มีมูลค่าสูงหรือเคลื่อนไหวสูงสุด (ประมาณ 70-80% ของมูลค่าทั้งหมด) แต่มีจำนวนรายการน้อย (ประมาณ 10-20%)

กลุ่ม B: สินค้าที่มีมูลค่าปานกลางหรือเคลื่อนไหวปานกลาง

กลุ่ม C: สินค้าที่มีมูลค่าต่ำหรือเคลื่อนไหวต่ำ (ประมาณ 5-15% ของมูลค่าทั้งหมด) แต่มีจำนวนรายการมาก (ประมาณ 60-70%)

แนวคิดนี้ช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดลำดับความสำคัญในการจัดเก็บและจัดการสินค้าคงคลังได้อย่างเหมาะสม เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการคลังสินค้า

5. โปรแกรม R Studio และ Linear Programming (LP)

งานวิจัยนี้ยังใช้โปรแกรม R Studio ในการวิเคราะห์และจำลองการจัดสรรพื้นที่จัดเก็บโดยใช้วิธีการแก้ปัญหาเชิงเส้น (Linear Programming) ผ่านโมดูล "lpSolve" หรือ "lpSolveAPI" ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวางแผนและการจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมที่สุดภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- ทรงศักดิ์ อยู่นาน (2560): ศึกษาการใช้ ABC Analysis เพื่อวางผังคลังสินค้า ลดเวลาหยิบสินค้า เพิ่มความแม่นยำ ซึ่งตรงกับงานวิจัยนี้ที่ใช้ ABC Analysis เพื่อจัดกลุ่มสินค้าและจัดสรรพื้นที่จัดเก็บให้เหมาะสม
- วรรณวิภา ชื่นเพ็ชร (2560): ใช้ ABC Analysis เพื่อจัดการคลังสินค้า ลดเวลาการหยิบสินค้า เพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ สอดคล้องกับการวิจัยนี้ที่ใช้เทคนิคเดียวกันในการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพ
- ชยุตม์ บรรเทิงจิตร (2561): ปรับปรุงคลังสินค้าด้วย ABC Analysis เพื่อลดเวลาการเคลื่อนย้ายสินค้า ซึ่งเชื่อมโยงกับงานวิจัยนี้ในการจัดสรรพื้นที่จัดเก็บให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
- ณัฐนนท์ รุ่งเจริญ (2561): ใช้ ABC Analysis ในการจัดการคลังสินค้า ลดเวลาเบิกจ่าย เพิ่มความแม่นยำ เหมาะสมกับการวิจัยนี้ที่มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการพื้นที่คลังสินค้า
- Ariyanti (2018): ใช้ ABC Analysis และการจัดเก็บแบบระบุตำแหน่งเพื่อปรับปรุงการจัดการคลังสินค้า ลดเวลาและต้นทุน สอดคล้องกับการใช้ ABC Analysis และ Linear Programming ในการวิจัยนี้
- Andrada (2019): ใช้ ABC Analysis เพื่อวางผังและลดระยะเวลาการหยิบสินค้าในคลังสินค้า เหมาะกับการศึกษาในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการคลัง
- การใช้โปรแกรม R Studio และ Linear Programming: เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์และจำลองการจัดสรรพื้นที่คลังสินค้าในงานวิจัยนี้ เพื่อหาวิธีที่มีต้นทุนต่ำและมีประสิทธิภาพสูงสุด

ความเชื่อมโยงกับงานวิจัยนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดสนับสนุนแนวคิดการใช้ ABC Analysis และเทคนิคเชิงเส้น เพื่อปรับปรุงการจัดการคลังสินค้า ลดต้นทุน และเพิ่มประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยนี้.

แนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นถูกนำมาใช้ในงานวิจัยนี้เพื่อปรับปรุงการจัดสรรพื้นที่คลังสินค้าของบริษัทกรณีศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการลดต้นทุนและการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการวัตถุดิบคงคลังที่มีอยู่ในคลังสินค้าหลายแห่ง.

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

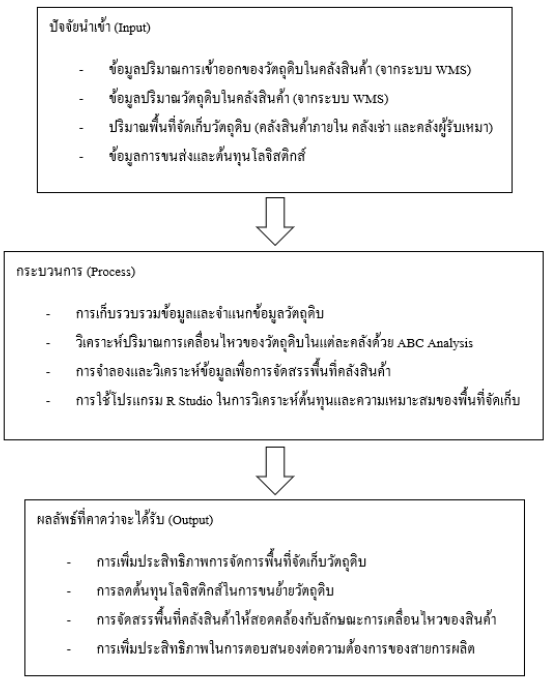

ปัจจัยนำเข้า (Input):

- ต้นทุนโลจิสติกส์ เช่น ค่าเช่าพื้นที่, ค่าบริหารคลังสินค้า, ต้นทุนการขนส่งระหว่างคลัง
- ข้อมูลการเคลื่อนไหวของวัตถุดิบ เช่น จำนวนครั้งและปริมาณการนำเข้าและจ่ายวัตถุดิบ

กระบวนการ (Process):

- วิเคราะห์และจำแนกสินค้าคงคลังด้วย ABC Analysis เพื่อจัดการการจัดเก็บ
- จำลองการจัดสรรพื้นที่คลังด้วย R Studio และ Linear Programming เพื่อลดต้นทุน
- ใช้ข้อมูลการเคลื่อนไหววัตถุดิบเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงการจัดเก็บ

ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ (Output):

- ลดต้นทุนขนส่งและการใช้คลังภายนอก
- ลดการรอคอยวัตถุดิบและป้องกันการหยุดชะงักของสายการผลิต
- เพิ่มประสิทธิภาพการจัดสรรพื้นที่และการเคลื่อนไหวในระบบคลัง

3.3 สมมติฐานการวิจัย

- การจัดกลุ่มสินค้าคงคลังด้วยวิธี ABC Analysis จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการคลังสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการลดต้นทุนการจัดเก็บและการขนส่ง เนื่องจากสามารถจัดลำดับความสำคัญของสินค้าตามอัตราการเคลื่อนไหวและมูลค่าจัดส่งสินค้าที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

- การใช้โปรแกรม R Studio และเทคนิค Linear Programming ในการวิเคราะห์และจำลองการจัดสรรพื้นที่จัดเก็บ สามารถหาแนวทางที่ลดต้นทุนรวมในการจัดการคลังสินค้าได้ดีที่สุดภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดที่กำหนดไว้ ทำให้การจัดการพื้นที่คลังสินค้ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 แบบแผนการวิจัย

ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลการเคลื่อนไหวของวัตถุดิบย้อนหลัง 9 เดือนจากระบบ WMS เพื่อจำแนกสถานะการจัดเก็บและเงื่อนไขการจัดสรรพื้นที่ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และแบ่งกลุ่มวัตถุดิบตามสมมติฐาน โดยใช้โปรแกรม R-Studio ในการจำลองการจัดสรรพื้นที่จัดเก็บ หากผลการวิเคราะห์ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ จะปรับสมมติฐานหรือเงื่อนไขและทดสอบใหม่ จนกว่าจะได้ผลที่สอดคล้อง จากนั้นจึงนำเสนอแนะการปรับปรุงขั้นตอนตามลำดับขั้นตอนผังงานต่างๆ ดังนี้

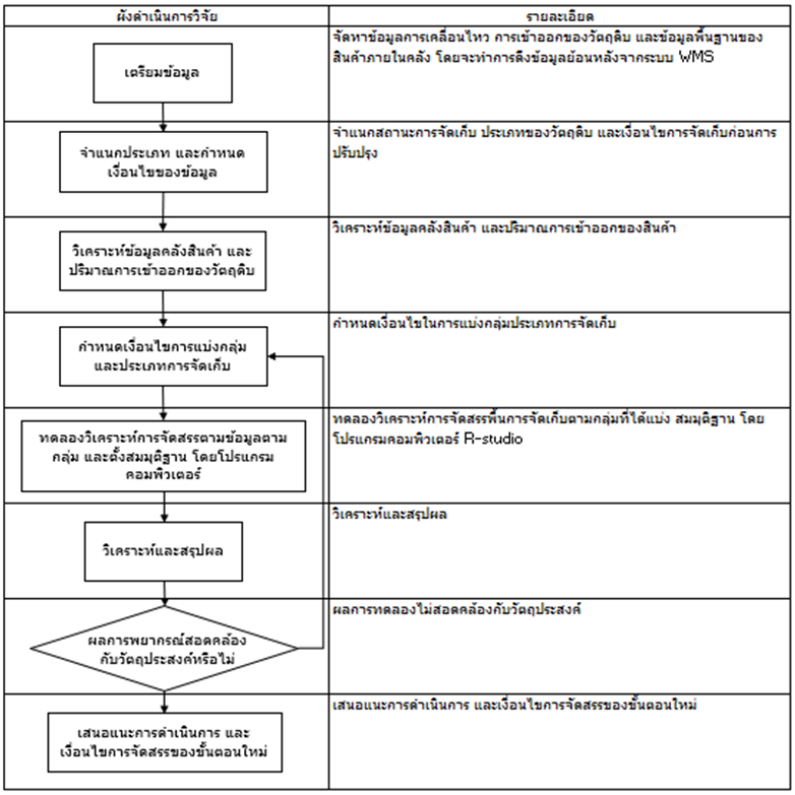

4.2 ประชากรและตัวอย่าง

เนื่องด้วยการศึกษาของงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ของข้อมูลปริมาณวัตถุดิบคงคลัง และปริมาณการเคลื่อนไหวของวัตถุดิบ ของบริษัทในกรณีศึกษาบริษัทประกอบเครื่องใช้ไฟฟ้าบริษัทหนึ่ง โดยผู้วิจัยได้กำหนดข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการศึกษาดังต่อไปนี้

- ข้อมูลปริมาณวัตถุดิบคงคลังทุกสิ้นเดือนตั้งแต่ มกราคม พ.ศ. 2566 จนถึง กันยายน พ.ศ. 2566
- ข้อมูลพื้นฐานของวัตถุดิบ อาทิเช่น ประเภทการจัดเก็บ ลักษณะการนำเข้า และเป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ใด
- ข้อมูลการเข้า และออกของวัตถุดิบภายในคลังสินค้าทั้ง 3 แห่ง ตั้งแต่ มกราคม พ.ศ. 2566 จนถึง กันยายน พ.ศ. 2566

4.3 เครื่องมือวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้เครื่องมือหลายประเภทเพื่อเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อจำลองการจัดการพื้นที่คลังสินค้าให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนี้:

- โปรแกรม R Studio: ใช้ในการวิเคราะห์และจำลองการจัดสรรพื้นที่จัดเก็บ โดยใช้เทคนิค Linear Programming เพื่อหาแนวทางการจัดเก็บที่ลดต้นทุนการจัดเก็บและขนส่ง
- ระบบบริหารจัดการคลังสินค้า (WMS): ระบบ WMS ใช้สำหรับเก็บข้อมูลการเคลื่อนไหววัตถุดิบ เช่น การนำเข้าและส่งออกสินค้า ปริมาณสินค้าคงคลัง และตำแหน่งจัดเก็บที่จำเป็นสำหรับการวิเคราะห์และจำลองการจัดสรรพื้นที่
- Microsoft Excel: ใช้จัดเตรียมข้อมูลและคำนวณการจัดกลุ่มสินค้าด้วย ABC Analysis โดยข้อมูลจาก Excel จะถูกนำไปใช้ใน R Studio เพื่อวิเคราะห์เพิ่มเติม

- ข้อมูลจาก Intranet ภายในบริษัท: ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุดิบ เช่น รหัสสินค้า ประเภทสินค้า ประเทศต้นกำเนิด และตำแหน่งที่จัดเก็บ ซึ่งจำเป็นต่อการวิเคราะห์การจัดการพื้นที่คลัง

- เทคนิค ABC Analysis: ใช้ในการจำแนกสินค้าคงคลังเป็นกลุ่ม A, B, และ C ตามอัตราการเคลื่อนไหวและมูลค่า เพื่อจัดลำดับความสำคัญในการจัดเก็บและบริหารจัดการอย่างเหมาะสม

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลปริมาณของวัตถุดิบและเงื่อนไขการจัดเก็บ ผู้ศึกษาจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปริมาณวัตถุดิบคงคลัง และการจำแนกการจัดเก็บวัตถุดิบในแต่ละคลังสินค้า โดยวิธีการจัดเก็บจะใช้การดึงข้อมูลปริมาณวัตถุดิบคงคลังทุกสิ้นเดือน และปริมาณการเข้า ออกของวัตถุดิบรายวันจากฐานข้อมูลของระบบ WMS (Warehouse Management Systems) ของบริษัทในกรณีศึกษา 9 เดือน ตั้งแต่เดือนมกราคมจนถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2566 และฐานข้อมูลรายละเอียดของวัตถุดิบจากระบบ WMS เพื่อใช้วิเคราะห์และศึกษาเงื่อนไขการจัดเก็บ

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้ผลลัพธ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้:

4.5.1 วิเคราะห์ข้อมูลการเคลื่อนไหวของวัตถุดิบในคลังสินค้า

- นำข้อมูลการเข้า-ออกของวัตถุดิบในแต่ละเดือนมาวิเคราะห์

- ใช้หลักการ ABC Analysis เพื่อแบ่งกลุ่มการเคลื่อนไหวของวัตถุดิบ โดยให้ความสำคัญตามปริมาณและความถี่ในการเข้าออกของวัตถุดิบ

4.5.2 จำลองการจัดเก็บสินค้าด้วยเงื่อนไขของคลังสินค้า

- ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ ABC Analysis เพื่อจำลองจำนวนสินค้าที่ต้องจัดเก็บในแต่ละคลัง

- พิจารณาเงื่อนไขความจุของคลังสินค้าทั้ง 3 แห่ง รวมถึงต้นทุนโลจิสติกส์

4.5.3 วิเคราะห์ความเหมาะสมของพื้นที่และต้นทุนในการจัดสรรคลังสินค้า

- ใช้โปรแกรม R Studio เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมของพื้นที่จัดเก็บและต้นทุนในการจัดสรร

5. ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาการจัดสรรพื้นที่จัดเก็บวัตถุดิบในคลังสินค้าสามแห่ง ซึ่งได้แก่ คลังสินค้าภายใน (Internal Warehouse), คลังสินค้าของซัพพลายเออร์ (Supplier Warehouse), และคลังสินค้าภายนอก (External Warehouse) โดยใช้หลักการ ABC Analysis และการจำลองสถานการณ์ด้วย Integer Linear Programming (ILP) ผ่านโปรแกรม R-Studio เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการขนส่ง

- คลังสินค้าภายใน (Internal Warehouse):

การจัดสรรพื้นที่: จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าเดิมการจัดเก็บวัตถุดิบกลุ่ม A ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่มีการเคลื่อนไหวสูงสุดและมีความสำคัญต่อการผลิตมากที่สุด อยู่ที่ 46% ของพื้นที่คลังสินค้าภายใน แต่หลังจากการวิเคราะห์และปรับปรุงการจัดสรรพื้นที่ ได้เพิ่มสัดส่วนการจัดเก็บวัตถุดิบกลุ่ม A ขึ้นเป็น 73% เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้พื้นที่ที่มีต้นทุนต่ำที่สุด

ประโยชน์ที่ได้รับ: การเพิ่มสัดส่วนการจัดเก็บวัตถุดิบกลุ่ม A ในคลังสินค้าภายในช่วยลดต้นทุนการขนส่งได้อย่างมาก เนื่องจากวัตถุดิบเหล่านี้จะถูกจัดเก็บในตำแหน่งที่ใกล้กับสายการผลิตมากที่สุด ทำให้การขนย้ายภายในบริษัทมีความสะดวกและรวดเร็วขึ้น ลดความจำเป็นในการใช้ทรัพยากรและเวลาในการขนส่ง

- คลังสินค้าของซัพพลายเออร์ (Supplier Warehouse):

การจัดสรรพื้นที่: การจัดเก็บวัตถุดิบกลุ่ม A ในคลังสินค้าของซัพพลายเออร์ลดลงจาก 68% เหลือเพียง 16% เพื่อจัดสรรพื้นที่ให้กับวัตถุดิบกลุ่ม B และ C ที่มีความเคลื่อนไหวต่ำกว่า โดยกลุ่ม B เพิ่มขึ้นจาก 21% เป็น 26% และกลุ่ม C เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนจาก 11% เป็น 58%

ประโยชน์ที่ได้รับ: การปรับปรุงนี้ทำให้พื้นที่คลังสินค้าของซัพพลายเออร์ถูกใช้เพื่อเก็บวัตถุดิบที่มีความสำคัญปานกลางและต่ำกว่า ซึ่งช่วยลดต้นทุนการขนส่งในส่วนที่ไม่จำเป็นออกไป และจัดเก็บวัตถุดิบที่มีความสำคัญสูงในพื้นที่ที่มีต้นทุนต่ำกว่า ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้พื้นที่คลังสินค้าของซัพพลายเออร์

- คลังสินค้าภายนอก (External Warehouse):

การจัดสรรพื้นที่: คลังสินค้าภายนอกซึ่งมีต้นทุนการขนส่งสูงที่สุด ได้มีการลดการจัดเก็บวัตถุดิบกลุ่ม A ลงจาก 28% เหลือเพียง 2% และกลุ่ม B ลดลงจาก 20% เหลือเพียง 11% ในขณะที่การจัดเก็บวัตถุดิบกลุ่ม C ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่มีการเคลื่อนไหวต่ำสุด เพิ่มขึ้นจาก 52% เป็น 86%

ประโยชน์ที่ได้รับ: การจัดเก็บวัตถุดิบกลุ่ม C ในคลังสินค้าภายนอกที่มีต้นทุนสูงสุดช่วยลดความจำเป็นในการขนส่งวัตถุดิบที่มีการเคลื่อนไหวต่ำ ซึ่งไม่จำเป็นต้องถูกจัดเก็บในพื้นที่ที่มีต้นทุนต่ำกว่า การปรับปรุงนี้ทำให้การจัดการต้นทุนการขนส่งมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยวัตถุดิบที่มีความต้องการสูงจะถูกจัดเก็บในคลังสินค้าที่เหมาะสมกับระดับการเคลื่อนไหวของสินค้า

6. อภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูลการเคลื่อนไหวของวัตถุดิบในคลังสินค้าด้วยหลักการ ABC Analysis งานวิจัยนี้พบว่าการจัดกลุ่มวัตถุดิบตามความสำคัญของปริมาณและความถี่ในการเข้า-ออก สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการคลังสินค้าได้ การจำลองการจัดสรรพื้นที่คลังสินค้าด้วยโปรแกรม R Studio และการใช้เทคนิคการแก้ปัญหาเชิงเส้น (Linear Programming) ช่วยในการกำหนดพื้นที่จัดเก็บที่เหมาะสมที่สุดเพื่อลดต้นทุนโลจิสติกส์ ผลลัพธ์ของการจัดสรรพื้นที่จัดเก็บ:

- การปรับปรุงการจัดสรรพื้นที่จัดเก็บวัตถุดิบตามผลการวิเคราะห์ ช่วยลดต้นทุนการขนส่งลงอย่างมีนัยสำคัญถึง 80% โดยเฉพาะการลดค่าใช้จ่ายจาก 6.8 ล้านบาท เหลือเพียง 1.2 ล้านบาทตลอดระยะเวลา 9 เดือน การใช้หลักการ ABC Analysis ทำให้สามารถจัดการพื้นที่คลังสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจัดเก็บวัตถุดิบตามระดับความสำคัญและการเคลื่อนไหว ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและลดความสูญเสียที่เกิดจากการจัดเก็บที่ไม่เหมาะสม

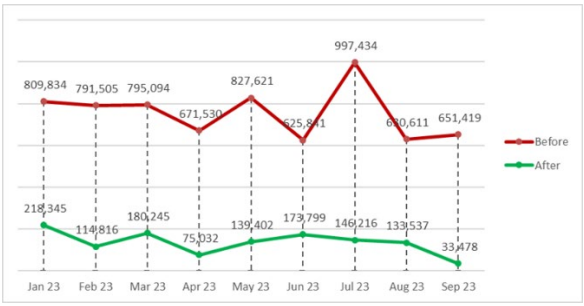

กราฟที่ 1 การเปรียบเทียบต้นทุนก่อนและหลังการวิเคราะห์

- การวิจัยนี้ยังแสดงให้เห็นถึง ศักยภาพในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาด ผ่านการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโลจิสติกส์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มกำไรและทำให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดได้ดียิ่งขึ้น

ความสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีต:

งานวิจัยนี้ใช้ ABC Analysis เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้าและลดต้นทุน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ทรงศักดิ์ อยู่นาน และวรรณวิภา ชื่นเพ็ชร (2560) ที่พบว่าการวิเคราะห์ ABC ช่วยลดเวลาการหยิบสินค้าและต้นทุนการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของ ชยุตม์ บรรเทิงจิตร และณัฐนนท์ รุ่งเจริญ (2561) ที่พบว่าการจัดกลุ่มสินค้าตามความสำคัญช่วยลดเวลาการเคลื่อนย้ายสินค้าและเพิ่มความแม่นยำ

การใช้ ABC Analysis และการวางผังคลังสินค้าด้วยเทคนิคที่เหมาะสมในงานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานของ Andrada (2019) และ Ariyanti (2018) ซึ่งพบว่าการจัดการคลังสินค้าด้วยวิธีนี้ช่วยลดต้นทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้โปรแกรม R Studio และ Linear Programming ในการจำลองการจัดสรรพื้นที่คลังสนับสนุนการค้นพบเหล่านี้และยืนยันว่าการใช้เทคนิคดังกล่าวสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนโลจิสติกส์

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

งานวิจัยนี้ได้สรุปว่าการจัดสรรพื้นที่จัดเก็บวัตถุดิบตามหลักการ ABC Analysis สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการขนส่งได้อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ในการประยุกต์ใช้ผลการวิจัยนี้ในสถานการณ์จริง ผู้บริหารควรพิจารณาถึงข้อจำกัดและปัจจัยอื่นๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินงาน:

7.1.1 การใช้งานพื้นที่คลังสินค้า:

- การวิจัยพื้นฐาน: วิจัยนี้อิงจากการใช้งานพื้นที่คลังสินค้าเต็ม 100%
- ข้อแนะนำ: ใช้พื้นที่ประมาณ 85% เพื่อรองรับความไม่แน่นอน เช่น การเพิ่มขึ้นของคำสั่งซื้อหรือวิกฤตทางโลจิสติกส์ที่อาจเกิดขึ้น

7.1.2 การวางแผนการจัดเก็บวัตถุดิบ:

- การจัดเก็บที่ยืดหยุ่น: วางแผนให้มีพื้นที่จัดเก็บที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ เช่น การจัดเก็บวัตถุดิบที่โยกย้ายได้ง่าย
- พื้นที่สำรอง: เตรียมพื้นที่ว่างในคลังสินค้าเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของคำสั่งซื้อหรือสถานการณ์ไม่คาดคิด

7.1.3 การประเมินผลและการปรับปรุง:

- การใช้หลักการ ABC Analysis: ช่วยลดต้นทุนการจัดเก็บโดยการแบ่งวัตถุดิบตามความสำคัญ
- การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง: ติดตามและปรับปรุงการจัดการพื้นที่ตามการเปลี่ยนแปลงในความต้องการของตลาดและเทคโนโลยีใหม่ ๆ

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบของปัจจัยภายนอกที่มีต่อการจัดการคลังสินค้า

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการจัดการคลังสินค้าภายในกรอบที่ควบคุมได้ภายในองค์กร อย่างไรก็ตาม ปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบด้านการนำเข้าและส่งออก

และสภาวะการขนส่งโลจิสติกส์ อาจมีผลกระทบอย่างมากต่อการจัดการคลังสินค้า การศึกษาปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนยิ่งขึ้น และนำไปสู่การวางแผนที่มีประสิทธิภาพกว่าเดิม

2. พัฒนาและทดสอบวิธีการจัดการคลังสินค้าด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ

แนะนำให้มีการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ระบบการจัดการคลังสินค้าด้วยระบบอัตโนมัติ (Automated Warehouse Management Systems) หรือการใช้ Internet of Things (IoT) ในการติดตามและควบคุมสินค้าคงคลัง การนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้จะสามารถเพิ่มความแม่นยำ ลดต้นทุน และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการคลังสินค้าได้

8. กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนิรุทธ์ ขันธสะอาดที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจแก่ข้าพเจ้าในการดำเนินงานวิจัยนี้ ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ กรรมการสอบโครงร่างงานวิจัย ทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะอันมีค่าในการปรับปรุงและพัฒนางานวิจัยนี้ให้มีความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ คณะโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ได้ให้ความรู้และความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาการศึกษา รวมถึงการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงานวิจัยนี้

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณ ผู้จัดการคลังสินค้าและพนักงานทุกท่านในบริษัทกรณีศึกษา ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลที่สำคัญและสนับสนุนในทุกขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งให้คำปรึกษาและข้อมูลอันเป็นประโยชน์ที่ทำให้งานวิจัยนี้สามารถสำเร็จลุล่วงได้

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณ ครอบครัวและเพื่อน ๆ ที่ได้ให้กำลังใจและสนับสนุนข้าพเจ้าในการดำเนินงานวิจัยนี้ด้วยดีเสมอมา ขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้การศึกษานี้สำเร็จสมบูรณ์และมีคุณค่าอย่างแท้จริง

9. เอกสารอ้างอิง

กองโลจิสติกส์ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2561*). การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการโลจิสติกส์เพื่อการลดต้นทุนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน*. 500 เล่ม.กรุงเทพมหานคร: บริษัท ไบรท์ แอนด์ พริ้น จำกัด.

คำนาย กองโลจิสติกส์. (2564). *การคำนวณต้นทุนโลจิสติกส์ในภาคอุตสาหกรรม*. เข้าถึงได้จาก https://dol.dip.go.th/th/category/2019-02-08-08-57-30/2021-08-26-17-33-32

จารุภา อุ่นจางวาง. (2556). *การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสินค้าคงคลัง*.วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการโซ่อุปทานแบบบูรณาการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ชยุตม์ บรรเทิงจิตร. (2561). *การประยุกต์ใช้เทคนิคการจำลองสถานการณ์ในการออกแบบผังคลังสินค้า เพื่อลดเวลาในการขนถ่ายวัสดุ*. วิศวกรรมสารเกษมบัณฑิต, 8(3), 1-14.ชุมชนนักลงทุน. (2555). หลักการ FIFO (First In First Out). เข้าถึงได้จาก http://www.settrade.com/actions/customization/IPO/webboard/pre_board.jsp?content=qa.jsp&tid=26656

ชุมพล มณฑาทิพย์กุล. (2556). *การจัดการคลังสินค้า* Version 1. เข้าถึงได้จาก: http://www.pnkreis.com/images/column_1293076041/warehousemgt%201.pdf

ณัฐนนท์ รุ่งเจริญ. (2561). *การออกแบบผังการจัดเก็บวัสดุและอุปกรณ์สิ้นเปลืองด้วยเทคนิค ABC*.การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน, วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน, มหาวิยาลัยศรีปทุม.

ทรงศักดิ์ อยู่นาน. (2560). *การวางผังคลังสินค้าสำเร็จรูปด้วย ABC ANALYSIS กรณีศึกษา โรงงานผลิตผนังสำเร็จรูป*.การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน, วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ปรัชภรณ์ เศรษฐเสถียร. (2562). *การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการคลังสินค้า*. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 13(2), 65-72.40

ภาวิณี นิลวัชราภรณ์. (2552). *การพัฒนาพื้นที่การจัดเก็บแบบยืดหยุ่นของชิ้นส่วนยานยนต์*. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิศวกรรมอุตสาหการ, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรรณวิภา ชื่นเพ็ชร. (2560). *การวางผังคลังสินค้าสำเร็จรูปด้วยเทคนิค ABC ANALYSIS กรณีศึกษา บริษัท AAA จำกัด*. งานนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน,วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน, มหาวิยาลัยศรีปทุม.

หฤทัย สุขสุแพทย์. (2558). *การบริหารจัดการพื้นที่ภายในคลังสินค้าและการบริหารพื้นที่ขายที่หน้าร้าน กรณีศึกษาบริษัท XXX จำกัด*. งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

Ariyanti, F. D. (2018). *The integrated method of warehouse layout and labor scheduling to reduce overtime*. In Proceedings of the International Conference on Industrial Engineering and Operations Management (pp. 2008-2014). Bandung, Indonesia: IEOM Society International.

Andrada, M. F. (2019). *A study on the facility layout and design of sugar plants in the Philippines*. In Proceedings of the International Conference on Industrial Engineering and Operations Management (pp. 1248-1258). Bangkok, Thailand: IEOM Society International.

James, A. T. & Jerry, D. S. (1998). *The warehouse management handbook*. USA: MildredBooks. Tompkins, J. A., & Smith, J. D. (1998). The warehouse management handbook (2nd ed.). USA: Tompkin press.

อิทธิพลของการจัดการสินค้าคงคลัง ช่วงเวลานำการผลิต การจัดการการขนส่ง และการจัดการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร

The Influence of Inventory Management, Lead Time Delivery, Transport Management and Logistics Management towards Customer Satisfaction: A Case Study of Retails Stores in Bangkok Metropolitan

สุเมธี วงศ์ศักดิ์
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail: sumetee.w@bu.ac.th
ภัทรวรรณ เชาวสกู
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail: patarawan.c@bu.ac.th
อัสรียาภร สง่าอารีย์กุล
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail: atsareeyaporn.s@bu.ac.th
ชนิกานต์ กมลสุข
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail: chanikarn.k@bu.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาการจัดการสินค้าคงคลัง ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาช่วงเวลานำการผลิต ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาการจัดการการขนส่ง ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาการจัดการโลจิสติกส์ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร โดยเก็บข้อมูลจากลูกค้า จำนวน 400 คน ที่ใช้บริการกับสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร 5 อันดับแรก ด้วยแบบสอบถามแบบปลายปิด ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่า ระหว่าง .67-1.00 และตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่น .873 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาด้วย ความถี่และร้อยละ และสถิติเชิงอนุมาน ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ของสมมุติฐานทั้ง 4 ข้อ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการสินค้าคงคลัง มีอิทธิพลโดยรวม ร้อยละ 84.4 ช่วงเวลานำการผลิต มีอิทธิพล โดยรวมร้อยละ 61.8 การจัดการการ

ขนส่ง มีอิทธิพล โดยรวม ร้อยละ 70.7 และการจัดการโลจิสติกส์ มีอิทธิพล โดยรวม ร้อยละ 53.4 ต่อความพึงพอใจของลูกค้า : กรณีศึกษา สถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ: การจัดการสินค้าคงคลัง ช่วงเวลานำการผลิต การจัดการการขนส่ง การจัดการโลจิสติกส์ ความพึงพอใจของลูกค้า ความพึงพอใจของลูกค้า สถานประกอบการการค้าปลีก

ABSTRACT

The objectives of this study were to study the Influence of inventory management towards customer satisfaction: A case study of retails stores in Bangkok Metropolitan, to study the Influence of lead time delivery towards customer satisfaction: A case study of retails stores in Bangkok Metropolitan, to study the Influence of transport management towards customer satisfaction: A case study of retails stores in Bangkok Metropolitan, and to study the Influence of logistics management towards customer satisfaction: A case study of retails stores in Bangkok Metropolitan. Data were collected from 400 customers, who used the services from five largest category of retails stores in Bangkok Metropolitan by using closed-ended questionnaires to be a tool of gathering data. The content validity was verified by experts as well as the value of content validity from .67-1.00 was found and the reliability test of the questionnaire had the confidence value was 0.873. The descriptive statistics were analyzed by frequency and percentages, and the inferential statistics were analyzed by multiple regression analysis at the statistical significance level of .05. The results found that the overall Influence of inventory management was 84.4 percent, the overall Influence of lead time delivery was 61.8 percent, the overall of Influence of transport management was 70.7 and overall, of the Influence of logistics management was 53.4 percent towards customer satisfaction: A case study of retails stores in Bangkok Metropolitan at the statistical significance level of .05.

KEYWORDS: Inventory Management, Lead Time Delivery, Transport Management, Logistics Management, Customer Satisfaction, Retails Stores

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

เป็นเรื่องยากมากที่จะประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง หากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในปัจจุบันมีความไม่แน่นอนและไม่พร้อมที่จะเอื้ออำนวยต่อการทำธุรกิจ การให้ความสำคัญกับการดูแลลูกค้าจึงมีความสำคัญ เพื่อทราบถึงความต้องการของลูกค้าอย่างแท้จริง อันนำไปสู่ความพึงพอใจในการบริการไม่ว่าจะเป็นวิธีการผลิตและส่งมอบผลิตภัณฑ์ให้กับลูกค้า ซึ่งทั้งหมดนี้เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่อุปทาน และภายในห่วงโซ่อุปทานนี้ ความยืดหยุ่นเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ต้องพิจารณา ดังนั้น มุมมองห่วงโซ่อุปทานที่ยืดหยุ่นจึงมีความสำคัญมากกว่ามุมมองด้านอุปกรณ์หรือกระบวนการ การแข่งขันในปัจจุบันเพิ่มขึ้นทุกวัน บริษัทต่างๆ จำเป็นต้องมองหากระบวนการและวิธีการดังกล่าวเพื่อบริหารจัดการบริษัท เพื่อให้บริษัทสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีผลลัพธ์ที่ดีขึ้น จากการศึกษาของ Silver, Pyke, and Thomas (2016) พบว่าบริษัทต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับมุมมองของระบบโลจิสติกส์เพื่อสร้างบทบาทที่แตกต่างไปจากบริษัทอื่น ๆ เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจใน

ปัจจุบันมีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น แรงกดดันจึงไม่ได้อยู่ที่การสร้างความแตกต่างในผลิตภัณฑ์และบริการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงปัจจัยที่ทำให้ราคาลดลงด้วย ก็จะเป็นส่วนหนึ่งของทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จและเติบโตเป็นไปตามวิสัยทัศน์ของบริษัทที่กำหนดไว้

Ranto (2017) กล่าวว่าเมื่อพูดถึงความสำเร็จและการเติบโตของร้านค้าปลีกหรือธุรกิจใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาคค้าปลีก บทบาทของโลจิสติกส์จึงมีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพขององค์การในภาพรวม การจัดการโลจิสติกส์ไม่เพียงแต่กำหนดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเท่านั้น แต่ยังถือว่าเป็นตัวแปรเชิงกลยุทธ์และมีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าอีกด้วย ทั้งนี้ลูกค้ามักคาดหวังบางสิ่งบางอย่าง และเมื่อไม่ได้รับการตอบสนอง ลูกค้าก็จะไม่พอใจในที่สุด และก็จะเปลี่ยนไปใช้บริการกับคู่แข่งค้าปลีกรายอื่น ๆ รวมถึงประสบการณ์ที่ดีก็จะหายไปและอาจจะสื่อสารต่อกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในความบกพร่องนี้ได้ด้วยเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ Dam and Dam (2021) กล่าวว่าลูกค้าถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่บริษัทต้องให้ความสำคัญ การทำให้ลูกค้ามีความพึงพอใจสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณภาพของบริการเป็นเหตุผลหลักของความพึงพอใจของลูกค้า ลูกค้ามักคาดหวังบางสิ่งบางอย่างจากองค์กร และหากความคาดหวังเหล่านั้นได้รับการตอบสนอง พวกเขาก็จะพึงพอใจ และได้รับการพิสูจน์แล้วว่าพฤติกรรมของลูกค้าเป็นรากฐานของระดับความพึงพอใจสำหรับพวกเขา ดังนั้น Masudin et al. (2021) กล่าวว่าประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงการจัดเก็บสินค้าและบริการในห่วงโซ่ อุปทาน ควบคู่ไปกับสินค้าและบริการ การไหลของข้อมูลจากแหล่งกำเนิดสู่การบริโภคก็รวมอยู่ด้วย ลูกค้ามักต้องการสินค้าและบริการตรงเวลา และที่สำคัญที่สุดคือต้องมีประสิทธิภาพคุ้มทุน ซึ่งเป็นคำถามสำคัญในภาคค้าปลีก ร้านค้าปลีกมักต้องการการไหลของสินค้าที่ราบรื่น ตรงเวลาและมีสินค้าคงคลังเพียงพอ ซึ่งหมายความว่าโลจิสติกส์จะมีบทบาทสำคัญมาก โดยควรให้ความสำคัญกับเส้นทางและสื่อกลางที่สินค้าจะไปถึงได้ในวิธีที่คุ้มทุนที่สุดและตรงเวลา หากสินค้ามาถึงร้านค้าล่าช้าหรือมีต้นทุนเพิ่มขึ้น ลูกค้าจะไม่พอใจและหันไปหาคู่แข่งของบริษัท และเนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของทุกองค์กร คือการเพิ่มผลกำไรสูงสุด ผลเสียที่เกิดขึ้นอาจจะสร้างปัญหาในการประกอบธุรกิจได้ หมายถึงกำไรลดลง และรวมถึงประสิทธิภาพของการทำงานด้วยเช่นเดียวกัน Darko et al. (2018) กล่าวว่าประสิทธิภาพขององค์กรควรคำนึงถึงการทำให้ลูกค้ามีความพึงพอใจ เพราะความพึงพอใจของลูกค้าจะส่งผลให้องค์กรมีกำไร จากการซื้อสินค้ามากขึ้น โดยความพึงพอใจในประเด็นของการจัดสินค้าให้ตรงเวลาและพร้อมใช้งานเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับผู้ค้าปลีกที่จะต้องทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ โดยคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญ 4 ประการ ประกอบด้วย สินค้าคงคลัง เวลานำ การขนส่ง และการจัดการโลจิสติกส์ หากมีประเด็นปัญหา ก็จะเป็นสาเหตุให้ลูกค้าไม่พอใจ และส่งผลต่อผลลัพธ์ของกำไรขององค์กร ซึ่งจะได้รับผลกระทบจากความไม่พึงพอใจนั้น

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นทำให้บทความวิจัยนี้มีความสนใจในเรื่องของอิทธิพลของการจัดการสินค้าคงคลัง ช่วงเวลานำการผลิต และการจัดการการขนส่ง และการจัดการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร โดยทำการศึกษาลูกค้าที่ใช้บริการสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้จากการรายงานเรื่อง สถิติข้อมูลการค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2563 ของกองนโยบายและแผนงาน สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง (2563) พบว่า ปี พ.ศ. 2563 ประเภทของสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร ที่มีจำนวนสูงสุด ประกอบด้วย ประเภทร้านขายปลีกวัสดุก่อสร้าง มีจำนวน 3,170 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 7.49 ของสถานประกอบการประเภทการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร รองลงมา ได้แก่ ประเภทร้านขายปลีกสินค้าทางเภสัชภัณฑ์และเวชภัณฑ์ มีจำนวน 2,699 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 6.38 ประเภทร้านขายปลีกเครื่องประดับ มีจำนวน 2,638 แห่ง คิดเป็นร้อยละ

6.23 ประเภทการขายปลีกสินค้าอื่น ๆ ในร้านค้าทั่วไป มีจำนวน 2,282 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 5.39 และประเภทร้านขายปลีกคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่อพ่วงคอมพิวเตอร์ มีจำนวน 2,017 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 4.77 ของสถานประกอบการประเภทการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร ตามลำดับ ทั้งนี้บทความวิจัยนี้จะศึกษาลูกค้าที่ใช้บริการสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร 5 อันดับแรก ของสถานประกอบการที่มีจำนวนสถานประกอบการมากที่สุด ได้แก่ ร้านขายปลีกวัสดุก่อสร้าง ร้านขายปลีกสินค้าทางเภสัชภัณฑ์และเวชภัณฑ์ ร้านขายปลีกเครื่องประดับ ร้านขายปลีกสินค้าอื่น ๆ ในร้านค้าทั่วไป และร้านขายปลีกคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่อพ่วงคอมพิวเตอร์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการจัดการสินค้าคงคลัง ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร

2.2 เพื่อศึกษาช่วงเวลานำการผลิต ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร

2.3 เพื่อศึกษาการจัดการการขนส่ง ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร

2.4 เพื่อศึกษาการจัดการโลจิสติกส์ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร

3. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าคงคลัง

การจัดการสินค้าคงคลัง หมายถึง การรักษาจำนวนสินค้าให้ถูกต้องตามสถานการณ์ คำว่า “สินค้า” ไม่ได้หมายความเฉพาะผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงวัตถุดิบ ชิ้นส่วน เครื่องมือ อุปกรณ์ และอื่น ๆ ที่มีมูลค่าทางการเงิน การจัดการสินค้าคงคลังมีความสำคัญในการทำธุรกิจและสามารถแบ่งออกได้เป็นการจัดการสต๊อกและสินค้าคงคลัง และหมายรวมถึงผลประโยชน์ของสินค้าคงคลังและต้นทุนของสินค้าคงคลังและการได้รับกำไรสูงสุดจากสินค้าคงคลัง (Jefwa & Owuor, 2015) จากการศึกษาของ Elsayed and Wahba (2019) พบว่าระดับของสินค้าคงคลังเป็นปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนในการจัดเก็บสินค้าคงคลัง ค่าประกันที่จ่ายไป ความเสียหายและดอกเบี้ยที่จ่ายไปเพื่อการจัดหาสินค้าคงคลัง นอกจากนี้ Naliaka and Namusonge (2015) กล่าวว่าความสำเร็จและความยั่งยืนของบริษัทในอนาคตจะขึ้นอยู่กับสินค้าคงคลังและการจัดการ สินค้าคงคลังมีต้นทุนหลายอย่างที่เกี่ยวข้อง เช่น ต้นทุนการขนส่ง ต้นทุนการจัดเก็บ และต้นทุนการจัดการ หากไม่ได้รับการบำรุงรักษาและวางแผนอย่างดี ก็จะส่งผลให้บริษัทมีต้นทุนสูงและทำให้ลูกค้าไม่พอใจ รวมถึงความสำเร็จของการจัดการสินค้าคงคลังจะมีประสิทธิภาพ เมื่อระดับสินค้าคงคลังลดลง ซึ่งหมายถึงการลดจำนวนสินค้าคงคลัง ลดต้นทุนและเพิ่มผลกำไร ผู้บริหารมักจะค้นหาระดับสินค้าคงคลังที่เหมาะสมในองค์กร เนื่องจากระดับสินค้าคงคลังขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น การขาย ความเร็วในการแปลงเป็นเงินสด ปริมาณที่มีสำหรับการจัดหาสินค้าคงคลัง การผลิต ความน่าเชื่อถือของซัพพลายเออร์ เป็นต้น นอกจากนี้ Mou et al. (2018) กล่าวว่า เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนการการจัดการสินค้าคงคลัง โดยเฉพาะการเติมสินค้าในภาคการค้าปลีก จะต้องมีความรอบคอบและเอาใจใส่กับการดูแลปริมาณสินค้าคงคลัง การวางแผนปริมาณสินค้าคงคลัง และการจัดการบริหารปริมาณสินค้าคงคลัง และ

ระบบการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ รวมถึงการวางคำสั่งซื้อที่มีขนาดต่างกันเป็นระยะๆ ซึ่งจะนำระดับสินค้าคงคลังไปสู่ระดับที่ต้องการโดยอัตโนมัติ ซึ่งผู้ค้าปลีกจะต้องรักษาระดับสินค้าคงคลังให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้เป็นอย่างดี และระดับบริการก็ควรอยู่ในระดับที่ดีที่สุดด้วย เช่นเดียวกัน Atkinson (2015) กล่าวว่า เนื่องจากการแข่งขันที่รุนแรง ลูกค้าต้องการผลิตภัณฑ์ในเวลาที่สั้นที่สุด และมีคุณภาพสูง และเมื่อองค์กรจัดหาสิ่งเหล่านี้ทั้งหมดให้แล้ว ลูกค้าก็จะมีแนวโน้มที่จะพึงพอใจในผลลัพธ์ดังกล่าว เพื่อให้กระบวนการทั้งหมดนี้เกิดขึ้น ซัพพลายเออร์จะต้องมีระบบการเชื่อมโยงที่แข็งแกร่ง เนื่องจากพวกเขาจะต้องจัดเตรียมสินค้าคงคลังที่จำเป็นให้พร้อมใช้งานในช่วงเวลาที่กำหนด นอกจากนี้ Eckert (2007) กล่าวว่า การคาดการณ์อุปสงค์ที่ไม่แน่นอนแม่นยำ เนื่องจากผู้ค้าปลีกไม่มีระบบสินค้าคงคลังที่ดี การคาดการณ์ไม่แม่นยำนี้ ผู้ค้าปลีกอาจจะประสบปัญหาการขาดแคลนสินค้าคงคลัง และเมื่อไม่มีสินค้าในสต็อกสำหรับลูกค้า ลูกค้าก็จะไปซื้อที่ร้านอื่น ซึ่งจะส่งผลให้ยอดขายลดลง และลูกค้าก็จะไม่พอใจ หากผู้ค้าปลีกมีการดูแลปริมาณสินค้าคงคลัง การวางแผนปริมาณสินค้าคงคลัง และการจัดการบริหารปริมาณสินค้าคงคลัง ก็จะทำให้ลูกค้ามีความพึงพอใจมากขึ้น

3.2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับช่วงเวลานำการผลิต

ช่วงเวลานำการผลิต หมายถึง ช่วงเวลาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการผลิต สามารถหาได้ด้วยการรวมเวลาตั้งแต่การนำเข้าวัตถุดิบ การสร้างชิ้นงาน จนถึงการตรวจสอบ แล้วแต่ว่าในโรงงานนั้นจะมีกระบวนการต่างๆ แยกย่อยไปขนาดไหน การคำนวณเพื่อให้ได้มาซึ่ง ช่วงเวลานำการผลิตจะทำให้ทางผู้ประกอบการเห็นประสิทธิภาพของโรงงาน ได้ตั้งแต่เริ่มจนจบกระบวนการ สามารถนำไปใช้งานต่อได้หลากหลาย ตั้งแต่การคำนวณต้นทุนในการทำงาน การประเมินระยะเวลาการทำงานก่อนส่งมอบงานให้ลูกค้า และการตรวจสอบจุดอ่อน จุดแข็งของโรงงาน เป็นต้น (Mascle & Gosse, 2014) นอกจากนี้ Randall et al. (2011) กล่าวว่าความห่างไกลจากลูกค้าไม่ได้เป็นประเด็นปัญหา หากทราบเวลาการจัดส่งและความต้องการของลูกค้า ระยะเวลาดำเนินการการผลิตก็ไม่ใช่ปัญหา เนื่องจากทราบปัจจัยสำคัญดังกล่าว แต่หากไม่ทราบเวลาการจัดส่งและความต้องการของลูกค้า ระยะเวลาดำเนินการการผลิตก็มีค่าใช้จ่ายสูง และมีผลต่อต้นทุนการผลิต ทำให้สินค้ามีราคาแพงขึ้น ทั้งนี้การพยากรณ์ รวมถึงการพิจารณาความเสี่ยงที่เกิดขึ้นก็จะเป็นปัจจัยในการทำให้ระยะเวลาดำเนินการการผลิตมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากหากผลิตภัณฑ์ไม่อยู่บนชั้นวาง ก็จะส่งผลให้สูญเสียลูกค้าและสูญเสียยอดขายและหากการพยากรณ์ไม่ถูกต้องและความต้องการของลูกค้ามากขึ้นในบางสถานการณ์ ผลลัพธ์ของปัญหาดังกล่าวจะส่งผลต่อต้นทุนที่สูงขึ้น Disney et al. (2016) กล่าวว่าเสริมว่าหากระยะเวลาดำเนินการมีประสิทธิภาพสูงและมีสินค้าทดแทนจำนวนมาก ก็สามารถบริหารจัดการต้นทุนได้เป็นอย่างดี รวมถึงความสามารถในการแข่งขันกับคู่แข่งขันและรวมถึงความพึงพอใจของลูกค้าด้วยเช่นเดียวกัน

Ponte et al. (2018) กล่าวว่าปัจจัยที่ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการได้เปลี่ยนไปจากราคาเพียงอย่างเดียวเป็นราคาที่เหมาะสมพร้อมกับคุณภาพและบริการที่มีคุณภาพ ซึ่งต้องอาศัย ระยะเวลาดำเนินการการผลิตที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการส่งมอบที่รับประกันในเรื่องของคุณภาพและความรวดเร็ว หากสามารถทำได้ก็จะสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าเป็นอย่างดี ดังนั้น การให้ความสำคัญตั้งแต่การยืนยันคำสั่งสินค้า การยืนยันกระบวนการผลิต การยืนยันการส่งมอบ จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญ นอกจากนี้จากสภาพการแข่งขันทางธุรกิจในปัจจุบัน ในสถานประกอบการการค้าปลีก ซึ่งต้องการได้เปรียบทางการแข่งขัน ในเรื่องระยะเวลาดำเนินการที่สั้น เนื่องจากระยะเวลาดำเนินการที่สั้นจะมีบทบาทสำคัญต่อองค์กรใดๆ ก็ตามในการได้เปรียบทางการแข่งขันสำหรับองค์กร และองค์กรจะโดดเด่นในตลาด ส่งผลให้ลูกค้ามีความพึงพอใจมากขึ้นและมียอดขายเพิ่มขึ้น

จึงเป็นอีกประเด็นในความท้าทายในการหาแนวทางเพื่อให้ระยะเวลาดำเนินการให้สั้นลงแต่ยังรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ไว้

3.3 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการขนส่ง

การจัดการการขนส่ง หมายถึง ระบบการจัดการการขนส่ง ทั้งเรื่องของยานพาหนะ และการดำเนินงาน รวมไปถึงการวางแผน ควบคุมพนักงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างผลกำไร เป็นระบบการทำงานที่ธุรกิจต้องการความรวดเร็วทันใจสำหรับการจัดส่งสินค้าต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในกลุ่มผู้ประกอบการ หรือบริษัทที่ทำงานเกี่ยวกับขนส่งสิ่งของ (Caplice & Yossi, 2003) ทั้งนี้ Qin and Muangpan (2021) กล่าวว่าการจัดการการขนส่ง เป็นการบริหารจัดการที่ครอบคลุมทั้งระบบตั้งแต่ลูกค้าสั่งของ ระบบทำการรับออเดอร์ จัดตารางเวลาขนส่งเที่ยวรถแต่ละรอบ ส่งข้อมูลให้ทางคนขับรถ ติดตามการขนส่งที่สามารถทราบได้ทุกเวลา เชื่อมต่อการเข้าถึงได้ทั้งบริษัทที่ใช้งานและลูกค้าที่สั่งของ เกิดเป็นความพึงพอใจและความมั่นใจในการให้บริการ เรียกได้ว่าเป็นระบบที่สามารถชนะคู่แข่งในยุคสมัยที่การค้าขายออนไลน์กำลังเฟื่องฟู ใครขนส่งไว ขนส่งดี ติดตามได้ ย่อมทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ นอกจากนี้ Tseng and You (2021) กล่าวว่าการขนส่งเป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญมากในการเชื่อมโยงส่วนประกอบต่างๆ ขององค์กรเข้าด้วยกัน และหากการประสานงานและการจัดการระหว่างส่วนประกอบแต่ละส่วนขององค์กรนั้นดี ก็จะเป็นประโยชน์ต่อระบบโลจิสติกส์ ซึ่งจะช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ ลดต้นทุนการดำเนินงาน และให้บริการที่มีคุณภาพ ซึ่งจะสร้างมูลค่าให้กับองค์กรและลูกค้าในด้านผลประโยชน์ร่วมกัน และลูกค้าก็จะมีความพึงพอใจด้วยเช่นกัน รวมถึง Lyu et al. (2019) กล่าวว่า นอกจากการขนส่งจะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งและเพิ่มมูลค่าทางการแข่งขันทางธุรกิจ การให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพของคลังสินค้าที่ผลิตภัณฑ์รอการขนส่งไปยังร้านค้าปลีกที่สามารถดำเนินการทันเวลา สามารถสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นและยังตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ มูลค่าของผลิตภัณฑ์จะเพิ่มขึ้นและสูงสุดเมื่อผลิตภัณฑ์อยู่ในร้านค้าปลีกในช่วงเวลาที่กำหนด เนื่องจากในร้านค้าปลีก ความต้องการของลูกค้าจะได้รับการตอบสนองหากผลิตภัณฑ์อยู่ที่ ณ สถานที่นั้นทันเวลา รวมถึง ความแม่นยำ ความถูกต้อง และสามารถติดตามได้ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้าและความพึงพอใจที่เกิดขึ้นตามมาเช่นเดียวกัน

3.4 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโลจิสติกส์

การจัดการโลจิสติกส์ หมายถึง กระบวนการในการวางแผน ดำเนินการและควบคุมประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการเคลื่อนย้าย และการจัดเก็บ สินค้าและบริการ ตลอดจนข้อมูลต่างๆ จากจุด เริ่มต้นไปยังจุดที่มีการใช้งานโดยคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค เป้าหมายของโลจิสติกส์ คือการตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างรวดเร็วและคุ้มค่า การจัดการโลจิสติกส์ จึงเป็นการจัดการห่วงโซ่อุปทานที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้แน่ใจว่าความต้องการของลูกค้ามีความพึงพอใจกับการจัดการและบริการ (Uvet, 2020) ส่วน Zhang et al. (2005) กล่าวว่าหากองค์กรมีการจัดการด้านโลจิสติกส์ที่ดี จะช่วยให้องค์กรสามารถเพิ่มความภักดีของลูกค้า อีกทั้งสามารถลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ได้เป็นอย่างดีการสร้างมูลค่าในห่วงโซ่อุปทานขององค์กรใดๆ ก็ตามนั้นเกิดจากการจัดการโลจิสติกส์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดการบริการให้กับลูกค้า สต็อกคำสั่งซื้อ บริการจัดส่งและขนส่ง การจัดเก็บ การจัดการ ข้อมูล การคาดการณ์ การจัดซื้อ การขนส่งสินค้าแบบครอสด็อก การจัดส่งตรง การจัดเก็บสินค้าและการจัดจำหน่าย รวมถึง Genchev et al. (2011) กล่าวว่าเนื่องจากการจัดการด้านโลจิสติกส์ไม่ได้อยู่ที่สถานที่เดียว เนื่องจากบางครั้งสถานที่ต่างกัน เนื่องจากในองค์กรใดๆ สต็อกสินค้าสำเร็จรูปจะถูกจัดเก็บหลังจากกระบวนการทั้งหมดเสร็จสิ้น จากนั้นจึงย้ายสินค้าสำเร็จรูปไปที่คลังสินค้าและขนส่งไปยังร้านค้าที่ลูกค้ามองเห็นได้ เนื่องจากมีกิจกรรมจำนวนมากและการจัดการโลจิสติกส์จะต้องค้นหาสถานที่ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับกิจกรรม

เหล่านี้ และต้องระมัดระวัง หากการจัดการโลจิสติกส์ไม่พบสถานที่ที่ดีสำหรับกิจกรรมเหล่านี้ และ Gupta et al. (2022) กล่าวว่าเสริมว่าการจัดการโลจิสติกส์จะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจที่จะดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยจะเป็นตัวขับเคลื่อนต่อกระบวนการการวางแผน การดำเนินการและควบคุมการเคลื่อนย้าย และการจัดเก็บสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการทำให้ลูกค้ามีความพึงพอใจโดยอาศัยการจัดการโลจิสติกส์เป็นกระบวนการในการขับเคลื่อนความรู้สึกพึงพอใจของลูกค้าดังกล่าว

3.5 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของลูกค้า

ความพึงพอใจของลูกค้า หมายถึง ตัวชี้วัดที่สามารถบ่งบอกได้ว่าสินค้า หรือบริการของธุรกิจนั้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการ หรือความคาดหวังของลูกค้าได้มากน้อยเพียงใด โดยความพึงพอใจของลูกค้าสามารถเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ซึ่งความพึงพอใจลูกค้าช่วยให้สามารถนำมาปรับปรุง และพัฒนาสินค้าหรือบริการให้ดีมากยิ่งขึ้นได้ อีกทั้งสามารถคาดการณ์ถึงการเจริญเติบโตของธุรกิจได้อีกด้วย ความพึงพอใจของลูกค้า (Hill et al., 2007) จากความหมายดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากแนวคิดความคาดหวัง-การไม่ยืนยัน (Expectancy-Disconfirmation Paradigm: EDP) ที่ทำหน้าที่เป็นกรอบทฤษฎีในการขับเคลื่อนประสิทธิภาพสูงสุดในการประเมินความพึงพอใจของลูกค้า ตามแนวคิดนี้ ลูกค้ามักจะกลับมาซื้อสินค้าและบริการอีกครั้ง เนื่องจากพวกเขามีประสบการณ์ก่อนการซื้อ ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นการคาดการณ์ประสิทธิภาพของสินค้าและบริการ จากนั้นเมื่อความคาดหวังถูกกำหนดขึ้นในใจของลูกค้า หากความคาดหวังมีทิศทางบวกและมีผลลัพธ์ทางบวกก็จะมีความพึงพอใจและจะกลับมาซื้อซ้ำ แต่หากว่าความคาดหวังมีทิศทางบวก แต่มีผลลัพธ์ทางลบก็จะมีเกิดความไม่พึงพอใจและจะไม่กลับมาซื้อซ้ำอีกต่อไป (Santos & Boote, 2003)

Petr et al. (2015) กล่าวว่า เนื่องจากการแข่งขันที่รุนแรง ลูกค้าต้องการผลิตภัณฑ์ในเวลาที่สั้นที่สุดและมีคุณภาพสูงและผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม และเมื่อองค์กรจัดหาสิ่งเหล่านี้ทั้งหมดให้แล้ว ลูกค้าก็จะมีความพึงพอใจ เพื่อให้ทั้งหมดนี้เกิดขึ้น ซัพพลายเออร์จะต้องสร้างการเชื่อมโยงที่แข็งแกร่ง เนื่องจากการเตรียมสินค้าคงคลังที่จำเป็นให้พร้อมใช้งานในช่วงเวลาที่กำหนดจะทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ รวมถึง Esper et al. (2020) กล่าวว่าในปัจจุบัน ลูกค้ามีทางเลือกมากขึ้นและมีสินค้าทดแทนจำนวนมาก ซึ่งหมายถึงมีการแข่งขันสูง ดังนั้น องค์กรต่าง ๆ จึงไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงบริการของผลิตภัณฑ์ด้วย ซึ่งจะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีคุณค่าและมูลค่าที่เพิ่มขึ้นรวมถึง Hague and Hague (2016) กล่าวว่าเนื่องจากระยะเวลาดำเนินการที่สั้นจะมีบทบาทสำคัญต่อองค์กรในการได้เปรียบทางการแข่งขัน และองค์กรที่ได้เปรียบทางการแข่งขันจะมีโอกาสในการสร้างกระบวนการ หรือ กิจกรรมที่ทำให้ลูกค้ามีความพึงพอใจและส่งผลต่อยอดขายเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกัน

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 การจัดการสินค้าคงคลังมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร

4.2 ช่วงเวลานำการผลิตมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร

4.3 การจัดการการขนส่งมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร

4.4 การจัดการโลจิสติกส์มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร

5. ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจอิทธิพลของการจัดการสินค้าคงคลัง ช่วงเวลานำการผลิต และการจัดการการขนส่ง และการจัดการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร โดยแบบสอบถามมี 6 ส่วน คือ ข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้า ข้อมูลการจัดการสินค้าคงคลัง ข้อมูลช่วงเวลานำการผลิต ข้อมูลการจัดการการขนส่ง ข้อมูลการจัดการโลจิสติกส์ และข้อมูลความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้แบบสอบถามดังกล่าวข้างต้นได้จัดทำขึ้นมาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 4 ข้อ และได้มีการตรวจสอบความเป็นมาตรฐานของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามดังกล่าวมาวิเคราะห์หาความถูกต้องของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ได้ค่าระหว่าง .67-1.00 และวิเคราะห์หาความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ที่เป็นลูกค้าของสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร ที่ไม่ได้อยู่ในประเภทของสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร ที่ศึกษาในบทความวิจัยนี้ และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของครอนบาร์ค ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ .873 ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางสุ่มของ Yamane (1967) จากประชากรที่ไม่ทราบจำนวนที่แท้จริง และความคลาดเคลื่อน เท่ากับ 5% จะได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 400 คน และได้ทำการศึกษากับลูกค้าที่ใช้บริการกับสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร 5 อันดับแรกของสถานประกอบการที่มีจำนวนสถานประกอบการมากที่สุด ได้แก่ ร้านขายปลีกวัสดุก่อสร้าง ร้านขายปลีกสินค้าทางเภสัชภัณฑ์และเวชภัณฑ์ ร้านขายปลีกเครื่องประดับ ร้านขายปลีกสินค้าอื่น ๆ ในร้านค้าทั่วไป และร้านขายปลีกคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่อพ่วงคอมพิวเตอร์ โดยการสุ่มแบบสะดวก (Convenient Sampling) กับสถานประกอบการเท่า ๆ กัน จำนวน 80 คน รวม 400 คน ทำการแจกแบบสอบเป็นเวลา 2 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2567- 31 สิงหาคม 2567 โดยการใช้ Google Form จากลูกค้าที่ใช้บริการร้าค้าปลีกทั้ง 5 ประเภทดังกล่าวข้างต้น และทำการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ด้วย ความถี่และร้อยละ และสถิติเชิงอนุมาน ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ของสมมุติฐานทั้ง 4 ข้อ

6. ผลการวิจัย

6.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า ลูกค้าที่ใช้บริการกับสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร 5 อันดับแรก จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 297 คน คิดเป็นร้อยละ 74.25 มีอายุระหว่าง 35-45 ปี จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 52.25 และมีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 69.5 มีรายได้ต่อเดือน 50,000- 60,000 บาท จำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 50.50

สมมติฐานข้อที่ 1: การจัดการสินค้าคงคลังมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า : กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 แสดงการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1

การจัดการสินค้าคงคลัง	สัมประสิทธิ์การถดถอย (Beta)	ค่า t	Sig (P -Value)
1. ด้านการดูแลปริมาณสินค้าคงคลัง	.261	2.325	.022*
2. ด้านการวางแผนปริมาณสินค้าคงคลัง	.046	.409	.027*
3. ด้านการจัดการบริหารปริมาณสินค้าคงคลัง	.027	.224	.002*

R^2 =.844, F-Value = 311.875, n=400, P-Value = .05*

ผลการวิจัยพบว่าการจัดการสินค้าคงคลังมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร มีอิทธิพลโดยรวม ร้อยละ 84.4 และสามารถเรียงลำดับอิทธิพลมากที่สุด ถึงน้อยที่สุด ดังนี้ คือ ด้านการดูแลปริมาณสินค้าคงคลัง มีค่า Beta เท่ากับ .261 ด้านการวางแผนปริมาณสินค้าคงคลัง มีค่า Beta เท่ากับ .046 และด้านการจัดการบริหารปริมาณสินค้าคงคลัง มีค่า Beta เท่ากับ .027 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานข้อที่ 2 ช่วงเวลานำการผลิตมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 แสดงการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2

ช่วงเวลานำการผลิต	สัมประสิทธิ์การถดถอย (Beta)	ค่า t	Sig (P -Value)
1. ด้านการยืนยันคำสั่งสินค้า	.526	6.561	.001*
2. ด้านการยืนยันกระบวนการผลิต	.305	3.308	.000*
3. ด้านการยืนยันการส่งมอบ	.247	2.978	.000*

R^2 = .618, F-Value =118.856, n=400, P-Value = .05*

ผลการวิจัยพบว่าช่วงเวลานำการผลิตมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร มีอิทธิพลโดยรวม ร้อยละ 61.8 และสามารถเรียงลำดับอิทธิพลมากที่สุด ถึงน้อยที่สุด ดังนี้ คือ ด้านการยืนยันคำสั่งสินค้า มีค่าBeta เท่ากับ .526 ด้านการยืนยันกระบวนการผลิต มีค่า Beta เท่ากับ .305 และด้านการยืนยันการส่งมอบ มีค่า Beta เท่ากับ .247 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานข้อที่ 3 การจัดการการขนส่งมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 3 แสดงการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3

การจัดการการขนส่ง	สัมประสิทธิ์การถดถอย (Beta)	ค่า t	Sig (P -Value)
1. ด้านความแม่นยำ	0.438	5.782	.001*
2. ด้านความถูกต้อง	0.230	2.675	.008*
3. ด้านสามารถติดตามได้	0.085	3.135	.025*

R^2 = 0.707, F-Value = 117.827, n=400, P-Value = .05*

ผลการวิจัยพบว่าการจัดการการขนส่งมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร มีอิทธิพลโดยรวม ร้อยละ 70.7 และสามารถเรียงลำดับอิทธิพลมากที่สุด ถึงน้อยที่สุด ดังนี้ คือ ด้านความแม่นยำมีค่า Beta เท่ากับ 0.438 ด้านความถูกต้อง มีค่า Beta เท่ากับ 0.230 และด้านสามารถติดตามได้ มีค่า Beta เท่ากับ 0.085 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานข้อที่ 4 การจัดการโลจิสติกส์มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 4 แสดงการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4

การจัดการโลจิสติกส์	สัมประสิทธิ์การถดถอย (Beta)	ค่า t	Sig (P -Value)
1. ด้านกระบวนการการวางแผน	.186	2.169	.031*
2. ด้านการดำเนินการและควบคุมการเคลื่อนย้าย	.230	1.454	.048*
3. ด้านการจัดเก็บสินค้าและบริการ	.027	.357	.032*

R2 = .534, F-Value = 122.389, n=400, P-Value = .05*

ผลการวิจัยพบว่าการจัดการโลจิสติกส์มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร มีอิทธิพลโดยรวม ร้อยละ 53.4 และสามารถเรียงลำดับอิทธิพลมากที่สุดถึงน้อยที่สุด ดังนี้ คือ ด้านการดำเนินการและควบคุมการเคลื่อนย้าย มีค่า Beta เท่ากับ .230 ด้านกระบวนการการวางแผน มีค่า Beta เท่ากับ .186 และด้านการจัดเก็บสินค้าและบริการ มีค่า Beta เท่ากับ .027 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการจัดการสินค้าคงคลัง ช่วงเวลานำการผลิต การจัดการการขนส่ง และการจัดการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานครสามารถอภิปรายผลตามสมมุติฐานของการวิจัยได้ดังนี้

7.1 การจัดการสินค้าคงคลังมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่าการจัดการสินค้าคงคลังมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร มีอิทธิพลโดยรวม ร้อยละ 84.4 และสามารถเรียงลำดับอิทธิพลมากที่สุด ถึงน้อยที่สุด ดังนี้ คือ ด้านการดูแลปริมาณสินค้าคงคลัง มีค่า Beta เท่ากับ .261 ด้านการวางแผนปริมาณสินค้าคงคลัง มีค่า Beta เท่ากับ .046 และด้านการจัดการบริหารปริมาณสินค้าคงคลัง มีค่า Beta เท่ากับ .027 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการศึกษาของ Elsayed and Wahba (2019) และ Naliaka and Namusonge (2015) พบว่าระดับของสินค้าคงคลังเป็นปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนในการจัดเก็บสินค้าคงคลัง ค่าประกันที่จ่ายไป ความเสียหาย และดอกเบี้ยที่จ่ายไปเพื่อการจัดหาสินค้าคงคลัง และความสำเร็จในอนาคตและความยั่งยืนของบริษัทในอนาคตจะขึ้นอยู่กับสินค้าคงคลังและการจัดการเรื่องต้นทุนและเพิ่มผลกำไร รวมถึงผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการขาย ความเร็วในการแปลงกิจกรรมให้เป็นเงินสด เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษา ด้านการดูแลปริมาณสินค้าคงคลัง มีอิทธพลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานครสูงสุด ที่ค่า Beta เท่ากับ .261 เนื่องจากเป็นปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนโดยตรง ทำให้เป็นองค์ประกอบสำคัญในสร้างความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร และรวมถึง Mou et al. (2018), Atkinson (2015) และ Eckert (2007) กล่าวว่า เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับแผนการเติมสินค้าในภาคการค้าปลีกจะต้องมีการดูแลปริมาณสินค้าคงคลัง การวางแผนปริมาณสินค้าคงคลัง และการจัดการบริหารปริมาณสินค้าคงคลัง และระบบการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างทั่งถึง เนื่องจากการแข่งขันที่รุนแรงในปัจจุบัน ลูกค้าต้องการผลิตภัณฑ์ในเวลาที่สั้นที่สุดและมีคุณภาพสูง และการคาดการณ์อุปสงค์ผู้ค้าปลีกอาจจะต้องมีความชัดเจน หากไม่ชัดเจนก็อาจจะประสบปัญหาการขาดแคลนสินค้าคงคลัง และเมื่อไม่มีสินค้าในสต็อกสำหรับลูกค้า ลูกค้าก็จะไปซื้อที่ร้านอื่น ๆ ซึ่งจะส่งผลให้ยอดขายลดลง และลูกค้าก็จะไม่พึงพอใจและเปลี่ยนไปซื้อสินค้าของคู่แข่งขัน ซึ่งประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ด้านการวางแผนปริมาณสินค้าคงคลัง มีค่า Beta เท่ากับ .046 และด้านการจัดการบริหารปริมาณสินค้าคงคลัง มีค่า Beta เท่ากับ .027 มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานครเช่นเดียวกัน

7.2 ช่วงเวลานำการผลิตมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่าช่วงเวลานำการผลิตมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร มีอิทธิพลโดยรวม ร้อยละ 61.8 และสามารถเรียงลำดับอิทธิพลมากที่สุด ถึงน้อยที่สุด ดังนี้ คือ ด้านการยืนยันคำสั่งสินค้า มีค่าBeta เท่ากับ .526 ด้านการยืนยันกระบวนการผลิต มีค่า Beta เท่ากับ .305 และด้านการยืนยันการส่งมอบ มีค่า Beta เท่ากับ .247 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการศึกษาของ Randall et al. (2011) และ Disney et al. (2016) กล่าวว่าความห่างไกลจากลูกค้า จำเป็นต้องมีพยากรณ์ให้ถูกต้องในระยะเวลาดำเนินการที่อาจก่อให้เกิดปัญหาได้ เนื่องจากผลิตภัณฑ์ไม่อยู่บนชั้นวาง จะส่งผล

ให้สูญเสียลูกค้าและสูญเสียยอดขาย แต่หากระยะเวลาดำเนินการมีประสิทธิภาพและมีสินค้าทดแทนสูง ก็จะทำให้ลูกค้ามีความพึงพอใจ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ผลิตภัณฑ์จำนวนมาก และต้องเพิ่มระดับของสต๊อกสินค้าเพื่อความปลอดภัยในความสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น จากข้อค้นพบของงานวิจัยข้างต้น เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาครั้งนี้ การพยากรณ์ที่ดีในช่วงเวลาการผลิต จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการแรก คือ การยืนยันคำสั่งสินค้า ที่จะต้องมีความเป็นไปได้ในการส่งต่อไปยังการยืนยันกระบวนการผลิต และการยืนยันการส่งมอบ ซึ่งการวิจัยนี้พบว่า ด้านการยืนยันคำสั่งสินค้า มีค่า Beta เท่ากับ .526 เป็นด้านที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร สูงสุด รวมถึง Ponte et al. (2018) กล่าวว่าปัจจัยการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการได้เปลี่ยนไปจากราคาเพียงอย่างเดียวเป็นราคาที่เหมาะสมพร้อมกับคุณภาพและบริการที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ ระยะเวลาดำเนินการทั้งหมดนี้ยังต้องลดลงเพื่อความพึงพอใจของผู้บริโภคด้วย ตั้งแต่การยืนยันคำสั่งสินค้า การยืนยันกระบวนการผลิต การยืนยันการส่งมอบ สอดคล้องกับการเรียงลำดับความสำคัญของงานวิจัยนี้ ที่เรียงลำดับความสำคัญ จากด้านการยืนยันคำสั่งสินค้า มีค่า Beta เท่ากับ .526 ด้านการยืนยันกระบวนการผลิต มีค่า Beta เท่ากับ .305 และด้านการยืนยันการส่งมอบ มีค่า Beta เท่ากับ .247 มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ การแข่งขันกันในปัจจุบันของสถานประกอบการการค้าปลีก จำเป็นให้ความสำคัญกับการได้เปรียบทางการแข่งขัน ในประเด็นของระยะเวลาดำเนินการที่สั้น เพื่อทำให้ลูกค้ามีความพึงพอใจ เป็นต้น

7.3 การจัดการการขนส่งมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่าการจัดการการขนส่งมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร มีอิทธิพลโดยรวม ร้อยละ 70.7 และสามารถเรียงลำดับอิทธิพลมากที่สุด ถึงน้อยที่สุด ดังนี้ คือ ด้านความแม่นยำมีค่า Beta เท่ากับ 0.438 ด้านความถูกต้อง มีค่า Beta เท่ากับ 0.230 และด้านสามารถติดตามได้ มีค่า Beta เท่ากับ 0.085 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการศึกษาของ Qin and Muangpan (2021) และ Tseng and You (2021) กล่าวว่าการจัดการการขนส่ง เป็นการบริหารจัดการที่ครอบคลุมทั้งระบบตั้งแต่ลูกค้าสั่งของ ระบบทำการรับออเดอร์ จัดตารางเวลาขนส่งเที่ยวรถแต่ละรอบ ส่งข้อมูลให้ทางคนขับรถ ติดตามการขนส่งที่สามารถทราบได้ทุกเวลา เชื่อมต่อการเข้าถึงได้ทั้งบริษัทที่ใช้งานและลูกค้าที่สั่งของ เกิดเป็นความพึงพอใจและความมั่นใจในการให้บริการ และหากการประสานงานและการจัดการระหว่างส่วนประกอบแต่ละส่วนขององค์กรนั้นดี ก็จะเป็นประโยชน์ต่อระบบโลจิสติกส์ และลูกค้าก็จะพึงพอใจ จากประเด็นดังกล่าว อาจจะอนุมานได้ว่ากระบวนการดังกล่าวข้างต้น ระบบการจัดาการต้องมีความแม่นยำเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า ด้านความแม่นยำมีค่า Beta เท่ากับ 0.438 ต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร รวมถึง Lyu et al. (2019) กล่าวว่า นอกจากการขนส่งจะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งและเพิ่มมูลค่าทางธุรกิจจากคลังสินค้า ผลิตภัณฑ์รอการขนส่งไปยังร้านค้าปลีก หากทำได้อย่างมีคุณภาพ ก็จะสามารถสร้างรายได้และยังตอบสนองความต้องการความพึงพอใจของลูกค้าได้ รวมถึง หากมีความความแม่นยำ ความถูกต้อง และสามารถติดตามได้ ก็จะเพิ่มความมั่นใจให้กับลูกค้าและความพึงพอใจที่จะเป็นลูกค้าที่ดีในอนาคตเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ความความแม่นยำ ความถูกต้อง และสามารถติดตามได้ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร เช่นเดียวกัน

7.4 การจัดการโลจิสติกส์มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่าการจัดการโลจิสติกส์มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร มีอิทธิพลโดยรวม ร้อยละ 53.4 และสามารถเรียงลำดับอิทธิพลมากที่สุด ถึงน้อยที่สุด ดังนี้ คือ ด้านการดำเนินการและควบคุมการเคลื่อนย้าย มีค่า Beta เท่ากับ .230 ด้านกระบวนการการวางแผน มีค่า Beta เท่ากับ .186 และด้านการจัดเก็บสินค้าและบริการ มีค่า Beta เท่ากับ .027 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการศึกษาของ Zhang et al. (2005) และ Genchev et al. (2011) กล่าวว่าหากองค์กรมีการจัดการด้านโลจิสติกส์ที่ดี จะช่วยให้องค์กรสามารถเพิ่มความภักดีของลูกค้า อีกทั้งสามารถลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ได้เป็นอย่างดี Genchev et al. (2011) กล่าวว่าเนื่องจากการจัดการด้านโลจิสติกส์ไม่ได้อยู่ที่สถานที่เดียว เนื่องจากบางครั้งอาจจะมีสถานที่ต่างกัน หากมีการสต็อกสินค้าสำเร็จรูปจะถูกจัดเก็บหลังจากกระบวนการทั้งหมดเสร็จสิ้น จากนั้นจึงย้ายสินค้าสำเร็จรูปไปที่คลังสินค้าและขนส่งไปยังร้านค้าที่ลูกค้ามองเห็นได้ และหากสามารถดำเนินการได้ครบตามระบบการจัดการโลจิสติกส์ก็จะส่งผลในการสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ด้านการดำเนินการและควบคุมการเคลื่อนย้าย มีค่า Beta สูงสุดเท่ากับ .230 มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร เช่นเดียวกัน และ Gupta et al. (2022) กล่าวว่าการจัดการโลจิสติกส์จะต้องมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจที่จะดำเนินการ ดังนั้นกระบวนการการวางแผน การดำเนินการและควบคุมการเคลื่อนย้าย และการจัดเก็บสินค้าและบริการ จึงเป็นหัวใจสำคัญให้ลูกค้ามีความพึงพอใจ ซึ่งต้องอาศัยการจัดการโลจิสติกส์เป็นกระบวนการในการขับเคลื่อนความรู้สึกพึงพอใจของลูกค้าเหล่านั้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของงานวิจัยนี้ ด้านกระบวนการการวางแผน ที่มีค่า Beta เท่ากับ .186 และด้านการจัดเก็บสินค้าและบริการ ที่มีค่า Beta เท่ากับ .027 มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร เช่นเดียวกัน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

8.1.1 เพื่อให้องค์กรสามารถแข่งขันได้มากขึ้นในการรับมือกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการปรับปรุงปัจจัยด้านห่วงโซ่อุปทานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้เปรียบในการแข่งขันในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

8.1.2 เพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจของลูกค้าให้มากขึ้น ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในเชิงกระบวนการทำงานด้านห่วงโซ่อุปทานให้มากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์เชิงลึกในงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานเพื่อประกอบการอธิบายในประเด็นดังกล่าว

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

8.2.1 ผลการวิจัยของงานวิจัยนี้ ศึกษาเฉพาะลูกค้าที่ใช้บริการสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร 5 อันดับแรก ของสถานประกอบการที่มีจำนวนสถานประกอบการมากที่สุด อาจจะมีการศึกษาจังหวัดอื่น ๆ เพื่อทราบความแตกต่างที่อาจจะเกิดขึ้น

8.2.2 งานวิจัยนี้ใช้ลูกค้าที่ใช้บริการสถานประกอบการการค้าปลีกในกรุงเทพมหานคร 5 อันดับแรก ของสถานประกอบการที่มีจำนวนสถานประกอบการมากที่สุด เป็นกลุ่มตัวอย่าง อาจจะศึกษาในมุมมองของผู้ประกอบการค้าปลีกในการศึกษาครั้งต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

กองนโยบายและแผนงาน สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง. (2563). *สถิติข้อมูลการค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2563.* กรุงเทพมหานคร: กองนโยบายและแผนงาน สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง.

Atkinson, C. (2015). Today's inventory management. *Inventory Management Review*, 11(3), 67-75.

Caplice, C., & Yossi, S. (2003). Optimization-based procurement for transportation services. *Journal of Business Logistics,* 24(2), 109-128.

Dam, S. M., & Dam, T. C. (2021). Relationships between service quality, brand image, customer satisfaction, and customer loyalty. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(3), 585–593.

Darko, S., Terkper, V. D., Novixoxo, J. D., & Anning, L. (2018). Assessing the effect of lead time management on customer satisfaction. *International Journal of Developing and Emerging Economies*, 6(1), 1–22.

Disney, S. M., Maltz, A., Wang, X., & Warburton, R. D. H. (2016). Inventory management for stochastic lead times with order crossovers. *European Journal of Operational Research,* 248(2), 473-486.

Eckert, S. G. (2007). Inventory management and its effects on customer satisfaction. *Journal of Business and Public Policy*, 1(3), 1-13.

Elsayed, K., & Wahba, H. (2019). Re-examining the relationship between inventory management and firm performance. *Future Business Journal*, 2(1), 65-80.

Esper, T. L., Castillo, V. E., Ren, K., Sodero, A., Wan, X., Croxton, K. L., & Goldsby, T. J. (2020). Everything old is new again: The age of consumer‐centric supply chain management. *Journal of Business Logistics,* 41(4), 286-293.

Genchev, S. E., Richey, R. G., & Gabler, C. B. (2011). Evaluating reverse logistics programs: Suggested process formalization. *International Journal of Logistics Management,* 22(2), 242-263.

Gupta, A., Singh, R. K., Mathiyazhagan, K., Suri, P. K., & Dwivedi, Y. K. (2022). Exploring relationships between service quality dimensions and customers satisfaction: Empirical study in context to Indian Logistics Service Providers. *The International Journal of Logistics Management,* 34(6), 1858-1889.

Hague, P., & Hague, N. (2016). *Customer satisfaction survey: The customer experience through the customer's eyes.* London: Cogent.

Hill, N., Roche, G., & Allen, R. (2007*). Customer satisfaction: The customer experience through the customer's eyes*. London: Cogent.

Jefwa, M. M, & Owuor, E. D. (2015). Effects of inventory management system on organizational performance. *International Journal of Sciences: Basic and Applied Research*, 20(2), 251-232.

Lyu, G., Chen, L., & Huo, B. (2019). The impact of logistics platforms and location on logistics resource integration and operational performance. *The International Journal of Logistics Management,* 30(2), 549-568.

Mascle, C., & Gosse, J. (2014). Inventory management maximization based on sales forecast: Case study. *Production Planning & Control,* 25(12), 1039-1057.

Masudin, I., Lau, E., Safitri, N. T., Restuputri, D. P., & Handayani, D. I. (2021). The impact of the traceability of the information systems on humanitarian logistics performance: A case study of Indonesian relief logistics services. *Cogent Business and Management*, 8(1), 1906052.

Mou, S., Robb, D. J., & DeHoratius, N. (2018). Retail store operations: Literature review and research directions. *European Journal of Operational Research*, 265(2), 399-422.

Naliaka, V. W., & Namusonge, G. S. (2015). Role of inventory management on competitive advantage among manufacturing firms. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 5(5), 87-104.

Petr, S., Richter, J., & Maria, K. (2015). Customer satisfaction, product quality and performance of companies. *Review of Economic Perspectives,* 14, 329-344.

Ponte, B., Costas, J., Puche, J., Pino, R., & de la Fuente, D. (2018). The value of lead time reduction and stabilization: A comparison between traditional and collaborative supply chains. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review,* 111, 165-185.

Qin, Y., & Muangpan, T. (2021). Assessment of customer satisfaction factors in transportation and distribution: A case study of Jing Dong company. *Academic Journal of Graduate School Sripatum University*, 18(1), 169-181.

Randall, W. S., Gibson, B. J., Clifford Defee, C., & Williams, B. D. (2011). Retail supply chain management: Key priorities and practices. *The International Journal of Logistics Management*, 22(3), 390-402.

Ranto, D. W. P. (2017). The influence of store image on customer satisfaction and customer Loyaltyin Yogjakarta," *JBMA*, IV(2), 1-11.

Santos, J., & Boote, J. (2003). A theoretical exploration and model of consumer expectations, post purchase affective states and affective behavior. *Journal of Consumer Behavior,* 3(2), 142-156.

Silver, E. A., Pyke, D. F., & Thomas, D. J. (2016). Inventory and Production Management in Supply Chains. (4th edition). Boca Raton: CRC Press.

Tseng, Y., & You, W. L. (2005). The role of transportation in logistics chain. *Proceedings of the Eastern Asia Society for Transportation Studies,* 5, 1657-1672.

Uvet, H. (2020). Importance of logistics service quality in customer satisfaction: An empirical study. *Operations and Supply Chain Management: An International Journal,* 13(1), 1-10.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis.* (2nd edition). New York: Harper and Row.

Zhang, Q., Vonderembse, M. A., & Lim, J. S. (2005). Logistics ability and its impact on customer satisfaction. *International Journal of Logistics Management,* 16(1), 71-95.

การพัฒนากระบวนการจัดส่งสินค้าเกษตรด้วยเทคโนโลยีควบคุมความเย็น

Developing The Agricultural Product Delivery Process With Cold Control Technology

ชลิตา หวานชื่ง, ภูริชญา จันทรวงศ์, สุพิชญา ทองมา, อธิญากรณ์ ท่อนทอง, วารุณี บัวศรี
สาขาวิชาสหวิทยาการเทคโนโลยีและนวัตกรรม คณะการสร้างเจ้าของธุรกิจ
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
E-mail: hwanchungchlita@gmail.com

บทคัดย่อ

การขนส่งสินค้าเกษตรของไทยในอดีตมักดำเนินการผ่านรถกระบะเปิดโล่งโดยไม่มีการควบคุมอุณหภูมิ ส่งผลให้ผักและผลไม้เสียหายและลดคุณภาพได้รวดเร็ว เพื่อแก้ไขปัญหานี้ เทคโนโลยีโซ่ความเย็น (Cold Chain) ถูกเสนอให้เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการรักษาอุณหภูมิที่เหมาะสมตลอดห่วงโซ่อุปทาน วิธีนี้ช่วยยืดอายุการเก็บรักษาและรักษาคุณภาพของผลิตผล โดยการลดอุณหภูมิ เช่น การใช้กระบวนการลดความร้อนก่อนการเก็บในห้องเย็น ข้อมูลการทดลองเปรียบเทียบการใช้และไม่ใช้โซ่ความเย็นแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในอุณหภูมิและความชื้นที่ส่งผลต่อคุณภาพสินค้า รวมถึงการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์

แม้ว่าเทคโนโลยีโซ่ความเย็นจะมีประสิทธิภาพสูง แต่การใช้งานในประเทศไทยยังคงมีข้อจำกัดเนื่องจากต้นทุนที่สูงและขาดการวิจัยอย่างครอบคลุมเกี่ยวกับความคุ้มค่าในด้านต้นทุน นอกจากนี้ เกษตรกรและผู้ประกอบการหลายรายยังขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีนี้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้วิธีการขนส่งแบบดั้งเดิมยังคงเป็นที่แพร่หลาย แม้ว่าจะมีความเสี่ยงต่อการเสื่อมคุณภาพของสินค้า นอกจากนี้ พฤติกรรมของผู้บริโภคยังมีบทบาทสำคัญในการตลาดสินค้าเกษตร ผู้บริโภคยินดีจ่ายเพิ่มสำหรับสินค้าที่มีการรับรองความปลอดภัยจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และให้ความสำคัญกับความสดใหม่และคุณภาพ ดังนั้น การเข้าใจความต้องการของผู้บริโภคและการพัฒนาระบบโลจิสติกส์จึงเป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการค้าสินค้าเกษตรของประเทศไทย

คำสำคัญ: โลจิสติกส์, สินค้าเกษตร, เทคโนโลยีและประสิทธิภาพ

ABSTRACT

In the past, the transportation of agricultural products in Thailand was typically done using open pickup trucks without temperature control, leading to rapid deterioration and reduced quality of fruits and vegetables. To address this issue, Cold Chain technology has been proposed as an efficient method for maintaining optimal temperatures throughout the supply chain. This method helps extend the shelf life and preserve the quality of produce by lowering the temperature, such as through pre-cooling processes before storage in refrigerated rooms. Experimental data comparing the use of Cold Chain technology with non-Cold Chain methods reveals significant

differences in temperature and humidity, which directly impact product quality, including the growth of microorganisms.

Despite the high efficiency of Cold Chain technology, its adoption in Thailand remains limited due to high costs and a lack of comprehensive research on cost-effectiveness. Additionally, many farmers and business operators lack the knowledge to properly implement this technology, resulting in the continued use of traditional transportation methods, which carry the risk of product degradation. Moreover, consumer behavior plays a crucial role in the agricultural market, with consumers willing to pay more for products certified as pesticide-free, and placing a high value on freshness and quality. Therefore, understanding consumer demands and improving logistics systems is essential to enhancing the efficiency of agricultural trade in Thailand.

KEYWORDS: Logistics, Agricultural products, Technology and Efficiency

1. บทนำ

ภาคการเกษตรของประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการผลิตผักและผลไม้ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกหลักและจำเป็นสำหรับการบริโภคภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม หนึ่งในความท้าทายที่สำคัญของภาคการเกษตรไทยคือการจัดการระบบโลจิสติกส์ในการขนส่งและจัดเก็บสินค้าเกษตรที่มีความไวต่อการเน่าเสีย เช่น ผักและผลไม้ ซึ่งการขาดการควบคุมอุณหภูมิและความชื้นในระหว่างการขนส่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพและอายุการเก็บรักษาของสินค้าอย่างมีนัยสำคัญ ในอดีต การขนส่งสินค้าเกษตรในประเทศไทยมักใช้รถกระบะบรรทุกแบบเปิดโล่งที่ไม่มีระบบควบคุมอุณหภูมิ ทำให้ผักและผลไม้ประสบกับการกระแทกและการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ เช่น ความร้อนและความชื้น ซึ่งเร่งให้เกิดการเสื่อมสภาพของสินค้า สถานการณ์เช่นนี้ไม่เพียงแต่ลดคุณภาพของสินค้า แต่ยังส่งผลกระทบต่อมูลค่าทางเศรษฐกิจของผู้ผลิตและความพึงพอใจของผู้บริโภคอีกด้วย เพื่อปรับปรุงกระบวนการขนส่งและรักษาคุณภาพสินค้าเกษตร เทคโนโลยีสายโซ่ความเย็น (Cold Chain) ได้รับการนำเสนอเป็นแนวทางที่สามารถช่วยควบคุมอุณหภูมิที่เหมาะสมตลอดทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การเก็บเกี่ยว การจัดเก็บ ไปจนถึงการขนส่ง เทคโนโลยีนี้ช่วยยืดอายุการเก็บรักษาและรักษาคุณภาพของสินค้าด้วยการลดอุณหภูมิให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เช่น ระบบ Pre-cooling ซึ่งช่วยลดอุณหภูมิของผักและผลไม้ก่อนที่จะเก็บรักษาในห้องเย็น อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทยการใช้ระบบโซ่ความเย็นยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร เนื่องจากต้นทุนที่สูงและการขาดข้อมูลการศึกษาเกี่ยวกับความคุ้มค่าและประโยชน์ที่ชัดเจนในการใช้งาน

นอกจากนี้ ความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีโซ่ความเย็นของเกษตรกรและผู้ประกอบการยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการนำเทคโนโลยีนี้มาใช้ในวงกว้าง ระบบการขนส่งที่มีการควบคุมอุณหภูมิมีต้นทุนที่สูงกว่าการขนส่งแบบธรรมดาอย่างมาก ซึ่งเป็นเหตุผลที่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงเลือกใช้การขนส่งแบบเดิม แม้ว่าจะมีความเสี่ยงสูงต่อการเสียหายของสินค้า งานวิจัยหลายชิ้นระบุว่าการใช้ระบบโซ่ความเย็นสามารถยืดอายุการเก็บรักษาสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยลดความเสี่ยงจากการเจริญเติบโตของเชื้อจุลินทรีย์และการเสื่อมสภาพของสินค้าได้ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเกี่ยวกับความคุ้มค่าในการลงทุนในระบบนี้ยังมีจำกัดในประเทศไทย นอกจากการจัดการโลจิสติกส์และการใช้เทคโนโลยีโซ่ความเย็นแล้ว ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคก็เป็นอีกหนึ่งหัวข้อที่สำคัญ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณภาพ ความสด และความปลอดภัยของสินค้าทางการเกษตร โดยเฉพาะความปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง ผู้บริโภคยินดีจ่ายเพิ่มขึ้นหากสินค้าผ่านการ

รับรองมาตรฐานความปลอดภัย เช่น มาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practices) ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคจึงมีความสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์ด้านการตลาดและการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตร

จากปัจจัยเหล่านี้ การพัฒนาโลจิสติกส์และเทคโนโลยีการขนส่งที่ทันสมัยจึงเป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการค้าเกษตรของไทย งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในห่วงโซ่อุปทานโลจิสติกส์สำหรับสินค้าเกษตร ตลอดจนการพัฒนาวิธีการและแนวทางในการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความสูญเสียที่เกิดจากการขนส่งและการจัดเก็บสินค้า นอกจากนี้ ยังครอบคลุมถึงการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรเพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์

(1) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในห่วงโซ่อุปทานด้านโลจิสติกส์ของสินค้าเกษตรในประเทศไทย

(2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาโลจิสติกส์โดยใช้เทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว เช่น Pre-Cooling และ Cold Chain เพื่อรักษาคุณภาพและลดความสูญเสียของสินค้าเกษตร

3. การพัฒนากระบวนการจัดส่งสินค้าเกษตร

ในอดีต การขนส่งสินค้าเกษตรของไทยมักดำเนินการผ่านการใช้รถกระบะบรรทุกแบบเปิดโล่ง โดยปราศจากการควบคุมอุณหภูมิที่เหมาะสม ซึ่งกระบวนการนี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของสินค้าเกษตรอย่างชัดเจน ผักและผลไม้ซึ่งเป็นสินค้าที่มีความไวต่อการเสียหาย มักเผชิญกับปัญหาความเสียหายจากการกระแทกระหว่างการขนส่ง นอกจากนี้ ความแปรปรวนของสภาพอากาศ เช่น ความร้อนและความชื้น ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เร่งให้สินค้าเน่าเสียได้เร็วขึ้น การขาดมาตรการควบคุมดังกล่าวไม่เพียงแต่ลดคุณภาพของสินค้า แต่ยังส่งผลต่อมูลค่าทางเศรษฐกิจและความพึงพอใจของผู้บริโภคอีกด้วย

ภาคการค้าสินค้าเกษตรของไทยกำลังเผชิญกับปัญหาและความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการโลจิสติกส์ที่ครอบคลุมตั้งแต่การขนส่ง การจัดเก็บสินค้า ไปจนถึงการบริหารจัดการคลังสินค้า สำหรับสินค้าเกษตรที่มีความไวต่อการเน่าเสีย เช่น ผักและผลไม้ ปัญหาที่พบได้บ่อยคือการขนส่งที่ไม่เหมาะสมทั้งในด้านการควบคุมอุณหภูมิและระยะเวลาการขนส่ง ซึ่งส่งผลให้คุณภาพของสินค้าลดลง และสูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจ

มาตรฐานหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practice: GMP Codex) ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก สำหรับการจัดเก็บและขนส่ง อาหาร สินค้าสำเร็จรูป วัตถุดิบและบรรจุภัณฑ์ แบบห้องเย็นและอุณหภูมิห้อง (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, 2566)

ผลการทดลองเก็บข้อมูลสภาพแวดล้อมเฉลี่ยในการขนส่งคะน้าและกะหล่ำปลีภายใต้ ระบบที่ใช้และไม่ใช้สายโซ่ความเย็น พบว่า อุณหภูมิโดยเฉลี่ยของการใช้ระบบห่วงโซ่ความเย็น ประมาณ 11.37 องศาเซลเซียส ที่ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย 83.96 อุณหภูมิสูงสุดในกระบวนการเท่ากับ 38.7 องศาเซลเซียสในช่วงขนถ่ายออกจากรถห้องเย็น อุณหภูมิต่ำสุดเท่ากับ 3.3 องศาเซลเซียส ในขณะที่ อุณหภูมิโดยเฉลี่ยของการไม่ใช่ระบบห่วงโซ่ความเย็นประมาณ 26.98 องศาเซลเซียส ที่ความชื้นสัมพันธ์เฉลี่ย 85.54 อุณหภูมิสูงสุดในกระบวนการเท่ากับ 35.6 องศาเซลเซียส อุณหภูมิ ต่ำสุดเท่ากับ 20.1 องศาเซลเซียส (ดามร บันฑุรัตน์,วิบูลย์ ช่างเรือ,พิชญา บุญประสม ,พูลลาภและดนัย บุณยเกียรติ,2555)

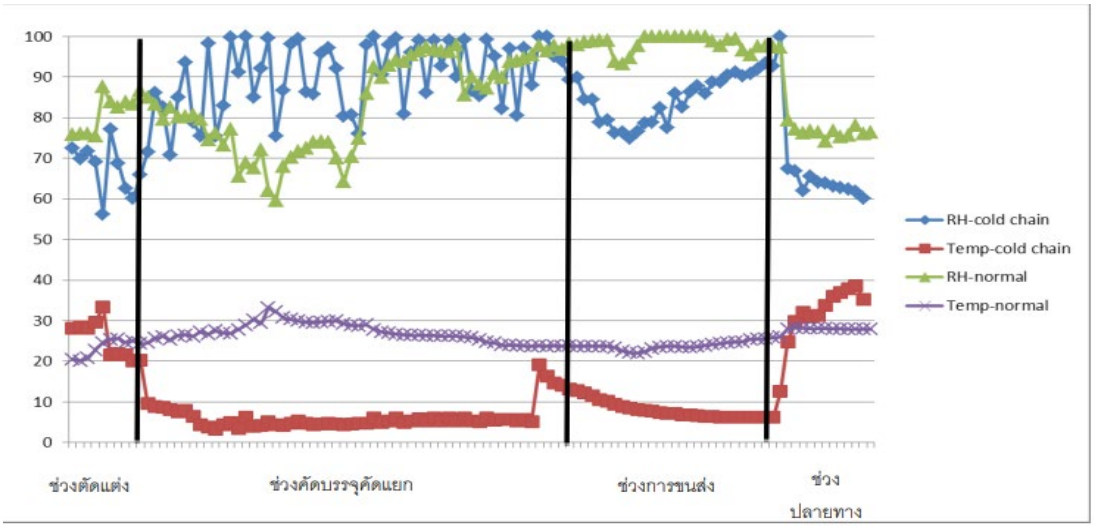

(อุณหภูมิและความชื้นเฉลี่ยของการใช้และไม่ใช้ระบบสายโซ่ความเย็น)

แยกประเมินอุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ในแต่ละช่วงของกระบวน พบว่า อุณหภูมิเฉลี่ยในการทำในช่วงประเมินความสูญเสียที่ปลายทางนั้น มีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงที่สุด ประมาณ 33.40 และ 32.92 องศาเซลเซียสของระบบที่ใช้และไม่ใช้สายโซ่ความเย็น ในขณะที่ในระบบที่ผ่านสายโซ่ความเย็นในช่วงคัดแยก และขนส่งนั้น มีอุณหภูมิเฉลี่ยเท่ากับ 6.20 และ 9.44 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย 90.20 และ 84.16 ตามลำดับ อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยของแต่ละช่วงของกระบวนการ ระบบสายโซ่ความเย็น ไม่ใช่ระบบสายโซ่ความเย็น อุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ อุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ ตัดแต่ง 25.29 67.4 23.37 81.12 คัดแยก/คัดบรรจุ 6.20 90.20 27.02 83.16 ขนส่ง 9.44 84.16 24.20 96.92 ปลายทาง 33.40 62.87 32.92 76.64 เมื่อเปรียบเทียบกับไม่ผ่านสายโซ่ความเย็นจะเห็นได้ว่า อุณหภูมิของระบบที่ไม้ผ่านสายโซ่ความเย็นในช่วงการคัดแยกและการขนส่งนั้นมีอุณหภูมิสูงมากกว่า โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ยเท่ากับ 27.02 และ 24.20 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ 83.16 และ 96.92 ตามลำดับ มีผลต่ออัตราการ หายใจของผลิตผล การสูญเสียน้ำในระหว่างการขนส่ง ตลอดจนการเจริญเติบโตของเชื้อจุลินทรีย์ (ดามร บันฑุรัตน์, วิบูลย์ ช่างเรือ, พิชญา บุญประสม, พูลลาภ และดนัย บุณยเกียรติ, 2555)

4. เทคโนโลยีควบคุมความเย็น

การขนส่งแบบควบคุมอุณหภูมิ (Cold Chain) โซ่ความเย็น เป็นการควบคุมอุณหภูมิ ที่เหมาะสมกับสินค้าแต่ละประเภทตลอด โซ่อุปทาน ตั้งแต่หลังการเก็บเกี่ยว เก็บรักษา การแปรรูป การขนส่ง และ กระจายสินค้า เพื่อสามารถ ยืดอายุการเก็บรักษาและรักษาคุณภาพของสินค้าได้ (Bogataj et al., 2005; Tamimi et al., 2010; Rodrigue, 2013)

ระบบ Pre-cooling ในการลดอุณหภูมิของผักและการเก็บผักในห้องเย็น เพื่อรักษาคุณภาพ ยืดอายุการจัดจำหน่ายและลดการ สูญเสียในผัก แต่ในขณะเดียวกับยังพบปัญหาที่มักจะเกิดขึ้นภายในโซ่อุปทานที่นอกเนื่องจากการขาด สายโซ่ความเย็น (ญานิกา อินญาวิเลิศ, 2563)

จากการศึกษาฯ พบปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในห่วงโซ่อุปทาน แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการขนส่ง ประกอบด้วย การขนส่งสินค้าเกิดการเน่าเสียได้ง่ายระหว่างการขนส่ง โดยแม้ว่าจะสามารถคงความสดใหม่ของ สินค้าได้ด้วยการขนส่งแบบควบคุมอุณหภูมิ (Cold Chain) แต่สำหรับประเทศไทย วิธีนี้ยังไม่เป็นที่นิยมมากนัก เนื่องจากค่าใช้จ่ายสูงกว่ามากเมื่อเทียบกับการขนส่งแบบธรรมดา (กระทรวง

เกษตรและสหกรณ์, 2563) ขาดข้อมูลการศึกษาที่บ่งชี้ว่าการใช้ระบบ Cold Chain เพื่อรักษาคุณภาพสินค้าจะเกิดมูลค่าเพิ่มมากน้อยเท่าไหร่ มีความคุ้มค่ามากกว่าการขนส่งแบบปกติที่ก่อให้เกิดการเน่าเสียของสินค้าหรือไม่ (ศ.วนิชย์ ไชยแสง, 2564) และ แม้จากการศึกษาพบว่า Cold Chain เป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยยืดอายุ การเก็บรักษาสินค้า แต่เกษตรกรหรือผู้ประกอบการยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการที่ถูกต้อง ด้านการจัดเก็บและคลังสินค้า พบว่าในไทยอุณหภูมิเป็นปัจจัยสำคัญที่ควบคุมยากและส่งผลต่อการควบคุมคุณภาพของผลผลิต ทั้งนี้จากการศึกษาฯ เพื่อพัฒนาโลจิสติกส์เพื่อการค้าสินค้าเกษตร

มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและ แนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานโลจิสติกส์เพื่อการค้าสินค้าเกษตร โดยพัฒนาหรือนำเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยวมาใช้มากขึ้น เช่น เทคโนโลยีการไล่ความร้อนออกจากสินค้าภายหลังการเก็บเกี่ยว หรือที่เรียกว่า ‘Pre-Cooling’ ปัจจุบันสามารถ เลือกดำเนินการได้หลายวิธี อาทิ(สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) Forced-Air Cooling เป็นการใช้เครื่องปรับอุณหภูมิต่ำเป่าลมสินค้าผ่านท่อ หรืออุโมงค์ ช่วยให้อากาศหมุนเวียนถ่ายเทผ่านช่องว่างของภาชนะบรรจุ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563) Hydro cooling เป็นการใช้น้ำ อุณหภูมิต่ำหรือเย็นจัดไหลผ่านสินค้าอย่างรวดเร็ว มีความสามารถในการปรับอุณหภูมิสินค้าค่อนข้างสูง โดยอุณหภูมิ ของน้ำต้องต่ำมากพอที่จะถ่ายเทความร้อนออกจากสินค้าได้ (ศ.วนิชย์ ไชยแสง, 2564) Room Cooling เป็นการจัดวางสินค้าในห้องที่มีเครื่องปรับอากาศ โดยใช้พัดลมถ่ายเทความร้อนออก ส่วนมากจะใช้หลังจากปรับอุณหภูมิสินค้าด้วยการ Pre-Cooling วิธีอื่นแล้ว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) Vacuum Cooling เป็นการลดอุณหภูมิสินค้าแบบสุญญากาศ เพื่อลดต้นทุนและรักษาคุณภาพของสินค้า ลดความสูญเสียที่อาจทำให้เกิดต้นทุนต่อหน่วยสูงขึ้นได้

5. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตผลทางการเกษตรของผู้บริโภค

Kotler 2003 พฤติกรรมหลังการซื้อ หลังจากมีการตัดสินใจและทำการซื้อแล้ว ผู้บริโภคจะได้รับประสบการณ์ในการบริโภค ซึ่งอาจจะได้รับความพอใจหรือไม่พอใจก็ได้ ในกรณีที่ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจในตัวผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ย่อมส่งผลก่อให้เกิดการซื้อซ้ำหรือการบอกต่อแก่ผู้อื่นถึงข้อดีของสินค้าชิ้นนั้น อาจทำให้เกิดลูกค้ารายใหม่ได้ แต่ในทางตรงกันข้ามหากผู้บริโภคเกิดความไม่พอใจ ผู้บริโภคย่อมไม่ทำการซื้อผลิตภัณฑ์ชนิดนั้นซ้ำอีก และอาจเกิดการบอกต่อถึงข้อเสียของผลิตภัณฑ์แก่บุคคลอื่น อาจทำให้เกิดการสูญเสียกลุ่มผู้บริโภครายใหม่ได้

การศึกษาในต่างประเทศที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคพึงพอใจและยินดีที่จะจ่ายส่วนเพิ่มให้ผักและผลไม้ที่ปลอดภัยจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (Baker, 1999; Boccaletti & Nardella, 2000) การศึกษาในประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน เช่น งานของ Posri et al. (2006) ที่พบว่า ผู้บริโภคเต็มใจจะจ่ายเพิ่มขึ้นหากผักกาดขาวปลีสดมีการรับรองว่าปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง และงานของ Wongprawmas and Canavari (2017) ที่แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคเต็มใจจะจ่ายเพิ่มขึ้นหากผักกาดขาวปลีสดมีฉลาก Amark ซึ่งเป็นการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของไทยนอกจากนี้ ผู้บริโภคยังเต็มใจจะจ่ายส่วนเพิ่มแม้จะเป็นการกล่าวอ้างว่าเป็นผักปลอดภัย (ชัชวาล ผ่าเพ็ง, พเยาว์ ผ่อนสุข, สุลัดดา พงษ์อุทธา, 2563)

บริโภคให้ความสำคัญกับความต้องการซื้อพืชผลทางการเกษตรสถานที่/ช่องทางการจัดจำหน่ายในการซื้อ ราคา และการส่งเสริมการตลาด ดังนั้น ผู้ประกอบการ ด้านผลิตผลทางการเกษตรควรมีการปรับปรุง รูปแบบผลผลิตทางการเกษตรทั้งสินค้าที่เป็นของสด ให้มีความสดใหม่ และสินค้าแปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตรควรมีบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม สะอาดเพื่อ ดึงดูดใจให้ผู้บริโภคสนใจซื้อ ควรมีการกำหนดราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพของ

ผลิตภัณฑ์ ควรเพิ่มสถานที่จำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรให้มากขึ้นและ มีการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ผ่านช่องทางที่หลากหลาย มีบริการจัดส่งให้กับผู้บริโภคอย่างรวดเร็ว และคำนึงถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์เมื่อส่งมอบถึงมือผู้บริโภค เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค และสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคและกลับมาซื้อซ้ำ (สิรภพ พงษ์สมร, ชนินทร์ วิชชุลดา, ศิริกัญญา ทำมารุ่งเรือง, นภัทร พงษ์ประนิธิ และนงนุช หอมบุญร, 2565)

6. สรุป

การพัฒนาโลจิสติกส์สินค้าเกษตรในประเทศไทยเผชิญกับความท้าทายสำคัญ เนื่องจากสภาพอากาศร้อนชื้นทำให้สินค้าที่เน่าเสียง่าย เช่น ผักและผลไม้ เสียหายระหว่างการขนส่ง การควบคุมอุณหภูมิที่ไม่เพียงพอและการใช้ระบบขนส่งแบบเปิดโล่งทำให้คุณภาพของสินค้าเกษตรลดลง ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคและการสูญเสียทางเศรษฐกิจ

การนำเทคโนโลยี Cold Chain เข้ามาช่วยควบคุมอุณหภูมิสามารถลดการเสียหายของสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังคงมีต้นทุนสูง ทำให้เกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อยขาดความเข้าใจในเทคโนโลยีนี้ การใช้เทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว เช่น Pre-Cooling (Forced-Air Cooling, Hydrocooling, Room Cooling) สามารถช่วยยืดอายุการเก็บรักษาและรักษาคุณภาพของสินค้าได้

7. ข้อเสนอแนะ

1. ส่งเสริมการใช้ระบบ Cold Chain ลดต้นทุนด้วยนโยบายสนับสนุน เช่น สิทธิพิเศษด้านภาษี

2. ให้ความรู้แก่เกษตรกรและผู้ประกอบการ เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีและการจัดการคลังสินค้าที่มีประสิทธิภาพ

3. สนับสนุนทางการเงิน ด้วยกองทุนหรือเงินกู้พิเศษเพื่อการลงทุนในเทคโนโลยีการขนส่งและจัดเก็บ

4. ปรับปรุงบรรจุภัณฑ์และขยายช่องทางการตลาด ผ่านออนไลน์และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายที่เข้าถึงผู้บริโภคมากขึ้น

5. พัฒนาเครือข่ายการขนส่ง ด้วยความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน

8. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2563). *แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ภาคการเกษตร พ.ศ. 2563 – 2565 (ฉบับทบทวน)*

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2563). *รายงานการสำรวจและวิเคราะห์การขนส่งสินค้าเกษตร*.

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ. (2566). *แผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์ พ.ศ. 2566 – 2570: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์*.

ญานิกา อินญาวิเลิศ (2563) วิทยานิพนธ์ การจัดการโซ่ความเย็น กรณีศึกษา สหกรณ์ กรีน มาร์เก็ต พิษณุโลก จำกัด: มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผศ.วนิชย์ ไชยแสง. (2564). เอกสารประกอบการสอนวิชา การจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ศ.วนิชย์ ไชยแสง. (2564). *การศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี Cold Chain ในการเก็บรักษาสินค้าเกษตร*.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). *การศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการขนส่งสินค้าเกษตรในประเทศไทย*.

สิรภพ พงษ์สมร, ชนินทร์ วิชชุลตา, ศิริกัญญา ทำมารุ่งเรื่อง, นภัทร พงษ์ประนิธิ และ นงนุช หอมบุญร. (2565). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตผลทางการเกษตรของผู้บริโภค*.

สิรภพ พงษ์สมร, ชนินทร์ วิชชุลตา, ศิริกัญญา ทำมารุ่งเรือง,นภัทร พงษ์ประนิธิ' และ นงนุช หอมบุญร คณะบริหารธรกิจ สถาบันรัชต์ภาคย์: *วารสารปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 27* ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2565

กลุ่มย่อยที่ 6:

นิเทศศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์

การบูรณาการทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์และการเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะ เพื่อสร้างกรอบการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติของนักศึกษา ในคณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์

Integrating Constructivist Theory and Competency-Based Learning to Construct A Framework for Practical Skills Development in Digital Media and Cinematic Arts Students

พีร์ ภานุวัฒน์วนิชย์
คณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail: pea.p@bu.ac.th
จารุทรรศน์ จันทรสุรินทร์
คณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail: charutat.c@bu.ac.th
ศศพร สุทัศน์กุล
คณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail: sasaporn.s@bu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนากรอบแนวคิดที่บูรณาการทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์และการเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะ เพื่อส่งเสริมทักษะเชิงปฏิบัติของนักศึกษาในสาขาดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญที่ตอบสนองอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และซอฟต์พาวเวอร์ ที่เป็นกลยุทธ์หลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ระดับโลก โดยออกแบบกรอบแนวคิด 3 โมดูลหลัก ได้แก่ Prepare Module, Learning Module และ Assessment Module โดยเน้นการเตรียมความพร้อมด้านทักษะการลงมือทำผ่านการเรียนรู้ตนเองตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับการเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะที่มีระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษาและพันธมิตรในอุตสาหกรรมระดับชาติและนานาชาติ เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์จากสถานการณ์การทำงานจริง

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากรอบแนวคิดนี้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้จริงและได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ผลการประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดนี้ในทุกด้านมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ M = 4.58, S.D. = 0.49 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากรอบแนวคิดที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมในระดับสูง ทั้งในด้านองค์ประกอบ ฟังก์ชันการทำงาน และสามารถนำไปใช้จริง ผลลัพธ์นี้สะท้อนถึงความสามารถของกรอบแนวคิดในการตอบสนองความต้องการของผู้สอนและนักศึกษาในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับอุตสาหกรรมดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์

คำสำคัญ: ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ การเรียนรู้อิงสมรรถนะ ทักษะเชิงปฏิบัติ ดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์

ABSTRACT

This research aims to develop a conceptual framework that integrates Constructivist Theory and Competency-Based Learning to enhance the practical skills of students in Digital Media and Cinematic Arts. These skills are essential in supporting creative industries and Soft Power, key strategies in driving the global creative economy. The framework consists of three modules Prepare Module, Learning Module, and Assessment Module, focusing on skill development through hands-on learning based on Constructivist Theory and Competency-Based Learning. The framework also incorporates a Learning Ecosystem, connecting academic institutions with national and international industry partners to provide real-world experience.

The findings show that this framework is highly suitable for implementation, with experts rating it highly. The overall evaluation resulted in an average score of M = 4.58, S.D. = 0.49., indicating high appropriateness in terms of components, functionality, and applicability. The framework effectively meets the needs of educators and students in developing the skills required by the digital media and cinematic industries.

KEYWORDS: Constructivist Theory, Competency-Based Learning, practical skills development, Digital Media and Cinematic Arts

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกภาคส่วนของสังคม การพัฒนากำลังคนให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนี้จึงกลายเป็นเป้าหมายสำคัญของสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะในสาขาที่เกี่ยวข้องกับสื่อดิจิทัลและศิลปะภาพยนตร์ซึ่งมีการพัฒนาทั้งในด้านเครื่องมือ เทคนิค และกระบวนการผลิตอย่างรวดเร็ว การศึกษาในสาขานี้จึงไม่เพียงแต่ต้องเน้นที่ความรู้เชิงทฤษฎี แต่ยังต้องเน้นไปที่การพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติที่นักศึกษาสามารถนำไปใช้ได้จริงในอุตสาหกรรม (Chandler, 2020) และปัจจุบันซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) ของไทยได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับสากล โดยเฉพาะในด้านอาหาร ศิลปะ และวัฒนธรรม ซึ่งภาครัฐและภาคเอกชนของไทยได้เล็งเห็นโอกาสในการขยาย ซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) ไปสู่การผลิตสื่อภาพยนตร์ ซีรีส์ และเนื้อหาดิจิทัลที่สามารถแข่งขันในระดับโลกได้ ซึ่งการพัฒนาบุคลากรที่มีความสามารถในด้านนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2565)

คณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เป็นผู้นำด้านการผลิตบัณฑิตที่มีทักษะในการลงมือทำจริง โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและความร่วมมือกับพันธมิตรในอุตสาหกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการผลักดันบุคลากรในประเทศให้มีความสามารถในการผลิตเนื้อหาสื่อและภาพยนตร์ที่สามารถส่งออกเป็นซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) ของไทยในระดับโลกได้ (Unreal Academic Partner, 2022) การศึกษานี้มีความสำคัญในเชิงนโยบาย เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรด้านสื่อในประเทศ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันในตลาดสื่อดิจิทัลและบันเทิงในระดับสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2564)

จากงานวิจัยของ Thompson และคณะ (2019) พบว่าการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติผ่านการเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะ (Competency-Based Learning) ร่วมกับการประยุกต์ใช้ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) มีประสิทธิภาพสูงในการสร้างบุคลากรที่มีทักษะเชิงลึกด้านการสร้างสรรค์และการผลิตสื่อที่สามารถเข้าถึงผู้ชม

ทั่วโลกได้ การประยุกต์ใช้สองทฤษฎีนี้ช่วยให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างบุคลากรที่พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมสื่อและภาพยนตร์ (ชัยศรี, 2564)

การวิจัยในครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรไทยให้สามารถสร้างและส่งออกเนื้อหาสื่อดิจิทัล โดยเฉพาะภาพยนตร์และซีรีส์ที่สามารถแข่งขันในระดับโลกได้ นอกจากจะเป็นการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) ของไทยสู่สายตาชาวโลกอีกด้วย (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2565)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อพัฒนากรอบแนวคิดที่บูรณาการ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ และ การเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะสำหรับการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติของนักศึกษาในสาขาดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์

(2) เพื่อประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดดังกล่าวในด้านองค์ประกอบ ฟังก์ชันการทำงาน และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง

(3) เพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์ของการนำกรอบแนวคิดนี้ไปใช้ในการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติของนักศึกษา

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory)

ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์พัฒนาจากนักจิตวิทยา คือ Jean Piaget (1967) และ Lev Vygotsky (1978) เน้นว่าผู้เรียนควรมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้จากประสบการณ์ตรงและการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ไม่จำกัดอยู่แค่การฟังหรือการอ่านข้อมูล แต่อาศัยการสร้างความเข้าใจผ่านการปฏิบัติจริงและการเรียนรู้จากข้อผิดพลาด จากงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าการนำทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์มาใช้ในหลักสูตรการศึกษาด้านสื่อดิจิทัลช่วยเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

Thompson และคณะ (2019) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ในสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ โดยพบว่าการใช้ทฤษฎีนี้ในชั้นเรียนสื่อดิจิทัลช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในอุตสาหกรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้แบบลงมือทำจริงผ่านการสร้างสรรค์ผลงาน ทำให้นักศึกษาเข้าใจทฤษฎีแต่ยังสามารถประยุกต์ใช้ในการผลิตผลงานที่ตอบโจทย์ของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ได้

งานวิจัยนี้เน้นว่า การเรียนรู้ที่เกิดจากการลงมือทำจริงในสภาพแวดล้อมที่เสมือนจริง หรือการสร้างงานในลักษณะที่นักศึกษาได้เผชิญกับความท้าทายในโลกจริง จะส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Thompson et al., 2019) ในบริบทของการผลิตสื่อดิจิทัล ทฤษฎีนี้มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับกระบวนการสร้างสรรค์และเรียนรู้ผ่านการสร้างประสบการณ์ตรง

3.2 การเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะ (Competency-Based Learning)

การเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะ มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถเฉพาะด้านที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง การประเมินความสามารถของผู้เรียนไม่ได้ขึ้นอยู่กับเวลาเรียนหรือจำนวนวิชาที่ผ่าน แต่ขึ้นอยู่กับการประเมินทักษะและความสามารถที่แสดงออกได้จริงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ชัยศรี สุขสบาย (2564) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการนำการเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะมาใช้ในหลักสูตรสื่อดิจิทัล โดยพบว่าการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะช่วยเสริมสร้างให้นักศึกษาสามารถผลิตผลงานที่สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม การเรียนรู้ผ่านการทำงานจริงและการสร้างผลงานที่ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะในระดับสูง การประเมินผลการเรียนรู้ถูกปรับให้สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาความสามารถที่ตรงกับความต้องการในตลาดงาน (ชัยศรี, 2564)

การเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะยังได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยของ Guskey (2019) ที่ยืนยันว่าการประเมินผลตามทักษะจริงที่ผู้เรียนแสดงออกในกระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิผลสูงในบริบทของการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ การประยุกต์ใช้ทฤษฎีนี้ในสาขาสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ทำให้ผู้เรียนสามารถประเมินตัวเองและพัฒนาทักษะที่เหมาะสมกับความต้องการของอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

3.3 ซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) ของประเทศไทย

ซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) คือ ความสามารถในการสร้างอิทธิพลโดยไม่ใช้การบังคับ ผ่านทางวัฒนธรรม ศิลปะ และสื่อ การส่งเสริม ซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) ของไทยในปัจจุบันเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญของรัฐบาลไทย เนื่องจากซอฟต์พาวเวอร์ถือเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศและเสริมสร้างอิทธิพลในเวทีโลก ภาครัฐไทยได้เน้นการพัฒนาซอฟต์พาวเวอร์ในหลายสาขา เช่น อาหารไทย วัฒนธรรมไทย และสื่อดิจิทัล โดยเฉพาะการผลิตสื่อบันเทิง เช่น ภาพยนตร์ ซีรีส์ และรายการทีวีที่สามารถแข่งขันในตลาดสากลได้ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2565)

อุตสาหกรรมบันเทิงและสื่อดิจิทัลคือสิ่งที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย ในปี 2563 สร้างรายได้จากสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ของประเทศไทยมีมูลค่า 24,000 ล้านบาท จากการส่งออกสินค้าและบริการจากอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ รวมถึงสื่อบันเทิงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2565) ทั้งนี้นโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจในระยะยาว ช่วยเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวและการลงทุนในอุตสาหกรรมบันเทิง (กระทรวงวัฒนธรรม, 2564) เมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมซอฟต์พาวเวอร์ของเกาหลีใต้ถือเป็นหนึ่งในตัวอย่างสำคัญที่สามารถผลักดันให้เศรษฐกิจเติบโตได้อย่างมีนัยสำคัญ ภาพยนตร์ ซีรีส์ และดนตรีเกาหลีใต้ เช่น K-Pop และ K-Drama ได้รับความนิยมทั่วโลก ทำให้รายได้อุตสาหกรรมบันเทิงของเกาหลีใต้เติบโตอย่างมาก ในปี 2020 อุตสาหกรรมซอฟต์พาวเวอร์ของเกาหลีใต้สร้างรายได้ให้กับประเทศ 10,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งคิดเป็นส่วนหนึ่งของ GDP ที่สำคัญของประเทศ โดยการส่งออกวัฒนธรรมและสื่อดิจิทัลไปยังประเทศอื่นๆ ไม่เพียงแต่เพิ่มรายได้ แต่ยังสร้างอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่สำคัญอีกด้วย (The Korean Creative Content Agency, 2021)

นอกจากนี้ ภาครัฐไทยยังได้จัดตั้ง สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy Agency - CEA) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาซอฟต์พาวเวอร์ของไทยในหลายมิติ โดยเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เช่น สื่อบันเทิง ดิจิทัลมีเดีย และงานศิลปะ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ระบุว่า อุตสาหกรรมบันเทิงและดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ และเป็นหนึ่งในกลไกที่ช่วยเสริมสร้างซอฟต์พาวเวอร์ของไทยในระดับสากล (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2565)

3.4 การบูรณาการเทคโนโลยีและระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) เพื่อพัฒนาบัณฑิตในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

ในยุคดิจิทัลการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาบัณฑิตที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของ อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ครอบคลุมสื่อบันเทิงดิจิทัลมีเดีย และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า เช่น 3D Animation, Virtual Reality (VR) และการตัดต่อขั้นสูง ถูกนำมาใช้

ในกระบวนการเรียนการสอนอย่างแพร่หลาย ช่วยเสริมสร้างทักษะเชิงเทคนิคให้กับนักศึกษา แต่ยังทำให้นักศึกษาได้สัมผัสกับการทำงานในสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกับโลกอุตสาหกรรมจริง (Unreal Academic Partner, 2022)

ระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) คือการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีการเชื่อมโยงระหว่างผู้เรียน ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี กระบวนการเรียนรู้มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงและการทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรม งานวิจัยของ Hodges และคณะ (2020) พบว่า การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงผู้เรียนกับมืออาชีพในอุตสาหกรรมช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติได้เร็วขึ้น และมีความพร้อมที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ Yggdrazil Group (2021) พบว่า การใช้เทคโนโลยีร่วมกับการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) ช่วยให้การพัฒนานักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการเรียนรู้และฝึกฝนกับผู้เชี่ยวชาญภายนอก ได้รับประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับการทำงานจริงในอุตสาหกรรม ทำให้สามารถปรับตัวและพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานในอุตสาหกรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การบูรณาการเทคโนโลยีและระบบนิเวศการเรียนรู้ยังช่วยพัฒนาทักษะข้ามสาขา (Cross-disciplinary skills) ที่จำเป็นกับการทำงานในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ที่มีโอกาสทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในหลากหลายสาขา เช่น นักพัฒนาซอฟต์แวร์ นักออกแบบสื่อดิจิทัล และศิลปิน ที่สร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพและสามารถตอบโจทย์ความต้องการของอุตสาหกรรมในปัจจุบันได้ และการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ช่วยให้การเรียนรู้มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับแนวโน้มอุตสาหกรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Unreal Academic Partner, 2022)

การบูรณาการเทคโนโลยีและระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) จึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาบัณฑิตที่มีความสามารถในการปรับตัวและผลิตผลงานที่สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ การเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์จริงผ่านการทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญและการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงทำให้นักศึกษามีโอกาสเตรียมความพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ (Hodges et al., 2020)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 การศึกษาและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่มุ่งเน้นการบูรณาการ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) และการเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะ (Competency-Based Learning) เพื่อพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติของนักศึกษาในสาขาสื่อดิจิทัลและศิลปะภาพยนตร์ โดยใช้การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง

4.2 แบบแผนการวิจัย

การวิธีการวิจัยในครั้งนี้ใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบการเรียนการสอน 5 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาบทเรียนดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ 5 คน รวม 10 คน กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจงจากคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิในระดับอุดมศึกษาจากสถาบันการศึกษาชั้นนำและองค์กรที่เชี่ยวชาญด้านดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ภายนอก

4.3 เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิด โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อหาความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) และการเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะ (Competency-Based Learning) ซึ่งแบบสอบถามครอบคลุมองค์ประกอบหลักใน Input, Process, และ Output ที่เป็นโครงสร้างของกรอบแนวคิดนี้ ดังนี้ 1) Input Prepare Module ประเมิน

ความเหมาะสมของการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษา โดยจะเน้นการประเมินความเหมาะสมของโมดูลต่าง ๆ เช่น Knowledge Module ความเหมาะสมของการเตรียมความรู้ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในสาขาดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ Competency Module ความเหมาะสมในการพัฒนาทักษะความสามารถเฉพาะด้านที่จำเป็นในกระบวนการผลิตสื่อภาพยนตร์ Learner Module การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองและความพร้อมในการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ 2) Process Learning Module ประเมินกระบวนการเรียนรู้หลักที่บูรณาการทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์และการเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะในระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) โดยจะประเมินองค์ประกอบสำคัญ เช่น Constructivist Theory ความเหมาะสมของการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำและการสร้างความรู้จากประสบการณ์จริง (Thompson et al., 2019) Competency-Based Learning ความเหมาะสมในการพัฒนาทักษะที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงตามเกณฑ์การเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะ (Guskey, 2019) Digital Media & Cinematic Ecosystem ความเหมาะสมในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างนักศึกษา และพันธมิตรอุตสาหกรรมภาพยนตร์ เช่น Partnership (Global Film Industry Leaders) ความเหมาะสมของการสร้างความร่วมมือกับผู้นำในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ระดับโลก Academic Collaboration ความเหมาะสมของการสร้างความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และ 3) Output Assessment Module ประเมินผลลัพธ์จากการเรียนรู้ โดยจะประเมินความเหมาะสมของการใช้เครื่องมือและวิธีการประเมินผลในโมดูลต่าง ๆ เช่น Competency Assessment ความเหมาะสมของการประเมินทักษะและสมรรถนะของนักศึกษาตามเกณฑ์การเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะ Project Assessment ความเหมาะสมของการประเมินผลงานภาพยนตร์ที่นักศึกษาผลิต โดยใช้เกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับมาตรฐานอุตสาหกรรม Behavior Assessment ความเหมาะสมของการประเมินพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักศึกษา เช่น การทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา และการสื่อสาร

นอกจากนี้ แบบสอบถามยังเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้จริงในบริบทของการพัฒนานักศึกษาในสาขาดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ เพื่อปรับปรุงและพัฒนากรอบแนวคิดดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำ แบบสอบถามออนไลน์ ผ่าน Google Forms เพื่อประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติของนักศึกษาในคณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ที่ได้พัฒนาขึ้น โดยส่งแบบสอบถามนี้ไปยังผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 คน แบบสอบถามนี้ประกอบด้วยคำถามที่ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อวัดระดับความเหมาะสมในแต่ละมิติของกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมองค์ประกอบ Input, Process, และ Output รวมถึงเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติของนักศึกษาในสาขาดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้จะมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นจากผลการตอบแบบสอบถามออนไลน์ที่ส่งให้กับผู้เชี่ยวชาญผ่าน Google Forms โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale 1-5) เพื่อประเมินความเหมาะสมในแต่ละหัวข้อของ กรอบแนวคิดการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติของนักศึกษาในคณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ ซึ่งการประเมินนี้ครอบคลุมถึง Input, Process, และ Output ของกรอบแนวคิด ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะถูกนำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อสรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละหัวข้อ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาข้อมูลเชิงลึกในการปรับปรุงกรอบแนวคิดและรูปแบบการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการสังเคราะห์กรอบแนวคิดการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติของนักศึกษา

จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า กรอบแนวคิดการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติของนักศึกษาในคณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ Input, Process, และ Output โดยมีการบูรณาการทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์และการเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะ ซึ่งช่วยเสริมสร้างทักษะเชิงปฏิบัติของนักศึกษา ซึ่งทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติของนักศึกษาในสาขาดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ 1) Input Prepare Module ส่วนนี้เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษา โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างฐานความรู้และทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้และพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1.1) Knowledge Module เน้นการเตรียมความรู้เบื้องต้นที่จำเป็นเกี่ยวกับทฤษฎีและแนวปฏิบัติในอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ เช่น แนวคิดการถ่ายทำ การจัดแสง และการตัดต่อ 1.2) Competency Module พัฒนาทักษะความสามารถเฉพาะด้านที่จำเป็นในอุตสาหกรรม เช่น การวางแผนการถ่ายทำ การทำงานเป็นทีม และการประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ 1.3) Learner Module พัฒนาศักยภาพนักศึกษาในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำและการสะท้อนผลการเรียนรู้ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนรู้ในขั้นตอนต่อไป 2) Process Learning Module ส่วนนี้เป็นกระบวนการเรียนรู้หลักที่ใช้ในการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติ โดยบูรณาการ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) และ การเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะ (Competency-Based Learning) ที่ส่งต่อข้อมูลกันระหว่างระบบนิเวศของสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ (Digital Media & Cinematic Ecosystem) ประกอบด้วย 2.1) Constructivist Theory (Thompson et al., 2019) การเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นการสร้างความรู้ใหม่ผ่านการลงมือทำ นักศึกษาจะได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงและการทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรม 2.2) Competency-Based Learning (Guskey, 2019) การเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะเฉพาะด้านที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในสภาพแวดล้อมการทำงานจริง การวัดผลการเรียนรู้จะขึ้นอยู่กับทักษะที่นักศึกษาสามารถแสดงออกได้อย่างชัดเจน 2.3) Digital Media & Cinematic Ecosystem ระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ในสถาบันกับอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ โดยมีองค์ประกอบย่อยคือ Partnership (Global Film Industry Leaders) ความร่วมมือกับผู้นำในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ระดับโลก ซึ่งจะมีส่วนในการให้คำแนะนำและประเมินผลงานของนักศึกษา และ Academic Collaboration ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถาบันหรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เชิงปฏิบัติและการทำงานในสภาพแวดล้อมจริง และ 3) Output Assessment Module ส่วนนี้เป็นการประเมินผลการพัฒนาทักษะของนักศึกษาผ่าน Assessment Module ซึ่งจะพิจารณาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3.1) Competency Assessment การประเมินทักษะและสมรรถนะของนักศึกษาตามเกณฑ์การเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะ โดยจะวัดความสามารถที่นักศึกษาแสดงออกได้ในการผลิตผลงานจริง 3.2) Project Assessment การประเมินผลงานภาพยนตร์ที่นักศึกษาผลิต โดยใช้เกณฑ์การประเมินตามมาตรฐานของอุตสาหกรรม เช่น คุณภาพของภาพ การเล่าเรื่อง และการใช้เทคนิคการถ่ายทำ 3.3) Behavior Assessment การประเมินพฤติกรรมและความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงการทำงานเป็นทีมและการสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้เรียน โดยกรอบแนวคิดนี้เชื่อมโยง Input, Process, และ Output อย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติของนักศึกษาให้

สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ การบูรณาการทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์และการเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะ จะช่วยให้นักศึกษาสามารถสร้างความรู้ใหม่ผ่านการปฏิบัติจริงและพัฒนาทักษะที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในการทำงาน ดังรูปที่ 1

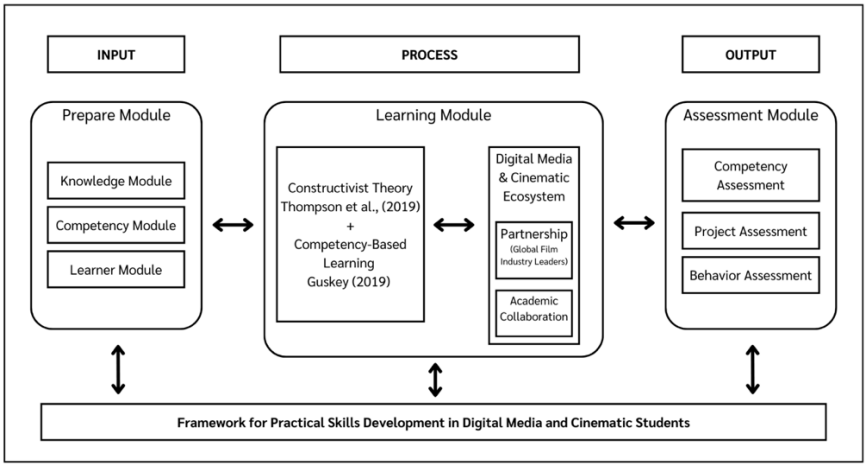

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติของนักศึกษา
ในสาขาดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์

5.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิด

การประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติของนักศึกษาในคณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ ได้ดำเนินการโดยสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบการเรียนการสอนและผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ การประเมินนี้แบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ ความเหมาะสมขององค์ประกอบ ความเหมาะสมด้านฟังก์ชันการทำงาน และความเหมาะสมในการนำกรอบแนวคิดไปใช้จริง รายละเอียดการประเมินแต่ละด้าน คือ 1) ความเหมาะสมขององค์ประกอบ ได้แก่ Prepare Module, Learning Module และ Assessment Module มีความเหมาะสมในการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติของนักศึกษาในสาขาดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ โดย (1) Input Prepare Module ได้รับค่าเฉลี่ย M = 5.00, S.D. = 0.00 ซึ่งแสดงถึงความเหมาะสมในระดับสูงในการเตรียมความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาสมรรถนะในอุตสาหกรรม (2) Process Learning Module ได้รับค่าเฉลี่ย M = 4.70, S.D. = 0.48 ซึ่งสะท้อนถึงความเหมาะสมสูงในการบูรณาการทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์และการเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะ เพื่อพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติที่สามารถใช้ได้จริงในสถานการณ์ทำงาน (3) Output Assessment Module ได้รับค่าเฉลี่ย M = 5.00, S.D. = 0.00 แสดงถึงความเหมาะสมของเครื่องมือในการวัดผลการพัฒนาทักษะของนักศึกษา ซึ่งสะท้อนถึงการใช้เครื่องมือประเมินที่สอดคล้องกับมาตรฐานอุตสาหกรรม 2) ความเหมาะสมด้านฟังก์ชันการทำงาน ฟังก์ชันการทำงานของโมดูลต่าง ๆ ได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมในการใช้งานในบริบทการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติ โดย (4) Input Prepare Module ได้รับค่าเฉลี่ย M = 4.80, S.D. = 0.42 แสดงให้เห็นว่าโมดูลการเตรียมความพร้อมมีการออกแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนาทักษะในขั้นถัดไป (5) Process Learning Module ได้รับค่าเฉลี่ย M = 4.80, S.D. = 0.42 ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าโมดูลนี้มีฟังก์ชันการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูง โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกับสถานการณ์การทำงานในอุตสาหกรรม (6) Output Assessment Module ได้รับค่าเฉลี่ย M = 4.80, S.D. = 0.42 โดยแสดงให้เห็นว่าเครื่องมือ

การประเมินมีฟังก์ชันที่สามารถวัดผลการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติได้อย่างแม่นยำ และ 3) ความเหมาะสมในการนำกรอบแนวคิดการวิจัยไปใช้จริง พบว่า กรอบแนวคิดที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้สูงมากในการนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทการเรียนการสอน โดยเฉพาะการพัฒนานักศึกษาในสาขาดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ (7) กรอบแนวคิดนี้ได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมในการนำไปใช้จริงในระดับสูงมาก โดยมีค่าเฉลี่ย M = 4.90, S.D. = 0.32 ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการปรับใช้กับการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงและเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรม เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมในทุกด้าน ค่าเฉลี่ยรวมของการประเมินความเหมาะสมอยู่ที่ M = 4.86, S.D. = 0.21 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากรอบแนวคิดฯ ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับสูงในทุกมิติ ทั้งในด้านองค์ประกอบ ฟังก์ชันการทำงาน และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง ผลลัพธ์นี้สะท้อนถึงความสามารถของกรอบแนวคิดในการตอบสนองความต้องการของผู้สอนและนักศึกษาในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับอุตสาหกรรมดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ โดยสรุปรายละเอียดผลการประเมินดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิด

ลำดับ	ประเด็นที่ประเมิน	M	S.D.	แปลผล
ความเหมาะสมขององค์ประกอบ				
1	INPUT Prepare Module	5.00	0.00	มากที่สุด
2	PROCESS Learning Module	4.70	0.48	มากที่สุด
3	OUTPUT Assessment Module	5.00	0.00	มากที่สุด
ความเหมาะสมด้านฟังก์ชันการทำงาน				
4	INPUT Prepare Module	4.80	0.42	มากที่สุด
5	PROCESS Learning Module	4.80	0.42	มากที่สุด
6	OUTPUT Assessment Module	4.80	0.42	มากที่สุด
ความเหมาะสมในการนำกรอบแนวคิดการวิจัยไปใช้จริง				
7	กรอบแนวคิดที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมนำไปใช้จริงในระดับใด	4.90	0.32	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ยรวม	**4.86**	**0.21**	**มากที่สุด**

6. อภิปรายผล

งานวิจัยนี้มุ่งพัฒนากรอบแนวคิดที่บูรณาการ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ และ การเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะ เพื่อเสริมสร้างทักษะเชิงปฏิบัติของนักศึกษาในสาขาดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากรอบแนวคิดนี้มีความเหมาะสมสูงในการเตรียมความพร้อมนักศึกษา โดยเฉพาะในส่วนของ Prepare Module ซึ่งเน้นการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน (M = 5.00, S.D. = 0.00) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Thompson et al. (2019) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเตรียมความพร้อมจากการปฏิบัติจริงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาบุคลากรที่สามารถทำงานได้จริงในอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์

อีกทั้ง Learning Module ที่ผสานการเรียนรู้ตาม ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ และการเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะ ได้รับการประเมินว่ามีฟังก์ชันการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูง (M = 4.80, S.D. = 0.42) การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงตามกรอบแนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยของ Knowles (1975) ที่เน้นว่าการมีส่วนร่วมในการประเมินผลแบบสมรรถนะจะช่วยพัฒนาทักษะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทการทำงานจริง

การบูรณาการ Learning Ecosystem ซึ่งเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษาและพันธมิตรอุตสาหกรรม ทำให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์การทำงานจริงและเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในการตอบสนองต่อความต้องการของตลาดโลก โดย Assessment Module ที่เน้นการประเมินทักษะเชิงปฏิบัติ เช่น การถ่ายทำและการตัดต่อ ได้รับการประเมินว่ามีความแม่นยำและเหมาะสมกับความต้องการของอุตสาหกรรม (M = 4.80, S.D. = 0.42) การประเมินผลแบบสมรรถนะนี้ช่วยให้มั่นใจได้ว่านักศึกษาจะพัฒนาทักษะที่จำเป็นอย่างต่อเนื่องตามกรอบการทำงานจริง ผลการประเมินแสดงให้เห็นว่ากรอบแนวคิดนี้มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำไปใช้จริง (M = 4.90, S.D. = 0.32) โดยเฉพาะการเสริมสร้างศักยภาพนักศึกษาให้สามารถผลิตผลงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ระดับโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CEA, 2563) พบว่า การส่งเสริมซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ระดับโลก โดยเฉพาะในสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในเวทีสากล ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในเครื่องมือหลักในการสร้างอิทธิพลทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจในระดับนานาชาติ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) การบูรณาการทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์และการเรียนรู้แบบอิงสมรรถนะ ควรนำกรอบแนวคิดไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติที่ตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในสาขาที่เกี่ยวข้องกับสื่อและศิลปะภาพยนตร์

(2) การส่งเสริมการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติ ควรสนับสนุนให้นักศึกษาผลิตสื่อที่มีคุณภาพระดับสากล ซึ่งสะท้อนงความเชี่ยวชาญในทักษะการผลิตสื่อดิจิทัลและศิลปะภาพยนตร์ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมสื่อสร้างสรรค์ โดยการผลิตสื่อที่สามารถเชื่อมโยงกับ ซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์หลักในการสร้างอิทธิพลและภาพลักษณ์ที่ดีในเวทีโลก

(3) การปรับใช้ในบริบทมหาวิทยาลัยและหลักสูตรเฉพาะ สถาบันการศึกษาควรปรับใช้กรอบแนวคิดนี้ให้สอดคล้องกับจุดเด่นและบริบทของตนเอง เช่น การพัฒนาทักษะในสาขาสื่อดิจิทัล ศิลปะ ดนตรี หรือสื่อบันเทิง เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดแรงงานในแต่ละอุตสาหกรรม

(4) การสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและอุตสาหกรรม ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคอุตสาหกรรม เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกฝนทักษะจากการทำงานจริง และสร้างโอกาสในการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและระดับสากล

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติในสาขาดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ เพื่อเตรียมนักศึกษาให้พร้อมสำหรับความท้าทายในตลาดแรงงานจริงต่อไป

(2) การบูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้หลากหลาย ควรศึกษาการบูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้หลายมิติเพื่อพัฒนาโมเดลการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติ เช่น การผสานทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์กับการเรียนรู้ร่วมมือ (Collaborative Learning)

(3) การวิจัยเปรียบเทียบในหลายบริบท ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบการเรียนรู้ในบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อหาวิธีที่ดีที่สุดในการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรมหรือหลักสูตร

(4) การวิจัยครั้งต่อไปควรพิจารณาศึกษาประสิทธิภาพของการใช้กรอบแนวคิดในการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติในกลุ่มนักศึกษาสาขาอื่น ๆ เช่น วิศวกรรมสื่อดิจิทัล หรือการนำกรอบแนวคิดนี้ไปใช้ในโปรแกรมการฝึกอบรมระดับมืออาชีพ

8. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงวัฒนธรรม. (2564). *รายงานประจำปี 2564 การส่งเสริมและสนับสนุนซอฟต์พาวเวอร์ของไทย*. กรุงเทพฯ กระทรวงวัฒนธรรม.

ชัยศรี สุขสบาย. (2564). *การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ในบริบทการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์การศึกษา.

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2563). *รายงานผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ประจำปี 2563*. กรุงเทพฯ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์.

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2565). *ซอฟต์พาวเวอร์และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โอกาสและความท้าทายของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์.

Chandler, D. (2020). *Media and Soft Power in the Digital Age*. New York Oxford University Press.

Guskey, T. R. (2019). *Measuring Success Competency-Based Learning and Assessment*. New York Routledge.

Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). *The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning*. Educause Review, 27(1), 3-8.

Jean Piaget. (1967). *The Child's Conception of the World*. New York Harcourt, Brace & World.

Knowles, M. S. (1975). *Self-Directed Learning A Guide for Learners and Teachers*. New York Cambridge Books.

Katz, L. G., & Chard, S. C. (1992). *Engaging Children's Minds The Project Approach*. New York Ablex Publishing.

Lev Vygotsky. (1978). *Mind in Society The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge Harvard University Press.

The Korean Creative Content Agency. (2021). *Korean Wave and Soft Power Cultural Exports and Their Impact on Global Economy*. Seoul KOCCA.

Thompson, G., Griffo, A., & Jones, E. (2019). *Constructivist Learning in Digital Media Education Fostering Critical Thinking and Creativity*. London Springer.

Unreal Academic Partner. (2022). *Advanced Digital Media Education and the Role of Partnerships*. Unreal Engine Academic Partner Report.

Yggdrazil Group. (2021). *The Future of Digital Media and Cinematic Production in Thailand Enhancing Practical Skills through Technology*. Bangkok Yggdrazil Group.

นวัตกรรมกระบวนการสำหรับการอ่านผลงานด้านการเรียนการสอนที่ขอรับการประเมินสมรรถนะอาจารย์ตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (Thailand PSF) ระดับที่ 3 ครูที่สร้างครูที่มีคุณภาพในองค์กร

The Innovative Process for Reading Teaching and Learning Application Paper for Evaluation Teacher Competency According to The Guidelines for Developing Teacher Quality to Promote Achieving Learning Outcomes of Higher Education Qualification Standards (Thailand PSF) Level 3 Scholarly Teacher

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐสภา แก่นแก้ว
คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
E-mail: rattasapa.ka@spu.ac.th

บทคัดย่อ

นวัตกรรมกระบวนการสำหรับการอ่านผลงานด้านการเรียนการสอนที่ขอรับการประเมินสมรรถนะอาจารย์ตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (Thailand PSF) ระดับที่ 3 ครูที่สร้างครูที่มีคุณภาพในองค์กร มีกระบวนการ 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การอ่านคู่มือเพื่อทบทวนหลักการ ก่อนอ่านผลงานของผู้ขอรับการประเมิน 2) การอ่านประวัติ รวมทั้งหนังสือรับรองทั้ง 2 ฉบับ ก่อนอ่านผลงานด้านการสอน และภาคผนวก 3) จัดทำ File เอกสารองค์ประกอบย่อย 8 มิติ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและใช้ทำ Highlight รายการเอกสาร 4) การอ่านครั้งแรกและการทำ Highlight ส่วนที่ยังไม่ชัดเจน ไม่พบหลักฐาน หรือต้องการเอกสารเพิ่ม 5) การเตรียมคอมพิวเตอร์ 2 เครื่อง เพื่ออ่านเอกสารผลงานด้านการเรียนการสอน 6) การอ่านครั้งสุดท้ายของรอบแรก และการเรียกหลักฐานเพิ่มเติม 7) การเรียกขอข้อมูล/หลักฐานเพิ่มเติม จากการอ่านรอบแรก และ 8)การประเมินเพื่อพิจารณารอบสุดท้าย ซึ่งนวัตกรรมกระบวนการนี้ สามารถนำประโยชน์ในวงกว้างสำหรับอบรมผู้ตรวจประเมิน และการเขียนผลงานเพื่อขอรับการประเมิน Thailand PSF ในระดับที่ 3 ต่อไป

คำสำคัญ: นวัตกรรมกระบวนการ ตรวจประเมิน ไทยแลนด์พีเอสเอฟ ระดับที่ 3

ABSTRACT

The innovative process for reading teaching and learning application paper for evaluation teacher competency according to the guidelines for developing teacher quality to promote achieving learning outcomes of higher education qualification standards (Thailand PSF) Level 3 Scholarly Teacher.The process consists of 8 steps: 1) Reading the guidelines to review the principles before reviewing the applicant's teaching performance. 2) Reviewing the pernonal information and the two recommendation letter before reading an application documents

and appendices. 3) Preparing a file of documents for the eight sub-dimensions to check completeness and use for highlighting document entries. 4) Performing the first review and highlighting unclear areas, missing evidence, or requesting additional documents. 5) Preparing two computers to read the application documents. 6) Conducting the final review of the first round and calling for additional evidence. 7) Requesting additional information/evidence based on the first-round review and 8) Conducting the final assesment and consideration. This innovative process can be widely applied for training an assessor and writing essay for apply Thailand-PSF Level 3

KEYWORDS: Process Innovation, evaluation, Thailand-PSF, Level 3

1. บทนำ

คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวให้พร้อมและและพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คณาจารย์จำเป็นต้องมีสองวิชาชีพในตนเอง ได้แก่ วิชาชีพในศาสตร์ของตน และวิชาชีพด้านความเป็นอาจารย์ระดับอุดมศึกษา อาจารย์ผู้เป็นนักวิชาการตามศาสตร์วิชาชีพของตน ต้องพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่ม "สมรรถนะด้านความเป็นอาจารย์" ในระดับอุดมศึกษา อันจะเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จของอุดมศึกษาไทยวิถีใหม่ และสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาได้ (คู่มือการขอรับการประเมินสมรรถนะอาจารย์ ตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2566 ฉบับปรับปรุง, 2567)

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในฐานะหน่วยงานกลางในการกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษา ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาให้มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพมีความตระหนักถึงความสำคัญในการนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนของอาจารย์มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องไปกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยได้มีประกาศคณะกรรมการมาตรฐานอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2566 โดยสนับสนุนให้สมาคมเครือข่ายพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท) ทำหน้าที่ฝึกอบรมพัฒนาคุณภาพอาจารย์ และรับรองสมรรถนะอาจารย์ด้านการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางดังกล่าว โดยรู้จักกันโดยทั่วไปว่า เป็นการขอรับการรับรอง Thailand Professional Standards Framework หรือ Thailand-PSF

การรับรองสมรรถนะอาจารย์ด้านการจัดการเรียนการสอน Thailand PSF ดำเนินการโดยผู้ประเมินที่มีคุณสมบัติเบื้องต้น คือ เป็นผู้ที่ได้รับการอบรมจากสมาคมเครือข่ายพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย โดยเป็นผู้ที่ได้รับการรับรองสมรรถนะและประสิทธิภาพในการเรียนการสอนตามกรอบมาตรฐานวิชาชีพของสหราชอาณาจักร (UK Professional Standards Framework : UKPSF) ในแบบSenior Fellow (SFHEA) หรือ ต้องได้รับการรับรอง Thailand Professional Standards Framework (Thailand-PSF : THPSF) ระดับที่ 3 ครูที่สร้างครูที่มีคุณภาพในองค์กรมาก่อน หลังจากนั้น ต้องเข้าร่วมโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ตามแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา (THAILAND-PSF) ที่จัดโดยสมาคมเครือข่ายพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท) เพื่อให้รับทราบแนวทาง และเป็นกลไกการสร้างมาตรฐานในการ

ประเมิน จึงจะสามารถรับเป็นผู้ประเมินเพื่อรับรองสมรรถนะอาจารย์ด้านการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาได้ และผู้ประเมินฯ ดังกล่าว จะสามารถประเมินฯ ผู้ที่ขอรับการประเมินได้ไม่เกินกว่าระดับที่ตนเองได้รับการรับรอง นั่นคือ ระดับที่ 3 ครูที่สร้างครูที่มีคุณภาพในองค์กร (Scholarly Teacher)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้การประเมิน Thailand-PSF จะมีคู่มือการขอรับการประเมินสมรรถนะอาจารย์ตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2566 (ฉบับปรับปรุง มิถุนายน 2567) เป็นแนวทางสำหรับการตรวจประเมิน" สำหรับผู้ประเมินฯ แต่ผู้ประเมินที่เริ่มปฏิบัติหน้าที่เป็นประเมินในระยะแรก แม้จะเริ่มในการประเมินผู้ขอรับการประเมินระดับที่ 2 ในครั้งแรกก่อน ก็จำเป็นต้องอ่านเอกสารความเรียงตามข้อกำหนดซึ่งอาจมีจำนวนมาก ซึ่งจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง ถ้ามี "นวัตกรรมกระบวนการ" สำหรับการอ่านผลงานด้านการเรียนการสอนที่ขอรับการประเมิน เป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้ประเมินมีความแม่นยำและปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประเมินได้รวดเร็วและถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ในฐานะที่ผู้เขียนมีประสบการณ์ในด้านการประเมินฯ ได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประเมิน และอ่านผลงานด้านการเรียนการสอนที่ขอรับการประเมินสมรรถนะอาจารย์ตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (Thailand PSF) โดยประเมินผู้ขอระดับที่ 3 ครูที่สร้างครูที่มีคุณภาพในองค์กร มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ราย ผู้เขียนจึงได้คิดค้นและออกแบบนวัตกรรมกระบวนการในการอ่านผลงานด้านการเรียนการสอนที่ขอรับการประเมินฯ เพื่อใช้ประโยชน์ และเห็นควรเผยแพร่เป็นบทความวิชาการเกี่ยวกับนวัตกรรมกระบวนการดังกล่าว เพื่อเป็นประโยชน์แก่คณาจารย์ท่านอื่น ๆ ที่รับเป็นผู้ประเมินฯ จะได้ทราบถึงแนวทาง "วิธีการอ่าน" ที่รวดเร็วขึ้น อีกทั้งยังประโยชน์ให้เกิดแก่ผู้ที่สนใจขอรับการประเมินที่จะได้ทราบ เทคนิคบางประการในการ "เขียนเพื่อการสื่อสารและเล่าเรื่อง" และ "ถ้อยคำสำคัญ" ที่ผู้ประเมิน "มองหา" ซึ่งจะเกิดประโยชน์ในวงกว้างสำหรับการเขียนผลงานเพื่อขอรับการประเมินได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

(1) เพื่อจัดทำแผนภาพสรุปสมรรถนะของอาจารย์ตามกรอบมาตรฐานวิชาชีพอาจารย์ตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ระดับที่ 3

(2) เพื่อเผยแพร่นวัตกรรมกระบวนการสำหรับการอ่านผลงานด้านการเรียนการสอนที่ขอรับการประเมินสมรรถนะอาจารย์ตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (Thailand PSF) สำหรับการตรวจประเมิน ระดับที่ 3

3. กรอบมาตรฐานวิชาชีพอาจารย์ตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

กรอบมาตรฐานวิชาชีพอาจารย์ตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาคุณภาพอาจารย์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1ความรู้ (Knowledge) มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ (1.1) ความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาของตน และ (1.2) ความรู้ในศาสตร์การสอนและการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 2 สมรรถนะ (Competencies) มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ (2.1) ออกแบบและวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (2.2) ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิผล

(2.3) เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และ (2.4) วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พร้อมทั้งสามารถให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์

องค์ประกอบที่ 3 ค่านิยม (Values) มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ (3.1) คุณค่าในการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (3.2) ธำรงไว้ซึ่งจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพอาจารย์ (คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา, 2566)

4. ระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ตามกรอบมาตรฐานวิชาชีพอาจารย์ตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

คุณภาพการจัดการเรียนการสอนในแต่ละองค์ประกอบ กำหนดให้มีระดับของคุณภาพของแต่ละองค์ประกอบ จำนวน 4 ระดับ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของอาจารย์ด้านการจัดการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้

ระดับที่ 1 ครูที่มีคุณภาพ (Fellow Teacher, FT-THPSF)

หมายถึง อาจารย์ที่เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ของตนและประยุกต์ใช้ได้ มีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์การเรียนรู้เบื้องต้น สามารถออกแบบกิจกรรม จัดบรรยากาศ ใช้ทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้โดยคำนึงถึงผู้เรียนและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ สามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนนำผลประเมินมาใช้ปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพอาจารย์ขององค์กร

ระดับที่ 2 ครูที่เกื้อกูลเพื่อนร่วมวิชาชีพให้เป็นครูที่มีคุณภาพ (Professional Teacher, PT-THPSF)

หมายถึง อาจารย์ที่เป็นผู้มีคุณภาพการจัดการเรียนการสอนระดับที่ 1 ที่มีความรู้ลึกในศาสตร์ของตนและติดตามความก้าวหน้าของความรู้ในศาสตร์อย่างสม่ำเสมอ มีความรู้ความเข้าใจใจในศาสตร์การเรียนรู้ สามารถจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน กำกับดูแลและติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบให้คำปรึกษาชี้แนะแก่เพื่อนอาจารย์ในศาสตร์ได้ และส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพอาจารย์ภายในองค์กร โดยผู้ที่ขอรับการประเมินในระดับที่ 2 จะต้องมีสมรรถนะในระดับที่ 1 และแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะหรือ สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนในระดับที่ 2 เพิ่มเติม

ระดับที่ 3 ครูที่สร้างครูที่มีคุณภาพในองค์กร (Scholarly Teacher, ST-THPSF) หมายถึง อาจารย์ที่เป็นผู้มีคุณภาพการจัดการเรียนการสอนระดับที่ 2 ที่เชี่ยวชาญในศาสตร์ของตนศาสตร์การเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ข้ามศาสตร์ นำผลการวิจัยในชั้นเรียนมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เป็นพี่เลี้ยงและผู้ชี้แนะในระดับองค์กรด้านการจัดการเรียนรู้ และนโยบายด้านจรรยาบรรณวิชาชีพอาจารย์ ผู้ที่ขอรับการประเมินในระดับที่ 3 จะต้องมีสมรรถนะในระดับที่ 1 – 2 และแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะหรือสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนในระดับที่ 3 เพิ่มเติม

ระดับที่ 4 ครูที่เป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาชีพครูในระดับชาติหรือระดับนานาชาติ (Mastery Teacher, MT-THPSF) หมายถึง อาจารย์ที่เป็นผู้มีคุณภาพการจัดการเรียนการสอนระดับที่ 3 ที่เป็นผู้นำในศาสตร์ของตนศาสตร์การเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ข้ามศาสตร์ เป็นที่ยอมรับทั้งภายในและภายนอกองค์กร มีส่วนร่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ในการพัฒนาองค์ความรู้ และการจัดการเรียนรู้ในระดับชาติ และนานานาชาติ เป็นผู้นำเชิงนโยบายด้านจรรยาบรรณวิชาชีพอาจารย์ ผู้ที่ขอรับการประเมินในระดับที่ 4 จะต้องมีสมรรถนะในระดับที่ 1-3 และแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะหรือสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนในระดับที่ 4 เพิ่มเติม

ภาพที่ 1 : แผนภาพสรุปองค์ประกอบย่อยในแต่ละระดับคุณภาพตามกรอบมาตรฐานวิชาชีพฯ ระดับ 1 – 3

5. นวัตกรรมกระบวนการสำหรับการอ่านผลงานด้านการเรียนการสอนที่ขอรับการประเมินสมรรถนะอาจารย์ตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (Thailand PSF) ระดับที่ 3 ครูที่สร้างครูที่มีคุณภาพในองค์กร

นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) เป็นกระบวนการใหม่ ที่พัฒนาขึ้นจากสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งเป็นประเภทหนึ่งของการจำแนกตามเป้าหมายของนวัตกรรม (The Target of Innovation) (งานนวัตกรรม ฝ่ายวิจัย คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล, 2559) ซึ่งผู้เขียนได้รวมรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องสร้างสรรค์กระบวนการใหม่ เพื่อช่วยส่งเสริมการอ่านผลงานด้านการเรียนการสอนที่ขอรับการประเมินสมรรถนะอาจารย์ตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (Thailand PSF) ระดับที่ 3 โดยใช้ในแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในงานอบรมผู้ประเมินฯ ในรุ่นต่อ ๆ ไปให้มีแนวทางในการอ่านผลงานด้านการเรียนการสอนได้รวดเร็วขึ้น กำหนดเวลาได้ทันตามกำหนด ลดความผิดพลาดในการค้นหาคำสำคัญ และ ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการค้นหาและเตือนความจำ สรุปกระบวนการ ได้ดังนี้

(1) การอ่านคู่มือเพื่อทบทวนหลักการ ก่อนอ่านผลงานของผู้ขอรับการประเมิน

การจัดทำผลงานเพื่อขอรับการประเมินฯ Thailand PSF นั้น มี คู่มือฯ ที่ระบุขั้นตอนวิธีการอย่างเป็นระบบ โดยอาจกล่าวได้ว่า “คู่มือ” เป็นเอกสารชุดเดียวกันใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้ขอรับการประเมิน และผู้ประเมิน เป็นเครื่องมือสำคัญและเป็นแนวทางในการประเมินฯ ในการส่งเอกสารมารับการประเมิน ฝ่ายเลขาจะส่งคู่มือฯ มาพร้อมกันด้วย โดยคู่มือฉบับปัจจุบัน (ฉบับปรับปรุง มิถุนายน 2567) มีข้อความขยายความหลายส่วนเพิ่มเติม ปรับปรุงจากฉบับก่อนหน้า การอ่านคู่มือ “ซ้ำ” ก่อนการประเมิน จะทำให้ตระหนักว่าผู้ประเมินควรยึดหลักการในกรอบใด ในการประเมินระดับใด มีองค์ประกอบย่อยในแต่ละมิติในระดับใดที่ต้องพิจารณาบ้าง

(2) การอ่านประวัติ รวมทั้งหนังสือรับรองทั้ง 2 ฉบับ ก่อนอ่านผลงานด้านการสอน และภาคผนวก

ผู้ขอรับการประเมินระดับที่ 3 จะจัดส่งเอกสารจำนวน 2 ไฟล์ ไฟล์แรกจะเป็นเอกสารทั้งหมดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ประวัติ หนังสือรับรอง และ ผลงาน ส่วนอีกไฟล์หนึ่งจะเป็นภาคผนวก (ควรทำสารบัญภาคผนวกและหลีกเลี่ยงการส่งเป็น Link Google Drive หรือ QR Code ที่ให้ผู้ประเมินไปอ่านเพิ่มเติม)

การอ่านประวัติของผู้ขอรับการประเมินก่อน จะทำให้ผู้ประเมินทราบถึงวุฒิการศึกษา ระดับการศึกษา ศาสตร์สาขาวิชาหลักของผู้ขอรับการประเมิน รวมไปถึงการรับตำแหน่งบริหาร ตำแหน่งทางวิชาการ ความเชี่ยวชาญ รางวัลที่ได้รับ รวมถึงอาจทราบถึงการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องของผู้ขอรับการประเมินด้วย

ในส่วนของหนังสือรับรองทั้งสองฉบับ จะต้องมีความ “แตกต่างกัน” หนังสือรับรองที่ออกโดยผู้บังคับบัญชาของผู้ขอรับการประเมิน ควรมีข้อความจากประสบการณ์ตรงที่สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินอันจะช่วยสนับสนุนข้อมูลและเป็นหลักฐานที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องของการธำรงไว้ซึ่งวิชาชีพอาจารย์ การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของอาจารย์ในองค์กรในมุมมองของผู้บริหาร ในขณะที่หนังสือรับรองจากเพื่อนร่วมงานที่เกื้อกูล มักพบข้อความการประสานงานกับผู้สอนร่วม การเกื้อกูลกันทางวิชาการ การให้คำปรึกษา ชี้แนะศาสตร์ของตนเองกับเพื่อนร่วมงาน การชี้แนะในด้านศาสตร์การสอน และการเป็น “พี่เลี้ยง” ทั้งในด้านการออกแบบการสอน รวมถึงการเป็นพี่เลี้ยงและผู้ชี้นำเชิงนโยบายด้านจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพอาจารย์ในองค์กรซึ่งเป็นสมรรถนะที่สำคัญของการของรับการรับรอง Thailand PSF ในระดับที่ 3 โดยหนังสือรับรองที่ดีมักจะ

ไม่ลอกเกณฑ์การประเมินมาเขียนซ้ำ แต่จะมีข้อความรับรองบางเรื่องในบางมิติที่ ผู้ขอรับการประเมินโดดเด่น สะท้อนผ่านสายตาของผู้บังคับบัญชา และ เพื่อนร่วมงานที่เกื้อกูลกัน ในการทำงานร่วมกันมา

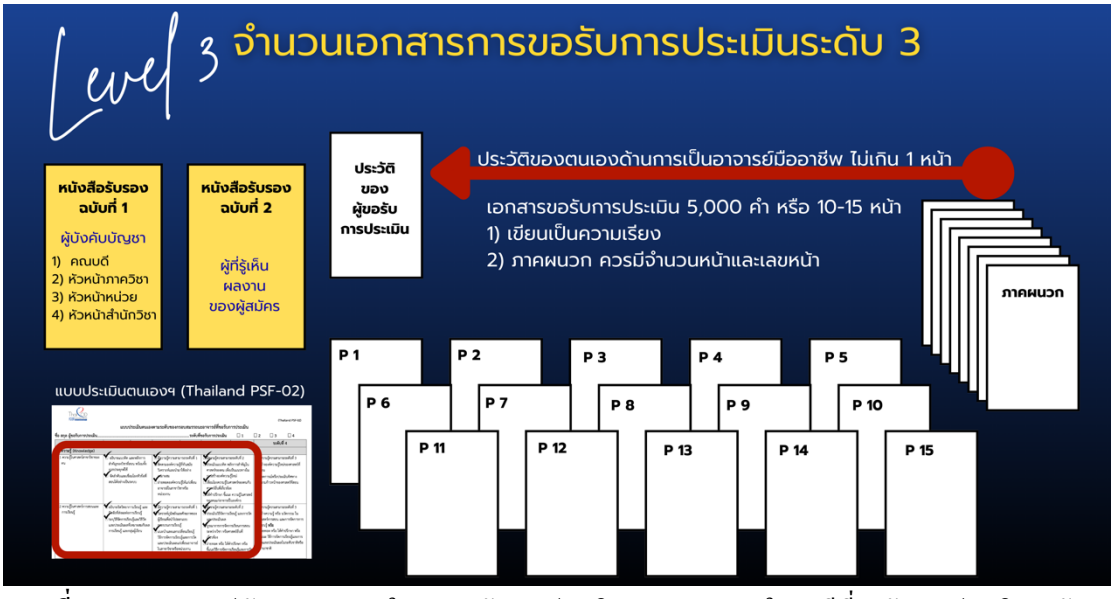

ภาพที่ 3 : แผนภาพสรุปลักษณะเอกสารในการขอรับการประเมิน Thailand PSF ในกรณีที่ขอรับการประเมินระดับ 3

(3) จัดทำ File เอกสารองค์ประกอบย่อย 8 มิติ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและใช้ทำ Highlight รายการเอกสาร

ในการขอรับการรับรอง Thailand PSF นั้น มีองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบมีองค์ประกอบย่อยอีก รวมทั้งสิ้นเป็น 8 มิติ ในแต่ละระดับ ผู้ประเมินควรมีเอกสาร Microsoft Word องค์ประกอบ 8 มิติ ทำโดยนำเอามิติทั้งหมด มาเรียงเป็น File Microsoft Word ในลักษณะตามแผนภาพสรุปองค์ประกอบย่อยในแต่ละระดับคุณภาพตามกรอบมาตรฐานวิชาชีพฯ ระดับ 1 – 3 เพื่อเปิดควบคู่ไประหว่างการอ่าน

(4) การอ่านครั้งแรกและการทำ Highlight ส่วนที่ยังไม่ชัดเจน ไม่พบหลักฐาน หรือต้องการเอกสารเพิ่ม

การยื่นรับรอง Thailand PSF ผู้ขอรับการประเมินจะถูกเรียกเอกสารเพิ่มเติมได้จำนวน 1 ครั้ง ก่อนการตัดสินผลการประเมินจากผู้ประเมิน 2 ท่าน เมื่อผู้ประเมินอ่านผลงานฯ ครั้งแรก ควรทำ Highlight ส่วนที่ยังไม่ชัดเจน ไม่พบหลักฐาน หรือต้องการเอกสารเพิ่มไว้ โดยเทคนิคการกำหนดกรอบระยะเวลาให้ตัวผู้ประเมินสามารถตรวจประเมินได้ โดยใช้เวลา 11-14 วัน ต่อ 1 ราย เพื่อให้อ่านรอบแรกได้อย่างมีประสิทธิผล มีดังนี้

- เมื่อได้รับเอกสารทาง e-mail พิจารณาแล้วว่า ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนใดกับผู้ขอรับการประเมิน และยินดีเป็นผู้ประเมิน ให้ตอบรับการประเมิน (Reply) ทาง e-mail เพื่อเป็นหลักฐาน
- กำหนดปฏิทินเตือนใน Google Calendar ให้ “เตือน” เปิดอ่านใน 2 วัน นับจากวันรับ e-mail
- ผู้ประเมินต้องทำใจให้เป็นกลาง เปิดอ่านครั้งแรกโดย “อ่านคร่าวๆ” 1-2 รอบทั้งหมด จากนั้นปล่อยไว้ 2-3 วัน ให้ตกผลึกทางความคิด อันเป็นเทคนิคสำคัญที่ลดการทำงานของการประมวลผลในการอ่าน
- อีก 3 วันต่อมา อ่านรอบที่ 2 และ “ปาดสี” Highlight สีแดง ในไฟล์เอกสาร “องค์ประกอบ 8 มิติ” (Word) องค์ประกอบย่อยของระดับที่ 3 ในส่วนที่ไม่พบข้อมูลเชิงประจักษ์หรือหลักฐานที่ใช้ในการสนับสนุนสมรรถนะในแต่ละในแต่ละองค์ประกอบย่อย เพื่อเตรียมการเรียกหลักฐานในขั้นต่อไป

(5) การเตรียมคอมพิวเตอร์ 2 เครื่อง เพื่ออ่านเอกสารผลงานด้านการเรียนการสอน

ผู้ขอรับการประเมินจะมีพื้นที่ในการเขียนเอกสารผลงานด้านการเรียนการสอนจำนวน 5,000 คำ หรือ 10-15 หน้า โดยผลงานด้านการเรียนการสอน ควรอ่านพบการมีส่วนร่วมที่ประสบความสำเร็จในองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ผลสัมฤทธิ์หรือการประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ อาจรวมถึง การวิจัยด้านการเรียนการสอน และการสะท้อนคิด (reflection) ซึ่งประกอบด้วยสิ่งที่กระทำ การวิเคราะห์สิ่งที่กระทำและผลที่เกิดขึ้น รวมถึงสิ่งที่จะพัฒนาตนเองต่อไป

ทั้งนี้ จากการอ่านผลงานด้านการเรียนการสอนจำนวนมากพบว่า ขนาดและจำนวนจอคอมพิวเตอร์ที่ใช้อ่านผลงาน “ส่งผล” ต่อการประเมิน Thailand PSF หากมีจำนวนจอที่ใช้งานมากกว่า 1 จอแสดงผล จะสามารถทำให้อ่านได้เร็วขึ้น เห็นได้ชัดขึ้น ประเมินได้เร็วขึ้น ให้ข้อมูลป้อนกลับได้ง่ายขึ้น โดยนวัตกรรมกระบวนการที่ใช้ Computer Notebook 1 เครื่อง เปิดเอกสารผลงานด้านการเรียนการสอนที่ผู้ขอรับการประเมินจัดส่งมา ในขณะที่ใช้ iMac จอขนาด 21 นิ้วอีก 1 เครื่อง ในการเปิด 2 File ในการแบ่งหน้าจอ โดยเปิดควบคู่กันระหว่างไฟล์ Microsoft Word องค์ประกอบ 8 มิติ พร้อมกับแบบประเมิน จะสามารถสร้าง Highlight สีแดงได้เร็วขึ้น

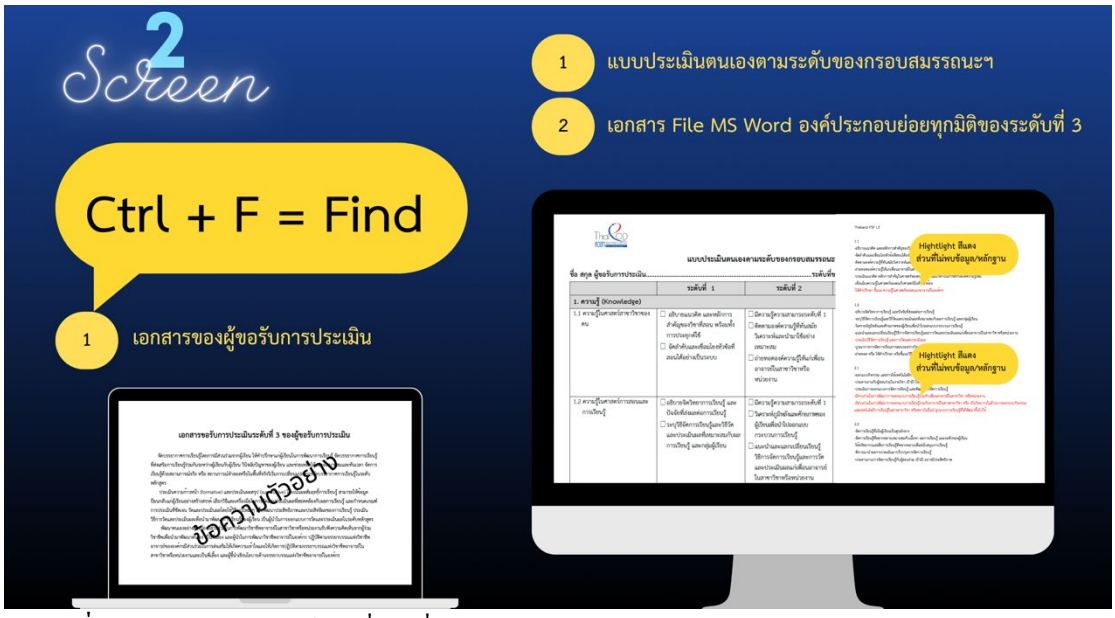

ภาพที่ 4 : การใช้คอมพิวเตอร์ 2 เครื่อง เพื่ออ่านเอกสารผลงานด้านการเรียนการสอน และการค้นหาคำสำคัญ

(6) การอ่านครั้งสุดท้ายของรอบแรก และการเรียกหลักฐานเพิ่มเติม

ทุกองค์ประกอบย่อยทั้ง 8 มิติ จะมีคำสำคัญที่เกี่ยวข้อง เทคนิคที่สำคัญคือ ผู้ประเมินสามารถกด Control + F เพื่อค้นหาคำสำคัญต่าง ๆ ตามที่อยู่ในองค์ประกอบย่อยต่าง ๆ ในคู่มือฯ เช่น

อธิบาย	*ออกแบบ*	*มีส่วนร่วม*	*ระบุ*	*นำมาใช้*	*กำกับดูแล*	*ติดตาม*
แนะนำ	*เลือก*	*ถ่ายทอด*	*แลกเปลี่ยน*	*กำหนด*	*ริเริ่ม*	*วิเคราะห์*
ให้คำปรึกษา	*เชื่อมโยง*	*ประสานงาน*	*รับฟัง*	*ประเมิน*	*บูรณาการ*	*พัฒนา*
ศักยภาพ	*ภูมิหลัง*	*นวัตกรรม*	*สร้างสรรค์*	*เพื่อน*	*วิจัย*	*หลักสูตร*
วิชาชีพ	*วินิจฉัย*	*ปัญหา*	*ทันเวลา*	*จรรยาบรรณ*	*พี่เลี้ยง*	*นโยบาย*

หากกด Control + F หาคำสำคัญพบ ให้อ่านทำความเข้าใจ “บริบท” ของประโยคให้ชัดเจน หากไม่พบให้ผู้ประเมินขอหลักฐานเพิ่มเติมในลำดับต่อไป นอกจากนี้ นิยามของหลักฐานที่จำเป็นสำหรับการขอการรับรองระดับที่ 3 เช่น นวัตกรรมหรือความคิดสร้างสรรค์ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน อาจหมายถึงสิ่งที่ไม่เคยปฏิบัติมาก่อนหรือดัดแปลงจากสิ่งที่เคยปฏิบัติมา วิธีการใหม่ๆ อาจหมายถึง วิธีหรือเครื่องมือที่ไม่เคยปฏิบัติมาก่อนหรือดัดแปลงจากวิธีหรือเครื่องมือที่เคยปฏิบัติมา และ การวิจัยในชั้นเรียน ต้องมีหลักฐานเชิงประจักษ์ในรูปแบบของการนำเสนอผลในรูปแบบใดก็ได้ อาทิ การนำเสนอในหน่วยงาน การนำเสนอในที่ประชุมวิชาการตีพิมพ์เผยแพร่ หรือรายงานผลการวิจัย เป็นต้น เพื่อนำมาพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งหากไม่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ในส่วนนี้ ก็ต้องเรียกเอกสารเพิ่มเติมเช่นกัน

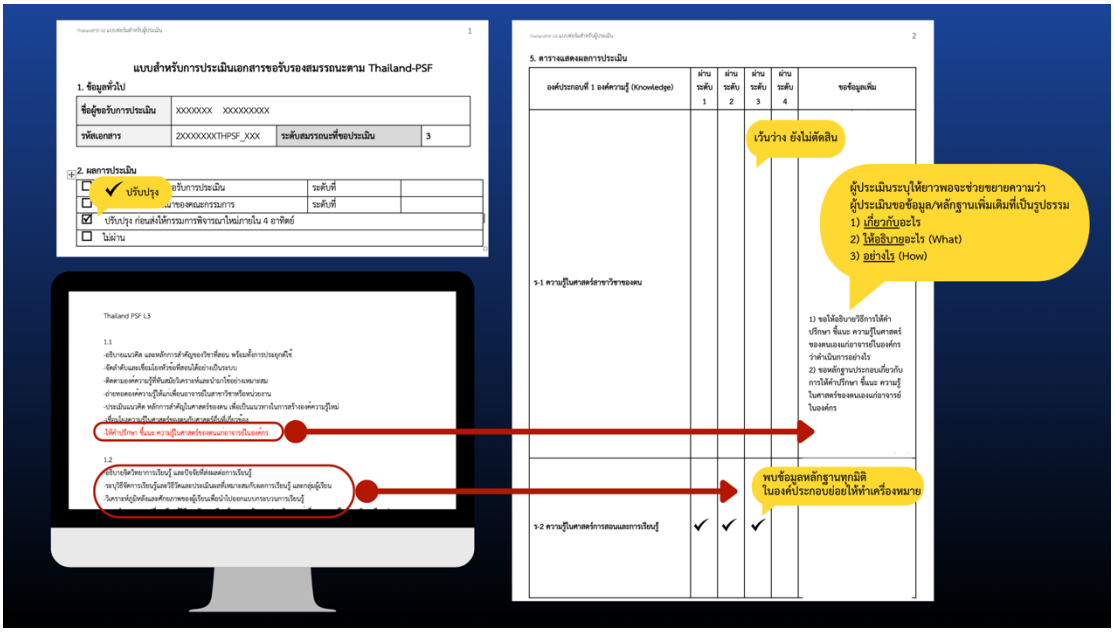

ภาพที่ 5 : การเรียกขอข้อมูล/หลักฐานเพิ่มเติม จากการอ่านรอบแรก

(7) การเรียกขอข้อมูล/หลักฐานเพิ่มเติม จากการอ่านรอบแรก

เมื่อผู้ประเมิน อ่านเอกสารรอบแรกเป็นครั้งสุดท้ายเรียบร้อยแล้ว และค้นหาคำสำคัญที่อยู่ใน Highlight ส่วนสีแดงครบทั้งหมดแล้วไม่พบข้อมูลปรากฏในเอกสารผลงาน รวมทั้งไม่พบในหนังสือรับรองและภาคผนวกอย่างชัดเจนแล้ว ให้ผู้ประเมินกรอกข้อมูลในเอกสารแบบฟอร์มการประเมินฯ ทำเครื่องหมาย ✓ ที่คำว่า “ปรับปรุง” ทำเครื่องหมาย ✓ “เฉพาะ” องค์ประกอบย่อยที่มีหลักฐานว่าผ่านการประเมินในแต่ละระดับ และปล่อยช่องที่ยังไม่มีหลักฐานสนับสนุนให้ว่างไว้ จากนั้น ระบุข้อความในช่อง “ขอข้อมูลเพิ่ม” เพื่อเรียกขอข้อมูล/หลักฐานเพิ่มเติม จากการอ่านรอบแรก โดยควรระบุให้ยาวพอจะช่วยขยายความให้ผู้ขอรับการประเมินทราบว่าต้องการให้ให้อธิบายอะไร (What) อย่างไร (How) หรือต้องการให้ส่งหลักฐานที่เป็นรูปธรรมอะไรทั้งนี้ ผู้ประเมินอาจพิมพ์ข้อความในส่วนท้ายของแบบประเมิน เพื่อชมเชยอย่างเป็นกัลยาณมิตร ในส่วนที่ผู้ขอรับการประเมินปฏิบัติตามกรอบสมรรถนะได้ดี และระบุข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาในขั้นการ “เรียกหลักฐาน” นี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ขอรับการประเมินในการหาหลักฐานเพิ่มเติมมาให้ตรงตามองค์ประกอบที่ยังขาดอยู่

(8) การประเมินเพื่อพิจารณารอบสุดท้าย

หลังจากผู้ประเมินเรียกข้อมูล และส่งเอกสารแบบฟอร์มของผู้ประเมินที่ให้ข้อเสนอแนะแล้ว ให้ส่ง e-mail กลับไปยังกองเลขาคณะอนุกรรมการประเมินฯ ซึ่งผลดังกล่าวจะถูกส่งไปยังคณะอนุกรรมการฯ หลังจากนั้นจะมีการรวบรวมข้อมูลจัดส่งไปยังผู้ขอรับการประเมิน เพื่อให้จัดส่งหลักฐานหรือเขียนคำอธิบายเพิ่มเติม โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ซึ่งมักจะใช้ระยะเวลาจำนวนหนึ่ง ในการเขียนข้อมูลเพิ่ม หรือส่งหลักฐานเพิ่มเติมกลับมา

เมื่อผู้ขอรับการประเมินส่งหลักฐานเพิ่มเติมกลับมาแล้ว เอกสารหลักฐานทั้งหมด จะถูกส่งมายังผู้ประเมินอีกครั้งโดยเป็นการพิจารณาใน “รอบตัดสิน” การประเมินรอบสุดท้ายจำเป็นต้องมีความรอบคอบ โดยผู้ประเมินควรอ่านทบทวนรายการเอกสารที่เรียกขอไป รวมถึงเอกสารในรอบแรกก่อน หลังจากนั้นจึงอ่านเอกสารฉบับล่าสุดที่เป็นเอกสารฉบับเพิ่มเติม รวมทั้งภาคผนวกหรือเอกสารเพิ่มเติมหรือฉบับใหม่ ที่จัดส่งมาเพิ่มมุ่งค้นหาสิ่งที่อยู่ใน Highlight สีแดง ที่เป็นองค์ประกอบย่อยที่ไม่พบข้อมูลหลักฐานในรอบแรก หากพบหลักฐานเพิ่ม ให้ปรับรายการองค์ประกอบที่เคยเป็นสีแดง ปรับเป็นสีดำ และทิ้งเวลาไว้ 3 วันกลับมาอ่านซ้ำ หากหาไม่พบให้กด Control + F ซ้ำ ตามขั้นตอนเดิม จนมั่นใจได้ว่ามีข้อความ/หลักฐานเชิงประจักษ์ครบ “ตามเกณฑ์” จึงประเมินให้ “ผ่านตามระดับที่ขอ” และควรระบุจุดเด่น เพื่อเป็นกำลังใจให้กับผู้ขอรับการประเมิน รวมทั้งควรสะท้อนระบุข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ตามดุลพินิจของผู้ประเมินต่อไป

6. สรุป

นวัตกรรมกระบวนการสำหรับการอ่านผลงานด้านการเรียนการสอนที่ขอรับการประเมินสมรรถนะอาจารย์ตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (Thailand PSF) ระดับที่ 3 ครูที่สร้างครูที่มีคุณภาพในองค์กร มีกระบวนการ 8 ขั้นตอน สามารถนำประโยชน์สำหรับการอบรมผู้ตรวจประเมิน และการเขียนผลงานเพื่อขอรับการประเมิน Thailand PSF ในระดับที่ 3 ได้ต่อไป

7. ข้อเสนอแนะ

การใช้นวัตกรรมกระบวนการนี้ เป็นเพียงแนวทาง “กระบวนการ” ที่ช่วยให้ผู้ประเมินที่เริ่มปฏิบัติหน้าที่อ่านผลงานด้านการเรียนการสอนได้แม่นยำมากขึ้น และปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประเมินได้รวดเร็วและถูกต้องมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การมีวินัยและความตั้งใจในการช่วยพัฒนาอุดมศึกษาของชาติ จะเป็นแรงผลักดันที่แท้จริงในภารกิจการเป็นผู้ประเมินฯ

8. เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา. (2566). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์ เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2566.* [ออนไลน์]. https://www.ops.go.th/th/ches-downloads/edu-standard/item/8494-2566. ค้นเมื่อ 12 กันยายน 2567

งานนวัตกรรม ฝ่ายวิจัย คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล.(2559) *INNOVATION.* [ออนไลน์]. https://www.si.mahidol.ac.th/th/research-academics/research/อบรมอาจารย์ใหม่_59/doc/station5/คู่มือนวัตกรรม%2031159.pdf. ค้นเมื่อ 12 กันยายน 2567

สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท). (2567). *คู่มือการขอรับการประเมินสมรรถนะอาจารย์ตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ.* 2566 [ออนไลน์]. https://www.thailandpod.org/doc/thailand_PSF/คู่มือการขอรับการประเมิน%20Thailand-PSF.pdf. ค้นเมื่อ 12 กันยายน 2567

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมอง สำหรับให้บริการผู้รับบริการโรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์

The development Stroke education materials for serving clients Kanchanadit Hospital

อุไรวรรณ เอกประยูร
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล มหาวิทยาลัยตาปี
ยศวดี พูลสวัสดิ์
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล มหาวิทยาลัยตาปี
มัณฑนา ธนูชาญ
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล มหาวิทยาลัยตาปี
Corresponding author E-mail: uraiwan@tapee.ac.th

บทคัดย่อ

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมองของประชาชนที่มารับบริการโรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และประเมินความพึงพอใจของผู้มีได้รับชมสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมองของประชาชนที่มารับบริการโรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนทั่วไป ผู้ป่วยและญาติของกลุ่มผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ที่มาใช้บริการโรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ จำนวน 100 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยใช้แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจในการรวบรวมข้อมูล และนำไปวิเคราะห์ผ่านโปรแกรม spss วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากการดำเนินการพัฒนาสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมองของประชาชนที่มารับบริการโรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่ากลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง 54 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 อยู่ในช่วงอายุ 20 - 35 ปี มีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 45.26 ช่วงอายุ 35 - 40 ปี จำนวน 23 คน ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแบบประเมินความพึงพอใจสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมอง อยู่ในระกับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และค่า S.D. เท่ากับ 0.07 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการออกแบบอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 และค่า S.D. เท่ากับ 0.08 และด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของสื่อ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 และค่า S.D. เท่ากับ 0.05 ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ. โรคหลอดเลือดในสมอง, สื่อการเรียนรู้

ABSTRACT

The development of learning materials on stroke for people receiving services at Kanchanadit Hospital, Surat Thani Province, aimed to develop educational media and assess the satisfaction of individuals who viewed the stroke learning materials at the hospital. The sample consisted of 100 individuals, including the general public, patients, and relatives of stroke patients who used services at Kanchanadit Hospital. The sample was selected using a simple random sampling method. Data were collected using a satisfaction questionnaire and analyzed through the SPSS program, employing descriptive statistics such as frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation.

The development of stroke learning materials revealed that, among the 100 respondents, the majority were women (54 people), accounting for 54.00%, and 43 people (45.26%) were aged between 20-35 years, with 23 people aged 35-40 years. The analysis of the average score and standard deviation of the satisfaction assessment of the stroke learning materials showed a high level of satisfaction, with a mean score of 4.31 and a standard deviation (S.D.) of 0.07. When considering individual aspects, the design aspect received a high satisfaction rating, with a mean score of 4.36 and an S.D. of 0.08, while the effectiveness and usefulness of the materials were rated highly as well, with a mean score of 4.26 and an S.D. of 0.05.

KEYWORDS: Satisfaction, cerebrovascular disease, learning media

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

โรคหลอดเลือดสมอง หรือที่รู้จักในชื่อ “อัมพฤกษ์ อัมพาต” หรือ “Stroke” เป็นภาวะฉุกเฉินทางการแพทย์ที่เกิดขึ้นบ่อย และมีอัตราการเสียชีวิตสูงถึงร้อยละ 10 โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30 ในปี พ.ศ. 2562 ผู้ป่วยที่รอดชีวิตส่วนใหญ่จะเผชิญกับความพิการถึงร้อยละ 50 ซึ่งทำให้เกิดความยากลำบากในการใช้ชีวิตอย่างมาก ปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดโรคนี้ ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง เบาหวาน ภาวะไขมันในเลือดสูง การสูบบุหรี่ ดื่มสุรา รวมถึงภาวะหัวใจเต้นผิดจังหวะ เมื่อเกิดโรค ผู้ป่วยจะมีอาการทางระบบประสาทอย่างฉับพลัน ซึ่งสามารถนำไปสู่การเสียชีวิต หรือทำให้ผู้ป่วยต้องใช้เวลานานในการฟื้นฟู และจำเป็นต้องพึ่งพาการดูแลจากผู้อื่นตลอดชีวิต โดยร้อยละ 70 ประสบปัญหาในการสื่อสาร ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิต โรคหลอดเลือดสมองสามารถป้องกันได้ และหากรักษาอย่างทันท่วงทีเมื่อเริ่มมีอาการ ก็อาจช่วยลดความรุนแรง และช่วยให้ผู้ป่วยฟื้นตัวกลับมาดำเนินชีวิตได้ตามปกติ

ปัจจุบันการรักษาโรคหลอดเลือดสมองเฉียบพลันที่เกิดจากการตีบหรืออุดตันมีความก้าวหน้ามาก โดยเฉพาะการใช้ยาละลายลิ่มเลือด (Thrombolysis) เช่น ยา rt-PA ซึ่งต้องฉีดเข้าหลอดเลือดภายใน 3 ชั่วโมงหลังมีอาการ พบว่าผู้ป่วยประมาณ 30-50% สามารถกลับมาเป็นปกติได้ หากรักษาทันท่วงทีจะช่วยลดอัตราการเสียชีวิตและความพิการ การรักษาโรคหลอดเลือดสมองแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ STROKE FAST TRACKสำหรับผู้ที่มีอาการ เช่น ปากเบี้ยว แขนขาชาครึ่งซีก พูดไม่ชัด ภายใน 4.5 ชั่วโมง ซึ่งสามารถให้ยาละลายลิ่มเลือดได้ และ STROKE NON FAST TRACK สำหรับผู้ป่วยที่มาถึงโรงพยาบาลช้าเกินระยะเวลาให้ยา แต่ยังต้องตรวจร่างกายและดูแลตามมาตรฐาน

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นทางคณะผู้วิจัยมีความคิดที่จะพัฒนาสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมอง เพื่อเป็นสื่อที่ให้ความรู้ให้แก้ประชาชนทั่วไปที่มาใช้บริการภายในโรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ ได้ทราบถึงอาการเบื้องต้นของโรคหลอดเลือดสมอง เพื่อจะได้คอยสังเกตุอาการของตนเองและบุคคลรอบข้างว่ามีอาการดังกล่าวหรือไม่ หากพบเจอหรือบุคคลรอบข้างมีอาการจะได้คอยช่วยแนะนำให้มาปรึกษาแพทย์เพื่อหาวิธีการรักษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมองให้กับประชาชนที่มารับบริการภายในโรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

(2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมอง

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมอง

โรคหลอดเลือดสมอง (Stroke) เป็นภาวะที่สมองขาดเลือดเนื่องจากการตีบหรืออุดตันของหลอดเลือดสมอง หรือเกิดภาวะเลือดออกในสมอง ทำให้เลือดไม่สามารถไหลไปเลี้ยงสมองได้ ส่งผลให้เซลล์สมองขาดออกซิเจนและเกิดภาวะสมองตาย การรักษาอย่างทันท่วงทีเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อลดความรุนแรงของภาวะสมองตาย ลดภาวะแทรกซ้อน และป้องกันความพิการที่อาจเกิดขึ้น การสังเกตอาการเป็นเรื่องสำคัญ ผู้ป่วยอาจแสดงอาการดังต่อไปนี้ 1. พูดไม่ชัด พูดไม่ได้ หรือไม่เข้าใจคำพูดของผู้อื่น 2. อ่อนแรงหรือชาบริเวณใบหน้า แขน หรือขา โดยมักเกิดขึ้นที่ด้านเดียวของร่างกาย 3. ปัญหาการมองเห็นที่ตาข้างใดข้างหนึ่งหรือทั้งสองข้าง 4. เวียนศีรษะ ปวดศีรษะรุนแรงร่วมกับอาการอื่น เช่น การเดินเซ หรือการทรงตัวผิดปกติ หากพบอาการเหล่านี้ ควรปฏิบัติตามแนวทาง “FAST” F (Face): สังเกตใบหน้าว่ามีอาการปากเบี้ยวหรือไม่, A (Arm): ตรวจสอบว่าผู้ป่วยยกแขนทั้งสองข้างได้เท่ากันหรือไม่, S (Speech): ฟังคำพูดว่าผู้ป่วยพูดไม่ชัดหรือไม่, T (Time): รีบนำผู้ป่วยส่งแพทย์ทันที การรักษาโรคหลอดเลือดสมองจะขึ้นอยู่กับสาเหตุ เช่น การใช้ยาต้านการแข็งตัวของเลือด ในกรณีที่หลอดเลือดตีบหรืออุดตันหรือการใช้สายสวนเพื่อขจัดลิ่มเลือด

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวผู้เรียนที่ช่วยผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นวัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ คน สัตว์ สิ่งของ หรือแนวความคิดที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจเพิ่มประสบการณ์ หรือเป็นเครื่องมือที่กระตุ้นให้เกิดการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจะเป็นเพียงตัวช่วยประกอบการเรียนการสอน แต่สื่อการเรียนรู้จะเป็นตัวที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการแตกต่างระหว่าง “สื่อการเรียนรู้” กับ “สื่อการเรียนการสอน” สื่อการเรียนการสอนเรียนรู้ และกระตุ้นให้เกิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองความสำคัญของสื่อการเรียนรู้ มีดังนี้ 1. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสร้าง concept ในเรื่องที่เรียนได้ง่ายและรวดเร็ว 2, ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมได้ 3. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองช่วยเชื่อมโยงสิ่งที่อยู่ไกลตัวผู้เรียนให้มาอยู่ใกล้ผู้เรียนได้ 4. ช่วยให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากข้อมูลแหล่งต่าง ๆ 5. ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นและอยากเรียนรู้ในบทเรียนนั้น ๆ 6. ส่งเสริมให้เกิดทักษะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการคิด การสื่อสาร “สื่อการเรียนรู้” ที่เหมาะกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 7. ให้ผู้เรียนร่วมเรียนรู้ หรือทำงานเป็นกลุ่ม จากหลักการและ

แนวคิดเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้การพัฒนาเกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมองสำหรับผู้ให้บริการผู้รับบริการ โรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สายใจ นกหนู วท.บ., จุฑามาศ ทองบุญ วท.บ. และมณีภรย์ บกสวัสดิ์ วท.บ. (2560) ได้จัดทำงานวิจัยการพัฒนาโปรแกรมให้ความรู้ในการทำกายภาพบำบัดแก่ผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง การจัดทำวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนามีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมให้ความรู้ในการทำกายภาพบำบัดแก่ผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง โดย 1. เปรียบเทียบความรู้ของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ก่อนและหลังได้รับโปรแกรม 2. ศึกษาความพึงพอใจของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองต่อโปรแกรมการให้ความรู้ วิธีการดำเนินงานวิจัยและพัฒนามี 3 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นวิเคราะห์และออกแบบโปรแกรม ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์รายบุคคลความต้องการด้านเนื้อหาจากผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง 2. ขั้นจัดทำและพัฒนาโปรแกรม ฯ ตรวจสอบโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านอายุรกรรม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบทดลองเบื้องต้น โดยใช้แบบประเมินความรู้และความพึงพอใจ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและสถิติทีผลการศึกษา

พบว่าโปรแกรมให้ความรู้ในการทำกายภาพบำบัดแก่ผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองมีประสิทธิภาพวัดได้จากคะแนนเฉลี่ยความรู้ของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองหลังได้รับโปรแกรม ฯ มากกว่าก่อนได้รับโปรแกรม ฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมให้ความรู้ในการทำกายภาพบำบัดร้อยละ 92 สามารถนำไปใช้และเผยแพร่เพื่อให้ผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองสามารถทำกายภาพบำบัดให้แก่ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองได้ดี มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สุวรรณา หล่อโลหการ ส.ด. และคณะ (2565) ได้จัดทำงานวิจัยประสิทธิผลโปรแกรมการรับรู้และป้องกัน โรคหลอดเลือดสมอง 5 ฐาน เพื่อชีวิตของผู้ป่วยความดันโลหิตสูงจังหวัดภูเก็ต การจัดทำวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการรับรู้และป้องกันโรคหลอดเลือดสมองกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง จำนวน 72 คน ที่ขึ้นทะเบียนความดันโลหิตสูง ตั้งแต่ 140/90 mmHg ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอถลางจังหวัดภูเก็ต แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง (experimental group) และกลุ่มเปรียบเทียบ (comparison group) โดยวัดก่อนและหลังการทดลอง (two group pretest-posttest design) ทดลอง 6 สัปดาห์ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามทดสอบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาขอครอนบาคค่าความเชื่อมั่น 0.95

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มทดลองมีการรับรู้อาการเตือนจาก 2.44 เพิ่มเป็น 3.91 คะแนนพฤติกรรมการดูแลตนเองเพื่อป้องกันโรคหลอดเลือดสมองจาก 3.31 เพิ่มเป็น 3.83 คะแนนและรับรู้ปัจจัยเสี่ยงโรคหลอดเลือดสมองจาก 2.68 เพิ่มเป็น 3.72 คะแนนเมื่อทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติการทดสอบทีคู่ (paired t-test) พบว่าการรับรู้ปัจจัยเสี่ยงอาการเตือนและพฤติกรรมการดูแลตนเองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (t=-5.19, p=0.00) (t=-6.04, p=0.00) และ (t=-2.71, p=0.01)ตามลำดับเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มโดยใช้สถิติ Independence sample t-test พบว่าหลังทดลองค่าเฉลี่ยการรับรู้ปัจจัยเสี่ยงอาการเตือนและพฤติกรรมการดูแลตนเองของกลุ่มมทดลองสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p<0.05$ โดยมีค่าเฉลี่ยของผลต่าง 8.50 (95%CI: 5.49-11.51), 7.08 (95%CI: 4.29-9.88) และ 10.78 (95%CI: 6.40-15.15) ตามลำดับ

ขจรพรรณ คงวิวัฒน์ และคณะ (2563) ได้จัดทำงานวิจัยผลของโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงจังหวัดกาญจนบุรี การจัดทำวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้เรื่องโรคหลอดเลือดสมอง การรับรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมอง พฤติกรรมป้องกันโรค

หลอดเลือดสมอง และความดันโลหิตของผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยง ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง และกลุ่มควบคุม จำนวน 34 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเป็นโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันโรคหลอดเลือดสมอง เป็นแบบสอบถาม 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ความรู้เรื่องโรคหลอดเลือดสมองการรับรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมอง พฤติกรรมป้องกันโรคหลอดเลือดสมอง มีค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 - 4 เท่ากับ .78, .89 และ .77 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา สถิติทดสอบที สถิติทดสอบวิลคอกซันซายน์แรงค์ และสถิติทดสอบแมนวิทนีย์ยู

ผลการวิจัย พบว่ากลุ่มทดลองมีความรู้และการรับรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมองพฤติกรรมป้องกันโรคหลอดเลือดสมอง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และมีความดันโลหิตซีสโตลิกหลังการทดลองต่ำกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังการทดสองกลุ่มทดลอง มีความรู้และการรับรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมอง พฤติกรรมป้องกันโรคหลอดเลือดสมองสูงกว่ากลุ่มควบคุม และมีความดันโลหิตซีสโตลิกและไดแอสโตลิกต่ำกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

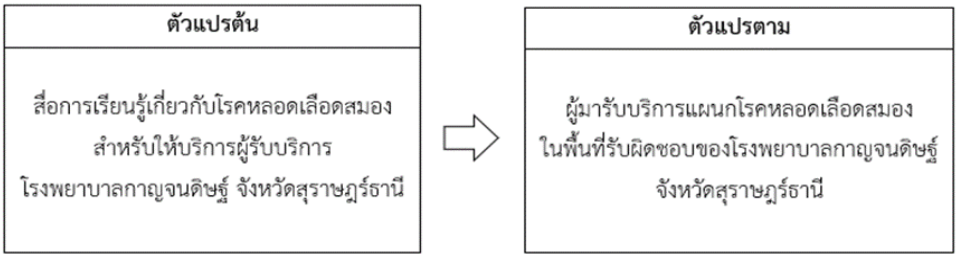

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 สมมติฐานการวิจัย

ผู้ที่มารับบริการ โรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทราบถึงแนวทางการปฏิบัติตนเมื่อโรคได้เกิดขึ้น เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่กาญจนดิษฐ์และพื้นที่ใกล้เคียงมีความรู้และสามารถป้องกันตนเองและคนในครอบครัวได้อย่างทันเวลา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนทั่วไป กลุ่มผู้ป่วยและญาติของกลุ่มผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่มาใช้บริการโรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ จำนวน 100 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

4.2 เครื่องมือวิจัย

แบบประเมินความพึงพอใจสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมอง โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้วิธีวัดแบบ Likert Scale ส่วนที่ 2 แบบประเมินความพึงพอใจสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมอง แบ่งออกเป็น 2 ด้าน

1. ด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของสื่อ
2. ด้านการออกแบบ โดยใช้วิธีวัดแบบ Likert Scale 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลได้จากการตอบแบบสอบถามของประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน จึงนำข้อมูลที่ได้มาจัดเก็บรวบรวมเพื่อนำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์ทางสถิติ

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากหนังสือ วารสาร นิตยสารบทความ เอกสารทางวิชาการ ข้อมูลในด้านสถิติที่ได้จากหน่วยงานต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแหล่งข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้เป็นส่วนประกอบของงานวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป spss ในการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และการประเมินความพึงพอใจสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมอง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.5 ขั้นตอนการจัดทำสื่อการเรียนรู้

การสร้างสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมองของประชาชนที่มารับบริการ โรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทางคณะผู้จัดทำได้มีการวางเค้าโครงการนำเสนอของสื่อการเรียนรู้ โดยเนื้อหาเริ่มจากการอธิบายสาเหตุของโรคหลอดเลือดสมอง อาการที่บ่งบอกเกี่ยวกับโรค การดูแลตัวเองเบื้องต้น และการป้องกันการเกิดโรคหลอดเลือดสมอง มีการนำแนวคิดของงานวิจัยของสุวรรณา หล่อโลหการ และคณะ. (2564). ประสิทธิผลโปรแกรมการรับรู้และป้องกันโรคหลอด - เลือดสมอง 5 ฐานเพื่อชีวิตของผู้ป่วยความดันโลหิตสูงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดภูเก็ต. วารสารวิชาการสาธารณสุข, ปีที่ 30 ฉบับที่ 6

5. ผลการวิจัย

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมองของประชาชนที่มารับบริการ โรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีโครงสร้างการทำงาน ดังนี้

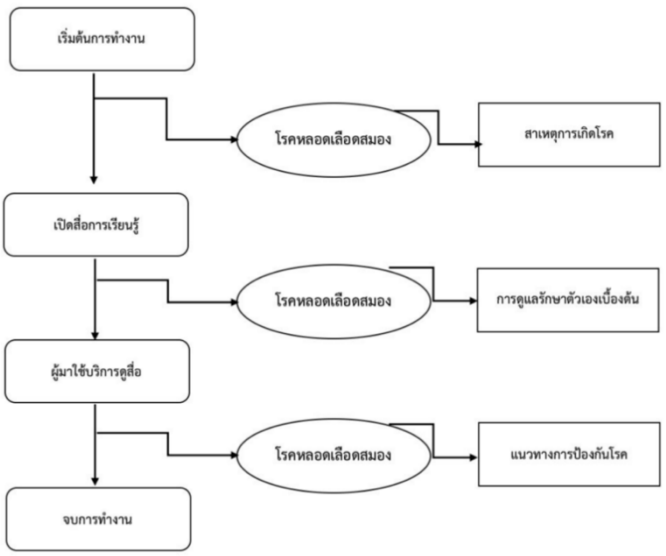

แผนภาพที่ 2 โครงสร้างสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมอง

แผนภาพที่ 3 ตัวอย่างสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมองของประชาชนที่มารับบริการ โรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

5.1 การทดสอบระบบ

ผลการทดสอบระบบจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน พบว่าความสอดคล้องระหว่างขอบเขตการทำงานที่ออกแบบกับการทำงานจริงของระบบที่พัฒนาเสร็จสิ้นแล้ว (IOC) เท่ากับ 1.00 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการทำงานของระบบที่พัฒนาสอดคล้องกับขอบเขตงานที่ออกแบบไว้สามารถนำไปใช้งานได้จริง

5.2 ผลการวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมอง ด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของสื่อ

ข้อที่	ข้อคำถาม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	ความเหมาะสมของการใช้งาน	4.1	0.77	มาก
2	ความรวดเร็วในกาตอบสนองของสื่อ	4.09	0.67	มาก
3	มีความง่ายและสะดวกในการใช้งาน	4.32	0.69	มาก
4	ความเหมาะสมระหว่างปริมาณของภาพปริมาณของเนื้อหา	4.27	0.80	มาก
5	สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากคืนนี้ไปใช้ ได้อย่างเข้าใจและ	4.48	0.72	มาก
6	ถูกต้อง สามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในการช่วยเหลือผู้ป่วยเบื้องต้น	4.31	0.68	มาก
รวม		4.26	0.05	มาก

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมอง ด้านการออกแบบ

ข้อที่	ข้อคำถาม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	สื่อมีการออกแบบได้อย่างสวยงาม	4.38	0.66	มาก
2	สื่อมีความทันสมัยและน่าสนใจ	4.08	0.72	มาก
3	การจัดวางเนื้อหาและตัวอักษร เหมาะสม	4.22	0.75	มาก
4	ขนาดตัวอักษรและรูปแบบตัวอักษรอ่านง่ายและเหมาะสม	4.47	0.61	มาก
5	การออกแบบส่วนประกอบบนหน้าจอ	4.63	0.54	มากที่สุด
6	สื่อมีการออกแบบได้อย่างสวยงาม	4.38	0.66	มาก
รวม		4.36	0.08	มาก

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมอง แต่ละด้าน

ข้อที่	ข้อคำถาม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของสื่อ	4.26	0.05	มาก
2	ด้านการออกแบบ	4.36	0.08	มาก
รวม		4.31	0.07	มาก

6. อภิปรายผล

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมองของประชาชนที่มารับบริการโรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และประเมินความพึงพอใจของผู้มีได้รับชมสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมองของประชาชนที่มารับบริการโรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนทั่วไป ผู้ป่วยและญาติของกลุ่มผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ที่มาใช้บริการโรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ จำนวน 100 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยใช้แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจในการรวบรวมข้อมูล และนำไปวิเคราะห์ผ่านโปรแกรม spss วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากการดำเนินการพัฒนาสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมองของประชาชนที่มารับบริการโรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่ากลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง 54 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 อยู่ในช่วงอายุ 20 - 35 ปี มีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 45.26 ช่วงอายุ 35 - 40 ปี จำนวน 23 คน ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแบบประเมินความพึงพอใจสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมอง อยู่ในระกับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และค่า S.D. เท่ากับ 0.07 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการออกแบบ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 และค่า S.D. เท่ากับ 0.08 และด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของสื่อ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 และค่า S.D. เท่ากับ 0.05 ตามลำดับ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) การสร้างสื่อการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงควรมีการลงพื้นที่สำรวจความต้องการของบุคลากรทางการแพทย์ ว่าต้องการให้สื่อออกมาในรูปแบบใด และปัญหาที่พบเจอจริงในระหว่างการรักษาการดูแลผู้ป่วย

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) เพิ่มการพากย์เสียง และปรับเนื้อหาในสื่อการเรียนรู้ให้มีความกระชับ เข้าใจง่าย

8. กิตติกรรมประกาศ

ปริญญานิพนธ์การการพัฒนาสื่อการเรียนรู้โรคหลอดเลือดในสมองของประชาชนที่มารับบริการโรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เสร็จสมบูรณ์ได้เนื่องจากได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทางผู้จัดทำจึงขอขอบคุณบุคคลต่างๆ ดังนี้ ผู้ให้ความรู้จากโรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ ตำบลพลายวาส จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ได้ให้ข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดในสมอง และที่เป็นประโยชน์ต่อการให้ความรู้แก่ผู้ป่วยในโรคหลอดเลือดเบื้องต้น

ขอขอบคุณ น.พ.เอกชัย มุกดาพิทักษ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ ตำบลพลายวาส รวมทั้งบุคลากรทุกท่านที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในด้านการกรอกแบบสอบถามรวมไปถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่ทางโรงพยาบาลกาญจนดิษฐ์ ตำบลพลายวาส ได้มอบให้กับผู้วิจัย ขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้ด้วย

9. เอกสารอ้างอิง

สายใจ และคณะ. 2564. *การพัฒนาโปรแกรมให้ความรู้ในการทำกายภาพบำบัดแก่ผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดในสมอง*. จาก: https://archive.lib.cmu.ac.th/full/T/2560/mpa60760nsk_ch2.pdf

สุวรรณนา และคณะ. 2564. *ประสิทธิผลโปรแกรมการรับรู้และป้องกันโรคหลอดเลือดสมอง 5 ฐาน เพื่อชีวิตของผู้ป่วยความดันโลหิตสูง ในโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดภูเก็ต*. จาก : https://thaidj.org/index.php/JHS/article/download/11568/10010/18359

ขจรพรรณและคณะ .2560. *ผลของโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงจังหวัดกาญจนบุรี*. จาก: https://he01.tci-thaijo.org/index.php/jnat-ned/article/view/101800

ดารุจ อนิวรรตนพงศ์. 2561 *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 2561;* 63(4): 383-418 ภาวะซึมเศร้าหลังโรคหลอดเลือดสมอง Post-Stroke Depression จาก: https://www.psychiatry.or.th/JOURNAL/63-4/07_Daruj.pdf

การวิเคราะห์เชิงทฤษฎีและเทคนิคการถ่ายทำด้วยโดรนในงานภาพยนตร์ ผ่านการเล่าเรื่องด้วยมุมมองทางอากาศ

Theoretical and Technical Analysis of Drone Cinematography in Film Exploring Narrative Techniques through Aerial Perspectives

ชยพล ภู่กลั่น
คณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail: choeyaphol.p@bu.ac.th
นันทณัฐ ดวงธิสาร
คณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail: nuntanat.du@bu.ac.th
จิรศักดิ์ จงศรีรัตนกุล
คณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail: jirasak.j@bu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เชิงทฤษฎีและเทคนิคการถ่ายทำด้วยโดรนในงานภาพยนตร์ ผ่านการเล่าเรื่องด้วยมุมมองทางอากาศ รวมถึงการประเมินความคุ้มค่าในกระบวนการผลิต โดยเน้นการศึกษาผลกระทบของมุมกล้องทางอากาศต่อการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ และส่งเสริมการพัฒนาทักษะการถ่ายทำด้วยโดรนในนักศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์ในสถานที่ถ่ายทำจริงและการวิเคราะห์ฟุตเทจภาพยนตร์ที่ถ่ายด้วยโดรน

ผลการวิจัยพบว่าเทคโนโลยีโดรนมีความยืดหยุ่นและช่วยลดต้นทุน โดยสามารถลดค่าใช้จ่ายลงได้ถึง 30% เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้เฮลิคอปเตอร์หรือเครนสูง นอกจากนี้ 85% ของผู้ชมระบุว่ามุมกล้องทางอากาศที่ถ่ายด้วยโดรนช่วยเพิ่มความตื่นเต้นและสมจริงในฉากแอคชันและมุมกล้องที่เข้าถึงยาก ช่วยเพิ่มอารมณ์และบรรยากาศให้กับการเล่าเรื่อง โดยจากการศึกษาพบว่า 75% ของนักศึกษาที่เข้าร่วมฝึกอบรมสามารถนำทักษะที่ได้รับไปใช้จริงในกระบวนการถ่ายทำภาพยนตร์ โดยเฉพาะในฉากที่ต้องการการเคลื่อนไหวกล้องที่รวดเร็ว และ 80% ของนักศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมการใช้โดรนมีความมั่นใจในการจัดการกับปัญหาทางเทคนิค สะท้อนถึงความสำคัญของการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนด้านภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล หากมีการผสมผสานเทคโนโลยีโดรนเข้ากับการเรียนการสอนจะช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาทักษะที่ตอบโจทย์อุตสาหกรรมภาพยนตร์ และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงาน

คำสำคัญ: เทคโนโลยีโดรน, มุมมองทางอากาศ, การถ่ายทำภาพยนตร์, อุตสาหกรรมภาพยนตร์

ABSTRACT

This research aims to analyze the theoretical and technical use of drones in filmmaking, focusing on aerial perspectives and their impact on storytelling. It also evaluates the cost-effectiveness of drone technology in production and its role in developing students' skills for careers in film and digital media. This qualitative study gathered data through on-site observations and analysis of drone-captured film footage.

The results show that drones offer flexibility and can reduce production costs by up to 30% compared to helicopters or cranes. Additionally, 85% of viewers reported that aerial shots increased excitement and realism, especially in action scenes. The study also found that 75% of students applied their drone skills in real-world productions, with 80% gaining confidence in handling technical issues. These findings emphasize the importance of incorporating drone technology into education to better meet industry needs and enhance students' competitiveness in the job market.

KEYWORDS: Drone technology, Aerial perspectives, Cinematography, Film industry

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีโดรน ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ เนื่องจากสามารถสร้างมุมมองทางอากาศที่เพิ่มความลึกซึ้งให้กับการเล่าเรื่อง และช่วยเพิ่มความซับซ้อนในการเคลื่อนไหวของกล้อง โดยเฉพาะในฉากที่ต้องการมุมมองที่เทคโนโลยีดั้งเดิม เช่น เฮลิคอปเตอร์หรือเครน ไม่สามารถเข้าถึงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากการเพิ่มความดึงดูดใจให้กับการเล่าเรื่องแล้ว โดรนยังช่วยลดต้นทุนในการผลิตได้อย่างมีนัยสำคัญ (Cheng et al., 2020; BIS Research, 2023). การผสานเทคโนโลยีนี้เข้ากับการถ่ายทำทำให้เกิดความยืดหยุ่นและสร้างประสบการณ์ทางภาพที่แปลกใหม่ ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ในหลากหลายแนวภาพยนตร์ ตั้งแต่แอคชั่นไปจนถึงดราม่า (Phoenix Drone Pros, 2024).

ในประเทศไทย เทคโนโลยีโดรนถูกนำมาใช้ในอุตสาหกรรมบันเทิงและภาพยนตร์อย่างแพร่หลาย โดยมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศในตลาดโลก รายงานจากสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA) ชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีโดรนกำลังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสรรค์เนื้อหาภาพยนตร์ การตลาดดิจิทัล และสื่อรูปแบบต่าง ๆ (DEPA, 2564). นอกจากนี้ งานวิจัยในประเทศไทยยังแสดงให้เห็นว่าการใช้โดรนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์สามารถช่วยเพิ่มมุมมองใหม่ ๆ และยกระดับศักยภาพในงานศิลปะภาพยนตร์ได้ โดยเฉพาะการผลิตเนื้อหาที่ตอบโจทย์ตลาดสากล (พิชัย, 2564) อีกทั้งระดับนานาชาติ การใช้โดรนยังช่วยเสริมการเล่าเรื่องภาพยนตร์ผ่านการเคลื่อนไหวของกล้องที่สามารถติดตามตัวละครได้อย่างราบรื่น และเพิ่มความตื่นเต้นในการเปิดเผยฉากที่มีความซับซ้อน การถ่ายทำด้วยโดรนสามารถสร้างมุมมองที่ไม่สามารถทำได้ด้วยเทคนิคแบบดั้งเดิม ซึ่งช่วยเพิ่มพลังในการเล่าเรื่องในภาพยนตร์แนวต่าง ๆ ได้อย่างมาก (Smith, 2021). นอกจากนี้ โดรนยังช่วยลดต้นทุนเมื่อเปรียบเทียบกับเทคโนโลยีแบบเดิม ๆ เช่น เฮลิคอปเตอร์หรือเครน ทำให้เทคโนโลยีนี้เป็นที่ต้องการในการถ่ายทำสมัยใหม่

คณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ได้รับอนุมัติจากสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ให้จัดทำหลักสูตรนักบินโดรน ตามข้อกำหนดของสำนักงานบินพลเรือนแห่งประเทศไทย โดยมุ่งเน้นวัตถุประสงค์เพื่อการผลิตภาพยนตร์และดิจิทัลคอนเทนต์ ภายใต้มาตรฐาน

และความปลอดภัย ในความร่วมมือ บริษัท ซิสทรอนิกส์ จำกัด ตัวแทนจำหน่ายโดรนระดับอุตสาหกรรม DJI Enterprise ผู้เดียวในประเทศไทย เป็นจุดเริ่มต้นของการผสานเทคนิคการถ่ายทำด้วยโดรนกับการเรียนการสอน เพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีซอฟต์แวร์ เช่น LiDAR และสร้างต้นแบบจำลองสามมิติในงานดิจิทัลมีเดีย ผ่านการฝึกฝนด้วยเครื่องมือระดับมืออาชีพที่ใช้จริงในอุตสาหกรรม และการพัฒนาทักษะ Soft Skill เตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาที่ตอบโจทย์ต่อความต้องการของตลาดแรงงานที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อวิเคราะห์ข้อดีและข้อจำกัดของการใช้โดรนในการถ่ายทำภาพยนตร์เมื่อเปรียบเทียบกับเทคนิคการถ่ายทำแบบดั้งเดิม

(2) เพื่อประเมินความคุ้มค่าในการใช้เทคโนโลยีโดรนในกระบวนการผลิตภาพยนตร์ โดยพิจารณาจากต้นทุนและประสิทธิภาพ

(3) เพื่อศึกษาผลกระทบของมุมมองทางอากาศที่เกิดจากการใช้โดรนต่อการเล่าเรื่องในภาพยนตร์

(4) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะการถ่ายทำด้วยโดรนในนักศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 การเปรียบเทียบเทคโนโลยีโดรนกับเทคนิคการถ่ายทำแบบดั้งเดิม

การใช้โดรนในการถ่ายทำภาพยนตร์เป็นทางเลือกใหม่ที่มีข้อได้เปรียบหลายประการเมื่อเทียบกับเทคนิคการถ่ายทำแบบดั้งเดิม เช่น การใช้เครนสูงหรือเฮลิคอปเตอร์ในการถ่ายทำมุมกล้องทางอากาศ การศึกษาของ Zhao et al. (2022) พบว่าการใช้โดรนสามารถลดต้นทุนได้ถึง 40% และเพิ่มความคล่องตัวในการถ่ายทำได้มากกว่าการใช้เครนสูงที่ต้องใช้เวลาและทรัพยากรในการติดตั้งมาก (Zhao et al., 2022). การใช้โดรนยังช่วยให้ทีมงานสามารถเข้าถึงสถานที่ที่ยากต่อการถ่ายทำ เช่น พื้นที่ภูเขาหรือพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านความปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ที่ต้องการประเมินประสิทธิภาพและความคุ้มค่าของการใช้โดรนในการถ่ายทำภาพยนตร์ในประเทศไทย และการศึกษาโดย NASA (2020) พบว่าโดรนสามารถเคลื่อนไหวในพื้นที่จำกัดได้ดี โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ด้วยเทคนิคการถ่ายทำแบบดั้งเดิม และช่วยลดความเสี่ยงด้านความปลอดภัยและเพิ่มความยืดหยุ่นในการถ่ายทำ ในการวิเคราะห์ข้อดีของการใช้โดรนในบริบทของภาพยนตร์ไทย (NASA, 2020). การวิจัยของ พิชัย ศรีสมบุญ (2564) พบว่าการใช้โดรนในการถ่ายทำภาพยนตร์ไทยช่วยลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งอุปกรณ์และการติดตั้งเครนสูงลงได้อย่างมาก และช่วยให้การทำงานในสถานที่ห่างไกลหรือพื้นที่ที่เข้าถึงยากเป็นไปได้อย่างราบรื่น (พิชัย, 2564).

3.2 การประเมินความคุ้มค่าในการใช้โดรนในงานภาพยนตร์ (Cost-Effectiveness of Drone Technology in Filmmaking)

การประเมินความคุ้มค่าของการใช้โดรนในงานถ่ายทำเป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ การใช้โดรนสามารถลดต้นทุนการถ่ายทำได้อย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับการใช้เฮลิคอปเตอร์หรือเครนในการถ่ายทำมุมกล้องทางอากาศ งานวิจัยของ BIS Research (2023) ระบุว่า การใช้โดรนในการถ่ายทำสามารถลดต้นทุนการขนส่งอุปกรณ์และทีมงาน รวมถึงค่าเช่าอุปกรณ์ที่ซับซ้อน การลดต้นทุนสามารถนำไปสู่การเพิ่มความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพในกระบวนการถ่ายทำโดยรวม โดยเฉพาะในภาพยนตร์ที่

ต้องการการถ่ายทำในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงหรือการเข้าถึงที่ยากลำบาก (BIS Research, 2023). นอกจากนี้พบงานวิจัยในประเทศไทยโดย สมชัย อินทรสุขศรี (2565) การใช้โดรนในการถ่ายทำภาพยนตร์ไทยช่วยลดค่าใช้จ่ายในการขนย้ายอุปกรณ์และการเช่าเครนสูงหรือเฮลิคอปเตอร์ได้ประมาณ 30% นอกจากนี้ การใช้โดรนยังช่วยเพิ่มความคล่องตัวในการถ่ายทำและช่วยให้ทีมงานสามารถปรับเปลี่ยนมุมกล้องได้อย่างรวดเร็วตามสถานการณ์ โดยเฉพาะในฉากที่ต้องการการเคลื่อนไหวของกล้องอย่างต่อเนื่อง เช่น ฉากแอคชั่นหรือฉากติดตามตัวละคร (สมชัย, 2565).

3.3 กฎหมายและมาตรการควบคุมการใช้โดรนในการถ่ายทำภาพยนตร์

การใช้โดรนในงานถ่ายทำภาพยนตร์ต้องปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรการควบคุมที่เข้มงวด เนื่องจากมีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยทางอากาศ รายงานจาก ICAO (2021) ระบุว่า การใช้โดรนในพื้นที่สาธารณะหรือบริเวณใกล้สนามบินต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานท้องถิ่นก่อนเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางอากาศ นอกจากนี้ การบินโดรนในพื้นที่ที่มีประชาชนหนาแน่นยังต้องปฏิบัติตามมาตรการด้านความปลอดภัย เช่น การจำกัดความสูงในการบินและการจำกัดพื้นที่บินเพื่อป้องกันความเสี่ยงในการชนกับอากาศยานพาณิชย์ (ICAO, 2021).

ในประเทศไทย สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (CAAT, 2564) กำหนดให้การใช้โดรนเพื่อการถ่ายทำในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต้องได้รับการอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ใช้โดรนต้องปฏิบัติตามมาตรการความปลอดภัยที่กำหนดเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ การไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดอาจนำไปสู่การถูกปรับหรือการยึดอุปกรณ์โดรน (CAAT, 2564).

3.4 ผลกระทบทางจิตวิทยาของการเล่าเรื่องผ่านมุมมองทางอากาศ

การใช้มุมกล้องทางอากาศในการเล่าเรื่องสามารถสร้างผลกระทบทางจิตวิทยาต่อผู้ชมได้อย่างมาก Lambie et al. (2022) พบว่ามุมกล้องที่ถ่ายทำด้วยโดรนช่วยเพิ่มความรู้สึกของการเคลื่อนไหวและความต่อเนื่องในฉากแอคชัน การเคลื่อนไหวของกล้องที่สอดคล้องกับการเคลื่อนไหวของตัวละครช่วยเพิ่มความรู้สึกของการติดตามและความตื่นเต้นของผู้ชม ซึ่งเป็นประโยชน์ในการเล่าเรื่องในภาพยนตร์แนวแอคชันและดรามา งานวิจัยนี้จะวิเคราะห์ว่าเทคโนโลยีโดรนสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ไทยได้อย่างไร (Lambie et al., 2022). งานวิจัยของ Kobayashi et al. (2021) พบว่า การใช้มุมกล้องทางอากาศช่วยสร้างประสบการณ์ที่เพิ่มความรู้สึกให้กับผู้ชมในการติดตามเหตุการณ์จากมุมมองของบุคคลที่สาม การใช้เทคโนโลยีนี้ทำให้ผู้ชมมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ ซึ่งมุมกล้องทางอากาศสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของการเล่าเรื่องในบริบทของภาพยนตร์ไทยได้ (Kobayashi et al., 2021).

3.5 การพัฒนาทักษะของนักศึกษาในด้านการถ่ายทำด้วยโดรน

การใช้โดรนในการถ่ายทำภาพยนตร์กำลังกลายเป็นทักษะที่จำเป็นในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ที่มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง National Association of Broadcasters (NAB, 2023) พบว่า มหาวิทยาลัยในสหรัฐฯ ได้เริ่มนำเทคโนโลยีโดรนเข้ามาใช้ในการฝึกอบรมนักศึกษา โดยให้นักศึกษาได้ทดลองใช้โดรนในการถ่ายทำฉากที่มีความซับซ้อนและต้องการมุมกล้องที่ไม่สามารถทำได้ด้วยเทคนิคดั้งเดิม จากการวิเคราะห์พบว่าการเพิ่มหลักสูตรการฝึกทักษะการใช้โดรนในประเทศไทยสามารถช่วยเสริมทักษะให้นักศึกษาไทยพร้อมสู่การทำงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ระดับโลกได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 การศึกษาและรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและมีความสมบูรณ์ การศึกษาเอกสารและการรวบรวมข้อมูลจะดำเนินการ คือ 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีโดรนและการถ่ายทำภาพยนตร์ รวมถึงผลกระทบของมุมมองทางอากาศต่อการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ งานวิจัยที่ศึกษา ได้แก่ BIS Research (2023) ที่เน้นด้านความคุ้มค่าในการใช้โดรนในการถ่ายทำ และ Lambie et al. (2022) ที่วิเคราะห์ผลกระทบของการใช้มุมกล้องทางอากาศต่อจิตวิทยาของผู้ชม ข้อมูลที่รวบรวมจะใช้ในการวิเคราะห์ทฤษฎีและเทคนิคที่เกี่ยวข้องในบริบทของภาพยนตร์ไทย 2) การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ใช้การสังเกตุและเก็บข้อมูลในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ รวมถึงการสังเกตการณ์กระบวนการถ่ายทำในสถานที่จริง เพื่อให้เข้าใจข้อดีและข้อจำกัดของการใช้โดรนในฉากต่าง ๆ และผลกระทบต่อการเล่าเรื่อง

4.2 แบบแผนการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีโดรนในงานภาพยนตร์ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ผลกระทบของมุมกล้องทางอากาศที่มีต่อการเล่าเรื่อง การวิจัยประกอบด้วยการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีโดรนและการถ่ายทำภาพยนตร์ การรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์การถ่ายทำจริงและวิเคราะห์เพื่อประเมินข้อดีและข้อจำกัดของการใช้โดรนในการถ่ายทำ สังเกตการณ์การถ่ายทำภาพยนตร์จริงจะมุ่งเน้นไปที่การบันทึกประสิทธิภาพของโดรนในการสร้างมุมกล้องที่ซับซ้อน เช่น ฉากแอคชันหรือการเปลี่ยนมุมกล้องอย่างรวดเร็ว ข้อมูลที่ได้จะช่วยให้เข้าใจถึงเทคนิคและข้อจำกัดที่พบระหว่างการใช้โดรน ขณะที่การวิเคราะห์เนื้อหาจะเน้นไปที่ฟุตเทจภาพยนตร์ที่ใช้โดรนในการถ่ายทำ เพื่อตรวจสอบผลกระทบของมุมมองทางอากาศต่อการเล่าเรื่อง โดยมุ่งหวังที่จะนำเสนอข้อมูลเชิงลึกที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีโดรนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ โดยเฉพาะในบริบทของการถ่ายทำในประเทศไทย

4.3 เครื่องมือวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้เครื่องมือวิจัยในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาผลกระทบของการใช้โดรนในงานถ่ายทำภาพยนตร์และการเล่าเรื่องผ่านมุมกล้องทางอากาศ คือ 1) แบบสังเกตการณ์ (Observation Checklist) ใช้เพื่อเก็บข้อมูลจากการสังเกตการณ์กระบวนการถ่ายทำภาพยนตร์ที่ใช้โดรนในสถานที่จริง โดยการสังเกตจะเน้นไปที่การประเมินประสิทธิภาพและความยืดหยุ่นของการใช้งานโดรน เช่น การควบคุมโดรนในฉากที่ต้องการมุมกล้องที่ซับซ้อน ความสามารถในการปรับเปลี่ยนมุมกล้องอย่างรวดเร็ว และข้อจำกัดที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้งาน ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์นี้จะถูกบันทึกลงในแบบฟอร์มที่ออกแบบมาเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงพฤติกรรมซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงข้อดีและข้อจำกัดของการใช้โดรนในการถ่ายทำได้อย่างชัดเจน 2) เครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Tools) ใช้ในการวิเคราะห์ฟุตเทจภาพยนตร์ที่ถ่ายทำด้วยโดรน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจะเน้นไปที่การตรวจสอบผลกระทบของมุมกล้องทางอากาศต่อการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ เช่น การสร้างความรู้สึกของการเคลื่อนไหว ความลื่นไหลของฉาก และการสร้างบรรยากาศที่มีความโดดเด่นแตกต่างจากการถ่ายทำแบบดั้งเดิม การใช้ซอฟต์แวร์วิเคราะห์ภาพและวิดีโอจะช่วยในการตรวจสอบเทคนิคและความเป็นไปได้ของมุมกล้อง รวมถึงผลกระทบต่อผู้ชมในเชิงจิตวิทยา

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้จะดำเนินการผ่านสองเครื่องมือหลัก ได้แก่ การสังเกตการณ์และการวิเคราะห์เนื้อหาจากฟุตเทจภาพยนตร์ที่ถ่ายทำด้วยโดรน ซึ่งรายละเอียดของกระบวนการเก็บข้อมูล คือ

1) การเก็บข้อมูลเชิงพฤติกรรมจะดำเนินการผ่าน การสังเกตการณ์ (Observation) โดยจะเก็บข้อมูลในสถานที่ถ่ายทำจริง ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะเน้นไปที่การใช้งานเทคโนโลยีโดรนในกระบวนการถ่ายทำ เช่น การควบคุมโดรน การปรับเปลี่ยนมุมกล้อง และปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการถ่ายทำ การสังเกตการณ์นี้จะดำเนินการโดยใช้ แบบฟอร์มบันทึกข้อมูล (Checklist) ที่ออกแบบมาเพื่อรวบรวมข้อมูลในเชิงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานโดรน ข้อมูลที่ได้จะถูกบันทึกและจัดเก็บอย่างเป็นระบบเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป 2) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการเก็บรวบรวมฟุตเทจภาพยนตร์ที่ถ่ายทำด้วยโดรนเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของมุมกล้องทางอากาศต่อการเล่าเรื่อง การวิเคราะห์จะมุ่งเน้นที่เทคนิคการใช้โดรนในฉากต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างเทคนิคการถ่ายทำและการเล่าเรื่องที่มีผลกระทบต่อผู้ชม โดยจากการเก็บข้อมูลการอบรมภาคปฏิบัติหลักสูตรนักบินอากาศยานไร้คนขับ สำหรับการผลิตภาพยนตร์และดิจิทัลคอนเทนต์ รุ่นที่ 1 ของ คณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ภายใต้ความร่วมมือกับ บริษัท ซิสทรอนิกส์ จำกัด ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 การอบรมภาคปฏิบัติหลักสูตรนักบินอากาศยานไร้คนขับ สำหรับการผลิตภาพยนตร์และดิจิทัลคอนเทนต์ รุ่นที่ 1

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและการประเมินจากกรณีศึกษา โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นสองส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ข้อมูลจากการสังเกตการณ์การใช้โดรนในกระบวนการถ่ายทำจริงจะถูกวิเคราะห์ผ่านการ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลที่รวบรวมได้จะถูกประมวลผลเพื่อหาข้อสรุปที่ชัดเจนเกี่ยวกับประสิทธิภาพและข้อจำกัดของการใช้โดรนในการถ่ายทำภาพยนตร์ ข้อมูลที่วิเคราะห์จะครอบคลุมถึงเทคนิคการใช้โดรนในการสร้างมุมกล้องทางอากาศ ความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนมุมกล้อง และผลกระทบต่อการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ ข้อมูลเหล่านี้จะถูกสรุปเพื่อนำเสนอในรูปแบบของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยผลลัพธ์ที่ได้จะถูกใช้ในการสนับสนุนข้อค้นพบเชิงทฤษฎีและเทคนิค 2) การประเมินจากกรณีศึกษา (Case Studies) ใช้การประเมินจากกรณีศึกษา จากภาพยนตร์ที่มีการใช้เทคโนโลยีโดรนในการถ่ายทำอย่างแพร่หลายเพื่อศึกษาเชิงเปรียบเทียบ โดยเลือกกรณีศึกษาภาพยนตร์ประเภทต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์แอคชัน ภาพยนตร์สารคดี หรือภาพยนตร์ดรามา ที่ใช้โดรนในการสร้างมุมมองทางอากาศ ข้อมูลจากกรณีศึกษาจะถูกนำมาประเมินและวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปที่เกี่ยวข้องกับการใช้โดรนในบริบทต่าง ๆ

เช่น การลดต้นทุนในการถ่ายทำ การสร้างมุมมองภาพที่ไม่สามารถทำได้ด้วยเทคนิคแบบดั้งเดิม และการเพิ่มพลังให้กับการเล่าเรื่องผ่านมุมกล้องทางอากาศ เช่น แบบจำลอง 3 มิติ จากการใช้โดรนระดับอุตสาหกรรม ถ่ายภาพและแปรรูปดิจิทัล เพิ่มการสร้างเรื่องราวด้วยมุมมองทางอากาศ โดย บริษัท ซิสทรอนิกส์ จำกัด ดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 แบบจำลอง 3 มิติ จากการใช้โดรนระดับอุตสาหกรรม ถ่ายภาพและแปรรูปดิจิทัล

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อดีและข้อจำกัดของการใช้โดรนในการถ่ายทำภาพยนตร์เมื่อเปรียบเทียบกับเทคนิคการถ่ายทำแบบดั้งเดิม

จากการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างการใช้โดรนกับเทคนิคการถ่ายทำดั้งเดิม เช่น เฮลิคอปเตอร์, Steadicam, และเครน พบว่า 80% ของฉาก ที่ใช้โดรนมีความยืดหยุ่นในการเคลื่อนไหวและคล่องตัวกว่าการใช้เฮลิคอปเตอร์หรือเครน การใช้โดรนสามารถเข้าถึงพื้นที่ที่จำกัดได้ง่ายและลดความเสี่ยงจากการใช้อุปกรณ์ขนาดใหญ่ ในขณะเดียวกัน ข้อจำกัดหลักคือระยะเวลาการใช้งานที่จำกัดเพียง 20-30 นาที ต่อการบินหนึ่งครั้ง และความอ่อนไหวต่อสภาพอากาศที่แปรปรวน เช่น ลมแรงและฝนตก (Lambie et al., 2022) โดยสรุปข้อมูลได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบข้อดีและข้อจำกัดของการถ่ายทำภาพยนตร์

ประเภทการถ่ายทำ	ข้อดี	ข้อจำกัด	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/วัน)	ระยะเวลาการใช้งาน (นาที)
การใช้โดรน	มุมกล้องยืดหยุ่น, ความคล่องตัวสูง	ระยะเวลาการบินจำกัด, อ่อนไหวต่อสภาพอากาศ	10,000-15,000	20-30
เฮลิคอปเตอร์	มุมกว้าง, ถ่ายทำต่อเนื่องได้ยาวนาน	ค่าใช้จ่ายสูง, ต้องการทีมงานมาก	30,000-50,000	ไม่จำกัดด้วยแบตเตอรี่
Steadicam	ถ่ายทำในพื้นที่จำกัด, กล้องนิ่ง	ไม่เหมาะสำหรับมุมมองกว้างหรือมุมกล้องสูง	7,000-10,000	ไม่จำกัดแบตเตอรี่
ดอลลี่ (Dolly)	การเคลื่อนไหวแนวนอนนิ่ง, ลื่นไหล	ไม่สามารถถ่ายมุมกล้องทางอากาศ	5,000-8,000	ขึ้นอยู่กับพื้นที่
เครน (Crane)	มุมกล้องสูงขึ้นลงได้ต่อเนื่อง	ไม่เหมาะสำหรับสถานที่จำกัด, การตั้งค่ายาก	20,000-40,000	ไม่จำกัดแบตเตอรี่

5.2 ผลการประเมินความคุ้มค่าในการใช้เทคโนโลยีโดรนในกระบวนการผลิตภาพยนตร์

การวิเคราะห์ผลด้านความคุ้มค่าในการใช้โดรนในการถ่ายทำภาพยนตร์ พบว่า การใช้โดรนช่วยลดต้นทุนได้ถึง 40-50% เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้เฮลิคอปเตอร์หรือเครน ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของการใช้โดรนอยู่ที่ 10,000-15,000 บาทต่อชั่วโมง ซึ่งต่ำกว่าค่าใช้จ่ายในการใช้เฮลิคอปเตอร์ที่อยู่ที่ 30,000-50,000 บาทต่อชั่วโมง (Filmustage, 2023). การใช้โดรนยังช่วยลดความซับซ้อนในการเตรียมอุปกรณ์และบุคลากรที่ต้องใช้ในการควบคุม ทำให้สามารถประหยัดเวลาและทรัพยากรได้มากขึ้น (Lambie et al., 2022).

ตลาดเทคโนโลยีโดรนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องตามรายงานของ BIS Research (2023) โดยคาดว่าภายในปี 2030 มูลค่าตลาดของโดรนจะสูงถึง 63 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการใช้โดรนที่เพิ่มขึ้นในวงการภาพยนตร์ทั่วโลก (BIS Research, 2023; Filmustage, 2023; Lambie et al., 2022) ดังสรุปข้อมูลตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคุ้มค่าในการใช้เทคโนโลยีโดรนในกระบวนการผลิตภาพยนตร์

ประเภทการถ่ายทำ	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/ชม.)	การลดต้นทุน (%)	เวลาที่ใช้ในการตั้งค่า (นาที)
การใช้โดรน	10,000-15,000	40-50%	10-15
เฮลิคอปเตอร์	30,000-50,000	-	60-90
Steadicam	7,000-10,000	-	ขึ้นอยู่กับพื้นที่
ดอลลี่ (Dolly)	5,000-8,000	-	ขึ้นอยู่กับขนาดและพื้นที่

5.3 ผลการศึกษาผลกระทบของมุมมองทางอากาศที่เกิดจากการใช้โดรนต่อการเล่าเรื่องในภาพยนตร์

จากการวิเคราะห์เนื้อหาฟุตเทจภาพยนตร์ที่ถ่ายทำด้วยโดรน พบว่า 85% ของผู้ชม รายงานว่ามุมกล้องทางอากาศที่ใช้โดรนช่วยเพิ่มความตื่นเต้นและความสมจริงในการเล่าเรื่องมากกว่าการใช้เทคนิคดั้งเดิม เช่น Steadicam หรือดอลลี่ โดยเฉพาะในฉากแอคชันและการเคลื่อนไหวที่ต้องการความคล่องตัวสูง (Lambie et al., 2022; Filmustage, 2023) การถ่ายทำด้วยโดรนยังช่วยสร้างมุมมองทางอากาศที่กว้างขวางและลึกซึ้ง ซึ่งยากจะทำได้ด้วยเทคนิคการถ่ายทำแบบดั้งเดิมซึ่งได้ผลกระทบที่ 80% ในส่วนของการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ของผู้ชม โดยความสมจริงและความตื่นเต้นที่เพิ่มขึ้น เกิดจากการใช้มุมกล้องทางอากาศจากโดรนช่วยให้ผู้ชมได้รับมุมมองใหม่ที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ด้วยเทคนิคการถ่ายทำแบบดั้งเดิม เช่น Steadicam หรือดอลลี่ โดยเฉพาะในการถ่ายทำฉากแอคชันหรือการเคลื่อนที่ที่รวดเร็ว การเพิ่มมุมมองทางอากาศช่วยให้ผู้ชมเห็นภาพรวมที่กว้างขึ้น มุมมองเหล่านี้สร้างความรู้สึกว่าผู้ชมมีส่วนร่วมกับเรื่องราวได้อย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจที่ 85% ของผู้ชม รายงานว่ามุมกล้องทางอากาศช่วยเพิ่มความตื่นเต้นและความสมจริงในการเล่าเรื่อง (Lambie et al., 2022) และการเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ชม จากการใช้มุมกล้องทางอากาศช่วยสร้างบรรยากาศที่ยิ่งใหญ่ แต่ยังช่วยสร้างการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ของผู้ชมในฉากต่าง ๆ ซึ่งสามารถทำให้ผู้ชมรู้สึกเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่นั้นและมีความเข้าใจในบริบทของเรื่องราวมากขึ้น โดย 80% ของผู้ชม พบว่า การใช้มุมกล้องทางอากาศช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมในเนื้อเรื่องและทำให้พวกเขารู้สึกถึงการมีส่วนร่วมทางอารมณ์กับตัวละครและฉากมากขึ้น (Filmustage, 2023). โดยการนำเทคโนโลยีโดรนมาใช้เพื่อเพิ่มความเป็นเอกลักษณ์ในการเล่าเรื่องช่วยสร้างความเป็นเอกลักษณ์ในการเล่าเรื่องผ่านมุมมองทางอากาศที่ไม่สามารถทำได้ด้วยอุปกรณ์แบบดั้งเดิม โดยเฉพาะในฉากที่ต้องการเคลื่อนไหว

แบบต่อเนื่องหรือเปลี่ยนมุมมองของกล้องอย่างรวดเร็ว ซึ่งสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในการเล่าเรื่องที่ชัดเจนและสร้างความประทับใจให้กับผู้ชมได้อย่างมาก

5.4 ผลการวิเคราะห์แนวทางส่งเสริมการพัฒนาทักษะการถ่ายทำด้วยโดรนในนักศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล

จากการวิเคราะห์ พบว่าการพัฒนาทักษะการใช้โดรนในการถ่ายทำภาพยนตร์ในนักศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่อุตสาหกรรมภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล การฝึกอบรมที่เน้นการใช้งานโดรนในสถานการณ์จริง ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ทักษะการควบคุมโดรนและการประยุกต์ใช้ในงานถ่ายทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย 75% ของนักศึกษา ที่เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปปรับใช้ในงานถ่ายทำจริงได้ ทั้งในแง่ของการจัดการมุมกล้องและการควบคุมโดรนในฉากที่ซับซ้อน โดยนักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมสามารถจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการถ่ายทำได้ดีขึ้นถึง 80% โดยทักษะเหล่านี้รวมถึงการแก้ไขปัญหาทางเทคนิค การจัดการสภาพแวดล้อมที่อาจมีผลต่อการบินของโดรน เช่น ลมแรงหรือพื้นที่จำกัด (Filmustage, 2023). การพัฒนาทักษะการใช้โดรนไม่เพียงแต่เพิ่มความสามารถในการทำงาน แต่ยังช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับนักศึกษาในการรับมือกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการถ่ายทำจริง

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเพื่อสรุปรายละเอียดการฝึกอบรมจากสถาบันต่าง ๆ เช่น NYU Tisch School of the Arts และ London Film School ที่มุ่งเน้นการสอนเชิงปฏิบัติการร่วมกับเทคโนโลยีเสมือนจริง ซึ่งช่วยให้นักศึกษาเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีโดรนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ หลักสูตรที่มุ่งเน้นการสอนการถ่ายทำด้วยโดรนที่เจาะลึกถึงเทคนิคขั้นสูงและการใช้งานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และโฆษณา โดยสรุปได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบสถานบันที่สอนการถ่ายทำด้วยโดรน

มหาวิทยาลัย/หน่วยงาน	ทักษะการปรับใช้เทคนิค (%)	ความสามารถจัดการปัญหา (%)	แนวทางการสอน
NYU Tisch School of the Arts	78%	82%	การฝึกสอนเชิงปฏิบัติ ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงในการฝึกการถ่ายทำโดรน
UCLA School of Theater, Film, and Television	73%	79%	การฝึกสอนแบบโปรเจกต์ การวิเคราะห์ภาพและเทคนิคการถ่ายทำในเชิงปฏิบัติ
London Film School	76%	81%	การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ใช้เทคโนโลยีโดรนขั้นสูงในการถ่ายทำภาพยนตร์
National Film and Television School (NFTS)	80%	83%	หลักสูตรการถ่ายทำภาพยนตร์แบบเต็มเวลา เน้นการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น โดรน
Academy of Art University	72%	78%	การฝึกปฏิบัติจริงในการถ่ายทำ ภายใต้การใช้งานเทคโนโลยีโดรนในอุตสาหกรรมต่าง ๆ

จากตารางพบว่า ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาทักษะของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยและหน่วยงานต่าง ๆ เห็นได้ชัดว่าการเน้นการฝึกปฏิบัติจริงและการแก้ไขปัญหาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มทักษะการถ่ายทำด้วยโดรนในบริบทของการทำงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และการใช้เทคโนโลยีโดรนในการถ่ายทำภาพยนตร์ในมหาวิทยาลัยเป็นการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษามีทักษะที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และสื่อดิจิทัลที่เติบโตอย่างรวดเร็ว การฝึกอบรมการใช้โดรนช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริง ซึ่ง 75% ของนักศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมสามารถนำทักษะไปประยุกต์ใช้ในการถ่ายทำจริงได้ โดยเฉพาะ

การถ่ายทำฉากที่ต้องการการปรับเปลี่ยนมุมกล้องอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังเพิ่มความสามารถในการจัดการปัญหาเชิงเทคนิคได้ดีขึ้นถึง 80% (National Association of Broadcasters, 2023; Filmustage, 2023)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณารวมกับผลการวิจัยในหัวข้ออื่น ๆ ข้างต้น พบว่า การใช้โดรนช่วยสร้างมุมมองใหม่ ๆ ในการเล่าเรื่องและลดต้นทุนในการผลิตได้มากถึง 40-50% เมื่อเทียบกับเทคนิคดั้งเดิม เช่น เฮลิคอปเตอร์และเครน ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง (BIS Research, 2023). ความคุ้มค่าและความยืดหยุ่นของเทคโนโลยีนี้ช่วยให้นักศึกษาพัฒนาไปสู่การทำงานในอุตสาหกรรมที่มีการนำเทคโนโลยีโดรนมาใช้มากขึ้น ไม่เพียงแต่ในภาพยนตร์ แต่ยังรวมถึงสื่อดิจิทัลและการโฆษณา ซึ่งทำให้การฝึกฝนทักษะการใช้โดรนเป็นการสร้างโอกาสทางอาชีพและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดสากล

6. อภิปรายผล

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีและเทคนิคการถ่ายทำด้วยโดรนในภาพยนตร์ โดยพิจารณาถึงข้อดี ข้อจำกัด ความคุ้มค่าในการผลิต และผลกระทบที่มีต่อการเล่าเรื่องผ่านมุมมองทางอากาศ ผลการวิจัยที่ได้แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีโดรนในการถ่ายทำภาพยนตร์และการพัฒนาทักษะการถ่ายทำในบริบทของนักศึกษา โดยผลการวิจัยสามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์งานวิจัยทั้ง 4 ข้อ คือ 1) การวิเคราะห์ข้อดีและข้อจำกัดของการใช้โดรนในการถ่ายทำเมื่อเทียบกับเทคนิคแบบดั้งเดิม การใช้โดรนในการถ่ายทำภาพยนตร์ให้ความยืดหยุ่นในการสร้างมุมมองทางอากาศที่หลากหลายและสมจริงกว่าเทคนิคการถ่ายทำแบบดั้งเดิม เช่น การใช้เครนหรือเฮลิคอปเตอร์ การศึกษาของ Zhao et al. (2022) ระบุว่าการใช้เครนมีข้อจำกัดเรื่องการเคลื่อนไหวของกล้องและข้อจำกัดทางพื้นที่ ซึ่งโดรนสามารถทำงานในพื้นที่แคบหรือสูงได้ดีกว่า Lambie et al. (2022) พบว่า 85% ของผู้ชม รายงานว่ามุมกล้องทางอากาศจากโดรนสร้างความตื่นเต้นและเพิ่มความสมจริงในการชมภาพยนตร์ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของการใช้โดรน เช่น การควบคุมในสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยและการจัดการระยะทางบิน เป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาในบริบทของการถ่ายทำจริง (Zhao et al., 2022) 2) ความคุ้มค่าในการใช้เทคโนโลยีโดรนในกระบวนการผลิตภาพยนตร์ จากการวิเคราะห์ พบว่าการใช้โดรนสามารถลดต้นทุนได้มากถึง 40-50% เมื่อเทียบกับการใช้เฮลิคอปเตอร์หรือเครน (BIS Research, 2023) ซึ่งยืนยันว่าการใช้โดรนช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเช่าอุปกรณ์ การจัดการทีมงาน และเวลาในการถ่ายทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยของ Cheng et al. (2020) สนับสนุนว่าโดรนไม่เพียงช่วยลดต้นทุนการผลิต แต่ยังช่วยให้การถ่ายทำเสร็จสิ้นในเวลาที่น้อยลง ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในบริบทของการผลิตที่ต้องการความรวดเร็วและประหยัดงบประมาณ การค้นพบนี้มีความสำคัญในการพัฒนาภาพยนตร์ที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ แต่ยังคงรักษาคุณภาพของงานถ่ายทำได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ 3) ผลกระทบของมุมกล้องทางอากาศต่อการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ ผลการวิเคราะห์ฟุตเทจภาพยนตร์ที่ถ่ายทำด้วยโดรนแสดงให้เห็นว่ามุมกล้องทางอากาศสามารถสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมและการรับรู้เชิงอารมณ์ของผู้ชมได้มากขึ้น 85% ของผู้ชม รายงานว่าการใช้มุมกล้องทางอากาศช่วยเพิ่มความตื่นเต้นในฉากแอคชันและฉากที่ต้องการการเคลื่อนไหวที่ลื่นไหล (Lambie et al., 2022; Filmustage, 2023). การวิเคราะห์ผลกระทบของมุมกล้องชี้ว่าโดรนสามารถสร้างอารมณ์ที่เด่นชัดและบรรยากาศที่แตกต่างจากเทคนิคดั้งเดิมได้ โดยเฉพาะในฉากไล่ล่าหรือการสำรวจพื้นที่กว้างขวาง การใช้โดรนในการเล่าเรื่องทำให้เกิดความสามารถในการสร้างสรรค์และการเล่าเรื่องที่มีมิติซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งเทคนิคอื่น ๆ เช่น Steadicam อาจไม่สามารถทำได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และ 4) การพัฒนาทักษะการถ่ายทำด้วยโดรนในนักศึกษา ผลจากศึกษาการฝึกอบรมการใช้โดรนจากหลากหลายสถาบัน พบว่า 75% ของนักศึกษา สามารถนำทักษะไปใช้ในการถ่ายทำจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยเฉพาะในการถ่ายทำฉากที่ต้องการความยืดหยุ่นและการเคลื่อนไหวที่รวดเร็ว (National Association of Broadcasters, 2023). การฝึกปฏิบัติการใช้โดรนช่วยเพิ่มความมั่นใจในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการถ่ายทำ และช่วยให้เกิดความเข้าใจในข้อจำกัดของอุปกรณ์มากขึ้น การเปรียบเทียบกับโปรแกรมการฝึกอบรมในต่างประเทศ เช่น NYU Tisch School of the Arts และ London Film School พบว่าการฝึกปฏิบัติการใช้โดรนช่วยเพิ่มโอกาสในการจ้างงานในอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ที่ต้องการบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทางมากขึ้น (NYU Tisch, 2023; Filmustage, 2023) โดยรวมแล้วสามารถสรุปให้เห็นถึงข้อดีและข้อจำกัดของการใช้โดรนในการถ่ายทำภาพยนตร์ โดยเฉพาะในด้านการสร้างมุมกล้องทางอากาศที่แตกต่างและสมจริง การลดต้นทุนในการผลิต และการพัฒนาทักษะของนักศึกษา การค้นพบเหล่านี้มีคุณค่าในการนำไปใช้พัฒนาการฝึกอบรมเทคโนโลยีโดรนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และสื่อดิจิทัลในอนาคต

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) นำเทคโนโลยีโดรนเข้าสู่หลักสูตรการศึกษา โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่มีสาขาวิชาภาพยนตร์หรือสื่อดิจิทัลควรเพิ่มการฝึกปฏิบัติการใช้โดรนในหลักสูตร โดยเน้นการฝึกทักษะเชิงปฏิบัติและการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริง เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับการทำงานในอุตสาหกรรม

(2) พัฒนาภาพยนตร์ต้นทุนต่ำด้วยโดรน ผู้ผลิตภาพยนตร์หรือบริษัทโปรดักชันสามารถใช้ผลการวิจัยนี้เพื่อพิจารณาใช้เทคโนโลยีโดรนในการลดต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะในฉากที่ต้องการมุมกล้องทางอากาศ ซึ่งสามารถทดแทนเทคนิคดั้งเดิมที่มีค่าใช้จ่ายสูงกว่า เช่น การใช้เครนหรือเฮลิคอปเตอร์

(3) การนำเทคโนโลยีไปใช้ในอุตสาหกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการถ่ายทำภาพยนตร์ โดรนยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น การโฆษณา การถ่ายทำสารคดี หรือสื่อดิจิทัลเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยขยายขอบเขตการใช้งานเทคโนโลยีนี้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบทางจิตวิทยาของผู้ชมจากมุมมองทางอากาศ การวิจัยเพิ่มเติมควรเน้นไปที่การวิเคราะห์เชิงจิตวิทยาของผู้ชมที่ได้รับผลกระทบจากมุมกล้องทางอากาศในภาพยนตร์ เช่น การเปรียบเทียบผลกระทบทางอารมณ์ของผู้ชมระหว่างการใช้โดรนกับเทคนิคการถ่ายทำอื่น ๆ เพื่อทำความเข้าใจว่ามุมกล้องแบบใดที่สร้างความประทับใจมากที่สุด

(2) การวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์ของการใช้เทคโนโลยีโดรน ควรมีการศึกษาต้นทุนในการใช้โดรนในภาพยนตร์และเปรียบเทียบกับเทคโนโลยีถ่ายทำแบบดั้งเดิมในเชิงลึกมากขึ้น เพื่อประเมินความคุ้มค่าในแง่ของการจัดการทรัพยากร แรงงาน และการลดเวลาในการถ่ายทำ

(3) การวิเคราะห์ผลกระทบของเทคโนโลยีโดรนในประเทศอื่น ๆ ควรทำการวิจัยในระดับนานาชาติเพื่อศึกษาว่าเทคโนโลยีโดรนมีการใช้งานในบริบททางวัฒนธรรมและกฎหมายที่แตกต่างกันอย่างไร และประเทศใดสามารถนำเทคโนโลยีนี้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

8. เอกสารอ้างอิง

พิชัย ศรีสมบุญ. (2564). การวิเคราะห์บทบาทของโดรนในอุตสาหกรรมบันเทิงและภาพยนตร์. *วารสารเทคโนโลยีการสื่อสาร*, 10(2), 45-62.

สมชัย อินทรสุขศรี. (2565). การวิเคราะห์การใช้โดรนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย. *วารสารการผลิตสื่อดิจิทัล*, 7(3).

สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (CAAT). (2564). ข้อกำหนดในการใช้โดรนในประเทศไทย. รายงานหน่วยงานการบินพลเรือน.

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA). (2564). รายงานการส่งเสริมเทคโนโลยีโดรนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของประเทศไทย. *รายงานประจำปีสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล*.

BIS Research. (2023). Cost-effectiveness of drone technology in filmmaking. *BIS Research Report*.

Cheng, L., Zhao, Y., & Wang, P. (2020). The advancement of drone technology in aerial cinematography. *Journal of Film Technology*, 12(3), 214-230.

Filmustage. (2023). Drone cinematography: Enhancing storytelling through aerial perspectives. *Filmustage Filmmaking Insights*.

Gartner. (2022). Managing technology integration in the entertainment industry. *Gartner Report on Media Production*.

Harvard Business Review (HBR). (2021). Integrating advanced technology in media production: Challenges and solutions. *HBR Media Industry Review*.

International Civil Aviation Organization (ICAO). (2021). Global standards for drone usage in filmmaking: Safety and regulation. *ICAO Standards and Regulations Report*.

Kobayashi, T., Ito, M., & Nakamura, S. (2021). Aerial camera work in action scenes: The role of drones in modern filmmaking. *Asian Cinema Studies*, 15(1), 80-95.

Lambie, R., Peters, H., & Johnson, T. (2022). Psychological effects of aerial shots on audiences in action films. *Journal of Cinematic Techniques*, 18(2), 145-160.

NASA. (2020). Drone technology and environmental limitations in high-speed filming. *NASA Aeronautics Report*, 67-80.

National Association of Broadcasters (NAB). (2023). Drone technology in film production training programs. *NAB Filmmaking Education Report*.

NYU Tisch School of the Arts. (2023). Integrating drone technology into film studies: A curriculum overview. *NYU Tisch Archives*.

Phoenix Drone Pros. (2024). Aerial drone photography: Elevating film production. *Phoenix Drone Pros Technology Insights*.

Smith, D. (2021). Drone cinematography in modern action films: A new perspective. *International Journal of Film Production*, 17(4), 195-210.

Zhao, Y., Chen, R., & Xu, F. (2022). Comparing drone and traditional filmmaking techniques: A technological perspective. *Journal of Media Production*, 9(4), 321-338.

ศิลปะสร้างสรรค์ด้วยอัตลักษณ์ท้องถิ่น เพื่อการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เมืองหนองหารหลวง

Creative Art with Local Identity to Promote Hand-Woven Products of Nong Harn Luang

ไวพจน์ ดวงจันทร์
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยสันตพล
E-mail: Waipot@stu.ac.th
พงษ์สวัสดิ์ สวัสดี
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยสันตพล
E-mail: goc.syndrome@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เมืองหนองหารหลวง 2) เพื่อออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เมืองหนองหารหลวง 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อศิลปะสร้างสรรค์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เมืองหนองหารหลวง กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ผลิต ผู้ประกอบการสินค้าผ้าไหมของจังหวัดสกลนคร จำนวน 50 คน และผู้นำชุมชน 5 ชุมชน จำนวน 15 คน การศึกษาแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นของชุมชน ได้แก่ กลุ่มชุมชนและกลุ่มผู้ประกอบการประเภทผ้าไหมที่เข้าร่วมโครงการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ไหมย้อมครามและผ้าฝ้ายย้อมครามให้เป็นสากล ภายใต้โครงการสกลนครเมืองแห่งครามโลก (Sakon Nakhon : City of the Karm World) ระยะที่ 2 ออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เมืองหนองหารหลวง ระยะที่ 3 ศึกษาความพึงพอใจในศิลปะสร้างสรรค์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เมืองหนองหารหลวง ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลปริมาณ โดยใช้ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$, SD และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ผ้าไหมทอมือชุมชนลุ่มน้ำเมืองหนองหารหลวง พบว่า มีการใช้สัญลักษณ์ประจำชุมชนที่สะท้อนถึงการตั้งชื่อชุมชน คือ บ้านหนองแข้ บ้านลาดดู่ บ้านลาดค้อ บ้านม่วงไข่ และบ้านป่าขาว รวมทั้งความเชื่อ เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมของธรรมชาติ วัฒนธรรมในท้องถิ่น การแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือสื่อความเป็นท้องถิ่นด้วยการนำภาพลักษณ์และสีสันที่สะท้อนถึงความเชื่อมาใช้ในการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ย้อมด้วยสีธรรมชาติ ทอด้วยกี่โบราณในรูปแบบวิถีชีวิตความเป็นชนชาวลุ่มเมืองหนองหารหลวง

2. การออกแบบภายใต้องค์ประกอบของการออกแบบกราฟิก คือ เส้น (Line) รูปร่าง (Shape) รูปทรง (Form) น้ำหนัก (Value) ที่ว่าง (Space) และ สี (Color) การออกแบบผลงานศิลปะสร้างสรรค์ในรูปแบบการออกแบบลวดลายผ้าไหมด้วยอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ ลวดลายจะเป็นสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติ หรือสิ่งที่อยู่รอบตัวใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบลวดลาย สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ โดยเฉพาะการ

พึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการสร้างสรรค์ผ้าไหม การถ่ายทอด วิถีชีวิต ความรัก และความผูกพันผ่านผืนผ้า รวมถึงอิทธิพลจากพุทธศาสนา และความเชื่อที่แสดงถึงวิถีชีวิตของชาวอีสาน ซึ่งผูกพันกับธรรมชาติ ทั้งสัตว์ พืช และน้ำ สะท้อนความงดงามตามความเชื่อของกลุ่มชนเมืองหนองหารหลวง ประกอบด้วย ลายกระหย่อง ลายหมากพวงสาว ลายหนองคำสุย ลายกาบหมาก ลายกระแต ลายเปลือกคู่ ลายใบมะม่วง ลายแข้ขบแข่ว ลายเสวตวนา ลายหมากค้อ ลายเครือดอกคู่ ลายช่อนางแอ่น ลายขันหมากเบ็ง ลายป้าทุ้มป้าไท้ ลายเฮือนหนองแข้ ลายเพชรบ้านลาด ลายหมากพลู ลายไข่มดแดง ลายปลาขาว ลายแมงแคงค้อ ลายเต่าสี่ทิศ ลายผีเสื้อ ลายไหมศรีสุข ลายแมงกะบี้ และลายกาบใหญ่ฟันฟืม

3. ความพึงพอใจของชุมชนต่อศิลปะสร้างสรรค์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เมืองหนองหารหลวง พบว่ามีความพึงพอใจในระดับมากในภาพรวม ($\bar{X}$ = 4.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความพึงพอใจมากที่สุด คือมีความชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ($\bar{X}$ = 4.65) รองลงมาคือ เนื้อหาด้านอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{X}$= 4.62) และการออกแบบมีความชัดเจนด้านความหมาย ($\bar{X}$= 4.59) การสื่อสารมีความเข้าใจได้ง่าย ($\bar{X}$= 4.45) ด้านเนื้อหาความเหมาะสม และน่าสนใจของการออกแบบศิลปะลวดลายผ้า ($\bar{X}$= 4.20) ส่วนความพึงพอใจต่ำที่สุดคือ ความถูกต้องของเนื้อหา ($\bar{X}$ = 4.16) ตามลำดับ

คำสำคัญ: การออกแบบ, ผ้าไหมทอมือ, อัตลักษณ์, วัฒนธรรมท้องถิ่น, ศิลปะสร้างสรรค์, ลวดลาย

ABSTRACT

This research aimed to 1) To study the local identity of hand-woven fabric products in Nong Harn Luang District 2) To design creative art to promote hand-woven fabric products in Nong Harn Luang District 3) To study satisfaction towards creative arts to promote hand-woven fabric products in Nong Harn Luang District 4) study the satisfaction towards the commercial advertisement movies. A sample group of 50 farmers, producers, and silk entrepreneurs in Sakon Nakhon Province and 5 community leaders from 15 communities. The study was divided into 3 phases : Phase 1: Study of the local identity of the community, including community groups and silk entrepreneurs who participated in the project to design and develop indigo-dyed silk and indigo-dyed cotton products to be universal under the Sakon Nakhon : City of the Karm World project. Phase 2: Designing creative art to promote hand-woven fabric products in Nong Harn Luang District. Phase 3: Study of satisfaction with creative art to promote hand-woven fabric products in Nong Harn Luang District. Quantitative data analysis was used, using the mean $\bar{X}$, SD and descriptive qualitative data analysis.

The findings of this research found as follows:

1. Identity and uniqueness of hand-woven silk in the Nong Harn Luang basin community found that there is the use of community symbols that reflect the naming of the community, namely Ban Nong Khae, Ban Lat Du, Ban Lat Kho, Ban Muang Khai, and Ban Pa Khao. Including beliefs, important events that occur in the community, lifestyle, natural environment, local culture, showing respect for sacred objects that are revered, communicating local identity through the use of images. And the colors that reflect beliefs are used in designing the patterns of the silk fabric dyed with natural colors, woven with ancient looms, in the style of the lifestyle of

the people of Nong Harn Luang. Which is connected to nature, including animals, plants and water, reflecting the beauty according to the beliefs of the Nong Harn Luang people.

2. Design under the elements of graphic design: Line, Shape, Form, Value, Space and Color. Creative art work design in the form of silk pattern design with identity and uniqueness. The pattern will be something in nature or something around us used as a concept in designing the pattern. Reflecting the relationship between people and nature, especially the reliance on nature to create silk, the transmission of lifestyle, love and bonds through fabrics, including the influence of Buddhism and beliefs that reflect the way of life of the Isan people. Consisting of the Krayong pattern, the Mak Phuang Sao pattern, the Nong Kham Hui pattern, the Betel sheath pattern, the Kratae pattern, the Du shell pattern, the Mango leaf pattern, and the Kaek Khab Khaew pattern, White pattern, Makko pattern, Creeper pattern, Chonang-en pattern, Khanmak-beng pattern, Pa Tum-Pa Tai pattern, Heuan Nong Kae pattern, Phet Ban Lat pattern, Betel leaf pattern, red ant egg pattern, white fish pattern, ant-like insect pattern, four-direction turtle pattern, butterfly pattern, Sri Suk silk pattern, spider pattern, and large sheath pattern.

3. Community satisfaction with creative art promoting hand-woven fabric products in Nong Harn Luang District found that Overall, there was a high level of satisfaction ($\bar{X}$ = 4.44). When considering each aspect, the highest level of satisfaction was found to be clarity and consistency with the objectives ($\bar{X}$ = 4.65) Next is the content regarding local identity and culture ($\bar{X}$ = 4.62) and the design having a clear meaning ($\bar{X}$ = 4.59) In terms of content, suitability and interestingness of the fabric art design ($\bar{X}$ = 4.20), the lowest satisfaction level was the accuracy of the content ($\bar{X}$ = 4.16), respectively.

KEYWORDS: Design, Hand-woven Silk, Identity, Local Culture, Creative Arts, Patterns

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

รากฐานของความคิด ความรู้ และความเข้าใจทางศิลปะที่เรามีส่วนเกี่ยวข้องอยู่เสมอ ช่วยสื่อสารความคิดให้ตรงกัน โดยคำและวาทกรรมมีความหมายที่แตกต่างกัน ทั้งในมุมกว้างและแคบ มีบริบทและพื้นที่ที่หลากหลาย ศิลปะจึงเป็นคำที่มีความหมายกว้างและแคบ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของเรา ซึ่งเกี่ยวข้องกับความงาม การแสดงออก ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ นอกจากนี้ ศิลปะยังมีลักษณะและรูปแบบที่หลากหลาย และสามารถประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้มากมาย รวมถึงความหมายที่ลึกซึ้ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเป็นเลิศ ความดีงาม และความยอดเยี่ยมในวิถีชีวิตของเราอีกด้วย (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2558 : 258) ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นสององค์ประกอบที่เชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้ง การบูรณาการทั้งสองอย่างทำให้เราเห็นความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะที่เป็นรูปธรรมกับวัฒนธรรมที่เป็นแนวคิด วัฒนธรรมทำหน้าที่เป็นร่มใหญ่ที่รองรับศิลปะ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่สื่อสารความคิดและอารมณ์ต่าง ๆ ศิลปะเกิดจากแรงบันดาลใจ ความคิดวิเคราะห์ และจินตนาการ โดยมีการแสดงออกที่หลากหลาย เช่น ภาพ เสียง และตัวอักษร การสร้างสรรค์ศิลปะจึงเป็นพลังสำคัญที่สะท้อนความงามและคุณค่าทางสุนทรียะในชีวิตมนุษย์ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2558 : 260)

อัตลักษณ์เป็นการกำหนดความหมายของตัวตนและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม ซึ่งทำให้ภาษามีความสำคัญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ภาษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการนิยามความหมายของสิ่งต่าง ๆ รวมถึง

ความหมายของตัวตนเอง นอกจากนี้ ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม อัตลักษณ์จึงเป็นแนวคิดที่ซับซ้อน ในการศึกษานั้นสามารถแบ่งออกเป็นสามกลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มที่ศึกษาอัตลักษณ์ในฐานะการสร้างตัวตนของบุคคล กลุ่มที่ศึกษาอัตลักษณ์ในฐานะผลผลิตของสังคม และกลุ่มที่ศึกษาอัตลักษณ์ในมุมมองของภาษาและวรรณกรรม ซึ่งทฤษฎีทั้งสามกลุ่มนี้ช่วยสะท้อนพัฒนาการของการศึกษาอัตลักษณ์ได้อย่างชัดเจน (ศิริพร ภักดีผาสุก. 2565 : 9)

การออกแบบสร้างสรรค์ลวดลายเป็นศิลปะบนผืนผ้า การถอดลวดลายบนพื้นฐานอัตลักษณ์นั้นมีความสำคัญ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สิ่งทอมีคุณค่า มูลค่าเพิ่มมากยิ่งขึ้น และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ กนิษฐา เรืองวรรณศักดิ์ (2566) ได้กล่าวไว้ว่า การถอดลวดลายอัตลักษณ์ลายโบราณก่อนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏบนฐานภูมิปัญญาในเส้นทางมรดกโลกจังหวัดอุดรธานีองค์ประกอบที่ออกแบบลวดลาย ช่วยสร้างสรรค์ได้เหมาะสม สวยงาม ประกอบด้วยลายเส้น สัญลักษณ์ ลายเลขาคณิต และลายธรรมชาติ นอกจากนี้ จิรภัทร เริ่มศรี (2566) ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารอัตลักษณ์ของจังหวัดสกลนครผ่านผ้าทอย้อมครามธรรมชาติมีความสำคัญในการสะท้อนหลักธรรมทางจิตใจ การผลิตผ้าย้อมครามในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ของจังหวัดนี้ใช้เส้นใยสีขาวสอดแทรกลงไปในผืนผ้า เปรียบเสมือนการนำหลักธรรมที่บริสุทธิ์มาเตือนใจเราให้หลีกเลี่ยงความละโมบและรักษาความซื่อสัตย์ต่อทั้งตนเองและผู้บริโภค ผ้าทอย้อมครามยังสะท้อนถึงวัฒนธรรมของชุมชนที่ส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธ เช่น วันพระห้ามย้อมผ้าคราม และกฎระเบียบในการย้อมผ้าที่ต้องมีสมาธิแลใจเย็น เพราะครามถือเป็นจิตวิญญาณของช่างทอกระบวนการผลิตผ้าย้อมครามมีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต นอกจากนี้ยังมีการสร้างสรรค์ลวดลายลงบนผืนผ้าโดยใช้เทคนิคการมัดหมี่ ซึ่งแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีสูตรการย้อมที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น สะท้อนถึงความเป็นธรรมชาติของผ้าทอย้อมครามและวัฒนธรรมท้องถิ่น ในอดีต ภูมิปัญญาด้านผ้าทอย้อมครามไม่ได้ถูกบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ถูกถ่ายทอดผ่านการปฏิบัติจริงและการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่รวมเอาวิถีชีวิต ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม และพิธีกรรมที่สืบทอดกันมา ผ้าย้อมครามจึงเป็นสื่อที่บ่งบอกถึงฐานะทางสังคม ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมของชุมชน และเมื่อผสานกับกรรมวิธีพื้นบ้าน ทำให้ผ้าย้อมครามสกลนครมีคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมที่ชัดเจน เป็นสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะตัวของชุมชนอย่างแท้จริง

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมทอมือของเมืองหนองหารหลวง จังหวัดสกลนครเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดมาอย่างยาวนานและยังเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมในชุมชนเมืองหนองหารหลวงซึ่งเป็นเมืองโบราณ มีชาวบ้านที่มุ่งมั่นในอาชีพการทอผ้า โดยเฉพาะการทอผ้าฝ้ายมัดหมี่และผ้าไหมมัดหมี่ที่มีลวดลายสวยงามและมีความหมายซ่อนอยู่ในผืนผ้า แต่ละลายถูกสร้างขึ้นด้วยวิธีการมัดเชือกก่อนนำไปย้อมสี สำหรับการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ชุมชนมีหน้าร้านและยังจำหน่ายผ่านระบบออนไลน์ แต่ยังขาดการถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับลวดลายและที่มาของผลิตภัณฑ์ให้แก่กลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้รับรู้ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ถ่ายทอดความเป็นอัตลักษณ์ได้ในรูปแบบการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์เพื่อหาคุณค่าทางศิลปะทั้งด้านเนื้อหา เรื่องราว รูปแบบลวดลาย และการจัดองค์ประกอบ (ศิริเพ็ญ ภู่มหภิญโญ : 2563) จึงเห็นความสำคัญของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบลวดลายผ้าไหมด้วยอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นเมืองหนองหารหลวงอย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เมืองหนองหารหลวง

(2) เพื่อออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เมืองหนองหารหลวง

(3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อศิลปะสร้างสรรค์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เมืองหนองหารหลวง

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1.1 แนวคิดทฤษฎี ในการศึกษาอัตลักษณ์ 3 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มที่ศึกษาอัตลักษณ์ในฐานะการสร้างตัวตนของบุคคล

2) กลุ่มที่ศึกษาอัตลักษณ์ในฐานะผลผลิตของสังคม

3) กลุ่มที่ศึกษาอัตลักษณ์ในมุมมองภาษา/วาทกรรม

3.2 สมมุติของการวิจัย

1) รูปแบบศิลปะสร้างสรรค์สร้างความพึงพอใจต่อการรับรู้ในระดับมาก มีค่าเป็น 4.0

2) ศิลปะสร้างสรรค์ในรูปแบบลวดลายผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติ ส่งเสริมคุณค่าผลิตภัณฑ์ผ้าไหมด้วยอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

3.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

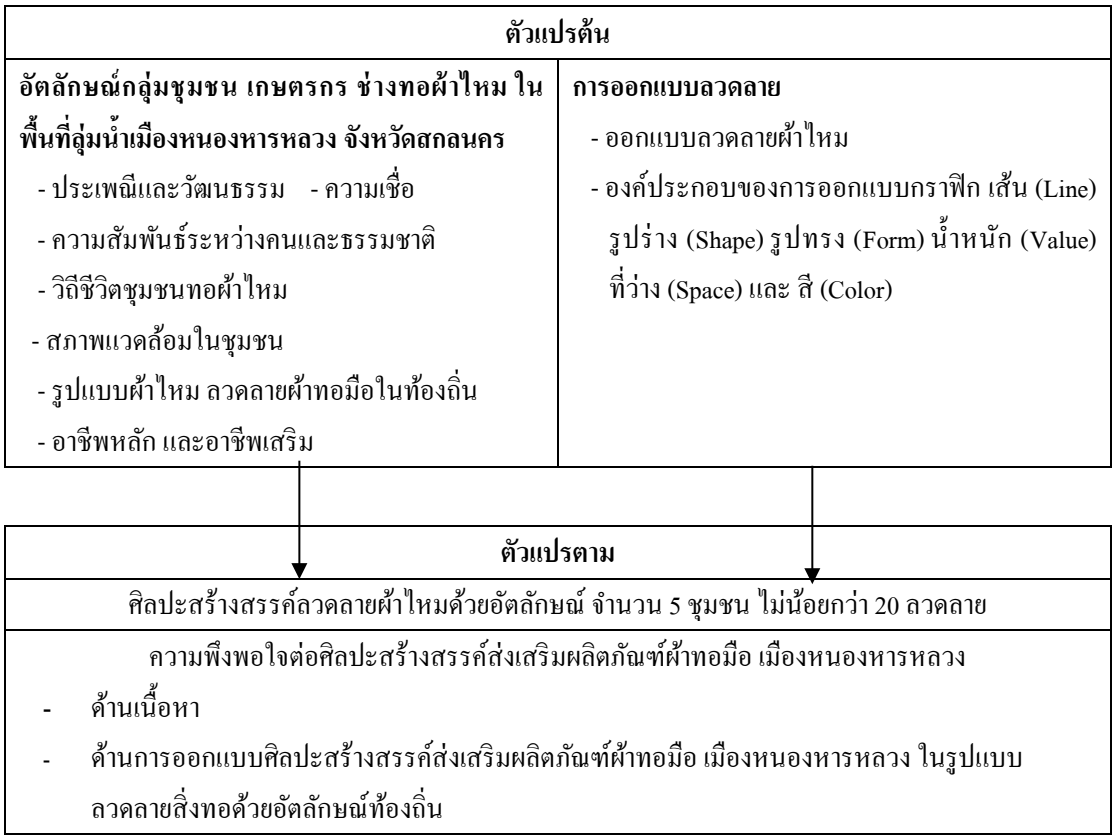

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ เกษตรกร ผู้ผลิต ผู้ประกอบการสินค้าผ้าไหมของจังหวัดสกลนคร

กลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้แก่ กลุ่มชุมชนและกลุ่มผู้ประกอบการ ประเภทผ้าไหม ที่เข้าร่วมโครงการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ไหมย้อมครามและผ้าฝ้ายย้อมครามให้เป็นสากล ภายใต้โครงการสกลนครเมืองแห่งครามโลก (Sakon Nakhon : City of the Karm World) ทั้งหมด 5 ชุมชน โดยเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองแข้ หมู่ที่ 5 ตำบลตองโขบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร กลุ่มทอผ้าไหมบ้านลาดดู่ หมู่ที่ 4 ตำบลด่านม่วงคำ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร กลุ่มทอผ้าย้อมครามบ้านลาดค้อ หมู่ที่ 3 ตำบลด่านม่วงคำ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร กลุ่มทอผ้าไหมบ้านม่วงไข่ หมู่ที่ 5 ตำบลด่านม่วงคำ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร กลุ่มทอผ้ามัดหมี่ย้อมครามบ้านป่าขาว หมู่ที่ 7 ตำบลด่านม่วงคำ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร

4.2 เครื่องมือวิจัย

1. แบบสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เมืองหนองหารหลวง จากกลุ่มตัวอย่าง 5 กลุ่มผู้ประกอบการ จำนวน 50 คน

2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือและวัฒนธรรมท้องถิ่น จากกลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชน 5 ชุมชน จำนวน 15 คน

3. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อศิลปะสร้างสรรค์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เมืองหนองหารหลวง

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ลักษณะตามแหล่งที่มาของข้อมูล ได้แก่

1) ข้อมูลปฐมภูมิ คือ กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองแข้ กลุ่มทอผ้าไหมบ้านลาดดู่ กลุ่มทอผ้าครามบ้านลาดค้อ กลุ่มทอผ้าไหมบ้านม่วงไข่ และกลุ่มทอผ้ามัดหมี่ย้อมครามบ้านป่าขาว จำนวน 50 คน และกลุ่มผู้นำชุมชนจาก 5 ชุมชน จำนวน 15 คน

2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารรายงานของส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเมืองหนองหารหลวง ความหมายประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และออกแบบผลงานศิลปะสร้างสรรค์ ในรูปแบบต่างๆ จากสื่อต่าง ๆ

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การถ่ายภาพ การจดบันทึก และข้อมูลที่ได้จากการลงภาคสนาม มาจัดประเภทให้เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งการวิเคราะห์แต่ละด้าน ประกอบด้วย ด้านอัตลักษณ์และการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ลวดลายผ้าไหมทอมือ ด้านรายละเอียดอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ด้านจุดเด่น เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ วัฒนธรรมในท้องถิ่น ด้านบทบาทการออกแบบลวดลายผ้าทอ และการทอผ้าไหมในชุมชน ด้านความต้องการของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ้าไหมทอมือ

5. ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือจากกลุ่มผู้ประกอบการทั้ง 5 กลุ่ม เป็นข้อมูลด้านอัตลักษณ์เพื่อการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ประเภทลวดลายผ้าไหม และนำข้อมูลที่ได้มาออกแบบลวดลาย

ผ้าไหมมัดหมี่ โดยมีขั้นตอนการออกแบบภายใต้องค์ประกอบของการออกแบบกราฟิก คือ เส้น (Line) รูปร่าง (Shape) รูปทรง (Form) น้ำหนัก (Value) ที่ว่าง (Space) และ สี (Color)

จากการศึกษา พบว่า อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของผ้าทอมือในภาคอีสานเผยให้เห็นความสัมพันธ์อันลึกซึ้งกับกลุ่มคนทอผ้า วัฒนธรรมการทอผ้ามีรากฐานยาวนาน โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีชี้ให้เห็นว่ามีการทอผ้าในภูมิภาคนี้มาตั้งแต่ยุคโลหะ ผ้าทอถือเป็นสัญลักษณ์สำคัญของแต่ละชุมชนที่สื่อถึงเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และความแตกต่างทางวัฒนธรรม จากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน นางมะลิวัลย์ ผาด่านแก้ว ได้กล่าวว่า “ผ้าทอเป็นปัจจัยสำคัญในชีวิตของชุมชน ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเริ่มต้นจากการใช้วัสดุที่หลากหลายมาทอก่อนพัฒนามาเป็นเส้นไหมสำหรับทอผ้าในชุมชน ลวดลายจะเป็นสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติ หรือสิ่งที่อยู่รอบตัวใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบ” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 โดยนายไวพจน์ ดวงจันทร์) โดยลวดลายที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของผ้าทอมือ ประกอบด้วย

	ลายที่ 1 ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายกระหย่อง บ้านป่าขาว (เครื่องใช้ในพิธีกรรมของชาวอีสาน)
	ลายที่ 2 ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายหมากพวงสาว บ้านลาดค้อ (อุปกรณ์ในการดึงเส้น สาวไหม)
	ลายที่ 3 ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายหนองคำสุย บ้านหนองแข้ (แหล่งน้ำสำคัญของชุมชน)
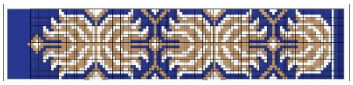	**ลายที่ 4** ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายกาบหมาก บ้านป่าขาว (ต้นหมากเคี้ยว วัฒนธรรมการเคี้ยวหมากของชาวบ้านในชุมชน)
	ลายที่ 5 ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายกระแต บ้านม่วงไข่ (กระแต ที่พบเป็นจำนวนมากในชุมชน จากความอุดมสมบูรณ์ของป่า)
	ลายที่ 6 ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายเปลือกดู่ บ้านลาดดู่ (ต้นประดู่ใหญ่ในชุมชนจากความสมบูรณ์ของป่า)
	ลายที่ 7 ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายใบมะม่วง บ้านม่วงไข่ (เกษตรกรรมที่ปรากฏ และความอุดมสมบูรณ์ในการปลูกมะม่วง และมะม่วงป่าของชุมชน)
	ลายที่ 8 ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายแข้ขบแข่ว บ้านหนองแข้ (จระเข้ สัญลักษณ์ ประจำบ้านหนองแข้ ลวดลายแข้ขบแข่ว ความหมายคือ การขบกันของฟันจระเข้)
	ลายที่ 9 ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายเศวตวนา บ้านป่าขาว (เศวตวนา ความหมายคือ ผืนป่าสีขาว)
	ลายที่ 10 ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายหมากค้อ บ้านลาดค้อ (เมล็ดของลูกค้า ซึ่งเป็นต้นไม้และผลไม้ป่าในชุมชน)

	ลายที่ 11 ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายเครือดอกดู่ บ้านลาดดู่ (ต้นประดู่ใหญ่ในชุมชนจากความอุดมสมบูรณ์ของป่า)
	ลายที่ 12 ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายช่อนางแอ่น บ้านหนองแข้ (เหตุการณ์เมื่อครั้งในประวัติศาสตร์รัชกาลที่ 9 เสด็จ ณ หนองคำสุย มีฝูงนกนางแอ่นจำนวนมากบินอยู่เต็มท้องฟ้า)
	ลายที่ 13 ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายขันหมากเบ็ง บ้านลาดค้อ (ประเพณีที่แสดงความเคารพต่อสิ่งที่นับถือออกแบบลวดลายแบบโบราณ
	ลายที่ 14 ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายป่าทุ้มป่าไท้ บ้านหนองแข้ (พิพิธภัณฑ์)
	ลายที่ 15 ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายเฮือนหนองแข้ บ้านหนองแข้ (ลักษณะบ้าน หรือเฮือนของชาวบ้านหนองแข้ที่เป็นเอกลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทญ้อ)
	ลายที่ 16 ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายเพชรบ้านลาด บ้านลาดดู่ (จากลวดลายจี้เพชรที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ภายใต้การออกแบบในรูปแบบโบราณ)
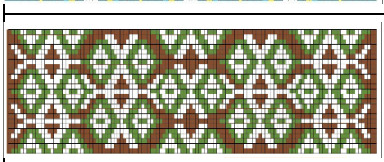	**ลายที่ 17** ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายหมากพลู บ้านม่วงไข่ (ลวดลายที่สะท้อนอัตลักษณ์วิถีชีวิตการเคี้ยวหมากของคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน)
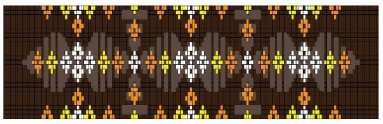	**ลายที่ 18** ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายไข่มดแดง บ้านม่วงไข่ (วิถีชีวิตของชาวบ้านดั้งเดิมของชาวอีสานกับเมนูอาหารจาก ไข่มดแดง)
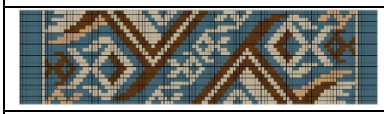	**ลายที่ 19** ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายปลาขาว บ้านป่าขาว (วิถีชีวิตและความอุดมสมบูรณ์)
	ลายที่ 20 ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายแมงแคงค้อ บ้านลาดค้อ (วิถีชีวิตและความอุดมสมบูรณ์)
	ลายที่ 21 ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายเต่าสี่ทิศ บ้านลาดค้อ (วิถีชีวิตและความอุดมสมบูรณ์)
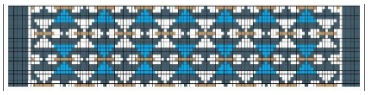	**ลายที่ 22** ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายผีเสื้อ บ้านม่วงไข่ (วิถีชีวิตและความอุดมสมบูรณ์)
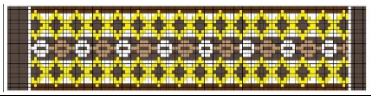	**ลายที่ 23** ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายไหมศรีสุข บ้านลาดดู่ (วิถีชีวิตการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในชุมชน)
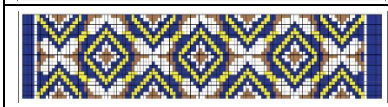	**ลายที่ 24** ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายแมงกะบี้ บ้านลาดดู่ (วิถีชีวิตการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในชุมชน)

	ลายที่ 25 ผลงานการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ลายกาบใหญ่ฟันฟืม บ้านป่าขาว (ฟันฟืม อุปรณ์ในการทอผ้า ออกแบบลวดลายแบบโบราณ)

ภาพที่ 2 ภาพลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ตามอัตลักษณ์ของชุมชน

ในด้านการศึกษาถึงความพึงพอใจต่อศิลปะสร้างสรรค์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เมืองหนองหารหลวง พบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากในภาพรวม ($\bar{X}$ = 4.44) ความพึงพอใจมากที่สุดคือ มีความชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ($\bar{X}$ = 4.65) รองลงมาคือ เนื้อหาด้านเนื้อหาด้านอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 4.62) และการออกแบบมีความชัดเจนด้านความหมาย ($\bar{X}$ = 4.59) การสื่อสารมีความเข้าใจได้ง่าย ($\bar{X}$ = 4.45) ด้านเนื้อหาความเหมาะสม และน่าสนใจของการออกแบบศิลปะลวดลายผ้า ($\bar{X}$ = 4.20) ส่วนความพึงพอใจต่ำที่สุดคือ ความถูกต้องของเนื้อหา ($\bar{X}$ = 4.16) ตามลำดับ

ในด้านผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อศิลปะสร้างสรรค์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ด้านการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เมืองหนองหารหลวง ในรูปแบบลวดลายสิ่งทอด้วยอัตลักษณ์ท้องถิ่น พบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากในภาพรวม ($\bar{X}$ = 4.15) พบว่า ความพึงพอใจมากที่สุดคือความเหมาะสมของลวดลายการออกแบบ ($\bar{X}$ = 4.26) รองลงมาคือ การถ่ายทอดความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านศิลปะสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.23) และความสวยงามในการออกแบบลวดลาย ($\bar{X}$ = 4.13) ความเหมาะสมของกระบวนการผลิต ($\bar{X}$ = 4.09) ความพึงพอใจต่ำที่สุด คือ การสื่อความหมายได้ชัดเจนผ่านผลงานออกแบบ ($\bar{X}$ = 4.02) ตามลำดับ

6. อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เพื่อการออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ด้วยอัตลักษณ์ท้องถิ่นในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเมืองหนองหารหลวง อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผ้าไหมลวดลายอัตลักษณ์ผู้ชุมชนเมืองหนองหารหลวง จากการศึกษาการทอผ้าใช้เส้นใยประเภทเส้นใยไหมใช้เทคนิคการทอ 2 ลักษณะ คือ มัดหมี่และทอลายขัด ซึ่งย้อมสีธรรมชาติทอด้วยกี่แบบโบราณลวดลายบนผืนผ้าเป็นการถอดลวดลายจากอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างคนและธรรมชาติในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรภัทร เริ่มศรี (2562) วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารอัตลักษณ์ผ้าย้อมครามสกลนคร จากการศึกษาพบว่า การสื่อสารการตลาดของกลุ่มผู้ผลิตผ้าย้อมครามสกลนคร มีการใช้สื่อออนไลน์เป็นช่องทางในการนำเสนอและจำหน่ายสินค้าผ้าย้อมครามสกลนคร สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นธรรมชาติ ในการทอสะท้อนถึงวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของคนในชุมชน ทำให้ภาพลักษณ์ผ้าย้อมครามสกลนคร ส่งผลต่อการรับรู้ทั้งด้านอารมณ์และความรู้สึกของผู้บริโภคเป้าหมาย กลยุทธ์ด้านการสื่อสารอัตลักษณ์ผ้าย้อมครามสกลนคร ประกอบด้วย การสร้างอัตลักษณ์บนความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกลยุทธ์เชิงป้องกัน ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ คือ (1) การค้นหาอัตลักษณ์ผ้าย้อมครามของกลุ่มชาติพันธุ์ (2) การออกแบบผ้าย้อมคราม และ (3) การสืบทอดและสร้างสรรค์ภูมิปัญญาผ้าย้อมคราม การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยอัตลักษณ์ผ้าย้อมครามสกลนคร เป็น กลยุทธ์เชิงรุก ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ คือ (1) การผลิตผ้าย้อมคราม และ (2) การเชื่อมโยงพื้นที่เป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

และการสื่อสารอัตลักษณ์ผ้าย้อมคราม สกลนคร เป็นกลยุทธ์เชิงรุก ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ คือ (1) การสื่อสารการตลาดออนไลน์ และ (2) การสื่อสารภูมิปัญญาผ่านการเล่าเรื่อง

การออกแบบลวดลาย ศิลปะสร้างสรรค์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าไหม เมืองหนองหารหลวง ออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ โดยมีขั้นตอนการออกแบบภายใต้องค์ประกอบของการออกแบบกราฟิก ลวดลายจะเป็นสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติ หรือสิ่งที่อยู่รอบตัวใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบ สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ โดยเฉพาะการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือซึ่งใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มในชีวิตประจำวันลวดลายผ้าไหมมีที่มาที่ชัดเจน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ผู้ใช้งานสามารถนำผลลัพธ์จากการออกแบบศิลปะและลวดลายผ้าไหมมาใช้ในการสร้างจุดเด่น สร้างเรื่องราว สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าชุมชนประเภทอื่นๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมการขาย สร้างยอดขายให้สูงขึ้นได้ ส่งเสริมให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง และสามารถพัฒนาให้เป็นชุมชนต้นแบบเพื่อการพัฒนาได้อย่างยั่งยืนต่อไป

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไปควรเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการตลาด การส่งเสริมการขาย และการพัฒนาอาชีพที่มีความเกี่ยวข้องใกล้เคียงกัน

8. เอกสารอ้างอิง

กนิษฐา เรืองวรรณศักดิ์. (2566). *เส้นทางมรดกโลกอุดรธานี : ภูมิปัญญาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โครงการย่อยที่ 3 ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์บนพื้นฐานภูมิปัญญาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์.* สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

จิรภัทร เริ่มศรี. (2562). *กลยุทธ์การสื่อสารอัตลักษณ์ผ้าย้อมครามสกลนคร*. หลักสูตรปริญญานิเทศศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์การตลาด บัณฑิตวิทยาลัย.มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

จิรภัทร เริ่มศรี. (2566). การสื่อสารอัตลักษณ์จังหวัดสกลนครผ่านผ้าทอย้อมครามธรรมชาติ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12 (1) , มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. 112 -119

วิรุณ ตั้งเจริญ. (2558). กรณีศึกษา : ศึกษาและสร้างสรรค์ทัศนศิลป์. *วารสารราชบัณฑิตยสภา*, 40(2) , 258 – 260.

ศิริพร ภักดีผาสุข. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์และแนวทางการนำมาศึกษาภาษาไทย.* คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริเพ็ญ ภู่มหภิญโญ. (2563). การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ผ้าพิมพ์ลายจากอัตลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ (มสป.)*, 22 (2), มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 175 - 181

มิติทางวัฒนธรรมกับการแสดงออกทางการเมืองในประเทศไทย

Cultural Dimensions and Political Participation in Thailand

นางสาวณิชกานต์ พุทธิเสาวภาคย์
นักศึกษาปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
E-mail: nichakan.p@outlook.com
รศ.ดร.พรพรรณ ประจักษ์เนตร
คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
E-mail: pornpun.p@nida.ac.th

บทคัดย่อ

ประเทศไทยมีความขัดแย้งทางการเมืองมาอย่างยาวนาน สะท้อนให้เห็นได้จากดัชนีความเปราะบาง (Fragile State Index) อยู่ในกลุ่มเฝ้าระวัง และเฝ้าระวังขั้นสูง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน การแสดงออกทางการเมืองของไทยมีความแตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย มุมมองและกระแสทางการเมืองมีความเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดในปี พ.ศ. 2564 ผู้เข้าร่วมชุมนุมมีอายุน้อยที่สุดในประวัติศาสตร์ สร้างความแตกต่างเรื่องการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ การแก้เกม การใช้เทคโนโลยีและมุมมองการต่อสู้ทางการเมือง โดยประเทศไทยมีมิติทางวัฒนธรรมแบบเหลื่อมล้ำทางอำนาจสูง มิติการรวมกลุ่มสูง มิติหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนสูงและเก็บอารมณ์ ทำให้ไม่กล้าแสดงความขัดแย้งอย่างตรงไปตรงมามากนัก ไม่ชอบความแตกต่างทั้งในแง่ที่ตนเองแตกต่างจากผู้อื่นและผู้อื่นแตกต่างจากสังคมด้วย อีกทั้งไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง รู้สึกไม่ปลอดภัยและต่อต้านเมื่อคนในสังคมต้องการการเปลี่ยนแปลง ขณะที่มีมิติความเป็นหญิงสูง และมีมิติมุ่งเน้นระยะสั้น บริบททางการเมืองไทยจึงไม่ค่อยเคร่งเครียด มีการรักษาความสัมพันธ์ ประนีประนอม และเลือกแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า จึงเกิดการรัฐประหารบ่อยครั้ง แต่การเข้ามาของเทคโนโลยีทำให้มิติทางวัฒนธรรมมีแนวโน้มเปลี่ยนไป มิติทางวัฒนธรรมแบบปัจเจกบุคคลเพิ่มขึ้น มิติความเหลื่อมล้ำทางอำนาจและมิติหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนลดลง ทำให้กล้าออกมาแสดงออกทางการเมืองมากขึ้น กล้าวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของผู้ที่มีอำนาจ และการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงออกทางการเมืองมากขึ้น ภาพรวมของการขัดแย้งทางการเมืองไทยในปัจจุบันจึงเป็นภาพของความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่าที่เป็นอนุรักษ์นิยมและคนรุ่นใหม่ที่เป็นเสรีนิยม

คำสำคัญ: มิติทางวัฒนธรรม, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, ประเทศไทย

ABSTRACT

Thailand has experienced prolonged political conflict, as reflected in its placement on the Fragile State Index, where it has been classified under the categories of "Warning" and " Elevated Warning" since 2006. The nature of political expression in Thailand has evolved over time, with notable changes observed in 2021. During

that year, protest participants were the youngest in history, marking a significant shift in symbolic expression, strategies, the use of technology, and perspectives on political struggle. Thailand's cultural dimensions are characterized by high power distance, collectivism, uncertainty avoidance and restraint. These factors have historically contributed to a reluctance to express disagreement openly, a resistance to differences both in terms of personal divergence from others and societal deviation and an aversion to change. People tend to feel insecure and resist when societal shifts are proposed. Furthermore, Thailand ranks high on femininity and short-term orientation, contributing to a political context that is generally not highly tense, with an emphasis on maintaining relationships, compromise, and addressing immediate problems. This environment has resulted in frequent coups. However, the introduction of technology has begun to shift these cultural dimensions. There is a growing tendency towards individualism, a reduction in power distance, and decreased uncertainty avoidance. As a result, people have become more willing to engage in political expression, openly criticize those in power, and employ creative methods in their political activities. The current political conflict in Thailand can be seen as a struggle between older generations, who are more conservative, and younger generations, who advocate for liberal values.

KEYWORDS: Cultural Dimensions, Political Participation, Thailand

1. บทนำ

ประเทศไทยมีความขัดแย้งในเรื่องของมุมมอง ทัศนคติ และการแสดงออกทางการเมืองมาอย่างยาวนาน อีกทั้งหลายครั้งของการแสดงออกทางการเมืองลุกลามจนเกิดเป็นความรุนแรง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง โดยประเทศไทยถูกจัดอันดับดัชนีความเปราะบาง (Fragile State Index) อยู่ในกลุ่มเฝ้าระวัง (Warning) และเฝ้าระวังขั้นสูง (Elevated warning) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน (The Fund For Peace, 2024) โดยการจัดอันดับดัชนีความเปราะบางนี้มี 4 ตัวบ่งชี้สำคัญ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ความเชื่อมโยง ตัวบ่งชี้เศรษฐกิจ ตัวบ่งชี้ทางการเมือง และตัวบ่งชี้ทางสังคมและข้ามมิติ ซึ่งตัวบ่งชี้สำคัญที่ทำให้ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในกลุ่มเฝ้าระวังและเฝ้าระวังขั้นสูงมาโดยตลอดนั้น คือ ตัวบ่งชี้ด้านความเชื่อมโยง โดยตัวแปรย่อย คือ กลไกด้านความปลอดภัย และความแตกแยกในหมู่ผู้นำ และตัวบ่งชี้ทางการเมือง โดยตัวแปรย่อย คือ ความชอบธรรมของรัฐ และสิทธิมนุษยชนและหลักนิติธรรม จะเห็นได้ว่าตัวแปรสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยติดหล่มความเปราะบางนี้มาเป็นเวลากว่า 18 ปี ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องทางการเมืองทั้งสิ้น

ความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในแต่ละยุคสมัยมีความแตกต่างกัน เห็นได้ชัดเจนในการชุมนุม พ.ศ. 2564 เป็นการชุมนุมของคนรุ่นใหม่ที่มีอายุน้อยที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองของไทย ผู้ชุมนุมส่วนใหญ่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาไปจนถึงอุดมศึกษา และสร้างความประหลาดใจให้กับสังคมในเรื่องของความสร้างสรรค์ในการแสดงออกทางการเมือง ทั้งเรื่องของการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ การแก้เกม การใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและมุมมองการต่อสู้ที่แตกต่างไปจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนยุคก่อน ภาพรวมของการขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบันจึงเป็นภาพของความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่าที่เป็นอนุรักษ์นิยมและคนรุ่นใหม่ที่เป็นเสรีนิยม

โดยหนึ่งในปัจจัยหลักที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างไปนั้น คือ ปัจจัยมิติทางวัฒนธรรม โดย Geert Hofstede ในปี ค.ศ.1984 ได้เขียนทฤษฎีมิติทางวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรม คือ ความคิดและ

การปฏิบัติของสมาชิกในกลุ่มที่ทำให้กลุ่มมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่น ซึ่งการทราบและเข้าใจถึงความคิดที่แตกต่างกันนี้อาจนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นได้และเพื่อพัฒนาการสื่อสารให้ประชาชนในประเทศไทยสามารถเข้าใจและอยู่ร่วมกันในสังคมแห่งความแตกต่างนี้ได้ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์

(1) เพื่อให้เข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในประเทศไทยในบริบทของมิติทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

(2) เพื่อให้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาการสื่อสารทางการเมืองในอนาคต ให้เข้าถึงและเหมาะสมกับวัฒนธรรมของประเทศไทยที่มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปตามการเข้ามาของเทคโนโลยี

3. วิธีการศึกษา

(1) รูปแบบของการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review)

(2) ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษานี้จะทบทวนงานวิจัยโดยครอบคลุมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและปัจจัยมิติทางวัฒนธรรม และทบทวนข่าวจากเว็บไซต์และหนังสือพิมพ์

(3) ฐานข้อมูลที่ใช้

สืบค้นรายงานวิจัย จากวารสารทางวิชาการบนฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ข่าวจากเว็บไซต์และหนังสือพิมพ์ จากสื่อมวลชนหลักที่ได้รับการยอมรับ เช่น ไทยรัฐ ออนไลน์ กรุงเทพธุรกิจ และ The Standard เป็นต้น หรือ ข้อมูลจากภาครัฐและองค์กร เช่น ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) และ iLaw เป็นต้น โดยเริ่มตั้งแต่มีฐานข้อมูลจนถึงเดือนกันยายน 2567 รวมถึงสืบค้นโดยพิจารณาจากเอกสารอ้างอิงและบรรณานุกรมของรายงานที่เกี่ยวข้อง

(4) การสืบค้น

กำหนดคำสำคัญในการสืบค้น โดยใช้ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ร่วมกับคำสำคัญอื่น ๆ ในการสืบค้น ได้แก่ มิติทางวัฒนธรรม ประเทศไทย มิติความเหลื่อมล้ำทางอำนาจ มิติความเป็นปัจเจกบุคคลและการรวมกลุ่ม มิติหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน มิติความเป็นชายและความเป็นหญิง มิติการมุ่งเน้นระยะยาวและระยะสั้น โดยสืบค้นทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

(5) เกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัย

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria) เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับมิติทางวัฒนธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือ เป็นข่าวที่นำเสนอสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ขณะนั้น

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) ไม่สามารถเข้าถึงงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ได้ หรือ ข่าวมาจากสื่อที่ไม่ใช่สื่อมวลชนหลัก

4. มิติทางวัฒนธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศไทย

Geert Hofstede ได้อธิบายทฤษฎีมิติทางวัฒนธรรม (Cultural Dimension Theory) ไว้ว่า มิติทางวัฒนธรรมคือกลุ่มของสมาชิกที่มีความคิดและทัศนคติเดียวกัน ส่งผลให้แต่ละกลุ่มวัฒนธรรมมีการแสดงออกแตกต่างกัน โดยสามารถจำแนกมิติทางวัฒนธรรมออกเป็น 6 มิติ ดังนี้

1. มิติความเหลื่อมล้ำทางอำนาจ (Power Distance)
2. มิติความเป็นปัจเจกบุคคลและการรวมกลุ่ม (Individualism and Collectivism)
3. มิติหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน (Uncertainty Avoidance)
4. มิติความเป็นชายและความเป็นหญิง (Masculinity and Femininity)
5. มิติการมุ่งเน้นระยะยาวและระยะสั้น (Long-term and Short-term Orientation)
6. มิติการแสดงออกทางอารมณ์ (Indulgence and Restraint)

มิติความเหลื่อมล้ำทางอำนาจ (Power Distance)

หมายถึง ขอบเขตซึ่งคนในสังคมสามารถยอมรับความไม่เท่าเทียมทางอำนาจ มุมมองต่อระดับชั้นและการปฏิบัติตัวของคนในสังคม โดยสังคมที่มีมิติความเหลื่อมล้ำทางอำนาจสูง เช่น มาลาวี จะมองว่าความไม่เท่าเทียมทางอำนาจนั้นเป็นเรื่องปกติ คนบางกลุ่มสามารถใช้อำนาจได้มากกว่า มักพบการใช้อำนาจเกินกว่าสิทธิ์ได้ทั่วไป ขณะสังคมที่มีมิติความเหลื่อมล้ำต่ำ เช่น นิวซีแลนด์ (Andreassi et al, 2014) จะใช้อำนาจตามการควบคุมของกฎหมายและกรอบของศีลธรรม ผู้มีอำนาจมักประพฤติตัวให้ดูมีอำนาจน้อยกว่าความเป็นจริง

นอกจากนี้ Hofstede (1996) อ้างถึงใน Cohen, E. และคณะ (2008) ว่า สังคมที่มีมิติความเหลื่อมล้ำทางอำนาจสูง มีแนวโน้มที่การเมืองจะมีลักษณะสุดโต่ง ประชาชนไม่แสดงออกทางการเมืองจนถึงขีดสุดและเมื่อแสดงออกจะนำไปสู่ความรุนแรง มักรัฐประหารเปลี่ยนกลุ่มผู้นำ ขณะที่สังคมที่มีมิติความเหลื่อมล้ำทางอำนาจต่ำจะไม่สุดโต่ง การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเกิดจากการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ เน้นย้ำการแบ่งปันอำนาจ ในด้านการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนในประเทศไทยมีลักษณะยอมรับอำนาจรัฐ ไม่ต่อต้านหรือเรียกร้อง มองว่าตนเองไม่มีอิทธิพลและอำนาจตรวจสอบ (อนุชา และคณะ, 2561) ประชาชนมักไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเมื่อมีการรวมกลุ่มเป็นการประชุมใหญ่ แต่จะแสดงความคิดเห็นเมื่อมีการรวมกลุ่มเล็กและมีเจ้าหน้าที่รัฐเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องน้อยที่สุด (Cohen et al, 2008) ยกตัวอย่างเหตุการณ์ในเวทีเสวนา “สิทธิเสรีภาพการแสดงออกในอีสาน” มีการนำกำลังเจ้าหน้าที่ทหารตำรวจประมาณ 15 นาย มาพูดคุยกับคณะผู้จัดงาน ห้ามไม่ให้พูดเรื่องการเมือง มาตรา 112 รวมทั้งห้ามแสดงความเห็นในเรื่องประชามติ พร้อมทั้งเข้ามานั่งร่วมสังเกตการณ์ในเวทีโดยตลอดและเก็บภาพผู้เข้าร่วมด้วย (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2559) สถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้คนไทยรู้สึกไม่ปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็น

มิติความเป็นปัจเจกบุคคลและการรวมกลุ่ม (Individualism and Collectivism)

หมายถึง ลำดับการให้ความสำคัญระหว่างตนเองและกลุ่ม โดยสังคมที่มีมิติความเป็นปัจเจกบุคคล เช่น สหรัฐอเมริกา จะให้ความสำคัญกับตนเองเหนือความสำคัญของกลุ่ม มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นของตนเองโดยไม่สนใจทิศทางความคิดเห็นของกลุ่ม มีจิตสำนึกสาธารณะต่ำ สื่อสารแบบมีบริบทต่ำ กล้าที่จะเผชิญหน้า ขณะที่สังคมที่มีมิติการรวมกลุ่ม เช่น กาตาร์ (Andreassi et al, 2014) จะให้ความสำคัญกับกลุ่มเหนือความสำคัญของตน ต้องการการยอมรับจากคนในกลุ่มเดียวกัน มีการตัดสินใจผ่านความเห็นชอบของกลุ่ม เน้นความสัมพันธ์ของพวกพ้อง สื่อสารแบบมีบริบทสูง เกรงกลัวการพูดต่อหน้าผู้คนและหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า (Dartey-Baah, 2013)

ในทางการเมือง สังคมที่มีความเป็นปัจเจกบุคคล จะมีการแสดงออกทางการเมืองที่หลากหลายเพราะคนในสังคมสามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองได้โดยไม่ต้องสนใจความคิดเห็นของกลุ่ม ขณะที่สังคมที่มีมิติการรวมกลุ่ม จะอ่อนไหวเรื่องการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเนื่องจากคนในสังคมต้องรอทิศทางความคิดเห็นของคนในกลุ่มและไม่ต้องการเผชิญหน้ากับคนที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกับตน ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของกลุ่มก่อนความคิดเห็นของตนเอง การแสดงออกทางการเมืองส่วนใหญ่จึงเป็นการรอดูทิศทางความคิดเห็นของสังคมหรือเลือกแสดงความคิดเห็นแบบไม่ระบุตัวตนแทน และหากมีคนเห็นด้วยกับกระแสทางการเมืองนี้มาก คนกลุ่มน้อยที่แสดงออกในทางตรงกันข้ามจะถูกวิพากษ์วิจารณ์การกระทำและเรียกร้องให้เปลี่ยนการแสดงออกให้สอดคล้องกับคนส่วนใหญ่อีกด้วย เป็นการตอกย้ำถึงความต้องการให้สังคมไม่มีความขัดแย้ง เช่น การใช้แฮชแท็กบนทวิตเตอร์ #วันนี้ดาราCallOutหรือยัง และ #แทกุกไลน์ เพื่อเรียกร้องให้ศิลปินดารา ออกมาประการจุดยืนทางการเมืองปกป้องฝ่ายเสรีนิยม เกิดกระแส Cancel Culture หรือ การคว่ำบาตรคนมีชื่อเสียง ศิลปิน องค์กรที่แสดงความคิดเห็นหรือมีพฤติกรรมไม่ตรงตามอุดมการณ์ของตนผ่านทางโซเชียลมีเดีย (กรุงเทพธุรกิจ, 2563)

มิติหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน (Uncertainty Avoidance)

หมายถึง ระดับของการไม่ยอมรับให้ความคิดและพฤติกรรมผิดไปจากมาตรฐานเดิม โดยสังคมที่มีมิติหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนสูง เช่น เปรู จะมีแนวโน้มตั้งรับ เตรียมตัวและพยายามลดความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต มักออกกฎและข้อบังคับเป็นจำนวนมากเพื่อให้คนในสังคมปฏิบัติตาม และเมื่อต้องมีการตัดสินใจจะตัดสินใจเป็นกลุ่มเนื่องจากกลัวความผิดพลาด สังคมที่มีมิติหลีกเลี่ยงความต่ำ เช่น สหรัฐอเมริกา ผู้คนมักมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยสมัครใจ มีกฎหมายและข้อบังคับน้อย เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง ทำให้มีความสร้างสรรค์มากกว่า (Andreassi et al, 2014)

ในทางการเมือง สังคมที่มีมิติหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนสูง มักเป็นอนุรักษ์นิยม อดทนอดกลั้น การแสดงออกทางการเมืองมักถูกกดเอาไว้เนื่องจากกลัวผลที่ตามมา ไม่ประนีประนอมต่อฝ่ายตรงข้าม ขณะที่สังคมที่มีมิติหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนต่ำ เปิดกว้างต่อความคิดเห็นและการแสดงออกที่หลากหลาย ประเทศไทยมีมิติหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนสูง คนไทยส่วนใหญ่ไม่ชอบความเสี่ยงและไม่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มักจะหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อป้องกันการเปลี่ยนแปลง ในด้านของการแสดงออกทางการเมืองมีหลายด้านที่สอดคล้องกับการเป็นสังคมที่มีมิติหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนสูง เช่น ในช่วงปี 2557 - 2560 คสช. และ สนช. มีการตรากฎหมายเป็น พ.ร.บ. 248 ฉบับ พ.ร.ก. 8 ฉบับ และ ประกาศ คสช. 64 ฉบับ รวมเป็น 320 ฉบับ หรือคิดเป็นร้อยละ 42 ของกฎหมาย 754 ฉบับที่ประกาศใช้อยู่แล้วตลอด 108 ปีที่ผ่านมา (องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย), 2560) การตั้งกฎจำนวนมากนี้ทำเพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งที่ผิดไปจากปกติที่เป็นอยู่ โดยในเดือนพฤศจิกายน 2564 ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำตัดสินว่า แกนนำผู้ชุมนุมที่กล่าวสุนทรพจน์เรียกร้องการปฏิรูปการเมือง มีเจตนาโค่นล้มสถาบันพระมหากษัตริย์และรัฐบาล มีผู้ต้องหาคดีหมิ่นสถาบันฯ อย่างน้อย 74 คน ถูกคุมขังหรือรอการพิจารณาคดี องค์กรพัฒนาเอกชนรายงานว่า ในปี 2563 – 2564 มีผู้ถูกกล่าวหาตามกฎหมายหมิ่นสถาบันฯ จำนวน 210 คน และอนุญาตให้ประชาชนสามารถยื่นฟ้องหมิ่นพระบรมเดชานุภาพต่อกันได้ (U.S. Department of State, 2022) การที่ภาครัฐขัดขวางการชุมนุมและการพูดอย่างเสรีของประชาชนเนื่องจากมีมิติหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนสูง จึงต้องการตัดไฟตั้งแต่ต้นลม หลีกเลี่ยงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอนาคต

มิติความเป็นชายและความเป็นหญิง (Masculinity and Femininity)

หมายถึง คุณค่าที่สังคมให้ความสำคัญตามบทบาทเพศ โดยสังคมที่มีความเป็นชาย เช่น เยอรมนี จะให้ความสำคัญกับการแข่งขัน ความสำเร็จ เงินและสิ่งของ แก้ไขปัญหาด้วยการต่อสู้จนถึงที่สุด มีความเด็ดขาดและไม่ประนีประนอม (Andreassi et al, 2014) ขณะที่สังคมที่มีความเป็นหญิง เช่น ไอซ์แลนด์ ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ ความเสมอภาคและประนีประนอม เชื่อการตัดสินใจของกลุ่ม มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างสมัครใจ เห็นอกเห็นใจผู้อ่อนแอ ความแตกต่างของบทบาททางเพศต่ำ แสวงหาทางสายกลาง แก้ไขความขัดแย้งด้วยการเจรจาต่อรอง (Soares et al., 2007)

ในทางการเมือง สังคมที่มีมิติความเป็นชายมักมีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง มองว่าเพศชายเป็นเพศที่ควรมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า การเมืองจะเป็นในรูปแบบของการแข่งขัน ต้องการความก้าวหน้าและเป็นผู้นำ ขณะที่สังคมที่มีมิติความเป็นหญิงจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองปานกลาง และมองว่าการเมืองเป็นเรื่องของคนทุกเพศ มีความประนีประนอมและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มมากกว่าการต้องการเอาชนะ ประเทศไทยมีความเป็นหญิงมาก มีความก้าวหน้าในเรื่องของความเท่าเทียมทางเพศในสภา โดยในปี 2562 มีส.ส.หญิงได้รับเลือกร้อยละ 16.20 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.88 ในปี 2566 (workpointTODAY, 2566) สังคมมีการแข่งขันต่ำ เน้นการประนีประนอม มุ่งเน้นในการรักษาความสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับการที่ประเทศไทยมีมิติทางวัฒนธรรมแบบการรวมกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับการรักษาความสัมพันธ์ของกลุ่มมากกว่าความสำเร็จ ในบริบททางการเมืองคนไทยก็ยังมองเรื่องจริงจังให้เป็นเรื่องสนุกขำขัน เห็นได้จากความนิยมในการติดตามการเมืองในรูปแบบของขบวนพาเหรดล้อการเมืองอย่างงานฟุตบอลประเพณีจุฬาฯ-ธรรมศาสตร์ ที่ได้รับความนิยมจนกลายเป็นธรรมเนียมอย่างหนึ่งตั้งแต่ปี 2481 จนถึงปัจจุบัน (สมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์, มปป) และการเดี่ยวไมโครโฟนของโน้ส อุดม แต้พานิช ที่มีจุดเด่น คือ การเสียดสีเรื่องเกี่ยวกับการเมืองในขณะนั้นด้วย โดยการเดี่ยวไมโครโฟนนี้ เต็มทุกรอบ และมีการเข้าชมทางออนไลน์ซ้ำแล้วซ้ำอีกกว่าล้านครั้ง (กรุงเทพธุรกิจ, 2567) แสดงให้เห็นว่าคนไทยชอบการนำเสนอเรื่องราวที่จริงใจในรูปแบบที่ไม่จริงจัง

มิติการมุ่งเน้นระยะยาวและระยะสั้น (Long-term and Short-term Orientation)

หมายถึง ความสามารถในการคิดและวางแผนล่วงหน้า โดยสังคมที่มุ่งเน้นระยะยาว เช่น เกาหลี จะมีการวางแผนและลงมือทำเพื่อผลประโยชน์ในอนาคต อดทนอดกลั้น ปรับตัวเก่ง มีความสามารถในการคิดแบบวิเคราะห์ได้ดี (Alas et al., 2008) ขณะที่สังคมที่มุ่งเน้นระยะสั้น เช่น สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ จะลงมือทำเพื่อผลประโยชน์ ณ ปัจจุบัน คาดหวังผลลัพธ์อย่างรวดเร็ว มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ที่มีมาต่อยอดเป็นองค์ความรู้ใหม่ (Dartey-Baah, 2013)

ในการทางเมือง สังคมที่มีมิติการมุ่งเน้นระยะยาวจะมีการวางรากฐานทางการเมืองอย่างมั่นคง กฎหมายจะถูกนำไปใช้อย่างเคร่งครัด การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเกิดตามข้อกำหนดและระยะเวลาที่วางเอาไว้ ขณะที่สังคมที่มีมิติการมุ่งเน้นระยะสั้นจะมีการสร้างกฎหมายใหม่ ๆ เพื่อให้ตอบโจทย์สถานการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการมุ่งเน้นระยะสั้น ในบริบททางการเมือง CNBC (2023) กล่าวว่าประเทศไทยมีการรัฐประหารสำเร็จ 13 ครั้ง และไม่สำเร็จอีก 9 ครั้ง ในช่วงเวลาเพียงหนึ่งศตวรรษ โดยครั้งล่าสุดเกิดขึ้นในปี 2557 แสดงให้เห็นถึงการเลือกแก้ปัญหาในระยะสั้น และไม่สามารถวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาในระยะยาวได้ อีกทั้งประเทศไทยมีมิติทางวัฒนธรรมแบบความเหลื่อมล้ำทางอำนาจสูงทำให้การยอมรับการรัฐประหารเป็นเรื่องปกติ

การรัฐประหารถูกมองว่าเป็นวิธีการแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเมือง และมีการเรียกร้องของประชาชนให้กองทัพเข้ามาแทรกแซง ดังเช่นการชุมนุม Shutdown กรุงเทพฯ ของกลุ่มกปปส. ในปี 2556 (ไทยรัฐ ออนไลน์, 2566)

มิติการแสดงออกทางอารมณ์ (Indulgence versus Restraint)

หมายถึง ความสามารถในการควบคุมความปรารถนาและแรงกระตุ้นของตนเอง โดยสังคมที่มีการแสดงออกทางอารมณ์ เช่น ไนจีเรีย จะมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ มีอิสระในการตัดสินใจ ชอบพักผ่อนและเล่นกีฬา ขณะที่สังคมที่มีการเก็บอารมณ์ เช่น อินเดีย จะไม่มีอิสระในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น เคร่งครัดเรื่องบรรทัดฐานทางเพศ (พัชราภา, 2560)

ในทางการเมือง สังคมที่มีการแสดงออกทางอารมณ์จะมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อสิทธิของตนเอง เปิดกว้างต่อแนวคิดใหม่ ๆ และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่ดี ส่วนสังคมที่มีการเก็บอารมณ์ จะให้ความสำคัญกับการรักษาระเบียบ และสนใจความมั่นคงมากกว่า ประเทศไทยมีการแสดงออกทางอารมณ์ปานกลาง สังคมไทยเลือกเรื่องที่จะแสดงออกทางอารมณ์เป็นรายกรณีไป (Hofstede Insights, 2024) และเนื่องจากประเทศไทยเป็นสังคมที่มีการรวมกลุ่มและความเหลื่อมล้ำทางอำนาจสูง ดังนั้นในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงมีแนวโน้มเก็บอารมณ์ และจะแสดงออกทางอารมณ์มากขึ้นเมื่ออยู่บนโลกออนไลน์ (Kumpol, 2013)

แต่ในปัจจุบันการเข้ามาของเทคโนโลยีทำให้ข้อมูลจากทั่วทุกมุมโลกสามารถส่งต่อและแลกเปลี่ยนกันได้ วัฒนธรรมจากที่หนึ่งสามารถถ่ายทอดไปยังอีกซีกโลกหนึ่งได้อย่างง่ายดาย ดังนั้นปัจจุบันมิติทางวัฒนธรรมจึงมีทิศทางการเปลี่ยนแปลงคล้ายคลึงกันทั่วโลก โดยมิติทางวัฒนธรรมแบบปัจเจกบุคคลเพิ่มสูงขึ้นในเกือบทุกประเทศโดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา เป็นผลมาจากสื่อตะวันตกที่เข้ามามีบทบาทในหลายประเทศมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้รับสารซึมซับและรับเอาค่านิยมตะวันตกมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน (Santos และคณะ, 2017) ในส่วนของมิติทางวัฒนธรรมแบบความเหลื่อมล้ำทางอำนาจ หลายประเทศมีความเหลื่อมล้ำทางอำนาจลดลง เนื่องจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ คนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ง่ายขึ้น อีกทั้งเทคโนโลยีทำให้มีการจับตาและวิพากษ์วิจารณ์การใช้อำนาจเกินขอบเขตมากยิ่งขึ้น (Sofo และ Seidu, 2016) ขณะที่มิติทางวัฒนธรรมแบบหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนในหลายประเทศลดลง เนื่องจากผลกระทบของโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยี รวมทั้งคนในยุคปัจจุบันมีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว ความกังวลเกี่ยวกับความไม่แน่นอนจึงลดลง (Mills และคณะ, 2003)

ในบริบทการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนในประเทศไทย การเข้ามาของเทคโนโลยีทำให้ผู้คนในสังคมได้รับข่าวสารมากเกินจะรับทั้งหมดไหว จึงเลือกรับสารเฉพาะข่าวสารที่ตนเองต้องการ เลือกรับรู้และตีความตามความเชื่อของตน เลือกจดจำข่าวสารที่สอดคล้องกับความคิด ทัศนคติ และค่านิยมของสังคม ทำให้แต่ละกลุ่มทางการเมืองได้รับสารที่แตกต่างกันไปอย่างสิ้นเชิง อีกทั้งยังมีช่องทางในการแสดงออกทางการเมืองเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและได้รับความสนใจเป็นวงกว้าง เมื่อผู้นำทางความคิดเห็นเริ่มมีความสนใจทางการเมือง ผู้ติดตามก็จะเริ่มสนใจและรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมากขึ้นเช่นกัน ดังนั้น จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่การเมืองในปัจจุบันสามารถเข้าถึงผู้คนในสังคมได้มากขึ้น และผู้ที่มีอุดมการณ์เดียวกันจะยิ่งเชื่อมั่นในอุดมการณ์ของตัวเองมากขึ้น

ทำให้ในปี พ.ศ. 2564 ภาพการเมืองในไทยค่อนข้างแตกต่างไปจากการเมืองแบบเดิม ส่วนใหญ่สื่อนิยมใช้ไลฟ์บนสื่อโซเชียล เพราะการไลฟ์สามารถสร้างประสบการณ์ร่วมสำคัญของประชาชนและหากเป็นไลฟ์เชิงเนื้อหาและสถานการณ์ นั่นย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่ออำนาจการควบคุมเนื้อหาที่รัฐไม่ต้องให้ประชาชนได้ยิน (iLaw, 2565) ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบปัจเจกบุคคลมากขึ้น และเมื่อการเมืองสามารถเข้าถึงคนได้มากขึ้นจึงได้เห็นภาพการรวมตัวกันของนักเรียน นักศึกษาที่มีอายุน้อยที่สุดในประวัติศาสตร์ เมื่อมิติทาง

วัฒนธรรมแบบความเหลื่อมล้ำทางอำนาจมีแนวโน้มลดลง เราจึงได้เห็นภาพของการที่คนมีอายุน้อยกล้าที่จะออกมา วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของเจ้าหน้าที่และผู้มีอำนาจในสังคม ผลักข้อเสนอสูงขึ้นสู่การปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ด้วยการผูกโบว์ขาวและติดป้ายตามสถานที่สำคัญต่างๆ (iLaw, 2565) อีกทั้งในด้านมิติทางวัฒนธรรมแบบหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนมีแนวโน้มต่ำลง ทำให้ผู้คนมีความสมัครใจในการร่วมกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น ส่งผลให้การแสดงออกทางการเมืองมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงออกมากขึ้น เกิดเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นการชูสามนิ้วเหนือศีรษะ จากวรรณกรรมเรื่อง The Hunger Games ของซูซานน์ คอลลินส์ เพื่อต่อต้านการทำรัฐประหารของคสช. การผูกโบว์สีขาว เพื่อเรียกร้องความยุติธรรมและเรียกร้องให้ยกเลิก พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 หลังจากไม่พบผู้ติดเชื้อในประเทศแต่ยังไม่ยกเลิกพ.ร.ก.ฉุกเฉิน การชูกระดาษเปล่ากลางสกายวอร์ค มศว เป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศจีน เกิดจากการที่รัฐใช้ความรุนแรงในการควบคุมผู้ที่ออกมาเรียกร้องและชูป้ายที่มีสโลแกน จึงมีการรวมตัวกันเพื่อชูกระดาษเปล่า เป็นการประท้วงอย่างสันติ แต่อีกนัยหนึ่งเป็นการท้าทายอำนาจของรัฐ ราวกับจะสื่อว่าหากรัฐกลัวกระดาษเปล่า แสดงว่าข้างในของรัฐนั้นอ่อนแอเหลือเกิน (The Standard, 2565) อีกทั้งมีการใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนในการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ เช่น การใช้ฟิลเตอร์ในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อแสดงจุดยืนทางการเมืองในคนในกลุ่มสังคมของตนเองรับรู้ และด้วยการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์นี้ยังทำให้เกิดการแสดงออกแบบปัจเจกบุคคลเพิ่มขึ้นด้วยเนื่องจากไม่ใช่การแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา เป็นเพียงสัญลักษณ์ที่รู้กันเฉพาะคนที่สนใจในเรื่องการเมืองเท่านั้นที่เข้าใจ ถึงแม้ ณ ปัจจุบันจะเข้าใจเป็นวงกว้างแต่ช่วยให้คนไทยที่มีมิติทางวัฒนธรรมแบบการรวมกลุ่มกล้าที่จะแสดงออกทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

5. การปรับเปลี่ยนและพัฒนาการสื่อสารในอนาคตให้เข้าถึงและเหมาะสมกับประเทศไทย

การสื่อสารที่ดี คือ การที่ผู้ส่งสารสามารถส่งสารไปถึงผู้รับสารตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ โดย Klapper (1960) กล่าวว่า การเปิดรับสารมี 4 ขั้นตอน คือ 1. การเลือกรับสาร ผู้รับสารจะเลือกช่องทางที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการในการใช้สื่อของตนเอง 2. การเลือกให้ความสนใจ ผู้รับสารจะเลือกรับสารเฉพาะสารที่สอดคล้องกับความสนใจและความคิดเห็นเดิมของตน เพื่อหลีกเลี่ยงความไม่สอดคล้องทางด้านความเข้าใจ 3. การเลือกรับรู้และตีความ ผู้รับสารจะมีกลไกในการเลือกตีความสารนั้นไปตามความเชื่อ ทัศนคติ และประสบการณ์เดิมของตน และ 4. การเลือกจดจำ ผู้รับสารมักจะจดจำเฉพาะสารที่สอดคล้องกับความคิด ทัศนคติ ค่านิยมและความเชื่อของตน อาจเรียกได้ว่าเป็นพฤติกรรมการบิดเบือนสารโดยไม่ได้ตั้งใจ

จะเห็นได้ว่าการที่แต่ละบุคคลเลือกรับสารจะเลือกรับสารที่มองว่าเหมาะสมกับตนเองเท่านั้น ดังนั้นการที่จะสื่อสารทางการเมืองเพื่อให้คนทั่วไปเข้าถึงสารได้นั้น ต้องเลือกสื่อสารในแบบที่เหมาะสมกับมิติทางวัฒนธรรมด้วย โดยแต่เดิมประเทศไทยใช้การสื่อสารแบบดั้งเดิมในการสื่อสารทางการเมือง ได้แก่ การใช้โทรทัศน์เป็นสื่อหลัก สื่อสิ่งพิมพ์มีบทบาทในพื้นที่ชนบท สื่อเคเบิลและดาวเทียมมีบทบาทในเขตเมือง (Wilaiporn Laohakosol และ John Walsh, 2012) ซึ่งการใช้สื่อในลักษณะนี้สามารถเข้าถึงคนได้พร้อมกันจำนวนมาก แต่ไม่ได้เจาะจงกลุ่มผู้รับสาร ประชาชนที่มีความเชื่อ ทัศนคติและค่านิยมที่แตกต่างกันได้รับสารแบบเดียวกัน จึงควรมีการปรับปรุงและพัฒนาการสื่อสารให้สามารถเข้าถึงและเหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบันมากขึ้น

เมื่อพิจารณากลุ่มผู้รับสารในบริบทการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ คนรุ่นเก่า (Baby boomer และ Generation X) ซึ่งยังคงพึ่งพาสื่อดั้งเดิมเป็นหลัก แต่มีการปรับตัวเข้าสู่สื่อดิจิทัลบ้างในบางกรณี และ กลุ่มคนรุ่นใหม่ (Generation Y, Generation Z และ Generation Alpha) มีการใช้สื่อดิจิทัลและ

เทคโนโลยีออนไลน์อย่างเข้มข้น นิยมใช้สื่อออนไลน์มากกว่าสื่อดั้งเดิม และใช้สมาร์ทโฟนเป็นอุปกรณ์หลักในการเข้าถึงสื่อ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2563) ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองควรเลือกช่องทางในการสื่อสารให้ถูกต้องการกลุ่มผู้รับสารและควรพิจารณามิติทางวัฒนธรรมมาปรับใช้ในการสื่อสารด้วย โดยการสื่อสารกับกลุ่มคนรุ่นเก่าที่มีมิติทางวัฒนธรรมแบบความเหลื่อมล้ำทางอำนาจสูง และมีมิติหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนสูง คนส่วนใหญ่ยอมรับการแบ่งชนชั้นและยึดติดกับบรรทัดฐานเดิม ดังนั้น การสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจและสถาบันสามารถพูดถึงได้แต่ควรแสดงออกถึงความเคารพและหลีกเลี่ยงการท้าทาย ควรใช้ภาษาที่สุภาพแต่ชัดเจน เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนและความไม่แน่นอน และประเทศไทยมีการรวมกลุ่มและมิติความเป็นหญิงสูง ดังนั้น การสื่อสารควรนำเสนอข่าวสารที่ส่งเสริมความร่วมมือ การทำงานร่วมกัน เน้นการดูแลสังคม ใช้ผู้นำทางความคิดมาช่วยในการสื่อสารจะทำให้กลุ่มคนเดียวกันเปิดรับสารมากยิ่งขึ้น และควรใช้ภาษาที่แสดงถึงความเข้าใจความรู้สึกของผู้รับสาร ในส่วนของการมุ่งเน้นระยะสั้น คนไทยต้องการเห็นผลลัพธ์ที่รวดเร็ว ควรนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัจจุบันหรือสิ่งที่สามารถเห็นผลลัพธ์ได้ทันที และคนไทยจะไม่ค่อยแสดงออกทางอารมณ์มากนัก ดังนั้น หากต้องการความคิดเห็นที่แท้จริงควรเปิดรับความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์หรือช่องทางที่ไม่ระบุตัวตน ส่วนการสื่อสารกับคนรุ่นใหม่ ที่บางมิติทางวัฒนธรรมมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไป ควรเน้นการสื่อสารที่การตอบสนองความต้องการและคุณค่าเฉพาะของแต่ละบุคคลมากกว่าการเน้นเรื่องส่วนรวมแบบเดิมเนื่องจากมีความเป็นปัจเจกบุคคลสูงขึ้น ควรหลีกเลี่ยงสื่อสารที่ใช้อำนาจเหนือ ควรแสดงให้เห็นความโปร่งใสและความรับผิดชอบจากผู้มีอำนาจเนื่องจากมีความเหลื่อมล้ำทางอำนาจลดลง และควรนำเสนอมุมมองใหม่ ๆ ในการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากคนกลุ่มนี้มีการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนลดลง กล้าลองผิดลองถูกมากกว่าเลือกใช้หนทางเดิม ๆ ในการแก้ปัญหา (Etling, B., 2010)

6. สรุป

ประเทศไทยมีความขัดแย้งทางการเมืองมาอย่างยาวนาน โดยความขัดแย้งมีความแตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย โดยตั้งแต่ปี 2564 เป็นต้นมา ภาพความขัดแย้งทางการเมืองของไทยเป็นภาพของการแบ่งฝั่งระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่อย่างชัดเจน การศึกษาเรื่องมิติทางวัฒนธรรมของ Geert Hofstede สามารถอธิบายการแสดงออกทางการเมืองที่แตกต่างกันในบริบทของประเทศไทยได้ดังนี้ ประเทศไทยมีมิติความเหลื่อมล้ำทางอำนาจสูง ประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับความไม่เท่าเทียมทางอำนาจ จึงไม่แสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับอำนาจ อีกทั้งมีมิติการรวมกลุ่มสูง ให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของกลุ่มมากกว่าปัจเจกบุคคล ทำให้การแสดงออกได้รับอิทธิพลจากสังคมมากกว่าจะเป็นความคิดเห็นของตนเอง และคาดหวังให้คนอื่น ๆ ในสังคมมีความคิดเห็นเป็นหนึ่งเดียวกัน อีกทั้งมีมิติหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนสูง จึงยิ่งทำให้การแสดงออกที่แตกต่างกับกระแสสังคมเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยาก และหากมีคนในสังคมเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงจะรู้สึกไม่ปลอดภัยและต้องการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงนั้น แต่ถึงอย่างนั้นประเทศไทยมีมิติความเป็นหญิงสูง เน้นการรักษาความสัมพันธ์ประนีประนอม ไม่ค่อยจริงจัง การแสดงออกทางการเมืองบ่อยครั้งจึงทำในลักษณะเสียดสี ตลกขบขัน และประเทศไทยมีมิติทางวัฒนธรรมแบบมุ่งเน้นระยะสั้น จึงเลือกแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เกิดการรัฐประหารบ่อยครั้ง และมีการแสดงออกทางอารม์ปานกลาง จะแสดงออกมากขึ้นหากเป็นการแสดงออกทางโลกออนไลน์ แต่ในปัจจุบันทิศทางการเมืองไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดจากการเข้ามาของเทคโนโลยี มีแนวโน้มว่ามิติทางวัฒนธรรมแบบปัจเจกบุคคลจะเพิ่มขึ้น มิติความเหลื่อมล้ำทางอำนาจลดลง และมิติหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนลดลง คนในสังคมกล้าออกมาแสดงออกทางการเมืองแบบปัจเจกบุคคลผ่านการ

แสดงออกเชิงสัญลักษณ์หรือการแลกเปลี่ยนความเห็นบนสื่อสังคมออนไลน์ของตนเองมาก กล้าวิจารณ์การทำงานของผู้ที่มีอำนาจและการใช้ความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น โดยการสื่อสารกับคนรุ่นเก่าควรสื่อสารในช่องทางของสื่อดั้งเดิมเป็นหลัก โดยปรับปรุงให้เน้นการให้ความเคารพต่อผู้มีอำนาจ ไม่แสดงความท้าทายจนเกินไป แสดงถึงการส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน ให้ข้อมูลที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือ และการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตและความสำเร็จในระยะสั้น ส่วนการสื่อสารกับคนรุ่นใหม่ควรเลือกสื่อสารบนช่องทางออนไลน์ ควรสื่อสารในมุมมองของคุณค่าเฉพาะบุคคล หลีกเลี่ยงการสื่อสารที่แสดงถึงการใช้อำนาจเหนือกว่า และมีการเสนอทางออกหรือแนวคิดใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหา การสื่อสารทางการเมืองที่สอดคล้องกับมิติทางวัฒนธรรมนี้จะช่วยให้สื่อสามารถเชื่อมโยงกับผู้รับสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

(1) ประเทศไทยควรสร้างวัฒนธรรมการเคารพความหลากหลายทางความคิด ลดความเข้าใจผิดและความกลัวการเปลี่ยนแปลง ทำให้สังคมจะสามารถเดินต่อและแก้ไขปัญหาทางการเมืองที่เรื้อรังได้

(2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ให้ทุกภาคส่วนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีให้เข้าถึงได้อย่างทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข่าวสารและมีส่วนร่วมทางเมืองได้มากขึ้น

(3) สนับสนุนสื่อที่เป็นกลางและหลากหลาย เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เจาะจงได้มากขึ้น สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และความสำคัญของการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง

8. เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. (2563). *Cancel culture วิถีแห่งการ แบน กำลังเปลี่ยนแปลงธุรกิจอย่างไร*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2567, จาก: https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/897727.

กรุงเทพธุรกิจ. (2567). *โน้ส อุดม แต้พานิช เดี่ยวไมโครโฟน ตลกไม่ตกเทรนด์ในซิทคาวน์ วิท สแตนด์อัพ*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2567, จาก: https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/entertainment / 1113432

ไทยรัฐ ออนไลน์. (2566). *9 ปี Shutdown กรุงเทพฯ ปิดแยก ปิดเมือง เปิดทางรัฐประหาร*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2567, จาก: https://plus.thairath.co.th/topic/politics&society/102661.

พัชราภา เอื้ออมรวนิช. (2560). การสื่อสารภายใต้มิติความหลากหลายทางวัฒนธรรม ตามแนวคิด Geert Hofstede. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* 25(47), 223-240.

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2559). *ห้ามพูดเรื่องการเมือง–ม.112-ประชามติ ในเวทีเสวนา "สิทธิเสรีภาพการแสดงออกในอีสาน" ทหารขู่ดำเนินคดีอย่างเด็ดขาด*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2567, จาก: https://tlhr2014.com/archives/1069.

สมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์. (มปป). *ย้อนรอยฟุตบอลประเพณีจุฬา-ธรรมศาสตร์*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2567, จาก: https://cuaa.chula. ac.th/activity/cutufootball

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563). *รายงานการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 6 ตุลาคม 2567, จาก: https://www.etda.or.th

องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย). (2560). *ประเทศไทยมีกฎหมายมากแค่ไหน*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2567, จาก: http://www.anticorruption.in.th/2016/th/detail/436/1/.

อนุชา พละกุล และคณะ. (2561). แนวทางการพัฒนาการเมืองการปกครองในสังคมชนบทสมัยใหม่. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 12 (26), 270-297.

Alas, R., et al. (2008). Human Resource Management in Cultural Context: Empirical Study of 11 Countries. *EBS Review*, 1(24). 50-62.

Andreassi, J., et al. (2014). Cultural impact of human resource practices on job satisfaction: A global study across 48 countries. *Cross cultural management*, 1(21). 57-79.

CNBC. (2019). *Why does Thailand have so many coups?*. [Online]. Retrieved July 31, 2024, from: https://www.cnbc.com/2019/08/20/why-does-thailand-have-so-many-coups.html.

Cohen, E., et al. (2008). Political Protest and Power Distance: Towards a Typology of Political Participation. *Bulletin of Sociological Methodology/Bulletin de Méthodologie Sociologique*, 99(1), 54-72.

Dartey-Baah, K. (2013). The cultural approach to the management of the international human resource: An analysis of Hofstede's cultural dimensions. *International Journal of Business Administration*, 4(2), 39.

Etling, B., et al. (2010). Political Change in the Digital Age: The Fragility and Promise of Online Organizing. SAIS Review of International Affairs, 30(2), 37-49.

Hofstede Insights. (2024). *Country Comparison.* [online]. Retrieved October 6, 2024, from: https://www.theculturefactor.com/.

iLaw. (2565). *การชุมนุมปี2563 พริบตาแห่งความเปลี่ยนแปลง พลังก่อตัวจากไหน มีพัฒนาการอย่างไร เราเจออะไรมาบ้าง*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2567, จาก: https://www.ilaw.or.th/articles/10090.

Klapper, J. T. (1960). *The effects of mass communication*. Free Press.

Kumpol Buriyameathagul. (2013). Characteristics of Culture in Thai Society and Virtual Communities. *Silpakorn University Journal of Social Sciences, Humanities, and Arts,* 13(2), 207-270.

Mills, Melinda., et al. (2003). Globalization, uncertainty and changes in early life courses. *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*. 6, 188-218.

Santos, Henri C., et al. (2017). Global Increases in Individualism. *Psychological Science*. 28(9), 1228-1229.

Sofo, Seidu. (2016). Democratization of Education in Emerging Countries. *Journal of Interdisciplinary Education*. 15(1).

Soares, A. M., et al. (2007). Hofstede's dimensions of culture in international marketing studies. *Journal of Business Research*, 60, 277-284.

The Fund for Peace. (2024). *Fragile States Index 2024*. [Online]. Retrieved August 15, 2024, from: https://fragilestatesindex.org/global-data/.

The Standard. (2565). *ทำไม 'กระดาษเปล่า' กลายเป็นสัญลักษณ์การประท้วงมาตรการล็อกดาวน์โควิดในจีน*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2567, จาก: https://thestandard.co/zero-covid-plain-paper-protest/.

U.S. Department of State. (2022). *2022 Country Reports on Human Rights Practices: Thailand*. [Online]. Retrieved August 15, 2024, from: https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/Thailand/.

Wilaiporn Laohakosol and John Walsh. (2012). Towards the Efficient Communication of Political Messages in Thailand: An Empirical Investigation. *Information Management and Business Review*, 4 (4), 145-152.

WorkpointTODAY. (2566). *เปิดสถิติ ความหลากหลายทางเพศสภาไทย 2566*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2567, จาก: https://workpointtoday.com/parliament-230500/.

ความแตกต่างของทักษะทางดิจิทัลในกลุ่มแรงงานสร้างสรรค์

The Difference of Digital Skills among Creative Labours

อดิศรศักดิ์ พรหมมาแดง

นักวิชาการอิสระ

E-mail: adisornsak.p@gmail.com

พรชนก ปลัดกอง

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการออกแบบสื่อสารออนไลน์ คณะนิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

E-mail: p_pooh@live.com

ปฏิภาณ ผลมาตย์*

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการออกแบบสื่อสารออนไลน์ คณะนิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

***Corresponding author, E-mail: patiphan.pho@spumail.net**

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาระดับทักษะทางดิจิทัลในกลุ่มแรงงานสร้างสรรค์ และเพื่อศึกษาความแตกต่างของทักษะทางดิจิทัลในกลุ่มแรงงานสร้างสรรค์ ใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณแบบวิจัยภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่าง คือ แรงงานสร้างสรรค์ผู้ที่มีงานทำด้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ จำนวนทั้งสิ้น 2,923 คน จากชุดข้อมูลทุติยภูมิรายบุคคลจากโครงการการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2563 ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงปริมาณ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา โดยใช้ตารางไขว้ และทดสอบความแตกต่างของทักษะทางดิจิทัลด้วยค่าสถิติ One-way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า แรงงานสร้างสรรค์มีร้อยละค่าเฉลี่ยทักษะทางดิจิทัลภาพรวม เท่ากับ 31.33 โดยด้านการสื่อสารและทำงานร่วมกัน มีร้อยละค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 44.40 ในขณะที่ 1 ใน 4 ของแรงงานสร้างสรรค์มีทักษะทางดิจิทัลด้านการแก้ไขปัญหาและด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาดิจิทัลมีร้อยละค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 25.67 และ 25.33 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาระดับทักษะทางดิจิทัลในมิติกลุ่มอาชีพสร้างสรรค์ พบว่า แรงงานสร้างสรรค์ที่มีระดับทักษะทางดิจิทัลอยู่ในระดับสูง คือ แรงงานสร้างสรรค์ที่ประกอบอาชีพด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 22.0 ในขณะที่แรงงานสร้างสรรค์ที่มีระดับทักษะทางดิจิทัลอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ กลุ่มอาชีพด้านสถาปัตยกรรมและกลุ่มอาชีพด้านหัตถกรรม คิดเป็นร้อยละ 37.7 และ 33.9 ตามลำดับ ส่วนผลการศึกษาความแตกต่างของทักษะทางดิจิทัลในมิติกลุ่มอาชีพ พบว่า แรงงานสร้างสรรค์ที่มีอาชีพต่างกัน มีระดับทักษะทางดิจิทัลแตกต่างกัน ซึ่งแรงงานสร้างสรรค์ที่มีอาชีพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสิ่งพิมพ์ การโฆษณาและการตลาด ภาพยนตร์และสื่อ พิพิธภัณฑ์ แกลอรี่ และห้องสมุด ดนตรี การแสดง และทัศนศิลป์ และออกแบบ

ผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยทักษะทางดิจิทัลมากกว่าแรงงานสร้างสรรค์ที่มีอาชีพด้านสถาปัตยกรรม และหัตถกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ทักษะทางดิจิทัล แรงงานสร้างสรรค์ เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ABSTRACT

This study aims to investigate the level of digital skills among creative labours and to examine the differences in digital skills within this group. The research adopts a cross-sectional quantitative design. The sample consists of 2,923 creative labours employed in the creative industries, derived from individual secondary data from the 2020 Household Survey on Information Technology and Communication Usage conducted by the National Statistical Office. The data was collected using quantitative interviews and analyzed using descriptive statistics, including cross-tabulations and the One-way ANOVA test to assess differences in digital skills. The findings reveal that the average overall digital skill level among creative labours is 31.33%. The highest average percentage is observed in communication and collaboration skills, at 44.40%. In contrast, one-quarter of creative labours have the lowest average percentages in problem-solving and digital content creation skills, at 25.67% and 25.33%, respectively. When considering digital skill levels across different creative professions, it is found that labours in product design professions exhibit the highest level of digital skills, accounting for 22.0%. On the other hand, those in architecture and handicrafts show the lowest levels, with 37.7% and 33.9%, respectively. The study also reveals significant differences in digital skills across different creative professions. Labours in information technology, print media, advertising and marketing, film and media, museums, galleries, and libraries, music, performing arts, visual arts, and product design have significantly higher average digital skills compared to those in architecture and handicrafts, with statistical significance at the 0.05 level.

KEYWORDS: Digital Skills, Creative Labours, Creative Economy

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ทักษะทางดิจิทัล เป็นชุดสมรรถนะอย่างหนึ่งที่แสดงออกผ่านประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตและเครื่องมือทางดิจิทัล ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากต่อการดำรงชีพในสังคมสารเสนทศ ทั้งการหารายได้ทางเศรษฐกิจและการพัฒนาทักษะการทำงานของแรงงาน ซึ่งผลการสำรวจของศูนย์พัฒนาการฝึกอบรมเพื่ออาชีพยุโรป (Cedefop, 2022) พบว่า ประชากรวัยผู้ใหญ่ที่เข้าสู่ตลาดแรงงานต้องมีทักษะพื้นฐานทางดิจิทัล คิดเป็นร้อยละ 80 และบริษัทส่วนใหญ่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การประมวลผลบนคลาวด์ (Cloud Computing) และเทคโนโลยีวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) คิดเป็นร้อยละ 75 รวมไปถึงธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง (SME) ต้องการแรงงานที่มีทักษะทางดิจิทัล คิดเป็นร้อยละ 90 จะเห็นได้ว่าแนวโน้มตลาดงานในระดับโลกให้ความสำคัญกับทักษะการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นอย่างมาก ดังนั้น แม้ว่าแรงงานจะมีทักษะทางดิจิทัลเป็นพื้นฐานการทำงานอยู่แล้ว แต่ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนโยบายการจ้างงานขององค์กร ทำให้จำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะการทำงานที่ก้าวทันเทคโนโลยีอยู่สม่ำเสมอในสภาวะพลิกผันทางดิจิทัล (Digital Disruption)

ความจำเป็นของการมีทักษะทางดิจิทัลข้างต้น ทำให้แรงงานที่มุ่งเน้นงานฝีมือ (Crafts) ต้องปรับตัว โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานสร้างสรรค์ที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐสร้างสรรค์ กลับต้องเผชิญกับการพัฒนาทักษะทางดิจิทัลควบคู่ไปกับทักษะการทำงานด้านศิลปะและการออกแบบ ซึ่งเป็นทักษะการทำงานที่มุ่งเน้นงานฝีมือทางกายภาพเป็นหลัก เช่นเดียวกับงานวิจัยของ อุทิศ บำรุงชีพ และพักตร์วิภา โพธิ์ศรี (2564) พบว่า แรงงานที่ออกแบบผลิตภัณฑ์และเจียระไนพลอยยังคงขาดทักษะการสร้างสรรค์เนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะการเล่าเรื่องแบบดิจิทัลที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมและให้ความรู้กลุ่มเป้าหมาย และผลการวิจัยของ เสาวรัจ รัตนคำฟู และคณะ (2564) เผยให้เห็นฉากทัศน์ในอนาคตว่า หลังยุคโควิด-19 แรงงานสร้างสรรค์ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ควรมีทักษะที่ผสมผสาน (Fusion Skills) ทั้งทักษะทางเทคนิควิชาชีพ ทักษะทางภาษา ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และทักษะทางดิจิทัล นอกจากนี้รัฐบาลไทยมีนโยบายส่งเสริมการสร้างพลังละมุ่น (Soft Power) ของประเทศไทยเผยแพร่สู่สายตาโลก ซึ่งหากแรงงานสร้างสรรค์สามารถออกแบบชิ้นงานและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล จะนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมบริโภคและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในอนาคตตอบโจทย์เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) (หน่วยข้อมูลและสำนักงานผู้อำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564) จะเห็นได้ว่า โครงสร้างทางสังคมทั้งตลาดแรงงานและภาครัฐทำให้แรงงานสร้างสรรค์มีความจำเป็นอย่างมากต่อการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล

จากปรากฏการณ์ทักษะทางดิจิทัลข้างต้น ทำให้เห็นว่า แรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมดิจิทัลอาจมีความได้เปรียบในการเข้าสู่ตลาดแรงงานและสร้างผลประกอบการทางเศรษฐกิจ ในขณะที่แรงงานสร้างสรรค์ กลับเป็นกลุ่มที่ต้องเผชิญปัญหาการมีทักษะทางดิจิทัลเพื่อใช้ในการสร้างสรรค์และเผยแพร่ชิ้นงาน ตลอดจนการสร้างรายได้เพื่อผลักดันระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ปัญหาวิจัยดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยตั้งคำถามวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ ได้ว่า ทักษะทางดิจิทัลในกลุ่มแรงงานสร้างสรรค์เป็นอย่างไร และแตกต่างกันหรือไม่ เมื่อพิจารณาลักษณะกลุ่มอาชีพสร้างสรรค์ ผลการวิจัยจะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายส่งเสริมทักษะทางดิจิทัลให้สอดคล้องกับลักษณะอาชีพอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับทักษะทางดิจิทัลในกลุ่มแรงงานสร้างสรรค์

2.2 เพื่อศึกษาความแตกต่างของทักษะทางดิจิทัลในกลุ่มแรงงานสร้างสรรค์

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดตัวแปรและสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย 2 แนวคิด ดังนี้

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางดิจิทัล

ทักษะทางดิจิทัล (Digital Skills) เป็นชุดสมรรถนะที่แสดงออกผ่านประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตและเครื่องมือทางดิจิทัล ซึ่งเป็นทักษะที่มีความสำคัญและความจำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคมสารสนเทศ ซึ่ง Groslj, van Deursen, Dolnicar, Burnik, and Petrovcic (2021) นักวิชาการด้านการพัฒนาทักษะและความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลได้ศึกษาและวิเคราะห์ทักษะที่จำเป็นของประชากรที่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมดิจิทัล แบ่งออกเป็น 4 ทักษะ ได้แก่ การปฏิบัติงาน (Operational Skills) การเข้าถึงข้อมูล

(Information Navigation Skills) การตระหนักรู้ทางสังคม (Social Skills) และการสร้างสรรค์ (Creative Skills) นอกจากนี้ Vuorikari, Jerzak, Karpinski, Pokropek, and Tudek (2022) นักวิจัยศูนย์ทักษะทางดิจิทัลและแรงงานแห่งสหภาพยุโรป (EU) ได้พัฒนากรอบสมรรถนะดิจิทัลเพื่อประเมินและพัฒนาทักษะแรงงาน ประกอบด้วย 5 กลุ่มทักษะ ได้แก่ การรู้สารสนเทศและข้อมูล (Information and Data Literacy) การสื่อสารและความร่วมมือ (Communication and Collaboration) การสร้างสรรค์เนื้อหาดิจิทัล (Digital Content Creation) และการรักษาความปลอดภัย (Safety) และการแก้ไขปัญหา (Problem Solving) จากแนวคิดทั้งสองพบว่าในบริบทต่างประเทศมีกรอบทักษะทางดิจิทัลที่คล้ายคลึงในด้านการเข้าถึงข้อมูล การสร้างสรรค์เนื้อหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือทักษะทางสังคม ในขณะที่ในบริบทของประเทศไทย ปฏิภาณ ผลมาตย์ และดุษฎี อายุวัฒน์ (2567) ได้ทำการศึกษาทักษะทางดิจิทัลสำหรับประชากรวัยแรงงานไทย พบว่า ทักษะทางดิจิทัลที่จำเป็นประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปฏิบัติงานพื้นฐาน ด้านการเข้าถึงข้อมูล ด้านการสร้างสรรค์เนื้อหา และด้านสร้างเครือข่ายทางสังคม ส่วน Pholmat and Yamacharoen (2024) ได้ศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะทางดิจิทัลของแรงงานในสถานบริการด้านสุขภาพ พบว่า องค์ประกอบของทักษะทางดิจิทัล มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลหน่วยงานภาครัฐและสุขภาพ การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการทำงาน การสร้างสรรค์และดาวน์โหลดเนื้อหา การจัดการระบบคอมพิวเตอร์ การทำงานออนไลน์ร่วมกับผู้อื่น การจัดการเนื้อหาและสร้างเครือข่ายการทำงาน การซื้อสินค้าและบริการ และการค้นหางานและเรียนรู้ออนไลน์ จะเห็นว่า องค์ประกอบของทักษะทางดิจิทัลมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับบริบทของการศึกษา

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดทักษะทางดิจิทัลข้างต้น เพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลทติยภูมิจากโครงการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2563) และประกอบขึ้นเป็นตัวแปรตามในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยทักษะทางดิจิทัล 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้สารสนเทศและข้อมูล ด้านการสื่อสารและทำงานร่วมกัน ด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาดิจิทัล และด้านการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ อาจมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทักษะทางดิจิทัลของแรงงานสร้างสรรค์มีความแตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยจะทำการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อถัดไป

3.1.2 แนวคิดแรงงานสร้างสรรค์

แรงงานสร้างสรรค์ คือ ผู้มีงานทำและมีทักษะการทำงานที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ในการสรรค์สร้างชิ้นงานและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องศิลปะและการออกแบบ ซึ่งแรงงานกลุ่มนี้เป็นผู้ขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มุ่งเน้นการสร้างฐานความรู้และทรัพย์สินทางปัญญา (John, 2013) โดยฝ่ายวัฒนธรรม สื่อ และกีฬา แห่งสหรัฐราชอาณาจักร (Knight, 2013) ได้แบ่งกลุ่มอาชีพของแรงงานสร้างสรรค์ออกเป็น 9 ประเภท ได้แก่ การโฆษณาและการตลาด (Advertising and marketing) สถาปัตยกรรม (Architecture) หัตถกรรม (Crafts) การออกแบบผลิตภัณฑ์ (Design: product, graphic and fashion design) ภาพยนตร์และสื่อ (Film, TV productions, TV, video, radio and photography) เทคโนโลยีสารสนเทศและซอฟต์แวร์ (IT, software and computer services) พิพิธภัณฑ์ แกลอรี่ และห้องสมุด (Museums, galleries and libraries) ดนตรี การแสดง และทัศนศิลป์ (Music, performing and visual arts) และสื่อสิ่งพิมพ์ (Publishing) ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นกรอบกำหนดขอบเขตตัวแปรต้นในการวิจัย

ทั้งนี้ การประกอบอาชีพเป็นแรงงานสร้างสรรค์ต้องมีทักษะการผลิตชิ้นที่อาศัยความคิดสร้างสรรค์ในขณะเดียวกันยังจำเป็นมีทักษะทางดิจิทัลเพื่อการดำรงชีพในยุคดิจิทัลที่มีการแสดงผลงานและรายได้เชิงพาณิชย์ผ่านสื่อดิจิทัลอีกด้วย ปฏิภาณ ผลมาตย์ และดุษฎี อายุวัฒน์ (2567) ได้ศึกษาทักษะทางดิจิทัลของแรงงานและพบว่า สถานภาพการทำงานหรือกลุ่มอาชีพมีความสัมพันธ์กับทักษะทางดิจิทัล ซึ่งเกิดจากสภาพแวดล้อมและ

บริบทองค์กรของสถานทำงาน รวมชุดทักษะที่จำเป็นของแต่ละตำแหน่งที่มีการประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัล ดังเช่นผลการศึกษาของ อุทิศ บำรุงชีพ และพักตร์วิภา โพธิ์ศรี (2564) พบว่า แรงงานที่ออกแบบผลิตภัณฑ์และเจียระไนพลอยยังคงขาดทักษะการสร้างสรรค์เนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะการเล่าเรื่องแบบดิจิทัลที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมและให้ความรู้กลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น ผู้วิจัยนำตัวแปรกลุ่มอาชีพไปตั้งสมมติฐานการวิจัยได้ว่า แรงงานสร้างสรรค์ที่มีลักษณะอาชีพที่แตกต่างกัน น่าจะมีทักษะทางดิจิทัลแตกต่างกัน

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทักษะทางดิจิทัลและแนวคิดแรงงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานการวิจัยได้ว่า แรงงานสร้างสรรค์ที่มีลักษณะอาชีพที่แตกต่างกัน น่าจะมีทักษะทางดิจิทัลแตกต่างกัน จึงได้สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1 ตัวแปรอิสระ คือ อาชีพอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และตัวแปรตาม คือ ทักษะทางดิจิทัล

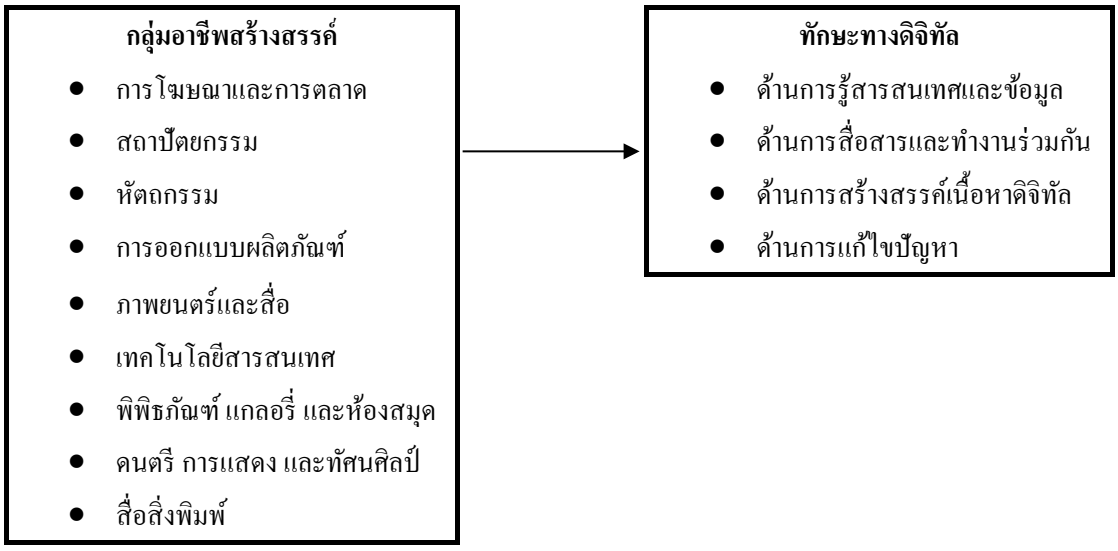

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาความแตกต่างของทักษะทางดิจิทัลในกลุ่มแรงงานสร้างสรรค์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) แบบภาคตัวขวาง (Cross-sectional Study) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยนี้ คือ ผู้มีประสบการณ์การใช้งานอินเทอร์เน็ตในระหว่าง 3 เดือนก่อนวันสัมภาษณ์ จำนวน 220,351 คน สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ประกอบด้วยช่วงชั้น (Stratum) ตามลักษณะที่อยู่อาศัยของประชากร ได้แก่ ช่วงชั้นจังหวัดในแต่ละภูมิภาค และช่วงชั้นเขตการปกครอง ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นผู้ที่มีงานทำด้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ได้แก่ การโฆษณาและการตลาด สถาปัตยกรรม หัตถกรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์ ภาพยนตร์และสื่อ พิพิธภัณฑ์ แกลอรี่ และห้องสมุด ดนตรี การแสดง และทัศนศิลป์ และสื่อสิ่งพิมพ์ และมีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ต จึงได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 2,923 คน

4.2 เครื่องมือการวิจัยและการวัดระดับตัวแปร

ข้อมูลระดับย่อย (Micro Data) หรือข้อมูลทุติยภูมิรายบุคคลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2563) จากโครงการสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2563 ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในถิ่นที่เป็นภูมิลำเนาในช่วงไตรมาส 4 เมื่อเดือนตุลาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2563 ด้วยแบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดการวัดระดับตัวแปรจากข้อคำถามในเครื่องมือการวิจัย คือ ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย อาชีพอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ได้แก่ การโฆษณาและการตลาด สถาปัตยกรรม หัตถกรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์ ภาพยนตร์และสื่อ พิพิธภัณฑ์ แกลอรี่ และห้องสมุด ดนตรี การแสดง และทัศนศิลป์ และสื่อสิ่งพิมพ ซึ่งเป็นตัวแปรมีการวัดตัวแปรระดับนามบัญญัติ (Nominal Scale) ส่วนตัวแปรตาม คือ ทักษะทางดิจิทัลของแรงงานสร้างสรรค์ มาจากข้อคำถามประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ต โดยกำหนดให้ 1 ข้อคำถาม คือ 1 ตัวชี้วัด รวมทั้งสิ้น 18 ตัวชี้วัด เท่ากับ 18 คะแนน ซึ่งมีการวัดตัวแปรระดับอันตรภาคชั้น (Interval Scale) และได้จัดกลุ่มตัวชี้วัด เป็น 4 ด้าน ตามแนวคิดของ Groslj, van Deursen, Dolnicar, Burnik, and Petrovcic (2021) ประกอบด้วย ด้านการรู้สารสนเทศและข้อมูล ด้านการสื่อสารและทำงานร่วมกัน ด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาดิจิทัล และด้านการแก้ไขปัญหา

4.3 การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยจัดกระทำตัวแปรทักษะทางดิจิทัลให้เป็นระดับอันดับ (Ordinal Scale) โดยแบ่งระดับทักษะทางดิจิทัลเป็น 3 ช่วง คือ ระดับต่ำ (1-6 ทักษะ) ระดับปานกลาง (7-12 ทักษะ) และระดับสูง (13-18 ทักษะ) เพื่อการนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์ตัวแปรเดียว (Univariate Analysis) เพื่อให้เห็นการกระจายของข้อมูลคุณลักษณะแรงงานสร้างสรรค์และทักษะทางดิจิทัล โดยใช้ตารางไขว้ (Cross-tabulation) และใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ร่วมกับการทดสอบต่อรายคู่ (Post Hoc Tests) ด้วยวิธี LSD เพื่อศึกษาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของทักษะทางดิจิทัลในกลุ่มแรงงานสร้างสรรค์

5. ผลการวิจัย

5.1 คุณลักษณะทั่วไปของแรงงานสร้างสรรค์ พบว่า แรงงานสร้างสรรค์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 57.2 อยู่ใน Generation Y คิดเป็นร้อยละ 37.6 มีสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 41.2 และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอุตสาหกรรมด้านสถาปัตยกรรม คิดเป็นร้อยละ 31.3 รองลงมา หัตถรรม และออกแบบผลิตภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 28.5 และ 19.9 ตามลำดับ

5.2 ระดับทักษะทางดิจิทัลของแรงงานสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาร้อยละค่าเฉลี่ยรายด้านทักษะทางดิจิทัล พบว่า แรงงานสร้างสรรค์มีร้อยละค่าเฉลี่ยทักษะทางดิจิทัลภาพรวม เท่ากับ 31.33 โดยด้านการสื่อสารและทำงานร่วมกัน มีร้อยละค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 44.40 รองลงมา คือ ด้านการรู้สารสนเทศและข้อมูล มีร้อยละค่าเฉลี่ยเท่ากับ 27.75 ในขณะที่ด้านการแก้ไขปัญหาและด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาดิจิทัลมีร้อยละค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 25.67 และ 25.33 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ร้อยละค่าเฉลี่ยของระดับทักษะทางดิจิทัล

ทักษะทางดิจิทัลรายด้าน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ร้อยละค่าเฉลี่ย
ทักษะทางดิจิทัลภาพรวม	5.64	3.20	1.00	18.00	31.33
ด้านการรู้สารสนเทศและข้อมูล	1.11	1.20	0.00	4.00	27.75
ด้านการสื่อสารและทำงานร่วมกัน	2.22	0.73	0.00	5.00	44.40
ด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาดิจิทัล	0.76	0.79	0.00	3.00	25.33
ด้านการแก้ไขปัญหา	1.54	1.37	0.00	6.00	25.67

ส่วนระดับทักษะทางดิจิทัลของแรงงานสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาจากระดับทักษะทางดิจิทัล (ตารางที่ 2) พบว่า กลุ่มอาชีพสร้างสรรค์ที่มีระดับทักษะทางดิจิทัลอยู่ในระดับสูง ได้แก่ กลุ่มอาชีพด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 22.0 รองลงมาคือกลุ่มอาชีพด้านสถาปัตยกรรม คิดเป็นร้อยละ 18.7 กลุ่มอาชีพสร้างสรรค์ที่มีระดับทักษะทางดิจิทัลอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มอาชีพด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 19.7 กลุ่มอาชีพด้านสถาปัตยกรรม คิดเป็นร้อยละ 19.6 และกลุ่มอาชีพด้านหัตถกรรม คิดเป็นร้อยละ 19.5 กลุ่มอาชีพสร้างสรรค์ที่มีระดับทักษะทางดิจิทัลอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ กลุ่มอาชีพด้านสถาปัตยกรรม คิดเป็นร้อยละ 37.7 รองลงมาคือกลุ่มอาชีพด้านหัตถกรรม คิดเป็นร้อยละ 33.9

ตารางที่ 2 ร้อยละของสัดส่วนระดับทักษะทางดิจิทัล จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

กลุ่มอาชีพสร้างสรรค์	ระดับทักษะทางดิจิทัล		
	ระดับต่ำ (1-6 ทักษะ)	ระดับปานกลาง (7-12 ทักษะ)	ระดับสูง (13-18 ทักษะ)
1. การโฆษณาและการตลาด	1.5	14.2	15.4
2. สถาปัตยกรรม	37.7	19.6	18.7
3. หัตถกรรม	33.9	19.5	7.7
4. การออกแบบผลิตภัณฑ์	19.9	19.7	22.0
5. ภาพยนตร์และสื่อ	0.9	6.5	8.8
6. เทคโนโลยีสื่อมัลติมีเดีย	0.1	1.3	3.3
7. พิพิธภัณฑ์ แกลอรี่ และห้องสมุด	0.4	1.8	3.3
8. ดนตรี การแสดง และทัศนศิลป์	5.4	16.1	11.0
9. สื่อสิ่งพิมพ์	0.2	1.3	9.9
รวม	**100.0 (1,898)**	**100.0 (934)**	**100.0 (91)**

5.3 ความแตกต่างของระดับทักษะทางดิจิทัลของแรงงานสร้างสรรค์ในมิติกลุ่มอาชีพ ผลความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของทักษะทางดิจิทัล พบว่า กลุ่มอาชีพสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 3) ดังนั้นจึงทดสอบต่อรายคู่ (Post Hoc Tests) ด้วยวิธี LSD พบว่า แรงงานสร้างสรรค์ที่มีอาชีพด้านเทคโนโลยีสื่อมัลติมีเดีย สื่อสิ่งพิมพ์ การโฆษณาและการตลาด ภาพยนตร์และสื่อ พิพิธภัณฑ์ แกลอรี่ และห้องสมุด ดนตรี การแสดง และทัศนศิลป์ และออกแบบผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยทักษะทางดิจิทัลมากกว่าแรงงานสร้างสรรค์ที่มีอาชีพด้านสถาปัตยกรรม และหัตถกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนแรงงานสร้างสรรค์ที่มีอาชีพด้านเทคโนโลยีสื่อมัลติมีเดีย สื่อสิ่งพิมพ์ การโฆษณาและการตลาด ภาพยนตร์และสื่อ พิพิธภัณฑ์ แกลอรี่ และห้องสมุด และดนตรี การแสดง และทัศนศิลป์ มีค่าเฉลี่ยทักษะทางดิจิทัลมากกว่าแรงงานสร้างสรรค์ที่มีอาชีพด้านออกแบบผลิตภัณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ในขณะที่แรงงานสร้างสรรค์ที่มีอาชีพด้านเทคโนโลยีสื่อมัลติมีเดีย สื่อสิ่งพิมพ์ การโฆษณาและการตลาด ภาพยนตร์และสื่อ และพิพิธภัณฑ์ แกลอรี่ และห้องสมุด มีค่าเฉลี่ยทักษะทางดิจิทัลมากกว่าแรงงานสร้างสรรค์ที่มีอาชีพด้านดนตรี การแสดง และทัศนศิลป์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

และเป็นที่น่าสังเกตว่า แรงงานสร้างสรรค์ที่มีอาชีพด้านเทคโนโลยีสื่อมัลติมีเดีย และสื่อสิ่งพิมพ์ มีค่าเฉลี่ยทักษะทางดิจิทัลมากกว่าแรงงานสร้างสรรค์ที่มีอาชีพด้านการโฆษณาและการตลาด ภาพยนตร์และสื่อและพิพิธภัณฑ์ แกลอรี่ และห้องสมุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยทักษะทางดิจิทัลและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแรงงานสร้างสรรค์ จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

กลุ่มอาชีพสร้างสรรค์	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า F
1. การโฆษณาและการตลาด	175	8.93	2.52577	91.729*
2. สถาปัตยกรรม	915	4.73	2.79451	
3. หัตถกรรม	833	4.72	2.68111	
4. การออกแบบผลิตภัณฑ์	581	5.73	3.19568	
5. ภาพยนตร์และสื่อ	87	8.70	3.03129	
6. เทคโนโลยีสื่อมัลติมีเดีย	17	10.41	3.26073	
7. พิพิธภัณฑ์ แกลอรี่ และห้องสมุด	27	8.44	3.66200	
8. ดนตรี การแสดง และทัศนศิลป์	263	7.26	2.88350	
9. สื่อสิ่งพิมพ์	25	10.36	3.48664	

*P < 0.001

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบรายคู่ ค่าเฉลี่ยทักษะทางดิจิทัลของแรงงานสร้างสรรค์ จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

กลุ่มอาชีพที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. การโฆษณาและการตลาด		*	*	*				*	
2. สถาปัตยกรรม									
3. หัตถกรรม									
4. การออกแบบผลิตภัณฑ์		*	*						
5. ภาพยนตร์และสื่อ		*	*	*				*	
6. เทคโนโลยีสื่อมัลติมีเดีย	*	*	*	*	*		*	*	
7. พิพิธภัณฑ์ แกลอรี่ และห้องสมุด		*	*	*				*	
8. ดนตรี การแสดง และทัศนศิลป์		*	*	*					
9. สื่อสิ่งพิมพ์	*	*	*	*	*		*	*	

* ความแตกต่างรายคู่ และ P < 0.05

6. อภิปรายผล

ด้านระดับทักษะทางดิจิทัลของแรงงานสร้างสรรค์ พบว่า ทักษะทางดิจิทัลด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาดิจิทัลและการแก้ไขปัญหาของแรงงานสร้างสรรค์มีร้อยละค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เนื่องจากแรงงานสร้างสรรค์อาจขาดทักษะการสร้างสรรค์เนื้อหาเพื่อแก้ปัญหาเชิงพาณิชย์ เช่น การขายชิ้นงานศิลปะออนไลน์ การชำระเงินโดยธุรกรรมออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพินท์ อินวงค์, ฐิติพร สะสม และธนวัฒน์ ศรีลา (2565) ที่พบว่า การพัฒนาภาพลักษณ์ การสร้างสรรค์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริหาการตลาด และการสร้างเครือข่าย จะสามารถยกระดับและสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า

เมื่อพิจารณาความแตกต่างของทักษะทางดิจิทัล พบว่า กลุ่มอาชีพสร้างสรรค์ด้านสถาปัตยกรรมและหัตถกรรมมีค่าเฉลี่ยของทักษะทางดิจิทัลน้อยที่สุด เนื่องจากในกระบวนการทำงานของกลุ่มอาชีพในด้านดังกล่าวอาจจะไม่มีความเชื่อมโยงโดยตรงที่จะต้องใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์สื่อดิจิทัลในกระบวนการทำงานมากนัก เป็นต้นว่า กระบวนการในการทำงานทางหัตถกรรมก็มักจะใช้ทักษะฝีมือเฉพาะในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ทางหัตถกรรมมากกว่าการต้องใช้อุปกรณ์ดิจิทัล สอดคล้องกับ อุทิศ บำรุงชีพ และพักตร์วิภา โพธิ์ศรี (2564) ที่ศึกษาการเล่าเรื่องแบบดิจิทัลในภูมิปัญญาการเจียรไนพลอย แล้วพบว่า ยังมีความต้องการให้มีการพัฒนากระบวนการเล่าเรื่องดิจิทัลอยู่เพื่อให้สามารถประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์การเจียรไนพลอยได้มากขึ้นน

นอกจากนี้ การขาดการเข้าถึงแหล่งความรู้หรือเครื่องมือดิจิทัลเนื่องจากขาดการส่งเสริมให้แรงงานมีการพัฒนาทักษะทางดิจิทัลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (2565) ที่กล่าวว่าในกลุ่มอาชีพสร้างสรรค์ของไทย ยังได้รับการสนับสนุนที่ไม่เพียงพอทั้งจากภาครัฐและเอกชนทำให้แรงงานไม่สามารถพัฒนาทักษะทางดิจิทัลได้อย่างเต็มที่ อีกทั้ง ดวงใจ พุทธเษม (2566) ยังศึกษาสภาพปัจจุบันของการรู้ดิจิทัลและการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของประชาชนในชนบท จนได้ข้อเสนอว่าควรมีการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลเพิ่มมากขึ้นด้วย

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

7.1.1 จากผลการวิจัยทักษะทางดิจิทัลด้านการแก้ไขปัญหาของแรงงานสร้างสรรค์มีร้อยละค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางดิจิทัลด้านการแก้ไขปัญหาให้แก่แรงงาน เช่น การจัดการฝึกอบรม หรือส่งเสริมให้แรงงานได้มีการฝึกปฏิบัติในการใช้ทักษะทางดิจิทัล

7.1.2 จากผลการวิจัยทักษะทางดิจิทัลด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาดิจิทัลของแรงงานสร้างสรรค์มีร้อยละค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางดิจิทัลด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาดิจิทัลให้แก่แรงงาน เช่น การจัดการฝึกอบรม การสัมมนา หรือส่งเสริมให้แรงงานได้มีการฝึกปฏิบัติในการใช้ทักษะทางดิจิทัล

7.1.3 สภาสถาปนิก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานกลุ่มอาชีพด้านสถาปัตยกรรมควรมีการสนับสนุน ส่งเสริมให้แรงงานในกลุ่มอาชีพด้านสถาปัตยกรรมมีทักษะทางดิจิทัลให้มากขึ้น

7.1.4 สถาบันส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพด้านหัตถกรรมควรมีการสนับสนุนหรือส่งเสริมให้แรงงานมีทักษะทางดิจิทัลให้มากขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการใช้ข้อมูลทุติยภูมิซึ่งในการศึกษาครั้งต่อไปควรใช้ข้อมูลภาคสนามเพื่อทำความเข้าใจทักษะทางดิจิทัลของแรงงานสร้างสรรค์อย่างเชิงลึกมากยิ่งขึ้นด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ

7.2.2 จากผลการวิจัยพบว่าแรงงานสร้างสรรค์ด้านสถาปัตยกรรมและหัตถกรรม มีทักษะทางดิจิทัลของแรงงานสร้างสรรค์อยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นควรศึกษประเด็นการพัฒนากลไกเอื้อการเข้าถึงอุปกรณ์เพื่อสื่อสารหรือรูปแบบการฝึกทักษะทางดิจิทัล

7.2.3 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรเปรียบเทียบทักษะทักษะทางดิจิทัลของแรงงานในมิติอื่น ๆ เช่น ภูมิภาค ช่วงอายุ เขตที่อยู่อาศัย เป็นต้น เพื่อยืนยันข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบในการทำงานในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์มากขึ้น

8. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้ใช้ข้อมูลจากโครงการการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2563 ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณสำนักงานสถิติแห่งชาติสำหรับข้อมูลในครั้งนี้

9. เอกสารอ้างอิง

ดวงใจ พุทธเษม. (2566). การพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลเพื่อลดความเหลื่อมล้ำการเข้าถึงสารสนเทศของประชาชนในชนบท. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 18*(3), 51-62.

ปฏิภาณ ผลมาตย์ และดุษฎี อายุวัฒน์. (2567). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท างานผ่านสื่ออินเทอร์ เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 19*(1), 179-206.

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2565). *เศรษฐกิจสร้างสรรค์ x นวัตกรรม สู่การผลักดัน Soft Power ไทยให้ "ขายได้" และ "ขายดี"*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 10 กันยายน 2567, จาก: https://www.cea.or.th/th/single-research/creative-economy-thailand-2022

เสาวรัจ รัตนคำฟู และคณะ. (2564) *การปรับโครงสร้างแรงงานสร้างสรรค์ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทยในยุคหลังโควิด-19* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

หน่วยข้อมูลและสำนักงานผู้อำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). *มรดกทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

อรพินท์ อินวงค์, ฐิติพร สะสม และธนวัฒน์ ศรีลา. (2565). กระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา. *วารสารปัญญาปณิธาน, 7*(1), 139-152.

อุทิศ บำรุงชีพ และพักตร์วิภา โพธิ์ศรี. (2564). กระบวนทัศน์การพัฒนานวัตกรรมการเล่าเรื่องแบบดิจิทัลเพื่อสืบสานภูมิปัญญาการเจียระไนพลอยสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของจังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิชาการอุตสาหกรรม, 15*(1), 88-103.

Cedefop (2022). *Challenging digital myths: First findings from Cedefop's second European skills and jobs survey.* Luxembourg: Publications Office.

Groselj, D., van Deursen, A., Dolnicar, V., Burnik, T., & Petrovcic, A. (2021). Measuring internet skills in a general population: A large-scale validation of the short Internet Skills Scale in Slovenia, *The Information Society, 37*(2), 63-81.

John, H. (2013). *The Creative Economy: How People Make Money from Ideas.* London: Penguin.

Knight, T. (2013). Classifying and Measuring the Creative Industries Consultation on Proposed Changes. London: Department for Culture, Media and Sport

Vuorikari, R., Jerzak, N., Karpinski, Z., Pokropek, A., & Tudek, J. (2022). *Measuring digital skills across the EU: Digital skills indicator 2.0.* Luxembourg: Publications Office of the European Union.

ทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทย: มิติภูมิภาค

Digital Creation Skills of Thai Entrepreneurs: Regions

นิพนธ์ ลี้อารีย์วงศ์
นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
E-mail: nipon_lee@kkumail.com
ปฏิภาณ ผลมาตย์
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการออกแบบสื่อสารออนไลน์ คณะนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น
E-mail: patiphan.pho@spumail.net
ตรัยรัตน์ ปลื้มปิติชัยกุล*
อาจารย์ประจำสาขาวิชานวัตกรรมดิจิทัลการสื่อสารการตลาดและแบรนด์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น
***Corresponding author, E-mail: trirath.pl@spu.ac.th**

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อเพื่อศึกษาระดับทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทยในมิติภูมิภาค และเพื่อศึกษาความแตกต่างของทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทยในมิติภูมิภาค ใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณแบบวิจัยภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่าง คือ คนไทยที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 8,094 คน จากชุดข้อมูลทุติยภูมิรายบุคคลจากโครงการการสำรวจสถานภาพการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและการเข้าใจดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ.2566 ของสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงปริมาณ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา โดยใช้ตารางไขว้ และทดสอบความแตกต่างของทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลด้วยค่าสถิติ One-way ANOVA ผลการวิจัย พบว่า ผู้ประกอบการไทยที่อาศัยอยู่ภาคกลางมีระดับทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลอยู่ในระดับดีมากเป็นสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.2 ในขณะที่เกือบ 1 ใน 3 หรือคิดเป็นร้อยละ 28.4 ของผู้ประกอบการไทยที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลอยู่ในระดับปรับปรุงเป็นสัดส่วนมากที่สุด ส่วนผลการศึกษาความแตกต่างของระดับทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทยมิติภูมิภาค พบว่า ผู้ประกอบการไทยที่อาศัยอยู่ในภูมิภาค มีทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้ประกอบการไทยที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออก มีทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลมากกว่าผู้ประกอบการไทยที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล ผู้ประกอบการไทย ภูมิภาค การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล

ABSTRACT

This research aims to study the level of digital creation skills of Thai entrepreneurs in the regional dimension and to study the differences in digital creation skills of Thai entrepreneurs in the regional dimension. A quantitative cross-sectional research method was used. The sample consisted of 8,094 Thais who are self-employed from a secondary data set of individuals from the Survey of Media and Information Literacy, and Digital Literacy of Thailand 2023 project of the National Digital Economy and Society Commission. The data were collected using quantitative interviews and analyzed using descriptive statistics using cross-tabulations and testing the differences in digital creativity skills using One-way ANOVA. The research results found that Thai entrepreneurs living in the Central region had the highest level of digital creativity skills, accounting for 32.2 percent, while almost one-third, or 28.4 percent, of Thai entrepreneurs living in the Northeast region had the highest level of digital creation skills. The results of the study on the differences in digital creation skills of Thai entrepreneurs in the regional dimension found that Thai entrepreneurs living in the regions had different digital creativity skills. Thai entrepreneurs living in the South, Central and East regions have more creative skills through digital media than Thai entrepreneurs living in the Northeast region, with statistical significance at the 0.05 level.

KEYWORDS: Digital media creative skills, Thai Entrepreneurs, Region, Digital Media Literacy

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

การเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) ในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีทักษะทางดิจิทัลที่เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะการเผยแพร่ข้อมูลสินค้าที่น่าสนใจผ่านเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ ที่หลากหลายจนสามารถกระตุ้นให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าและบริการ สภาพแวดล้อมดิจิทัลเหล่านี้ทำให้เกิดกลไกการแข่งขันทางธุรกิจและขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจดิจิทัล (Forbes Technology Council, 2023) ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลที่เป็นประโยชน์ต่อการพาณิชย์ โดยเฉพาะทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล งานวิจัยของ ฉัตรชัย อินทสังข์ และผุสดี นิลสมัคร (2566) พบว่า การสร้างสรรค์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์สามารถสร้างผลกระทบต่อชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และผลประกอบการของผู้ประกอบการ ดังนั้น ผู้ประกอบการจำเป็นต้องรู้จักปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมสร้างเกิดกิจกรรมทางการตลาดบนสื่อดิจิทัลเช่นนี้ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจ

อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการในแต่ละพื้นที่อาจมีบริบทและโครงสร้างสังคมที่คอยส่งเสริมให้เกิดทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลแตกต่างกัน จากผลการศึกษาของ ปฏิภาณ ผลมาตย์ และดุษฎี อายุวัฒน์ (2567) พบว่า ภูมิภาคมีอิทธิพลต่อการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตหรือทักษะทางดิจิทัลที่เป็นพื้นฐานของการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีความพร้อมด้านกลยุทธ์ภายในองค์กรนำไปสู่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศ ทำให้แรงงานและผู้ประกอบการไทยสามารถปรับตัวต่อการแข่งขันของตลาดได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ประกอบการที่อาศัยอยู่ในส่วนภูมิภาคกลับเป็นผู้เสียเปรียบในการแข่งขัน โดยเฉพาะอุตสาหกรรมดิจิทัล เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของ รัตติยา ภูละออ ศุภศิษฎ์ ทวีแจ่มทรัพย์ อรรคณัฐ วันทนะสมบัติ และจิตรพงศ์ พุ่มสะอาด (2565) สะท้อนอัตราการจ้างงานที่กระจุกตัวในพื้นที่กรุงเทพมหานครและภาคกลาง ซึ่งนอกจากนี้นโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแล้ว นายจ้างหรือผู้ประกอบการเองกลับไม่มีความเข้าใจและไม่รู้จักปรับตัวต่อการใช้

เครื่องมือดิจิทัลในสถานประกอบการอีกด้วย จะเห็นว่า ผู้ประกอบการภายในพื้นที่กรุงเทพมหานครและภาคกลางดังมีความพร้อมด้านดิจิทัลมีข้อได้เปรียบในการพัฒนาตนเองและเพิ่มโอกาสทางธุรกิจ

จากปรากฏการณ์ทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลมีความจำเป็นในการประกอบกิจการในยุคดิจิทัล ในขณะที่ผู้ประกอบการไทยที่อาศัยอยู่ในส่วนภูมิภาคอาจขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลและเกิดผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจ ปัญหาวิจัยข้างต้นทำให้ผู้วิจัยตั้งคำถามวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ได้ว่า ทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทยเป็นอย่างไร และแตกต่างกันหรือไม่ เมื่อพิจารณาลักษณะภูมิภาค ผลการวิจัยจะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทยให้สอดคล้องกับลักษณะแผนพัฒนาภูมิภาคให้ผู้ประกอบการไทยมีศักยภาพในการแข่งขันทางธุรกิจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทยในมิติภูมิภาค

2.2 เพื่อศึกษาความแตกต่างของทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทยในมิติภูมิภาค

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำมากำหนดตัวแปรและสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย 2 แนวคิด ดังนี้

3.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล

ทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล (Digital Creation Skills) เป็นองค์ประกอบหนึ่งในสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (Digital Media Literacy) ศูนย์พัฒนาการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ประเทศแคนาดา (MediaSmarts, 2023) ได้นิยามไว้ว่า ทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล เป็นความสามารถในการสร้างสรรค์เนื้อหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล โดย UNESCO (2013) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบตัวชี้วัดของทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อใช้ในการประเมินสถานภาพทักษะของประชาชนทั่วไปไว้ 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านสร้างสรรค์ คือ ความสามารถในการสร้างและผลิตข้อมูลสารสนเทศหรือเนื้อหาขึ้นใหม่ (2) ด้านการสื่อสาร คือ ความสามารถในการสื่อสารเนื้อหาได้อย่างถูกต้องและมีจริยธรรมด้วยเครื่องมือที่เหมาะสม (3) ด้านการมีส่วนร่วม คือ ความสามารถในการมีส่วนร่วมบนสื่อดิจิทัล ทั้งแสดงความคิดเห็นและเคารพความแตกต่างกันภายใต้แนวคิดความเป็นประชาธิปไตย และ (4) ด้านเฝ้าสังเกต คือ ความสามารถในการติดตามผลกระทบของสื่อและเนื้อหาที่ถูกสร้างและเผยแพร่ไปแล้วได้ นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2566) ได้อ้างอิงถึงแนวคิดองค์ประกอบข้างต้น และแบ่งระดับทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาไว้ 4 ระดับ ได้แก่ ระดับปรับปรุง ระดับพอใช้ ระดับดี และระดับดีมาก ผู้จึงได้นำองค์ประกอบและระดับของทักษะสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลข้างต้นมากำหนดเป็นตัวแปรและตัวชี้วัดในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้ อาจมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทยมีความแตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยจะทำการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อถัดไป

3.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการ

การเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) จำเป็นต้องมีความรู้และทักษะด้านการประกอบธุรกิจเป็นสำคัญ รวมถึงการมีทรัพยากรภายในพื้นที่ทำเลค้าขาย เป็นองค์ประกอบหนุนเอื้อเสริมกัน แต่ในปัจจุบันช่องทางการประชาสัมพันธ์และการซื้อ-ขายได้ขยายเขตเขตไปยังสื่อดิจิทัล ผู้บริโภคจึงสามารถเข้าถึงสินค้าผ่านเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ ที่หลากหลาย สภาพแวดล้อมดิจิทัลเหล่านี้ทำให้เกิดกลไกการแข่งขันทางธรุกิจ และผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลที่เป็นประโยชน์ต่อการพาณิชย์ โดยเฉพาะทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล งานวิจัยของ ฉัตรชัย อินทสังข์ และผุสดี นิลสมัคร (2566) ชี้ให้เห็นว่า การมีทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีผลกระทบเชิงบวกต่อชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และผลประกอบการเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้ประกอบการจำเป็นต้องรู้จักปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมสร้างเกิดกิจกรรมทางการตลาดเช่นนี้ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน นอกจากนี้ ผลการศึกษาของ ปฏิภาณ ผลมาตย์ และดุษฎี อายุวัฒน์ (2567) พบว่า ภูมิภาคมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีความพร้อมด้านการเปลี่ยนผ่านไปสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) ทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศและกลยุทธ์ภายในองค์กร ซึ่งทำให้เห็นว่า ผู้ประกอบการภายในพื้นที่ที่มีความพร้อมด้านดิจิทัลมีข้อได้เปรียบในการพัฒนาตนเองและเพิ่มโอกาสทางธุรกิจมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ภูมิภาคมีความสัมพันธ์กับทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล ทำให้ผู้มีประกอบไทยที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคที่ต่างกัน น่าจะมีทักษะดังกล่าวแตกต่างกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำภูมิภาคมากำหนดเป็นกรอบตัวแปรต้นเพื่อศึกษาและสมมติฐานการวิจัย โดยแบ่งตัวชี้วัดของตัวแปรตามการสำรวจของ สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรฐกิจและสังคม (2566) เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือ

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล และแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการไทยที่มีลักษณะภูมิภาคที่แตกต่างกัน น่าจะมีทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลที่แตกต่างกัน จึงได้สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแผนภาพที่ 1 ได้แก่ ตัวแปรอิสระ คือ ภูมิภาค และตัวแปรตาม คือ ทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล

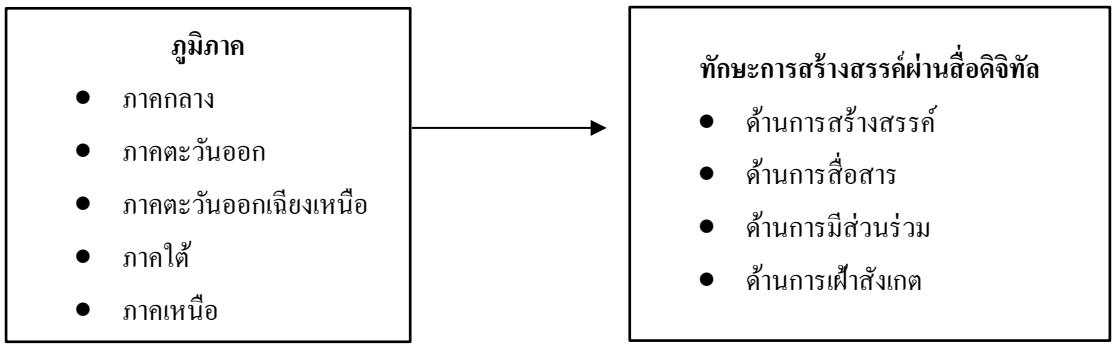

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทยในมิติภูมิภาค โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยนี้ คือ ผู้มีประสบการณ์การใช้งานอินเทอร์เน็ตในระหว่าง 3 เดือนก่อนวันสัมภาษณ์ จำนวน 220,351 คน สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ประกอบด้วยช่วงชั้น (Stratum) ตามลักษณะที่อยู่อาศัยของประชากร ได้แก่ ช่วงชั้นจังหวัดในแต่ละภูมิภาค และช่วงชั้นเขตการปกครอง ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นคนไทยที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว จึงได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 8,094 คน

4.2 เครื่องมือการวิจัยและการวัดระดับตัวแปร การวิจัยนี้ใช้ข้อมูลระดับย่อย (Micro Data) หรือข้อมูลทุติยภูมิรายบุคคลของสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรฐกิจและสังคม (2566) จากโครงการสำรวจสถานภาพการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ และการเข้าใจดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ.2566 ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในถิ่นที่เป็นภูมิลำเนาในช่วงไตรมาส 4 เมื่อเดือนตุลาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2566 ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured-interview form) ซึ่งเป็นเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดการวัดระดับตัวแปรจากข้อคำถามในเครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ คือ ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือ ซึ่งมีการวัดตัวแปรระดับนามบัญญัติ (Nominal Scale) ส่วนตัวแปรตาม คือ ทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทย ประกอบด้วย 4 ข้อคำถาม จำแนกตามทักษะรายด้าน (ด้านการสร้างสรรค์ ด้านการสื่อสาร ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการเฝ้าสังเกต) โดยแต่ละข้อคำถามประกอบด้วย 4 ตัวเลือกเพื่อประเมินทักษะ และมีค่าคะแนนเรียงตามคำตอบที่ถูกต้องน้อยที่สุดไปหามากที่สุด ได้แก่ 0.25 0.50 0.75 และ 1.00 คะแนน จึงมีการวัดระดับตัวแปรแบบมาตราอันตรภาค (Interval Scale)

4.3 การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติพรรณนาสำหรับการวิเคราะห์ตัวแปรเดียว (Univariate Analysis) เพื่อให้เห็น การกระจายของข้อมูลเพื่ออธิบายคุณลักษณะ และทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทย พร้อมทั้ง ใช้ตารางไขว้ (Cross-tabulation) เพื่ออธิบายสัดส่วนร้อยละของระดับทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลภาพรวมของผู้ประกอบการไทยในมิติภูมิภาค แบ่งเป็น 4 ระดับตามเกณฑ์การพัฒนาทักษะการเข้าถึงสื่อดิจิทัล ได้แก่ ระดับปรับปรุง (ต่ำกว่า 50.0 คะแนน) ระดับพื้นฐาน (50.0-64.9 คะแนน) ระดับดี (65.0-79.9 คะแนน) และระดับดีมาก (80.0-100.0 คะแนน) (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) รวมถึงการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มภูมิภาค ด้วยการวิเคราะห์ผลการวิเคราะความแตกต่างของของค่าเฉลี่ยของทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลกับภูมิภาค โดยใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (Independent Sample t-test)

5. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยและอภิปรายผล แบ่ง 4 ประเด็น ดังนี้

5.1 คุณลักษณะทั่วไปของผู้ประกอบการไทย พบว่า ผู้ประกอบการไทยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.3 อยู่ใน Generation Y คิดเป็นร้อยละ 37.6 มีสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 27.6 รองลงมา คือ ระดับอุดมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 27.2 และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ร้อยละ 31.0 รองลงมา คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออก คิดเป็นร้อยละ 21.8 20.2 17.1 และ 9.9

5.2 ระดับทักษะทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทยในมิติภูมิภาค เมื่อพิจารณาร้อยละค่าเฉลี่ยรายด้านทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล พบว่า ผู้ประกอบการไทยมีร้อยละค่าเฉลี่ยทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลภาพรวม เท่ากับ 72.90 โดยด้านการสร้างสรรค์ การสื่อสาร และการมีส่วนร่วม มีร้อยละค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 75.18 เท่ากัน และเป็นที่น่าสังเกตว่า ในด้านการเฝ้าสังเกต มีร้อยละค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 66.06

ตารางที่ 1 ร้อยละค่าเฉลี่ยของทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล จำแนกตามทักษะรายด้าน

ทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล	Mean	S.D.	Min.	Max.	ร้อยละค่าเฉลี่ย
ทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลภาพรวม	72.90	16.11	25.00	100.00	72.90
ด้านการสร้างสรรค์	75.18	19.34	25.00	100.00	75.18
ด้านการสื่อสาร	75.18	19.34	25.00	100.00	75.18
ด้านการมีส่วนร่วม	75.18	19.34	25.00	100.00	75.18
ด้านการเฝ้าสังเกต	66.06	25.85	25.00	100.00	66.06

ส่วนระดับทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทย เมื่อพิจารณาตามระดับทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล พบว่า ผู้ประกอบการไทยที่อาศัยอยู่ภาคกลางมีระดับทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลอยู่ในระดับดีมากเป็นสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.2 ในขณะเดียวกัน ผู้ประกอบการไทยที่อาศัยอยู่ในภาคกลางบางส่วนกลับมีทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลอยู่ในระดับปรับปรุงเป็นสัดส่วนมากที่สุดเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 29.5 รองลงมา คือ ผู้ประกอบการไทยที่อาศัยอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 28.4

ตารางที่ 2 ร้อยละของผู้ประกอบการไทย จำแนกตามภูมิภาค ทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล

ภูมิภาค	ระดับทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล				รวม
	ปรับปรุง	พื้นฐาน	ดี	ดีมาก	
ภาคกลาง	29.5	30.6	30.2	32.0	31.0
ภาคตะวันออก	9.7	8.7	9.0	8.9	9.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	28.4	20.6	18.1	20.3	20.2
ภาคใต้	12.9	15.8	18.9	17.2	17.1
ภาคเหนือ	17.2	22.9	22.9	21.0	21.8
รวม	511 (100.0)	2,048 (100.0)	2,316 (100.0)	3,219 (100.0)	8,094 (100.0)

5.3 ความแตกต่างของทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทยในมิติภูมิภาค ผลความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล พบว่า ผู้ประกอบการไทยมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (ตารางที่ 3) ดังนั้นจึงทดสอบต่อรายคู่ (Post Hoc Tests) ด้วยวิธี LSD พบว่า ผู้ประกอบการไทยที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออก มีทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล

มากกว่าผู้ประกอบการไทยที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้ประกอบการไทยที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ มีทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลมากกว่าผู้ประกอบการไทยที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผู้ประกอบการไทยที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ มีทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลมากกว่าผู้ประกอบการไทยที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 4) จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยว่าผู้ประกอบการไทยที่อาศัยอยู่ภูมิภาคแตกต่างกัน มีทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ประกอบการไทย จำแนกตามภูมิภาค

ภูมิภาค	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า F
ภาคกลาง	12168	73.057	16.0216	13.237**
ภาคตะวันออก	4256	72.645	16.0126	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	12246	71.899	16.7489	
ภาคใต้	8510	73.377	15.6817	
ภาคเหนือ	10370	72.927	15.8048	

**Level of Significance = 0.001

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบรายคู่ ค่าเฉลี่ยทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทย จำแนกตามภูมิภาค

ภูมิภาค	ภาคกลาง	ภาคตะวันออก	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	ภาคเหนือ
1. ภาคกลาง			*		
2. ภาคตะวันออก			*		
3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
4. ภาคใต้		*	*		
5. ภาคเหนือ			*		

* **ความแตกต่างรายคู่ และ** $P < 0.05$

6. อภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่อง ทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทยในมิติภูมิภาค สามารถนำมาอภิปรายผลได้ 2 ข้อ ดังนี้

6.1 ทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลด้านการเฝ้าสังเกตของผู้ประกอบการไทยมีร้อยละค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เนื่องจาก ผู้ประกอบการสร้างสรรค์สื่ออาจจะมุ่งเน้นแต่ผลกำไร จึงไม่คำนึงถึงการประเมินผลกระทบของเนื้อหาบนสื่อดิจิทัล ทำให้ผู้ประกอบการขาดทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลด้านการเฝ้าสังเกต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรชัย อินทสังข์ และผุสดี นิลสมัคร (2566) ที่กล่าวว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสาร

มีผลกระทบที่ส่งอิทธิพลเชิงบวกต่อภาพลักษณ์กิจการ และผลดำเนินงานกิจกรรม และสื่อสังคมมีความสัมพันธ์สามารถสร้างยอดขายเพิ่มขึ้นส่งผลต่อประสิทธิภาพของบริษัท อีกทั้งยังสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ช่วยทำให้ลูกค้ารู้จักและยอมรับในตราผลิตภัณฑ์มากยิ่งขึ้น ช่วยในการดึงดูดรักษาลูกค้า เพิ่มมูลค่าและการส่งมอบ ตามเป้าหมายขององค์กร

6.2 เมื่อพิจารณาระดับทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทยในมิติภูมิภาค ผู้ประกอบการไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีระดับทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลอยู่ในระดับปรับปรุงมากที่สุด เนื่องจาก ยุทธศาสตร์ และนโยบาย ส่วนใหญ่เน้นเรื่องการเกษตรกรรม การเพาะปลูก จึงทำให้ทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับปรับปรุงมากที่สุด แต่ในขณะเดียวกันพบว่า ผู้ประกอบการไทยที่อาศัยอยู่ในภาคกลางบางส่วนกลับมีทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลอยู่ในระดับปรับปรุงมากที่สุดเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฏิภาณ ผลมาตย์ และดุษฎี อายุวัฒน์ (2567) ที่กล่าวว่า กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีความพร้อมด้านการเปลี่ยนผ่านไปสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) ทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศและกลยุทธ์ภายในองค์กร จึงมีตำแหน่งงานด้านดิจิทัลและการอบรมพัฒนาแรงงานทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอยู่ ตลอดเวลาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน จึงทำให้แรงงานที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว หรือผู้ประกอบการไทยในพื้นที่มีข้อได้เปรียบในการพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล ในขณะที่ภาคกลางส่วนอื่น ๆ ที่มิใช่บริเวณพื้นที่อุตสาหกรรมจึงไม่ได้รับการส่งเสริมการพัฒนาทักษะและโครงสร้างพื้นฐานเพียงพอ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

7.1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ประกอบการไทยมีร้อยละค่าเฉลี่ยของทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลด้านการเฝ้าสังเกตน้อยที่สุด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการพัฒนาทักษะด้านการเฝ้าระวัง เช่น การเฝ้าสังเกตผลกระทบที่เกิดจากการโพสต์ของเพจตนเองที่ได้สร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัล

7.1.2 จากการวิจัย พบว่า ผู้ประกอบการไทยที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลอยู่ในระดับปรับปรุงเป็นสัดส่วนมากที่สุด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางที่มิใช่เขตอุตสาหกรรม ควรมีการพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ประกอบการไทย

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการใช้ข้อมูลทุติยภูมิซึ่งในการศึกษาครั้งต่อไปควรใช้ข้อมูลภาคสนามเพื่อทำความเข้าใจทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของผู้ปประกอบการไทยอย่างเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

7.2.2 จากผลการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางบางส่วนมีทักษะการสสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลอยู่ในระดับปรับปรุง ดังนั้นควรศึกษประเด็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศและการสร้างกลไกเอื้อการเข้าถึงอุปกรณ์เพื่อการประกอบการ

7.2.3 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรเปรียบเทียบทักษะการสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลของอาชีพอื่น ๆ เพื่อยืนยันข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบในการทำงานในสังคมดิจิทัลมากขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอธิบายการทำงานและประกอบอาชีพในยุคเทคโนโลยีเปลี่ยนผ่านแตกต่างกัน

8. กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้ได้รับความอนุเคราะห์การใช้งานข้อมูลระดับย่อยจากสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

9. เอกสารอ้างอิง

ฉัตรชัย อินทสังข์ และผุสดี นิลสมัคร. (2566). อิทธิพลสื่อสังคมที่มีต่อผลการดำเนินงานธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 14*(2), 239-260.

ปฏิภาณ ผลมาตย์ และดุษฎี อายุวัฒน์. (2567). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, *19*(1), 179-206.

รัตติยา ภูละออ ศุภศิษฏ์ ทวีแจ่มทรัพย์ อรรคณัฐ วันทนะสมบัติ และจิตรพงศ์ พุ่มสอาด. (2565). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยประเด็นแรงงานในเศรษฐกิจดิจิทัล. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). สรุปผลการสำรวจข้อมูลสถานภาพการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและการเข้าใจดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ.2566. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

Forbes Technology Council. (2023). How e-commerce brands can use ai to deliver a more personalized shopping experience [Online]. Retrieved on October 18, 2023, from https://www.forbes.com/sites /forbestechcouncil/2023/04/21/how-e-com merce-brands-can-use-ai-to-deliver-a-more-personalized-shopping-experience/?sh=4a3ade0547c4

MediaSmarts. (2023). *Young Canadians in a wireless world, phase IV: Digital media literacy and digital citizenship.* Ottawa: MediaSmarts.

UNESCO. (2013). *Global media and information literacy assessment framework: Country readiness and competencies.* Paris: UNESCO.

ดนตรีบำบัดสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม

Music therapy for Older Adults with Dementia

ดุจฤดี บำเพ็ญผล

นักวิชาการอิสระ

E-mail: p.dutruedee@gmail.com

สกาวรินทร์ ปราณชลีธิรวัฒน์

สาขาวิชาการสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

E-mail: skowrindrama@gmail.com

จักรยศพัฒน์ ขวัญคีรี

นักดนตรีบำบัดอิสระ

Corresponding Author, E-mail: poonylala.1995@gmail.com

บทคัดย่อ

สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ภาวะสมองเสื่อมเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุ ซึ่งดนตรีบำบัดเป็นศาสตร์หนึ่งที่ถูกพัฒนามาใช้ในการส่งเสริมการรักษาทางการแพทย์ เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายหลากหลายรูปแบบ ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ โดยบทความวิชาการนี้มีเป้าหมายเพื่อนำเสนอประโยชน์ของดนตรีบำบัดต่อผู้สูงอายุในด้านจิตใจ ด้านร่างกาย และด้านสังคม อีกทั้งนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบของดนตรีบำบัดสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ได้แก่ การร้องเพลง การฟังเพลง และการด้นสด และผลของดนตรีบำบัดสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า การศึกษาวิจัยด้านดนตรีบำบัดในประเทศไทยยังมีอยู่ไม่มากนัก และการให้บริการดนตรีบำบัดสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมอาจจะยังไม่ทั่วถึง ดังนั้น ดนตรีบำบัดควรถูกนำมาใช้ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุให้มีความแพร่หลายมากยิ่งขึ้นในประเทศไทย

คำสำคัญ: ดนตรีบำบัด ผู้สูงอายุ ภาวะสมองเสื่อม

ABSTRACT

The aging population in Thailand is steadily increasing, and dementia is a prevalent issue among the elderly. Music therapy is a field that has been developed to support medical treatments and is suitable for various groups, including children, adults, and the elderly. This article aims to present the benefits of music therapy for the elderly in terms of mental, physical, and social aspects. It also discusses the forms of music therapy for elderly individuals with dementia, including singing, listening, and improvisation, and reviews the effects of music therapy on this population. A review of relevant literature indicates that research on music therapy in Thailand is still limited, and the availability of music therapy services for elderly individuals with dementia may not be

widespread. Therefore, music therapy should be more widely implemented in organizations involved in elderly care in Thailand.

KEYWORDS: Music Therapy, Elderly, Dementia

1. บทนำ

สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Aging Society) ตั้งแต่ปี 2548 และคาดว่าอีก 20 ปีข้างหน้า จะมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 20 โดยปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ จากข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุสัญชาติไทย กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566) พบว่า มีจำนวนผู้สูงอายุ 13,064,929 คิดเป็นร้อยละ 20.08 จากประชากรไทยทั้งหมด 65,061,190 ราย ในวัยสูงอายุเป็นช่วงที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในลักษณะที่เสื่อมถอยทั้งในด้านร่างกาย เช่น ผิวหนังเหี่ยวย่น แห้ง บางลง เกิดรอยฟกช้ำได้ง่าย ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อลดลง เคลื่อนไหวช้าลง เป็นต้น ในด้านจิตใจ เนื่องจากมีการเสื่อมถอยของร่างกาย ทำให้เกิดความวิตกกังวล เกิดการสูญเสียบทบาท หรือบุคคลอันเป็นที่รัก ทำให้เกิดความเครียด และมีภาวะซึมเศร้าได้ ในด้านสังคม เกิดการขาดการพบปะกับผู้คน การได้รับการยกย่องจากผู้อื่นในสังคมลดลงเนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการงานที่ลดลงในผู้ที่เกษียณอายุ ส่งผลให้ความพึงพอใจในชีวิตลดลง ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต (จิราพร เกศพิชญวัฒนา และคณะ, 2561)

ภาวะสมองเสื่อมเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุ จากสถิติผู้สูงอายุในประเทศไทยที่เสียชีวิตจากภาวะสมองเสื่อม ปี พ.ศ. 2563 พบว่ามีจำนวน 11,627,130 คน คิดเป็น 17.57 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งภาวะสมองเสื่อมเกิดจากเซลล์ในสมองหยุดทำงาน จึงมีผลทำให้การทำงานของสมองลดลง หากสมองเสื่อมตัวมากขึ้นหรือไม่ได้รับการรักษา จะทำให้การเสื่อมของสมองเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและรุนแรงจน ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เช่น จดจำไม่ได้ พูดไม่ได้ มีปัญหาในการสื่อสาร ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในกิจวัตประจำวันได้ (กลุ่มส่งเสริมโภชนาการผู้สูงอายุ สำนักโภชนาการ กรมอนามัย, 2561) ซึ่งระยะของภาวะสมองเสื่อมแบ่งออกเป็น 3 ระยะ (สถาบันเวชศาสตร์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ, 2559) ได้แก่ 1. ระยะแรก อาการมีเพียงเล็กน้อย เช่น เริ่มมีอาการหลงลืม ลืมเรื่องที่เพิ่งพูดหรือกระทำไป เสียความจำระยะสั้น เป็นต้น 2. ระยะปานกลาง มีอาการสับสนมากขึ้น มีปัญหาในการสื่อสาร เช่น พูดซ้ำ ถามซ้ำ เป็นต้น มีปัญหาในการดูแลสุขอนามัยส่วนตัว 3. ระยะรุนแรง มีการสูญเสียความจำระยะยาว มีปัญหาการทรงตัวบกพร่องในการรู้คิดอย่างชัดเจน พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน เช่น มีความก้าวร้าว กระวนกระวาย เป็นต้น ต้องพึ่งพาผู้ดูแลในทุกด้าน

ปัจจุบันยังไม่พบวิธีการรักษาภาวะสมองเสื่อม แต่มีแนวทางการป้องกันรักษาภาวะสมองเสื่อมเพื่อยืดระยะเวลาให้สมองเสื่อมช้าลงได้ (ชลิต เชาว์วิไลย และคณะ, 2565) คือการรักษาโดยการใช้ยา และไม่ใช้ยา ซึ่งการรักษาโดยใช้ยา มีเป้าหมายที่แตกต่างกัน โดยการให้ยาตามความรุนแรงของอาการ ยาจะช่วยชะลอการเสื่อมของเซลล์สมอง ประคับประคองความจำ การรู้คิด และความสามารถในการดูแลตนเอง แต่การใช้ยากับผู้ป่วยบางรายก็อาจเกิดผลข้างเคียง ส่วนการบำบัดรักษาโดยไม่ใช้ยา จะเน้นใช้กิจกรรมบำบัด เช่น การออกกำลังกาย การฝึกสมอง ทำกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดเพื่อกระตุ้นความจำและสมาธิ หรือดนตรีบำบัด เป็นต้น

ดนตรีบำบัดเป็นศาสตร์หนึ่งที่ถูกพัฒนา และนำมาใช้ในการส่งเสริมร่วมกับการรักษาทางการแพทย์ เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น เด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุ ซึ่งวิธีการใช้จะแตกต่างกันออกไปตามเป้าหมาย และตามความต้องการของแต่ละบุคคล ซึ่งดนตรีบำบัด คือ การนำดนตรีหรือองค์ประกอบของดนตรีมาใช้ ภายใต้ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักดนตรีบำบัด และผู้รับบริการ ซึ่งดนตรีบำบัดไม่ได้มีเป้าหมายในการเสริมสร้างทักษะทางดนตรี แต่มีเป้าหมายในการดูแลสุขภาวะ และเสริมสร้างพัฒนาการในทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ของผู้รับบริการ โดยการรับบริการบำบัดจะต้องได้รับบริการผ่านนักดนตรีบำบัดที่สำเร็จการศึกษาจากด้านดนตรีบำบัดจากสถาบันอุดมศึกษา และหลักสูตรที่ได้รับการยอมรับ (American Music Therapy Association, 2005; พรพรรณ แก่นอำพรพันธ์, 2563)

ปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งผู้สูงอายุจะต้องเผชิญกับโรคต่าง ๆ จากการเสื่อมถอยในด้านร่างกาย และจิตใจ ภาวะสมองเสื่อมก็เป็นอีกปัญหาที่หนึ่งที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุ แม้ว่าจะไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ แต่สามารถชะลอความเสื่อมของสมองได้ โดยดนตรีบำบัดเป็นอีกศาสตร์หนึ่งที่ถูกพัฒนามาใช้ในการส่งเสริมในทางการแพทย์ ดังนั้นบทความวิชาการนี้มีเป้าหมายเพื่อนำเสนอประโยชน์ของดนตรีบำบัดต่อผู้สูงอายุ อีกทั้งนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบของดนตรีบำบัดสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม และผลของดนตรีบำบัดสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม

2. ประโยชน์ของดนตรีบำบัดต่อผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุมีความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ในลักษณะที่เสื่อมถอยลง แม้ในปัจจุบันการแพทย์จะมีความเจริญก้าวหน้าและทำให้ผู้สูงอายุมีชีวิตยืนยาวขึ้น แต่ก็อาจจะทำให้ผู้สูงอายุได้รับความทุกข์ทรมานจากการรักษาได้ ซึ่งดนตรีบำบัดเป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถช่วยเหลือ และพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุได้ ซึ่งประโยชน์ของดนตรีบำบัดต่อผู้สูงอายุทั้ง 3 ด้าน มีดังนี้

2.1 ด้านจิตใจ

ผู้สูงอายุมักเผชิญกับความโดดเดี่ยว ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมากต่อสุขภาพจิต ดนตรีบำบัดแบบกลุ่มสามารถช่วยสร้างวิธีสื่อสารกับผู้อื่น แม้แต่การฟังเพลงเป็นประจำก็สามารถปรับปรุงความสามารถในการสื่อสารของผู้สูงอายุที่มีปัญหาในการสื่อสารด้วยวาจาได้ ดนตรีบำบัดยังใช้ในการรักษาผู้ที่ประสบบาดแผลทางจิตใจด้วย การช่วยลดความเครียดและเพิ่มอารมณ์ มีประสิทธิภาพในการจัดการกับความบอบช้ำทางจิตใจจนถือเป็นการบรรเทาระลอกที่สองในเหตุการณ์รอบวิกฤติ ดนตรีบำบัดช่วยให้ผู้ที่รับมือกับความบอบช้ำทางจิตใจสามารถแสดงความรู้สึกวิตกกังวลได้อย่างปลอดภัยในสภาพแวดล้อมที่ผ่อนคลาย (Brennan, 2021) นอกจากนั้น Zhao et al. (2016) ได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการวิเคราะห์ดนตรีบำบัดในผู้สูงอายุที่มีอาการซึมเศร้า โดยมีการทบทวนทั้งหมด 19 รายการ พบว่า ดนตรีบำบัดถูกนำมาใช้เป็นรูปแบบหนึ่งของการบำบัดในการรักษาภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ และดนตรีบำบัดมีผลเชิงบวกต่อการลดอาการซึมเศร้าของผู้สูงอายุ ในผู้สูงอายุที่เป็นซึมเศร้าบางคนก็เป็นโรคสมองเสื่อมร่วมด้วย

2.2 ด้านร่างกาย

การรับรู้ทางประสาทสัมผัสจะลดลงตามอายุในสูงอายุ ซึ่งการฝึกดนตรีในระยะยาวสามารถนำไปสู่ความยืดหยุ่นของเยื่อหุ้มสมองได้ ผู้สูงอายุที่อ่อนแอมีแนวโน้มที่จะหกล้มและกระดูกหัก ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกัน ความพิการ การเข้าเรียนในสถาบัน และอาจถึงขั้นเสียชีวิตได้ Grenier et al. (2021) ได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับผลกระทบของดนตรีบำบัดในบริบทของการฟื้นฟูสมรรถภาพการได้ยินในผู้สูงอายุ พบว่า

ดนตรีบำบัด ส่งผลเชิงบวกต่อการรับรู้ทางการได้ยิน ท่าทางและความสมดุล การบูรณาการทางสังคม และการรับรู้ นอกจากนั้น Pollack & Namazi (1992) ได้จัดกิจกรรมดนตรีบำบัดกับผู้ป่วยที่มีภาวะอัลไซเมอร์ระดับกลางจนถึงรุนแรง แสดงให้เห็นว่าระหว่างการเข้ารับบริการดนตรีบำบัด ผู้ป่วยมีการสื่อสารหรือปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้น

2.3 ด้านสังคม

การเข้าสู่วัยผู้สูงอายุทำให้มีการเสื่อมถอยในด้านต่าง ๆ ก่อให้เกิดโรค ความวิตกกังวล อาการซึมเศร้า และภาวะสมองเสื่อม ซึ่งดนตรีบำบัดได้รับความนิยมมากขึ้นในการบำบัดรักษาแบบไม่ใช้ยา Lloría et al. (2019) ได้วิเคราะห์วรรณกรรมเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพของดนตรีบำบัดในฐานะการบำบัดแบบไม่ใช้ยาสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า โปรแกรมดนตรีบำบัดกับผู้ป่วยสูงอายุช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมและความสามารถทางปัญญาในระยะสั้น นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงในด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ความขัดแย้งที่ลดลง และสภาพแวดล้อมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติที่ดีขึ้น ผลของโปรแกรมดนตรีบำบัดระหว่างรุ่นต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างรุ่นของเด็กและผู้ใหญ่ ทัศนคติข้ามวัย และความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตสังคมของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ Belgrave (2011) ที่ศึกษาผลของการมีส่วนร่วมในโครงการดนตรีข้ามรุ่นต่อปฏิสัมพันธ์ข้ามวัยและทัศนคติข้ามวัยของเด็กวัยประถมศึกษาและผู้สูงอายุ และสุขภาพจิตสังคมของผู้สูงอายุ ผลพบว่า ทัศนคติของผู้สูงอายุต่อเด็กดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหลังจากการเข้าร่วมโครงการข้ามรุ่น แม้ว่ามาตรการมาตรฐานจะเผยให้เห็นว่าผู้สูงอายุไม่รับรู้ถึงการพัฒนาที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในความเป็นอยู่ทางจิตสังคมของพวกเขา แต่แบบสอบถามหลังการประชุมทุกสองสัปดาห์แสดงให้เห็นว่าพวกเขารับรู้ถึงความรู้สึกที่เป็นประโยชน์และผลประโยชน์ส่วนตัวที่เพิ่มขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างรุ่น

3. รูปแบบของดนตรีบำบัดสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม

ผู้ที่มีภาวะสมองเสื่อมถึงแม้จะสูญเสียความสามารถหลาย ๆ ด้าน แต่ยังมีความสามารถในการรับรู้ดนตรีได้ ซึ่งการฟังและร้องเพลง เป็นการกระตุ้นสมองทั้งสองด้าน แม้ว่าผู้ป่วยสมองเสื่อมจะมีอาการในระยะปานกลางหรือรุนแรง ก็ยังคงมีการตอบสนองต่อดนตรี นอกจากนั้นดนตรียังช่วยให้พฤติกรรม และอารมณ์ของผู้ป่วยดีขึ้น เช่น ลดความกระวนกระวาย ลดอารมณ์ซึมเศร้า ลดความวิตกกังวลและความเครียด และเมื่อประสานดนตรีไปกับกิจวัตรประจำวัน จังหวะของดนตรี อาจกระตุ้นให้เกิดความจำได้ดีขึ้น (วีรศักดิ์ เมืองไพศาล, 2562)

รูปแบบในการทำดนตรีบำบัดโดยส่วนใหญ่เป็นการบรรเลงดนตรี ร้อง ด้นสด หรือการนำเพลงที่มีอยู่แล้วมาเล่นในรูปแบบใหม่ การแต่งเพลง และการสอนการใช้เครื่องดนตรีขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สามารถเข้าถึงเครื่องดนตรีได้ ซึ่งในกระบวนการออกแบบกิจกรรมดนตรีขึ้นอยู่กับแนวทางของนักดนตรีบำบัดแต่ละคน ลักษณะของผู้รับบริการ และการวินิจฉัย แม้ว่ารูปแบบของดนตรีบำบัดจะแตกต่างกันไปตามรากฐานและวิธีการทางทฤษฎี แต่การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างนักบำบัดและผู้รับบริการถือเป็นหัวใจสำคัญ (Drieschner & Pioch, 2001) จากการศึกษางานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า รูปแบบการทำดนตรีบำบัดสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะสมอง มีหลากหลายรูปแบบ ดังนี้

3.1 การร้องเพลง (Singing) โดยทั่วไปผู้สูงอายุมักจะชอบร้องเพลง ดังนั้น การร้องเพลงจึงเป็นวิธีที่สมเหตุสมผลในการให้ผู้คนมีส่วนร่วม นอกจากนี้การร้องเพลงทำให้เกิดความทรงจำ เพิ่มอารมณ์เชิงบวกให้กับผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี (Kelly & Ahessy, 2021) นอกจากนั้นการร้องเพลงให้ผู้ป่วยโรคสมองเสื่อมฟังในระหว่างกิจวัตรการดูแลประจำวัน จะทำให้ลดอารมณ์หงุดหงิด ก้าวร้าว และช่วยในเรื่องการสื่อสารที่ดีขึ้น เพลงที่ใช้ร้องจะเป็นเพลงที่ผู้รับบริการคุ้นเคย นักดนตรีบำบัดจะหยุด หรือเล่นซ้ำบางท่อน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วม

ในการโต้ตอบผ่านการร้องเพลง มีการเปลี่ยนความเร็วหรือระดับเสียงของดนตรีเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เข้าร่วมมากขึ้น (Cho, 2018)

3.2 การฟังเพลง (Listening) รูปแบบของบทเพลงที่ฟังจะเป็นประเภทใดก็ได้ เช่น เพลงบรรเลง เพลงร้อง แนวป็อป ร็อค แจ๊ส คันทรี่ เป็นต้น วิธีการนี้มีประโยชน์เมื่อทำงานร่วมกับผู้สูงอายุ ทำให้เข้าถึงความทรงจำในอดีต นอกจากนี้ การชื่นชมดนตรีมักใช้เพื่อช่วยรักษาและกระตุ้นทักษะการรับรู้ของผู้สูงอายุที่ทำงานได้ดี (Austin, 1998; Bruscia, 2014) โดยการเลือกเพลง นักดนตรีบำบัดจะเลือกเพลงตามความชอบส่วนบุคคลของผู้ป่วย ในขณะที่ฟังเพลงควรอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เงียบสงบ และสะดวกสบายแก่ผู้ป่วย และเมื่อผู้ป่วยกำลังฟังเพลง นักดนตรีบำบัดก็จะสังเกตว่าผู้ป่วยมีปฏิกิริยาอย่างไรต่อบทเพลงนั้น ๆ (Prick et al., 2024)

3.3 การด้นสด (Improvisation) การด้นสดทางดนตรีบำบัด ผู้ป่วยจะได้แต่งเพลงในขณะที่กำลังเล่นหรือร้องเพลง โดยสร้างจังหวะ ทำนอง แบบไม่ได้ตั้งใจ โดยนักดนตรีบำบัดเป็นผู้ให้คำแนะนำและการสาธิตเสนอแนวคิดหรือโครงสร้างทางดนตรี หรือไม่ใช่ดนตรี เช่น รูปภาพ ชื่อเพลง เรื่องราว เป็นต้น เพื่อใช้เป็นฐานในการด้นสด ประโยชน์ของการด้นสด ผู้รับบริการจะได้สื่อสารแบบอวัจนภาษาซึ่งเป็นสะพานเชื่อมไปสู่การสื่อสารด้วยวาจา ทำให้ผู้รับบริการได้แสดงออก ผู้รับบริการได้สำรวจแง่มุมต่าง ๆ ของตนเองและผู้อื่น สามารถแสดงออกผ่านอารมณ์ พัฒนาความสามารถในการเคารพซึ่งกันและกัน พัฒนาทักษะความสัมพันธ์ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เสริภาพในการแสดงออก กระตุ้นและพัฒนาประสาทสัมผัส และพัฒนาทักษะการรับรู้ การด้นสด เป็นวิธีที่มีสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้กับผู้ป่วยโรคสมองเสื่อม ทำให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วมในการพูดคุยได้ (Ridder & Gummesen, 2015)

4. ผลของดนตรีบำบัดสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม

ในปัจจุบันประเทศไทยเริ่มมีความสนใจในการนำดนตรีเข้ามาใช้เพื่อพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุที่ภาวะสมองเสื่อม โดยมีวิชาชีพต่าง ๆ ได้ทำวิจัยและศึกษาเกี่ยวกับการนำดนตรีมาใช้ เช่น พยาบาล แพทย์ ดังตัวอย่างงานวิจัยที่เป็นการใช้ดนตรีสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ดังนี้

การศึกษาวิจัยโดยใช้ดนตรีบำบัดกับผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม พบว่า ดนตรีบำบัดสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ซึ่ง จตุพร แพงจักร และรพีพรรณ ชมแผน (2565) ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มความจำและป้องกันโรคสมองเสื่อมในผู้สูงอายุด้วยการบริหารสมองและดนตรีบำบัด สรุปได้ว่า การบริหารสมองร่วมกับดนตรีบำบัดช่วยเพิ่มเซลล์ประสาทและทำให้ความจำดีขึ้น ทำให้สมองทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถป้องกัน และชะลอการเกิดภาวะสมองเสื่อมได้ นอกจากนั้น อาทิตยา สุวรรณ์ และสิทธิศรี ตระกูลสิทธิโชค (2564) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมการรู้คิด โดยใช้ดนตรีบำบัดร่วมกับการกระตุ้นประสาทการรับรู้หลายด้านต่อความสามารถด้านการรู้คิด ปัญหาพฤติกรรม อารมณ์และจิตใจของผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม พบว่า ผู้สูงอายุสมองเสื่อมส่วนใหญ่มีการรู้คิดที่ดีขึ้น จดจำเหตุการณ์รวมทั้งเรื่องราวในอดีตได้ดีขึ้น หลังจากฟังเพลงที่ตนเองชอบและคุ้นเคย ในด้านปัญหาพฤติกรรม อารมณ์ และจิตใจ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่รู้สึกมีความสุข และสนุกกับกิจกรรม บางรายสามารถควบคุมอารมณ์หงุดหงิด ความกระวนกระวายของตนเองได้มากขึ้น สอดคล้องกับ ลลิตา สว่างจันทร์ พรทิพย์ มาลาธรรม และนุชนาฏ สุทธิ (2565) ที่ศึกษาผลของการฟังดนตรีแบบปัจเจกบุคคลต่อพฤติกรรมกระวนกระวายในผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม โดยการเปรียบเทียบพฤติกรรมกระวนกระวายในผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมในช่วงที่ได้ฟังดนตรี และช่วงที่ไม่ได้ฟังดนตรี พบว่า โปรแกรมฟังดนตรีสามารถลด

พฤติกรรมกระวนกระวายด้านภาษาและร่างกายที่ไม่ก้าวร้าวได้ แม้ไม่สม่ำเสมอ และการฟังเพลงควรคำนึงถึงความชอบของผู้สูงอายุ เพื่อลดพฤติกรรมกระวนกระวายที่ไม่ก้าวร้าวได้

ปัจจุบันในต่างประเทศมีงานวิจัยที่ทำโดยนักดนตรีบำบัด ซึ่งเกี่ยวกับการให้บริการดนตรีบำบัดกับผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ซึ่งทำให้เห็นประโยชน์ในด้านต่าง ๆ โดยมีการศึกษาผลของดนตรีบำบัดโดยการร้องเพลงต่อคุณภาพชีวิตและผลกระทบของผู้ป่วยโรคสมองเสื่อม (Cho, 2018) พบว่า กลุ่มที่ทำดนตรีบำบัดและร้องเพลงมีคะแนนอารมณ์เชิงบวกเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษาวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการบำบัดด้วยดนตรีร่วมกับการร้องเพลงเป็นกลุ่มอาจเป็นการรักษาที่ไม่ใช้ยาที่มีประสิทธิภาพในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตและผลกระทบของผู้ป่วยโรคสมองเสื่อมได้ นอกจากนั้น Chu, et al. (2014) ได้ทำกิจกรรมดนตรีบำบัดแบบกลุ่มเพื่อช่วยลดภาวะซึมเศร้าในผู้ที่เป็นโรคสมองเสื่อม พบว่า การทำดนตรีบำบัดแบบกลุ่ม ช่วยลดภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุได้ นอกจากนี้ยังชะลอความเสื่อมของการรับรู้ ดนตรีบำบัดแบบกลุ่มอาจเป็นแนวทางที่เหมาะสมในผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง และการใช้กิจกรรมดนตรีบำบัดเพื่อรำลึกความหลังผ่านบทเพลงช่วยให้ผู้สูงอายุได้หวนนึกถึงความทรงจำในอดีต เสริมความคิดสร้างสรรค์ กระตุ้นการรับรู้ความเข้าใจให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ (Kelly & Ahessy, 2021) การร้องเพลงและการฟังบทเพลงส่งผลดีต่อต่อสภาพอารมณ์ จิตใจ และสามารถสร้างเกิดความรู้สึกที่ดีโดยรวมได้ในระยะเวลายาวนานหลังจบกิจกรรมดนตรีบำบัด (Sarkamo et al., 2014) ในทางด้านอารมณ์และการรับรู้ความเข้าใจมีผลที่ดีอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้สูงอายุมีมุมมองใหม่ๆ เกี่ยวกับชีวิต ซึ่งสามรถช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (Dassa, 2018) ดังนั้นการทำกิจกรรมดนตรีบำบัดด้วยกิจกรรมการรำลึกความหลังผ่านบทเพลง มีประโยชน์ไม่เพียงแต่การที่ผู้สูงอายุได้รำลึกถึงเรื่องราวในอดีต แต่ยังมีประโยชน์ต่อสุขภาพในด้านอื่น ๆ อีกด้วย ซึ่งการทำกิจกรรมดนตรีบำบัด นักดนตรีบำบัดส่วนใหญ่จะใช้วิธีการร้องเพลงสดเป็นหลักมากกว่าการเปิดบทเพลง ซึ่งได้รับข้อมูลจากการสำรวจนักดนตรีบำบัดผ่านการศึกษางานวิจัยทั้งหมด 3 รายการ (Dassa, 2018; Särkämö et al., 2013; Kelly & Ahessy, 2021) พบว่า การใช้ดนตรีสดมีประโยชน์ในการเข้าถึงความทรงจำของผู้สูงอายุ การร้องเพลงตามจังหวะของดนตรีสร้างประสบการณ์ที่คุ้มค่าและยังช่วยกระตุ้นความทรงจำในผู้สูงอายุ (Dassa, 2018)

5. สรุป

ผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมเป็นปัญหาสุขภาพที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งยังไม่มีการรักษาที่ทำให้หายขาดได้ แต่สามารถชะลอการเสื่อมถอยของสมองได้ จากการศึกษา พบว่า ดนตรีบำบัดเป็นการรักษาอีกหนึ่งวิธีที่ไม่ใช้ยา แม้ว่าผู้ป่วยที่มีภาวะสมองเสื่อมจะมีอาการอยู่ในระยะปานกลางหรือรุนแรงแล้ว ก็ยังคงมีการตอบสนองต่อดนตรีได้ ซึ่งวิธีการทางดนตรีบำบัดทำได้โดยผ่านการร้อง การเล่น การฟังดนตรี ใช้บทเพลงที่ผู้สูงอายุคุ้นเคย หรือเพลงที่ผู้สูงอายุชื่นชอบ เป็นประเภทใดก็ได้ หากผู้สูงอายุได้รับการทำดนตรีบำบัดอย่างต่อเนื่อง นอกจากจะช่วยให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมได้รำลึกความทรงจำเก่า ๆ ยังมีประโยชน์ต่อสุขภาพในด้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็น ทำให้สมองทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ทำให้ความจำดีขึ้น ลดความหงุดหงิด ลดความกระวนกระวาย พัฒนาทักษะการรับรู้ กระตุ้นประสาทสัมผัส สามารถสื่อสารในชีวิตประจำวันและการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และปรับปรุงคุณภาพชีวิตเพิ่มโอกาสการมีส่วนร่วมทางสังคมมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ดนตรีบำบัดจึงเป็นกระบวนการที่ช่วยในการดูแลสุขภาวะของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะด้านจิตใจ ร่างกาย และสังคม

6. ข้อเสนอแนะ

ดนตรีบำบัดเป็นศาสตร์ที่มีประโยชน์ในการดูแลสุขภาพได้อย่างครอบคลุมไม่ว่าจะเป็น ด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม อีกทั้งยังเป็นศาสตร์ที่มีความเสี่ยงต่ำ มีความยืดหยุ่น เข้าถึงง่าย ซึ่งทำให้สามารถปรับการให้บริการดนตรีบำบัดได้ตามความต้องการของแต่ละบุคคลและบริบท ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ดนตรีบำบัดควรถูกนำมาใช้ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุให้มีความแพร่หลายมากยิ่งขึ้นในประเทศไทย โดยเฉพาะสถานบริการสุขภาพ กรมกิจการส่งเสริมผู้สูงอายุ และโรงเรียนผู้สูงอายุ

7. เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). *สถิติผู้สูงอายุ มิถุนายน 2566* [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2567, จาก: https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/2449

กลุ่มส่งเสริมโภชนาการผู้สูงอายุ สำนักโภชนาการ กรมอนามัย. (2561). *คู่มือแนวทางการป้องกันภาวะสมองเสื่อมสำหรับผู้สูงอายุ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเพทฯ: สำนักงานกิจการองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์.

จตุพร แพงจักร และรพีพรรณ ชมแผน. (2565). การเพิ่มความจำและป้องกันโรคสมองเสื่อมในผู้สูงอายุด้วยการบริหารสมองและดนตรีบำบัด. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 6(1), 275-283.

จิราพร เกศพิชญวัฒนา, สุวิณี วิวัฒน์วานิช, อังคณา ศรีสุข และสหรัฐ เจตมโนรมย์. (2561). *คู่มือเรียนรู้เข้าใจวัยสูงอายุ*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเพทฯ: ยืนยงการพิมพ์ จำกัด.

ชลิต เชาว์วิไลย, วินัย พูลศรี และธีรนันท์ ตันพาณิชย์. (2565). แนวทางการป้องกันผู้สูงอายุจากภาวะสมองเสื่อม. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*, 8(2), 8-15.

พรพรรณ แก่นอำพรพันธ์. (2363). *เส้นทางสู่ดนตรีบำบัดในประเทศไทย.* พิมพ์ครั้งที่ 1. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ลลิตา สว่างจันทร์ พรทิพย์ มาลาธรรม และนุชนาฏ สุทธิ. (2565). ผลของการฟังดนตรีแบบปัจเจกบุคคลต่อพฤติกรรมกระวนกระวายในผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม. *รามาธิบดีพยาบาลสาร,* 28(2), 199-213.

วีรศักดิ์ เมืองไพศาล. (2562). *ดนตรีกับสมองเสื่อม* [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 7 กันยายน 2567, จาก: https://www.si.mahidol.ac.th/Th/healthdetail.asp?aid=1374

สถาบันเวชศาสตร์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ. (2559). *สมองเสื่อมคืออะไร*. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: สินทวีการพิมพ์.

อาทิตยา สุวรรณ์ และสิทธิศรี ตระกูลสิทธิโชค. (2564). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมการรู้คิดโดยใช้ดนตรีบำบัดร่วมกับการกระตุ้นประสาทการรับรู้หลายด้านต่อความสามารถด้านการรู้คิด ปัญหาพฤติกรรม อารมณ์และจิตใจของผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม. *วารสารพยาบาลสภากาชาดไทย*, 14(2), 221-234.

American Music Therapy Association. (2005). *What is Music Therapy?* [online]. Retrieved 22 January 2024, from: https://www.musictherapy.org/about/musictherapy/

Austin, D. S. (1998). When the psyche sings: Transference and countertransference in improvised singing with individual adults. In K. E. Bruscia (Ed.), *The Dynamics. of Music Psychotherapy,* 315-333. Gilsum, NH: Barcelona Publishers.

Belgrave, M. (2011). The effect of a music therapy intergenerational program on children and older adults' intergenerational interactions, cross-age attitudes, and older adults' psychosocial well-being. *Journal of music therapy*, 48(4), 486-508.

Bruscia, K. E. (2014). *Defining music therapy (3rd ed).* Barcelona Publishers.

Cho, H. K. (2018). The effects of music therapy-singing group on quality of life and affect of persons with dementia: a randomized controlled trial. *Frontiers in medicine*, *5*, 279.

Chu, H., Yang, C. Y., Lin, Y., Ou, K. L., Lee, T. Y., O'Brien, A. P., & Chou, K. R. (2014). The impact of group music therapy on depression and cognition in elderly persons with dementia: a randomized controlled study. *Biological research for Nursing,* 16(2), 209-217.

Dan Brennan, MD. (2021). *Health Benefits of Music Therapy for Older Adults.* Retrieved 18 March 2024, from: https://www.webmd.com/healthy-aging/music-therapy-for-older-Adults

Dassa, A. (2018). Musical auto-biography interview (MABI) as promoting self-identity and well-being in the elderly through music and reminiscence. *Nordic Journal of Music Therapy*, 27(5), 419–430.

Grenier, A. S., Lafontaine, L., & Sharp, A. (2021). Use of music therapy as an audiological rehabilitation tool in the elderly population: a mini-review. *Frontiers in neuroscience*, 15, 662087.

Kelly, L., & Ahessy, B. (2021). Reminiscence-focused music therapy to promote positive mood and engagement and shared interaction for people living with dementia. Voices: *A World Forum for Music Therapy*, 21(2).

Lloría, S. D., Ojea, M. J. G., & Pino-Juste, M. (2019). Efficiency of music therapy as a non-pharmacological treatment for the elderly. The International Journal of Health, *Wellness and Society*, 9(3), 27.

Pollack, N. J., & Namazi, K. H. (1992). The effect of music participation on the social behavior of Alzheimer's disease patients. *Journal of Music Therapy*, *29*(1), 54-67.

Prick, A. E. J., Zuidema, S. U., van Domburg, P., Verboon, P., Vink, A. C., Schols, J. M., & van Hooren, S. (2024). Effects of a music therapy and music listening intervention for nursing home residents with dementia: a randomized controlled trial. *Frontiers in medicine*, 11, 1304349.

Ridder, H. M., & Gummesen, E. (2015). The use of extemporizing in music therapy to facilitate communication in a person with dementia: An explorative case study. *Australian Journal of Music Therapy*, *26*, 6-29.

Särkämö, T., Tervaniemi, M., Laitinen, S., Numminen, A., Kurki, M., Johnson, J. K., & Rantanen, P. (2013). Cognitive, emotional, and social benefits of regular musical activities in early dementia: Randomized Controlled Study. *The Gerontologist*, 54(4), 634–650.

Zhao, K., Bai, Z. G., Bo, A., & Chi, I. (2016). A systematic review and metaanalysis of music therapy for the older adults with depression. *International journal of geriatric psychiatry*, 31(11), 1188-1198

การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้า : กรณีศึกษาแนวทางและความท้าทายในยุคดิจิทัล

The Integration of Digital Technology in Electric Guitar Education : Approaches and Challenges in the Digital Era

ชิดณรงค์ บุบผาโสภา
อาจารย์พิเศษ แขนงวิชาดนตรีตะวันตก
สาขาดุริยางศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
E-mail: job1995r@gmail.com
พัชร หลวงแก้ว
นักวิชาการอิสระ
E-mail: sor.phatchara@gmail.com
สมเจตน์ ยามาเจริญ
อาจารย์ประจำสาขาวิชาสื่อสารการแสดง
คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น
E-mail: somjate.ya@spu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้า: กรณีศึกษาแนวทางและความท้าทายในยุคดิจิทัล บทความนี้มุ่งเน้นศึกษาการพัฒนาและปรับใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้า โดยผ่านการออกแบบและทดสอบแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้ในการฝึกซ้อมและเรียนรู้แบบโต้ตอบ แพลตฟอร์มนี้ให้ข้อเสนอแนะในเวลาจริง (real-time) และมีการทดสอบกับนักเรียนในสถานศึกษาจริง ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และสร้างความยืดหยุ่นในการเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้าในยุคดิจิทัลได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งบทความนี้ชี้ให้เห็นถึงความท้าทายในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น การขาดทักษะทางดิจิทัลของครูและนักเรียน การเข้าถึงอุปกรณ์ที่จำเป็น รวมถึงความเสี่ยงด้านความปลอดภัยของข้อมูล

บทความได้เสนอแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนดนตรีในอนาคต ซึ่งรวมถึงการฝึกอบรมครูผู้สอน การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านเทคโนโลยี บทความนี้ได้รวบรวมข้อมูลและสรุปได้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ดนตรีได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนที่เพียงพอเพื่อให้การใช้งานเกิดประโยชน์สูงสุดและสามารถขยายผลไปสู่การศึกษาในบริบทอื่นๆต่อไป

คำสำคัญ: กีตาร์ไฟฟ้า, สื่อดิจิทัล, ดนตรีศึกษา, การเรียนการสอน, เทคโนโลยี, ยุคดิจิทัล

ABSTRACT

This article, "The Integration of Digital Technology in Electric Guitar Education: A Case Study of Approaches and Challenges in the Digital Era," focuses on the development and implementation of digital technology in electric guitar education through the design and testing of a digital platform for interactive practice and learning. This platform provides real-time feedback and has been tested with students in actual educational settings. The findings indicate that digital technology can significantly enhance learning efficiency and offer flexibility in electric guitar education in the digital age. The article highlights several challenges in integrating digital technology into teaching, such as the lack of digital skills among teachers and students, limited access to necessary equipment, and concerns about data security.

The article proposes strategies for improving music education in the future, including training programs for educators, the development of flexible learning platforms, and governmental support for technology integration. It concludes that digital technology is a crucial tool that can significantly enhance the effectiveness of music learning. However, sufficient support is required to maximize its potential and broaden its application across other educational contexts.

KEYWORDS: Electric Guitar, Digital Media, Music Education, Teaching and Learning, Technology, Digital Era

1. บทนำ

กีตาร์ไฟฟ้าเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในดนตรีร่วมสมัย โดยเฉพาะในแนวดนตรีป็อปและร็อค การเรียนรู้กีตาร์ไฟฟ้าจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับนักเรียนดนตรีหลายคนในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้าในยุคดิจิทัลเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเนื่องจากการเข้ามาของเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การเรียนออนไลน์และการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อการฝึกซ้อม

ในปัจุบันที่โลกเข้าสู่ยุคดิจิทัลการเรียนการสอนดนตรีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ กีตาร์ไฟฟ้าเป็นหนึ่งในเครื่องดนตรีที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในหมู่นักดนตรีทั่วโลก ไม่เพียงแต่ในแนวดนตรีป็อปและร็อคเท่านั้น แต่ยังรวมถึงแนวดนตรีอื่นๆ เช่น แจ๊ส ฟิวชั่น และแม้กระทั่งดนตรีคลาสสิก การเรียนรู้กีตาร์ไฟฟ้าในปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่แค่การฝึกฝนด้วยตัวเองหรือการเรียนรู้จากครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ แต่ยังครอบคลุมถึงการใช้เครื่องมือดิจิทัลที่ทันสมัย (ภูมิพัฒน์ ศัลยวุฒิ, 2564) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในดนตรีศึกษาได้ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อวิธีการเรียนรู้และการสอนกีตาร์ไฟฟ้า เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันสำหรับฝึกซ้อม โปรแกรมการเรียนออนไลน์ และเครื่องมือซอฟต์แวร์สำหรับการบันทึกเสียง ทำให้การเรียนรู้ดนตรีเป็นเรื่องที่ง่ายขึ้นและสามารถปรับแต่งตามความต้องการของผู้เรียนได้มากขึ้น แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการเข้าถึงเทคโลโลนยีในบางพื้นที่ และปัญหาด้านเทคนิคในการใส่งานสื่อดิจิตัลการเรียนการสอน (ภัทรสุดา ยะบุญวัน, 2564)

จะเห็นได้วาความสำคัญของการใช้สื่อดิจิทัลในวิชาดนตรีมีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในหลายด้าน ผู้เขียนจึงเขียนบทความนี้ขึ้นเพื่อชี้ให้เห็นถึงประเด็นความท้าทายและข้อเสนอแนะให้เข้าใจถึงประโยชน์และข้อจำกัดของเทคโนโลยีเหล่านี้ในบริบทของการเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้า

2. การเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้า

การศึกษาที่เกี่ยวกับการสอนกีตาร์ไฟฟ้าและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอนดนตรีได้เน้นไปที่หลากหลายประเด็น ผู้เขียนจึงศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจในประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้าดังนี้

1. การเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้าในบริบทดั้งเดิม

Ruokonen (2019) กล่าวว่าการสอนกีตาร์ไฟฟ้าในอดีตเน้นที่การเรียนรู้ผ่านการฝึกฝนจากครูผู้สอนหรือจากตำราเพลง การสอนโดยครูผู้สอนที่มีประสบการณ์นั้นมีข้อได้เปรียบในเรื่องการปรับตัวตามระดับความสามารถและความต้องการของนักเรียน อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้แบบนี้มีข้อจำกัดในเรื่องของการเข้าถึงเนื่องจากต้องอาศัยเวลาและทรัพยากรที่ค่อนข้างสูง

2. การเข้ามาของเทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอนดนตรี

การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลในยุคปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนดนตรีไปอย่างสิ้นเชิง แพลตฟอร์มดิจิทัลและสื่อออนไลน์ เช่น วิดีโอการสอน แอปพลิเคชันการฝึกฝนดนตรี และโปรแกรมซอฟต์แวร์ช่วยในการเล่นและบันทึกเสียง ทำให้การเรียนรู้ดนตรีไม่จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียน นักเรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาและบทเรียนต่าง ๆ ได้จากที่บ้านหรือที่ใดก็ได้ที่มีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต การเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มเหล่านี้ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถฝึกฝนได้ตามความสะดวกและตามระดับความสามารถของตนเอง เช่น โปรแกรม Guitar Pro ที่เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการเขียนและอ่าน tablature ของกีตาร์ โดยโปรแกรมนี้ช่วยให้นักเรียนสามารถฝึกฝนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ต้องพึ่งพาครูผู้สอน (ธณัตตชัย เหลือรักษ์, 2560)

3. ข้อดีของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอน

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอนดนตรี โดยเฉพาะในกีตาร์ไฟฟ้า มีข้อดีหลายประการ ประการแรกคือ ความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ นักเรียนสามารถฝึกซ้อมได้ทุกที่ทุกเวลาและสามารถเลือกเนื้อหาที่ตรงกับระดับทักษะของตนเอง ประการที่สองคือ การเข้าถึงฟีดแบ็กทันที ผ่านโปรแกรมซอฟต์แวร์ที่ช่วยประเมินการเล่นดนตรีและการฟังที่แม่นยำ ประการที่สามคือ การสร้างสรรค์และการทดลองเสียงใหม่ ๆ ด้วยการใช้เครื่องมือดิจิทัลและเอฟเฟกต์ที่หลากหลาย นักเรียนสามารถทดลองสร้างเสียงที่ต้องการได้ทันที นอกจากนี้การเรียนรู้แบบโต้ตอบและการใช้ Gamification ยังช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการฝึกฝนและพัฒนาทักษะให้ก้าวหน้าได้รวดเร็วยิ่งขึ้น (Pesek, 2022) ข้อดีอีกอย่างของเทคโนโลยีเหล่านี้คือการบันทึกและวิเคราะห์พฤติกรรมการเล่นของนักเรียน ซึ่งช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคนได้มากยิ่งขึ้น (Alison & Martin, 2013)

จะเห็นได้ว่าการสอนกีตาร์ไฟฟ้าในอดีตเน้นการเรียนรู้ผ่านครูผู้สอนและตำราเพลง ซึ่งมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึง แต่เทคโนโลยี ได้เข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการฝึกซ้อมและการเรียนรู้แบบอินเตอร์แอคทีฟ ผู้เรียนสามารถฝึกซ้อมได้ด้วยตนเองและได้รับผลตอบกลับแบบเรียลไทม์ และยังช่วยให้การเรียนการสอนมีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน

3. สื่อดิจิทัลที่ใช้ในการเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้า

การใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนการสอนดนตรีเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทักษะของครูและนักเรียน สื่อดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ เครื่องมือซอฟต์แวร์สำหรับการเรียนดนตรี และแอปพลิเคชันการฝึกซ้อมดนตรี ช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่โต้ตอบและมีประสิทธิภาพ นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะผ่านการใช้เทคโนโลยีนี้ได้ทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น การเรียนรู้การเล่นเครื่องดนตรี การแต่งเพลง หรือการวิเคราะห์ดนตรีในรูปแบบดิจิทัลในส่วนนี้ผู้เขียนจะอธิบายสื่อดิจิทัลหลักที่ใช้ในการเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้า พร้อมระบุข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละเครื่องมือที่ยกตัวอย่าง

1. แอปพลิเคชันฝึกซ้อม (Practice Applications)

แอปพลิเคชันฝึกซ้อมเป็นหนึ่งในสื่อดิจิทัลที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในการเรียนรู้กีตาร์ไฟฟ้า ตัวอย่างเช่น Yousician ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันที่ออกแบบมาเพื่อช่วยให้นักเรียนฝึกซ้อมกีตาร์ไฟฟ้าด้วยตนเอง แอปพลิเคชันนี้ให้ข้อเสนอแนะแบบเรียลไทม์เกี่ยวกับความแม่นยำในการเล่น การจับจังหวะ และความถูกต้องของคอร์ด ทำให้นักเรียนสามารถปรับปรุงการเล่นได้ (Salavuo 2008) อีกหนึ่งแอปพลิเคชันที่ได้รับความนิยมคือ Fender Play ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มออนไลน์ที่พัฒนาโดย Fender ซึ่งเป็นผู้ผลิตกีตาร์ที่มีชื่อเสียง แอปพลิเคชันนี้ออกแบบมาเพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้การเล่นกีตาร์ไฟฟ้าได้อย่างเป็นระบบ มีวิดีโอสอนที่ครอบคลุมทุกด้านของการเล่น ตั้งแต่เทคนิคพื้นฐานไปจนถึงการเล่นเพลงเฉพาะ แอปพลิเคชันนี้ยังมีการประเมินผลการเรียนรู้แบบเรียลไทม์และแนะนำเส้นทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน (Johnson, 2023)

2. ซอฟต์แวร์สำหรับการเขียนและอ่านแท็บ (Tablature Software)

ซอฟต์แวร์สำหรับการเขียนและอ่านแท็บเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับนักกีตาร์ไฟฟ้า เนื่องจากแท็บเป็นวิธีการที่นิยมใช้ในการบันทึกและเรียนรู้เพลง ซอฟต์แวร์ Guitar Pro เป็นหนึ่งในเครื่องมือที่นิยมใช้กันมากที่สุดสำหรับการเขียนและอ่านแท็บกีตาร์ไฟฟ้า ซอฟต์แวร์นี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้ใช้สามารถสร้างและอ่านแท็บได้อย่างง่ายดาย แต่ยังมีฟีเจอร์สำหรับการเล่นแท็บในรูปแบบ MIDI ทำให้นักเรียนสามารถฝึกซ้อมตามจังหวะและความเร็วที่ปรับได้ตามความต้องการ (ธณัตตชัย เหลือรักษ์, 2560)

3. แพลตฟอร์มการเรียนการสอนออนไลน์ (Online Learning Platforms)

การเรียนรู้กีตาร์ไฟฟ้าผ่านแพลตฟอร์มการเรียนการสอนออนไลน์กำลังเป็นที่นิยมมากขึ้น เนื่องจากความสะดวกในการเข้าถึงและความหลากหลายของเนื้อหาการเรียนรู้ แพลตฟอร์มอย่าง TrueFire และ JamPlay นำเสนอหลักสูตรการเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้าจากผู้สอนที่มีชื่อเสียงจากทั่วโลก เนื้อหาการเรียนรู้ครอบคลุมทุกด้านของการเล่นกีตาร์ ตั้งแต่การเล่นพื้นฐาน การอิมโพรไวส์ ไปจนถึงการเล่นแนวเพลงเฉพาะ เช่น บลูส์ แจ๊ส และเมทัล นักเรียนสามารถเลือกเรียนในแบบที่ต้องการ และสามารถเรียนรู้ตามความเร็วของตนเองได้ (Smith, 2022)

4. ซอฟต์แวร์สำหรับการบันทึกและวิเคราะห์เสียง (Recording and Sound Analysis Software)

การใช้ซอฟต์แวร์สำหรับการบันทึกและวิเคราะห์เสียงเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือสำคัญในการเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้า ซอฟต์แวร์ DAW (Digital Audio Workstation) อย่าง Ableton Live, Cubase, Logic Pro ช่วยให้ผู้เรียนสามารถบันทึกการเล่นกีตาร์ไฟฟ้าและวิเคราะห์เสียงของตนเองได้ ซอฟต์แวร์เหล่านี้มีเครื่องมือสำหรับการปรับแต่งเสียง การเพิ่มเอฟเฟกต์ และการผสมเสียง ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะในการผลิตเสียงดนตรีและเรียนรู้การทำงานในสตูดิโอได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Alison & Martin, 2013)

จะเห็นได้ว่าการเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอนดนตรี มีข้อดีหลายประการ เช่นความสะดวกในการเข้าถึงเนื้อหา การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นตามเวลาที่ผู้เรียนสะดวก ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะ

4. ความท้าทายในการปรับใช้สื่อดิจิทัล

การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่มีทั้งโอกาสและความท้าทายที่สำคัญ ซึ่งครูผู้สอน นักเรียน และสถาบันการศึกษาจำเป็นต้องเตรียมพร้อมรับมือกับข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้น ในส่วนนี้จะอธิบายถึงความท้าทายหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้า และในบริบทของการเรียนการสอนทั่วไปตามเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความแตกต่างในความสามารถด้านดิจิทัลของครูและนักเรียน

หนึ่งในความท้าทายหลักในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลคือความแตกต่างในความสามารถด้านดิจิทัลของครูผู้สอนและนักเรียน จากการศึกษาของภัทรสุดา ยะบุญวัน (2564) พบว่านักเรียนและครูมีทักษะด้านดิจิทัลที่หลากหลาย ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการใช้เครื่องมือดิจิทัลในห้องเรียนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ครูบางคนอาจขาดทักษะในการใช้งานเทคโนโลยีหรือไม่คุ้นเคยกับโปรแกรมหรือแพลตฟอร์มที่ใช้ในการเรียนการสอน ส่วนอีกด้านหนึ่ง นักเรียนบางคนอาจขาดทักษะพื้นฐานในการใช้งานเครื่องมือดิจิทัล ซึ่งทำให้กระบวนการเรียนรู้มีความล่าช้าหรือไม่ราบรื่น

2. การเข้าถึงอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย

อีกหนึ่งปัญหาสำคัญคือการเข้าถึงเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่เหมาะสม การที่นักเรียนหรือครูไม่สามารถเข้าถึงอุปกรณ์ดิจิทัลที่มีคุณภาพหรือการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่เสถียรอาจทำให้กระบวนการเรียนการสอนติดขัดและไม่ต่อเนื่อง การศึกษาพบว่าในบริบทของประเทศไทยและหลายประเทศที่มีการนำเครื่องมือดิจิทัลมาใช้ ยังมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงอุปกรณ์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้และการสอน (Meesuwan, 2014)

3. ปัญหาด้านเทคนิคและความซับซ้อนในการใช้งาน

ความท้าทายอีกด้านหนึ่งคือปัญหาด้านเทคนิคที่อาจเกิดขึ้นขณะใช้งานเครื่องมือดิจิทัล เช่น ปัญหาการเชื่อมต่อที่ไม่เสถียร การใช้งานซอฟต์แวร์ที่ซับซ้อนเกินไปสำหรับผู้ใช้บางกลุ่ม และการขาดการสนับสนุนทางเทคนิคในบางสถานการณ์ การปรับตัวให้เข้ากับระบบใหม่ๆ จำเป็นต้องใช้เวลาและความอดทนจากทั้งนักเรียนและครูผู้สอน โดยเฉพาะในกลุ่มที่ไม่มีประสบการณ์มาก่อน การขาดความรู้ทางเทคนิคทำให้ผู้สอนต้องใช้เวลาเพิ่มเติมในการเรียนรู้การใช้งาน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการสอน (ภัทรสุดา ยะบุญวัน, 2564)

4. การประเมินผลการเรียนรู้ผ่านเครื่องมือดิจิทัล

การประเมินผลการเรียนรู้ผ่านเครื่องมือดิจิทัลเป็นความท้าทายที่สำคัญ โดยเฉพาะในกรณีที่การเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้าหรือการเรียนการสอนดนตรีที่เน้นทักษะทางปฏิบัติ เทคโนโลยีดิจิทัลบางประเภทอาจไม่สามารถประเมินความสามารถทางปฏิบัติของนักเรียนได้อย่างแม่นยำ การประเมินทักษะทางกายภาพและการแสดงออกทางดนตรีอาจต้องพึ่งพาเทคโนโลยีที่ซับซ้อนขึ้น ซึ่งทำให้การใช้งานมีความท้าทายเพิ่มขึ้นในการนำมาใช้ในห้องเรียน (Johnson, 2023)

5. ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูล

การรักษาความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลนักเรียนเป็นอีกหนึ่งประเด็นที่น่ากังวล การใช้เครื่องมือดิจิทัลในการเรียนการสอน เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์หรือแอปพลิเคชันฝึกซ้อมดนตรี มักจะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียน การจัดการข้อมูลอย่างไม่ถูกต้องหรือการละเลยเรื่องความปลอดภัยอาจทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลถูกละเมิด หรือเกิดการโจมตีทางไซเบอร์ในระบบการศึกษา ดังนั้น สถาบันการศึกษาจำเป็นต้องมีการวางแผนการจัดการข้อมูลที่ชัดเจนและการรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด (Brown, 2015)

จากข้อมูลทั้งสามารถสรุปความท้าทายในการปรับใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้าได้หลายประการ เช่น ปัญหาด้านเทคนิค การเข้าถึงเทคโนโลยี และการยอมรับจากนักเรียนและผู้สอน นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้เขียนจึงได้ยกตัวอย่างกรณีศึกษาไว้เพื่อศึกษาถึงการจัดการปัญหาเหล่านี้ และเพื่อให้การใช้สื่อมือดิจิทัลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. กรณีศึกษา

การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเรียนการสอนดนตรี โดยเฉพาะกีตาร์ไฟฟ้า ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นสำหรับผู้เรียน ทั้งนี้มีกรณีศึกษาหลายแห่งที่นำเสนอวิธีการใช้เครื่องมือดิจิทัลในรูปแบบต่างๆ โดยแสดงถึงความสำเร็จและความท้าทายที่เกิดขึ้นในการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้

1. กรณีศึกษาจากมหาวิทยาลัยนเรศวร: การใช้ Google Classroom และสื่อดิจิทัล

มหาวิทยาลัยนเรศวรได้ทำการทดลองใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่าง Google Classroom และ สื่ออินโฟกราฟิกในการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มวิชาชีพครู การวิจัยพบว่านักเรียนมีทักษะด้านการคิดเชิงวิพากษ์เพิ่มขึ้น และสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้นเมื่อใช้สื่อดิจิทัลร่วมกับการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม สื่ออินโฟกราฟิกถูกใช้เพื่ออธิบายแนวคิดและทฤษฎีที่ซับซ้อนให้เป็นภาพที่เข้าใจง่าย ทำให้นักเรียนสามารถจับจุดสำคัญและเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว (ภัทรสุดา ยะบุญวัน, 2564) นอกจากนี้ Google Classroom ยังช่วยให้ครูผู้สอนสามารถติดตามการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างใกล้ชิด โดยมีการให้ข้อเสนอแนะแบบเรียลไทม์และประเมินผลการเรียนรู้ที่สะดวกและแม่นยำ

2. กรณีศึกษาของ Fender Play: แพลตฟอร์มการเรียนรู้กีตาร์ออนไลน์

Fender Play เป็นแพลตฟอร์มการเรียนการสอนกีตาร์ออนไลน์ที่พัฒนาโดยผู้ผลิตกีตาร์ Fender ซึ่งนำเสนอเนื้อหาการเรียนรู้ที่หลากหลายตั้งแต่พื้นฐานไปจนถึงเทคนิคขั้นสูง นักเรียนสามารถเรียนรู้การเล่นกีตาร์ไฟฟ้าได้ทุกที่ทุกเวลาผ่านวิดีโอสอนและแบบฝึกหัดเชิงโต้ตอบที่ออกแบบโดยนักกีตาร์มืออาชีพ กรณีศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือดิจิทัลสามารถทำให้การเรียนรู้กีตาร์เป็นเรื่องที่ง่ายขึ้นสำหรับผู้เรียนที่ต้องการฝึกฝนด้วยตัวเองที่บ้าน ระบบติดตามความก้าวหน้าและการให้ข้อเสนอแนะจากแอปพลิเคชันช่วยให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการฝึกซ้อมและพัฒนาทักษะได้อย่างต่อเนื่อง (Johnson, 2023)

3. กรณีศึกษาจากการใช้ Berklee College of Music

การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในสถาบันดนตรี Berklee College of Music ที่ได้นำเสนอคอร์สเรียนดนตรีออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์ม Coursera คอร์สนี้ใช้สื่อการสอนในรูปแบบวิดีโอ บทเรียนเชิงโต้ตอบ และโปรแกรมซอฟต์แวร์ที่สามารถใช้ร่วมกับการเรียนรู้เทคนิคกีตาร์ นักเรียนสามารถรับข้อเสนอแนะจากครูผู้สอนและเพื่อน

ร่วมคลาสผ่านฟีดแบ็กออนไลน์ ซึ่งช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของการเรียนการสอนที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์ทางตรงได้ในระดับหนึ่ง (Berklee Collage of Music, 2024)

4. การศึกษาของมหาวิทยาลัยศิลปากร: การใช้สื่ออินโฟกราฟิกในกลุ่มนักศึกษาวิชาชีพครู

การวิจัยจากมหาวิทยาลัยศิลปากรที่ใช้สื่ออินโฟกราฟิกในการสอนนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่าการประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้ดีมาก โดยนักศึกษาสามารถเข้าใจเนื้อหาที่ซับซ้อนได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าการใช้สื่อดิจิทัลสามารถเพิ่มความมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่ต้องการเข้าใจแนวคิดหรือทฤษฎีเชิงลึก (ภัทรสุดา ยะบุญวัน, 2564)

5. กรณีศึกษาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แอปพลิเคชันทางดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะการบรรเลงกีตาร์คลาสสิก

พบว่าแอปพลิเคชันทางดนตรีช่วยเพิ่มความเข้าใจและทักษะของนักเรียนในด้านดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เรียนสามารถฝึกซ้อมได้ด้วยตนเองผ่านแอปพลิเคชัน ซึ่งเพิ่มความยืดหยุ่นและการเข้าถึงการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนทักษะได้ทุกที่ทุกเวลา เสริมสร้างความสนใจในการเรียนรู้ดนตรีและทำให้การเรียนมีความสนุกสนานมากขึ้น และช่วยลดความกดดันจากการฝึกซ้อมแบบเดิมๆ เนื่องจากแอปพลิเคชันให้คำแนะนำและผลตอบรับแบบทันที (ภูมิพัฒน์ ศัลยวุฒิ, 2564)

จากกรณีศึกษาเหล่านี้จะเห็นได้ว่าการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในและการใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนการสอนช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจแนวคิดที่ซับซ้อนได้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากขึ้น แม้ว่าเครื่องมือดิจิทัลจะมีศักยภาพสูง แต่ความสำเร็จในการใช้งานยังคงขึ้นอยู่กับความสามารถของครูผู้สอนในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวในบริบทการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมอย่างมีประสิทธิภาพ การผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบดั้งเดิมกับการใช้เทคโนโลยีสามารถช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมาก และใช้เครื่องมือดิจิทัลในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำไปปรับใช้ในบริบทอื่น ๆ ได้

6. แนวทางการพัฒนาและปรับใช้สื่อดิจิทัล

การพัฒนาและปรับใช้สื่อมือดิจิทัลในการเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้าเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ซึ่งต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนและครูผู้สอน ตลอดจนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ในส่วนนี้ผู้เขียนจะอธิบายถึงแนวทางหลักในการพัฒนาและปรับใช้สื่อมือดิจิทัลในการเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้า

1. การออกแบบที่เน้นผู้ใช้ (User-Centered Design)

การออกแบบเครื่องมือดิจิทัลสำหรับการเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้าควรมุ่งเน้นไปที่ผู้ใช้เป็นหลัก ซึ่งหมายถึงการเข้าใจความต้องการ ความสามารถ และข้อจำกัดของนักเรียนและครูผู้สอน การออกแบบที่ดีควรมีอินเทอร์เฟซที่ใช้งานง่าย และไม่ซับซ้อน เพื่อให้ผู้ใช้ทุกระดับทักษะสามารถเข้าถึงและใช้งานได้อย่างสะดวก ตัวอย่างเช่น แอปพลิเคชัน Yousician มีการออกแบบอินเทอร์เฟซที่เป็นมิตรกับผู้ใช้ มีการแสดงผลที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และฝึกฝนได้โดยไม่ต้องมีคำแนะนำเพิ่มเติมมากนัก (Miller, 2022) นอกจากนี้การออกแบบที่เน้นผู้ใช้ยังควรรวมถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบและเนื้อหาต่างๆ ให้ตรงกับความต้องการเฉพาะของผู้เรียน เช่น การปรับระดับความยากของบทเรียน การเลือกแนวเพลงที่สนใจ หรือการตั้งค่าเป้าหมาย

การเรียนรู้เฉพาะบุคคล การทำให้เครื่องมือดิจิทัลมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับแต่งได้จะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Johnson, 2023)

2. การปรับปรุงประสบการณ์การเรียนรู้ (Enhancing the Learning Experience)

การพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลควรมีเป้าหมายในการปรับปรุงประสบการณ์การเรียนรู้ โดยการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีความอินเทอร์แอคทีฟและเป็นปฏิสัมพันธ์ การให้ผลตอบกลับแบบเรียลไทม์ และการใช้เสียงและภาพประกอบเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหา เพื่อช่วยให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการฝึกซ้อมต่อไป (ธณัตตชัย เหลือรักษ์. 2560). การใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality, VR) หรือความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality, AR) ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมจริงและมีความอินเทอร์แอคทีฟ ตัวอย่างเช่น การใช้ AR เพื่อแสดงแท็บกีตาร์บนคอกีตาร์จริงขณะเล่น ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ตำแหน่งของนิ้วและเทคนิคต่างๆ ได้อย่างชัดเจนและแม่นยำ (Smith, 2022)

3. การบูรณาการกับวิธีการสอนดั้งเดิม (Integration with Traditional Teaching Methods)

แม้ว่าการใช้เครื่องมือดิจิทัลจะมีข้อดีหลายประการ แต่การบูรณาการกับวิธีการสอนดั้งเดิมก็ยังคงมีความสำคัญ การผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการสอนแบบตัวต่อตัวหรือการเรียนรู้ผ่านครูผู้สอนสามารถช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการเรียนรู้ โดยที่ครูสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลในการให้คำแนะนำเพิ่มเติม หรือนำมาประยุกต์ใช้ในบทเรียนเฉพาะทาง ตัวอย่างเช่น ครูสามารถใช้ซอฟต์แวร์ Guitar Pro ในการสอนการเขียนและอ่านแท็บกีตาร์ หรือใช้ DAW ในการสอนการบันทึกเสียงและการปรับแต่งเสียงในสตูดิโอ (Alison & Martin, 2013) การบูรณาการเครื่องมือดิจิทัลกับวิธีการสอนดั้งเดิมยังช่วยให้การเรียนรู้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น นักเรียนสามารถฝึกฝนด้วยตนเองที่บ้านผ่านแอปพลิเคชันและซอฟต์แวร์ แล้วกลับมาเรียนรู้กับครูผู้สอนเพื่อรับคำแนะนำเพิ่มเติม การผสมผสานนี้ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาทักษะได้เร็วขึ้นและมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น (Brown, 2023)

4. ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูล (Data Security and Privacy)

ในยุคดิจิทัล การใช้เครื่องมือออนไลน์และแอปพลิเคชันในการเรียนการสอนจำเป็นต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลนักเรียน ข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกเก็บรวบรวม เช่น ชื่อผู้ใช้ รหัสผ่าน และข้อมูลการเรียนรู้ จำเป็นต้องได้รับการปกป้องอย่างเหมาะสมเพื่อลดความเสี่ยงจากการโจมตีทางไซเบอร์ ผู้พัฒนาเครื่องมือดิจิทัลควรใช้มาตรการการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวด เช่น การเข้ารหัสข้อมูล การตรวจสอบสิทธิ์หลายขั้นตอน (Multi-factor Authentication) และการจัดการสิทธิ์การเข้าถึงของผู้ใช้ (Brown, 2023) นอกจากนี้ การปฏิบัติตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับความเป็นส่วนตัวของข้อมูล เช่น GDPR ในสหภาพยุโรป หรือกฎหมาย CCPA ในสหรัฐอเมริกา เป็นสิ่งที่สำคัญ เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนจะได้รับการปกป้องอย่างเคร่งครัดและถูกต้องตามกฎหมาย การให้ข้อมูลแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับวิธีการที่ข้อมูลของพวกเขาจะถูกใช้และป้องกันเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่ควรปฏิบัติ (Johnson, 2023)

7. ข้อเสนอแนะและทิศทางในอนาคต

จากการศึกษาความสำเร็จและความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนการสอนดนตรีโดยเฉพาะกีตาร์ไฟฟ้า ผู้เขียนขอเสนอแนะเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการเรียนการสอนดนตรีในอนาคต ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลสำหรับครูผู้สอน

หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้การใช้สื่อดิจิทัลในห้องเรียนประสบความสำเร็จคือการที่ครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ผู้สอนควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อทำความเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ๆ และวิธีการประยุกต์ใช้ในการสอนอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ผู้สอนควรพัฒนาทักษะในการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการสอนแบบดั้งเดิมเพื่อให้การเรียนการสอนมีความหลากหลายและครอบคลุมมากขึ้น (ภัทรสุดา ยะบุญวัน, 2564) และ ยุภาวดี พรมเสถียร (2564) ได้เสนอแนวทางสำหรับการกำหนดเป็นนโยบาย ควรส่งเสริมให้มีการจัดอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนให้กับครูผู้สอนอย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง ทั้งนี้นอกจากการจัดอบรม แล้วอาจใช้กลไกที่เข้มข้นขึ้น เช่น การกำหนดให้ผู้สอนทุกคนต้องสอบภาคความรู้และภาคปฏิบัติทักษะการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศโดยกำหนดให้เป็นหนึ่งในเงื่อนไขในการต่ออายุใบ ประกอบวิชาชีพ เพื่อเป็นการกระตุ้นครูให้พัฒนาตนเองในเรื่องนี้ อย่างจริงจัง

2. การออกแบบหลักสูตรที่ผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัลกับการเรียนรู้ดนตรี

การออกแบบหลักสูตรควรคำนึงถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และการฝึกซ้อม เช่น การนำสื่อมือฝึกซ้อมออนไลน์หรือแอปพลิเคชันที่ใช้ตรวจจับเสียงในการให้ผลตอบกลับแบบเรียลไทม์ (เช่น Yousician) มาใช้ในการสอนดนตรี หลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นในการใช้เทคโนโลยีตามระดับทักษะของนักเรียนและควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง (Johnson, 2023)

3. การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและยืดหยุ่น

การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นที่การเข้าถึงง่ายและยืดหยุ่นสำหรับผู้ใช้ทุกกลุ่ม เช่น การออกแบบอินเทอร์เฟซที่ใช้งานง่าย การจัดทำบทเรียนที่ปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของผู้เรียน และการสร้างระบบการประเมินที่สามารถติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น แพลตฟอร์ม Fender Play ที่ให้ผู้เรียนเลือกวิธีการฝึกซ้อมที่สอดคล้องกับระดับความสามารถของตน และติดตามผลการเรียนรู้ผ่านระบบการบันทึกผลได้อย่างแม่นยำ (Miller, 2022)

4. การเสริมสร้างมาตรฐานด้านความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูล

การรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญในการใช้สื่อดิจิทัลในการศึกษา ผู้พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลและสถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างมาตรการรักษาความปลอดภัยในการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล เช่น การเข้ารหัสข้อมูล และการใช้ระบบยืนยันตัวตนที่ปลอดภัย นอกจากนี้ ควรมีการให้ความรู้แก่นักเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการละเมิดข้อมูลหรือการโจมตีทางไซเบอร์ (Brown, 2023)

5. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนผ่านการสนับสนุนจากภาครัฐ

การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการศึกษาเกิดประโยชน์สูงสุด รัฐบาลควรจัดทำนโยบายที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา รวมถึงการจัดหาอุปกรณ์ดิจิทัลที่มีคุณภาพให้กับนักเรียนและครูผู้สอน การสนับสนุนทางการเงินและทรัพยากรยังเป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่ทันสมัยและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย (ภัทรสุดา ยะบุญวัน, 2564)

6. ควรมีการจัดหมวดหมู่ของแอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มในการเรียน บอกจุดเด่น ข้อแนะนำ และหมายเหตุเพื่อความเหมาะสมกับผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นในระดับพื้นฐาน ระดับผู้เรียนทั่วไปที่สนใจในเครื่องดนตรีชนิดนั้นๆ ระดับนักศึกษาปริญญาตรีในด้านดนตรี และระดับนักดนตรีมืออาชีพที่ต้องการพัฒนาทักษะของตนเอง

ทิศทางในอนาคต

ในอนาคตการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอนดนตรีมีแนวโน้มที่จะขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการใช้ AI (Artificial Intelligence) และ การเรียนรู้เชิงลึก (Machine Learning) ในการวิเคราะห์และประเมินการเล่นดนตรี เทคโนโลยีเหล่านี้จะช่วยให้สามารถประเมินทักษะการเล่นดนตรีได้แม่นยำมากขึ้น และสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของผู้เรียน นอกจากนี้ เทคโนโลยีจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมจริง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะในสภาพแวดล้อมที่เหมือนจริงมากขึ้น (Plook Teacher, 2562)

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ ๆ สำหรับการเรียนเครื่องดนตรีเป็นสิ่งที่ควรได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของนักเรียนและผู้สอน นอกจากนี้ การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้การเรียนการสอนดนตรีในยุคดิจิทัลมีความยั่งยืนและเข้าถึงได้อย่างทั่วถึง

8. สรุป

บทความนี้ศึกษาการใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนการสอนกีตาร์ไฟฟ้าในบริบทของการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล โดยกล่าวถึงความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลในฐานะสื่อที่มีศักยภาพในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน รวมถึงความท้าทายและข้อจำกัดที่เกิดขึ้น บทความได้นำเสนอกรณีศึกษาจากหลายแพลตฟอร์ม เช่น Fender Play และ Yousician ที่แสดงให้เห็นว่าแพลตฟอร์มเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการช่วยผู้เรียนฝึกซ้อมและพัฒนาทักษะกีตาร์ไฟฟ้าในแบบออนไลน์ อีกทั้งยังมีการศึกษากรณีศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลก็เผชิญกับความท้าทายหลายด้าน เช่น ความแตกต่างในทักษะด้านดิจิทัลของครูและนักเรียน การเข้าถึงอุปกรณ์ที่ทันสมัย ปัญหาด้านเทคนิค และการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล บทความนี้แสดงให้เห็นถึงความท้าทายที่ต้องได้รับการแก้ไขและเสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอนดนตรีให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

กอบสุข คงมนัส. (2561). เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้: วิถีแห่งการศึกษายุคดิจิทัล. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร,* 20(4), 279-289.

ณัฐพล มั่นเรือน. (2563). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง บันไดเสียงเมเจอร์ และมันไดเสียงเนเชอรัลไมเนอร์ โดย วิธีการเรียนแบบเผชิญหน้า, การเรียนแบบผสมผสาน และการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสารวิทยา กรุงเทพมหานคร.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณิชา พัฒนานนท์.(2566). ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอนของผู้สอนระดับอุดมศึกษาด้านดนตรี. *วารสารร้อยแก่นสาร* ปีที่ 8 ฉบับที่ 11.

ธณัตตชัย เหลือรักษ์. (2560). *แนวทางการใช้แอปพลิเคชั่นดนตรีเพื่อส่งเสริมการสร้างความเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัทรสุดา ยะบุญวัน. (2564). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการเรียนการสอนด้วยสื่ออินโฟกราฟิก.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภูมิพัฒน์ ศัลยวุฒิ. (2564). *การเรียนรู้โยใช้แอปพลิเคชันทางดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะการบรรเลงกีตาร์คลาสสิกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.* มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ยุภาวดี พรมเสถียร และธีรชยั เนตรถนอมศักดิ์. (2564). เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยพัฒนาการเรียนการสอนได้จริงหรือ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม* ปีที่ 18 ฉบับที่ 2.

Alison, D., Martin, F. (2013). *ISM-The National Curriculum for Music: A Framework for Curriculum, Oedagogy and Assessment in Key Stage 3 Music*. London: Incorporated Society of Musicians.

Berklee Collage of Music. Berklee College of Music Coursera [Online]. ค้นเมื่อ 9 กันยายน 2567, จาก https://online.berklee.edu/courses/interest/

Brown, A. (2015). Music Technology and Education: Amplifying Musicality: Brisbane: Griffith University.

Guitar Pro. (2023). The Ultimate Tool for Learning Guitar. Retrieved from https://www.guitar-pro.com

Harris, T. (2019). Traditional Guitar Teaching Methods and Their Evolution. *Journal of Music Education,* 34(1), 45-59.

Johnson, K. (2023). Fender Play and the Modernization of Guitar Education. *Journal of Music Pedagogy,* 22(3), 75-88.

Meesuwan, P. (2014). Digital Learning Tools: New Trends in Education. *Journal of Digital Education,* 15(2), 120-130.

Miller, A. (2022). Interactive Learning through Digital Platforms: The Case of Yousician. *Music and Technology Review,* 29(4), 98-112.

Pesek, T. (2022). *The Role of AI in the Education and for the Education.* 11th Mediterranean Conference on Embedded Computing (MECO).

Plook Teacher. (2562). AI กับการส่งเสริมการศึกษา. ค้นหาเมื่อ 12 กันยายน 2567, จาก https://www.trueplookpanya.com./dhamma/content/75968.

Ruokonen, I. (2019). A Web-based Music Learning Environment: A Case Study of Users' Experiences. *The European Journal of Social & Behavioural Sciences; Nicosia* 26(3), 2983-2993.

Salavuo, M. (2008). Social media as an opportunity for pedagogical change in music education. *Journal of Music, Technology & Education,* 1(2-3), 121-136.

Smith, J. (2022). Challenges in Digital Music Education. *Journal of Music Technology,* 15(3), 123-136.

Yousician. (2024). *Guitar Learning App.* Retrieved from https://www.yousician.com

ชีวิตเมียเช่า การสร้างสรรค์บทเพลงโดยใช้ทฤษฎีดนตรีแจ๊ส

Life of Hire Wives: Reharmonize of Song Using Jazz Theory

หัสพงศ์ นิธิสุภาเมสิทธิ์

E-mail: Domelawjazz@gmail.com

ปฏิภาณ ผลมาตย์

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการออกแบบสื่อสารออนไลน์ คณะนิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

E-mail: patiphan.pho@spumail.net

สมเจตน์ ยามาเจริญ*

อาจารย์ประจำสาขาวิชาสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

E-mail: somjate.ya@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การสร้างสรรค์บทเพลงชีวิตเมียเช่าโดยใช้ทฤษฎีดนตรีแจ๊ส คือ การเปลี่ยนแปลงคอร์ดของเพลงให้มีความเป็นดนตรีแจ๊สมากขึ้นโดยใช้ทางเดินคอร์ดแบบ ii – V โดยมีทั้งแบบปกติและแบบ Secondary Dominant Chord อีกทั้งใช้กลวิธี Borrowed Chord ที่นิยมใช้ในดนตรีแจ๊สและยังพบเจอในดนตรีป๊อบ โดยในแต่ละคอร์ดจะมีการเพิ่มเทนชั่นให้เกิดสีสันใหม่ และยังเปิดโอกาสให้นักดนตรีได้แสดงคีตปฏิภาณได้อย่างอิสระ จังหวะที่เลือกมี 2 จังหวะคือ Swing และ ซองโก เพื่อให้บทเพลงมีความหลากหลายในการบรรเลง

คำสำคัญ: ทฤษฎีดนตรีแจ๊ส, Secondary Dominant Chord, Borrowed Chord

ABSTRACT

Life of a Hired Wifes using jazz music theory involves transforming the song's chords to enhance its jazz characteristics through the ii-V chord progression, incorporating both standard and secondary dominant chords. Additionally, the technique of borrowed chords, commonly used in jazz and also found in pop music, is employed. Each chord is enriched with added tensions to create new colors, allowing musicians the freedom to express their improvisational skills. The chosen rhythms include Swing and Songo, providing a diverse range for the performance of the piece

KEYWORDS: Jazz Theory, Secondary Dominant Chord, Borrowed Chord

1. บทนำ

ดนตรีถือเป็นศิลปะที่มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงผู้คนในแต่ละท้องถิ่นเข้าหากัน ผ่านเสียง จังหวะ และทำนองที่แตกต่างกันตามวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ แม้ว่าดนตรีในแต่ละท้องถิ่นจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่หน้าที่หลักของดนตรีในทุกสังคมไม่ต่างกันนัก ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความบันเทิง การบำบัดจิตใจ หรือการแสดงออกทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ ดนตรียังมีบทบาทในพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อของท้องถิ่นอีกด้วย ในช่วงตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ดนตรีได้รับการพัฒนาและผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมอื่น ๆ อย่างไม่สิ้นสุด ทำให้เกิดการผสมผสานทางดนตรีนี้ทำให้เกิดแนวดนตรีใหม่ ๆ ที่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีและการเชื่อมโยงระหว่างอดีตและปัจจุบัน และหนึ่งในแนวดนตรีที่น่าสนใจและแปลกใหม่คือการนำทฤษฎีดนตรีแจ๊สมาประยุกต์ใช้กับดนตรีลูกทุ่งอีสาน ซึ่งเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาเพลง “ชีวิตเมียเช่า” ซึ่งเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศ ผู้สร้างสรรค์ต้องการที่จะนำเพลงนี้ไปเผยแพร่กับนักฟังพี่มีรสนิยมฟังเพลงแจ๊ส ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเป็นการสนับสนุนศิลปินท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้นกว่าเดิม

เพลงชีวิตเมียเช่า เป็นเพลงลูกทุ่งอีสานที่ประพันธ์โดย จตุรงค์ คนึงนึก ในปี พ.ศ. 2562 ขณะยังเป็นนักศึกษาสาขาศิลปะศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เนื้อหาของเพลงนี้สะท้อนถึงช่วงเวลาของสงครามเย็น เมื่อทหารจีไอ (G.I.) จากสหรัฐอเมริกาเข้ามาตั้งฐานทัพที่จังหวัดอุดรธานี เพื่อสนับสนุนการรบในสงครามเวียดนาม การมาของทหารจีไอทำให้เศรษฐกิจในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป เกิดภาวะข้าวของแพง ส่งผลให้ผู้หญิงบางคนต้องขายบริการให้กับทหารเหล่านี้ เพื่อนำเงินมาใช้จ่ายในครอบครัวเพลงนี้จึงสะท้อนถึงชีวิตและความยากลำบากของผู้หญิงในยุคสมัยนั้น พร้อมทั้งสะท้อนสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงสงครามเย็น ทำให้เพลง “ชีวิตเมียเช่า” มีความลึกซึ้งทั้งในแง่ของวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ในด้านของกระแสสังคม (รัตนา บุญมัธยะ, 2548;) เพลง “ชีวิตเมียเช่า” โดย พราว ภัทราวดี ได้รับความนิยมอย่างล้นหลามในโลกออนไลน์ ด้วยยอดวิวถึง 43 ล้านครั้งภายในเวลาเพียงห้าเดือนหลังจากปล่อยเพลง (Artit Krajangsree, 2020)สำรวจ ณ วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2567 จนกลายเป็นกระแสในแพลตฟอร์มอย่าง TikTok และ YouTube นอกจากนี้ยังมีศิลปินและนักดนตรีจำนวนมากที่นำเพลงนี้ไปทำ cover และปรับแต่งในสไตล์ของตนเอง (สำนักข่าว Thai PBS) ในจุดนี้จึงทำให้ผู้เขียนสนใจนำเสนอเพลงชีวิตเมียเช่าโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีดนตรีแจ๊ส

การนำทฤษฎีดนตรีแจ๊สมาประยุกต์ใช้เป็นการสร้างสรรค์เพลงลูกทุ่งอีสานด้วยทฤษฎีดนตรีแจ๊สในบทเพลง ชีวิตเมียเช่า นั้น เน้นการใช้เทคนิคที่เรียกว่า Jazz Reharmonization ซึ่งเป็นการนำโครงสร้างเพลงดั้งเดิมมาปรับเปลี่ยนคอร์ดและจังหวะ เพื่อเพิ่มความซับซ้อนและความน่าสนใจให้กับบทเพลง ตัวอย่างเช่น การเพิ่มโน้ตเสียงที่ 7, 9, 11 และ 13 ในคอร์ด (Levine, The Jazz Theory Book) ทำให้เกิดความหลากหลายและมีบรรยากาศที่แตกต่างจากดนตรีลูกทุ่งอีสานทั่วไป นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนจังหวะของเพลง เช่นการปรับเป็นจังหวะสวิง (Swing) หรือจังหวะซองโก (Songo) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของดนตรีแจ๊ส จังหวะเหล่านี้ช่วยสร้างบรรยากาศที่ละเอียดอ่อนและให้ความรู้สึกที่แตกต่างจากดนตรีลูกทุ่งดั้งเดิม ทำให้บทเพลงชีวิตเมียเช่า ในรูปแบบใหม่สามารถเชื่อมโยงผู้ฟังกับดนตรีแจ๊สและลูกทุ่งไปพร้อมกัน

จากผู้เขียนได้กล่าวไปแสดงให้เห็นว่า ในยุคสมัยที่การสร้างสรรค์ทางดนตรีถูกพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง การผสมผสานดนตรีจากหลากหลายวัฒนธรรมและแนวคิดเป็นที่สนใจของนักดนตรีและผู้ฟังทั่วโลก บทเพลงลูกทุ่งอีสานซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมดนตรีไทย ได้รับความนิยมจากประชาชนจำนวนมาก ด้วยทำนองและเนื้อเพลงที่สื่อถึงชีวิตประจำวันและความรู้สึกของผู้คนในสังคม การนำทฤษฎีดนตรีแจ๊สซึ่งเป็นแนวดนตรีที่มี

ความซับซ้อนและเป็นที่ยอมรับทั่วโลก มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์บทเพลงลูกทุ่งอีสาน จึงเป็นแนวทางใหม่ที่ท้าทายและน่าสนใจ

2. กระบวนการสร้างสรรค์เพลงชีวิตเมียเช่า

ในการสร้างสรรค์เพลงชีวิตเมียเช่า จะใช้การเปลี่ยนแปลงเสียงประสาน (Reharmonize) โดยเพลงชีวิตเมียเช่า นั้นใช้คอร์ดพื้นฐานเช่น I-IV-V ซึ่งเป็นคอร์ดหลักที่พบบ่อยในเพลงป๊อปและเพลงแจ๊สแบบมาตรฐาน (Standard Jazz) การวิเคราะห์การเคลื่อนที่ของคอร์ดในเพลงนี้สามารถอิงจากทฤษฎีแจ๊สที่วิเคราะห์การเปลี่ยนคอร์ด (Chord Substitution) หรือการใช้คอร์ดไมเนอร์เพื่อสร้างความเศร้าและหนักแน่นมากขึ้น การที่เพลงลูกทุ่งอีสานมักมีการเปลี่ยนคอร์ดที่คาดเดาได้ง่าย อาจใช้หลักการจากแจ๊สในการเปลี่ยนคอร์ดให้มีความซับซ้อนมากขึ้น หากมองในเชิงดนตรีในงานของ Mark Levine เกี่ยวกับการวิเคราะห์โครงสร้างคอร์ดในดนตรีแจ๊ส The Jazz Piano Book กล่าวว่า การใช้คอร์ดที่ไม่เป็นไปตามแบบแผน (Altered Chords) ช่วยเพิ่มอารมณ์ของเพลง และสามารถวิเคราะห์ว่าในเพลง "ชีวิตเมียเช่า" การใช้คอร์ดแบบนี้อาจจะสร้างความรู้สึกเศร้าและท้าทายกฎเกณฑ์ทั่วไป (Levine Mark, 1989, p.51)

แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์บทเพลงชีวิตเมียเช่า ในปัจจุบันคอร์ดเพลงแจ๊สในเพลงไทยได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก มีเพลงที่ใช้คอร์ดเพลงแจ๊สที่มียอดผู้เข้าชมใน Youtube หลายล้านคนเช่นเพลง เพื่อนรัก ของวง The Pakinson มีการใช้คอร์ดเพลงแจ๊สหลายครั้ง ยกตัวอย่างในท่อนเกริ่นนำ (Intro) ท่อนเวิร์ส และท่อนฮุค ของเพลงใช้คอร์ด Dm9 | G13 | Cmaj9 | A7b9b13 เป็นหลัก ในทางเดินคอร์ดจะเรียกว่า ii - V - I - VI เป็นชุดทางเดินคอร์ดที่เป็นที่นิยมอย่างมากในดนตรีแจ๊สและดนตรีป๊อบ ในคอร์ดที่ 6 ซึ่งปกติในกุญแจเสียง C Major จะเป็นคอร์ด Am แต่ในเพลงเพื่อนรัก ใช้คอร์ด A7b9b13 ซึ่งเป็นคอร์ดที่เรียกว่า เซคั่นดารี ดอมิเน้นท์ คอร์ด (Secondary Dominant Chord) คอร์ดชนิดนี้คือคอร์ดที่เกิดจากการสร้างคอร์ดที่ไม่ใช่โน้ตหลัก (Tonic) เช่นในกุญแจเสียง C คอร์ด ดอมิเน้นท์คือคอร์ด V7 แต่เพลงต้องการกลับไปคอร์ด Dm ซึ่งเป็นคอร์ดที่ 2 จึงใช้คอร์ด A7 ซึ่งเป็น Secondary Dominant Chord โดย Steve G. Laitz ได้วิเคราะห์การใช้ Secondary Dominant Chord ว่ามีบทบาทสำคัญในการสร้างเสียงประสานในเพลงคลาสสิคและป๊อบ เนื่องจากการใช้คอร์ดที่ไม่อยู่ในกุญแจเสียงหักจะช่วยสร้างการเคลื่อนไหวไปยังคอร์ดเป้าหมายและทำให้การเคลื่อนที่ทางเสียงประสานมีความซับซ้อนมากขึ้น การใช้ Secondary Dominant Chord ในเพลงแจ๊สหลากหลายเพลง โดยแสดงให้เห็นว่าคอร์ดนี้ ช่วยสร้างความหลากหลายในโครงสร้างทางดนตรีและสร้างความไพเราะที่ซับซ้อน จะเห็นว่าคอร์ดจะมีความซับซ้อนจากเทนชั่น (Tension) ในแต่ละคอร์ด ทำให้เพลงนี้ความน่าสนใจเป็นอย่างมาก เพลงนี้มียอดรับชมใน YouTube อยู่ถึง 84 ล้านครั้ง (ข้อมูลวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2567) ยกตัวอย่างอีก 1 เพลงที่ใช้คอร์ดเพลงแจ๊สที่ได้รับความนิยมในประเทศคือเพลง เจ้านายคะ(Work-Life Imbalance) ของศิลปิน โบกี้ ไลออน ในท่อน Verse 2 ใช้คอร์ด C/Bb Eb9 | A7 | Dm9 เพลงนี้อยู่ในกุญแจเสียง F Major ในชุดคอร์ดนี้ มีคอร์ดที่อยู่นอกเหนือบันไดเสียงคือคอร์ด Eb ผู้ประพันธ์ใช้เพื่อส่งไปคอร์ด A7 กลวิธีนี้เรียกว่า ทริยโทน ซับธิธิวชั่น Tritone Substitution) เป็นกลวิธีทางดนตรีที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในดนตรีแจ๊ส โดยเฉพาะช่วงที่ต้องการจะเปลี่ยนโครงสร้างของคอร์ดเพื่อสร้างความหลากหลาย กลวิธีนี้ใช้แทนคอร์ด ดอมิแนนท์ ด้วยคอร์ดที่ห่างกัน 3 เสียงเต็ม โดยในเพลงใช้เป็นคอร์ด Eb ซึ่งมีระยะห่างจากคอร์ด A อยู่ 3 เสียงเต็ม Eb - F ห่างกัน 1 เสียงเต็ม F - G ห่างกัน 1 เสียงเต็ม G - A ห่างกัน 1 เสียงเต็ม โดย Mark Levine อธิบายในหนังสือ The Jazz Theory Book ว่า Tritone Substitution มีบทบาทสำคัญในการสร้างความซับซ้อนของเสียงประสาน และมักถูกใช้ในท่อนที่ต้องการ เปลี่ยนคอร์ดเพื่อนำเข้าสู่ส่วนใหม่ของเพลง ใน

เพลงนี้ใช้คอร์ด Eb9 เพื่อส่งไปคอร์ด A7 ซึ่งคอร์ด A7 ซึ่งคอร์ดนี้ประกอบด้วยโน้ต A C# E G โดยโน้ตที่ไม่อยู่ในบันไดเสียงหลักคือโน้ต C# ในบันไดเสียง F Major มีโน้ต F G A Bb C D E เพราะฉะนั้น คอร์ด A7 จึ้งเป็น Secondary Dominant Chord เพื่อส่งไปคอร์ด Dm ที่เป็นคอร์ดที่ 6 ของบันไดเสียง F Major เพลงเจ้านายคะ มียอดรับชมใน YouTube จำนวน 3.1 ล้านครั้ง ภายในเวลา 1 เดือน (ข้อมูลวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2567) นับตั้งแต่ปล่อยเพลง จะเห็นได้ว่าเพลงป๊อบที่มีการใช้ทางเดินคอร์ดแบบแจ๊สได้รับความนิยมอย่างมาก เนื่องจากทางเดินคอร์ดทำให้เพลงมีความน่าสนใจยิ่งขึ้น เสียงประสานของเพลงมีสีสันมากขึ้น จึงเป็นแรงบันดาลใจในการที่จะสร้างสรรค์บทเพลงชีวิตเมียเช่า ซึ่งเป็นเพลงลูกทุ่งอีสาน โดยการใช้ทฤษฎีดนตรีแจ๊ส ให้มีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น (Levine, 1995) (Laitz, 2012)

3. การวิเคราะห์โครงสร้างเพลงชีวิตเมียเช่า

การวิเคราะห์ทางดนตรี เพลงชีวิตเมียเช่า บรรเลงโดยใช้เครื่องดนตรี 4 ชิ้น มี กลองชุด เบสไฟฟ้า กีตาร์ไฟฟ้า และคีย์บอร์ด มีนักร้อง 1 คน เพลงนี้อยู่ในกุญแจเสียง C minor ท่อนเพลงมี 3 ท่อน ทำนองเพลงส่วนใหญ่อยู่ในบันไดเสียง C minor Pentatonic ซึ่งประกอบไปด้วยโน้ต C Eb F G Bb โดยบันไดเสียง ไมเนอร์เพนทาโทนิค เป็นบันไดเสียงที่นิยมใช้ในดนตรีลูกทุ่งอีสานอยู่แล้ว จังหวะของเพลงมีการผสมผสานระหว่างเพลง Reggae เพลง Rock เพลง Disco โดยเน้นไปที่จังหวะยก ของ กีต้าร์ ทำให้เพลงนี้มีความสนุกสนาน โดย กลอง กับ เบส บรรเลงในจังหวะตกเพื่อเป็นพื้นฐานให้กับเครื่องดนตรีชิ้นอื่น คีย์บอร์ดในเพลงนี้ทำหน้าที่สร้างสีสันให้กับเพลง โดยจะใช้เสียงเครื่องเป่าเช่น Trumpet Saxophone บรรเลงล้อกับทำนองเพลงหลัก (Counter Melody) เพื่อให้เพลงมีความน่าสนใจมากขึ้น

เพลงนี้ใช้ท่อนฮุคเป็นท่อนเปิด โดยใช้เครื่องดนตรีคือ กลอง เบส กีต้าร์ บรรเลงในแนวดนตรี Rock อยู่เบื้องหลักนักร้อง กลองจะไม่เน้นบรรเลงที่เครื่องทองเหลือง จะเน้นที่กลองสแนร์ ทอม และ ฟอร์ทอม เบสบรรเลงด้วยโน้ตเสียงยาวตามคอร์ด กีต้าร์บรรเลงในลักษณะโบรกเคน คอร์ด (Broken Chord) คือการบรรเลงคอร์ดทีละโน้ต ไม่ดีดพร้อมกัน บรรเลงจำนวน 8 ห้อง หลังจากนั้นจะเป็นบรรเลงดนตรีท่อนดนตรีขั้น (Interlude) โดยในท่อนนี้จะมีเสียงเครื่องเป่าที่บรรเลงโดยคีย์บอร์ดจำลองมาเพื่อสร้างความแตกต่างจากท่อนเปิด กลอง จะบรรเลงเป็นแบบแผน (Pattern) เพื่อเป็นพื้นฐานจังหวะให้กับวง เบส จะบรรเลงตามจังหวะกลอง ด้วยโน้ตที่มากขึ้นโน้ตที่บรรเลงจะเป็นโน้ตที่อยู่ในคอร์ด กีต้าร์ จะบรรเลงนำในท่อนนี้โดนเล่นกลุ่มโน้ตซ้ำๆ มีการเคลื่อนที่ของกลุ่มโน้ตไม่เยอะ บรรเลงในท่อนนี้ทั้งหมด 6 ห้อง กับอีก 2 จังหวะ จากนั้นจะเข้าสู่ท่อน Verse ที่หนึ่ง กลอง จะบรรเลงในแบบแผนของท่อนดนตรีขั้น แต่จะบรรเลงด้วยเสียงที่เบากว่าเพื่อหลบให้เสียงร้องเด่นขึ้นมา เบส จะบรรเลงในแบบแผนของท่อนดนตรีขั้น แต่จะบรรเลงด้วยระดับเสียงที่เท่ากับท่อนดนตรีขั้น เพื่อให้เพลงยังมีความต่อเนื่อง กีต้าร์ จะบรรเลงในจังหวะยกด้วยการดีขึ้น ทำให้เพลงมีสีสันเพราะ กลอง และ เบส บรรเลงโดยเน้นที่จังหวะตก คีย์บอร์ด จะบรรเลงด้วยเสียงเครื่องเป่าเหมือนท่อนดนตรีขั้น โดยจะบรรเลงในช่วงใกล้จะจบท่อนเพื่อเป็นสัญญาณในการเปลี่ยนท่อน จะบรรเลงในลักษณะ Counter Melody ด้วยเสียงโน้ตลากยาว ท่อน Verse ที่หนึ่งจะมีทั้งหมด 8 ห้อง แต่ในห้องสุดท้ายคือห้องที่ 8 จะเปลี่ยนเครื่องหมายกำหนดจังหวะ (Time Signature) จาก 4/4 เป็น 2/4 ซึ่งการเปลี่ยนเครื่องหมายกำหนดจังหวะนี้เป็นเอกลักษณ์ของเพลงลูกทุ่งอีสาน จากนั้นจะเข้าสู่ท่อน Verse ที่สอง เครื่องดนตรีจะบรรเลงเหมือนกับท่อน Verse ที่หนึ่ง แต่จะมีคีย์บอร์ดที่จะบรรเลงเยอะกว่า เพื่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างท่อนแรกและท่อนสอง ในท่อน Verse ที่สองจะมีจำนวน 8 และมีการเปลี่ยนเครื่องหมายกำหนดจังหวะเช่นกัน หลังจากนั้นเพลงจะเข้าสู่ท่อนฮุค เครื่องดนตรีและเสียงร้องจะบรรเลงดังขึ้น เพราะท่อนนี้

เป็นท่อนที่สำคัญที่สุดของเพลง กลอง จะบรรเลงด้วยรูปแบบใหม่ เพิ่มการบรรเลง เปิด ปิด Hi Hat รูปแบบการบรรเลงจะมีความเป็นดนตรี Disco Rock มากขึ้น เช่นเดียวกันกับ เบส จะเปลี่ยนรูปแบบการบรรเลง โดยจะบรรเลงให้เกาะไปพร้อมกับกระเดื่องกลอง กีต้าร์ ในท่อนนี้จะใช้กีต้าร์บรรเลง 2 เสียง เสียงที่ 1 จะเป็นเสียงคอร์ดบรรเลงโน้ตลากยาวตามจังหวะ ในท่อนนี้จะใช้เอฟเฟคเสียงแตกแบบ ดีสทอชั่น (Distortion) เพื่อให้ดนตรีท่อนนี้มีความแน่นขึ้นจากท่อน Verse เสียงกีต้าร์ที่ 2 จะบรรเลงในลักษณะ Counter Melody โดยจะบรรเลงเบากว่าเครื่องดนตรีทั้งหมดด้วยกลุ่มโน้ตสั้น ๆ บรรเลงซ้ำ ๆ เพื่อเพิ่มสีสันให้กับท่อนนี้ คีย์บอร์ด จะบรรเลงลักษณะ Counter Melody แต่จะบรรเลงเยอะกว่าโน้ตที่ใช้จะเป็นโน้ตที่อยู่ในคอร์ดเพื่อรับกับทำนองของเพลงในท่อนนี้ ท่อนนี้จะมีทั้งหมด 8 ห้อง และมีการเปลี่ยนเครื่องหมายกำหนดจังหวะเช่นเดียวกันกับท่อน Verse จากนั้นจะเข้าสู่ท่อน Verse ที่สาม ความดังของดนตรีจะลดลงมาให้เท่ากับท่อน Verse ที่หนึ่งและ Verse ที่สอง กลอง กับ เบส จะบรรเลงด้วยแบบแผนเดิม กีต้าร์จะใช้ 2 เสียงเหมือนในท่อนฮุค เพื่อให้มีความต่อเนื่อง เสียงที่ 1 จะบรรเลงแบบเดียวกับท่อน Verse ทั้ง 2 ท่อน เสียงกีต้าร์ที่ 2 จะบรรเลงในลักษณะคล้ายกับการบรรเลงของพิณซึ่งเป็นเครื่องดนตรีท้องถิ่นอีสาน รูปแบบการบรรเลงจะบรรเลงเป็นโน้ตเดี่ยวด้วยบันไดเสียง เพนทาโทนิค (Pentatonic) คีย์บอร์ดจะบรรเลงเหมือนท่อน Verse 2 ท่อนนี้จะมีทั้งหมด 8 ห้อง และมีการเปลี่ยนเครื่องหมายกำหนดจังหวะเช่นกัน จากนั้นจะเป็นท่อนเดี่ยวกีต้าร์ (Guitar Solo) โดยเครื่องดนตรีทั้งหมดจะบรรเลงเหมือนท่อนดนตรีขั้น แต่จะให้กีต้าร์เป็นผู้นำในท่อนนี้ โน้ตที่ใช้จะอยู่ในบันไดเสียง C minor Pentatonic ท่อนนี้จะมีทั้งหมด 8 ห้อง และมีการเปลี่ยนเครื่องหมายกำหนดจังหวะ หลังจากท่อนเดี่ยวกีต้าร์ จะกลับเข้าสู้ท่อนฮุค กลองจะปรับแบบแผนการบรรเลงเล็กน้อยจากท่อนฮุคก่อนหน้า จะบรรเลงแบบเปิด Hi Hat เล็กน้อยเพื่อให้เกิดเสียงที่ดังขึ้นจะีความเป็นดนตรี Rock มากกว่าท่อนฮุคแรก เบส บรรเลงเหมือนกันกับท่อนฮุคแรก กรต้าร์ และ คีย์บอร์ด บรรเลงเหมือนฮุคแรกเช่นเดียวกัน ท่อนนี้จะมีทั้งหมด 8 ห้อง และมีการเปลี่ยนเครื่องหมายกำหนดจังหวะ หลังจากจบท่อนนี้แล้ว จะเข้าสู้ท่อน Verse ที่สาม เครื่องดนตรีทั้งหมดจะบรรเลงเหมือนกับท่อน Verse 2 จากนั้นจะเข้าสู่ท่อนฮุค ซึ่งจะเป็นท่อนสุดท้ายของเพลงนี้ กลองจะเปลี่ยนแบบแผนการบรรเลง จะไม่บรรเลงที่ Hi Hat แต่จะบรรเลงที่ฉาบ Ride โดยเน้นตีที่หัวฉาบเพื่อให้เกิดเสียงแหลมกังวาลในจังหวะ 2 และ 4 ในจังหวะ 1 และ 3 ตีที่ใบฉาบ เครื่องดนตรีชิ้นอื่นบรรเลงเหมือนกับท่อนฮุค ท่อนนี้จะมีทั้งหมด 8 ห้อง และมีการเปลี่ยนเครื่องหมายกำหนดจังหวะ จากนั้นจะเข้าสู้ท่อนบรรเลงจบ (Outro) จะบรรเลงเหือนกับท่อนเดี่ยวกีต้าร์ แต่จะเปลี่ยนทำนองเล็กน้อยเพื่อให้เกิดความแตกต่างของแต่ละท่อน

สังคีตลักษณ์ (Form) สังคีตลักษณ์ของ เพลงชีวิตเมียเช่ามีโครงสร้างเพลงที่ค่อนข้างมีรูปแบบที่แน่นอน คล้ายกับเพลงที่มาจากฝั่งตะวันตก โดยประกอบด้วยท่อนเวิร์ส (Verse) และท่อนคอรัส (Chorus) ที่วนซ้ำกัน เพลงชีวิตเมียเช่า ใช้โครงเพลงแบบ ABAB ซึ่งเป็นโครงสร้างที่พบบ่อยในเพลงลูกทุ่งอีสานและเพลงป๊อป การวิเคราะห์โครงสร้างสามารถอิงทฤษฎีของ William Caplin เกี่ยวกับการสร้างรูปแบบดนตรี (Musical form) ซึ่งช่วยให้เข้าใจการจัดวางเนื้อหาและอารมณ์ในแต่ละท่อนของเพลงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น (Caplin William, 1998)

ทำนอง (Melody) การใช้ทำนอง ทำนองในเพลงลูกทุ่งอีสานมักมีลักษณะเรียบง่ายและเป็นที่จดจำได้ง่าย การวิเคราะห์ทำนองใน "ชีวิตเมียเช่า" สามารถอิงจากทฤษฎีดนตรีแจ๊สในการใช้ การถามตอบ (Call and Response) ซึ่งเป็นลักษณะที่พบบ่อยในดนตรีแจ๊ส การที่ทำนองเกิดขึ้นและตอบกลับเป็นระลอกในลักษณะสามารถมองว่าเป็นวิธีที่เพลงสื่อสาร เพลงชีวิตเมียเช่า มีวลี (Motif) หลักๆ อยู่ 2 วลี เป็นวลีที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน เพื่อให้ผู้ฟังสามารถจำจดบทเพลงได้อย่างรวดเร็ว การเคลื่อนที่ของทำนอง เพลงนี้มีการเคลื่อนที่ของทำนองไม่กว้างมากนัก มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ทำนองเช่นงานของ Leonard Meyer เกี่ยวกับ Emotional

Meaning in Music ชี้ให้เห็นว่า ทำนองที่เคลื่อนไหวช้า ๆ และเรียบง่าย อาจสื่อถึงความรู้สึกเศร้าหรือสิ้นหวัง เช่นเดียวกับที่อาจพบในเพลง ชีวิตเมียเช่า (Meyer ,1956)

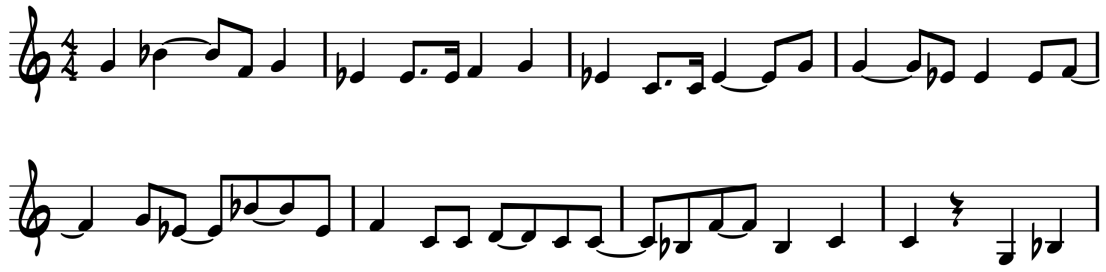

ภาพที่ 1 ตัวอย่างทำนองท่อน ฮุค เพลงชีวิตเมียเช่า

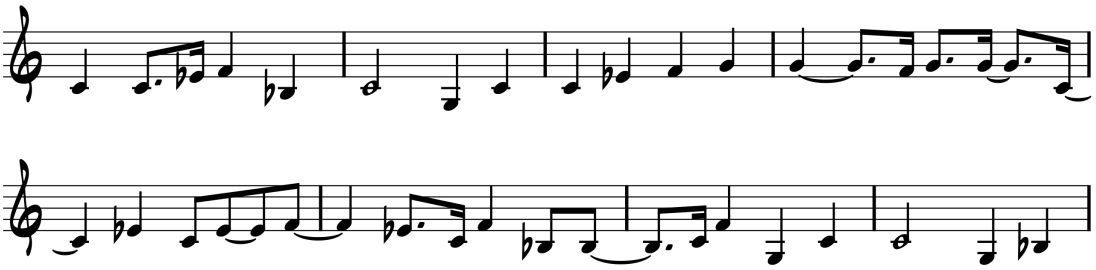

ภาพที่ 2 ตัวอย่างทำนองท่อน Verse ที่ 1 เพลงชีวิตเมียเช่า

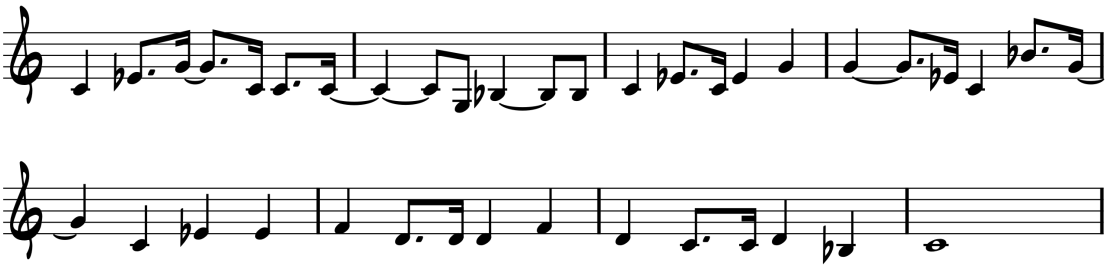

ภาพที่ 3 ตัวอย่างท่อน Verse ที่ 2 เพลงชีวิตเมียเช่า

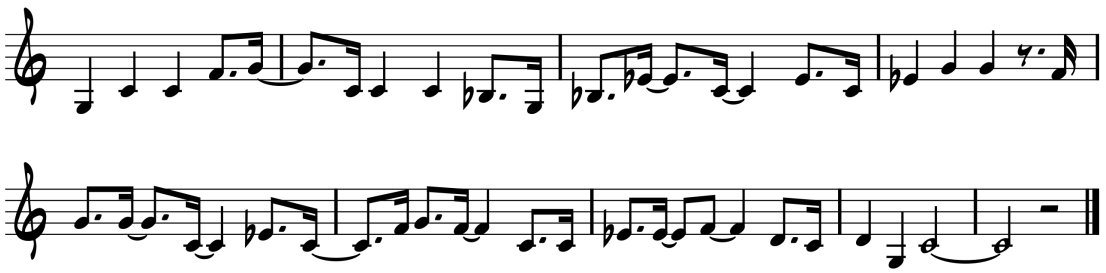

ภาพที่ 4 ตัวอย่างท่อน Verse ที่ 3 เพลงชีวิตเมียเช่า

4. อรรถาธิบายเพลงชีวิตเมียเช่าแบบใหม่

การสร้างสรรค์บทเพลงชีวิตเมียเช่า ผู้สร้างสรรค์จะเปลี่ยนแปลง จังหวะ และ คอร์ด เท่านั้น ยังเก็บความสวยงานของคำร้องและทำนองเอาไว้เพื่อให้ผู้ฟัง ไม่รู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงมากจนเกินไป

ในท่อนเกริ่นนำ มีจำนวน 8 ห้อง ได้ใช้ชุดคอร์ดที่เป็นที่ยิมในดนตรีแจ๊สรวมถึงดนตรีแนวอื่น ๆ มาใช้ คือ vi7 - ii7 - V7 - Imaj7 - IVmaj7 - vii7b5 - III7 - vi7 ที่ถูกใช้ในเพลงแจ๊สที่ได้รับความนิยมมากคือเพลง Fly Me To The Moon ประพันธ์โดย บาร์ธ ฮอวาร์ด (Bart Howard) ปี ค.ศ. 1954

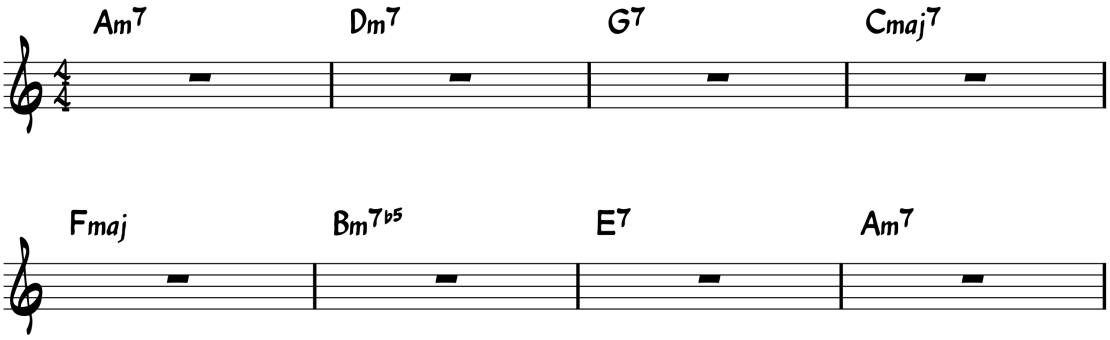

ภาพที่ 5 ตัวอย่างคอร์ดเพลง Fly Me To The Moon

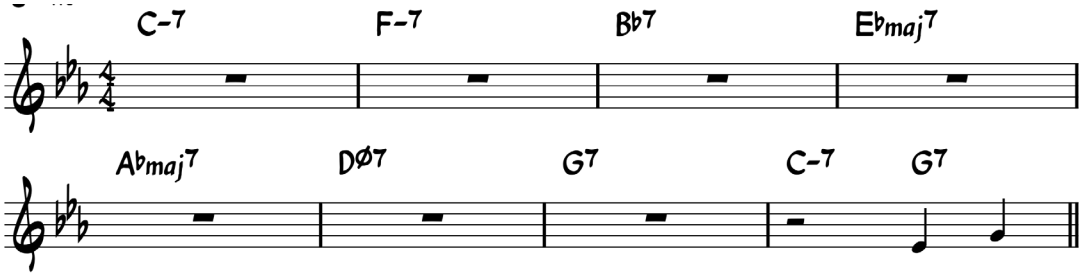

ภาพที่ 6 คอร์ดท่อนเกริ่นนำเพลงชีวิตเมียเช่าแบบใหม่

จะเห็นได้ว่าเป็นทางเดินคอร์ดรูปแบบเดียวกัน เพื่อให้ผู้ฟังสามารถจดจำบทเพลงได้อย่างรวดเร็ว สาเหตุที่เพิ่มท่อนเกริ่นนำเพราะว่าเป็นการสร้างบรรยากาศของเพลงให้มีบรรยากาศความเป็นดนตรีแจ๊สก่อนที่จะเข้าท่อนที่มีคำร้องเป็นภาษาอีสาน ต่อมาจะเป็นท่อน ฮุค ของเพลง จะเริ่มต้นด้วยคอร์ด Ebmaj7 ในห้องที่ 9 ประกอบด้วยโน้ต Eb G Bb D โน้ตทำนองในห้องนี้คือ G Bb F G ซึ่งโน้ตในทำนองจะมีเหมือนกับโน้ตในคอร์ด แต่จะมีโน้ต F ที่ไม่อยู่ในคอร์ด โดยโน้ตตัวนี้ให้เทนชั่นตัวที่ 9 ของคอร์ด ต่อมาในห้องที่ 10 มีด้วยกัน 2 คอร์ดคือ Bbm7 Eb7 ประกอบด้วยโน้ต Bb Db F Ab, Eb G Bb Db คอร์ดชุดนี้อยู่นอกเหนือบันไดเสียง Ebmaj แต่คอร์ดชุดที่ใช้กลวิธีคอร์ดห้าลำดับที่สอง (Secondary Dominant Chord) เป็นการเดินคอร์ดเพื่อนำสู่คอร์ดที่ 4 ของบันไดเสียงในห้องถัดไป โน้ตทำนองในห้องนี้คือ Eb F G ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของทั้ง 2 คอร์ด ห้องที่ 11 คือคอร์ด Abmaj7 ประกอบด้วยโน้ต Ab C Eb G โน้ตทำนองในห้องนี้คือ Eb C Eb G ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด ห้องที่ 12 คือคอร์ด AbmMaj7 ประกอบด้วยโน้ต Ab Cb Eb G โน้ตทำนองในห้องนี้คือ G Eb F ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด คอร์ดนี้เป็นการใช้กลวิธีที่เรียกว่า บอโรว์ คอร์ด (Borrowed Chord) คือคอร์ดที่ยืมมาจากโมดอื่นนอกจากกุญแจเสียงหลักของเพลง สามารถยืมคอร์ดจากโมดไมเนอร์ที่สอดคล้องกันได้ คอร์ดนี้ยืมมาจากบันไดเสียง Ab Melodic minor ห้องที่ 13 มีด้วยกัน 2 คอร์ดคือ Gm7 C7b9 ประกอบด้วยโน้ต G Bb D F, C E G Bb Db โน้ตทำนองในห้องนี้คือ F G Eb

Bb ห้องที่ 14 คือคอร์ด Abmaj7#11 ประกอบด้วยโน้ต Ab C Eb G D โน้ตทำนองในห้องนี้คือ F C Eb เป็นโน้ตร่วมของคอร์ด คอร์ดในห้องที่ 14 นี้เป็นคอร์ดที่มาจาก โมด (Mode) ที่ 4 ของบันไดเสียง Eb Major โดยโน้ตตัว D จะเป็นโน้ตที่สร้างสีสันให้คอร์ดนี้ ห้องที่ 15 คือคอร์ด Dm7b5 G7b9 ประกอบด้วยโน้ต D F Ab C, G B D F Ab โน้ตทำนองในห้องนี้คือ C Bb F คอร์ดชุดนี้เป็น Secondary Dominant Chord เช่นเดียวกันกับห้องที่ 2 ห้องที่ 16 คือคอร์ด Cm7 ประกอบด้วยโน้ต C Eb G Bb โน้ตทำนองในห้องนี้คือ C ในท้ายห้องจะมีการเปลี่ยนเครื่องหมายกำหนดจังหวะจาก 4/4 เป็น 2/4 ตามเพลงต้นฉบับ (Stefan and Dorothy, 1984)

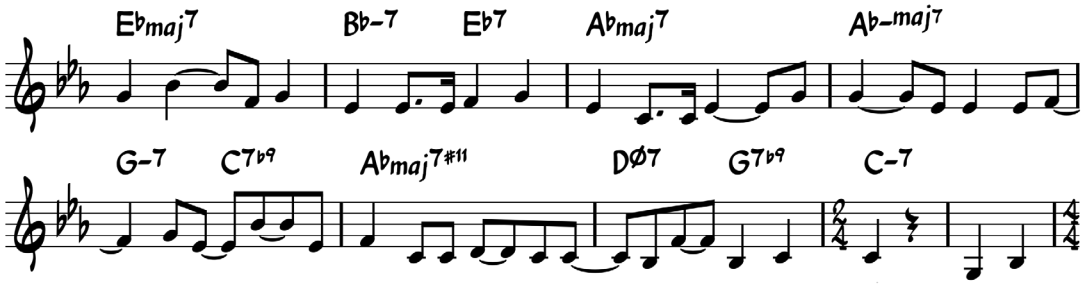

ภาพที่ 7 คอร์ดท่อนฮุคชีวิตเมียเช่าแบบใหม่

ในท่อนต่อมาคือท่อน Verse ห้องที่ 18 คอร์ดในห้องที่ 10 คือคอร์ด Ebmaj/C คอร์ดนี้เรียกว่า คอร์ดสแลช (Slash Chord) คือการวางเสียงประสานโดยนำทรัยแอดหรือคอร์ดมาซ้อนบนเบสทำให้เกดคอร์ดรูปแบบใหม่ คอร์ดสแลชมีประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์ดนตรีหลายด้าน นิยมนำมาใช้สำหรับแปลงเสียงประสานให้บทเพลงมีสีสันที่สดใหม่มากยิ่งขึ้นด้วย คอร์ดนี้ประกอบด้วยโน้ต Eb G Bb D เบสบรรเลงโน้ต C โน้ตทำนองในห้องนี้คือ C Eb F Bb ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด ต่อมาคอร์ดในห้องที่ 19 มีด้วยกัน 2 คอร์ดคือ Bbm7 Eb13 ประกอบด้วยโน้ต Bb Db F Ab, Eb G Bb Db F Ab C คอร์ด Eb13 ถือเป็นคอร์ด Dominant7 ประเภทหนึ่ง เมื่อใช้ตัวเลขลำดับเพิ่มขึ้นก็จะทำให้คอร์ดมีโน้ตเทนชั่นเพิ่มขึ้นด้วย คอร์ดชุดนี้อยู่นอกเหนือบันไดเสียง Ebmaj แต่คอร์ดชุดที่ใช้กลวิธี Secondary Dominant Chord เป็นการเดินคอร์ดเพื่อนำสู่คอร์ดที่ 4 ของบันไดเสียงในห้องถัดไป โน้ตทำนองในห้องนี้ประกอบด้วยโน้ต C G ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด ต่อมาในห้องที่ 20 คอร์ด Abmaj7 ประกอบด้วยโน้ต Ab C Eb G โน้ตทำนองในห้องนี้ประกอบด้วยโน้ต C Eb F G ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด ต่อมาให้ห้องที่ 21 คอร์ด AbmMaj7 ประกอบด้วยโน้ต Ab Cb Eb G ใช้กลวิธี Borrowed Chord โน้ตในทำนองในห้องนี้คือ G F C ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด หากพิจารณาโน้ต C ที่เป็นโน้ตทำนองในห้องนี้ ที่ไม่ทำให้เกิดเสียงกระด้างกับคอร์ดเพราะ โน้ตตัวนี้มาในจังหวะที่ 4 และเป็นค่าโน้ต เขบ็ด 2 ชั้นตัวสุดท้าย ต่อมาห้องที่ 22 คอร์ด Ebmaj คอร์ดนี้ประกอบด้วยโน้ต Eb G Bb D โน้ตทำนองในห้องนี้คือ C Eb F ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด ต่อมาในห้องที่ 23 คอร์ด Abmaj7 ประกอบด้วยโน้ต Ab C Eb G โน้ตทำนองในห้องนี้ประกอบด้วยโน้ต F Eb C Bb ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด ต่อมาห้องที่ 24 คือคอร์ด Dm7b5 G7b9 ประกอบด้วยโน้ต D F Ab C, G B D F Ab โน้ตทำนองในห้องนี้คือ Bb F G C คอร์ดชุดนี้เป็น Secondary Dominant Chord ห้องที่ 25 คือคอร์ด Cm7 ประกอบด้วยโน้ต C Eb G Bb โน้ตทำนองในห้องนี้คือ C ในท้ายห้องจะมีการเปลี่ยนเครื่องหมายกำหนดจังหวะจาก 4/4 เป็น 2/4 ตามเพลงต้นฉบับ (ธีรัช เลาห์วีรัพานิช, 2562) (ธีรัช เลาห์วีรัพานิช, 2565)

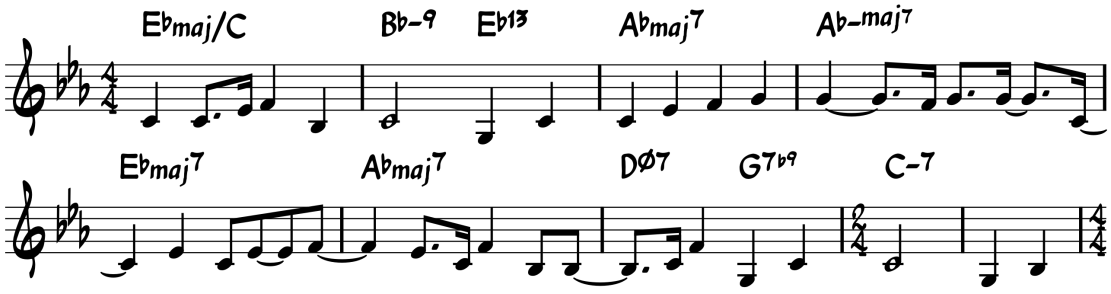

ภาพที่ 8 คอร์ดท่อน Verse 1 เพลงชีวิตเมียเช่าแบบใหม่

ท่อนต่อมาคือท่อน Verse 2 จะใช้ทางเดินคอร์ดแบบเดียวกันกับท่อน Verse 1 เพราะถือว่าเป็นท่อนเดียวกันเพียงแต่ในต้นฉบับได้มีการปรับเปลี่ยนทำนองเล็กน้อย ห้องที่ 27 คือคอร์ด Ebmaj/C คอร์ดนี้ประกอบด้วยโน้ต Eb G Bb D เบสบรรเลงโน้ต C โน้ตทำนองในห้องนี้คือ C Eb G ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด ต่อมาในห้องที่ 28 มีด้วยกัน 2 คอร์ดคือ Bbm7 Eb13 ประกอบด้วยโน้ต Bb Db F Ab, Eb G Bb Db F Ab C โน้ตทำนองในห้องนี้คือ C G Bb ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด ต่อมาห้องที่ 29 คอร์ด Abmaj7 ประกอบด้วยโน้ต Ab C Eb G โน้ตทำนองในห้องนี้ประกอบด้วยโน้ต C Eb G ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด ต่อมาห้องที่ 30 คอร์ด AbmMaj7 ประกอบด้วยโน้ต Ab Cb(B) Eb G ใช้กลวิธี Borrowed Chord โน้ตในทำนองในห้องนี้คือ G Eb B(Cb) Bb ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด พิจารณาโน้ต B ในห้องนี้ เป็นโน้ตที่อยู่ในจังหวะที่ 3 ของห้องและมีค่าโน้ต 1 จังหวะ โน้ตเดิมของเพลงคือโน้ต C ผู้สร้างสรรค์ต้องปรับให้โน้ตของทำนองเข้ากันกับคอร์ด จึงต้องปรับโน้ต C ลงมาครึ่งเสียงเพื่อให้เข้ากับคอร์ด AbmMaj7 อีกทั้ง โน้ต C มีความสำคัญกับคอร์ดนี้มากเพราะเป็นโน้ตตัวที่ 3 ของคอร์ด Ab ที่จะเป็นตัวบ่งบอกว่าคอร์ด Ab ในห้องนี้จะเป็น เมเจอร์คอร์ด หรือ ไมเนอร์คอร์ด เพราะหากเล่นโน้ตตามทำนองเดิมจะทำให้นักร้องร้องได้ยาก จึงจำเป็นต้องปรับโน้ตในทำนองนี้เพื่อให้เข้ากับคอร์ด ต่อมาห้องที่ 31 คอร์ด Ebmaj คอร์ดนี้ประกอบด้วยโน้ต Eb G Bb D โน้ตทำนองในห้องนี้คือ G C Eb ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด ต่อมาในห้องที่ 32 คอร์ด Abmaj7 ประกอบด้วยโน้ต Ab C Eb G โน้ตทำนองในห้องนี้ประกอบด้วยโน้ต F D ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด ต่อมาห้องที่ 33 คือคอร์ด Dm7b5 G7b9#9 ประกอบด้วยโน้ต D F Ab C, G B D F Ab Bb โน้ตทำนองในห้องนี้คือ D C Bb คอร์ดชุดนี้เป็น Secondary Dominant Chord ห้องที่ 34 คือคอร์ด Cm7 ประกอบด้วยโน้ต C Eb G Bb โน้ตทำนองในห้องนี้คือ C ในท้ายห้องจะไม่มีการเปลี่ยนเครื่องหมายกำหนดจังหวะจาก 4/4 เป็น 2/4 เหมือนท่อนก่อนหน้านั้น

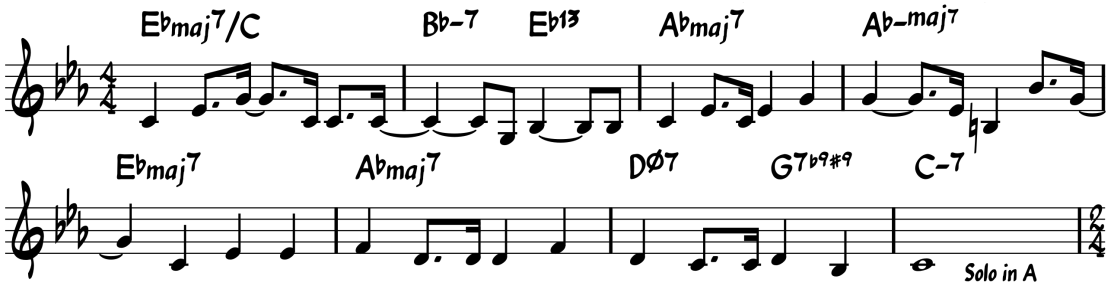

ภาพที่ 9 คอร์ดท่อน Verse 2 เพลงชีวิตเมียเช่าแบบใหม่

ท่อนต่อมาคือท่อน Verse 3 จะใช้ทางเดินคอร์ดแบบเดียวกันกับท่อน Verse 1 และ 2 เพราะถือว่าเป็นท่อนเดียวกันเพียงแต่ในต้นฉบับได้มีการปรับเปลี่ยนทำนองเล็กน้อย ห้องที่ 45 Ebmaj/C คอร์ดนี้ประกอบด้วยโน้ต

Eb G Bb D เบสบรรเลงโน้ต C โน้ตทำนองในห้องนี้คือ C F G ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด ต่อมาห้องที่ 46 มีด้วยกัน 2 คอร์ดคือ Bbm7 Eb13 ประกอบด้วยโน้ต Bb Db F Ab, Eb G Bb Db F Ab C โน้ตทำนองในห้องนี้คือ C Bb G Eb ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด ต่อมาห้องที่ 47 คอร์ด Abmaj7 ประกอบด้วยโน้ต Ab C Eb G โน้ตทำนองในห้องนี้ประกอบด้วยโน้ต C Eb G ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด ต่อมาห้องที่ 48 คอร์ด AbmMaj7 ประกอบด้วยโน้ต Ab Cb Eb G โน้ตทำนองในห้องนี้คือ C Eb G ต่อมาห้องที่ 49 คอร์ด Ebmaj คอร์ดนี้ประกอบด้วยโน้ต Eb G Bb D โน้ตทำนองในห้องนี้คือ C Eb F G ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด ต่อมาห้องที่ 50 คอร์ด Abmaj7 ประกอบด้วยโน้ต Ab C Eb G โน้ตทำนองในห้องนี้ประกอบด้วยโน้ต F C Eb ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด

ต่อมาห้องที่ 51 คือคอร์ด Dm7b5 G7b9 ประกอบด้วยโน้ต D F Ab C, G B D F Ab โน้ตทำนองในห้องนี้คือ F D C G ซึ่งเป็นโน้ตร่วมของคอร์ด ห้องสุดท้ายห้องที่ 51 คือคอร์ด Cm7 ประกอบด้วยโน้ต C Eb G Bb โน้ตทำนองในห้องนี้คือ C ในท้ายห้องจะไม่มีการเปลี่ยนเครื่องหมายกำหนดจังหวะ

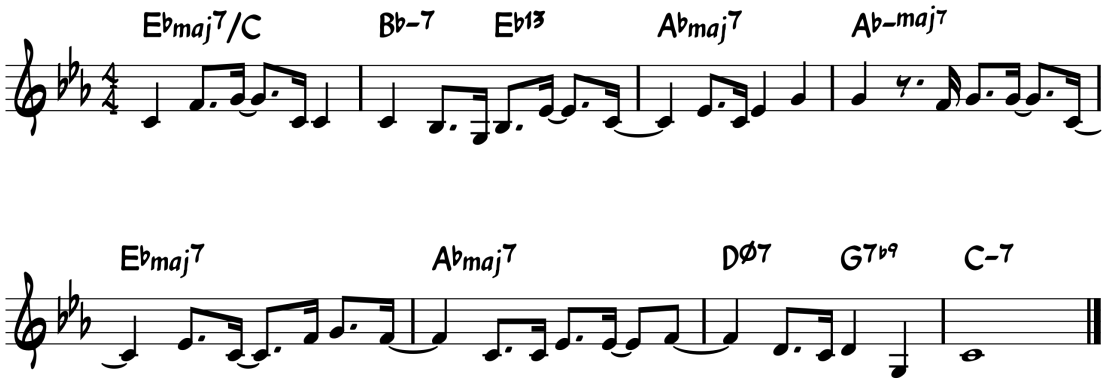

ภาพที่ 10 คอร์ดท่อน Verse 3 เพลงชีวิตเมียเช่าแบบใหม่

จังหวะที่ใช้ในเพลงนี้จะใช้ 2 จังหวะ คือ 1. สวิง (Swing) 2. ซองโก (Songo) โดยจำกำหนดให้จังหวะสวิงใช้ในช่วงเริ่มต้นเพลงจนถึงจบการแสดงคีตปฏิภาณ (Improvise) หลังจากนั้นจะเปลี่ยนเป็นจังหวะซองโก โดยให้กลองบรรเลงนำเพื่อเป็นสัญญาณให้กับนักดนตรีที่ร่วมบรรเลง เพลงนี้มีอัตราจังหวะที่โน้ตตัวดำเคาะ 110 ครั้งต่อนาที การเปลี่ยนจากจังหวะสวิง ไปจังหวะซองโก จะทำให้เพลงมีสีสันมากขึ้น

5. แนวคิดการแสดงคีตปฏิภาณในเพลงชีวิตเมียเช่าแบบใหม่

การแสดงคีตปฏิภาณ (Improvisation) เป็นองค์ประกอบของดนตรีแจ๊สที่ถือว่าสำคัญที่สุด นักดนตรีและนักวิชาการต่างให้นิยามความหมายของการอิมโพรไวส์สำหรับดนตรีแจ๊สไว้หลากหลาย โดยสรุปว่า การอิมโพรไวส์ คือ การแสดงคีตปฏิภาณ การด้นสด การประพันธ์ทำนอง ขึ้นอย่างฉับพลันโดยไม่มีการเตรียมตัวไว้ล้วงหน้า เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกและความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ผู้สร้างสรรค์จะยกตัวอย่างการวางการใช้บันไดเสียงที่เลือกมาใช้ในการแสดงคีตปฏิภาณของเพลงชีวิตเมียเช่าแบบใหม่ ที่กำหนดให้มีการแสดงคีตปฏิภาณในท่อน Verse ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนักดนตรีท่านอื่น ๆ ว่าจะมีจินตนาการหรือความรู้สึกตอนบรรเลงเพลงนี้อย่างไร เพราะการแสดงคีตปฏิภาณเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล

คอร์ดห้องที่ 1 คือคอร์ด Ebmaj/C ผู้สร้างสรรค์จะยกตัวอย่างการใช้ทรัยแอดของ Ebmaj หรือ Cm เพลงมีโน้ตร่วมเดียวกัน หรือใช้บันไดเสียง Eb Major หรือ โมด C Aeolian โดยทั้ง 2 บันไดเสียงนี้มีโน้ตร่วมเหมือนกัน

คอร์ดห้องที่ 2 คือคอร์ด Bbm7 Eb13 ผู้สร้างสรรค์จะยกตัวอย่างการใช้ ทรัยแอดของ Bbm7 หรือ ทรัยแอดของ Dbmaj ในคอร์ด Bbm7 ส่วนคอร์ด Eb13 ใช้ทรับแอด Eb7 หรือหากอยากได้เสียงเทนชั่นจะใช้ทรัยแอดของ Am7 จะทำให้เกิดเสียงเทนชั่น b9 #11 หรือใช้บันไดเสียง Ab Major ในห้องนี้ก็สามารถทำได้เช่นกัน

คอร์ดห้องที่ 3 คือคอร์ด Abmaj ผู้สร้างสรรค์จะยกตัวอย่างการใช้ทรัยแอดของ Fm7 หรือหากต้องการเทนชั่นจะใช้ทรัยแอดของ Dm7b5 ซึ่งจะได้เทนชั่น #11 หรือใช้โมด Ab Lydian

คอร์ดห้องที่ 4 คือคอร์ด AbmMaj ผู้สร้างสรรค์จะยกตัวอย่างการใช้ทรัยแอดของ Cm7 หรือ DbMaj หรือใช้บันไดเสียง Ab Melodic minor

คอร์ดห้องที่ 5 คือคอร์ด Ebmaj7 ผู้สร้างสรรค์จะยกตัวอย่างการใช้ทรัยแอดของ Fm7 หรือ Bb7 หรือใช้บันไดเสียง Ebmaj หรือ โมด F Dorian

คอร์ดห้องที่ 6 คือคอร์ด Abmaj ผู้สร้างสรรค์จะยกตัวอย่างการใช้ทรัยแอดของ Cm7 หรือใช้โมด Ab Lydiam

คอร์ดห้องที่ 7 คือคอร์ด Dm7b5 G7b9 ผู้สร้างสรรค์จะยกตัวอย่างการใช้ทรัยแอดของ Dm7b5 หรือบันไดเสียง D Half Whole ในคอร์ด Dm7b5 ส่วนคอร์ด G7b9 ใช้ทรัยแอด G7 หรือหากต้องการเทนชั่นที่เพิ่มากขึ้นในคอร์ดนี้ ใช้โมด Ab Super Locrian ซึ่งเป็นโมดที่ 7 ของบันไดเสียง Ab Melodic minor จะได้เทนชั่น b9 #9 #11 b13

คอร์ดห้องที่ 8 คือคอร์ด Cm7 ผู้สร้างสรรค์จะยกตัวอย่างการใช้ทรัยแอดของ Cm7 หรือ ทรัยแอด Ebmaj หรือบันไดเสียง C minor หรือ บันไดเสียง C minor Pentatonic (ธีรัช เลาห์วีรัพานิช,2562) (Coker, 1987) (Reeves, 1997)

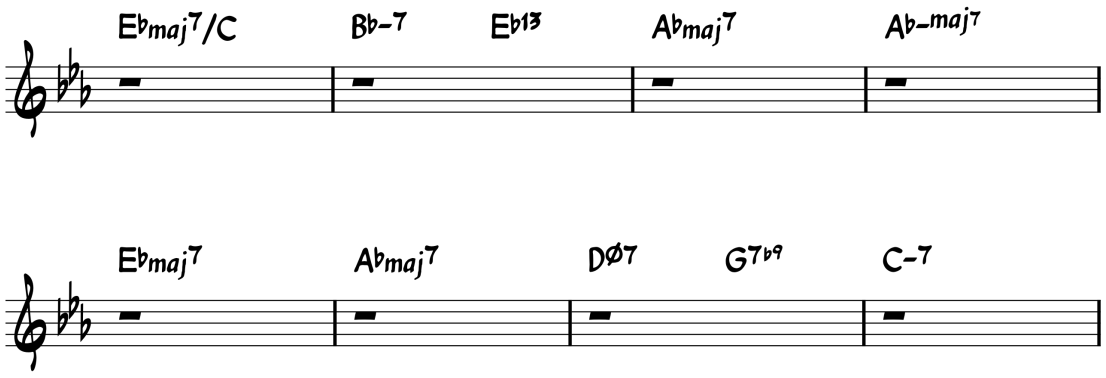

ภาพที่ 11 ภาพคอร์ดที่ใช้ในการแสดงคีตปฏิภาณ

6. สรุปและอภิปรายผลการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์บทเพลงชีวิตเมียเช่าโดยใช้ทฤษฎีดนตรีแจ๊ส ประสบความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ตามหัวข้อที่กำหนดไว้ เป็นบทสร้างสรรค์บทเพลงลูกทุ่งอีสานโดยใช้ทฤษฎีดนตรีแจ๊ส สามารถอธิบายแนวทางการนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้ และนำไปแสดงสู่สาธารณะชน และได้รับเสียงตอบรับที่ดี จึงเป็นการเผยแพร่บทเพลงที่สร้างสรรค์เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดในบทเพลงอื่นได้อีก กลวิธีการ

สร้างสรรค์ได้นำทางเดินคอร์ดลักษณะ ii - V แบบ Secondary Dominant Chord ที่ได้รับความนิยมอย่างมากในดนตรีแจ๊สและป๊อบ อีกทั้งยังใช้กลวิธี Borrowed Chord เพื่อสร้างสีสันให้กับเสียงประสาน และยังวางแนวทางการแสดงคีตปฏิภาณเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางในการแสดงสดอีกด้วย เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับบทประพันธ์แบบเดิมจะมีความแตกต่างดังนี้

1. ด้านโครงสร้างคอร์ด เพลงดั้งเดิมใช้คอร์ดพื้นฐานที่ง่ายต่อการคาดเดา แต่แบบใหม่ใช้กลวิธีทางดนตรีแจ๊ส เช่น การใช้คอร์ดแทน (Chord Substitution), การใช้คอร์ดห้าลำดับที่สอง (Secondary Dominant Chord), และคอร์ดยืม (Borrowed Chord) ทำให้คอร์ดเคลื่อนไหวมากขึ้นและยากต่อการคาดเดา

2. ด้านความซับซ้อนทางดนตรี เพลงชีวิตเมียเช่ารูปแบบใหม่ มีการเพิ่มความซับซ้อนในโครงสร้างเพลงและบรรยากาศดนตรี เช่น การใช้โน้ตเทนชั่น, การใช้จังหวะแจ๊ส และการอิมโพรไวส์ ขณะที่เพลงดั้งเดิมเน้นความเรียบง่ายและเข้าใจง่าย

3. ด้านการต่อยอด เพลงชีวิตเมียเช่ารูปแบบใหม่มีการเตรียมโครงสร้างสำหรับการแสดงคีตปฏิภาณและด้นสด ในขณะที่บทเพลงแบบดั้งเดิมเป็นการบรรเลงตามโน้ตที่กำหนดโดยไม่มีการอิมโพรไวส์

จากที่กล่าวมาทั้งหมดผู้เขียนสรุปได้ว่า เพลง “ชีวิตเมียเช่า” ในรูปแบบดั้งเดิมและรูปแบบใหม่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในด้านโครงสร้างดนตรี การใช้คอร์ด จังหวะ และการแสดงดนตรีแบบใหม่พัฒนา ขึ้นโดยนำทฤษฎีดนตรีแจ๊สมาเพิ่มความซับซ้อนและความน่าสนใจ ขณะที่แบบดั้งเดิดั้งเดิมเน้นความเรียบง่ายและความเข้าถึงได้

7. เอกสารอ้างอิง

ธีรัช เลาห์วีระพานิช. (2562). *ทฤษฎีดนตรีแจ๊สและการอิมโพรไวส์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัชรดาว์

ธีรัช เลาห์วีระพานิช. (2565). *ทฤษฎีดนตรีแจ๊สและการอิมโพรไวส์2*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัชรดาว์

รัตนา บุญมัธยะ. (2548). ภรรยาฝรั่ง:ผู้หญิงอีสานกับการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม. *วารสารลุ่มน้ำโขง,*1(2),1-6.

Caplin, William. (1998). Classic Form:A Theoary of Formal Function for The Instrumental Music of Hatdn, Mozart, and Beethoven. Oxford.Oxford University Press

Coker, Jerry. (1987). *Improvising Jazz*. New York. Simon & Schuster

Kostka, Stefan & Paye, Dorothy. (2017). *Tonal Harmony*. New York: McGraw Hill

Levine, Mark. (1989). *The Jazz Piano Book*. Petaluma, CA. Sher Music

Levine, Mark. (1995). *The Theory Book*. Petaluma, CA. Sher Music

Meyer, Leonard. (1956). *Emotion and Meaning in Music*. London, The University of Chicago Press

Reeves, Scott D. (1997). *Creative Beginnings an Introduction to Jazz Improvise*. Upper Saddle River, NJ. Prentice Hall

Youtube. (2020). *ชีวิตเมียเช่า - หาวิทยาลัยราชภัฏเลย* [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 9 กันยายน 2567, https://www.youtube.com/watch?v=AEbePmhbKb4

คุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง

Quality of Work Life for Autonomous University Employees

นางสาวบุณณดา วาณิชย์จรรยา

สาขาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

E-mail: boonnada.v@ku.th

รองศาสตราจารย์จตุพร บานชื่น

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

E-mail: fsocjpb@ku.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลคล และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยองค์การกับคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน โดยผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 240 คน และนำข้อมูลมาประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test F-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาพบว่า

1) กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตการทำงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับเท่ากับ 3.93

2) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยบุคคลด้าน ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตร และหนี้สิน ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยส่วนบุคคล ด้านสถานภาพสมรส ที่อยู่อาศัย ระดับตำแหน่งงาน ระยะเวลาปฏิบัติงาน และรายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือน ต่างกัน มีคุณภาพชีภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) ปัจจัยองค์การมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน

ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงาน ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตการทำงาน ผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ปัจจัยองค์การ

ABSTRACT

This research article aims to 1) study the quality of work life (QWL) of autonomous university employees; 2) compare employee QWL categorized by personal factors; and 3) examine the relationship between organizational factors and employee QWL. Data was collected by questionnaire from 240 participants, and

analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and Pearson correlation coefficient at a significance level of .05. Results:

1) Overall employee QWL was at a high level, averaging 3.93.

2) Hypothesis testing indicated that individual factors such as marital status, residence, job position, seniority, and average monthly personal income affected overall QWL, but gender, age, educational level, number of children, and debt had no impact.

3) Overall, organizational factors significantly correlated with overall QWL quality and each specific aspect,

This research article will be highly beneficial in enhancing employees' quality of work life, leading to increased job satisfaction and productivity, ultimately contributing to the long-term success of the organization.

KEYWORDS: Quality of work life (QWL), Autonomous university employees, Organizational factors

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

การทำงานนับว่าเป็นส่วนสำคัญในชีวิตของมนุษย์ อาจกล่าวได้ว่าการทำงานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมใด ๆ การทำงานเป็นสิ่งที่ให้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์ เราต่างใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการทำงาน ซึ่งเป็นมากกว่าแค่การหาเลี้ยงชีพ การทำงานยังเป็นปัจจัยหลักที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มคนวัยแรงงานที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ภาครัฐและเอกชนจึงให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน เพื่อให้คนวัยทำงานมีความสุข มีสุขภาพที่ดี และสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเต็มศักยภาพและช่วยส่งเสริมให้องค์กรพัฒนาไปได้ไกลและมั่นคง

คุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึง การมีการบังคับบัญชา สภาพการทำงาน ค่าตอบแทน และสวัสดิการที่ดี และมีงานที่น่าสนใจ มีความท้าทายและเป็นงานที่มีรางวัลตอบแทน และเมื่อมนุษย์ต้องใช้เวลาอยู่ที่ทำงานเป็นส่วนใหญ่ ในที่ทำงานก็ควรมีสภาวะที่เหมาะสม ทำให้เกิดความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ มีความรู้สึกมั่นคงทั้งสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางอารมณ์ สุขภาวะทางจิตวิญญาณ และสุขภาวะทางสังคม (กองสวัสดิการแรงงาน, 2547) ซึ่งเป็นปัจจัยจูงใจในการทำงานที่สำคัญ โดยหากองค์กรมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีก็จะส่งผลดีต่อทั้งตัวบุคลากร กล่าวคือ มีความสุขทั้งทางกายและทางใจ ผลการปฏิบัติงานดี ความมั่นคงในอาชีพ ได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ดี และส่งผลดีต่อองค์กรคือ เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน ลดอัตราการลาออกจากงาน สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร เป็นต้น

เพื่อสร้างสรรค์สถานที่ทำงานแห่งอนาคตที่ตอบโจทย์ความต้องการของบุคลากรหลากหลายระดับและส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานสูงสุด มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะของบุคลากรให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ พร้อมทั้งมอบสวัสดิการและโอกาสในการเติบโตในสายอาชีพที่เป็นธรรมและเหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคล เพราะมหาวิทยาลัยเป็นสถานที่บ่มเพาะบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และทักษะที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยเป็นกำลังสำคัญในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม บุคลากรในมหาวิทยาลัยเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญที่ขับเคลื่อนให้สถาบันการศึกษาแห่งนี้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรทุกคน ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ บุคลากรทางวิชาการ หรือบุคลากรฝ่ายสนับสนุน ต่างมีบทบาท

สำคัญในการสร้างสรรค์และพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นสถาบันที่มีคุณภาพ เพื่อให้บุคลากรในมหาวิทยาลัยมีประสิทธิภาพในการทำงานรวมถึงมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ไม่เพียงแต่เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรเท่านั้น ยังเป็นการลงทุนระยะยาวที่ส่งผลดีต่อประสิทธิภาพการทำงานและภาพลักษณ์ขององค์กร เนื่องจากบุคลากรที่มีความสุขและมีความผูกพันกับองค์กร จะมีแรงจูงใจในการทำงานสูง มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายและความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าบุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดขององค์กร การส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงานจึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างองค์กรที่ยั่งยืน การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจความแตกต่างระห่างปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน และความสัมพันธ์ของปัจจัยองค์การกับคุณภาพชีวิตการทำงาน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการทำงานอย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพของบุคลากรทุกคน ซึ่งผลการศึกษาที่ได้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ปฏิบัติงานได้อย่างตรงจุดและสอดคล้องกับแผนปฏิบัติงานขององค์กร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง

(2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยองค์การกับคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยองค์การ

Robbins and Judge (2007) กล่าวว่า ปัจจัยองค์การ (Organization Factors) เป็นตัวแปรที่สำคัญต่อบุคลากรในองค์กร เพราะหากพนักงานได้รับการสนับสนุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน การได้รับบทบาทการทำงานที่เหมาะสม และมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี เป็นมิตรกับเพื่อนร่วมงาน ได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน ก็จะส่งผลให้ความเครียดในการทำงานน้อยลง ทำให้งานมีประสิทธิภาพและพนักงานมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีขึ้น

ศุภษร พงษ์เสถียรศักดิ์ (2556) กล่าวว่า ปัจจัยด้านองค์การเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการทำงานของพนักงาน บรรยากาศในองค์กรเป็นการสะท้อนถึงมุมมองและความรู้สึกของบุคลากรต่อสภาพแวดล้อมที่พวกเขาทำงาน ซึ่งประกอบด้วยนโยบายและการบริหารจัดการ ลักษณะงาน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน โอกาสในการเติบโตในหน้าที่ การได้รับการยอมรับและเคารพ ขวัญกำลังใจในการทำงาน และสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน การทำงานถือเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตมนุษย์ เพราะตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐาน ทั้งด้านการเงิน การได้รับการยอมรับในสังคม และความพึงพอใจในชีวิต หากพนักงานไม่รู้สึกมีความสุขหรือพึงพอใจในงานของตน

ก็ย่อมส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง ดังนั้น การจัดการปัจจัยภายในองค์กรอย่างเหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานให้ดียิ่งขึ้น

คุณภาพชีวิตการทำงาน

ทิพวรรณ ศิริคูณ (2550) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลในองค์การที่มีความต้องการที่จะให้ตนเองทำงานในองค์การได้อย่างมีความสุข เกิดความพึงพอใจในการทำงาน ทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีองค์ประกอบทั้งที่เป็นปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน ซึ่งปัจจัยภายใน ได้แก่ ความพร้อมทางด้านร่างกาย และจิตใจ ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี การบริหารงานที่มีคุณธรรม

ดุสิตา เครือคำปิว (2551) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึง กระบวนการที่องค์การได้จัดขึ้นเพื่อสนับสนุนให้พนักงานทำงานอย่างมีความสุขและมีสุขภาพจิตที่ดี โดยพนักงานจะรู้สึกพอใจการตอบแทนทั้งในรูปแบบค่าจ้าง สิทธิสวัสดิการ หรือปัจจัยอื่น ๆ ที่ดีจากการทำงาน

Richard E. Walton (1975) กล่าวว่า องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตการทำงาน ประกอบไปด้วย 8 ด้าน ดังนี้ 1) ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ 2) สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย 3) โอกาสและการพัฒนาความสามารถ 4) ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน 5) การบูรณาการทางสังคมในองค์การ 6) ประชาธิปไตยในองค์กร 7) ความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัว และ 8) การคำนึงถึงผลประโยชน์และความรับผิดชอบต่อสังคม

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตการทำงาน ความรู้สึกพึงพอใจและความสุขของพนักงานในการทำงาน ซึ่งได้รับผลกระทบจากปัจจัยทั้งภายใน เช่น ความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ และปัจจัยภายนอก เช่น สภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี การบริหารงานที่เป็นธรรม รวมถึงการได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสมจากองค์กร

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อารียา การดี (2562) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครู และบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นคุณภาพชีวิตการทำงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยองค์กรและปัจจัยสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านองค์กร ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงาน

ตัสนีม ทับคำ (2563) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษาพบว่า (1) ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2) ระดับผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3) คุณภาพชีวิตการทำงานมี ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ (4) ปัญหาที่พบ คือ ปัญหา สภาพแวดล้อมที่ด้านความปลอดภัย การขาดแคลนกล้องวงจรปิดและระบบไฟในสำนักงาน ส่วน ข้อเสนอแนะที่พบมากที่สุดคือ ควรเพิ่มปริมาณของกล้องวงจรปิดและระบบไฟฟ้าภายในสำนักงาน

ณัฐธิดา วิทยารัฐ (2566) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการ จังหวัดระนอง โดยผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการจังหวัดระนองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการ จังหวัดระนองไม่มีความแตกต่างกันเมื่อพิจารณาจากลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง และด้านปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการ จังหวัดระนอง มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการ จังหวัดระนอง

3.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

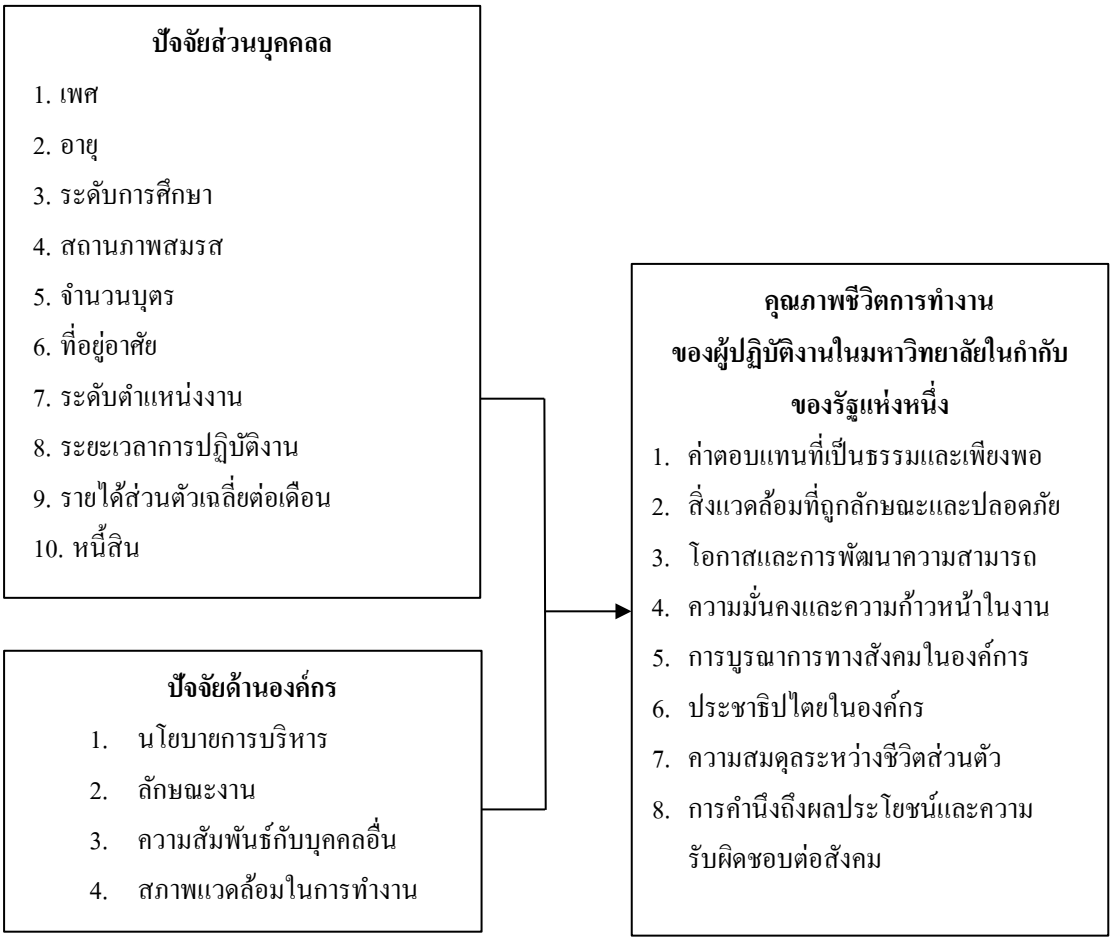

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.4 สมมติฐานการวิจัย

3.1 ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน คุณภาพชีวิตการทำงานแตกต่างกัน

3.2 ปัจจัยองค์การมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงาน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง จำนวนทั้งสิ้น 240 คน

4.2 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ จำนวนบุตร ที่อยู่อาศัย ระดับตำแหน่งงาน ระยะเวลาการปฏิบัติงาน รายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือน หนี้สิน ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยองค์การ ของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในกำกับของ

รัฐแห่งหนึ่ง ได้แก่ นโยบายการบริหาร ลักษณะงาน ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สภาพแวดล้อมในการทำงาน และส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงาน ของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ตอบโดยกลุ่มตัวอย่าง คือผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง รวมทั้งสิ้น 240 คน โดยผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms) และส่งลิงค์ให้กลุ่มตัวอย่างผ่านช่องทางออนไลน์ เมื่อได้รับข้อมูลแบบสอบถามแล้วจึงตรวจสอบความครบถ้วนและถูกต้องของแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติและประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS จากนั้นดำเนินการสรุปผลการวิจัยต่อไป

ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าศึกษา แนวคิด ทฤษฎี รวบรวมข้อมูลจากบทความ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในงานวิจัย ซึ่งตัวแปรในงานวิจัยได้ใช้ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล ตัวแปรความคิดเห็นต่อปัจจัยองค์การ และตัวแปรตาม ได้แก่ ตัวแปรคุณภาพชีวิตการทำงาน ของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยองค์การ และคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตการทำงาน ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง โดยใช้สถิติการทดสอบ t-test สถิติการทดสอบ F-test และการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว ในการเปรียบเทียบความแตกต่าง โดยนำมาทดสอบความแตกต่างรายคู่ LSD และ Scheffe

วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยองค์การและคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ซึ่งจะกำหนดให้ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 240 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65 มีอายุเฉลี่ย 36.83 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 81.67 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 63.33 และไม่มีบุตร คิดเป็นร้อยละ 74.17 มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 47.90 ระดับตำแหน่งงานปฏิบัติการ คิดเป็นร้อยละ 56.70 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาปฏิบัติงาน น้อยกว่า 1 ปี – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 62.90 มีรายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือน อยู่ระหว่าง 20,000 – 40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 62.90 และมีหนี้สิน 1 อย่าง คิดเป็นร้อยละ 44.60

2) การวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพชีวิตในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง มีระดับคุณภาพชีวิตการทำงานในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.93 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบูรณาการทางสังคมในองค์กร ค่าเฉลี่ย 3.97 และด้านการคำนึงถึงผลประโยชน์และ

ความรับผิดชอบต่อสังคม ค่าเฉลี่ย 3.97 รองลงมาคือ ด้านประชาธิปไตยในองค์กร ค่าเฉลี่ย 3.96 รองลงมาคือ ด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ ค่าเฉลี่ย 3.95 รองลงมาคือ ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย ค่าเฉลี่ย 3.92 รองลงมาคือ ด้านโอกาสและการพัฒนาความสามารถ ค่าเฉลี่ย 3.91 ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ค่าเฉลี่ย 3.91 และด้านความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัว ค่าเฉลี่ย 3.91

3) การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง จำแนกตามปัจจัยบุคคล ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตร และหนี้สิน ไม่มีความแตกต่างกับคุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวม ส่วนสถานภาพสมรส ที่อยู่อาศัย ระดับตำแหน่งงาน ระยะเวลาปฏิบัติงาน และรายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือน มีความแตกต่างกับคุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวม

4) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยองค์การกับคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมของปัจจัยองค์การมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงาน (r = .819) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านลักษณะงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวม (r = .733) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวม (r = 7.26) และด้านนโยบายและการบริหารมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวม (r = .720) และด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานใน (r = .645)

6. อภิปรายผล

การอภิปรายผลการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ปฏิบัติงานนมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง อภิปรายตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

1) คุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.93 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพขององค์กรที่แสดงให้เห็นความสำคัญในการพัฒนาบุคลากร มีการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นทีม ส่งเสริมความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว รวมไปถึง สร้างความภาคภูมิใจในผลงานของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาริณี โพธิราช (2558) ที่ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของลูกจ้างในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผลการศึกษา พบว่า ลูกจ้างในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีคุณภาพชีวิตการทำงาน ระดับมาก และสอดคล้องกับณัฐริกา แป้นถึง (2566) ที่ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับคุณภาพชีวิตการทำงานภาพรวม ทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.56 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบูรณาการทางสังคมในองค์กร อาจเพราะองค์กรมีการจัดโครงการพัฒนาบุคลากรที่เน้นการสร้างทักษะในการทำงานร่วมกัน การแก้ไขปัญหา และการสื่อสาร รวมไปถึงเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และด้านการคำนึงถึงผลประโยชน์และความรับผิดชอบต่อสังคม อาจเป็นเพราะองค์กรมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนในการสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม รวมไปถึงมีการสื่อสารกับผู้ปฏิบัติงานอย่างชัดเจน

2) ปัจจัยส่วนบุคคล จากการศึกษาพบว่า

เพศต่างกัน คุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เนื่องจากองค์กรมีการมุ่งมั่นสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เท่าเทียมและเป็นธรรม โดยมีนโยบายที่ชัดเจนในการให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับงานที่ทำ และเปิดโอกาสให้พนักงานทุกคนได้เติบโตในสายอาชีพอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ทัศนีย์ ชาติ

ไทย (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ผลการศึกษาพบว่า เพศต่างกัน มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ไม่แตกต่างกัน

อายุต่างกัน คุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เนื่องจากองค์กรให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมทางโอกาส ทำให้ผู้ปฏิบัติงานทุกช่วงอายุมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสในการพัฒนาคนเองได้อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ วรภพ เวียงแก (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่าอายุต่างกัน คุณภาพชีวิตการทำงานที่ไม่แตกต่างกัน

ระดับการศึกษาต่างกัน คุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เนื่องจากองค์กรมีการมอบหมายงานเหมาะสมกับตำแหน่ง ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจและมีทักษะที่เหมาะกับงานของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ภคินี พุ่มพวง (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (ส่วนภูมิภาค) ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาสูงสุดต่างกัน ทำให้คุณภาพชีวิตในการทำงานโดยภาพรวมไม่ต่างกัน

สถานภาพสมรสต่างกัน คุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมแตกต่างกัน เนื่องจากผู้ที่สมรสแล้วมักมีภาระหน้าที่ทางครอบครัว ส่วนผู้ที่มีสถานะโสดอาจมีเวลาให้กับการทำงานมากขึ้น เนื่องจากไม่มีภาระหน้าที่ทางครอบครัวมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับ จินดา มุกดาดี (2565) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในโรงพยาบาลมหาวชิราลงกรณ์ธัญบุรี ซึ่งผลการศึกษาพาว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่แตกต่างกัน

จำนวนบุตรต่างกัน คุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เนื่องจากคนที่มีบุตรอาจสามารถบริหารจัดการเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกับคนที่ไม่มีบุตร ทำให้สามารถแบ่งเวลาให้กับทั้งงานและครอบครัวได้อย่างลงตัว รวมไปถึงคนโสดและคนมีบุตรอาจได้รับการสนับสนุนจากคนรอบข้าง เช่น คู่สมรส ญาติมิตร หรือเพื่อนร่วมงาน ซึ่งส่งผลให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ที่อยู่อาศัยของต่างกัน คุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมแตกต่างกัน เนื่องจาก การที่ไม่มีค่าใช้จ่ายในเรื่องที่อยู่อาศัยทำให้ลดความกังวลทางการเงินและเพิ่มความมั่นคงทางจิตใจ อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้จ่ายในเรื่องอื่นๆ ได้อย่างสบายใจ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ ดารา ศรีรัตน์ (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของบุคลากรหน่วยงานสนับสนุนในมหาวิทยาลัยบูรพา ผลการศึกษาพบว่า ที่พักอาศัยแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตการทำงานไม่แตกต่างกัน

ระดับตำแหน่งงานของผู้ปฏิบัติงานต่างกัน คุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมแตกต่างกัน เมื่อมีตำแหน่งสูงขึ้น ก็จะได้รับค่าตอบแทนสูงขึ้น มีสวัสดิการที่ดีกว่า เช่น การปรับเงินเดือน ค่าตอบแทนประจำตำแหน่ง ทำให้มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีขึ้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับ สุจิตรา อรุณมาก และคณะ (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ตำแหน่งงานต่างกันของบุคลากรไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างในระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน

ระยะเวลาปฏิบัติงานต่างกัน คุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมแตกต่างกัน อาจเพราะคนที่ทำงานมานานมักมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า มีโอกาสในการเติบโตในสายอาชีพมากกว่า มีโอกาสได้รับตำแหน่งที่สูงขึ้นและมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ นัทกร ไชยธงรัตน์และลลิตา นิพิฐประศาสน์ สุนทรวิภาค (2565) ที่ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตและความสุขในการทำงานของบุคลากร กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ผลการศึกษาพบว่า ระยะเวลาการปฏิบัติงานต่างกัน มีคุณภาพชีวิตการทำงานแตกต่างกัน

รายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน คุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมแตกต่างกัน เนื่องจากรายได้ที่สูงขึ้นมักทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถเข้าถึงทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยสนับสนุนการทำงานและการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ พงศกร ศรีรงค์ทอง (2565) ที่ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสำนักงานเขตจตุจักร เขตบางเขน และเขตลาดพร้าว ผลการศึกษาพบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีคุณภาพชีวิตการทำงานไม่แตกต่างกัน

หนี้สินต่างกัน คุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เนื่องจากมีการวางแผนและจัดการหนี้สินได้ดี มีวินัยในการชำระหนี้ แม้จะมีหนี้สิน แต่หากมีรายได้ที่สูงเพียงพอกับภาระหนี้ที่ต้องรับผิดชอบ และสามารถจัดการค่าใช้จ่ายส่วนตัวได้ดี ซึ่งสอดไม่สอดคล้องกับ สุชน ทิพย์ทิพากร และ พิทักษ์ ศิริวงศ์ (2559) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะหนี้สินของแรงงานส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานอย่างมาก หนี้สินเป็นสิ่งที่บั่นทอนประสิทธิภาพในการทำงานของแรงงานทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยอ้างอิงจาก สถาบันคีนันแห่งเอเชีย (2557) ที่ได้ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

3) ปัจจัยองค์การมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยองค์การด้านนโยบายการบริหาร ลักษณะงาน ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงาน ซึ่งหมายความว่าปัจจัยองค์การมีส่วนสำคัญในการสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับ ประกายศรี ศิริคุณ (2556) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทางานของข้าราชการทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยในการทำงานที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง พบว่า ด้านสายงานที่ปฏิบัติ ด้านผู้บังคับบัญชา ด้านเพื่อนร่วมงาน ด้านนโยบายและกฎระเบียบ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ในที่ทำงาน อย่างน้อย 1 ด้านส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวม และสอดคล้องกับ อารียา การดี (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครู และบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านองค์กร ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงาน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่าผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นด้านโอกาสและการพัฒนาความสามารถ ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน และด้านความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัว น้อยที่สุด จากทั้ง 8 ด้าน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอดังนี้

1) ด้านโอกาสและการพัฒนาความสามารถ องค์กรควรจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร จัดอบรมและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ให้กับผู้ปฏิบัติงาน สร้างโอกาสในกาสในการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งและหมุนเวียนงาน รวมไปถึงสนับสนุนการศึกษาต่อหรือเรียนรู้สิ่งใหม่ๆที่เกี่ยวข้องกับงาน

2) ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน องค์กรควรสร้างความมั่นคงโดยการจัดสวัสดิการที่ดี สัญญาจ้างระยะยาวที่เหมาะสมและเป็นธรรม มีระบบการประเมินผลที่เป็นธรรมและโปร่งใส สร้างโอกาสให้พนักงานได้แสดงความสามารถและก้าวหน้าในอาชีพ

3) ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัว องค์กรควรมีการปรับเวลาการทำงานให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น รวมไปถึงส่งเสริมการทำงานจากระยะไกลได้ตามความเหมาะสม และส่งเสริมกิจกรรมสันทนาการเพื่อให้พนักงานได้พักผ่อนและผ่อนคลาย

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรในสถาบันการศึกษาในสถานภาพที่แตกต่างกัน เช่น ข้าราชการ พนักงานมหาวิทยาลัย (เปลี่ยนสถานภาพจากข้าราชการ) พนักงานมหาวิทยาลัย พนักงานมหาวิทยาลัย (ส่วนงาน) และพนักงานเงินรายได้ เป็นต้น เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและความสอดคล้องของปัจจัยที่มีผลกระทบ

2) ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานระหว่างผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยของรัฐและผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยเอกชน เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและความสอดคล้องของปัจจัยที่มีผลกระทบ

8. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ต้องขอขอบคุณอาจารย์และเจ้าหน้าที่ทุกท่านในสาขาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นอย่างยิ่ง ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษา ตรวจทาน และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนทำให้การวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์และบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาและเอื้อเฟื้อเป็นอย่างยิ่ง

9. เอกสารอ้างอิง

ณัฐริกา แป้นถึง. (2566). *คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลนาป่าอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ตัสนีม ทับคำ. (2563). *คุณภาพชีวิตการทำงานที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส*. ภาคนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ทัศนีย์ ชาติไทย. (2559). *คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

นิสิต ศรีพุ่ม และคณะ (2563). แรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานของ บุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในจังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 3(1), 41-51.

วาริณี โพธิราช. (2558). *คุณภาพชีวิตการทำงานของลูกจ้างในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปัจจัยการให้บริการอาหารกลางวันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บ้านคลองวาย อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Factors of lunch service at Ban Khlong Wai Border Patrol Police School Vibhavadi District, Surat Thani Province

อาจารย์ทุติยา ใจเปี่ยม
ที่ปรึกษาคณะการจัดการ มหาวิทยาลัยตาปี
นางสาวฐิติมา ญาสิทธิ์
นักศึกษาคณะการจัดการ มหาวิทยาลัยตาปี
E-mail: 6421120001@student.tapee.ac.th
นางสาวสุพรรษา งามบุญปลูก
นักศึกษาคณะการจัดการ มหาวิทยาลัยตาปี

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวายอำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ 2) เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการอาหารกลางวันของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวาย อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้วิธีการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนและผู้ปกครอง โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวาย อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 100 ค ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการให้บริการโครงการอาหารกลางวันนักเรียน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวาย อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจ ด้านตอบสนองความต้องการ ด้านความเชื่อมั่น และด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้าอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: คุณภาพการบริการ, อาหารกลางวัน, โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน, บ้านคลองวาย

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the personal characteristics of students at the Border Patrol Police School, Ban Khlong Wai, Wipawadi District, Surat Thani Province, and 2) study the quality of lunch service at the Border Patrol Police School, Ban Khlong Wai, Wipawadi District, Surat Thani Province. The research method used to collect data was questionnaires. The population used in this research was 100 students and parents at the Border Patrol Police School, Ban Khlong Wai, Wipawadi District, Surat Thani Province. The results of the research found that the quality of the student lunch project at the Border Patrol Police School, Ban Khlong Wai, Wipawadi District, Surat Thani Province, in terms of service tangibility, reliability and trust, responsiveness to needs, confidence, and customer knowledge and understanding were at a good level.

KEYWORDS: Service quality, lunch, Border Patrol Police School, Ban Khlong Wai

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

อาหารกลางวันเป็นมื้อที่สำคัญสำหรับเด็กในวัยเรียน เด็กวัยเรียนเป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโต มีการเรียนรู้ทำกิจกรรมต่าง ๆ จึงควรได้รับพลังงานและสารอาหารอย่างเพียงพอ สุขภาพที่ดีจะเกิดขึ้นได้เมื่อรับประทานอาหาร ให้ถูกต้องและครบถ้วนทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะกับความต้องการของร่างกาย ซึ่งอาหารกลางวนั ในโรงเรียนเป็นอีกมื้อหนึ่งที่สำคัญ การจัดการอาหารให้เด็ก จึงควรคำนึงถึงปริมาณและสารอาหารที่ได้รับให้ เพียงพอทั่วถึงกับเด็กทุกคน โภชนาการที่ดีเป็นรากฐานที่สำคัญของชีวิต เด็กวัยเรียนควรได้กินอาหารกลางวันที่มี คุณค่าทางโภชนาการครบถ้วน การเจริญเติบโตและสุขภาพที่ดี ส่วนหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กในวัยนี้มี โภชนาการที่ดีอย่างเหมาะสมได้ด้วยการจัดอาหารที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานโภชนาการ โดยเฉพาะอาหารกลางวัน เพราะเด็กอาจจะเลือกกินอาหารที่ไม่เหมาะสมต่อร่างกายอาหารจึงมีความจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กในวัยเรียน

ผู้วิจัยเลือกศึกษาคุณภาพของอาหารกลางวันในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวายอำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพราะว่าต้องการทราบว่าคุณภาพอาหารกลางวันของโรงเรียนมีการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างไรและพบอุปสรรคปัญหาใดบ้างข้อมูลที่ได้สามารถที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านการปฏิบัติของผู้ปฏิบัติระดับโรงเรียนตลอดจนผู้กำหนดนโยบายด้านวิชาการและด้านการวิจัยเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติตามโครงการคุณภาพของอาหารกลางวันในโรงเรียนตำรวจตระวนชายแดน อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวาย อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการอาหารกลางวันของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวาย อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพ พาราสุรามาน ซีเทมป์ และแบรรี่ (Parasuraman, Zeithaml, & Berry,1985) ได้ให้ความหมายคุณภาพการให้บริการว่า คุณภาพเป็นสิ่งที่เกิดจากความคาดหมายของลูกค้า หรือผู้รับบริการที่มีต่อบริการนั้น คุณภาพคือผลิตภัณฑ์บริการที่ดีที่สุด โดยมีคุณค่า และมีความเหมาะสมตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวัง และการรับรู้ในการให้บริการ หากผู้รับบริการได้รับการบริการ เป็นไปตามที่คาดหวัง ผู้รับบริการประเมินคุณภาพบริการจากเกณฑ์วัดคุณภาพบริการ 5 ด้าน ดังนี้ (Tenner & De Toro, 1992)

ด้านที่ 1 ความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibles)หมายถึงลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏให้เห็นถึง สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้แก่ เครื่องมืออุปกรณ์ บุคลากรการใช้สัญลักษณ์หรือเอกสารที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารให้ผู้บริการได้สัมผัส และการบริการนั้นมีความเป็นรูปธรรมสามารถรับรู้ได้

ด้านที่ 2 ความเชื่อถือไว้วางใจด้านบริการ (Reliability) หมายถึง ความสามารถในการให้บริการนั้นตรงกับสัญญาที่ให้ไว้กับผู้รับบริการ บริการที่ให้ทุกครั้งมีความถูกต้องเหมาะสม และมีความสม่ำเสมอในทุก ๆ ครั้งของการบริการ

ด้านที่ 3 การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ (Responsiveness) หมายถึง ความพร้อมและ ความเต็มใจที่จะให้บริการ โดยสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้ทันท่วงที ผู้รับบริการ สามารถเข้ารับบริการได้ง่าย และได้รับความสะดวกจากการมาใช้บริการ รวมทั้งจะต้องกระจายการให้บริการ ไปอย่างทั่วถึง รวดเร็ว ไม่ต้องรอนาน

ด้านที่ 4 การสร้างความมั่นใจการให้บริการ (Assurance) หมายถึง ผู้ให้บริการมีทักษะความรู้ความสามารถ ในการให้บริการ และตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการด้วยความสุภาพ มีกิริยาท่าทาง และมารยาทที่ดี ในการบริการ สามารถที่จะทำให้ผู้รับบริการเกิดความไว้วางใจ และเกิดความมั่นใจว่าจะได้บริการดีที่สุด

ด้านที่ 5 ความรู้จักและเข้าใจของผู้ให้บริการ (Empathy) หมายถึง ความสามารถในการดูแลความเอื้ออาทร เอาใจใส่ผู้รับบริการ ตามความต้องการที่แตกต่างของผู้รับบริการในแต่ละคน

3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันนักเรียนตามหลักธรรมาภิบาลกรณีศึกษา (บริหารงาน คุณภาพรอาหารกลางวันนักเรียนตามหลักธรรมาภิบาลกรณีศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตดุสิ 2563) การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันนักเรียนตามหลักธรรมาภิบาล ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการอาหารกลางวันนักเรียนและแนวทางการพัฒนาโครงการอาหารกลางวันนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตดุสิตโดยใช้วิธีวิจัยเอกสารและวิจัยสนามในส่วนของการวิจัยสนามเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันนักเรียน ได้มุ่งเน้นการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันนักเรียนตามหลักธรรมาภิบาลโดยต้องยึดหลักกฎหมาย ปฏิบัติตามระเบียบของส่วนราชการ ยึดหลักความถูกต้องดีงามความซื่อสัตย์ มีความโปร่งใส สามารถ ตรวจสอบได้และมีการบริหารงานในรูปแบบการมีส่วนร่วมโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกันตรวจสอบกับดูแลเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและมีประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน ปัญหาและ อุปสรรคที่พบ ขาดความเข้าใจในการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันนักเรียน ขาดความรู้ในด้านคุณค่า ของอาหารตามหลักโภชนาการปัญหาด้านสถานที่ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาการติดต่อสื่อสาร แนวทางการพัฒนาโครงการ อาหารกลางวันนักเรียนควรส่งเสริมให้มีการจัดการระบบสุขาภิบาล อาหารที่ดีในโรงเรียนให้ความรู้ทางโภชนาการ แก่ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันนักเรียนจัดทำสมุดคู่มือในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันจัดให้มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ปัญหาและ อุปสรรคควรมีการตรวจติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

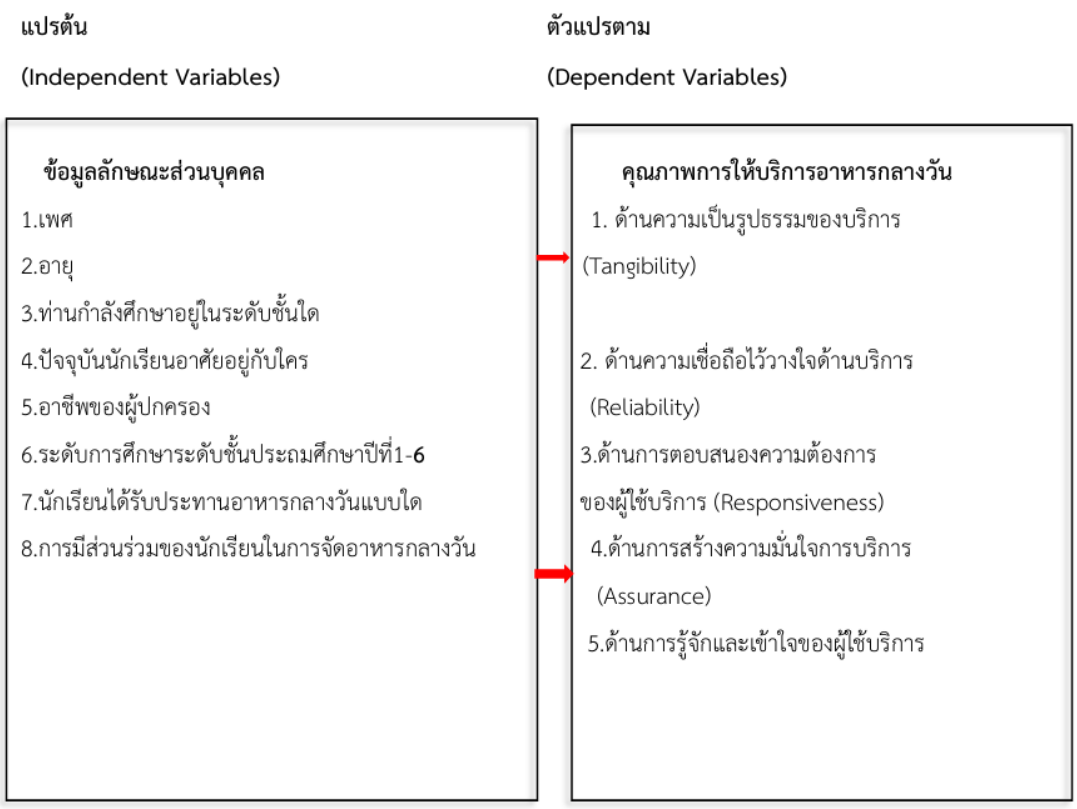

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 สมมติฐานการวิจัย

1. ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลเกี่ยวกับสถานภาพของนักเรียน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวาย อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ เพศ,อายุ,ระดับการศึกษา,ระยะเวลาที่รับประทานอาหารในโรงเรียน, ระดับการศึกษา,อาชีพผู้ปกครอง,นักเรียนรับประทานอาหารกลางวันแบบใด,การมีส่วนร่วมในการจัดอาหาร กลางวัน แบบตรวจสอบรายการ (Check list)

2. เป็นแบบสอบถามคุณภาพการให้บริการอาหารกลางวันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวาย อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในด้านต่างๆคือ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ, ด้านความเชื่อถือไว้วางใจด้านบริการ, ด้านการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ, ด้านการสร้างความมั่นใจในการบริการ, ด้านการรู้จักและเข้าใจของผู้ใช้บริการ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 แบบแผนการวิจัย

ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวาย อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี คุณภาพการให้บริการอาหารกลางวัน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวาย อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลกับคุณภาพการให้บริการอาหารกลางวันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวาย อำเภอวิภาวดีผู้ศึกษากำหนดความหมายของสัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

* แทน ค่าที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

เกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยค่าคุณภาพการให้บริการกำหนดเป็นช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49	แปลความว่า	มีความพอใจน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49	แปลความว่า	มีความพึงพอใจน้อย
คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49	แปลความว่า	มีความพึงพอใจปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49	แปลความว่า	มีความพึงพอใจมาก
คะแนนเฉลี่ย 4.50 -5.00	แปลความว่า	มีความพึงพอใจมากที่สุด

4.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำหลักสถิติมาใช้ในการวิเคราะห์จากแบบสอบถามประกอบด้วย

1. ใช้สถิติในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ หาความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบาค

2 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Discriptive Statistic) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายถึงสถานภาพส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ จำนวนครั้งที่เข้ารับบริการ และจำนวนงวดที่ผ่อน ส่วนค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจของใช้บริการ ได้แก่ ด้าน ความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความเชื่อถือได้ ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ และด้านการเข้าใจและการรู้จักผู้รับบริการ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ

3. ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ปัจจัยด้านสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ จำนวนครั้งที่เข้ารับบริการ และจำนวนงวดที่ผ่อน ที่แตกต่างกัน ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ t-test , One-Way Anov

5. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยการให้บริการอาหารกลางวันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวายอำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1.เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวายอำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการอาหารกลางวันของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวาย อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล 100 ราย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป spss เพื่อหาค่าสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติเชิงอ้างอิง

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม
ปัจจัยสถานภาพทั่วไปของนักเรียน	คุณภาพการให้บริการอาหารกลางวันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวาย อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
เพศ	×
อายุ	/
ด้านการศึกษา	×
ด้านการรับประทานอาหาร	×
ด้านที่อยู่อาศัย	×
ด้านอาชีพผู้ปกครอง	×
ด้านการรับประทานอาหาร	×
ด้านการมีส่วนรวมของนักเรียน	/

6. อภิปรายผล

การแจกแจงแบบ (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way-anora) ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุ 10-12 ปี ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ส่วนใหญ่รับประทานมาแล้ว 3-4 ปี อาศัยอยู่กับบิดา/มารดา ส่วนใหญ่อาชีพของผู้ปกครอง มากที่สุดคือค้าขายธุรกิจ ส่วนใหญ่รับประทานอาหารที่โรงเรียนจัดให้ ส่วนใหญ่นักเรียนมีการช่วยเตรียมอาหาร มีผลต่อปัจจัยการให้บริการอาหารกลางวันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวายอำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่แตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. เนื่องจากเพศ อายุ ระดับการศึกษา มีผลต่อมื้ออาหารของเด็ก ดั้งนั้นเราควารเลือกอาหาร ให้ตรงตามกลุ่มเป้าหมายของแต่ละช่วงชั้นของเด็ก โดยควรมีการแบ่งแบบสอบถามที่ชัดเจนตามกลุ่มเป้าหมาย

2. เนื่องจากเด็กบางรายไม่ได้อยู่กับ บิดา มารดา การรับประทานอาหารของเด็กกลุ่มนี้ จึงมีความสำคัญและจำเป็นมาก ผู้วิจัยจึงอยากให้การวิจัยและแก้ไขปัญหาให้ตรงจุดมากขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ครั้งต่อไป

1. ควรมีการขยายขอบเขตของเด็กนักเรียนในการวจิยัครั้งต่อไป เพื่อศึกษาประชากรนักเรียน ในกลุ่มที่กว้างขึ้นและสามารถเปรียบเทียบความสัมพันธ์และความแตกต่างได้

2. ควรเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและออกแบบสอบถามเฉพาะกลุ่ม โดยแยกชุดคำ ถามสำหรับนักเรียนแต่ละช่วงชั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจน และมีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการต่อยอดงานวิจัยให้นำไปใช่ให้เกิดผลมากที่สุดและชัดเจนที่สุด ตรงต่อกลุ่มเป้าหมายแต่ละช่วงชั้นอายุ

8. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะมีประโยชน์อยู่ไม่น้อย จึงขอมอบส่วนดี ทั้งหมดนี้ให้แก่เหล่าคณาจารย์ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาจนทำให้ผลงานวิจัยเป็น ประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและขอมอบความกตัญญูกตเวทิตาคุณแด่บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน สำหรับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นนั้น ผู้วิจัยขอน้อมรับผิดเพียง ผู้เดียว และยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้เข้ามาศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ใน การพัฒนางานวิจัยต่อไป โครงงานวิจัยฉบับนี้ได้รับความ

9. เอกสารอ้างอิง

พิษณุอุตตมะเวทิน. (2547). *โภชนศาสตร์ชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. ภาควิชาโภชนวิทยาคณะ, สาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มัณฑินา จ่าภา. (2557). ความรู้ทางโภชนาการ ทัศนคติต่ออาหาร พฤติกรรมการรับประทานอาหาร และภาวะโภชนาการของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ. *วารสารพยาบาลตำรวจ*.

วิทญา ตันอารีย์ (2555). *พฤติกรรมการเลือกบริโภคอาหารของประชาชนตำบลสะลวง – ขี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่*. รายงานการวิจัยสำนักบริหาร โครงการวิจัยในอุดมศึกษา และพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาอุดมศึกษา

ศุภร เสรีรัตน์. (2544). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.

การพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะดิจิทัลมีเดียเพื่อยกระดับทักษะวิชาชีพเฉพาะทางของบุคลากร

Development of a Digital Media Skills Enhancement Curriculum to Upskill Professionals with Specialized Expertise

อารีรัตน์ ใจประดับ
คณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail: areerut.j@bu.ac.th
ภาณุ อารี
คณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail: panu.a@bu.ac.th
ฐานิกา เจนเจษฎา
คณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail: thanika.j@bu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ โดยเน้นทักษะเฉพาะทางที่เป็นที่ต้องการในตลาดแรงงานดิจิทัลในปัจจุบัน โดยศึกษาปัจจัยและแนวโน้มที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพในสาขาดิจิทัลมีเดียและภาพยนตร์ และวิเคราะห์ความต้องการและความคาดหวังของตลาดแรงงานเพื่อนำข้อมูลมาใช้ออกแบบหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรมสื่อ ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Mixed Methods) ซึ่งประกอบด้วยการสำรวจตลาดแรงงานและการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร รวมถึงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะดิจิทัล เช่น Virtual Production, Unreal Engine และ DaVinci Resolve การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามเพื่อวัดความพึงพอใจและความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมการอบรม รวมถึงรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าร่วมหลักสูตร นอกจากนี้ยังใช้ทฤษฎีการประเมินผลการฝึกอบรมในการประเมินผลลัพธ์การอบรมในระดับการเรียนรู้และการนำทักษะไปใช้ในงานจริง

ผลการวิจัย พบว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.50, S.D. = 0.40) โดยเฉพาะในหลักสูตร Train-the-trainer: Blackmagic Design Certified Trainer ที่ได้รับคะแนนความพึงพอใจสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 5.00, S.D. = 0.00) ความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมก่อนอบรมอยู่ในระดับ ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.13, S.D. = 0.26) และเพิ่มขึ้นเป็นระดับ มาก หลังอบรม (ค่าเฉลี่ย = 4.39, S.D. = 0.13) นอกจากนี้ ระดับการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในงานของตนเองอยู่ในระดับ มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.50, S.D. = 0.47) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมสามารถนำทักษะที่ได้รับไปใช้ในการทำงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า

การพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะเฉพาะทางนี้ไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลทั้งในระดับชาติและนานาชาติ แต่ยังช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางดิจิทัลของประเทศไทยอีกด้วย

คำสำคัญ: หลักสูตรเสริมทักษะ, ดิจิทัลมีเดีย, ภาพยนตร์, ยกระดับทักษะวิชาชีพ

ABSTRACT

This research aims to develop a curriculum that meets the demands of the digital media and film industries by focusing on specialized skills highly sought after in today's labor market. It also investigates factors and trends influencing professional skill development in digital media and film, and analyzes labor market needs to design a curriculum aligned with industry requirements. Utilizing a mixed-methods approach, the study combines quantitative and qualitative methods, including labor market surveys, document analysis, and practical training workshops on Virtual Production, Unreal Engine, DaVinci Resolve, and Nuke. Data collection involved questionnaires to measure participant satisfaction and understanding before and after training, along with in-depth interviews to gather qualitative insights from experts and participants. Kirkpatrick's Four Levels of Training Evaluation theory was used to assess training outcomes in learning and skill application.

The results indicate that the developed curriculum effectively addresses the needs of the digital media and film labor market. Participants reported high overall satisfaction with an average mean score of 4.50 (SD = 0.40), particularly excelling in the Train-the-trainer: Blackmagic Design Certified Trainer program, which achieved a perfect score of 5.00 (SD = 0.00). Pre-training knowledge averaged 3.13 (SD = 0.26) (moderate) and increased to 4.39 (SD = 0.13) (satisfied) post-training. The application of acquired knowledge in work was rated 4.50 (SD = 0.47) (very satisfied), indicating effective skill application. These findings demonstrate that the specialized skills enhancement curriculum meets labor market demands and significantly enhances Thailand's digital competitiveness, aligning with both national and international industry needs.

KEYWORDS: Skills Enhancement Curriculum, Digital Media, Film, Upskill Professionals, Specialized Expertise

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ปัจจุบันการพัฒนาทักษะเฉพาะทางด้านดิจิทัลมีเดียของบุคลากรมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย อุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ทำให้มีความต้องการบุคลากรที่มีทักษะสูงด้านดิจิทัลเพื่อรองรับการเติบโตในอนาคต จาก สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (พ.ศ. 2563) พบว่า อุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงในประเทศไทยมีมูลค่าตลาดสูงถึง 300,000 ล้านบาท และมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2563) การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์

ผลการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) (พ.ศ. 2564) รายงานว่ามีบุคลากรเพียง 20% เท่านั้นที่มีทักษะตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานในอุตสาหกรรมดิจิทัล ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความ

จำเป็นในการเร่งพัฒนาทักษะดิจิทัลให้กับบุคลากร เพื่อเตรียมพร้อมให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2564) และในระดับนานาชาติ IMD World Digital Competitiveness Ranking (2021) ได้จัดอันดับประเทศไทยอยู่ที่อันดับ 38 จาก 64 ประเทศในด้านความสามารถในการแข่งขันด้านดิจิทัล ในด้าน Future Readiness ที่ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 44 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการเร่งด่วนในการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากรในทุกภาคส่วน (IMD, 2021) และสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (NXPO) (พ.ศ. 2564) พบว่า ประเทศไทยมีความต้องการบุคลากรในสาขาดิจิทัลและภาพยนตร์ 20,000 คนต่อปี แต่ยังคงขาดบุคลากรที่มีทักษะขั้นสูงซึ่งเป็นเหตุผลที่การพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะและการอบรมเชิงปฏิบัติการมีบทบาทสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้บุคลากรเข้าสู่ตลาดแรงงานดิจิทัล (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2564) การ Upskill และ Reskill จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้บุคลากรในอุตสาหกรรมสื่อและภาพยนตร์เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาทักษะเฉพาะทางจะไม่เพียงแต่เพิ่มโอกาสในการทำงานให้กับบุคลากรเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ของประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะดิจิทัลมีเดียสำหรับบุคลากรในอุตสาหกรรม ที่มุ่งเน้นการสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการด้านทักษะเฉพาะทางของอุตสาหกรรมดิจิทัลและภาพยนตร์

(2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจและผลการใช้หลักสูตรเสริมทักษะดิจิทัลมีเดียสำหรับบุคลากรในอุตสาหกรรมที่พัฒนาขึ้น

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 การพัฒนาทักษะดิจิทัลและหลักสูตรการศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานดิจิทัลเป็นประเด็นสำคัญ จากรายงานของ Thailand Development Research Institute (TDRI) (2564) พบว่า หลักสูตรการศึกษาด้านสื่อดิจิทัลในประเทศไทยยังคงมีการพัฒนาไม่เพียงพอ หลักสูตรบางส่วนยังไม่สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI), ความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality - VR), การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่กำลังมีบทบาทสำคัญในอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ การขาดการบูรณาการเทคโนโลยีที่ทำให้บุคลากรที่จบการศึกษาไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (TDRI, 2564) โดยสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ มุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการโดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น Unreal Engine และ DaVinci Resolve ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ถูกใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตสื่อระดับโลก โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการนี้ไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาทักษะของบุคลากรในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีขั้นสูง แต่ยังเสริมสร้างความเข้าใจในการผลิตเนื้อหาสื่อที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล (NXPO, 2564) สอดคล้องกับโครงการพัฒนาทักษะ เช่น โครงการอบรมวิชาชีพ Unreal Engine 101 และ โครงการอบรม Virtual Production & Immersive Technology ที่ดำเนินการโดยคณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ซึ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงและการผลิตสื่อภาพยนตร์ในรูปแบบใหม่ ๆ ที่มีความทันสมัย และตอบโจทย์ต่อความต้องการในอุตสาหกรรมจริง

3.2 ความต้องการทักษะในตลาดแรงงานดิจิทัลและภาพยนตร์

ตลาดแรงงานในสาขาดิจิทัลมีความต้องการทักษะขั้นสูงเพิ่มมากขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา จากรายงานของ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) พบว่า มีความต้องการทักษะด้านเทคโนโลยี เช่น การตัดต่อภาพและเสียง การทำสี และการสร้างสื่อภาพยนตร์โดยใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (VR) และความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality - AR) เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยบุคลากรที่มีทักษะเหล่านี้ในประเทศไทยยังคงมีสัดส่วนเพียง 1% ของประชากร ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่ทำให้ประเทศไทยยังไม่สามารถแข่งขันในระดับสากลได้อย่างเต็มที่ (ETDA, 2563) และงานวิจัยของ TDRI และ NXPO แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะเฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีขั้นสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ AI และการวิเคราะห์ข้อมูลในการผลิตสื่อภาพยนตร์ การเติบโตของอุตสาหกรรมดิจิทัลทำให้ทักษะเหล่านี้เป็นที่ต้องการในตลาดแรงงานระดับสูง ซึ่งการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรในด้านนี้จำเป็นต้องเน้นการใช้งานเครื่องมือขั้นสูงที่มีอยู่ในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ เช่น Unreal Engine, Nuke และ DaVinci Resolve (TDRI, 2564; NXPO, 2564) ทั้งนี้การจัดโครงการอบรมที่พัฒนาทักษะเฉพาะด้าน เช่น โครงการอบรมวิชาชีพ Nuke และ Unreal Engine เป็นแนวทางสำคัญในการตอบสนองต่อความต้องการทักษะในตลาดแรงงาน ที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริงและการใช้งานเทคโนโลยีที่ทันสมัย โครงการเหล่านี้ช่วยให้บุคลากรสามารถนำทักษะที่ได้รับไปปรับใช้ในงานจริงและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันในตลาดแรงงานดิจิทัล

3.3 ความสามารถในการแข่งขันทางดิจิทัลของประเทศไทย

อุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ของประเทศไทยได้เติบโตขึ้นส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางดิจิทัลของประเทศ รายงานจาก IMD World Digital Competitiveness Ranking 2023 ระบุว่าประเทศไทยขยับขึ้นมาอยู่ในอันดับที่ 35 จาก 64 ประเทศในด้านความสามารถในการแข่งขันทางดิจิทัล (IMD, 2023) ซึ่งการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากร ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานยุคใหม่ โดยเฉพาะทักษะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการผลิตสื่อเสมือนจริง (Virtual Production) และการใช้เครื่องมือขั้นสูงในการผลิตภาพยนตร์และซีรีส์ โดยการเติบโตของอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลในประเทศไทยสะท้อนให้เห็นจากข้อมูลของ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA) พบว่า อุตสาหกรรมนี้เติบโตขึ้นกว่า 3.88% ในปี 2023 โดยมูลค่ารวมของภาคดิจิทัลสูงกว่า 2 ล้านล้านบาท มีการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญ โดยคาดว่ามูลค่าจะสูงถึง 44 พันล้านบาทภายในปี 2025 (DEPA, 2565) และอุตสาหกรรม Over-the-Top TV (OTT TV) และการสมัครใช้บริการสตรีมมิ่ง (SVOD) ได้รับความนิยมอย่างมาก โดยมีผู้ใช้งานในประเทศไทยถึง 8.99 ล้านบัญชีในปี 2022 สะท้อนให้เห็นถึงการเติบโตของการบริโภคสื่อดิจิทัลและความต้องการคอนเทนต์ในระดับสูง (NBTC, 2023) การเติบโตของแพลตฟอร์มสตรีมมิ่ง เช่น Netflix, Disney+, และ WeTV ได้สร้างโอกาสให้กับผู้ผลิตเนื้อหาไทยในการเข้าถึงตลาดสากลอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์และซีรีส์ไทยได้รับการยอมรับในระดับโลก นอกจากนี้ แพลตฟอร์มเหล่านี้ยังสร้างช่องทางใหม่ในการเผยแพร่คอนเทนต์ที่มีคุณภาพสูง และเปิดโอกาสให้ผู้สร้างภาพยนตร์และซีรีส์สามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้มากขึ้น

3.4 แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรและการประยุกต์ใช้ทฤษฎี

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ จำเป็นต้องอ้างอิงจากทฤษฎีการประเมินผลการฝึกอบรม เช่น Kirkpatrick's Four Levels of Training Evaluation มีการประเมิน ได้แก่ การตอบสนองของผู้เรียน ความรู้ที่ได้รับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจและการทำงาน (Kirkpatrick, 1998) การใช้ทฤษฎีนี้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมีส่วนช่วยให้สามารถตรวจสอบผลการเรียนรู้และประสิทธิภาพของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะใน

สาขาที่ต้องการทักษะเฉพาะทาง เช่น การผลิตสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ ซึ่งความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นสำหรับบุคลากรในสาขาดิจิทัลยังเป็นที่ยอมรับในงานวิจัยหลายแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (KMUTT) ร่วมมือกับ Southeast Asia Center (SEAC) พัฒนาโปรแกรม Lifelong Learning ผ่านการจัดหลักสูตรระยะสั้นที่เน้นการพัฒนาทักษะเทคโนโลยีขั้นสูงที่เสริมสร้างทักษะเฉพาะด้าน และทักษะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่จำเป็น (Hyper-Relevant Skills) โดยออกแบบมาให้บุคลากรสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างโอกาสในการแข่งขันในตลาดแรงงานได้จริง (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2563)

3.5 กรอบแนวคิด

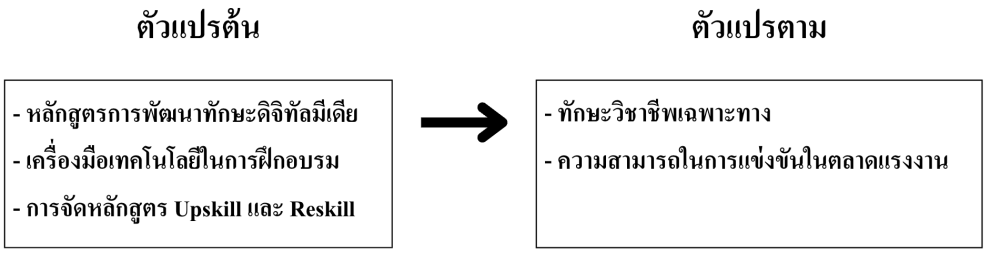

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้เน้นการสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตรการพัฒนาทักษะดิจิทัลมีเดีย เครื่องมือเทคโนโลยีในการฝึกอบรม และการจัดหลักสูตร Upskill และ Reskill กับตัวแปรตาม ได้แก่ การพัฒนาทักษะวิชาชีพเฉพาะทาง และความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงาน หลักสูตรการพัฒนาทักษะดิจิทัลมีเดียออกแบบมาเพื่อเสริมสร้างทักษะเฉพาะทางที่ตอบสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ เน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อความต้องการของตลาดแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้น ผลลัพธ์ที่คาดหวังคือ การพัฒนาทักษะวิชาชีพเฉพาะทางของบุคลากรจะเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงานทั้งในระดับชาติและนานาชาติเติบโตขึ้น การเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะที่เน้นการปรับตัวและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Learning and Development Theory) โดยการพัฒนาหลักสูตรและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมช่วยให้บุคลากรเป็นที่ต้องการของอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะดิจิทัลมีเดียเพื่อยกระดับทักษะวิชาชีพเฉพาะทางของบุคลากร โดยเน้นการศึกษาและวิเคราะห์จากข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methods)

4.2 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรที่ทำงานในอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรในตำแหน่งที่ต้องการพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล กลุ่มตัวอย่างถูกคัดเลือกโดย

วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งผู้ที่มีความสนใจในการเพิ่มพูนทักษะเฉพาะด้านในแต่ละหลักสูตรมีจำนวนไม่เท่ากัน โดยมีตั้งแต่หลักสูตรละ 10 - 40 คน ซึ่งมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมการฝึกอบรมระยะสั้น เช่น บุคลากรจากอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ และบุคลากรจากสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อดิจิทัล ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการแบบเจาะจงโดยใช้ผู้เข้าร่วมอบรมทุกคนในการเก็บข้อมูลสำหรับการสรุปผลวิจัยต่อไป

4.3 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย แบบสอบถามเชิงปริมาณ ใช้ในการวัดความพึงพอใจและผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมหลังจากผ่านการอบรมหลักสูตรเสริมทักษะดิจิทัลมีเดีย โดยแบบสอบถามนี้ได้รับการออกแบบโดยอ้างอิงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ใช้กระบวนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรง จึงเชื่อได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือเพียงพอในการใช้งาน และส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลลัพธ์ของการฝึกอบรม รวมถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตรในอนาคต โดยกระบวนการสัมภาษณ์ได้รับการออกแบบโดยอ้างอิงจากงานวิจัยของ อนงค์ รักษ์เกียรติ (2564) ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่เน้นการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้เข้าร่วมวิจัย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทำโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลได้อย่างละเอียดและตรงประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1) การสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เริ่มต้นด้วยการศึกษาและวิเคราะห์งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับความต้องการทักษะดิจิทัลในอุตสาหกรรมสื่อ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรเสริมทักษะ

2) การออกแบบหลักสูตร ข้อมูลจากการสำรวจและการวิเคราะห์ถูกนำมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรม ซึ่งเน้นการเพิ่มพูนทักษะเฉพาะทางในด้านดิจิทัลมีเดีย การฝึกอบรมถูกออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรมในยุคดิจิทัล

3) การดำเนินการฝึกอบรม ดำเนินการฝึกอบรมให้กับกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือก โดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการฝึกอบรม เช่น การใช้ Unreal Engine, DaVinci Resolve และเทคโนโลยีการผลิตสื่อเสมือนจริง

4) การเก็บข้อมูล เก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมอบรมโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เพื่อประเมินความสำเร็จของหลักสูตรที่ออกแบบ

5) การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามจะถูกวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแจกแจงความถี่ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์จะถูกวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการตรวจสอบและประเมินข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตร

6) การประเมินผล ส่วนของการพัฒนาหลักสูตรใช้ทฤษฎีการประเมินของ Kirkpatrick (1998) ซึ่งมีการประเมินผลใน 4 ระดับ 1) การตอบสนองของผู้เรียน การวัดความพึงพอใจของผู้เรียนต่อหลักสูตร 2) การเรียนรู้ การวัดระดับความรู้และทักษะที่ได้รับหลังการฝึกอบรม 3) การนำไปใช้ในการทำงานจริง การประเมินว่าผู้เรียนสามารถนำทักษะใหม่ไปใช้ในงานจริงได้หรือไม่

5. ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดอบรมและการสำรวจความต้องการทักษะในอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ พบว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างชัดเจน โดยมีการพัฒนาทักษะเฉพาะทางในด้านเทคโนโลยีที่จำเป็นในอุตสาหกรรมสื่อ ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นที่ต้องการสูงในตลาดแรงงานปัจจุบัน ดังผลการศึกษาในตารางเปรียบเทียบที่นำเสนอไปก่อนหน้านี้ มีข้อมูลดังนี้

การใช้เทคโนโลยี Virtual Production จากโครงการอบรม Virtual Production & Immersive Technology Workshops ที่จัดขึ้น มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 50 คน ซึ่งทุกคนสามารถพัฒนาทักษะการใช้งาน Virtual Production ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการใช้งานเครื่องมือในกระบวนการผลิตสื่อเสมือนจริง ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมสามารถผลิตผลงานระดับมืออาชีพได้

การทำสีและการตัดต่อภาพยนตร์ ในโครงการ Colorist Guide to DaVinci Resolve 18 ผู้เข้าร่วมทั้งหมดได้รับทักษะด้านการปรับแต่งสี (Color Grading) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล ผู้เข้าร่วมทุกคนได้รับประกาศนียบัตรรับรองจาก Blackmagic Design ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสในการแข่งขันในตลาดแรงงาน การสร้างภาพเสมือนจริงด้วย Unreal Engine โครงการ Unreal Engine 101 ที่จัดขึ้นมีผู้เข้าร่วม 12 คน ซึ่งสามารถพัฒนาทักษะด้านการสร้างสื่อเสมือนจริงที่เป็นที่ต้องการของตลาดเกมและภาพยนตร์ได้สำเร็จ ผู้เข้าร่วมอบรมยังได้รับทักษะการจัดการแสงและการเรนเดอร์ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการผลิตสื่อดิจิทัลในปัจจุบันการใช้ซอฟต์แวร์ VFX ขั้นสูง โครงการอบรมวิชาชีพ Nuke และ Unreal Engine ช่วยให้ผู้เข้าร่วมพัฒนาทักษะด้าน VFX ซึ่งเป็นที่ต้องการในตลาดงานระดับสากล โดยการฝึกอบรมเน้นการใช้งานซอฟต์แวร์ Nuke และ Unreal Engine ในกระบวนการสร้าง VFX ที่มีความซับซ้อน

ผู้วิจัยได้ศึกษาความเชื่อมโยงของการพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะดิจิทัลมีเดียที่ครอบคลุมทักษะที่ตลาดแรงงานต้องการ ซึ่งช่วยให้บุคลากรมีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและสามารถแข่งขันในตลาดแรงงานระดับสากล โดยมีหัวข้อที่ได้จัดอบรมไปแล้วและอยู่ระหว่างรอจัดอบรม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลเปรียบทักษะที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงานในอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์

ทักษะที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน	หัวข้อโครงการจัดอบรม	รายละเอียดการตอบสนองต่อวัตถุประสงค์งานวิจัย
1. การใช้เทคโนโลยี Virtual Production	Virtual Production & Immersive Technology Workshops	โครงการนี้มุ่งเน้นให้บุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยี Virtual Production ในการสร้างสื่อดิจิทัลเสมือนจริง
2. การทำสีและการตัดต่อภาพยนตร์ด้วย DaVinci Resolve	Colorist Guide to DaVinci Resolve 18	การอบรม DaVinci Resolve ช่วยเสริมทักษะการทำสีที่มีความต้องการสูงในอุตสาหกรรมภาพยนตร์
3. การสร้างภาพเสมือนจริงด้วย Unreal Engine	Unreal Engine 101 ปูพื้นฐานสู่การทำ Virtual Production	การฝึกอบรม Unreal Engine ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างภาพเสมือนจริงที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดเกมและภาพยนตร์
4. การใช้ซอฟต์แวร์ VFX ขั้นสูง เช่น Nuke	อบรมวิชาชีพ Nuke และ Unreal Engine	โครงการนี้ช่วยเสริมทักษะด้าน VFX ซึ่งเป็นทักษะที่ตลาดแรงงานระดับสากลต้องการ
5. การจัดการแสงและเรนเดอร์ในโปรดักชันดิจิทัล	Introduction to Digital Production	การอบรมนี้มุ่งพัฒนาทักษะพื้นฐานในการจัดการแสงและการเรนเดอร์ในงานโปรดักชันดิจิทัล

จากตารางที่ 1 พบว่า 1) การใช้เทคโนโลยี Virtual Production ความต้องการของตลาด Virtual Production เป็นเทคโนโลยีที่มีการใช้งานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างสื่อเสมือนจริง (Immersive Media) การผลิตภาพยนตร์แบบเสมือนจริงทำให้การสร้างสรรค์ผลงานภาพยนตร์ที่ซับซ้อนเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และลดต้นทุนการถ่ายทำจริงลง ซึ่งหัวข้อการอบรม Virtual Production & Immersive Technology Workshops มุ่งเน้นให้บุคลากรได้รับทักษะในการใช้เทคโนโลยี Virtual Production ผ่านการฝึกปฏิบัติจริง เช่น การใช้งานเครื่องมือ VR และ AR การฝึกอบรมนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อบุคลากรที่ต้องการเข้าทำงานในสายงานภาพยนตร์ที่ใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ ซึ่งเป็นที่ต้องการในตลาดแรงงานที่ทันสมัย 2) การทำสีและการตัดต่อภาพยนตร์ด้วย DaVinci Resolve ความต้องการของตลาด การทำสี (Color Grading) และการตัดต่อภาพยนตร์ถือเป็นทักษะที่สำคัญในกระบวนการผลิตภาพยนตร์ การทำสีช่วยปรับปรุงคุณภาพของภาพ และเป็นขั้นตอนสำคัญในการเพิ่มคุณภาพของเนื้อหาภาพยนตร์ หัวข้อการอบรม Colorist Guide to DaVinci Resolve 18 มุ่งเน้นทักษะการทำสีภาพยนตร์ด้วย DaVinci Resolve ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์ชั้นนำในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ผู้เข้าร่วมได้รับโอกาสในการฝึกทักษะการทำสีในสภาพแวดล้อมจริงของการผลิตสื่อ โดยเฉพาะในขั้นตอน Post-production ที่มีความต้องการสูง 3) การสร้างภาพเสมือนจริงด้วย Unreal Engine ความต้องการของตลาด Unreal Engine เป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ถูกใช้ในงานสร้างสรรค์เนื้อหาเกมและสื่อภาพยนตร์ ซึ่งการสร้างภาพเสมือนจริง (Real-time Rendering) และการใช้ภาพเคลื่อนไหวแบบเสมือนจริง (CGI) ในภาพยนตร์เป็นที่ต้องการในตลาดแรงงานอย่างมาก เนื่องจากมีความสามารถในการเรนเดอร์ภาพและจัดการแสงได้อย่างมีประสิทธิภาพ หัวข้อการอบรม Unreal Engine 101 ปูพื้นฐานสู่การทำ Virtual Production: การอบรมนี้ช่วยให้ผู้เข้าร่วมเรียนรู้การใช้งาน Unreal Engine ในการสร้างภาพเสมือนจริง โดยมุ่งเน้นที่การสร้างสภาพแวดล้อม 3 มิติ การจัดแสง และการเรนเดอร์ ซึ่งเป็นทักษะที่ตรงกับความต้องการของตลาดในปัจจุบัน 4) การใช้ซอฟต์แวร์ VFX ขั้นสูง เช่น Nuke ความต้องการของตลาด ในงานสร้างสรรค์ VFX (Visual Effects) ซอฟต์แวร์ เช่น Nuke เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสรรค์งานภาพยนตร์ที่ต้องการความซับซ้อนด้านเอฟเฟกต์ การทำงาน VFX เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และเกม หัวข้อการอบรม อบรมวิชาชีพ Nuke และ Unreal Engine มุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมพัฒนาทักษะด้าน VFX โดยใช้ซอฟต์แวร์ Nuke ร่วมกับ Unreal Engine ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานในสาย VFX ที่ต้องใช้ซอฟต์แวร์ขั้นสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานที่ต้องการบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในงาน VFX ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 บรรยากาศการจัดอบรมและรายละเอียดในการจัดอบรม

5) การจัดการแสงและการเรนเดอร์ในโปรดักชันดิจิทัล ความต้องการของตลาด การจัดการแสงและการเรนเดอร์ในงานโปรดักชันดิจิทัลเป็นทักษะที่มีความสำคัญในการสร้างสื่อภาพยนตร์ที่มีคุณภาพสูง การสร้างภาพที่มีความละเอียดและสวยงามต้องใช้ความสามารถในการจัดการแสงและการเรนเดอร์ที่แม่นยำ หัวข้อการอบรม

Introduction to Digital Production มุ่งเน้นเสริมสร้างทักษะด้านการจัดการแสงและการเรนเดอร์ในงานโปรดักชันดิจิทัลเป็นหัวข้อที่อยู่ระหว่างพิจารณาเปิดการอบรม โดยผู้เข้าร่วมจะได้เรียนรู้วิธีการใช้งานซอฟต์แวร์เพื่อจัดการกับองค์ประกอบเหล่านี้ ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะในการสร้างสื่อที่มีคุณภาพสูงและตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรม โดยสรุปแสดงให้เห็นว่า โครงการอบรมต่าง ๆ ได้ตอบสนองต่อความต้องการทักษะของตลาดแรงงานในอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ได้อย่างชัดเจน โดยเน้นการพัฒนาทักษะเฉพาะทางที่ตลาดต้องการ ทั้งในด้านการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ การทำสีภาพยนตร์ การสร้างภาพเสมือนจริง และการจัดการแสงและการเรนเดอร์ ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยให้บุคลากรที่เข้าร่วมอบรมมีโอกาสเพิ่มศักยภาพและการแข่งขันในตลาดแรงงานได้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บผลสำรวจความพึงพอใจ ความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังอบรม รวมถึงระดับการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในงานของตนเองอันจะก่อให้เกิดโอกาสใหม่ ๆ ในการยกระดับทักษะในการทำงานของผู้เข้าร่วมอบรมได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลสำรวจความพึงพอใจ ความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังอบรม

หัวข้อการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	การแปลความ
Introduction to DaVinci Resolve Studio 18			
ความพึงพอใจในภาพรวม	4.38	0.74	มาก
ความรู้ความเข้าใจก่อนอบรม	2.50	0.93	ปานกลาง
ความรู้ความเข้าใจหลังอบรม	4.25	0.71	มาก
ระดับการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในงานของตนเอง	4.50	0.53	มากที่สุด
Train-the-trainer: Blackmagic Design Certified Trainer			
ความพึงพอใจในภาพรวม	5.00	0.00	มากที่สุด
ความรู้ความเข้าใจก่อนอบรม	4.00	1.41	มาก
ความรู้ความเข้าใจหลังอบรม	4.80	0.45	มากที่สุด
ระดับการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในงานของตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด
Colorist Guide to DaVinci Resolve 18 Certification Class			
ความพึงพอใจในภาพรวม	4.13	0.64	มาก
ความรู้ความเข้าใจก่อนอบรม	2.88	0.99	ปานกลาง
ความรู้ความเข้าใจหลังอบรม	4.13	0.64	มาก
ระดับการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในงานของตนเอง	4.00	0.93	มาก
ผลเฉลี่ยรวมจากทั้ง 3 หัวข้อ			
ความพึงพอใจในภาพรวม จากทั้ง 3 หัวข้อ	4.50	0.40	มากที่สุด
ความรู้ความเข้าใจก่อนอบรม จากทั้ง 3 หัวข้อ	3.13	0.26	ปานกลาง
ความรู้ความเข้าใจหลังอบรม จากทั้ง 3 หัวข้อ	4.39	0.13	มาก
ระดับการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในงานของตนเอง จากทั้ง 3 หัวข้อ	4.50	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจและการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมการอบรมในแต่ละหัวข้อหลักสูตรที่จัดขึ้น ทั้งสามหัวข้อหลักสูตร ได้แก่ Introduction to DaVinci Resolve Studio 18, Train-the-trainer: Blackmagic Design Certified Trainer, และ Colorist Guide to DaVinci Resolve 18 Certification Class ซึ่งได้รับการประเมินในด้านต่าง ๆ ตาม Likert Scale 5 ระดับ 1) ความพึงพอใจในภาพรวม ค่าเฉลี่ยของความพึง

พอใจในภาพรวมจากทั้งสามหัวข้อหลักสูตรอยู่ที่ 4.50 ซึ่งอยู่ในช่วง มากที่สุด ตามการแปลความหมายจาก Likert Scale นัยสำคัญนี้แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมการอบรมมีความพึงพอใจสูงต่อการจัดอบรมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหา การจัดการอบรม หรือการสนับสนุนจากวิทยากรและสถานที่จัดอบรม 2) ความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังอบรม ค่าเฉลี่ยของความรู้ความเข้าใจก่อนการอบรมอยู่ที่ 3.13 ซึ่งอยู่ในช่วง ปานกลาง ส่วนหลังการอบรมค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญถึง 4.39 ซึ่งอยู่ในช่วง มาก การเปลี่ยนแปลงนี้ชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการอบรมในการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจให้กับผู้เข้าร่วม การอบรมช่วยเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่จำเป็นในการใช้งานเครื่องมือและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรได้อย่างชัดเจน 3) ระดับการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในงานของตนเอง ค่าเฉลี่ยในส่วนนี้อยู่ที่ 4.50 ซึ่งอยู่ในช่วง มากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการอบรมไปประยุกต์ใช้ในงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงความสามารถของหลักสูตรในการเตรียมความพร้อมให้บุคลากรสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างดี

ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมการอบรม แม้ว่าผลการสำรวจจะแสดงถึงความพึงพอใจและการพัฒนาทักษะที่ดี แต่ยังมีข้อเสนอแนะที่ควรนำมาปรับปรุง เช่น การปรับปรุงสถานที่จัดอบรมให้สะดวกยิ่งขึ้น ลดการรบกวนจากสิ่งแวดล้อมภายนอก และเพิ่มเนื้อหาในบางส่วนเพื่อให้ครอบคลุมความต้องการเฉพาะทางมากขึ้น เช่น การทำ creative look ในการปรับสีภาพยนตร์ สรุปได้ว่า การอบรม Colorist Guide to DaVinci Resolve 18 และหลักสูตรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้รับการตอบรับอย่างดีจากผู้เข้าร่วมการอบรม ทั้งในด้านความพึงพอใจและการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ ผลการประเมินแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรเหล่านี้มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างทักษะเฉพาะทางและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของบุคลากรในตลาดแรงงานดิจิทัล ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

6. อภิปรายผล

การพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะดิจิทัลมีเดียเพื่อยกระดับทักษะวิชาชีพเฉพาะทางของบุคลากรในการศึกษาครั้งนี้ มีผลสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งสามข้อ โดยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการด้านทักษะเฉพาะทางของอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ได้อย่างชัดเจน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการฝึกอบรมเทคโนโลยี เช่น Virtual Production, Unreal Engine, DaVinci Resolve และการใช้ซอฟต์แวร์ VFX เช่น Nuke ได้ช่วยพัฒนาทักษะเชิงเทคนิคที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะในด้านการผลิตสื่อเสมือนจริง การตัดต่อ และการทำสีภาพยนตร์ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ดิจิทัล (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565)

ข้อมูลจากกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2565) ระบุว่าความต้องการบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทางในด้านดิจิทัลยังคงมีอยู่มาก โดยเฉพาะในสาขาสื่อดิจิทัลและการผลิตภาพยนตร์ หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการเหล่านี้ได้อย่างตรงจุด ผ่านการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่เข้มข้นและเน้นการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว งานวิจัยของ McKinsey & Company (2020) ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะดิจิทัล (Digital Upskilling) เป็นหนึ่งในความจำเป็นเร่งด่วนสำหรับอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการเพิ่มทักษะในด้านดิจิทัลมีเดีย โดยเฉพาะในส่วนของการผลิตสื่อที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น การผลิตภาพเสมือนจริง

(Immersive Technology) และการใช้ซอฟต์แวร์เพื่อการตัดต่อและการสร้างสรรค์งาน VFX การฝึกอบรมเหล่านี้ทำให้ผู้เข้าร่วมสามารถนำทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยเพิ่มโอกาสในการแข่งขันในตลาดแรงงานระดับสากล

ผลการศึกษาพบว่าผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจในระดับสูงต่อหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น และได้รับทักษะที่สามารถนำไปใช้ในสายงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เข้าร่วมที่ผ่านการอบรมยังได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองจากสถาบันที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล เช่น Blackmagic Design ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือในทักษะและเพิ่มโอกาสในการทำงานในตลาดแรงงานที่มีการแข่งขันสูง การศึกษาปัจจัยและแนวโน้มที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะในอุตสาหกรรมดิจิทัลแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลมีผลต่อความต้องการบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทางที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2564) ระบุว่าภาคอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านการผลิตเนื้อหาดิจิทัลและภาพยนตร์ที่มีคุณภาพสูง ซึ่งมีความต้องการแรงงานที่มีทักษะเฉพาะทางสูงขึ้นในด้านการตัดต่อ การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเสมือนจริง และการสร้างภาพด้วยเทคนิค VFX นอกจากนี้ การจัดการแสงและการเรนเดอร์ยังมีความสำคัญในการผลิตเนื้อหาดิจิทัลที่มีคุณภาพสูง ซึ่งหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

การวิเคราะห์ความต้องการและความคาดหวังของตลาดแรงงานพบว่าตลาดต้องการบุคลากรที่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมได้รับทักษะที่ตรงกับความต้องการของตลาด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ World Economic Forum (2021) ที่ระบุว่าทักษะที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อดิจิทัล การตัดต่อภาพยนตร์ และการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงจะมีความต้องการเพิ่มขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเนื้อหาออนไลน์และความบันเทิงดิจิทัล สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะดิจิทัลมีเดียเพื่อตอบสนองความต้องการด้านทักษะเฉพาะทางของอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลและภาพยนตร์ เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรในอุตสาหกรรมมีความพร้อมในการปรับตัวและพัฒนาทักษะที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ หลักสูตรเหล่านี้ช่วยเพิ่มศักยภาพของบุคลากรให้สามารถนำทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำงานจริง และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ความสำคัญในการ ยกระดับทักษะวิชาชีพ (UpSkill) แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะเฉพาะทางไม่เพียงแต่ช่วยให้บุคลากรสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพและเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงานที่มีความต้องการสูง การลงทุนในการพัฒนาทักษะเฉพาะทางนี้จึงเป็นการส่งเสริมให้บุคลากรสามารถตอบสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรมได้อย่างทันท่วงที และเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางดิจิทัลของประเทศไทยในเวทีโลก

7. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ควรมุ่งเน้นการพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรที่สอดคล้องกับเทคโนโลยีใหม่ เช่น AI, Machine Learning และ Metaverse เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ควรพัฒนาหลักสูตรในรูปแบบการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง (Lifelong Learning) โดยเน้นการฝึกอบรมขั้นสูงที่ต่อยอดจากทักษะพื้นฐาน รวมถึงการติดตามผลในระยะยาวเพื่อตรวจสอบว่าผู้เข้าร่วมสามารถนำทักษะไปประยุกต์ใช้ในงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การขยายขอบเขตการวิจัยไปยังสายงานอื่น ๆ ในอุตสาหกรรม

ดิจิทัล เช่น การออกแบบเกมและการตลาดดิจิทัล เป็นสิ่งที่ควรพิจารณา ทั้งนี้ ควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐและการร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมเพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

8. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). *รายงานการพัฒนาทักษะดิจิทัลในอุตสาหกรรมสื่อ.* กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. (2563). *การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการปรับตัวในยุคดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI). (2564). *รายงานการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์และสื่อดิจิทัลในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: BOI.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2564). *แนวทางการพัฒนานวัตกรรมในอุตสาหกรรมดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563). *รายงานการพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในสื่อและอุตสาหกรรมบันเทิง.* กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์.

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (ETDA). (2563). *การเติบโตของทักษะทางดิจิทัลในอุตสาหกรรมสื่อและการผลิต.* กรุงเทพฯ: ETDA.

สำนักงานนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ (NXPO). (2564). *รายงานแนวโน้มการพัฒนาทักษะดิจิทัลในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: NXPO.

สำนักงานพัฒนานโยบายสาธารณะด้านการสื่อสารและโทรคมนาคม (NBTC). (2566). *รายงานการพัฒนาความสามารถทางดิจิทัลในอุตสาหกรรมโทรคมนาคม.* กรุงเทพฯ: NBTC.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI). (2564). *การวิเคราะห์แนวโน้มทักษะดิจิทัลในอุตสาหกรรมดิจิทัลและสื่อ.* กรุงเทพฯ: TDRI.

Blackmagic Design. (2023). *Colorist Guide to DaVinci Resolve 18.* Retrieved from https://www.blackmagicdesign.com.

IMD World Competitiveness Center. (2023). *World Digital Competitiveness Ranking 2023.* Lausanne: IMD.

Kirkpatrick, D. L. (1998). *Evaluating training programs: The four levels.* San Francisco: Berrett-Koehler.

McKinsey & Company. (2020). *The importance of digital upskilling for business success.* Retrieved from https://www.mckinsey.com.

Unreal Engine. (2023). *Unreal Engine for Virtual Production.* Retrieved from https://www.unrealengine.com.

World Economic Forum. (2021). *The Future of Jobs Report 2021.* Retrieved from https://www.weforum.org.

กลุ่มย่อยที่ 7:

การจัดการวิศวกรรม
และเทคโนโลยี

แนวทางการเตรียมข้อมูล เพื่อเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ตามมาตรฐานรายงานทางการเงินด้านความยั่งยืน สำหรับกรณีศึกษากระบวนการจัดการกากของเสียของโรงไฟฟ้า

Guidelines for data preparation of climate-related disclosure in accordance with IFRS sustainability standards: A Case Study Waste Management Process of Power Plants

นางสาวสุนิตรา จิตรประเวช
หลักสูตรสหสาขาวิชาเทคโนโลยีและการจัดการพลังงาน
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
E-mail: sunitracj@gmail.com
ศาสตราจารย์ ดร.อรทัย ชวาลภาฤทธิ์
ภาควิชาวิชาสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืน
คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
E-mail: orathai.c@chula.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำแนวทางการเตรียมข้อมูลของกรณีศึกษาการจัดการกากของเสียจากการดำเนินงานโรงไฟฟ้าแห่งหนึ่งในภาคกลาง เพื่อเปิดเผยข้อมูลตามมาตรฐานรายงานทางการเงินด้านความยั่งยืน เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (IFRS S2) ในรายงานความยั่งยืนประจำปีของบริษัท โดยศึกษาวิธีการรวบรวมข้อมูลปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของกิจกรรมการจัดการกากของเสียจากการดำเนินงานโรงไฟฟ้าตามข้อกำหนดในการคำนวณ และการรายงานคาร์บอนฟุตพรินท์องค์กรที่จัดทำโดยองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์กรมหาชน) และศึกษาวิธีการดำเนินงานการจัดการกากของเสียตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การจัดการสิ่งปฏิกูล หรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2566 ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า (1) การเปิดเผยข้อมูลตามมาตรฐาน IFRS S2 กำหนดให้บริษัทต้องเปิดเผยข้อมูลด้านความเสี่ยง และโอกาสเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในด้าน การกำกับดูแล ด้านกลยุทธ์ ด้านการบริหารความเสี่ยง และด้านตัวชี้วัด และเป้าหมายที่อาจจะส่งผลกระทบต่อแนวโน้มการดำเนินงานกิจการทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ต่อผู้ใช้ข้อมูลรายงานทางการเงิน เช่น นักลงทุน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุนในกิจการของบริษัทได้ (2) การจัดการกากของเสียจากการดำเนินงานโรงไฟฟ้าตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่อง การจัดการสิ่งปฏิกูล หรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2566 และการคำนวณปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมการจัดการกากของเสียตามข้อกำหนดในการคำนวณ และการรายงานคาร์บอนฟุตพริ้นท์องค์กร ที่จัดทำโดยองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) มีความสำคัญที่ช่วยให้การเปิดเผยข้อมูลในรายงานความยั่งยืนของบริษัท มีความครบถ้วน น่าเชื่อถือเป็นไปตามการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพ

ภูมิอากาศตามมาตรฐาน IFRS S2 และช่วยเสริมสร้างโอกาสความเชื่อมั่นในด้านการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน จากนักลงทุน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจทั้งในระดับประเทศ และในระดับสากลได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: มาตรฐานรายงานทางการเงินเกี่ยวกับการเปิดเผยด้านความยั่งยืน เรื่อง การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (IFRS S2), การจัดการกากของเสีย, การคำนวณปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมประเภทที่ 3 การปล่อยก๊าซเรือนกระจกทางอ้อมอื่นๆ

ABSTRACT

This research aims to develop guidelines for data preparation in a case study of waste management from the operation of a power plant in central region to climate-related disclosures according to IFRS Sustainability disclosure standards in the company's annual sustainability report. The study aims to collect data on the amount of greenhouse gas emissions from waste management activities from power plant operations in accordance with the calculation requirements and reporting of the organization's carbon footprint prepared by the Thailand Greenhouse Gas Management Organization (Public Organization: TGO) and to study the waste management operations in accordance with the Ministry of Industry's announcement on waste management or unused materials B.E. 2566. The results of this research found that (1) Disclosure according to the IFRS S2 standard requires the company to disclose information on risks and opportunities related to climate change in terms of governance, strategy, risk management, indicators and targets that may affect the business's performance in the short, medium and long term to users of financial report information, such as investors and stakeholders, to use as a basis for making investment decisions in the company's business. (2) Waste management from power plant operations in accordance with the Ministry of Industry's announcement on waste management Or unused materials 2023 and the calculation of greenhouse gas emissions from waste management activities according to the calculation requirements and reporting of corporate carbon footprints prepared by the TGO is important to help the disclosure of information in the company's sustainability report be complete and reliable in accordance with the disclosure of information on climate change in accordance with the IFRS S2 standard and help build confidence in sustainable business operations from investors and stakeholders, as well as increase business competitiveness both domestically and internationally sustainably.

KEYWORDS: IFRS Sustainability Standard (IFRS S2), Waste Management Process, Calculation of Greenhouse Gas Emission from Scope 3 activities (Other Indirect Emissions)

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ทั้งในระดับสากล และระดับประเทศให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน (ESG) เพื่อสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) การดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึง ESG จะสามารถช่วยยกระดับการบริหารความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจขององค์กรเพิ่มศักยภาพในการเติบโตทางเศรษฐกิจ และการแข่งขันได้ในระยะยาว มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

นอกจากนี้สภาวะการณ์ปัจจุบันการลงทุนในหุ้นยั่งยืน (ESG Investment) ได้รับความสนใจมากขึ้น ประเทศไทยจึงมีการส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียน (Listed Company) ดำเนินงานตามแนวคิด ESG ซึ่งกำหนดให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเปิดเผยข้อมูลสำหรับการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนมีความชัดเจนในส่วนของสิ่งแวดล้อม (Environmental) สังคม (Social) และการกำกับดูแลกิจการ (Governance) รวมถึงผลกระทบที่จะมีต่อผลการดำเนินงานของกิจการ

ดังนั้นการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน ทั้งในส่วนการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นตัวเงิน (Financial Information) และการเปิดเผยข้อมูลที่ไม่เป็นตัวเงิน (Non-Financial Information) ในรายงานประจำปี (One Report) ที่จัดทำโดยบริษัทจดทะเบียน (Listed Company) จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญ ซึ่งต้องยึดหลักการเปิดเผยข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ถูกต้อง และโปร่งใส เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ข้อมูล (Primary Users) เช่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นักลงทุน รวมถึงผู้สนใจทั่วไป เป็นต้น มีความเข้าใจต่อการกำกับดูแล การกำหนดกลยุทธ์ และวิธีการตอบสนองต่อจัดการความเสี่ยง และโอกาสด้านสภาพภูมิอากาศ (Climate-related risks and opportunities) ของกิจการได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษามาตรฐานการรายงานทางการเงินเกี่ยวกับการเปิดเผยด้านความยั่งยืน เรื่อง การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate-related Disclosures; IFRS S2) ในระดับสากล

(2) นำเสนอแนวทางการควบคุมภายในการบริหารจัดการกากของเสีย เพื่อนำไปสู่การเปิดเผยข้อมูลปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่มีความน่าเชื่อถือ

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเปิดเผยโอกาส และความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนที่อาจส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ ต่อฐานะการเงินของบริษัท ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และต้นทุนของเงินทุน ทั้งในระยะสั้น กลาง ยาว ตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน IFRS S2 สามารถช่วยให้ผู้ใช้ข้อมูล สามารถเข้าใจถึงความเชื่อมโยงด้านความยั่งยืนกับสถานะทางการเงินของบริษัทได้อย่างชัดเจน สะท้อนถึงศักยภาพของบริษัทในการรับมือกับโอกาส และความเสี่ยงที่เกิดจากปัจจัยด้านความยั่งยืนการเพิ่มโอกาสในการแข่งขัน หรือการลงทุนในธุรกิจพลังงานหมุนเวียนเพิ่มขึ้น เป็นต้น

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดของการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศ (TCFD) อธิบายถึงการเปิดเผยข้อมูลความเสี่ยง และโอกาส และผลกระทบทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้แก่ ความเสี่ยงทางกายภาพ ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนผ่าน และโอกาส เป็นต้น ที่อาจจะมีแนวโน้มจะส่งผลต่อฐานะการเงินในงบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด และงบแสดงฐานะการเงินของกิจการ นอกจากนี้

อ้างอิงข้อกำหนดในการคำนวณ และรายงานคาร์บอนฟุตพริ้นท์ขององค์กร[3] กำหนดให้กิจกรรมการจัดการกากของเสียจากการดำเนินงานของโรงไฟฟ้าอยู่ในประเภทที่ 3 การปล่อยก๊าซเรือนกระจกทางอ้อมอื่นๆ ดังนั้นการเปิดเผยข้อมูลการปล่อยปริมาณก๊าซเรือนกระจกของกิจกรรมดังกล่าวในรายงานความยั่งยืนของกิจการต้องมีความน่าเชื่อถือ และเป็นไปตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน IFRS S2

3.3 สมมติฐานการวิจัย

กระบวนการจัดการกากของเสียในโรงไฟฟ้าเริ่มต้นตั้งแต่ขั้นตอนการสรรหาผู้รับดำเนินการ การขนส่งกากของเสีย จนกระทั่งถึงขั้นตอนการนำกากของเสียไปบำบัด โดยผู้รับดำเนินการ รวมถึงการรวบรวมข้อมูลกิจกรรมการขนส่งในกระบวนการจัดการกากของเสีย ต้องปฏิบัติตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การจัดการสิ่งปฏิกูล หรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2566 และการคำนวณปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการจัดการกากของเสีย ต้องเป็นไปตามวิธีการที่องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) กำหนดไว้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีสมมติฐานว่าการมีการกำกับดูแล (Governance) ที่ดีจะสามารถยกระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนสอดคล้องตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน IFRS S2 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล

4. วิธีดำเนินการวิจัย

1.ศึกษามาตรฐานการรายงานทางเงินด้านความยั่งยืนเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate-related Disclosures; IFRS S2)

2. ศึกษา และรวบรวมกากของเสียจากการดำเนินงานโรงไฟฟ้าที่ใช้เป็นกรณีศึกษา และนำมาคำนวณปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตามข้อกำหนดในการคำนวณ และรายงานคาร์บอนฟุต พริ้นท์ขององค์กร

3. สรุปแผงผังกระบวนการไหล (Process Flowchart) เกี่ยวกับการบริหารจัดการกากของเสียจากการดำเนินงานโรงไฟฟ้า

4. สรุปข้อเสนอแนะระบบการควบคุมภายใน (Internal Control) เกี่ยวกับการบริหารจัดการกากของเสียจากการดำเนินงานโรงไฟฟ้าเพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกกิจกรรมการจัดการกากของเสีย นำไปสู่การเปิดเผยข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ และเป็นไปตามมาตรฐานมาตรฐานการรายงานทางการเงินเกี่ยวกับการเปิดเผยด้านความยั่งยืน เรื่อง การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

5. ผลการวิจัย

5.1 กระบวนการจัดการกากของเสียจากกระบวนการผลิตไฟฟ้าของโรงไฟฟ้า เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการขนส่งกากของเสียจากโรงไฟฟ้า ในฐานะ “ผู้ก่อกำเนิด” ไปยังสถานที่รับบำบัด หรือกำจัดกากของเสียตามวิธีการที่ได้รับอนุญาตจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม โดย “ผู้รับดำเนินการ” โดยเป็นไปตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2566

5.2 กระบวนการจัดการกากของเสียจากกระบวนการผลิตไฟฟ้าของโรงไฟฟ้า จัดอยู่ในประเภทที่ 3 การปล่อยก๊าซเรือนกระจกทางอ้อมอื่นๆ ได้แก่ การปล่อยก๊าซเรือนกระจกทางอ้อมจากการกำจัดของเสียที่เกิดจากกิจกรรมขององค์กร ตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดในการคำนวณ และรายงานคาร์บอนฟุตพริ้นท์ขององค์กร ดังนั้นการบันทึกข้อมูล และการรวบรวมข้อมูลที่จำเป็น เช่น ข้อมูลบันทึกรายการ และปริมาณกากของเสีย โดย ผู้ก่อกำเนิด ผู้ขนส่ง และผู้รับดำเนินการ ระยะทางที่ใช้ในการขนส่งกากของเสียทั้งขาไป และขากลับ โดย ผู้รับดำเนินการ และการคำนวณปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมการจัดการกากของเสีย เป็นต้น เป็น

ข้อมูลที่สำคัญ และใช้ในการจัดทำรายงานคาร์บอนฟุตพริ้นท์ขององค์กร โดยข้อมูลปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกดังกล่าว จะเป็นส่วนหนึ่งในการเปิดเผยข้อมูลปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมการจัดการของเสียในรายงานความยั่งยืน ประจำปี ของบริษัท เพื่อให้ข้อมูลที่เปิดเผยดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือ ครบถ้วน และเป็นไปตามกรอบแนวทางการเปิดเผยรายงานทางการเงินด้านความยั่งยืน ดังนั้นกระบวนการควบคุมภายใน (Internal Control) จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการปฏิบัติงานปกติประจำวัน (Day-to-Day Operation) ของกระบวนการจัดการกากของเสียจากการดำเนินงานของโรงไฟฟ้า โดย ผู้ปฏิบัติงาน

6. อภิปรายผล

การเปิดเผยข้อมูลตามมาตรฐานรายงานทางการเงินเกี่ยวกับการเปิดเผยด้านความยั่งยืน เรื่อง การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (IFRS S2) เป็นมาตรฐานที่จัดทำขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริษัทเปิดเผยข้อมูลด้านความเสี่ยง และโอกาสด้านสภาพภูมิอากาศ การกำกับดูแล กลยุทธ์ การบริหารความเสี่ยง ตัวชี้วัด และเป้าหมายที่อาจจะส่งผลกระทบต่อแนวโน้มการดำเนินงานกิจการทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ต่อผู้ใช้ข้อมูลรายงานทางการเงิน เช่น นักลงทุน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบการตัดสินใจลงทุนในกิจการของบริษัทได้ ตลอดจนเพื่อเพิ่มโอกาสการลงทุนด้าน ESG ให้แก่บริษัท โดยกลุ่มนักลงทุนได้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

การข้อมูลการจัดการกากของเสียที่ได้จากกระบวนการผลิตไฟฟ้า และข้อมูลที่ใช้คำนวณปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมการจัดการกากของเสียของโรงไฟฟ้า ซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่ได้เปิดเผยต่อสาธารณะ จึงมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากโรงไฟฟ้าแห่งหนึ่งในภาคกลาง เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องด้วยการศึกษานี้เป็นกรณีศึกษาเฉพาะกากของเสียที่ได้จากกระบวนการผลิตไฟฟ้า ดังนั้นจึงขอเสนอแนะให้ควรทำการศึกษากิจกรรมอื่นเพิ่มเติมให้ครอบทุกขอบเขตของกิจกรรมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกครอบคลุมตามมาตรฐาน IFRS S2

8. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร.อรทัย ชวาลภาฤทธิ์ ภาควิชาสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืน คณะวิศวกรรมศาสาตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณาจารย์สหสาขาวิชาเทคโนโลยีและการจัดการพลังงาน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหัวหน้างาน ตลอดจนเพื่อนร่วมงานที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้ข้อเสนอแนะ สนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

9. เอกสารอ้างอิง

1) IFRS Sustainability Standards Navigator. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อพฤษภาคม 2567. เข้าถึงได้จาก https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-sustainability-standards-navigator

2) *IFRS ข้อกำหนดที่สำคัญของมาตรฐาน และการตีความ รวมตัวอย่างการแสดงรายการ และการเปิดเผยข้อมูล.* [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 28 พฤษภาคม 2567. เข้าถึงได้จาก https://www.maruey.com/book/show-product/137

3) สิรีฒร ศิวิลัย. (2566). *ISSB กับกติการสากลด้านความยั่งยืนที่ผู้มีส่วนร่วมในตลาดทุนทั่วโลกรอคอย.สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์.* [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 28 พฤษภาคม 2567. เข้าถึงได้จาก https://www.sec.or.th/TH/Template3/Articles/2566/300866.pdf

4) ดวงมณี โกมารทัต และศิลปพร ศรีจั่นเพชร. (2565). *การบัญชีสิ่งแวดล้อม.* พิมพ์ครั้งที่ 1. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทีพีเอ็น เพรส.

5) *ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ SDGs.* [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 5 มิถุนายน 2567. เข้าถึงได้จาก https://www.sdgmove.com/intro-to-sdgs/

6) กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2566). ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2566.

7) องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน). (2565). *ข้อกำหนดในการคำนวณ และการรายงานคาร์บอนฟุตพริ้นท์ขององค์กร.* พิมพ์ครั้งที่ 8. ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 6.

ผลกระทบของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจต่อโซ่อุปทานและความได้เปรียบในการแข่งขันของอุตสาหกรรมก่อนสร้างจีน ในเมืองคุณหมิง ประเทศจีน

Business Environment's Moderating Effect on Chinese Construction Industry's Supply Chain Management and Competitive Advantage in Kunming China the Supply Chain Management and Competitive Advantage

Linxin Yang, พลกฤต วัชรผลานนท์*, สิทธิชัย แซ่เหล่ม

ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหการและการจัดการ คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 73000

***E-mail: ponlakit.watcharaparanon@gmail.com**

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้มีสามประการ: 1) เพื่อประเมินความสำคัญของการจัดการโซ่อุปทาน แนวทางการดำเนินธุรกิจ และความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจการก่อสร้าง, 2) เพื่อศึกษาผลกระทบของการจัดการโซ่อุปทานและแนวทางการดำเนินธุรกิจต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจการก่อสร้างในประเทศจีน, และ 3) เพื่อประเมินผลกระทบของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการโซ่อุปทานและความได้เปรียบทางการแข่งขันในอุตสาหกรรมการก่อสร้างของเมืองคุนหมิง สาธารณรัฐประชาชนจีน การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบของการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงตัวเลข กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเจ้าของธุรกิจจำนวน 350 รายที่จดทะเบียนอย่างเป็นทางการกับสำนักงานการค้าของเมืองคุนหมิงในประเทศจีนในปี พ.ศ. 2566 เครื่องมือวิจัยคือแบบสำรวจดิจิทัลผ่านทางอินเทอร์เน็ต รวบรวมข้อมูลผ่านเว็บไซต์ WeChat และแอปพลิเคชันต่าง ๆ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงสถิติด้วยการสร้างโมเดลเชิงโครงสร้าง (SEM) เพื่อสรุปผลการศึกษา

ผลวิจัยแสดงให้เห็นว่าทุกเกณฑ์มีความสำคัญอย่างมีนัยสำคัญ การจัดเรียงควรเป็นไปตามลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ปัจจัยที่พิจารณาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน (4.55), สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (4.52), และวิธีการจัดการโซ่อุปทาน (4.46). ผลกระทบของการจัดการโซ่อุปทานต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันได้รับอิทธิพลโดยตรง โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางอยู่ที่ 0.829 ส่วนผลกระทบของการจัดการโซ่อุปทานที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางอยู่ที่ 0.007 การศึกษาแสดงให้เห็นผลลัพธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งบ่งชี้ว่าสภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีผลต่อการจัดการโซ่อุปทานและความได้เปรียบทางการแข่งขัน ดังนั้น ภาคการก่อสร้างของจีนจึงมีหน้าที่ต้องพิจารณาการจัดการโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมก่อสร้างเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ, การจัดการโซ่อุปทาน, ความได้เปรียบในการแข่งขัน, อุตสาหกรรมก่อสร้างจีน

ABSTRACT

The objective of this study was threefold: 1) to assess the significance of supply chain management practices, business environment, and competitive advantage in construction enterprises, 2) to examine the impact of supply chain management practices and business environment on the competitive advantage of Chinese construction enterprises, and 3) to evaluate the moderating effect of the business environment on the relationship between supply chain management practices and competitive advantage in the construction industry of Kunming, the People's Republic of China. This is a form of research that involves the collection and analysis of numerical data. The sample comprised 350 business proprietors officially registered with the Kunming City Commercial Office in China in 2023. The research tool is a digital survey administered through the Internet. Gather data via websites, WeChat, and applications. The data were evaluated using descriptive statistics, namely the mean and standard deviation. Statistical analysis using Structural Equation Modeling (SEM) was conducted to draw inferences.

The results indicated that all criteria were of significant importance. The arrangement should follow a descending order of importance. The factors considered in the study were competitive advantage (4.55), business environment (4.52), and supply chain management methods (4.46). The impact of supply chain management practices on competitive advantage was directly influenced, with a path coefficient of 0.829. This was followed by the moderating effect of supply chain management practices on competitive advantage in the business environment, with a path coefficient of 0.007. The study demonstrated statistically significant results at the 0.01 level, indicating that the business environment moderates supply chain management techniques and competitive advantage. Consequently, the Chinese building sector is obligated to take into account the commercial aspect.

KEYWORDS: Business Environment, Supply Chain Management, Competitive Advantage, Chinese Construction Industry

1. บทนำ

เนื่องจากการแข่งขันทั่วโลกทวีความรุนแรงขึ้น บริษัทต่าง ๆ จำเป็นต้องพัฒนาและรักษากลยุทธ์การแข่งขันเพื่อให้อยู่ในตำแหน่งที่เหนือกว่า ซึ่งใช้ได้กับองค์กรทั้งหมด รวมถึงภาคการก่อสร้างของจีนที่ต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดได้ เพื่อประสบความสำเร็จทั้งในระดับท้องถิ่นและระหว่างประเทศ ธุรกิจต้องเข้าใจความสำคัญของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและวิธีที่มันส่งผลต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์ สภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถมีผลกระทบอย่างมากต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของบริษัท ดังนั้นการวิเคราะห์ทั้งสภาพแวดล้อมระดับมหภาคและระดับจุลภาคจึงเป็นสิ่งสำคัญ สภาพแวดล้อมระดับมหภาคประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ เทคโนโลยี นวัตกรรม การเมือง กฎหมาย ข้อบังคับ ค่านิยมทางสังคม รูปแบบชีวิต และประชากรศาสตร์ ขณะที่สภาพแวดล้อมระดับจุลภาคประกอบด้วยการจัดการภายใน ลูกค้า การตลาด การเงิน การผลิต ซัพพลายเออร์ อุปทานแรงงาน การเป็นพันธมิตร และคู่แข่ง ซึ่งทั้งหมดสามารถมีผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบ เจ้าของธุรกิจควรประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามของธุรกิจเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน

ตามข้อมูลจากเครือข่ายรัฐบาลจีน อุตสาหกรรมการก่อสร้างของจีนคาดว่าจะเติบโต 3.6% ในปี 2023 โดยหลักเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานและพลังงานและสาธารณูปโภค ดัชนีการทำธุรกิจของอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นเป็น 63.9 ในเดือนมีนาคม 2023 ซึ่งบ่งบอกถึงการเติบโต สูงกว่าค่า 60.2 ในเดือนกุมภาพันธ์และ 56.4 ในเดือนมกราคม จาก 31 มณฑลของจีน 28 มณฑลรายงานการเติบโตของผลผลิตการก่อสร้างเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่แล้วในไตรมาสแรกของปี 2023 โดยที่เจียงซู เจ้อเจียง และกวางตุ้งมีอัตราการเติบโตสูงสุด คาดว่าอุตสาหกรรมการก่อสร้างจะรักษาอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีที่ 4.4% ระหว่างปี 2024 ถึง 2027 โดยได้รับการสนับสนุนจากการลงทุนในโครงการโครงสร้างพื้นฐานตามแผนห้าปีที่ 14 (2021-2025) ซึ่งวางเป้าหมายเชิงปริมาณ 20 เป้าหมายในห้าหมวดหมู่ ได้แก่ การพัฒนาเศรษฐกิจ นวัตกรรม สวัสดิการของประชาชน การพัฒนาอย่างยั่งยืน และความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน (Corporate/Commercial: Yunnan, 2023)

ปัญหาของสภาพคล่องทางธุรกิจในภาคอสังหาริมทรัพย์ของจีนยังคงเป็นความท้าทายสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังจากที่รัฐบาลจีนยกเลิกมาตรการควบคุมที่เข้มงวดเพื่อควบคุมการแพร่กระจายของไวรัส COVID-19 ด้วยเหตุนี้ ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์หลายรายในจีนจึงพึ่งพาการกู้ยืมเงินอย่างหนักในการดำเนินธุรกิจ ความขาดแคลนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงและการขยายตัวของภาคอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งนำไปสู่การสร้างโครงการจำนวนมากเพิ่มความเสี่ยงของการเกิดฟองสบู่ที่อาจส่งผลให้สูญเสียความสามารถในการแข่งขัน นี่คือเหตุผลหลักที่ทำให้การวิจัยนี้เกิดขึ้น

2. วัตถุประสงค์

(1) ศึกษาระดับความสำคัญของการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การเสร็จสิ้นโครงการตามกำหนด ความสัมพันธ์กับซัพพลายเออร์ การจัดการสต็อก การแบ่งปันข้อมูล การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาด สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ และความได้เปรียบทางการแข่งขันของบริษัทก่อสร้างในเมืองคุนหมิง สาธารณรัฐประชาชนจีน

(2) ศึกษาผลกระทบของการปฏิบัติการจัดการโซ่อุปทานและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของบริษัทก่อสร้างในเมืองคุนหมิง สาธารณรัฐประชาชนจีน

(3) ทดสอบผลการปรับความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางธุรกิจกับการปฏิบัติการจัดการโซ่อุปทานและความได้เปรียบทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมการก่อสร้างของจีนในเมืองคุนหมิง สาธารณรัฐประชาชนจีน

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้ได้ระบุถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องสี่ตัว ได้แก่ 1) การปฏิบัติการจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management Practices), 2) สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ, และ 3) ข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน ดังนี้ (Di Fibio and others, 2019):

3.1 แนวคิดการปฏิบัติการจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management Practices Concept)

ปัจจัยในการจัดการโซ่อุปทาน (SCMP) อาจช่วยเพิ่มข้อได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กรได้ นอกจากนี้ การสนับสนุนจากผู้บริหารอาจให้ข้อมูลเชิงลึกในการจัดการกิจกรรม SCM ซึ่งอาจช่วยเพิ่ม

ประสิทธิภาพของบริษัท (FP) ตามที่ Chau กล่าวไว้ว่า OP ตามการปฏิบัติการ, การจัดการโซ่อุปทานแบ่งออกเป็นสามหมวดหมู่หลัก ได้แก่

1. ประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ (Efficiency in terms of output) หมายถึง การให้บริการและความพึงพอใจสูงแก่ลูกค้า

2. ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร (Resource efficiency) หมายถึง การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ของบริษัทอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ขอบเขตที่บริษัทสามารถตอบสนองตามข้อกำหนดและเงื่อนไขของตลาด

3.2 แนวคิดสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจหมายถึงปัจจัยและสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน การตัดสินใจ และความสำเร็จโดยรวมของบริษัท มันมีบทบาทสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์ ผลการดำเนินงาน และความสามารถของบริษัทในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ความสำคัญของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ โดยเฉพาะปัจจัยภายนอก สามารถเข้าใจได้จากประเด็นต่อไปนี้ (Tajeddini and others, 2020; Peng and others, 2022):

1) เศรษฐกิจ (Economy): เศรษฐกิจมีบทบาทสำคัญในการกำหนดสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและมีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน กลยุทธ์ และผลการดำเนินงานโดยรวมของธุรกิจ

2) สภาพการแข่งขัน (Competitive Landscape): สภาพแวดล้อมภายนอกให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการกระทำ จุดแข็ง จุดอ่อน และกลยุทธ์ของคู่แข่ง การเข้าใจสภาพการแข่งขันช่วยให้ธุรกิจสามารถวางตำแหน่งตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ แยกแยะข้อเสนอของตนเอง และสร้างข้อเสนอที่มีคุณค่าเฉพาะตัว

3) ปัจจัยทางสังคม (Social Factors): ปัจจัยทางสังคมมีความสำคัญต่อธุรกิจอย่างมาก เนื่องจากให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับค่านิยม ทัศนคติ พฤติกรรม และประชากรของสังคมที่ธุรกิจดำเนินการอยู่ ปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความชอบของผู้บริโภค พลศาสตร์ของพนักงาน แนวโน้มตลาด และแม้แต่กรอบข้อบังคับ นี่คือเหตุผลที่ด้านสังคมมีความสำคัญต่อธุรกิจ: พฤติกรรมและความชอบของผู้บริโภค ความอ่อนไหวต่อวัฒนธรรม และความรับผิดชอบทางจริยธรรมและสังคม

4) การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับ (Regulatory and Legal Compliance): กฎหมายและข้อบังคับภายในสภาพแวดล้อมภายนอกสามารถส่งผลต่อวิธีการที่ธุรกิจดำเนินการ การติดตามข้อกำหนดทางกฎหมายช่วยให้มั่นใจว่าการปฏิบัติตามหลีกเลี่ยงข้อพิพาททางกฎหมาย ค่าปรับ และความเสียหายต่อชื่อเสียง

5) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (Technological Advancements): ปัจจัยภายนอกรวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมและตลาด การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้สามารถนำไปสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพ นวัตกรรม และประสบการณ์ของลูกค้าที่ดีขึ้น

6) ความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Expectations): ปัจจัยภายนอกครอบคลุมความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายกลุ่ม เช่น นักลงทุน ผู้ถือหุ้น ลูกค้า พนักงาน และชุมชน การตอบสนองต่อความคาดหวังเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีและชื่อเสียงที่แข็งแกร่ง

7) โลกาภิวัฒน์และการค้า (Globalization and Trade): สภาพแวดล้อมทางธุรกิจระดับโลกได้รับอิทธิพลจากข้อตกลงการค้าเศรษฐกิจ การสร้างพันธมิตรทางเศรษฐกิจ และเหตุการณ์ทางภูมิรัฐศาสตร์ การเข้าใจปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญสำหรับธุรกิจที่ดำเนินงานหรือค้าขายระดับโลก

โดยสรุป ปัจจัยภายนอกของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีอิทธิพลอย่างมากต่อความสำเร็จ การเติบโต และความยั่งยืนของบริษัท การติดตามการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มในสภาพแวดล้อมนี้ช่วยให้ธุรกิจสามารถตัดสินใจอย่างมีข้อมูล ลดความเสี่ยง ใช้โอกาสให้เกิดประโยชน์ และรักษาความสามารถในการแข่งขันในตลาดที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

3.3 แนวคิดข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน

การมีข้อได้เปรียบทางการแข่งขันเป็นสิ่งสำคัญในการบรรลุความยั่งยืนทางธุรกิจ ข้อได้เปรียบนี้เกิดจากการกำหนดกลยุทธ์ที่ให้คุณค่าแก่ลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นผ่านการเป็นผู้นำด้านต้นทุน การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์/บริการ หรือการบริการลูกค้าอย่างรวดเร็วในตลาดเฉพาะกลุ่ม ข้อได้เปรียบทางการแข่งขันถูกกำหนดว่าเป็นความสามารถของบริษัทในการโดดเด่นจากคู่แข่ง โดย Kiyabo & Isaga (2020) ได้สรุปกลยุทธ์พื้นฐานสามประการสำหรับการบรรลุข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน ได้แก่ การเป็นผู้นำด้านต้นทุน (cost leadership) การสร้างความแตกต่าง (differentiation) และการมุ่งเน้น (focus) กลยุทธ์เหล่านี้ถูกนำมาใช้โดยบริษัทต่าง ๆ อย่างแพร่หลายและมีประสิทธิภาพในการบรรลุเป้าหมายทางธุรกิจ

ข้อได้เปรียบทางการแข่งขันหมายถึงการมีตำแหน่งที่แข็งแกร่งและสามารถป้องกันได้เหนือธุรกิจและคู่แข่งที่คล้ายคลึงกัน การตัดสินใจจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและความสามารถที่เป็นเอกลักษณ์สามารถช่วยแยกแยะธุรกิจออกจากการแข่งขัน ในวรรณกรรมที่ผ่านมามักจะพูดถึงความยืดหยุ่น การตั้งราคา การจัดส่ง และความสามารถในการแข่งขัน การศึกษาล่าสุดได้เน้นความสำคัญของการแข่งขันที่มุ่งเน้นเวลา (time-based competition) ความสามารถในการแข่งขันสามารถรวมถึงการตั้งราคา คุณภาพ นวัตกรรมการผลิต การจัดส่งที่เชื่อถือได้ และการตั้งราคาสูงพิเศษ ตามที่อธิบายไว้ในหลายการศึกษา

3.4 ผลโดยตรงของ SCMP ต่อข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน

บริษัทสามารถมีข้อได้เปรียบทางการแข่งขันเหนือคู่แข่งได้หลายด้าน เช่น ราคาที่ต่ำกว่า คุณภาพที่สูงกว่า และการตอบสนองที่รวดเร็ว ในที่สุด ข้อได้เปรียบทางการแข่งขันของบริษัทจะช่วยเสริมประสิทธิภาพโดยรวมของบริษัท วิธีหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันคือการนำแนวปฏิบัติด้านการจัดการโซ่อุปทาน (SCMP) มาใช้ SCMP เกี่ยวข้องกับชุดของการดำเนินการที่บริษัทใช้เพื่อให้แน่ใจว่ามีการจัดการโซ่อุปทานอย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาในเอกสารอ้างอิงที่ (Daghar and others, 2021) เมื่อซัพพลายเออร์และผู้บริโภคร่วมมือกันในทุกระดับของโซ่อุปทาน บริษัทก็มีแนวโน้มที่จะได้เปรียบทางการแข่งขันมากขึ้น ผลกระทบของ SCMP ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโดยรวมของบริษัทเท่านั้น แต่ยังส่งผลถึงข้อได้เปรียบทางการแข่งขันอีกด้วย โดยการมุ่งเน้นไปที่ปัจจัยต่าง ๆ เช่น ราคา/ต้นทุน คุณภาพ ระยะเวลาการตอบสนองต่อตลาด และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ บริษัทสามารถเสริมสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันได้

ข้อได้เปรียบทางการแข่งขันคือความสามารถขององค์กรในการสร้างตำแหน่งที่สามารถป้องกันได้จากคู่แข่ง ตามที่ Skandera and others (2023) ระบุ บริษัทสามารถบรรลุข้อได้เปรียบทางการแข่งขันได้โดยการดำเนินกลยุทธ์ผู้นำด้านต้นทุนหรือกลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง นักวิชาการคนอื่น ๆ ได้เสนอแนวทางต่าง ๆ ของข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน Mikalef and others (2020) เสนอห้ามิติ ได้แก่ การตั้งราคาที่แข่งขันได้ การตั้งราคาพิเศษ คุณภาพที่สร้างมูลค่าให้กับลูกค้า แนวทางปฏิบัติด้าน SCM หมายถึงกิจกรรมที่บริษัทดำเนินการเพื่อจัดการโซ่อุปทานอย่างมีประสิทธิภาพจากการทบทวนเหล่านี้ สามารถสรุปได้ว่า SCMP มีผลในเชิงบวกต่อข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน ดังที่สมมติฐานที่ 1 ระบุไว้

สมมติฐานที่ 1: SCMP มีผลในเชิงบวกต่อข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน

3.5 ผลกระทบจากการปรับตัวของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจต่อแนวปฏิบัติด้านการจัดการโซ่อุปทานในเรื่องข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการริเริ่มนวัตกรรมที่องค์กรดำเนินการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ จากมุมมองของการกำหนดเงื่อนไข ความเสถียรและพลวัตของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดประสิทธิภาพของบริษัท การศึกษาโดย Chemma (2021) ชี้ให้เห็นว่าพลวัตการแข่งขันสร้างแรงกดดันให้บริษัทต้องคิดค้นนวัตกรรมใหม่เพื่อความอยู่รอดและการเติบโต ซึ่งหมายความว่าในสภาพแวดล้อมที่มีความไม่แน่นอนสูง บริษัทต้องมีท่าทีที่มุ่งเน้นการประกอบการที่แข็งแกร่ง โดยเฉพาะการเน้นนวัตกรรมเพื่อความอยู่รอด Wahyuni & Sara (2020) ยังพบว่าบริษัทที่มีนวัตกรรมมีประสิทธิภาพดีกว่าในสภาพแวดล้อมที่มีความผันผวน

จากการทบทวนเหล่านี้ สามารถสรุปได้ว่าผลจากการปรับตัวของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่งผลต่อแนวปฏิบัติด้านการจัดการโซ่อุปทานในเรื่องข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน ดังสมมติฐานที่ 2 ระบุไว้

สมมติฐานที่ 2 : ผลจากการปรับตัวของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่งผลต่อแนวปฏิบัติด้านการจัดการโซ่อุปทานในเรื่องข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน

ดังนั้น จากการทบทวนวรรณกรรม นักวิจัยสามารถสรุปแนวคิดได้ดังนี้: SCMP มีผลในเชิงบวกต่อข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน และผลจากการปรับตัวของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่งผลต่อแนวปฏิบัติด้านการจัดการโซ่อุปทานในเรื่องข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน

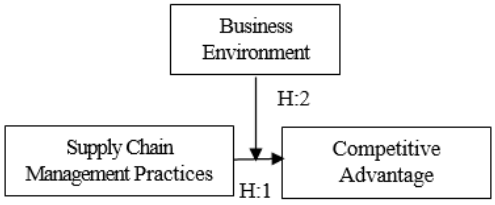

รูปที่ 1 กรอบแนวคิด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบการวิจัยและวิธีการของการวิจัยได้ถูกนำเสนอ การออกแบบการวิจัยสามารถพัฒนาได้จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้พิจารณาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ Backhaus and others (2021) ที่แนะนำให้ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างระหว่าง 10-20 ตัวอย่างต่อ 1 ตัวแปรพยากรณ์ ในการศึกษานี้มีตัวแปรแฝง 3 ตัว โดยมีจำนวนตัวแปรการสังเกต 10 ด้านต่อ 1 ตัวแปรแฝง ดังนั้น เมื่อใช้แนวคิดการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Backhaus and others (2021) และคำนวณรวม จะได้กลุ่มตัวอย่าง (30 x 10 ครั้ง) จำนวน 300 คน หลังจากนั้นมีเจ้าของธุรกิจออนไลน์จำนวน 300 คนที่ลงทะเบียนกับสำนักงานพาณิชย์เมืองคุนหมิง ประเทศจีน ในปี 2023 ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงเจ้าของกิจการรายย่อย เนื่องจากจำนวนพนักงานค่อนข้างน้อย การจัดการองค์กรไม่สามารถทำได้ ดังนั้นจึงกล่าวถึงบริษัทจำนวน 1,284 แห่ง ที่จ้างงานในตำแหน่งผู้จัดการโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมก่อสร้างต่าง ๆ ของเมืองคุนหมิง และตอบแบบสอบถาม

4.2 เครื่องมือการวิจัย

- ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

- ส่วนที่ 2: เป็นการวัดตัวแปรแฝง ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ (1) แนวทางการบริหารจัดการโซ่อุปทาน (2) สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ และ (3) ความได้เปรียบในการแข่งขันของเจ้าของในอุตสาหกรรมก่อสร้าง คำถามเป็นแบบปิด โดยใช้มาตราส่วน Likert 5 ระดับ

- ส่วนที่ 3: เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญในประเด็นที่ทำการศึกษา

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้แบบสอบถามแบบปิด และรวบรวมข้อมูลตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ จากนั้นติดต่อผ่านทางอีเมลของผู้ประกอบการออนไลน์ไปยังสำนักงานพาณิชย์เมืองคุนหมิง ข้อมูลถูกเก็บผ่านเว็บไซต์, WeChat และ Link Forms ผู้วิจัยใช้เวลา 3 สัปดาห์ในการเก็บแบบสอบถาม ได้แบบสอบถามทั้งหมด 350 ฉบับ จากนั้นคัดเลือกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ 15 ฉบับ เหลือแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 300 ฉบับ ซึ่งเป็นขนาดตัวอย่างที่เพียงพอ

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยก่อนที่จะทำการสำรวจจริง โดยวัดความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และตัวชี้วัด (Item Objective Congruency: IOC) โดยใช้ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ผลการตรวจสอบแสดงให้เห็นว่า ค่า IOC ของรายได้รวมอยู่ในช่วง 0.77 ถึง 1.00 ซึ่งสูงกว่าค่าต่ำสุดที่ยอมรับได้ที่ 0.50 สำหรับทุกข้อ แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาของทุกข้อในแบบสอบถามมีความถูกต้อง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้วิธีการของ Cronbach เพื่อคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-coefficient) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยรวมของแบบสอบถาม Levy & Mislevy (2017) แนะนำว่าเกณฑ์ที่เชื่อถือได้ควรมีค่า 0.70 หรือมากกว่า โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของระหว่างคะแนนอยู่ในช่วง 0.924 ถึง 0.939 โดยมีค่ารวม 0.926 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ที่ 0.70 แสดงว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ

4.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เราใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน รวมถึงค่าเฉลี่ย, ร้อยละ, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

5. ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า เจ้าของธุรกิจส่วนใหญ่ในอุตสาหกรรมก่อสร้างของจีนในเมืองคุนหมิง จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 41-50 ปี สถานภาพสมรสและมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี

5.1 การวิเคราะห์ระดับความสำคัญของแนวทางการบริหารจัดการโซ่อุปทาน, สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ, และความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจก่อสร้าง

จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารจัดการโซ่อุปทานมีความสำคัญในระดับสูงมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย 4.55 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.554 สภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีความสำคัญมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย 4.52 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.549 สุดท้าย ความได้เปรียบในการแข่งขันมีความสำคัญสูง โดยมีคะแนนเฉลี่ย 4.46 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.526

5.2 การวิเคราะห์ผลของแนวทางการบริหารจัดการโซ่อุปทานและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในประเทศจีน

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารจัดการโซ่อุปทานมีผลโดยตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของเจ้าของในอุตสาหกรรมก่อสร้าง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.829 ผลกระทบแบบประสานของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีต่อแนวทางการบริหารจัดการโซ่อุปทานต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.007 ผู้วิจัยได้ทำการตัดคำถามบางข้อออกจากตัวแปรแนวทางการบริหารจัดการโซ่อุปทาน (SCMP) ได้แก่ scmp7, scmp8, scmp9 และ scmp10 เนื่องจากค่า loading value น้อยกว่า 0.7 เช่นเดียวกันกับตัวแปรสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ผู้วิจัยได้ตัดคำถาม be6, be7, be8, be9 และ be10 ออก เนื่องจากค่า loading value ต่ำกว่า 0.7 สุดท้าย ตัวแปรตามคือความได้เปรียบในการแข่งขัน ผู้วิจัยได้ตัดคำถาม ca6, ca7, ca8, ca9 และ ca10 ออก เนื่องจากค่า loading value ต่ำกว่า 0.7 ซึ่งเกณฑ์การคัดเลือกนี้อิงจาก Borsboom and others (2021)

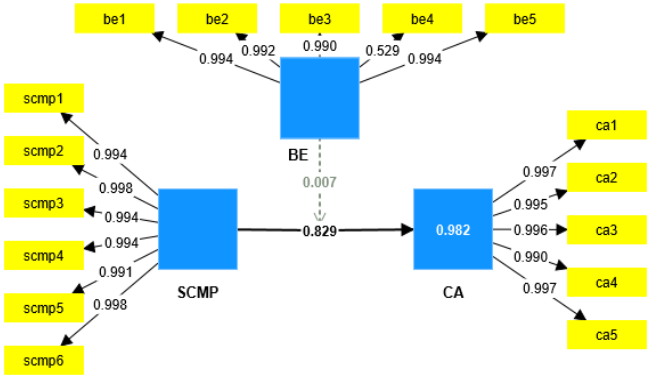

รูปที่ 2 ผลลัพธ์ของการสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้าง

ข้อสรุปจากการปฏิบัติด้านการจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management Practices) พบว่ามีผลโดยตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.007 ก่อนที่จะมีปัจจัยตัวกลาง ซึ่งก็คือสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางค่อนข้างสูง ตามที่ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง	T-Stat	*p*-value	ผลลัพธ์
SCMP -> CA (ก่อน)	0.991	14.979	≤ 0.01	สนับสนุน
BE x SCMP -> CA	0.007	12.656	≤ 0.01	สนับสนุน
SCMP -> CA (หลัง)	0.829	17.673	≤ 0.01	สนับสนุน

5.3 ผลการทดสอบผลกระทบการบรรเทาของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจต่อแนวทางการจัดการโซ่อุปทานและความได้เปรียบทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมการหดตัวของจีน

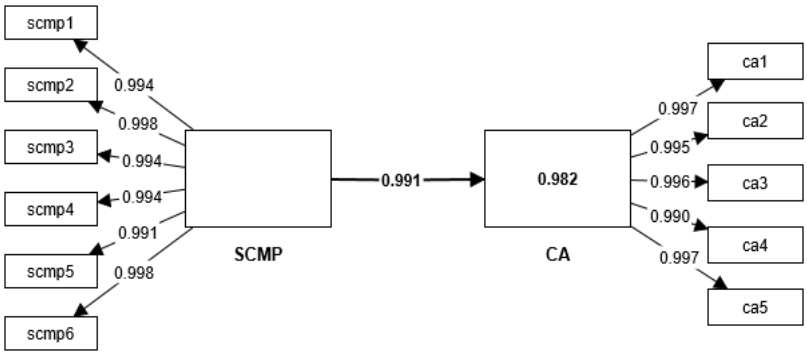

รูปที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติด้านการจัดการโซ่อุปทานมีผลโดยตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

ตารางที่ 2 การทดสอบผลกระทบของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีต่อการปฏิบัติด้านการจัดการโซ่อุปทานและความได้เปรียบในการแข่งขัน

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ	Effect	HTMT	p-value	LLCI	ULCI
-1.0714 (low)	0.829	0.993	0.000	0.5206	0.6905
-0.0019 (กลาง)	0.834	0.999	0.000	0.5498	0.6679
0.9488 (high)	0.991	0.612	0.000	0.5302	0.6931

จากรูปที่ 3 และตารางที่ 2 พบว่ามีปัจจัยที่ซ่อนอยู่คือ สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (BE) ซึ่งสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติการจัดการโซ่อุปทาน (SCMP) และข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน (CA) อย่างไรก็ตาม การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง SCMP และ BE มีความสำคัญ หมายความว่า โดยรวมแล้ว BE มีผลกระทบที่สำคัญต่อ SCMP ที่นำไปสู่ข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน แต่ BE มีผลกระทบในระดับหนึ่ง พบว่าเมื่อ BE ถูกวิเคราะห์มากขึ้นในกระบวนการธุรกิจ SCMP จะมีอิทธิพลมากขึ้นต่อข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน แต่ผลกระทบยังไม่สำคัญ ดังนั้น ผู้ประกอบการควรให้ความสนใจกับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีความผันผวนซึ่งสามารถส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะ

ผู้จัดการควรติดตามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ซึ่งรวมถึงปัจจัยต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม เสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาล การแข่งขัน และพฤติกรรมของผู้บริโภค ปัจจัยเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นการดำเนินธุรกิจต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถจัดการความเสี่ยงได้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ ธุรกิจจำเป็นต้องมีการวางแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์

6.2 งานวิจัยในอนาคต

สำหรับนักวิจัยในอนาคตที่สนใจที่จะพัฒนาสาขาการศึกษานี้ ควรพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ซึ่งสามารถส่งผลต่อข้อได้เปรียบทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมก่อสร้าง ปัจจัยต่าง ๆ เช่น นโยบายของรัฐบาล เศรษฐกิจประสบการณ์ และนวัตกรรมทางธุรกิจ สามารถมีผลทั้งในด้านบวกและลบต่ออุตสาหกรรมนี้ แม้ว่างานวิจัยที่ผ่านมา จะมีความเข้าใจในบางแง่มุม แต่ยังคงมีปัจจัยที่ซับซ้อนที่ต้องพิจารณาเพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจอุตสาหกรรมนี้อย่างครบถ้วน

7. เอกสารอ้างอิง

Backhaus, K., Erichson, B., Gensler, S., Weiber, R., & Weiber, T. (2021). *Multivariate analysis. Springer Books*, 10, 978-3.

Borsboom, D., Deserno, M. K., Rhemtulla, M., Epskamp, S., Fried, E. I., McNally, R. J., ... & Waldorp, L. J. (2021). Network analysis of multivariate data in psychological science. *Nature Reviews Methods Primers*, 1(1), 58.

Chemma, N. (2021). Disruptive innovation in a dynamic environment: A winning strategy? An illustration through the analysis of the yoghurt industry in Algeria. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 10(1), 34.

Daghar, A., Alinaghian, L., & Turner, N. (2021). The role of collaborative interorganizational relationships in supply chain risks: a systematic review using a social capital perspective. *Supply Chain Management: An International Journal*, 26(2), 279-296.

Corporate/Commercial: Yunnan (PRC Firms). (2023). [Online]. ค้นเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2567, จาก: https://chambers.com/legal-rankings/corporate-commercial-yunnan-prc-firms-china-116: 3275:60:1.

Di Fabio, A., & Duradoni, M. (2019). Intrapreneurial self-capital: a primary preventive resource for twenty-first century entrepreneurial contexts. *Frontiers in psychology*, 10, 1060.

Kiyabo, K., & Isaga, N. (2020). Entrepreneurial orientation, competitive advantage, and SMEs' performance: application of firm growth and personal wealth measures. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 9(1), 12.

Levy, R., & Mislevy, R. J. (2017). *Bayesian psychometric modeling*. Chapman and Hall/CRC.

Mikalef, P., Krogstie, J., Pappas, I. O., & Pavlou, P. (2020). Exploring the relationship between big data analytics capability and competitive performance: The mediating roles of dynamic and operational capabilities. *Information & Management*, 57(2), 103169.

Peng, B., Zhao, Y., Elahi, E., & Wan, A. (2022). Does the business environment improve the competitiveness of start‐ups? The moderating effect of cross‐border ability and the mediating effect of entrepreneurship. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 29(5), 1173-1185.

Skandera, D. J., McKenny, A. F., & Combs, J. G. (2023). The influence of task environmental uncertainty on the balance between normative and strategic corporate social responsibility. *Journal of Management*, 49(3), 1037-1069.

Tajeddini, K., Martin, E., & Ali, A. (2020). Enhancing hospitality business performance: The role of entrepreneurial orientation and networking ties in a dynamic environment. *International Journal of Hospitality Management*, 90, 102605.

Wahyuni, N. M., & Sara, I. M. (2020). The effect of entrepreneurial orientation variables on business performance in the SME industry context. *Journal of Workplace Learning*, 32(1), 35-62.

การแก้ปัญหาทำเลที่ตั้งศูนย์ซ่อมเครื่องมือทางการแพทย์โดยใช้เทคนิคผสม AHP-TOPSIS: กรณีทำเลที่ตั้งในภาคตะวันตกของไทย

Facility Location Problem Solving of Medical Device Repair Center using a Hybrid AHP-TOPSIS Technique: A Case of the Western of Thailand

Daidi XIE[1*], นพคุณ แสงเขียว[1], ธรรมวิชช์ ประเสริฐ[1], พีรภพ จอมทอง[2]

ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหการและการจัดการ คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร

[*]E-mail: Sangkhiew_n@su.ac.th

บทคัดย่อ

เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในตลาดระยะยาวที่เกิดจากประชากรสูงอายุในประเทศไทย อัตราการใช้เครื่องมือแพทย์ต่าง ๆ ได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การบำรุงรักษาอุปกรณ์ทางการแพทย์เหล่านี้จึงกลายเป็นปัญหาเร่งด่วน ขณะเดียวกันก็ต้องมีการจัดตั้งโรงพยาบาลและสถาบันการแพทย์เพื่อรองรับความต้องการในการรักษาพยาบาลที่เพิ่มขึ้น งานนี้มีเป้าหมายเพื่อรวมแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ในการตัดสินใจสองแบบ คือ วิธีการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น (Analytic Hierarchy Process: AHP) และ เทคนิคเรียงลำดับตามอุดมคติ (Technique for Order of Preference by Similarity to Ideal Solution: TOPSIS) เพื่อแก้ไขปัญหาการเลือกสถานที่สำหรับศูนย์ซ่อมบำรุงอุปกรณ์การแพทย์ในภาคตะวันตกของประเทศไทย กรณีนี้ได้ทำการตรวจสอบและวิเคราะห์อย่างละเอียดถึงสิบปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเลือกสถานที่ โดยพิจารณาสถานที่ที่เป็นไปได้สี่แห่ง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหลักสองประการถูกสร้างขึ้นจากการสัมภาษณ์และการวิจัยกับผู้เชี่ยวชาญระดับสูงเจ็ดคนในภาคการบำรุงรักษาอุปกรณ์การแพทย์ และการใช้การคำนวณ AHP และ TOPSIS ค่าของน้ำหนักที่ได้จากการดำเนินการ AHP แสดงให้เห็นว่าจำนวนลูกค้า โอกาสในอนาคต และความสามารถในการทำกำไร เป็นสามเกณฑ์ที่มีอิทธิพลมากที่สุด โดยการใช้ชุดค่าความใกล้เคียงสัมพัทธ์ทางเลือกที่ได้จากวิธี TOPSIS จะสามารถกำหนดได้ว่าคำตอบที่เหมาะสมที่สุด เช่น ตำแหน่งของประจวบคีรีขันธ์ โมเดล AHP-TOPSIS ที่นำเสนอในบทความนี้สามารถใช้ประโยชน์จากทั้งสองขั้นตอนวิธีการได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำให้กระบวนการคำนวณมีความราบรื่นขึ้นในระดับหนึ่ง เทคนิคนี้สามารถจัดการกับความท้าทายที่คล้ายคลึงกันในภาคการแพทย์และสามารถนำไปใช้ในปัญหาการตัดสินใจหลายเกณฑ์ในวงกว้างได้อีกด้วย

คำสำคัญ: กระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น, TOPSIS, การตัดสินใจแบบหลายเกณฑ์, อุตสาหกรรมสุขภาพ

ABSTRACT

In response to the long-term market demand arising from Thailand's aging population there has been a significant increase in the utilization rate of various medical devices. Consequently, maintaining these medical devices has become an urgent issue while establishing hospitals and medical institutions to meet the growing

demand for medical treatment. This work aims to integrate two decision-making mathematical models, Analytic Hierarchy Process (AHP) and Technique for Order of Preference by Similarity to Ideal Solution (TOPSIS), to address the site selection problem for a medical device maintenance facility in western Thailand. This case thoroughly examines and analyzes ten crucial elements that impact selecting a site, considering four potential locations. Two primary data analysis outcomes were derived by conducting interviews and research with seven senior professionals in the medical device maintenance sector and utilizing AHP and TOPSIS calculations. The weight values derived from the AHP operation suggest that customer quantity, future opportunities, and profitability are the three most influential criteria. Using an alternative set of relative closeness values obtained using TOPSIS, it can be determined that the ideal answer, for instance, is the position of Prachuap Khiri Khan. The AHP-TOPSIS model presented in this article effectively harnesses the benefits of both algorithms and streamlines the computation procedure to some degree. This technique can tackle analogous challenges in the medical sector and be utilized in a broader array of multi-criteria decision-making problems.

KEYWORDS: Analytic hierarchy process, TOPSIS, Multi-criteria decision-making, Health industry

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2565 โดยจำนวนประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี มีจำนวนเพิ่มขึ้นคิดเป็นมากกว่า 20% ของประชากรในประเทศไทย ทำให้ความต้องการอุปกรณ์ทางการแพทย์บางประเภท เช่น เครื่องเอกซเรย์ เครื่อง MRI เครื่องช่วยหายใจ หน้ากากอนามัย ถุงมือยาง มีความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ยังไม่สามารถควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพในหลายประเทศ ส่งผลให้ยังมีจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่และผู้ติดเชื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นการต่อสู้กับไวรัสที่กลายเป็นพฤติกรรมประจำวันแบบค่อยเป็นค่อยไป ดังนั้นจึงเป็นโอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมอุปกรณ์ทางการแพทย์ ซึ่งรัฐบาลให้ความสำคัญอย่างมากกับการพัฒนา เนื่องจากจำนวนประชากรผู้ป่วยชาวต่างชาติของอุตสาหกรรมการแพทย์มีจำนวนมากขึ้น ทำให้การสร้างศูนย์สุขภาพกลายเป็นเป้าหมายส่วนหนึ่งของรัฐบาล โดยค่าใช้จ่ายในการจัดหาอุปกรณ์ทางการแพทย์คิดเป็นประมาณ 33% ของงบประมาณสำหรับการสร้างและติดตั้งอุปกรณ์ให้กับโรงพยาบาลหรือสถาบันทางการแพทย์ตามผลการวิจัยที่ดำเนินการโดย Karimi and others (2017) การซ่อมแซมเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์จึงช่วยลดต้นทุนได้ อีกทั้งยังเป็นการเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการยกระดับการบริการของโรงพยาบาล ดังนั้นการเพิ่มจำนวนศูนย์ซ่อมอุปกรณ์ทางการแพทย์ เป็นหนึ่งในวิธีการแก้การปัญหา ซึ่งการจัดการปัญหาเรื่องสถานที่ตั้งของศูนย์ซ่อมอุปกรณ์ทางการแพทย์และเครื่องมือแห่งใหม่จึงไม่สามารถละเลยได้

การเลือกทำเลที่ตั้งถือเป็นการตัดสินใจที่ละเอียดอ่อน เนื่องจากลักษณะของทำเลที่ตั้งอาจส่งผลกระทบในระยะยาวและมีค่าใช้จ่ายที่สูง เมื่อทำการจัดตั้งแล้วจะไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ ซึ่งจะยากกว่าการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์อื่น ๆ เนื่องจากทำเลที่ตั้งมีเกณฑ์ในการประเมินหลายเกณฑ์ (Yaslıoglu & Önder, 2016) สำหรับการเลือกทำเลที่ตั้งของศูนย์ซ่อมเครื่องมือทางการแพทย์ มีปัจจัยที่ใช้ในการพิจารณาหลายเกณฑ์ได้แก่ ทัศนคติของชุมชนโดยรอบ ทักษะของพนักงาน เครือข่ายการสื่อสาร ระยะห่างจากลูกค้า การขนส่ง ที่ดิน ความพร้อมของวัตถุดิบ น้ำ และโครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรบุคคล นโยบายของรัฐ สภาพภูมิอากาศ การก่อสร้าง เงื่อนไขทาง

การเมือง และอุปกรณ์อื่น ๆ เป็นต้น (Rahman and others, 2018) ซึ่งมีการอภิปรายและความพยายามอย่างมากเพื่อระบุแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุดในกระบวนการการตัดสินใจในการเลือกทำเลที่ตั้ง (Yaslıoglu & Önder, 2016) โดยมีการใช้เทคนิคต่าง ๆ ทั้งทางคณิตศาสตร์ การเงิน การจำลองสถานการณ์ และการใช้ประสบการณ์ อีกทั้งยังมีงานด้านวิชาการที่แสดงถึงความซับซ้อนในการพิจารณาและประเมินเกณฑ์ต่าง ๆ มากมาย ซึ่งเทคนิคเหล่านี้ถูกนำมาใช้อย่างต่อเนื่องเพื่อแก้ปัญหาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังรวมถึงเทคโนโลยีใหม่ ๆ หลายอย่าง เช่น ANP (Analytical Network Processing), TOPSIS, AHP, Fuzzy AHP, Fuzzy TOPSIS และฟัซซี่ลอจิก (Yaslıoglu & Önder, 2016; MacCarthy and others, 2003)

AHP และ TOPSIS จะถูกนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการเลือกสถานที่สำหรับตั้งศูนย์ซ่อมเครื่องมือทางการแพทย์ในภาคตะวันตกของประเทศไทย โดย AHP ที่ถูกคิดค้นและพัฒนาโดย Saaty (1989) มีจุดเด่นที่ชัดเจนในการคำนวณค่าน้ำหนักของปัจจัยหลักและปัจจัยย่อย โดยใช้เมทริกซ์การเปรียบเทียบแบบคู่ ทำให้พบเห็นการใช้งานอย่างต่อเนื่องในหลายสาขาอาชีพ เช่น การจัดการการดำเนินงาน เศรษฐศาสตร์ และวิศวกรรม (Ghorui and others, 2020) และวิธี TOPSIS ที่พัฒนาโดย Hwang และ Yoon (1981) เป็นหนึ่งในวิธีการวิเคราะห์การตัดสินใจแบบหลายเกณฑ์เพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด หลักการของ TOPSIS คือพยายามหาทางเลือกที่มีสมรรถนะโดยรวมใกล้เคียงกับค่าที่ดีที่สุดในแต่ละเกณฑ์ รวมทั้งห่างไกลจากค่าที่แย่ที่สุดในแต่ละเกณฑ์ โดยสมการในการปรับหน่วยจะแตกต่างกันระหว่างเกณฑ์เชิงผลประโยชน์ (ยิ่งมีค่าสูงยิ่งดี) และเกณฑ์เชิงต้นทุน (ยิ่งมีค่าต่ำยิ่งดี) ซึ่งเป็นการตัดสินใจที่มีเงื่อนไขที่ไม่แน่นอนในชีวิตประจำวัน (Kumar & Garg, 2018; Abdel-Basset and others, 2018; Selvachandran and others, 2018) เป็นหนึ่งในเทคนิคที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุดในการกำหนดตำแหน่งของสถานพยาบาล โดยมีจุดแข็งที่โดดเด่นบางประการ เช่น แนวคิดเชิงตรรกะที่เข้าใจได้ง่ายมีเหตุผลในการเลือก การคำนวณที่มีประสิทธิภาพสูง และความสามารถในการประเมินประสิทธิภาพที่สัมพันธ์กันของตัวเลือกที่ดีที่สุดและแย่ที่สุด (Miç & Antmen, 2019)

โดยในงานวิจัยนี้ AHP และ TOPSIS จะถูกนำมาใช้ในการจัดอันดับประเด็นเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของศูนย์ซ่อมเครื่องมือทางการแพทย์ในภาคตะวันตกของประเทศไทย ขั้นแรกจะคำนวณค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยโดยใช้ AHP จากนั้นนำผลที่ได้มาคำนวณในวิธีของ TOPSIS ในการจัดอันดับสถานที่ตั้งของศูนย์ซ่อมเครื่องมือทางการแพทย์ ซึ่งสามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดสำหรับปัญหานี้ได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อแก้ไขปัญหาการเลือกสถานที่ตั้งศูนย์ซ่อมเครื่องมือทางการแพทย์ในภาคตะวันตกของประเทศไทย

(2) เพื่อเสนอรูปแบบที่ใช้งานได้สำหรับการแก้ไขปัญหาการเลือกสถานที่ตั้งศูนย์ซ่อมเครื่องมือทางการแพทย์

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น (Analytic Hierarchy Process)

เป็นระบบการวิเคราะห์ที่สามารถใช้ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณได้ โดยรูปแบบเชิงปริมาณได้มาจากข้อมูลของการตัดสินเชิงอัตนัยจากผู้เชี่ยวชาญผ่านการเปรียบเทียบแบบคู่ ซึ่งมักใช้ในการจัดการปัญหาการตัดสินใจที่มีหลายปัจจัย (Saaty, 1994; Yu and others, 2021) ในการใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับ

ชั้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจจะถูกแยกย่อยเป็นระดับต่าง ๆ เช่น เป้าหมาย เกณฑ์ และทางเลือก ซึ่งเป็นพื้นฐานของการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยในการใช้แบบจำลอง AHP สามารถแบ่งได้เป็น 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดปัญหาและกำหนดเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 2 สร้างลำดับชั้นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ระดับสูงสุด คือการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการตัดสินใจ

2.2 ระดับกลาง คือการกำหนดเกณฑ์ซึ่งอาจมีมากกว่า 1 ระดับ เช่นเกณฑ์หลักและเกณฑ์ย่อยที่ต้องนำมาพิจารณาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกำหนด

2.3 ระดับต่ำสุด คือการกำหนดการแก้ปัญหาซึ่งรวมถึงมาตรการต่าง ๆ และตัวเลือกการตัดสินใจเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 3 เปรียบเทียบความสำคัญของแต่ละเกณฑ์และสร้างเมทริกซ์การตัดสินสำหรับการเปรียบเทียบเป็นคู่ โดยจำนวนการเปรียบเทียบแบบคู่สามารถคำนวณได้จาก n(n-1)/2 โดยที่ n คือจำนวนเกณฑ์ และในการเปรียบเทียบแบบคู่จะให้คะแนนอยู่ในระดับ 1-9 (1 คือสำคัญเท่ากัน, 3 คือสำคัญกว่าปานกลาง, 5 คือสำคัญกว่ามาก, 7 คือสำคัญกว่ามากที่สุด, 9 คือสำคัญกว่าสูงสุด)

ขั้นตอนที่ 4 คำนวณน้ำหนักความสำคัญที่ได้จากการเปรียบเทียบแบบคู่ โดยกำหนดให้ A เป็นเมทริกซ์การตัดสินขององค์ประกอบ n รายการ $u_1, u_2, ..., u_n$ สำหรับเกณฑ์ C หาค่าน้ำหนักสัมพันธ์ $w_1, w_2, ..., w_n$ ของ $u_1, u_2, ..., u_n$ สำหรับเกณฑ์ C เขียนในรูปแบบเวกเตอร์คือ $W = (w_1, w_2, ..., w_n)^T$

วิธีการคำนวณน้ำหนัก จะใช้กระบวนการทางคณิตศาสตร์ ที่หาค่าเฉลี่ยเลขคณิตของเวกเตอร์ในแถว n ในเมทริกซ์การตัดสิน A และประมาณค่าเป็นเวกเตอร์น้ำหนัก ดังสมการ

$$w_i = \frac{1}{n}\sum_{j=1}^{n}\frac{a_{ij}}{\sum_{k=1}^{n}a_{kj}} \quad (1)$$

$$AW = \lambda_{max} W \quad (2)$$

$$\lambda_{max} = \sum_{i=1}^{n}\frac{(AW)_i}{nw_i} = \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n}\frac{\sum_{j=1}^{n}a_{ij}w_j}{w_i} \quad (3)$$

โดยที่ λ_{max} คือค่าลักษณะเฉพาะสูงสุดของเมทริกซ์ A และ W คือน้ำหนักของเกณฑ์แต่ละเกณฑ์ จากนั้นทำการทดสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของเมทริกซ์ (consistency index, CI) โดย n คือจำนวนเกณฑ์

$$CI = (\lambda_{max} - n) / (n-1) \quad (4)$$

ขั้นต่อมาพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงสุ่ม RI (random index) ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของตารางเมทริกซ์

ตารางที่ 1 ค่า RI

n	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
RI	0	0	0.52	0.89	1.12	1.26	1.36	1.41	1.46	1.49	1.52	1.56	1.58	1.59

ที่มา: Alonso & Lamata (2006)

ทำการคำนวณอัตราส่วนความสอดคล้อง CR

$$CR=CI / RI \quad (5)$$

เมื่อ CR<0.1 ถือว่ามีความสอดคล้องของเมทริกซ์การตัดสินเป็นที่ยอมรับได้

เมื่อ CR≥0.1 ต้องทำการแก้ไขการเปรียบเทียบแบบคู่และดำเนินการคำนวณใหม่อีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 5 คำนวณน้ำหนักรวมขององค์ประกอบและเรียงลำดับน้ำหนักความสำคัญ

เทคนิคการเรียงลำดับตามอุดมคติ (TOPSIS)

ทางเลือกต่าง ๆ จะได้รับการประเมินโดยอาศัยความคล้ายคลึงกับวิธีแก้ปัญหาในอุดมคติของ TOPSIS (Krohling & Pacheco, 2015) หลักการของวิธีนี้คือการกำหนดค่าอุดมคติเชิงบวกและเชิงลบของตัวบ่งชี้ต่าง ๆ ก่อน ซึ่งวิธีแก้ปัญหาอุดมคติเชิงบวกคือการหาค่าที่ดีที่สุดในเกณฑ์ที่สนใจ รวมถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในเกณฑ์ที่ทำการศึกษา ในขณะที่วิธีแก้ปัญหาในอุดมคติเชิงลบคือหาค่าที่แย่ที่สุดเพื่อให้ห่างไกลจากเกณฑ์ที่ดีในการประเมินการตัดสินใจโดยขั้นตอนวิธี TOPSIS มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คำนวณหาคะแนนเชิงตัวเลขเพื่อความเป็นมาตรฐานและเป็นรูปแบบเดียวกัน เมทริกซ์การตัดสินใจดั้งเดิมจะแสดงเป็น $Y=(y_{ij})$ เมทริกซ์การตัดสินใจที่แปลงแล้วจะแสดงเป็น $Z=(z_{ij})$ จากนั้น:

$$z_{ij} = \frac{y_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^{m} y_{ij}^2}} \quad i=1, 2, \ldots, m; j=1, 2, \ldots, n. \quad (6)$$

ขั้นตอนที่ 2 คำนวณค่าน้ำหนักของคะแนนเชิงตัวเลขที่ผ่านการปรับให้เป็นค่ามาตรฐาน

$$x_{ij}=w_i z_{ij} \quad i=1, 2, ..., m; j=1, 2, ..., n. \quad (7)$$

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดวิธีแก้ปัญหาในอุดมคติเชิงบวก x* และวิธีแก้ปัญหาในอุดมคติเชิงลบ x^0

$$x^*_j = \begin{cases} \max_i (x_{ij}), \text{ j is a benefit type attribute.} \\ \min_i (x_{ij}), \text{ j is a cost type attribute. j=1, 2, ..., n.} \end{cases} \quad (8)$$

$$x^0_j = \begin{cases} \mathrm{mix}_i (x_{ij}), \text{ j is a benefit type attribute.} \\ \min_i (x_{ij}), \text{ j is a cost type attribute. j=1, 2, ..., n.} \end{cases} \quad (9)$$

ขั้นตอนที่ 4 คำนวณระยะทาง d* และ d^0 จากทางเลือก x_i ไปยังคำตอบในอุดมคติเชิงบวกและเชิงลบ

$$d_i^* = \sqrt{\sum_{j=1}^{n} (x_{ij} - x_j^*)^2} \quad i= 1, 2, ..., n. \quad (10)$$

$$d_i^0 = \sqrt{\sum_{j=1}^{n} (x_{ij} - x_j^0)^2} \quad i= 1, 2, ..., n. \quad (11)$$

ขั้นตอนที่ 5 คำนวณหาค่าความสอดคล้องเพื่อให้เป็นค่าเชิงบวก

$$C^*_i=d^0/(d^0_i+d^*_i) \quad 0 \leq C^*_i \leq 1 \quad i=1, 2, ..., m \quad (12)$$

ขั้นตอนที่ 6 จัดลำดับข้อดีและข้อเสียตามลำดับค่า C^*_i โดยทางเลือกที่มีค่าคะแนนมากที่สุดจะได้รับการจัดอันดับให้เป็นอันดับแรก

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกคือการทบทวนวรรณกรรม ค้นหาและศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยใช้คำสำคัญ (AHP, TOPSIS, การเลือกสถานที่) บนเว็บไซต์ Google Scholar และใช้เว็บไซต์ Thaijo และแหล่งข้อมูลท้องถิ่นอื่นๆ เพื่อทำความเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับภาคตะวันตกของประเทศไทย เช่น ลักษณะทาง

ธรรมชาติ การขนส่ง ความหนาแน่นของประชากร และการกระจายตัวของสถาบันทางการแพทย์ เช่น โรงพยาบาล ขั้นตอนต่อมาคือขั้นตอนการวิจัย เสนอแบบจำลอง AHP-TOPSIS ที่สามารถใช้แก้ไขปัญหาการเลือกสถานที่สำหรับศูนย์ซ่อมอุปกรณ์ทางการแพทย์ในภาคตะวันตกของประเทศไทย โดยมีการออกแบบขั้นตอนการวิจัย รวมถึงการออกแบบแบบสอบถามและการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาการจัดอันดับความสำคัญของเกณฑ์ทั้ง 10 ประการ ที่ส่งผลต่อการเลือกสถานที่ตั้ง จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปเพื่อค้นหาทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมที่สุดจาก 4 สถานที่ ซึ่งการศึกษาในงานวิจัยนี้จะแสดงการใช้ AHP และ TOPSIS ร่วมกันในการแก้ปัญหาสำหรับกระบวนการตัดสินใจที่มีหลายเกณฑ์ โดยผู้วิจัยแบ่งขอบเขตการวิจัยออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1.ผู้เข้าร่วมการวิจัยคือกลุ่มเจ้าหน้าที่หรือผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมเครื่องมือแพทย์ในภาคตะวันตกของประเทศไทย 2.การเลือกสถานที่จัดตั้งศูนย์ซ่อมบำรุงตลอดกระบวนการโดยใช้แบบจำลองผสมของ AHP และ TOPSIS 3.พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือภาคตะวันตกของประเทศไทย 4.การรวบรวมข้อมูลจะเสร็จสิ้นภายในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 โดยความสำคัญของขั้นตอนการวิจัยนี้คือการได้รับข้อมูลที่เชื่อถือได้ มีการประเมินคุณภาพข้อมูล วิเคราะห์ความซับซ้อนของปัญหา และกำหนดกรอบและวิธีการวิจัย ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้สามารถรับรองความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และความซ้ำซ้อนของข้อมูล ทำจะทำให้งานวิจัยนี้นำไปใช้ได้จริงและมีคุณค่าทางวิชาการ โดยขั้นตอนการวิจัยของเอกสารนี้แสดงไว้ในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

5. ผลการวิจัย

ประชากรกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้เป็นผู้เชี่ยวชาญจากอุตสาหกรรมเครื่องมือแพทย์ของประเทศไทยจำนวน 7 คน โดยเป็นเพศชาย 6 คน (86%) และเพศหญิง 1 คน (14%) มีจำนวน 5 คนที่มีอายุระหว่าง 21 ถึง 30 ปี คิดเป็น 71% และอีก 2 คนมีอายุระหว่าง 31 ถึง 40 ปี คิดเป็น 29% ทั้งหมดเป็นผู้ประกอบวิชาชีพใน

อุตสาหกรรมทางการซ่อมเครื่องมือทางการแพทย์ โดยมีวุฒิปริญญาตรี ได้แก่ วิศวกร 6 คน (86%) และผู้จัดการทั่วไป 1 คน (14%) โดยหน้าที่ความรับผิดชอบส่วนใหญ่ (86%, 6 คน) รับผิดชอบงานด้านบำรุงรักษาเครื่องมือแพทย์ ในขณะที่มีเพียง 1 คน (14%) ที่รับผิดชอบงานจัดซื้อ ในส่วนของประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 3 ปี มีจำนวน 3 คน (42%) ประสบการณ์ทำงานระหว่าง 3-5 ปี มีจำนวน 2 คน (29%) และอีก 2 คน (29%) มีประสบการณ์ทำงานเป็นระยะเวลา 5-15 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูล ในงานวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดตำแหน่งทำเลที่ตั้งจำนวน 4 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี (P1) ประจวบคีรีขันธ์ (P2) เพชรบุรี (P3) และราชบุรี (P4) โดยต้องพิจารณาเกณฑ์ 10 เกณฑ์ในการเลือกสถานที่ ได้แก่ ความใกล้ลูกค้า (C1) ใกล้คลังสินค้าและอะไหล่ (C2) ความรวดเร็วและสะดวกในการให้บริการ (C3) เงินลงทุน (C4) การทำกำไร (C5) ปริมาณลูกค้า (C6) โอกาสในอนาคต (C7) ความปลอดภัย (C8) การขนส่งเพื่อส่งคืนสินค้าให้บริษัท (C9) และเส้นทางการขนส่ง (C10) โดยใช้การคำนวณและทดสอบข้อมูลด้วยวิธี AHP และ TOPSIS ซึ่งแสดงผลลัพธ์ในตารางที่ 2-6

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบแบบคู่

Criteria	C_1	C_2	C_3	C_4	C_5	C_6	C_7	C_8	C_9	C_{10}
C_1	1.0000	1.0000	0.1429	1.0000	0.2500	0.1429	0.1250	0.2500	0.5000	3.0000
C_2	1.0000	1.0000	0.2500	0.3333	0.2500	0.1250	0.1429	0.2500	0.3333	2.0000
C_3	7.0000	4.0000	1.0000	3.0000	0.2500	0.2000	0.2500	1.0000	1.0000	3.0000
C_4	1.0000	3.0000	0.3333	1.0000	0.1667	0.1667	0.1667	0.2500	0.5000	3.0000
C_5	4.0000	2.0000	4.0000	6.0000	1.0000	1.0000	0.3333	3.0000	2.0000	4.0000
C_6	7.0000	8.0000	5.0000	6.0000	1.0000	1.0000	2.0000	2.0000	5.0000	5.0000
C_7	8.0000	7.0000	4.0000	6.0000	3.0000	0.5000	1.0000	3.0000	5.0000	6.0000
C_8	4.0000	4.0000	1.0000	4.0000	0.3333	0.5000	0.3333	1.0000	0.5000	4.0000
C_9	2.0000	3.0000	1.0000	2.0000	0.5000	0.2000	0.2000	2.0000	1.0000	4.0000
C_{10}	0.3333	0.5000	0.3333	0.3333	0.2500	0.2000	0.1667	0.2500	0.2500	1.0000

ตารางที่ 3 น้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์และค่าอัตราส่วนความสอดคล้อง

Criteria	C_1	C_2	C_3	C_4	C_5	C_6	C_7	C_8	C_9	C_{10}	Weight(%)
C_1	0.0283	0.0299	0.0084	0.0337	0.0345	0.0354	0.0265	0.0192	0.0311	0.0857	3.265
C_2	0.0283	0.0299	0.0147	0.0112	0.0690	0.0310	0.0303	0.0192	0.0207	0.0571	3.1137
C_3	0.1981	0.1194	0.0586	0.1011	0.0345	0.0496	0.0530	0.0769	0.0622	0.0857	8.3912
C_4	0.0283	0.0896	0.0195	0.0337	0.0230	0.0413	0.0353	0.0192	0.0311	0.0857	4.0676
C_5	0.1132	0.0597	0.2345	0.2022	0.1379	0.2479	0.0707	0.2308	0.1244	0.1143	15.3548
C_6	0.1981	0.2388	0.2931	0.2022	0.1379	0.2479	0.4239	0.1538	0.3109	0.1429	23.4955
C_7	0.2264	0.2090	0.2345	0.2022	0.4138	0.1239	0.2120	0.2308	0.3109	0.1714	23.3485
C_8	0.1132	0.1194	0.0586	0.1348	0.0460	0.1239	0.0707	0.0769	0.0311	0.1143	8.8892
C_9	0.0566	0.0896	0.0586	0.0674	0.0690	0.0496	0.0424	0.0153	0.0622	0.1143	7.6343
C_{10}	0.0094	0.0149	0.0195	0.0112	0.0345	0.0496	0.0353	0.0.92	0.0155	0.0286	2.3786
CR=0.0759 < 0.1											

ตารางที่ 4 เมทริกซ์การประเมินปัจจัยที่ทำการปรับมาตรฐาน

Candidate Location	Criteria									
	C_1	C_2	C_3	C_4	C_5	C_6	C_7	C_8	C_9	C_{10}
P_1	0.4138	0.4138	0.5369	0.4527	0.4336	0.4138	0.5203	0.5000	0.5000	0.4138
P_2	0.4966	0.4966	0.5369	0.4527	0.5203	0.5793	0.5203	0.5000	0.5000	0.4966
P_3	0.4966	0.4966	0.4602	0.5432	0.5203	0.4966	0.4336	0.5000	0.5000	0.5793
P_4	0.5793	0.5793	0.4602	0.5432	0.5203	0.4966	0.5203	0.5000	0.5000	0.4966

ตารางที่ 5 ผลค่าน้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์ ค่าอุดมคติเชิงบวก (x^*) และค่าอุดมคติเชิงลบ (x^0)

Candidate Location	Criteria									
	C_1	C_2	C_3	C_4	C_5	C_6	C_7	C_8	C_9	C_{10}
P_1	0.0138	0.0129	0.0451	0.0184	0.0666	0.0972	0.1215	0.0444	0.0382	0.0098
P_2	0.0165	0.0155	0.0451	0.0184	0.0799	0.1361	0.1215	0.0444	0.0382	0.0118
P_3	0.0165	0.0155	0.0386	0.0221	0.0799	0.1167	0.1012	0.0444	0.0382	0.0138
P_4	0.0193	0.0180	0.0386	0.0221	0.0799	0.1167	0.1215	0.0444	0.0382	0.0118
x^*_j	0.0193	0.0180	0.0451	0.0184	0.0799	0.1361	0.1215	0.0444	0.0382	0.0138
x^0_j	0.0138	0.0129	0.0386	0.0221	0.0666	0.0972	0.1012	0.0444	0.0382	0.0098

ตารางที่ 6 ผลการประเมินทางเลือกสถานที่ตั้งโดยใช้การวิเคราะห์ TOPSIS

Candidate Location	d^*_i	d^0_i	C^*_i	Rank
P_1	0.0420	0.0216	0.3397	4
P_2	0.0043	0.0466	0.9163	1
P_3	0.0293	0.0242	0.4523	3
P_4	0.0209	0.0320	0.6052	2

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่าเกณฑ์ที่มีผลต่อการเลือกสถานที่ตั้งศูนย์ซ่อมเครื่องมือทางการแพทย์มากที่สุดคือ จำนวนลูกค้า (C6) มีสัดส่วนสูงสุดที่ 23.50% โอกาสในอนาคต (C7) มีสัดส่วน 23.35% และการสร้างกำไร (C5) อยู่อันดับที่สามมีสัดส่วน 15.35% นั่นหมายความว่าในการเลือกสถานที่ตั้งศูนย์ซ่อมเครื่องมือทางการแพทย์ในภาคตะวันตกของประเทศไทย เกณฑ์แรกที่ควรพิจารณาคือจำนวนลูกค้า ซึ่งบ่งบอกถึงจำนวนลูกค้าที่มีศักยภาพและขนาดของตลาด โดยมีบทบาทสำคัญในการขยายตลาดและเพิ่มปริมาณการขาย เกณฑ์ที่สองโอกาสในอนาคตต้องได้รับการเน้นย้ำ ซึ่งการเลือกสถานที่ตั้งต้องวิเคราะห์การวางแผนการก่อสร้างในพื้นที่ทั้งระยะสั้นและระยะยาว เกณฑ์ต่อมาคือกำไรที่ไม่ควรมองข้ามซึ่งเป็นแรงผลักดันพื้นฐานในการรักษาธุรกิจให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ ดังนั้น ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (P2) จึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดจากตำแหน่งทั้ง 4 ตำแหน่งที่ได้กำหนดไว้ในงานวิจัยนี้ โดยสามารถดูได้จากการเรียงลำดับในตารางที่ 6

6. อภิปรายผล

แบบจำลอง AHP-TOPSIS ที่กล่าวถึงในงานวิจัยนี้สามารถแก้ปัญหาการเลือกสถานที่สำหรับตั้งศูนย์ซ่อมเครื่องมือทางการแพทย์ในภาคตะวันตกของประเทศไทยได้ โดยเป็นบริษัทที่มีขนาดเล็ก ซึ่งกลุ่มประชากรที่ทำการเก็บข้อมูลส่วนใหญ่เป็นวิศวกรที่ทำงานในบริษัทเดียวกัน อาจทำให้ผลการวิเคราะห์ที่ได้มามีความเหมาะสมเฉพาะบริษัทที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแห่งนี้ แต่อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ก็สามารถใช้เป็นแม่แบบอ้างอิงในการแก้ปัญหาที่คล้ายกันในอุตสาหกรรมทางการแพทย์ และในขณะเดียวกันงานวิจัยนี้ยังมีความสำคัญในการนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการแก้ปัญหาการตัดสินใจแบบหลายเกณฑ์ที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในยุคปัจจุบัน

7. เอกสารอ้างอิง

Abdel-Basset, M., Mohamed, M., & Smarandache, F. (2018). An extension of neutrosophic AHP–SWOT analysis for strategic planning and decision-making. *Symmetry*, *10*(4), 116.

Alonso, J. A., & Lamata, M. T. (2006). Consistency in the analytic hierarchy process: a new approach. *International journal of uncertainty, fuzziness and knowledge-based systems*, *14*(04), 445-459.

Ghorui, N., Ghosh, A., Algehyne, E. A., Mondal, S. P., & Saha, A. K. (2020). AHP-TOPSIS inspired shopping mall site selection problem with fuzzy data. *Mathematics*, *8*(8), 1380.

Hwang, C. L. and Yoon K. (1981). Methods for Multiple Attribute Decision Making. In: Multiple Attribute Decision Making. Lecture Notes in Economics and Mathematical Systems, 186, 58-191.

Karimi, A., Mojdeh, S., & Mehraban, M. A. (2017). The effect of six sigma program on improving medical equipment management of operating rooms in one of the hospitals in Isfahan in 2016. *Pharmacophore*, *8*(6), e-1173225.

Kumar, K., & Garg, H. (2018). TOPSIS method based on the connection number of set pair analysis under interval-valued intuitionistic fuzzy set environment. *Computational and Applied Mathematics*, *37*, 1319-1329.

Krohling, R. A., & Pacheco, A. G. (2015). A-TOPSIS–an approach based on TOPSIS for ranking evolutionary algorithms. *Procedia Computer Science*, *55*, 308-317.

MacCarthy, B. L., & Atthirawong, W. (2003). Factors affecting location decisions in international operations–a Delphi study. *International journal of operations & production management*, *23*(7), 794-818.

Rahman, M. S., Ali, M. I., Hossain, U., & Mondal, T. K. (2018). Facility location selection for plastic manufacturing industry in Bangladesh by using AHP method. *International Journal of Research in Industrial Engineering*, *7*(3), 307-319.

Saaty, T. L. (1989). Group decision making and the AHP. *The analytic hierarchy process: Applications and studies*, 59-67.

Selvachandran, G., Quek, S. G., Smarandache, F., & Broumi, S. (2018). An extended technique for order preference by similarity to an ideal solution (TOPSIS) with maximizing deviation method based on integrated weight measure for single-valued neutrosophic sets. *Symmetry*, *10*(7), 236.

Yaslıoglu, M. M., & Önder, E. (2016). Solving facility location problem for a plastic goods manufacturing company in Turkey using AHP and TOPSIS methods. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, *14*(28), 223-249.

Yu, D., Kou, G., Xu, Z., & Shi, S. (2021). Analysis of collaboration evolution in AHP research: 1982–2018. *International Journal of Information Technology & Decision Making*, *20*(01), 7-36.

การคัดเลือกผู้ประกอบธุรกิจร่วมที่เหมาะสมด้วยกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์

Selection of Optimal Business Partners Using The Analytic Hierarchy Process

จิตติยา อินทแสน

สาขาวิชาการจัดการวิศวกรรมและเทคโนโลยี คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

E-mail: 6514940011@rumail.ru.ac.th

นิธิเดช ดูหาทองสัมฤทธิ์

ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

E-mail: nitidetch.k@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อคัดเลือกผู้ประกอบธุรกิจร่วมที่เหมาะสมสำหรับบริษัทกรณีศึกษา โดยใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (Analytic Hierarchy Process: AHP) ภายใต้เกณฑ์การตัดสินใจ 7 เกณฑ์การตัดสินใจ ได้แก่ คุณภาพของผู้ประกอบธุรกิจร่วม ค่าจ้างที่เหมาะสม ความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบธุรกิจร่วม ต้นทุนในการดำเนินการ ความเชื่อมั่นต่อผู้ประกอบธุรกิจร่วม ความปลอดภัยของผู้ประกอบธุรกิจร่วม และความยืดหยุ่นของผู้ประกอบธุรกิจร่วม การวิจัยนี้เปรียบเทียบผู้ประกอบธุรกิจทางเลือกจำนวน 3 บริษัท เพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสม พร้อมทั้งตรวจสอบความสอดคล้องกันของเหตุผลและการวิเคราะห์ความไว ผลการวิจัยพบว่าบริษัท A เป็นตัวเลือกที่ดีที่สุดด้วยค่าน้ำหนักความสำคัญ 0.40 รองลงมาคือบริษัท C ค่าน้ำหนักความสำคัญ 0.34 และบริษัท B ค่าน้ำหนักความสำคัญ 0.26 หลังจากนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ พบว่าค่าใช้จ่ายในการดำเนินการขนส่งลดลง ร้อยละ 20 ภายใน 3 เดือนเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายต้นทุนในการดำเนินการขนส่งในไตรมาสแรก และวิธีการที่เสนอยังให้คำตอบสอดคล้องกับสถานการณ์ที่แตกต่างกันอย่างสมเหตุผล

คำสำคัญ: กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์, ผู้ประกอบธุรกิจร่วม, การตัดสินใจแบบหลายเกณฑ์

ABSTRACT

This research aims to select the most suitable business partner for a case study company using the Analytic Hierarchy Process (AHP) under seven decision-making criteria. The criteria include the quality of the business partner, appropriate compensation, the reliability of the business partner, operational costs, confidence in the business partner, the safety of the business partner, and the flexibility of the business partner. The study compares three alternative companies to determine the most appropriate choice and examines the consistency of reasoning and sensitivity analysis. The research findings indicate that Company A is the best option, with a weight of 0.40, followed by Company C with a weight of 0.34, and Company B with a weight of 0.26. After applying the research results, transportation costs decreased by 20% within three months compared to the initial operational costs in the first quarter. The proposed method provides a reasonable solution aligned with different scenarios.

KEYWORDS: Analytic hierarchy process, Business partner, Multi–criteria decision Making

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

การเลือกผู้ประกอบธุรกิจร่วมเป็นกิจกรรมที่สำคัญเพื่อให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้น แต่การเลือกผู้ประกอบธุรกิจร่วมเป็นปัญหาที่มีความสำคัญและซับซ้อน เนื่องจากต้องพิจารณาองค์ประกอบในการตัดสินใจจำนวนมาก เช่น ความคุ้มค่าของบริการ คุณภาพและประสิทธิภาพ ความสามารถในการรับมือกับความต้องการ การจัดการความเสี่ยงต่าง ๆ และทางเลือกจำนวนมาก

บริษัทกรณีศึกษาศึกษาก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2561 ดำเนินธุรกิจรับงานขนส่งพัสดุไปตามศูนย์กระจายสินค้าต่าง ๆ โดยปัจจุบันบริษัทได้รับผิดชอบการขนส่งด้วยตนเองทั้งหมด ซึ่งทำให้บริษัทกำลังประสบปัญหาทางการเงิน และต้องรับภาระต้นทุนในการขนส่งที่มีแนวโน้มสูงขึ้น แสดงดังแผนภาพที่ 1

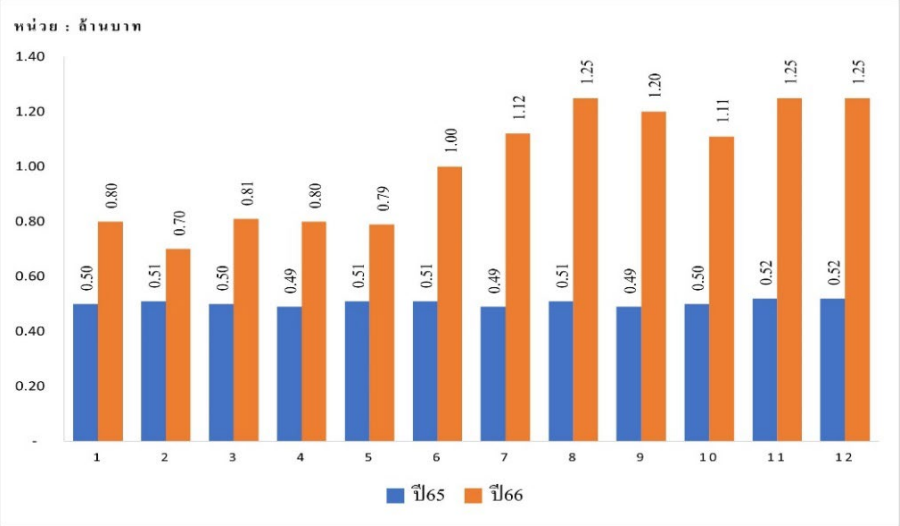

ภาพที่ 1 ต้นทุนในการขนส่งของบริษัท

จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าเนื่องจากบริษัทไม่มีศักยภาพในการขนส่งสินค้าด้วยตนเองทั้งหมด ผู้บริหารของบริษัทจึงมีแนวคิดที่จะคัดเลือกบริษัทผู้ประกอบธุรกิจร่วมเพื่อลดค่าใช้จ่ายดังกล่าว และเพิ่มประสิทธิในการขนส่ง อย่างไรก็ตามมีหลายบริษัทที่จะดำเนินธุรกิจร่วมทำให้มีผู้ประกอบธุรกิจร่วมทางเลือกจำนวนมาก จากความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้นดังการศึกษาวิจัยนี้ต้องการคัดเลือกผู้ประกอบธุรกิจร่วมในธุรกิจบริการขนส่งโดยใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (Analytic Hierarchy Process: AHP) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการตัดสินใจที่มีความสามารถในการตัดสินใจแบบหลายหลักเกณฑ์ ภายใต้ความไม่ชัดเจนและความไม่แน่นอน สามารถวิเคราะห์เกณฑ์การตัดสินใจเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ช่วยให้สามารถประเมินและคัดเลือกผู้ประกอบธุรกิจร่วมที่เหมาะสมสำหรับบริษัทกรณีศึกษาได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อคัดเลือกผู้ประกอบธุรกิจร่วมที่เหมาะสมด้วยกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (Analytic Hierarchy Process: AHP)

กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (Analytic Hierarchy Process: AHP) พัฒนาโดย Thomas L. Saaty ใน ค.ศ.1970 ที่มหาวิทยาลัยเยล สหรัฐอเมริกา AHP เป็นวิธีการที่ใช้คณิตศาสตร์ในการตัดสินใจเชิงซับซ้อน โดยสามารถรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณได้อย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยในการพิจารณาตัดสินใจที่มีเหตุผล โดยมีการสร้างโครงสร้างของปัญหาออกมาเป็นแผนภูมิลำดับชั้น ซึ่งประกอบด้วยเป้าหมาย เกณฑ์ตัดสินใจ และทางเลือกต่าง ๆ ทำให้สามารถมองเห็นองค์ประกอบของปัญหาได้อย่างครบถ้วน ทำให้ผู้พิจารณาสามารถมองเห็นองค์ประกอบของปัญหาโดยรวมและเปรียบเทียบปัญหาใช้หลักการเปรียบเทียบเป็นคู่ ๆ (Pairwise Comparison) โดยมีขั้นตอนวิธีการวิเคราะห์ลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ ดังนี้

1. สร้างแผนภูมิลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ กำหนดปัญหาให้อยู่ในรูปลำดับชั้น โดยแบ่งองค์ประกอบปัญหา 3 ลำดับหลัก คือ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ (Goal) เกณฑ์ตัดสินใจ (Criteria) และทางเลือกต่างๆ(Alternatives) เพื่อสร้างโครงสร้างที่ชัดเจนและเป็นระบบ

2. การเปรียบเทียบเป็นคู่ (Pairwise Comparison) ประเมินความสำคัญของเกณฑ์และทางเลือกแต่ละคู่ โดยการเปรียบเทียบเป็นคู่ ๆ ข้อมูลที่ได้จะถูกจัดในรูปแบบเมทริกซ์ ซึ่งช่วยให้สามารถสรุปน้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์ได้อย่างชัดเจน

3. การหาน้ำหนักความสำคัญ สรุปค่าความสำคัญของเกณฑ์การการตัดสินใจภายใต้วัตถุประสงค์ของปัญหา โดยใช้เมทริกซ์การเปรียบเทียบเชิงคู่ เพื่อคำนวณน้ำหนักความสำคัญแต่ละระดับของแผนภูมิ

4. การหาค่าอัตราส่วนความสอดคล้องของข้อมูล (Consistency Ratio : CR) ใช้ทฤษฎีไอเกนเวคเตอร์ (Eigen Vector) เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อมูลในเมทริกซ์เปรียบเทียบ และประเมินว่าการตัดสินใจมีความสอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด

การตรวจสอบความสอดคล้องของการตัดสินใจจะพิจารณาโดยใช้ค่าน้ำหนักความสำคัญวัดได้จากอัตราส่วนความสอดคล้อง(Consistency Ratio : CR) ซึ่งเป็นอัตราส่วนระหว่างดัชนีความสอดคล้องของข้อมูล (Consistency Index : CI) และดัชนีความสอดคล้องของข้อมูลเชิงสุ่ม (Random Consistency Index : RI)

$$CR = \frac{CI}{RI} \qquad (1)$$

เมื่อ CI เป็นดัชนีความสอดคล้องที่วัดจากความแปรปรวนของ λ_{max} จาก n

$$CI = \frac{(\lambda_{max} - n)}{n-1} \qquad (2)$$

λ_{max} = ผลรวมของผลคูณระหว่างผลรวมของสมาชิกในแต่ละหลักของเมทริกซ์กับน้ำหนัก

n = จำนวนสมาชิกในแถวหรือหลัก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (Analytic Hierarchy Process – AHP) มีการประยุกต์ใช้ในหลากหลายอุตสาหกรรม ได้กำหนดเกณฑ์และแนวทางการคัดเลือกผู้ขายอย่างยั่งยืนให้กับองค์กร มีการประยุกต์ใช้ในหลากหลายอุตสาหกรรม กันต์ธมน สุขกระจ่าง การประยุกต์ใช้วิธีการวิเคราะห์

ตามลำดับชั้นของกระบวนการตัดสินใจในการคัดเลือกผู้ให้บริการขนส่งของผลิตภัณฑ์สิ่งทอ จรุงรัตน์ วรรณสิทธิ์ และคณะ นำเสนอตัวแบบการตัดสินใจเชิงภาษาแบบ 2-Tuple สำหรับปัญหาการตัดสินใจแบบหลายเกณฑ์ในอุตสาหกรรมเบเกอรี่ นิธิเดช คูหาทองสัมฤทธิ์ และคณะ ประยุกต์ใช้กระบวนการโครงข่ายเชิงวิเคราะห์เพื่อเลือกเครื่องมือลีนที่เหมาะสม นิธิเดช คูหาทองสัมฤทธิ์ ตัดสินใจเลือกเส้นทางการขนส่งสินค้าที่เหมาะสม โดยใช้การวิเคราะห์การตัดสินใจแบบหลายหลักเกณฑ์ พงษ์ชัย อธิคมรัตนกุลและปฏล รัตนชุม วิเคราะห์ต้นทุนรายกิจกรรมสำหรับงานขนส่งสินค้าทางถนน วรพจน์ มีถม และคณะ คัดเลือกไกด์พินที่เหมาะสมในกระบวนการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์โดยใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ วัชรวิทย์ แสนสุโพธิ์ และคณะ คัดเลือกผู้ส่งมอบโดยใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์สำหรับโรงงานกระสอบ ศุภลักษณ์ ใจสูง ศึกษาการคัดเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์โดยใช้กระบวนการตัดสินใจแบบวิเคราะห์ลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์(AHP) สุวิวัฒน์ ลิ้มตระกูล ตัดสินใจเลือกรถยนต์โดยพิจารณาจากปัจจัยด้านเทคโนโลยีด้วยกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ เสริมพงษ์ เนียมสกุล และจิราวรรณ เนียมสกุล ประเมินและคัดเลือกผู้ส่งมอบวัตถุดิบโดยใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

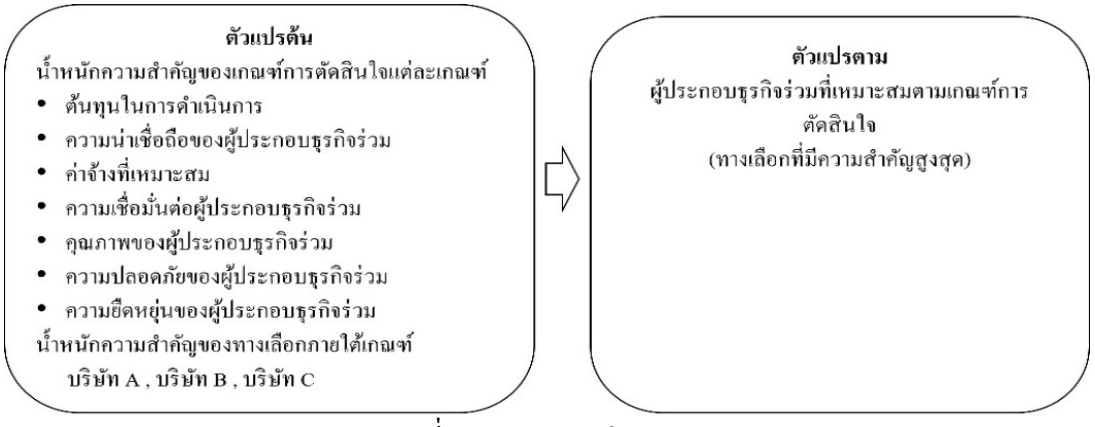

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้ประกอบธุรกิจร่วมที่มีความเหมาะสมมากที่สุดจะมีความสำคัญมากที่สุดในขณะที่ ผู้ประกอบธุรกิจร่วมอื่นๆ จะมีความสำคัญลดลงมาตามค่าน้ำหนักความสำคัญ

2. น้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์การตัดสินใจและน้ำหนักความสำคัญของทางเลือกภายใต้เกณฑ์การตัดสินใจทั้งหมดที่แตกต่างกัน

3. ผู้ประกอบธุรกิจร่วมที่เหมาะสมช่วยให้ค่าใช้จ่ายของบริษัทลดลง อย่างน้อย 20%

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เริ่มจากการกำหนดเกณฑ์ที่มีความสำคัญโดยการศึกษาจากงานวิจัยที่ผ่านมาจำนวน 10 เรื่อง และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 ราย ซึ่งมีประสบการณ์การทำงานด้านธุรกิจขนส่งอย่างน้อย 3 ปี และต้องทำงานในบริษัทกรณีศึกษา ทั้งนี้เพื่อกำหนดเกณฑ์การตัดสินใจคัดเลือกผู้ประกอบธุรกิจร่วมที่เหมาะสม เกณฑ์การตัดสินใจทั้งหมด แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑ์การตัดสินใจคัดเลือกผู้ประกอบธุรกิจร่วม

ผู้วิจัย	เรื่องที่ศึกษา	เกณฑ์						
		คุณภาพ	ราคา	ต้นทุน	ความน่าเชื่อถือ	ความปลอดภัย	ความเชื่อมั่น	ความยืดหยุ่น
ศราวุธ ไชยธงรัตน์, ณัฐพัชร์ อารีรัชกุลกานต์ (2564)	การคัดเลือกผู้ขายอย่างยั่งยืน	*		*		*		
กฤติรัตน์ สุวรรณรัตน์ (2563)	การคัดเลือกผู้ขายของบริษัท A	*	*		*	*	*	
คธายุทธ ก้ามะโน (2566)	การคัดเลือกผู้ส่งมอบ	*		*	*	*	*	*
จุฬาลักษณ์ กองเพชร (2559)	การคัดเลือกบรรจุภัณฑ์							
กันต์ธมน สุขกระจ่าง (2558)	การคัดเลือกผู้ให้บริการขนส่ง	*	*	*	*	*	*	
เสริมพงษ์ เนียมสกุล,จิราวรรณ เนียมสกุล (2562)	การคัดเลือกผู้ส่งมอบวัตถุดิบ	*	*		*		*	
ศุภลักษณ์ ใจสูง, อดิศักดิ์ ธีรานุพัฒนา (2555)	การคัดเลือกผู้ให้บริการขนส่ง	*	*	*	*		*	
ธัญญลักษณ์ มีแสง (2562)	การคัดเลือกผู้ส่งมอบ	*	*	*	*			
จุฑาภรณ์ เชื้อทอง (2553)	เลือกผู้แทนจำหน่ายที่เหมาะสม	*	*		*		*	
ภักษร ชลวิริยะกุล (2565)	การคัดเลือกผู้ส่งมอบอย่างยั่งยืน	*	*	*	*		*	*
ผู้เชี่ยวชาญรายที่ 1	การคัดเลือกผู้ประกอบธุรกิจร่วม	*	*	*	*	*		
ผู้เชี่ยวชาญรายที่ 2	การคัดเลือกผู้ประกอบธุรกิจร่วม	*	*		*	*		
ผู้เชี่ยวชาญรายที่ 3	การคัดเลือกผู้ประกอบธุรกิจร่วม	*	*	*	*	*		*
ผู้เชี่ยวชาญรายที่ 4	การคัดเลือกผู้ประกอบธุรกิจร่วม	*	*	*	*	*	*	

4.1 การคัดเลือกเกณฑ์

การศึกษาและทบทวนวรรณกรรม พร้อมทั้งการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 ราย พบว่ามีเกณฑ์การตัดสินใจในการคัดเลือกผู้ประกอบธุรกิจร่วมทั้งหมด 7 เกณฑ์การตัดสินใจ มีรายละเอียดดังนี้

คุณภาพของผู้ประกอบธุรกิจร่วม (Quality of Business Partners: C_1) หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจร่วมที่มีระบบการติดตามและรายงานสถานะของสินค้าที่ขนส่งแบบเรียลไทม์ และมีความรวดเร็วในประสานงาน รวมถึงการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง

ค่าจ้างที่เหมาะสม (Wage: C_2) หมายถึง ความเหมาะสมของค่าตอบแทน สำหรับงานหรือบริการที่ได้ทำเป็นจำนวนเงินหรือค่าบริการที่คู่ค้าต้องจ่ายเพื่อการขนส่งสินค้า ที่กำหนดไว้ตามระยะเวลางาน

ความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบธุรกิจร่วม (Dependability of Business Partners: C_3) หมายถึง ความสามารถของบริษัทในการทำธุรกิจอย่างซื่อสัตย์ การรักษาความลับของข้อมูล และการมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมธุรกิจขนส่ง

ต้นทุนในการดำเนินการ (Cost: C_4) หมายถึง ค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานและบริหารจัดการธุรกิจให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของบริษัท ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง

ความเชื่อมั่นต่อผู้ประกอบธุรกิจร่วม (Certainty of Business Partners: C_5) หมายถึง ความเชื่อในความสามารถและความเป็นธรรมของบริษัทในการดำเนินธุรกิจ ความเชื่อมั่นนี้เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ดีกับบริการของบริษัท, การปฏิบัติตามข้อตกลงและความสัมพันธ์ที่ดีของบริษัท

ความปลอดภัยของผู้ประกอบธุรกิจร่วม (Security of Business Partners: C_6) หมายถึง การดำเนินการมีมาตรการที่เหมาะสมเพื่อความปลอดภัยของข้อมูล การใช้เทคโนโลยีที่ปลอดภัย

ความยืดหยุ่นของผู้ประกอบธุรกิจร่วม (Flexibility of Business Partners: C_7) หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวและปรับปรุงการบริการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและการเปลี่ยนแปลงในตลาด

4.2 กำหนดทางเลือก

สำหรับบริษัทที่ประกอบธุรกิจร่วมซึ่งเป็นทางเลือกมีจำนวน 3 บริษัท มีรายละเอียดดังนี้

บริษัท A จัดตั้งปี 2563 ทุนจดทะเบียน 910,000,000 บาท ให้บริการรับส่งวัสดุ และพัสดุด้วยระบบอัจฉริยะ พร้อมบริการติดตามทั้งภายในและนอกประเทศ บริษัท B จัดตั้งเมื่อปี 2562 ทุนจดทะเบียน 12,000,000 บาทให้เช่ารถเพื่อทำการขนส่งสินค้ารับส่งเอกสาร/สิ่งของและบรรทุกสิ่งของภายในประเทศ บริษัท C จัดตั้งเมื่อปี 2561 ทุนจดทะเบียน 200,000,000 บาทให้บริการรับส่งจดหมาย วัสดุ พัสดุ รวมทั้งเก็บรักษาติดตามพัสดุดำเนินกิจการนานเกี่ยวกับกิจกรรมรับส่งเอกสาร/สิ่งของ

4.3 สร้างแผนภูมิลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์

บริษัทผู้ประกอบธุรกิจร่วมจำนวน 3 บริษัท และเกณฑ์จากการคัดเลือกจำนวน 7 เกณฑ์ ในการประเมินเพื่อใช้ในการตัดสินใจ สามารถนำมาสร้างเป็นแผนภูมิลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ในการคัดเลือกผู้ประกอบธุรกิจร่วมแสดงดังภาพที่ 3

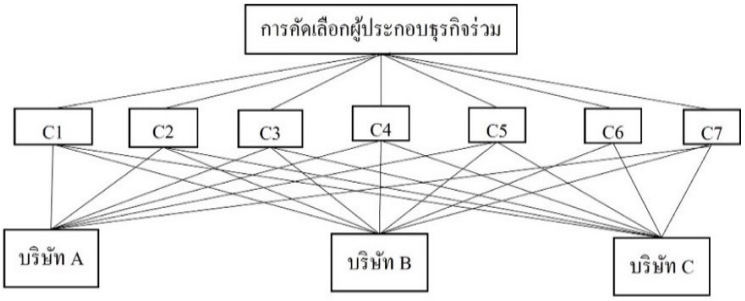

ภาพที่ 3 โครงสร้างลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ของการวิจัยนี้

4.4 วิเคราะห์ผลค่าน้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์

การคำนวณความสำคัญค่าน้ำหนักความสำคัญของแต่ละเกณฑ์การตัดสินใจถูกดำเนินการโดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และทำการเปรียบเทียบเกณฑ์การตัดสินใจเป็นรายคู่ จากนั้นจึงคำนวณค่าน้ำหนักเฉลี่ยแต่ละเกณฑ์ พบว่างคุณภาพของผู้ประกอบธุรกิจร่วม (C_1) เท่ากับ 0.26 ตามด้วย ความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบธุรกิจร่วม (C_3) เท่ากับ 0.18 และความปลอดภัยของผู้ประกอบธุรกิจร่วม (C_6) เท่ากับ 0.14 ส่วนเกณฑ์อื่น ๆ ได้แก่ ความเชื่อมั่น (C_5) เท่ากับ 0.13, ค่าจ้างที่เหมาะสม (C_2) เท่ากับ 0.12, ความยืดหยุ่นของผู้ประกอบธุรกิจร่วม (C_7) เท่ากับ 0.11 และค่าต้นทุนในการดำเนินการที่เหมาะสม (C_4) เท่ากับ 0.07

4.5 พิจารณาทางเลือกที่เหมาะสม

จากนั้นทำการเปรียบเทียบทางเลือกเป็นรายคู่ภายใต้เกณฑ์การตัดสินใจแต่ละเกณฑ์ แล้วคำนวณน้ำหนักความสำคัญของทางเลือกตามแนวคิดของกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ สุดท้ายนำน้ำหนักของแต่ละทางเลือกจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 ราย มาวิเคราะห์น้ำหนักความสำคัญของทางเลือกภายใต้เกณฑ์การตัดสินใจต่าง ๆ และคำนวณความสอดคล้องของข้อมูล แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 น้ำหนักความสำคัญของทางเลือกผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 ราย

น้ำหนักเกณฑ์		C_1	C_2	C_3	C_4	C_5	C_6	C_7
ผู้เชี่ยวชาญรายที่ 1	บริษัท A	0.39	0.23	0.54	0.41	0.31	0.31	0.31
	บริษัท B	0.44	0.58	0.30	0.26	0.20	0.20	0.20
	บริษัท C	0.17	0.19	0.16	0.33	0.49	0.49	0.49
	CR	0.01	0.04	0.00	0.04	0.04	0.04	0.04
ผู้เชี่ยวชาญรายที่ 2	บริษัท A	0.49	0.41	0.44	0.49	0.44	0.33	0.31
	บริษัท B	0.31	0.29	0.17	0.20	0.17	0.14	0.20
	บริษัท C	0.20	0.33	0.39	0.31	0.39	0.52	0.49
	CR	0.04	0.04	0.01	0.01	0.01	0.04	0.04
ผู้เชี่ยวชาญรายที่ 3	บริษัท A	0.39	0.31	0.11	0.52	0.54	0.52	0.41
	บริษัท B	0.44	0.20	0.26	0.14	0.16	0.14	0.26
	บริษัท C	0.17	0.49	0.63	0.33	0.30	0.33	0.33
	CR	0.01	0.01	0.03	0.01	0.00	0.04	0.04
ผู้เชี่ยวชาญรายที่ 4	บริษัท A	0.39	0.49	0.17	0.33	0.33	0.59	0.60
	บริษัท B	0.44	0.20	0.09	0.33	0.14	0.16	0.20
	บริษัท C	0.17	0.31	0.71	0.33	0.52	0.25	0.20
	CR	0.01	0.04	0.01	0.00	0.04	0.04	0.04

จากนั้นนำน้ำหนักความสำคัญของทางเลือกภายใต้เกณฑ์เกณฑ์การตัดสินใจแต่ละเกณฑ์มาคำนวณน้ำหนักความสำคัญของทางเลือก พร้อมทั้งคำนวณน้ำหนักความสำคัญเฉลี่ยของทางเลือก แสดงดังตารางที่ 3 โดยผู้ประกอบธุรกิจร่วมที่เหมาะสมมากที่สุดจะมีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด ในขณะที่ผู้ประกอบธุรกิจร่วมที่มีความสำคัญลดลงมาจะมีค่าน้ำหนักความสำคัญลดลงมาตามลำดับ

ตารางที่ 3 น้ำหนักความสำคัญเฉลี่ย

ทางเลือก	บริษัท A	บริษัท B	บริษัท C
ผู้เชี่ยวชาญรายที่ 1	0.38	0.33	0.29
ผู้เชี่ยวชาญรายที่ 2	0.42	0.21	0.38
ผู้เชี่ยวชาญรายที่ 3	0.38	0.27	0.36
ผู้เชี่ยวชาญรายที่ 4	0.41	0.25	0.34
น้ำหนักทางเลือกเฉลี่ย	0.40	0.26	0.34
ลำดับ	1	3	2

จากผลลัพธ์ในข้างต้นพบว่า บริษัท A น้ำหนักความสำคัญเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 0.40 เป็นทางเลือกที่มีความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาคือบริษัท C น้ำหนักความสำคัญ 0.34 และ บริษัท B น้ำหนักความสำคัญ 0.26 จากผลลัพธ์ในข้างต้นจึงสรุปได้ว่าบริษัท A มีความสำคัญมากที่สุด

4.6 การวิเคราะห์ความไว

การวิเคราะห์ความไว โดยตรวจสอบน้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์การตัดสินใจที่มีความสำคัญสูงสุดตั้งแต่ 0.10 ถึง 0.90 เมื่อค่าน้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์การตัดสินใจเพิ่มขึ้นที่ละ 0.10 ในขณะที่น้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์การตัดสินใจอื่นปรับเปลี่ยนในอัตราส่วนที่เหมาะสม จากนั้นจึงนำน้ำหนักความสำคัญที่ปรับแล้วไปคำนวณหาน้ำหนักความสำคัญของทางเลือกภายใต้เกณฑ์การตัดสินใจต่างๆ ของผู้เชี่ยวชาญที่ละรายสุดท้ายนำน้ำหนักของทางเลือกเหมาะสมที่สุดจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละรายมาคำนวณค่าน้ำหนักเฉลี่ย จะเห็นได้ว่าบริษัท A เป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดใน 10 สถานการณ์ จึงสรุปได้ว่า บริษัท A เป็นทางเลือกที่เหมาะสมมากที่สุดและกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ก็ให้คำตอบที่มีความมั่นคงไม่อ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของค่าพารามิเตอร์ใดๆ ผลการวิเคราะห์ดังภาพที่ 4

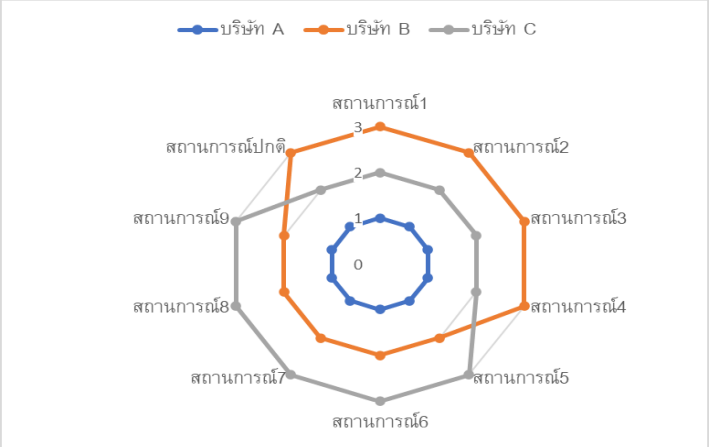

ภาพที่ 4 การวิเคราะห์ความไว

5. สรุปผลวิจัย

เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ประกอบธุรกิจร่วมที่เหมาะสมด้วยกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์พบว่าสามารถจัดลำดับความสำคัญของเกณฑ์การตัดสินใจจากน้อยไปมากดังนี้ ต้นทุนในการดำเนินการมีน้ำหนักความสำคัญเท่ากับ 0.07 ความยืดหยุ่นของผู้ประกอบธุรกิจร่วมมีน้ำหนักความสำคัญเท่ากับ 0.11 ความเชื่อมั่นต่อผู้ประกอบธุรกิจร่วมมีน้ำหนักความสำคัญเท่ากับ 0.12 ค่าจ้างที่เหมาะสมมีน้ำหนักความสำคัญเท่ากับ0.13 ความปลอดภัยของผู้ประกอบธุรกิจร่วมมีน้ำหนักความสำคัญเท่ากับ 0.14 ความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบธุรกิจร่วมมีน้ำหนักความสำคัญเท่ากับ 0.18 คุณภาพของผู้ประกอบธุรกิจร่วมมีน้ำหนักความสำคัญเท่ากับ 0.26 ดังนั้นเกณฑ์ที่ทางบริษัทนี้ให้ความสำคัญมากที่สุดได้แก่ คุณภาพของผู้ประกอบธุรกิจร่วม

จากการผลการวิจัยสามารถกำหนดทางเลือกการตัดสินใจที่เหมาะสมบริษัทกรณีศึกษาในครั้งนี้ โดยหาค่าน้ำหนักความสำคัญเฉลี่ยของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 ราย สรุป คือบริษัท A มีความเหมาะสมมากที่สุดมีน้ำหนักความสำคัญ 0.40 รองลงมาคือ บริษัท C มีน้ำหนักความสำคัญ 0.34 และบริษัท B มีน้ำหนักความสำคัญ 0.26 ตามลำดับ สามารถนำผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปปรับใช้ในการคัดเลือกผู้ประกอบธุรกิจร่วม

6. อภิปรายผล

การวิจัยและการประเมินผลมีข้อมูลที่มีความซับซ้อน แต่การใช้วิธีกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการช่วยแก้ปัญหาการวิเคราะห์และการประเมิน ด้วยการคิดเชิงเปรียบเทียบและการวิเคราะห์ตามลำดับชั้นผู้ประเมินสามารถลำดับความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และลดความอคติได้ การหาอัตราค่าความสอดคล้องของการประเมินเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการยอมรับความคิดเห็นและการตัดสินใจในหลากหลายสถานการณ์ การใช้วิธีกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ เป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการให้ความเห็นจากความรู้สึกและการตัดสินใจในการวิจัยและธุรกิจ

จากการวิเคราะห์ผลลัพธ์ทำให้ทราบว่าบริษัทกรณีศึกษามีการให้ความสำคัญกับเกณฑ์คุณภาพของผู้ประกอบธุรกิจร่วมมากที่สุดเนื่องจากเป็นส่วนสำคัญของการดำเนินธุรกิจคุณภาพของบริการขนส่งมีผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการทั้งหมด การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าในการให้บริการ ความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบธุรกิจร่วมมีความสำคัญต่อกิจการอย่างมาก เพราะสร้างความเชื่อมั่นและความเป็นไปได้ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนความน่าเชื่อถือจะช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับบริษัท ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์หรือบริการของบริษัทและเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความสำเร็จในธุรกิจระยะยาว ความน่าเชื่อถือยังส่งผลต่อความรับรองจากกลุ่มผู้ลงทุน และมีผลต่อความเป็นไปได้ในการสร้างพันธมิตรธุรกิจ

7.ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยเป็นเพียงกรณีศึกษาของบริษัทบริการขนส่งเท่านั้นเกณฑ์และทางเลือกของแต่ละธุรกิจมีความแตกต่างกัน จึงควรมีการปรับเกณฑ์และทางเลือกให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับธุรกิจนั้นๆ

2. สามารถนำเกณฑ์ที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการปรับปรุงแบบประเมินสำหรับการคัดเลือกผู้ประกอบธุรกิจร่วมให้สอดคล้องกับแนวทางของบริษัท

8. เอกสารอ้างอิง

กันต์ธมน สุขกระจ่าง. (2558). การประยุกต์ใช้วิธีการวิเคราะห์ตามลำดับชั้นของกระบวนการตัดสินใจในการคัดเลือกผู้ให้บริการขนส่งของผลิตภัณฑ์สิ่งทอ บริษัทกรณีศึกษา. *วารสารวิชาการคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง,8*(1), 1-11

จรุงรัตน์ วรรณสิทธิ์ และคณะ .(2562). ตัวแบบการตัดสินใจ เชิงภาษาแบบ 2-Tuple สำหรับปัญหาการตัดสินใจแบบหลายเงื่อนไข กรณีศึกษาการคัดเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์สำหรับ อุตสาหกรรมเบเกอรี่. *วารสารสถิติประยุกต์และเทคโนโลยีสารสนเทศ, 4*(2), 31-45.

นิธิเดช คูหาทองสัมฤทธิ์ และคณะ. (2565). การประยุกต์ใช้กระบวนการโครงข่ายเชิงวิเคราะห์เพื่อเลือกเครื่องมือลีนที่เหมาะสม กรณีศึกษาเชิงประจักษ์. *วารสารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี,14* (1),15-26.

นิธิเดช คูหาทองสัมฤทธิ์ .(2560). การเลือกเส้นทางการขนส่งสินค้าที่เหมาะสม โดยการวิเคราะห์การตัดสินใจแบบหลายหลักเกณฑ์. *วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร, 11*(1),137-50.

พงษ์ชัย อธิคมรัตนกุล, ปฏล รัตนชุม. (2560). การวิเคราะห์ต้นทุนรายกิจกรรมสำหรับงานขนส่งสินค้าทางถนน. *วารสารวิจัยและพัฒนา มจธ,40*(1),117-136.

วรพจน์ มีถม และคณะ. (2563). การคัดเลือกไกด์พินที่เหมาะสมในกระบวนการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์โดยใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์. *วารสารวิจัยราชมงคลกรุงเทพ, 15*(1),18-30.

วัชรวิทย์ แสนสุโพธิ์ และคณะ. (2561). การคัดเลือกผู้ส่งมอบโดยใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ สำหรับโรงงานกระสอบตัวอย่าง. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 28*(5), 873-884.

สุวิวัฒน์ ลิ้มตระกูล .(2559). *การเลือกรถยนต์โดยพิจารณาจากปัจจัยด้านเทคโนโลยีด้วยกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์.* ค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

เสริมพงษ์ เนียมสกุล, จิราวรรณ เนียมสกุล. (2562). การประเมินและคัดเลือกผู้ส่งมอบวัตถุดิบโดยการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น กรณีศึกษาโรงงานผลิตงานโลหะประดิษฐ์. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี ,15*(3), 104-113.

วิธีการ AHP-TOPSIS สำหรับปัญหาการคัดเลือกผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ : กรณีศึกษาโรงพยาบาลตัวอย่างในไทย

An AHP-TOPSIS Method for Medical Supplier Selection Problem: A Case of a Sample Hospital in Thailand

Juan DING[1], นพคุณ แสงเขียว[1], ธรรมวิชช์ ประเสริฐ[1], และ พีระภพ จอมทอง[1,*]

[1]ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรมและการจัดการ คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 73000

[*]E-mail: peerapop_jomthong@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการคัดเลือกผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ในโรงพยาบาลแห่งหนึ่งของประเทศไทย โดยใช้วิธีการกระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้นและเทคนิคเรียงลำดับตามอุดมคติ ในการหาผู้ส่งมอบที่เหมาะสม ซึ่งมีเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจ 6 เกณฑ์ ได้แก่ ด้านราคา ด้านการชำระเงิน ด้านเวลาการส่งมอบ ด้านการบริการ การตั้งงบประมาณประจำปี และด้านคุณภาพ และบริษัทจำหน่ายอุปกรณ์ทางการแพทย์จำนวน 4 ราย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เกณฑ์ที่มีความสำคัญมากที่สุดคือด้านการบริการมีน้ำหนักความสำคัญมากถึง 44.97% และในส่วนผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ที่เหมาะสมมากที่สุดคือผู้ส่งมอบ A2 ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าวิธีกระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้นและเทคนิคเรียงลำดับตามอุดมคติที่ใช้การคำนวณทางคณิตศาสตร์สามารถช่วยแก้ไขปัญหาการตัดสินใจแบบหลายเกณฑ์ได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: กระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น เทคนิคเรียงลำดับตามอุดมคติ การตัดสินใจแบบหลายเกณฑ์

ABSTRACT

This research study investigates the selection of medical equipment suppliers for a hospital in Thailand using the Analytic Hierarchy Process (AHP) and the Technique for Order of Preference by Similarity to Ideal Solution (TOPSIS) to find the most suitable supplier. The decision criteria include six aspects: price, payment terms, delivery time, service, annual budget, and quality. Four medical equipment suppliers were evaluated. The study found that the most important criterion was service, with a weight of 44.97%. The most suitable supplier was identified as Supplier A2. The study concluded that the AHP and TOPSIS methods, which involve mathematical calculations, can effectively address multi-criteria decision-making problems.

KEYWORDS: Analytic Hierarchy Process, TOPSIS, multi-criteria decision-making

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

อุตสาหกรรมการแพทย์เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักที่รัฐบาลไทยให้การสนับสนุน ซึ่งมีการพัฒนาอย่างมากในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เนื่องมาจากการระบาดของโรคอุบัติใหม่ทำให้อุตสาหกรรมการแพทย์ในประเทศของไทยได้ถูกเร่งในการพัฒนา ซึ่งไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังช่วยยกระดับตำแหน่งของไทยให้เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมการแพทย์ที่สำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) อีกด้วย ด้วยการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของอุตสาหกรรมการแพทย์ของไทยและองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ประชากรผู้สูงอายุทำให้ตลาดอุปกรณ์การแพทย์มีความต้องการอย่างมาก ในขณะเดียวกันการระบาดของ COVID-19 ทำให้อุตสาหกรรมอุปกรณ์การแพทย์กลายเป็นอุตสาหกรรมที่โดดเด่นในปัจจุบัน โดยในช่วงการระบาดของ COVID-19 ผู้ป่วยได้รับการรักษาอย่างมีประสิทธิภาพจากอุปกรณ์ทางการแพทย์ เช่น เครื่องผลิตออกซิเจน เครื่องช่วยหายใจ และตู้ทำความเย็นสำหรับวัคซีน ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ช่วยให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาอย่างปลอดภัย (Asadi et al., 2022; Nayeri et al.,2022) จึงเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมอุปกรณ์ทางการแพทย์มีการแข่งขันที่สูง ผลิตภัณฑ์ต้องมีคุณภาพและได้รับการรับรองมาตราฐาน มีการควบคุมอย่างเข้มงวด ดังนั้นการจัดการห่วงโซ่อุปทานเกี่ยวกับอุปกรณ์ทางการแพทย์ การคัดเลือกผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ยังถือเป็นเรื่องสำคัญที่อย่างยิ่ง (Fallahpour et al., 2018)

อย่างไรก็ตาม กระบวนการตัดสินใจมักต้องพิจารณาหลักเกณฑ์หลายประการและเทคนิคต่าง ๆ หลายขั้นตอนเพื่อช่วยในการตัดสินใจ ซึ่งควรปฏิบัติตามหลักความเป็นเหตุเป็นผล เพื่อเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด (Chen, 2019; Chen, 2015) โดยปัญหาในการคัดเลือกผู้ส่งมอบอุปกรณ์ทางการแพทย์ เป็นความท้าทายที่มีหลากหลายเกณฑ์และมาตรฐานคุมเข้ม มีความซับซ้อน มีเกณฑ์ที่มีคุณสมบัติทั้งนามธรรมและรูปธรรม ซึ่งเป็นปัญหาการตัดสินใจแบบหลายปัจจัย (Tong et al., 2019; Guo et al., 2017; Keshavarz et al., 2017) โดยอุปกรณ์ทางการแพทย์มีหลากหลายชนิด ทั้งอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ติดตั้งเข้าไปในตัวอาคาร อุปกรณ์ทางการแพทย์ปลอดเชื้อ อุปกรณ์ทางการแพทย์ทั่วไป ซึ่งในการจัดซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์มีเกณฑ์ที่ควรพิจารณาหลายเกณฑ์ เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การแพทย์ สังคม และมนุษย์ กระบวนการคัดเลือกผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์และการจัดอันดับความสำคัญของเกณฑ์มีความซับซ้อน ถือเป็นปัญหาในด้านการบริหาร (Tadic et al., 2014) ผู้เชี่ยวชาญจำเป็นต้องประเมินเกณฑ์ต่าง ๆ เนื่องจากเป็นปัญหาการตัดสินใจแบบหลายเกณฑ์ (Multi-Criteria Decision Making; MCDM) ในการคัดเลือกผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ (Ali & Kassam, 2022) โดยปัจจุบันมีเครื่องมือการตัดสินใจทางคณิตศาสตร์หลายประเภทที่ใช้ในการแก้ปัญหาสำหรับการตัดสินใจแบบหลายเกณฑ์ เช่น วิธีการวิเคราะห์แบบการล้อมกรอบข้อมูล (DEA), การหาคำตอบจากโปรแกรมเป้าหมาย (Goal programming), วิธีเชิงพันธุกรรม (Genetic algorithm), กระบวนการโครงข่ายเชิงวิเคราะห์ (Analytic Network Process; ANP), กระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น (Analytic Hierarchy Process; AHP), Fuzzy AHP, เทคนิคเรียงลำดับตามอุดมคติ (TOPSIS) เป็นต้น **(**Chemweno et al., 2015; Khoshi et al., 2018**)**

โดยในงานวิจัยนี้จะทำการคัดเลือกผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ที่เหมาะสมที่สุดจากหลายบริษัท โดยใช้วิธีทางคณิตศาสตร์ MCDM, AHP และ TOPSIS ซึ่งเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจอย่างมีเหตุมีผล ลดความอคติและความไม่แน่นอนจากการตัดสินใจเชิงอัตนัยของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจ ซึ่งในหลายองค์กรมีการนำ AHP หรือ TOPSIS มาใช้ในการแก้ปัญหา อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงมักจะซับซ้อนมากกว่าปกติ ทำให้มีงานวิจัยหลายงานในปัจจุบันได้นำ TOPSIS และ AHP มาใช้ร่วมกัน เพื่อแก้ไขปัญหาการคัดเลือกผู้ส่งมอบที่เกี่ยวข้อง Azimifard et al. (2018) ได้นำเสนอ AHP ที่ใช้งานร่วมกับ TOPSIS เพื่อจัดการกับ GSS (การคัดเลือกผู้

ส่งมอบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม) ในอุตสาหกรรมเหล็ก นอกจากนี้ Freeman & Chen (2015) ยังเสนอ AHP และ TOPSIS เพื่อการคัดเลือกผู้ส่งมอบในอุตสาหกรรมเครื่องจักรอิเล็กทรอนิกส์ (Utama, 2021) Chen (2020) เสนอแบบจำลองใหม่ที่ประกอบด้วย TOPSIS AHP สำหรับการคัดเลือกผู้ส่งมอบวัสดุก่อสร้างที่เหมาะสม Manivel & Ranganathan (2019) วิเคราะห์ทางเลือกและปัจจัยในระหว่างกระบวนการคัดเลือกผู้ส่งมอบสำหรับร้านขายยาในโรงพยาบาลโดยใช้ TOPSIS และ FAHP

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ประโยชน์จากข้อดีของกระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้นและเทคนิคเรียงลำดับตามอุดมคติ มาใช้งานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาของโรงพยาบาลในการคัดเลือกผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ ซึ่งช่วยลดความซับซ้อนของกระบวนการตัดสินใจ มีเหตุผลของกระบวนการวิเคราะห์รองรับในการปฏิบัติและเป็นการยกระดับการบริหารจัดการอุปกรณ์ทางการแพทย์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อแก้ปัญหาการคัดเลือกผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ สำหรับโรงพยาบาล

(2) เพื่อเสนอรูปแบบที่ใช้งานได้จริงสำหรับการคัดเลือกผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ ที่สามารถทำได้จริงในอุตสาหกรรมการแพทย์ของประเทศไทย

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น (Analytic Hierarchy Process)

AHP คือวิธีการวิเคราะห์แบบระบบลำดับชั้น ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ถูกคิดค้นโดย Saaty (1988) ข้อดีของ AHP คือการวิเคราะห์และตัดสินใจในประเด็นที่ซับซ้อน เพื่อสร้างกระบวนการเลียนแบบความคิดของมนุษย์ในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นแบบจำลองการตัดสินใจแบบผสมผสานสำหรับปัญหาการตัดสินใจที่มีปัจจัยหลายเกณฑ์ ขั้นตอนพื้นฐานมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วาดแผนภาพโครงสร้างลำดับชั้นของวัตถุประสงค์ในการตัดสินใจ เกณฑ์การตัดสินใจ (ปัจจัยที่พิจารณา) และทางเลือกการตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเมทริกซ์การเปรียบเทียบแบบคู่

ขั้นตอนที่ 3 คำนวณน้ำหนักความสำคัญที่ได้จากการเปรียบเทียบแบบคู่

$$w_i = \frac{1}{n}\sum_{j=1}^{n}\frac{a_{ij}}{\sum_{k=1}^{n} a_{kj}} \quad (1)$$

$$AW = \lambda_{max} W \quad (2)$$

$$\lambda_{max} = \sum_{i=1}^{n}\frac{(AW)_i}{nw_i} = \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n}\frac{\sum_{j=1}^{n} a_{ij}w_j}{w_i} \quad (3)$$

โดยที่ λ_{max} คือค่าลักษณะเฉพาะสูงสุดของเมทริกซ์ A

W คือน้ำหนักของเกณฑ์แต่ละเกณฑ์

หาค่าดัชนีความสอดคล้องของเมทริกซ์ (consistency index, CI) โดย n คือจำนวนเกณฑ์

$$CI = (\lambda_{max} - n) / (n-1) \quad (4)$$

ตารางที่ 1 ค่า RI (Alonso & Lamata, 2006)

n	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
RI	0	0	0.52	0.89	1.12	1.26	1.36	1.41	1.46	1.49	1.52	1.56	1.58	1.59

ทำการคำนวณอัตราส่วนความสอดคล้อง CR โดยค่า RI (random index) หาได้จากตารางที่ 1 ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของตารางเมทริกซ์

$$CR=CI / RI \tag{5}$$

หาก CR<0.1 ถือว่ามีความสอดคล้องของเมทริกซ์การตัดสินเป็นที่ยอมรับได้ อย่างไรก็ตามหากค่ามากกว่า 0.1 การวิจัยจะต้องทำการเปรียบเทียบแบบคู่และดำเนินการคำนวณใหม่อีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 4 คำนวณน้ำหนักรวมขององค์ประกอบและเรียงลำดับน้ำหนักความสำคัญ

เทคนิคเรียงลำดับตามอุดมคติ (TOPSIS)

จุดเด่นของ TOPSIS คือสามารถเข้าใจได้ง่ายและไม่ต้องใช้การตัดสินเชิงอัตวิสัยจากผู้เชี่ยวชาญมากเกินไป สามารถสร้างมาตรฐานและคำนวณเมทริกซ์การประเมินได้โดยตรง นอกจากนี้ วิธี TOPSIS ยังสามารถพิจารณาน้ำหนักของเกณฑ์ต่าง ๆ และประเมินความเสี่ยงได้อย่างเป็นกลางอีกด้วย (Wang, & Yoon, 1981) แนวคิดพื้นฐานของ TOPSIS คือการคำนวณระยะห่างจากวิธีที่ประเมินแต่ละวิธี เพื่อกำหนดค่าอุดมคติเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพื้นฐานสำหรับการประเมินข้อดีและข้อเสียของแต่ละเกณฑ์ที่นำมาประเมิน โดยขั้นตอนทั่วไปของวิธีการวิเคราะห์เทคนิคเรียงลำดับตามอุดมคติ มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คำนวณหาคะแนนเพื่อสร้างเป็นมาตรฐานรูปแบบเดียวกัน โดยเมทริกซ์การตัดสินใจดั้งเดิมจะแสดงเป็น $Y=(y_{ij})$ เมทริกซ์การตัดสินใจที่แปลงแล้วจะแสดงเป็น $Z=(z_{ij})$

$$z_{ij} = \frac{y_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^{m} y_{ij}^2}} \quad i=1, 2, \ldots, m; j=1, 2, \ldots, n. \tag{6}$$

ขั้นตอนที่ 2 คำนวณค่าน้ำหนักของคะแนนที่ผ่านการปรับให้เป็นค่ามาตรฐาน

$$x_{ij}=w_i z_{ij} \quad i=1, 2, ..., m; j=1, 2, ..., n. \tag{7}$$

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดค่าอุดมคติเชิงบวก x* และค่าอุดมคติเชิงลบ x^0

$$x^*_j = \begin{cases} \max_i (x_{ij}), \text{ j is a benefit type attribute.} \\ \min_i (x_{ij}), \text{ j is a cost type attribute. j=1, 2, ..., n.} \end{cases} \tag{8}$$

$$x^0_j = \begin{cases} \text{mix}_i (x_{ij}), \text{ j is a benefit type attribute.} \\ \min_i (x_{ij}), \text{ j is a cost type attribute. j=1, 2, ..., n.} \end{cases} \tag{9}$$

ขั้นตอนที่ 4 คำนวณระยะทาง d* และ d^0 จากทางเลือก x_i เพื่อหาคำตอบอุดมคติเชิงบวกและเชิงลบ

$$d_i^* = \sqrt{\sum_{j=1}^{n} (x_{ij} - x_j^*)^2} \quad i= 1, 2, ..., n. \tag{10}$$

$$d_i^0 = \sqrt{\sum_{j=1}^{n} (x_{ij} - x_j^0)^2} \quad i= 1, 2, ..., n. \tag{11}$$

ขั้นตอนที่ 5 คำนวณหาค่าความใกล้เคียงสัมพัทธ์ของเป้าหมายแต่ละเป้าหมาย

$$C^*_i=d^0/(d^0_i+d^*_i) \quad 0 \leq C^*_i \leq 1 \quad i=1, 2, ..., m \tag{12}$$

ขั้นตอนที่ 6 จัดลำดับตามค่า C^*_i โดยทางเลือกที่มีค่าคะแนนมากที่สุดจะได้รับการจัดอันดับให้เป็นอันดับแรก

AHP-TOPSIS

จากที่กล่าวมาถึงแม้ว่าการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้นจะมีข้อเสีย แต่วิธีเทคนิคเรียงลำดับตามอุดมคติก็มีข้อเสียเช่นเดียวกัน ประการแรกคือเมื่อทำการกำหนดมาตรฐานและคำนวณเมทริกซ์การประเมิน จำเป็นต้องกำหนดน้ำหนักให้กับแต่ละปัจจัย อย่างไรก็ตามการกำหนดน้ำหนักเป็นกระบวนการที่มีความเป็นอัตวิสัยสูง ประการที่สองวิธีเทคนิคเรียงลำดับตามอุดมคติสามารถหาวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุดได้เท่านั้น ไม่สามารถพิจารณาสถานการณ์ของวิธีแก้ปัญหาที่แย่ที่สุดได้ ซึ่งอาจนำไปสู่การประเมินผลที่ไม่สมบูรณ์ หากต้องการให้การตัดสินใจมีความแม่นยำมากขึ้น สามารถใช้การผสมผสานของกระบวนการหลายวิธีได้ โดยการศึกษานี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น เพื่อสร้างโครงสร้างลำดับชั้นก่อน จากนั้นใช้วิธีเทคนิคเรียงลำดับตามอุดมคติ เพื่อคำนวณหาระยะห่างและหาสถานการณ์ที่ใกล้เคียงและดีที่สุด โดย Utama (2021) ซึ่งเป็นผู้คัดเลือกผู้จำหน่ายสินค้ารักโลกในอินโดนีเซียโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้นและเทคนิคเรียงลำดับตามอุดมคติ นอกจากนี้ Onut & Soner (2008) ยังเลือกตำแหน่งที่เหมาะสมของสถานีถ่ายโอนในอิสตันบูลของตุรกีโดยใช้เทคโนโลยีที่ครอบคลุมจากการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้นและเทคนิคเรียงลำดับตามอุดมคติ (Chen, 2020)

จากบทความข้างต้น การศึกษานี้จึงเสนอวิธีการวิจัยที่ผสมผสานกันระหว่างการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้นและเทคนิคเรียงลำดับตามอุดมคติเพื่อสร้างแบบจำลองและแก้ไขปัญหาในการคัดเลือกผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์สำหรับโรงพยาบาลในประเทศไทย โดยพิจารณาน้ำหนัก เกณฑ์การประเมิน และคุณลักษณะต่าง ๆ อย่างครอบคลุม ซึ่งใช้ร่วมการประเมินเชิงอัตวิสัยและภววิสัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผสมผสานน้ำหนักกับการประเมินเกณฑ์และคุณลักษณะต่าง ๆ เพื่อเลือกผู้ส่งมอบที่เหมาะสมที่สุด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกคือการทบทวนวรรณกรรม บทความ และหนังสือเกี่ยวกับ AHP, TOPSIS อุปกรณ์การแพทย์ของไทย และการคัดเลือกผู้ส่งมอบ บนเว็บไซต์ Google Scholar และ Thaijo และช่องทางอื่น ๆ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมทางการแพทย์และอุตสาหกรรมอุปกรณ์การแพทย์ของประเทศไทย รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ AHP และ TOPSIS ที่ใช้แก้ไขปัญหาการคัดเลือกผู้ส่งมอบ ขั้นตอนที่สองคือการศึกษาข้อดีของ AHP และ TOPSIS เพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการคัดเลือกผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ โดยศึกษาวิธีการและกระบวนการนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลและทำการวิเคราะห์ผล สำหรับการจัดการกับปัญหาการตัดสินใจแบบหลายเกณฑ์ โดยในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูล จะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน 1.ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม 2.การให้คะแนนเปรียบเทียบแบบคู่ทั้ง 6 เกณฑ์ (ด้านราคา ด้านการชำระเงิน ด้านเวลาการส่งมอบ ด้านการบริการ การตั้งงบประมาณประจำปี และด้านคุณภาพ) 3.การให้คะแนนระดับความสำคัญของบริษัทจำหน่ายอุปกรณ์ทางการแพทย์ 4 ราย จากเกณฑ์ทั้ง 6 เกณฑ์ ในส่วนของการประชุมพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญถือเป็นการพิจารณาที่สำคัญสำหรับกลไกการตัดสินใจ เพื่อลดความเสี่ยงในการตัดสินใจผิดพลาด และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นของผลการวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย วิศวกรชีวการแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมการดูแลสุขภาพ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี จากนั้นจะทำการรวบรวมข้อมูลสำหรับสร้างแบบสอบถามขั้นต้นให้เสร็จสิ้น ในขั้นตอนที่สามทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการ AHP-TOPSIS ทำการจัดอันดับความสำคัญของเกณฑ์ทั้ง 6 เกณฑ์ ประกอบด้วย ด้านราคา ด้านการชำระเงิน ด้านเวลาการส่งมอบ ด้านการบริการ การตั้งงบประมาณประจำปี และด้านคุณภาพ ซึ่งส่งผลต่อการคัดเลือก

ผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ ที่ดีที่สุดเพียง 1 บริษัท จากจำนวนผู้ส่งมอบอุปกรณ์ทางการแพทย์ 4 ราย จากนั้นทำการสรุปผลการวิจัยของวิธี AHP-TOPSIS ผู้วิจัยได้ออกแบบขั้นตอนการวิจัยดังแสดงในแผนภาพที่ 1

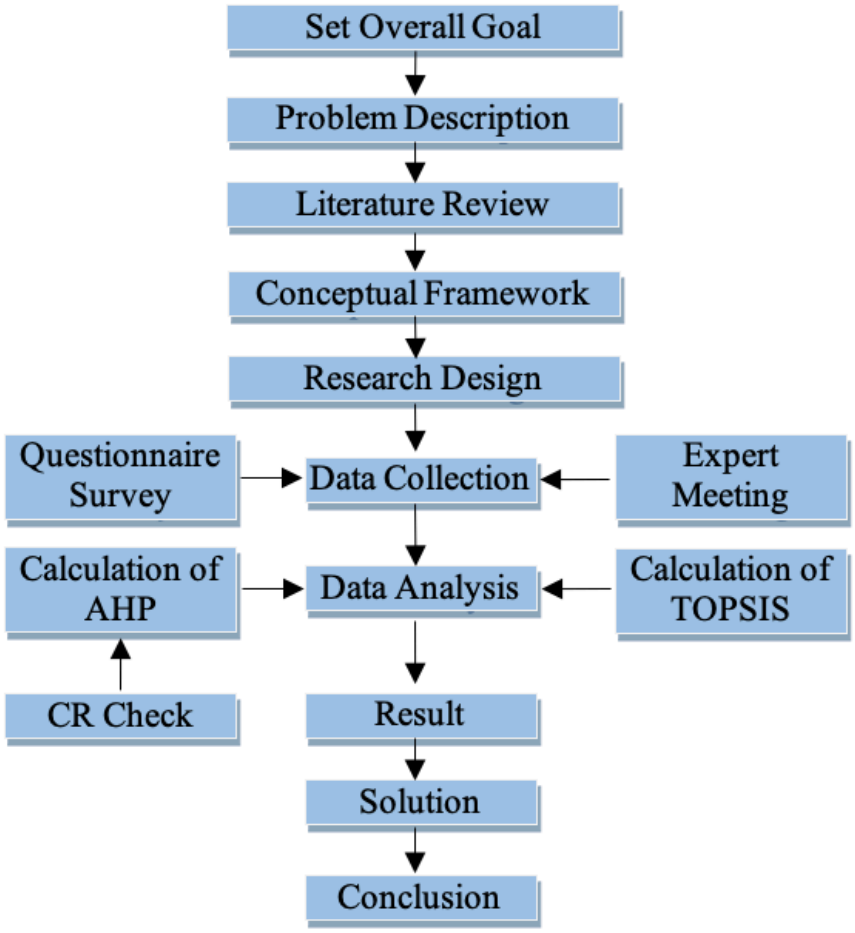

แผนภาพที่ 1 ขั้นตอนการวิจัย

5. ผลการวิจัย

ในงานวิจัยนี้กลุ่มประชากรคือพนักงานหรือผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมอุปกรณ์การแพทย์ในโรงพยาบาล โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 6 คน โดยเป็นเพศหญิง 4 คน คิดเป็น 67% เพศชาย 2 คน คิดเป็น 33% กลุ่มอายุของผู้เข้าร่วม 21-30 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็น 67% และกลุ่มอายุ 31-40 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็น 33% ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งหมด แบ่งเป็นตำแหน่งวิศวกร 5 คน คิดเป็น 83% และตำแหน่งผู้จัดการทั่วไป 1 คน คิดเป็น 17% โดยมีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 3 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็น 33% ประสบการณ์การทำงาน 3-5 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็น 50% และประสบการณ์การทำงาน 5-15 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็น 17% โดยโครงสร้างลำดับชั้น AHP-TOPSIS ในแผนภาพที่ 2 ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากการหาค่าเฉลี่ยของข้อมูลจากแบบสอบถามทั้ง 6 ชุด ดังที่แสดงในตารางที่ 2 ถึง 6

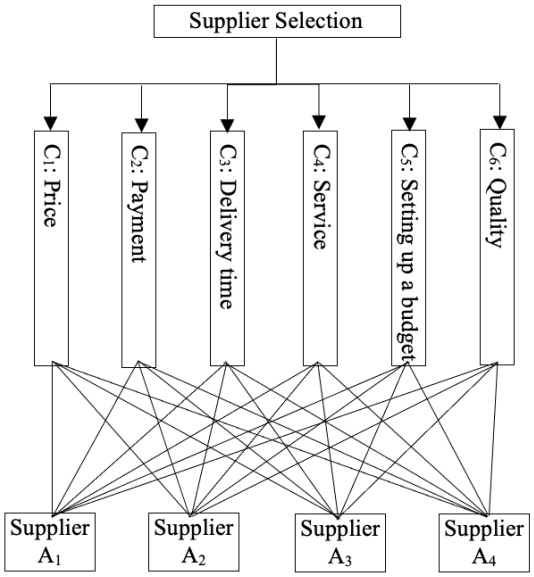

แผนภาพที่ 2 แบบจำลอง AHP-TOPSIS

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบแบบคู่

Criteria	C_1	C_2	C_3	C_4	C_5	C_6
C_1	1.000	2.000	0.200	0.111	0.500	0.125
C_2	0.500	1.000	1.000	0.111	0.500	0.125
C_3	5.000	1.000	1.000	0.111	1.000	0.125
C_4	9.000	9.000	9.000	1.000	7.000	2.000
C_5	2.000	2.000	1.000	0.143	1.000	0.167
C_6	8.000	8.000	8.000	0.500	6.000	1.000

จากตารางที่ 2 จะเป็นการนำคะแนนการเปรียบเทียบแบบคู่ของแต่ละเกณฑ์ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาใส่ในตารางเมทริกซ์เพื่อใช้ในการคำนวณหาค่าน้ำหนักความสำคัญและค่าอัตราส่วนความสอดคล้องในขั้นตอนต่อไป

ตารางที่ 3 น้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์และค่าอัตราส่วนความสอดคล้อง

Criteria	Weight (%)
C_1	4.314
C_2	3.923
C_3	7.385
C_4	44.967
C_5	6.612
C_6	32.799
CR=0.079 < 0.1	

จากตารางที่ 3 จะเป็นการแสดงผล ซึ่งในส่วนของเกณฑ์ที่มีความสำคัญมากที่สุดคือด้านการบริการ C4 ร้อยละ 44.967 รองลงมาคือด้านคุณภาพ C6 ร้อยละ 32.799 อันดับที่สามคือด้านเวลาการส่งมอบ C3 ร้อยละ 7.382

ตารางที่ 4 เมทริกซ์การประเมินปัจจัยที่ทำการปรับมาตรฐาน

Supplier Alternative	Criteria					
	C_1	C_2	C_3	C_4	C_5	C_6
A_1	0.479	0.569	0.569	0.479	0.520	0.537
A_2	0.559	0.475	0.475	0.559	0.520	0.537
A_3	0.479	0.475	0.475	0.479	0.434	0.460
A_4	0.479	0.475	0.475	0.479	0.520	0.460

ตารางที่ 5 ผลค่าน้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์

Supplier Alternative	Criteria					
	C_1	C_2	C_3	C_4	C_5	C_6
A_1	0.021	0.022	0.042	0.215	0.034	0.176
A_2	0.024	0.019	0.035	0.251	0.034	0.176
A_3	0.021	0.019	0.035	0.215	0.029	0.151
A_4	0.021	0.019	0.035	0.215	0.034	0.151

จากตารางที่ 5 และจากสมการ (8)–(9) เมทริกซ์คำตอบอุดมคติเชิงบวก x^* และเมทริกซ์คำตอบอุดมคติเชิงลบ x^0 สำหรับตัวบ่งชี้การประเมินแต่ละตัวสามารถหาได้ดังนี้:

$x^* = \{0.021, 0.022, 0.035, 0.251, 0.029, 0.176\}$

$x^0 = \{0.024, 0.019, 0.042, 0.215, 0.034, 0.151\}$

คำนวณระยะทาง d* และ d^0 จากทางเลือก x_i เพื่อหาคำตอบอุดมคติเชิงบวกและเชิงลบ จากสมการ(10)–(11)

$d^* = \{0.037, 0.008, 0.044, 0.044\}$

$d^0 = \{0.026, 0.044, 0.010, 0.008\}$

ขั้นตอนสุดท้ายจากสมการที่ (12) คำนวณค่าความใกล้เคียงสัมพันธ์ (C*) ของทางเลือกแต่ละทางดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการประเมินทางเลือกผู้ส่งมอบโดยใช้การวิเคราะห์ TOPSIS

Supplier Alternative	relative closeness(C^*)	Rank
A_1	0.410	2
A_2	0.854	1
A_3	0.181	3
A_4	0.150	4

จากตารางที่ 6 ผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ A2 มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่า 0.854 รองลงมาคือผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ A1 อันดับที่สามคือผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ A3 และผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ A4 คือตัวเลือกสุดท้าย

6. อภิปรายผล

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการคัดเลือกผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ในโรงพยาบาล ซึ่งใช้วิธีการกระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้นและเทคนิคเรียงลำดับตามอุดมคติในการวิเคราะห์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจทั้ง 6 เกณฑ์ ได้แก่ ด้านราคา (C1) ด้านการชำระเงิน (C2) ด้านเวลาการจัดส่ง (C3) ด้านการบริการ (C4) การตั้งงบประมาณประจำปี (C5) และด้านคุณภาพ (C6) ผลการศึกษาพบว่าด้านการบริการมีความสำคัญที่สุด (C4) เนื่องจากโรงพยาบาลต้องการการบริการทางด้านเทคนิคและบริการหลังการขายอย่างรวดเร็วจากผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงและความสูญเสียของโรงพยาบาลอันเนื่องมาจากปัญหาที่อาจหลีกเลี่ยงไม่ได้ระหว่างการใช้เครื่องมือทางการแพทย์ รองลงมาคือด้านคุณภาพเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ต้องพิจารณาซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับความปลอดภัยและประสิทธิผลของการรักษาผู้ป่วย ซึ่งทำให้ผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ A2 มีความเหมาะสมมากที่สุด และอีกเป้าหมายของงานวิจัยนี้คือการใช้ AHP-TOPSIS แบบบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาการคัดเลือกผู้ส่งมอบเครื่องมือทางการแพทย์ในโรงพยาบาลแห่งหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งในงานวิจัยนี้ไม่เพียงแต่พิสูจน์วิธีการของ AHP-TOPSIS ในการแก้ปัญหาการตัดสินใจแบบหลายเกณฑ์เท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการแก้ปัญหาที่คล้ายคลึงกันได้

7. เอกสารอ้างอิง

Ali, A. A. M., & Kassam, A. H. (2022). Supplier Ranking in Dental Sector Using Integrated Fuzzy (AHP-TOPSIS). *Engineering and Technology Journal*, *40*(12), 1763-1770.

Alonso, J. A., & Lamata, M. T. (2006). Consistency in the analytic hierarchy process: a new approach. *International journal of uncertainty, fuzziness and knowledge-based systems*, *14*(04), 445-459.

Asadi, Z., Khatir, M. V., & Rahimi, M. (2022). Robust design of a green-responsive closed-loop supply chain network for the ventilator device. *Environmental Science and Pollution Research*, *29*(35), 53598-53618.

Azimifard, A., Moosavirad, S. H., & Ariafar, S. (2018). Selecting sustainable supplier countries for Iran's steel industry at three levels by using AHP and TOPSIS methods. *Resources Policy*, *57*, 30-44.

Chemweno, P., Pintelon, L., Van Horenbeek, A., & Muchiri, P. (2015). Development of a risk assessment selection methodology for asset maintenance decision making: An analytic network process (ANP) approach. *International Journal of Production Economics*, *170*, 663-676.

Chen, C. H. (2015, October). Application enterprise architecture and TOPSIS evaluation methods for decision optimization of real estate investment projects. In *Proceedings of the 2015 Corporate Architecture and Information Technology Seminar, Takming University of Science and Technology, Taipei, Taiwan* (Vol. 31, pp. 1-8).

Chen, C. H. (2019). A new multi-criteria assessment model combining GRA techniques with intuitionistic fuzzy entropy-based TOPSIS method for sustainable building materials supplier selection. *Sustainability*, *11*(8), 2265.

Chen, C. H. (2020). A novel multi-criteria decision-making model for building material supplier selection based on entropy-AHP weighted TOPSIS. *Entropy*, *22*(2), 259.

Fallahpour, A., Kazemi, N., Molani, M., Nayyeri, S., & Ehsani, M. (2018). An intelligence-based model for supplier selection integrating data envelopment analysis and support vector machine. *Interdisciplinary Journal of Management Studies (Formerly known as Iranian Journal of Management Studies)*, *11*(2), 209-241.

Freeman, J., & Chen, T. (2015). Green supplier selection using an AHP-Entropy-TOPSIS framework. *Supply Chain Management: An International Journal*, *20*(3), 327-340.

Guo, Z., Liu, H., Zhang, D., & Yang, J. (2017). Green supplier evaluation and selection in apparel manufacturing using a fuzzy multi-criteria decision-making approach. *Sustainability*, *9*(4), 650.

Keshavarz Ghorabaee, M., Amiri, M., Zavadskas, E. K., & Antucheviciene, J. (2017). Supplier evaluation and selection in fuzzy environments: A review of MADM approaches. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, *30*(1), 1073-1118.

Khoshi, A., Gooshki, H. S., & Mahmoudi, N. (2018). The data on the effective qualifications of teachers in medical sciences: An application of combined fuzzy AHP and fuzzy TOPSIS methods. *Data in brief*, *21*, 2689-2693.

Manivel, P., & Ranganathan, R. (2019). An efficient supplier selection model for hospital pharmacy through fuzzy AHP and fuzzy TOPSIS. *International Journal of Services and Operations Management*, *33*(4), 468-493.

Nayeri, S., Sazvar, Z., & Heydari, J. (2022). A global-responsive supply chain considering sustainability and resiliency: application in the medical devices industry. *Socio-Economic Planning Sciences*, *82*, 101303.

Onut, S., & Soner, S. (2008). Transshipment site selection using the AHP and TOPSIS approaches under fuzzy environment. *Waste management*, *28*(9), 1552-1559.

Saaty, T. L. (1988). Some mathematical topics in the analytic hierarchy process. In *Mathematical models for decision support* (pp. 89-107). Springer Berlin Heidelberg.

Tadic, D., Stefanović, M., & Aleksić, A. (2014). The evaluation and ranking of medical device suppliers by using fuzzy topsis methodology. *Journal of Intelligent & Fuzzy Systems*, *27*(4), 2091-2101.

Tong, L., Pu, Z., & Ma, J. (2019). Maintenance supplier evaluation and selection for safe and sustainable production in the chemical industry: A case study. *Sustainability*, *11*(6), 1533.

Utama, D. M. (2021, March). AHP and TOPSIS integration for green supplier selection: A case study in Indonesia. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 1845, No. 1, p. 012015). IOP Publishing.

Wang, C. L., & Yoon, K. S. (1981). Multiple attribute decision making. *Lecture Notes in Economics & Mathematical Systems*, *404*(4), 287-288.

ประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานและการตอบสนองที่รวดเร็วที่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าการจัดส่งแบบด่วนในคุนหมิง ประเทศจีน

Quick Response and Supply Chain Efficiency that Affect to Express Delivery Customer Satisfaction in Kunming, China

Qihan LI, นพคุณ แสงเขียว, ณัฏฐากร ไชยชน*, ชูศักดิ์ พรสิงห์

ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหการและการจัดการ คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 73000

E-mail: Nutthakornchaichon@gmail.com

บทคัดย่อ

การจัดส่งแบบด่วนเข้ามามีบทบาทต่อการกำหนดกลยุทธ์ของผู้บริหารการจัดการห่วงโซ่อุปทานอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผู้จัดส่งยังได้เพิ่มแนวทางการบริหารจัดการการตอบสนองที่รวดเร็วเข้าร่วมด้วยเพื่อมุ่งหวังให้เกิดความพึงพอใจของลูกค้าผู้ใช้บริการจัดส่งอย่างสูงสุด การวิจัยครั้งนี้มุ่งหวังศึกษาความสำคัญของรูปแบบการตอบสนองอย่างรวดเร็วและประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานต่อความพึงพอใจของลูกค้า เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการตอบสนองอย่างรวดเร็วและประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานต่อความพึงพอใจของลูกค้า และเพื่อสร้างแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการตอบสนองอย่างรวดเร็วและประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานต่อความพึงพอใจของลูกค้า บริษัทตัวอย่างที่ทำการศึกษาเป็นบริษัทให้บริการนำส่งด่วนในเมืองคุนหมิง ประเทศจีน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยลูกค้า 400 คนที่ใช้บริการของบริษัทจัดส่งด่วน เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถามออนไลน์ เก็บข้อมูลผ่านเว็บไซต์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา รวมถึงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์เส้นทางในสถิติเชิงอนุมาน

ผลลัพธ์ชี้ให้เห็นว่าทุกปัจจัยมีความสำคัญอย่างมาก ปัจจัยต่อไปนี้ถูกจัดเรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย: ประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน, การตอบสนองอย่างรวดเร็ว, และความพึงพอใจของลูกค้า. ความรวดเร็วในการตอบสนองมีผลกระทบอย่างมากต่อความพึงพอใจของลูกค้า โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางอยู่ที่ 0.991 นอกจากนี้ ความรวดเร็วในการตอบสนองมีผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางอยู่ที่ 0.341. สุดท้ายแล้ว ผลกระทบของประสิทธิภาพในห่วงโซ่อุปทานต่อความพึงพอใจของลูกค้านั้นมีน้อยมาก โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางอยู่ที่ 0.009 ดังนั้น บริษัทจัดส่งด่วนควรให้ความสำคัญสูงสุดกับคุณภาพของบริการสำหรับผู้บริโภคที่ให้คุณค่าแก่ประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานและความรวดเร็วในการจัดส่งเพื่อให้บรรลุประสิทธิภาพสูงสุด พวกเขาต้องสร้างระบบห่วงโซ่อุปทานที่เชื่อมโยงกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การตอบสนองที่รวดเร็ว, ประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน, ความพึงพอใจของลูกค้า, การจัดส่งแบบด่วน

ABSTRACT

Express delivery plays a crucial role in effectively shaping supply chain management executives' strategies. Additionally, delivery providers have incorporated rapid response management approaches to maximize customer satisfaction among service users. This research aims to study the importance of rapid response patterns and the efficiency of the supply chain on customer satisfaction. It seeks to analyze the impact of rapid response and supply chain efficiency on customer satisfaction and to create a causal model of factors influencing rapid response and supply chain efficiency on customer satisfaction. The sample company studied is a courier service provider in Kunming, China. The sample group consists of 400 customers who use the courier service. The research tool is an online questionnaire, data is collected through the website, and data is analyzed using descriptive statistics, including means and standard deviations, and path analysis in inferential statistics.

The results indicated that all factors were highly significant. The following factors are listed in descending order of importance: supply chain efficiency, quick reaction, and customer satisfaction. The promptness of the response significantly impacted customer satisfaction, as indicated by a path coefficient of 0.991. Additionally, the promptness of the response directly impacted supply chain efficiency, with a path coefficient of 0.341. Lastly, the impact of supply chain efficiency on customer satisfaction was minimal, with a path coefficient of 0.009. Hence, express delivery firms should provide utmost importance to the quality of their service for consumers who value supply chain efficiency and promptness. In order to attain optimal efficiency, they must establish a supply chain system that effectively links with all parties involved

KEYWORDS: Quick response, Supply chain efficiency, Customer satisfaction, Express delivery.

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ในปัจจุบันนี้ เป็นสถานการณ์ของการแข่งขันระดับโลกในสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน ไม่ว่าจะเป็นระบบเศรษฐกิจ สังคม หรือวัฒนธรรม การเมืองข้ามชาติและนโยบายของรัฐบาลในแต่ละประเทศทำให้การผลิตของอุตสาหกรรมมีความซับซ้อนมากขึ้นตามความเจริญเติบโตที่เฉพาะเจาะจง อุตสาหกรรมการผลิตกำลังประสบปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับกระแสโลกาภิวัฒน์ การจัดการห่วงโซ่อุปทานที่เหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็น โดยต้องมุ่งเน้นไปที่ความต้องการของลูกค้าในการจัดส่งผลิตภัณฑ์ที่รวดเร็วขึ้นในขณะนี้ เพื่อประสิทธิภาพที่ดีกว่าในอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ในการบริหารธุรกิจในอดีต ผู้บริหารส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะยึดมั่นในหลักการบริหารที่มุ่งเน้นการจัดการภายในองค์กร โดยมองข้ามความสัมพันธ์ระยะยาวและผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างองค์กรภายนอก

สุดท้ายแล้ว มันส่งผลให้เกิดผลิตภัณฑ์และบริการที่มีต้นทุนสูงแต่คุณภาพต่ำ ในเวลาเดียวกัน เงินทุนและทรัพยากรในการบริหารจัดการกลับกลายเป็นสิ่งที่หายากมากขึ้นเรื่อย ๆ ผลที่ตามมาคือ รูปแบบการบริหารจัดการได้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นภายนอกองค์กรที่มีทรัพยากรและเทคนิคเฉพาะที่สามารถทำงานบางอย่างได้ดีกว่าเข้ามาในตำแหน่งนั้น และการสร้างห่วงโซ่อุปทานนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืน (ชูศักดิ์ พรสิงห์ และคณะ, 2565)

การจัดการห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญสำหรับธุรกิจในการส่งมอบผลิตภัณฑ์ไปยังสถานที่ที่ถูกต้องในเวลาที่เหมาะสมและในต้นทุนที่ต่ำกว่า ซึ่งเกี่ยวข้องกับบริษัทที่ใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและรับประกันการส่งมอบที่ตรงเวลา การเพิ่มประสิทธิภาพในห่วงโซ่อุปทานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในด้านการบริหารจัดการธุรกิจโดยรวม (Jenkins, 2022) มันสำคัญเพราะความเป็นเลิศในด้านนี้สามารถช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายให้กับบริษัทในขณะที่ยังคงรักษาความพึงพอใจของลูกค้าไว้ได้ ห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพหมายถึงเวลาการประมวลผลคำสั่งซื้อลดลง การจัดการสินค้าคงคลังที่ดีกว่าและการจัดส่งที่รวดเร็วขึ้นมักหมายถึงกำไรที่สูงขึ้นเสมอ

การตอบสนองต่อลูกค้าเป็นกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความคล่องตัว อิงจากการเข้าใจความต้องการของลูกค้าเพื่อสร้างโอกาสที่ทำกำไรได้ โดยมุ่งเน้นที่การสร้างความตอบสนองและความยืดหยุ่นในกระบวนการ ห่วงโซ่อุปทานสามารถปรับตัวได้ตามสภาพธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งยากต่อการคาดเดา โดยเฉพาะเมื่อความต้องการของลูกค้าไม่แน่นอน อย่างไรก็ตาม แง่มุมเชิงกลยุทธ์ของการตอบสนองต่อลูกค้าหรือแนวคิดเกี่ยวกับความคล่องตัวไม่ได้มุ่งเน้นไปที่การลดต้นทุนจนทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้มากนัก (สถาพร โอภาสานนท์, 2563)

ห่วงโซ่อุปทานคือเครือข่ายระหว่างบริษัทและผู้จัดหาเพื่อผลิตและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เฉพาะให้กับผู้ซื้อสุดท้าย เครือข่ายนี้ประกอบด้วยกิจกรรม ผู้คน หน่วยงาน ข้อมูล และทรัพยากรในอีกนัยหนึ่ง ห่วงโซ่อุปทานคือกระบวนการในการเคลื่อนย้ายและแปรรูปวัตถุดิบให้เป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป จัดส่งสินค้าไปยังผู้ใช้ปลายทาง ซึ่งบริษัทต่างๆ สามารถวัดประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานโดยใช้ตัวชี้วัดประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานได้

การตอบสนองอย่างรวดเร็วประกอบด้วยแนวคิดหลักสี่ประการ ได้แก่ พลังของเวลา โครงสร้างองค์กร การนำไปใช้ทั่วทั้งองค์กร และการเปลี่ยนแปลงระบบ (Yusoofa and others, 2022) ระยะเวลานำที่ยาวนานทำให้ต้นทุนแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญถึง 5 เท่าของต้นทุนสินค้าที่อยู่ระหว่างการผลิตและสินค้าสำเร็จรูป และการคิดใหม่เกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงจากฟังก์ชันแบบดั้งเดิมไปสู่การเป็นองค์กรที่มีเซลล์ที่เชื่อมโยงกัน กิจกรรมบริการขนส่งเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าในด้านความเชื่อถือได้ ความปลอดภัย และการประหยัดค่าใช้จ่าย (ความสามารถในการทำกำไร) โดยการบูรณาการส่วนที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน ผู้ขายสินค้า ผู้ผลิต ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก ลูกค้า และผู้ให้บริการคลังสินค้า ผู้ให้บริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ สำหรับความพึงพอใจของลูกค้า (Asamoah and others, 2021)

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยของสุวัฒน์ นวลขาว (2565) แสดงให้เห็นว่าคุณค่าบริการที่สำคัญประกอบด้วยความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ความสะดวกในการบริการ ภาพลักษณ์ของบริษัท ความรับผิดชอบต่อสังคม การบริการของพนักงาน และคุณภาพ คุณภาพการบริการคือคุณค่าของบริการที่มีประสิทธิภาพสูง การขนส่งและการประมวลผลข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส่งผลต่อความยั่งยืนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าในอีคอมเมิร์ซ อิทธิพลทางอ้อมถูกส่งผ่านคุณค่าที่รับรู้ของบริการ ผลลัพธ์ของการศึกษานี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้ให้บริการโลจิสติกส์ขนาดเล็ก ซึ่งเป็นบริษัทไทย เพื่อให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ในอดีตบริษัทโลจิสติกส์มุ่งเน้นที่คุณค่าของการบริการที่รวดเร็วและการดำเนินงานที่มีต้นทุนต่ำ โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพการจัดส่งและความพึงพอใจของลูกค้า

ดังนั้นนี่จึงเป็นปัญหาใหญ่สำหรับผู้ให้บริการธุรกิจขนส่งในคุนหมิง โดยเฉพาะสำหรับผู้ให้บริการ SMEs จำเป็นต้องเร่งการปรับวิธีการดำเนินงานเพื่อรักษาลูกค้าเดิมและหาวิธีสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าผ่านการบริการ เพิ่มลูกค้าใหม่จำนวนมากให้กับองค์กร เนื่องจากตอนนี้มีการแข่งขันจากคู่แข่งในธุรกิจในประเทศจีน

ด้วย ยังมีผู้แข่งขันต่างชาติที่เข้ามาในภาคการขนส่งด้วยเช่นกัน สิ่งนี้จะทำให้องค์กรมีความได้เปรียบในการแข่งขันที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงการเข้ามาของคู่แข่งต่างชาติใหม่และภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เนื่องจากผู้ประกอบการมีส่วนแบ่งตลาดที่ใหญ่จากผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลาง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของการตอบสนองอย่างรวดเร็ว ประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน และความพึงพอใจของลูกค้า โดยใช้บริษัทจัดส่งด่วนในเมืองคุนหมิง ประเทศจีน

(2) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการตอบสนองอย่างรวดเร็วและประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานต่อความพึงพอใจของลูกค้า โดยใช้บริษัทจัดส่งด่วนในเมืองคุนหมิง ประเทศจีน

(3) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการตอบสนองอย่างรวดเร็วและประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานต่อความพึงพอใจของลูกค้า โดยใช้บริษัทจัดส่งด่วนในเมืองคุนหมิง ประเทศจีน

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 การนำส่งแบบด่วน

จีนเป็นศูนย์รวมบริษัทจัดส่งด่วนที่ใหญ่ที่สุดในโลก ให้บริการในพื้นที่มากกว่า 200 ประเทศทั่วโลก และมีเครื่องบินขนส่งสินค้าที่ให้บริการอยู่ในเครือข่ายของสายการบินมากกว่า 56 แห่ง ตัวอย่างเช่น มูลค่าของบริษัท SF Express Delivery Co., Ltd. มากกว่า 229 พันล้านหยวน และเป็นบริษัทขนส่งที่มีมูลค่ามากที่สุดในจีน ซึ่งเป็นบริษัทที่มีมูลค่าหุ้นสูงเป็นอันดับสี่ในตลาดหุ้นเซินเจิ้น และใหญ่ที่สุดในโลกโดยทั่วไป มีบริการ 3 ประเภท ดังนี้ (1) สินค้าทั่วไปกับลูกค้าทางธุรกิจ ลูกค้าที่ทำธุรกิจอีคอมเมิร์ซ และลูกค้าทั่วไป นอกจากการขนส่งแบบดั้งเดิมแล้ว ผู้ให้บริการขนส่งเอกชนกำลังขยายตัวด้วยเช่นกัน (2) บริการทางการเงินรวมถึงแอปพลิเคชันการชำระเงิน บัตรเครดิต (ความร่วมมือระหว่างบริษัทขนส่งและธนาคารจีนซิตี้ (CITIC) ซึ่งผู้ถือบัตรจะได้รับสิทธิประโยชน์ที่บริษัทขนส่งเอกชนมอบให้) มีการจัดเตรียมการคูณและบัตรชำระเงินให้แล้วค่ะ และ (3) บริการอีคอมเมิร์ซให้แพลตฟอร์มการค้าเพื่อสินค้าต่างๆ บริษัทขนส่งต้องการขยายธุรกิจเข้าสู่บริการจัดส่งอาหาร โดยที่การขนส่งของบริษัทจะไม่รวมบริการเช่ารถขนส่งสินค้า รถไฟความเร็วสูงสามารถส่งสินค้าไปยังเมืองต่างๆ ได้ ดังนั้นบริษัทจัดส่งสามารถถือเป็นบริษัทขนส่งที่มีบริการและความเร็วที่สมบูรณ์แบบได้

บริษัทจัดส่งด่วนกำลังเป็นที่นิยมมากในช่วงนี้ บริการที่ทันสมัยและการจัดส่งสินค้าที่รวดเร็ว ธุรกิจต่างๆ รับรู้ถึงเรื่องนี้ โดยเฉพาะการนำเข้าสินค้าจากจีนหรือการส่งออกไปยังจีนในขณะนี้มีความต้องการในตลาดโลกอย่างมาก ด้วยผลิตภัณฑ์มากมายให้เลือก เรามักได้รับการสนับสนุนที่ดีจากเจ้าของธุรกิจเสมอ บริษัทจัดส่งด่วนให้บริการลูกค้าในหลายด้าน เช่น บริการนำเข้าสินค้าทางทะเล รวมถึงการสั่งซื้อสินค้าจากประเทศจีน การนำเข้าสินค้าทางรถยนต์ และการให้บริการนำเข้าสินค้าทางอากาศ รวมถึงบริการจัดส่งไปยังประเทศจีนด้วย เรายังให้บริการโอนเงินไปยังประเทศจีนผ่าน Alipay WeChat และ QQ รวมถึงบริการขนส่งในตู้คอนเทนเนอร์

3.2 แนวคิดเรื่องการตอบสนองที่รวดเร็ว

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมมีการแข่งขันที่เข้มข้นมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความร่วมมือระหว่างการเตรียมและการส่งมอบวัตถุดิบ การผลิตผลิตภัณฑ์สุดท้ายและส่งมอบให้กับลูกค้าหรือผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญ ผู้บริหารเก่าหลายคนไม่คำนึงถึงผู้ส่งมอบ หุ้นส่วนทางธุรกิจ หรือแม้แต่คู่แข่ง ทำให้การบริหารจัดการและการอยู่รอดในธุรกิจเป็นเรื่องยาก โหมดการตอบสนองที่รวดเร็วซึ่งเปลี่ยนแปลงตามโมเดลหรือความรู้ใหม่ที่นำเสนอ เมื่อผู้วิจัยทำการ

ตรวจสอบการตอบสนองอย่างรวดเร็ว จะมีการใช้คุณสมบัติที่มุ่งเน้นเป็นพิเศษตามผลการวิจัยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การตอบสนองอย่างรวดเร็วดูเหมือนจะเป็นหนึ่งในสามฟังก์ชันการดำเนินงานจากการศึกษาในอดีต

3.2.1 มันเป็นการมุ่งเน้นไปที่การลดเวลา มันมีบทบาทสำคัญในการตอบสนองอย่างรวดเร็วเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า ในมุมมองนี้ การตอบสนองอย่างรวดเร็วถูกแสดงออกมาเป็นกรอบการแข่งขันที่อิงตามเวลา

3.2.2 การตอบสนองที่รวดเร็วมีลักษณะเฉพาะโดยการประมวลผลคำสั่งซื้อหลังจากที่ทราบความต้องการของลูกค้า ความสามารถพิเศษในการตอบสนองอย่างรวดเร็วนี้นำมาซึ่งประโยชน์ที่สำคัญ รวมถึงการคาดการณ์ความต้องการที่แม่นยำ การแก้ไขความไม่แน่นอนของความต้องการ และการจับคู่ระหว่างอุปทานและความต้องการอย่างเหมาะสม ซึ่งในที่สุด หลายการศึกษาให้ความสำคัญกับความต้องการของลูกค้า

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจของลูกค้า

Dibb & Simkin (2013) นิยามความพึงพอใจของลูกค้าไว้ว่าเป็น “ความรู้สึกของบุคคลที่มีความสุขหรือผิดหวัง ซึ่งเกิดจากการเปรียบเทียบประสิทธิภาพหรือผลลัพธ์ที่รับรู้ของผลิตภัณฑ์กับความคาดหวังของเขาหรือเธอ” แม้ว่า Dibb & Simkin (2013) จะใช้คำที่เป็นนามธรรมเช่น ความสุขและความผิดหวัง แต่คำจำกัดความนั้นแน่นอนว่าไม่คลุมเครือ มันแสดงให้เห็นว่า โดยทั่วไปแล้ว ความพึงพอใจของลูกค้าเป็นสภาวะที่ลูกค้ารู้สึกพอใจกับการตัดสินใจทำธุรกิจกับคุณ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความพึงพอใจของลูกค้าเป็นระดับที่ธุรกิจของคุณประสบความสำเร็จในการตอบสนองความคาดหวังของลูกค้า จากสิ่งนี้ คุณอาจคิดว่าความพึงพอใจของลูกค้านั้นสามารถทำได้ง่ายๆ ด้วยผลิตภัณฑ์ที่ยอดเยี่ยม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วยลูกค้าชาวจีนที่ใช้บริการจัดส่งด่วนในคุนหมิง นักวิจัยได้คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Cochran (1977) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้เป็น 384.16. นักวิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 400 คน

4.2 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้คือแบบสอบถาม นักวิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร หนังสือเรียน บทความ และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ให้สอดคล้องกับหัวข้อที่ศึกษา คำถามถูกแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลประชากร ส่วนที่ 2 ตัวแปรอิสระผู้ตอบแบบสอบถามถูกขอให้ระบุระดับความสำคัญของการตอบสนองอย่างรวดเร็วและประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน ส่วนที่ 3 ตัวแปรตาม ผู้ตอบรับถูกขอให้ระบุระดับความพึงพอใจของลูกค้า

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

นักวิจัยได้เริ่มเก็บข้อมูลต่อไป ขั้นตอนมีดังนี้

1. นักวิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ผ่าน WeChat เว็บไซต์ และแอปพลิเคชัน ผู้ตอบแบบสอบถามจะถูกระบุในเอกสารที่แนบมากับแบบสอบถาม

2. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ส่งกลับมา ในขณะที่เก็บข้อมูล หากมีคำถามใดที่ไม่ได้รับคำตอบอย่างครบถ้วน นักวิจัยขออนุญาตจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบอีกครั้ง

3. จัดหมวดหมู่ข้อมูลในแบบสอบถาม การเขียนโค้ดได้ถูกทำขึ้นเพื่อให้นำข้อมูลที่เตรียมไว้เข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ทางสถิติ

นักวิจัยได้ส่งแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลออนไลน์ผ่านเว็บไซต์เก็บข้อมูล https://www.wjx.cn/report/157473609.aspx ได้รับแบบสอบถามกลับมาเป็นจำนวน 400 ชุด หลังจากนั้น นักวิจัยได้เลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 400 ชุด ซึ่งคิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งถือว่าเป็นขนาดตัวอย่างที่เพียงพอ โดยมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนการสำรวจจริง โดยการวัดความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของตัวชี้วัด (ความสอดคล้องระหว่างรายการและวัตถุประสงค์: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญภายนอก 3 คน พบว่าค่ารวม IOC เท่ากับ 0.93 ซึ่งไม่ต่ำกว่า 0.50 สำหรับทุกรายการ สรุปได้ว่าคำถามทั้งหมดมีความถูกต้องตามเนื้อหา นักวิจัยได้ทำการสำรวจด้วยแบบสอบถามกับลูกค้า 30 คนที่ใช้บริการจัดส่งด่วนในเมืองคุนหมิง ประเทศจีน โดยกลุ่มที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่างมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.829 และได้วัดความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามโดยรวมที่ 0.867 นอกจากนี้ การวิเคราะห์แบบพาธ (Path Analysis) ด้วยซอฟต์แวร์ ADANCO 2.3 ยังมีความสำคัญอีกด้วย

5. ผลการวิจัย

การสุ่มตัวอย่างจากผู้ตอบ 400 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง อายุระหว่าง 30-39 ปี และ 40-49 ปี สถานภาพการสมรส และมีวุฒิปริญญาตรี รองลงมาคือปริญญาโท และปริญญาตรีในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นพนักงานเอกชน รองลงมาคือพนักงานรัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัด และบริษัทต่างๆ ลูกค้าส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 6,001-8,000 หยวน รองลงมาคือ 10,001-12,000 หยวน บริการนี้ถูกใช้งาน 4-5 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยส่วนใหญ่จะเป็นธุรกิจบริการ ตามด้วยหน่วยงานรัฐบาล

ผลการวิเคราะห์ของวัตถุประสงค์ที่ 1

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงระดับความสำคัญของการตอบสนองอย่างรวดเร็ว ประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน และความพึงพอใจของลูกค้า โดยใช้บริการจัดส่งด่วนในเมืองคุนหมิง ประเทศจีน ปรากฏตามที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ปัจจัย	$\bar{x}$	$S.D.$	α	แปรผล
การตอบสนองอย่างรวดเร็ว	4.23	.476	0.858	ระดับสูง
ประสิทธิภาพของโซ่อุปทาน	4.17	.406	0.862	ระดับสูง
ความพึงพอใจของลูกค้า	4.26	.506	0.856	ระดับสูง

จากตารางที่ 1 ผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่าทุกปัจจัยอยู่ในระดับสูง ในด้านความพึงพอใจของลูกค้า ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ ($\bar{x}$ = 4.26, S.D.=0.506) และค่า Cronbach's alpha อยู่ที่ 0.858 ตามด้วย (2) ค่าเฉลี่ยรวมของการตอบสนองอย่างรวดเร็วอยู่ที่ ($\bar{x}$ = 4.23, S.D.=0.476) และค่า Cronbach's alpha อยู่ที่ 0.862. สุดท้ายนี้ ประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ ($\bar{x}$ = 4.17, S.D. = 0.406) และค่า Cronbach's alpha อยู่ที่ 0.856.

ผลการวิเคราะห์ของวัตถุประสงค์ที่ 2

ผลการวิเคราะห์คือผลกระทบของการตอบสนองอย่างรวดเร็วและประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานต่อความพึงพอใจของลูกค้า โดยใช้บริษัทจัดส่งด่วนในเมืองคุนหมิง ประเทศจีน

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ผลกระทบของการตอบสนองอย่างรวดเร็วและประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานต่อความพึงพอใจของลูกค้า

ตัวแปรอิสระ	สัมประสิทธิ์	ตัวแปรตาม					
		ประสิทธิภาพของโซ่อุปทาน			ความพึงพอใจของลูกค้า		
		TE	DE	IE	TE	DE	IE
การตอบสนองอย่างรวดเร็ว	b	0.34**	0.34**	-	0.99**	0.99**	0.003**
	S.E.	0.02	0.02	-	0.06	0.07	0.07
	β	0.40	0.40	-	0.95	0.06	0.99
ประสิทธิภาพของโซ่อุปทาน	b	-	-	-	0.01	0.01	-
	S.E.	-	-	-	0.06	0.06	-
	β	-	-	-	0.15	0.54	-
R^2		0.1161			0.9890		
Adjust R^2		0.1143			0.9889		
Conformity index		$\chi 2 = 0.01$, RMSEA =SRMR/RMR= 0.05-0.08					

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า จากข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่าการตอบสนองอย่างรวดเร็วและประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานมีผลกระทบโดยตรงและเป็นบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า ปัจจัยเหล่านี้อธิบายความแปรปรวนในความพึงพอใจของลูกค้าได้ถึง 98% การตอบสนองอย่างรวดเร็วมีผลกระทบเชิงบวกที่สำคัญต่อความพึงพอใจของลูกค้าในระดับนัยสำคัญที่ 0.01 ในทำนองเดียวกัน ประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานยังมีอิทธิพลเชิงบวกที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ต่อลูกค้าอีกด้วย นอกจากนี้ ประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานมีผลทางอ้อมต่อความพึงพอใจของลูกค้า. ดัชนีของค่าเฉลี่ยกำลังสี่ของเศษเหลือ RMSEA = SRMR/RMR = 0.05-0.08 แสดงให้เห็นถึงผลทางอ้อมผ่านประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการตอบสนองอย่างรวดเร็วมีอิทธิพลโดยตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.991 ตามด้วยการตอบสนองอย่างรวดเร็วที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.341 และสุดท้าย ประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานมีอิทธิพลโดยตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.009 ของลูกค้าที่ใช้บริการบริษัทขนส่งด่วน ตามแผนภาพที่ 1

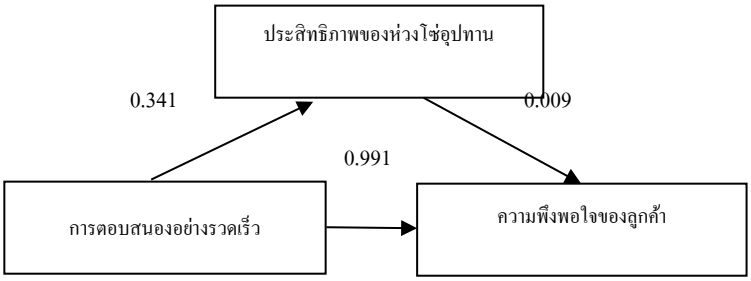

แผนภาพที่ 1 การวิเคราะห์เส้นทาง

ผลการวิเคราะห์ของวัตถุประสงค์ที่ 3

โมเดลของปัจจัยสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการตอบสนองอย่างรวดเร็วและประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานต่อความพึงพอใจของลูกค้า โดยใช้บริษัทจัดส่งด่วนในเมืองคุนหมิง ประเทศจีน ตามการวิจัย ความพึงพอใจของลูกค้าเมื่อใช้บริการจัดส่งด่วนได้รับผลกระทบจากหลายปัจจัย ปัจจัยเหล่านี้รวมถึงการตอบสนองอย่างรวดเร็ว ซึ่งเกี่ยวข้องกับการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพ โดยการให้ความสำคัญกับปัจจัยเหล่านี้ บริษัทต่างๆ สามารถได้รับประโยชน์หลายประการ เช่น การประหยัดค่าใช้จ่าย เวลาการจัดส่งที่รวดเร็วขึ้น ความพึงพอใจของลูกค้าที่สูงขึ้น และความสามารถในการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นในตลาด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ บริษัทต่างๆ มุ่งมั่นที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานอย่างต่อเนื่องผ่านการนำเทคโนโลยีมาใช้ การปรับปรุงกระบวนการ และการสร้างความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ ดังนั้น หากผู้ประกอบการมุ่งเน้นไปที่การตอบสนองอย่างรวดเร็วผ่านความมีประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน จะส่งผลให้เกิดโมเดลความพึงพอใจของลูกค้าที่เน้นปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าอย่างชัดเจน ตามแผนภาพที่ 2

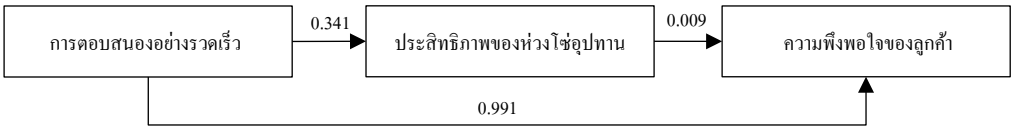

แผนภาพที่ 2 รูปแบบ Causal factors

จากแผนภาพที่ 2 โมเดลของปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า พบว่าการตอบสนองอย่างรวดเร็วมีผลกระทบมากที่สุดต่อความพึงพอใจของลูกค้า (0.991) รองลงมาคือการตอบสนองอย่างรวดเร็ว (0.341) และสุดท้ายคือประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน (0.0099) โดยมีความสำคัญที่ 0.01

6. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อสรุป 1 คือการศึกษาระดับความสำคัญของการตอบสนองอย่างรวดเร็วและประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานรวมถึงความพึงพอใจของลูกค้าโดยใช้บริษัทจัดส่งด่วน จากการวิเคราะห์สามปัจจัย พบว่าความพึงพอใจของลูกค้าอยู่ในระดับสูงที่สุดในบรรดาปัจจัยเหล่านั้น บริการจัดส่งด่วน สถานที่ตั้งที่สะดวก และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจอดรถ ล้วนมีส่วนช่วยให้เกิดความพึงพอใจในระดับสูงนี้ นอกจากนี้ ราคาของบริการก็สมเหตุสมผลเมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจการขนส่งที่คล้ายคลึงกัน การค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Kar (2021) เกี่ยวกับความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งหมายถึงความรู้สึกพอใจหรือผิดหวังของบุคคลที่เกิดจากการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานหรือผลลัพธ์ที่รับรู้ของผลิตภัณฑ์กับความคาดหวังของพวกเขา การตอบสนองต่อคำขอบริการอย่างรวดเร็วก็สำคัญสำหรับลูกค้าด้วยเช่นกัน บริการรวดเร็วและพนักงานยินดีที่จะช่วยเหลือค่ะ ในที่สุด สินค้าถูกส่งถึงจุดหมายปลายทางตามกำหนดเวลา ตามแนวคิดที่กล่าวถึงใน Gromova (2020) การให้บริการที่รวดเร็วเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากลูกค้ามีความคาดหวังสูงเมื่อพูดถึงบริการทางธุรกิจ ประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานก็มีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบธุรกิจ เนื่องจากมันเน้นการบริการที่บูรณาการ โดยเฉพาะในกระบวนการสุดท้ายของการส่งมอบผลิตภัณฑ์ให้กับลูกค้า การศึกษาที่ดำเนินการโดย Choi and others (2018) เน้นย้ำว่าการตอบสนองอย่างรวดเร็วและการจัดการห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพนั้นเป็นประโยชน์ต่อห่วงโซ่อุปทานในธุรกิจเสมอ ซึ่งนำไปสู่การตอบสนองความต้องการของลูกค้าในที่สุด

วัตถุประสงค์ข้อสรุป 2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการตอบสนองอย่างรวดเร็วและประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานต่อความพึงพอใจของลูกค้า โดยใช้บริษัทจัดส่งด่วนในเมืองคุนหมิง ประเทศจีน

ข้อสรุปวัตถุประสงค์ที่ 2 การตอบสนองอย่างรวดเร็วมีอิทธิพลโดยตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า เนื่องจากพนักงานให้บริการอย่างรวดเร็ว ระบบการจัดส่งด่วนมีประสิทธิภาพเนื่องจากการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เพื่อรักษาความพึงพอใจของลูกค้าและกระตุ้นให้มีการกลับมาซื้อซ้ำ การตอบสนองต่อข้อเสนอแนะแต่ละอย่างจากลูกค้าและทำการปรับปรุงจึงเป็นสิ่งสำคัญ วิธีการนี้ ซึ่งเรียกว่าแนวทางที่มุ่งเน้นลูกค้าสามารถนำไปสู่ความภักดีและความพึงพอใจของลูกค้าที่เพิ่มขึ้นในระยะยาวได้ ระบบการจัดส่งผลิตภัณฑ์มีประสิทธิภาพเพราะมีการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อช่วยในการให้บริการ ทำให้ลูกค้าพอใจและกลับมาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง โดยแนวคิดของ Gromova (2020) สรุปว่า การตอบสนองต่อข้อเสนอแนะแต่ละข้อไม่ใช่เพียงแค่การแสดงความสุภาพ แต่เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญสำหรับธุรกิจที่มุ่งหวังจะเป็นศูนย์กลางของลูกค้า ท้ายที่สุดแล้ว มันนำไปสู่ความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า

การตอบสนองอย่างรวดเร็วมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน; คุณภาพของบริการที่พนักงานให้ซึ่งพร้อมให้บริการตลอดกระบวนการนั้นมีบทบาทสำคัญในการทำให้บริการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการตรวจสอบผลิตภัณฑ์หรือพัสดุในเวลาจริง แนวคิดเรื่องเวลาตอบสนองที่รวดเร็วตามที่เสนอโดย Gromova (2020) สามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งจะนำไปสู่ความพึงพอใจที่มากขึ้นสำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและการส่งมอบผลิตภัณฑ์อย่างทันเวลา นอกจากนี้ วิธีการนี้สามารถช่วยลดต้นทุนการดำเนินงานสำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานโดยรวมของบริษัทได้อีกด้วย

สุดท้ายนี้ ประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานมีบทบาทสำคัญต่อความพึงพอใจของลูกค้า เนื่องจากช่วยให้กระบวนการทำงานสามารถบรรลุเป้าหมายได้ สิ่งนี้เกิดขึ้นได้จากความสัมพันธ์ในการทำงานระหว่างบริษัทคู่ค้า ผู้จัดหาวัตถุดิบ และทุกคนที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์กร การจัดการสินค้าคงคลังอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้ลูกค้าพอใจ ตามที่ Roh and others (2014) กล่าวไว้ เป้าหมายของการดำเนินงานอย่างรวดเร็วคือการลดสินค้าคงคลังและเพิ่มประสิทธิภาพของบริษัท อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตอบสนองอย่างรวดเร็วอย่างมีประสิทธิภาพต้องการการผลิตที่สม่ำเสมอ คุณภาพสูง และผู้ส่งมอบที่เชื่อถือได้

วัตถุประสงค์ข้อสรุป 3. เพื่อศึกษารูปแบบปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตอบสนองอย่างรวดเร็วและประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานต่อความพึงพอใจของลูกค้า โดยใช้บริษัทจัดส่งด่วนในประเทศจีน

ธุรกิจบริการต้องให้ความสำคัญกับการตอบสนองอย่างรวดเร็วเพื่อทำให้ลูกค้าพอใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องบริหารจัดการประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน ในขณะที่เน้นระบบการดำเนินงานที่ราบรื่นตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยการเพิ่มสภาพคล่องในการทำงาน ธุรกิจสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ซึ่งจะทำให้ลูกค้าใช้บริการต่อไป เกิดความภักดีต่อแบรนด์ และในที่สุดจะช่วยลดต้นทุนธุรกิจในขณะที่เพิ่มกำไรขึ้นได้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้าเพื่อให้แน่ใจว่าลูกค้าจะมีความพึงพอใจในระยะยาวและปรับปรุงคุณภาพบริการอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มผลกำไร

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

พบว่าประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงการตอบสนองอย่างรวดเร็วกับความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งไม่ได้ถูกประเมินในงานวิจัยนี้ ดังนั้นจึงขอแนะนำให้มีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อสำรวจบทบาทที่เชื่อมโยงกันของประสิทธิภาพในห่วงโซ่อุปทานในอนาคต

8. เอกสารอ้างอิง

ชูศักดิ์ พรสิงห์, สิริวิมล ตัชชนานุสรณ์, สุภาพรรณ ศรีทอง, และ สมิทธ์ นิยะสม. (2565). การวัดประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอาหารแช่เยือกแข็งไทย. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 15(2), 82-90.

สถาพร โอภาสานนท์. (2566). *การจัดการโลจิสติกส์ในช่วงวิกฤตโรคระบาด*. [Online] จาก https://www.tbs.tu.ac.th

สุวัฒน์ นวลขาว. (2565). การพัฒนาประสิทธิภาพซัพพลายเชนที่ยั่งยืนของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*. 24(3). 159-172.

Asamoah, D., Nuertey, D., Agyei-Owusu, B., & Akyeh, J. (2021). The effect of supply chain responsiveness on customer development. *The International Journal of Logistics Management*, 32(4), 1190-1213.

Choi, T. M., Zhang, J., & Cheng, T. E. (2018). Quick response in supply chains with stochastically risk sensitive retailers. *Decision Sciences*, 49(5), 932-957.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques*. 3 ed. New York: John Wiley &. Son. 1977.

Gromova, E. A. (2020, July). Quick response manufacturing as a promising alternative manufacturing paradigm. In *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering* (Vol. 898, No. 1, p. 012047). IOP Publishing.

Jenkins, A. (2022). *Supply Chain Efficiency: Definitions, Metrics and Steps to Improve*. [Online] Available https://www.netsuite.com/portal/resource/articles/inventory-management/supply-chain-efficiency.shtml.

Kar, M. (2021). The relationship between price indices and pricing methods. In *Handbook of Research on the Empirical Aspects of Strategic Trade Negotiations and Management* (pp. 378-395). IGI Global.

Roh, J., Hong, P., & Min, H. (2014). Implementation of a responsive supply chain strategy in global complexity: The case of manufacturing firms. *International Journal of Production Economics*, 147, 198-210.

Yusoof, M. Y. M., Mohamed, N. M. Z. N., & Mustapah, M. M. (2022). The effect of the supply chain in the quick response manufacturing (QRM) environment in the automotive industry. *Procedia Computer Science*, 207, 2116-2124.

การศึกษาปัจจัยกำหนดความสามารถในการแข่งขันหลักขององค์กรก่อสร้างที่มีสมรรถนะในเมืองคุนหมิง ประเทศจีน

A Study of Core Competitiveness Determinants of Construction Enterprise's Performance in Kunming, China

Haoyue Deng, ศศิกานต์ กล่อมวัฒนกุล*, ชูศักดิ์ พรสิงห์

ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหการและการจัดการ คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 73000

E-mail: Sasikarn.klom@gmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้มีสองประการ 1) เพื่อพิจารณาความสำคัญของปัจจัยต่างๆ เช่น สภาพปัจจัย สภาพความต้องการ นโยบายของรัฐบาล กลยุทธ์ของบริษัท โครงสร้าง การแข่งขัน อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน, และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ ต่อประสิทธิภาพของบริษัทก่อสร้างในเมืองคุนหมิง ประเทศจีน และ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความสามารถในการแข่งขันหลักของบริษัทเหล่านี้และผลกระทบต่อประสิทธิภาพโดยรวมของพวกเขา การวิจัยนี้เป็นเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้ประกอบการ 400 คนที่จดทะเบียนอย่างเป็นทางการกับสำนักงานการค้าของเมืองคุนหมิงในประเทศจีนในปี 2023 เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถามดิจิทัลที่จัดทำผ่านทางอินเทอร์เน็ต รวบรวมข้อมูลผ่านเว็บไซต์ WeChat และแอปพลิเคชันต่างๆ ข้อมูลถูกประเมินโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุมานถูกตรวจสอบโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลลัพธ์ชี้ให้เห็นว่าทุกเกณฑ์มีความสำคัญอย่างมีนัยสำคัญ รายการจัดเรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย ปัจจัยที่พิจารณาในการวิเคราะห์นี้ได้แก่ อำนาจของผู้ส่งมอบ (3.90), ภัยคุกคามจากการเข้ามาใหม่ (3.88), อำนาจของผู้ซื้อ (3.87), ประสิทธิภาพของบริษัท (3.85), การแข่งขันระหว่างคู่แข่ง (3.80), และภัยคุกคามจากการทดแทน (3.78) อิทธิพลของอำนาจของผู้ส่งมอบต่อผลการดำเนินงานของบริษัทได้รับผลกระทบโดยตรง โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางอยู่ที่ 0.509 สิ่งนี้ตามมาด้วยผลกระทบโดยตรงจากภัยคุกคามของการเข้ามาใหม่ต่อประสิทธิภาพของบริษัท โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางอยู่ที่ 0.297 ความขัดแย้งในการแข่งขันยังส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของบริษัท โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางอยู่ที่ 0.089 นอกจากนี้ ภัยคุกคามจากการทดแทนมีผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพของบริษัท โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางอยู่ที่ 0.079 สุดท้ายนี้ อำนาจของผู้ซื้อมีผลกระทบโดยตรงต่อผลการดำเนินงานของบริษัท โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางอยู่ที่ 0.071 ยกเว้นความเป็นไปได้ของคู่แข่งใหม่ ซึ่งมีผลกระทบชัดเจนต่อผลการดำเนินงานของบริษัทด้วยสัมประสิทธิ์เส้นทางที่ 0.297 ปัจจัยอื่นๆ ไม่แสดงความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

คำสำคัญ: ปัจจัยกำหนดความสามารถในการแข่งขันหลัก, สมรรถนะองค์กร, อุตสาหกรรมก่อสร้าง

ABSTRACT

The objective of this study was twofold: 1) to examine the significance of various factors such as factor conditions, demand conditions, government policies, firm strategy, structure, rivalry, related and supporting industries, and chance events on the performance of construction enterprises in Kunming, China, and 2) to analyze the factors that determine the core competitiveness of these enterprises and its impact on their overall performance. This research is quantitative. The sample comprised 400 entrepreneurs officially registered with the Kunming City Commercial Office in China in 2023. The research tool is a digital survey administered through the Internet. Gather data via websites, WeChat, and applications. The data were evaluated using descriptive statistics, namely the mean and standard deviation. The inferential statistics were examined using Multiple Regression with Enter Selection.

The results indicated that all criteria were of significant importance. The items should be organized in descending order of importance. The factors considered in this analysis are supplier power (3.90), threat of new entry (3.88), buyer power (3.87), firm performance (3.85), competitive rivalry (3.80), and threat of substitution (3.78). The impact of supplier power on firm performance was directly influenced, with a path coefficient of 0.509. This was followed by the direct effect of the threat of new entry on firm performance, with a path coefficient of 0.297. The competitive rivalry also directly affected firm performance, with a path coefficient of 0.089. Additionally, the threat of substitution directly affected firm performance, with a path coefficient of 0.079. Lastly, buyer power entry directly affected firm performance, with a path coefficient of 0.071. Except for the potential for new competitors, which had a clear impact on the company's performance with a path coefficient of 0.297, none of the other factors showed statistical significance at the 0.10 level.

KEYWORDS: Determinants of Core Competitiveness, Firm Performance, Construction Industry

1. บทนำ

อุตสาหกรรมการก่อสร้างมีความสำคัญต่อการสร้างชุมชนโดยเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างอาคารที่อยู่อาศัย อาคารพาณิชย์ อาคารอุตสาหกรรม และอาคารสาธารณะ รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม อุตสาหกรรมมีความรับผิดชอบในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทั้งชุมชนและการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวของประเทศ รวมถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วย ดังนั้นอุตสาหกรรมการก่อสร้างสามารถถือเป็นผู้มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาทั้งหมดของประเทศได้ (Arthur-Aidoo and others, 2018) วิธีการนี้สามารถช่วยสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลจีนในหลายภาคส่วนของเศรษฐกิจ เช่น สาธารณสุข สุขภาพ การขนส่ง การศึกษา การผลิต อุตสาหกรรมบริการ ระบบไฟฟ้า โทรคมนาคม ถนน สะพาน วิทยาศาสตร์การกีฬา ที่อยู่อาศัย และสาธารณูปโภคอื่นๆ นอกจากนี้ ธุรกิจก่อสร้างเป็นส่วนสำคัญที่มีส่วนช่วยต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) การจ้างงานได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นปัจจัยสำคัญในเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ทั่วโลก (Atuahene and others, 2018)

แม้ว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของจีนจะเติบโตในอัตราที่ดีที่ 5.5% เมื่อเปรียบเทียบปีต่อปีในช่วงครึ่งแรกของ พ.ศ. 2566 แต่ก็ชะลอตัวลงในช่วงสองเดือนที่ผ่านมา ซึ่งบ่งชี้ถึงความจำเป็นในการกระตุ้น

เศรษฐกิจเพื่อรักษาแรงขับเคลื่อนในช่วงครึ่งหลังของปี ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) รวมถึง 59.3 ล้านล้านหยวน (ประมาณ 8.3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ) ในช่วงเวลานี้ ซึ่งเติบโตเร็วขึ้นกว่าช่วงไตรมาสแรกหนึ่งจุดเปอร์เซ็นต์ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เติบโตขึ้น 6.3 เปอร์เซ็นต์เมื่อเปรียบเทียบปีต่อปีในไตรมาสที่สอง ซึ่งสูงกว่าการเติบโต 4.5 เปอร์เซ็นต์เมื่อเปรียบเทียบปีต่อปีในไตรมาสแรก (Huld, 2023)

อุตสาหกรรมการก่อสร้างในประเทศจีนได้มีการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา อันเนื่องมาจากนโยบายและแผนพัฒนาของรัฐบาลที่มุ่งสนับสนุนการขยายตัวของเมืองและภูมิภาคทั่วทั้งประเทศ อุตสาหกรรมก่อสร้างในประเทศจีนเป็นผู้มีส่วนสำคัญต่อเศรษฐกิจและการพัฒนาเมืองของประเทศ จุดสำคัญบางประการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมรวมถึงการขยายตัวของเมืองและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ประเทศจีนกำลังประสบกับการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว โดยมีผู้คนจำนวนมากย้ายจากพื้นที่ชนบทไปยังพื้นที่เมือง นี่ทำให้เกิดความต้องการโครงสร้างพื้นฐานใหม่อย่างมาก รวมถึงอาคารที่อยู่อาศัย พื้นที่เชิงพาณิชย์ เครือข่ายการขนส่ง (ถนน รถไฟ สนามบิน) และสาธารณูปโภคต่างๆ

รัฐบาลจีนได้ลงทุนอย่างมากในโครงการโครงสร้างพื้นฐานมาโดยตลอดเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การเติบโตทางเศรษฐกิจของตน โครงการต่างๆ เช่น โครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างการเชื่อมต่อระหว่างจีนกับประเทศอื่นๆ ผ่านโครงการโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ ซึ่งช่วยกระตุ้นกิจกรรมการก่อสร้าง. ดังนั้น เจ้าของธุรกิจการก่อสร้างจึงมีโอกาสในการเติบโตและพัฒนาธุรกิจของตนโดยการร่วมมือกับเครือข่ายเพื่อมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จีนประสบกับการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญในตลาดอสังหาริมทรัพย์ โดยการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เป็นแรงขับเคลื่อนหลักของการก่อสร้าง นี่นำไปสู่การก่อสร้างอาคารสูงจำนวนมาก คอนโดมิเนียม และพื้นที่เชิงพาณิชย์ รวมถึงรัฐบาลจีนที่ได้ดำเนินนโยบายต่างๆ เพื่อจัดการตลาดอสังหาริมทรัพย์และควบคุมการเก็งกำไร นโยบายเหล่านี้รวมถึงการจำกัดการซื้ออสังหาริมทรัพย์และแนวทางการให้กู้ยืมเพื่อป้องกันฟองสบู่ในตลาดที่อยู่อาศัยและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

เมืองคุนหมิงได้มีการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา นี่ได้นำไปสู่การพัฒนาของบริษัทขนาดใหญ่หลายแห่ง รวมถึงการก่อสร้างด้วย แต่ทั้งนี้การเติบโตยังส่งผลให้เกิดผลกระทบเชิงลบบางประการ เช่น มลพิษและความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการกำจัดขยะและสารเคมีอย่างไม่เหมาะสม ปัญหาหนึ่งที่สำคัญคือการขาดการจัดการสิ่งแวดล้อมในระหว่างกระบวนการก่อสร้าง สิ่งนี้อาจนำไปสู่การทำลายล้างในระยะยาวและความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การทิ้งวัสดุก่อสร้างอย่างไม่เหมาะสม นอกจากนี้ โครงการก่อสร้างขนาดใหญ่มักต้องการแรงงานจำนวนมาก ซึ่งอาจเป็นปัญหาได้หากสิทธิและความปลอดภัยของคนงานไม่ได้รับการปกป้องอย่างเพียงพอ หากไม่มีมาตรการความปลอดภัยที่เหมาะสม อาจเกิดอุบัติเหตุและการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน ซึ่งจะนำไปสู่ความล่าช้าและค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นได้ นอกจากนี้ การบริหารโครงการที่ไม่ดีและแนวทางการดำเนินงานที่ไม่เพียงพอสามารถทำให้เกิดความล่าช้าและความขัดแย้ง ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพโดยรวมลดลงได้ การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม เช่น ฝนตกหนัก สามารถทำให้การทำงานล่าช้าและส่งผลให้พลาดเป้าหมายได้เช่นกัน

การศึกษาครั้งนี้เพื่อระบุปัจจัยที่สามารถส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจ ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ การศึกษาจะวิเคราะห์สถานการณ์ที่มีผลกระทบและรวบรวมทรัพยากรและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในอุตสาหกรรมการก่อสร้าง ข้อมูลที่จำเป็น รวมถึงประเภทข้อมูลที่ต้องการและช่วงข้อมูล จะถูกเก็บรวบรวม อุปสรรคที่เกี่ยวข้องจะถูกพิจารณาเพื่อวางแผนกลยุทธ์การดำเนินงานที่ให้แนวทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องแก่ธุรกิจ ผลการวิจัยสามารถช่วยผู้รับเหมาก่อสร้างในท้องถิ่นในการพัฒนาความได้เปรียบทางการแข่งขัน

และให้ข้อมูลเชิงลึกที่มีค่าแก่บริษัทก่อสร้างระหว่างประเทศเกี่ยวกับธุรกิจก่อสร้างในเมืองคุนหมิง สาธารณรัฐประชาชนจีน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของการแข่งขันระหว่างคู่แข่ง อำนาจของผู้ส่งมอบ อำนาจของผู้ซื้อ ภัยคุกคามจากการเข้ามาใหม่ และภัยคุกคามจากการทดแทนของธุรกิจการก่อสร้างในเมืองคุนหมิง สาธารณรัฐประชาชนจีน

2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความสามารถในการแข่งขันหลักต่อผลการดำเนินงานของบริษัทก่อสร้างในเมืองคุนหมิง สาธารณรัฐประชาชนจีน

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีและการวัดความสามารถในการแข่งขัน

การรีวิวนี้สำรวจวรรณกรรมทางทฤษฎีและเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการแข่งขันในโลกธุรกิจอย่างละเอียด. คำถามสำคัญในสาขานี้คือ บริษัทและอุตสาหกรรมภายในประเทศจะสามารถแข่งขันได้อย่างไร งานวิจัยก่อนหน้านี้ได้ตรวจสอบสองมุมมองทางทฤษฎีหลักเพื่อหาคำตอบสำหรับคำถามนี้ โมเดลเพชรของ Porter (1981) ทฤษฎีที่เสนอโดยไมเคิล พอร์เตอร์นี้เน้นบทบาทของปัจจัยหลายอย่างที่เชื่อมโยงกันซึ่งมีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศหรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ปัจจัยเหล่านี้รวมถึงสภาพปัจจัย (เช่น ทรัพยากรและทักษะ) ซึ่งความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจในสถานที่เฉพาะจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่างๆ เช่น สภาพความต้องการ, อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและการสนับสนุนธุรกิจ, กลยุทธ์โครงสร้าง, และสถานการณ์การแข่งขัน. เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องพิจารณาการมีปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยเหล่านี้และทรัพยากรที่จำกัดของบริษัท ทฤษฎีมุมมองที่อิงทรัพยากร (RBV) เสนอว่าทรัพยากรและความสามารถที่โดดเด่นของบริษัทสามารถขับเคลื่อนความสามารถในการแข่งขันได้ บริษัทที่มีทรัพยากรที่มีค่าและหายากซึ่งบริษัทอื่นไม่สามารถทำซ้ำหรือทดแทนได้สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนได้

2. การวิเคราะห์ โมเดลห้ากำลัง

โมเดลห้ากำลังของพอร์เตอร์เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการกำหนดแหล่งการแข่งขันหลักในธุรกิจหรืออุตสาหกรรม พอร์เตอร์ระบุถึงห้าปัจจัยที่สร้างแรงกดดันในการแข่งขันที่สำคัญที่สุดภายในธุรกิจ ได้แก่ (1) การแข่งขันระหว่างคู่แข่ง, (2) อำนาจของผู้ส่งมอบ, (3) อำนาจของผู้ซื้อ, (4) ภัยคุกคามจากการเข้ามาใหม่, และ (5) ภัยคุกคามจากการทดแทน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความขัดแย้งทางการแข่งขัน

วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์นี้คือการประเมินปริมาณการแข่งขันในตลาดที่กำหนด โดยพิจารณาจากจำนวนคู่แข่งและความสามารถของพวกเขา. เมื่อมีธุรกิจเพียงไม่กี่แห่งที่เสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการเฉพาะ มันอาจส่งผลให้เกิดการแข่งขันและการต่อสู้ที่เพิ่มขึ้นได้ สิ่งนี้ยิ่งเป็นจริงหากธุรกิจนั้นมีเอกลักษณ์และยากต่อการเลียนแบบ เพราะมันสามารถมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการเติบโตโดยรวมของอุตสาหกรรมได้ หรือหากลูกค้าสามารถเปลี่ยนไปใช้ผลิตภัณฑ์ของคู่แข่งได้อย่างง่ายดายโดยไม่ต้องเผชิญกับค่าใช้จ่ายที่สำคัญ ในกรณีเช่นนี้ ธุรกิจอาจมีการโฆษณาและสงครามราคา

2.2 อำนาจของผู้ส่งมอบ

แนวคิดนี้ประเมินระดับอิทธิพลที่ผู้ส่งมอบของบริษัทมีอยู่และความสามารถในการเพิ่มราคา ซึ่งส่งผลต่อกำไรของธุรกิจในที่สุด นอกจากนี้ยังตรวจสอบความพร้อมของวัตถุดิบและทรัพยากรอื่น ๆ จากผู้ส่งมอบหลายราย ยิ่งมีผู้ส่งมอบมากเท่าไหร่ อำนาจของผู้ส่งมอบรายแต่ละรายก็ยิ่งน้อยลงเท่านั้น ในทางกลับกัน บริษัทจะได้รับประโยชน์จากการมีผู้ส่งมอบหลายราย

2.3 อำนาจของผู้ซื้อ

แนวคิดนี้พิจารณาผลกระทบของผู้บริโภคต่อราคาและคุณภาพ เมื่อมีผู้ขายมากกว่าผู้ซื้อ การเปลี่ยนตัวเลือกทำได้ง่าย ผู้บริโภคมีอิทธิพลอย่างมาก ในทางตรงกันข้าม พลังการซื้อของผู้บริโภคที่ทำการซื้อไม่บ่อยหรือเลือกสินค้าที่แตกต่างอย่างมากจากผู้ขายรายอื่นจะลดน้อยลง ในทางตรงกันข้าม พลังการซื้อของผู้บริโภคที่ทำการซื้อไม่บ่อยหรือเลือกสินค้าที่แตกต่างอย่างมากจากผู้ขายรายอื่นจะลดน้อยลง

2.4 ภัยคุกคามจากการเข้ามาใหม่

ระดับการแข่งขันในตลาดได้รับอิทธิพลจากความง่ายหรือความยากในการที่ผู้แข่งขันใหม่เข้ามาในตลาด หากการเข้ามาของผู้เล่นใหม่เป็นเรื่องง่าย ธุรกิจที่มีอยู่ก็มีความเสี่ยงที่จะสูญเสียส่วนแบ่งตลาดของตนไป อุปสรรคในการเข้าตลาดประกอบด้วยข้อได้เปรียบด้านต้นทุน, การเข้าถึงวัตถุดิบ, ขนาดของเศรษฐกิจ, และการรับรู้แบรนด์

2.5 ภัยคุกคามจากการทดแทน

แนวคิดนี้ประเมินว่าลูกค้าสามารถเปลี่ยนจากข้อเสนอของบริษัทหนึ่งไปยังคู่แข่งได้ง่ายเพียงใด มันพิจารณาจำนวนการแข่งขัน วิธีที่ราคาของพวกเขาและคุณภาพตรงกับบริษัทที่กำลังประเมิน และรายได้ของคู่แข่งเพื่อตัดสินใจว่าพวกเขาสามารถลดต้นทุนได้อีกหรือไม่ ความเป็นไปได้ของสินค้าทดแทนขึ้นอยู่กับต้นทุนการเปลี่ยนแปลงในระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงความเต็มใจของผู้บริโภคที่จะเปลี่ยนแปลงด้วย เพื่อค้นหาวิธีการทำการวิเคราะห์การแข่งขันเพื่อให้ก้าวหน้ากว่าคู่แข่งในตลาด ดูรูปที่ 1

รูปที่ 1 Five forces model ของ Porter
Source: Porter (1981)

3.3 กรอบแนวคิดและสมมติฐานการวิจัย

H_{1a} การแข่งขันที่รุนแรงมีผลโดยตรงต่อผลการดำเนินงานของบริษัทก่อสร้าง อำนาจของผู้ส่งมอบวีซ่า

H_{1b} มีผลโดยตรงต่อผลการดำเนินงานของบริษัทก่อสร้าง อำนาจของผู้ซื้อมีผลโดยตรงต่อผลการดำเนินงานของบริษัทในอุตสาหกรรมก่อสร้าง

H_{1d} ความเสี่ยงของการเข้ามาใหม่มีผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพขององค์กรก่อสร้าง

H_{1e} การคุกคามจากการทดแทนมีผลโดยตรงต่อผลการดำเนินงานของบริษัทก่อสร้าง

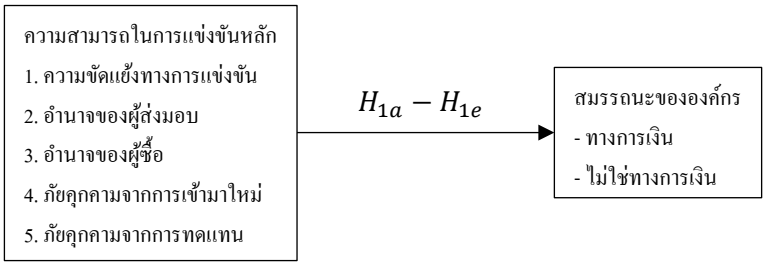

รูปที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยนี้คือระดับบริหารของธุรกิจหรือเจ้าของธุรกิจ การสำรวจนี้มุ่งเน้นไปที่เจ้าของธุรกิจที่จดทะเบียนกับสำนักงานการค้าของเมืองคุนหมิง ประเทศจีน ในปี พ.ศ. 2566 และไม่ได้รวมถึงเจ้าของกิจการรายเดียว เนื่องจากจำนวนพนักงานมีค่อนข้างน้อย การจัดการองค์กรจึงไม่สามารถทำได้ จึงถูกระบุว่าเป็น 1,284 บริษัท (Kunming City Commercial Office, 2023)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วยเจ้าของธุรกิจที่จดทะเบียนกับสำนักงานการค้าของเมืองคุน-หมิง ประเทศจีน ในปี 2023 ขนาดตัวอย่างของการศึกษานี้คำนวณโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเนะ โดยมีระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งสูตรมีดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n คือขนาดของกลุ่มตัวอย่าง N คือขนาดของประชากร และ e คือค่าความผิดพลาดที่ยอมรับได้

$$n = \frac{1284}{1 + 1284(0.05)^2} = 304.98$$

ขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้เป็นเจ้าของกิจการก่อสร้างจำนวน 305 คน นักวิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นเจ้าของธุรกิจการก่อสร้างจำนวน 400 คน เพื่อให้มั่นใจว่ามีการเป็นตัวแทนที่ครอบคลุมของประชากร

4.2 เครื่องมือวิจัย

แบบสอบถามมีโครงสร้างและรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 มันเป็นการวัดตัวแปรอิสระ ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) การแข่งขันระหว่างคู่แข่ง, (2) อำนาจของผู้ส่งมอบ, (3) อำนาจของผู้ซื้อ, (4) ภัยคุกคามจากการเข้ามาใหม่, และ (5) ภัยคุกคามจากการทดแทนของเจ้าของกิจการที่จดทะเบียนกับสำนักงานการค้าของเมืองคุนหมิง คำถามเป็นคำถามแบบปิดที่ใช้มาตราส่วนลิเคิร์ต 5 จุด

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่เปิดให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของประเด็นที่ศึกษาได้

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

นักวิจัยได้เก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลักโดยใช้แบบสอบถามแบบปิด และเก็บข้อมูลตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดด้วยแบบสอบถามออนไลน์ จากนั้นติดต่อหัวหน้าสำนักงานเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลออนไลน์ผ่านทางอีเมลจากเจ้าของธุรกิจออนไลน์ที่ลงทะเบียนกับสำนักงานการค้าของเมืองคุนหมิงและสมาคมอุตสาหกรรมก่อสร้างเมืองคุนหมิง ปี พ.ศ. 2566 ข้อมูลถูกเก็บรวบรวมโดยใช้เว็บไซต์, WeChat และแบบฟอร์มลิงก์ นักวิจัยใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์ในการเก็บแบบสอบถาม แบบสอบถาม 400 ชิ้น ซึ่งเป็นตัวแทน 100% ของกลุ่มตัวอย่างถือว่ามีความเพียงพอ นักวิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยก่อนที่จะทำการสำรวจจริง สิ่งนี้เกี่ยวข้องกับการวัดความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และตัวชี้วัด (Item Objective Congruency: IOC) โดยใช้ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ผลการศึกษาพบว่า ค่า IOC ของรายได้รวมอยู่ในช่วง 0.83 ถึง 1.00 ซึ่งสูงกว่าค่าต่ำสุดที่ยอมรับได้ที่ 0.50 สำหรับทุกรายการ สรุปได้ว่าคำถามทั้งหมดมีความถูกต้องตามเนื้อหา นักวิจัยได้ทำการสำรวจด้วยแบบสอบถามกับเจ้าของกิจการก่อสร้างจำนวน 30 คนในเมืองคุนหมิง ประเทศจีน โดยกลุ่มที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่างมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.834 และได้วัดความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามโดยรวมที่ 0.965. นอกจากนี้ สถิติเชิงพรรณนาได้ถูกใช้ร่วมกันในการวิเคราะห์ความถี่ เปอร์เซ็นต์ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขณะที่สถิติเชิงอนุมานถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ผ่านการถดถอยเชิงพหุและเทคนิคการคัดเลือกต่างๆ

5. ผลการวิจัย

การวิจัยเผยให้เห็นว่าผู้ที่เป็นเจ้าของธุรกิจการก่อสร้างในอุตสาหกรรมการก่อสร้างของจีนในเมืองคุน-หมิง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยจากผู้ตอบแบบสอบถาม 400 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย ในแง่ของประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนผู้ตอบสูงสุดอยู่ในกลุ่มอายุ 31-40 ปี และระหว่าง 41-50 ปี ผู้ตอบส่วนใหญ่มีครอบครัวแล้ว รองลงมาคือผู้ที่ยังโสด เมื่อพูดถึงการศึกษา ผู้ตอบส่วนใหญ่มีปริญญาตรี รองลงมาคือผู้ที่มีปริญญาโท นักลงทุนส่วนใหญ่ในอุตสาหกรรมนี้คือ นักลงทุนรายบุคคลและสถาบันการเงิน ตามมาด้วยการรวมกันของนักลงทุนองค์กร สถาบันการเงิน และนักลงทุนรายบุคคลรวมถึงสำนักงานครอบครัว บริษัทส่วนใหญ่ในภาคนี้มีพนักงานน้อยกว่า 1,000 คน รองลงมาคือบริษัทที่มีจำนวนพนักงานระหว่าง 1,001 ถึง 2,000 คน อายุของบริษัทในอุตสาหกรรมนี้แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่ดำเนินการมาเป็นเวลา 5-10 ปี รองลงมาคือบริษัทที่ดำเนินการมา 11-15 ปี และน้อยกว่า 5 ปี

วัตถุประสงค์การวิจัย 1 เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของการแข่งขันระหว่างคู่แข่ง, อำนาจของผู้ส่งมอบ, อำนาจของผู้ซื้อ, ภัยคุกคามจากการเข้ามาใหม่, และภัยคุกคามจากการทดแทนของธุรกิจการก่อสร้างในเมืองคุนหมิง สาธารณรัฐประชาชนจีน ดูตารางที่ 1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาเกี่ยวกับ 6 ปัจจัย

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล

ปัจจัย	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตราฐาน	ระดับความสำคัญ
1. ความขัดแย้งทางการแข่งขัน	3.80	0.778	high
2. อำนาจของผู้ส่งมอบ	3.90	0.718	high
3. อำนาจของผู้ซื้อ	3.87	0.715	high
4. ภัยคุกคามจากการเข้ามาใหม่	3.88	0.705	high
5. ภัยคุกคามจากการทดแทน	3.78	0.739	high
6. สมรรถนะองค์กร	3.85	0.695	high

ตามตารางที่ 1 ปัจจัยทั้งหมดมีระดับความสำคัญสูง ควรจัดเรียงจากสิ่งที่สำคัญที่สุดไปยังสิ่งที่สำคัญน้อยที่สุด อำนาจของผู้ส่งมอบมีความสำคัญสูงมาก คะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.90 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.718 ตามมาด้วยภัยคุกคามจากการเข้ามาใหม่ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.88 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.705. อำนาจของผู้ซื้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.87 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.715 ผลการดำเนินงานของบริษัทมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.85 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.695. การแข่งขันมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.80 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.778 สุดท้ายนี้ การคุกคามจากการทดแทนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.78 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.739

วัตถุประสงค์การวิจัย 2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันหลักต่อผลการดำเนินงานของบริษัทก่อสร้างในเมืองคุนหมิง สาธารณรัฐประชาชนจีน

ผลการศึกษาพบว่าความสำคัญของ 4 ปัจจัยที่คาดการณ์ประสิทธิภาพของบริษัทถูกระบุขึ้นตามความสำคัญของพวกเขา ผลกระทบของตัวแปรที่คาดการณ์มีความสำคัญหากค่าความหมาย (sig. value) น้อยกว่า 0.10. ตามการวิจัย ปัจจัยสำคัญที่กำหนดประสิทธิภาพของบริษัท ได้แก่ ความสามารถในการแข่งขันหลัก อำนาจของผู้ส่งมอบ ภัยคุกคามจากการเข้ามาใหม่ การแข่งขันระหว่างคู่แข่ง และภัยคุกคามจากการทดแทน ในบรรดาปัจจัยเหล่านี้ ความสามารถในการแข่งขันหลัก รวมถึงอำนาจของผู้ส่งมอบ มีผลกระทบสูงสุดต่อผลการดำเนินงานของบริษัท โดยมีสัมประสิทธิ์ (β) เท่ากับ 0.529. ภัยคุกคามจากการเข้ามาใหม่มีค่าเฉลี่ย (β) เท่ากับ 0.297, ความขัดแย้งทางการแข่งขันมีค่าเฉลี่ย (β) เท่ากับ 0.089, และภัยคุกคามจากการทดแทนมีค่าเฉลี่ย (β) เท่ากับ 0.079. อย่างไรก็ตาม ตัวแปรหนึ่งคือ อำนาจของผู้ซื้อ มีค่าเฉลี่ย (β) เท่ากับ 0.071 ซึ่งไม่ถือว่ามีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

นอกจากนี้ ค่า R^2 ที่ปรับแล้วอยู่ที่ (0.734) ซึ่งบ่งชี้ว่าตัวแปรที่ใช้ในโมเดลสามารถอธิบายความแปรผัน 73.4% ในผลการดำเนินงานของเจ้าของธุรกิจการก่อสร้างชาวจีนในคุนหมิง ขณะที่ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันหลักต่อผลการดำเนินงานของบริษัทอยู่ที่ ($R^2 = .737$) โมเดลนี้มีความสำคัญอย่างมาก โดยมีค่า F เท่ากับ $F = 220.842$ ($p = 0.000 < 0.10$) ตารางที่ 2 รูปที่ 2 แสดงโมเดลของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

	Unstandardized Coefficients		**Standardized Coefficients**	**t**	**Sig.**	**Collinearity Statistics**	
Model	**B**	**Std. Error**	**Beta**			**Tolerance**	**VIF**
ค่าคงที่	.443	.112		3.944	.000	-	-
ปัจจัยที่ 1	.072	.026	.089	2.759	.006**	.637	1.571
ปัจจัยที่ 2	.425	.031	.509	13.865	.000**	.496	2.017
ปัจจัยที่ 3	.062	.043	.071	1.448	.148	.279	3.584
ปัจจัยที่ 4	.258	.041	.297	6.300	.000**	.300	3.338
ปัจจัยที่ 5	.066	.027	.079	2.405	.017**	.623	1.604

6. อภิปรายผล

การวิจัยพบว่าอำนาจของผู้ส่งมอบมีความสำคัญอย่างมาก อำนาจของผู้ส่งมอบสินค้าเป็นปัจจัยที่สำคัญในอุตสาหกรรมก่อสร้าง เนื่องจากมีผลโดยตรงต่อค่าใช้จ่าย ความพร้อมใช้งาน และคุณภาพของวัสดุและบริการที่จำเป็นสำหรับโครงการก่อสร้างเป็นสิ่งสำคัญสำหรับบริษัทก่อสร้างที่จะต้องเข้าใจและจัดการกับอำนาจของผู้ส่งมอบเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ของโครงการที่ประสบความสำเร็จ

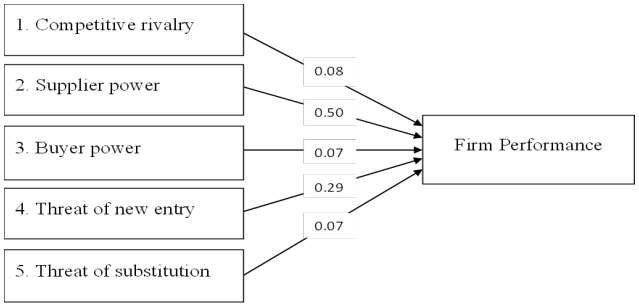

รูปที่ 2 โมเดลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ตารางที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	**Standardized Coefficients**	**Sig**	**ผลการทดสอบ**
H_{1a}	.089	.006**	Support
H_{1b}	.509	.000**	Support
H_{1c}	.071	.148	No Support
H_{1d}	.297	.000**	Support
H_{1e}	.079	.017**	Support

ตามมาด้วยภัยคุกคามจากผู้เข้ามาใหม่ อุตสาหกรรมการก่อสร้างต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากผู้เข้ามาใหม่ซึ่งทำให้บริษัทต่างๆ ต้องประเมินและปรับกลยุทธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การเข้าใจอำนาจการต่อรองของผู้ซื้อ ซึ่งเรียกว่า อำนาจของผู้ซื้อ เป็นสิ่งสำคัญ

ในการเข้าใจพลศาสตร์ของตลาดใด ๆ มันเกี่ยวข้องกับระดับของอิทธิพลที่ลูกค้ามีต่ออุตสาหกรรมและบริษัทที่ดำเนินการอยู่ภายในนั้น ความสำคัญของอำนาจของผู้ซื้อในภาคส่วนเฉพาะ เช่น อุตสาหกรรมก่อสร้าง สามารถมีผลกระทบอย่างกว้างขวางได้

ประสิทธิภาพของบริษัทเป็นแนวคิดที่มีหลายมิติซึ่งขยายออกไปเกินกว่าตัวชี้วัดทางการเงิน ด้านต่างๆ มีส่วนช่วยในการสร้างสุขภาพและความสำเร็จให้กับธุรกิจ การติดตาม วิเคราะห์ และปรับปรุงประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญสำหรับความสำเร็จที่ยั่งยืน

ระดับของการแข่งขันในอุตสาหกรรมมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมและกลยุทธ์ของบริษัทต่าง ๆ ภายในอุตสาหกรรม ซึ่งมีส่วนในการกำหนดพลศาสตร์การแข่งขัน เป็นสิ่งสำคัญสำหรับบริษัทที่ต้องการเติบโตอย่างยั่งยืนและประสบความสำเร็จในตลาดที่จะต้องตระหนักและปรับตัวให้เข้ากับระดับการแข่งขันนี้

สุดท้ายนี้ ภัยคุกคามจากการทดแทน ความก้าวหน้าในวิธีการและเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมการก่อสร้างสามารถนำเสนอทางเลือกทดแทนสำหรับวิธีการก่อสร้างแบบดั้งเดิมได้ ตัวอย่างเช่น การก่อสร้างแบบโมดูลาร์และเทคนิคที่เป็นนวัตกรรมอื่น ๆ อาจทำหน้าที่เป็นทางเลือกที่มีศักยภาพ ซึ่งส่งผลต่อความต้องการวิธีการก่อสร้างแบบดั้งเดิม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย การวิจัยพบว่าการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันหลักมีผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทก่อสร้าง

อำนาจของผู้ส่งมอบมีผลกระทบสูงสุดต่อประสิทธิภาพของบริษัท เพราะทรัพยากรในการดำเนินงานมีความสำคัญต่อธุรกิจในการบรรลุผลกำไรในระยะยาว นี่เป็นเพราะพวกเขาสนับสนุนวัตถุดิบที่จำเป็นในการผลิตสินค้าและบริการ อย่างไรก็ตาม อำนาจของผู้ส่งมอบสามารถส่งผลโดยตรงต่อโครงสร้างต้นทุนของบริษัทได้ ผู้ส่งมอบที่มีอำนาจมากอาจเพิ่มราคา หรือจำกัดความพร้อมใช้งานของวัตถุดิบ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทได้ ดังนั้น การบริหารความสัมพันธ์กับผู้ส่งมอบจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการควบคุมต้นทุนและการรักษาธุรกิจให้ยั่งยืน

ภัยคุกคามจากการเข้ามาใหม่มีผลโดยตรงต่อผลการดำเนินงานของบริษัท บางครั้ง คู่ค้า หรือผู้ประกอบการในสาขาธุรกิจเดียวกันจะมารวมตัวกันเพื่อเริ่มต้นกิจการใหม่ที่มีศักยภาพในการลงทุนขนาดใหญ่และใช้เครื่องจักรทันสมัยรวมถึงเทคโนโลยีที่สร้างสรรค์ใหม่ๆ อย่างไรก็ตาม สิ่งนี้อาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานด้านการตลาด ทำให้ส่วนแบ่งตลาดลดลงหรือไม่สามารถบรรลุเป้าหมายกำไรในอุตสาหกรรมก่อสร้างได้

การแข่งขันที่รุนแรงมีผลโดยตรงต่อผลการดำเนินงานของบริษัท จำนวนธุรกิจที่มีอยู่จำกัดซึ่งเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการเฉพาะสามารถเพิ่มการแข่งขันและความขัดแย้งได้ สิ่งนี้ยิ่งเป็นจริงหากธุรกิจนั้นมีเอกลักษณ์และยากต่อการเลียนแบบ เพราะมันสามารถมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการเติบโตโดยรวมของอุตสาหกรรมได้ หรือหากลูกค้าสามารถเปลี่ยนไปใช้ผลิตภัณฑ์ของคู่แข่งได้อย่างง่ายดายโดยไม่ต้องเผชิญกับค่าใช้จ่ายที่สำคัญ ในกรณีเช่นนี้ ธุรกิจอาจมีการโฆษณาและสงครามราคา ดังนั้น เจ้าของธุรกิจในอุตสาหกรรมก่อสร้างจะต้องกำหนดจุดแข็งของธุรกิจให้ชัดเจน เช่น การนำเสนอเทคโนโลยีที่ทันสมัยหรือการสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับผู้ส่งมอบ เพื่อรักษาความได้เปรียบในการแข่งขัน

ความสำคัญของการแข่งขันระหว่างคู่แข่งมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับธุรกิจในการเผชิญกับความท้าทายในอุตสาหกรรม ทำให้สามารถตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีข้อมูล และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืน

ภัยคุกคามจากการทดแทนมีผลโดยตรงต่อผลการดำเนินงานของบริษัท แรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงคือความเป็นไปได้ที่ลูกค้าอาจเลือกที่จะเปลี่ยนไปใช้ทางเลือกหรือผลิตภัณฑ์ทดแทนแทนที่จะซื้อสินค้าหรือ

บริการของบริษัทใดบริษัทหนึ่งโดยเฉพาะ ผลกระทบของภัยคุกคามนี้ต่อประสิทธิภาพของบริษัทอาจมีความสำคัญอย่างมากจากหลายสาเหตุ เช่น ความไวต่อราคา นวัตกรรมและการสร้างความแตกต่าง ความสามารถในการทำกำไร และความสามารถในการแข่งขันโดยรวมในอุตสาหกรรม ดังนั้น บริษัทต่างๆ จำเป็นต้องประเมินและตอบสนองต่อภัยคุกคามนี้อย่างรอบคอบเพื่อรักษาหรือเพิ่มประสิทธิภาพของตนในตลาด

ตัวแปรหนึ่งคือ อำนาจของผู้ซื้อ ไม่พบว่ามีความสำคัญทางสถิติ นี่เป็นเพราะบางครั้งผู้ซื้อเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กที่ต้องการซื้อสินค้าหรือวัตถุดิบในปริมาณน้อย และการสั่งซื้อของพวกเขามักไม่สม่ำเสมอ ดังนั้น พวกเขาจึงไม่มีอำนาจในการต่อรองหรืออิทธิพลต่อผลการดำเนินงานมากนัก นอกจากนี้อุตสาหกรรมการก่อสร้างมีลูกค้าหลักที่ให้ธุรกิจอย่างต่อเนื่อง

8. เอกสารอ้างอิง

Arthur-Aidoo, B. M., Aigbavboa, C. O., & Thwala, W. D. (2018). Exploratory factor analysis on drivers of firm's growth among construction SMEs in Ghana. African *Journal of Science, Technology, Innovation and Development*, 10(1), 20-27.

Atuahene, B. T., & Baiden, B. K. (2018). Organizational culture of Ghanaian construction firms. *International Journal of Construction Management*, 18(2), 177-188.

Kunming City Commercial Office. China. *Corporate/Commercial: Yunnan (PRC Firms)*. [Online]. Available,https://chambers.com/legal-rankings/corporate-commercial-yunnan-prc-firms-china.116: 3275:60:1. 2023.

Huld, A. (2023). *China H1 2023 Economic Roundup: GDP Grows 5.5% on Steady Path to Recovery*. [Online]. Retrieved Jan 21, 2024. From https://www.china-briefing.com/news/china-h1-2023-economic-roundup-gdp-grows-5-5-on-steady-path-to-recovery/.

Porter, M. E. (1981). The contributions of industrial organization to strategic management. *Academy of management review*, 6(4), 609-620.

การปรับปรุงกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม โดยใช้การศึกษาการทำงาน

Improving Production Processes in The Garment Industry Using Work Study

ศศิวิมล ไชยรักษ์

สาขาวิชาการจัดการวิศวกรรมและเทคโนโลยี คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

E-mail: 6514940015@rumail.ru.ac.th

นิธิเดช คูหาทองสัมฤทธิ์

ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

E-mail: nitidetch.k@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิตกางเกงเพื่อเพิ่มกำลังการผลิตด้วยหลักการ ECRS (Eliminate, Combine, Rearrange, Simplify) และการศึกษาเวลามาตรฐานจากการวิเคราะห์กระบวนการทำงานทั้งหมด 46 ขั้นตอน พบว่ามี 3 ขั้นตอนที่ไม่จำเป็นและใช้เวลามากเกินไป ได้แก่ ขั้นตอนปูผ้าตามจำนวนที่ลูกค้าสั่ง ขั้นตอนตอกมาร์คตามจุด และขั้นตอนตรวจรายละเอียดงาน จึงได้ดำเนินการปรับปรุงด้วยการกำจัด (Eliminate) ขั้นตอนเหลือ 43 ขั้นตอน โดยนำเครื่องจักรอัตโนมัติและเทคนิคการทำงานที่มีประสิทธิภาพมาใช้เพื่อรวมขั้นตอนการทำงาน (Combine) ส่งผลให้เวลามาตรฐานในการผลิตลดลงจาก 63.88 นาทีต่อตัว เหลือ 36.82 นาทีต่อตัว หรือคิดเป็นการลดลง 42.36% และเพิ่มปริมาณการผลิตจาก 116 ตัวต่อวันเป็น 134 ตัวต่อวัน ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการลดระยะเวลาในการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงาน รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องในองค์กรเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและความพึงพอใจของลูกค้าในระยะยาว

คำสำคัญ: กำลังการผลิต, หลักการ ECRS, การศึกษาการทำงาน, อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม

ABSTRACT

This study aims to enhance the pants production process by increasing productivity through the application of ECRS principles (Eliminate, Combine, Rearrange, Simplify) and the analysis of standard time across 46 work steps. The analysis identified three unnecessary, time-consuming steps: fabric layering according to customer orders, marking specific points, and inspecting job details. Improvements were implemented by eliminating these steps, reducing the process to 43 steps, and incorporating automated machinery and efficient techniques to combine work stages. As a result, the standard production time decreased from 63.88 minutes per item to 36.82 minutes, a reduction of 42.36%, increasing daily output from 116 to 134 items. The findings demonstrate success in reducing production time, boosting productivity, and fostering a culture of continuous improvement within the organization, contributing to long-term competitiveness and customer satisfaction.

KEYWORDS: Production Ccapacity, ECRS Principles, Work Study, Garment Industry

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทยเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้สำคัญให้กับประเทศและได้รับการยอมรับในระดับสากล เนื่องจากมีกระบวนการผลิตที่ครบวงจรตั้งแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำจนถึงอุตสาหกรรมปลายน้ำ แต่จากปัญหาเศรษฐกิจโลกและการปรับค่าแรงขั้นต่ำในประเทศ ทำให้นักลงทุนหันไปลงทุนในประเทศที่มีฐานการลงทุนต่ำ (จักรกฤษณ์ ฮั่นยะลา, 2557)

บริษัทกรณีศึกษาอยู่ในอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าซึ่งเน้นการใช้แรงงานเป็นหลัก พบปัญหาผลิตสินค้าไม่ทันตามความต้องการ หรือคำสั่งซื้อ โดยเฉพาะการผลิตกางเกงขาสั้นในแผนกเย็บ ที่ใช้ระยะเวลาทำงานนานและมีขั้นตอนที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่า จากข้อมูลพบว่ายอดการผลิตกางเกงในแต่ละเดือนต่ำกว่าความต้องการขายที่ 825 ตัวต่อเดือน ส่งผลกระทบต่อการตอบสนองความต้องการของลูกค้าและรายได้ของบริษัท ดังภาพที่ 1 งานวิจัยนี้จึงนำแนวคิด ECRS และการศึกษาการทำงานมาปรับปรุงกระบวนการผลิตเพื่อลดระยะเวลาในการผลิตและเพิ่มกำลังการผลิต พร้อมทั้งศึกษาเวลามาตรฐานที่ใช้ในการผลิต เพื่อให้การจัดการระยะเวลาในการผลิตเป็นแนวทางในการผลิตกางเกงต่อไป งานวิจัยนี้เริ่มจากการศึกษาปัญหาด้วยการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ พร้อมปรับผังการผลิตใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยคาดว่าการปรับปรุงนี้จะลดระยะเวลาการผลิตได้อย่างน้อยร้อยละ 10 เมื่อเทียบกับวิธีการเดิม (ชณิศา มงคลไชย, 2564)

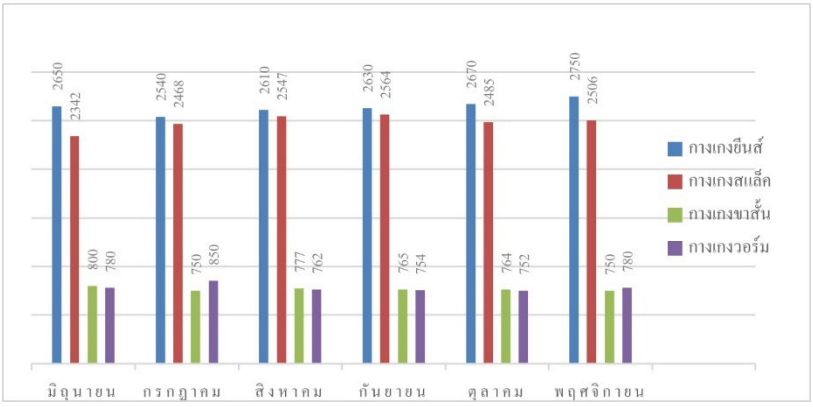

ภาพที่ 1 ปริมาณการผลิตสินค้ากางเกงจำแนกรายชนิด 4 ชนิด เป็นเวลา 6 เดือน (หน่วย:ตัว)

2. วัตถุประสงค์

เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานและลดระยะเวลาในแต่ละขั้นตอนให้กับกระบวนการผลิตกางเกงด้วยหลักการ ECRS พร้อมทั้งศึกษาเวลามาตรฐานให้กับขั้นตอนการทำงาน

3. ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.1.1 เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H

แนวคิด 5W+1H เป็นการพิจารณาข้อมูลที่ได้โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ซึ่งจะใช้ เทคนิคการตั้งคำถามช่วยกำหนดแนวทางในการวิเคราะห์ปรับปรุงกระบวนการทำงาน ใช้ภายหลัง จากการวิเคราะห์ด้วยแผนผังแสดงสาเหตุและผล โดยมีการตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ของกระบวนการดำเนินงาน พิจารณา

ปัญหาอย่างรอบคอบและคำถามเพื่อใช้ในการพัฒนาปรับปรุง ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะของการตั้งคำถาม (นงลักษณ์ นิมิตภูวดล, 2557) ดังนี้

1) What ทำอะไรอยู่ เป็นการย้ำความคิดว่าวิธีการที่ทำอยู่คืออะไร

2) Why ทำไมทำอย่างนั้น เป็นการไล่หาวัตถุประสงค์ของงานนั้น ทำให้ผู้วิเคราะห์ สามารถตรวจพิจารณาวัตถุประสงค์และวิธีการได้

3) Where ทำที่ไหน เพื่อตรวจสอบสถานที่ทำงาน ว่ามีที่เหมาะสมกว่าหรือไม่

4) When ทำเมื่อไหร่ เป็นการทบทวนจังหวะเวลา และลำดับการทำงานให้เหมาะสม

5) Who ใครหรือเครื่องจักรไหนทำงานนี้อยู่ ควรสับเปลี่ยนพนักงานหรือไม่ คำถามนี้ ใช้หาความสัมพันธ์คนกับเครื่องจักร

6) How ใช้วิธีการอย่างไร คำถามเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ช่วยให้มีความประหยัดและทำงานง่าย

3.1.2 หลักการ ECRS

ทฤษฎีการลดความสูญเปล่าด้วยหลักการระบบ ECRS คือหลักการที่ประกอบด้วย การกำจัด (Eliminate) การรวมกัน (Combine) การจัดใหม่ (Rearrange) และการทำให้ง่าย (Simplify) (กิตติชัย อธิกุลรัตน์, 2562) ดังนี้

1) การกำจัด (Eliminate) หมายถึง การพิจารณาการทำงานปัจจุบันและทำการกำจัดความสูญเปล่าทั้ง 7 ที่พบในการผลิตออกไป คือการผลิตมากเกินไป การรอคอย การเคลื่อนที่/เคลื่อนย้ายที่ไม่จำเป็น การทำงานที่ไม่เกิดประโยชน์ การเก็บสินค้าที่มากเกินไป การเคลื่อนย้ายที่ไม่จำเป็นของเสียและลดการเคลื่อนที่ระหว่างขั้นตอนลงอีกด้วย เพราะถ้ามีการรวมขั้นตอนกัน การเคลื่อนที่ระหว่างขั้นตอนก็ลดลง

2) การรวมกัน (Combine) สามารถลดการทำงานที่ไม่จำเป็นลงได้ โดยการพิจารณาว่าสามารถรวมขั้นตอนการทำงานให้ลดลงได้หรือไม่ เช่น จากเดิมเคยทำ 5 ขั้นตอนก็รวมบางขั้นตอนเข้าด้วยกัน ทำให้ขั้นตอนที่ต้องทำลดลงจากเดิม การผลิตก็จะสามารถทำได้เร็วขึ้น

3) การจัดใหม่ (Rearrange) คือ การจัดขั้นตอนการผลิตใหม่เพื่อให้ลดการเคลื่อนที่ที่ไม่จำเป็นหรือ การรอคอย เช่นในกระบวนการผลิต หากทำการสลับขั้นตอนที่ 2 กับ 3 โดยทำขั้นตอนที่ 3 ก่อน 2 จะทำให้ระยะทางการเคลื่อนที่ลดลง เป็นต้น

4) การทำให้ง่าย (Simplify) คือ การปรับปรุงการทำงานให้ง่ายและสะดวกขึ้น โดยอาจจะออกแบบจิ๊ก (jig) หรือ fixture เข้าช่วยในการทำงานเพื่อให้การทำงานสะดวกและแม่นยำมากขึ้น ซึ่งสามารถลดของเสียลงได้ จึงเป็นการลดการเคลื่อนที่ที่ไม่จำเป็นและลดการทำงานที่ไม่จำเป็น

ทฤษฎีหลัก ECRS นี้ไม่จำเป็นต้องใช้ทั้งหมดพร้อมกัน จะเลือกใช้ ECRS ตัวใดตัวหนึ่งก็ได้ตามความเหมาะสม (ศุภกาล ตุ้ยเต็มวงศ์ และคณะ, 2567)

3.1.3 คำนวณหาเวลามาตรฐาน (Standard Time Calculation)

การหาค่าเวลามาตรฐาน อาศัยการจับเวลาการทำงานจริงของคนงานโดยแบ่งงานออกเป็นงานย่อย ๆ แล้วจับเวลาในแต่ละงานย่อย โดยอาจจับเวลาแบบซ้ำหรือแบบสุ่มก็ได้ จากนั้นนำเวลาที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและคำนวณหาค่าเผื่อต่าง ๆ การหาเวลามาตรฐาน (Standard Time) เป็นการหาเวลาทั้งหมดที่ชิ้นงานนั้นควรเสร็จโดยหลังจากที่ได้ทราบเวลาปกติและเวลาเผื่อแล้วนั้นจะสามารถคำนวณเวลามาตรฐานของการทำงานได้จากสมการ ดังต่อไปนี้ (กิตติชัย อธิกุลรัตน์, 2562)

ST = NT + A (NT)

โดยที่ ST = เวลามาตรฐาน

NT = เวลาปกติ

A = เวลาเผื่อที่อยู่ในรูปร้อยละของเวลาปกติ

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นงลักษณ์ นิมิตรภูวดล (2557) ศึกษาการเพิ่มประสิทธิภาพของกิจกรรมในคลังสินค้า เทคนิคการวิเคราะห์ ปรับปรุงการทำงานด้วย ECRS จากการศึกษาพบว่า มีการรวมกิจกรรมการรับและจัดเก็บสินค้าเข้าด้วยกัน 4 กิจกรรมและจัดลำดับใหม่เพื่อลดขั้นตอนเวลาการทำงาน ลดเวลากิจกรรมที่ไม่เกิดคุณค่าจาก เดิม 4.4 นาที เป็น 0.7 นาที คิดเป็น 84.09% ลดเวลารวมจากการทำงานเดิม 6.98 นาที เป็น 4.12 นาที คิดเป็น 40.97%

ลักขณา ฤกษ์เกษม และคณะ (2562) ประยุกต์ใช้การผลิตแบบลีนในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าแฟชั่น เพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิตกางเกงแฟชั่น โดยใช้แนวคิด Lean Manufacturing และหลักการ ECRS พบว่าสามารถลดระยะเวลาการผลิตได้ 7% จาก 51.97 นาที เหลือ 48.32 นาที และลดระยะทางการผลิตลงได้ 76% จาก 147 เมตร เหลือ 35 เมตร

นิวัฒน์ เดชอำไพ และกาญจนาเศรษฐนันท์ (2557) ปรับปรุงกระบวนการผลิตการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิตชุดชั้นในสตรี ผลจากการปรับปรุงพบว่ามีจำนวนผลผลิตเฉลี่ยต่อวันเพิ่มขึ้น 17% และ 20% มีเวลานำการผลิตลดลง 16% และ 19%

กิตติชัย อธิกุลรัตน์ (2562) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยประยุกต์ใช้แนวคิดระบบการผลิตแบบลีน เพื่อลดความสูญเปล่าในกระบวนการผลิต เพื่อให้เกิดการไหลอย่างต่อเนื่อง จากนั้นประยุกต์ใช้การศึกษา วิธีการทำงาน เพื่อปรับปรุงการทำงานลดความสูญเปล่าในกระบวนการผลการวิจัยทำให้สามารถเพิ่มกำลังการผลิตจาก เดิม 125 ชิ้นต่อชั่วโมง เป็น 160 ชิ้น ต่อชั่วโมงหรือหรือเพิ่มขึ้น ร้อยละ 28 อีกทั้งยังสามารถปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานทำให้ ลดระยะทางเคลื่อนย้าย งานได้ จากเดิม 14 เมตร เหลือ 10 เมตร หรือลดลง ร้อยละ 28.57

จักรกฤษณ์ ฮั่นยะลา (2557) ปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการผลิตกางเกงเวสในโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปโดยวิธีการศึกษาเวลามาตรฐานของการทำงาน ในแต่ละขั้นตอนการผลิตของพนักงานก่อนและหลังการประยุกต์ใช้หลักการ ECRS พบว่าสามารถลดระยะเวลาการผลิตจาก 44.44 นาที เหลือ 41.42 นาที ลดลง 6.79% และลดขั้นตอนการผลิตจาก 155 ขั้นตอน เหลือ 98 ขั้นตอน ลดลง 36.77%

4. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยเรื่องการปรับปรุงกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มโดยใช้หลักการ ECRS มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

4.1.วิเคราะห์ปัญหาด้วยแผนภาพก้างปลา (Fishbone Diagram) วิเคราะห์ปัญหาจากการนำหลักการ 4M1E ในด้าน คน (Man) ยังขาดทักษะ เทคนิคการทำงาน หน้าที่รับผิดชอบไม่ชัดเจน พนักงานขาดความเข้าใจในหน้าที่ ด้านเครื่องจักร (Machine) ไม่มีการบำรุงรักษา ด้านวัตถุดิบ และด้านวิธีการ (Method) ขั้นตอนการทำงาน พบว่าสาเหตุหลักของปัญหามาจากวิธีการ (Method) ที่ไม่มีการใช้อุปกรณ์ช่วยเย็บและการทำงานของพนักงานในสายการผลิตที่ไม่สมดุล เนื่องจากที่การทำงานมีการหมุนเวียนหน้าที่การทำงาน และด้านสิ่งแวดล้อม

(Environment) การใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ทำความสะอาดที่เหมาะสม การอบรมพนักงานเกี่ยวกับความสำคัญของความสะอาด แสดงดังภาพที่ 2

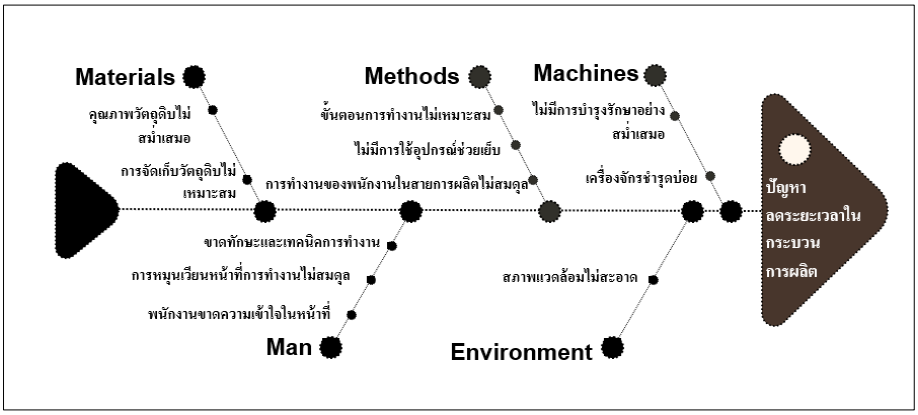

ภาพที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาด้วยแผนภาพก้างปลา

4.2. วิเคราะห์ 5W1H เพื่อลดขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อนและเพิ่มกำลังการผลิตขั้นตอนที่มีปัญหา เช่น การวางชิ้นงานไม่ได้ตำแหน่ง ลดเวลาในแก้ไข การเดิน ระยะทาง อีกทั้งยังช่วยให้ลดเวลาในการเตรียมจักรที่ต้องร้อยด้ายใหม่ และลดเวลาในการรอคอยจะส่งผลให้ผลิตกางเกงมีกำลังการผลิตมากขึ้นสามารถเพิ่มผลผลิตได้ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ 5W1H

หัวข้อที่ถาม	การตั้งคำถามเพื่อระบุข้อเท็จจริง		คำตอบ	การตั้งคำถามเพื่อหาแนวทางแก้ไข	คำตอบ
การวางชิ้นงานไม่ได้ตำแหน่งทำให้ขนาดขอบเอวบวกลบ	What	ต้องวางเพราะอะไร	เพราะต้องการลดเวลาในการทำงาน	การวางชิ้นงานนี้ยังมีความจำเป็นอยู่หรือไม่	ยังคงมีความจำเป็นเพราะต้องใช้วางตำแหน่งขนาดของขอบเอวกางเกง
	Why	ทำไมต้องวาง	ต้องการความถูกต้องของขนาดขอบเอวบวกลบ	มีวิธีอื่นที่สะดวก กว่านี้หรือไม่	
คนเย็บสามารถทำเองได้ไหม	Who	ต้องเป็นคนเย็บวางชิ้นงานก่อนเย็บ	เพราะต้องใช้ความชำนาญ	มีบุคคลอื่นอีกหรือไม่ที่ปฏิบัติงานนั้นได้	ควรจะต้องทำได้โดยพนักงานระดับช่าง
	Why	ทำไมต้องทำได้แค่คนเย็บ	อาศัยทักษะและประสบการณ์ในการทำงาน	ให้ผู้ช่วยคนเย็บสามารถทำแทนได้ไหม	
การวัดขนาดขอบเอว	When	การวัดขนาดเริ่มทำตอนไหน	เมื่อมีการตัดชิ้นขอบเอว	เมื่อไหร่ที่ไม่ต้องวัดขนาดขอบเอว	เมื่อมีเครื่องจักรอัตโนมัติ
	Why	ทำไมต้องวัดขนาด	เพราะเป็นงานที่ต้องวัดขนาด	ทำไมไม่มีการเปลี่ยนขั้นตอน	เพราะยังใช้การวัดขนาดวิธีการเดิม
สามารถทำที่อื่นก่อนได้ไหม	Where	ที่ไหนสามารถทำได้บ้าง	ทำได้เฉพาะที่โต๊ะตัด	ทำที่อื่นได้หรือไม่	ต้องทำแล้วเย็บเลย
	Why	ทำไมต้องทำที่โต๊ะตัด	สะดวกและรวดเร็วที่สุด	ทำไมถึงสะดวกที่สุด	เพราะเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ตัดผ้า
มีขั้นตอนการทำงานอย่างไร	How	มีขั้นตอนการทำงานอย่างไร	มีขั้นตอนการทำงานแบบเดิม	มีวิธีอื่นที่สะดวกกว่านี้หรือไม่ที่จะใช้	ใช้เครื่องตัดอัตโนมัติและขนาดที่ถูกต้อง
	why	ทำไมช่างอื่นทำไม่ได้	เพราะต้องใช้ความชำนาญในการเย็บ	ทำไมไม่มีวิธีการหรืออุปกรณ์แบบอื่น	

4.3.ปรับปรุงขั้นตอนการทำงานด้วยหลักการ ECRS

3.1 การกำจัด (Eliminate) กำจัดขั้นตอนที่เป็นกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ ในกระบวนการเย็บผลิตภัณฑ์ชนิดกางเกงมีด้วยกันถึง 46 ขั้นตอน ถ้าดูกิจกรรมทั้งหมดจะเห็นว่ามีบางขั้นตอนที่สามารถกำจัดออกจากกระบวนการได้โดยได้กำจัดขั้นตอนการตรวจสอบออก เนื่องจากมีการตรวจสอบด้วยผู้ปฏิบัติงานในทุกขั้นตอนแล้ว

3.2 การรวม (Combine) ในกระบวนการผลิตกางเกง สามารถดำเนินการพร้อมกันได้ เพื่อเป็นการประหยัดเวลาและทรัพยากร ในขั้นตอนการตัด ปูผ้าให้ได้ตามจำนวนที่ลูกค้าสั่ง ทำการมาร์คจุดลักษณะพิเศษสำหรับชิ้นส่วนประกอบของกางเกง ด้วยการกระทำเพียงแค่ขั้นตอนเดียว

3.3 การจัดเรียงใหม่ (Rearrange) ในกระบวนการผลิตกางเกงการปรับปรุงลำดับขั้นตอนการผลิตภายในกระบวนการที่มีอยู่ โดยไม่ต้องโยกย้ายเครื่องจักร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดเวลาในการผลิต เริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ขั้นตอนการผลิตกางเกงในปัจจุบันอย่างละเอียด ระบุเวลาที่ใช้ในแต่ละขั้นตอน จุดคอขวด (Bottleneck) และขั้นตอนใดที่สามารถปรับปรุงได้ จัดกลุ่มขั้นตอนการผลิตที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อลดการเคลื่อนย้ายวัสดุและลดเวลาในการรอคอย รวมขั้นตอนการตัดเย็บชิ้นส่วนที่ใกล้เคียงกันเข้าด้วยกัน เช่น ขั้นตอนการตรวจสอบ และปรับลำดับขั้นตอนการผลิตใหม่ เพื่อลดเวลาในการผลิตโดยรวม โดยการลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นตรวจสอบขั้นตอนการผลิตทั้งหมด เพื่อหาขั้นตอนที่ไม่จำเป็นหรือซ้ำซ้อน และพิจารณาตัดออกหรือปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.4 การทำให้เรียบง่าย (Simplify) การนำเครื่องจักรที่มีหลายฟังก์ชันมาใช้ เช่น จักรโพ้ง ทำให้ลดจำนวนขั้นตอนและเวลาในการผลิตลงได้อย่างมากการใช้เครื่องจักรที่มีหลายฟังก์ชันช่วยลดความซับซ้อนของกระบวนการผลิตได้ เช่น การใช้จักรโพ้งสามารถทำการเย็บหลายแบบได้ในเครื่องเดียว ลดจำนวนเครื่องจักรที่ใช้และลดเวลาในการเปลี่ยนเครื่องจักร ซึ่งช่วยลดจำนวนขั้นตอนการผลิตลงได้ รวมถึงการลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นและการรวมขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกัน เป็นการลดความซับซ้อนของกระบวนการผลิต โดยการใช้เครื่องจักรที่มีหลายฟังก์ชัน และการกำจัดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น ส่งผลให้ลดจำนวนขั้นตอนการผลิตกางเกงเหลือ 43 ขั้นตอน

4.4. ศึกษาเวลามาตรฐานของการผลิตกางเกง

การจับเวลาขั้นตอนการทำงานเพียงครั้งเดียว อาจไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้คำนวณเวลามาตรฐานที่มีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากอาจเกิดความคลาดเคลื่อนจากการจับเวลาเพียงครั้งเดียว ดังนั้น จึงใช้วิธีการหาจำนวนรอบที่เหมาะสม ด้วยวิธีการเปิดตาราง Maytag โดยทฤษฎีนี้จะเป็นการคำนวนหาจำนวนครั้งของการจับเวลา โดยใช้ค่าพิสัย (Range) ในการประมาณค่า จำนวนครั้งในการจับเวลาซึ่งจะใช้ค่าสูงสุดและค่าต่ำของข้อมูลที่ได้ทำการจับเวลามาพิจารณาว่าจำนวนรอบการจับเวลาเพียงพอหรือไม่ พบว่ามีจำนวนกิจกรรมที่รอบจับเวลาเพียงพอจำนวน 41 กิจกรรม และมีจำนวนกิจกรรมที่รอบจับเวลาไม่เพียงพอ จำนวน 2 กิจกรรม ดังนั้นต้องจับเวลาเพิ่มทุกขั้นตอนการทำงานเป็น 11 รอบ ทางผู้วิจัยได้ศึกษาจากทฤษฎีการศึกษาเวลา พบว่ายิ่งรอบการจับเวลามากเท่าไหร่เวลาเฉลี่ยและเวลามาตรฐานนั้นจะแม่นยำและความเป็นปกติของพนักงานเมื่อทำงานหลาย ๆ ครั้งทำให้ทุกครั้งที่พนักงานทำงานจะทำงานไม่เร็วเกินไปหรือช้า เกินไป จะทำให้การจับเวลาที่ได้นั้นแม่นยำมากที่สุดดังนั้นทางผู้วิจัยจึงเห็นควรว่าต้องจับเวลา เพิ่มเป็น 21 รอบทุกกิจกรรม

ขั้นตอนต่อมาทำการประเมินค่าความเร็ว โดยวิธีของเวสติงเฮาส์ การประเมินอัตราความเร็วของขั้นตอนต่อมาเมื่อได้เวลาปกติแล้วต้องมาคำนวณหาเวลามาตรฐานโดยผู้ศึกษาได้กำหนด ค่าเผื่อเป็นมาตรฐานไว้ที่ร้อยละ 9 (หรือ 0.09) แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การหาเวลามาตรฐาน

ขั้นตอนการทำงาน	เวลาปกติ	เวลาเผื่อ	เวลามาตรฐาน (100)	เวลามาตรฐาน (60)
1. เลือกผ้าตามแบบที่ลูกค้าสั่ง	0.64	0.09	0.70	0.42
2. นำผ้าที่เลือกมาเตรียมพร้อมที่โต๊ะตัด	0.63	0.09	0.69	0.41
3. ปูผ้าผืนแรก เพื่อวาดแบบ	0.84	0.09	0.91	0.55
4. วาดแบบ	1.61	0.09	1.76	1.46
5. ตัดผ้าผืนแรกที่วาดแบบ	0.55	0.09	0.60	0.36
6. นำผ้าผืนแรกที่มีการวาดแบบแล้วมาปูทับ	0.90	0.09	0.98	0.59
7. ตัดชิ้นตามแบบที่วาดลงบนผ้า	3.63	0.09	3.96	3.58
8. นำผ้าที่ตัดแสร็จมาตรวจสอบที่โต๊ะ QC	0.13	0.09	0.14	0.08
9. ตรวจสอบชิ้นส่วนที่ตัด	0.89	0.09	0.97	0.58
10. นำชิ้นส่วนตัดไปเข้า Process	1.54	0.09	1.68	1.41
11. เย็บติดผ้าบังกระเป๋าหน้าคู่	1.81	0.09	1.98	1.59
12. วางชิ้นเย็บติดผ้าบังกระเป๋าหน้าคู่	0.16	0.09	0.18	0.11
13. หยิบและเย็บกลับกระเป๋าหน้า	1.84	0.09	2.00	2.00
14. ส่งชิ้นเย็บ และกลับกระเป๋าหน้า	0.10	0.09	0.11	0.07
15. หยิบและเย็บสาปซิป	2.46	0.09	2.68	2.41
16. วางชิ้นเย็บสาปซิป	0.13	0.09	0.14	0.08
17. หยิบและเย็บชิ้นหน้าปะก้น	1.30	0.09	1.42	1.25
18. ส่งชิ้นเย็บหน้าปะก้น	0.10	0.09	0.11	0.07
19. หยิบและเย็บกระเป๋าคู่ และกลับฝาหลัง	1.86	0.09	2.03	2.02
20. วางชิ้นเย็บกระเป๋าคู่ และกลับฝาหลัง	0.13	0.09	0.14	0.08
21. หยิบและเย็บสาปกระเป๋าหลังคู่	1.93	0.09	2.10	2.06
22. ส่งชิ้นเย็บสาปกระเป๋าหลังคู่	0.15	0.09	0.16	0.10
23.หยิบและเย็บผ้าติดฝา กับตัวกางเกง	1.86	0.09	2.03	2.02
24.วางชิ้นเย็บผ้าติดฝา กับตัวกางเกง	0.10	0.09	0.11	0.07
25.หยิบและเย็บกระเป๋าหลัง	1.70	0.09	1.85	1.51
26.ส่งชิ้นเย็บกระเป๋าหลัง	0.10	0.09	0.11	0.07
27.หยิบและเย็บล้มตะเข็บก้น 2 เส้น	1.72	0.09	1.88	1.53
28.วางชิ้นเย็บล้มตะเข็บก้น 2 เส้น	0.13	0.09	0.14	0.08
29.หยิบและเย็บกระเป๋าข้างคู่	1.42	0.09	1.54	1.32
30.ส่งชิ้นเย็บกระเป๋าข้างคู่	0.13	0.09	0.14	0.08
31.หยิบและเย็บเข้าข้าง	1.33	0.09	1.45	1.27
32.วางชิ้นเย็บเข้าข้าง	0.13	0.09	0.14	0.08
33.หยิบและเย็บพับขอบ	1.56	0.09	1.70	1.42
34.ส่งชิ้นเย็บพับขอบ	0.10	0.09	0.11	0.07
35.พับปลายขาใส่เชือก	1.18	0.09	1.29	1.17
36.วางชิ้นเย็บพับปลายขาใส่เชือก	0.13	0.09	0.14	0.08
37.หยิบและเย็บแท็กกิ้งหูรัดเข้าตัวกางเกง	1.23	0.09	1.34	1.20
38.วางชิ้นเย็บแท็กกิ้งหูรัดเข้าตัวกางเกง	0.10	0.09	0.11	0.07
39.ตัดแต่งเศษด้าย	1.55	0.09	1.69	1.41
40.นำงานที่เย็บเสร็จตรวจสอบที่โต๊ะ QC	0.13	0.09	0.14	0.08
41.ตรวจสอบชิ้นส่วนที่เย็บเสร็จ	0.58	0.09	0.63	0.38
42.นำงานที่ตรวจเสร็จไปแผนกพับแพค	0.72	0.09	0.78	0.47
43.แพ็คใส่ถุง	1.18	0.09	1.29	1.17
ผลรวมเวลา			**43.86**	**36.82**

จากนั้นนำเวลามาตรฐานที่คำนวณได้นำเสนอในแผนภูมิการไหลของกระบวนการผลิต พร้อมทั้งเปรียบเทียบกับขั้นตอนการผลิตกางเกงก่อนการปรับปรุง แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แผนภูมิการไหลการผลิตกางเกงก่อนปรับปรุงและหลังปรับปรุง

คำอธิบายขั้นตอนก่อนปรับปรุง	ระยะทาง	เวลา (นาที)	สัญลักษณ์					คำอธิบายขั้นตอนหลังปรับปรุง	ระยะทาง	เวลา (นาที)	สัญลักษณ์				
			○	⇨	⊐	□	▽				○	⇨	⊐	□	▽
1.เลือกผ้าตามแบบที่ลูกค้าสั่ง		1.30	●	⇨	⊐	□	▽	1.เลือกผ้าตามแบบที่ลูกค้าสั่ง		0.42	●	⇨	⊐	□	▽
2.นำผ้าที่เลือกเตรียมพร้อมที่โต๊ะตัด	17	1.12	○	➡	⊐	□	▽	2.นำผ้าที่เลือกมาเตรียมพร้อมที่โต๊ะตัด	17	0.41	○	➡	⊐	□	▽
3.ปูผ้าผืนแรก เพื่อวาดแบบ		2.10	●	⇨	⊐	□	▽	3.ปูผ้าผืนแรก เพื่อวาดแบบ		0.55	●	⇨	⊐	□	▽
4.วาดแบบ		2.40	●	⇨	⊐	□	▽	4.วาดแบบ		1.46	●	⇨	⊐	□	▽
5.ตัดผ้าผืนแรกที่วาดแบบ		1.30	●	⇨	⊐	□	▽	5.ตัดผ้าผืนแรกที่วาดแบบ		0.36	●	⇨	⊐	□	▽
6.ปูผ้าตามจำนวนที่ลูกค้าสั่ง		2.30	●	⇨	⊐	□	▽	6.นำผ้าผืนแรกที่มีการวาดแบบแล้วมาปูทับ		0.59	●	⇨	⊐	□	▽
7.นำผ้าผืนแรกที่มีการวาดแบบแล้วมาปูทับ		2.50	●	⇨	⊐	□	▽	7.ตัดชิ้นตามแบบที่วาดลงบนผ้า		3.58	●	⇨	⊐	□	▽
8.ตอกมาร์คตามจุด		2.40	●	⇨	⊐	□	▽	8.นำผ้าที่ตัดแสร็จมาตรวจสอบที่โต๊ะ QC	5	0.08	○	➡	⊐	□	▽
9.ตัดชิ้นตามแบบที่วาดลงบนผ้า		4.12	●	⇨	⊐	□	▽	9.ตรวจสอบชิ้นส่วนที่ตัด		0.58	○	⇨	⊐	■	▽
10.นำผ้าที่ตัดแสร็จมาตรวจสอบที่โต๊ะ QC	5	0.33	○	➡	⊐	□	▽	10.นำชิ้นส่วนตัดไปเข้า Process	51	1.41	○	➡	⊐	□	▽
11.ตรวจสอบชิ้นส่วนที่ตัด		2.60	○	⇨	⊐	■	▽	11.เย็บติดผ้าบังกระเป๋าหน้าคู่		1.59	●	⇨	⊐	□	▽
12.นำชิ้นส่วนตัดไปเข้า Process	51	2.72	○	➡	⊐	□	▽	12.วางชิ้นเย็บติดผ้าบังกระเป๋าหน้าคู่		0.11	●	⇨	⊐	□	▽
13.เย็บติดผ้าบังกระเป๋าหน้าคู่		1.69	●	⇨	⊐	□	▽	13.หยิบและเย็บกลับกระเป๋าหน้า		2.00	●	⇨	⊐	□	▽
14.วางชิ้นเย็บติดผ้าบังกระเป๋าหน้าคู่		0.13	●	⇨	⊐	□	▽	14.ส่งชิ้นเย็บ และกลับกระเป๋าหน้า	1	0.07	○	➡	⊐	□	▽
15.หยิบและเย็บกลับกระเป๋าหน้า		2.47	●	⇨	⊐	□	▽	15.หยิบและเย็บสาปซิป		2.41	●	⇨	⊐	□	▽
16.ส่งชิ้นเย็บ และกลับกระเป๋าหน้า	1	0.12	○	➡	⊐	□	▽	16.วางชิ้นเย็บสาปซิป		0.08	●	⇨	⊐	□	▽
17.หยิบและเย็บสาปซิป		2.48	●	⇨	⊐	□	▽	17.หยิบและเย็บชิ้นหน้าปะก้น		1.25	●	⇨	⊐	□	▽
18.วางชิ้นเย็บสาปซิป		0.11	●	⇨	⊐	□	▽	18.ส่งชิ้นเย็บหน้าปะก้น	1	0.07	○	➡	⊐	□	▽
19.หยิบและเย็บชิ้นหน้าปะก้น		2.27	●	⇨	⊐	□	▽	19.หยิบและเย็บกระเป๋าคู่และกลับฝาหลัง		2.02	●	⇨	⊐	□	▽
20.ส่งชิ้นเย็บหน้าปะก้น	1	0.10	○	➡	⊐	□	▽	20.วางชิ้นเย็บกระเป๋าคู่ และกลับฝาหลัง		0.08	●	⇨	⊐	□	▽
21.หยิบและเย็บกระเป๋าคู่ และกลับฝาหลัง		2.63	●	⇨	⊐	□	▽	21.หยิบและเย็บสาปกระเป๋าหลังคู่		2.06	●	⇨	⊐	□	▽
22.วางชิ้นเย็บกระเป๋าคู่ และกลับฝาหลัง		0.09	●	⇨	⊐	□	▽	22.ส่งชิ้นเย็บสาปกระเป๋าหลังคู่	1	0.10	○	➡	⊐	□	▽
23.หยิบและเย็บสาปกระเป๋าหลังคู่		2.41	●	⇨	⊐	□	▽	23.หยิบและเย็บผ้าติดฝา กับตัวกางเกง		2.02	●	⇨	⊐	□	▽
24.ส่งชิ้นเย็บสาปกระเป๋าหลังคู่	1	1.00	○	➡	⊐	□	▽	24.วางชิ้นเย็บผ้าติดฝา กับตัวกางเกง		0.07	●	⇨	⊐	□	▽
25.หยิบและเย็บผ้าติดฝา กับตัวกางเกง		1.73	●	⇨	⊐	□	▽	25.หยิบและเย็บกระเป๋าหลัง		1.51	●	⇨	⊐	□	▽
26.วางชิ้นเย็บผ้าติดฝา กับตัวกางเกง		0.12	●	⇨	⊐	□	▽	26.ส่งชิ้นเย็บกระเป๋าหลัง	1	0.07	○	➡	⊐	□	▽
27.หยิบและเย็บกระเป๋าหลัง		2.77	●	⇨	⊐	□	▽	27.หยิบและเย็บล้มตะเข็บก้น 2 เส้น		1.53	●	⇨	⊐	□	▽
28.ส่งชิ้นเย็บกระเป๋าหลัง	1	0.08	○	➡	⊐	□	▽	28.วางชิ้นเย็บล้มตะเข็บก้น 2 เส้น		0.08	●	⇨	⊐	□	▽
29.หยิบและเย็บล้มตะเข็บก้น 2 เส้น		1.61	●	⇨	⊐	□	▽	29.หยิบและเย็บกระเป๋าข้างคู่		1.32	●	⇨	⊐	□	▽
30.วางชิ้นเย็บล้มตะเข็บก้น 2 เส้น		0.11	●	⇨	⊐	□	▽	30.ส่งชิ้นเย็บกระเป๋าข้างคู่	1	0.08	○	➡	⊐	□	▽

ตารางที่ 3 แผนภูมิการไหลการผลิตกางเกงก่อนปรับปรุงและหลังปรับปรุง (ต่อ)

คำอธิบายขั้นตอนก่อนปรับปรุง	ระยะทาง	เวลา (นาที)	สัญลักษณ์					คำอธิบายขั้นตอนหลังปรับปรุง	ระยะทาง	เวลา (นาที)	สัญลักษณ์				
			○	⇨	⊐	□	▽				○	⇨	⊐	□	▽
31.หยิบและเย็บกระเป๋าข้างคู่		2.18	●	⇨	⊐	□	▽	31.หยิบและเย็บเข้าข้าง		1.27	●	⇨	⊐	□	▽
32.วางชิ้นเย็บกระเป๋าข้างคู่		0.09	●	⇨	⊐	□	▽	32.วางชิ้นเย็บเข้าข้าง		0.08	●	⇨	⊐	□	▽
33.หยิบและเย็บเข้าข้าง		1.39	●	⇨	⊐	□	▽	33.หยิบและเย็บพับขอบ		1.42	●	⇨	⊐	□	▽
34.ส่งชิ้นเย็บเข้าข้าง	1	0.11	○	➡	⊐	□	▽	34.ส่งชิ้นเย็บพับขอบ	1	0.07	○	■	⊐	□	▽
35.หยิบและเย็บพับขอบ		1.51	●	⇨	⊐	□	▽	35.พับปลายขาใส่เชือก		1.17	●	⇨	⊐	□	▽
36.วางชิ้นเย็บพับขอบ		0.12	●	⇨	⊐	□	▽	36.วางชิ้นเย็บพับปลายขาใส่เชือก		0.08	●	⇨	⊐	□	▽
37.พับปลายขาใส่เชือก		1.37	●	⇨	⊐	□	▽	37.หยิบและเย็บแท็กกิ้งหูรัดเข้าตัวกางเกง		1.20	●	⇨	⊐	□	▽
38.ส่งชิ้นเย็บพับปลายขาใส่เชือก	1	0.10	○	➡	⊐	□	▽	38.วางชิ้นเย็บแท็กกิ้งหูรัดเข้าตัวกางเกง		0.07	●	⇨	⊐	□	▽
39.หยิบและเย็บแท็กกิ้งหูรัดเข้าตัวกางเกง		1.30	●	⇨	⊐	□	▽	39.ตัดแต่งเศษด้าย		1.41	●	⇨	⊐	□	▽
40.วางชิ้นเย็บแท็กกิ้งหูรัดเข้าตัวกางเกง		0.10	●	⇨	⊐	□	▽	40.นำงานที่เย็บเสร็จตรวจสอบที่โต๊ะ QC	2	0.08	○	➡	⊐	□	▽
41.ตัดแต่งเศษด้าย		2.12	●	⇨	⊐	□	▽	41.ตรวจสอบชิ้นส่วนที่เย็บเสร็จ		0.38	●	⇨	⊐	□	▽
42.นำงานที่เย็บเสร็จตรวจสอบที่โต๊ะ QC	2	0.12	○	➡	⊐	□	▽	42.นำงานที่ตรวจเสร็จไปแผนกพับแพค	23	0.47	○	➡	⊐	□	▽
43.ตรวจสอบชิ้นส่วนที่เย็บเสร็จ		1.45	○	⇨	⊐	■	▽	43.แพ็คใส่ถุง		1.17	●	⇨	⊐	□	▽
44.ตรวจรายละเอียดงาน		1.65	○	⇨	⊐	■	▽								
45.นำงานที่ตรวจเสร็จไปแผนกพับแพค	23	1.15	○	➡	⊐	□	▽								
46.แพ็คใส่ถุง		2.00	●	⇨	⊐	□	▽								
รวม	**104**	**63.88**						**รวม**	**104**	**36.82**					

5. ผลการวิเคราะห์การดำเนินงาน และผลสรุป

จากการศึกษาวิธีการทำงานผลิตกางเกง พบว่ามีปัญหาในการดำเนินงานบางขั้นตอน ทำให้เกิดการสูญเสียเวลาและทรัพยากรอย่างไม่จำเป็น การปรับปรุงกระบวนการทำงานได้ใช้หลักการ ECRS ถูกนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยทำการจับเวลาในทุกขั้นตอนของการเย็บกางเกง พบว่ามี 3 ขั้นตอนที่ไม่จำเป็นและใช้เวลามาก จึงได้ตัดออกและปรับปรุงกระบวนการเย็บ ทำให้ลดจำนวนขั้นตอนจาก 46 พบว่ามี 3 ขั้นตอนที่ไม่จำเป็นและใช้เวลามากเกินไป ได้แก่ ขั้นตอนปูผ้าตามจำนวนที่ลูกค้าสั่ง ขั้นตอนตอกมาร์คตามจุด และขั้นตอนตรวจรายละเอียดงาน จึงได้ดำเนินการปรับปรุงด้วยการลดขั้นตอนเหลือ 43 ขั้นตอน จากการคำนวณเวลามาตรฐานในแต่ละขั้นตอน พบว่าเวลาในการผลิตกางเกงต่อหนึ่งตัวลดลงจาก 63.88 นาที เหลือเพียง 36.82 นาที ลดลง 27.06 นาทีต่อหนึ่งตัว คิดเป็นร้อยละ 42.36 การปรับปรุงนี้ทำให้เพิ่มกำลังการผลิตสูงขึ้นและลดการสูญเสียเวลาและทรัพยากรในกระบวนการผลิตได้

จากนั้นเปรียบเทียบเวลาแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิตกางเกงหลังการปรับปรุง โดยใช้เวลาที่ Cycle Time ที่นานที่สุดของรอบเวลาการผลิตที่ขั้นตอนตัดชิ้นตามแบบที่วาดลงบนผ้า เวลา 3.58 นาที เมื่อกำหนดเวลาในการทำงาน 1 วัน เท่ากับ 8 ชั่วโมง หรือ 480 นาที โดยสามารถเพิ่มกำลังการผลิตจากเดิม 116 ตัวต่อวัน เป็น 134 ตัวต่อวันหรือเพิ่มขึ้น ร้อยละ 15.52 ในกระบวนการผลิตกางเกงหลังปรับปรุง แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปผลการปรับปรุงสายการผลิตกางเกง

รายการ	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ผลต่าง (ร้อยละ)
ระยะเวลาการผลิต (นาที/ตัว)	63.88	36.82	-27.06	-42.36
จำนวนพนักงานทั้งหมด (คน)	16	16	-	0
ขั้นตอนการทำงานสายการผลิต (ขั้นตอน)	46	43	-3	-6.52
ปริมาณการผลิต (ตัว)	116	134	-18	-15.52

6. ข้อเสนอแนะ

เพื่อเพิ่มกำลังการผลิตในกระบวนการผลิตกางเกงข้อเสนอแนะสำคัญคือ การใช้หลักการ ECRS อย่างต่อเนื่องในการประเมินและปรับปรุงกระบวนการทำงาน โดยเน้นการกำจัดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น การรวมและจัดลำดับขั้นตอนใหม่ๆ ให้เหมาะสม นอกจากนี้ควรจัดฝึกอบรมพนักงานเกี่ยวกับเทคนิคการทำงานใหม่และการใช้เครื่องมือที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มทักษะและเพิ่มกำลังการผลิตในการทำงาน การวางผังสายการผลิตใหม่โดยลดการเคลื่อนที่ ที่ไม่จำเป็นและการใช้เทคโนโลยีที่มีความแม่นยำสูงจะช่วยเพิ่มกำลังการผลิต รวมถึงการวัดและประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อปรับปรุงกระบวนการให้ตรงจุด อีกทั้งการส่งเสริมวัฒนธรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องในองค์กรจะช่วยให้พนักงานทุกคนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว

7. เอกสารอ้างอิง

กิตติชัย อธิกุลรัตน์. (2562). การศึกษาเวลามาตรฐานการติดตั้งแม่พิมพ์ กรณีศึกษา บริษัทผลิตถุงพลาสติก. *วารสารวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชมงคลธัญบุรี, 17*(1), 77-90.

จักรกฤษณ์ ฮั่นยะลา. (2557). การพัฒนาประสิทธิภาพกระบวนการผลิตกางเกงเวสในโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป กรณีศึกษาบริษัท นอร์ธเทิร์น แอทไทร์จำกัด. *วารสารวิชาการ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 7*(1), 14-25.

ชณิศา มงคลไช. (2564). การลดความสูญเปล่าในการจัดการสินค้าคงคลังเครื่องสำอางโดยใช้หลักการ ECRS. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 18*(2), 39-47.

นงลักษณ์ นิมิตภูวดล. (2557). การลดความสูญเปล่าในกระบวนการคลังสินค้าด้วยแนวคิดลีน กรณีศึกษาอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์. *วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่, 7*(2), 66-72.

นิวัฒน์ เดชอำไพ และกาญจนา เศรษฐนันท์. (2557). การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิตชุดชั้นในสตรีโดยประยุกต์ใช้แนวคิดการผลิตแบบลีน. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 7*(2), 13-27.

ลักขณา ฤกษ์เกษม และชนิภา นิวาสานนท์. (2562). การประยุกต์ใช้การผลิตแบบลีนในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าแฟชั่น. *วารสารวิจัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2*(2), 41-48.

ศุภกาล ตุ้ยเต็มวงศ์, อมรรัตน์ ปิ่นชัยมูล, วรพจน์ ศิริรักษ์, ณัฐพล ศิริรักษ์ และ กิตติชัย จินะไชย (2567). การเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตเตาอั้งโล่โดยการลดความสูญเปล่าตามหลักการ ECRS. *วารสารข่ายงานวิศวกรรมอุตสาหการไทย, 10(*1), 67-77.

การประเมินวัฏจักรชีวิตของการผลิตพลาสติกชีวภาพจากเปลือกหอยแมลงภู่

Life Cycle Assessment of Bioplastic Production From Mussel Shell

จิรัชญา ภู่เทศ

คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

E-mail: jiratchaya.puth@dome.tu.ac.th

บทคัดย่อ

ไคติน เป็นวัตถุดิบที่เกิดขึ้นใหม่ในอุตสาหกรรมพลาสติกชีวภาพ ไคติน หนึ่งในพอลิเมอร์ชีวภาพที่มีมากที่สุดในโลก มีต้นกำเนิดมาจากเปลือกหอยแมลงภู่ที่งานวิจัยนี้ศึกษา โดยในการสกัดไคตินนั้นใช้กระบวนการทางเคมี ซึ่งมีขั้นตอนการกำจัดแร่ธาตุและโปรตีนออกเพื่อให้ได้ไคติน โดยการใช้ไคตินในการผลิตพลาสติกชีวภาพเป็นการเปิดช่องทางในการนำของเสียจากอุตสาหกรรมอาหารทะเลมาใช้ และ เป็นตัวเลือกในการใช้ทดแทนพอลิเมอร์จากปิโตรเลียมแบบเดิมที่ย่อยสลายได้ยากที่อาจก่อให้เกิดปัญหามลพิษและสิ่งแวดล้อม งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสกัดไคตินจากเปลือกหอยแมลงภู่ ได้แก่ ความเข้มข้นของกรดไฮโดรคลอริกและสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ ปริมาตรของสารละลาย อุณหภูมิ และระยะเวลาที่ใช้ในกำจัดแร่ธาตุและโปรตีน ซึ่งเป็นขั้นตอนในกระบวนการสกัดไคติน พบว่า ในขั้นตอนการกำจัดแร่ธาตุความเข้มข้นของกรดไฮโดรคลอริก 0.5 M อัตราส่วนปริมาตรสารละลายที่ใช้ 1:15 g/mL ปั่นกวนที่อุณหภูมิ 80 องศาเซลเซียส ระยะเวลาที่ใช้ในการปั่นกวน 3 ชั่วโมง และในขั้นตอนการกำจัดโปรตีนความเข้มข้นของสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ 1 M อัตราส่วนปริมาตรสารละลายที่ใช้ 1:10 g/mL ปั่นกวนที่อุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส ระยะเวลาที่ใช้ในการปั่นกวน 1 ชั่วโมง มีร้อยละผลผลิตของไคตินมากที่สุด คือ 31.28 หลังจากนั้นจึงได้นำไคตินที่ได้จากการสกัดมาผลิตเป็นพลาสติกชีวภาพ โดยได้ทำการศึกษาวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์พลาสติกชีวภาพ เพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่การสกัดวัตถุดิบจนกระทั่งได้ผลิตภัณฑ์มาแต่จะไม่รวมขั้นตอนการใช้งานหรือกำจัดซาก (Cradle to gate) เพื่อประเมินผลการใช้พลังงานและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในด้านภาวะโลกร้อน (Global Warming) โดยมีหน่วยหน้าที่คือ ฟิล์มพลาสติกชีวภาพ จำนวน 100 กรัม จากผลการศึกษาพบว่า ฟิล์มพลาสติกชีวภาพ จำนวน 100 กรัม ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในด้านภาวะโลกร้อน 0.01389 kg CO_2 eq ซึ่งพบว่าผลกระทบส่วนใหญ่มาจากการใช้ไฟฟ้า และสารเคมี ตามลำดับ

คำสำคัญ: การประเมินวัฏจักรชีวิต, ไคติน , พลาสติกชีวภาพ, เปลือกหอยแมลงภู่, การสกัด

ABSTRACT

Chitin is a newly emerging material in the bioplastic industry. It is one of the most abundant biopolymers in the world, originating from mussel shell which are the focus of this research. The extraction of chitin involves a chemical process, which includes steps to remove minerals and proteins to obtain chitin. Using chitin for bioplastics opens up opportunities to utilize waste from the seafood industry and provides an alternative to traditional petroleum-based polymers, which are difficult to degrade and may cause pollution and

environmental issues.This research aims to study the factors affecting chitin extraction from mussel shells, including the concentration of hydrochloric acid and sodium hydroxide solutions, the volume of solutions, temperature, and the time used for mineral and protein removal, which are steps in the chitin extraction process. The optimal conditions for chitin extraction were determined to be: 0.5 M hydrochloric acid in a ratio of 1:15 g/mL at 80°C for 3 hours to remove minerals, followed by 1 M sodium hydroxide in a ratio of 1:10 g/mL at 100°C for 1 hour to remove proteins. Under these conditions, the maximum chitin yield was 31.28%. The extracted chitin was then used to produce bioplastics. A life cycle assessment (LCA) of the bioplastic product was conducted to evaluate its environmental impact at each stage, from raw material extraction to final product, excluding the usage and disposal phases (Cradle to gate). This assessment focused on energy consumption and environmental impacts related to global warming.The results indicated that the production of 100 grams of bioplastic film contributed 0.01389 kg CO_2 equivalent to global warming. The primary contributors to the environmental impact were electricity consumption and chemical usage.

KEYWORDS: Life Cycle Assessment (LCA), Chitin , Bioplastic, Mussel Shell, Extraction Method

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

การสะสมของขยะพลาสติกที่เพิ่มขึ้นก่อให้เกิดภัยคุกคามที่สำคัญต่อระบบนิเวศทั่วโลก ส่งผลให้ต้องค้นหาทางเลือกที่ยั่งยืน พลาสติกชีวภาพที่ได้มาจากแหล่งทางชีวภาพ ถือเป็นแนวทางแก้ไขที่ดีต่อวิกฤติสิ่งแวดล้อมครั้งนี้ การสกัดไคตินจากของเสียจากเปลือกหอยทะเลเป็นช่องทางที่น่าหวังสำหรับการผลิตพลาสติกชีวภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีของเสียดังกล่าวจากอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลที่มีอยู่มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หอยแมลงภู่ โดยเฉพาะจากหอยแมลงภู่เขียว (Perna viridis) ถือเป็นแหล่งไคตินที่มีคุณค่าแม้จะมีผลผลิตต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งทางทะเลอื่นๆ (Alabaraoye et al., 2018) หอยแมลงภู่เขียวพบได้ทั่วไปในน่านน้ำรอบๆ ประเทศไทย และเปลือกหอยเป็นผลพลอยได้จากอุตสาหกรรมประมง เป็นผลิตภัณฑ์อาหารทะเลที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและนิยมบริโภคในประเทศ ในปี 2566 พบว่าผลผลิตหอยแมลงภู่จากฟาร์มเพาะเลี้ยงในไทยมีปริมาณสูงสุดประมาณ 51,310 ตัน หรือคิดเป็น 57.9 % ของผลผลิตหอยทั้งหมด ซึ่งหลังจากนำมาเข้าสู่กระบวนการแปรรูปแล้วนั้นจะทำให้เกิดปริมาณขยะจากเปลือกหอยแมลงภู่เหลือทิ้งเป็นจำนวนมาก เนื่องจากน้ำหนักของเปลือกหอยแมลงภู่มีประมาณ 85% ของน้ำหนักหอยแมลงภู่ทั้งหมด ซึ่งโดยปกติแล้วจะถูกนำมาทิ้งบริเวณสาธารณะหรือถูกฝังกลบ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหากลิ่นเหม็นเน่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพตามมา จากการศึกษาพบว่าเปลือกหอยแมลงภู่มีสารไคตินอยู่ประมาณ 15–35% ซึ่งเหมาะแก่การนำมาต่อยอดในการผลิตเป็นวัสดุชีวภาพ ซึ่งการใช้ของเสียนี้ไม่เพียงแต่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอีกด้วย ความสำคัญของการพัฒนาสารตั้งต้นของพลาสติกชีวภาพนี้เน้นย้ำด้วยความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งพยายามส่งเสริมรูปแบบการบริโภคและการผลิตอย่างรับผิดชอบ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองความจำเป็นของความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมในอุตสาหกรรมประมงของไทย การวิจัยเกี่ยวกับวิธีการเพิ่มมูลค่าสำหรับขยะจากหอยแมลงภู่จึงเป็นสิ่งสำคัญ การสกัดไคตินจากหอยแมลงภู่เพื่อผลิตพลาสติกชีวภาพถือเป็นแนวทางการเปลี่ยนแปลงที่อาจช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมได้อย่างมาก แนวทางการวิจัยนี้ไม่เพียงแต่ส่งเสริมแนวทางปฏิบัติใน

การจัดการขยะอย่างยั่งยืน แต่ยังป้อนเข้าสู่สาขาการผลิตพลาสติกชีวภาพที่กำลังเติบโต ซึ่งเป็นภาคที่มีศักยภาพมหาศาลในการปฏิวัติด้านวัสดุศาสตร์และกลยุทธ์การลดของเสีย ความพยายามที่จะใช้ประโยชน์จากของเสียในทะเลเพื่อการพัฒนาสารตั้งต้นของพลาสติกชีวภาพนั้นสอดคล้องกับความเคลื่อนไหวระดับโลกไปสู่แนวปฏิบัติทางอุตสาหกรรมที่ยั่งยืนมากขึ้น(Leone et al., 2023) โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการวิจัยดังกล่าวในการเอื้อต่อเป้าหมายองค์รวมของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและประสิทธิภาพของทรัพยากร ความหมายของการวิจัยนี้มีความลึกซึ้ง โดยเป็นพิมพ์เขียวสำหรับอุตสาหกรรมประมงไทยและก้าวไกลไปสู่การเปลี่ยนแปลงสู่เศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งของเสียไม่ใช่จุดสิ้นสุด แต่เป็นจุดเริ่มต้นสำหรับวัสดุใหม่ที่ยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวทางหรือวิธีการเพิ่มมูลค่าและใช้ประโยชน์จากเปลือกหอยแมลงภู่ที่เหลือทิ้งจากการแปรรูปโดยนำมาสกัดเป็นไคตินแล้วผลิตเป็นพลาสติกชีวภาพ และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสกัดไคติน

2.2 เพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโดยกระบวนการจัดการสิ่งปฏิกูลในแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่การประเมินผลกระทบตลอดวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ตั้งแต่การสกัดวัตถุดิบจนกระทั่งได้ผลิตภัณฑ์มาแต่จะไม่รวมขั้นตอนการใช้งานหรือกำจัดซาก (Cradle to gate) โดยกำหนดหน่วยหน้าที่ของผลิตภัณฑ์ (Functional Unit) คือ ฟิล์มพลาสติกชีวภาพ จำนวน 100 กรัม

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 ไคติน

ไคติน เป็นโพลีเมอร์ชีวภาพที่ได้รับความสนใจอย่างมากเนื่องจากคุณสมบัติเฉพาะตัวและการใช้งานที่หลากหลาย ไคติน ซึ่งเป็นพอลิเมอร์ชีวภาพที่มีปริมาณมากเป็นอันดับสองรองจากเซลลูโลส โดยส่วนใหญ่พบในโครงกระดูกภายนอกของสัตว์จำพวกครัสเตเชียน เช่น ปูและกุ้ง รวมถึงในผนังเซลล์ของเชื้อรา เป็นโพลีแซ็กคาไรด์เชิงเส้นที่ประกอบด้วยหน่วย N-acetylglucosamine เชื่อมต่อกันด้วยพันธะเบตา-1,4-ไกลโคซิดิก การจัดเรียงโครงสร้างนี้ทำให้ไคตินมีความแข็งแรงและความทนทานที่โดดเด่น ทำให้เป็นวัสดุชีวภาพที่ดีเยี่ยม มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเนื่องจากเข้ากันได้ทางชีวภาพ ย่อยสลายได้ทางชีวภาพ และไม่เป็นพิษ ทำให้เหมาะอย่างยิ่งสำหรับการใช้งานด้านชีวการแพทย์ การเกษตร (Hamed et al, 2016)ยังขยายไปสู่อุตสาหกรรมต่างๆ เช่น พลาสติกชีวภาพ ซึ่งพวกมันจะถูกนำไปใช้เพื่อพัฒนาทางเลือกพลาสติกที่ย่อยสลายได้ทางชีวภาพและยั่งยืน การวิจัยกำลังดำเนินการปรับปรุงคุณสมบัติเชิงกลและเทคนิคการประมวลผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถใช้งานได้ในเชิงพาณิชย์ในบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์พลาสติกอื่นๆ (Katiyar et al, 2015)โดยทั่วไป เปลือกหอยแมลงภู่ประกอบด้วยไคตินประมาณ 15-35% โดยน้ำหนักแห้ง นอกจากนี้ หอยแมลงภู่ยังมีโครงสร้างที่แข็งแรงและทนทาน จึงเหมาะสำหรับการสกัดไคติน โดยมีวิธีการสกัดไคตินหลายวิธีด้วยกัน แต่ละวิธีมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันไป ซึ่งการสกัดเป็นหนึ่งในขั้นตอนที่สำคัญในการแยกผลิตภัณฑ์ที่ต้องการออกจากวัตถุดิบตั้งต้นที่สนใจ โดยวีการสกัดที่เป็นทางเลือกที่ดีนั้นควรที่จะใช้สารละลายในการสกัดที่น้อยให้ผลิตภัณฑ์ ที่ได้จากการสกัดเป็นจำนวนมากและใช้ระยะเวลาในการสกัดไม่นาน เช่น

- วิธีการทางเคมี เป็นวิธีการสกัดไคตินแบบดั้งเดิม โดยใช้สารเคมี เช่น กรดไฮโดรคลอริก (HCl)เพื่อละลายแร่ธาตุออกจากเปลือกแข็ง จากนั้นจึงใช้สารละลายด่าง เช่น โซเดียมไฮดรอกไซด์ (NaOH) ข้อดีของวิธีการทางเคมีคือ เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงและสามารถสกัดไคตินได้ปริมาณมาก

- วิธีการทางความร้อน เป็นวิธีการสกัดไคตินโดยใช้ความร้อน โดยใช้ความร้อนสูงเพื่อทำลายโครงสร้างของแร่ธาตุ จากนั้นจึงใช้สารละลายด่างเพื่อ deacetylate ไคติน วิธีการนี้อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพได้

- วิธีการทางชีวภาพ เป็นวิธีการสกัดไคตินโดยใช้จุลินทรีย์ เช่น แบคทีเรียหรือยีสต์ ในการย่อยสลายเกลือแร่ออกจากเปลือกแข็ง จากนั้นจึงใช้สารละลายด่างเพื่อ deacetylate ไคติน ซึ่งวิธีการนี้อาจใช้เวลานานและมีประสิทธิภาพในการสกัดไคตินน้อยกว่าวิธีการอื่นๆ

3.2 การเปลี่ยนไคติน เป็นพลาสติกชีวภาพ

การใช้ไคติน ในการผลิตพลาสติกชีวภาพเป็นสาขาที่กำลังเติบโตซึ่งใช้ประโยชน์จากคุณสมบัติเฉพาะของโพลีเมอร์ธรรมชาติเหล่านี้ พลาสติกชีวภาพที่ได้มาจากแหล่งชีวภาพหมุนเวียน นำเสนอทางเลือกที่ยั่งยืนเมื่อเทียบกับพลาสติกจากปิโตรเลียมทั่วไป ไคติน ที่สกัดจากโครงกระดูกภายนอกของสัตว์น้ำที่มีเปลือกแข็งและสิ่งมีชีวิตในทะเลอื่นๆ นำเสนอทางเลือกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและย่อยสลายได้ทางชีวภาพสำหรับการผลิตพลาสติกชีวภาพ ลักษณะนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในผลิตภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียว เช่น วัสดุบรรจุภัณฑ์ ซึ่งความสามารถในการย่อยสลายทางชีวภาพเป็นปัญหาสำคัญ (Shamshina et al, 2023) คุณลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งคือความแข็งแรงเชิงกลและความยืดหยุ่นที่ไคติน มอบให้กับพลาสติกชีวภาพ โพลีเมอร์เหล่านี้สามารถนำมาแปรรูปเพื่อสร้างวัสดุที่มีระดับความแข็งแกร่งและความยืดหยุ่นที่แตกต่างกัน ทำให้เหมาะสำหรับการใช้งานที่หลากหลาย ตัวอย่างเช่น ความสามารถในการขึ้นรูปฟิล์ม ช่วยให้สามารถสร้างฟิล์มบางและแข็งแรงที่สามารถนำไปใช้ในบรรจุภัณฑ์ได้ (Kumar et al, 2020) โดยผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการผลิตพลาสติกชีวภาพจากไคติน นั้นต่ำกว่ามากเมื่อเทียบกับพลาสติกทั่วไป เนื่องจากไคตินได้มาจากแหล่งทางทะเลที่หมุนเวียนได้ ซึ่งมักจะเป็นผลพลอยได้จากอุตสาหกรรมอาหารทะเล การใช้ไคตินในการผลิตพลาสติกชีวภาพจะช่วยสร้างมูลค่าของเสียและมีส่วนทำให้เกิดเศรษฐกิจแบบวงกลม (Lizundia et al, 2022) ความสามารถในการย่อยสลายทางชีวภาพของพลาสติกชีวภาพที่มีไคตินเป็นข้อได้เปรียบที่สำคัญ เนื่องจากพลาสติกชีวภาพจะสลายตัวตามธรรมชาติในสิ่งแวดล้อม ลดมลพิษ และช่วยในการจัดการของเสีย อย่างไรก็ตาม การพิจารณาวงจรชีวิตของพลาสติกชีวภาพเหล่านี้ทั้งหมดเป็นสิ่งสำคัญ รวมถึงพลังงานที่ใช้และการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เกิดขึ้นระหว่างการสกัดและแปรรูปไคติน การวิจัยที่กำลังดำเนินอยู่มุ่งเน้นไปที่การทำให้กระบวนการเหล่านี้ประหยัดพลังงานมากขึ้น ซึ่งช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของวัสดุที่ยั่งยืนเหล่านี้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 การเตรียมวัตถุดิบเปลือกหอยแมลงภู่

ขั้นตอนการเตรียมเปลือกหอยแมลงภู่ จะนำเปลือกหอยแมลงภู่มาล้างทำความสะอาด และทำให้แห้งโดยการอบที่อุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 3 ชั่วโมง หลังจากนั้น จะนำเปลือกหอยแมลงภู่ที่แห้งแล้วมาบดเป็นผง แล้วนำไปล้างด้วยน้ำกลั่นแล้วทิ้งไว้ให้แห้ง

4.2 กระบวนการสกัดไคตินจากเปลือกหอยแมลงภู่

4.2.1 กระบวนการกำจัดแร่ธาตุในเปลือกหอยแมลงภู่

หลังจากขั้นตอนการเตรียมเปลือกหอยแมลงภู่ (4.1) การสกัดไคตินออกจากเปลือกหอยแมลงภู่จะต้องนำเปลือกหอยแมลงภู่บดแห้งมาผ่านกระบวนการกำจัดแร่ธาตุ โดยการนำเปลือกหอยแมลงภู่บดใส่ในขวดรูปชมพู่ขนาด 250 มิลลิลิตร จากนั้นเติมกรดไฮโดรคลอริค โดยความเข้มข้นของกรดไฮโดรคลอริคอยู่ที่ 0.1 , 0.5 ,

1 M ที่อัตราส่วนของเปลือกหอยแมลงภู่บดต่อกรดไฮโดรคลอริคอยู่ที่ 1:10 , 1:15 1:20 กรัมต่อมิลลิลิตร หลังจากนั้น ทำการคนเป็นเวลา 1 , 3 , 6 ชั่วโมง ที่อุณหภูมิ 60 , 80 , 100 องศาเซลเซียส หลังจากสิ้นสุดปฏิกิริยา นำสารละลายไปกรองเพื่อเอาตะกอนที่เหลืออยู่ แล้วนำตะกอนที่ได้ล้างด้วยน้ำกลั่นเพื่อให้มีพีเอชเท่ากับ 7 และนำไปอบให้ตะกอนแห้ง ที่อุณหภูมิ 105 องศาเซลเซียส

4.2.2กระบวนการกำจัดโปรตีนในเปลือกหอยแมลงภู่

หลังจากขั้นตอนการกำจัดแร่ธาตุในเปลือกหอยแมลงภู่ (4.2.1) จะต้องนำตะกอนที่ได้ มาผ่านกระบวนการกำจัดโปรตีนโดยการนำตะกอนใส่ในขวดรูปชมพู่ขนาด 250 มิลลิลิตร จากนั้นเติมโซเดียมไฮดรอกไซด์ โดยความเข้มข้นของโซเดียมไฮดรอกไซด์อยู่ที่ 0.1 , 0.5 , 1 M โดยอัตราส่วนของตะกอนต่อโซเดียมไฮดรอกไซด์อยู่ที่ 1:10 , 1:15 1:20 กรัมต่อมิลลิลิตร หลังจากนั้น ทำการคนด้วยเครื่องคน เป็นเวลา 1 , 3 , 6 ชั่วโมง ที่อุณหภูมิ 60 , 80 , 100 องศาเซลเซียส หลังจากสิ้นสุดปฏิกิริยา นำสารละลายไปกรองเพื่อเอาตะกอนที่เหลืออยู่ แล้วนำตะกอนที่ได้ล้างด้วยน้ำกลั่นเพื่อให้มีพีเอชเท่ากับ 7 และนำไปอบให้ตะกอนแห้งที่อุณหภูมิ 105 องศาเซลเซียส หลังจากได้ไคตินมาแล้ว จะต้องนำไปวิเคราะห์ลักษณะของไคตินจากเปลือกหอยแมลงภู่

4.3 กระบวนการผลิตพลาสติกชีวภาพจากไคตินที่สกัดได้

การเตรียมพลาสติกชีวภาพจากไคติน โดยนำไคตินที่ได้จากขั้นตอน 4.2.2 มาละลายในสารละลายโพแทสเซียมไฮดรอกไซด์ที่ผลมกับสารละลายยูเรียและเขย่าให้เข้ากัน ต่อมานำสารละลายแช่เย็นที่อุณหภูมิ 5 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 24 ชั่วโมง จากนั้นนำสารละลายที่แช่แข็งมาละลายที่อุณหภูมิห้องและเขย่าให้เข้ากันอีกครั้ง ถัดมานำสายละลายไคตินไปปั่นเหวี่ยงที่ความเร็ว 13,000 รอบต่อนาที เป็นเวลา 15 นาที เพื่อกำจัดฟองอากาศและสารเจือปนอื่นๆ หลังจากการปั่นเหวี่ยง นำสายละลายที่ได้มาเติมอย่างช้าๆ ด้วยอิพิคลอโรไฮดรินที่อัตราส่วนของอิพิคลอโรไฮดรินต่อไคตินเป็น 1:1และมีการกวนอย่างสม่ำเสมอ ต่อมานำสารละลายเทลงในแม่พิมพ์และนำไปอบที่อุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 6 ชั่วโมง โดยจะได้ผลิตภัณฑ์เป็นไคตินไฮโดรเจล จากนั้นนำไคตินไฮโดรเจลแช่ในเอทานอลความเข้มข้น 75 เปอร์เซ็นต์ เป็นเวลา 12 ชั่วโมง และล้างด้วยน้ำกลั่น เพื่อกำจัดสารปนเปื้อนโพแทสเซียมไฮดรอกไซด์และยูเรีย ในขั้นตอนสุดท้าย นำไคตินไฮโดรเจลเข้าเครื่องอบเพื่อทำให้แห้ง ผลิตภัณฑ์สุดท้ายที่ได้ คือ พลาสติกชีวภาพจากไคติน

4.4 การวิเคราะห์สารสกัดไคติน

4.4.1 การวิเคราะห์โครงสร้างไคติน

การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างโมเลกุลด้วยเครื่องฟูเรียร์ทรานฟอร์มอินฟราเรดสเปกโตรมิเตอร์ โดยการนำไคตินที่ผ่านกระบวนการกำจัดแร่ธาตุและโปรตี นำไปอัดด้วยเครื่องอัดไฮดรอลิกแล้วนำตัวอย่างเข้าเครื่องฟูเรียร์ทรานฟอร์มอินฟราเรดสเปกโตรมิเตอร์ โดยใช้เลขคลื่นที่ 400–4000 ต่อเซนติเมตร (cm–1) จากนั้นคำนวณหาเปอร์เซ็นต์ของ Degree of Acetylation (DA) โดยคำนวณได้จาก

$$\text{Degree of Acetylation (\%)} = \frac{\frac{A1320}{A1420} - 0.3822}{0.03133} \times 100$$

4.4.2 การคำนวณหาปริมาณไคติน

ปริมาณไคตินที่ได้จากกระบวนการสกัดไคตินหลังจากขั้นตอนการกำจัดแร่ธาตุและขั้นตอนการกำจัดโปรตีน น้ำหนักของไคตินที่ได้สามารถนำมาเปรียบเทียบกับน้ำหนักของวัตถุดิบเริ่มต้นเพื่อนำมาคำนวณหาผลผลิตของไคตินได้ โดยการคำนวณหาผลผลิตของไคติน ใช้สูตรดังนี้

$$\text{ผลผลิตของไคติน (\%)} = \frac{\text{น้ำหนักแห้งของไคติน(กรัม)}}{\text{น้ำหนักแห้งของวัตถุดิบตั้งต้น(กรัม)}} \times 100$$

4.5 การวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของการผลิตพลาสติกชีวภาพจากเปลือกหอยแมลงภู่โดยใช้หลักการประเมินวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์

ในการวิจัยนี้มีขอบเขตการประเมินวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Assessment) ของการผลิตพลาสติกชีวภาพจากเปลือกหอยแมลงภู่จะใช้วิธีการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมโดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ(Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ(Secondary Data) โดยในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมใช้โปรแกรม Microsoft Excel ช่วยในการคำนวณ พิจารณาครอบคลุมตั้งแต่การได้มาซึ่งวัตถุดิบจนถึงขั้นตอนการผลิตพลาสติกชีวภาพจากเปลือกหอยแมลงภู่ (Cradle to Gate) ดังแสดงในภาพที่ 1 โดยจะพิจารณาในด้านภาวะโลกร้อน (Global Warming) โดยกำหนดหน่วยหน้าที่ของผลิตภัณฑ์ คือ ฟิล์มพลาสติกชีวภาพ น้ำหนัก 100 กรัม

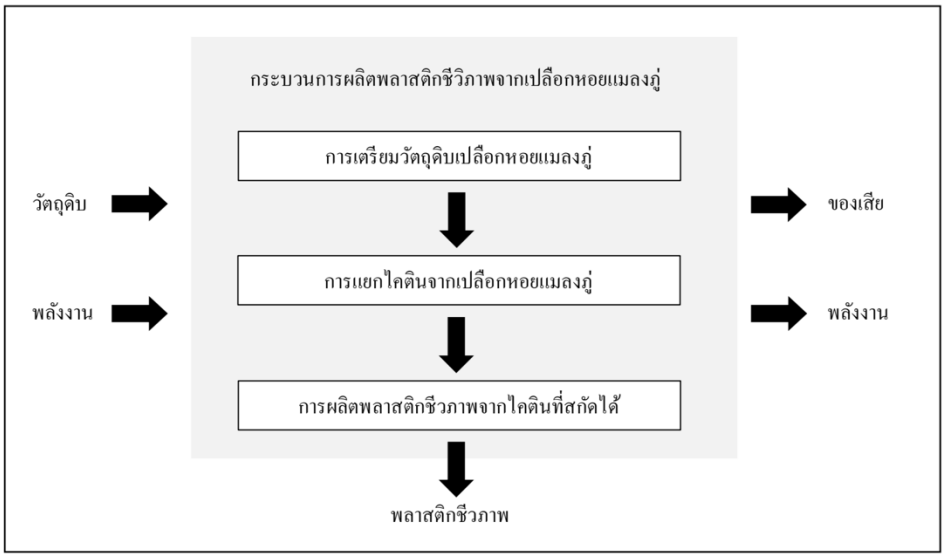

ภาพที่ 1 แสดงขอบเขตการประเมินวัฏจักรชีวิตของการประเมินวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Assessment) ของกระบวนการสกัดไคตินจากเปลือกหอยแมลงภู่

5. ผลการวิจัย

5.1 การวิเคราะห์ไคติน

จากการศึกษาการสกัดไคตินจากเปลือกหอยแมลงภู่ที่ปัจจัยการศึกษาต่างๆ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ร้อยละผลผลิตของไคติน(%yield) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์หาสภาวะที่เหมาะสมในการสกัดไคตินจากเปลือกหอยแมลงภู่ โดยที่สภาวะในการสกัดนั้นจะต้องมีร้อยละผลผลิตที่สูงสุด ในขั้นตอนการกำจัดแร่ธาตุ เมื่อนำข้อมูลที่ได้มา

วิเคราะห์แสดงดังภาพที่ 2 พบว่าเมื่อความเข้มข้นของกรดไฮโดรคลอริกเพิ่มขึ้นอยู่ที่ 0.5 M จะได้ผลผลิตของไคตินสูงที่สุด คือ 31.28% และเมื่อเพิ่มความเข้มข้นขึ้นเป็น 1 M แสดงให้เห็นแนวโน้มในการได้ผลผลิตของไคตินในปริมาณที่เพิ่มขึ้นเล็กน้อยถึงคงที่ โดยอัตราส่วนของกรดไฮโดรคลอริกที่ทำให้ผลผลิตไคตินมากที่สุดจะอยู่ที่ 1:15 g/mL และมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการกำจัดแร่ธาตุคือการปั่นกวนสารที่อุณหภูมิที่ 80 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 3 ชั่วโมง ในส่วนของขั้นตอนการกำจัดโปรตีน เมื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แสดงดังรูปที่ 2 พบว่าความเข้มข้นของสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ที่มีประสิทธิภาพในการกำจัดโปรตีนและทำให้ได้ปริมาณผลผลิตไคตินมากที่สุดอยู่ที่ 1 M โดยมีอัตราส่วนของสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ 1:10 g/mL ในขั้นตอนนี้เมื่อทำการทดลองเพิ่มอัตราส่วนเพิ่มขึ้นเป็น 1:15 และ 1:20 g/mL มีแนวโน้มคงที่ไม่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตของไคติน ในส่วนของสภาวะที่เหมาะสมในการปั่นกวนสารอยู่ที่อุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 1 ชั่วโมง

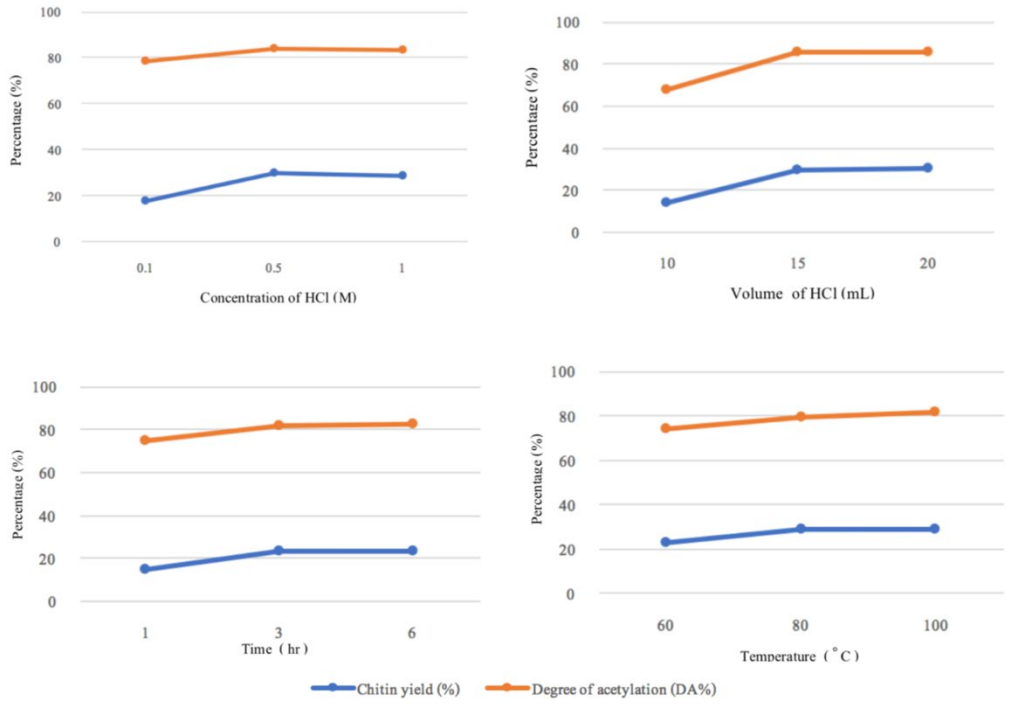

ภาพที่ 2 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสกัดไคตินในขั้นตอนการกำจัดแร่ธาตุ ได้แก่ ความเข้มข้นของกรดไฮโดรคลอริก อัตราส่วนสารละลาย เวลาและอุณหภูมิที่ใช้ในการสกัด

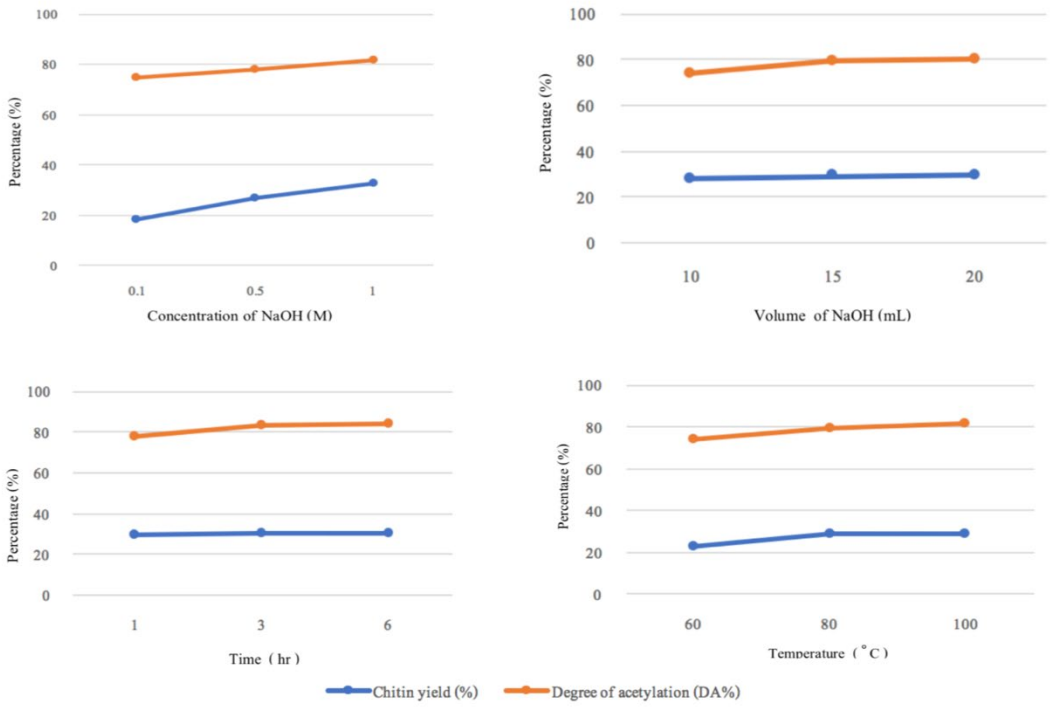

ภาพที่ 3 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสกัดไคตินในขั้นตอนการกำจัดโปรตีน ได้แก่ ความเข้มข้นของสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ อัตราส่วนสารละลาย เวลาและอุณหภูมิที่ใช้ในการสกัด

5.2 การวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของการผลิตพลาสติกชีวภาพจากเปลือกหอยแมลงภู่

จากตารางการจัดทำบัญชีรายการสิ่งแวดล้อมในขั้นตอนการเตรียมวัตถุดิบเปลือกหอยแมลงภู่ ขั้นตอนการสกัดไคตินจากเปลือกหอยแมลงภู่ไปจนถึงขั้นตอนการผลิตพลาสติกชีวภาพจากไคติน โดยกำหนดหน่วยหน้าที่คือ ฟิล์มพลาสติกชีวภาพ จำนวน 100 กรัม พิจารณาผลกระทบทางด้านภาวะโลกร้อนพบว่าในแต่ละขั้นตอนมีการใช้พลังงานไฟฟ้าเป็นปริมาณมากโดยเฉพาะในขั้นตอนการกำจัดแร่ธาตุที่ต้องใช้ระยะเวลาในการปั่นกวนเป็นเวลานานและขั้นตอนการกำจัดโปรตีน ตามลำดับ จึงส่งผลให้การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในด้านภาวะโลกร้อนตลอดวัฏจักรมีค่าเท่ากับ 0.01389 kg CO_2 eq

ตารางที่ 1 บัญชีรายการสิ่งแวดล้อมของขั้นตอนการเตรียมวัตถุดิบเปลือกหอยแมลงภู่

ลำดับ	สารขาเข้า-สารขาออก	ปริมาณ	หน่วย
สารขาเข้า			
1	เปลือกหอยแมลงภู่	0.0448	กิโลกรัม
2	พลังงานไฟฟ้า	0.0003	กิโลวัตต์
3	น้ำ	0.0025	ลูกบาศก์เมตร
สารขาออก			
1	เปลือกหอยแมลงภู่บด	0.0448	กิโลกรัม
2	น้ำเสีย	0.0025	ลูกบาศก์เมตร

ตารางที่ 2 บัญชีรายการสิ่งแวดล้อมของขั้นตอนการสกัดไคตินจากเปลือกหอยแมลงภู่

ลำดับ	สารขาเข้า-สารขาออก	ปริมาณ	หน่วย
ขั้นตอนการกำจัดแร่ธาตุ			
สารขาเข้า			
1	เปลือกหอยแมลงภู่บด	0.0448	กิโลกรัม
2	กรดไฮโดรคลอริก	0.4479	ลิตร
3	น้ำกลั่น	0.2687	ลิตร
4	พลังงานไฟฟ้า	0.0048	กิโลวัตต์
5	กระดาษกรอง	0.0027	กิโลกรัม
สารขาออก			
1	เปลือกหอยแมลงภู่บดที่กำจัดแร่ธาตุแล้ว	0.0251	กิโลกรัม
2	น้ำเสีย	0.2687	ลูกบาศก์เมตร
3	กรดไฮโดรคลอริกใช้แล้ว	0.4479	ลิตร
4	กระดาษกรองใช้แล้ว	0.0203	กิโลกรัม
ขั้นตอนการกำจัดโปรตีน			
สารขาเข้า			
1	เปลือกหอยแมลงภู่บดที่กำจัดแร่ธาตุแล้ว	0.0251	กิโลกรัม
2	โซเดียมไฮดรอกไซด์	0.2508	ลิตร
3	น้ำกลั่น	0.2687	ลูกบาศก์เมตร
4	พลังงานไฟฟ้า	0.0039	กิโลวัตต์
5	กระดาษกรอง	0.0016	กิโลกรัม
สารขาออก			
1	ไคติน	0.0140	กิโลกรัม
2	น้ำเสีย	0.2687	ลูกบาศก์เมตร
3	โซเดียมไฮดรอกไซด์ใช้แล้ว	0.2508	ลิตร
4	กระดาษกรองใช้แล้ว	0.0016	กิโลกรัม

ตารางที่ 3 บัญชีรายการสิ่งแวดล้อมของขั้นตอนการผลิตพลาสติกชีวภาพจากไคติน

ลำดับ	สารขาเข้า-สารขาออก	ปริมาณ	หน่วย
สารขาเข้า			
1	ไคติน	0.0140	กิโลกรัม
2	โพแทสเซียมไฮดรอกไซด์	0.0469	ลิตร
3	ยูเรีย	0.0093	ลิตร
4	น้ำกลั่น	0.1774	ลิตร
5	อิพิคลอโรไฮดริน	0.2336	ลิตร

6	เอทานอล	0.8810	ลิตร
7	พลังงานไฟฟ้า	0.0033	กิโลวัตต์
สารขาออก			
1	เอทานอลใช้แล้ว	0.8810	ลิตร
2	น้ำเสีย	0.1774	ลิตร
3	ฟิล์มพลาสติกชีวภาพ	0.1000	กิโลกรัม

6. อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่ผลต่อการสกัดไคตินจากเปลือกหอยแมลงภู่ โดยในการวิเคราะห์สำหรับการสกัดไคตินนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการกำจัดแร่ธาตุพบว่าสภาวะที่เหมาะสมต่อการกำจัดแร่ธาตุคือความเข้มข้นของกรดไฮโดรคลอริก 0.5 M อัตราส่วนที่ใช้ 1:15 g/mL ที่อุณหภูมิ 80 องศาเซลเซียส เป็นระยะเวลา 3 ชั่วโมง และในขั้นตอนการกำจัดโปรตีนใช้ความเข้มข้นของสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ 1 M อัตราส่วนที่ใช้ 1:10 g/mL ที่อุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส เป็นระยะเวลา 1 ชั่วโมง ซึ่งในสภาวะข้างต้นทำให้ได้ผลผลิตในการสกัดไคตินมากถึง 31.28% งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาการประเมินวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ฟิล์มพลาสติกชีวภาพจากเปลือกหอยแมลงภู่ จำนวน 100 กรัม โดยทำการศึกษาตั้งแต่การได้มาของวัตถุดิบไปจนถึงการผลิตผลิตภัณฑ์ไม่รวมถึงช่วงการใช้งานและการกำจัด(Cradle to Gate) เพื่อประเมินผลการใช้พลังงานและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในด้านภาวะโลกร้อน(Global Warming) พบว่าฟิล์มพลาสติกส่งผลกระทบเท่ากับ 0.01389 kg CO_2 eq

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ผลการศึกษาการสกัดไคตินจากเปลือกหอยแมลงภู่สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการผลิตในระดับโรงงานอุตสาหกรรม

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการทดสอบในการสกัดไคตินในด้านของชนิดและแหล่งที่มาของเปลือกหอยแมลงภู่เพิ่มขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

Alabaraoye, E., Achilonu, M., & Hester, R. (2018). Biopolymer (Chitin) from various marine seashell wastes: isolation and characterization. *Journal of Polymers and the Environment, 26*, 2207-2218.

Danarto, Y. C., & Distantina, S. (2016). Optimizing deacetylation process for chitosan production from green mussel (perna viridis) shell. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 1710, No. 1). AIP Publishing.

Kim, Y., & Park, R. D. (2015). Progress in bioextraction processes of chitin from crustacean biowastes. *Journal of the Korean Society for Applied Biological Chemistry,* 58, 545-554.

Leone, R., Calà, A., Capela, M. N., Colajanni, S., Campisi, T., & Saeli, M. (2023). Recycling mussel shells as secondary sources in green construction materials: a preliminary assessment. *Sustainability,* 15(4), 3547.

Martini, A., Calì, M., Capoccioni, F., Martinoli, M., Pulcini, D., Buttazzoni, L., ... & Pirlo, G. (2022). Environmental performance and shell formation-related carbon flows for mussel farming systems. *Science of The Total Environment, 831*, 154891.

Medina Uzcategui, L. U., Vergara, K., & Martinez Bordes, G. (2022). Sustainable alternatives for by-products derived from industrial mussel processing: A critical review. *Waste Management & Research,* 40(2), 123-138.

Reshmy, R., Thomas, D., Philip, E., Paul, S. A., Madhavan, A., Sindhu, R., ... & Binod, P. (2021). Bioplastic production from renewable lignocellulosic feedstocks: a review. *Reviews in Environmental Science and Bio/Technology,* 20, 167-187

Safitri, N. M., & Violando, W. A. (2023). Utilization of Green Mussel Shells Waste of Perna viridis for Bioproduction of Chitin. *Journal of Maritime Research,* 20(2), 106-109

Triunfo, M., Tafi, E., Guarnieri, A., Salvia, R., Scieuzo, C., Hahn, T., ... & Falabella, P. (2022). Characterization of chitin and chitosan derived from Hermetia illucens, a further step in a circular economy process. *Scientific Reports,* 12(1), 6613.

Vélez-Henao, J. A., Weinland, F., & Reintjes, N. (2021). Life cycle assessment of aquaculture bivalve shellfish production—a critical review of methodological trends. *The International Journal of Life Cycle Assessment,* 1-16.

Yadav, M., Goswami, P., Paritosh, K., Kumar, M., Pareek, N., & Vivekanand, V. (2019). Seafood waste: a source for preparation of commercially employable chitin/chitosan materials. *Bioresources and Bioprocessing,* 6(1), 1-20.

การออกแบบคลังสินค้าสำเร็จรูปด้วยแนวคิดแบบลีน และวิเคราะห์ปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์

Designing warehouse storage by applying Lean concept and considering carbon footprint.

ธนบรรณ แก้วไทรหาญ
คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร
E-mail: Kaewsaihan_T@su.ac.th
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรฤทัย ชูเทียร*
คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร
E-mail: Choothian_w@su.ac.th

บทคัดย่อ

คลังสินค้าเป็นหัวใจสำคัญขององค์กรในการเชื่อมโยงระหว่างองค์กรกับลูกค้า คลังสินค้าที่ถูกออกแบบมาดีย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพของคลังสินค้า บริษัทที่ทำการศึกษาไม่สามารถจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูปที่ผลิตออกมาได้เพียงพอ และพบความสูญเปล่าในคลังสินค้าโดยใช้ความสูญเปล่า 7 ประการของโตโยต้าในการระบุปัญหา งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ การออกแบบคลังสินค้าสำเร็จรูปโดยการลดความสูญเปล่าในคลังสินค้าและคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยใช้คาร์บอนฟุตพริ้นท์ วิธีดำเนินงานวิจัยประกอบไปด้วย การศึกษาสภาพปัจจุบันของคลังสินค้า การระบุปัญหาด้วยความสูญเปล่า 7 ประการของโตโยต้า การออกแบบคลังสินค้าสำเร็จรูปเพื่อลดความสูญเปล่า การจำลองสถานการณ์ และการคำนวณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ผลการวิจัยพบว่า คลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 และ 2 สามารถรองรับปริมาณสินค้าที่ต้องจัดเก็บและเบิกจ่ายได้ตลอดทั้งปี โดยมีการใช้พื้นที่คลังสินค้าร้อยละ 83.84 และ 77.84 ตามลำดับ ในขณะที่ระยะทางการเคลื่อนที่ของรถโฟร์คลิฟท์คือ 918.12 และ 2,186.85 กิโลเมตรต่อปี คลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 มีปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์เท่ากับ 886.34 $kgCo_2e$/ ปี ขณะที่แบบที่ 2 มีปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์เท่ากับ 2,109.87 $kgCo_2e$/ ปี ดังนั้น คลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 เป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดในด้านการดำเนินงานและมีปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์น้อยกว่าเนื่องจากมีระยะทางเคลื่อนที่น้อยกว่ารูปแบบที่ 2

คำสำคัญ: แนวคิดแบบลีน, การจำลองสถานการณ์, คลังสินค้า, คาร์บอนฟุตพริ้นท์

ABSTRACT

Warehouse is an important function in an organization. It connects between the organization and its customers. A well-designed warehouse could affect the efficiency of warehouse operations. In the studied company, a problem found was insufficient storage capacity to keep all finished goods in the warehouse. Toyota's 7 Wastes was used to identify problems. There were wastes found in warehouse operations. Thus, this research

aimed to design warehouse storages to eliminate wastes by applying Lean concept and considering carbon footprint as an environmental aspect. The research method consisted of studying the warehouse condition, identifying problems by Toyota's 7 Wastes, designing a finished-goods warehouse to eliminate wastes in two options, simulating each warehouse design, and calculating the carbon footprint of two warehouse design options. The simulation results showed that two warehouse designs could fit all finished goods in storages. The usages of the warehouse design 1 and 2 were 83.84 and 77.84 percent, respectively. The transportation of the warehouse design 1 and 2 were 918.12 kms per year and 2,186.85 kms per year. The carbon footprint of warehouse design 1 was emitted 886.34 $kgCo_2e$/year. The warehouse design 2 could discharge carbon footprint amount 2,109.87 $kgCo_2e$/year. Therefore, the warehouse design 1 is more suitable in the operating and environmental aspects.

Keyword: Lean Concept/Simulation/Warehouse/carbon footprint

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ในภาคอุตสาหกรรมปัจจุบัน คลังสินค้าสำเร็จรูปมีบทบาทสำคัญในห่วงโซ่อุปทานเป็นอย่างมากโดยคลังสินค้าเข้ามามีบทบาทตั้งแต่การจัดเก็บวัตถุดิบเพื่อการผลิตไปจนถึงการจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูปและจำหน่ายสู่ลูกค้า คลังสินจึงถือเป็นจุดสำคัญที่ทำหน้าที่เป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคช่วยให้ธุรกิจสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าในสภาวะตลาดที่มีความผันผวนได้เป็นอย่างดี กระบวนการดำเนินงานภายในคลังสินค้าสำเร็จรูปโดยทั่วไปจะประกอบด้วย การรับสินค้า, การบันทึกข้อมูลสินค้า, การจัดเก็บสินค้า, การหยิบสินค้าและการจัดส่งสินค้า (ธีรพงษ์ พลเดช และคณะ., 2558) กระบวนการดำเนินงานภายในคลังสินค้าที่ออกแบบมาดีย่อมส่งมีประสิทธิภาพของคลังสินค้า เช่น ผังการจัดเก็บที่เหมาะสมกับความถี่ในการเบิกจ่าย, วิธีการจัดเก็บสินค้าที่สะดวกต่อการเบิกจ่าย หรือ มีความยืดหยุ่นเพื่อรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ นอกจากประเด็นทางด้านประสิทธิภาพในการดำเนินงานแล้ว ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมก็เป็นสิ่งที่ต้องให้ความสนใจในยุคปัจจุบัน ซึ่งกระบวนการดำเนินงานทางโลจิสติกส์และคลังสินค้าเป็นกระบวนการที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากถึง 11% จากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั้งหมดของโลก (Al-saad et al., 2566), (Dobers et al., 2562) ดังนั้นการปรับปรุงคลังสินค้าเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในยุคปัจุบันจึงต้องพิจารณาผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมด้วย

บริษัทกรณีศึกษาแห่งนี้ผลิตอุปกรณ์ไฟฟ้าแรงสูง จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานปัจจุบันพบว่าคลังสินค้าที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูปที่ผลิตออกมาได้เพียงพอ ส่งผลให้สินค้าสำเร็จรูปบางส่วนถูกจัดเก็บไว้ในพื้นที่ของฝ่ายผลิต และจากการระบุปัญหาด้วยเครื่องมือความสูญเปล่า 7 ประการของโตโยต้าพบว่ามีความสูญเปล่าที่เกิดจากการรอคอยและการเคลื่อนที่ที่มากเกินความจำเป็น เนื่องจากไม่มีแนวทางการจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูปที่ชัดเจนและไม่สัมพันธ์กับความถี่ในการเบิกจ่ายสินค้า งานวิจัยนี้จึงทำการออกแบบคลังสินค้าสำเร็จรูป จำนวน 2 รูปแบบ ได้แก่ 1.คลังสินค้าสำเร็จแบบรูปตัวยู และ 2.คลังสินค้าสำเร็จรูปแบบเส้นทางสวน และใช้การจำลองสถานการณ์ด้วยโปรแกรม Arena Simulation ในการวิเคราะห์ผลลัพท์ของการดำเนินงานและนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ในแง่ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้วยคาร์บอนฟุตพริ้นท์ เพื่อเลือกคลังสินค้าสำเร็จรูปที่เหมาะสมและส่งผลเสียทางด้านสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การออกแบบคลังสินค้าสำเร็จรูปโดยการลดความสูญเปล่าในคลังสินค้าและคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยใช้คาร์บอนฟุตพริ้นท์

3. ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 ความสูญเปล่า 7 ประการของโตโยต้าในคลังสินค้า

สิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดคุณค่าถูกนิยามว่าความสูญเปล่า (Waste) โดยความสูญเปล่านี้สามารถส่งผลกระทบต่อคลังสินค้าได้ทั้งทางประสิทธิภาพและต้นทุน โตโยต้าแบ่งความสูญเปล่าเป็น 7 ประการและสามารถนำมาใช้ในคลังสินค้า สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสูญเปล่า 7 ประการของโยต้าในการดำเนินงานของคลังสินค้า

ความสูญเปล่า	ความหมายในมุมองของคลังสินค้า
Overproduction	การเก็บสินค้าคงคลังในปริมาณมาก ส่งผลให้ต้นทุนในการจัดเก็บสูงและเสี่ยงต่อการเสื่อมสภาพนำไปสู่การผลิตซ้ำ
Waiting	การรอคอยในการจัดสินค้าเนื่องจากหาสินค้าไม่พบ ส่งผลให้กำลังในการผลิตของคลังสินค้าลดลงและมีการเพิ่มต้นทุน
Transportation	การเคลื่อนที่ของสินค้าหรือวัตถุดิบที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์กับกระบวนการดำเนินงานและเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดความเสียหาย
Inventory	การครอบครองวัตถุดิบหรือสินค้าที่มากเกินความต้องการในการเบิกจ่ายหรือจัดส่ง ส่งผลให้ต้นทุนในการดูแลรักษาเพิ่มขึ้นและสูญเสียพื้นที่สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ
Motion	การเคลื่อนไหวที่ไม่จำเป็นของพนักงานซึ่งไม่สร้างคุณค่าให้กับกระบวนการ หรือทำให้กระบวนการทำงานช้าลงเช่น การเดิน, การยก, การเอื้อม
Defect	พบหรือเกิดของเสียในระหว่างกระบวนการดำเนินงาน เนื่องจากการเคลื่อนย้ายจัดเก็บ หรือวิธีการดูแลรักษาที่ผิดวิธี ส่งผลให้เกิดต้นทุนในการผลิตซ้ำเพิ่ม
Over Processing	กระบวนการดำเนินงานที่มากเกินความจำเป็น ไม่สอดคล้องกับความต้องการในการเบิกจ่ายสินค้าหรือวัตถุดิบ ส่งผลให้คลังสินค้นมีต้นทุนไรการดำเนินงานมากขึ้น

แหล่งที่มา: N.Aad Mutalib et al., (2019) Lean inventory improvement for cargo warehouse at Johor Port Berhad.Malaysian Journal of Industrial Technology

3.2 เครื่องมือลีนที่ใช้ในการปรับปรุงคลังสินค้า

แนวคิดลีนและเครื่องมือลีนเป็นแนวทางในการลดหรือกำจัดความสูญเปล่า ในกระบวนการผลิตหรือการดำเนินงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งมอบหรือบริการให้กับลูกค้า เครื่องมือลีนที่ประยุกต์ใช้ในคลังสินค้าเช่น

1) 5ส เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการจัดระเบียบสภาพแวดล้อมภายในคลังสินค้าให้เป็น ระเบียบ สะอาด และเกิดการไหลในระหว่างการปฏิบัติงาน เช่น การนำ 5ส เข้ามาปรับปรุงคลังสินค้าอุปกรณ์รถยนต์เพื่อลดความสูญเปล่าจากการรอคอยของกระบวนการดำเนินงาน (ปกรณ์ จิรวุฒิกิตและคณะ, 2020)

2) Just-In-Time (JIT) เป็นเครื่องมือที่มีแนวคิดในการบริหารจัดการปริมาณสินค้าคงคลังให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าและไม่มากเกินความจำเป็นเพื่อลดการเกิดต้นทุนในการถือครองสินค้า ยกตัวอย่างเช่น การปรับปรุงแผนการผลิตให้เหมาะสมกับ อัตราการเบิกสินค้าของลูกค้า เพื่อลดปัญหาต้นทุนการถือครองสินค้า และลดปัญหาสินค้าไม่ถูกเบิกจ่าย (เพ็ญพิสิทธิ์ โต้แย้มและคณะ, 2018)

3) การปรุงปรุงอย่างต่อเนื่อง (Kaizen) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Kaizen) เครื่องมือที่มีแนวคิดในการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพของกระบวนการอย่างต่อเนื่อง หรือลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นภายในกระบวนการเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว ยกตัวอย่างเช่น การใช้แนวคิด Kaizen ปรับปรุงกระบวนการของคลังสินค้าบริษัทตัวอย่าง เพื่อให้เกิดความลื่นไหลและลดปัญหาพื้นที่จัดเก็บสินค้าไม่เพียงพอ (ฑิชาวรรณและคณะ, 2019)

3.3 การคำนวณปริมาณก๊าซเรือนกระจก

การเกิดก๊าซเรือนกระจกประกอบด้วยก๊าซ 7 ชนิดได้แก่ Co_2 , CH_4 , N_2O , HFC_s , NF_3 , SF_6 และ PFC ซึ่งก๊าซแต่ละชนิดจะถูกเทียบเท่าเป็นปริมาณคาร์บอนที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถคำนวณได้จากสมการที่ 1 ดังต่อไปนี้ (องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก, 2565)

$$GHG = Activity\ data \times EF \qquad (1)$$

โดยที่

GHG = ปริมาณก๊าซเรือนกระจก

Activity Data = ข้อมูลกิจกรรม

EF = ค่า Factor หน่วย กิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า

3.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

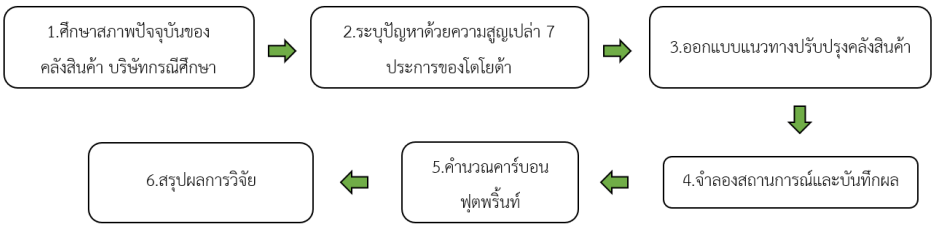

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินงานวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยจะประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาคลังสินค้าสำเร็จรูปกรณีศึกษา, การระบุปัญหาด้วยความสูญเปล่า 7 ประการของโตโยต้า, แนวทางการออกแบบคลังสินค้าสำเร็จรูป, การจำลองสถานการณ์ และ การคำนวณคาร์บอนฟุตพริ้นท์

4.1 ข้อมูลคลังสินค้าสำเร็จรูปก่อนปรับปรุง

1) คลังสินค้าสำเร็จรูปของบริษัทกรณีศึกษาทำหน้าที่เก็บผลิตภัณฑ์อุปกรณ์ไฟฟ้าแรงสูงมีจำนวนสินค้าสำเร็จรูปทั้งหมดจำนวน 67 ชนิด ถูกแบ่งประเภทของสินค้าสำเร็จรูปจากรหัสโค๊ดและจากข้อมูลความถี่การเบิกจ่ายสินค้าสำเร็จรูปทั้ง 67 ชนิด จะสามารถแบ่งกลุ่มสินค้าสำเร็จรูปได้ทั้งสิ้น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม A สินค้าสำเร็จรูปที่มีความถี่ในการเบิกจ่ายสูงจำนวน 11 ชนิด, กลุ่ม B สินค้าสำเร็จรูปที่มีความถี่ในการเบิกจ่ายปานกลางจำนวน 16 ชนิด และ กลุ่ม C สินค้าสำเร็จรูปที่มีความถี่ในการเบิกจ่ายต่ำจำนวน 40 ชนิด

2) กระบวนการรับและจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูป จะดำเนินการรับสินค้าผ่านเอกสารแสดงรายการสินค้าสำเร็จรูปจากฝ่ายผลิต เมื่อสินค้ามายังคลังสินค้าแผนกตรวจคุณภาพจะตรวจเช็คสภาพของสินค้าสำเร็จรูปและให้เจ้าหน้าที่แผนกคลังสินค้าดำเนินการแพ็คสินค้าลงบรรจุภัณฑ์แล้วจึงทำการตรวจเช็คสภาพภายนอกของกล่องบรรจุภัณฑ์อีกครั้ง เมื่อดำเนินการตรวจเช็คเรียบร้อยจึงส่งสินค้าสำเร็จรูปพร้อมเอกสารแสดงรายการสินค้าพร้อมลงนามลายเซ็นต์ของเจ้าหน้าที่ตรวจคุณภาพ เพื่อให้แผนกคลังสินค้าบันทึกข้อมูลลงระบบบริหารจัดการของคลังสินค้าคงคลังและนำสินค้าจัดเก็บในพื้นที่ที่เตรียมไว้

3) กระบวนการส่งออกสินค้าสำเร็จรูป จากข้อมูลคำสั่งซื้อแผนกคลังสินค้าจะดำเนินการเตรียมสินค้าสำเร็จรูปตามคำสั่งซื้อให้กับลูกค้าเมื่อได้จำนวนและรายการครบถ้วนจะทำการตัดข้อมูลสินค้าและจำนวนออกจากระบบและออกเอกสารใบจัดส่งสินค้าสำเร็ตรูปให้กับลูกค้าและดำเนินโหลดสินค้าขึ้นรถ

4.2 การระบุปัญหาด้วยความสูญเปล่า 7 ประการของโตโยต้า

งานวิจัยนี้เลือกใช้ความสูญเปล่า 7 ประการในการระบุปัญหาที่พบในการดำเนินงานของคลังสินค้าและสามารถสรุปความสูญเปล่าที่พบและนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางลีนเพื่อใช้ในการออกแบบคลังสินค้าสำเร็จรูปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การระบุปัญหาด้วยความสูญเปล่า 7 ประการของโตโยต้า

ความสูญเปล่า	สาเหตุของปัญหา	แนวทางแก้ปัญหาเพื่อออกแบบคลังสินค้าสำเร็จรูป
Waiting	- รถโฟร์คลิฟท์ของฝ่ายผลิตไม่สามารถขนถ่ายสินค้าเข้าสู่กระบวนการผลิตได้ เนื่องจากสินค้าสำเร็จรูปกีดขวางช่องทางรถโฟร์คลิฟท์ฝ่ายผลิต	- ออกแบบให้สินค้าสำเร็จรูปทุกกลุ่ม (A-C) มีพื้นที่การจัดเก็บเป็นโซนพื้นที่ของตนเอง และต้องไม่กีดขวางเส้นทางจราจรของรถโฟร์คลิฟท์
Transportation	- รถโฟร์คลิฟท์ของแผนกคลังสินค้ามีระยะทางเคลื่อนที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสินค้าสำเร็จรูปที่วางอยู่ในพื้นที่ของแผนกผลิต - วิธีการจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูปไม่สัมพันธ์กับความถี่ในการเบิกจ่ายรถโฟร์คลิฟท์จึงต้องเคลื่อนที่มากขึ้นเพื่อขนย้ายสินค้าสำเร็จรูปเพื่อนำไปเบิกจ่าย	- ออกแบบวิธีการจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูปโดยอ้างอิงจากข้อมูลความถี่ในการเบิกจ่ายสินค้าสำเร็จรูป ยกตัวอย่างเช่นกำหนดให้สินค้าสำเร็จรูปที่มีความถี่ในการเบิกจ่ายสูงถูกจัดไว้บริเวณใกล้กับพื้นที่โหลดสินค้า เป็นต้น
Over Processing	- รถโฟร์คลิฟท์ของแผนกคลังสินค้ามีภาระงานเพิ่มขึ้นเนื่องจากมีการจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูป ในคลังสินค้าปัจจุบัน และ ในพื้นที่ของแผนกผลิต ส่งผลให้รถโฟร์คลิฟท์ต้องเคลื่อนที่ไป-กลับระหว่างคลังสินค้าและแผนกผลิตเพื่อดำเนินกระบวนการเบิกจ่ายสินค้าสำเร็จรูปให้กับลูกค้า	- ออกแบบวิธีการการจัดเก็บ และวิธีการเบิกจ่ายสินค้าสำเร็จรูปเป็นแบบ FIFO (First-In-First-Out) เพื่อลดปัญหาการเบิกจ่ายสินค้าสำเร็จรูปข้ามล็อตปัจจุบัน เพื่อลดปัญหาสินค้าสำเร็จรูปจัดเก็บอยู่ในคลังสินค้าเป็นระยะเวลานาน
Defect	- สินค้าสำเร็จรูปที่จัดเก็บบางส่วน ชำรุดเสียหายและไม่อยู่ในสภาพที่สามารถเบิกจ่ายได้ เนื่องจากมีการเคลื่อนย้ายสินค้าบ่อยครั้ง เนื่องจากวางขวางเส้นทางรถโฟร์คลิฟท์ของแผนกผลิต	

4.3 แนวทางการออกแบบคลังสินค้าสำเร็จรูป

การออกแบบคลังสินค้าสำเร็จรูปจะนำข้อมูลในตารางที่ 2 การระบุปัญหาด้วยความสูญเปล่า 7 ประการของโตโยต้า มาใช้เป็นเกณฑ์ในการออกแบบเพื่อให้คลังสินค้าสำเร็จรูปทั้ง 2 รูปแบบสามารถลดปัญหาความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นได้ โดยข้อมูลภาพรวมของคลังสินค้าสำเร็จรูปทั้ง 2 แบบจะสรุปไว้ดังตารางที่ 3 และมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ความแตกต่างของคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 และ 2

คลังสินค้าสำเร็จรูป	พื้นที่จัดเก็บสินค้ากลุ่ม A (พาเลท)	พื้นที่จัดเก็บกลุ่ม B (พาเลท)	พื้นที่จัดเก็บกลุ่ม C (พาเลท)	พื้นที่สำหรับใช้ประโยชน์ (ตร.ม)	จุดเด่น	จุดด้อย
แบบที่ 1	337	78	49	121	- สามารถวิ่งรถทางเดียวได้ ลดความซับซ้อนในการจราจร	- พื้นที่ในการจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูปน้อยกว่ารูปแบบที่ 2
แบบที่ 2	378	96	63	121	- พื้นที่จัดเก็บสินค้าสำเร็จรูปมีมากกว่ารูปแบบที่ 1	- รถโฟร์คลิฟท์จำเป็นต้องวิ่งสวนทางกัน

คลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 คลังสินค้าสำเร็จรูปแบบรูปตัวยูขนาดพื้นที่ 1,718 ตารางเมตร สามารถจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูปกลุ่ม A ได้จำนวน 337 พาเลท, กลุ่มจำนวน B 78 พาเลท และกลุ่มจำนวน C 49 พาเลท รวมทั้งหมด 464 พาเลท มีพื้นที่สำหรับโหลดสินค้า 40 ตารางเมตร และพื้นที่สำหรับแพ็คสินค้าลงบรรจุภัณฑ์ 70 ตารางเมตร และเหลือพื้นที่ใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ 121 ตารางเมตร มีจุดเด่นคือ เส้นทางการจราจรของรถโฟร์คลิฟท์เป็นแบบตัวยูจึงสามารถวิ่งทางเดียวได้ แต่มีจุดด้อยคือจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูปได้น้อยกว่ารูปแบบที่ 2

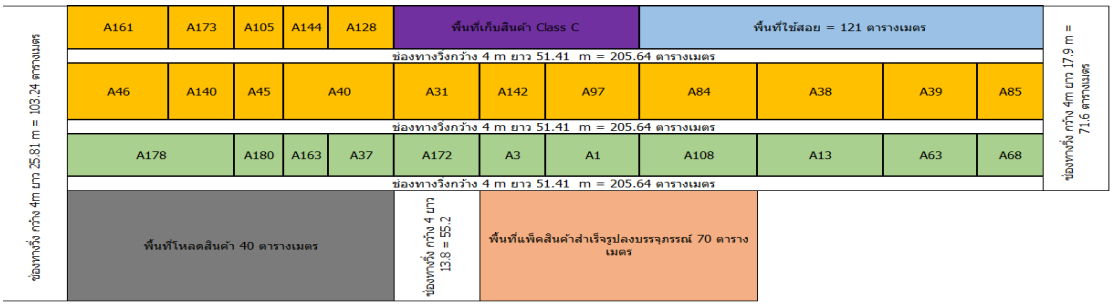

ภาพที่ 3 แนวทางการออกแบบคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1

คลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 2 คลังสินค้าสำเร็จรูปแบบสวนทางขนาดพื้นที่ 1,718 ตารางเมตร สามารถจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูปกลุ่ม A ได้จำนวน 378 พาเลท, กลุ่มจำนวน B 96 พาเลท และกลุ่มจำนวน C 63 พาเลท รวมสามารถจัดเก็บได้ทั้งหมด 537 พาเลท มีพื้นที่สำหรับโหลดสินค้า 40 ตารางเมตร และ พื้นที่สำหรับแพ็คสินค้าลงบรรจุภัณฑ์ 40 ตารางเมตร และเหลือพื้นที่ใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ 121 ตารางเมตร มีจุดเด่นคือสามารถจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูปได้มากกว่าแบบที่ 1 แต่มีจุดด้อยคือเส้นทางจราจรของรถโฟร์คลิฟท์มีความซับซ้อนและต้องวิ่งสวนทางกัน

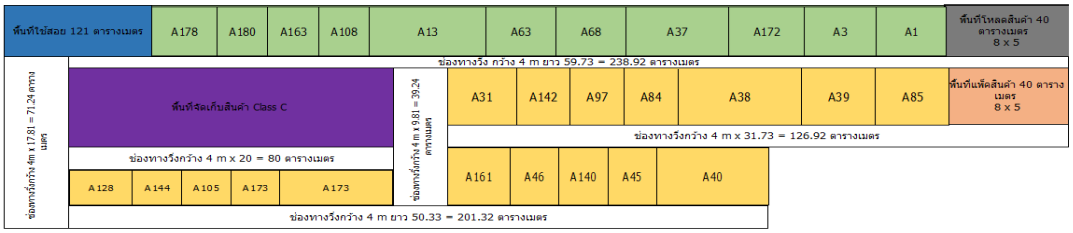

ภาพที่ 4 แนวทางการออกแบบคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 2

จะเห็นได้ว่าคลังสินค้าสำเร็จรูปทั้งสองรูปแบบจะมีลักษณะเด่นและด้อยที่แตกต่างกันโดยคลังสินค้าสำเร็จรูปทั้ง 2 รูปแบบอยู่ภายใต้เงื่อนไขการจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูปแบบเดียวกันคือ พื้นที่สีเขียวเป็นสินค้าสำเร็จรูปกลุ่ม A มีการเบิกจ่ายมากที่สุด, พื้นที่สีเหลืองเป็นสินค้าสำเร็จรูปกลุ่ม B มีการเบิกจ่ายในระดับปานกลาง และ สีม่วงเป็นสินค้าสำเร็จรูปกลุ่ม C มีการเบิกจ่ายในระดับต่ำที่สุด คลังสินค้าสำเร็จรูปทั้ง 2 แบบกำหนดให้มีรถโฟร์คลิฟท์จำนวน 2 คัน ซึ่งทำหน้าที่รับสินค้าสำเร็จรูปจากฝ่ายผลิตและนำเข้าจัดเก็บจำนวน 1 คัน และทำหน้าที่เบิกจ่ายสินค้าและโหลดสินค้าสำเร็จรูปขึ้นรถบรรทุกจำนวน 1 คัน

4.4 การจำลองสถานการณ์

งานวิจัยนี้เลือกใช้การจำลองสถานการณ์ด้วยโปรแกรม Arena Simulation เพื่อดูผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นของการจำลองกระบวนการรับและเบิกจ่ายสินค้าสำเร็จรูปของคลังสินค้าสำเร็จรูปทั้งรูปแบบที่ 1 และ 2 เนื่องด้วยยังไม่สามารถสร้างคลังสินค้าในรูปแบบที่ 1 และ 2 ได้ในทันที การจำลองสถานการณ์จึงถือเป็นหนึ่งในตัวเลือกเพื่อประเมินว่าคลังสินค้าสำเร็จรูปทั้งแบบที่ 1 และ 2 จะสามารถรองรับปริมาณของสินค้าสำเร็จรูปได้หรือไม่ โดยใช้ข้อมูลการ รับสินค้าสำเร็จรูปเพื่อจัดเก็บทั้งหมด 18,748 พาเลท และ มียอดการเบิกจ่ายสินค้าให้กับลูกค้าทั้งหมด 18,667 พาเลท จากทั้งสินค้าสำเร็จรูปจำนวน 67 ชนิด ในระยะเวลา 365 วัน

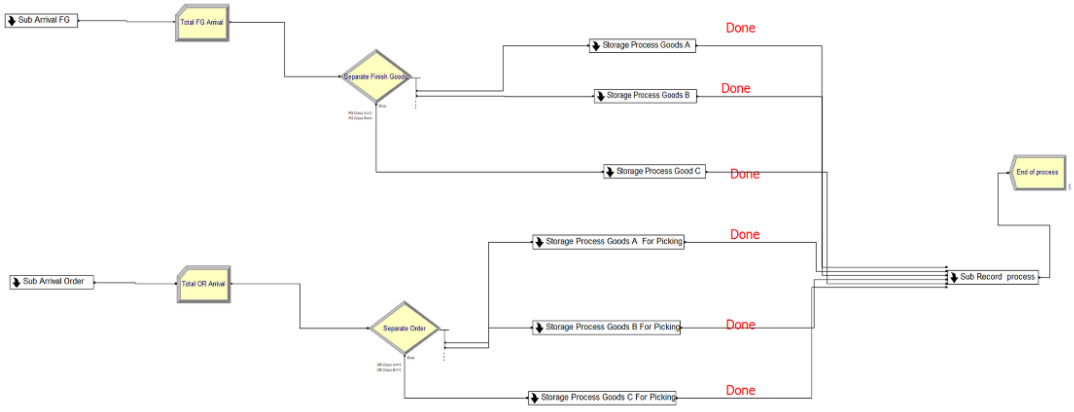

ภาพที่ 5 การจำลองสถานการณ์คลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 และ แบบที่ 2

จากการจำลองสถานการณ์ในภาพที่ 5 ผลลัพธ์ที่จะนำมาวิเคราะห์ได้แก่ ปริมาณการรับและการเบิกจ่ายของสินค้าสำเร็จรูป และระยะทางการเคลื่อนที่ของรถโฟร์คลิฟท์ การจำลองสถานการณ์จะมีกำหนดจำนวนรอบในการทำซ้ำเพื่อยืนยันผลการจำลองสถานการณ์อยู่ในระดับความเชื่อมั่นมากกว่าร้อยละ 95 โดยพิจารณาจากข้อมูลจริงการรับเข้า และ การเบิกจ่ายสินค้าสำเร็จรูปเป็นระยะเวลา 1 ปี ซึ่งมีค่าเท่ากับ 18,748 พาเลท/ปี และ 18,667 พาเลท/ปี ตามลำดับ ซึ่งค่าความผิดพลาดที่สามารถยอมรับได้จะต้องมีค่าไม่เกินร้อยละ 5 ให้ความหมายว่า

ปริมาณสินค้าสำเร็จรูปที่รับเข้าและเบิกจ่ายต้องมีค่าบวกและลบไม่เกินจำนวน 934 พาเลท และ 934 พาเลท ตามลำดับ โดยตัวเลขนี้สามารถนำค่า Half Width ที่เกิดจากการจำลองสถานการณ์มาใช้ในการเปรียบเทียบได้ เพื่อให้สามารถยืนยันว่าข้อมูลที่ได้จากแบบจำลองสถานการณ์นั้นสามารถใช้เป็นตัวแทนของการรับเข้าและเบิกจ่ายสินค้าสำเร็จรูปของคลังสินค้ากรณีศึกษานี้ได้จริงและมีความใกล้เคียงกับข้อมูลที่ได้จากการจดเก็บบันทึกไว้ ซึ่งผลลัพธ์ของการจำลองสถานการณ์ด้วยการสุ่มจำนวน 10 รอบในครั้งแรก พบว่าค่า Half width ของแบบจำลองสถานการณ์มีค่าเท่ากับ 94.29 พาเลท และ 135.66 พาเลท ซึ่งมีค่าต่ำกว่าค่าความผิดพลาดที่สามารถยอมรับได้ที่ร้อยละ 5 จึงไม่มีความจำเป็นต้องเพิ่มจำนวนรอบการจำลองสถานการณ์ซ้ำ

4.5 การคำนวณคาร์บอนฟุตพริ้นท์

การคำนวณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของงานวิจัยนี้ มีวิธีคำนวณจากปริมาณของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการใช้งานของรถโฟร์คลิฟท์ภายในกระบวนการรับและเบิกจ่ายสินค้าสำเร็จรูปของคลังสินค้ากรณีศึกษา โดยมีระยะทางในการเปรียบเทียบปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและมีค่าที่ได้จากการดำเนินงานของคลังสินค้าสำเร็จรูป ดังนี้

- อัตราการบริโภคน้ำมันดีเซลเฉลี่ยนของรถโฟร์คลิฟท์ = 3.6 *L/Hr* (Adaptalift, 2565)
- ความเร็วเฉลี่ยของรถโฟร์คลิฟท์ = 10 *Km/Hr*
- ค่า Emission Factor ของการเผาไหม้เชื้อเพลิงดีเซล = 2.68 $KGCo_2e/L$

ซึ่งสามารถคำนวณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ได้จากสมการที่ 2 ดังต่อไปนี้

$$\text{ระยะทาง (Km)} \times \left(\frac{\text{อัตราบริโภคน้ำมัน } (L/Hr)}{\text{ความเร็วเฉลี่ยนของโฟร์คลิฟท์ } (Km/Hr)}\right) \times \text{Emission Factor } (KGCo_2e)/L \quad (2)$$

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการจำลองสถานการณ์

ผลการจำลองสถานการณ์กระบวนการดำเนินงานของคลังสินค้าสำเร็จรูป พบว่าคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 และ แบบที่ 2 ยังมีพื้นที่เหลือเพียงพอสำหรับจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูปเพิ่มเติมได้ทั้งคู่ โดยคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 ใช้พื้นที่สำหรับจัดเก็บมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 83.84 และ คลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 2 ใช้พื้นที่สำหรับจัดเก็บมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 77.84 ในส่วนของระยะทางการเคลื่อนที่ของรถโฟร์คลิฟท์ของคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 มีระยะทางการเคลื่อนที่ที่น้อยกว่าระยะทางการเคลื่อนที่ของรถโฟร์คลิฟท์ของคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 2 อย่างชัดเจน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการจำลองสถานการณ์ของคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 และ 2 (จำนวน 365 วัน)

คลังสินค้าสำเร็จรูป	จำนวนสินค้ารับเข้า (ผลการจำลอง)	จำนวนสินค้าเบิกจ่าย (ผลการจำลอง)	ระยะทางเฉลี่ยการรับสินค้า (กิโลเมตร)	ระยะทางเฉลี่ยการเบิกจ่ายสินค้า (กิโลเมตร)	การใช้พื้นที่จัดเก็บสินค้ากลุ่ม A (พาเลท)	การใช้พื้นที่จัดเก็บสินค้ากลุ่ม B (พาเลท)	การใช้พื้นที่จัดเก็บสินค้ากลุ่ม C (พาเลท)
แบบที่ 1	19,247	19,124	698.55	220.12	299	62	28
แบบที่ 2	19,247	19,124	1,070.37	1,116.48	323	67	28

จากตารางที่ 4 สามารถวิเคราะห์ได้ว่าคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 มีความเหมาะสมในการนำไปใช้งานมากกว่าคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 2 เนื่องจากสามารถรองรับปริมาณสินค้าสำเร็จรูปได้เช่นเดียวกัน แต่ระยะทางการเคลื่อนที่ของรถโฟร์คลิฟท์มีระยะทางที่สั้นกว่า โดยกระบวนการรับสินค้าสำเร็จรูปรถโฟร์คลิฟท์ใช้ระยะทางน้อยกว่า 371.82 กิโลเมตร และกระบวนการเบิกจ่ายสินค้าสำเร็จรูปรถโฟร์คลิฟท์ใช้ระยะทางน้อยกว่า 896.36 กิโลเมตร เมื่อเปรียบเทียบกับคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 2 จากรูปแบบการจราจรของรถโฟร์คลิฟท์ภายในคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 เป็นการจราจรแบบวิ่งทางเดียวระยะทางที่ใช้จึงสั้นและไม่มีปัญหาจากการวิ่งสวนทางกัน ซึ่งทำให้กระบวนการดำเนินงานภายในคลังสินค้าไหลลื่นมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับรูปแบบที่ 2

5.2 ผลการคำนวณคาร์บอนฟุตพริ้นท์

ตารางที่ 5 ผลการคำนวณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 และ แบบที่ 2

ข้อมูลกิจกรรม	ระยะทางจากการจำลองสถานการณ์ (Km)	อัตราการบริโภคน้ำมัน (L)	ปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ (KgCo2e)
การเคลื่อนที่ของรถโฟร์คลิฟท์คลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1	918.67	330.72	**886.33**
การเคลื่อนที่ของรถโฟร์คลิฟท์คลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 2	2,186.85	787.26	**2,109.87**

จากผลการคำนวณคาร์บอนฟุตพริ้นท์พบว่า การเคลื่อนที่ของรถโฟร์คลิฟท์ภายในคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 2 มีอัตราการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากถึง 2,109.87 กิโลกรัมคาร์บอนเทียบเท่าภายในระยะเวลา 1 ปี เทียบเท่ากับจำนวนต้นไม้ขนาดใหญ่ที่สามารถดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ได้จำนวน 96 ต้น ซึ่งต้นไม้หนึ่งต้นสามารถดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ได้ประมาณ 22 กิโลกรัมต่อปี เมื่อเปรียบเทียบกับคลังสินค้าสำเร็จรูป แบบที่ 1 พบว่า ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการเคลื่อนที่ของรถโฟร์คลิฟท์มีเพียง 886.34 กิโลกรัมคาร์บอนเทียบเท่าซึ่งเทียบเท่ากับจำนวนต้นไม้ขนาดใหญ่ที่สามารถดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์เพียง 41 ต้น เท่านั้น (Nowak et al., 2557)

6. อภิปรายผล

จากตารางที่ 4 และ 5 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ คลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 นั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้สำหรับบริษัทกรณีศึกษาแห่งนี้เนื่องจากสามารถรองรับปริมาณสินค้าตลอดระยะเวลา 365 วันได้ และมีข้อดีทางด้านการเคลื่อนที่ของรถโฟร์คลิฟท์ที่ใช้ระยะทางที่สั้นและมีเส้นทางการจราจรที่ไม่ซับซ้อน ซึ่งช่วยลดปัญหาการรอคอยและการเคลื่อนที่มากเกินความจำเป็นลงได้

การนำแนวทางลีนมาใช้ในการออกแบบคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 และ แบบที่ 2 พบว่าคลังสินค้าสำเร็จรูปทั้งสองสามารถรองรับปริมาณสินค้าได้ทั้งหมดและไม่มีสินค้าสำเร็จรูปกีดขวางทางจราจรแบบคลังสินค้า

สภาพปัจจุบัน รวมถึงมีการแบ่งพื้นที่การจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูปอย่างชัดเจนเพื่อให้ง่ายต่อกระบวนการรับจัดเก็บและเบิกจ่าย จะเห็นได้ว่าแนวทางลีนสามารถนำมาใช้ลดปัญหาด้านความสูญเปล่าภายในคลังสินค้าลงได้

ในแง่ผลลัพธ์ทางด้านความคุ้มค่านั้นคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 2 ย่อมมีความคุ้มค่ามากกว่าเนื่องจากสามารถจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูปได้ในปริมาณที่มากกว่าคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 แต่มีข้อเสียคือระยะทางการเคลื่อนที่ของรถโฟร์คลิฟท์ที่มากขึ้นและความซับซ้อนของการจราจร ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพโดยรวมของคลังสินค้าสำเร็จรูปและยังส่งผลเชิงลบในแง่สิ่งแวดล้อม ในทางกลับกันคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 ถึงแม้จะรองรับปริมาณสินค้าสำเร็จรูปได้น้อยกว่าแต่ก็เพียงพอ และข้อดีคือรูปแบบการจราจรของรถโฟร์คลิฟท์ที่มีระยะทางสั้นกว่านั้น ส่งผลให้ปริมาณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของคลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 มีค่าน้อยกว่าถ้าบริษัทกรณีศึกษาต้องการคลังสินค้าสำเร็จรูปที่สามารถแก้ปัญหาความสูญเปล่าได้ และ คำนึงถึงผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม คลังสินค้าสำเร็จรูปแบบที่ 1 จึงมีความเหมาะสมที่สุด

7. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในลักษณะนี้ควรนำข้อมูลประเภทเวลาการปฏิบัติงานของพนักงาน หรือ เครื่องจักรเข้ามาเป็นตัวแปรในการจำลองสถานการณ์เพิ่มเติมเพื่อให้ผลลัพธ์ของการจำลองสถานการณ์มีความแม่นยำและน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

8. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผศ.ดร.วรฤทัย ชูเทียร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

ฑิชาวรรณ ผลจันทร์, สุภารัตน์ สะแกว้ง, พุทธิวัต สิงห์ดง, (2019) An Optimization Improvement for Ware house by Kaizen Theory: Case Study of Yusen Logistics. *Journal: HSRNJ* Vol 2, No 3.

ธีรพงษ์ พลเดช และคณะ. (2558). การจัดการคลังสินค้า กรณีศึกษา: บริษัทอุตสาหกรรมสเตนเลส. *วิศวกรรมสารเกษมบัณฑิต 5*,2 (กรกฎาคม – ธันวาคม): 15-26.

ปกรณ์ จิรวุฒิกิจ, ชนะ เยี่ยงกมลสิงห์. (2563) Problem solving warehouse management autoparts business case study jirawut motors. *The 15 RSU National Graduate Research Conference.*

เพ็ญพิสิทธิ์ โต้แย้ม, ปวีณา เชาวลิตวงศ์, (2018) Automotive Parts Delivery Improvement to Automotive Assembly Factory. *วารสารวิศวกรรมศาสตร์ 25*, 2 (พ.ค.-ส.ค. 2561), 89-105

องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก. (2565). *หนังสือข้อกำหนดในการคำนวณและรายงานคาร์บอนฟุต พริ้นท์ขององค์กร.* พิมพ์ครั้งที่ 8 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 6, กรกฎาคม 2565)

Adaptalift. (2023). *How much diesel does a forklift use per hour?* [ออนไลน์] Adaptalift Group. ค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2567, จาก: https://www.adaptalift.com.

Al-Saad, W. K., Al-Talib, M., Garza-Reyes, J. A., & Nadeem, S. P. (2023). Sustainable warehouse features: A systematic literature review. *Proceedings of the International Conference on Industrial Engineering and Operations Management,* March 7-9, Manila, Philippines: 2724-2725.

Dobers, K., Rüdiger, D., & Jarmer, J.-P. (2019). Measuring Environmental Sustainability at Logistics Hubs: An International Benchmark of Greenhouse Gas Emissions. *Logistics Hub Sustainability Series,* 1: 22-36.

N.Aad Mutalib, Ir.Ts.A.Abdullah ,Dr.M.Azmi ,(2019) Lean inventory improvement for cargo warehouse at Johor Port Berhad. *Malaysian Journal of Industrial Technology,* Volume 3, No.2, 2019. eISSN: 2637-1081

Nowak, D. J., Crane, D. E., and Stevens, J. C. (2014). Tree and forest effects on air quality and human health in the United States. *Environmental Pollution,* 193(July): 119-129.